RIJKS GESCHIEDKUNDIGE PUBLICATIËN

GROTE SERIE

263

Bronnen voor de geschiedenis der dagvaarten van de Staten van Zeeland 1318 - 1572

BAND 3

UITGEGEVEN DOOR J.G. SMIT, J.W.. BURGERS EN E.T. VAN DER VLIST

huygens ing

Rijks Geschiedkundige Publicatiën
uitgegeven door het
Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis

Grote Serie
263

Band III

Sidestone Press

Bronnen
voor de geschiedenis der dagvaarten
van de Staten van Zeeland
1318 - 1572

Band III:
Teksten 1536-1572 en indices

Uitgegeven door J.G. Smit, J.W.J. Burgers en E.T. van der Vlist

met medewerking van
M.-C. Le Bailly

Huygens ING (KNAW)

Het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (Huygens ING) is een instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

© 2011, 2018 Huygens ING (KNAW), Amsterdam
Postbus 10855 · 1001 EW · e-mail info@huygens.knaw.nl
www.huygens.knaw.nl

2e druk 2018

Uitgegeven door Sidestone Press, Leiden
www.sidestone.com

Gezet door Frans Aussems grafisch ontwerp, Haren

978-90-8890-646-6 (Softcover)
978-90-8890-647-3 (Hardcover)
978-90-8890-648-0 (PDF e-book)

ISSN 0921-90 / NUR 680
ISBN 1ste druk: 978-90-5216-178-5

Het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (Huygens ING) maakt deel uit van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever, without prior written permission from the publisher.

Inhoud van band I

VII Woord vooraf

IX Inleiding

XLIII Lijst van gebruikte afkortingen

XLV Lijst van geraadpleegde en verkort aangehaalde literatuur

LI Overzicht van archieven en archivalia

XCVII Lijst van dagvaarten 1318-1572

1 Teksten nrs. 1-1023 (1318-17 december 1478)

Inhoud van band II

355 Teksten nrs. 1024-1645 (17 januari 1479-22 september 1536)

Inhoud van band III

921 Teksten nrs. 1646-1928 (4 oktober 1536-1572)

1341 Index van eigennamen

1453 Index van zaken en termen

1646 1536 OKTOBER 4-8, BRUSSEL

b Den voorn. [*Daniel*] Marcka veerthien scellingen grooten Vlaems over dat hij ommegedragen heeft over al Bewesterschelt dair men gewoonlijck es publicatie te doene een ander placcaet van desen rentmeester [*Adriaan van den Heetvelde*] in date den XVI^en^ septembris anno zessendertich, inhoudende hoe dat hij zoude doen verdachvaerden den Staten van den lande van Zeellandt Bewesterschelt omme huere gedeputeerde dezelve in bequamen getaele te Bruessel den IIII^en^ octobris alsdoen eerstcommende omme aldair taenhooren ende verstaen alzulcke zaicken als van wegen zijnder majesteyt hemluyden ende den anderen Staten van herwaertsovere geproponeert zullen worden concernerende den dienst van zijne Majesteyt, de welvaert ende verzekertheyt van zijnen lande, breeder int voors. placcaet verclaert, twelck men metter voors. missive van den coninghinne ende quictancie van den voorn Marcka hier overgelevert. Dus hier de voors. XIIII s. grooten Vlaems, valent 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 170, f. 167.*

Den voorn. boode [*Gerard Andriesz.*] noch betaelt van dat hij ommeghedraghen ende ghecondicht heeft ten plaetsen ghecoustumeert een des voers. rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placcaet in date den XXIII^en^ dach van septembri, dat dat men hier overlevert, innehoudende volghende die besloten missive van de coninginne een dachvaert te Bruessele upten IIII^en^ dach van octobri daernaer preciselick, om te aenhooren ende te verstaen eenighe zaecken die men alsdan proponeren ende hem mitten anderen Staten van deezen Nederlanden gecommuniceert zouden worden der voors.Key. Ma.^t^ dienst ende welvaeren concernerende mit verzekertheijt van zijnen landen; betaelt zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 966, f. 71.*

Antheunis Woutersz., boode van den comptoire Bewesterschelt, drie scellingen grooten Vlaems over zijn vacatien van drie daegen by hem gevaceert int sommeren den steden van Zuyt-Bevelant te commen ter dachvaert den vierden octobris anno zessendertich, by quictancie hier overgelevert; dus hier 3 s., valent 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 97, f. 44v.*

c Betaelt by ordonnantie van der wedt Jan Pieterszone Bisscop over dat hy by ordonnantie van die van der wedt ende raidt gedeputeert geweest es om te reysen te hove omme aldaer metten gedeputeerde van den prelaet, eedelen ende andere steeden van Zeellandt te bewaeren die dachvaert, ende voorts belast tot oerboer ende proffyte der voorscreven steede te impetreren twee octroyen, tweeten – – –. – *Kwartiermeestersrekening Middelburg 1536 augustus 1-1537 juli 31. – Druk: Unger, Bronnen Middelburg II, p. 472. – Vermeld: Kesteloo, 'Stadsrekeningen Middelburg' 3, p. 264-265.*

e Op sondage den 8 octobris voirsz. heeft die coninginne by monde van den archidiacre Nigri den Staten in 't generael doen verthoonen dat die siege voir Peroene opgebroken ende de garnisoenen betaelt ende opten frontieren geleyt waren tot defencie, ende men onderhouden moet of by den vyanden gaen sullen, ende onderhoudende moeten betaelt worden of sullen 't platte lant verderven; breder blyckende by der propositien by gescrifte gegeven, om te raporteren ende antwoirt wederomme te brengen den 26 derselver maent, omme de penningen te vinden by excysen op wynen, bier, syden, fluweelen, wullen, lynen laekenen etc., ten ware of den Staten beter expedient wisten voirt te stellen. – *Register Holland I, p. 513-516.*

1647 1536 OKTOBER 9-16, 20, MIDDELBURG

b Den voirn. bode [*Cornelis de Vos*] van dat hij ommegedregen ende ten voirs. plaetsen [*in Beoosterschelde*] gecondicht heeft een ander dees rentmeesters placcaet in datte den V^en^ octobris XV^C^ XXXVI mits des voirs. mr. Pieter Rutincx [*klerk van de rekening van*

Bewesterschelde] missive, inhoudende zekere dachvaert van den voirn. Staeten van Zeellandt tot Middelburch op den negensten octobris voirs. op de petitie bij der coninginne onlancx te Bruessel gedaen, roerende zekere impositie op wijn, bier, goude, zilvere, zijde ende wolle la[e]ckenen; daeromme hier de voirn. bode betaelt zijn gecoustumeert loon: 2 lb. 2 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 173, f. 21.*

c Dezelve rentmeestere [*Jeronimus van Serooskerke*], dewelcke achtervolgende zekere missive van de voirn. meestere Pieter Ruttinck in date den III^en^ octobris anno XV^C^ XXXVI, die men hier overlevert, hem gevonden heeft mitten anderen Staeten van Zeellandt binnen der stede van Middelburch opten IX^en^ octobris voirs. omme aldaer mitten voirs. Staeten te communiceren upte petitie bij der coninginne, vanwegen der Kei. M.^t^ binnen Bruessel gedaen, roerende zekere impositie over al den lande op wijn, bier, goude, zilvere, zijde ende wolle laeckenen voer den tijt van een jaere; int welcke doende de voirn. rentmeestere gevaceert heeft acht dagen tot 8 s. g. sdaechs, faciunt 3 lb. 4 s. g. Vlaems, makende in ponden deser rekeninge 19 lb. 4 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 173, f. 19v.*

b Jan Jansz. ende Jacob Jansz., loopers, de somme van zes scellingen grooten Vlaems over dat zijluyden bij bevel van den rentmeester [*Adriaan van den Heetvelde*] gereyst zijn geweest tot Ziericxee aen den rentmeester van Beoisterschelt, insgelicx tot Reymerswale ende Goes, omme de voirs. steden ende rentmeesters te verdachvaerden te commen binnen Middelburch bij den anderen van den State van Zeellant omme aldaer taenhoeren tgundt dat bij meester Joris Despleghem, secretaris ordinaris van den Keyserlijcke Majesteyt, van wegen desselfs keysers aldaer verthoent soude worden, in welcke reyse de voirs. twee boden gevaceert hebben zes daegen tot 12 gr. sdaechs, blickende bij twee huere quictancien, hier overgelevert. Dus hier de voirs. 6 s., valent 36 s.
Adriaen van Marcke, bode, vijfnendertich[a] scellingen over zijn vacatien van vijf daegen bij hem gevaceert int reysen aen den voirs. rentmeester van Beoisterschelt metten anderen steden van Zeellandt, hemluyden inthimerende dat den dach van den communicatien op de begeerte van wegen des Keyserlijcke Majesteyt gedaen den IIII^en^ octobris anno zessendertich dienen soude den XX^en^ derselver maent, blickende bij zijne quictancie, hier overgelevert. Dus hier de voirs. 30[a] s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 170, f. 160.*

e *28 oktober*. – 'T versoek van Zijn Keys. Majesteyt om een impost over 't geheele land, afgeslagen vermits de desolatie. – *GA Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

a *Gewijzigd uit* 35 *hs.*

1648 1536 OKTOBER 26-DECEMBER 6, STADHUIS VAN BRUSSEL

e *Uit het verslag van de Hollandse delegatie:*
Dagvaert tot Brussel van allen den Staten der landen van herwertsover, om eendrachtelicken te antwoirden op 't afscheyt van de voirsz. propositie [*van de Staten-Generaal van 4 oktober*], daer den dach af diende in de herberge den 26 octobris voirsz. *Vanwege gebrekkige lastgeving moesten diverse gedeputeerden op en neer reizen,* soedat wy ontrent seven weken stille gelegen hebben tot Brussel, dat men ons geen affscheyt geven en wilde voirdat alle die landen eerst malcanderen gehoirt souden hebben ende geconsenteert in de voirscreven propositie, ofte een beter ouverture gedaen souden hebben.
Opten eerste dach decembris zyn die Staten van allen den landen op 't stadthuys vergadert geweest, aldaer die pensionaris van Brussel in Walsche verhaelde die propositie voirsz.; ende sonder te verclaren d'opinie van Brabant, heeft voirts rontsomme gevraecht. *De gedeputeerden van Vlaanderen hebben geen last toezeggingen te doen.* D'andere landen souden gaerne 't beste hebben gedaen, sonder te verclaren in wat manieren. –. – –.

Opten 6 decembris zyn d'andere landen mit ons oick gedepecheert, seggende dat men commissarissen in elck lant seynden soude om te hebben secours totten achterstallen te betalen, dat elck goet raprt doen wilde. –. – –. Hiermede es dese propositie desert geloopen. – *Register Holland I, p. 518-520.*

1649 1536 NOVEMBER 13, MIDDELBURG
b Den voorn. boode [*Gerard Andriesz.*] van dat hij noch ommegedraeghen ende gecondicht heeft ten plaetsen gecoustumeert een ander des voers. rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] gecommitteerde placcaet, volgende de missive van meester Pieter Ruijtinck, clercq houdende de rekeninghe Bewesterschelt, die men hier tsamen overlevert, in date den XVIII^en^ dach van november XV^C^ ende zessendertich, innehoudende een dachvaert tot Middelborch van den Staeten van Zeelandt upten XII^en^ dach derzelver maendt tsavonts in de herberge, omme tsanderdaechs tsamen te communiceren upte propositie ende begheerte hemluijden ter lester dachvaert te Bruessele vanweghen der voers. Key. Ma.^t^ ghedaen ende ten daeghe wede[r]omme dienende zynder Ma.^t^ te dienen van antwoorde; betaelt zijn ghewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 966, f. 71-71v.*

1650 1536 DECEMBER 18-19, MIDDELBURG
b Denselven [*Daniel*] Marcka gelicke veerthien scellingen grooten Vlaems over dat hij ommegedragen heeft over al Bewesterschelt daer men gewoenlick es publicatie te doene een ander placaet van desen rentmeester [*Adriaan van den Heetvelde*], inhoudende hoe dat mijn genaedige vrouwe desen rentmeester bij huere missive in date den IX^en^ decembris anno zessendertich gelast heeft van wegen der Keyserlijcke Majesteyt te doen vergaederen den Staten slants van Zeellant Bewesterscelt binnen der stadt van Middelburch den XVIII^en^ decembris anno zessendertich omme aldaer taenhoeren tgundt hemluyden van wegen zijnen Majesteyt gepreponeert soude wesen tot welvaert van zijnen lande ende ondersaeten, breeder int voirs. placaet verclaert, twelck metter missive van den voirs. coninginne ende quictancie van den voirs. Marcka hier overgelevert wordt. Dus hier de voirs. 14 s. gr. Vlaems, valent 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 170, f. 168.*

Den voorn. boode [*Gerard Andriesz.*] betaelt van dat hij noch ommegedraghen ende gecondicht heeft ten plaetsen ghecoustumeert een ander des rentmeesters placcaet in date den XVII^en^ decembris XV^C^ ende XXXVI, volgende die missive van de coninginne, die men hiet tsamen overlevert, innehoudende een dachvaert tot Middelborch upten XVIII^en^ dach der voers. maent tsavons in de herberge, omme mitten anderen Staten des anderen daechs taenhooren tgeene des hen vanwegen der voers. Key. Ma.^t^ verthoont ende geproponeert zoude worden etc.; zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 966, f. 71v.*

1651 1537 JANUARI 2, MIDDELBURG
b Cornelis Joonss., boode, de somme van zeven scellingen grooten Vlaems over zijn vacatien dat hij gereyst es met brieven van den rentmeester Heetvelde tot Ziericxee aen den rentmeester van Beoisterschelt, hem hem intimerende dat hij die van den Staeten van zijn quartier zoude bescriven binnen Middelburch den tweeden januario anno XV^C^ zessendertich[1], blickende by quictancie van den voirn. Cornelis hier overgelevert; dus hier de voirs. 7 s., valent in munte deser rekeninge 2 lb. 2 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 96, f. 64.*

1 De datering zal waarschijnlijk zoals gebruikelijk zijn gerekend naar de stijl van het Hof van Holland, en derhalve zijn te lezen als 1537.

1652 1537 JANUARI 15, MIDDELBURG

b Daneel Marcka, bode Bewesterscelt, veerthien scellingen grooten Vlaems over zijn ordinaris loon ende vacacien van dat hij allomme gedraghen heeft over al Bewesterscelt daer men gewoenlick es publicacie te doene een placcaet van desen rentmeester [*Adriaen van den Heetvelde*] in daten des IIII^en^ january XV^C^ XXXVI nair Hollandt, inhoudende hoe dat hij sekere missive van der coninginne ontfangen hadde hem bij derselver belastende de Staten slandts van Zeellandt Bewesterscelt te doen vergaderen binnen der stadt van Middelburch den XV^en^ der voors. maent omme te hooren ende verstaen sekere affairen ende nootlicke zaicken consernerende de preservacie van den lande hemluyden alsdoen verthoont, breeddere[a] int voors. placcaet verclairt, twelck men metter missive van den voors. coninginne ende quitancie van den voors. Marcka tsamen hier overgelevert. Dus hier de voors. 14 s. grooten Vlaems, valent 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 171, f. 113.*

11 januari. – Bede van 40.000 f. afgeslagen om de groote lasten, ook ontlasting versorgt der 2 d. op Schouwen. Siet mede 7 junij[1] en verder op den 25 september hieronder. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

a *Aldus hs.*
1 Hiervan is geen extract genoteerd.

1653 1537 FEBUARI 5, MIDDELBURG

b Gheert Andriesz., gezwooren bode van den comptoire Beoisterschelt, van dat hij ommeghedregen ende gecondicht heeft ten ghecoustumeerden plaetse zeker des rentmeesters placcaet in date den derden dach van januario[1] anno XV^C^ ende XXXVI stijl sHoofs van Hollandt [*1537*], innehoudende een dachvaert te Middelborch up den V^en^ dach februarij doen naervolgende, om aldaer te aenhooren ende te verstaen tot [t]gundt dat vanwegen der voirs. Key. Ma.^t^ alsdan geproponeert zoude worden; midts dyen betaelt zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 967, f. 73v.*

1 Mogelijk te lezen als 'februario', vanwege de voor de dagvaart vastgestelde dag van 5 februari (het ligt minder voor de hand dat er een vergissing in deze laatste datum is gemaakt). De onderhavige post is de eerste van de rubriek 'Boodeloon', de volgende betreft een plakkaat van 5 februari.

[1654 1537 FEBUARI 15, MIDDELBURG]

N.B. Deze dagvaart is niet doorgegaan.

b De voorn. boode [*Geert Andriesz.*] van dat hij noch ommegedragen ende gecondicht heeft ten voorn. gecoustumeerden plaetse een ander dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placaet in date den XI^en^ februarij XV^C^ XXXVI stilo Hollandie [*1537*], inhoudende achtervolgende tschrijven van der coninginne een dachvaert te Middelborch up den XV^en^ dach der voirs. maendt, omme taenhooren tgene des de voirs. coninginne alsdoen vanwegen der Key. Ma.^t^ soude doen zeggen ende verclaren; betaelt syn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 967, f. 73v-74.*

Anthonis Wouterss., bode, zes scellingen grooten Vlaems over zijn vacatien van dat hij van Middelburch gereyst is tot Zericxee, Goes ende Reymerzwale, den steden adverterende dat zij binnen Middelburch ter dachvaert nyet comen en zouden aldaer zijluyden XV^en^ februario[1] ontboden waeren, mits de absentie van mijnen heere van Beveren, by quictancie van den voirn. Anthuenis hier overgelevert; dus hier de voirs. 6 s. g., valent 36 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 96, f. 64.*

1 De in de rekening voorafgaande post betreft een dagvaart van 2 januari '1536' zonder meer (zie hierboven nr. 1651, maar waarschijnlijk zoals gebruikelijk gerekend naar de stijl van het Hof van Holland.

1655 1537 MAART 23-27, BRUSSEL

b Denselven [*Daneel*] Marcka gelijcke veerthien scellingen grooten Vlaems over dat hij ommegedragen heeft over all Bewesterschelt daer men gewoenlick es publicacie te doene een ander placcaet van desen rentmeestre [*Adriaan van den Heetvelde*] in daten den XIIII^en^ merty anno XV^C^ XXXVI, inhoudende dat hij seker missive van den coninghinne ontfangen hadde hem adverterende dat de coninck van Vranckerijcke, viant des Keyserlijcke Majesteyt, marceerde met grooter ende machtige armee, wel geequipeert, omme te invaderen de landen van herwaertsover, ende omme tselve te wederstane nootlick was met alder haest te lichten groote menichte van peerden ende voetknechten, welck mogelick en was zonder assistencie van den Staten ende landen van herwaertsovere, bevelende den voors. rentmeestre te deser causen te doen communiceren ende vergaderen de Staten van Zeellant Bewesterscelt in de stadt van Bruessele den XXIII^en^ der voors. maendt omme aldaer op de saicke te delibereren tot resistencie van den voors. coninck, breedere int voors. placcaet verclairt, twelck men metter missive van den coninginne ende quitancie van den voorn. Marcka tsamen hier overlevert. Dus hier de voors. 14 s. gr. Vlaems, valent hier 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 171, f. 113v.*

De voern. bode [*Gerard Andriesz.*] van dat hij noch ommegedraegen ende gecondicht heeft ten voern. ghecoustumeerden plaetsen een andere des voirs. rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placaet in date den XVI^en^ dach van maerte XV^C^ XXXVI voers. [*1537*], die men hier met der coninginne missive overlevert, inhoudende eenen dachvaert te Bruessel up des vrindaechs daernaer in de herberghe, omme des anderen daechs ende anderen naervolgende daeghen metten anderen gedeputeerden van den Staeten te adviseren up taccordt van een goet ende bequaemelick behulp ende assistencie tot resistencie van den coninck van Vranckeryck; betaelt zijn ghewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 967, f. 74.*

c *27 februari. – Willem Ewoutsz. Porrenaire en de secretaris Biscop, gedeputeerden te Brussel, schrijven aan de regering van Middelburg over de aanstaande benoeming van een nieuwe baljuw van de stad en over het proces tegen Arnemuiden. – GA Middelburg, Register 'Brieven aen de stadt 1530-1549', nr. 18 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1654.*

e *Voor een verslag van deze Staten-Generaal, waarin gedeputeerden van Brabant, Artois, Henegouwen, Lille, Douai, Orchies, Namur, Tournai, Mechelen, Vlaanderen, Holland en Zeeland deelnamen, welke op 27 maart* opte galerie *van de koningin de propositie te horen kregen van een impost van een Carolusgulden op elke schoorsteen, waarmee 1200.000 gulden opgebracht zou moeten worden ter betaling van 30.000 krijgsknechten: Register Holland I, p. 534-540.*

1656 1537 APRIL 4-12, MIDDELBURG

c Desen rentmeestere Jeronimus van Seroeskercke, die welcke achtervolgende de missive van mr. Pieter Rutinck, clercq houdende de rekeninge Bewesterschelt, hem mitten anderen Staeten van Zeellandt gevonden heeft upten IIII^en^ dach van apprille[a] XV^C^ XXXVII tot Middelborch op de dachvaert aldaer gehouden op de petitie van de coninghinne, gedaen van 12.000[b] lb. van viertich grooten, deselve te vinden op de scattinghe van den scouwen ende pipen rock draegende; int welck doende de voirn. rentmeestere gevaceert heeft IX

daegen tot 8 s. g. sdaechs, faciunt 3 lb. 12 s. grooten, beloopende in ponden deser rekeninge 21 lb. 12 s.[a] – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 174, f. 16.*

a *Zowel dag als maand zijn in tweede instantie door een andere hand in een open gelaten spatie ingevuld.*
b *Hs.*: XII[c] M.
c *In de marge:* Zij in toecomende tijden genomen blijcken van den pencionnarijs van Prelaet ende Eedelen van de dagen van dese ende gelijcke vacatien.

1657 1537 APRIL 18-JUNI 3, BRUSSEL

a *13 april.* – 12.000 f. bij sijn K. Majesteijt geeijscht tot subsidie tegens de Francoisen, te vinden met 1 f. op ijder schouw, afgeslagen, maar integendeel 2 oorlogschepen voor Zeeland versorgt. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

e *10 mei, Brussel. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 25.000 Carolusgulden, welke som gevonden zal worden door de heffing van een impost op de tarwe, de wijn en het bier.*

Alzoe op de propositie ende begeerte gedaen vanwegen der Key. Ma.[t] in de maent van maerte lestleden den Staten van allen de landen van herwaertsover, doen ter tijt vergadert wesende binnen der stadt van Bruessele om raede, hulpe, assistentie ende bystant van hem te hebbene om te moeghen wederstaen ende resisteren den coninck van Vranckerycke die in persoone met grooter macht envaheerde synre voers. Key. Ma.[t] landen ende ondersaeten, die Staten slants ende graefschip van Zeellandt, niet jegenstaende die groote ende ontellicke schaeden ende verliesen die sij boven alle andere landen hebben moeten draegen ende lijden ter cause van den twee voerleden inundatien begerende der voers Key. Ma.[t] hueren natuerlicken ende oversten heere ende prince te dienen ende te hulpe te commen naer huer vermogen, hebben tot deffencie van denselven lande geconsenteert ende geaccordeert de somme van 25.000 Carolusguldens eens, om die opgebuert ende ontfangen te wordene in den manieren hiernaer volgende.

In den eersten van elck achtendeel terwe oft masteluyn dat gemalen zal worden up wint, watere oft rosmolen, eenen grooten. Item binnen die steden daer men geeft excyse die vierde, vyfste oft zeste canne wyns, sal men betaelen van alle wynen geldende acht gr. den stoop ende daerboven van een Dortsche ame twintich grooten, ende van den wynen geldende beneden den acht grooten den stoop zal men betaelen van der ame Dorts 16 gr. Item in den dorpen ende ten platten lande, want men daer cleynen excys geeft of ontfanckt, zal men betaelen boven tgunt dat men gewoenlick es te gevene van elcke ame Dorts, van wat wyn dat sy, vyff scellingen gr. Item zal men noch betaelen van elcke grove tonne Ingels oft Oesters bier die binnen der steden gesleten zullen worden zesse gr.; ende in de dorpen ende ten platten lande van gelijcke tonne biers boven tgunt dat men gewoenlick es te gevene zal men betaelen twintich grooten. Item van allen anderen cleynen bieren, diewelcke binnen of buijten slants gebrouwen sal worden ende binnen die dorpen ende ten platten lande verthiert sullen sijn, zal men betalen van den tonnen 12 gr.

Van welcken voirs. impost niemant exempt sal wesen, hoe geprevilegiert dat hij zij, geestelick oft waerlijck, eedel of oneedel, sonder prejudicie nochtans van den voirn. geprevilegierden ende van hueren previlegien die in gelycke beeden ende subvencien nyet gewoenlick sijn te contribueren, ende zonder tselve te betrecken in voerder consequencie.

Den voirn. impost zal naer ordonnancie van den Staten ontfangen zyn ende gedistribueert worden bij hueren gecommitteerden voer den tijt van zesse maenden geduerende, beginnende den eersten dach naer datum van desen accorde, welcken tijt ende termijn

zullen die Staten moegen verlangen ende prolongeren, oeck denzelven impost augmenteren ende verminderen, altereren ende veranderen up andere manieren, naer exigencie van den oerlogen ende van den lasten, emmers totter voers. somme van 25.000 Carolusguldens eens; ende zullen die penningen daeraff commende gheemployeert worden tot beschudde ende beschermenisse van den voern. lande van Zeellant ter disposicie van den voirs. Staeten, waervan die rekeninge zal bij denzelven van den Staten gehoort ende gepasseert worden. Ende ten eynde datter geen fraude noch bedroch en geschiede int ontfangen van den voirs. impost, zoe sal den molennaers ende dengeenen die huere terwe oft mastelluyn ter molen zullen draegen overal verboden worden op zekere peyne pecuniare geen terwe oft mastelluyn te draeghen of ontfanghen zonder al voren te hebbene het teecken van den gecommitteerde totten ontfange van den voirs. impost; insgelicx verboden allen dengeenen die wyn oft bier zullen verthieren up zekere peynen nyet te mogen updoen oft in hueren kellenaer te leggen zonder al voren te hebben teecken van denzelven ontfanger.

Versouckende de voern. Staten van Zeellant in consideratie van huere voirs. lasten der coninginne douagiere van Hongarien, van Bohemen etc., regente ende gouvernante der voirs. Key. Ma.^{t} van desen Nederlanden, tvoirs. accordt voer danckelick te willen accepteren ende aenvaerden, ende hem daerup verleenen acte in behoorlicke vorme.

Haer C.M.^{t}, gehoort trapport van den gedeputeerden van den steden des voers. lants van Zeellant, die verclaert hebben te willen onthouden zessehondert mannen van orlogen, maken zevenhondert paye, heeft in den name van zynre voirs. Ma.^{t}, gemerct tgene des voirs. es, geaccepteert ende geaenvaert tconsent ende accort van den voirs. 25.000 Carolusguldens, om die upgeheven te worden by den imposten ende in den mairen hiervoeren verclaert. Ende om die monsteringe te doene van denzelven mannen van orloge, die C.M.^{t} heeft gedeputeert by desen den heere van Fontes. Ordinerende voorts dat die rekeninge van den penningen van den consente voirs. gedaen zullen worden voer die Staten van denzelven lande in presencie van zekeren commissaris, die daertoe van der Key. Ma.^{t} wegen gecommitteert ende gedeputeert zal wesen.

Gedaen tot Bruessele den X^{en} dach van meye anno XV^{C} ende XXXVII.

Onderteyckent: Marie, ende ondergeschreven: Mij jegenwoerdich, G. Pensart.

– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: ibidem nr. 220, f. 1-2; (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 144-145v (opschrift: Acte van eender bede van 25.000 lb. van 40 gr., te lichten bij impost over het geheel landt ende steden van Zeelandt geduerende tot furnissement van deselve somme*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 125, nr. 302.*

10 mei, Brussel. – Keizer Karel V gelast de rentmeester van Beoosterschelde af te kondigen dat ieder zijn aandeel in de imposten op de tarwe, de wijn en het bier, door welke heffing de Staten van Zeeland de bede van 25.000 Carolusgulden zullen opbrengen, zal hebben te betalen en de voorschriften op het innen van die imposten zal hebben na te leven.

Onsen lieven ende getrouwen raedt ende rentmeester van Beoesterschelt in Zeellant oft synen gecommitteerden, ende allen anderen onsen officieren dien dit aengaen zal, saluyt. Alsoe de drie Staten ons lants van Zeellant ons onlancx sekere beden geconsenteert hebben van vyf ende twintich duysent ponden van 40 gr., om de penningen daeraf comende te besteden ende te bekeeren zoe tot fortificatie van denzelven lande als int onderhouden van zekere nombre van knechten tot defencie van dien jegens den Franchoisen onsen vianden, behoudelick dies dat men dezelve beden upbrengen, collegeren, vergaderen ende ontfangen zal den tyt van zesse maenden eerstcommende ingaende den eersten dach na datum van desen, bij diversche imposicien als hiernaer volcht. – – – *(Volgen de tarieven zoals in de bovenstaande akte)* – – –. Welverstaende dat de voorn. van de Staten geoirloft sal wesen desen impost taugmenteren, diminueren, veranderen ende altereren up andere maniere, emmers totter somme van vyff ende twintich duysent Carolusguldens eens, den voern. tyt

van zes maenden oeck te moghen prolongeren al naer exigencie van den lasten ende van der orloge, die penningen temploieren ende appliceren tot defencie ende beschermenisse ende prouffite van den lande naer ordonnancie ende discretie van de drie Staten. Van welcke imposicie voirs. voer dese reyse, zoe die geheven wort tot preservacie van den gemeenen lande, nyemant exempt wesen en zal, tzij geestelick, waerlick, geprevilegierde, eedele, oneedele, noch oick officieren, van wat staete oft condicie zy syn, maer zullen die betaelen als als andere voer dese reyse, alleene zonder prejudicie van den geprevilegierden ende van huere previlegien, ende sonder tzelve te betrecken in consequencien voor den toecommenden tijt. Ende omme te voorsien dat in den ontfange egeen bedroch en gebuere, hebben wy duer versouck van de voirs. Staeten geordineert ende ordineren bij desen de puncten hiernaer volgende.

Eerst dat een yegelick persoen gereet bringen ende betalen zal de penningen van den voers. imposte in handen ende ter plaetse van dengeenen die totten ontfange van dien bij den voers. van den Staten oft huer gecommitteerden geordineert sullen werden, aleer sy wyn oft bier zullen mogen updoen, oick mede eenige terwe oft masteluyn te molen doen omme slijten oft backen; bevelende dengeenen die bij den voers. van den Staten totten voirs. ontfange gestelt zal wesen dat hij dat acceptere ende hem daerinne vouge tot furnissemente van de voirn. bede als dat behoort, up de peyne ende verbuerte van hondert Carolusguldens, tenzij dat hij yemande daertoe nut ende bequaem in sijn stede wiste te stellen daer de voers. van de Staeten huer gecommitteerden mede tevreden werden, ordinerende ende bevelende voorts allen bailliuwen, schouten, burgermeesters ende scepenen ons voirs. lants dat sij zonder eenige dissimulacie oft dilay procederen ende recht doen up den overtreders van dese onse ordonnancie; ende zoe wie in gebreke ware tzelve impost in der manieren voers. gereet te betaelene, die zal verbueren telcken reyse thien Carolusguldens.

Voorts soe en zullen gheen molennaers tzij van wint, watere oft rosmolen noch oeck van brouwers, bierstekers oft andere persoenen hem van nu voertaen vervorderen eenichderhande maniere van grane te malen ende bier te leveren zonder alvoren te hebben een briefken ofte teecken van den voers. ontfangers, welcke briefken ofte teecken de voers. molennaers, brouwers, bierstekers en[de] andere gehouden sullen wesen over te brengen in handen van de voern. ontfangers telcken vier dagen naerdat sy die ontfangen zullen hebben, up die boete van thien Carolusguldens alsoe dickwils als men bevinden sal dat yemant ter contrarien dede; ende sal de meester innestaen voer de boete van de knapen.

Item oft gebuerde dat yemant hem vorderde den gecommitteerden ten ontfange oft administratie ende bewint hebbende van denzelven imposte mit datter zoude mogen aencleven te injurierene ofte dreygene met woorden oft anderssins, die zal verbueren telcken reyse hondert Carolusguldens, waerby al dien yemande hem uuyt saecke van huerlieder officien staken, slougen oft quetsten, die zal verbueren lyf ende goet; alle welcke boeten zullen geappliceert ende bekeert worden te weetene deen derdendeel tonsen prouffijte, dander dordendeel van den officier die de calainge daeraf doen zal, ende tdorde derdendeel van den aenbringer.

Ende om dieswille dat niemant van dese ignorancie en pretendere, eyst dat wy u bevelen tselve te doen condigen ende uuytroepen alomme in de steden ende prochie binnen den bedryve van uwer officien, procederende tegens den overtreders ende transgresseurs van derzelver onser ordonnancie bij executie van de voirs. peynen, zonder eenige dissimulatie oft verdrach. Waeraf ende van al des voers. es te doene wij u volcommen macht ende auctoriteyt geven, bevelende allen onsen rechteren, officieren ende ondersaten dien dit angaen sal mogen dat zij u ende uwe gecommitteerden tzelve doende bystaen ende obedieren; want ons alzoe gelieft.

Gegeven in onser stadt van Bruessele onder onse contrezegel hierup gedruct in placcate den X^{en} dach van meye anno XV^{C} XXXVII.

Aldus ondergescreven: By den keyser in zijne Raede, ende onderteyckent: G. Pensart.

– Afschrift: Prelaat en Edelen nr. 220, f. 2v-4. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 125, nr. 303.

Voor een Hollands verslag van deze dagvaart tot Brussel, daer de gedeputeerden van allen d'ander landen van herwertsover geweest zyn, *waarbij door de Hollandse gedeputeerden voornamelijk over de beveiliging van de visserij werd gesproken: Register Holland I, p. 543-549.*

1658 1537 MEI, ABDIJ TE MIDDELBURG

c Desen voirn. rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] sijne vacatien ende dachgelden van acht geheele dagen tot 8 s. gr. Vlaems sdaechs, die hij gevaceert heeft omme in de maent van meye anno XV^{C} XXXVII van Ziericxzee gereyst te zijne ende hem gevonden thebbene mette andere Staten slants van Zeellant tot Middelburch ter dachvaert in de abdie aldaer gehouden van deselve Staten, om te advyseren hoe ende bij wien den voirs. impost ontfangen ende gedistribueert zoude worden; beloopende de voirs. VIII dagen ten pryse als boven ter somme van 3 lb. 4 s. gr. Vlaems, die maecken in ponden deser rekeninge 19 lb. 4 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 22, f. 47v.*

1659 1537 EIND SEPTEMBER, BRUSSEL

a Den voern. rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] betaelt zijne vacatien van dertich geheele daeghen, tot 4 s. 8 d. Vlaems sdaechs, die hij ghevaceert heeft om achtervolghende tbevel van der coninginne gereyst te zijn van Ziericxzee tot Bruessel bij de heeren van der Financien, om aldaer te besoingneren ende communiceren up eenighen difficulteiten bij die van Schouwen ende Burchamboicht gedaen aengaende de beede van 2 gr. up tgemet, geaccordeert den keysere bij den heeren den prelaten ende eedelen van Zeellant bij maniere van extraordinaris beede boven de ordinaris bede,[1] breeder blijckende bij der voers. coninginne missive ende ordonnancie van den tresorier Ruffault upten rugge van dien, in date den IX^{en} aprilis XV^{C} XXXVII naer Paesschen, die men hier overlevert; beloopende de voirs. dertich daeghen ten prijse voirs. ter sommen van zeven ponden grooten Vlaems, maecken in ponden dezer rekeninghe 42 lb. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 967, f. 77-77v.*

b *25 september 1537.* – Den nood van Schouwen aan de koningin voor te dragen. Siet mede 11 maart 1538, 11 nov[ember] 1541, 7 maart, 27 juni 1542 en 27 december 1543. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

c Den voirn. rentmeestere [*Jeronimus van Serooskerke*] betaelt sijne vacatien van XIII dagen ten pryse gecoustumeert, bij hem gevaceert omme mitten burgermeestere ende andere gedeputeerden van den lande van Schouwen in de maendt van september lestleden van Ziericxzee gereyst te syne tot Bruessel bij mynen heere van Hoochstraten ende andere heeren van der Financien, omme henluyden te verthoonen doppositie gedaen bij den voern. gedeputeerden van Schouwen, sustinerende (achtervolgende sekere letteren van gratie) vrij ende exempt te wesen van te betalen 2 gr. up tgemet tot prouffite van de Key. Ma.^{t} etc., breeder blijckende bij der ordonnancie van den tresorier Ruffault in date den XX^{en} martij XV^{C} XXXVII, die men hier overlevert; beloopende de voirs. XIII dagen drie ponden acht penningen Vlaems, die maken in ponden deser rekeninge 18 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 967, f. 78.*

1 Geconsenteerd op 5 september 1536; zie onder nr. 1644.

1660 1537 NOVEMBER 19, 26-30, ABDIJ TE MIDDELBURG

c Den voorn. Michiel van Hammeel [*klerk van de rentmeester van Beoosterschelde*] sijne vacatien ende reysen van XII dagen tot 4 s. gr. sdaechs, van gereyst te syn geweest ter dachvaert die upten XIX^en^ dach novembris XV^C^ XXXVII tot Middelburch van den Staten van Zeellant geleyt was upt communicatie, collectie ende visitatie van den staetkens van den rentmeesters van Bewest- ende Beoesterschelt van den beloop des eerste vyf maenden imposts mitten oncosten ende anderen lasten daerup gedaen, den welcken dachvart midts dabsencie van den rentmeester van Bewesterschelt, die haestelick gereyst was upte dyckaige van de Vyf prochien in Zuyt-Bevelant, doen ter tijt geinundeert bij storm ende onweder, ende dat hij van daer mitte coopluijden ende mededijckers van dezelve dijckaige vergaderen moeste up zekere communicatie dies aengaende, gecontinueert wordt tot upten XXVI^en^ dach derselver maent, daeromme hij gevaceert heeft tsamen [a] mits tverwachten van den continuatie desselfs imposts, die VIII maenden gecontinueert wordt, den voirn. tijt van XII dagen ten pryse als boven, beloopende 2 lb. 8 s., die maken in ponden deser rekeninge 14 lb. 8 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 220, f. 49.*

e *26 november, abdij te Middelburg. – De Staten van Zeeland verlengen de termijn van de heffing van de imposten op de tarwe, de wijn en het bier met acht maanden.*

Alzoe die Staten des lants van Zeellant, vergadert zijnde in der abdye binnen der stadt van Middelburch, bevonden hebbende bij de staten van den rentmeesters Beoist- ende Bewesterschelt van huerlieder administratie roerende den ontfanck ende uuijtgeven van den impost jegenwoerdich loop hebbende binnen den lande van Zeellant dat tlant noch ten achteren es merckelicke somme van penningen restende ter volder betaelinge zoe van den voetknechten als anders, desen angemerckt bij goedere deliberacie ende gemeen accordt ende welvaert van den lande van Zeellant, volgende tdispositif van den placcate van den imposte bij der Key. Ma.^t^ daerup geexpedieert in dat den X^en^ dach van meye XV^C^ XXXVII, hieraen gehecht, hebben den voirs. impost gecontinueert ende geprolongeert voer den tyt van acht toecommende maenden boven deerste zes maenden, in der voegen ende manieren als tzelve placcaet inhoudt ende verclaert; bevelende daeromme eenen yegelicken diet aengaet tzelve te obedieren up de peyne daertoe staende.

Actum den XXVI^en^ dach novembris anno XV^C^ zeven ende dertich.

My als pencionnaris van mynen heere den Prelaet ende Eedelen van Zeellant jegenwordich, ende onderteickent: Mij present Heems.

–Afschrift: Prelaat en Edelen nr. 220, f. 4-4v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 127, nr. 316.

a *Hier* tzamen *herhaald hs.*

1661 1537 DECEMBER 10, 12-20, MIDDELBURG

b Cornelis de Vos, dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] dienaer, den XIII^en^ decembris XV^C^ XXXVII bij zijn quitantie, die men hier overlevert, betaelt van mit des rentmeesters missive volgende den mondelinge last van den Staten van Zeellant in de maent van novembri daer te voren gezonden geweest te zyn aen die van Vossemaer, inhoudende dat zij commen ende compareren souden ter dachvaert alsdoen gehouden van den Staten van Zeellant tot Middelburch zoe upt stuck ende de continuatie van den voorn. impost als oick ander zaicken concernerende tlant van Zeellant, ten eynde dezelve van Vossemaer aldaer verclaeren ende oopenen zouden huerlieder redene van oppositie in den voers. impost midtsgaders van eenige capitale settinge, daerinne zij noch ten achteren zijn, ter welcker dachvaert dezelve van Vossemaer dien nyet jegenstaende nochtans nyet gecompareert en syn noch nyemant gesonden en hebben gehadt, ende alwaer onder andere bij den voirs. drie Staten ende bij huerlieder acte, daeraf men copie hier overlevert, verclaert

ende eendrachtelick gesloten es geweest dat die van der Thoolen, Scakerloo, Vossemaer bedwongen zullen wesen te betaelen die capitale schattinge van den jaeren XXXIII ende XXXIIII, mit noch de vier grooten extraordinaris over de breede geschoten ende bij denzelven Staeten geaccordeert in den jaere XV^{C} XXXVI, ende den impost van den jaere XV^{C} ende XXXVII tot behoeve ende bescherme van den voirs. lande; 3 s. gr., makende in ponden deser rekeninge 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 220, f. 53v-54.*

Anthuenis Woutersz., boode van den comptoire Bewesterschelt, vyftien scellingen zes grooten Vlaems over zijn vacatien van dat hij gereyst es tot Ziericxee ende anders om den Staeten van den lande van Zeellandt te vergaderen ter dachvaert nopende de saecke van Cruningen, by quictancie hier overgelevert; dus hier de voirs. 15 s. 6 grooten, valent 4 lb. 13 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 99, f. 43.*

c Michiel van Hammeel sijne vacatien ende dachgelden van elf dagen tot 4 s. g. sdaechs, bij hem gevaceert van dat hij van des voirs. rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] wegen volgende tscryven van mr. Pieter Ruytinck, clercq houdende die rekeninge Bewesterschelt, gereyst es geweest ter dachvaert tot Middelburch die van den Staten van Zeellant zoude gehouden geweest hebben den X^{en} decembris XV^{C} ende XXXVII, maer mits die noncomparitie ende retardement van den gedeputeerden van die van Ziericxzee wordt eerst gehouden den XII^{en} dach voirs., dat upte visitatie ende consultatie van zekere requeste bij die van Cruninge, Valckenisse ende Waerde der Key. M.^{t} overgegeven nopende exemptie van den extraordinaris bede aen den Staten van Zeellant gesonden, mitsgaders omme den staet van tbeloop des imposts van deerste twee maenden zoewel van den Bewest- als Beoisterschelt over te sien ende daernaer te reguleren; beloopende de voers. elf dagen ten pryse als boven ter somme van 2 lb. 4 s. Vlaems, die maken in ponden deser rekeninge 13 lb. 4 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 220, f. 48v-49.*

e Desen rentmeestre [*Jeronimus van Serooskerke*] voer sijne diligente dienst ende moeyte die hij gehadt heeft ter cause van der extraordinaris bede geduerende den tijdt van dese ende twee andere zijne voergaende rekeninge van drie gheheelen jaeren [*1536-1538*], binnen welcken hij tot diverssche stonden geoccupeert ende gevaceert heeft zoo mitten gedeputeerden van mijnen heere den Staeten als anderssins int deduceren ende bewijsen dat nyemant van desen extraordinaris bede vry oft exempt was, zulcx als dat mijn heere den marquis van Berghen over die van der Tholen, Schakerloo ende Vossemaer ende anderen verthoont geweest es; twelck desen rentmeestre al tsamen refererende es tot wille ende gunste van mijne heeren.[a] – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 175, f. 17.*[1]

Jan Pietersz. Biscop de somme van vyf ponden veerthien scellingen Vlaems over zijn vacatien dat hij met meester Erasmus Heems, pentionaris van mijnen heere Prelaet ende Eedelen, gesonden is geweest aen den grave van Bueren ende den marcquis van Bergen omme hemluyden te persuaderen dat zij int vriendelick zouden gedoogen dat huere ondersaeten in Zeellandt geexecuteert zouden worden tot betaelinge van den impost laetstwerf over al Zeellandt loop gehadt, oft in weygeringe van dien zouden thoonen huere previlegie van exemptie, in twelck doende de voirn. Biscop gevaceert heeft XIX dagen tot 6 s. grooten sdaechs, blickende by ordonnancie van mijnen heere den prelaet ende mijnen heere van Beveren, tsamen quictancie van den voirs. Biscop, hier overgelevert; dus hier de voirs. 5 lb. 14 s. grooten, valent 34 lb. 4 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 99, f. 43v.*

8 maart 1539, Mechelen. – Keizer Karel v doet uitspraak ten gunste van de gedaagden in een geschil tussen de ingelanden van Kruiningen, impetranten, en de drie Staten van Zeeland, gedaagden, over de vraag of de eersten vanwege het hun verleende octrooi van vrijdom van lasten vrijgesteld waren van de opbrengst van 4 groten per gemet bij de breedte. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 36 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (17e eeuw) ZA, Rekenkamer

1538

A nr. 452, f. 199-203v (opschrift: Sententie voor den Staten van Zeelant jegens dingelanden van Cruninghen aengaende de contributie in den renten des landts*).*

a *Het bedrag is niet ingevuld. In de marge tekende de Rekenkamer hierbij aan:* Alsoe die auditeurs dese[r] rekeninge van gelijcke partijen nyet disponeren en mogen zonder ordonnancie van mijne heeren den Prelaet ende Eedelen, zoe zij dit article in andere naervolgende rekeninge gebracht oft ordonnancie van mijne voorn. heeren daeraf vervolght; ende mitsdien hier geroyeert.
1 Deze niet dateerbare verzamelpost is hier geplaatst vanwege het erin genoemde onderwerp van bespreking.

1662 1538 MEI 23-31, MIDDELBURG

b De voern. Cornelis de Vos, des rentmeesters gezworen dienaer, voer het ommedragen ende cundigen ten plaetsen gecoustumeert een dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placcaet in date den IX[en a] may anno XXXVIII, inhoudende een dachvaert van den Staten tot Middelburch upten XIII[en a] dach van derzelver maent omme metten anderen te communiceren ende delibereren up zekere noottelicke affairen concernerende tlant van Zeellant, breeder blijckende bij denzelven placcate mitter missive van mr. Pieter Ruytinck, clercq houdende de rekeninge Bewesterscelt, die men hier tsamen overlevert, zijn gewoonlick loon van drie scellingen[b], die maken in ponden deser rekeninge 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 220, f. 55v.*

c Desen voorn. rentemeester [*Jeronimus van Serooskerke*] zijn vacatien ende dachgelden van negen dagen, bij hem gevaceert om in de maent van meye anno XV[C] ende XXXVIII ten bescriven van mr. Pieter Ruijtinck vanwegen den Staten van Zeellant gereyst geweest te zijne tot Middelburch ter dachvaert aldaer gehouden, ende dienende derzelver maent up zekere nootlicke affairen concernerende tlant van Zeellant, zoewel van den impost als anderssins, aldaer geopent ende getracteert geweest es hoe ende bij wat middelen men soude moeten vinden ende upbringen alzulcken sommen van penningen als tvoors. lant van Zeellant noch schuldich ende ten achteren was ter cause van meerdere somme die tvoors. lant up [c] ende financie genomen heeft totten betalinge ende onderhoudenisse van den knechten, alzoe de penningen van desen impost ter zelver betalinge nijet strecken en mochten, ende oft men tzelve soude moegen vinden bij capitalen ommeslach; duer updoen ter tijt dezelve Staten nijet geconcludeert en hebben mits zekere zwaricheden die alsdan gevonden werden ende nijet wel getermineert en mochten worden zonder de presentie van mijnen heere van Beveren, doen ter tijt ter hove wesende, tot wyens compste tzelve al uuytgestelt geweest es. Dus hier over de voors. negen dagen ten gewoenlicke pryse van 8 s. sdaechs, beloepende 3 lb. 12 s. gr. Vlaems, die maken in ponden deser rekeninge 21 lb. 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 220, f. 59-59v.*

e [*23 mei*]. – Beoostenscheld voor desen ¼ in de lasten van Zeelandt, nu mits de inundatie van Zuijdbeveland gestelt op een derde. Siet mede 28 jan[uari] 1539, den 12 october 1544, weder op ¼. Item 10 en 31 maij en 20 junij 1547. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

a *Het getal gecorrigeerd uit iets anders hs.*
b *De woorden* drie scellingen *later ingevuld op een leeggelaten plaats; ook het eindbedrag is toen pas ingeschreven hs.*
c *Hier een spatie van circa vijf tekens hs.*

1663 1538 NOVEMBER 12-16, MIDDELBURG

b Gommaer Cornelisz., dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] gezworen dienaer,

bij sijn quitantie die men hier overlevert, betaelt van het ommedragen ende cundigen ten plaetsen gecoustumeert een des rentmeesters placcaet in date den VI^en^ novembris XV^C^ XXXVIII, inhoudende een dachvaert van den Staten van Zeellant dienende tot Middelburch upten XII^en^ dach derzelver maent om tadviseren tot recouvremente van alsulcken 4000 lb. van 40 gr. Vlaems tpont, als tlant van Zeellant ten achteren was uuyt saecke van der betalinge gedaen den voetknechten int voerleden jaer XV^C^ XXXVII int garnisoen liggende int voern. lant van Zeellant, breeder blickende bij denselven placcate mitsgaders een besloten missive van den rentmeester Bewesterscelt, die men hier tsamen overlevert; daeromme den voern. bode betaelt sijn gewoonlick loon van drie scellingen[a], die maken in ponden deser rekeninge 18 s.
Den voirn. Gommaer bij syn quitancie, van dat hij volgende tscryven van mr. Pieter Rutinck an den burchmeesters van Ziericxzee, daeraf men copie mitsgaders desselfs Gommers quitancie hier tsamen overlevert mit brieven van Michiel van Bruhesen, dees rentmeesters clercq, gesonden geweest te zyn an den gerechte van der Thoolen ende van Sint Martinsdijck, inhoudende het uuytstel van den voers. dachvaert mits de haestelicke ende nootlicke reyse ende affairen van den rentmeestere[b] van Bewesterschelt mit myn heer van Bossu in skeysers zaicken in Hollant ende oick mits dabsencie van desen rentmeester; ende daeromme den voirn. bode betaelt 3 s., beloopende in ponden deser rekeninge 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 220, f. 56v-57.*

c Betaelt borgemeester Anthonis Jansz. en Claes Matheusz. den XIII^en^ novembri die gereyst zijn geweest in de dachvaert tot Middelburch ter cause om te vinden de 4 duysent ponden dair de knechten mede onderhouden waeren; dairom gevaceert elc vier dagen, facit met anderen oncosten 17 s. 9 d. – *GA Tholen, Oud-archief Tholen voorl. nr. 186, f. 6.*

a *De woorden* drie scellingen *later ingevuld op een leeggelaten plaats; ook het eindbedrag is toen pas ingeschreven hs.*
b *Lezing onzeker; het woord is sterk afgekort en erin is gecorrigeerd.*

1664 TUSSEN 1538 MEI 13 EN 1539 MEI 13, MIDDELBURG
c Betaelt borgemeester Jan Cornelisz. ende mr. Jan Cornelisz. Breyel die gereyst zijn geweest tot Middelburch in de dachvaert; dairom gevaceert elc XI dagen, facit met 4 s. voir een ontbijt den heren gesconcken 2 lb. 8 s.
Betaelt deselve die binnen IIII dagen wederom gereyst zijn geweest in de voirn. dachvaert ende elc dairom gevaceert VIII dagen, facit 32 s. – *GA Tholen, Oud-archief Tholen voorl. nr. 186, f. 6v.*

[1665 1539 JANUARI 2, MIDDELBURG]
N.B. Deze dagvaart is uitgesteld.
b Jacop Noortoost, loper, die somme van 5 s. gr. over zijn vacatien van vijf dagen tot 12 gr. sdaechs van dat hij bij bevel van den rentemeester [*Adriaan van Heetvelde*] gereyst tot Reymerzwale ende Goes, dat zij hemluyden zouden vinden den II^en^ january binnen Middelburch te dachvaert ,die alsdoen verleyt was, bij quytancie hier overgelevert. Dus hier de voors. 5 gr., valent 30 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 173, f. 112.*

1666 1539 JANUARI 19-NA FEBRUARI 5, MIDDELBURG
b Cornelis de Vos, gezwoeren boede Beoisterschelt, voor het ommedragen ende condigen van zeker dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placcaet in date den XIIII^en^ januarij anno XV^C^ XXXVIII stilo Hollandie [*1539*], innehoudende dese jegenwoerdige dachvaert

dienende tot Middelburch upten XIX^en^ dach derzelver maent omme te communiceren nopende slants affairen ende zonderlinge ter audicie van desen ende des rentmeesters rekeninge van Bewesterschelt van den jegenwoerdigen impost, breeder blijckende bij denzelven placcaet, dat men hier overlevert; 3 s. g., die maken in ponden deser rekeninge 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 220, f. 58v.*

Frans Martens, dewelcke met zeckere missiven van den pencionnaris Heems gereyst es aen den heere van Beveren ende desen rentmeester [*Adriaan van den Heetvelde*], hemluyden adverterende dat de Staeten binnen Middelburch den XIX^en^ january anno achtendertich gecommen waeren, by zijn quictancie, hier overgelevert, de somme van 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 99, f. 43v.*

c Deesen voorn. rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] zijne vacatien ende dachgelden van XVI^a^ dagen bij hem gevaceert om mitten anderen van den Staten gecommen geweest te zijn tot twee diversche stonden ter dachvaert tot Middelburch, van denzelven Staten gehouden ter audicie van den jegenwoerdicheijt ende des rentmeesters rekeninge van den impost, ende up andere slants affairen; beloepende de voors. XVI^a^ dagen tot 8 s. gr., die maken in ponden deser rekeninge 38 lb. 8 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 220, f. 60v.*

e *3 februari. – Floris Aartsz., proost van de abdij van Middelburg, gemachtigde van de prelaat van Middelburg, Joris van Waalscapelle, gemachtigde van de heer van Beveren, heer van Veere, Pieter Rutinck in plaats van Adriaan van Heetvelde, gemachtigde van de weduwe van de heer van Fallais, Adolf Blankaard, gemachtigde van de weduwe van de heer van Brigdamme, Cornelis Pietersz. Haeck, burgemeester, en Erasmus Cornelisz., secretaris, gemachtigden van Middelburg, Marinus Cornelisz., pensionaris, gemachtigde van Reimerswaal, Quirijn Pieter Erboutsz., gemachtigde van Goes, Jan Cornelsz. Zuytwint, burgemeester, en Jan Cornelisz. Breyl, schepen, gemachtigden van Tholen, en Erasmus Heems, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester van Beoosterschelde, van de de impost geheven krachtens plakkaat van 10 mei 1537; Willem Simonsz., burgemeester, en François Klaasz. van Zandijk, secretaris, gemachtigden van Zierikzee, weigeren aan de auditie mee te werken vanwege de afwezigheid van een commissaris van de keizer. – ZA, Prelaat en Edelen nr. 220, f. 61-61v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 128, nr. 319.*

4 februari. – De Staten van Zeeland consenteren een bede ter bestrijding van het tekort op verschillende rekeningen tot een bedrag van 8000 lb., te heffen door een kapitale omslag over het platteland. – Vermeld: Fruin, Rekeningen, p. 443.

1667 1539 JULI 5, THOLEN-BERGEN OP ZOOM

b Den voorn Anthuenis Woutersz. [*bode van den comptoere Bewesterschelt*] gelijcke veertien schellingen gr. Vlaems over dat hij ommegedragen heeft over al Bewestersschelt dair men gewoenlick es publicacie te doen een ander placcaet van desen rentmeester [*Adriaan van den Heetvelde*] in date den XXIX^en^ juni XV^C^ XXXIX, inhoudende hoe dat hij zeekere lettere missive van den coninginne in date den XXV^en^ juny anno voors. ontfangen hadde, hem bij denzelven bevelende te doen vergaderen de Staeten slants van Zeellant binnen der stadt van der Tholen svrijdaichs savonts dairaen [*4 juli*] omme des anderen daichs te aenhoeren ende verstaen wes van wegen der keyserlijcke Majesteyt hemluyden verclairt ende verthoont soude wordden, bredere blijckende bij de voors. placcaete, twelck men mitter missive van den coninginne mitsgaders quyctancie van den voorn. Anthuenis hier overgelevert. Dus hier de voors. 14 s. gr. Vlaems, valent 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 173, f. 115v.*

Den voirn. bode [*Gommaer Cornelisz., gezworen bode van Beoosterschelde*] van dat hij

ommegedraegen ende ten plaetsen gecoustumeert vercondicht heeft een des rentmeesters placcaet in date den tweeden dach van julio XV^{C} ende neghenendertich, mitter besloten missive van der conninghinne, die men hier overlevert, inhoudende eene dachvaert binnen der stadt van der Tholen om aldaer te aenhooren ende te verstaene tgunt des vanwegen der Key. Ma.^{t} den Staeten van Zeelandt geseyt ende verclaert sal worden etc.; betaelt zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 969, f. 73.*

c Jan van Brantegen die somme van acht ponden van 40 grooten tpont over zijn vacatien als rentmeester in de stede van Adriaen van den Heetvelde geweest thebbene ter dachvairt tot Bergen op den Zoom, aldaer bescreven metten Staten van Zeellandt in de maent van julio anno XXXIX, blijckende bij zijn letteren ende de lettere van den coninginne, hiernaer int capittel van bodeloonen overgelevert, den tijt van vijf dagen ten gewoenlicken prijse, als tweendertich stuvers sdaichs. Compt ter voors. somme van 8 lb. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 173, f. 112.*

Koningin Maria van Hongarije was vanuit Brussel gereisd naar Bergen (op Zoom), om den Staten van Zeelant te verwachten ter Tholen, *en vandaar verder naar de Staten van Brabant te Den Bosch, en daarna via Utrecht naar Holland. – Register Holland I, p. 577.*

Zie voor de aanwezigheid van de rentmeester en de Staten van Beoosterschelde onder de volgende dagvaart.

e *1 augustus.* – Bede van 24.000 f. suijver boven de gratien en 1000 f. voor de coninginne. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

1668 1539 (SEPTEMBER 2-4, BERGEN OP ZOOM-THOLEN) OKTOBER 11, MECHELEN [DECEMBER 4, VEERE]

b Den voirn. bode [*Gommaer Cornelisz.*] van het ommedraegen ende condigen over al Beoesterschelt ten plaetsen gecoustumeert een des rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placcaet in date den eersten septembris XV^{C} XXXIX, dat men hier overlevert, inhoudende een dachvaert des donderdaechs daeraen [*4 september*] binnen der stadt van der Tholen, omme aldaer volgende der conninghinne missive antwoerde te gevene op de petitie bij haer vanwegen der voers. Key. Ma.^{t} gedaen wesende lestmael te Berghen opten Zoom etc.; betaelt zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s.^{a}– *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 969, f. 73-73v.*

Denselven [*Frans Martens, loper*] noch drie scellingen grooten van dat hij gereyst es ter Goes ende Reymerzwale aen den burgmeesters ende scepenen, hemluyden intimerende dat zij huere gedeputeerde scicken zouden den vierden september anno XXXIX ter Toolen omme aldaer taccordt te doene van der bede onlancx by den Key. Ma.^{t} geheysscht, by quictancie hier overgelevert: 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 99, f. 45v.*

c Meester Pieter Ruytinck, als houdende de rekeninge onder den rentmeester Jan van Brautegem, over zijn vacatien ende dachgelden van negen ende veertich geheele daegen die hij in den naem alsboven gevaceert heeft tot 4 s. gr. sdaichs int reysen mitten Staten slandts van Zeelandt van Middelburch nae Bergen ende voirts nair Mechelen, ende present ende jegenwoirdich te wesen int accordeeren bij den voirn. Staten dese jegenwoirdige beede, beloopende ter somme van negen ponden sestien scellingen gr. Vlaems, dewelcke hem bij den heeren van der Financie toegeleyt zijn, blijckende bij ordonnancie van den voirn. heeren ende quytancie van denselven Ruytinck, tsamen hier overgelevert. Des hier de voirs. 9 lb. 16 s. gr. Vlaems, valent hier in ponden deser rekeninghe 58 lb. 16 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 402, f. 155v.*

Betaelt dezen rentmeestere [*Jeronimus van Serooskercke*] zijne vacatien van zeven ende

veertich daghen tot vier schellingen acht grooten Vlaems sdaichs die hij gevaceert heeft om achtervolgende dordonnantie van den hoofden tresorier generael ende gecomitteerden van der Financien gereyst geweest te zijne in de maent van julio XV^C XXXIX mit de Staten van Beoisterschelt in den stadt van Bergen upten Zoom, ende zichtent den tweeden dach van septembre van derzelver stadt naevolgende tbescriven van de coninginne, inhoudende de dachvaert van dezelve Staeten tot Bergen voirs., dewelcke overmits dabsentie van mijnen heeren den prelaet ende heere van Beveren uuytgestelt es tot in de stede van Mechelen, aldaer hij gevaceert heeft met de voorn. Staeten up tbeleet van der beede jegenwoerdelick geaccordeert an de Key. M.^t, breeder blijckende bij de ordonnantie van den voirs. hoofden tresorier generael ende gecomitteerde in date den XII^en dach van october XV^C negenendertich, die men hier overlevert. Beloipende de voirs. XLVII daigen ten prijse alsboven ter somme van 10 lb. 19 s. 4 grooten Vlaems, que valent in ponden dezer rekeninge 65 lb. 16 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1131, f. 98v-99.*

Item IIII stoopen Rijnswijn gepresent den bourgermeester van Middelbourch, coste ut supra [die gelte 15 groten], valent 8 s. – – –.
Item 4 stoopen Rijnswijn gepresent Marck Taelman, bailliu van der Goes, coste die gelte 15 groten, valent 8 s. – – –.
Item een gelach gesconcken mr. Pieter Ruytinck, dienaer van den rentmeester van Zeelant, coste 15 s. – – –.
Item IIII stoopen Rijnswijn gepresent dien van Middelburch, coste die gelte 15 groten, valent 8 s. – *ARA Brussel, Rekenkamer 41318 (stadsrekening Mechelen, 1 november 1539-31 oktober 1540), f. 189, 190v, 191v, 193v.*

d Steven Joosz. van Bassevelde veerthien scellingen thien grooten over zijn vacatien van dat hij bij den gedeputeerde van den Staeten gesonden was van Mechelen tot Middelburch om mijne heere den prelaet, 5 s. 4 g., ende van extraordinaris paerthuere ende sciphuere negen scellingen 6 grooten, by quictancie hier overgelevert; dus hier de voirs. 14 s. 10 grooten, valent 4 lb. 9 s.
Joos Pauwelsz., boode der stede van Middelburch, vyf scellingen vier grooten Vlaems over zijn vacatien van dat hij van Mechelen gezonden is tot Reymerzwale ende Goes, dat zij huere gedeputeerde schicken zouden tot Mechelen omme metten anderen Staeten te procederen ten consentemente van der bede, by quictancie hier overgelevert; dus hier de voirs. 5 s. 4 grooten, valent 32 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 99, f. 44-44v.*

e *11 oktober, Mechelen. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 14 groten steenschietens en 4 groten bij de breedte van elk gemet gedurende vier jaren, een extraordinaris bede van 3 groten bij de breedte van elk gemet gedurende vier jaren, en een extraordinaris bede van 1 groot 8 miten bij de breedte van elk gemet gedurende drie jaren.*

Alzoe in de maent van julio int dit jegenwoerdich jaer XV^C negenendedertich mijn aldergenadichste vrouwe de coninginne douagiere van Hongarien, van Boheme, regente ende gouvernante van dezen Nederlanden van wegen den Key. Ma.^t de Staten slants van Zeellant bescreven heeft binnen der stede van Bergen upten Zoom, aldaer huere Ma.^t verthoont heeft de grootte zware lasten die voors. Key. Ma.^t zoe ter cause van de excessive somme van penningen die hij heeft moeten betaelen ende supporteren int onderhout van zijn laetste voorgaende oorloghe, als oick int tracteren van de jegenwoerdigen pays ende in andere menichfuldighe affairen zijnder Ma.^t angaende, twelcke dezelve zijne Ma.^t nyet furneren en mach zonder hulp ende bijstant van den voorn. Staeten, verzouckende te dier cause dat zijluyden hem zouden willen consenteren jaerlicx een beede van vierendetwintichduysent ponden van veertich grooten boven alle gracien den tijt van vier jaeren, daeraf sint Jansdage decollatio [*29 augustus*] XV^C negenendertich laetstleden teerste vierde jaer wezen zoude.

Ende naer communicatie daerup gehouden bij den voorn. Staeten, nyet jegenstaende de grootte armoede ende laste van denzelven lande mits de twee inundacien geschiet in den jaere dertich ende tweeendertich ende noch supporteren in huere dijckaige ende anders bij de grootte impelieuse stormen dagelicxs gebuerende, ende boven dezen tzelve lant belast jaerlicxs mit diverssche renten noch cours hebbende, spruytende ter cause van zekere beede zijnder Ma.t upgebrocht bij vercopinge van renten, considererende nochtans de voors. Staten de grootte lasten ende affairen der voirs. Key. Ma.t, begerende dezelve te succurreren naer huere macht nyet jegenstaende de menichfuldige lasten daerinne tvoors. lant belast es alsvoeren, hebben huydent de voors. Key. Ma.t liberalick geconsenteert ende geaccordeert eene beede jaerlicxs van veerthien grooten steenschietens ende vier grooten bij der breede over al Zeellant up elck gemet lants ten vollen schote staende, tvrije medegaende, voor den tijt van vier jaeren, daeraf teerste vierde jaer es sint Jansdage decollatio lestleden in dit jegenwoerdich jaer negenendertich, al tzamen tzijnder Ma.t behouff; reserverende de Prelaet ende Eedelen van Zeellant uuyten accorde derzelver bede de somme van vierduysent ponden van 40 grooten, om daermede te betaelen huere diennaers, offciers ende andere lasten, in de plaetse van toverschot, twelck zij plagen te genyeten uuyten beede, ende dit al bij provisie ende zonder prejudicie van huerlieder preeminencien ende rechte in den overschote van dezen ende andere andere toecomende beede.

Ende boven dezen consenteren de voors. Staten noch bij maniere van een extraordinaris beede drie grooten bij der breede up elck gemet lants over al Zeellant ten vollen schote als voeren den tijt van vier gelijcke jaeren, omme met dezelve te vervallen ende te betaelen tcours van de renten daerinne tvoirs. lant van Zeellant jaerlicxs verbonden staet ende belast es, daervan nyemant bij zijne Ma.t gracie gedaen ofte te doene eenige quytscheldinge genyeten zal.

De voors. Prelaet ende Eedelen, als representerende de twee van de drie Staten slants van Zeellandt, hebben boven dezen geaccordeert ende geconsenteert bij maniere van een extraordinaris beede jaerlicxs eenen grooten acht myten Vlaems bij der breede up elck gemet ten vollen schote staende over al Zeellant voor den tijt van drie jaeren achtereenvolgende, daervan teerste derde jaer es sinte Jansdage decollatio lestleden, omme de penningen daervan comende temployeren ter ordinancie van denzelven Prelaet ende Eedelen in de nootlicke affairen den lande van Zeellant angaende, onder de conditie dat daervan nyemant gracie genyeten zal alsboven. Alle welcke geconsenteerde ende geschoote penningen geinnet zullen worden bij den rentmeesters van Bewest ende Beoisterschelt, elck in zijn quartier, daervan zijluyden gehouden werden rekeninge, bewijs ende reliqua te doene des versocht zijnde naer oude costuyme, te weten van de veerthien grooten steenschietens ende vier grooten bij der breede der voors. Key. Ma.t, dus zal zijne Ma.t jaerlicxs voldoen die renten ende anders staende tzijnen laste midsgaders die gaigen van de rentmeesters ende des te betaelen sal commen den burchgrave ende leenmannen onder huere oude sallarien ongedefalqueert mits toewijsen ende executie dezer beede.

Ende van den extraordinaris drie grooten bij der breede zullen de voors. rentmeesters rekeninge, bewijs ende relique doen den drie Staten slants van Zeellant, ende van den extraordinaris eenen grooten acht myten up elck gemet oock bij der breede den Prelaet ende Eedelen van Zeellant; behoudens oick dat die eylanden van Zeellant die nyet ofte ten minsten ten vollen betaelt hebben dextraordinaris beede van 40.000 croonen geconsenteert in den jaere negen[en]twintich, zijne Ma.t upgebracht bij vendicie van renten noch tot laste van de voorn. lant cours hebbende, gehouden worden te betaelen huere resterende somme als dese voors. beede hierboven geconsenteert, gelijck eenighe gedaen hebben, omme dezelve penningen geemployeert te worden tot aflossinge van de renten daertoe zij geaccordeert zijn, van welcke penningen de voors. rentmeesters rekeninge, bewijs ende reliqua doen zullen der drie Staten van Zeellant voors.

Verclarende de voors. gedeputeerde van de stede van Ziericzee, Reymerzwale, Goes ende

Thoelen dat roerende de resterende penningen voeren onbetaelt van de voors. extraordinaris beede van 40.000 croonen up te bringen zij egeen last en hadden.

Ende hebben de voors. Staeten dit jegenwoerdich accort gedaen onder gewoenlicke condicien, te weten dat de Key. Ma.t zal de geschoten penningen doen innen tzijnen laste naer ouder costuymen, ende dat de rentmeesters zullen moeghen betaelen binnen de gewoenlicke termijnen ende oick met bereden resten, dat de gracien ende quytscheldinge bij zijne Ma.t gedaen commen zullen tzijnen laste, ende dat zijne Ma.t ofte andere van zijnen bloede zullen gehouden wezen volgende de kuere van Zeellant te commen up teertrijcke ende gront van Zeellant omme aldaer te zien aenwijzen tvoors. accordt naer ouder gewoonte, onder protestatie oock indien in dezen eenige dinghen geschiet, gepasseert ofte geconsenteert waeren contrarie den statuyten, kueren ofte previlegien van den lande, dat tzelve zijn zal zonder prejudicie van dier off dat te mogen trecken in consequentie.

Al welck accordt ende consent in manieren alsboven heeft hare Ma.t in den naem ende van wegen de voors. Key. Ma.t geaccepteert ende overdanckelick genomen, belovende in princelicke woorden alle de condicien van dezer acte tonderhouden; verclarende voorts zoe verde het noot zij, wes ter cause van dezen zoude mogen geschiet zijn jegens ende contrarie der kuere van Zeellant, dat tzelve zij zonder prejudicie ende nyet getoegen zal worden in consequentie.

Aldus gedaen binnen der stede van Mechelen, den XIen in october XVC negenendertich.

Onderteyckent Marie, ende bij den audiencier, mij jegenwoerdich, Verreycken.

– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940. – Afschriften: (door J. de Jonge, naar een kopie door P. Rutynck) ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1131, f. [i]-[ii] (opschrift: Copie van den consente van de nyeuwe beede van IIII jaeren*); (door H. van de Kethel, naar een kopie door P. Rutynck) ibidem nr. 402, f. [i]v-[ii]; (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 100, f. [iii]v-[iv]v (opschrift:* Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 176, f. 1-2v (opschrift:* Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 185, f. 1-2v; GA Middelburg, Register 'Bysonderheden meest de stadt concernerende', nr. 15 (verloren gegaan in 1940); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 148-150 (opschrift:* Acte van eender bede van 14 t. grooten steenschietens ende 4 gr. bij der breede, behouden daeruuyt jaerlijcx te betalene 4000 lb. van 40 grooten voor Prelaet ende Edelen; item noch 3 gr. op de breedde tot betalinge van den renten van den lande ende dat voor den tijt van vier jaeren; item noch 1 gr. 8 t. bij der breedde voor den tijt van dry jaeren, omme daermede op te bringen 10.000 guldenen tot een gratuiteijt voor de coninginne*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 129, nr. 325; idem, Rekeningen, p. 349-350, nr. 773. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1714.*

Cornelis Lenaertsz. in den naeme van Andries Berthelmeeusz., gezwooren boode van tHof van Hollandt, over zijn vacatien dat hij zeckere advysen van die van Hollandt gedepeschieert op zeckere affairen ende zwaricheden der Key. Ma.t by den Staten van den lande gepresenteert int consenteeren van der lester bede in octobre negenendertich gedregen heeft uuyten Haege tot Bruessel aen den audiencier Vereycken, blickende by der missive van mr. Cornelis Cappelle ende quictancie van den boode, hier overgelevert, bedragende ter somme van 25 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 99, f. 43.*

4 december, Veere. – De leenmannen van Zeeland wijzen in tegenwoordigheid van Maximiliaan van Bourgondië, gemachtigde van de keizer, vonnis dat de Staten van Zeeland de drie bovengenoemde bedes zullen opbrengen.

Alzoe bij der Key. Ma.t gegeven es zekere opene brieven van commissie up hooge, eedele ende mogende heere Maximiliaen van Bourgoignen, heere van Tournehem, in date den XIIIen dach van der maent van october in dit jaer XVC ende negenendertich, ondergeteyckent upte

ploye bij den audiencier Verreycken, bij denwelcken de voorn. Key. Ma.t gecomitteert ende gedeputeert heeft den voorn. heere van Tournehem als van zijne genadigen bloede, ende hem te transporteren up den gront ende aerde van Zeellant, ende van wegen zijne genadigen Ma.t vierschaere te doen maicken ende te bannen ende de adjudicature van den accorde hierboven upt consent zijnen genaden gedaen bij den Staten van Zeellant an leenmanne der graeflicheyt van Zeelant van wegen zijnder Ma.t, te verzoucken ende die aen te nemen ende accepteren volgende dacte van den voorn. accorde hierboven ende de gewoenlicke solempniteyten daerinne geobserveert, gevende den voirs. heere van Tournehem macht ende hem auctoriserende met des daeraen cleeft alsoft zijne genaden Ma.t in persone gedaen ware, ende als tzelve al breeder blijckt bij der voorn. commissie etc.

Achtervolgende welcke commissie zoe heeft denselve heere van Tournehem uuyten naem ende van wegen zijnder genaden Ma.t verzocht an den stedehouder van den schout van den hoegen bannen vierschaere te bannen van wegen zijnder genaden Ma.t ende an leenmannen der voorn. graeflicheyt van Zeellant die adjudicature van den voorn. accorde upt consent van den voorn. Staten van veertien grooten steenschietens ende vier grooten bij der breede, ende voorts noch bij maniere van een extraordinaris beede andere drie grooten oock bij der breede up elck gemet lants staende ten vollen schote over tgeheel lant van Zeellant, tvrije medegaende, voer eenen tijt ende termijn van vier jaeren, innegaende decollatio Joannis [*29 augustus*] XV^C negenendertich, mit noch andere extraordinaris eenen grooten acht myten oock bij der breede upt gemet voor den tijt van drie jaeren, innegaende alsboven, geconsenteert bij Prelaet ende Eedelen als representerende de twee van den drie Staten slants van Zeellant, al te bekeeren volgende de voors. acte hierboven daeraf verclarende.

Naer welck verzouck, ende de voors. vierschaere gebannen zijnde, soe es bij leenmannen der voorscreven graeflicheyt, wezende ter Veere upt slot van Zandenburch, gront ende aerde van Zeellant, ter maninge van den voorn. schout, in presentie ende jeghenwoerdicheyt van mijnen voorn. heere van Tournehem als van wegen zijnder genaden Ma.t daertoe geauctoriseert, bij denzelven leenmannen bij monde van Philips van Borsselen, heere van Laterdael, een van de eedelen van Zeellandt, met gevolge van leenmannen alzulcke voorn. veerthien grooten steenschietens ende acht grooten acht myten bij der breede hierboven verclaert voor de voors. vier ende drie jaeren, daeraf teerste vierde ende derde jaer begonde ende verscheen decollatio Johannis XV^C XXXIX, volgende tinhouden van de voors. acte hierboven upt accordt van denzelven Staten van Zeellant gewesen stedevast ende gestaede.

Actum ter Veere den vierden dach der maent van december anno XV^C negenendertich.

Onder stont gescreven: Mij jegenwoerdich, den greffier absent ende als leenman geteyckent P. Ruytinck.

– Origineel: bijgeschreven op ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940. – Afschriften: (door J. de Jonge, naar een kopie door P. Rutynck) ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1131, f. [ii]-[ii]v; (door H. van de Kethel, naar een kopie door P. Rutynck) ibidem nr. 402, f. [ii]-[ii]v; (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 100, f. [iv]v-[v]; (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 176, f. 2v-3; (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 185, f. 2v-3. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 129-130, nr. 327; idem, Rekeningen, p. 350, nr. 776.

11 maart 1540. – Bede van 4 d. per gemet alleen geconsenteert bij *Prelaat en Edelen*, bij de steden egter geleden onder protestatie, om der consequentie in 't toecomende.

Item 7 febr[uari] 1541. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

a *Het bedrag is doorgstreept. Bij de voorgaande post, met een op dezelfde wijze gecancelleerde som, staat de reden: a)* Loquatur. Bij gebreke van des rentmeesters placcaet, mit oick dat article hiernae.

b) Omme deselve redenen alhier duerslegen; ende tot wat tijt hij van desen twee partien bescheit brengt, men sal him doen dat redene is.

1 Het is niet zeker of al deze posten betrekking hebben op de onderhavige dagvaart.

1669 1540 WS. VÓÓR SEPTEMBER 26, GENT

N.B. Deze dagvaart, in een rekening over 1540, is blijkende de tekst van onderstaande post gehouden bij aankomst van de keizer in het land, en bijgevolg voordat de vorst op 26 september te Brussel een vergadering van de Staten-Generaal bijwoonde (zie volgend nr.).

b Betaelt Adriaen tGilde de somme van vijf schellingen grooten Vlaems over zijn vacatien van dat hy met brieven van mr. Erasmus Heems, pentionnaris van Prelaet ende Eedelen, gereijst is van Middelburch tot binnen der stede van Zierxzee aen den rentmeester ende die van der stede, aldaer hemluyden adverterende dat Prelaet [ende] Eedelen met die van Middelburch geconcipieert hadden te reysen tot Gendt omme de Key. Ma.^{t}, alsdoen aldaer gecommen zijnde, Staetgewijs willecomme te heeten, bij zijne quitancie hier overgelevert; dus hier de voirs. 5 s. g., valent 30 s.

Frans Martenss. de somme van zes schellingen g. Vlaems van dat hij gelijcke brieven gedragen heeft aen die van der Goes, Reijmerswale ende ter Tholen, hemluijden adverterende, ende blijckende bij quitancie als voeren: 36 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 100, f. 40.*

1670 1540 SEPTEMBER 26-OKTOBER 4, BRUSSEL

b Denselven Guillame de Merendre [*bode van Bewesterschelde*] gelijcke veerthien scellingen groten Vlaems over dat hij ommegedragen heeft over all Bewesterscelt daer men gewoonlicke es publicatie te doene een ander placcaet van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] in daete den XVI^{en} septembris XV^{C} veertich, inhoudende hoe dat hij zekere missive van der K.Ma.^{t} in date den IX^{en} septembris anno voors. ontfangen hadde, hem bij denselven bevelenen te doen vergaerderen de Staten slandts van Zeellant binnen der stede van Bruessele den XXVI^{en} dach derzelver maent, savonts in der herberghe omme aldaer an te hooren met allen den Staten van den landen van herwertsovere aldaer vergadert wesende tgundt van zijnder Ma.^{ts} wegen in zijnder presentie verclaert ende verthoent soude werden etc., breder blijckende bij denselven placcate dwelck men mitter missive van der voirs. K.Ma.^{t} ende quitancie van denzelven Merendre, hier tsamen overlevert. Daeromme hier de voors. 14 s. gr. Vlaems, valent 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 175, f. 110.*

Den voirn. boede [*Marinus Simonsz., gezworen bode van Beoosterschelde*] van het ommedraegen ende condingen over al Beoesterschelt ten plaetsen gecoustumeert een dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placcat in date den sesthiensten septembris XV^{C} XL, dat men hier mitter Key. Ma.^{t} besloten missive tsamen overlevert, inhoudende achtervolgende der Key. Ma.^{t} besloten missive zekere dachvaert binnen der stadt van Bruessel preciselick op den XXVI^{en} dach der voirs. maendt september, omme aldaer te aenhooren ende te verstaene tgundt men aldaer vanwegen der voirs. Key. Ma.^{t} in zijn presentie zeggen ende verclaeren zoude etc.; betaelt zijn gecoustumeert loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 970, f. 70v.*

c Denselven [*mr. Maarten*] Snoeckaert de somme van dertien ponden zeventien schellingen zes grooten Vlaems over zijn vacatien als verleyde penningen, bij hem gevaceert int reysen den XXIIII^{en} septembris XV^{C} LX te hove omme te aenhoeren de propositie die de Key. Ma.^{t} alsdoen den Staten van alle de landen van harwaertsover doen wilde, als oick omme te solliciteren ende vervolgen zekere provisien ende gratien den lande van Zeellandt aengaende, breeder blijckende bij een bladt pappiers onder thanteijcken van mijnen heere den prelaet, daerinne alle de voirn. vacatien ende andere partien verclaert staen, midts oick quitancien van de voirn. Snoeckaert, hier overgelevert; dus hier de voirs. 13 lb. 17 s. 6 g. Vlaems, die maken 83 lb. 7 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 100, f. 41.*

e *Verslag van de Hollandse gedeputeerden van de Staten-Generaal van alle landen, te Brussel beschreven op 26 september, waarna de Staten aldaar* ledich gegaen hebben *tot 4 oktober. Toen heeft doctor Schore, de nieuwe president van de Geheime Raad, in tegenwoordigheid van de keizer en de koningin een propositie gedaan, en heeft de prins van Oranje de eed afgelegd als stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht. – Register Holland I, p. 601.*

[1671 1540]
De onderstaande posten uit een rekening uit 1540 kunnen niet aan specifieke dagvaarten worden gerelateerd.

b Den voirn. Frans Mertenss. de somme van drye schellingen grooten Vlaems van dat hij met brieven van den pentionaris gereijst is aen die van Ziericxzee, hemluyden adverterende dat de dachvaert uuytgestelt was totter compste van den rentmeesters van Beoisterschelt ende Bewesterschelt, bij quitancie hier overgelevert; dus hier de voirs. 3 s. g. Vlaems, valent 18 s.
Den voirn. Frans Mertenss. vijf scellingen grooten Vlaems over zijn vacatien van gereyst te zijne met brieven van Erasmus Heems, pentionnaris, zoe tot Ziericxzee als elders, adverterende den steden van der vergaderinge van den Staten, bij quitancie hier overgelevert; dus hier de voirs. 6 s. g. Vlaems, valent 30 s.
Coppen Noortoost twee schellingen gr. Vlaems van dat hij tot diversche reysen geweest is aen den heere van Beveren ter Vere met brieven van den pentionaris Heems, hem adverterende dat de steden van Zeelant vergadert waeren, blijckende bij zijne quitancien hier overgelevert; dus hier de voirs. 2 s. g. Valems, valent 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 100, f. 41v.*

1672 1541 WS. KORT NA FEBRUARI 7

a *7 februari.* – De bede geconsenteert over Zeeland per gemet ten vollen schote, dog over Schouwen maar te betalen half zoo als men gewoon is. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

1673 1541 FEBRUARI 19 OF KORT ERVOOR, VEERE

e Betaelt Jaspar Molre by ordonnantie den XIX^en^ february XLI als de gedeputeerde van Vlissinge ende van Brouwershaven hier waeren opte communicatie van der visscherie voor een maeltyt 11 s. 4 gr. – *ZA, Stadsarchief Veere, Oud-archief voorl. nr. 360 (rekening van fortificaties 1541), f. 10v.*

[1674 CA. 1541]
N.B. Uit is deze ongedateerde post is niet op te maken aan welke bede wordt gerefereerd.

e Nopende van den 800 gulden die de stadt heeft moeten bij executie betalen onlancx den rentmeester van Zeelant totter contributie van een bede, bij den steden van Zeelant der K.Mt. geconsenteert, sustineren die van der stadt dat mijn heere [*van Veere*] alleene behoort te dragen. Dus hier dezelve, is 133 lb. 16 s. 8 d. – *ZA, Stadsarchief Veere, Oud-archief voorl. nr. 1698.*[a]

a *De gehele post is doorgehaald. In de marge is met andere hand geschreven:* Alsoe mijn heere tot desen consente niet geroupen en es gheweest metten gemeenen Staten van de lande, gelijck men gewoonlijcken es te doene, dan alleenlicken de vijf steden van Zeelant die de cleijne steden van denzelven lande vervangen hebben; insgelijcx dat hij dese van den steden niet en verstaet voorder vrij te houden dan van zijnder beden oft subvencien, zoe worden dese 800 guldens alhier geroyeert behoudens huerlieder versouck te hove te mogen doene.

1675 1542 JANUARI 22-25, BRUSSEL

b Denzelven Guilliame de Merendre [*bode van Bewesterschelde*] gelijcke 14 s. Vlaems over zijn sallarys alsvoorn van dat hij over al Bewestersschelt dair men gewoenlick es publicacie te doene ommegedraigen heeft een ander placcaet van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] in date den IX^en^ dach january XV^C^ XLII, inhoudende hoe dat hij brieven ontfanghen hadde van de Majesteyt van de coninginne bij dewelcke haere Majesteyt hem beveelt den Staeten slandts van Zeellandt te adverteren ende bevelen heurluyder gedeputeerde in goeden notable getaele bij haere Majesteyt te seynden binnen der stede van Bruyssel den XXII^en^ dach des maents jannuary omme aldair te aenhoeren tgundt hemluyden metten anderen Staeten van den lande van harwartsover van haere Majesteyt weghen geseyt ende geproponeert soude wordden roerende den dienst van den Keyserlijcke Majesteyt haeren heere ende broeder ende twelvaeren ende verzeeckertheyt van den voors. lande van harwairtsover, breder in den voors. placcaete verclaert, dat men hier mits oock quytancie van de voorn. Merendre overlevert. Dus hier de voors. 14 s. gr. Vlaems, valent hier 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 177, f. 132v.*

Den voirnoemden bode [*Anthonis Jacobsz., gezworen bode van Beoosterschelde*] van dat hij noch ommegedraeghen ende ten plaetsen gecoustumeert vercondicht heeft een dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placcaet in date den IX^en^ januarij XV^C^ ende XLI naer Hollandt [*1542*], dat men hier overlevert, inhoudende achtervolgende der coninghinne besloten missive, uuyten Walssche int Duytsche getranslateert, te bevelen de Staeten van den lande van Zeellant Beoisterschelt dat zijluyden huerlieder gedeputeerden in goeden competenten getaele zenden neffens der voers. coninghinne binnen der stadt van Bruessele, omme te aenhooren ende te verstaene tgundt men huerlieden mit die voers. andere Staeten van den lande van herwaertsover zeggen ende proponeren zal nopende den dienst der voers. Key. Ma.^t^ ende tprouffyt ende verzekertheyt van den voirs. landen van herwaertsover etc.; betaelt by quictancie, dienende mede ende overgelevert hiervoeren folio LXXI opte eerste article van bodeloon aldaer, zijn gecoustumeert loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 972, f. 73.*

e *Verslag van de Hollandse gedeputeerden ter vergadering van de dagvaart generaal van alle landen van herwaartsover, uitgezonderd Friesland, Utrecht, Overijssel en Groningen, waarbij op 24 januari doctor Schore* opte nieuwe galerie *de militaire situatie in Lotharingen uiteengezet heeft,* begeerende daeromme mit elcke Staten van den landen apart te communiceren, *en daags erna de koningin (van Holland) 50.000 gulden in gereed geld heeft geeist. – Register Holland I, p. 639-640.*

1676 1542 FEBRUARI 11, MIDDELBURG

c De voirn. rentmeestere [*Jeronimus van Serooskerke*] zijnen vacatien ende dachgelden van twee reysen die hij gevaceert heeft, te wetene op den XI^en^ februarij ende den XXIIII^en^ marty XV^C^ XLI stilo Hollandie [*1542*], dat hij van Zierickzee tot Middelburch ter dachvaerden aldaer gecomen es omme met die van den Staeten van Zeellant voers. te communiceren op de petitie van den 15.000 guldens by der Ma.^t^ van der coninginne begheert, up dewelcke de voern. van den Staeten naer der voirs. communicatie gehouden op den voirs. XI^en^ februarij hebben geconcludeert haere Ma.^t^ voer die reyse te bidden om verdrach derzelver petitie, twelck nyet toegelaeten zijnde hebben op den voers. XXIIII^en^ marcij geaccordeert 12.000 guldens eens, schotsgewyse opgebracht te worden, twelck zulcx mede nyet geaccepteert en was, daeromme men den voirs. somme by impost gevonden heeft; in welcke twee reysen hij gevaceert heeft IX dagen gaende ende keerende, beloopende ten pryse als boven in ponden deser rekeninge 21 lb. 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 221, f. 17.*

1677 1542 MAART 24-26, MIDDELBURG

a *20 maart.* – Bede van 15.000 f. af te wijsen, uijt onmagt, den 28 dito te consenteren in 12.000 f. mits niet op 't land maar op wijn en bier te vinden. Siet mede 17 en 24 april, item 6 julij 1542. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

c *Rentmeester Jeronimus van Serooskerke was aanwezig op deze vergadering, waar werd besloten de koningin een bede van 12.000 gulden te accorderen, schotsgewijs op te brengen; zie voorgaand nr.*

e *26 maart. – Hendrik Polderman, deken van Westmonster, gemachtigde van de prelaat, Mathijs Cannoye en Michiel van Hameel, gemachtigden van de heer van Beveren, Pieter Rutinck, gemachtigde van de heer van Falais, Jeronimus Sandelin, gemachtigde van de heer van Brigdamme, mr. Jacob Croeser en Cornelis Scobbelant, gemachtigden van Middelburg, mr. François Klaasz. en mr. Ieman Klaasz., gemachtigden van Zierikzee, Marinus Cornelisz., gemachtigde van Reimerswaal, Quirijn Pieters Erboutsz., gemachtigde van Goes, Jan Jacobsz., gemachtigde van Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de rekening af van Adriaan van den Heetvelde, rentmeester van Bewesterschelde, van de kapitale omslag van 1539 over heel Zeeland.*[1] *– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 208, f. 24v-25. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 135, nr. 358.*

26 maart. – Dezelfde auditeurs, met uitzondering van de Middelburgse gemachtigde Cornelis Scobbelant, wiens plaats werd ingenomen door Jan Bisschop, horen de rekening af van Adriaan van den Heetvelde, rentmeester van Bewesterschelde, van de kapitale assiette gezet op 4 februari 1539. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 219, f. 23-23v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 135, nr. 359.

1 De gemachtigden van Zierikzee hebben de akte niet ondertekend.

1678 1542 APRIL 19, 21-27, MIDDELBURG

c Dezen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] zijne vacatien ende dachgelden van neghen geheele daeghen die hij gevaceert heeft omme in de maendt van april anno XV^{C} ende tweenviertich van Ziericxzee gereyst te zijne ende hem gevonden te hebbene ten daeghe dienende tot Middelburch ter dachvaert van den Staeten slants van Zeellandt, omme met henluyden te communiceren up dinstellinghe van den impost volgende de petitie gedaen by de Ma.^{t} van der coninghinne, aldaer ten voerscreven daeghe de gedeputeerde van der Thoolen ende Remmerzwaele nyet gecompareert en waeren, zulcx dat de voirs. dachvaert vercontinueert wierdt tot huerlieder compste, waeromme dezen rentmeestere wezende tot Middelburch weder belast geweest es dezelve van der Thoolen andermael te ontbieden, twelck hij gedaen heeft blyckende by de missive van mynen heere den pencionnaris van Prelaet ende Edelen in date den XIX^{en} aprilis XV^{C} ende XLII naer Paesschen; beloopende de voerscreven neghen daeghen ten pryse als boven ter somme van drie ponden twaelf schellinghen grooten Vlaems, valentes in ponden dezer rekeninge 21 lb. 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 221, f. 15v-16.*

d [a] van dat hij achtervolgende tscryven van meestere Roelandt de Pottre gezonden geweest es met brieven van dezen rentmeestere van Middelburch aen die van der Thoolen ende Remmerzwaele, inhoudende dat zijluyden ten eersten commen zouden ten dachvaert van den Staeten tot Middelburch, die alsdoen, overmits dat zij ten daege dienende nyet gecompareert en waeren, vercontinueert was tot svrydaechs XXI^{en} aprilis, blyckende by de missive van den voirn. meestere Roelandt in date den XIX^{en} aprilis XV^{C} XLII, hier voeren folio [b] overgelevert; ende daeromme den voirn. bode betaelt 30 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 221, f. 22v.*

e *24 april.* – Een kaarte van Zeeland ten coste der provintie te laten maken, en voor ijder stadt een exemplaer. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

a *Hier een ruimte open gelaten waar de naam van de bode geschreven had moeten worden.*
b *Het folionummer (wel 15) is niet genoteerd.*

1679 1542 MEI 5, BRUSSEL

e *5 mei, Brussel. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 12.000 Carolusgulden, welke som gevonden zal worden door de heffing van een impost op de bieren en wijnen op het platteland.*

Up tversouck gedaen bij der coninginne douagiere van Hongerien, van Bohemen etc., regente ende gouvernante in den lande van herwaertsover, den gedeputeerden van den Staten van Zeellant dat zijluyden den keijser onsen aldergenadichsten heere zouden willen consenteren eene bede van vijfthienduysent Karolus guldens in gereeden ende zuyveren gelde, die te betalene te wetene de twee deelen ten laste van den Staten van Zeellant ende tander derdendeel ten laste van den platten lande, bij cappitalen ommeslach ende nyet op de gemeten, wel verstaende dat deselve penningen opgebuert ende ontfangen zouden worden ende blijven in handen van sulcke gecommitteerde als zijluijden dairtoe nemen ende adviseren souden, om die te emploijeren tot deffentie van den landen van herwaertsover indien oirloighe upstaet, ingevalle neen tot betalinghe van der loopende beede verschijnende sint Jansmisse [*24 juni*] naestcommende, oft anderssins ten meesten oerboere ende proffijte van den voirs. lande van Zeellant, als zijluyden tsaemen overcommen souden; nairdien de voirs. gedeputeerde vertreck genomen hebben ende dairaf elck int tsijne rapport gedaen, ende zedert de voirn. Staten diverssche vergaderinghen ende communicatien gehouden, hoewel dat overmits de armoede ende lasten van den steden ende inwoenende van den platten lande, een iegelick notoir ende kennelick, hemluyden te lastich vallen soude de voirs. beede in der manieren voirs. te vervallene ende up te bringene om diverssche redenen bij hem gealligeert, nyetmin willende toogen in alder manieren dat sijluijden goede ende getrouwe ondersaeten sijn ende begeeren sijnder Key. Ma.[t] te dienen ende believen nair huerluyder faculteyt ende macht, soe hebben de Prelaet ende Eedelen mitsgaders die van Middelburch, Ziericxee, Goes ende ter Tholen bij huerluijder gedeputeerde eendrachtelick staetsgewijse op tgeheel landt van Zeellant geaccordeert de somme van twaelfduysent Karolus guldens eens om opgebrocht ende ontfanghen te wordene bij impost up de dorpen ende platten lande, in der manieren nairvolgende.

In den eersten dat men van elcke tonne van allen inlantschen biere die dair gedroncken ende gesleten sal worden betaelen sal ses stuvers; van excijse van allen vreemden bieren als Inghels, Hamburghs, Breemen, Jupen[1] ende alle andere vreemden bieren buyten skeijsers Nederlanden gebrouwen thien stuvers van der groufver tonnen; van den Rijnswijnen ende heete wijnen op elck ame Dorts twee Karolus guldens; van elck oxsoet[a] Fransche wijns ende andere cleijne wijnen vijf scellingen grooten; dat nochtans dairomme de tappers het inlants bier nyet hooger noch dierder vercoopen en sullen dan nae ouden costumen, ende dat nyemandt, wij[b] hij zij, uuytvoeren sal uuyt den steden, scepen, scuyten ende brouwerien eenige wijnen ofte bieren om ten platten lande binnen Zeellant te tappene oft te slijtene, tenzij alvoeren betaelt hebbende desen impost in handen van den ghecommitteerde ende dairof hebbende van hem quitantie ofte teecken, ende dat up confiscatie van tselfde bier ende wijn ende dairtoe van de boete van thien Karolus guldenen, te verbueren bij dengenen die hier in gebreke gevonden sal worden zoe dicwils als men bevinden sal dat yemandt contrarie dede, zoewel bij denghenen die tselfde bier ende wijn gelevert sal hebben als bij denghenen diet sal hebben ontfanghen, ende sal de meester innestaen voer de boete van

den cnapen; dat de collecteurs van desen impost de brouwers soewel binnen der steden als ten platten lande mitsgaders de bierstekers gehouden zullen sijn eedt te doene in handen van den gecommitteerde van den Staten, elck int sijne, nyet contrarie des voirs. is te doene oft te laten doene. Item oft gebeurde [c] hem vervoirderde den gecommitteerde tot deser imposte met datter soude mogen aencleven te injurierene ofte dreygene met woerden oft anderssins, die sal verbueren telcker reysen hondert Carolusgulden, waerbij alsoe dat yemandt hemluyden uuyt saicken van heurluyder officien staken, sloegen ofte quetsten, die sal verbueren lijf ende goet in plaetsen dair sulcke confiscatien ofte boeten vallen; alle welcke confiscatien ende boeten geappliceert te weten een derdendeel den heere, dander derdendeel den officier die de calenge doen sal, ende het derde derdendeel den aenbringher; ingaende denselven impost terstont nair de publicatie van desen, ende geduerende tot furnissemente van de voirs. somme ende nyet langer, ende dat dat dairof bij de gecommitteerde rekeninghe gedaen sullen worden den drije Staten van Zeellant, wel verstaende dat deselve penningen sijnder M.[t] nyet volgen en sullen tenzij dat oirloge worde, indien nyet sullen deselve penningen geemploijeert worden ter ordonnantie van de voirs. Staten van Zeellant.

Welck accord de Co. M.[t] hebbende voir bequaem heeft up de condicien ende in der manieren voirs. geaccepteert ende accepteert bij desen, ende dairaf denselven Staten van Zeellandt gedanckt.

Gedaen te Bruessel den V[en] dach van meije int jair XV[C] XLII.

Onder stont gescreven: Marie; ende noch onderscreven ende geteijckent: Ter ordonnantie van heure M.[t], Verreijcken.

– *Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 213, f. 1-2; (17e eeuw; het slot ontbreekt) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 152-153v (opschrift:* Acte van eender bede van 12.000 lb. van 40 grooten, geconsenteert int jaer XLII te lichtene by impost op het platte landt van Zeelandt*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 136, nr. 360.*

a *Aldus hs. voor* okshoofd.
b *Aldus hs. voor* wie.
c *Hier ontbreken wel enige woorden, iets als* dat yemandt.
1 *Jopenbier, bier uit Danzig.*

1680 1542 MEI 31-JUNI 1, 3-5, MIDDELBURG

b Anthonis Jacobss., dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] gezworen dienaer, betaelt van dat hij gezonden geweest es ten plaetsen gecoustumeert met des rentmeesters besloten missive, inhoudende eenen dachvaert van den Staeten van Zeellant dienende tot Middelburch op den lesten may anno XV[C] XLII omme te besoingneren zoe op de ordonnancie van de gecommitteerden van den impost ende te accorderen van den dach dat denselven cours ende loop hebben zoudt, als oick op andere zaecken de lande van Zeellant grootelick angaende, breeder blyckende by de missive van den voirn. meestere Roelandt de Pottre, die men hier overlevert; ende daeromme betaelt zijn gewoonlick loon van 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 221, f. 23.*

Den voirn. bode [*Anthonis Jacobsz.*] van dat hij achtervolgende den scrijven van den voirnoemden rentmeestre Bewesterschelt [*Jeronimus Sandelin*] gezonden geweest es mit brieven van desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] aen den steden Beoisterschelt, inhoudende dat zijluijden den laetsten dach van meye hen zouden vinden binnen der stede van Middelburch ten dachvaert van den Staeten, omme des anderen daechs tzamen te communiceren up alzulcke zaecken als te vooren geleyt zoude wordden etc., breeder blyckende by de missive van den voirs. rentmeester, die men hier overlevert; ende daeromme hier den voirn. bode betaelt 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 274, f. 11.*

c Eeuwout Teellinck, dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] gecommitteert clerck, zijne vacatien ende dachgelden van vyf daeghen tot 4 s. grooten sdaechs, by hem gevaceert van dat hij van des voers. rentmeesters wegen volgende tscryven van meestere Roelandt de Pottre, pencionnaris van mijn heeren den Prelaet ende Edelen, gereyst geweest es ter dachvaert te Middelburch die van den Staeten van Zeellandt zoude gehouden geweest hebben den eersten dach van junio anno XLII, maer mits de non-comparitie ende retardemente van den gedeputeerden van die van Ziericxzee ende Goes wordt eerst gehouden den derden derzelver maendt, ende dat up de consultatie zoo van der ordonnancie van de gecommitteerden van den impost elcx int zijne, ende omme te accorderen van den dach dat den impost cours ende loop hebben zoudt, als op andere zaecken; beloopende de voers. vyf daegen ten pryse van 4 s. sdaechs 20 s. g., valentes 6 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 221, f. 17v.*

1681 1542 JUNI 28, MIDDELBURG

b Denselven [*Anthonis Jacobsz., gezworen dienaar van rentmeester Jeronimus van Serooskerke*] betaelt van dat hij ten gecoustumeerde plaetsen gezonden geweest es met dees rentmeesters besloten missive, inhoudende eenen dachvaert van den Staeten van Zeellant dienende tot Middelburch op den XXVIII^en^ junij XV^C^ XLII omme te communiceren op zaecken grootelick concernerende de protectie ende welvaere van den lande van Zeellant, breeder blyckende by de missive van mijnen heere van Beveren, die men hier overlevert; daeromme betaelt zijn gewoonlick loon van 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 221, f. 23.*

1682 1542 JUNI 30-JULI 5, BRUSSEL

b Den voirn. bode [*Anthonis Jacobsz.*] van het ommedraeghen ende condighen over al Beoisterschelt ten plaetsen gecoustumeert een dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placcaet in date den XXII^en^ junij XV^C^ ende XLII, dat men hier overlevert, inhoudende achtervolgende der coninginne besloten missive, uuyten Waelsche int Duytsche getranslateert, te vergaederen ende byeen te doen roupen die Staeten van Zeellant Beoisterschelt, ten eynde zijlieden huerlieder gedeputeerden zouden schicken in goede competenten getaele neffens der voers. conninghinne preciselick op den lesten junij, om aldaer te aenhooren ende te verstaene tgundt men huerlieder ende die van den anderen Staeten van den lande van herwaertsover, ten zelven daege aldaer mede geroepen, zeggen ende verclaeren zal etc.; betaelt by quitancie, dienende mede ende overgelevert hiervooren folio LXXI° op teerste article van bodeloon aldaer, zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 972, f. 73v.*

e *Op 5 juli kregen de Staten van Holland, aanwezig op deze dagvaart, van de koningin vier stukken: de generale propositie, de particuliere voor Holland (zijnde een eis van 80.000 plus 60.000 Carolusgulden), een concept om de gelden te vinden, en een staat van het aantal aan te nemen krijgsknechten met het oog op de dreigende situatie in de landen van Luik en Luxemburg. – Register Holland I, p. 660-661.*

1683 1542 JULI 19-23, MIDDELBURG

e Den voirn. rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] dewelcke achtervolgende tscryven van Michiel van Hammeel, gedaen ten bevele van mijnen heere van Beveren, is op den XIX^en^ julij XV^C^ tweenviertich getransporteert tot Middelburch ter dachvaert van den Staeten omme aldaer met hemlieden te communiceren up de propositie by den Co. den voirnoemden Staeten gedaen omme een bede van 20.000 lb. van 40 grooten, daeruuyt mijnen voirn. heeren namaels geconsenteert hebben vier grooten by der breede tot furnissement

van gelicke thienduysent gelicke ponden, ende noch naederhandt by de gemeene steden van Zeellandt andere 10.000 gelicke ponden tot laste van dezelfde ende andere cleyne steden van Zeelandt voers., blyckende by de voers. missive die men hier exhibeert; twelck doende gevaceert heeft vyf daegen tot 8 s. gr. sdaechs, facit in ponden dezer rekeninge 12 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 274, f. 10-10v.*

a *De Rekenkamer tekende hierbij aan:* Loquatur, bij gebreke van taxacie ende attestacie. Transeat voor dese reyse, sed zij voortan gebracht ende geexhibeert taxacie ende attestacie.

1684 [1542, CA. AUGUSTUS], MIDDELBURG[1]
b Denselven [*Lieven Bayenss.*] vier scellingen grooten Vlaems over sijn vacatien omme gereijst te wesene naer der Goes ende Reijmerzwaele, hen bij denselven [*een brief van rentmeester Jeronimus Sandelin*] adverterende dat zijluijden metten anderen Staten tot Middelburch commen souden omme gesamentlick te communiceren up de betalinge van den knechten, blijckende bij sijne quitantie, die men hier overlevert; dus hier de voirs. 4 s. g. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 213, f. 32v.*

Gregorio de Breul ses grooten Vlaems omme brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] ter Vere gedregen te hebben aen mijnen heere van Font[en]es beroirende de vergaderinghe van den Staten van Zeellant, bij quitantie hier overgelevert; dus hier de voirs. 6 g. – *Ibidem f. 33.*

1 Deze en de volgende twee dagvaarten staan in een rekening waarin de meeste posten geen datering dragen. De daarin wel gedateerde posten blijken evenwel in chronologische volgorde te staan, zodat wordt aangenomen dat zulks ook geldt voor de ongedateerde. De onderhavige posten zullen dan zijn te plaatsen vóór 14 september (zie hierna onder nr. 1689), en gezien het genoemde onderwerp meer bepaaldelijk tussen de Brusselse dagvaarten in juni-juli, waar om een bede werd gevraagd, en op 2 september, toen deze bede werd geaccepteerd.

1685 [1542, CA. AUGUSTUS, MIDDELBURG]
e Joost Pauwelss., bode der stede van Middelburch, twaelf scellingen grooten Vlaems over sijn vacatien ende dachgelden omme ter ordonnantie van mijnen heere den prelaet ende andere van den Staten gereijst te sijne van Middelburch met besloten brieven aen den heere van Beveren, alsdoen wesende te Bruessel, blijckende bij ordonnantie ende quitantie, tsaemen hier overgelevert; dus hier de voirs. 12 s. g. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 213, f. 33.*

1686 [1542, CA. AUGUSTUS], MIDDELBURG
b Jacob Pieterss. bode twee scellingen grooten Vlaems omme van Middelburch gereijst te sijne nair Westcapple met brieven aen den hoopman, ende des anderen daechs naer der Vere aen mijnen heere van Beveren inhoudende omme des anderen daeghs metten anderen Staten te vergaderen, bij quitantie hier overgelevert; dairomme hier de voirs. 2 s. g. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 213, f. 33-33v.*

1687 1542 SEPTEMBER 2, BRUSSEL [DECEMBER 30, VEERE]
e *2 september, Brussel. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de beide eerste leden van de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 10.000 gulden, welke som gevonden zal worden door de heffing van 4 groten bij de breedte van elk gemet gedurende een jaar.*

Op de peticie bij der coninghinne douaigere van Hongerien, van Bohemen etc., regente ende

gouvernante in den landen van herwaertsover, den gedeputeerden van den drie Staeten van den lande van Zeellandt in julio lestleden gedaen, dat om te helpen vervallen die groote costen ende lasten die de landen van herwaertsover geschaepen waeren te moeten doogen ende draegen mits de gereetscap van oirloge die den coninck van Vranckerijcke maeckte jegens dezelve landen, de voirnoemden Staeten van Zeellandt zouden willen accorderen een bede van twintichduysent Carolusguldens in gereede penninghen boven andere noch twaelfduysent gelicke guldenen bij henlieden tevooren geconsenteert, de voirnoemden Staeten gehoirt hebbende trapport van huerluyder gedeputeerden ende hierop diverssche communicatien gehouden, zoe hebben die steden van Middelburch, Zierickxee, Goes, Remmerzwaele ende der Thoolen gedaen verclaeren de grootte aermoede ende lasten van denzelven landen ende steden, biddende daerom haer Ma.[t] deze reyse hemlieden te houden voor geexcuseert ende pacientie te willen hebben.

Ende hoewel dezelve lasten ende aermoede Prelaet ende Edelen wel kennick waeren, niettemin aenmerckende de grootte noodtzaeckelicheyt die haer Ma.[t] moveerde omme dezelve peticie te doene, willende doen tgene dat in hen es, ende als goede ende getrouwe onderzaeten den keyser dienen tot deffencie van den lande, hebben bij huerlieder pencionnaris liberalicken geaccordeert boven de twaelfduysent guldenen onlancx geconsenteert noch thienduysent gelicke guldenen. Omme diewelcke te vindene men schieten zal vier grooten bij der breede, oft zoe veel meer als behouven zal tot furnissemente van de voirscreven somme, op elck gemet landts ten vollen schote staende, tvrije medegaende, over al Zeellandt, waeraf nyemandt vrij zijn zal, niettegenstaende eenighe octroyen oft brieven van vrijdomme van schote ofte anderssins die eenige zoude moegen pretenderen. Wel verstaende indien de Key. Ma.[t] eenige gracie dede, dat tzelve wezen zal tzijnder Ma.[t] laste. Ende hoewel tberijdt ende rechtvoerderinge van den schote ende bede der Key. Ma.[t] hier tevooren geconsenteert alreede gedaen es, zoewel over Bewesterschelt als Beoisterschelt, niettemin dat om de grootte lasten ende noodt van der Key. Ma.[t] overcommen het berijdt van desen thienduysent guldenen geschien zal, behoudens dat gundt zoude hierinne moeghen gedaen zijn jegens de keure van Zeellandt, tzelve zijn zoude zonder prejudicie ende nyet getrocken in consequentie.

Welck accord de coninghinne in den naem ende van wegen der Key. Ma.[t] ende met de condicien voers. geaccepteert heeft ende accepteert bij dezen, ende daeraf den Prelaet ende Edelen bedanckt.

Actum tot Bruessel, den tweeden dach van septembre int jaer XV^{C} tweenviertich.

Onde[r]teickent Marie; onder stondt gescreven: Mij jegenwoirdich, ende geteyckent: Verreycken.

– Origineel (eigenhandig ondertekend): GA Middelburg, nr. 429 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1134, f. [1] (opschrift: Copie*); ibidem nr. 405, f. [1]; (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 159-160 (opschrift:* Acte van eender bede van 3 gr. bij der breedde, geconsenteert by Prelaet ende Edelen alleene om daeruuijt te vindene 10.000 guldens*). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1815. – Regest: Fruin, Rekeningen, p. 355, nr. 805.*

30 december, Veere. – De leenmannen van Zeeland wijzen in tegenwoordigheid van Maximiliaan van Bourgondië, gemachtigde van de keizer, vonnis dat de Staten van Zeeland de bovengenoemde bede zullen opbrengen.

Alzoe bij der Key. Ma.[t] gegeven is zekere opene brieven van commissie op hooge, edele ende mogende heere Maximiliaen van Bourgoingnen, heere van Beveren, van der Veere etc., admirael van der zee, in date den XXVII^{en} novembris[a] XV^{C} tweenviertich, ondergeteyckent bij den audiencier Verreycken, bij denwelcken de voirn. Key. Ma.[t] gecommitteert ende gedeputeert heeft de voirnoemden heere van Beveren als van zijnen genaeden bloede, ende hem te transporteren up den grondt ende aerde van Zeellandt, ende van wegen zijnder Ma.[t]

vierschaere te doen maecken, te bannen ende de adjudicature van den accorde hierboven op tconsent zijnder Ma.[t] gedaen bij mijnen heere den Prelaet ende Edelen van Zeellandt, representerende de twee van den drie Staeten slandts van Zeellandt, aen leenmannen der gravelicheyt van Zeelandt van wegen zijnder Ma.[t], te verzoucken ende dit aen te nemen ende accepteren volgende dacte van den voirn. accorde hierboven ende die gewoonlicke solempniteyten geobserveert, ghevende den voirn. heere van Beveren macht ende hem auctoriserende mit des daeraen cleeft alsoft zijne genaden Ma.[t] in persoone gedaen waere, als tzelve breeder blijct bij der voirnoemden commissie etc.

Achtervolgende welcke commissie zoe heeft de voerscreven heere van Beveren van weghen ende uuyt den name van zijnder Ma.[t] versocht aen den stadthouder van den schout van den hoogen banne vierschaere te bannen van wegen zijnen genaden Ma.[t] ende aen leenmannen der voirnoemden gravelicheyt de adjudicature van den voirnoemden accorde up tconsent van den voirnoemden Staeten van vier grooten bij der breede op elck gemet landts staende ten vollen schote over tgeheel landt van Zeellandt, tvrije medegaende, voer dit loopende jaer, verschenen decollatio Johannis [*29 augustus*] XV^{C} tweenviertich, te bekeerene ter noodtsaekelicheyt van zijnder genaden Ma.[t] volgende dacte hierboven. Naer welck verzouck, ende de voirs. vierschaere gebannen wezende, soe eyst bij leenmannen der voers. gravelicheyt, wezende ter Vere op tslot van Zandenburch, grondt ende aerde van Zeellandt, ter maeninghe van den voirnoemden schout, in presentie van mijnen voirnoemden heere van Beveren als van wegen zijnder genaden Ma.[t] daertoe geauctoriseert, bij denzelven leenmannen bij monde van Wolffart van Borsselen, heere van Schellacht, een van den edelen van Zeellandt, met gevolge van leenmannen de voirscreven vier grooten bij der breede boven verclaert op taccord van den voirs. Staeten van Zeellandt gewezen stedevast ende gestaede.

Actum ter Vere, den naestlesten decembris XV^{C} XLII.

Mij jegenwoirdich, den greffier absent ende als leenman gheteyckent P. Ruttinck.

– Origineel: GA Middelburg, nr. 429 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1134, f. [1]v (direct volgend op de hierboven afgedrukte akte, met als overgang): Noch stondt ondergescreven tgundt hiernaer volght*); ibidem nr. 405, f. [1]v. – Regest: Fruin, Rekeningen, p. 356, nr. 812. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1815.*

Den zes leenmannen der graeflycheijt van Zeellandt, namelyck Pieter Ruytinck, Jaspar de Vriese, Floris van Dam, Adriaen van Dam, Clais Heynricxz. van Wissenkercke ende Michiel van Hameele, mitsgaeders den schout ende griffier van den Hoogen Banne over heurluyder vacatien van acht geheele daghen, bij hemluyden gevaceert naer ouder coustumen aldaer in presentie van Maximiliaen van Bourgoingnen, heere van Beveren, admirael van der zee etc., bij der K.M.[t] daertoe gecommitteert als wesende van zijnen genade bloede, volgende de keure van Zeellandt ter maninge van den schout gewesen hebben de voirs. 4 gr. bij der breede up elck gemet landts staende ten vollen schote, bij den Staten slandts van Zeellandt der K.M.[t] in den jaere XV^{C} XLII tot furnissement van eender beede van 10.000 Karolus guldens geaccordeert; elcx ten pryse van 21 st. sdaechs, facit 68 lb. 4 s., blyckende bij der quitancie hier overgelevert ende oick bij den staet bij desen rentmeester te hove gedaen van derzelver beede hier getoont, aldaer gelycke vacatien gepasseert werden; daeromme hier de voirs. 67[b] lb. 4 s.[c]

Desen rentmeester mitsgaeders den rentmeester van Beoisterschelt over heurluyder vacatien naer ouder gewoenten omme mede present geweest thebbene ten adjugemente van de voirs. beede; elcx gelycke acht dagen ten prijse van 32 st. sdaechs, facit 25 lb. 12 s.; ende zijn dezelve vacatien mede in state gepasseert, dus hier de voirs. 25 lb. 12 s.[d]

Wolffaert van Borsselen, heere van Schellacht, een van den eedelen van Zeellandt, de somme van vijftich ponden van 40 gr. Vlaems tpondt, van dat hij bij nominatie van mijnen heere van Beveren gepronocheert heeft tadjugement van derzelver beede; daervoiren hem naer ouder coustumen competeert voir een gratuyteyt eenen fluwelen tabbaert ofte

vijftich Karolus guldens daervoeren, blyckende bij quitancie van denselven Wolffaert van Borsselen hier overgelevert; ende is oick in state gepasseert als voeren, daeromme hier de voirs. 50 lb.[e]
Den onderburchgrave van Zeellandt, Jeronimus van Seroertskercke, de somme van een ende vijftich ponden 4 s. van 40 gr. Vlaems tpondt over zijn wedden ende dachgelden van zestien geheele dagen, tot 6 francken tot 32 gr. sdaechs die hij plach te ontfangen, daerbij den heeren van der Financie een derde afgesupporteert is als voeren, om metten vijf leenmannen, schout, advocaet ende notaris de rechtvoirderinge gedaen thebbene van deser voirs. beede extraordinaris van 4 gr. up tgemet bij der breede; blyckende bij zijne quitancie hier overgelevert, dus hier de voirs. 51 lb. 4 s.[f]
Den vijf leenmannen ordinaris des keysers, geordonneert ten berijde int quartier van Bewesterschelt in Zeellandt, te wetene Gillis van Borre, Pieter Ruytinck, Jaspar de Vriese, Floris van Dam ende Adriaen van Dam, de somme van sesse ende vijftich ponden munte voirs., in de stede van 84 lb. die sij plagen te ontfanghen over heurluyder vacatien van zestien geheele dagen, daervan een darde gesupporteert is als voeren, tot 3 s. 6 g. elcx sdaechs omme tvoirs. berijt ende rechtvoirderinge metten voirn. burchgrave gedaen thebbene; blyckende bij heure quitancien hier overgelevert, dus hier de voirs. 56 lb.
Den schout, notaris, advocaet van der hooger vierschare, te wetene Chaerles Micault, schout, mr. Everardt Nicolay, advocaet, ende mr. Adolf Blanckaert, notaris, tsamen de somme van twee ende dartich ponden munte voirs., in de stede van 48 lb. die zij plagen tontfangen ende hebbene over heurluyder vacatien van zestien dagen, ende daervan een derde gesupporteert is als voeren, van metten burchgrave ende leenmannen tberijt te helpen doene; blijckende bij heurluyder quitancie hier overgelevert, dus hier de voirs. 32 lb.
Den voirs. rentmeester over zijn vacatien ende dachgelden van gelycke 16 dagen die hij gevaceert heeft metten voirn. burchgrave, leenmannen, schout, advocaet ende notaris omme de voirs. rechtvoirderinge te helpen doene, tot 4 s. g. sdaechs, facit 19 lb. 4 s. van 40 g., daervan als voeren gesupporteert is het derde; blijft 12 lb. 16 s.[g] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 405, f. 161-161v.*

a *In nr. 405:* septembry.
b LXVII, *naderhand gecorrigeerd uit* LXVIII.
c *In de marge: a)* Bij zinen quitancie. *b)* Debet quitancie van Michiel van Hameel van 28 gr.
d *In de marge: a)* Debet quitancie van den rentmeester Beoosterscelt. *Later toegevoegd:* Zedert overgelevert bij Adriaen van Dam. *b)* Zij toegesien dat de rentmeester Beoesterscelt zijne vacatien niet en nemt.
e *In de marge:* Debet zijne quitancie.
f *In de marge:* Debet quitancie.
g *In de marge:* Als in voergaende rekeninge.

1688 1542 SEPTEMBER 3, MIDDELBURG
b Denzelven [*Anthonis Jacobsz., gezworen dienaar van rentmeester Jeronimus van Serooskerke*] betaelt van dat hij ten gecoustumeerde plaetsen gezonden geweest es met dees rentmeesters besloten missiven, inhoudende eenen dachvaert van den Staeten dienende tot Middelburch op de III[en] septembris XV[C] XLII om te aenhooren tgundt aldaer geproponeert zoude worden ende grootelick van noode was, breeder blyckende by de missive van den rentmeestere Bewesterschelt, die men hier overlevert, zijn gewoonlick loon van 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 221, f. 23.*

1689 1542 SEPTEMBER 14, MIDDELBURG
b Coppe de Schoenlapper twaelf grooten Vlaems over sijn vacatien van gereijst te sijne naer Westcapple met brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] aen den hooftman,

ten eijnde hij hem vonde den XIIII^en^ septembris XV^C^ XLII tot Middelburch bij die van den Staten, blijckende als voiren [*bij quitantie*]; dus hier de voirs. 12 g.
Jacop de Schoenlapper acht grooten Vlaems over gelijcke brieven gedregen te hebben aen den heere van Beveren ter Vere, blijckende als voeren; dus hier de voirs. 8 g.
Adriaen Thoniss. drije scellinghen groten Vlaems over sijne vacatien omme gereijst te sijne naer der Tholen aen die van der wet aldair, hen veradverterende hoe de Staten den XIIII septembris tot Middelburch vergaderen souden, bij der quitantie die men hier overlevert; dus hier de voirs. 3 s. g. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 213, f. 33v.*

Jacob de Vlaminck de somme van vyf scellingen gr. Vlaems van dat hy brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] gedragen heeft aen den rentmeester van Beoisterschelt beroerende de vergaderinge van den Staten, by zyne quitancie, hier overgelevert; dus hier de voers. 6 s. gr., valent 30 s.[1]
Lieven Baeyens de somme van zes scellingen grooten Vlaems van dat hy den VIII^en^ septembris XLII brieven van desen rentmeester gedragen heeft aen die van den steden van der Goes ende Reymerswale, ten eynde zylieden hen ter vergaderinge van den Staten binnen der stede van Middelburch mede vinden souden omme eenige noottelycke affairen den lande aengaende, blyckende by zyne quitancie, hier overgelevert; dus hier de voers. 6 s. g., valent 36 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 102, f. 43v-44.*

1 Het is zeer onzeker of deze ongedateerde post, hoewel in de rekening direct voorafgaand aan de volgende, ook op dezelfde dagvaart betrekking heeft.

1690 1542 SEPTEMBER 26, [BRUSSEL?]
b Den voirnoemden bode [*Anthonis Jacobsz.*] van dat hij achtervolgende der Co. besloten missive in date den XIIII^en^ septembris XV^C^ XLII, die men hier overlevert, [a]gecondicht heeft dat de steden van Beoesterschelt huere geschicten[a] op den XXVI^en^ septembris voers. vergaedert neffens der voers. coninginne [b]seynden souden vanwegen[b] die Staeten van Zeellandt Beoisterschelt voers.; betaelt zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 972, f. 75.*

a *De woorden* gecondicht – – – geschicten *in de marge toegevoegd hs.*
b *De woorden* seynden souden vanwegen *boven de regel toegevoegd hs.*

1691 1542 OKTOBER, LEUVEN
e *De steden van Zeeland consenteren een bede van 10.000 gulden.*[1]

30 oktober. – Om het aandeel van de stad te kunnen betalen in de bede van 10.000 gulden, ter bestrijding van de oorlogskosten, door de hoofd- en smalle steden op te brengen, zal binnen Middelburg en Arnemuiden een redelijke tax op de haardsteden worden gelegd, voor de ene helft te betalen door de eigenaar, voor de andere helft door de huurder. – GA Middelburg, Register ten Rade 12 oktober 1532-9 oktober 1545, f. 141v (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1817.

1 Het consent van de steden wordt al vermeld onder nr. 1683. Zie voorts nr. 1693, alwaar ook plaats en maand van de dagvaart worden genoemd. Uit *Register Holland* I, p. 673-675, 694, blijkt dat de koningin op 10-14 oktober met de Staten van Holland in Antwerpen was, alwaar de laatsten op de 12e van de maand een bedrag van 60.000 (gulden) consenteerden; de Hollandse steden waren op 29-30 oktober opnieuw ten hove, nu te Brussel.

1692 1542 NOVEMBER 6-9, MIDDELBURG

b Den voirn. Anthonis Jacobsz., dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] gezworen dienaer, voer het ommedraegen ende condighen ten plaetsen gecoustumeert een dees rentmeesters placcaet in date den IIII^en^ van novembris XV^C^ XLII, inhoudende eenen dachvaert van den Staeten tot Middelburch op den VI^en^ novembris anno XLII voirs. omme metten anderen te communiceren aengaende betaelinge van den voetknechten aldaer liggende, ende oick om andere zaecken den lande van Zeellandt aengaende, blyckende by denzelven placcate mitter missive van den rentmeester van Bewesterschelt, die men hier tsamen overlevert, zijn gewoonlick loon van 3 s. g., die maecken in schellingen deser rekeninge 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 221, f. 23v.*

Lieven Bayenss. vier scellingen grooten Vlaems over sijn vacatien omme up den IX^en a^ novembris gereijst te sijne ter Goes, tZiericxee ende Reijmerswale met brieven aen die van der wet, inhoudende dat sijluijden ten prefigeerden daighe hun gedeputeerde tot Middelburch seijnden souden omme metten anderen Staten nopende de betalinghe van den knechten te communiceren, bij sijne quitantie hier overgelevert; dus hier de voirs. 4 s. g. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 213, f. 34.*

c Den voirnoemden rentmeestere [*Jeronimus van Serooskerke*], diewelcke upten V^en^ novembris XV^C^ ende tweenviertich hem metten gedeputeerden van den Staeten Beoisterschelt gevonden heeft tot Middelburch ten dachvaert dienende opt sanderdaechs, om metten voirn. Staeten te communiceren aengaende de betaelinge van de voetknechten aldaer alsdoen liggende, ende oick om andere zaecken den lande van Zeellandt aengaende; twelck doende mede gevaceert heeft vier daegen ten pryse als boven, 32 s. grooten Vlaems, die maecken in ponden deze rekeninghe 9 lb. 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 221, f. 16-16v.*

a *Mogelijk te lezen als* IV^en^; *deze post lijkt dezelfde dagvaart te betreffen als de twee andere.*

1693 1542 NOVEMBER 10, BRUSSEL

e *10 november, Brussel. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de steden van Zeeland zich bereid hebben verklaard een bede van 10.000 Carolusgulden op te brengen.*

Alzoe die Ma.^t^ van der coninghinne douaigiere van Honghrie, van Boheme, regente etc. hadde in de maendt van october lestleden doen proponeren den gedeputeerden van den steden van Zeelandt, daertoe bij huere M.^t^ ontboden ende bescreven in de stadt van Loevene, hoe dat huere Ma.^t^ in de maendt van januario lestleden den Staeten van allen den landen van herwaertsovere hadde doen vertoogen die grootte gereetschap ende vergaederinge van volcke van waepenen die de coninck van Vranckerijck met zijne geallieerden ende adherenten op handen hadde omme deze landen te invaderen ende beschadigen, verzouckende daertoe zekere beden, ende onder andere an den Staeten van Zeelandt de somme van 16.000 guldenen, waerop de voirs. Staeten consenteerden die somme van 12.000 gulden, te heffen bij impost ten platten lande, ende daernaer in de maendt july huere voirs. Ma.^t^ hadde den voirs. Staten van allen den landen breedere doen verthoonen die invasien ende exploicten van den oirloghe begonst bij den voirs. coninck, versouckende anderwerf onder andere an den voirs. Staeten van Zeelandt een bede van 20.000 guldenen, waerop die Prelaet ende Edelen hadden geconsenteert 10.000 gulden, mits schietende vier grooten op tgemet bij der breede; maer die voirs. steden in Zeelandt, zoewel groote als cleyne, en hadden totten voirs. twee beden nyet een stuver geconsenteert omme tlandt te beschermen. Begeerende huere Ma.^t^ midts die voirs. redenen ende anderen den voirs. gedeputeerden breeder verthoont, dat zij over de gemeene steden van Zeelandt daer tvoirs.

impost negheen loop en heeft, zouden willen consenteren totter voirs. oirlooge de somme van thienduysent guldenen, daerinne begrepen de cleyne steden van Zeelandt.

Waerop die voirs. gedeputeerden van den steden van Middelburch, Remmerzwaele, Goes ende Tholen, als representerende die gemeene steden van Zeellant, comparerende huydent voor huere Ma.t, hebben bij laste van den voirs. steden liberalick geconsenteert ende consenteren bij dezen die Key. Ma.t de somme van thienduysent Carolusgulden eens, gelick die geeyscht is, omme die temploieren in den affairen van den voirscr. oirlooge.

Welck consent die voers. Co. M.t danckelick nemende, heeft geaccepteert ende accepteert bij dezen.

Aldus gedaen bij huere Ma.t te Bruessel, den Xen dach van november XVC tweenviertich.

Geteyckent: Marie; ende onder stondt gescreven: Ter ordonnantie van huere Ma.t, geteyckent: L. de Zoete.

– *Afschriften: ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1135, f. [1]v (opschrift:* Copie*; in de marge:* Loquatur bij gebreke van copie auctentycq van dese acte*); ibidem nr. 407, f. [1]v (opschrift:* Copie*; in de marge:* Loquatur bij gebreke van copie auctentycq van dese acte van consente*); (los afschrift op papier, gelijktijdig) ibidem nr. 1160, (opschrift:* Copie*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 161-162 (opschrift:* Acte van 10.000 lb. van 40 grooten, geconsenteert over de steden van Zeelandt*). – Druk: Boxhorn, Croniick Zeelandt II, p. 469-470. – Regest: Fruin, Rekeningen, p. 356, nr. 811.*

1694 1542 NOVEMBER 28-DECEMBER 1 OF 2, BRUSSEL

b Coppen de Vlaminck vijf scellingen grooten Vlaems over sijne vacatien omme geweest thebben met brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] aen die van der Goes ende Reijmerswale, ten eynde sijluyden zenden zouden heure gedeputeerde bij der M.t van der Co. teenen geprefigeerden daighe omme taenhooren tgundt henluyden alsdan geproponeert sal wordden, bij quitantie als vooren; dus hier de voirs. 5 s. g.1 – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 213, f. 34v.*

Den voirn. bode [*Anthonis Jacobsz.*] van dat hij noch ommegedraeghen ende ten gecoustumeerden plaetsen gecondicht heeft een dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placcaet in date den XVIIen novembris XVC ende tweenviertich, dat men hier overlevert, inhoudende achtervolgende der coninghinne besloten missive, uuyten Waelsche int Duytsche getranslateert, te gebieden den Staeten van Zeellandt Beoisterschelt dat zijlieden huerlieder gedeputeerden neffens der voirs. coninghinne zenden op den XXVIIIen der voers. maendt novembris binnen der stadt van Bruessele, omme aldaer te hooren tgundt men huerlieder ende die van den anderen Staeten, ten voirs. dage aldaer mede geroupen, proponneren zal voer tprouffyt, verzekertheydt ende beschermenisse van den landen ende ondersaeten van herwaertsover etc.; betaelt by quictancie, overgelevert hiervooren folio LXXIO opt Ie article van bodeloon aldaer, zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 972, f. 74.*

e *Volgens het verslag van de Hollandse deputatie sprak de president Schore* den 2 decembris often 1 *namens koningin Maria van Hongarije de Staten-Generaal toe, waarbij hij, na een uiteenzetting over de militaire situatie, concludeerde dat de normale beden de benodigde bedragen niet konden verschaffen, en dat andere wegen gezocht moesten worden:* als van den honderste penninck, te betalen van de waerde van den coopmanscepen die uuyt dese landen getransporteert worden in andere landen den keyser niet subject zynde; item den thienste penninck van de incommen van onroerlicke goeden, van renten, bosschen, beemden etc.; ende ten derden den thienste penninck van den gewinne die enich coopman residerende

in desen landen binnen een jaere winnen mach. *Hij verwacht de Staten op 18 december te Gent voor een antwoord. – Register Holland I, p. 678-679.*

1 Vanwege de chronologische volgorde van de posten in de rekening is deze ongedateerde post te plaatsen na begin november, en zal gezien de inhoud ervan betrekking hebben op de onderhavige dagvaart.

1695 1542 DECEMBER 12, Middelburg

a *11 december*. – Overmits d'invasie der Fransche den thiende penninck van incomen geeijscht, of wel 24.000 a 36.000 f. in 6 maanden, dog ondoenlijk geoordeelt. Siet mede 20, 21 febr[uari] 1543, 12 en 13 maart 1544. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

b Denselven Anthonis [*Jacobsz., gezworen dienaar van rentmeester Jeronimus van Serooskerke*] voer het ommedraegen ende condigen ten plaetsen gecoustumeert een dees rentmeestere placcaet in date den IX^en^ decembris XV^C^ XLII, inhoudende eenen dachvaert dienende tot Middelburch up den XII^en^ derzelver maendt om finale resolutie te bringene up de propositie henlieden zekeren tyt te voeren by der Ma.^t^ van der coninginne tot Bruessel gedaen, omme die gehoort gesamentlicken te concluderen zoo zij te raede bevinden zouden, breeder blyckende by den voirs. placcaet die men hier overlevert, betaelt zijn gewoonlick loon van 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 221, f. 23v-24.*

Coppen Noortoost acht scellingen grooten Vlaems over sijn vacatien van ses geheele daighen tot 16 g. sdaighs int reijsen van Middelburch naer der Goes ende Reijmerswale met brieven aen die van der wet aldair, ten eijnde zij seijnden haere gedeputeerde tot Middelburch omme metten anderen Staten te concluderen up de petitie bij der M.^t^ van der Co. henluyden gedaen, breeder ende int lange verclaert in de quitantie in date den eersten in februario XV^C^ XLII naer Hollant [*1543*], die men hier overlevert; dairomme de voirs. 8 s. g. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 213, f. 35.*

Denselven Coppen [*de Vlaminck*] ende Matheeus de Cleermaker drije scellingen g. Vlaems over heurluyder vacatien omme gereijst te sijne bij nachte deen nair der Vere ende dander nair Vlissingen, met brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] aen de baillius aldair inhoudende dat zijluyden des anderen daighs tot Middelburch commen souden omme tsaemen metten anderen Staten te communiceren roerende sekere slants affairen, bij sijne quitantie hier overgelevert; dus hier de voirs. 3 s. g.[1] – *Ibidem f. 34v.*

c Den voirnoemden rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*], diewelcke achtervolgende tscrijven van den rentmeester van Bewesterschelt hem gevonden heeft [a] op den XI^en^ decembris XV^C^ ende tweenviertich ter dachvaert van den Staeten aldaer dienende, om metten gedeputeerden van den Staeten Beoisterschelt finale resolutie te bringhen op de propositie by de Ma.^t^ van der coninginne onlancx te voeren te Bruessel de gedeputeerden van den Staeten van Zeellandt gedaen, omme die gehoirt gesamentlick te concluderen zoe zij te raede vinden zouden, breeder blyckende by de missive van den voirnoemden rentmeestere Bewesterschelt, die men hier overlevert; twelck doende gevaceert heeft vyf daegen ten pryse als boven, faciunt 2 lb. g. Vlaems, valentes in ponden dezer rekeninge 12 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 221, f. 16.*

a *Hier is blijkbaar de plaatsnaam weggelaten.*

1 Deze post is onder de onderhavige dagvaart geplaatst, omdat de chronologische volgorde van de posten in de rekening uitwijst dat hij betrekking zal hebben op een vergadering in de periode december 1542-januari 1543.

1696 1542 DECEMBER 28, GENT

e *Uit het verslag van Aart van der Goes, advocaat van de Staten van Holland, die vanaf 18 december te Gent was om de Hollandse Staten te excuseren en de houding van de andere landen te peilen betreffende de propositie van begin december, blijkt dat op de 28ste de andere Staten zouden compareren.* Alsoe alle d'andere landen behalven Brabant tot Gendt gecommen ende heur gebreken te kennen gegeven hebben, ende oick heur consent enige opten tienden penninck in forme als dat eerst geyscht es geweest, ende enige op seker somme van penningen daervan de majesteyt haer de coere af hadde gegeven, omdat zy difficulteyt maecten van den thienste om der consequentie. – *Register Holland I, p. 682-683.*

1697 1543 FEBRUARI CA. 5, MIDDELBURG

b Denselven [*Coppen Noortoost*] ende Roelandt Adriaenss. acht scellingen grooten Vlaems over heurluyder vacatien omme met brieven gereijst te sijne ter Goes ende tot Reijmerswale aen die van der wet aldair, ten eijnde zijluijden seijnden souden heure gedeputeerde tot Middelburch omme gesamentlick metten anderen Staten te communicerene ende concluderene up de alternative petitie der M.[1] van der Co., alsoick te sprekene van der betalinghe van den knechten, bij huerluyder quitantie, hier overgelevert; dairomme hier de voirs. 8 s. g. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 213, f. 35v.*

Nicasius Schinckels vier scellingen grooten Vlaems over sijn vacatien omme gereijst te hebbene met brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] aen den rentmeester van Beoisterschelt beroerende de vergaderinge van den Staten, bij sijne quitantie hier overgelevert; dus hier de voirs. 4 s. g.[1] – *Ibidem f. 36.*

Anthonis Jacobsz., gezworen bode van den comptoire Beoisterschelt, betaelt zijne vacatien ende dachgelden omme achtervolgende tscryven van den voirn. rentmeester Bewesterschelt [*Jeronimus Sandelin*] geadverteert thebbene die van de steden Beoisterschelt te compareren ten dachvaert hierboven int voergaende article verclaert,[2] blyckende by de voers. missive aldaer overgelevert; dus hier zijn gewoonlick loon van 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 274, f. 10v.*

c De voirn. rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] dewelcke achtervolgende tscryven van den rentmeester van Zeelant Bewesterschelt, Jeronimus Sandelin, hem gevonden heeft tot Middelburch ten dachvaert van den voirn. Staeten omme aldaer met hemlieden te concluderen up de laetste alternative peticie by de Ma.[t] van der coninghinne onlancxs tevooren gedaen, ende oick aengaende andere des landts affairen alsdoen mede geproponneert, mitsgaders oick omme te concluderen finale betaelinge van de knechten van oirlooghe alsdoen aldaer liggende etc., breeder blijckende by de voirs. missive in date den derden februarij XV^{C} XLII stilio Hollandie [*1543*]; twelck doende gevaceert heeft zes daegen tot 8 s. gr. sdaechs, facit 2 lb. 8 s. g., maeckende in ponden dezer rekeninge 14 lb. 8 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 274, f. 10v.*

e *5 februari 1543.* – Placcaat van den 100 penning op uijtgaande coopmanschappen, bij sijn K. Majesteyt gemaakt, geweijgert te publiceren. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

1 Het is niet zeker dat deze post betrekking heeft op deze dagvaart.
2 De post die hierna onder rubriek c is afgedrukt.

1698 1543 april 1, BRUSSEL

e *1 april, Brussel. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder*

de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard de tiende penning van alle onroerend goederen en koopmanswinsten gedurende één jaar op te brengen.

Alsoe up huijden den eersten van april int jair XV^{C} ende XLIII nae Paeschen den gedeputeerden van den prelaet, edelen ende van den steden van Zeellandt, representerende de Staeten van denselven landen, comparerende voor de coninginne douagiere van Hongrien, van Bohemen etc., regente ende gouvernante in den lande van herwertsover, nae diversche vergaderinge ende communicatien bij hen gehouden up de proposicie ende peticie hemluijden ende den Staeten van den anderen lande van herwertsover gedaen ten eijnde dat zijluijden, om de costen van der jegenwoirdiger oirloghe te helpen vervallen ende den vianden te wederstaene, souden willen consenteren den X^{en} penninck van dincomen van alle inmoeble goeden ende tgewin van der coopmanscap, alles voer den tijt van eenen jaere naevolgende dinhouden van de voors. proposicie, hoewel de voorn. Staeten verclaert hebben dat overmits de armoede van den lande ende de zwaere ende excessive costen ende lasten die zijluijden gedraghen ende gesupporteert hebben ende noch dragen ende supporteren moeten om tlandt van inundacie te preserveren zijluijden goede redene ende oirsaecke souden hebben om hem van der voors. peticie te excuseren, nietmin begerende huerluijder uuijterste goetwillicheijt te bethonen ende der K.Ma.^{t} nae hem^{a} vermogen dienen ende believen,

hebben geconsenteert den X^{en} penninck van dincomen van alle onroerlicke goeden, van wat natuere oft qualiteijt deselve zijn mogen, zonder dat niemant, van wat qualiteijt oft condicie hij zij, dairoff exempt gehouden sal worden, behoudelick dat den landen ende erven scotbaer wesende ende subject staende den waterpenningen, dijckgelden ende andere nootlicke costen cortinge ende affslach gedaen sal worden van alsulcke lasten van schoete ende dijckaigen ende waterpenningen als deselve tvoorleden jair gehadt hebben, mits contribuerende ende betalende den X^{en} penninck van tgene dat van dincomen van den voors. landen ende erven noch goet commen ende resteren sal boven de voors. costen van schoete, dijckaige ende waterpenningen; up condicie oick dat in desen niet contribueren en zullen de renten ende incompsten van den steden, welverstaende nochtans dat alle renten vercocht ende geijpotekeert up de steden ende up tlandt van Zeellandt zullen behoiren te contribueren ende betaelen den voors. thienden penninck.

Ende voirts hebben de voern. Staten geconsenteert den thienden penninck van der winninghe die een coopman van herwertsover, ende niet van buijten, doende es met zijn eijghen coopmanscap nair goede ende civile estimacie binnen eenen jaere, wesende rijck in coopmanscap van duijsent gulden eens ende daerenboven, ende dat zulcke winninghe in tauxacie niet hoger gereduceert sal worden dan ten advenante van zes ten hondert, welverstaende dat zulcke tauxacie gedaen sal worden zoe van den onroerlicke goeden als van den winninge van den coopmanscap bij drie lieden van eeren, dairoff der K.Ma.^{t} den eenen committeren sal ende dander twe zullen gestelt worden bij die van der wet in elcx bedrijff.

Welcke twe tienden betaelt zullen worden ten twe termijnen bij gelijcke porcie, te weten den eersten dach van meij naestcommende deen helft ende dander helft sint Jansmisse mitsomer [*24 juni*] dairan volgende, ende dueren zullen voor den tijt van eenen jaere, waeroff de rekeninghen gedaen zullen worden voor den gecommitteerde van haere Ma.^{t} ende den voers. drie Staeten van Zeellandt; up condicie oock dat alle tselve niet getrocken en sal worden in consequencie ende sal wesen sonder prejudicie van den kueren ende statuijten van Zeellandt ende van eenen ijegelijck diet aengaen mach, begerende dairoff te hebben acte, ende dat de coninginne tselve over danckelick nemen wilt.

Haere Co. Ma.^{t}, anmerckende de getrouwicheijt ende goede affectie van den voorn. Staten van Zeellandt ende hebbende hunluijder accordt voor bequam, heeft tselve in den name ende vanwegen der K.M.^{t} up de condicien hierboven verhaelt geaccepteert, ende accepteert bij desen.

Actum te Bruijsele ten daghe ende jaere voors.

Onderteickent: Marie; noch stondt onder gescreven: Ter ordonnancie van haere Ma.[t], ende onderteijckent: Verreijcken.

– Afschrift: (door P. van Sinte Pieters, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 214, f. [i]-[i]v (opschrift: Copie van der acte van consente van den eersten X[en] penninck up alle de onroerlicke goeden ende winninghe van den coopman over al Zeellandt*); (door dezelfde, naar het origineel) ibidem nr. 222, f. 1-1v (opschrift:* Copie*); ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1167, f. 1-1v (opschrift:* Copie*); GA Middelburg, Register 'Consent ende ommeslagingh van belastingh der X[e] penningh, 1543', nr. 1 (verloren gegaan in 1940); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 164-165v (opschrift:* Acte van consent van den thienden penninck op alle de onruerlijcke goeden ende winninghe van den coopman over al Zeelant*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 138, nr. 374; idem, Rekeningen, p. 357, nr. 816. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1821.*

22 april. – Keizer Karel v benoemt Adriaan van Dam om van zijnentwege met de twee andere personen, die daartoe in de steden van Zeeland door de wet worden gecommitteerd, in Bewesterschelde de tiende penning te taxeren.

Kaerle by der gracie Gods Romsch keyser altijt vermeerder sRijcx, coninck van Germanie, van Castillien, van Leon etc., allen denghenen die desen onsen brieff sullen sien saluijt.

Alsoe de Staeten van onsen lande van Zeellandt om de costen ende lasten van der jegenwoirdige oirloghe te helpen upbringhen ende vervallen ons liberalick geaccordeert hebben den thienden penninck van dincomen van alle onroerlick goeden mitsgaders van de winninghe van den coopmanscip, te betalen deen helft den eersten dach van meije naestcomende ende dander sint Jansmisse mitsomer dairnaist volgende, up de condicien ende reservacien begrepen in de acte van den accoorde dairvan wesende, inhoudende onder andere dat de tauxacie zoewel van den voors. onroerlicke goeden als van der winninghe van de coopmanscap gedaen sal worden bij drie lieden van eeren, van dewelcke den eenen bij ons gecommitteert ende dander twe zullen gestelt worden bij die van der wet van de steden van Zeellandt in elcx bedrijff;

soe eijst dat wij, desen angesien ende om tgoedt rappoort ons gedaen van den persoone van Adriaen van Dam ende van zijnder wijsheijt, discretie ende experiencie, wij denselven volcomelick betrouwende zijnder getrouwicheijt ende goede nairsticheijt hebben gecommitteert ende committeeren, by desen hem gevende volcomen macht, auctoriteijt ende sonderling bevel om over al tquartier van Bewesterschelt in onsen voors. lande van Zeellandt mitte gecommitteerde van de wethouders in elcx bedrijff te procederen ter tauxacie van de voors. twe tienste penninck ende dairoff een goet ende wairachtich register te maicken, ende voirts te doene alle tgene dat een goet ende getrouw gecommitteerde sculdich is te doene naervolgende tinhouden van de acte van den voors. accoorde, tot zulcken loon ende sallaris als hem geordonneert ende toegevoucht sal worden; ontbieden dairomme ende bevele allen onsen bailliuwen, wethouders ende andere onse rechteren, officieren ende ondersaeten dien dit angaen sal dat zij den voorn. Adriaen van Dam ende andere gecommitteerde van de steden, doende tgene des voors. es, ernstelick verstaen ende obedieren, want ons alsoe gelieft.

Des toirconden hebben wij onsen zegel hieraen doen hanghen. Gegeven[b] in onse stadt van Bruesele den XXII[en] dach aprilis int jaer ons Heeren duijsent vijffhondert drienveertich nae Paeschen, van onsen keijserrijcke tXXIII[e] ende van onsen coninckrijcken van Castillien ende anderen tXXVIII[e].

Up de ploije stondt gescreven: Bij den keijser, ende geteijckent: Verreijcken.

– Afschrift: (door P. van Sinte Pieters, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 214, f. [i] v-[ii] (opschrift: Copie van der commissie Adriaens van Dam*); GA Middelburg, Register 'Consent ende ommeslagingh van belastingh der X[e] penningh, 1543', nr. 2 (verloren gegaan in*

1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 138, nr. 375. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1822.

22 april, Brussel. – Keizer Karel v benoemt Pieter Carbonnier om van zijnentwege met de twee andere personen, die daartoe in de steden van Zeeland door de wet worden gecommitteerd, in Beoosterschelde de tiende penning te taxeren.

Kaerle bij der gratie Gods Roomsch keyser altijt vermeerder sRijcx, coninck van Germanien, van Castillien, van Leon, van Grenade, van Arragon, van Navarre, van Naples, van Cecillie, van Maillorque, van Sardenie, van den landen van Indien ende vaster eerde, der zee oceeane, eertshertoghe van Oostenrijck, hertoge van Bourgongnen, van Lothrike, van Brabant, van Lemburch, van Luxemborch ende van Gelre, graeve van Vlaendren, van Artois, van Bourgongnen palsgraeve, ende van Henegauwe, van Hollant, van Zeellant, van Ferrette, van Haynenault, van Naemen, van Zuytphen, prince van Zwaeve, merckgraeve des Heylichs rijcx, heere van Vrieslant, van Salins, van Mechelen, van der stadt, steden ende landen van Utrecht, Overyssel[c] ende Groeninghen, ende dominatuer in Asie ende in Affrique, allen dengheenen die desen onsen brief zullen zien, saluyt. – – – (*Afgezien van de naam van de gecommitteerdeen de bepaling van het ambtsgebied is de akte van dezelfde inhoud als de voorgaande).*
– Afschrift: (door P. van Sinte Pieters, naar een kopie door notaris Huyge Verwooze) ZA, Prelaat en Edelen nr. 222, f. 2-2v (opschrift: Copie*); (door P. van Sinte Pieters, naar het origineel) ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1167, f.2-2v (opschrift:* Copie*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 138, nr. 376.*

23 april, Brussel. – Keizer Karel v beveelt de rentmeester van Zeeland Beoosterschelde (Jeronimus van Serooskerke) om het plakkaat af te kondigen waarbij allen die daartoe gehouden zijn gelast wordt aangifte te doen van hun onroerende goederen, en de tiende penning daarvan op te brengen.

Onsen rentmeester van Zeellant Beoisterschelt oft zijnen gecommitteerden saluyt.
Alzoe de Staeten van onsen lande van Zeellant om te helpen vervallen die costen van der jegenwoordiger oirlooge ons geaccordeert hebben den thienden penninck van dincommen van alle onroerlicke goeden mitsgaders van der winninge van de coopmanscap voor den tyt van eenen jaere, te betaelen deen helft den eersten dach van meye naestcomende ende dander helft sint Jansmisse midsomer daernaestvolgende, opte condicien ende in der manieren begrepen in dacceptacie van der acte van denzelven accorde, ende onder andere dat de tauxaetie van de voors. twee thiende penningen gedaen zal worden by drie lieden van eeren, van dewelcke den eenen by ons gecommitteert ende de andere twee gestelt zullen wezen by die van der wet in elcx bedrijf;

soe eyst dat wy begeerende dexecutie van den voors. accorde u ontbieden ende bevelen, daertoe committerende by desen, dat ghij terstondt ende zonder vertreck doet uuytroepen ende publiceren alomme binnen den steden, dorpen ende prochien van onzen lande van Zeellant binnen de limiten van uwe officie alzoewel daer men gewoonlick es publicatie te doene als in andere, van onsen wegen scherpelick bevelende dat een yegelick gebruyckende, labourerende oft bedryvende hetzij als proprietaris, tochteneer oft pachtere eenige heirlicheden, ambochten, ambochsgevolgen ende overambochten, leenlanden, vronen, thienden, schotbaer landen, beempden, bosschen, erfven ende alle andere onroerlicke goeden, van wat natuere oft qualiteyt dezelve zijn, binnen acht daegen nae de publicatie van desen overbringe by gescrifte mit goede verclaersse ende specifficaetie alle dezelve onroerlicke goeden, ende oick van den huysen geen pachthoven wezende, mitsgaeders de gerechte weerde ende jaerlicx incommen van dien, zonder afcortinge van eenige commeren oft lasten van renten, cheysen, reparatien oft andere, ende dat in handen van onse gecommitteerde ende van die van der wet in elcx bedryf, opte peyne die des in gebreke

wesen soude te verbueren tweemael zoeveel als den thienden penninck van djaerlicx incommen van dezelve goeden bedragen zal, ende diegene die eenige stucken verzwygen oft de warachtige weerde ende dincommen van dien zonder afcortinghe van eenige lasten zoe voors. es niet overbringen noch verclaren en zal, die zal verbueren viermael zoeveel als den voors. thienden pennininck bedragen zal; alle dezelve peijnen tappliceren tot onsen proffyte. Ende voirts dat een yegelick, tzij proprietaris, tochtenaer oft pachtere, gehouden zal wezen zijne cote ende portie in uwe handen te opbringen ende betaelen ten twee termynen ende paymenten zoe voors. es, om de penningen daervan commende voirts te distribueren daer ende alzoe wy u bevelen zullen, ten laste daervan rekeninge, bewys ende reliqua te doene voor onse gecommitteerde ende die van den Staeten van onzen voirs. lande van Zeelant,[1] na inhouden van der acte van den voors. accorde. Ende tot onderhoudenisse van onsen voors. gebot procedeert tegen den ongehoorsamen by executie van de voirs. penninghen, doende voirts een yegelicken bedwingen tot betalinge van zijnder voors. cote ende portie realicken ende by feyte, nyet jegenstaende oppositie oft appellatie gedaen oft te doene, zoe men gewoonlick es te doene voor onsen eygen schulden ende penningen, waertoe wy u volcommen macht, auctoriteyt ende zunderling bevel gegeven hebben ende geven by desen; ontbieden ende bevelen allen onsen rechteren, officieren ende ondersaten dat zij u tzelve doende enstelick verstaen ende obedieren, want ons alzoe gelieft.

Gegeven in onse stadt van Bruyssele onder onzen contrezegel hierup gedruct in placcaete den drientwintichsten dach van april int jaer vichtienhondertdrienveirtich na Paesschen.

Onder staet gescreven: By den keyser in zijnen Raede, ende onderteyckent by den audiencier Verreycken.

– *Afschrift: (door P. van Sinte Pieters, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 222, f. 3-3v (opschrift:* Copie. By den keyser*); (door P. van Sinte Pieters, naar het origineel) ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1167, f.3-3v (opschrift:* Copie. Bij den keyser*).* – *Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 138, nr. 377.*

Rekening van Jeronimus Sandelin, raad van de keizer en zijn rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van de twee tiende penningen, door de Staten van Zeeland in de jaren 1543 en 1544 geconsenteerd aan de keizer, tot dekking van de bede van 36.000 gulden en tot voldoening van het achterstal van 24.000 gulden. – Ibidem. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1836.[2]

a *Aldus hs.*; *lees* huer.
b Gegegeven *hs*.
c Oidyssel *hs*.
1 De betreffende rekening werd op 20 september 1547 te Den Haag afgehoord in tegenwoordigheid van de keizerlijke commissaris Pieter van Sinte Pieters en van Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen van Zeeland, als gemachtigde van de Staten (ZA, Prelaat en Edelen nr. 222, f. 14; regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 146, nr. 422).
2 Zie voor de tweede tiende penning onder nr. 1715.

1699 1543 JULI 7, MIDDELBURG

b Den voirn. bode [*Anthonis Jacobsz.*] betaelt van dat hij ten gecoustumeerde plaetsen gezonden geweest es aen die van den steden Beoisterschelt met twee des pencionnaris Roelant de Pottre besloten missiven, inhoudende eenen dachvaert van den Staeten van Zeelant dienende tot Middelburch op den VII^en^ julij XV^C^ XLIII om te communiceeren ende dienen van antwoirde up de peticie van den capitaine Ambrosius van Nuffele gedaen mynen voirn. heeren de Staeten etc., breeder blyckende by de voers. missive, die men hier overlevert; ende daerom[m]e den voirn. bode betaelt 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 275, f. 14-14v.*

1700 1543 AUGUSTUS 4, BRUSSEL[1]

b Den voirnoemden bode [*Anthonis Jacobsz., gezworen bode van Beoosterschelde*] van dat hij ommegedraeghen ende ten gewoonlicken plaetsen over al Beoisterschelt vercondicht heeft een dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placcaet in date den eersten augusti anno vyfthienhondert ende drie ende viertich, dat men hier overlevert, inhoudende achtervolgende zekere besloten missive van der coninghinne zekere dachvaert van den Staeten van Zeellant neffens der voerscreven coninghinne regente etc. op den vierden dach van augusto voerscreven; betaelt bij zijne quictancie, dienende mede ende overgelevert hiervooren op tzeste voergaende article, zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 973, f. 75.*

1 De plaats blijkt uit het *Register Holland* I, p. 702-703: na hun vergadering in Den Haag op 2 augustus, reisden de Staten van Holland via Dordrecht naar de koningin die te Brussel verbleef; op 14 augustus volgden zij haar naar Antwerpen.

1701 1543 AUGUSTUS 15-19, MIDDELBURG

b Anthonis Jacobsz., gezworen bode van den comptoire ende quartiere Beoisterschelt, betaelt zijne vacatien ende dachgelden omme achtervolgende tscrijven van den voirn. rentmeester Bewesterschelt geadverteert thebbene die van den steden Beoisterschelt te compareren ten dachvaert van den Staeten hierboven int voergaende article verclaert,[1] blyckende by de voers. missive aldaer overgelevert; dus hier zijn gewoonlick loon: 18 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 275, f. 14.*

c Dezen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] dewelcke achtervolgende tscryven van Jeronimus Zandelin, rentmeester Bewesterschelt, hem getransporteert heeft tot Middelburch up den XV^en^ augusti XLIII ten dachvaert van den Staeten omme aldaer met hemlieden te communiceren up de peticie van zekere nijeuwe bede by der Ma.[1] van der coninghinne daer tevooren gedaen, daeruuyt mijnen voern. heeren geconsenteert hebben den tweeden thienden penninck, blyckende by de voers. missieve, die men hier overlevert; twelck doende dezen rentmeester gevaceert heeft vyf daegen beloopende ten pryse voirs., in ponden dezer rekeninge 12 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 275, f. 13v-14.*

1 De hier onder rubriek c afgedrukte post.

1702 1543 SEPTEMBER 24, DIEST [NOVEMBER 7, VEERE]

e Opte propositie by de Keyserlicke Majesteyt doen doen in sijn presentie tot Diesten, roerende de petitie van twee male sestichduysent gulden, makende honderttwintichduysent, te betalen voir die maenden septembris, octobris, novembris, decembris, january ende february, promptelicken op te brengen by vercoopinge van renten, leeninge ofte impositie capitael. – *Register Holland I, p. 705.*

Op deze vergadering van de Staten-Generaal vroeg de keizer van de Zeeuwse Staten een bede van 24.000 Carolusgulden; zie hierna onder nr. 1704.

24 september, Diest. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 7 groten steenschietens en 7 groten bij de breedte van elk gemet gedurende vier jaren.

Alzoe onlancx de coninghinne douaigiere van Honghrien, van Bohemen etc., regente ende gouvernante in den landen van herwaertsover, heeft den Staeten van Zeellandt met den anderen Staeten van herwaertsover doen proponeren ende te kennen geven den grooten last dezen landen overcommen mits der jegewordige oirloghe beghonst bij den coninck

van Vranckerijcke geallieert mett den Turck, den hertoghen van Holsten ende anderen, omme denwelcken te resisteren van noode es te draegene groote excessive costen, die nyet moegelick en was te vervallen dan bij hulpe ende bijstandt van der ondersaeten der Key. Ma.t, omme dewelcke te beschermen de voirnoemden Key. Ma.t quaem zelve in persoone herwaertsover, bringende met hem dertichduysent mannen te voeten ende vierduysent peerden met grootte menichte van artillerye ende alle andere munitien van oirlooghe die hij betaelen zoude op zijnen cost met den gelde commende van anderen zijnen landen ende coninckrijcken, omme te onderhouden de luyden van oirloghen hier te lande upgeheven, ende te dien eynde begeerende an den prelaet, edelen ende steden van Zeellandt te willen consenteren ende accorderen een bede van vier jaeren over tgeheel landt van Zeellandt, te wetene elck jaer zeven grooten steenschietens ende zeven grooten bij der breede up elck gemet landts, omme de penningen daeraf commende te emploieren duerende dorloghe tot deffencie ende bescherminge van den lande, ende zoo verre God paix verleent tot betaelinghe van den achterstellen ende andere nootzaecken van den landen; ende naedien op dezelve peticie diverssche communicatien gehouden zijn geweest, ende de voirnoemden edelen eenige remonstrancie haere Ma.t gedaen hebben, ende nyetjegenstaende tverlies dat zij pretenderen te hebbene in de steenschietens,

zoo hebben de edelen ende gedeputeerden van den ghemeen steden van Zeellandt geconsenteert ende consenteren mits dezen omme de Key. Ma.t te gelieven ende te helpen vervallen zijne grootte lasten in de peticie voeren verhaelt, ende dat voor den tijt van vier jaeren voirs., waerof het eerste jaer gevallen es sint Jansdaege [*24 juni*] lestleden. Ende dit zonder prejudicien van den rechten dat den Prelaet ende Edelen pretenderen hen te competeren van den surcroise, met condicien dat de rentmeesters van Zeellandt betaelen zullen de rente op tselfde landt vercocht staende tot laste van zijnder Ma.t, ende oick betaelen zullen met bereden resten.

Ende voirts dat zijne Ma.t oft yemande van zijne bloede commen zal up de eerde van Zeellandt omme te zien aenwijsen de voirn. bede ende peticie, dewelcke geschien zal nyet jegenstaende dat sint Jansdaeghe overstreken is, mits dat tselve geschien zal zonder prejudicie ende tzelve te treckene in consequentie. Mitsgaders oick van tgundt dat in dese consente geschiet mochte zijn jegens de previlegien ende statuten van den voirnoemden lande van Zeellandt.

Welck accord de coninginne hebbende voor bequaem heeft geaccepteert ende accepteert mits dezen onder de condicien ende voirwaerden voirs., beloovende in princelicke woorden tgundt des voirs. es te onderhouden ende doen onderhouden, ende daeraf den Staeten bedanckt, consenterende dat de rentmeesters van Zeellandt uuyt de voers. bede den Prelaet ende Edelen jaerlicx uuytreycken ende betaelen zullen de somme van vierduysent guldenen, omme daermede te betaelene huere dienaeren, officieren, reysen ende andere extraordinarise costen.

Aldus gedaen te Diest, den XXIIIIen dach van septembri XVC XLIII.

Ondergeteyckent: Marie; ende onder stondt gescreven: Mij jegenwoirdich, ende geteyckent: Verreycken.

– *Afschriften: ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1135, f. [2]-[2]v (opschrift:* Copie*; de akte wordt direct gevolgd door het vonnis van leenmannen d.d. 7 november; zie hieronder); ibidem nr. 406, f. [1] (Opschrift:* Copia copie*; de akte wordt eveneens direct gevolgd door genoemd vonnis); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 168-169v (opschrift:* Acte van consent van 7 gr. steenschietens en den 7 gr. bij der breede opt gemet voor den tijt van vier jaeren, waeraff het eerste jaer verschijnen sal sint Jansmisse XLIIItich*).* – *Regest: Fruin, Rekeningen, p. 358-359, nr. 826.*

7 november, Veere. – De edelen en leenmannen van Zeeland wijzen in tegenwoordigheid van Maximiliaan van Bourgondië, gemachtigde van de keizer, vonnis dat de Staten van

Zeeland zullen opbrengen de bede van 7 groten steenschietens en 7 groten bij de breedte van elk gemet.

Alzoe bij de Key. Ma.[t] gegeven is zekere opene brieven van commissie up hooghe, edele ende mogende heere Maximiliaen van Bourgoignen, heere van Beveren, van der Vere etc., admirael van der zee, in date den XXVIII[en] van septembris XV[C] XLIII, ondergeteyckent bij den audiencier Verreycken, bij denwelcken de voirn. Key. Ma.[t] hem gecommitteert ende gedeputeert heeft als van zijnen genaede bloede om hem te transporteren up den grondt ende aerde van Zeelandt, ende van wegen zijnen Ma.[t] vierschaere te doen maecken, bannen ende adjudicature van den accorde hierboven up tconsent zijnder Ma.[t] gedaen bij mijnen heeren den edelen ende den gedeputeerden van den steden van Zeelandt, representerende de twee van den drie Staeten slandts van Zeellandt, aen leenmannen der gravelicheyt van Zeelant van wegen zijnen Ma.[t], te versoucken ende dit aen te nemen ende accepteren volgende dacte van den voirn. accorde hierboven ende die gewoonlicke solempniteyten geobserveert, gevende den voirn. heere van Beveren macht ende hem auctoriserende mit des daeraen cleeft alsoft zijne genade Ma.[t] in persoone gedaen waere, breeder bij de voirs. commissie blijckende.

Achtervolgende welcke commissie heeft de voirs. heere van Beveren van wegen ende uuyten name van zijnder Ma.[t] versocht aen den stadthouder van den schout van den hoogen banne vierschaere te bannen van wegen zijnen genade Ma.[t] ende ven leenmannen der voirn. gravelicheyt de adjudicature van den voirn. accorde up tconsent van den voirn. Staeten van zeven grooten bij der breede ende zeven grooten bij den steenschietens over geheel Zeelandt voir den voirn. tijt van vier toecommende jaeren, daervan teerste vierde jaer gevallen is sint Jansdage decollatio [*29 augustus*] XV[C] XLIII lestleden. Naer welcke versouck, ende de voirs. vierschaere gebannen wezende, soe es bij leenmannen der voirs. gravelicheyt, wezende ter Vere up tslot van Zandenburch, grondt ende aerde van Zeelandt, ter maeninge van den voirn. schout, in presentie van mijnen voirn. heeren van Beveren als van wegen zijnen genade Ma.[t] daertoe geauctoriseert, bij den leenmannen bij monde van Wolffaert van Borsselen, heere van Schellacht, ende van den edelen van Zeelandt, met gevolge van leenmannen de voirs. 7 grooten bij der breede ende 7 grooten bij den steenschietens hierboven breeder verclaert up taccordt van den voirs. Staeten van Zeelant gewesen stedevast ende gestade.

Actum ter Vere, den VII[en] dach novembris XV[C] XLIII.

Mij jegenwoirdich den greffier, absent ende als leenman, ende ondergeteyckent A. de Dam.

– Afschriften: (door H. de Ketel, naar een kopie door R. de Pottre naar het origineel) ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1135, f. [2]v (direct volgend op de hierboven afgedrukte akte d.d. 24 september); ibidem nr. 406, f. [1]-[1]v (eveneens direct volgend op de hierboven afgedrukte akte). – Regest: Fruin, Rekeningen, p. 359, nr. 829.

De zes leenmannen der graeflicheyt van Zeellant, namentlick Pieter Rutinck, Jaspar de Vriese, Floris van Dam, Adriaen van Dam, Wensel van Polanen ende Michiel van Hameel, mitsgaders den schout ende griffier van der hoger banne, over heurluyder vacatien van acht geheele daigen bij hemluyden gevaceert nair ouder coustumen aldair in presentie van Maximiliaen van Bourgoingnen, heere van Beveren, admirael van der zee etc., bij der Keys. M.[t] dairtoe gecommitteert als weesende van zijne genade bloede volgende de kuere van Zeelandt, ter maninge van den schout geweesen hebben de voors. bede van 7 gr. steenschietens ende 7 gr. bij der breede op elck gemet lants staende ten vollen schote over geheel Zeellandt voor den tijt van vier jaeren lanck achtereenvolgende, elcs ten prise van 21 s. sdaichs, facit 68 lb. 4 s., blijckende bij quyctantie hier overgelevert ende oick bij den staet bij desen rentmeester te hove gedaen van derzelver bede hier gethoent aldair gelijcke vacatien gepasseert werdden. Dairom hier die voors. 67 lb.[a] 4 s.

Desen rentmeester mitsgaders den rentmeester van Beoisterschelt over heurluyder vacatien nair ouder gewoenten omme mede present geweest te hebben ten adjugemente van de voors. bede, elcs gelijcke acht daigen ten prise van 32 s. sdaichs, facit 25 lb. 12 s. Ende zijn dezelve vacatien mede in state gepasseert, dus hier die voors. 25 lb. 12 s.
Wolffaert van Borsselen, heere van Schellacht, een van den eedelen van Zeellandt, die somme van vijftich ponden van 40 gr. Vlaems tpondt, van dat hij bij nommatie van mijnen heere van Turnehem gepronunchieert heeft tadjugement van derzelver bede, dairvoeren hem nair ouder costuyme competeert voor een gratuiteyt eenen fluwelen tabbaert oft vijftich Carolusguldens dairvoeren, blijckende bij quyctantie van denzelven Wolffaert van Borsselen, hier overgelevert. Ende is oick in state gepasseert alsvoeren, dairomme hier de voors. 50 lb. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 406, f. 159v-160.*

1703 1543 OKTOBER 7, ?

e *7 oktober*. – Bij de andere leden 7 grooten per gemet op de baanders geconsenteert, bij Zierikzee geweijgert, dog naderhand den 21 october mede geconsenteert. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

1704 1543 OKTOBER 18, MONS

e *Op 18 oktober hebben de Staten van Holland te Mons in Henegouwen geconsenteerd in de eis van 120.000 Carolusgulden voor zes maanden, blijkens de akte van consent die hun advocaat Van der Goes op die datum uit naam van de Staten tekende en de koningin overhandigde, de keizer zelf op veldtocht zijnde. – Register Holland I, p. 706-707.*

18 oktober, Mons. – De keizer accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 24.000 Carolusgulden, welke som gevonden zal worden door de heffing van 6 groten van elk gemet, op te brengen door de baanders.

Upte peticie onlancx gedaen by der Key. Ma.t den Staeten van den lande van Zeellant in der stadt van Diest ter vergaderinge generaele van de Staeten van den lande van herwertsover, ten eynde dat de voorn. van Zeellant aenschouw ende consideratie nemende up de redenen aldaer geproponeert zijnder Ma.t zoude willen accorderen de somme van twaelfduysent Carolusguldens, te betalen binnen twee maenden by gelycke porcie, omme daermede te helpen vervallen de betalinge van de luyden van oorloghen wezende te velde ende in zijnder Ma.ts dienste, ende noch andere twaelfduysent guldens te betalen binnen vier maenden daernaestvolgende by gelicke portie, te wetene telcker maendt drieduysent Carolusguldens om te besteden ende emploieren tot onderhoudenisse van de garnisoenen, upbringende de voors. penningen by vercopinghe van renten, leeninge, capitaele zettinge oft anderssins, ende dezelve rembourserende ende quytende by upstellinge van imposten naervolgende tbillet huere gedeputeerden overgelevert;

de voorn. Staeten van Zeellant, gehoort hebbende trappoort van hueren voors. gedeputeerden ende nae diverssche vergaderingen ende communicatien hierop gehouden, niet jegenstaende de uuyterste aermoede, lasten van dyckaigien als anderen ordinarise ende extraordinarise costen daerinne tzelve lant meer ende boven alle andere landen subject staet, ende oick van de andere beden by hemluyden geconsenteert alsnouch loop hebbende, soe hebben die prelaet, edelen, die van Middelburch, Remmerzwaele, Goes ende der Tholen, begeerende zijnder Ma.t in als boven huere macht te dienen ende believen, liberalicken geaccordeert de voors. somme van vierentwintichduysent guldenen eens, behoudelick dat omme dezelve penningen op te bringene de baenders betaelen zullen van elck gemet lants dat zijluyden baenende zijn zesse grooten Vlaems over al Zeellant, zoewel Bewester als

Beoisterschelt, van wat nature oft condicie tzelve lant mach zijn, als leenlant, haymanlant, vronen ende allen anderen manieren van lande; oick dat in deze contributie nyemandt vry zijn zal, wie hij zij, nyet jegenstaende eenige gratien, vrydommen ende brieven van octroyen die yemande zoude mueghen pretenderen, als die van Schauwen, Schaekerloo, Vossemaer, Badt, Sint Maertensdyck, Dreisschere, Zonnemaer, Noortgouwe ende alle andere landen, zoewel buyten als binnen polders beverscht ende bedyct zijnde; ende dat omme de voors. somme geinnet ende upgeheven te wordene de voorn. Staeten zullen committeren drie oft vier luyden van eeren omme by hemlieden toesicht thebbene, regle ende oirdene gestelt te wordene omme de voors. zes grooten overal ontfaen te wordene ende dezelve te doen leveren in handen van dengenen die de Key. Ma.t daertoe zal willen committeren, ende dat binnen drie termynen, te wetene het ierste derdendeel te Lichtmisse naestcommende [*2 februari 1544*], een ander sint Jansmisse [*24 juni*] ende het derde te Baefmisse [*1 oktober*] daeraen[volgende]; ende indien dezelve zes grooten nyet en mochten opbringen diezelve vierentwintichduysent guldenen, dat de reste zal mogen vonden worden by alzulcken middelen als de voorn. Staeten oerboirlicxst duncken zal, ende oick mede indien daer yet oeverde boven dezelve somme van 24.000 guldenen, dat tzelve commen zal tot proffyte van denzelven lande om daermede de schulden ende andere lasten daerop staende te betalen; waeraf de voors. gecommitteerde gehouden zullen zijn te doene rekeninge ende bewys den voorn. drie Staeten, mitsgaders voor degene die de Key. Ma.t daertoe zal committeren; biddende de voorn. Staeten dat zijnder Mat. huerlieder accordt in der manieren als vooren zoude willen accepteren.

Waerop de Key. Ma.t, bedanckende den voorn. Staten van hueren goeden wille ende affectie, ende hebbende huerlieder accord als van der somme ende maniere van lichtene voor bequaem, heeft tzelve geaccepteert ende accepteert bij dezen, hemlieden verclarende nochtans gemerct dat grootelicx van noode es gereet gelt te hebbene om ruyteren ende knechten te betalen, versouckende daeromme dat zijluyden de termynen van der betalinge van den voors. accord zouden willen corter nemen ende de somme van dien furnieren deen helft te Kersmisse naestcommende ende dander helft in de maent van maerte daeraenvolgende, ende daerop vruchtbarige antwoorde overbringen zijner Ma.t oft de coninginne regente, zijnder zuster, binnen vyfthien dagen naestcommende.1 Ende alzoo die van Ziericzee versochten dat tvoors. accord by andere middelen, by hem voirtsgestelt, zoude mogen opgebuert ende ontfangen worden, om de redenen by hem geallegiert, soe heeft zijne Ma.t hem verclaert dat dezelve redenen nyet en waren souffisant, alzoe zijne Ma.t hemluyden zoude doen deduceren ende te kennen geven, begeerende daeromme dat zij hem mitten anderen Staeten zouden willen conformeren.

Aldus gedaen te Berghen in Henegouwe den XVIIIen octobris XVC drienveertich.

Ondergeteyckent: Marie, ende by den audiencier: My jegenwoordich, Verreycken.

– *Afschriften: (door P. van Sinte Pieters, naar het origineel) ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1165, f. [1]-[1]v (opschrift:* Copie*); ZA, Rekenkamer I B-O nr. 432, f. [1]-[2] (opschrift:* Copie van den accord van den zes grooten up den baender*); (door Pieter van Sinte Pieter, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 250, f. [i]-[ii] (opschrift:* Copie van den accord van den zes grooten up den baender*); (door Pieter van Sinte Pieters, naar het origineel) ibidem nr. 297, f. 1-2 (opschrift:* Copie*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 172-174 (opschrift:* Acte van der bede van 24.000 gulden eens, te betalen mits lichtende 6 gr. op elck gemet lants, welck betaelt sal wordden bij den baender*).* – *Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 138, nr. 378; idem, Rekeningen, p. 359, nr. 828.*

14 januari 1544, Brussel. – De keizer gelast zijn rentmeester van Beoosterschelde (Jeronimus van Serooskerke) om het plakkaat betreffende de bede van 24.000 gulden, welke in oktober was geconsenteerd, overal in diens ambtsgebied bekend te maken.

Onsen rentmeester van Beoesterschelt Jeronimus van Seroeskercke oft zijnen gecommitteerden saluyt.
Alzoe de Staeten van onzen lande van Zeellant by huere gedeputeerden in de maent van octobri XV^C XLIII lestleden ons liberalick geconsenteert ende geaccordeert hebben een bede van vierentwintichduysent ponden van veertich grooten Vlaems tpont, omme daermede te vervallen ende te betaelen de luyden van oirloge wezende te velde ende in onsen dienst, daeraff de twaelfduyzent verschinen zullen tot Lichtmisse naestcommende ende dander twaelfduyzent ponden reste tot meye daeraenvolgende; ende dat by de baenders die dezelve penningen opbringen zullen mits betalende van elck gemet lants dat zijluyden banende zijn zes grooten Vlaems over al Zeellant, zoewel Bewest als Beoesterschelt, van wat nature oft condicie tzelve lant mach zijn, als leenlant, haymanlant, vronen ende andere manieren van lande; oick dat in deze contribucie nyemant vry zijn zal, wie hij zij, niet jegenstaende eenige gratien, vrydommen ende brieven van octroyen die yemant zoude mogen pretenderen, als die van Schouwe, Schakerloo, Vossemaer, Badt, Sint Martinsdyck, Dreisscher, Zonnemaer ende Noortgouwen ende alle andere landen, zoewel buyten als binnen polders beverscht ende bedyct zijnde; ende dat omme de voors. somme geinnet ende upgeheven te worden by goede toesicht, oordene ende regle de voorn. Staeten zullen committeren drie oft vier luyden van eeren, breeder blyckende by der acte van consente daeraf zijnde;

soe eyst dat wy u ordonneren ende bevelen dat ghij van stonden aen zonder vertreck dese onsen brieven van placcate doet publiceren ende vercondigen tot allen plaetsen, steden, dorpen ende alomme in den bedryve van uwer officie daer men gewoonlick es uuytroepinge ende publicatie te doene van onsen wegen; scherpelick gebiedende dat eenen yegelick, van wat state, qualiteyt oft condicie hij zij, baenende eenich lant, hayman ofte vroone, overbringe by goede specificatie ende declaratie de groote ende tgetaele van alle de gemeten die hij baenende es, zoewel van zijn eygen gemeten als van denghenen die hij in pachte ofte huere gebruyckende es[b], ende dat in handen van den voors. gecommitteerden binnen den tyt van thien daeghen naerdat de voors. publicatie gedaen wezen zal; ende naer dexpiratie van denwelcke binnen anderen veerthien naervolgende dagen dat de voors. pachters, baenders ende huerders zullen promptelick ende gereet opbringen ende betalen in handen van u rentmeester de voors. zes grooten van elck gemet lants, up peine van dobbel te betalen van al tzelve dat hij nae der voors. laetste veerthien dagen schuldich wezen zal. Ende oft gebuerde dat yemant van de voors. pachters, baenders ofte huerders nyet rechtvaerdelick tgetal van zijnen gemeten ende de grootte van dien overgebracht en hadde in handen van de voorn. gecommitteerden als boven, die zal dat beteren met vierschatte penningen tot onsen proffyte, daeraf ghij mitten anderen pennigen van dezen die int voors. quartier van Beoesterschelt opgebracht zullen worden ons ende de voirnoomden Staeten van Zeellant doen zult goede rekeninge, bewijs ende relicqua, volgende de disposicie van den voors. acten, daertoe wy u by dese committeren; ontbieden daeromme allen rechteren, officieren ende ondersaeten dat zij u ende de voorn. gecommitteerden hierinne ernstelick obedieren ende verstaen; want ons alzoe gelieft.

Gegeven in onse stad van Bruyssele onder onzen contrezegel hierop gedruct in placcate den XIIII^en dach van januario int jaer vijfthienhondert drie ende veertich.

Aldus ondergescreven: By den keyser in zijnen Raede, ende onderteyckent by den audiencier Verreycken.

– Afschrift: (door P. van Sinte Pieters, naar het origineel) ZA Rekenkamer I B-O nr. 1165, f. [3]-[3]v (Opschrift: Copie. By den keyser*; (door P. van Sinte Pieters, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 297, f. 2v-3v (opschrift:* Copie van den placcaet bij den keyser*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 139-140, nr. 383; idem, Rekeningen, p. 360, nr. 832.*

Denzelven [*Guillame de*] Merendre [*bode van Bewesterschelde*] gelijcke 14 s. grooten Vlaems van dat hij over al Bewesterschelt daer men gewoenlijck es publicatie te doene ommegedragen heeft een ander placcaet van den Keyserlijcke Majesteyt in date den

XIIII^en^ dach van jannuario int jaer XV^C^ XLIII, beroerende om te furneren een bede van vierentwintichduysent ponden van 40 gr., der Keyserlijcke Majesteyt geaccordeert bij den Staten slants van Zeelant, omme daermede te vervallen ende te betaelen die luyden van oerloge wesende te velde in dienste der Keyserlijcke Majesteyt, daeroff de twaelffduysent verschenen zijn te Lichtmisse [*2 februari*] XLIII ende dander twaelfduysent ponden reste tot meye daeraenvolgende, ende dat bij de baenders die dezelve penningen upbrengen zullen mits betalende van elck gemet lants dat zij banende zijn zes grooten Vlaems over al Zeelant, breeder verclaert in de voors. placcaete, daervan copie auctentyck hier overgelevert es mitsgaders oick quytancie van denzelven Merendre. Dus hier de voors. 14 s. gr., die maecken 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 178, f. 124v.*

Meester Nicolaes de la Blun, duerwaerdere der Key. Ma.^t^, betaelt de somme van twintich schellingen grooten Vlaems, omme in de maendt van maerte ende april anno XLIII stilo Hollandie [*1544*] van Zierickzee gereyst geweest te zijne binnen der heerlicheyt van Dreysschere, Brouwershaven, ende voirts in alle steden, dorpen ende prochien bezuyden den watere van Vyanen[2], te wetene binnen der stadt van der Thoolen, Schaeckerlo, Vossemaer, Sint Martinsdyck, Scherpenisse, Poortvliet, Sint Annelandt etc., ende aldaer in elcker de voirs. plaetse ende prochie byzonder gepubliceert ende vercondicht thebbene den voirs. placcaet van den zes gr. op den baender; daerinne hij gevaceert heeft gaende, besoingnerende ende wederkeerende thien geheele daeghen, beloopende tot 2 s. g. sdaechs, breeder blyckende by desselfs duerwaerders quictancie ende copie van zijn relaes, die men hier tzamen overlevert, ter somme van 6 lb. – *ZA Rekenkamer I B-O nr. 1165, f. [11]-[11]v.*

Matheeus Heyndricxz. Stoop, duerwaerdere der Key. Ma.^t^, betaelt by zijne quictancie die men hier overlevert de somme van thien schellingen grooten Vlaems, ende dat over zijne ende eende dees rentmeesters gezworen dienaer vacacien ende dachgelden van drie geheele daghen, omme in de maendt van meye anno vierenviertich van Zierickzee gereyst te zijne mitten zelven dienaere over all Schouwen, ende in elcken prochien ende dorpen aldaer gepubliceert ende vercondicht thebbene skeysers placcaet van dezen ontfanghe; twelck doende [hij] gevaceert heeft drie dagen tot twee schellingen grooten Vlaems sdaechs, facit 6 s. g., ende noch over gelycke drie daegen voor den dienaere tot 16 gr. sdaechs, faciunt vier schellingen gr.; compt tzamen in ponden deser rekeninge: 3 lb. – *Ibidem f. [11].*

a *Gewijzigd uit 68 lb.*
b *De passage dat* eenen yegelick – – – gebruyckende es *onderstreept, en daarbij in de marge de aantekenigen: a)* Loquatur, by gebreck van de declaratie van den gemeten overgebracht als in den text. *b)* Gelast up de intitulatatie (sic) van der reekeninge die de rentmeester den keyser gedaen heeft van desen 24.000 lb. van 40 g.
1 Tijdens de Staten-Generaal die op 17 december te Brussel werd gehouden accepteerde landvoogdes Maria van Hongarije het voorstel van de Staten van Zeeland inzake de betaling van de bede; zie hierna onder nr. 1710.
2 Dat is het Mastgat, de stroom tussen Duiveland en Tholen. Vianen was een plaatsje op de zuidoostpunt van Duiveland.

1705 1543 OKTOBER 22, BRUSSEL

b Adriaen Jorisz. elf scellingen grooten Vlaems over zijn vacatien van uuyt Bruyssel gecommen thebben binnen Middelburch met brieven van der K.Ma.^t^ beroerende te doen vergaederen de Staeten des landts van Zeellandt omme te wesen binnen der voorn. stadt van Bruysel op den XXII^en^ octobris XV^C^ XLVIII, blijckende bij quytancie, hier overgelevert; dus hier de voors. 11 s. gr., valent 3 lb. 6 s.[a]

Den voorn. Marinus Laureysz. de somme van 14 s. gr. Vlaems over zijn ordinaris loon van dat hij als gezworen bode van den comptoire Bewesterschelt ommegedragen heeft zeker missive van der K.Ma.^t^ gescreven tot Bruessel den IX^en^ octobris XLVIII, inhoudende

te vergaederen de Staten des landts van Zeellandt ten eynde zij adviseren zouden te committeren yemandt van hemlieden omme te reysen binnen der stadt van Bruysel ende daer te wesen preciselijck op den XXII der voors. maendt van october, omme alsdan te hooren ende verstaen tgundt hemlieden bij zijne Ma.[t] in zijnder presentie gedaen zoude worden proponeren, breeder blijckende bij copie autentyck van den voorn. missive ende quyctancie van denzelven Marinus, hier overgelevert; dus hier de voors. 14 s. gr., valent 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 410, f. 143v.*

a *In de marge tekende de Rekenkamer aan: 1)* Loquatur, alsoet schijnt dese vacatien gevallen te zijne in den jaere XLVIII, twelck is buyten tijde deser rekeninge; *2)* Gemerct de cleynicheyt van den somme woirdt dit hier voor dese reyse gepasseert, bij quictancie.

1706 [1543 APRIL-NOVEMBER][1], MIDDELBURG

b Denselven Joost [*Jaspaers*] twee scellingen g. Vlaems over sijn vacatien van gereijst te sijne van Middelburch naer Ziericxee met brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] aen den rentmeester van Beoisterschelt, ten eijnde hij ende de Staten van sijnen quartiere commen souden tot Middelburch omme den impost te converteren in een cappitale settinge, blijckende bij sijne quitantie, hier overgelevert; dus hier de voirs. 2 s. g.
Coppen de Vlaminck twee scellingen grooten Vlaems over sijn vacatien van gelijcke brieven gedregen te hebben aen die van der Goes ende Reijmerswale, blijckende als voeren; dairomme hier de voirs. 2 s. g. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 213, f. 36-36v.*

1 Deze en de volgende dagvaart zullen gezien de chronologische volgorde van de posten in de rekening plaats hebben gehad tussen april 1543 en het afhoren van de betreffende rekening op 23 november van dat jaar.

1707 [1543 APRIL-NOVEMBER], MIDDELBURG

b Lieven Bayenss. voirs. zes scellingen grooten Vlaems over sijn vacatien van gereijst thebbene tot Ziericxee met brieven aen den rentmeester aldair ende ter Goes aen die van der wet beroerende tvergaederen van den Staten tot Middelburch, bij sijne quitantie hier overgelevert; dairomme hier de voirs. 6 s. g. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 213, f. 36v-37.*

1708 1543 NOVEMBER 16, 23, ?

a *29 september. – Burgemeesters, schepenen en raad van Middelburg, op de hoogte gesteld van het 'sober en krank regiment' in Zeeland in de afgelopen jaren, zowel bij het beheren en distribueren van de penningen die het land toebehoren als in de betaling der jaarlijkse renten en het doen der jaarlijkse rekeningen, die* min dan pertinentelycken *gedaan waren door de laatste rentmeesters van Bewesterschelde, Adolf Herdinck, Adriaan van Heetvelde zaliger memorie en Jeronimus Sandelin, committeren enigen uit hun midden om samen met de door de koningin-regentes aangestelde commissarissen terzake te helpen bevorderen het recolement van die rekeningen, zowel die van inkomsten als van uitgaven, en om daarin aan te brengen wat verzwegen en weggelaten is, en daarover zowel mondeling als in geschrifte gewetensvol van gedachten te wisselen. – Origineel: GA Middelburg, nr. 435 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1829.*

e *16 november. – Floris van Schoonhoven, abt van Middelburg, Mathijs Cannoye en Michiel van Hameel, gemachtigden van de heer van Beveren, Jeronimus Sandelin, gemachtigde van de heer van Fallaix, Cornelis Pietersz. Haeck burgemeester en Jan Pietersz. Bisschop, gemachtigden van Middelburg, Jacob Dirksz. de Bye en Jan Valke, gemachtigden van Goes, Jan Cornelisz. Zijdwind burgemeester en Jan Huygez., gemachtigden van Tholen, en mr.*

Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester van Zeeland Beoosterschelde, van de impost op wijn en bier, vastgesteld op 5 mei 1542. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 221, f. 26v-27. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 138-139, nr. 379.

23 november. – Floris van Schoonhoven, prelaat van de abdij van Middelburg, Mathijs Cannoye en Michiel van Hameel, gemachtigden van de heer van Beveren, Wenselin van Polanen, gemachtigde van de heer van Falais, Cornelis Pietersz. Haeck en Jan Bisschop, gemachtigden van Middelburg, Lieven Jacobsz. Hubert, burgemeester, en Jan Suys, gemachtigden van Zierikzee, Jacob Dirksz. van der Bye en Jan Cornelisz. Valck, secretaris, gemachtigden van Goes, Jan Cornelisz. Zijdwind en Jan Huygenz. gemachtigden van Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de rekening af van Jeronimus Sandelin, rentmeester van Zeeland Bewesterschelde, van de impost van 12.000 Carolusgulden, vastgesteld op 5 mei 1542.[1] *– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 213, f. [39]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 139, nr. 380.*

1 De gemachtigden van Zierikzee hebben de akte niet ondertekend.

1709 1543 DECEMBER 5, BRUSSEL

b Denzelven Marinus [*Laureisz.*] de somme van veerthien scellingen grooten Vlaems van dat hij allomme Bewesterscelt daer dat van noode was gereyst heeft met andere brieven van der K.Ma.t gescreven tot Bruessele den XVIen novembris XVC XLVIII, inhoudende de Staeten desselfs landts te adverteren dat duer eenege nootzaeckelijcke affairen zijnder Ma.t overgecommen niet mogelijck en was te vaceren omme tanhooren dandwoerde die dezelve Staeten gehouden waeren te doen up de bede hemlieden bij zijne Ma.t geheyscht ten dage daertoe geprefigeert, ende dat die uuytgestelt was totten Ven van decembre daeraen volgende, breeder blijckende bij der missive daervan men hier copie autentyck met quictancie van den voorn. Marinus overlevert; dus hier de voors. 14 s. gr., valent 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 410, f. 143v-144.*

1710 1543 DECEMBER 17, BRUSSEL

b Denselven Guillame [*de Merendre, bode van Bewesterschelde*] gelijcke 14 s. gr. van dat hij gelijcke wete gedaen an den Staeten van den lande van Zeelant omme hemluyden te vinden tot binnen der stede van Bruessel den XVIIen van den maent van december omme aldaer in presencie van de Co. te hoeren tgundt men hem verclaren zoude, breeder verclaert in zeker missive geteyckent bij de Co. ende den audiencier Verreycken in date den XVIen december voirs. anno XLIII, daervan copie mit quytancie van den voors. Guillame hier overlevert. Dus hier de voors. 14 s., maecken 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 178, f. 127.*

e *17 december, Brussel. – Landvoogdes Maria van Hongarije keurt goed dat tot betaling van de renten, die ten laste van Zeeland lopen, de Staten 6 groten bij de breedte op elk gemet gedurende vier jaren zullen opbrengen.*

Alzoe int consenteren van der bede van zeven grooten steenschietens ende zeven grooten by der breede de Prelaet ende Edelen van Zeelandt nijet veraccordeert en waeren met de steden van Zeelandt hoeveel men schieten zoude tot betaelinghe van den renten staende op tzelfde landt ende hiervoirmaels vercocht om de lasten ende schulden desselfs landts te vervallen, ende het zij dat de voirn. Prelaet ende Edelen, begeerende te beletten alzulcken arresten, schaden ende interresten die anderssins den lande zoude moegen toecommen, hierup diverssche vergaederingen ende communicatien gehouden hebben mit die van der stede van Middelburch, ende anmerckende dezelve lasten ende nyet jegenstaende dat de

gedeputeerden van Ziericxzee, Goes ende der Thoolen zeyden gheen meerderen last te hebbene dan van te consenteren vier grooten op elck gemet, bevindende dat die nijet en zouden connen furnieren, hebben daeromme tzamen gesloten ende geaccordeert dat men zal schieten 6 grooten Vlaems by der breede ten vollen schote staende up elck gemet landts over al Zeellandt, ende dat voor den tyt van vier jaeren, waeraf het eerste verschenen es decollatio Johannis [*29 augustus*] lestleden, dewelcke zes grooten Vlaems by der breede ten vollen schote geheven zullen woirden met den zeven grooten by der breede ende zeven grooten steenschietens der Key. Ma.[t] geconsenteert voor gelicke vier jaeren, ende dat dairof de adjudicature ende berydt geschien zal naer ouder coustumen nijet jegenstaende dat sint Jansmisse decollatio overstreken es, ende zonder prejudicie van de kueren, statuten ende previlegien van denzelven lande, mitsgaders oick dat de rekeninghen gedaen zullen woirden den drie Staeten mitsgaders tgunt datter verovert geemploieert thuerlieder ordonnancie, zonder prejudicie van elcx rechte ende van den processe hanghende ongedecideert tusschen Prelaet ende Edelen ende die van den steden. Welcke accord de coninghinne douaigere van Hongrien, van Bohemen, regente ende gouvernante in den landen van herwaertsover, tzelfde hebbende voir bequaem, heeft in der manieren ende up de condicien voirscreven in den naem ende vanweghen der keyserlycke Ma.[t] den Staeten van Zeellandt tzelfde geoctroieert, octroieert ende consenteert mits dezen.

Actum te Bruessel den XVII[en] dach van decembri int jaer XV[C] XLIII.

Ondergeteyckent: Marie, ende beneden by den audiencier: Gescreven ter ordonnancie van haere Ma.[t], ende geteyckent: Verreycken.

– Origineel: GA Middelburg, nr. 436 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 275, f. 1-1v (opschrift: Copie van der acte van zes groten up elc ghemet lands voor vier jaren*); (door G. Renoy, naar het origineel) ibidem nr. 225, f. [i]-[i]v (opschrift:* Copie van der acte van 6 g. up elc ghemet lands voer vier jaeren*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 179-180 (opschrift:* Acte van 6 gr. bij der breede op elck gemet landts voor vier jaeren, waeraff tsint Jansdaghe XLIII[tich] het eerste verschenen jaer was, omme daermede te betalen de renten van den lande*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 139, nr. 382. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1834.*

17 december, Brussel. – Landvoogdes Maria van Hongarije keurt de termijnen goed waarop de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard de eerder geconsenteerde bede van 24.000 gulden op te brengen.

Alzoe den XVIII[en] van den maendt van octobre opte propositie den Staeten van Zeellandt gedaen binnen der stadt van Diest in de voorgaende maent van septembre in der jegewoordicheyt ende vanwegen des keysers, onsen aldergenadichste heere, die prelaet, edelen ende die van den steden van Middelburch, Remmerzwaele, Goes ende der Thoelen zijnder Key. Ma.[t] liberalicken geaccordeert hebben de somme van vierentwintichduyzent guldenen eens, om die geheven ende gelicht te wordene by de middelen ende op de condicien in der acte daeraf zijnde begrepen, ende onder anderen dat de penninghen van tzelve accord betaelt zoude wezen in handen van zijnder Ma.[t] gecommitteerde binnen drie termynen, te wetene het eerste derdendeel te Lichtmisse naestcommende [*2 februari 1544*], een ander tsint Jansmisse [*24 juni*] ende het derde te Baefmisse [*1 oktober*] daeraenvolgende; welcke accord zijne Ma.[t] hebbende voor bequaem zoeverre alst der somme ende maniere van lichtene aengaen mochte alsdoen accepteerde, verclaerende nochtans de gedeputeerden van den voorn. Staten van Zeellant ende henlieden versouckende, gemerct dat grootelicx van noode was gereet gelt te hebbene[a] om ruyteren ende knechten te betalen, dat zijlieden daeromme de termynen van betaelinge van tvoors. accord zouden willen ende de penninghen furnieren deen helft te Kersmisse naestcommende ende dander helft in de maent van maerte daeraenvolgende. Ende naedien de voors. Prelaet ende Edelen mitsgaders die van den steden van Middelburch, Ziericxzee, Goes ende der Thoolen huere vergaderinge ende

communicatien gehouden hebben, bevindende dat mits de cortheyt van den tyde ende de groote lasten ende aermoede van den lande hemlieden nyet mogelick wesen en zoude de voors. penningen zoe geringhe te mogen opbringen; nyettemin begeerende him uuyterste diligencie hierinne te doene ende zijne Ma.[t] believen, hebben liberalicken geaccordeert ende accorderen dat deen helft van de voors. vierentwintichduysent guldenen zullen opgebrocht worden te Lichtmisse naestcommende ende dander helft te meye daernaer; biddende dat zijne Ma.[t] dezelve termynen zoude willen accepteren ende henlieden verleenen acte van dit jegenwoordich accord, in der manieren alst tzelfde geconsenteert is geweest.

Welck accordt de coninginne douaigiere van Hongrien, van Bohemen etc., regente ende gouvernante in den landen van herwaertsover in den name ende vanwegen der Key. Ma.[t] geaccepteert heeft ende accepteert by desen.

Gedaen te Bruyssele den XVII[en] dach van decembre int jaer XV[C] drienveertich.

Ondergeteyckent: Marie, ende beneden by den audiencier: My jegenwoordich, Verreycken.

– Origineel: GA Middelburg, nr. 437 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (door P. van Sinte Pieters, naar het origineel) ZA Rekenkamer I B-O nr. 1165, f. [2–2v] (Opschrift: Copie*); (door P. van Sinte Pieters, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 250, f. [ii]-[iii] (opschrift:* Copie*); (door P. van Sinte Pieters, naar het origineel) ibidem nr. 297, f. 2-2v (opschrift:* Copie*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 139, nr. 381; idem, Rekeningen, p. 259, nr. 830. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1835.*

20 januari 1544. – Akte van substitutie, waarbij Dominicus van der Nieuwenhove, baljuw van Veere, wordt benoemd als vervanger van Maximiliaan van Bourgondië, heer van Beveren, van Veere, etc., om in diens plaats de vierschaar te bannen en de adjudicatuur van het accoord aan de leenmannen der grafelijkheid van Zeeland vanwege zijne Majesteit te verzoeken en aan te nemen.[1] *– Origineel: GA Middelburg, nr. 436 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1834.*

a *Hs*: hebbende.
1 Het vonnis waarop deze akte betrekking heeft, zal de bede van 6 groten Vlaams betreffen: in GA Middelburg bevonden beide akten, zowel van het consent als van de substitutie, zich bij elkaar onder hetzelfde nummer.

1711 1543 DECEMBER 17, MIDDELBURG

c Dezen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] dewelcke achtervolgende tscryven van Michiel van Hammeel is hem op den XVII[en] decembris drienviertich getransporteert tot Middelburgh ter dachvaert van mijnen heeren de Staeten slants van Zeelandt, omme aldaer met hemluden te communiceren ende adviseren om te vindene alzulcke penningen als men de capitainen ende voetknechten van oirlooghe die in Zeelant voirs. gelegen hadden schuldich was, ende oick omme te stellene de collecteurs ende ontfangers van dezer bede van zes grooten op den baender, breeder blyckende by de missive van den voirn. van Hammeel die men hier exhibeert. Twelck doende dezen rentmeester gevaceert heeft gaende ende keerende VI daegen tot 8 s. gr. sdaechs, facit in ponden dezer rekeninge 14 lb. 8 s.[a] – *ZA Rekenkamer I B-O nr. 1165, f. [10v].*

a *In de marge de aantekening:* Bij affirmatie; ende es eenen van den gedeputeerden, te wetene des heeren van Beveren, kenlyck. *Precies dezelfde post, met dezelfde marginale aantekening, staat ook in ZA, Prelaat en Edelen nr. 297, f. 10v.*

1712 1543 DECEMBER 21-22, ANTWERPEN-BRUSSEL

b Denselven Guillame de Merendre [*bode van Bewesterschelde*] noch gelijcke 14 s. over zijn

sallaris van dat hij de Staeten over al Bewesterschelt geinsinueert heeft omme huerluyder gedeputeerde te seynden tot Antwerpen den XXI^en van december XLIII omme aldaer te hoeren tgundt men haer in presencie der Keyserlijcke Majesteyt proponeren sal, breeder verclaert in een missive geteyckent bij der Keyserlijcke Majesteyt ende den audiencier Verreycken, daervan copie mitsgaders quitancie van denzelven Merendre hier overgelevert wordt. Dus hier de voors. 14 s. gr., maecken 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 178, f. 126v.*

Den voirn. bode [*Anthonis Jacobsz.*] voor het ommedraegen ende condighen over al Beoisterschelt ten plaetsen gecoustumeert een dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placcaet in date den XII^en decembris XV^C drienviertich, dat men hier overlevert, inhoudende achtervolgende der Key. Ma.^ts besloten missive, daeraene gehecht, die Staeten van Zeellandt Beoisterschelt te doen vergaederen op den XXI^en decembris voers. binnen [a] der stadt van Antwerpen, omme aldaer te aenhooren tgene des aldaer gezeyt ende geproponeert zal worden etc.; betaelt bij quictancie, overgelevert op tXIIII^e voergaende article, zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 973, f. 76v-77.*

Den voirn. bode [*Anthonis Jacobsz.*] van dat hij noch ommegedraegen ende vercondicht heeft ten plaetsen gecoustumeert achtervolgende der coninginne regente etc. besloten missive in date den XVI^en decembris XV^C drienviertich, die men hier overlevert, dat die steden van Beoisterschelt in Zeellandt hueren gedeputeerden schicken ende zenden zouden neffens der Key. Ma.^t binnen der stadt van Bruessele op den XXII^en decembris voers. etc.; betaelt zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *Ibidem f. 78.*

a *Het woord* binnen *herhaald hs.*

1713 1544 FEBRUARI 6, GENT

b Den voors. Guillame de Merendre [*bode van den comptoere Bewesterschelt*] gelijcke 14 s. gr. van dat hij den Staeten van Zeelant Bewesterschelt geadverteert heeft te compareren den VI^en van february tot Gendt omme aldaer te hoeren ende te verstaen tgundt hemluyden in presentie van de coninginne gedeclareert zoude worden, breeder verclaert in een missive geteyckent bij de Co. ende den audiencier Verreycken in date den XXIII^en van januario XV^C XLIII, waervan men copie met oock quitancie van den voors. Guillame hier overlevert. Dus hier de voors. 14 s. gr. Vlaems, valent 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 178, f. 126v-127.*

Anthonis Jacobsz., gezworen bode mijns genaedichs heeren des keysers etc. int quartier van Beoisterschelt in Zeellandt, van dat hij ommegedraegen ende gecondicht heeft over al Beoisterschelt ten plaetsen gecoustumeert een dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placcaet in date den lesten januarij XV^C ende XLIII styl van den Hove van Hollandt [*1544*], innehoudende achtervolgende der coninghinne regente etc. besloten missive, uuyten Walsche in duytsche getranslateert, daeraen gehecht, zekere dachvaert van den Staeten van den lande van Zeellandt binnen der stede van Ghendt op den zesten februarij daernaer volghende etc.; betaelt by quictancie die men hier overlevert, dienende mede hiernaer op den anderen naestvolgende articlen van bodeloon, zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 974, f. 79v.*

1714 1544 NA FEBRUARI 12-MAART 3, GENT

b *12 februari. – Meester Jacob de Valladolid, schepen, en Jan Pietersz. Bisscop, secretaris, worden door wet en raad van Middelburg naar de koningin gezonden met commissie om bij hare Majesteit en de daartoe gevoegde commissarissen, met de gedeputeerden van de andere hoofdsteden van Zeeland te solliciteren een finaal einde, hetzij rechterlijk hetzij in*

der minne, van de kwestie uitstaande tusschen de prelaat en de edelen, als representerende de twee Staten van Zeeland met de rentmeester aan de ene, en de gemeene hoofdsteden, als representerende de derde Staat, aan de andere zijde, 'ter cause van de handel die de genoemde twee Staten en de rentmeester elk successievelijk en respectievelijk in vorige jaren hebben gehad met hetgeen daaraan dependeert'. – GA Middelburg, Register 'Bysonderheden meest de stadt concernerende', a (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1841.

e *3 maart, Gent. – Keizer Karel v verordent dat op verzoek van de steden van Zeeland, niettegenstaande het verzet van Prelaat en Edelen, voortaan tot het horen en sluiten van de rekeningen van het land drie gedeputeerden door de steden zullen worden gezonden, te weten door Middelburg en Zierikzee ieder een en de derde door Reimerswaal, Goes en Tholen tezamen, die dan samen met Prelaat en Edelen de rekening zullen arresteren. – Origineel (in het Frans): GA Middelburg, nr. 40 (verloren gegaan in 1940). – Afschriften: Ibidem, Privilegeboek III, f. 71v (Nederlandse vertaling); ibidem, Guldenregister, f. 248 (beide eveneens verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1843.*

3 maart, Gent. – Landvoogdes Maria van Hongarije doet uitspraak in het geschil tussen de steden van Zeeland enerzijds en Prelaat en Edelen anderzijds, en bepaalt dat drie afgevaardigden van de steden, namelijk een uit Middelburg, een uit Zierikzee en een uit de drie andere steden, met Prelaat en Edelen zullen worden gecommitteerd tot het afhoren van de rekeningen, en dat het surcrois van 4000 gulden zal blijven ten dienste van Prelaat en Edelen, die daaruit zekere betalingen zullen doen.

Veue la requeste presentee a la royne de la part des villes de Zelande, supplians dune part, contre les prelat et nobles dudict pays opposans daultre, ladicte requeste tendant afin que aulcuns comptes renduz par les recepveurs dudict pays sur les affaires diceluy fussent revenuz es recellez, et que doresenavant pour eviter les abuz qui par cidevant ont esté faictz et admis en la rendition desdicts comptes lesdicts deputez desdictes villes en deussent estre et presens et avoir chacuns leur voix; et pardessus ce que les abuz dessusdicts fussent reformez singulierement, que ausdict prelat et nobles ne fut doresenavant permis avoir des aydes et impositions la somme de quatre mil florins que jusques ores ilz ont eu soubz couleur de payer les recepveurs et porter aultres charges lesquelles toutesfois ilz nont supporté, et au surplus que pour ladvenir sur ce et aultres faultes plus a plain declarees en ladicte requeste fut par sa Ma.[té] pourveu selon que droit raison et la necessité dudict pays le requierent.

Sur laquelle requeste lesdict prelat et nobles ont respondu, allegans que de tout temps immemorial a eulx appertenoit laudition et cloture desdicts comptes, et estoyent en tres anchiene possession davoir lesdicts quatre mil florins pour les voyages, labeurs et sollicitudes quil leur convient faire pour le bien et utilité dudict pays, ont ilz dependent souvent plus que ladicte somme; et quant aulx abuz et erreurs dessusdict, ilz maintiennent aulcuns nestre advenuz par leur faulte, et aussy les choses dont desdicts supplians se deullent sont advenuez passé vingt quatre ans du temps des predecesseurs desdict opposans, qui en eussent bien sceu respondre si en leur vie lesdicts suppliants eussent meu ce debat, duquel lesdicts opposans a eulx succedans ont juste cause dignorance, par quoy ladicte requeste estoit incivile et debvoit estre rejectee.

Depuis les parties ont servi hinc inde de replique et duplique et sont esté reveulx les comptes et question, et pardessus ce par commis a ce deputez par sadicte Ma.[té], lesdicts parties ont esté oyez et ont leur estez proposez certaines moyens de concorde, sur lesquelz elles se sont rapportees a bon plaisir de sadicte Ma.[té].

A cause de quoy sadicte Ma.[té] ayant ouy le raport desdicts commis par bonne et menre deliberation de Conseil a ordonné que pour ladvenir affin dobvier aulx abuz contenuz en ladicte requeste pour estre present a laudition et cloture des comptes du pays, et aulront

ceulx de la ville de Middelbourgh ung deputé, ceulx de Ziericxzee ung et les aultres trois villes, asscavoir Romerswale, Goes et la Tolle, ensemble ung; lesquelz trois commis avecq lesdicts prelats et nobles auroit puissance et aucthorité a la reddition dudict compte du pays debatre et contredire les articles non raisonnables, passer et alouer les aultres et clore icelluy compte avecq lesdicts prelatz et nobles, sans renvoy ou raport a leurs maistres pour eviter circuit et longueur. Auquel compte seront passez en desponce quatre mil livres ou aultre telle somme, que lempereur accordera audict prelat et nobles pour le surcroix, sans que les deputez des villes auront cognoissance de la distribution dicelle somme. Et ne auront lesdict trois deputez des villes que une voix, et seront dans un an continuez sans renvoyer nouveault, ne fust en cas de maladie ou aultre excuse raisonnable. Et affin lesdict deputez ayent meilleure cognoissance de ce quilz seront tenuz faire a ladicte audition, ledict prelaet et nobles seront tenuz de prefiger certain jour a audition avantdicte, et quinze jours aparavant envoyer une minute de compte ausdicts de la ville de Middelbourgh pour le communiquer aulx aultres villes. Et pour mectre les affaires dudict pays en ordre, regle et bonne conduicte, lempereur comme conte de Zelande envoyera un auditeur de ses Comptes de la Haye audict Zelande pour estre present a fadicte audition, quant bon luy semblera ou requis en sera. Et lesdicts comptes clos, afinez et renduz, lesdicts prelat et nobles en retiendront une authenticque, lesdictes villes ung, et le recepveur le tiers. Et quant ausdict quatre mil florins, quant a lempereur les accordera au lieu de surcroix, lesdict prelat et nobles les auront a la coustume, en payant doresenavant par eulx les gaiges des receveurs et aultres officiers, despens de proces et salaires des pensionaires, procureurs et advocats dudict pays et aultres quilz souloyent payer du surcroix; bien entendu que des deux mil florins presentement deuz par resta[n]t de compte par les recepveurs de Zelande, les quatre mille en demouront au proffict du pays en recompense du courant et arrierages desdicts rentes qui ne sont esté rachettees et courent encore a la charge du pays. Et pour les salaires des officiers qui nont point esté payez, sur laquelle somme lesdictes des villes pourroyent aussy recouvrer les despens quilz ont faictz en ceste poursuite.

Faict a Gand le IIIe jour de mars XV[C] quarante troix.

– *Afschrift: (volgens Fruin 'op perkament') GA Reimerswaal nr. 43 (verloren gegaan in 1940); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 452, f. 206-208 (opschrift:* Acte sur laudition des comptes du Pays Bas et distribution des 4000 florins par un accorde a messieurs les Estatz et nobles*).* – *Regest: Fruin, Archief Reimerswaal, p. 68, nr. 216.*

1715 1544 APRIL 2, BRUSSEL[1]

e *2 april, Brussel. – De koningin-regentes keurt goed dat tot delging van de schulden van Zeeland, die bijna 24.000 gulden belopen, de Staten van Zeeland gedurende twee jaar 8 groten bij de breedte van elk gemet zullen opbrengen.*

Alzoe de Staeten van den lande van Zeellandt diversschen vergaerderingen ende communicatien onderlinge gehouden hebben om middel te vinden bij denwelcken men de schulden ende tachterheden daerinne tvoirscreven landt by slote ende recolemente van rekeninge ende anderssins verbonden es, beloopende luttel min dan 24.000 guldenen naer uuytwysen van de partien by hen scriftelicken der coninginne regente etc. overgegeven ende geexhibeert, ende overmits zekere zwaricheden ende diversiteyt van opinien hierinne bevonden, soe hebben eyntelicken die Prelaet ende Edelen mit die van Ziericxzee, Remmerzwaele ende der Thoolen om voirdere costen, schaden ende interresten te schuwen daertoe eendrachtelicken geaccordeert te schieten acht grooten eens by der breede up elck gemet landts ten vollen schote staende, te wetene voir dit loopende jaer zes grooten ende het toecommende jaer twee grooten, oitmoedelicken verzouckende hem daervan te willen verleenen acte in behoirlicken vorme. Haer Co. Ma.[t], genegen wezende ter bede van den voirnoemden Staeten van Zeellandt, heeft hemlieden in den name ende vanweghen der

Key. Ma.[t] geconsenteert ende consenteert by dezen dat men schieten ende lichten zal acht grooten eens by der breede op elck gemet landts, te betaelene by gelicke porcie binnen twee jaeren naestcommende, om daermede te betaelene de schulden van den lande hiernae verclaert, te wetene de weduwe wijlen Adolph Herdinck tweehondert elf ponden negen penningen ob., den erfgenamen wijlen Adriaen de Heetvelde zesduysent vierhondert drie ponden negenthien schellingen zeven penningen ob., Jeronimus Sandelin, rentmeestre van Zeellandt Bewest, achtduysent zeshondert eenenviertich ponden zes schellingen eenen penninck, item de waerden ende waerdinnen tgene men hen in der waerheyt schuldich es voor de costen van den knechten dien zij geborcht hebben, oick dat men van de voirs. geschoten penningen den steden van huere leeningen rembourseren zal ende de vacatien gedaen int recoleren van den rekeninghen van den lande in der redelicheyt betaelen zal; ende voirts up condicie dat dezelve geschoten penningen nergens el dan voirscreven es geemplieert zullen worden.

Actum te Bruessele den tweeden dach van april int jaer XV^{C} drienviertich voor Paesschen.

Ondergescreven: Marie, ende noch: Mij jegewoirdich, ende geteyckent: Verreycken.

– Origineel: GA Middelburg, nr. 441 (verloren gegaan in 1940). – Afschriften: (door R. de Pottre, naar het origineel) Prelaat en Edelen nr. 275, f. 2-2v (opschrift: Copie van der acte van acht grooten up elc gemet lands tot belaelinghe van den schulden*); (door G. Renoy, naar het origineel) ibidem nr. 225, f. [i]v-[ii]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 140, nr. 388. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1844; Fruin, Rekeningen, p. 443.*

2 april, Brussel. – De koningin-regentes neemt de voorwaarden aan waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard de tiende penning van alle onroerende goederen en koopmanswinsten nog gedurende een tweede jaar op te brengen, ter betaling van de geconsenteerde bede van 36.000 Carolusgulden.

Upte peticie onlancx bij der coninginne regente etc. in den name ende vanwegen des keijsers onsen aldergenadichsten heere den Staeten van den lande van Zeellandt gedaen, als dat zijluijden om de redenen in de generaele vergaderinghe van den Staeten van den lande van herwertsover verclaert ende te helpen vervallen de lasten ende costen van der jegenwoirdiger oirloghe zijnder K.Ma.[t] souden willen consenteren de somme van zes ende dertich duijsent Karolus guldens eens, te betalen binnen zes maenden bij gelijcker porcie, dairoff dese jegenwoirdige maent van april deerste maent wesen soude ende alsoe voorts van maende te maende totter volle betalingen van de voors. somme van zessendertichduijsent Karolus guldens;

de voorn. Staeten, gehoort hebbende trappoort van hueren gedeputeerden ende up als diversche communicatien gehouden ende gesocht alle middelen om zijne Ma.[t] hierinne te gelieven, hoewel zijluijden bevinden tlandt ende de steden van Zeellandt ten uuijtersten benaudt ende belast te zijne zoe omme de voorgaende ende noch lopende beeden[a], alle de excessive ende euwelick geduerende lasten van dijckaigen, mitsgaders oock duer de sculden dairinne tlandt bij sloete ende recollemente van rekeninge ende anderssins deuchdelick tachter es, belopende luttel min dan 24.000 guldens, nietemin willende in als bethonen ende blijven goetwillige ondersaeten, sonder anschau te nemene up enige lasten, soe hebben de Prelaet ende Edelen mit die van Reijmerswale liberalick geconsenteert den X^{en} penninck in alder manieren ghelijck int voirgaende jair deselve geconsenteert zijn, mit de reservacie ende condicien in der acte daeraff zijnde begrepen, uuijtgedaen alleenlick dat de lanthuijsen daerinne niet betalen zullen.

Ende angaende die van der stede van Middelburch ende der Tholen: zijluijden hebben geconsenteert gelijck Prelaet ende Edelen den voors. thienden penninck, met condicien dat deen helft betaelt sal worden bij den proprietaris, dander bij den huerder oft baender van den huijse oft lande, ende dat de lijffrenten daerinne niet gelden en zullen.

Ende nopende die van Ziericxzee: zijluijden hebben geaccordeert geheel met de voors. Prelaet ende Edelen, dairtoe vougende alleenlick dat de lijffrenten daeroff exempt wesen souden, gelijck insgelijcx die van der Goes begeren dat deselve lijffrenten dairinne niet gelden en sullen.

Voorts consenterende den thienden penninck in alder manieren als die int voirgaende jair geconsenteert es geweest, oitmoedelick biddende den voorn. Staeten dat der coninginne zoude gelieven huerluijder presentacie te accepteren ende dairmede tevreden wesen, alsoe denselven X^en^ penninck luttel min dragen sal dan de voors. peticie, ende hemluijden dairvan verlenen acte in behoirlicke forme, mit clausele van non-prejudicie ende tselve consent niet te trecken in consequencie.

Haire Co. Ma.^t^, gehoort hebbende taccoordt van den voors. Staten van Zeellandt van den thienden penninck, heeft tselve accoordt in den namen ende vanwegen der K.M. over danckelick geaccepteert ende accepteerdt bij desen in vuegen ende manieren als int voorleden jair geschiet es, behoudelick dat de huijsen ten platten lande gelegen, niet meer wairdich wesende nair de estimacie int voorleden jair gedaen dan thien Karolus guldens oft daironder, in huijringhe oft andere estimacie, oock dat alle lijfftochtrenten van thien Karolus guldens sjaers oft daironder, niet getauxeert en zullen worden in den voors. X^en^ penninck, mair alle andere huijsen ende lijfftochtrenten van meerder huringe oft incommen tsjaers zullen betalen als alle andere renten ende onroerlicke goeden; up condicie oick dat al tselve wesen sal zonder prejudicie van den kuere ende previlegien van den lande van Zeellandt, zonder zulcx in toecoemenden tijden te moghen trecken in conseqiencie.

Actum in de stadt van Bruijsele den II^en^ dach van april int jair XV^C^ XLIII voor Paeschen [*1544*].

Onderteeckent: Marie; ende noch onderscreven: My jegewoordich, ende geteeckent: Verreyken.

– Afschriften: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Archief Prelaat en Edelen, nr. 214, f. [ii]v-[iii] (opschrift: Copie van der acte van den II^en^ X^en^ penninck*); (door P. van Sinte Pieters, naar het afschrift door R. de Pottre) ibidem nr. 223, f, 1-1v (opschrift:* Copie*); ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1168, f. [1]-[1]v; GA Middelburg, Register 'Consent en ommeslaging van belastingh der X^e^ penningh 1543', nr. 3 (verloren gegaan in 1940); (door R. de Pottre) ARA Brussel, Audiëntie nr. 667, f. 369-369v (opschrift:* Copie*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 184-185v (opschrift:* Acte van den X^en^ penninck in de plaetsse van 36.000 gulden bij der Keij. Ma.^t^ begheert*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 140, nr. 387; idem, Rekeningen, p. 360, nr. 836. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1845.*

a *Dit is vermoedelijk de lezing, gecorrigeerd uit* beede *hs.*

1 De Staten van Holland waren al op 26-27 maart in Brussel in gesprek met de regering, welk overleg op 3 en 7-8 april werd voortgezet (*Register Holland* II, p. 37-53).

1716 1544 MEI 26, MIDDELBURG

b Den voirnoemden bode [*Anthonis Jacobsz.*] van dat hij achtervolgende zekere besloten missive van den rentmeester van Zeelant Bewesterschelt, Jeronimus Zandelin, in date den XXIII^en^ in meye XV^C^ ende vierenviertich, die men hier overlevert, vercondicht ende geadverteert den Staeten van Zeellandt int quartier van Beoisterschelt dat zijluijden schicken ende zenden zouden huerlieder gedeputeerden binnen der stadt van Middelburch op den zessentwintichsten may voirs., om aldaer te aenhooren alzulcke propositie als de voirscreven rentmeestere vanweghen den coninghinne regente etc. doen zoude; betaelt by quictancie, overgelevert op tvierde voirgaende article, zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 974, f. 80v.*

1717 1544 JULI 24, MIDDELBURG

c De voirn. rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] dewelcke volgende tscryven van meester Roelandt de Pottre hem gevonden heeft tot Middelburgh ten dachvaert van den Staeten dienende op den XXIIII^en^ julij XV^C^ vierenviertich, om henlieden aldaer texhiberen den staet ende tbeloop van dezen ontfange, ende voirts te communiceren opt inhoudt van zekere missive van die van der Financie, daeraf men hier de copie met desselfs Roelandts de Pottre besloten missive hier overlevert. Twelck doende de voirn. rentmeester gevaceert heeft vyf daegen tot 8 s. grooten sdaechs, facit in ponden dezer rekeninghe 12 lb.[a] – *ZA Rekenkamer I B-O nr. 1165, f. [10v–11].*

18 september, Valenciennes. – Landvoogdes Maria van Hongarije vaardigt een beschikking uit in het conflict tussen de steden van Zeeland en Prelaat en Edelen over rekeningen. – Afschrift: GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee voorl. nr. 125, 5e katern nr. LXII.

a *In de marge de aantekening:* Bij brieven van denzelven mr. Roelandt ende copie als in den text hierop gesien. *Precies dezelfde post, met dezelfde marginale aantekening, staat ook in ZA, Prelaat en Edelen nr. 297, f. 10v-11.*

1718 1544 VÓÓR OKTOBER 25, MIDDELBURG

c Dezen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] voor tbeleyt ende conduceren van dezer capittale zettinge, daerinne dat hij gevaceert heeft tot diverssche stonden ende byzondere binnen Middelburgh ten tyde van der raminge van dezer capittale zettinge, gemaect in jegenwoirdicheyt van mynen heere den prelaet ende den gecommitteerden van mynen heere van Beveren mitten anderen van den steden van Zeelandt, zonder tzelve hier in rekeninge gestelt te hebbene; insgelicx voor andere zijnen dienst ende aerbeyt, twelck hij al tzamen refererende is tot wille ende gunste van mijnen heeren.[a] – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 301, f. 9v.*

a *De Rekenkamer tekende in de marge aan:* Men sal desen rentmeester compenseren van desen ende anderen diensten zo wanneer hij sal gherembourseert wesen van zijne gheroyeerde voors. partien int voorgaende capittel.

1719 1544 OKTOBER 25-NOVEMBER 7, BRUSSEL

b Den voirn. bode [*Anthonis Jacobsz.*] van dat hij ten plaetsen gecoustumeert over al Beoisterschelt ommegedraegen ende vercondicht heeft een dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placcaet in date den XVIII^en^ octobris XV^C^ ende vierenviertich, inhoudende achtervolgende zekere besloten missive van den keysere mitter copie uuijten Walsche in Duijtsche getranslateerd daeraen gehecht, die men hier overlevert, die gedeputeerden van den steden van Zeellandt Beoisterschelt in goeden competenten getaele te schicken neffens der voerscreven Key. Ma.[t] binnen der stadt van Bruessele, ende aldaer te wezen preciselick op den XXV^en^ dach der voirs. maendt octobris etc.; betaelt zijn gewoonlick loon (by quictancie, overgelevert opt XIIe voergaende article) van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 974, f. 82.*

e *Op 4 november,* 's avonds na vijf uyren, *deed de keizer* alle de Staten van herwaertsover *een generale propositie, inhoudende vijf artikelen.*[1] – *Register Holland II, p. 117.*

7 november, Brussel. – Keizer Karel V verleent de Staten van Zeeland octrooi om ter delging van diverse schulden een kapitale omslag van ongeveer 13.000 gulden te heffen op het platteland.

Kaerle by der gratien Gods Roomsch keyser altyt vermeerdert sRycxs, coninck van Germanien, van Castillien, van Leon, van Grenade, van Arragon, van Navaerre, van Naples, van Cecilien, van Maillorque, van Sardenie, van den eylanden van Indien ende vasten lande der zee occeane, eertshertoge van Oistenryck, hertoge van Bourgoignen, van Lothric, van Brabant, van Lemburch, van Luxemburch ende van Gelre, grave van Vlaenderen, van Artois, van Bourgoignen palsgrave ende van Henegouwe, van Hollant, van Zeelandt, van Ferrette, van Haguenault, van Namen ende van Zutphen, prince van Zwave, marcgrave des Heylicxs Rycxs, heere van Vrieslant, van Salins, van Mechelen, van der stadt, steden ende landen van Utrecht ende Overyssele, ende dominatuer in Asye ende Affricque; allen denghenen die dezen onsen brief zien zullen, saluyt.

Wy hebben ontfangen die oetmoedige supplicatie van onsen welbeminden die prelaet, eedelen, burgermeesters, scepenen ende raiden onser steden van Middelburch, Reymerzwale, Tholen ende der Goes, als tzamen representerende de drie Staeten van onsen lande van Zeelant, inhoudende hoe dat zijlieden tzaemen geraempt ende geadvyseert hebben omme volgende zekere ordonnantie up te bringen zoe haest het moegelick waere de somme van dryeduysent guldenen, die zouden resteren van den twaelffduysent gulden hiervooren ons geconsenteert, te lichtene by impost, ende noch tweeduysent vyfhondert veertich gelycke guldenen ende meer, resterende by dat de zes grooten te betalene by den baenders nyet upbringen en connen de somme van vierentwintichduysent gulden, ons insgelycxs geconsenteert, ende dat by capitaele schattinge ofte imposicie up dinwoenders van den platten lande, houdende welcke raminge es bevonden duer rapporte van onsen rentmeesters dat de acht grooten geschoten upt gemet omme te betaelen de schulden van den lande, te weten de leeninghe van den steden als anderen, nyet upbringen en connen de geconcipieerde somme van omtrent vier ende twintich duysent gulden, daerup de schulden van den lande geestimeert waeren tot up zes oft zevenduysent guldenen naer; hebben daeromme onderlinge geraempt dezelve somme insgelycxs te vindene by de middelen van capitaelen impost ofte schattinghe als voeren, zonderlinge gemerct dezelve schult van der leeninge ende andere mitgaeders de voorn. resten spruytende zijn uuyt den voorgaende impost, ende oick gemerct dat gheen bequaemer ende gereeder middel en es omme de penninghen, beloipende tot omtrent derthienduysent Karolus gulden, up te bringen dan by de voorn. capitale schattinghe, by dat de gemeten zoeveel belast zyn als zy draigen moeghen; twelck nochtans zylieden nyet en zouden willen noch mogen doen zonder onsen oirlof ende consent, ons daeromme oetmoedelick biddende, overgevende de verclaeringhe van de voors. schulden begrepen in de zesse ofte zevenduysent guldenen die zy begheeren omme te slaene, met de specificatie van de capitale schattinge ofte zettinge die zy geraempt hebben te doene over tplatte lant, ende de redenen waeromme zy dezelve oick nyet mede en zetten zoewel over de steden als over tplatte lant, wy up huere verzouck ordonneren zouden zoe naer redene bevonden zoude worden te behoiren; achtervolgende twelcke de voorn. supplianten ons overgegeven ende geexhibeert hebben de taxatie van capitaelen ommslach by henluyden geconcipieert, diewelcke zyluyden nochtans duncken te meerderen ofte minderen indien zy bevinden zulcx behoiren te geschiene na de faculteyt van den dorpen ende inwonende van diere; ende nopende de resterende schulden, verclaerden dat dat den tweeden aprilis XV^{C} dryenviertich voor Paesschen by den Staeten van onsen voors. lande van Zeelandt geconsenteert zyn geweest acht grooten up elck gemet lants by der breede, te lichtene binnen twee jaeren, te wetene alle jaere vier grooten, om daermede te vervallen by recollectie ende slote van rekeninghe van onsen weghen gedaen, beloipende dezelve schulden ter somme van vier ende twintich duysent guldenen oft daeromtrent; ende wandt dezelve acht grooten maer upbringen en zullen zesthiene ofte zeventhieneduysent gulden, ende dat eenighe schulden die den steden gedaen hebben omme de knechten van oirloige te betaelen, beloipende meer dan vyfduysent guldens, soe eyst van noode de voirs. reste van zes ofte zevenduysent guldenen up te bringen by anderen middelen, dewelcke de voorn. Staeten geraemt hebben te vindene by den voirs. middele van capitael up tplatte

landt, gemerct dezelve resten commende zyn uuyt dien dat den impost gestelt up tplatte lant nyet upgebrocht heeft de twaelffduysent guldenen ons geconsenteert, ende dat veele ten platten lande onwillich zyn geweest denzelven impost te betaelene, ende voorts dat alle dandere beden ons geconsenteert betaelt zijn geweest by de inwonende van de steden, ende nyet by die van den platten lande; ons daeromme oetmoedelick biddende hen te willen tvoors. ottroy verleenen ende doen expedieren in behoirlicken vormen;

doen te weten dat wy de zaicken voirscreven overgemerct, ende hierup gehadt tadvys van onsen lieven ende getrouwen die hoofden tresorier generael ende gecommitteerde van onsen Demeynen ende Financien, den voorn. Staeten van Zeellandt genegen wezende tot huere voors. bede ende begheerte, hebben geottroyeert ende geaccordeert, ottroyeren ende accorderen hen, gevende oirlof ende consent uuyt zundelinge gracie by dezen dat zyluyden desemael zullen moegen procederen ter taxatie van capitaelen impost ende schattinge voors., volgende de raminge ende moderatie by hen gemaect ofte te makene zoe zy bevinden zullen in der redelicheyt behoiren te geschiene na de faculteyt van den dorpen ende inwonende van dien, totter voors. somme van omtrent derthienduysent guldenen eens, ende de penningen van derzelver capitale zettinge te platten lande doen lichten, upbueren ende ontfanghen by onsen rentmeesters van Zeelant Bewest- ende Beoisterschelt ofte hueren gecommitteerde, denwelcken wy bevelen dezelve penningen te executeren nyettegenstaende opposicie ofte appellatie, exemptien, vryheyden ende ottroyen, tenminsten mits bedwingende dopposanten oft weygers tot namptissemente van der sommen daertoe zyluyden getaxeert zullen zijn; ontbieden daeromme ende bevelen onsen lieven ende getrouwen die hooftpresidenten ende luyden van onsen Secreten ende Grooten Raiden, die stadthoudere, die eerste ende andere luyden van onsen Raide ende Rekeningen in Hollant, den voorn. van onsen Financie ende allen anderen onsen rechteren, officieren ende onderzaeten dien dit aengaen zal, doen laeten ende gedoogen den voorn. supplianten van desen onser gratie, ottroy, consent ende accord in der voughen ende manieren voors. rustelick ende vredelick genyeten ende gebruycken, zonder hen te doene noch te laten geschien eenich hinder, letsel ofte moyenisse ter contrarien; want ons alzoe gelieft.

Des torconden hebben wy onsen zegel hieraen doen hangen. Gegeven in onsen stadt van Bruessele den VII^en^ dach van novembre int jaer ons Heeren duysent vyfhondert vierenveertich, van onsen keyserycke tXXV^e^ ende van onsen coninckrijcken van Castillien ende anderen tXXIX^e^.

Aldus stont ondergeschreven up de ploye: Bij den Keyser, die grave van Lalaing, hooft, heeren Janne Ruffault, ridder, heere van Neufville, tresorier generael, ende messire Nicasius Claissone, gecommitteerde van der Financie, ende anderen jegenwoerdich; ende onderteyckent: Verreijcken.

– *Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 301, f. 1-2v (opschrift:* Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 255, f. [i]-[iii]v (opschrift:* Copie*).* – *Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 141, nr. 390.*

1 Op 6 november deed de keizer de Staten van Holland hun particuliere propositie, inhoudende een eis van 100.000 gulden 'in klaren gelde', te betalen 24 juni 1545; deze petitie werd door de Staten op 26 december te Gent ingewilligd (*Register Holland* II, p. 118, 145). Mogelijk is van de Zeeuwse Staten een bede van 20.000 Carolusguldens gevraagd; zie onder de volgende dagvaart.

1720 1545 JANUARI 9, GENT

a *De Staten van Zeeland dienen bij de keizer een rekest in tot ontheffing van de gevraagde bede van 20.000 Carolusgulden, vanwege de lasten die op het land drukken ten gevolge van overstromingen.*[1]

A lempereur

Remonstrent en toutte humilité les prelat, nobles ensemble les burgmaistres, eschevins et consaulx des villes de Middelbourg, Ziericxzee, Goes et la Tholen, comme representans les troix Estatz de vostre pays et conté de Zelande, comment ayantz entendu le rapport de leur deputez touchant la derniere proposition et petition a eulx faicte par vostre Ma.[té] de consentir la somme de 20.000 Carolus, a lever par telz moyens quilz scauroient advyser, ont sur ce tenu certaines communications cherchantz toz moyens pour y complaire et servir vostredicte Ma.[té] comme volentiers seroient et de tout temps se y sont employez pardessus leur povoir, esquelles communications chacun de son endroict a proposé les charges, povreté et dangiers dyckaiges tant en general que en particulier, requerantz que iceulx fussent remonstrez a vostre Ma.[té] et exhibez par articles affin que ayant sur ce regard ilz puyssent estre excusez de la susdicte petition, et quil pleust a vostre Ma.[té] pourveoir et remedier sur le contenu desdictes articles et doleances, ce que en toutte humilité et obeyssance ilz supplient a vostre Ma.[té].

Et en premier lieu que les ysles de Zelande qui nont esté inundees aux deux dernieres inundations, et celles que despuys ont esté dycquees soubz espoir de joyr des graces du schot, obtenues par octroy, ont tout le temps des guerres precedentes esté constrainctes contribuer en touttes les aydes extraordinaires accordees a vostre Ma.[té] sur les mesures, et pardessus ce soustenu les grosses et excessives charges tant pour lentretenement des dycques, les ouvraiges de dehors que aultres en plusieurs quartiers, montantz a plus grosse somme que les mesures ne peullent furnir, de sorte que plusieurs vouldroient estre quictes et abandonner leurs terres pour estre dechargez des susdicts fraiz, en cas que leur fut loysible.

Et pour en particulier remonstrer les charges ordinaires, se payent annuelement a vostre Ma.[té] pour lespace de quatre ans sept groz par le steenschietens et sept groz par la largeur sur chacune mesure de terre;

pardessus ce furnissent lesdictes mesures encoires six groz aussy par an pour le payement des rentes du pays, et encoires deux ans durant huyt groz, scavoir chacun an quatre groz pour diceulx payer les charges et debtes du pays, trouvez par la recollection et cloiture des comptes.

Et comme on treuve que lesdicts huyt groz ne povoient furnir auxdictes debtes a sept mille florins prez ou environ, et oultre que de la part de vostre Ma.[té] a esté ordonné aux suppliantz furnir troix mille florins comme restantz des 12.000 parcydevant accordez a vostre Ma.[té], a lever par impostz, et encoires environ troix mille florins que restoient a cause que les six groz sur la mesure, a payer par celluy qui les cultive ou le baendre, nont sceu furnir la somme de 24.000 florins aussy accordez a vostre Ma.[té],

les suppliantz ont esté constrainctz mettre sus par octroy dicelle certaine imposition capitale sur les habitans du plat pays, montant environ la somme de 13.000 florins, dont ny a encoires riens levé, et par ce moyen vient lune ayde hors lautre dautant quil na esté possible satisfaire et furnir les aydes precedentes pour les aultres, que lune apres laultre sont ensuyvies ces dernieres guerres plus que oncques paravan[t] voires avant le temps des inundations,

sans encoires les deniers que se levent pour l'entretenement des dycques et ouvraiges de dehors contre la mer, montant annuelement a la somme de 18, 20 patarts, et en aultres quartiers comme Schauwen 36 et 38 patarts, sans encoires layde et schot de vostre Ma.[té].

Lesdictes mesures ont encoires furny et par deux fois payé le Xe denier accordé a vostre Ma.[té], sans prendre regard aux graces et exemptions cydevant octroyees.

Lesquelz deux dixiesmes ont esté semblablement payez es villes par tout le pays de Selande de toz biens immuebles ensemble de la marchandise, laquelle decline du tout esdictes villes et se retire en Anvers et ailleurs, et la pluspart de ceulx qui se meslent de ladicte marchandise ne sont que facteurs, ayantz chargé seullement de recevoir lesdictes marchandises et les rembarquer et envoyer deca et dela hors dudict pays.

Quant aux bourgois et habitans desdicts villes sont tant chargez dassyses et aultres

charges et impostz, tant ordinaires que extraordinaires, et pardessus ce portent la pluspart des charges assyz sur les mesures cydessus specifiez, dautant que le plus grand nombre des mesures appartient aux bourgois et inhabitantz dese villes.

Touchant le povre peuple, se trenne perplex et angustie jusques a lextreme pour la negociation qui est comme du tout refroidiee et extincte, comme les Francois pour la craincte des Anglois ne y peullent encoires frequenter par mer, ne les subjectz de vostre Ma.[té] hanter en France pour les Escoissois, lesquelz ont faict groz oultraiges et dommaiges aux povres pesscheurs, ayantz prins la harincson[2] passee XXXVI ou XXXVIII courbes ou buysses; et si est a craindre qui feront de plus en plus tellement que lesdicts pesscheurs ont horreur dentrer en mer pour gaingner leur povre vie.

Oultre tout ce que dessus et que pis est, lesdicts ysles ne demeurent en leur entiere grandeur ou force mais pour les tombisons ou grontbrexems qui journelement adviennent par tout, ne scavent les suppliantz a quoy se tenir ne que commencher, et ou ilz se sont tousjours le moings doubte du dangier se trennent les plus foibles, comme naguaires est advenu en lysle de Walchren prez la Vere du costel de nord, ou deux grandz tombisons sont advenuz, et encoires ung aultre plus dangereulx vers la Poldre a lendroict de leglise illecq.

Laquelle ysle de plus en plus est en dangier dinunder, tant a cause desdicts tombisons que pour les journeles et impetueses tempestes survenantz plus que oncques paravant et hors la saison de lannee, par lesquelles les dunes, qui souloient estre la principale force du pays, senvolent de sorte que en leur lieu on est constrainct dy mettre nouvelles dycques et ouvraiges de dehors comme on a faict a Westcapple, et sera besoing faire le semblable a Zoutelande, si on veult tenir ladicte ysle, auquel lieu se commenche clerement monstrer le dangier principa[l] dinunder,

par inundation de laquelle ysle, les suppliantz tienguent vostre Ma.[té] assez advertye de la perte et dommaige que icelle en receveront, comme estant lancre et la clef en mer de Zelande, Hollande, Brabant, Flandres et generalement de toz ses Pays Baz defendant diceulx la force et impetuosité de la mer.

Semblablement en cas que ladicte ysle sinundast, ce seroit au dommaige et interest inestimable de vozdicts Pays Baz, dautant que touttes les nations y arrivantz pour la commodité des havres seroient constrainctes de sestranger, aliener et retirer de cesdicts Pays Baz et chercher havre aultre part.

Et seroient avecq icelle inundation les pays de Brabant, Flandres et aultres en dangier bien evident de semblablement inunder.

En Zuutbeverlant au quartier du zuudt de la rivière de la Honte adviennent journelement tombisons et grontbrexemz nouveaulx en divers lieux a X ou XII verges prez la dycque, et commenchantz dElwoutsdyck tirant au long vers Weerde, ce qui sont environ troix lieues auxquelz on ne scet resister, combien que on y met annuelement 10 ou 12.000 florins sans que partant par iceulx fraiz on soit asseurré de povoir tenir le pays; et en cas que le pays sinundast par la, ce seroit lentiere perte et desolation dicelluy dautant que le pays auxdits quartiers na de largeur que X ou XII^{C} verges, estant encoires bien baz terroir.

Au mesme pays prez de Wemeldinghe est advenu le semblable cest esté passé au schorre, que estoit devant la dycque, lequel se diminue de jour a aultre, de sorte que ledict schorre, que passe quatre ou cincq moys, avoit de longeur II^{C} verges de la dycque vers la mer, n'en[a] a presentement pas XXXVI et si sen appercoit on de diminution de jour en jour.

Quant a lestat et extremité tombisons et grontbrexems de Schauwen en Beoisterschelt, sont a ung chacun si notoires et journelement survenantz quil nest besoing den faire aultre specification a vostre Ma.[té], sinon que lespoir des povres inhabitantz de jour en jour se diminue de povoir tenir le pays, combien que ad ce continuelement y portent si groz fraiz et despens, tant en avallant grosse quantité de pierres et boys que faisant ouvraiges de dehors, comme testes et semblables.

Quoy non obstant sont constrainctz encoires mettre inlaghes, comme a esté faict devant la

paroiche de Zuutkerke en lan XLI, laquelle a esté si grande et longue que on y a besoingne deux, estez aux insupportables despens des inhabitantz.

Laquelle inlaghe a payne estant assise ou mise, sest par l'impetuosité de la mer rompue la dycque contre la mer au moys de septembre XLII, par laquelle vostre Ma.^{té} passa en lan XL. Et nent esté ladicte inlaghe, estoit par icelle rompure le pays en dangier de demourer perdu et désolé; ayantz neanmoings perdu du tout les paroiches de Zuutkercke et Breyskercke, qui demeurent inundées, sans encoires les aultres tombisons despuys advenuz, dont ilz laissent la specification pour la pluralité. Et encoires apparentz densuyvre les charges ordinaires et extraordinaires des dyckaiges, et aultrement ensemble la declination du cours de la marchandise cydevant recité en général.

Pour lesquelles charges, tempestes, tombisons, grontbrexems et semblables inconvenientz les suppliantz se treuvent journelement en perplexité, craingnantz et presupposantz pour la verité en cas que la dycque se rompist et le pays inundast en quelque quartier de Selande que ce fut, que Dieu ne veullie, on ne trouveroit personne dauctorité et puyssance pour redycquer, ledict pays ains demoureroit desolé et depopulé, de plus que peu de gens de dehors portent aulcune affection audict pays pour y achapter aulcunes terres ou heritaiges, et moings de les dycquer hors la mer ou de y prester pour ce faire quelque deniers, mais au contraire de vendre leur terres y gisantz et employer les deniers ailleurs, comme semblablement font les inhabitantz et adheritez dudict pays.

Par ou notoirement se demonstre lapparente desolation et perte du pays et par consequent des aydes et demeynes de vostre Ma.^{té}, ensemble lextreme desolation et povreté des inhabitantz et les susdicts inconvenientz et dangiers, nest que le Createur doint grace et vostre Ma.^{té} y pourvoye leur donnant ayde et assistence hors des aydes consenties, et que cy apres se accorderont a vostre Ma.^{té}.

Suppliantz partant unaniment en toutte reverence et humilité vostre tressacree Ma.^{té} quil plaise a icelle prendre de bonne part ceste leur remonstrance, leur octroyant chacun en son quartier telle ayde et secours que par rapport de messieurs maistre Nicaise Claeissone et Herman de Corte, ayantz esté commiz pour sinformer sur ce que dessus, vostre Ma.^{té} aura trouvé estre de besoing pour tenir et preserver le pays, et encoires entendera despuys les dangiers estre augmentez, en quoy faisant et le pays estant quelque peu soulage et supporte de charges ulterieures et ordinaires; les suppliantz demonstreront en tout la grande devotion et affection quilz portent et ont tousjours porté de complaire et servir vostre Ma.^{té} aux aultres aydes cy apres.

– Afschrift (gelijktijdig): ARA Brussel, Audiëntie nr. 667, f. 364-366v.

e *9 januari, Gent. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 4 groten van elk gemet, op te brengen door de baanders en door dezen te verhalen op de eigenaren.*

Alsoe onlancx de K.Ma.^{t} ter vergaderinge generaele van allen den Staeten van herwertsover geschiet binnen Bruysele heeft doen proponeren ende te kennen gheven den grooten last van sculden daerinne zijne Ma.^{t} jegenwoordelick was uuyt causen van der voorgaende oorloghe, omme dewelcke ter vervallen zijn Ma.^{t} bedwongen was anderstont te verzoucken hulpe ende assistencie van zijnen goeden ondersaten, begerende daeromme an de Staten van den lande van Zeellant dat zijluyden, aenschouw ende consideratie nemende up den redenen aldaer breeder geproponeert, ende zunderlinge up den pays zoe metten coninck van Vranckrijck ende hertoge van Holsten alsoe ooc up het conquest van den landen van Gelre ende Zutphen, sijnder Ma.^{t} zouden willen accorderen de somme van twintichduysent Karolusguldens eens, zonder eenege gracien, te betalene sint Jansdage [*24 juni*] naestcommende int jaer XLV, te lichtene bij zulcken middelen die de voorn. Staeten bevinden souden bequaemst ende ter minster quetse van zijne Ma.^{t} ondersaten.

De voorn. Staeten, gehouden hebbende daerup zekere communicatien ende bevindende

het voorn. landt, steden, inwoonende van diere ten uuytersten belast, zoe duer de voorgaende groote ende excessive beden als oick omme de dagelicxsche lasten ende dangieren van dijckaigen, hem gaerne geexcuseert hadden van deser peticie, te dien eynde verclarende ende in gescrifte overgevende de voorn. lasten, armoede ende zoberen staet int generael ende int particulier van den voorn. lande; nietmin anderwerf tsamen daerup communicatien gehouden hebbende, de prelaet, edelen mitsgaders de stede van Middelburch willende bethoegen huerluyder uuyterste affectie die zijluyden zijn Ma.[t] dragende zijn, zonder aenschouw te nemen up deselve lasten ende van tgundt des voors. es, hebben geconsenteert liberalicken ende consenteren dat men tot proffijte van zijnder Ma.[t] over al Zeellant schieten sal up elck gemet lants, tzij scotbaer, vrij off onvrij, vier grooten Vlaems, te betalen bijden eygenaer van dien, gelijck ende in alder manieren als den baender betaelt heeft int jaer XLIII voorleden, welcke vier grooten deselve baender verschieten ende betalen sal sint Andriesdage [*30 november*] naestcommende, midts deselve afcortende zijnen pachtire[b] up den ougst XLV; biddende bovendien zijne Ma.[t] believen soude in tijden ende stonden regard te willen nemen up tguendt bij den requeste ende doleancien zijne Ma.[t] gepresenteert te kennen gegeven es geweest, tenderende alleenelick tot preservacie van zijne Ma.[t] landen ende vertroestinge van zijnen schamelen ondersaeten.

Ende angaende die van Ziericxzee consenteerden zijne Ma.[t] twaelfduysent guldens eens, waertoe men schieten soude zes grooten op elck gemet lants, scotsgewijse ten vollen schote staende alleenlick, gemerct, zoe zij seyden, dat bij consent van Prelaet ende Edelen ende die van Middelburch de gemeten vrij zijnde van schote daermede belast wierden contrarie haeren vrijhede ende exemptien.

De coninginne douaigiere van Hongrie ende Boheme etc., regente etc., naer dien de K.Ma.[t] van tguendt voors. es rapport gedaen es geweest, heeft van wegen ende bij laste van zijne Ma.[t] over danckelick genomen ende geaccepteert ende accepteert bij desen het consent van den prelaet, edelen ende die van Middelburch voor accordt generael van den Staeten desselfs lants van Zeellandt, in der vuegen ende manieren boven verhaelt, belovende in princelijcke woorden dat dit consent zijn zal zonder prejudicie van den vrijheden ende exemptien van den gemeten nyet scotbaer zijnde, maer alleenlick voir dese reyse ende sonder tselve te trecken in consequencie in toecommenden tijden ende voorts zonder prejudicie van den kueren, statuten, previlegien, octroyen ende vrijheden van denselven lande.

Aldus gedaen te Ghendt den IX[en] van januario int jaer XV[C] XLIIII.

Onder stont gescreven: Marie, ende geteyckent: Mij jegenwoordich, Verreycken.

– Origineel: GA Middelburg, nr. 446 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (door H. van de Ketel) ZA, Rekenkamer I B-O nr. 434, f. 1-2; (door R. van der Does naar een kopie door R. de Pottre) ibidem nr. 1169, f. 1-2; (gelijktijdig) ARA Brussel, Audiëntie nr. 667, f. 368-368v (opschrift: Copie*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 188-189v (opschrift:* Acte van accorde van 4 gr. op elck gemet lants eens, vrij oft onvrij, te betalen bij den eijgenaer maer te verschieten bij den pachter ofte baender*). – Regest: Fruin, Rekeningen, p. 361, nr. 843. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1877.*

11 januari. – Vier groote bij der breete door prelaat, edelen en Middelburch ingewilligt, ten laste van den eijgenaar, voor een nieuwigheijt en van quade consequentie gehouden. Siet mede 19, 27 januari, 20 julij, 4 aug[ustus], 24 september 1545. Order daartegens 15 junij 1540[c]. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

a *lezing onduidelijk (*men*?), vanwege een correctie hs.*
b *In nr. 1169 verbeterd in* pachthere.
c *Aldus hs.*
1 In dit ongedateerde rekest worden verschillende toegestane heffingen uit de periode september 1543-november 1544 genoemd (zie onder nrs. 1702, 1710 en 1719), maar niet de in november 1545 toegestane heffing van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte (zie nr. 1727). Om deze redenen, en vanwege de verwijzing in onderstaand accoord naar 'den requeste ende doleancien'

is de tekst hier geplaatst, hoewel de genoemde bede van 20.000 Carolusguldens niet bekend is uit andere vermeldingen in deze periode.
2 Wel te verstaan als een verbastering van 'haringseizoen'.

1721 1545 FEBRUARI 22, BRUSSEL

N.B. Deze dagvaart over het Gulden Privilege heeft blijkbaar niet plaatsgevonden.

a Den 12 februarii 1545 heeft den heere van Assendelft my [*Adriaan van der Goes, advocaat van de Staten van Holland*] verthoont seeckere missive by Bartholomei van Brussel aen hem geschreven, innehoudende dat de Keyzerlijcke Majesteyt geordonneert heeft den eerste sondagh in de Vasten [*22 februari*] tot Brussel communicatie ghehouden te werden by de gedeputeerden van Brabandt ter eenre ende de gedeputeerden van Hollandt, Mechelen ende Zeelandt ter andere zyde, beroerende de saecke van het Gulden Privilegie, omme te sien of partyen met vrundschap geaccordeert souden mogen werden; innehoudende voorts dat den praesident Schoorl hem belast hadde hetselve den voornoemden van Assendelft over te schryven, ten eynde de Staten van Hollandt daervan geadverteert souden mogen werden omme hare gedeputeerden tot Brussel mede te senden. Maer alsoo den voornoemden van Assendelft hem laet duncken van geenen noode te wesen hierop de voornoemde Staten te beschryven, alsoo Bartholomei ende ick instructie genoegh hadden omme de voorsz. saecke te helpen, soo heeft hy my belast aen [*mr. Jacob de*] Milde ende [*mr. Cornelis van*] Hoogelande, als medegedeputeerden omme te reysen boven, dat sy in den haren passen souden gelast te werden om met ons de voorsz. saecke te helpen vervolgen; welcke missive ick ten selven dage aen de voorsz. Milde ende Hoogelande met Jan mijn boode gesonden hebbe.[1] – *Register Holland II, p. 166-167.*

e De 26 februarii 1545 solliciterende aen den praesident omme nopende de saecke van de Gulde Bulle met die van Brabandt te mogen komen in communicatie, heeft my [*Van der Goes*] belooft daervan te spreecken met den cancelier van Brabandt. – *Register Holland II, p. 171.*

Eodem [*op 4 maart*] heeft de praesident my geseydt nopende de saecke van de Gulde Bulle dat hy hoopte die van Brabandt te brengen *ad terminos juris communis*, als dat sy souden moeten op hare ondersaten toelaten den arresten spruytende *rationi loci contracti, delicti et rei,* maer vorder niet. Waerop ick hem voor antwoorde gegeven hebbe dat die van Hollandt in possessie waren de ingezetenen van Brabandt uyt saecke van alderley obligatien te arresteren, ende dat sy het selve recht in geender manieren in meeninge waren te buyten te gaen; dat evenwel wy geen vorder last en hadden dan met die van Brabandt in communicatie te treden, de middelen van accorde over te nemen ende van alles rapport te doen. Waerop den praesident my weder voor antwoorde gaf dat, indien hy de Brabanders ten fine als vooren mochte induceren, dat hy ons woude vervangen.[2] – *Ibidem p. 174-175.*

1 Op 19 februari vertrokken de drie gedeputeerden naar Brussel, alwaar zij vanaf de 24e met de president Schoorl in overleg traden over verschillende kwesties: *Register Holland* II, p. 168-170.
2 Op 11 maart deelde Schoorl de Hollandse gedeputeerden mee 'dat die van Brabandt, naer lange communicatie met hem gehouden, hem expresselijck verklaert hadde geen last te hebben omme mits die van Hollandt ende Mechelen tot accord te verstaen, mits welcken den praesident op onse requeste voor appoinctement gestelt heeft; zy dese requeste ghelevert in handen van de Staten van Brabandt omme te seggen dat hen goetduncken sal, en te antwoorden binnen veerthien dagen naestkomende'. De Brabanders schoven de zaak op de lange baan: op 26 maart hadden zij niet gereageerd, waarop de Hollanders werd gevraagd nog drie dagen te wachten, op de 30e bleek dat zij uitstel van acht dagen hadden gekregen, maar ook in vervolg van april en mei kreeg men reactie uit Brabant, ondanks herhaald aandringen bij Schoorl (*Register Holland* II, p. 178, 180, 191-193, 202). Van der Goes kaartte op 26 augustus de zaak weer aan bij Schoorl te Brussel, op 4 september weer een keer, en op 14 en 16 oktober bij de kanselier van Brabant (ibidem p. 234-235, 240, 259-260). Op

28 november eindelijk leverden de Brabanders hun antwoord op het rekest van die van Holland, Zeeland en Mechelen in bij de audiencier (ibidem p. 269, 276-277); een afschrift ervan werd in februari 1546 verkregen (ibidem p. 290). Pas op 4 juli 1549 kreeg de Hollandse landsadvocaat van de audiencier een kopie van het antwoord van die van Brabant op het rekest van Holland, Zeeland en Mechelen (ibidem p. 589-590). Zie voor het vervolg hierna nr. 1758 en volgende.

1722 1545 JULI 23-27, MIDDELBURG

c Dezen rentmeestere [*Jeronimus van Serooskerke*], dewelcke volgende tscryven van meestre Roelandt de Pottre, pensionaris van mijnen heeren Prelaet ende Edelen van Zeelant, hem getransporteert ende bevonden heeft op den XXIII[en] julij XLV lestleden ter vergaederinge van mijnen voirn. heeren de Staeten tot Middelburgh, aldaer onder anderen getracteert ende geraemt was dat men de bede van vier grooten over vrye ende onvrye gemeten zoude veranderen ende muteren in achte grooten schotsgewyse etc., blyckende by desselfs pensionaris missive van date XVII[a] julij XV[C] vyvenviertich, die men hier overlevert; daerinne de voirn. rentmeester gevaceert heeft vyf daghen tot 8 s. g. sdaechs, facit in ponden dezer rekeninge 12 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 278, f. 20.*

1723 1545 JULI 30, VEERE

b Cornelis Jansz. Schermer 4 s. g. Vlaems omme gereyst thebbene ter Goes ende Reymerswale met brieven omme aldaer te verdachvaerden hun gedeputeerden te commen binnen der Vere op den naistlesten july anno XLV, bij zijn quitancie, hier overgelevert; dus hier de voors. 3 s. g., valent 18 s. – *ZA. Prelaat en Edelen nr. 227, f. 43v.*

1724 1545 AUGUSTUS 20-30, BRUSSEL

b Denselven Guillame [*de Marendre, geswoeren boode van den comptoire Bewesterscelt*] noch gelijcke 14 s. gr. Vlaems over zijn vacatien na ouder coustume van dat hij overgedragen ende doen publiceren heeft zekere missive van de Majesteyt van den coninck in date den eersten augusto, inhoudende hoe dat de Majesteyt beveelt desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] te doen vergaderen den Staten van Zeelant jegens den XX[en] der voors. maent binnen der stede van Bruessel, breeder in deselve missive verclaert, dairvan copie autentyck midtsgaders quitancie van denselven Guillame hier overgelevert. Dus hier de voirs. 14 s. gr. Vlaems, facit 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 180, f. 121v-122.*

Den voirn. bode [*Anthonis Jacobsz., gezworen bode van Beoosterschelde*] van dat hij ten gewoonlicken plaetsen over al Beoisterschelt ommegedraegen ende vercondicht heeft een dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placcaet in date den VII[en] dach van augusto XV[C] ende vyvenviertich, dat men hier overlevert, inhoudende ende by denwelcken bevolen wert den Staeten van Zeelandt Beoisterschelt huerluyder gedeputeerden te zendene binnen der stadt van Brussele, ende aldaer te wezen op den twintichsten der voers. maendt augusti; ende mits dien betaelt by zijn quictancie, overgelevert op tzeste voergaende article, zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 975, f. 84v-85.*

c Adriaen Joris 14 s. 8 g. Vlaems over zijn vacatien van elf dagen omme gereyst te wesen van Middelburch tot Brusel aen desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*],[1] die doen daer was, met zeker beschet van den groote van Walcheren dienende op de requeste bij die van den Staeten van Zeellandt te hove gepresenteert omme eenige gracie te obtineren, bij zijn quitancie, hier overgelevert; dus hier de voors. 14 s. 8 g Vlaems, valent 4 lb. 8 s.[a] – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 227, f. 43v-44.*

d *30 augustus. – Lenaert van der Lisse en Adriaan de Proost schrijven uit Brussel aan wet*

en raad van Middelburg over verschillende punten die zij aldaar op de dagvaart hebben onderzocht. Onder andere zijn zij te weten gekomen dat de keizer niet zeer ingenomen was met hernieuwde pogingen van Middelburg om de Schotse stapel te verkrijgen, en dat de president daarom problemen maakte bij het schrijven van een aanbevelingsbrief voor Middelburg naar Schotland. – GA Middelburg, Register 'Brieven aen de stadt 1530-1549', nr. 91 (verloren gegaan in 1940. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1909.

a *De hele post gecancelleerd, evenals de voorgaande. De Rekenkamer tekende daarbij aan:* Desen ende tnaervolgende articlen geroijeert mits dat die saecken tlandt van Walcheren int particulier behoufs dees rentmeesters verhael als voo[r]screven (*lezing niet geheel zeker)*.

1 Het is niet zeker dat de rentmeester bij gelegenheid van de onderhavige dagvaart in Brussel was. Het genoemde rekest zal betrekking hebben op de extraordinaris beden geschoten 17 december 1543 en 2 april 1544, gezien het voorkomen van de post in deze rekening.

1725 1545 SEPTEMBER 21, MIDDELBURG

c Desen rentmeestere [*Jeronimus van Serooskerke*] dewelcke op den XXI^en^ septembris hem getransporteert heeft tot Middelburch ten dachvaert van mynen heeren de Staeten slandts van Zeellant, omme aldaer te anhooren dat vanwegen de Ma.^t^ van der coninginne de heere van Eecke belast was mynen voorn. heeren den Staeten te proponeren ende te oepenen roerende de resistencie jegens de Schotten te begripene, die de Key. Ma.^ts^ onderzaten dagelicx ter zee beschadigende waeren etc., blyckende by de attestatie van mr. Roelant de Pottre, hier vooren folio XVI° op de rugge van zekere ordonnantie van mynen voorn. heeren, aldaer overgelevert, geteyckent; int welck doende den voorn. rentmeester heeft gevaceert vyf dagen ten pryse van 8 s. g. sdaechs, facit in ponden dezer rekeninge 12 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 277, f. 18v.*

1726 1545 SEPTEMBER, BRUSSEL

e *Keizer Karel V vraagt de Staten van Zeeland een bede van 50.000 lb.*[1]

1 Zie hierna nr. 1727. Op 31 augustus vroeg de keizer te Brussel van de Staten van Holland een bedrag van 600.000 gulden, te betalen in vier jaar in acht termijnen, waarbij expliciet wordt gemeld dat in afwijking van de normale gang van zaken in dit geval de algemene propositie aan de Staten-Generaal achterwege was gelaten; *Register Holland* II, p. 235-236.

1727 1545 NOVEMBER 14, BRUGGE

e *14 november, Brugge. – Keizer Karel V accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet gedurende vier jaren.*

Alzoe in der maendt van september lestleden de Key. Ma.^t^, bescreven hebbende de Staten van den lande van Zeellandt binnen Bruyssel, hemlieden onder andere zaecken verthoont heeft de zwaere ende groote lasten die zijne Ma.^t^ heeft moeten supporteren ter causen van den voorgaende oorloghe, metgaders oick het groote perykel ende hazart daerinne de landen int beginsel van diere gevallen waeren midts den haestegen uploop ende invasie van den vianden van diverssche zijden, omme waerjegens te voorziene in toecommenden tyden zijne Ma.^t^ rypelicken daerop gelet hebbende bevandt van noode te zijne te onderhouden dryeduysent peerden, die altyts gereet zouden zijn om die te beschickene daert van noode wezen zoude, tot welck onderhoudt mit den anderen menichfuldegen affairen zijne Ma.^t^ ende deser Nederlanden angaende dezelven zijne Ma.^t^ niet furnieren en soude connen zonder hulpe ende bystant van den voorn. Staeten, versouckende daeromme dat zijluyden zijnder

Ma.t zouden willen consenteren eene bede van vyftichduysent ponden van veertich grooten Vlaems tpondt, te betalen ten twee termynen tsjairs, als Kersmisse ende sint Jansmesse, ende dit duerende den tyt van vyer jaeren, te lichten by zulcken middelen als de voorn. Staeten tsaemen zouden advyseren. Ende naerdien de voorn. Staeten, gehouden hebbende daerop zeker communicatien, bevonden tlandt in groote ende excessive lasten, perplexiteyt ende dangieren, uute dien dat tzelve landt onlancx ende naer de voorn. petitie gesciet zijnde in vele quartieren geweest hadde in peryckel van inunderen duer de groote stormen ende tempeesten, deen up dander gecommen in zulcker wys dat zijlieden bevonden tlandt bet te behouven hulpe ende assistencie dan te vermogen furnieren zulcke beden, ghelyck zij hoopten zijne Ma.t ten vollen geinformeert by den commissarisen die ten zelven tyde gecommen waeren het landt visiteren;

nyetmin zonder anschou te nemen up alle dezelve huerlieder lasten ende dangieren, de Prelaet ende Edelen mitgaders die van Middelburch, Ziericxzee, Goes ende der Tholen hebben up huyden der K. Ma.t eendrachtelicken ende liberalicken geconsenteert twaelf grooten steenscietens ende acht grooten by der breede up elck gemet lants schotbaer wezende over al Zeellandt, ende dat voor den termyn van vier jaeren, beginnende ter expiratie van der leste bede van zeven grooten steenschietens ende zeven grooten by der breede, biddende zijne Ma.t tzelve huerlieder accordt ende presentatie te willen accepteren, gemerct dat tzelve accordt meerder es dant oynt tevooren, ja oick voor den tyt van der inundatien, zijne Ma.t geconsenteert es geweest, ende oick anschou nemende dat men noch zal moeten scieten up elck gemet landts vier, vyf ofte zes grooten voor de betalinge van der renten ende gelycke lasten naer dat men bevinden zal by der rekeninge den staet van den lande, ende hemlieden daeroff verleenen acte met den conditien ende clauselen gecostumeert, te wetene dat de K. Ma.t zal de geschote penningen doen innen tzijnen laste naer ouder costumen, ende dat de rentmeesters zullen moegen betaelen binnen de gewoenlycke termynen ende oick mit bereden resten, dat de gracien ende quytsceldingen by zijne Ma.t gedaen comen zullen tzijne laste, ende dat zijne Ma.t oft andere van zijne bloede commen zullen up teertryck ende grondt van Zeellandt omme aldaer te zien aenwysen tvoorscreven accordt naer ouder gewoonte; onder protestatien oick indien in dit consent yet gesciet ofte gepasseert waere contrarie den kueren, statuyten ende previlegien van den lande, dat tzelve zij zonder prejudicie ende tzelve te trecken in consequencien.

Al welck accord ende consent zijne K. Ma.t hebbende over bequaem heeft tzelve in der manieren voorscreven geaccepteert ende accepteert mits desen, ende dairoff den Staeten bedanct.

Aldus gedaen binnen der stede van Brugge den XIIIIen van november XVC vyffenveertich.

Onderteeckent: Charles; ende noch onderscreven: Ter ordonnancie van zijnder Ma.t, ende geteeckent: Verreycken.

– *Origineel: GA Middelburg, nr. 454 (verloren gegaan in 1940). – Afschriften: (door W. de Polanen, naar een kopie door R. de Pottre) ZA, Rekenkamer I B-O nr. 410, f. 1-1v (opschrift:* Copie*); (door H. van de Ketel, naar het voorgaande afschrift) ibidem nr. 1139, f. 1-1v; (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 200-201v (opschrift:* Acte van accorde eender bede van 12 g. steenschietens ende 8 gr. bij der breede op elck gemet lants ten vollen schote staende, voor vier jaeren, beginnende als in den text*). – Regest: Fruin, Rekeningen, p. 363, nr. 851. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1913.*

17 november. – Beede van 12 d. steenschietens, en 8 d. bij der breete, geconsenteert voor 4 jaren ¼ jaar 1547.

Rekeninge over Bewesten en Beoostenscheld, ider op sig selven gedaan, wie de originele bewaren sal. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

De vijf leenmannen der graeflicheyt van Zeellandt, namelick Jasper de Vriese, Gillis van Borre, Floris van Dam, Adriaen van Dam ende Jacob Stassaert, mitsgaders den schout ende greffier van der hooger banne, over heurluyder vacatien van acht geheele dagen bij hemluyden gevaceert naer ouder costume aldaer in presentie van Maximiliaen van Bourgoingnen, heere van Beveren, admirael van der zee etc., bij der K.Ma.[t] daertoe gecommitteert als wezende van zijne genade bloede volgende de cuere van Zeelant, ter maninge van den schout gewesen hebben de voors. bede van 12 gr. steenschietens ende acht grooten bij der breede op elck gemet landts staende ten vollen schote over geheel Zeelant voor den tijt van vier jaeren lanck geduerende achtereenvolgende, elcx ten prijse van 21 stuvers sdaechs, facit 58 lb. 16 s., blijckende bij quictancie hier overgelevert ende oick bij den staet bij desen rentmeester te hove gedaen van derzelver bede hier gethoont aldaer gelijcke vacatien gepasseert werden. Daeromme hier de voors. 58 lb. 16 s.
Desen rentmeester mitsgaders den rentmeester van Beoisterschelt over heurluyder vacatien naer ouder gewoenten omme mede present geweest te hebben ten adjugemente van de voors. bede, elcx gelijcke acht dagen ten prijse van 32 stuvers sdaiehs, facit 25 lb. 12 s. Ende zijn dezelve vacatien mede in state gepasseert, dus hier de voors. 25 lb. 12 s.
Michiel van Hameel, als een van den edelen van Zeelant, de somme van vijftich ponden van 40 gr. Vlaems tpondt, van dat hij bij nommatie van mijnen heere van Beveren gepronunciert heeft tadjugement van derzelver bede, daervooren hem naer ouder costume competeert voor een gratuiteyt eenen fluwelen tabbaert off vijftich Karolusguldens daervooren, blijckende bij quictancie van denzelven Michiel van Hameel, hier overgelevert. Ende is oick in state gepasseert alsvooren, daeromme hier de voors. 50 lb. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 410, f. 136-136v.*

1728 1545 NOVEMBER 26-27, ABDIJ TE MIDDELBURG

a *23 oktober. – Burgemeesters, schepenen en raden van Middelburg benoemen mr. Jacob de Valladolid, burgemeester, tot hun gemachtigde ter auditie van de rekeningen van het land van Zeeland.*

Allen dengheenen die desen lettre sullen sien ofte hooren lesen, de burgmeesters, scepenen ende raeden der stede van Middelburgh in Zeelant saluyt. Alsoe de coniginne dowagiere van Hongerie, regente van de landen van herwaertsover bij acte ghestrect up den derden dach in maerte anno XV^{C} XLIII voor Paesschen [*1544*] onder andere gheordonneert heeft dat de stede van Middelburgh soude deputeren een ghecommitteerde die soude mette ghedeputeerde van de Staten van Zeelant aenhooren de rekeninge van de lande van Zeelandt, soe eyst dat wij, betrouwende de cloucheijt ende wijsheijt van den eersaeme ende voorsieneghe mr. Jacop de Vailladolijt, burgmeester deser voors. stede, ghecommitteert hebben ende committeren bij desen de voors. mr. Jacop de Vailladolijt om de rekeninge te aenhooren ende debateren die de rentmeesters van Zeelant doen sullen van der handelinghe die zijluiden hebben sullen vanweghen slants van Zeelandt, ende dezelve rekeninge te sluyten ende helpen sluyten, ende te doen al tgundt des een goet auditeur schuldicg es van doene in materie van rekeningen ende volghende de voors. acte van de coniginne in date den derden maerte anno XV^{C} XLIII voors.; ende dit al onder sulcke baten, proffijten ende emolumenten als daertoe staen.

Des toirconden soe hebben wij burgmeesters, scepenen ende raiden voors. den seel ten saicken hieronder aen doen uuythanghen up den drientwintichsten octobris anno XV^{C} ende vivenveertich.

Up den ploy gheteeckent: J. de Vriese; met een groenen uuthanghenden zeghel.
– *Afschrift: (naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 224, f. [i] (opschrift:* Copie van der procuratie voor den auditeur van Middelburch*); (door R. de Pottre, naar het origineel,*

hanghende in dobbelen steerte*) ibidem nr. 274, f. [i] (opschrift:* Copie van der commissie voor den auditeur van die van Middelburgh*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 141, nr. 391.*

10 november, Brugge. – Keizer Karel v benoemt mr. Gerard de Renoy, rekenmeester in Holland, en Jan Suys, dijkgraaf van Schouwen, tot zijn gemachtigden ter auditie van de rekeningen van de rentmeesters van Bewest- en Beoosterschelde.

Kaerle bij der gracien Gods Roomssch keijser altijt vermeerder sRijxc, coninck van Germanien, van Castillien, van Leon, van Grenade, van Arragon, van Navarre, van Naples, van Cecillien, van Maillorque, van Sardenie, van den eijlanden van Indien, vasten lande van der zeer[a] occeane etc., eertshertoge van Oistenrijcke, hertoge van Bourgoingnen, van Lothrie, van Brabant, van Lembourgh, van Luxembourgh ende van Gelre, grave van Vlaenderen, van Artois, van Bourgoingnen palsgrave, ende van Henegouwe, van Hollant, van Zeellant, van Ferrette, van Hagnenault, van Namen ende van Zutphen, prince van Zwave, marcgrave des Heijlichs rijcx, heere van Vrieslant, van Salins, van Mechelen, van der stadt, steden ende landen van Uutrecht, Overijssel ende Groeningen, ende dominateur in Asie ende in Affricque, onsen lieven ende getrouwen meester Gerard de Renoy, meester ordinaris van onser Camere van de rekeningen in Hollant, ende Janne Suijs, dijckgrave van Scouwen, saluijt.
Alsoe de drije Staten van onsen lande van Zeellant ons hebben doen verthoonen dat men opten XV[ten] dach van deser maent beginnen sal te procederen tot tverhooren van de rekeningen van onsen voors. lande in de presencie ende jegewoordicheijt van hueren gedeputeerde, ende want bij sekere appointemente ende ordonnancie onlancx gemaect bij onse zeere lieve ende beminde suster die coninginne douaigiere van Hongrien, van Bohemen etc., voor ons regente ende gouvernante in onsen landen van herwertsover, opte recollectie gedaen van gelijcke rekeningen geseijt is dat van doen voortaene de rekeninge van onsen voors. lande van Zeellant voor de voors. Staten ofte huere gedeputeerde gedaen zullen worden, daerover geroepen eenige gecommitteerde van onsen wegen, soe hebben deselve Staten ons gebeden dat wij daertoe eenige goede personnaigien geexperimenteert wesende zouden willen deputeren;

waeromme wij, de saken voerscreven overgemerct ende ons te vollen betrouwende van uwer wijsheijt, getrouwicheijt ende experiencie, u gecommitteert ende geordonneert hebben, committeren ende ordonneren bij desen om u te transporteren bijnnen onsen voors. lande van Zeellant ende aldaer mitten gedeputeerde van den Staten van denzelven lande te ontfangen de rekeningen van den rentmeester Bewest- ende Beoisterschelt, nopende de betalinge van den renten op tselve landt staende ende andere costen ende lasten die de voors. Staten te dragen gehadt hebben, de voors. rekeningen wel te duersien ende visiteren mitsgaders de acquiten daerop dienende, ende daerinne te lijden ende passeren alle redelijcke partijen, roijeren, duerslaen oft modereren de onredelijcke ende excessijve, ende voorts daerinne te doene all tgene dat gij ende zijluijden bevinden sult behoorende; waertoe wij u volcommen macht, auctoriteijt ende zunderling bevel gegeven hebben ende geven bij desen.

Gegeven in onser stadt van Brugge den X[ten] dach van novembre int jaer ons Heeren duusent vijfhondert vijffenveertich, van onsen keijserijcke tXXVI[te] ende van onsen coninckrijcken van Castillien ende anderen tXXX[te].

Onderteijckent bij den keijser ende zijnen eersten secretarijs Verreycken.
– Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 224, f. [ii]-[ii]v (opschrift: Copie van der commissie voor den auditeurs ghecommitteert vanweghen der K.M.*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 274, f. [ii]-[iii] (opschrift:* Copie van der commissie voor den auditeurs gecommitteert vanweghen der K.M.*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 141, nr. 392.*

26 november. – Burgemeesters, schepenen en Raad van Zierikzee benoemen Ieman Claas Iemansz., burgemeester, tot hun gemachtigde ter auditie van de rekeningen van de rentmeesters van Bewest- en Beoosterschelde.

Wij Burchmeester, scepenen ende Raedt dir stede Ziericxee dan[b] condt ende certificeren eenen ygelicken mit kennisse dir waerheijt dat wij up huyden ondergescreven geconstitueert ende gemachtight hebben, constitueren ende gemachtighen mits desen Ieman Clais Yemansz., heer burghmeester dirzelver stede, hem gevende sondelinge last ende speciael bevel mets desen omme uuyt onssen name ende vanwegen dir voors. stede te hooren de rekeningen van den lande van Zeelandt, zoowel des rentmeesters van Bewestirscelt als des rentmeesters van Boostirscelt, dezelve rekeningen te horen, passeren ende sluyten ofte te wederleggen, debateren ende royeren zoo hem dat redelick ende behoorlicken duncken zal, ende voorts al te doene dezelve rekeningen angaende dat wij constituanten zelver soude moeghen doen present ende jegen woordigh zijnde; belovende goet, vast, van waerde ende stede te houden al tgene bij den voorn. Yeman Claesz. in dir voors. saicke ghedaen zal warden, ratificerende daerenboven al tgene bij hem in dirzelver zaicke ghedaen magh zijn.

Des toirconden hebben wij burgmeester, scepenen ende Raedt voorn. der voors. stede zegel ten saicken hieronder gedaen drucken den XXVI[en] novembris anno XV[C] ende vivenveertich.

Onderteeckent: Van Burg; ende den zeghel in groenen wasse onder in papiere ghedruct.

– Afschrift: (naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 224, f. [i]v (opschrift: Copie van der commissie voor den auditeur van Ziericxzee*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 274, f. [i]v (opschrift:* Copie van der commissie voor den auditeur der stede van Ziericxzee*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 141, nr. 392.*

e *26 november, abdij te Middelburg. – Floris abt van Middelburg, Michiel van Hameel, gemachtigde van de heer van Beveren, mr. Jasper de Vries, secretaris van Middelburg, gesubrogeerd in plaats van de gemachigde van die stad Jacob Valladolid, mr. Ieman Claas Iemansz., burgemeester, gemachtigde van Zierikzee, Gerard Renoy, rekenmeester in Holland, Jan Suys, opperdijkgraaf in Schouwen, gecommitteerden vanwege de keizer, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de 7e rekening af van Jeronimus van Serooskerke, raad en rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van 3 groten bij de breedte van elk gemet, toegestemd op 11 oktober 1539 en verschenen 1542. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 274, f. 12v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 141, nr. 394.*

26 november, abdij te Middelburg. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geoctroieerd op 17 december 1543, en van 4 groten bij de breedte van elk gemet, geconsenteerd op 2 april 1544 en verschenen 1543. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 275, f. [15]v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 141, nr. 395.

26 november, abdij te Middelburg. – Dezelfde auditeurs horen de 9e rekening af van dezelfde rentmeester van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geoctroieerd op 17 december 1543, en van 4 groten bij de breedte van elk gemet, geconsenteerd op 2 april 1544 en verschenen 1543. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 276, f. [12]-[12]v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 142, nr. 396.

26 november, abdij te Middelburg. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van Jeronimus Sandelin, raad en rentmeester van Zeeland Bewesterschelde, van 3 groten bij de breedte van elk gemet uit de ordinaris bede, geconsenteerd op 4 december 1539 en verschenen 1542. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 224, f. 42-42v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 142, nr. 397.

27 november, abdij te Middelburg. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 17 december 1543, en van 4 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 2 april 1544 en verschenen 1543. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 225, f. 57v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 142, nr. 398.

27 november, abdij te Middelburg. – Dezelfde auditeurs horen de 6e rekening af van dezelfde rentmeester van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 17 december 1543, en van 4 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 2 april 1544 en verschenen 1544. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 226, f. [41]v-[42]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 142, nr. 399.

Een camer te maken om de munimenten van Zeeland te bewaren, 11 december 1545. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

a *Aldus hs.*; *lees* zee.
b *Aldus hs.*; *lees* doen.

1729 Vervallen.

1730 1546 AUGUSTUS 6-SEPTEMBER 3, BRUSSEL

N.B. Het is niet bekend of hier sprake is van een generale dagvaart (mede) over de betreffende kwestie, of dat deze lobby voor de Middelburgse belangen misschien geschiedde in de marge van een dergelijke vergadering. Gezien de aanwezigheid van gedeputeerden van Arras en Mons was er in ieder geval sprake van overleg tussen meer partijen.

a *4 juni, Binche. – Jan de Lapostole schrijft aan burgemeester De Valladolid van Middelburg dat hij het request om expeditie te krijgen van het plakkaat op de wijnen aan de koningin in persoon heeft overhandigd,* en venant de la chapelle. – *GA Middelburg, Register 'Brieven aen de stadt 1530-1549', nr. 107 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1946.*

d *6 augustus. – Jan Lapostele en Jacob Gijsbrechtsz. delen uit Brussel mee aan de regering van Middelburg dat gisteren het plakkaat op de Franse wijnen is gezegeld, maar dat zij nog geen kopie hebben kunnen krijgen. De inhoud is hun echter in hoofdzaak bekend en nadelig voor de belangen van Middelburg, reden waarom zij aanraden de publicatie van het plakkaat nog enige tijd op te houden. – GA Middelburg, Register 'Brieven aen de stadt 1530-1549', nr. 108 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1958.*

10 augustus. – Jan Lapostole, De Valladolid, Jacob Eewouts van Hoogelande en Jacob Pieterse Bont hebben te Brussel bij de audiencier de kopie van het nieuwe plakkaat op de Franse wijnen gelezen, en bevonden dat ook aan Zierikzee en Bergen op Zoom het recht van stapel is toegekend. Vanwege deze en andere bedenkelijke punten vertrouwen zij erop dat het plakkaat te Middelburg nog niet gepubliceerd zal zijn. – Ibidem nr. 109 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1960.

13 augustus. – De Valladolid en de andere gedeputeerden van Middelburg besoigneren nog steeds in Brussel, hoofdzakelijk over het nieuwe plakkaat op de Franse wijnen. De grieven ertegen hebben zij overhandigd aan de president Schoor, die hun echter weinig troost heeft gegeven. Daarom hebben zij zich tot voorspraak gewend tot andere goede heren en vrienden, die men echter met een gratuiteit zal behoren te vereren, waartoe zij verzoeken van stadswege 1000 gulden beschikbaar te willen stellen. – Ibidem nr. 111 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1961.

25 augustus. – Jacob Lapostole en Jacob Gijsbrechtsz., schrijven uit Brussel aan de regering

van Middelburg dat ook gedeputeerden van Atrecht en Bergen in Henegouwen ten Hove zijn gekomen om klachten in te dienen over het nieuwe plakkaat op de wijnen. – Ibidem nr. 112 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1964.

3 september. – De gedeputeerden van Middelburg te Brussel schrijven dat zij van die van Arras hebben vernomen dat de president Schoor dezen te kennen heeft gegeven dat de keizer niet van zins is het plakkaat op de wijnen te veranderen. – Ibidem nr. 113 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1965.

e *[Vóór 1548 oktober 13.] – De ingezetenen van St.-Annaland en Hannevosdijk verzoeken de landvoogdes de rentmeester van Beoosterschelde, Jeronimus van Serooskerke, te doen afzien van de invordering van een extraorinaris schot van 3 gr. per gemet, door de Staten geconsenteerd en beginnende 29 augustus 1546, daar hun gemet niet schotbaar is en zij ingevolge het keizerlijk octrooi van 31 augustus 1546*[1] *slechts een erftijns van 6 gr. Vlaams per gemet hebben op te brengen.*[a] *– Afschrift: (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 455, f. 489.*

a *Het rekest is beoordeeld door de Financie te Brussel. In de marge twee aantekeningen, door Van den Berghe: 1) 13 oktober 1548, dat het rekest in handen gesteld zal worden van de rentmeester; 2) 25 oktober 1548, dat de supplianten zich dienen te wenden tot de Staten van Zeeland.*

1 Een afschrift van deze akte, waarin de keizer de ingezeten van St. Annaland en Hannevosdijk toestaat dat zij voortaan slechts een half schot hoeven te betalen in de beden, en dat zij gedurende zes jaar de opbrengst van het jaarlijkse schot, na aftrek van 6 gr. Vlaams per gemet, mogen besteden aan dijkage: ZA, Rekenkamer A nr. 455, f. 485-488.

1731 1547 MAART 26, MIDDELBURG1

a *20 maart.* – Sijn C. majesteyt comt in Zeeland, hem beschonken met 10.000 f., tot verval van welke geconsenteert 1 s. 8 d. 't gemet voor 3 jaren. Siet mede 3 april. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

e *26 maart, Middelburg. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard haar bij haar komst in het gewest een som van 10.000 Carolusgulden te schenken, welke som zal worden gevonden door de heffing van 2 groten bij de breedte van elk gemet gedurende twee jaren.*

Alsoo onlancx in de maendt van meerte belieft heeft de coninginne van Hongarien, regente ende gouvernante van alle dese Nederlanden, te komen visiteren ende besoecken het eylandt van Walcheren in Zeelandt,[2] in meeninghe van oock mede te visiteren dandere principaelste eylanden als Schouwen, Zuytbevelandt ende andere, ten hadde gheweest seeckere groote ende nootsaeckelijcke affairen die hare Majesteyt moveerden omme wederomme te Brugghe te trecken in Vlaenderen, doende deselve visitatie soo omme beter gheinformeert te sijne van de gheleghentheyt van de dijckagie ende reparatien ende onderhoudinghe van dien jeghens de zee midtsgaders van alle andere buytendijcxse wercken, alsoo oock omme te besien de situatie ende sterckte van den lande, hoe ende in wat manieren men soude moghen resisteren den aenslach die quaetwillighe ende vyanden der keyserlijcke Majesteyt ende van dese sijne Nederlanden hiernamaels soude moghen begrijpen, aennemen ofte willen doen, waerinne hare Majesteyt ghedaen heeft haer uyterste diligentie, midtsgaders daer te vooren altijdt ghetoont hare groote goetwillicheyt ende affectie die deselve hare Majesteyt dragende is tot hulpe ende bystant van denselven eylande;

soo ist dat de prelaet, edelen, midtsgaders de gedeputeerde van de steden van Middelburch, Ziericzee, Reymerswale, Goes ende der Tholen, als representerende de drie Staten van den lande van Zeelandt, bedanckende deselve hare Majesteyt van heure visitatie midtsgaders van de affectie, hulpe ende gunstighe recommandatie die hare Majesteyt altijts ghehadt ende ghedaen heeft tot onderstant van deselve landen, hebben tsamen eendrachtelijck hare

Majesteyt tharer blyde inkomste van denselven deser landen van Zeelandt ghepresenteert liberalijck de somme van thienduysent Carolusguldens, te lichten binnen twee toekomende jaren, midts schietende jaerlijcks twee grooten op elck ghemet landts, schotsghewijse bij der breedte, waeraf de judicature ende rekeninghe ghedaen soude werden voor de drie Staten desselfs landts naer ouder costume, begeerende aen hare Majesteyt dat haer believen soude deselve presentatie te willen accepteren ende nemen overdanckelijck, aenschouw nemende op de diminutie ende verminderinghe van den lande van Zeelandt midtsgaders groote excessive ende daghelijcx wassende lasten, biddende oeck dat hare Majesteyt believen soude ter herten te willen nemen ende considererende de situatie van den voornoemden lande van Zeelandt, ghemerckt hare Majesteyt kennelijck was hoe nootlijcken ende van wat groote importantie dat was de conservatie van denselven lande.

Hare coninginnelijcke Majesteyt, bethoonende hare natuyrlicke goedertierenheyt ende affectie die sy droech totten selven lande ende inghesetenen van dien, heeft verklaert dat door de groote lasten van denselven lande, hare Majesteyt wel kennelijck, niet van noode was sulcken presentatie te doene; niettemin aenmerckende de goetwillicheyt van deselve Staten heeft gheaccepteert, ende accepteert midts desen de presentatie van thienduysent Carolusguldenen, te lichten by der manieren ende conditien als vooren, de voors. Staten daeraf bedanckende ende verklarende dat hare Majesteyt altijts hebben soude het voornoemde landt van voor gherecommandeert int generael, ende dat hare Majesteyt alle neersticheyt doen soude dienende tot preservatie van denselven lande, soo jegens de zee als de quaetwillighe ende vyanden van sijnder Majesteyt ende sijne ondersaten.

Ghedaen tot Middelburch, den sesentwintichsten van meerte vijfthienhondert sesenveertich, voor Paesschen [*1547*].

Onderteeckent: Marie; ende noch: My tegenwoordich, Roets.

– Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 280, f. [i]-[i]v (opschrift: Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 231, f. [i]v-[ii] (opschrift:* Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) GA Goes, Oud stadsarchief nr. 188 (opschrift:* Copie*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 208-209v (opschrift:* Acte van 10.000 Carolusgulden der coninginne van Hongrien, regente, gegeven in gratuiteijt thaerder blijde compste in Zeelant int jaer XV^{C} XLVI^{tich}*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 143, nr. 407. – Druk: Boxhorn, Chroniick Zeelandt II, p. 483-484.*[3]

1 De plaats van de vergadering wordt vermeld onder nr. 1733 hierna.

2 Volgens Reygersberch, *Cronijcke van Zeelandt*, onder het jaar 1547 (uitg. Boxhorn, *Chroniick Zeelandt* II, p. 482), kwam de koningin-regentes op 24 maart vanuit Vlaanderen aan in Vlissingen, waarna zij naar Middelburg en Veere ging; daarna bezocht zij het nieuwe kasteel Zeeburg bij Rammekens op Blankershoek. Uit de Middelburgse stadsrekening blijkt dat zij in de stad feestelijk werd onthaald, en van daaruit naar Veere, Vlissingen, Arnemuiden, Vrouwenpolder, Westhove en Zoutelande trok (Kesteloo, 'Stadsrekeningen Middelburg' III, p. 407-408).

3 Een 'Staet van den 10.000 lb. van 40 g. der coninginne geconsenteert anno XLVII omme gehevendt te worden bij 2 g. up elck gemet geduerende de jaeren XV^{c} XLVII ende XLVIII' bevindt zich in GA Goes, Oud stadsarchief nr. 188. Voor een rekening over Bewesterschelde van deze bede zie onder nr. 1733.

1732 1547 APRIL 2-6, ABDIJ TE MIDDELBURG

a *21 januari, Binche. – Keizer Karel v benoemt mr. Pieter van Sint-Pieters, raad en rekenmeester van Holland, tot zijn gemachtigde ter auditie van de rekeningen van de 10e penning en van de 6 groten op te brengen door de baanders.*

Kaerle, by der gracien Gods Romsch keyser etc., onsen lieven ende getrouwen raedt ende meester ordinaris van onsen Camere van der Rekeninge in Hollandt, meester Pieter de Sancto [a] saluyt.

Alzoo de Staeten van onsen lande ende gravelicheyt van Zeelandt in de maendt van april XV^C drienveertich om te helpen vervallen de grootte costen ende lasten die wy te draegen hadden uuyt zaecke van den oirlooghe alsdoen wezende ende omme den vyaenden te wederstaene, ons consenteerden [b] thienden penninck van dincommen van alle onroerlycke goeden, van wat nature oft qualiteyt dezelve zijn mochten, zonder dat nyemandt van wat qualiteyt oft condicie hij waer daeraff exempt gehouden zoude woirden, behoudelick dat den landen ende erven schotbaer wezende ende subject staende de waterpenningen, dyckgelden ende andere nootelycke costen corttinge ende afslach gedaen zoude worden van alzulcken lasten van schote, dyckaige ende waterpenningen als dezelve tvoirleden jaer gehadt hadden, mits contribuerende ende betaelende den thienden penninck van tgene dat van dincommen van de voirs. landen ende erfven noch goet commen ende resteren zoude boven de voirs. costen van schote, dyckaige ende waterpenningen, op condicie oick dat daerinne contribueren zouden de renten ende incompsten van den steden, welverstaende nochtans dat alle renten vercocht ende geypothequeert opte steden ende tplatte landt van Zeelandt souden behoiren te contribueren ende betaelen den voirs. thienden penninck;

ons consenterende daerenboven den thienden penninck van der winninghe die een coopman van herwaertsover ende nijet van buijten doende es met zijn eygen coopmanschap, nae goede ende civile estimacie binnen eenen jaere wezende ryck in coopmanschepe van duijsent guldenen eens ende daerenboven, ende dat zulcke winninge in tauxatie nijet hooger gereduceert zoude woirden dan ten advenant van zesse ten hondert; duerende de voirs. twee thienden penningen den tyt van eenen jaere alleenlick;

ende zedert, te wetene in de maendt van octobri int voirs. jaer drienviertich, zoo consenteerde ons de voirn. Staeten de somme van vierentwintichduysent Carolusguldens eens, behoudelick dat omme dezelve penningen op te bringene de baenders betaelen zouden van elck gemet landts dat zijluyden baenende zijn zes grooten Vlaems over al Zeelandt zoe Bewest- als Beoisterschelt, van wat nature oft condicie tzelve landt zijn mochte als leenlandt, haymanlandt, vroonen ende alle andere manieren van landen, oick dat in deze contributie nijemandt wye hij zij vry wezen soude, nyet jegenstaende eenige gracien, vrydommen ende brieven van octroye die yemant zoude moegen pretenderen, als die van Schouwen, Schaeckerloo, Vossemaer, Badt, Sinte Maertinsdyck, Dreysschere, Zonnemaer, Noortgouwe ende alle andere landen zoewel van buijten als binnen polderen beversch ende bedyct zijn; ende voorts opte condicien in de twee acten daervan zijnde begrepen, ende onder anderen dat de gecommitteerde ten ontfange zoowel van den voirs. twee thiende penningen als van de voirs. zes grooten opten baendere gehouden woirden rekeninge ende bewys te doene den drie Staeten mitsgaders voir deghene die wij daertoe committeren zullen.

Ende want de voirn. Staeten ons hebben doen verthoonen dat de rekeningen gereet zijn, ons verzouckende daeromme yemandt van onsen wegen te willen committeren om mit huere gecommitteerde ter audicie van dien te procederen, soe eyst dat wij ons ten vollen betrouwende uwer wysheyt, discretie, getrouwecheyt ende experiencie u gecommitteert hebben ende committeren by dezen om int beghinsel van den Vasten naestcommende [*23 februari*] te reysen ende u te transporteren binnen onser stede van Middelburch, ende aldaer mitten gedeputeerde van den Staeten van Zeelant te verhooren ende sluyten de rekeningen van de voirs. twee thiende penningen mitsgaders van de zes grooten opte baenders, nae inhouden van den twee acten van consente, ende in dezelve rekeningen te lyden ende passeren alle de partien die ghij goet, rechvaerdich ende redelick bevinden zult, ende van zwaricheden ons rapport te doen, om voirts daerinne tordonneren zoet behoiren zal; des te doene mit diesser aencleeft geven wij u volcommen macht ende auctoriteyt by dezen, want ons alzoo ghelieft.

Ghegheven in onser stadt van Bijns den XXI^en dach januarij int jaer ons Heeren duysent vyfhondert ende zessenviertich, van onsen keyserycke tXXVII^e ende van onsen rycken van Castillien ende anderen tXXXI^e.

Onder staet gescreven: By den keyser; ende geteyckent: Verreyken.

1547

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 297, f. [i]-[i]v (opschrift: Copie*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 143, nr. 404.*

12 maart, Reimerswaal. – Burgemeesters, schepenen en raad van Reimerswaal, Goes en Tholen benoemen op voordracht van burgemeesters, schepenen en raad van Goes Job Willemsz. Goeree tot hun gemachtigde ter auditie van de rekeningen van Zeeland.

Allen denghenen die dese onse presente lettren zullen zien ende hooren lesen, saluyt.
Wij burchmeesters, scepenen ende Raedt der steden van Ruymerszwale, Goes ende van der Tholen in Zeelant met kennisse der waerheyt ende ter verificatie van dien doen condt ende kenlijck dat, naerdien bij de Ma.[t] van de coninghinne ende haren Rade neffens haer wesende zeker appoinctement verclaert ende gegeven es tusschen den heeren Prelaet ende Edelen slants van Zeelant ter eenre ende den vyf steden deselfs lants als Middelburch, Ziericxzee, Reymerzwale, Goes ende der Tholen ter andere, angaende de comparitie ende auditie van den rekeninghen van den voorn. landen, hoedanich die wesen mogen, ende dat onder andere (volgende dacte daervan sijnde) bij den voors. Raede geappoincteert ende geordonneert es dat van de voorn. vyf steden van nu voortaen nyet meer ter auditie van de voorn. lants rekeningen commen, compareren noch ontfanghen en souden worden dan drie persoonen, te weeten een van Middelburch, een van Ziericzee ende een uuyt ende voor de voorn. drie steden van Reymerzwale, Goes ende ter Tholen voors., dewelcke drie persoonen met volcomen procuratie comparerende ter auditie van de voorn. rekeningen in der qualiteyt ende van dane zij commen ontfanghen sullen werden alst behoort, ende omme te procederen tot volcomminge van den voorn. appoinctemente mitsgaders daffairen ende rekeningen van den landen te bat te vorderen;

soe eest dat wij burgmeesters, scepenen ende Raedt van Reymerzwale, Goes ende der Tolen voors., tsamen bij melcandren vergadert zijnde tot Reymerzwale voors., bij goeden minlicken accorde ende vrientscap eendrachtelick metten andren overcomen ende geaccordeert zijn ende alsnoch accorderen volghende dacte onder elck onser daeraf wesende, dat de burchmeesters ende scepenen van de voorn. stede van der Goes eerst ende voir allen kiesen, stellen ende committeren souden eenen sulcken goeden eerlicken persoon omme jaerlicx ende tot allen stonden ter auditie van des voorn. lants rekeningen te compareren[c] alst behoort, daer tvoors. lant ende onser alder eere redelicke bij bewaert mochte werden, welcken geeligeerden ende bij den voorn. van der Goes te desen gecommitteert sijnde men geven ende passeren zoude behoorlicke procuratie bezeghelt onder de zegelen onser voorn. drie steden.

Ende naerdien wij burchmeesters ende scepenen van der Goes voors. uuyt crachte van den voorn. accorde betrouwen in de goede ernsticheyt, discretie, verstant ende diligencie mitsgaders tgoede rapport ons gedaen van Job Willemss. Goeree, onsen inwonenden borgere, thoonder deser lettren, soe eest dat wij voor ons selven ende onse naercomelingen denzelven gecommitteert hebben ende committeren mits desen omme metten andren gedeputeerden van Middelburch ende Ziericzee alle jare ende tot allen stonden, tijden ende plaetsen in den name van de voorn. drie steden te commen, gaen ende compareren up ende ter auditie van allen rekeningen van den lande van Zeelant, hoedanich die sijn ofte wesen moghen, tzij ordinarijs oft extraordinaris, capittalen, imposten of diergelicke, gevende den voors. Job Willemss. voorts macht ende autoriteyt ende speciael bevel alle sijn behoorlicke debvoir in desen te doene, met alle tgene des dairaen cleven ende dependeren mach, de voorn. rekeningen volghende de voorn. acte te visiteren, anhooren, heyschen ende anvaerden deselve rekeningen ende appostillen van dien te wyderen, passeren ende sluyten, daerjeghens of mede te sustineren ende debateren oft wederleggen, ende in deselve rekeninge te bringen ofte doen bringen tgene wes daerinne versweghen mach worden ock bij monde ende ghescrifte, alle poincten ende articlen die hij weet ofte weten sal onbehoirlic te zijne te royeren ende daerjeghens tzeggen of passeren, zoe hij bij sijnder consciencie

bevinden sal te behoorne ende wij hem tonser comtemplacie des ganselick betrouwende syn, ende voorts generalick ende specialick al te mogen doene dat naer redene ende tonser ordonnancie behooren sal ende wij selver, present sijnde, souden connen ende moghen doen; belovende oick in goeder trauwen over goet, vast ende van waerden te houden ende tonderhouden al tguent des bij den voorn. geconstitueerden in dese zake gedaen sal werden.

Welcke voorn. constitutie ende formele van procuratie bij de voorn. heeren burgmeesters ende scepenen van der Goes voors. up den name ende persoone van Job Willemss. Goeree aldus gepasseert hebben, wij burchmeesters, scepenen ende Raedt der stede van Reymerzwale ende Tolen voors. geapprobeert, geratificeert ende gepasseert, approberen, ratifficeren ende passeren mits desen onder alle behoorlicke protestatie ende reservatie van de acte van accorde, in desen hieraf onder ons alder wezende, ende dat den voorn. gecommitteerden Job Willemsz. gehouden sal wezen ons ende elck onser in tzijne onsen erfven ende nacomelingen goet, eerlick ende duechdelick rapport telcker reyse van sijnder besoenge te doene, volgende de tenueren van de voorn. acten darvan sijnde alst behoort; beloovende ock over goet, vast, stae ende van waerden te houden ende tonderhouden al tgene des bij den voorn. Job Willemss. Goeree in dese zake gedaen sal werden; alle zaken sonder archelist ofte fraude.

Des toerconden ende ter verzekerheyt van desen soe hebben wij burchmeesters, scepenen ende Raedt der voors. steden van Reymerzwale, Goes ende der Tolen desen jegenwoirdigen onsen brief gezamelick bezeghelt met elcx zegel ten saken derselver steden, hieronder aen uuythangende, op den XII[en] dach van marcio int jaer XV[C] zeven[en]veertich naer tscryven sHoofs van Utrecht.

Up den ploy stont ghescreven: Marinus Corneliss., J. de Valcke ende M. Corneliss.; met drie uuthanghenden zeghelen in groonen wassen.

– Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 227, f. [i]-[ii] v (opschrift: Copie van den commissie van Job Willemss. auditeur van der rekeningen des lands van Zeelant vanwegen den steden van Reymerswale, Goes ende der Tholen*).*

c Denzelven rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] zijne vacatien ende dachgelden omme in de maendt van maerte[d] anno XLVI stilo Hollandie [*1547*] van Zierickzee gereyst geweest te zijne tot Middelburgh, ende aldaer de voergaende rekeninge van dezen ontfange de anno XLV ende de capittalle zettinge de anno XLIIII met de zes grooten op den baender de anno XLIII voor mijnen voirn. heeren gedaen te hebben; daerinne hij gevaceert heeft negen dagen tot 8 s. g. Vlaems sdaechs, faciunt in ponden dezer rekeninge 21 lb. 12 s. *– ZA, Prelaat en Edelen nr. 278, f. 20-20v.*

e *Na 1 april,*[1] *abdij te Middelburg. – Pieter van Sint-Pieters, gemachtigde van de keizer, Floris, abt van Middelburg, Michiel van Hameel, gemachtigden van de heer van Beveren, mr. Jacob de Valladolid, gemachtigde van Middelburg, mr. Ieman Klaas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de rekening af van Jeronimus van Serooskerke, raad en rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, op te brengen door de baanders, geconsenteerd op 18 oktober 1543, verschenen 1543. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 297, f. 12v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 144, nr. 408.*

2 april, abdij te Middelburg. – Pieter van Sint-Pieters, gemachtigde van de keizer, hoort in tegenwoordigheid van de prelaat en de dezelfde gemachtigden van de edelen en van de steden Middelburg, Zierikzee, Reimerswaal, Goes en Tholen, alsmede van de pensionaris van Prelaat en Edelen, de rekening af van Jeronimus van Sandelin, raad en rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, op te brengen door

de baanders, geschoten in oktober 1543. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 250, f. 16v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 144, nr. 409.

4 april. – Floris, abt van Middelburg, Michiel van Hameel, gemachtigden van de heer van Beveren, mr. Jacob de Valladolid, gemachtigde van Middelburg, mr. Ieman Klaas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de 7e rekening af van Jeronimus Sandelin van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten 17 december 1543, verschenen 1545. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 227, f. 46v-47. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 144, nr. 411.

5 april. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de kapitale omslag. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 255, f. 22-22v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 145, nr. 412.

6 april. – Dezelfde auditeurs horen de 10e rekening af van Jeronimus van Serooskerke van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geoctroieerd 17 december 1543, verschenen 1545. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 277, f. [19]v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 145, nr. 413.

6 april. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de kapitale omslag, gezet op 7 november 1544. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 301, f. 10v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 145, nr. 414.

a *Hier is wel* Petro *weggelaten hs.*
b *Hier ontbreekt wel het woord* den *hs*
c *Met een afkortingsstreep aan het einde, waardoor* comparerende *is te lezen hs.*
d *Wel te lezen als* april.
1 De akte van afhoring draagt geen datum, maar de rekening is op 1 april ingeleverd.

1733 1547 APRIL 16-20, BRUGGE

e *16 april, Brugge. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland, vergaderd binnen Middelburg, zich bereid hebben verklaard om op te brengen een bede van 30.000 Carolusgulden, die nodig zijn voor de bouw van blokhuizen, welke som voor de helft zal worden gevonden door het heffen van een kapitale omslag op de inwoners van het platteland, volgens de taxatie die door de Staten samen met de commissaris van de keizer nader is op te stellen, voor de andere helft door een nieuwe impost op de wijnen en bieren die ten plattelande verkocht en gedronken worden.*

Alzoo in de maendt van maerte lestleden de coninghinne douaigere van Honghrien, van Bohemen etc., regente ende gouvernante van allen desen Nederlanden, haer gevonden heeft in Zeelandt omme te visiteren de frontieren, plaetsen ende steden te zee liggende ende eerst het eylandt van Waelcheren, zoo omme bet ende breeder geinformeert te zijne van der dyckaigen, buytendycx wercken, reparatien, behoudenisse ende lasten van dien, alsoick omme te onderzoucken ende bezien de gelegentheyt, situatie ende sterckte van den lande ende steden, hoe ende mit wat middelen men zoude moegen wederstaen den anslach van den quaetwilligen ende vyaenden der Key. Ma.t ende van desen zijnen Nederlanden, die zijluijden hiernaemaels zouden willen aennemen ende ten effecte bringen; in meeninge mede naerdien haere Ma.t dezelve visitacie gedaen hadde in Waelcheren insgelicx te doene in Schouwen, Zuyt-Beverlandt ende andere eylanden van Zeelandt, ten hadde geweest andere grootte affairen ende occupatien die haere Ma.t deden weder terugge trecken nae Vlaenderen, hoewel nochtans haere Ma.t hopende es die noch in corten tyde te visiteren; ende dat doende de visitacie rontomme het eylandt van Waelcheren bevant de bewaernisse, beschermen ende fortificatien van dien zeer nootlyck te zijne, zoe uuyt respect

van hemselven als omme de negociatie ende welvaren van meest allen den omliggende landen, als van Brabant, Vlaenderen ende andere, ende dat tzelve eylandt meest subgect lach ende gereets den anslach ende invasien voirn., als liggende in de mont van der zee; welcke fortificatie nijet wel doenlick was by der Key. Ma.t zonder hulpe, bystandt ende assistencie van zijnen onderzaeten, ende principalick van den inwoonders desselfs landts van Zeelandt, begheerende daeromme an de Staeten, daertoe geroupen zijnde binnen der stadt van Middelburgh, dat zijluyden zouden willen consenteren de somme van 30.000 guldens eens, te lichten by zulcken middelen als zijluyden zoude vinden bequaemst ende tot minder quetse van den lande, wairof nyemandt vry zoude zijn nyet jegenstaende eenighe gracien, omme die geemploieert te woirden vanwegen zijnder Ma.t an de fortificatie ende maecken van zekere blockhuysen, by haere Ma.t by advyse van den heeren van der Ordene, capiteynen ende andere goede personnaigen neffens haere Ma.t alsdoen wezende geconcipieert; welcke somme by den Staeten upbringende haere Ma.t van skeysers wegen van alsnu presenteerde te furnieren ende leveren al het geschut ende munitie ten zelven blockhuysen ende sterckten dienende, die haere Ma.t nyet min en estimeerde dan 20.000 guldenen, mitsgaders oick presenteerde dat dezelve blockhuusen onderhouden ende bewaert zouden zijn tzijnder Ma.ts coste ende nyet tot laste van denzelven lande, ende oick dat de capiteynen, knechten ende souldoyers die daerup dienen zouden mede betaelt ende gegaigeert zouden werden by zijnder Ma.t ten eeuwighen daghen; begheerende daeromme uuyt de redenen voirs., breeder by haere Ma.t mondelinge verhaelt, goede ende vruchtbare antwoirde.

Up welcke propositie ende peticie de Staeten, ten diversschen stonden geadviseert ende gelet hebbende, anmerckende de nootlicheyt van tgundt voers. es mitsgaders oick de redelycke ende eerlycke presentacie van haere Ma.t boven verhaelt, hebben tzamen eendrachtelycken geconsenteert ende geaccordeert de peticie van den dertichduysent Carolusguldens voirs. Ende alzoo up de middelen van dezelve somme up te bringhen eenighe zwaricheyt viel omme zekere redenen by die van Middelburgh overgegeven, zoe was nyetmin eyntelycke by den anderen van den Staeten geresolveert dat deen helft, beloopende vyfthienduysent Carolusguldens, gelicht zoude worden by capitalen ommeslach ende zettinghe up den inwoonders van het platte landt, volgende de tauxatie die de voirn. Staeten met den commissaris des keysers daertoe raemen ende maecken zouden naer uuytwysen huerlieder instructie daerop geconcipieert, ende dander helft zoude gevonden woirden by impost up de wynen ende bieren die up het platte landt gesleten ende gedroncken zoude woirden, te wetene: mits betaelende up elcke tonne biers in desen Nederlanden gebrauwen drie stuvers, van vrempde bieren zesse stuvers, van alle wijnen voor elcke ame 18 stuvers, wairof nyemandt vry zoude zijn dan alleenlick de geestelycke van tgundt dat zijluyden inleggen zouden voor huerlieder provisie ende nijet uuijt tappen; dat nochtans de tappers daeromme het inlandts bier nyet hooger noch dierder vercoopen en zullen dan naer ouder coustumen; welcken ontfanck van imposte de voirn. van den Staeten zullen moegen verhuren oft verpachten den meest daerom biedende oft zelve by hueren gecommitteerden doen ontfaen, zulcx zijlieden bevinden zullen prouffitelicxt ende gereets omme dezelve somme van vyfthienduysent guldenen op te bringhen; ende dat nyemandt, wye hij zij, uuytvoeren zal uuyt de steden schepen, schuyten ende brauweryen eenige wijnen ofte bieren om ten platten lande binnen Zeelandt te tappene ofte slytene, tenzij al vooren betaelt hebbende dezen impost in handen van denzelven pachters ofte gecommitteerde, ende daerof hebbene van hemlieden quictancie oft teycken, ende dat up confiscatie van tzelve bier ende wijn ende daertoe van der boete van thien Carolusguldenen te verbueren by denghonen die hierinne zal gevonden woirden in gebreke ende contrarie doende, zoewel by denghonen diet selfde bier ende wijn gelevert zal hebben als by denghonen diet zal hebben ontfanghen, ende zal die meester innestaen voer de boete van den knapen; dat de pachters ofte collecteurs van dezen impost, de brauwers zoewel binnen den steden als ten platten lande, mitgaders de bierstekers gehouden zullen zijn eedt te doene in handen van den officier van der plecke in jegenwoirdicheyt van den Staeten oft huerlieder gecommitteerde van tgundt dies voers.

es te onderhouden ende nyet contrarie te doene ofte laeten doene; item oft gebuerde dat yemandt hem vervoirderde de collecteurs oft pachters van dezen imposte met datter aencleeft te injureren oft dreygen met woorden oft anderssins, die zal verbueren telcker reyse hondert Carolusguldenen, waert by alzoe dat yemandt hemlieden uuyt zaken van huerlieder officien oft pacht staken, slougen oft quetsten, die zal verbueren lyf ende goet; van alle welcke confiscatien ende boeten geappliceert zullen woirden een derdendeel den heere, dander derdendeel den officier die de calaenge doen zal, ende het derde derdendeel den aenbringer; ingaende denzelven impost terstondt naer de publicatie van dezen, ende geduerende tot furnissemente van der voirnoemder somme van vyfthienduysent guldenen; ende dat daeraf mitgaders oick van der capitale de rekeninghen gedaen zullen woirden voir den commissaris van den keyser ende de drie Staeten van Zeelandt.

De coninghinne, hebbende voor bequaem tzelve accord in der vougen ende manieren, middelen ende condicien by den Staeten van Zeelandt geproponeert, heeft uuyter name der Key. Ma.t geaccepteert ende accepteert mits desen de presentacie ende accord voirs., ende dairoft den Staeten bedanckt.

Ghedaen te Brugge den XVIen dach van april int jaer XVC zevenenviertich naer Paesschen.

Onderteyckent: Marie, ende noch: My jegenwoirdich, Verreyken.

– Origineel (volgens De Stoppelaar op perkament, eigenhandig ondertekend): GA Middelburg, nr. 477 (verloren gegaan in 1940). Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 302, f. 1-2v (opschrift: Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel, abusievelijk gedateerd 1546) ibidem nr. 256, f. [i]-[iii] (opschrift:* Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Rekenkamer I B-O nr. 820, f. [i]-[ii]v (opschrift:* Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) GA Goes, Oud stadsarchief nr. 188 (opschrift:* Copie; *op omslag:* Acte van de 30.000 tot makinge van den blochusen, *en op achterzijde:* Goes*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 215-218 (opschrift:* Acte van 30.000 guldenen der Keij. Ma.t geconsenteert tot fortificatie van den lande van Zeelandt, te lichtene deen helft bij capitale ende dander helft bij impost opt platte landt*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 145, nr. 416; idem, Rekeningen, p. 365, nr. 863. – Druk (partieel): Boxhorn, Chroniick Zeelandt II, p. 484-485. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1982.*

19 april, Brugge. – Keizer Karel v verlengt een octrooi voor Middelburg. – Origineel: GA Middelburg, nr. 478 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: ibidem, Guldenregister, f. 344 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1986.

20 april. – Keizer Karel v benoemt Maximiliaan van Bourgondië, heer van Beveren en Veere, stadhouder van Holland, Zeeland, West-Friesland en Utrecht, tot zijn gemachtigde om de leenmannen van Zeeland te verzoeken tot toewijzing van de bede van 10.000 Carolusgulden en 2 groten bij de breedte van elk gemet, door de Staten aan de koningin van Hongarije toegestaan, en van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 27 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 145, nr. 417.

20 april, Brugge. – Landvoogdes Maria van Hongarije keurt goed dat tot betaling van de renten, die ten laste van Zeeland lopen, de Staten 6 groten bij de breedte van elk gemet gedurende vier jaren zullen opbrengen.

Alzoe int consenteren van der bede van 12 g. steenschietens ende achte grooten by der breede, der Key. Ma.t geaccordeert up den XIIIIen dach van novembre int jaer XVC vyfvenveertich voor den tijt van vier jaeren, wairof sint Jans decollatio [*29 augustus*] XVC zevenenveertich het eerst vierde jaer verschinen zal, de Staeten van den lande van Zeelandt nyet geraemt noch geadviseert en hadden hoeveele men schieten zoude up tgemet tot betaelinghe van den renten ende lasten van denzelven lande, uuyt dien dat de

rekeningen noch nyet gehoort en waeren, soe eyst dat de voorn. Staeten gemaect hebbende daernaer den staet van tzelve landt eendrachtelick tzaemen overcommen zijn ende hebben geaccordeert onder de goede geliefte van der Key. Ma.t dat men schieten zoude up elck gemet landts by der breede ten vollen schote staende over al Zeelandt zes grooten voor gelijcke vier jaeren, ende geduerende de voorn. bede van twaelf grooten steenschietens ende achte grooten by der breede, waeraf het eerste vierde jaer zijn zal sint Jans decollatio XVC zevenenveertich, ende dat daerof de adjudicature zal geschien naer ouder costumen mitsgaders oick de rekeningen daerof gedaen voor den drie Staeten desselfs landts oft huerlieder gecommitteerde. Welck accord de coneginne douagiere van Honghryen, van Bohemen etc., regente ende gouvernante in den landen van herwaertsover, hebbende voor bequaem heeft in der manieren ende met de conditien boven verhaelt in den naeme ende vanwegen der Key. Ma.t den Staeten van Zeelandt geoctroyeert ende geconsenteert mits dezen.

Gedaen tot Brugghe den XXen dach van april XVC ende zevenenveertich naer Paesschen.

Onderteeckent: Marie, ende: My jegewoordich, Verreycken.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 280, f. 1 (opschrift: Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 231, f. [1] (opschrift:* Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) GA Goes, Oud stadsarchief nr. 188 (opschrift:* Copie; *op de achterzijde:* Acte van de 6 gr. bij der breede tot betalinge van des lands renten over den tijt van vier jaeren.*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 219-219v (opschrift:* Acte van accorde van 6 gr. bij der breede op elck gemet lants over al Zeelandt, tot betalinghe van den renthen ende andere lasten van den lande, ende dat voor vier jaeren ende geduerende de bede van 12 gr. steenschietens ende 8 gr. bij der breede*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 146, nr. 418.*

5 juli, Binche. – De koningin-regentes verklaart dat de privileges overlegd door de ingezetenen van Schakerloo, Vossemeer, Sint Maartensdijk, Vier bannen van Duiveland, 's Heer Jansland, Naters en Noordgouwe, die beweerden op grond daarvan vrijgesteld te zijn van de beden toegestaan door de Staten van Zeeland op 18 oktober 1543 en 7 november 1544, niet voldoende zijn om deze te eximeren van hun bijdrage in de bede van 30.000 Carolusgulden. – Origineel (eigenhandig ondertekend): GA Middelburg, nr. 479 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 455, f. 532-532v (opschrift: Acte depeché sur exhibition daulcunes previleges faicts par ceux de Vossemaer, Sinte Maertinsdijck, Schakerloo et aultres, pretendez estre exempte de contribuer aux aijdes consenties a sa Ma.té*). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1994.*

17 juli, Binche. – De koningin-regentes verklaart dat de keizer na onderzoek van de privileges van de ingezetenen van Vossemeer, Schakerloo, Sint Maartensdijk, het Poortambacht, Dreischor, Zonnemaire, Noordgouwe en 's Heer-Jansland, die beweerden op grond daarvan vrijgesteld te zijn van de beden toegestaan door de Staten van Zeeland op 18 oktober 1543 en 7 november 1544, heeft bevolen deze beden ook bij de requestranten in te vorderen, zonder prejudicie van deze privileges. – Afschrift: (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 455, f. 533-533v (opschrift: Aultre acte contenant plus ample declaration et interpretation desusdictes previleges, qui sont declarez non souffisants pour exempter ceulx qui ij pretendoijent exemption en ... [spatie] diceulx*).*

Rekening van Jeronimus Sandelin, heer van Herenthout, raad van de keizer en zijn rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, vanwege de keizer en de drie Staten van het land van Zeeland gecommitteerd tot de ontvangst van de capitalen ommeslach ende assiete *over het kwartier van Bewesterschelde, tot fournissement van de 15.000 lb. van 40 gr. Vlaams het stuk voor de helft van de 30.000 lb. die door de Staten op 17 april 1547 na Pasen aan de keizer zijn geconsenteerd en geaccordeerd, waarvan de andere helft gevonden zal worden bij impost op de wijn en het bier dat ten plattelande verkocht en gedronken wordt, welke gelden zullen*

worden besteed aan de sterckte ende casteele op Blanckaertshouck *op Walcheren, in de maand maart tevoren door de koningin-douarière van Hongarije persoonlijk bezocht. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekeningen Bewesterschelde 1543-1559', nr. 2 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1983.*

Rekening van Jeronimus van Serooskerke, ridder, raad van de keizer en zijn rentmeester van Zeeland Beoosterschelde, van de impost op wijn en bier ten plattelande Beoosterschelde, tot fournissement van de helft van de bede van 30.000 gulden, waarvan de andere helft zal worden opgebracht bij kapitale zetting, door de Staten van Zeeland op 17 april 1547 na Pasen te Brugge aan de keizer geconsenteerd en geaccordeerd, welke gelden zullen worden besteed aan de fortificatiën en tot het maken van blokhuizen te Walcheren. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekeningen Beoosterschelde 1547-1550', nr. 1 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1984.

Rekening van Jeronimus Sandelin, heer van Herenthout, raad van de keizer en zijn rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van de 6 groten Vlaams bij de breedte op elk gemet lands, ten vollen schote staande, die bij vonnis van de mannen der grafelijkheid van Zeeland, gemaand door de schout bij monde van Michiel van Hameel, als een van de edelen van Zeeland, op 26 april 1547 op het slot van Zandenburg, grond en aarde van Zeeland, in tegenwoordigheid van Maximiliaan van Bourgondië, heer van Beveren, gelegd en geschoten zijn, om daarmee te betalen het beloop van de renten en de andere jaarlijkse lasten van het land, op 20 april 1547 door de Staten met authorisatie van de keizer voor de tijd van vier jaar geconsenteerd, waarvan het eerste jaar verschijnt decollatio Johannis [29 augustus] 1547,[1] *alsook van de andere 2 groten bij de breedte, op 26 maart 1546 voor Pasen [1547] toegestaan voor de tijd van twee jaar; beide tot fournissement van een som van 10.000 Carolusgulden, die vanwege het land zijn gepresenteerd aan de koningin, toen in Zeeland zijnde, vanwege haar blijde inkomste. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekeningen Bewesterschelde 1547-1551', nr. 1 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1987.*

1 De rekeningen over de volgende drie jaren: GA Middelburg, Register 'Rekeningen Bewesterschelde 1547-1551', nrs. 2-4 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, *Inventaris,* nrs. 1988-1990 (voor de laatste zie onder dagvaart nr. 1759).

1734 1547 MEI 5, ABDIJ TE MIDDELBURG

e *5 mei. – Voorwaarden, opgesteld door de gedeputeerden van de Staten van Zeeland, vergaderd te Middelburg in de abdij ter presentie van de rentmeester Bewesterschelde, op welke voor de tijd van drie maanden verpacht zal worden de impost op de Franse, westerse en Rijnse wijnen, alsmede op de uitlandse en binnenlands gebrouwen bieren, te heffen over het platteland van Zeeland. – GA Middelburg, Register 'Instructiën en ordonnantiën op diversche impositiën', nr. 27b (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1992.*

Den voirn. rentmeestere [*Jeronimus van Serooskerke*] zijne vacatien ende dachgelden van XXI dagen tot 8 s. gr. sdaechs, die hij gevaceert heeft omme in de maendt van meye anno XV^{C} ende achtenviertich lestleden van Zierickzee gereyst te zijne ende hem gevonden te hebbene te hove binnen der stadt van Bruxelle, ende van daer de coninginne gevolght tot Binch omme aldaer met meester Roelandt de Pottre, pensionaris van mijnen heere den Prelaet ende Edelen van Zeelandt, te soliciteren aen haere Ma.^{t} eyntelycke appoinctemente jegens diverssche steden, plaetsen ende dorpen ten platten lande van Zeelandt pretenderende exemptien van alle extraordinaris beden, byzondere van dezen impost ende capitale zettinge, waerinne tvoirs. landt van Zeelandt getriumpheert heeft; beloopende de voirs. XXI dagen ten pryse als boven ter somme van 8 lb. 8 s. g., maeckende in ponden deser rekeninge 50 lb. 8 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 305, f. 8v.*

Jan Boidijn, dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] gecommitteert clerck, betaelt van dat hij op den XXVI[en] junij XLVII van Bruessele gereyst es in Waelcheren mit brieven van meester Roelandt de Pottre, pensionaris, aen mijnen heeren de Staeten van Zeelandt, omme te hebbene huerlieder advis ende instructie van eenige zwaricheden roerende dezer capitale zettinge ende impost, die hij alsdoen te hove met dezen rentmeestre vervolgende de decisie ende appointemente van der Ma.[t] jegens diverssche gepretendeerde exempte prochien ende platten lande Beoisterschelt gehadt heeft; daerinne den voirn. Boidyn gevaceert heeft VI dagen tot 2 s. 8 gr. sdaechs, facit 16 s. gr., maeckende in ponden dezer rekeninge 4 lb. 16 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 302, f. 10v.*

1735 1547 MEI 30, VEERE

b *28 mei. – Filips van (Bourgondië, heer van) Beveren nodigt namens de koningin-regentes Maria van Hongarije de regering van Middelburg uit om tegen de tweede Pinksterdag [30 mei] twee gedeputeerden naar Veere te zenden om er de dagvaart bij te wonen, die aldaar dan om zes of zeven uur 's ochtends gehouden zal worden met de gedeputeerden van de overige zeeplaatsen van Zeeland die zich met de visserij bezighouden, ten einde maatregelen te beramen tot bescherming van de haringvaart. – Origineel (eigenhandig ondertekend): GA Middelburg, Register 'Brieven aen de stadt 1530-1549', nr. 119 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, nr. 1993.*

1736 1547 JUNI 29-JULI 8, BINCHE

N.B. De Zeeuwse Staten, hoewel beschreven voor deze vergadering met de Staten van Holland en Vlaanderen, zijn niet op komen dagen.

a *Op 22 juni houdt de heer van Assendelft de Staten van Holland in Den Haag voor* dat hare Majesteyt de koninginne, verstaen hebbende door 't schrijven van den Hove van Hollandt, dat 't concept by hare Majesteyt van de tien buysen een toe te rusten tot een schip van oorloge de Staten van Hollandt en de gemeene visschers niet gesmaeckt en hadde, gelijck oock 'tselve niet gesmaeckt en hadde die van Vlaenderen en Zeelandt; soo hadde hare Majesteyt de Staten voorsz. en andere hun generende met den haringhvaert weder doen beschrijven om eyndelijck absolute resolutie te nemen by wat middelen men het alderbequaemste de haringhbuysen soude mogen preserveren jegens d'invasie van de Schotten en andere piraten, en dat de voorsz. Staten met deselve resolutie hare gedeputeerden souden schicken by hare Majesteyt jegens sint Jansmisse [*24 juni*], ten welken dage sy mede hadden beschreven die van Vlaenderen en Zeelandt, verklarende expresselijck dat hare Majesteyt in geene meninge en was omme aen die van Schotlandt te doen vervolgen omme eenige pasporten of saufconduiten, tot verseeckertheyt van de haringhbuysen – – –. *De Staten besluiten* dat men hare Majesteyt de koninginne eerst soude solliciteren omme te mogen komen tot de voorsz. pasporten ofte saufconduite, niettegenstaende dat deselve by hare Majesteyt afgeslagen waren, en dat men omme hare Majesteyt beter te verwilligen soude offereren eenen properen penningh, indien die van Vlaenderen en Zeelandt mede sulcks van advise waren; ende ingevalle men daertoe niet en soude konnen komen, dat men alsdan volgende de resolutie den elfden deser maendt junii genomen soude vervolgen dat de toerustinge van de schepen van oorloge gedaen soude werden by sijne Keyserlijcke Majesteyt, sonder dat de visschers of 't gemeene landt yet daerinne souden conrtibueren; en of men daertoe oock niet en soude mogen komen, dat by de voorsz. gedeputeerden communicatie gehouden soude werden met die van Vlaenderen en Zeelandt omme te ondertasten haerluyder meeninge, en by wat middelen men de voors. toerustinge van schepen van oorloge 't alderbequaemste soude mogen doen, tot praeservatie van de visschers en koopvaerders. Ende alsoo de haringhvaert en koopvaerdye niet alleen het welvaert en is van die van Vlaenderen, Hollandt en Zeelandt, maer oock generalijcken

van alle de landen van herwaertsover, dat by de voorsz. gedeputeerden die van Vlaenderen en Zeelandt wel voorgehouden behoorde te werden dat in de toerustinge van de voorschreve schepen van oorloge alle dese landen wel wat behoorden te contribueren – – –. – *Register Holland II, p. 389.*

e *De Hollandse delegatie vertrekt op 23 juni. Op de 29e volgt te Binche overleg met de koningin en de Staten van Vlaanderen, waarbij de vorstin de optie van paspoorten en vrijgeleide resoluut van de hand wijst omdat de Schotten,* overmits de groote partialiteyt en inobedientie, aldaer in 't landt wesende, geen geloove hielden; *ook konden geen schepen worden uitgerust op kosten van de keizer, hoewel die wel wat wilde bijdragen. Daarna volgt uitvoerig overleg tussen de partijen; op 8 juli zijn de Hollanders weer thuis. – Register Holland II, p. 392-398.*

Op 30 juli laat de koningin de Staten van Holland via haar gecommitteerden, te weten de stadhouder, de heer van Beveren, en de heer van Eecke, weten dat zij acht of tien schepen moeten uitreden, en dat men met den eersten hare Majesteyt en den stadthouder schriftelijck adverteeren soude hoeveel schepen sy in meeninge waren toe te rusten, ten eynde die van Vlaenderen en Zeelandt, die oock in meeninge zijn schepen toe te rusten, daervan geadverteert mogen werden – – –. – *Ibidem p. 413.*

1737 1547 AUGUSTUS 6, MIDDELBURG

b *4 augustus. – Filips van (Bourgondië, heer van) Beveren roept op last van de koningin-regentes de gedeputeerden van de Staten van Zeeland bijeen ter dagvaart, te houden te Middelburg op zaterdag eerstkomende [6 augustus], om er met de gedeputeerden van de zeesteden van Zeeland definitieve resolutiën te nemen betreffende de haringvaart. – Origineel (eigenhandig ondertekend): GA Middelburg, Register 'Brieven aen de stadt 1530-1549', nr. 120 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, nr. 1996.*

1738 1547 AUGUSTUS 20

e *20 augustus. – Landvoogdes Maria van Hongarije keurt goed dat de steden van Zeeland gedurende het lopende jaar op elke last haring 2 Carolusgulden zullen heffen, tot dekking van de kosten van levering van drie oorlogsschepen. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 39 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 147, nr. 429.*

1739 1547 OKTOBER 13[-18?], BRUSSEL

c *18 oktober. – Jacob Pieterse Bont en Jacob Ghijsbrechtsz., vanwege Middelburg ten Hove gedeputeerd, schrijven uit Brussel dat zij diverse heren hebben gesproken ten einde provisie te krijgen om de wijnen in Frankrijk te halen, maar dat de president Schoor hun request niet had willen aannemen en een ontwijkend antwoord had gegeven op hun vertoog dat de stad heel desolaat stond en neringloos was; Atrecht, Rijssel, Amsterdam en andere steden probeerden hetzelfde, eveneens zonder resultaat.*[1] *– GA Middelburg, Register 'Brieven aen de stadt 1530-1549', nr. 125 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2004.*

e *14 oktober, Brussel. – Landvoogdes Maria van Hongarije, regente en gouvernante, keurt goed dat de Staten van Zeeland zekere lasten zullen heffen op de haringvaart en zoutnering in Zeeland, ter bestrijding van de kosten om zes oorlogschepen uit te rusten tot bescherming van de visserij en haringvaart.*

Naer dien in de maent van julio lestleden, de coninginne douagiere van Hongerien, van Bohemen etc., regente ende gouvernante van dese Nederlanden, heeft gedaen verthoonen

den gedeputeerden van den Staeten van Zeellant dat omme de beschermenisse ende preservatie van den visscherye ende harinckvaert jeghens den Schotten ende andere zeeroovers van noode was toe te rusten zekere quantiteyt van schepen van oirloge, zoe in Vlaenderen, Hollant als Zeelandt, ende dat in Zeelant behoufden opgebrocht te woorden voor huerlieder quote de somme van vierentwintichduysent guldenen ofte dairomtrent, tot toerustinghe van zes schepen van oirloghe, betalinge ende onderhout van vierhondert hoofden, voor den tijd van drie maenden.

Waerop gehouden zijn geweest zekere en diversche communicatien metten Staeten desselfs lants, metgaders oick met de gedeputeerden van den visscherye, houdende welcke communicatien es tlandt ende steden bevonden zoe belast met de voorgaende ende noch loopende beden, metsgaders huerluyder fortifficatien, als oick uuyt de merckelycke lasten van dyckaigen; bevindende mede onder correctie dat de tauxatie nyet gedaen en was naer de groote ende quantiteyt van tzelve lant, naer advenant dat die van Vlaenderen ende Hollant getauxeert waeren, ende dat bij dien de voorn. Staeten gheenen middel en wisten omme op tzelve lant te vinden eenige merckelycke somme van penningen tot tzelve esquipaige, anders dan zijlieden zoe verre gebesoigneert hadden met de voorn. van de visscherie dat zij gepresenteert hebben te betaelen tot hulpe van de voorn. esquipaige twee Karolusguldenen op elck last harincx dat God verleenen zal, zoe versschen harinck, corfharinck, gheschoeten ende tonneharinck, ende dat tot laste van de visscherie over al Zeelant.

Ende alzoe de prelaet, eedelen, mitsgaders die van Middelburch beduchtende zijn dat tzelve lastgelt nyet en zal connen furnieren ter zelver equipaige, zoe hebben zijlieden in dien gevalle geresolveert gheenen beter noch bequamer middel te weten o[m]me de reste op te bringen dan mits lichtende generalick over al Zeellant twee ponden grooten Vlaems eens op elcke zoutpanne ofte daeronder, metsgaders oick dat men van alsnu noch zoude mogen lichten op elck hondert wit zouts dat van buyten in Zeellandt commen zoude thien schellingen grooten Vlaems; alleguerende de voorn. van Middelburch indien dezelve penningen noch nijet en consten furnieren ter zelver esquipaige, dat de reste betaelt ende gevonden zoude mogen worden over de steden ende plaetsen daer de neringe van den buysen gheschiet, alzoe die daer meest profyt an hebben; begerende de prelaet, eedelen ende die van Middelburch voorn. omme de redenen voorscreven ende noch andere, breeder geallegueert, dat haere M.[te] believen wilde hemlieden te verleenen acte van consente omme te mogen lichten de twee Karolusguldenen op elck last harincx, met de twee ponden grooten Vlaems op elcke zoutpanne over al Zeelandt, ofte zoeveel min naer dat men behouven zal ingevalle als vooren met de thien schellingen up elck hondert wit zouts van alsnu te beginnen, nyet jegenstaende oppositie oft appellatie, omme dezelve penninghen geemployeert te wordene ter zelve esquipaige ende betalinge van den penningen ter dier cause gelicht op financien.

Die van Zericxzee allegueerden ende hemlieden dochte dat de pannen nyet en behoorden belast te zijne, alzoe zijlieden lettel proffyt hadden van den visscherie, ende waeren van advyse dat men lichten zoude de penningen (dienende gereet) op financien, ende tgundt het lastgelt nyet en zoude konnen obbringen, ghevonden zoude worden tzij cappitalick over alle de steden groot ende smalle van Zeelandt, ofte by imposte op den wijn, mits stellende thien stuvers op elcke ame, metgaders oick dat men zoude mogen lichten twaelf stuvers op elcke hondert groof zouts dat de Hollanders in Zeelant arriverende vercoopen zouden binnen vyf oft zes maenden, ende noch eenen stuver ofte drie grooten op elcken tonne harincx die den vremden man ende die van buyten zouden coopen in Zeellant; zeggende voorts dat den impost op de pannen een nyeuwicheyt was, ende van quader consequentie.

Die van Reymerswale alleguerende de groote armoede van der stadt, ende tcleyn profyt dat zijlieden hebben van der visscherie, metsgaders oick dat de reste van hueren ryckdom alleene lach in thien ofte twaelfve zoutkeeten, daeraf de beste (alzoe zij zeyden) niet gelden en zoude tweehondert Karolusguldens, dochte hemlieden insgelicx goet dat men lichten zouden de voorn. twaelf stuvers van den Hollanders, alzoe dezelve arriverende in Zeellant

blijven liggende met huerlieder zout in haer schepen ofte kelders, waeren daerby nyemant proffyt en heeft, ende vercoopent zoe diere alst hemlieden belieft, welcken last van twaelf stuvers noch commen zoude tot laste van den panneman.

Die van der Goes, excuserende de contributie van den panneman, waeren mede van den advyse van te lichten de twaelf stuvers op den Hollanders met den stuver ofte drye grooten op elcken tonne harincx van die van buyten die zouden commen coopen in Zeelandt, metgaders oick dat men den impost op het platte landt continueren zoude tot der volder betaelinge van der esquipaige ende financien.

Die van den Tholen allegueerden insgelicx voor dexemptie van den zoutkeeten, ende waeren oick van den advyse van te lichten de twaelf stuvers op den Hollanders ende de twee ofte drye grooten op den man van buyten voor elcke tonne harincx, zoe voorsz. es.

De coninginne regente, op al tgundt voors. staet gelett hebbende, octroyeert ende accordeert dat vanwegen de drye Staeten van den lande van Zeelandt gelicht zullen worden op elck last vorsschen vollen corfharinck, tonneharinck, geschoten ende andere harinck ende visch datter binnen desen jegenwoirdighen theelt gevangen zal worden twee Karolusguldenen, ende boven dien [van] elcke zoutpanne over al Zeelant twee ponden grooten Vlaems eens, ofte maer een pont grooten eens mitsgaders noch mede betalen[de] van elck hondert grof ofte zwarts zouts dat in Zeelandt alsnu es den Zeelander toebehooirende, ofte noch arriveren zal, twelcke van den Zelandere zal opgebracht werden om versoeden te zijne van desen tijt af tot sint Jacopsdach [*25 juli*] int jaer XLVIII naestcommende, incluz twee schellingen grooten, ende dit tot optie van den meestendeel van dezelve Staeten ende naer zijlieden bevindene zijn profytelycxst te zijne, tzij tlychten van de voorn. twee ponden grooten oft een pondt met de twee schellingen op elck hondert grof zouts, ende daer en boven zal noch gelicht worden vier schellingen grooten Vlaems van elck hondert wit zouts geduerende denzelven tyt, ende dit al gereet ende promptelick, nyet jegenstaende eenige oppositie oft appellatie, omme dezelve penningen geemployeert te wordene in de betalinge van dezelve schepen van oirlooge, ende van den penningen ter dier cause gelicht op financien; ende indien de voorn. sommen nyet betrecken en mochten de costen van denzelven schepen van oirloge met datter ancleeft, tzelve gezien bij rekeningen die men zal doen den drie Staeten desselfs lants, zal alsdan mogen geadvyseert zijn omme de reste te vindene tot minste quetsse ende laste van den lande ende inwoenders van diere, ende dit voor dese reyse alleenlyck ende zonder prejudicie van den kueren, statuyten ende previlegien van denzelven lande ende van eenyegelick, ende zonder 't zelve te trecken in concequencie.

Gedaen te Bruysel den XIIII^en^ dach octobris XV^C^ sevenenveertich.

Ende onderteyckent: Verreycken.

– Afschriften: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen, nr. 258, f. 1-3v (opschrift: Copie*); GA Middelburg, Register 'Pannegeld Bewesterschelde 1547' (verloren gegaan in 1940). – Druk: Ermerins, Vere II. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, reg. nr. 425. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2002.*

Rekening van Jeronimus Sandelin, raad van de keizer en zijn rentmeester-generaal in Zeeland Bewesterschelde, van de 2 lb. gr. Vlaams die de keizer op 14 oktober 1547 had geaccordeerd te innen over elke zoutpan in het kwartier van Bewesterschelde,[2] *om met de opbrengst de kosten te bestrijden van de uitrusting van zes oorlogsschepen met 400 koppen tot bescherming van de visserij en de haringvaart tegen de Schotten en andere zeerovers. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Pannegeld Bewesterschelde 1547', (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2003.*

1 Het is niet zeker dat deze activiteit van de Middelburgse gedeputeerden plaats vond in het kader van de onderhavige dagvaart.

2 Op Walcheren worden 20 zoutpannen genoemd, te Goes 91, te Reimerswaal 12.

1740 1547 NOVEMBER 28-DECEMBER 1, WALCHEREN

a *23, 27 november*. – Belasting op de zoutpannen of grof zout tegengesproken, met Goes, Tholen en Roomerswael. Siet mede 16 januari, 20 maart 1538[a]. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548*.

c Den voern. Jan Boidijn [*klerk van rentmeester Jeronimus van Serooskerke*] betaelt van dat hij up den XXVIII[en] novembris XV[C] zevenenviertich gereyst es van Ziericxzee naer Waelcheren omme mijnen voirn. heeren [*de Staten van Zeeland*] tadverteren van doppositie gedaen ten platten lande Beoisterschelt by eenigen in desen capittael te hooge getauxeert, ten eynde dat men denzelven taux zoude modereren, daertoe dezen rentmeester met die van Ziericxee ende Tholen[1] gecommitteert geweest zijn, mits doende rapport van huerlieder besoingne etc.; daerinne de voirn. Boidin gevaceert heeft vier daghen tot 2 s. 8 gr. sdaechs, facit 18 gr., valentes in ponden dezer rekeninge 3 lb. 4 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 302, f. 11*.

a *Aldus hs. voor* 1548.
1 Het is mogelijk deze kwestie die leidde tot een proces van Tholen tegen de Staten van Zeeland: 'Betaelt mr. Glaude Doublet, procureur in den Groeten Raidt ende den advocaet op rekeninge van tproces contra de Staten van Zeelant 19 s.' – GA Bergen op Zoom, Raad en Rekenkamer nr. 3684 (stadsrekening Tholen 1548-1549), f. 12.

1741 1547 DECEMBER 15-18, WALCHEREN

c Den voirs. Jan Boidyn [*klerk van rentmeester Jeronimus van Serooskerke*] van dat hij den XV[en] decembris daernaer[1] wederom gereyst es naer Waelcheren omme mijnen voirn. heeren [*de Staten van Zeeland*] te verthoonen de voers. moderatie op den voirs. taux geconcipieert, ende oick den last die dezen rentmeester gegeven was van die van der Rekeningen in Hollant ende van den ontfanger generael omme te innen ende doen betaelen tgundt de Staeten den keyser noch schuldich waeren van resten van den beden van 12.000 guldens by impost ende 24.000 guldenen op den baender, zijne Ma.[t] tevooren geconsenteert, daervan denzelven Boidyn gheen expedicie noch antwoirde gegeven was anders dan dat men up de eerste vergaederinge in den kersdagen alsdoen naestcommende daerop resolveren zoude[2] etc.; daerinne hij gevaceert heeft vier daghen ten pryse als boven, facit 18 gr., qui valent 3 lb. 4 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 302, f. 11*.

1 Deze post sluit direct aan op die geciteerd in nr. 1740.
2 Over een eventuele dagvaart in de kerstdagen van 1547 is verder niets bekend; zie hierna nr. 1743.

[1742 1547]

a *De magistraat van Middelburg legt een concept voor een Raad van Zeeland ter beoordeling voor aan de keizer met zijn Raad en aan de Staten van Zeeland, welk ontwerp behelst 'een raad die kennis, judicatuur en decisie zal hebben van alle zaken in Zeeland, die tot nu toe voor den Raad van Holland dienden* tot groote pericle in storm ende onweder*; eveneens van alle zaken van justitie, die bij den admiraal of de admiraliteit werden berecht; voorts van alle quaestiën, waarvan de burggraven en leenmannen van Zeeland kennis namen; van alle delicten en mesusen, ten platten lande en op de stroomen voorvallende, zoals fraudes, confiscatiën, tollen, gabellen en dergelijke, waarvan de rentmeesters bewesten en beoosten Schelde de calange of kennis hadden; het geestelijk gerecht voor het platte land zal ook aan dien raad gebracht worden. De zetel van de Raad zal te Middelburg zijn en den naam voeren van Raad van de admiraliteit van Zijne Majesteit,* omdat deselfden naeme met den eylanden van Zeelandt, heurlieder negotiatie ende trafique zeer overeencompt.' – *Concept (*1547, concept van eenen raedt binnen den landen van Zeelandt verzaempt uuyt verscheede jurisdictien*): GA Middelburg, Register 'Administratie van justitie en poincten van jurisdicte',*

nr. 1b (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2009 (waarnaar is geciteerd).

1743 1548 JANUARI 9-18, VEERE-MIDDELBURG

c Denzelven [*Jan*] Boidijn [*klerk van rentmeester Jeronimus van Serooskerke*] betaelt van dat hij op den IX^en^ januarij XV^C^ zevenenviertich wederomme is gereyst ter Vere ende voirts tot Middelburgh om de voirs. resolutie oft antwoirde[1] van der moderatie up tcapitael ende betaelinge van den resten van beden als boven te hebbene, die hem alsdoen van capital expedicie deden ende daermede oick instructie ende last gaven omme te innen de 2 lb. gr. van de zoutpanne over Beoisterschelt; daerinne hij mits die menichfuldigen anderen occupatien van mijnen heeren gevaceert heeft thien dagen tot 2 s. 8 g. sdaechs, facit 26 s. 8 gr., maeckende in ponden dezer rekeninge 8 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 302, f. 11-11v.*

1 Deze post sluit direct aan op die geciteerd in nr. 1741.

1744 1548 MAART 22, MIDDELBURG

c Denzelven rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] zyne vacatien ende dachgelden omme in de maendt van maerte anno XV^C^ zevenenveertich stilo Hollandie voor Paesschen [*1548*] van Ziericxzee gereyst geweest te zyne tot Middelburch, ende aldaer de voirgaende rekeninge van desen ontfanghe de anno zessenveertich voor mynen voornomden heeren [*de Staten*] gedaen te hebben, ende oick omme aldaer metten voorn. van den Staeten op andere huerleder affairen te communiceren;[1] daerinne de voornomde rentmeester gaende, besongnerende ende wederkeerende gevaceert heeft den tyt van achte daeghen tot 8 s. g. sdaechs, facit in ponden deser rekeninge 10 lb. 4 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 280, f. 22v-23.*

e *22 maart. – Floris van Schoonhoven, abt van Middelburg, Michiel van Hameel, gemachtigde van de heer van Beveren, mr. Jacob Valladolid, burgemeester, gemachtigde van Middelburg, mr. Ieman Claas Iemansz., burgemeester, gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de 11e rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester van Zeeland Beoosterschelde, van de extraordinaris beden geschoten 17 december 1543 en 2 april 1544, verschenen 1546. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 278, f. 21v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 147, nr. 427.*

24 maart. – dezelfde auditeurs horen de 8e rekening af van Jeronimus Sandelin, rentmeester van Zeeland Bewesterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 17 december 1543 en verschenen 1546. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 228, f. 56v-57. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 147, nr. 428.

24 maart 1548. – Onkost van 't convoij der haringbuijsschen, niet Zeeland maar zijn C. Maj.^t.^ rakende. – *GA Schouwen-Duiveland, Oud-archief Zierikzee, Extract-resoluties 1528-1548.*

1 Mogelijk behoorde tot de bespreken zaken de 'Staet van den lasten van den lande van Zeell[...] totten XII^en^ marcii XV^c^ XLVIII stil van Hollant' (GA Goes, Oud stadsarchief nr. 188, met een afgescheurde bovenhoek, waardoor een deel van het opschrift ontbreekt).

1745 1548 APRIL 2-5, MIDDELBURG

c Dezen rentmeestre [*Jeronimus van Serooskerke*] die by laste van mijnen heeren [*Prelaat en Edelen*] hem gedaen tot Middelburgh doende zijn rekeninge voor Paesschen XV^C^

zevenenviertich[1] gecommen is op den tweeden Paeschdach XI[e] in april[a] ter vergaderinge van den Staeten alsdoen gehouden, omme aldaer onder anderen te communiceren op de peticie van de bede van 30.000 guldens by de Ma.[t] van der coninginne geeyscht tot fortificatie van den lande van Zeelandt, daeruuyt den ontfanck dezer rekeninghe spruijtende es; daerinne hij gevaceert heeft vier dagen tot 8 s. g. sdaechs, in ponden dezer rekeninge 9 lb. 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 302, f. 12.*

a *Wel te lezen als* II[e] in april: *Pasen viel in 1548 op 1 april.*
1 Zie voorgaand nr.

1746 1548 KORT NA JULI 25, VEERE
N.B. Het is niet duidelijk of deze dagvaart werkelijk heeft plaatsgehad.

a *Op 25 juli committeren de Staten van Holland te Den Haag gedeputeerden uit Delft, Rotterdam, Schiedam en Enkhuizen naar de dagvaart te Veere waar ook die van Vlaanderen en Zeeland zijn beschreven om met de stadhouder te overleggen over bescherming van de haringvissers* tegens de invasie van de Schotten ende piraten *alsmede* groote menichte van schepen en galeyen van Vranckrijck. – *Register Holland II, p. 502-504.*

e *Op 7 augustus, op een vergadering van de Staten van Holland te Den Haag, besluiten de Hollandse steden die zich bezighouden met de visserij, in reactie op* onthiet ende schryven van den heere van Beeveren ten eynde het landt ende de steden hen generende met de visscherye in Hollandt souden willen toerusten ses schepen van oorloge dienende tot defensie van de haringbuysen, alsoo die van Vlaenderen tevreeden waren toe te rusten vier schepen van oorloge ende die van Zeelandt drie schepen, *dat zij vijf oorlogsschepen zullen uitreden, waartoe het land hun 6000 gulden heeft geaccordeerd. – Register Holland II, p. 510.*

1747 1548 VÓÓR OKTOBER 16[1], ?
N.B. Ondanks dat het verzoek aan de keizer was gedaan door de Staten van Walcheren, betreft dit een Zeeuwse zaak; de kanselarij-aantekening onder de pliek spreekt dan ook (per abuis?) van de Staten van Zeeland.

e *16 oktober, Brussel. – Keizer Karel v verleent de drie Staten van Walcheren akte van non-prejuditie, vanwege het verplaatsen van de Zeeuwse tol van Yersekeroord naar Antwerpen, ten gevolge waarvan een deel van de inkomsten en domeinen van Zeeland voortaan in Brabant werd geïnd, wat niet tot nadeel van de Staten mocht strekken aangezien de maatregel was getroffen krachtens zijn ordonnantie.*

Karel, bij der gratien Godts Roomsch keijser, altijt vermeerder s'Rijckx, coninck van Germanien, van Castille etc., allen dengenen die dese onse brieff sullen sien, saluijt.
Vanwegen van den eerwaerdigen vader in Gode onsen lieven ende getrouwen heeren Floris van Schoonhoven, abt van der cloostere van onser Vrouwen in onse stede van Middelburgh, heere Maximiliaen van Bourgoingien onsen neve, heere van Beveren, admirael van der zee ende stadthouder van Hollant, midtsgaders burgemeesters ende schepenen onser stede van Middelburgh voors., representerende de drije Staten van den eijlande van Walcheren, is ons verthoont geweest hoe sijluijden verstaen hebben dat wij in meijninge sijn te verpachten den thol van Zeelant ende Iersickeroort midtsgaders allen den wachten ende dependentien van dien, ende dat men tprincipael comptoir van denselven thol blijven houden soude binnen onse stadt van Antwerpen, dwelck men van ouden tijden gewoonelijck es te bedienen ende houden binnen onsen lande van Zeelant als wesende tbeste ende principaelste van onsen domeijnen desselffs landts, hoewel nochtans binnen sekeren jaeren herwaerts ons

belieft heeft uuijt sekere consideratien denselven thol te doen tranporteren buijten den voors. eijlande, leggende die binnen onsen lande van Brabant, twelck indient sulcx voortaen gebeurde geschapen waere bij lanckheijt des tijts denselven thol geacht ende gerekent te werden voor incomen ende domeijne van Brabant, ende sulcx vervrempt van den domeijnen ende incomen van Zeelandt, twelck grootelijckx comen ende redonderen soude tot prejuditie ende verachteringe van ons landt van Zeelant; ons daeromme ootmoedelijck biddende dat ons gelieve den voors. thol met sijne dependentien te leggen binnen onsen voors. lande van Zeelant om aldaer bedient te worden tot onsen proffijte, ofte tenminsten dat den thoenderen verleent worde onse brieven van non-prejudicie van dat men de domeijnen ende incomen van Zeelant heft ende opbeurt buijten denselven lande int landt van Brabant, ten fijne dattet den thoenderen in toecomenden tijde tzelve nijet en soude mogen prejudiceren, ende daerop doen expedieeren onse opene brieven in sulcken saecke dienende.

Waeromme wij, de saecke voors. over gemerckt genegen wesende ter bede ende begeerte van den voors. thoonderen, bij advijse ende deliberatie van onse seer lieve ende beminde suster die coninginne douagiere van Hongre, van Boheme, voor ons regente ende gouvernante in dese onse landen van herwaertsover, hebben verclaert ende verclaren bij desen onsen brieve dat den ontfanck ende opbeuren van onsen voors. thol van Zeelant ende Iersickeroort metten wachten ende dependentien van dien, denwelcken wij hebben doen houden ende men noch houdende is in onse voors. stadt van Antwerpen, ende alsoo buijten onsen lande van Zeelant is bij onse ordonnantie, d'welck wij nijet en willen keeren [tot] prejudicie van den voors. thoonderen ofte heuren naecomeren in toecomenden tijden; want ons alsoo belieft.

Des t'oirconden soo hebben wij onsen zegel hieronder aen doen hangen. Gegeven in onse stadt van Bruyssel den XVI^en^ dach van october int jaer ons Heeren duijsent vijffhondert ende achtenviertich, van onsen keijserrijcke XXIXe ende van onsen rijcke van Castillie ende andere t'XXXe.

Op de ploij was geschreven: Aldus bij den keijser, ende onderteijckent: L. de Zoete; ende was gesegelt met eenen rooden wasschen segel in dobbelen staerte. Onder de ploij was geschreven: Lettre de non prejudice pour les Estatz de Zeelande, pour ce que le tonlieu de Zeelande se tient en Anvers.

– Origineel: GA Middelburg, nr. 486 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (17e eeuw, door De Jonge, naar een afschrift door S. Schotte, secretaris van Middelburg) ZA, Rekenkamer A nr. 452, f. 227-228 (opschrift: Extract uuijt het Gulden register van privilegien der stadt Middelburgh in Zeelant, fol. LXXXII verso*). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2026.*

1 Op 10 oktober was de keizer in Brussel, waar de Staten van Holland hem toen 'reverentie' deden (*Register Holland* II, p. 513-514). Het is goed mogelijk dat ook de Zeeuwse Staten toen vertegenwoordigd waren.

1748 1548 OKTOBER 22-25, BRUSSEL

b Den voirn. bode [*Jacob Appolloniss., gezworen bode van Beoosterschelde*] van dat hij achtervolgende der Key. Ma.[t] besloten missive den Staten van Zeelandt Beoisterschelt geadverteert heeft van der dachvaert geleit te hove op den XXII^en^ octobris XV^C^ achtenveertich, blickende bij de voors. missive, die men hier overlevert; ende midts dien betaelt zijn gewoonlick loon, by quictancie overgelevert up tVII^e^ voorgaende article, van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 977, f. 79v.*

e Ten voorsz. dage [*25 oktober*] heeft de Keyserlijcke Majesteyt by den cancelier de propositie generael voor alle de Staten van van den lande gedaen, sulcks ons deselve by geschrifte gelevert is.[1] – *Register Holland II, p. 517.*

1 Op 26 oktober ontvingen de Staten van Holland de propositie particulier, inhoudende een eis van 250.000 gulden, te betalen in vijf halfjaarlijkse termijnen (*Register Holland* II, p. 517-518).

1749 1548 NOVEMBER 7-11, VEERE

c Dezen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*], dewelcke volgende tscryven van meester Roelandt de Pottere, pensionnaris van mynen heeren Prelaet ende Edelen van Zeelandt, hem getransporteert ende gevonden heeft op den VIII^en^ novembris XLVIII lestleden ter vergaederinge van mynen heeren den Staeten ter Vere, aldaer geresolveert werdt wat antwoorde zijn op de propositie van der Ma.^t^ hemluyden tevooren gedaen omme continuatie van der bede van 12 grooten steenschietens ende 8 g. by der breede doen zouden; insgelyccx werdt oick aldaer geadviseert omme te vindene 6 oft 7000 guldens resterende te betaelen uuyt zaecke van de voirgaende equipaige van der herrinckvaert; daerinne den voorn. rentmeester gevaceert heeft blijckende by desselfs pensionnaris missive, die men hier exhibeert, vyf daeghen tot 8 s. g. sdaechs, facit in ponden deser rekeninghe 12 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 280, f. 22v.*

1750 1548 NOVEMBER 20, DECEMBER 5-1549 JANUARI 6, BRUSSEL

b Den voirn. bode [*Jacob Appolloniss.*] omme volgende tinhouden van der Key. Ma.^t^ besloten missive in date den XVI^en^ dach van novembri XV^C^ XLVIII, die men hier overlevert, ghedraghen thebbene zekere besloten missiven van desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] aen die van der wet van der stede van der Tholen ende andere van den Staten Beoisterschelt, inhoudende advertissement dat den dach van den antwoorde up de bede, bi der voors. Key. Ma.^t^ den Staten van Zeelandt geeyscht, uuytgestelt is totten V^en^ decembris eerstcommende etc.; betaelt by quictancie, overgelevert op het vierde voorgaende article, zijn ghewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 977, f. 87v.*

4 december, resolutie van wet en raden van Middelburg. – Mr. Quinten Jacobsz., gedeputeerde ten hove, deed rapport aangaande het daar overgebrachte consent voor de heffing van 12 gr. steenschietens en 8 gr. bij de breedte. De M.t verlangde wat vruchtbaarder antwoord van de Staten van Zeeland. Middelburg wil toestaan, schoon het bezwarend achtende, mits mijn heer van Beveren en de Prelaat om wat gratie solliciteren zullen. – *ZA, Handschriften nr. 847a, nr. 982.*

c Item den XX^en^ novembris zijn Jan Hugez. ende Cornelis Jansz. alse burchmeesters ghereyst tot Brussele ter dachvaert ende ghevachiert elx XIIII^ten^ ende betaelt van wagenhuyre 6 s. 2 d., f. tsamen 3 lb. 2 s. 2 d. – *RHC Bergen op Zoom, Raad en Rekenkamer nr. 3684 (stadsrekening Tholen 1548-1549), f. 8v.*

Opten IIII^en^ decembris Jan Hugez. ende Anthonis Claesz. zijn andermael ghereyst tot Brussele ter selver dachvaert ende ghevachiert elx XXXIIII^ten^ mitsgaders betaelt van wagenhuyre 9 s. 7 d., f. tsamen 7 lb. 5 s. 7 d. – *Ibidem.*

e Voer de copie van den propositie bij de K.Ma.^t^ den Staeten ghedaen in der maent van novembri laetstleden 3 s. 8 d. – *RHC Bergen op Zoom, Raad en Rekenkamer nr. 3684 (stadsrekening Tholen 1548-1549), f. 12v.*

1751 1549 JANUARI 30, BRUSSEL

e *30 december, Brussel. – Keizer Karel V accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard de bede van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet te continueren voor de tijd van vier jaren.*

Opte petitie van wegen des keysers onse alder genadichste heere in de maent van octobri lestleden den gedeputeerden van den Staten slants van Zeellandt gedaen, ten eynde dat zijluyden omme de redenen hueren gedeputeerden geproponeert zoe bij de propositie generale hemluyden ende den anderen Staeten van den landen van herwaertsovere gedaen als particulierlijcken den voorn. van Zeellandt, ende zunderlinghe omme te helpen vervallen de betalinghe ende onderhoudenisse zoe van de ordinaryse benden ende garnisoenen als oick om te continueren de sterckten ende fortifficatien van de frontieren, ende te vervallen de schulden ende tachterheyden van de voergaende oorloghen ende andere nootlijcke costen ende lasten zijnder Ma.[t] zouden willen accorderen de continuatie van de loopende bede van twaelff grooten steenschietens ende acht grooten bij der breede up elck gemet landts over all Zeellandt, ende dat voor den termijn van vier jaeren, waeraff het eerste jaer verschijnen zoude sint Jans decollatie int jaer eenendevijftich, ende alsoe van jaere te jaere, naerdien de voor. Staten van Zeellandt trapport van hueren ghedeputeerden gehoert, daerup vertreck genomen, ende zedert huere vergaderingen ende communicatien gehouden hadden, hoewel zij bevonden het landt van Zeellandt zedert taccord van der lester bede noch loop hebbende tot int jaer vijftich meer belast ende bezwaert dan oyt te voren, zoe uuyt saecken van de dijckaigen van andere beden mitgaders vele andere extraordinarise lasten die dagelijcx meerderen, nyetmin zonder daerup aenschouw te nemen aenmerckende de grote lasten van zijnder Majesteyt, soe hebben die Prelaet ende Edelen mitgaders die van Middelburch, Ziericxzee, Reymerzwale, Goes ende der Tholen zijnder Majesteyt eendrachtelijck geconsenteert de voers. bede van twaelff grooten steenschietens ende acht grooten bij der breede up elck gemet lants schotbaer wesende over al Zeellandt, ende dat voer vier jaeren, beghinnende alsboven, ende onder de clauselen ende conditien gecostumeert.

Te wetene dat zijne Majesteyt de gheschooten penningen zal doen innen tzijnen laste, ende dat de rentmeesters zullen moegen betalen binnen den gewoenlijcken termijnen ende oick met bereden resten, ende dat zijne Majesteyt oft andere van zijnen bloede commen zullen up den gront van Zeellandt om aldaer te sien aenwijsen tvoers. accord naer ouder gewoenten. Reserverende den voorn. Prelaet ende Edelen uuyt desen accorde vierduysent Carolusguldenen tsjaers omme daer mede te betaelen de gaigen van hueren dienaers ende officieren, costen van processen ende andere lasten die zij plegen te betaelen uuyten surcroyse, ende sonder prejuditie van dien.

Oetmoedelijck biddende de voorn. Staeten bij hueren gedeputeerde comparerende voer zijne Majesteyt derzelver gelieven wille het landt quyt te houden van dryeduysent Carolusguldenen eens oft daer ontrent die resteren zouden van eender beden van vierendetwintichduysent Carolusguldenen zijnder Majesteyt geaccordeert int jaer XV^{C} drienveertich lestleden, te betalene bij de baenders mits lichtende zesse grooten up elck gemet lants. Biddende voorts dat zijne Majesteyt gelieve tvoors. accord in der vuegen ende manieren voerscreven te neemen ende te hebben voer bequaem ende henluyden daeraff te verleenen acte onder protestatie, oick soe verre in dit consent yet gedaen oft gepasseert waere contrarie den kueren, statuten ende previlegien van den lande, dat tzelve zijn zal zonder prejuditie ende nyet getrocken worden in consequentie.

Welcke accord zijne Keyserlijcke Majesteyt hebbende onder de conditien voors. voer bequaem, heeft tzelve geaccepteert ende accepteert bij desen, ende den voorn. Staten daervan bedanckt.

Gedaen te Bruessele den naestlesten dach van decembri XV^{C} achtendeveertich.

Geteeckent: Charles; ondergescreven: Mij jegenwoordich, geteeckent: Verreycken.

– *Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940). – Afschriften: ZA, Rekenkamer I B-O nr. 414, f. [i]-[i]v; ibidem nr. 1143, f. 1-1v; (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 226-227v (opschrift:* Acte van den accorde van 12 gr. steenschietens ende acht gr. bij der breede voor den tijt van vier jaeren, waervan sint Jansmisse LI^{tich} het eerste vierde jaer wesen sal, met reservatie van 4000 lb. tsjaers voor Prelaet ende Edelen ende quictantie

van 4000 oft daeromtrent schult van den baender*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 148, nr. 433; idem, Rekeningen, p. 369, nr. 886.*

1752 1549 FEBRUARI 22-MAART 12, MIDDELBURG

c Dezen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] zijne vacatien ende dachgelden om den XXII^en^ febrarij anno XV^C^ XLVIII stilo Hollandie [*1549*] gereyst geweest te zijne van Ziericxzee tot Middelburch ende aldaer de voergaende rekeninge van desen ontfange de anno zevenenveertich met de rekeninge van der capitale schattinge ende impost op wyn ende bier de anno XLVII ende XLVIII voor mynen voirn. heeren [*de Staten*] gedaen te hebbene; daerinne den voirn. rentmeester gaende, besoingnerende ende wederkeerende gevaceert heeft den tyt van negen dagen tot 8 s. g. sdaechs, facit in ponden deser rekeninge 21 lb. 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 281, f. 21v.*

Jan Boidyn, dees rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] clerck, betaelt zijne vacatien ende dachgelden van elf dagen die hij, naer tvertreck van desen rentmeester wesende den tweeden marcij XLVIII stilo Hollandie [*1549*] daernaer tot Middelburgh, gevaceert heeft omme te eyndenen ende voldoene de rekeninge van den impost op wijn ende bier, capitaele zettinge ende zoutpannen de annis XV^C^ XLVII ende XLVIII, die den voirn. rentmeester aldaer te vooren ter audicie gepresenteert ghadde, ende om den staet van als te wetene etc.; beloopende de voirs. XI dagen tot 2 s. 8 g. sdaechs in ponden dezer rekeninge 8 lb. 16 s. – *Ibidem.*

e *27 februari. – Mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen en gemachtigde van de prelaat, Michiel van Hameel, gemachtigde van de heer van Beveren, Cornelis Schobbelants, gesubrogeerd in plaats van mr. Jacob Valladolid, gemachtigde van Middelburg, mr. Ieman Claas Iemansz.,*[1] *gemachtigde van Zierikzee, en Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen horen de 12e rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geoctroieerd op 20 april 1547, en van 2 groten bij de breedte van elk gemet, toegestaan aan de koningin regente bij haar blijde inkomst, verschenen 1547. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 280, f. [24]v-[25]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 148, nr. 434.*

27 februari. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de kapitale omslag, toegestaan in 1547. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 302, f. 13v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 149, nr. 435.

1 maart. – Dezelfde auditeurs horen de 9e rekening af van Jeronimus Sandelin, rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, toegewezen op 26 april 1547, en van 2 groten bij de breedte van elk gemet, toegestaan aan de koningin regente bij haar blijde inkomst, geschoten op 26 maart 1547 en verschenen 1547. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 231, f. [63]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 149, nr. 436.

2 maart. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester van Zeeland Beoosterschelde, van de imposten, toegestemd 16 april 1547, verschenen 1548 en 1549. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 305, f. 14v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 149, nr. 438.

9 maart. – Mr. Gillis Brugman, secretaris van wijlen Floris van Schoonhoven, prelaat van Middelburg, gemachtigde van prior en convent, Michiel van Hameel, gemachtigde van de heer van Beveren, mr. Jacob de Valladolid, gemachtigde van Middelburg, mr. Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, en Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris, auditeurs, horen de rekening af van Jeronimus van Serooskerke, ridder, rentmeester van Zeeland Beoosterschelde, van 2 lb. van

elke zoutpan, toegestaan in oktober 1547. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 304, f. 4-4v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 149, nr. 439.

9 maart. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van Jeronimus Sandelin, rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van het pannengeld, toegestaan op 13 oktober 1547. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 258, f. 6v-[7]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 149, nr. 440.

10 maart. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de kapitale omslag, vastgesteld op 17 april 1547. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 256, f. 14. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 149, nr. 441.

1 Diens handtekening ontbreekt onder de afhoring.

1753 1549 MAART 26, MIDDELBURG

b Alsnoch Cornelis Janss. van Berghen ende Heyn Ad[riae]nsz. zijn ghereijst gheweest tot Middelburch upten XXVIe in maerte laetsleden om saeke van hondert Car. G. bevonden de stede competerende bij trecolleren van den rekeninge wijlen Adolph Hardinck, ende ghenacht elx III^t^, daervan betaelt van veerschat 4 s. 7 d., f. tsamen 16 s. 8 d. . – *RHC Bergen op Zoom, Raad en Rekenkamer nr. 3684 (stadsrekening Tholen 1548-1549), f. 9.*

c Noch gheschonken tot Middelburch den Staeten van Zeelant een wijnghelach upten XXVI^en^ dach van maerte laetstleden van 8 s. 4 d. – *RHC Bergen op Zoom, Raad en Rekenkamer nr. 3684 (stadsrekening Tholen 1548-1549), f. 7.*

1754 1549 APRIL 16, VEERE

a *15 april, Veere. – Filips van (Bourgondië, heer van) Beveren nodigt Middelburg uit namens de stad afgevaardigden, onder wie ook vissers, te zenden naar de dagvaart over de haringvaart die de volgende dag zal plaatsvinden.*

Eersame zeer wijse ende voorzienige heeren, bizondere goede vrienden, ick gebiede mij jonstelick t'uwaerts. U adverterende dat op morgen hier ter Vere ten zeven uren voor noene een dachvaert, vergadering ende communicatie zal worden gehouden op de visscherije ende aenstaende harinckteelt. Sult daeromme weldoen denghenen die hen binnen Middelburch mitter visscherije generen daeraf te mede adverteren, ten fine omme yemande van uluider stadt oft visscherije wege te committeren omme als morgen ter voors. ure hier mede te wesen omme gezamentlick ende eendrachtelick te resolveren hoe de harinckbuysen alder bequamelicxt ende sekerlicxt zullen mogen dit jaer t'zee vaeren.

Hiermede eersame heeren, blijft bevolen Godt almachtigh. Ter Vere desen XV^den^ april anno XV^C^ XLVIII stilo curiae.

Al uwen goedwillighen vrient, Philips van Beveren

– *Afschrift (19e eeuw): ZA, Aanwinsten 1960-17 nr. 311, p. 16.*

1755 1549 SEPTEMBER 15, ANTWERPEN

b *17 augustus, resolutie van wet en raden van Middelburg.* – De Staten van Zeeland wenschten te weten, hoe men vinden zal hetgeen men nog schuldig is aan Laurens Ducker, wegens de equipage van de oorlogsschepen ten dienste der visserij in 1547. Die van Middelburg zijn altijd van meening geweest en zijn dit nog, dat die kosten moeten betaald worden door de plaatsen die visserij hebben.

Om de 15.000 gulden te vinden, die men de prins tot blijde inkomst zal schenken, zal men

de imposten ten platte lande continueeren in de 2 gr. per gemet bij de breedte gedurende de volgende twee jaren. – *ZA, Handschriften nr. 847a, nrs. 1020, 1021.*

e *15 september, Antwerpen. – Propositie van keizer Karel v aan de gedeputeerden van de Staten van Zeeland om in te stemmen met de opvolging door zijn zoon Filips, om deze als zodanig te huldigen en om ermee akkoord te gaan dat dit aan de grens van Zeeland en niet in Middelburg en Zierikzee plaatsvindt, met antwoord van de gedeputeerden daarop.*

Up tgene des de keyser, onse alderghenadichste heere, den ghedeputeerden van den Staten slands van Zeelandt, heeft in zijne jegenwordicheyt up huyden datum van desen doen proponeren: in den eersten, hoe dat zijne Ma.t, om soe veel [te][a] meer te bethoonen de goede oprechte liefde ende affectie die zijne Ma.t den landen ende ondersaten van desen zijnen erf-Nederlanden altijts gedraghen heeft ende noch draghende is, nyet anders begheerende dan tgene huere ghemeyne welvaert, ruste ende vrede aengaet, zijne Ma.t hadde ontboden ende herwaerts over doen commen den duerluchtisten prince, onsen genadichsten heere den prince, zijnder Ma.t eenighen zone, ten eynde dat hy deselve erf-Nederlanden zien, besuecken, visiteren ende kennen mochte, ende den ondersaten van dien insgelycxs bethoonen de goede zunderlinghe ende oprechte liefde ende affectie die hij hen draghende is, opdat zijluyden dies te meer tot hem als hueren toecommenden heere ende prince geneghen, gheaffectionneert ende verobligiert bliven moghen; ende dat omme deselve ende ander merckelicke redenen zijne Ma.t ghesloten ende gheresolveert hadde hem te doen ontfanghen, hulden ende zweeren by den Staten ende leden van allen den voors. erf-Nederlanden, hebbende die van Brabant, Vlaendren, Artois, Henegouwe ende andere hem alreede ontfanghen, ghehult ende ghezworen voer hueren toecommenden oversten erfheere ende landtfurst, om by hem [ende][a] zijnen erfven ende successoren, na Key. Ma.t overlyden, de voors. erf-Nederlanden als oprecht ende warachtich heere van dien te ghebruucken ende besitten.

Ende ten tweeden dat zijne Ma.t, verstaen hebbende dat in eenighe landen van herwertsover representacie gheen stadt en grypt in linye directe noch collateralle, overmits de costumen van den landen ter contrarien, stadt grypende nochtans in den meestendeel van den anderen landen; begheerende daerinne te versiene, ende wel anmerckende hoeveel[b] dattet ghemeyn welvaeren, ruste ende versekerheyt van den landen angaet dat deselve tsamen blyven ende by eenen erfheere ende landtfurst in toecommenden tyden ghehouden ende ghepossesseert worden, soe hadde zijne Ma.t, omme te verhueden de inconvenientien die by de scheydinghe ende separatie van dien ghescapen zijn souden te rysen tot huere eeuwelicke bederfenisse, insgelijcx ghesloten ende gheresolveert, mit goeddunckeu ende bewillinghe van den Staten van den voors. landen, te maecken ende decreteren seker constitutie ende pragmatijcque, by derwelcker verclaert ende ghedecreteert sal zijn dat representatie stadt grypen sal in linye directe ende collateralle, soe verre alst angaet de successie van den erfheere ende landtfurst van desen erf-Nederlanden zijnder Ma.t toebehoorende, zonder dat zijne Ma.t dunckt eenighe ander verranderinghe te maken van den costumen van den voors. landen, maer deselve te laten in huer geheel, so verre alst angaet de successie van den vasallen, smalheeren ende ander particuliere persoonen.

Begheerende zijne Ma.t dat de voors. ghedeputeerde in de voorscreven twee puncten consenteren wilden, ghelijck alreede den meestendeel van alle dander landen van herwertsover ghedaen hebben; ende inzunderheyt dat de receptie ende huldinghe van mijnen voornomden heere den prince ghedaen worde ter naester stede oft plaetse van de aerde van Zeelandt, alsoo zijne princelicke hoocheyt, overmidts zijne reyse naer Hollant, Vrieslandt ende ander landen, dese mael tot Middelburch ende Ziericxzee nyet en soude kunnen commen, hoewel zijne princelicke hoocheyt zulcx wel voirghenomen ende begheert hadde te doene, indien den tyt nyet zo verre verloopen en waere gheweest.

De voornomde ghedeputeerde, naerdien zij tsamen hierup ghecommuniceert ende zijne

Ma.[t] bedanckt hadden van der sorchfuldicheyt die deselve draghende es ten welvaeren ende ruste van allen den landen van herwertsover, hebben verclaert dat de Staten van Zeelandt altijt bereet wesen zouden zijne princelicke hoocheyt te ontfanghen ende hulden in sulcker plaetse van den lande van Zeelandt voors. alst hem gelieven soude, behoudelic dat sulcke receptie ende huldinghe, die nae oude gewoonten behooren soude te gheschieden binnen den steden van Middelburch ende Zierickzee, wesen sal zonder prejudicie ende in toecommende tijden nyet ghetrocken in consequentie. Ende angaende de pragmatijcque verclaeren dat, hoewel zij bemerckten dat deselve tendeerde ten ghemeynen welvaeren van desen zijne Ma.[t] erf-Nederlanden, opdat deselve altyts byeen bliven mochten, ende nyet twyfelden de Staten daerin consenteren souden, nyetmin alzo zij ghedeputeerde daervan nyet ghelast en waeren, begheerden vertreck om daervan rapport te doene.

Zijne Key. Ma.[t], hebbende huere voorscreven andwoorde voor bequaem, heeft deselve gheaccepteert ende accepteert by desen, ghelovende dat de voorscreven receptie, die ghescien sal buyten de ghewoonlicke plaetsen, zijn ende wesen sal zonder prejuditie ende nyet ghetrocken in consequentie in toecommende tyden.

Actum binnen der stadt van Antwerpen den vyfthiensten[c] septembris XV^{C} neghen ende veertich.

Ondergheteeckent: Charles. Ende noch neerder: Ter ordonnantie van zijnder Ma.[t], Vereycken.

– Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) GA Goes, Oud stadsarchief nr. 188 (opschrift: Copie; *op de achterzijde:* Acte van der pragmatijque.*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 452, f. 216-218 (opschrift:* Acte nopende het consent van de huldinge van onsen doorluchtichsten prince de prince van Spaengien, metter pragmatijcken aengaende representatie etc.*); GA Reimerswaal, nr. 2 f. 218 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Archief Reimerswaal, p. 69, nr. 222. – Druk: Boxhorn, Chroniick Zeelandt II, 495-497; Smit, Vorst en onderdaan, p. 599-600, nr. VIIA.*

a *Enkele blijkbaar ontbrekende woorden zijn aangevuld naar de editie Smit.*
b *Hs.*: hoewel.
c *Hs.*: vysthiensten.

1756 1549 SEPTEMBER 20, REIMERSWAAL

b *12 september*, jovis, *resolutie van wet en raden van Middelburg*. – Vergadering met notabele personen uit de poorters. Volgens de ordonnantie en het schrijven van de C[oninginne] zal men enige gedeputeerden uit W.R. schikken die reizen zullen naar Tholen om aldaar met de andere steden van den lande van Zeeland en de Staten de prins van Spanje te hulden en ontvangen als graaf van Zeeland en de eed van huldinge te doen en te ontvangen. – *ZA, Handschriften nr. 847a, nr. 1024.*

e *Verloop van de huldiging van prins Filips als toekomstig graaf van Zeeland met de tekst van de akte van de huldiging en eedsaflegging (20 september 1549, Reimerswaal):*

Up huijden XX^{en} daghe van septembry XV^{C} neghenenveertich, nadien de Staten van den graefschap ende lande van Zeelant, achtervolghende den wille ende goede belieffte des keysers, onss alderghenaedichste heere, geconsenteert hadden te ontfanghen, hulden ende sweeren den duerluchtichsten prince onse ghenadichste heere, heeren Philips prince van Spaengnen, van beyde Sicillien, van Jherusalem etc., eertshertoghe van Oostenrijcke, hertoghe van Bourgoingnen etc., grave van Habsburch, van Vlaenderen etc., voor hueren toecommende oversten heere ende natuerlicken prince na doverlijden van sijnder Ma.[t] na inhouden van der acte van consent daervan ghemaect, soe compareerden voor zijne princelijcke duerluchticheijt dije prelaet, edelen ende ghedeputeerde van de steden van

de voors. lande van Zeelant, denwelcken voorghelesen wert in duytsche taele den eedt die sijne princelijcke hoecheijt hen doen soude, luydende aldus:

> Ick Philips, bij der gracien Godts prince van Spaengnen, van beyden Sicillien, van Jherusalem etc., eertshertoghe van Oostenrijcke, hertoghe van Bourgoingnen etc., grave van Habsburch, van Vlaenderen etc., gelove ende sweere op theijlich evangelium ende bij minder sielen ende consciencie, dat ick tot mynder aencompste ende successie totten graefschap ende lande van Zeelant na daffliviceheijt des keysers, mijns geduchts heeren ende vaders (dien Godt een lanck ende salich leven verleenen wille), alle dondersaeten van denselven lande, gheestelick ende weerlick, sal sijn goet ende getrouwe heere ende prince. Ende dat ick hemluijden sal laeten ende doen gebruycken ende onderhouden soewel binnen den besloten ende gheprevileghieerde steden als ten platten lande alle huere previlegien, kueren, handtvesten, oude possessien, costumen ende usancien alsoe ende in der manieren als deselve van Zeelant daeraf ghebruyckt ende gheuseert hebben totten overlijdene van wijlen saligher ghedachten den coninck van Castillien, mijn heere ende grootvadere, ende oock sindert gheduerende den rijcke van mijn voorn. heere ende vadere totten dach van hedene toe. Alsoe moet mij Godt helpen ende alle Sijne heijlighen.

Ende daernaer soo dede sijne princelijcke Hoocheijt den voorscreven eedt opt theijlich evangelium in latijn ende las denselven van woorde te woorde soo hiernaer volcht:

> Ego Philippus, Dei gratia princeps Hispaniarum, utriusque Sicilie, Hierusalem etc., archidux Austrie, dux Burgundie etc., comes Habsburgi, Flandrie etc., promitto ac juro ad hec sancta Dei evangelia necnon in animam et conscientiam meam quod in adventu meo et successione huius patrie et comitatus Zelandie post obitum cesaris, domini et patris mei colendissimi, cui Deus diuturnam vitam largiatur, omnibus subditis dicte patrie ecclesiasticis et secularibus ero bonus et fidelis dominus et princeps. Quodque eisdem permittam uti et gaudere tam in opidis clausis et previlegiatis quam in reliquo territorio omnibus suis previlegiis, statutis, munimentis, possessionibus, consuetudinibus et usibus quemadmodum prefati de Zelandia eisdem usi fuerunt tempore mortis quondam regis Castelle, domini et avi mei (felicis memorie), necnon postea regnante prefato domini et patre meo usque ad praesens tempus. Ita me Deus adiuvet et omnes sancti Eius.

Ende dat geschiet sijnde, deden de voorn. Staeten zijnder princelicker duerluchticheyt oock hueren behoorlicken ende gewoonlijcken eet, zoe hierna volcht:

> Wy prelaet, edelen ende gedeputeerde van den steden des graefscaps ende lants van Zeelant ghemeenlick ende elck van ons sonderlinghe ende voor hemselven, representerende de Staten van den voors. landen, gelovende ende sweeren u den duerluchtichste heere Philips prince van Spaengnen, van beijden Sicilien, van Jherusalem etc., eertzhertoghe van Oostenrijcke, hertoghe van Bourgoingnen etc., grave van Habsburch, van Vlaenderen etc., onsen toecomende natuerlicken ende erfnachtighen heere ende prince, die hierin uwe ziele sweerende eet gedaen hebbe, dat wij nae den overlijden der Keij. Ma.[t], onsen aldergenadichsten heere, dien Godt Almachtich een lanck ende salich leven verleenen willen, u zullen zijn goet ende getrouwe ende in allen saecken onderdanich ende gehoorsaem gelijck goede ende ghetrouwe ondersaeten schuldich sijn ende behooren te doene navolgende den rechten ende previlegien van denzelven lande. Alsoe moet ons Godt helpen ende alle Sijnen heijlighen.

Van alle twelcke de voors. Staeten begeert hebben hen gelevert te wordene acte, die sijne princelicke Hoocheijt hen verleent heeft, te wetene dese tegenwoordige.

Actum binnen der stede van Reijmerswaele ten dage ende jaere voorscreven. Daer bij sijnde mijn heere den prince van Piemont, den hertoge van Alve, groothoofmeester der Keij. Ma.t, den heere van Beveren, admirael van der zee, stadthouder generael van Hollant, Zeelant, Westvrieslant ende Utrecht, den heere van Molembais, alle ridders van der ordene van den Gulden Vliese, de marckgraven van Asturge, van Piscayen ende van Bergen, de graven van Hoorne ende van Meghem, raeden ende camerlyngen, heere Anthonio van Toledo, opperstalmeester van mijne heere den prince, heeren Viglius van Zwichem, ridder, doctor in den rechten, hooft ende president, ende mr. Everard Nicolai, raedt ende meester van den requesten ordinaris van skeysers Secreten Rade, ende meer andere.

Ende was onderteeckent: Philippus; alnoch mer woerder geteijkent: Mij tegenwoirdich, Verreyken.

– Origineel, door Filips eigenhandig ondertekend: GA Middelburg, nr. 494 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (1576, gewaarmerkt door notaris [..]ar[1] *Musens) Streekarchief Krimpenerwaard (Schoonhoven), Collectie niet-overheidsarchieven 77-1 (archivalia van de heren van Bergambacht c.a.); GA Middelburg, Guldenregister, f. 187 (verloren gegaan in 1940); GA Reimerswaal, nr. 2, f. 219 (verloren gegaan in 1940); ibidem nr. 4, f. 58v (verloren gegaan in 1940); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 452, f. 220-222 (opschrift:* Acte van de huldinge van mijn heere den prince van Spaengien als erffheere van Zeelant*); (december 1595, door I. Joesz. Mol, naar afschrift naar het origineel door 'R. de Poerre' [de Pottre?]) ibidem nr. 454, f. 151-152 (opschrift:* Copie. Den eedt van onse aldergenadichsten prince van Spanien, eertshertoge van Oostenrijck, als grave van Zeelant gedaen*). – Druk: Boxhorn, Chroniick Zeelandt II, 497-499; Smit, Vorst en onderdaan, p. 601-602 nr. VIIB. – Regest: Fruin, Archief Reimerswaal, p. 69, nr. 223. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2045. – Hier uitgegeven naar het afschrift uit Schoonhoven.*

N.B. Prins Filips was naar Reimerswaal gebracht door vier volledig bemande roeibaardzen, twee uit Antwerpen en twee uit Mechelen. De kosten ervan werden gedragen door de Staten van Zeeland, evenals de bijkomende uitgaven, zoals die voor spijs en drank, tapijten om de boten te behangen, diverse muzikanten waaronder vier trompetters uit Antwerpen, en een nar. – ZA, Prelaat en Edelen nr. 281, f. 18v-20v.

28 september, resolutie van wet en raden van Middelburg. – Op de petitie en versouck gedaen van wege de K.M.t bij monde van Sr. Manry, de president van den Raide van State, nopende dat de Staten van Zeeland zouden willen lauderen ende advoueren alsulcken pragmatique sanctie als Zijne M.t van advijse is te willen promulgeren en statueren nopende dat representatie zoude stadt grijpen in de successie van Zijne Ma.t in zijne soone zoowel in linie directe als collateralle, is bij W.R. geconcludeerd dat men avoueren zal. – *ZA, Handschriften nr. 847a, nr. 1027.*

1 De voornaam is niet verder leesbaar.

1757 1549 OKTOBER 19, MECHELEN

a *Op 17 oktober presenteerde Adriaan van der Goes, advocaat van de Staten van Holland, de heer van Assendelft de repliek die door Bartholomei, Hugo van Eynde en hemzelf was opgesteld op het antwoord van de Staten van Brabant op een eerder rekest door de Staten van Holland en Zeeland en Mechelen, betreffende de Gouden Bul,*[1] *waarbij van der Goes meedeelde* dat ick op 's anderen daeghs moeste reysen nae Mechelen omme deselve te communiceren met die van Mechelen, Middelburgh ende ter Goes, die mede met de Staten [*van Holland*] in 't proces waren, dewelcke van Zeelandt ick beschreven hadde te Mechelen te wesen den negenthienden october. – *Register Holland II, p. 616.*

1 Zie hierboven onder nr. 1721.

1758 1549 OKTOBER 28-NOVEMBER 15, BRUSSEL

a *19 oktober, sabbati, resolutie van wet en raden van Middelburg.* – De K.M. heeft aan de Staten van Zeeland verzocht de equipage van oorlogschepen tot conservatie van de navigatie tegen de Schotten, of dat zij zouden toestaan, dat er geen schepen beneden de grootte van 50 vaten over zee zouden varen als vlootsgewijze. Het advies van Middelburg is: Geen schepen dan boven 50 vaten en vlootsewijs te laten varen. – *ZA, Handschriften nr. 847a, nr. 1028.*

b Den voorn. Marinus [*Laureisz., gezworen bode van den comptoire Bewesterschelt*] gelijcke 14 s. gr. Vlaems over zijn ordinaris loon van gereyst thebben in alle steden van Bewesterschelt omme volgende zeker missive van der Majesteyt in date den eersten dach van october XV^C^ XLIX te denuncieren die van de Staten slandts van Zeelant te seynden heurluyden gedeputeerden binnen der stadt van Bruyssele tegens den XXVIII^en^ der voors. maendt van october omme tanhoiren tgundt zijne Majesteyt hemluyden soude doen proponeren, blijckende bij copie autentyck van der voorn. missive ende quitancie van denzelven Marinus, hier overgelevert. Daeromme hier de voors. 14 s. gr., valent 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 184, f. 116v-117.*

Den voorn. bode [*Jacob Appollonisz., gezworen bode van Beoosterschelde*] omme volgende tinhouden van der Key. Ma.^t^ besloten missive in date den eersten octobris XV^C^ XLIX, die men hier overlevert, gedragen te hebben een open bezegelt placcaet van desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] aen die van der wet van der Tholen ende andere van den Staten Beoisterschelt, inhoudende dat zij hare gedeputeerden zeynden zouden by den voirs. Key. Ma.^t^ binnen der stadt van Brucele den XXVIII^en^ octobris voors., omme mitten anderen Staten van denzelven lande te aenhooren ende verstaen tguendt de voirs. Key. Ma.^t^ henluyden alsdan zoude doen proponeren; betaelt by zijnen letteren van relatie, overgelevert op tV^e^ voergaende article, zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 978, f. 73.*

c Meester Roelandt de Pottre, pensionaris van mynen voirn. heeren Prelaet ende Edelen, betaelt uuyt crachte van huerlieder ordonnantie de somme van zeven ponden zeventhien schellingen achte grooten, te wetene de 6 lb. 12 s. over zijn vacatien ende dachgelden van XXII dagen tot 6 d. g. sdaechs, by hem gevaceert omme op den XXV^en^ octobris XV^C^ XLIX gereyst te zijne tot Bruessele omme de Key. Ma.^t^ antwoirde te geven op de propositie van de pragmatique, te soliciteren dacte van den 15.000 guldens mynen heere den prince geconsenteert tzijnder blyder incompste van Zeelandt, mitsgaders oick te aenhoiren de propositien geschiet int generaele den vierden van novembri ende de particuliere den vyfsten; andere 16 s. 8 g. voor extraordinaris wagenhuren ende schiphure, ende 9 s. g. gegeven de clercken van der Audiencie voor copien van den twee propositien, taxatie van den wijnen ende placcaet; compt tsamen by de voers. ordonnantie ende quitantie van de voirnoemden pensionaris, die men hier overlevert, ter somme van 7 lb. 17 s. 8 g. Vlaems, maeckende in ponden dezer rekeninge 47 lb. 6 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 190, f. [2]v.*

e *Op 29 oktober controleerden de gedeputeerden van de Staten van Holland de repliek opgesteld door hen* cum sociis *inzake de Gouden Bul, die* ten selven dage in handen van den praesident Viglius gelevert moeste werden. Ende nae deselve in weynigh woorden verandert was, hebben den advocaet [*Adriaan van der Goes*] belast deselve sulcks over te leveren, 'twelck den advocaet oock ten selven dage ter praesentie van mr. Jacob van Eynde ende de Milde, de gedeputeerden van Mechelen en de gedeputeerden van Middelburgh gedaen heeft; verklarende voorts den voorsz. praesident dat de Staten van Hollandt *cum sociis* in meeninge waren noch een aerticul of twee over te leggen. Waerop hy praesident tot antwoordt gaf dat, ingevalle sy yet meer souden willen exhiberen, hetselve met den eersten doen souden, alsoo die van Brabandt daervan visie ende copie moesten hebben, ende dat

sy oock *simul et semel* haren sack souden furneren, want de Keyserlijcke Majesteyt voor sijn vertreck de voorsz. sake wilde doen vuideren ende termineren. – *Register Holland II, p. 619-620.*

Den 1 november 1549 heeft de Keyselijcke Majesteyt, ter presentie van mijn heere de prince ende de Majesteyt van de koninginne, sekere generale propositie voor alle de Staten van de landen van herwaertsover gedaen, henluyden danckende van de receptie van mijnen heere den prince, van de groote triumphe syner inkomste alomme gedaen, ende van de schenck hem gegeven; heeft mede de Majesteyt van de koninginne noch voor sekeren tydt gecommitteert tot de administratie van dese landen, hoewel sy daervan verdragh begeert hadde, alle hetselve breeder blijckende by de voorsz. propositie; heeft mede voor deselve Staten doen publiceren ende lesen de Pragmatique, dat representatie stadt grijpen sal in de landen van herwaertsover *in successione* van den oversten prince. – *Ibidem p. 620.*

Den 5 november, naer noene, heeft de Keyserlijcke Majesteyt de gedeputeerden van de Staten van Henegouwen, Hollandt, Zeelandt ende Utrecht gesamentlijck de particuliere propositie gedaen, versoeckende van henluyden tot toerustinge van sekere schepen van oorloge voor den tydt van vier jaren sekeren impost van dertigh stuyvers op elcke tonne ofte vat wyns, beloopende op elcke ame vijf stuyvers, breeder blijckende by den inhoude van deselve propositie.

Welcke propositie gedaen zynde, soo heeft den voorsz. advocaet van Hollandt uyt den naem van Hollandt, Zeelandt en Utrecht versocht copie van de voorschreve propositie, mitsgaders van het mandament daerby de ondersaten van dese landen toegelaten werden uyt Vranckrijck alle soorten van wynen te mogen brengen ende in dese landen transporteren, daervan in deselve propositie gementioneert was; ende oock bequamen dagh, overmits de winter, omme hare antwoordt in te brengen. Waerop by de Keyserlijcke Majesteyt henluyden copie van de voorsz. propositie ende mandamente, ende dagh omme hare antwoordt in te brengen geaccordeert is, den twintighsten van de maendt van november. – *Ibidem p. 624-625.*

De stadhouder, die zich tot de keizer had gewend met een verzoek tot uitstel van de dag waarop moest worden gereageerd, kreeg als antwoord dat zulks niet mogelijk was aangezien deze de dag daarna wilde vertrekken; hem werd tevens opgedragen via de advocaat de Staten van Holland te laten weten dat dese petitie van den impost op de wynen principalijck by syne Majesteyt gedaen was tot vorderinge van die van Hollandt ende Zeelandt, die daerdoor meest beschermt souden wesen, en daeromme syluyden haer devoir doen souden omme syne begeerte te accorderen.[1] – *Ibidem p. 626.*

Op 8 november deelde de pensionaris van Brussel, Tassaert, aan Van der Goes mee dat de Staten van Brabant daags tevoren haden geconsenteerd dat het artikel, dat de Staten van Holland na het indienen van hun repliek inzake de Gouden Bul nog hadden ingeleverd, inderdaad aan die repliek kon worden toegevoegd. De advocaat heeft vervolgens de sack *– het dossier met de stukken betreffende die zaak – aan de president Viglius overhandigd.*[2] *– Ibidem p. 626-627.*

17 november, resolutie van wet en raden van Middelburg. – Op de petitie van 5 R[ijnsgulden] op elk vat wijn te betalen door den koopman, zal men accorderen, behalve op 'pitauwe' en 'paelliette', die te laag van prijs zijn. Op den kant staat: 'Dit consent is verandert. Vide op den 21 in novembris 1549'. – *ZA, Handschriften nr. 847a, nr. 1031.*
21 november, alsvoren. – Besluit alsvoren. Toestemming voor 4 jaren. Men zal de K.M. de grieven der stad Middelburg vertoonen, wegens de ordonnantie beraamd op de wijnen en verzoeken dat ze in surceance zal gehouden worden op ten minste dat bij provisie alle wijnen te Middelburg ter stapel zullen komen.
Eene commissie benoemd om bovenstaand consent ten hove te dragen en te accorderen. – *Ibidem nrs. 1032, 1033.*

28 november 1549, Brussel. – Keizer Karel v accepteert het consent van de Staten van Zeeland tot het innen van een impost op de wijn aangevoerd uit Duitsland, Spanje, Frankrijk en elders, ten bedrage van 30 stuivers het vat, voor de tijd van vier jaar, om met de opbrengst de uitrusting van enkele oorlogsschepen te bekostigen; hij zal een verzoek van de Staten tot gedeeltelijke verlaging van het tarief en een rekest betreffende afschaffing van het congégeld in overweging nemen.

Alsoe onlancx ter generale vergaderinghe van den Staten van herwaertsover, gheschiet tot Bruyssel, naer zekere generale propositie der Key. Ma.^{t} den drye Staten van Zeelandt ooc int particulier heeft tzijnder presentie doen proponeren onder anderen dat soe tot bewaernesse ende bescermem van den landen ende steden ter zee ligghende die noch nyet zo wel ghesterckt ende ghefortiffiert en waeren, ende hanghende deselve fortificatie jeghens den anslach die de vyanden souden moghen doen, als ooc omme te beletten de groote schade die zijne Ma.^{ts} ondersaten daghelicx ter zee lijdende waeren deur de Schotten ende ander zeeroovers, zijne Ma.^{t} nootlick vandt de toerustinghe van seker scepen van oorloghe, omme waertoe te furnieren hem van noode was de hulpe ende bystandt van den voornomden Staten, alsoo dander beden by hemluyden gheconsenteert daertoe nyet strecken en consten omme de redenen breeder verhaelt; begheerende daeromme an den voornomden van Zeelandt ghelijck insghelijcx ghesciede an den anderen van den Staten van desen Nederlanden dat zijlieden tot derselver equipaige ende toerustinghe van scepen van oorloghe accorderen wilden ghelicht te worden up elck vat wijns ghebrocht uuyt Duy[t]schlant, Spaeignen, Vranckerijcke ende elders dertich stuuvers, voor den tyt van vier jaeren alleenlick, twelcke beloopen soude eenen deuyt up elcken stoop na uuytwysen de[r] specificatie vanweghen zijnder Ma.^{t} den Staten overgegheven, metgaders van seker placcaet dat daerup ghepubliceert soude worden, welcken middel zijne Ma.^{t} bevandt te wesen den bequaemsten ende ten minsten quetse van den landen, ende dat daeromme de voornomde van Zeelandt daertoe souden willen verstaen ende consenteren in deselve petitie ende contributie.

Waerup de voornomde Staten van Zeelandt ghelet hebbende, hoewel zij bevonden het landt van Zeelandt zeere bezwaert ende belast met groote excessive lasten, soe up de steden, ten platten lande als ooc up den vremden coopman aldaer arriverende, ende dat uuyt dier consideratie zij wel ghehoorsaeckt waeren te begheeren verdrach van sulcken impost, dewelcke zij vreesen causeren sal diversie ende vertrecken van den coopman in ander vremde landen, ende by dien volghen de desolatie ende meerder aermoede van den lande; nietmin consideratie nemende up tguent voors. es, omme te betooghen de uuyterste goetwillicheyt die zij draghen tot zijne Ma.^{ts} dienste, ende hopende dat deur de toerustinghe van den scepen die zijne Ma.^{t} doen sal het landt, ondersaten metgaders den coopman ende zeevarende man ghepreserveert ende beschermt sullen zijn jeghens de vyanden ende zeeroovers, hebben gheconsenteert in de voorn. contributie van dertich stuvers up elc vat wijns voor den tijt van vier jaeren lanck gheduerende; welverstaende indien dander landen daerinne nyet insghelijcx en accordeerden, dat tselve landt van Zeelandt daerof ooc sal ontlast zijn, ende dat al tselve zijn sal sonder prejuditie van den previlegien ende vryheden desselfs lants van Zeelandt.

Biddende nochtans zijne Ma.^{teyt} te willen modereren de taxatie van den petauwen ende pailletten ende regardt nemen dat deselve wijnen sulcken last qualic sullen connen draghen, als wesende van cleenen pryse ende meest ghesleten onder den ghemeenen man ende den aermen, ende oock dat anderssins den coopman soude bedwonghen zijn te min sulcke wijnen herwerts over te bringhen, ende by dien zijne Ma.^{ts} tollen vercort; doende daeromme de taxatie up denselven patauwen ende pailletten een derdendeel min dan dander wijnen ende naer advenant dat zij vertolt worden jeghens ander wijnen, te weten deselve te willen modereren tot twintich stuvers up elck vat. Biddende voorts dat zijne Ma.^{t} wilt regard nemen up de requeste die zijluyden zijne Ma.^{t} presenteerden nopende het

congie dat in Zeelandt betaelt wort ende nyeuwers elders, wesende eenen last grootelicx ten achterdeele van den lande ende lettel tot proffyte van zijne Ma.teyt, ende hemlieden daerup gheven goet appointement.

Welck accord zijne Key. Ma.t gheaccepteert heeft ende accepteert by desen, ende daerof den voornomden Staten bedanckt. Ende angaende de moderatie die zij begheerden gheschiet te worden up den petauwen ende pailletten voornomt, dat zijne Ma.t daerup ordineren sal als deselve bevinden sal oorboorlicxst voor de generaliteyt ende het ghemeen welvaeren van den landen van herwertsover, zo zijne Ma.t ooc doen soude up het inhouden van der requeste bij hemluyden ghepresenteert nopende het congie voors.

Ghedaen tot Bruyssel den XXVIIIen dach van november XVC neghen ende veertich.
Ondergheteeckent: Charles. Ende noch neerder: Ter ordonnantie van zijne Ma.t, Verreycken.
– Origineel (eigenhandig ondertekend): GA Middelburg, no. 495 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift (door R. de Pottre, naar het origineel): GA Goes, Oud stadsarchief nr. 188 (opschrift: Copie*). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2050.*

1 Op 23 november waren gedeputeerden van de Staten van Holland terug in Brussel om antwoord te geven op de propositie. Hun reactie viel in slechte aarde bij de regering, die op 25 november bij monde van de heer van Beveren liet weten dat, in tegenstelling tot Holland, 'de andere landen, als die van Brabandt, Vlaenderen, Arthois ende Zeelandt, gereedt waren simpelijck in de petitie van de Keyserlijcke Majesteyt te consenteren'; *Register Holland* II, p. 632-634.
2 Op 29 december sprak Van der Goes te Brussel met Viglius, waarbij de laatste toezegde om in de dupliek van die van Brabant door de Raad na te laten zien of daarin nog nieuwe feiten zouden staan die zouden noodzaken daarvan kopie aan Holland te geven, maar dat uitspraak gedaan zou worden op basis van de voorliggende stukken, waaraan geen nieuwe meer toegevoegd mochten worden, zodat de zaak nog vóór vertrek van de keizer beslist zou kunnen worden; *Register Holland* II, p. 658-659.

1759 1549 DECEMBER 29-30, BRUSSEL
e *Rekeningen van Jeronimus van Serooskerke, ridder, raad van de keizer en zijn rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van de twee jaren continuatie van de impost op wijn en bier ten plattelande van Beoosterschelde, ingegaan na de expiratie van de voorgaande twee jaren in mei 1549, bij consent van de Staten van het land van Zeeland op 29 december 1549 te Brussel door de koningin-regentes geoctroieerd te heffen voor de tijd van twee jaar, teneinde de opbrengst daarvan samen de vier groten op het gemet bij de breedte, die men daartoe eveneens in twee jaar zou schieten, te bezigen tot remboursement van de gelden die waren gelicht tot fournissement van de gratuiteit van 15.000 gulden, aan de prins van Spanje gepresenteerd bij zijn blijde inkomst en huldiging in Zeeland, alsmede tot fournissement van de 3000 gulden die resteerden van hetgeen in 1547 was overeengekomen tot uitrusting van enige oorlogsschepen tot bescherming van de haringvaart. – Afschriften: GA Middelburg, Register 'Rekeningen Beoosterschelde 1550-1557, nrs. 1-2 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nrs. 2052-2053.*

Rekening van Jeronimus Sandelin, heer van Herenthout, raad van de keizer en zijn rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, over het laatse ofwel vierde jaar van de 6 groten op het gemet, verschijnende decollatio Johannis [29 augustus] 1550,[1] *alsook van de andere 2 groten bij de breedte, op 30 december 1549 toegestaan voor de jaren 1549 en 1550 tot remboursement van de penningen geleend tot fournissement van de gratuiteit van 15.000 lb. van 60a gr. Vlaams, door de Staten van Zeeland geconsenteerd en gepresenteerd aan de prins van Spanje ter gelegenheid van zijn komst en huldiging in Zeeland. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekeningen Bewesterschelde 1547-1551, nr. 4 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 1990.*

30 december, Brussel. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard voor de prins van Spanje bij zijn komst in het gewest op te brengen een som van 15.000 Carolusgulden, welke som, samen met een achterstal van 3000 Carolusgulden, gevonden zal worden door de continuatie van de impost op wijn en bier gedurende twee jaren en door de heffing van 2 groten bij de breedte van elk gemet gedurende twee jaren.

Alzoe de Staeten van den lande ende graeflicheyt van Zeelandt hier tevoeren eendrachtelick overdregen hebben te presenterene mynen heere den prince voer eene gratuiteyt tzijnder compste ende huldinge in Zeelandt de somme van vyfthienduysent Carolusguldenen, ende overmits eenige zwaricheden gevallen upt remboursement van denzelven penningen, die by provisie ende volgende het scryven van der coninghinne regente gelicht zijn te dien eynde up financie, naerdien by den voorn. Staten ende gedeputeerden van dien gelet ende lange communicacie gehouden es geweest upt voorn. remboursement, eyntelick geresolveert ware geweest onder de geliefte van haere Ma.[t] by den prelaet, edelen ende de gedeputeerde van Reymerzwale, Goes ende der Tholen dat de voorn. 15.000 guldenen gelicht zouden worden by vercoopinge van renten upt voorn. landt van Zeelandt indien men coopers daertoe gewilleghen conste, ofte dat men dezelve penningen lichten zoude up finantie, welcke renten cours ende mede de hooftpenningen ofte de penningen gelicht up financie wederomme gevonden ende geremboursseert zouden worden uuyt de penningen commende van den impost van de wynen ende bieren nu loop hebbende up het platte landt van Zeelandt, denwelcken men continueren soude, metgaders ooc uuyt de continuatie van twee grooten up elck gemet landts alsoe die by haere Ma.[t] lestmael geconsenteert zijn geweest.

Waerinne die van Middelburch insgelycx consenteerden, anders hemluyden dochte dat men qualick coopers van renten vinden soude, nietmin ten uuytersten dat men de voorn. penningen lichten soude up finantien ende remboursementen by den middelen van continuatie van impost ende twee grooten, zoo voors. es; zoo insgelycx deden die van Zierickzee zonder dat zij redelick bevonden de gemeten eenichsins voordere te belastene alsoo dezelve genouch belast waeren.

Ende want noch ter vergaderinge van den voorn. Staeten zwaricheyt gevallen es up de middelen omme te vinden zeker reste spruytende uuyt penningen gelicht up financie int jaer XLVII omme die toerustinge van den schepen van oorloghe, zoe es insgelycx by den voorn. prelaet, edelen ende de voorn. van Reymerzwale, Goes ende der Tholen geresolveert dat men de voorn. reste, beloopende ter somme van dryeduysent Carolusguldenen boven de assignatien van tweeduysent guldenen eens by hemluyden gedaen, vinden, lichten ende rembourseren zouden by den middelen boven verhaelt. Ende die van Middelburch allegneerden dat dezelve reste behoorde gevonden te zijne up de persoonen ende plaetsen die meest proffyts genyeten van den harinckteylt, alsoo die spruytende es van penningen gelicht tot preservatie, zoe zij seyden, van denzelven harinckteylt; zoo insgelycx deden die van Zierickzee, seggende dat men soude moegen leggen daertoe eenen nyeuwen last ofte impost up den harinck, die up elck last harincx betaelt zoude worden by den coopman, ende zoovele als men tsamen adviseren zoude.

De coninghinne regente, up al tgundt voers. staet gelet hebbende, octroyeert ende accordeert dat men vanwegen den drye Staten van den lande van Zeellandt continueren zal den impost up wynen ende bieren alsnu cours hebbende up het platte landt van Zeelandt, in zulcker vougen ende manieren als hier tevooren geconsenteert es geweest int jaer zeven ende veertich voorn., ende dat voer den tyt van twee jaeren, metgaders oock dat gelicht sullen worden twee grooten up elck gemet landts, oock twee jaeren geduerende, ende in alder manieren als die geaccordeert zijn geweest int voorn. jaer sevenenveertich, omme de penningen daeraf commende geemployeert te worden tot remboursement van de penningen gelicht up financie oft renten tot furnissement van den voorn. gratuiteyt van vyfthienduysent guldenen, metgaders de reste voorn. gelicht ende noch loopende up financie, al nyet jegenstaende eenighe oppositie oft appellatie; ende dit voor dese reyse

alleenlick ende sonder prejudicie van den kueren, statuyten ende previlegien van deselven lande ende van eenen yegelick, ende sonder tselve te trecken in consequentie.

Gedaen te Bruessele den naestlesten van decembri XV^C negenenveertich.

Ondergeteeckent: Marie, ende noch neerdere: Ter ordonnancie van hare Ma.^t, Verreycken.

– Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 234, f. [ii]-[ii]v (opschrift: Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 306, f. 1-1v (opschrift:* Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) GA Goes, Oud stadsarchief nr. 188 (opschrift:* Copie; *op de achterzijde:* Acte van den 2 gr. up elck gemet lands ende continuatie van den impost voir den tijt van twee jaeren.*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 234-235v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 150, nr. 444.*

18 januari 1550, Brussel. – Keizer Karel v machtigt Maximiliaan van Bourgondië, admiraal van de zee, stadhouder van Holland enz., om in zijn naam in gebannen vierschaar te adjudiceren de bede van 2 groten per gemet, voor de tijd van twee jaren door de Staten van Zeeland geconsenteerd tot bestrijding van de 15.000 gulden die aan zijn zoon Filips zijn geschonken bij diens blijde inkomst en huldiging in Zeeland. – Origineel (volgens De Stoppelaar 'op perkament, met aanhangend groot en contrazegel in rood was'): GA Middelburg nr. 497 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2060.

a *Aldus De Stoppelaar; wel te lezen als* 40.
1 Voor deze bede zie de dagvaart nr. 1733.

1760 1550 APRIL 17, DEN HAAG

e *De steden Middelburg, Veere, Vlissingen, Westkapelle en Zoutelande, vertegenwoordigd door Dirk Willemsz. van Vlissingen en Pieter Matteusz. van Veere, voeren overleg met de Staten van Holland over een op te stellen ordonnantie over het kennipgaren en de lijndraaierij. – Register Holland III, p. 46-50.*

1761 1550 JULI 15-27, AAN DE MAAS IN NEDERHEMERT

b Willem Symon Maertsz., burchgemeester der stede Ziericxzee, betaelt van dat hij volgende tscryven van der coninghinne op den XV^en julij vyftich gereyst geweest es van Ziericxzee op de Maeze in de heerlicheyt van Hemert in Bommelrewaert, omme aldaer met de gedeputeerden van den Rade in Gelderlandt, de heere van Hemert ende de gedeputeerden van den Raede ende Rekeningen in Hollandt te visiteren de hoofden ende wercken by den voirs. heere van Hemert aldaer begonst, ende pretenderende dezelve te moegen voldoen nyet jegenstaende de verclaeringe by de Ma.^t van der coninginne den XVII^en septembris XLIX daerjegens gedaen etc., huere voirs. geschillen te verhooren, dezelve met eenige goede middelen te vergelycken ende apoincteren indient doenlick es, ende in gevalle neen, de zwaricheden van beyde zyden haere Ma.^t te rapporteren met zijn advys etc., breeder blyckende by de voirs. missive met dordonnancie van mijnen heeren van der Financien op den taux van zijn dachgelden; beloopende XIII dagen tot 6 s. 8 grooten sdaechs, facit met zijn quictancie daerop dienende, die men hier overlevert, vier ponden zes schellingen achte grooten Vlaems, maeckende in ponden dezer rekeninge 26 lb. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1049, f. 15v.*

1762 1550 JULI 31-AUGUSTUS 8, MIDDELBURG

c Dezen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] zijne vacatien ende dachgelden omme int leste van julio anno vyftich gereyst geweest te zijne van Ziericxzee tot Middelburg ende

aldaer de voergaende rekeninge van desen ontfange de anno XLVIII met de rekeninge van een jaer impost, geexpireert meye vyftich, voor mijn heeren gedaen te hebbene; daerinne den voirn. rentmeester gaende, besoingnerende ende wederkeerende gevaceert heeft den tyt van negen dagen tot 8 s. g. sdaechs, facit in ponden dezer rekeninge 21 lb. 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 282, f. 16v.*

e *31 juli. – Mathijs van Heeswijk, prelaat van Middelburg, met zijn secretaris mr. Gillis Brugman, heer Filips van Beveren, heer van Fontaines, met zijn gemachtigde Michiel van Hameel, mr. Jacob Valladolid, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de 13e rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geoctroieerd op 20 april 1547, en 2 groten bij de breedte van elk gemet, aan de koningin regente toegestaan op 26 maart 1547 en verschenen 1548. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 281, f. 24v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 150-151, nr. 447.*

31 juli. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de imposten, geoctroieerd op 30 december 1549 en verschenen 1550. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 306, f. 11v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 151, nr. 448.

3 augustus. – Dezelfde auditeurs horen de 10e rekening af van Jeronimus Sandelin, rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, toegewezen op 26 april 1547, en van 2 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 26 maart 1547 en verschenen 1548. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 232, f. [59]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 151, nr. 449.

1763 1551 vóór maart 5

e *5 maart, Brussel. – Keizer Karel v verleent aan de stad Middelburg een akte van prejuditie ter zake van het nieuwe lastgeld van 20 stuivers op de haring, benodigd tot bescherming van de buizen tegen de Schotten en andere zeerovers, dat de Staten van Zeeland hadden ingesteld op verzoek van de steden en dorpen die zich met de visserij bezighouden, zonder toestemming en zelfs zonder het horen van Middelburg. – Origineel: GA Middelburg, nr. 503 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2080.*

1764 1551 JUNI 25-JULI 3, ABDIJ TE MIDDELBURG

a Den voirn. Jan Boidijn [*klerk van rentmeester Jeronimus van Serooskerke*] zijne vacatien omme op den XXIIII^en^ marcij XV^C^ vyftich stilo Hollandie [*1551*] van Zierickzee in Waelcheren gereyst te zijne ende aldaer desen ende de rekeninge van den impost Beoisterschelt, expirerende meye LI, gelevert te hebbene omme by mynen heeren den prelaet, edelen ende die van Middelburgh gevisiteert te werdden voor daudicie derzelver, naer ouder coustume ende ordonnancie van der Ma.^t^; daerinne gevaceert twee dagen, facit ten pryse voers. in ponden deser rekeninge 32 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 282, f. 17.*

c Dezen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] zijn vacatien ende dachgelden van dat hij den XXV^en^ junij XV^C^ LI van Zierickzee gereyst geweest es naer Middelburgh ende aldaer de voergaende rekeninge van dezen ontfanghe de anno XLIX met de rekeninge van een jaer impost, geexpireert meye LI, gedaen te hebbene voor mynen heeren; daerinne den voirn. rentmeester gaende, besoingnerende ende wederkeerende gevaceert heeft den tyt van negen dagen tot 8 s. g. sdaechs, facit in ponden dezer rekeninge 21 lb. 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 283, f. 19.*

e *27 juni. – Mr. Gillis Brugman, secretaris en gemachtigde van de prelaat van Middelburg, Michiel van Hameel, gemachtigde van de heer van Beveren, mr. Jacob de Valladolid, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de 14e rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geoctroieerd op 20 april 1547 en verschenen 1549. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 282, f. 18-18v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 151, nr. 451.*

27 juni. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de imposten, geoctroieerd op 30 december 1549 en verschenen 1551. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 307, f. [10]-[10]v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 152, nr. 452.

29 juni, abdij te Middelburg. – Dezelfde auditeurs horen de 11e rekening af van Jeronimus Sandelin, rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geoctroieerd op 26 april 1547 en verschenen 1549. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 233, 53v-54. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 152, nr. 453.

29 juni. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de imposten, ontvangen van 18 mei 1550 tot 17 mei 1551. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 259, f. 18v-19. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 152, nr. 454.

1765 1551 SEPTEMBER 15, VEERE

e Denzelven [*Jan Tollin, gecommitteerde klerk van rentmeester Jeronimus Sandelin*] gelijcke 24 s. over zijne vacatien ende schuythuere van up den XV^en^ derzelver maendt gereyst thebben bij den voorn. heere van Beveren ter Vere, daer die van den Staeten slants van Zeellandt vergadert waeren omme te adviseren up de visitacie van de scepen volgende tbevel van de Ma.^t^ van den Co., blijckende bij zijn quitancie, hier overgelevert. Daeromme hier de voors. 24 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 413, f. 147.*

1766 1551 OKTOBER 21, BRUSSEL

e *21 oktober, Brussel. – Landvoogdes Maria van Hongarije keurt goed dat tot betaling van de renten die ten laste van Zeeland lopen, de Staten 6 groten bij de breedte van elk gemet gedurende vier jaren zullen opbrengen.*

Alzoe int consenteren van der bede van twaelff grooten steenschietens ende acht grooten by der breede up elck gemet landts over al Zeellandt, der Key Ma.^t^ geaccordeert by den Staeten desselfs landts in de maendt van decembri XV^C^ acht ende veertich, vier jaer lanck geduerende, waeroff teerste vierde jaer vervallen is sint Jansmisse decollatio [*29 augustus*] lestleden, by den voorn. Staeten alsdoen nijet geraempt noch gesloten es geweest wat men schieten zoude voer de voorn. vier jaeren tot betalinge van den renten ende andere desselffs landts lasten, soe eyst dat zijluyden zedert daerup vergadert geweest zijnde hebben tsamen geaccordeert onder de goede geliefte der Key. Ma.^t^ dat men daertoe schieten zoude zes grooten up elck gemet lants by der breede ten vollen schote staende, ten proffijte van denzelven lande, daerinne mede begrepen die van Dreysschere, dewelcke, hoewel zijlyeden mede belast ende arrestabel zijn voer dezelve renten, nochtans bevonden de voorn. Staeten dat zijluyden tzelve schot betaelden tot proffijte der Key. Ma.^t^ ende nijet in minderinge van denzelven lasten ende secours van den voorn. lande, hoewel in alle de beden zijnder Ma.^t^ geconsenteert de voorn. van Dreysschere beneffens den anderen van Zeellandt mede contribuerende zijn geweest, gelijck der Key. Ma.^t^ dat^a^ kennelijck was ende men betoogen zoude met diverschen acten indient noot waere; biddende daeromme hemluyden tzelve te willen octroyeren ten eynde dadjudicature daeraff geschien mach met de bede van twaelff

grooten steenschietens ende acht grooten by der breede voorn., ende naer ouder costuymen mitgaders oick de rekeningen van denzelven zes grooten gedaen voer den drye Staeten desselfs landts ofte huerluyder gecommitteerden.

De coninginne douaigiere van Hongeryen, van Bohemen etc., regente ende gouvernante in den lande van herwaertsovere, hebbende tvoors. accord voor bequaem, heeft in den name ende vanweghen der Key. Ma.[t] den Staten van Zeellant tselve geoctroyeert ende geconsenteert, octroyeert ende consenteert by desen, zonder nochtans daerinne te begrypene noch contribuabel te makene metten anderen die gemeten gelegen in de heerlicheijt van den Dreysschere, als competerende der domeijnen van der Key. Ma.[t].[1]

Gedaen te Bruessele den XXI[ten] dach van octobri XV[C] eenenvyftich.

Onderteeckent: Marie, ende: Ter ordonnancie van haere Ma.[t], Verreycken.

Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 39 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 237, f. [i]-[i]v (opschrift: Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 284, f. [1]v (opschrift:* Copie*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 237-238 (opschrift:* Acte van zes grooten op elck gemet landts te mogen schieten, tot betalinge van den renten voor vier jaer, met exceptie van den gemeten in Dreijsschere als competerende der domeijnen zijne Ma.[t]*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 152, nr. 456.*

23 oktober. – Keizer Karel V benoemt Maximiliaan van Bourgondië, heer van Beveren en Veere, admiraal van de zee en stadhouder-generaal van Holland, Zeeland, West-Friesland en Utrecht, tot zijn gemachtigde om van de leenmannen van Zeeland toewijzing te verzoeken van de bede van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet. – Origineel (volgens Fruin 'met het geschonden zeegel van den keizer in roode was'): ZA, Prelaat en Edelen nr. 27 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 152, nr. 457.

a *Lezing van dit door R. de Pottre interlineair toegevoegde woord is niet zeker.*

1 In GA Middelburg bevond zich een afschrift van de rekening van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van de ontvangsten van het eerste vierde jaar der extraordinaris bede van 6 groten Vlaams bij de breedte van elk gemet, in het kwartier van Beoosterschelde, verschenen sint Jansdag decollatio [29 augustus] 1551, bij gemeen accoord van de Staten van Zeeland en met consent en octrooi van de koningin-regentes op 21 oktober 1551 te Brussel over heel Zeeland toegestaan voor de tijd van vier jaar, tot betaling van de renten en lasten van het land. – Vermeld: De Stoppelaar, *Inventaris,* nr. 2092.

1767 1552 JANUARI 1-5, BRUGGE

b Denzelven [*Klaas van Caneghem, als gezworen bode van den comptoire Bewesterschelt*] noch 14 s. over zijn vacacien van thebben ommegereyst volgende tscrijven van de Majesteyt van den Co. omme te convoceren ende vergaderen de Staeten van den lande van Zeellant Bewesterschelt ten eynde zij seynden zouden huere gedeputeerde binnen der stadt van Brugghe den eersten dach van januario XV[C] LI om mitten Staeten van allen den anderen landen van herwaertsover die daer ten zelven daege bescreven waeren te hooren ende verstaen tgene men hen van zijnder Majesteyt wegen zouden doen proponeren ende verclaeren angaende de welvaert, versekertheden, preservacie ende beschermenisse van dien, blijckende bij copie auctentyck van der missive in date den III[en] dach van december XV[C] LI hier met quytancie overgelevert. Dus hier de voers. 14 s., valent 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 186, f. 111.*

Claes van Canegem, bode van den comptoire Bewesterscelt, de somme van elff scell. grooten Vlaems over 11 daigen tot 12 gr. sdaichs bij hem gevaceert in twee diversche stonden reysende uuyt Middelburch ter Goes ende Reymerzwale aen de wetten met brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*], inhoudende advertissement van de dachvaert

ende gemeen convocatie van den Staeten volgende des M.[ts] brieven, blijckende bij zijne quitancie hier overgelevert. Dus hier de voors. 11 s. gr., valent 3 lb. 6 s.[a] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 192, f. 135.*

Den voorn. bode [*Jennyn Verbrugghe, bode van Beoosterschelde*] van dat hij ten ghewoonlicken plaetsen ommegedraghen ende vercondicht heeft een dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] placcaet in date den XII[en] decembris XV[C] LI, inhoudende dachvaert van den Staten van Zeelandt te Brugge, ende dat achtervolgende der Co. Ma.[t] besloten missive omme aldaer mitten anderen Staten van den landen van herwaertsover te hooren ende verstaen tzelve hare Ma.[t] zoude doen proponeren ende verclaren, die men hier tzaemen overlevert; betaelt bij zijne relatie, inhoudende quictancie overgelevert upt XIII[e] voirgaende article, zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 980, f. 60.*

e *De deputatie van de Staten van Holland, op 3 januari gearriveerd, meldt dat op de 5e van die maand een generale propositie aan alle Staten wordt gedaan,* groot wesende negenthien bladeren; *na particuliere behandeling van hun eigen zaken*[1] *vertrekken de Hollandse gedeputeerden op 10 januari. – Register Holland III, p. 169.*

18 januari, Veere. – Maximiliaan van Bourgondië, stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht, schrijft aan landvoogdes Maria van Hongarije over de overstromingen in Zeeland en de moeilijkheden die hij ondervindt bij het verkrijgen van de bede.

Madame, pour l'incertitude des dommaiges et fortunes des inundations advenues au pays de Zelande, Hollande, Brabant et Flandres, je n'ay sceu plus tempre escrire a Vostre Majesté; et combien je pense que desjà Vostre Majesté est de tout assez informée, pour nouvelles, les pays d'Hollande n'est inundé sinon de quelques poldres sur la Meuse, comme le ay peu entendre par aucuns gens venantz de là. Ce que est sur la coste de Flandres et Brabant, l'on dist, madame, que tout est inundé jusques a Malines et Ruplemonde.

D'aultre part, madame, touchant Zélande, l'isle de Walchre, Schauwen, Duvelande et la pluspart de Zuyt-Beverland ont encoires soustenu (graces a Dieu), combien que les dycques sont plus endommagees et gastees que sy l'inundation y eust esté; toutesfoiz espere que beaucoup de fruictz de terre pourront estre receulliez, desquelz, pour l'influence des eauwes qui ont passé les dycques, plusieurs ont esté gastez. Et sy Dieu ne nous garde pour le moingz deux mois d'avoir grandz vents et haultre maree, que tous les pays sont pour se inunder, pour estre temps de yver, et que le fange ou terre que l'on y mecteroit ne peut scecher.

Madame, il y a, a present, du pays inundé que ne feurent aux aultres inundations passées, si comme La Thoille, Porfliet, Saint Maertensdyck, Scherpenisse, Westkercke; et de nouveau plusieurs poldres en Zuyt-Beverland sont inundez, la ou j'ay grand dommaige et perte, comme je craingz, d'ung revenu annuel montant à bonne somme, sans les dommaiges que sont, tant de maisons, arbres que moullyns, cogneuz à ung chascun, dont pour ma part en ay grand degast a ma mayson, et perdu sept ou huit moullyns, et environ de quatre cens arbres abatuz entour de ma mayson.

D'aultre part, madame, pour preserver le pays de Walchre, l'on a par commun accord assiz par provision dix solz sur chascune mesure promptement, pour remedier aux inconvenientz des dycques et reparer icelles tant qu'il sera possible, quy montera a vingt mille florins. Et, comme j'entendz, les aultres pays feront le semblable selon leur necessité; et, a ce que je voy les affaires disposees, n'est que ayons secours et grace de l'ordinaire ayde, il n'est possible de soustenir les despens, et enfin le pays se abandonnera ou vendera a bon marchie es mains de laboureurs ou aultres povres fermiers, lesquelz en telle necessité n'ont la puissance de furnyr l'argent que y fauldroit pour resister et reparer a telz inconvenientz.

Madame, quant a l'ayde de quarante mille florins que Vostre Majesté a demandé sur

le pays de Zelande, il estoit conclu de gratifier Sa Majesté, et l'on eusse trouvé moyen selon icelle; mais a présent, voyant la calamité de ce pays, je craingz, madame, que il est impossible de riens en tirer, et faict a croyre que plustost chascun en soy requerreroit assistence. Suppliant Vostre Majesté prendre cestuy mon advertyssement de bonne part, et m'advertyr de son bon plaisir de ce que auray a respondre et remonstrer aux députez des villes, lesquelz en partie sont venuz vers moy faire leurs excuses de la demande, me pryant vouloir faire cestuy advertissement a Vostre Majesté, et croire que les affaires se retreuvent en telle impossibilité qu'ilz ne voyent moyen pour complaire a Vostre Majesté en ceste demande, pour les raisons susdictes.

Madame, il vous plaira me commander voz nobles plaisirs pour les accomplyr, aydant le Createur, auquel je prie, aprez m'estre très-humblement recommandé a la bonne grace de Vostre Majesté, octroyer a icelle l'accomplyssement de voz très-haulx désirs.

De la Vere, le XVXIII^Me^ de janvier XV^C^ LI, styl de court.

Vostre treshumble et tresobeisant serviteur, M. de Bourgogne.

– Editie: door M. Gachard, in zijn 'Analectes historiques. Septième série', Compte rendu des séances de la Commission Royale d'Histoire, ou recueil de ses bulletins. Deuxième série 12 (Bruxelles 1859, p. 359-516), p. 403-405, nr. CCXXIII (naar het 'Original, aux Archives du royaume').

18 maart. – Burgemeesters en regeerders van Gouda zenden aan de wet en raad van Middelburg een gemachtigde om, naar aanleiding van hetgeen tussen de wederzijdse gedeputeerden op de generale dagvaart te Brugge in januari was besproken betreffende de lijndraaierij, verder met hen te onderhandelen over hun voorstel om te Middelburg voortaan alleen garens hebbende den Goudtschen brandt *toe te laten.*[2] *– GA Middelburg, Register 'Brieven aen de stadt 1550-1579', nr. 8 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2125.*

a *In de marge van deze post, opgenomen in de rekening over het jaar 1557, tekende de Rekenkamer aan*: Loquatur opte impertinencie van deesen quitancie hier gementioneert, want deesen reysen gedaen zijn anno LII ende van date anno LIII. Des rentmeesters clercq hierop gehoert, verclaert deesen in voorgaende rekeninge vergeeten te zijn ende wordt zulcx de quitancie hier overgenoemen.

1 Op 7 januari ontvingen de Staten van Holland een particuliere propositie, inhoudende een eis van 200.000 gulden, te betalen in twee termijnen (maart en juni), welke op hun dagvaart van 12 januari als excessief werd beoordeeld; wel konden zij rekenen op hulp van die van Zeeland, die ook te hoog waren aangeslagen. Vanouds was immers in generale petities van Holland en Zeeland samen slechts het derde deel van de Brabantse bijdrage geëist, en nu was dat de helft. Aangezien nu van Brabant 400.000 guldens en van Zeeland 40.000 Carolusgulden was gevraagd, zou voor Holland 100.000 de maximale eis moeten zijn. Op 27 februari geeft de landvoogdes die van Holland te kennen dat alle andere landen de gehele petitie geaccordeert hebben (*Register Holland* III, p. 172-173, 180-181, 219).

2 Op die generale dagvaart was voor Gouda burgemeester Dirk Cornelisz. aanwezig: *Register Holland* III, p. 162.

1768 1552 APRIL 25, BRUSSEL

e *25 april, Brussel. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 40.000 Carolusgulden, welke som gevonden zal worden uit een impost op wijn en bier, ten plattelande gesleten, alsmede een algemene impost op het vee, de tarwe en de rogge.*

Alzoo in de maent van januario lestleden de coninginne douagiere van Hongrien, van Bohemen etc., regente ende gouvernante van den landen van herwaersovere, vanwegen der Key. Ma.[1], onsen souverain heere ende natuerlicke prince, den gedeputeerden van den Staten van Zeelandt, met den anderen Staten van desen voors. landen gheroupen ende vergaedert wesende binnen der stadt van Brugghe, heeft doen proponeren ende verthoonen

onder andere dat omme te moghen wederstaene den aenslach ende invasie van den Franchoisen vyanden zijnder Ma.t zoowel te waetere als te lande van noode was te lichten ende upbringhen groote ende excessieve sommen van penningen boven de belastinghe die zijnder Ma.t in meeninghe was te doene up zijne demeynen by vercoopinge van renten, begheerende daeromme de voorn. hare Ma.t dat de Staten van den lande van Zeelandt zijne Key. Ma.t daertoe consenteren wilden de somme van viertichduysent guldenen eens, ende die te vinden ende upbringen in ghereede penningen by daelderbequaemste middelen moghelick zijnde, te betaelen te weten deen helft binnen de maent van maerte daeraen volgende ende dander helft sint Jansmisse [*24 juni*] naestcommende;

waerop de voorn. Staten van Zeelandt, gehoort rapport van hueren voirs. gedeputeerden ende naer diversche vergaederingen ende communicacien by hen gehouden, hebben by huere gedeputeerde comparerende by hare Ma.t up huydent datum van desen doen zeggen ende verthoonen dat hoewel zij gedelibereert hadden in alder diligencie up de voirn. peticie te resolveren ende hare Ma.t vruchtbaerighe antwoorde terstondt over te zeynden, es tzelve nochtans henlieden belet geweest by der eerster hooge vloet ende inundacie van den dryen die gheschiedede den XVen der voors. maendt van januario, ende zedert by andere twee daernaer ghevolcht, diet voorn. landt ende inwoonende van dien in zulcken staet, last, alteracie, benautheyt ende aermoede gebrocht ende ghelaeten hebben dat tzelve nyet wel doenlicken en waere by specifficacie hare Ma.t te verthoonen, alzoo eenighe van den landen noch geinundeert liggen ende qualicken te resolveren es oft men die bedycken zal oft laeten dryfven, ende oick uuyt dien dat dandere die nyet geinundeert en zijn zoo gheramponeert, bedorven ende vergaen zijn dat de calculacie van den sommen die se costen zullen nyet wel doenlick en zijn, ende die penningen noch erghere om vinden.

Nyet jegenstaende al twelcke ende oick de lasten die de steden ordinaerlicken hebben ende bovendyen noch supporteren moeten tot der fortifficacie jeghenen den vyanden, ende oick de sobre neeringhe dyer es over al tlandt, de voorn. Staten aenmerckende de groote nootsaeckelicheyt ende omme te beliefven zijnder Ma.t boven haer macht, hebben geaccordeert ende accorderen mits desen derzelver zijnder Key. Ma.t die somme van viertichduysent Carolusguldenen eens by hare Ma.t gheeyscht, waeraf deen helft upgebrocht wesen zal in de maent van novembre naestcommende ende dander helft meye daernaer, dewelcke somme gevonden ende ghelicht zal worden onder de goede gheliefte van hare Ma.t by den middelen ende imposten hiernaer verclaert.

In den eersten dat men over al tplatte landt van Zeelandt lichten zal up elcke ame wyns zes scellingen grooten Vlaems, up het inbrouwen dubbel biers ende alle vrempde bieren over zee comende twee scellingen grooten, up elcke tonne cleyn biers twaelf grooten; up de hoornebeesten ende andere zoowel binnen den steden als ten platten lande voorn., te weten op eenen osse van vier jaeren ende daerenboven twaelf grooten, die daer onder zijn als van drie jaeren acht grooten, van een eenwinter vier grooten, van een calf twee grooten, een schaep twee grooten, een lam eene grooten ende voor een vercken drie grooten, te betaelen de voorn. imposten by dengheenen die de voorn. beesten slaen zullen; van elcke zack terwe ghemaelt in den steden oft ten platten lande oft die blyft gemaelen gebrocht binnen den lande twee grooten, up mesteluyn ende rogghe een grooten, te betaelen by dengheenen diese ter molen bringhen zal. Van welcke imposten nyemandt vry wesen zal, geestelick oft weerlick, edel oft onedel, capiteyn oft knechten, visscher oft coopvaerder noch oick mede de scepen van oirloge, uuytgedaen alleenlick de vier biddende ordenen; ende zullen de voorn. imposten verpacht mogen worden oft by hueren gecommitteerden doen ontfaen, zoo zij proffitelicxt ende gereets vinden zullen omme de voorn. somme up te bringen; ende tot lichtinghe ende effecte van dien bespreken, maken ordonnancien, stellen condicien ende peynen als men gewoonlicken es ende pleecht te useren tot voirderinghe van diere ghelycke beden.

Biddende hare Ma.t dezelve middelen te willen accepteren als bevonden wesende de alderbequaemste ende ghereetste, ende oick mede tevreden te willen zijne met de voorn.

termynen indien de voorn. somme nyet eer upgebrocht en kan werden, twelcke nochtans de voorn. Staten hopen dat jae; biddende voorts hare Ma.t tzelve landt beschermenisse ende fortifficacie van dyer te willen hebben voor gherecommandeert zoowel jeghens der zee als jeghens de vyanden uuyt dyen, dat hare Ma.t bet kennelicken es de groote importancien van dien.

Welck accord de coninginne Ma.t, hebbende voor bequaem, heeft up de condicien ende manieren voors. gheaccepteert ende accepteert by desen, ende daeraf den Staten bedanckt; behoudende dat dimposten hiervooren gemencionneert verpacht zullen worden by den Staten den meest daeromme biedende, ende dat de betaelinghe van de bede voors. gheschien zal te Baefmisse [*1 oktober*] ende Kersmisse naestcommende by gelycke porcie, mit condicien nochtans indien up den termyn van Baefmisse men bevindt dat men alle die penningen nyet en heeft konnen innen oft ontfaen, dezelve hare Ma.t zal alsdan daerop regard nemen omme denzelven termyn uuyt te stellen ende verlangen, gelyck oick gheschien zal op den tweeden termyn indien men bevindt zulcx nootlick zijnde.

Ghedaen tot Bruessele den XXVen dach van aprille XVC twee ende vyftich.

Onder stont ghescreven: Marie; ende beneden: My jegewoirdich, ende onderteyckent: Verreycken.

– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 309, f. [i]-[ii] (opschrift: Copie*); (gelijktijdig) ARA Brussel, Audiëntie nr. 667, f. 358-359v (opschrift:* Copie*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 239-241v (opschrift:* Accord van 40.000 lb. tot 40 gr. het pont, te lichten bij seker imposten soewel ten platten lande als in den steden, als hier in den text*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 154, nr. 459.*

1769 1552 MEI 7, ?

e *Concept en voorwaarden, geraamd en gesloten door de gedeputeerden van de Staten van Zeeland, betreffende de heffing van impost op binnen Zeeland gemalen tarwe, rogge en masteluin, tot fournissement van de bede van 40.000 gulden die in 1552 aan de keizer was geconsenteerd. – GA Middelburg, Register 'Instructiën en ordonnantiën op diverse impositiën', no. 11 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2109.*

1770 1552 KORT NA JUNI 10, VEERE

b *10 juni, Veere. – Maximiliaan van Bourgondië verzoekt de regering van Middelburg haar gedeputeerden te willen zenden naar de te Veere te houden dagvaart, om zich samen met de andere steden en dorpen van Zeeland die zich met de visserij bezighouden te beraden op de preservatie van de op handen zijnde haringvaart. – Origineel, eigenhandig ondertekend: GA Middelburg, Register 'Brieven aen de stadt 1550-1579', nr. 9 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2113.*

1771 1552 JUNI 21, ?

a *12 juni. – Burgemeesters, schepenen en raden van Middelburg benoemen Cornelis Scobbelantsz. tot hun gemachtigde ter auditie van de rekeningen van de rentmeesters van Zeeland.*

Allen dengenen die dese lettren zullen zien oft hooren lesen, de burchmeesters, scepenen ende raden der stede van Middelburch in Zeelant, saluyt. Alzoo de coninginne duwagiere van Hongerye, regente van den landen van herwaertsovere, by acte gestrect op den derden dach in maerte anno XVC dryenveertich voor Paesschen [*1544*] onder andere geordonneert heeft dat de stede van Middelburch zoude deputeren een gecommitteerde die zoude mette gedeputeerde van den Staten van Zeelandt anhooren de rekeninge van den lande van

Zeelandt, so eyst dat wy, betrauwende de cloecheyt ende wysheyt van den eersamen ende voorsienigen Cornelis Schoblant, gecommitteert hebben ende committeren by desen den voors. Cornelis om de rekeninghe te anhooren ende debateren die de rentmeesters van Zeelant doen sullen van den handelingen die zijlieden hebben sullen vanwegen slants van Zeelandt, ende deselve rekeninge te sluyten ende helpen sluyten, ende te doen al tgundt des een goet auditeur sculdich es van doene in materie van rekeningen, volgende de voors. acte van der coninginne in date den III^en van maerte XV^C XLIII voors.; ende dit al onder zulcke baten, proffiten ende emolumenten als daertoe staen.

Des toorconden zo hebben wy burchmeesters, scepenen ende raden voors. den zegel ten saken der voors. stede van Middelburch hieronder an doen uuythangen up den XII^en in junio XV^C LII.

Onderteeckent: Friese; ende was met een uuthanghende groonen zeghel van die van Middelburgh.

– Afschrift: ZA, (door R. de Pottre, naar het origineel) Prelaat en Edelen nr. 234, f. [i]v (opschrift: Copie van den commissie van Cornelis Schobbelantz. van het auditeurscip van dern rekeninghen des lands van Zeelant voor die van Middelburgh, vacerende bij het overlijden bij wijlen meester Jacop de Valladolijd*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 153, nr. 461.*

e *21 juni. – Mr. Gillis Brugman, secretaris en gemachtigde van de prelaat van Middelburg, Michiel van Hameel, gemachtigde van de heer van Beveren, Cornelis Scobbelantsz., gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Zeeland, horen de 12e rekening af van Jeronimus Sandelin, rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, toegewezen op 26 april 1547 en verschenen 1550, en van 2 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 30 december 1549 en verschenen 1550. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 234, f. 49v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 153, nr. 462.*

1772 1552 JULI 14, HUIS ZANDENBURG BIJ VEERE

a *Kort voor 27 juni schrijft de heer van Beveren aan de Staten van Holland dat van de twee middelen die er zijn om de haringvaart te beschermen, namelijk vrijgeleide en oorlogsschepen, die van Zeeland oordelen dat* de bequaemste, seeckerste en[de] gevoeghlijckste middel *zou zijn dat van het vrijgeleide,* vermits de saufconduiten veel eer te krijgen zijn dan men de schepen van oorloge soude mogen toerusten; dat oock de voorsz. saufconduiten merckelijck min souden kosten; dat oock de haringhbuysen by de saufconduiten beter dan by de schepen van oorloge verseeckert souden sijn. *Die van Vlaanderen prefereren evenwel het middel van de oorlogsschepen. Wanneer die laatste optie zou worden gekozen, zouden de Zeeuwen vier oorlogsschepen willen uitreden, de Vlamingen zes; van de Hollanders, die immers meer aan haringvaart doen, verwachten zij er acht. Ook de Hollanders hebben een voorkeur voor vrijgeleiden, maar wanneer zij dat op 10 juli te Veere aan de heer van Beveren meedelen, laat die weten dat de landvoogdes staat op de oorlogsschepen. – Register Holland III, p. 267-268, 273-276, 279-282.*

b *13 juli. – De regering van Veere verzoekt die van Middelburg de stuurlieden, reders en anderen die zich met de haringvaart bezighouden te willen uitnodigen de vergadering bij te wonen die de volgende dag op het huis Zandenburg zal worden gehouden tot gemene welvaart der visserij. – GA Middelburg, Register 'Brieven aen de stadt 1550-1579', nr. 10 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2114.*

13 juli, Veere. – Maximiliaan van Bourgondië stuurt een gelijke uitnodiging aan de

burgemeesters van Middelburg, met de kennisgeving dat ook de vissers van Domburg ter vergadering zijn opgeroepen. – Ibidem nr. 11 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2115.

e *17 juli. – De heer van Beveren schrijft aan de heer van Assendelft over de haringvaart. – Register Holland III, p. 284.*

1773 1552 AUGUSTUS 28-29, ABDIJ TE MIDDELBURG

e *28 augustus. – Mr. Gillis Brugman, secretaris en gemachtigde van de prelaat van Middelburg, Michiel van Hameel, gemachtigde van de heer van Beveren, Cornelis Scobbelantsz., gemachtigde van Middelburg, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Zeeland, horen de 15e rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, toegewezen op 20 april 1547 en verschenen 1550, en van 4 groten bij de breedte van elk gemet, geoctroieerd op 30 december 1549 en verschenen 1550; Ieman Klaas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, maakt bezwaar het reces te tekenen.*[1] *– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 283, f. [22]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 154, nr. 464.*

29 augustus. – Per 30 juni 1551 is een staat van de lasten en schulden van Zeeland opgemaakt. De tekst van de staat eindigt:
Aldus compt tlandt hier goedt 6666 lb. 13 s. 5 d. Met welcke somme van 6666 lb. 13 s. 5 d. gheadviseert es bij mijnen heere den prelaet metten ghedeputeerde van mijnen heere van Beveren ende van den steden van Zeelandt ghelost te worden bij den rentmeestere van Zeelandt Bewesterschelt 400 guldens renten loopende tot laste van denzelven lande, die hem proufittelicx duncken sal.

Aldus ghedaen ende gheadviseert binnen der abdie van Middelburch den XXIX^en^ dach van augusti XV^C^ LII.
Ende es ten zelven daghe gheadviseert dat de rentmeesters van West ende Beoisterschelt zullen voort anne heurlieder rekeninge zenden tusschen elcken Lichtmesse [*2 februari*] ende Vastelavonde in handen van den pensionaris van Prelaet ende Eedelen omme die voorts te distribueren de Staeten van den lande van Zeelandt.
– Afschr. (gelijkt.): GA Goes, Oud-archief nr. 189.

1 Namens de rentmeester tekent diens klerk Jan Boidijnsz.

1774 1553 KORT NA JANUARI 6, BRUSSEL

N.B. Aan deze dagvaart wordt gerefereerd in de considerans van de akte van acceptatie, opgenomen onder volgend nr.

b Den voorn. bode [*Jennyn Verbrugghe, bode van Beoosterschelde*] van dat hij achtervolgende der Key. Ma.^ts^ besloten missive, uuyten Walsche int Duytsche getranslateert, over al Beoisterschelt ommegedraghen heeft een dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] bezegelt placcaet in date den VI^en^ januari XV^C^ tweenvyftich stilo Hollandie [*1553*], die men hier tzamen overlevert, inhoudende zekeren dachvaert van den Staten van Zeelandt tot Brucelle etc.; betaelt by zijne lettre van relatie, overgelevert upt negenste voorgaende article, zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 981, f. 68.*

e *Van deze of van een overeenkomstige bijeenkomst van de Staten (of de Staten-Generaal) in 1553 (of beter gezegd in het Paasjaar 1553), waarop de keizer geld vroeg voor zijn ondernemingen tegen Frankrijk, is de propositie bewaard gebleven: GA Goes, Oud-archief nr. 189 (met het opschrift:* Demande du l'Empereur faicte aux Estats pour subside contre le Francois l'an 1553).

1775 1553 APRIL 28, BRUSSEL

e *28 april, Brussel. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 40.000 gulden, welke som gevonden zal worden uit een kapitale omslag over het platteland van 20.000 gulden, de achtste penning van de huizen in de steden tot een bedrag van 10.000 gulden, en de verkoop van rentebrieven tot een gelijk bedrag, waarvoor de lopende imposten zullen worden verlengd; tegelijk verleent zij octrooi voor de renteverkoop.*

Alzoo ter generaele vergaederinge van den Staten van herwaertsover, onlancx geschiet tot Bruessel, de Key. Ma.[t] daer jegewoirdich zijnde heeft de voirn. Staeten doen verthoonen hoe dat den coninck van Vranckeryc zonder eenich recht oft redenen daertoe te hebben desen jegewoirdighe oirlooghe begonst ende continuerende was, gedaen hebbende voor eenich ontzegh den roef ende neminge van schepen ter zee ende andere aenslagen ten lande, eenen yegelick kennelick, nyet jegestaende dat zijne Key. Ma.[t] by alle middelen gesocht heeft te onderhouden den paix omme te schuwen het quaet ende den overlast van den onderzaeten die gemeenlick uuyt dorlooge spruytende zijn, om welcke anslagen ende invasien te wederstaen van noode was zijne K.Ma.[t] hulpe ende bystandt van zijne onderzaeten, ende onder andere doende begeeren int particulier aen den drie Staeten van zijnen lande ende gravelicheyt van Zeelandt aldaer by huere gedeputeerden geroupen ende vergaedert zijnde dat zijluyden zouden willen accorderen de somme van tsestichduysent Carolusguldenen, te betaelene in twee termijnen, te wetene deen helft den eersten van meye drienvyftich naestcommende ende dander helft den eersten van oughst daernaer volgende, te vindene by zulcke middelen als zijluyden tzamen zouden adviseren;

waerup by de voirn. Staeten zekere vergaederingen ende communicatien gehouden zijn geweest, zouckende alle middelen om zijne Ma.[t] boven huerlieder macht te believen nyet jegestaende daermoede van den onderzaeten, diminucie ende verlies van den lande ende dorpen geschiet by drie leste inundatien van den jaere eenenvyftich, ende hoewel de voirn. Staeten omme de lasten benautheyt, groote aermoede van den inwoonders ende de grootte beden alsnoch loop hebbende met andere merckelycke redenen, de coninginne douaigere van Honghrien, Bohemen, regente ende gouvernante van herwaertsover verthoont ende in gescryfte by requeste overgedient, geoirsaeckt waeren om verdrach te begheeren van deser petitie, dez nyettemin de prelaet mitsgaders burgemeesters, schepenen ende raeden van den steden van Middelburgh, Ziericxzee, Goes ende der Tholen, meer aenziende den staet van den gemeenen lande van herwaertsovere ende den jegewoirdigen noodt dan de benautheden daer zijluijden uuyt cause boven geroert hemlieden inne vinden, ende te bethoonen huerlieder jonste ende goetwillicheyt meerder te zijne dan huerlieder vermoghen, accorderen der Key. Ma.[t] de somme van veertichduysent guldenen eens, te lichtene by den middelen hiernaert verclaerst: te wetene de 20.000 mits te lichtene een capitale zettinge over het platte landt van Zeelandt naer uuytwysen de tauxatie die by den Staeten ende gedeputeerden daertoe te ordonneren gedaen zal werdden; ander thienduysent by lichtinge van den achsten penninck up de huysen binnen de voirn. steden metgaders oick in dandere smale steden, behoudens daerof hebbende brieven van non-prejudicie van dat die voirn. huysen gelden in hure ofte naer dat men die estimeren zal dat die ghelden zouden ter hure vallende.

Verstaende die van Middelburgh alleenlick dat in de contributie van de huysen begrepen zullen zijn de packhuysen staende buyten oft binnen up de jurisdictie van dien, ende andere gedeputeerden van den steden ter contrarien verstaen dat alleenlick daerinne begrepen zullen werdden de woonhuysen binnen de steden ende jurisdictie van dien met huerlieder gevolgh zonder daermede te comprehenderen[a] de zoutkeeten ende zelhuysen, van welcken achsten penninck den huerlinck deen helft gelden zal ende den eygenaer dander helft.

Welverstaende dat hierinne nyet getauxeert en zullen woirdden die huysen die maer gelden ofte geestimeert zullen zijn jaerlicx tot 10 s. g. ende daerbeneden; ende de reste,

maeckende gelycke thienduysent guldenen, met vercoopinge van renten up het landt van Zeelandt den penninck twaelve erflicke losrenten ofte daerenboven ende zesse tot eenen lyfve ende den penninck achte tot twee lyfven oft mede daerenboven, beede oick te lossen tot beliefte van den Staeten indien zij coopers vinden connen, indien nyet, supplieerden aen der Key. Ma.[t] zijnen naem te willen leenen omme bet coopers te vinden up de demeynen van zijnder Ma.[ts] andere landen, mits nemende van den Staten behoirlicke brieven van indempniteyt, omme al welcke renten jaerlicx te betaelen ende de lossinge van dien men continueren zoude de imposten alsnu cours hebbende over al Zeelandt, te betaelene deen helft in de maent van augustus naestcommende ende dandere te Kersmisse daernaer; biddende zijne Ma.[t] dat derzelver believe dese goetwillige presentatie henlieden over danckelick af te nemene ende accepteren om redenen boven verhaelt ende andere die zijne Ma.[t] bet considereren zal moghen, ende in toecommende tyden regard te willen nemen up huerlieder voergaende doleancien ende dien volgende te modereren de peticie van zijnder Ma.[ts] beden naer de faculteyt ende lasten van denzelven lande ende inwoonders van dien.

De edelen ende die van Reymerzwaele, hoewel zij mede geoirsaeckt waeren uuyt de lasten, armoede ende perplexiteyt van den lande te bidden om moderatie ende diminutien van de voirn. somme van tsestichduysent guldenen, nyetmin aenziende de grootte noodtzakelicheyt van zijnder Ma.[ts] affairen ende begeerende dezelve te believen boven huerlieder macht, accorderen alzoo veele alst in hemlieden es de geheele somme van tsestichduysent gulden, te lichtene de 20.000 by een capitael ten platten lande als boven, noch thienduysent met den achsten penninck up de huysen met hueren aencleven binnen de steden ende jurisdictie van dien, zonder daerinne te begripen de zoutkeeten oft zelhuysen, ende de reste, bedraegende dertichduysent, mits vercoopinge van renten in alder manieren ende mits den condicien als de andere Staeten geaccordeert zijn in de somme van thienduysent guldenen, verstaende nochtans den heere van Beveren ende expresselick declarerende met protestatie dat alzulcken consent ende subventien gelicht zal woirden up de smale steden nyet getrocken zijn zal in consequencie by zijnder Key. Ma.[t] oft het gemeen landt van Zeelandt, ende daerof hem verleenen brieven van non-prejudicie gelick in andere tyden geschiet es, ofte by faulte van dien, verclaert nyet te consenteren int middel van lichtinge van den thienduysent guldenen up de steden gementionneert; ende daerenboven indien dat de Ma.[t] eenige van de smalle steden zoude willen supporteren ofte exempt houden, dat zijne steden mede exempt blyven zullen. Biddende de voirn. Staeten int generael oitmoedelick zijnder Ma.[t] dezelve middelen ende condicien te willen accepteren alzoo zijluijden gheen bequamer vinden en connen noch het landt ende inwoonders van dien andere zouden connen draeghen, ende voirts dat in toecommende tyden de Ma.[t] believe te modereren de peticie van den beden omme de redenen voiren verclaerst, anders en zoude nyet mogelick zijn zoo grooten sommen te consenteren.

De coninginne, gehoirt hebbende de remonstrantien vanwegen de voirn. Staeten haer gedaen metgaders oick het rapport van den requeste haer Ma.[t] gepresenteert, ende aenschau nemende up den lasten, benautheyt ende aermoede van denzelven lande van Zeelandt ende inwoonder van dien, heeft vanwegen der Key. Ma.[t] geaccepteert ende accepteert mits desen het accord van den veertichduysent guldenen eens, te lichtene by den middelen hiervooren by gemeen accorde van den Staten geconcipieert, behoudens nochtans dat alzoo zijne K.Ma.[t] den voirnoemden Staeten verlichtende es in de peticie hemlieden gedaen van tsestichduysent guldenen, in recompense van dien upbringen zullen in alder diligencie ende zoo haest het mogelick wesen zal het tgundt zijluijden noch resterende[b] zijn van der voirgaende bede van gelicke veertichduysent Carolusguldenen; emmers ten minsten indien de voirn. reste zoe haestich nijet op te bringen en es, zullen in dese bede huerlieder diligencie doen van up te bringen de penningen by hemlieden geconsenteert, zonder te staene up de termynen by hemlieden begeert; octroyerende te dien fijne den voirn. Staeten by desen te moegen procederen tot vercoopinge van renten up tvoirn. landt, te wetene

ervelycke renten te lossene den penninck twaelfve ende daerenboven ende tot lyfve den penninck zesse tot eenen lyfve ende achte tot twee lyfven ende daerenboven, ende dat ter somme toe van thienduysent Carolusguldenen eens, ende voirts dat de reste geinnet ende geexecuteert zal woirden by alle gewoonlicke ende behoirlicke middelen volghende de tauxatien ende moderatien die by den Staeten ende huere gedeputeerden daerup gemaeckt zullen werdden; octroyerende voirts by desen dat dit consent, daerinne mede voor alsnu contribueren zullen de smalle steden, wezen zal zonder prejudicie ende zonder tzelve te trecken in consequencie voor toecommende tyden, ende voirts zonder prejudicie van den kueren, statuyten ende previlegien van denzelven lande ende van eenen yegelick.

Ghedaen binnen der stede van Bruessele den XXVIII[en] van april XV[C] drienvyftich.

[c]Onder stondt ghescreven: Marie; ende noch: Ter ordonnancie van Haere Ma.[t], ende gheteeckent: Doverloepe.

– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 303, f. 1-2v (opschrift: Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 257, f. [i]-[iii]v (opschrift:* Copie*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 243-247v (opschrift:* Acte van accord van 40.000 lb., te lichtene de 20.000 lb. bij eenen capitalen ommeslach ten platten lande, 10.000 lb. mits lichtende eenen VIII[en] penninck op de huijsen binnen den steden, ende dander 10.000 lb. mits vercoopinge van renten*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 154-155, nr. 468.*

Rekening van Jeronimus Sandelin, ridder, heer van Herenthout, raad van de keizer en zijn rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, vanwege de keizer en de drie Staten van het land van Zeeland gecommitteerd tot de ontvangst van de capitalen ommeslach ende assiete *over het kwartier van Bewesterschelde, alsmede tot de verkoop van renten op het land van Zeeland, te weten erfrenten tegen de penning 12, lijfrenten op twee lijven tegen de penning 8 en op één lijf tegen de penning 6, alsook tot het innen van de achtste penning van de huizen van de steden binnen Bewesterschelde, alles tot fournissement van de bede van 40.000 lb. van 40 gr. Vlaams het pond, door de Staten van Zeeland op 28 april 1553 aan de keizer geconsenteerd en geaccordeerd. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekeningen Bewesterschelde 1543-1559', nr. 5 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2127.*

Rekening van Jeronimus van Serooskerke, ridder, raad van de keizer en zijn rentmeester-generaal in Zeeland Beoosterschelde, van zijn ontvangst over het kwartier van Beoosterschelde van de bede van 40.000 Carolusgulden, door de Staten van Zeeland in de op 28 april 1553 te Brussel aan de keizer geconsenteerd en geaccordeerd ter bestrijding van de kosten van de oorlog met de koning van Frankrijk, van welke bede 20.000 gulden zullen worden opgebracht bij kapitale zetting over het platteland, 10.000 gulden bij de achtste penning op de huizen in de steden, en 10.000 gulden bij de verkoop van renten, te weten erfelijk tegen de penning 12, tot één lijf tegen de penning 6 en tot twee lijven tegen de penning 8. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekeningen Beoosterschelde 1550-1557', nr. 2 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2128.

a *Hs.*: comprehenden.
b *Hs.*: restende.
c *Het vervolg geschreven door andere hand, te weten door R. de Pottre zelf.*

1776 1553 MEI 9-17, MIDDELBURG

c Dezen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] dewelcke by laste van myne heeren is op den negensten in meye XV[C] LIII geweest tot Middelburgh ter vergaederinge van den Staeten om de tauxatie te doene van der capitale zettinghe, tadviseren op de vercoopinge van renten ende op de tauxatie van den achsten penninck, twelck es den ontfanck dezer

rekeninge; daerinne dese rentmeester gevaceert heeft vyf dagen tot 8 s. g. sdaechs, facit in ponden dezer rekeninge 12 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 303, f. 11.*

d Cornelis van Noorde betaelt van dat hij den XVII^en^ in meye XV^C^ drienvyftich gereyst geweest es van Ziericxzee tot Middelburgh met brieven van desen rentmeester inhoudende advertissemente aen myn heeren de Staeten dat de thienduysent guldenen binnen Ziericxzee by vercoopinge van renten inghescreven ende al gefurneert mochte werden, die daerop geantwoirt hebben dat tzelve by den rentmeester Bewesterschelt alreede volbracht was ende dat dese rentmeester hem daernaer zoude reguleren; daerinne de voirn. Cornelis heeft gevaceert drie dagen, facit met 2 s. g. voor veerschat by quictancie 36 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 303, f. 11v.*

1777 1553 MEI 24, GENT

d *24 mei, Gent. – Cornelis Scepperus verzoekt de regering van Middelburg hem de redenen te willen geven waarom van harentwege niemand is verschenen op de op die morgen te Gent gehouden vergadering van gedeputeerden van Vlaanderen en Zeeland* sur la matière de la grande pèscherye aux harengs. – *Origineel, eigenhandig ondertekend: GA Middelburg, Register 'Brieven aen de stadt 1550-1579', nr. 16 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2130.*

1778 1553 AUGUSTUS 9, BRUSSEL

N.B. Aan deze dagvaart wordt ook gerefereerd in de considerans van de akte van acceptatie, opgenomen onder volgend. nr.

b Jacob Pieterss. de somme van 4 s. gr. Vlaems over zijn vaccatien ende dachgelden uuyt dyen hij in augusto XV^C^ LIII ghereyst es uuyt der stede van Middelburch tot binnen der steden van der Goes ende Reymerzwale met brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] addrescherende an de burchmeesters ende scepenen van derselver stede, hemluyden adverterende van de dachvaert van den ghemeenen Staten slandts van Zeelandt gheleyt tot Bruyssel volgende tscrijven van de Keyserlijcke Majesteyt op den IX^en^ augusti XV^C^ LIII voors., blijckende bij quitancie van denselven Jacob die men hier overlevert. Dus de voors. 4 s. gr. Vlaems, valent hier 24 s.[a] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 188, f. 132v-133.*

Denzelven [*Jennyn Verbrugghe, gezworen bode van Beoosterschelde*] [van] ommegedraghen te hebben eene besloten [missive] van de Ma.^t^ van de coninginne regente etc. in date den XXVI^en^ july XV^C^ LIII, die men hier overlevert, inhoudende zekeren dachvaert van den Staeten van Zeelandt tot Bruessele; betaelt bij zijne relacie, overgelevert up tXII^e^ voorgaende article, zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 982, f. 64.*

a *De gehele post is doorgestreept. In de marge van een rekeningpost op f. 132 geeft de Rekenkamer daarvoor de reden:* Loquatur, bij gebreke van ordonnantie up dese partien van bodeloenen, alsoe den rentmeester up zijne voergaende rekeninge gelast is voortaen over te brengen ordonnantie van dese ende gelijcke bodeloenen, gelijck andere rentmeesters doende zijn. Omme denselven redenen wille werden dese negen navolgende partien hier geroyeert. *Daaronder tekende de Rekenkamer echter aan*: Zeedert gesien den datum van tslot van de voorgaende rekeninge ende dat alle dese reysen gedaen zijn voor date van dien dat den rentmeester gelast werde voortaen over te brengen ordonnantie, ende dat men bevindt in voorgaende rekeningen gelijcke vacatie geleden te zijn, zoe lijdt men noch voor dese reyse dese negen partien, belopende tesamen 33 lb. 19 s., met expresse laste dat hij rentmeester voortaen overbrengen sall ordonnantie, up peyne van hem geroyeert te werden gelijcke partien.

1779 1553 SEPTEMBER 14, MONS

e *14 september, Bergen in Henegouwen. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard een bede van 20.000 gulden te betalen alsmede de achterstallen op de voorgaande bede, op te brengen uit de verkoop van losrenten en lijfrenten, waartoe de lopende imposten op wijn, bier, geslacht en gemaal voorlopig zullen worden verlengd.*

Alzoe in de maendt van augusto lestleden de keyser, onser aldergenadichste ende overste heere ende natuerlycke prince, den gedeputeerden van den Staeten van Zeellandt in zijne jegewoirdicheyt onder anderen heeft doen verthoonen den goeden voorspoet die God almachtich zijne Ma.[t] verleent hadde int innemen van den steden van Therouuane ende Hesdin, ende dat die coninck van Vranckryck tzelfde verlies gevoelende te velde gereet houdende was eene groote ende stercke armee in meeninge in dit leste saisoen van den jaere zijn quaet voornemen jegens dese Nederlanden te beter mogen volbrengen, om denwelcken te wederstane zijne Ma.[t] met alder diligentie zijne armee hadde moeten doen stercken ende alle wegen ende middelen soecken omme dezelve noch eenen tijt lanck te mogen onderhouden, waertoe die voergaende beden by den Staten van herrewaertsovere geaccordeert nyet furneren en consten, versouckende daeromme zijne Ma.[t] den voorn. Staten van Zeellandt dat zijluyden accorderen wilden de somme van twintichduysent gulden eens in zuyver gelt ende zonder affslach ofte diminutie, te betalen den eersten octobris naestcommende, mits dezelve vinden by zulcke middelen als de voorn. Staeten best zouden moegen, ende voorts dat men met alder diligentie upbringen zoude tgeene zijluyden noch ten achteren waeren van de voorgaende bede.

Ende naerdien daervan by de voors. gedeputeerde den voorn. Staeten rapport gedaen es geweest ende daerup gehouden hebbende diversche vergaderingen ende communicatien, souckende alle middelen omme zijne Ma.[t] boven huerluyder macht te believen nyet jegenstaende ende zonder aenschouw te nemene dat zijluyden hen bevonden alsnoch belast mit resten van twee voorgaende beden, elck van veertichduysent guldenen, alzoe de imposten dezelve nyet soe haest en hebben cunnen upbringen, hoewel die groot ende lastich zyn, ende waeruuyt men wel consideren mach darmoede ende cleyn getal van den inwoonders van denzelven lande; soe hebben die prelaet, edelen, burchmeesters, schepenen ende raeden van den steden van Middelburch, Ziericxzee, Reymerzwaele ende der Goes, meer aenmerckende den jegenwoordigen noot dan huerluyder armoede ende lasten, ende om zijnder Ma.[t] in alles te believen, geaccordeert ende geconsenteert de voors. geheele somme van twintichduysent gulden van twintich stuvers tstuck, te betalene binnen der maendt van november naestcommende, te lichten up den middelen ende conditien hiernaer verclaert.

Te weten dat men vercoopen zal losrenten up het landt van Zeellandt den penninck twaelfve, veerthien ende zesthien, indien men die vinden can; indien nyet, lyfrenten den penninck zesse, zeven ende acht up een lyff, ende die oyck te lossen indien die Staeten tzelve oirboerlyck vinden, ende dat tot die voorn. twintichduysent[a] guldenen omme te furneren de reste van tgeene den VIII[en] penninck geaccordeert te lichtene up de huysen in de leste voorgaende bede van veertichduysent guldenen nyet en heeft kunnen upbringen; ende dat men om het cours van den renten te betalene misgaders oick die lossinge van het principael zal laeten loopen de imposten van den wijnen ende bieren, beesten ende malerye alzoe die nu cours hebbende zijn totten lesten decembris naestcommende, omme binnen middelen tyden te mogen adviseren oft oirbaer waere dezelve imposten te meerderen ofte minderen, welverstaende dat nadien de twee voorgaende beden van elck van veertichduysent guldenen ghefurneert zullen zijn metgaders ooc het principael van den renten daeromme vercocht, alsdan omme te lossen die renten die vercocht zullen zijn omme up te brijngen dese bede van 20.000 gulden met diesser ancleeft, men alleenlyck zal laten loopen de imposten gestelt up de wijnen ende bieren ten platten lande, uuytgedaen dat men minderen zal den imposten

van den cleynen bieren up drie stuvers van elcke tonne in de plaetse van zes stuvers; van welcke imposten van wijnen ende bieren die geestelicheijt ende edelen vry zullen zijn. Indien nochtans by gemeenen accorde van den drie Staeten men bevonde dat mits affdoende de imposten up de malerye ende beesten men zoe wel nyet zoude kunnen furneren die voors. twintichduysent guldenen, men het cours van dien ende zulcx den voorn. Staeten oirboir dochte men alsdan die oude imposten continueren zal moeghen. Ende angaende die van der Tholen: accorderen in den voorn. middelen anders dan zy begeerden aen zijnder Ma.[t] regard nemende up de armoede ende lasten voors. tevreden te willen zijne met vyfthienduysent guldenen. Biddende de voorn. Staten zijnder Ma.[t] tvoorn. accordt mitten middelen ende conditien voors. te willen accepteren ende henluyden daeraff te verleenen behoirlycke acte.

De coninginne regente etc., aenmerckende die goetwillicheyt van den voors. Staeten van Zeellandt nyet jegenstaende de begeerte van diminutie derzelver sommen by den voorn. van der Tholen gedaen, hebbende tvoors. accordt voor bequaem, heeft tselve in de naeme ende vanwegen zijnder Key. Ma.[t] angenomen ende geaccepteert, anneemet ende accepteert by desen, te lichtene up de conditien ende middelen boven verhaelt, den voorn. Staeten daeraff bedanckende; octroyerende te dien eynde den voorn. Staten dat zij up tvoors. landt van Zeellant zullen mogen vercoopen losrenten den penninck twaelfve, veerthien ende zesthien, oft by gebreke van dien lyfrenten den penninck zesse, zevene ende achte up een lyf, deselve oick te lossen indient zijluyden oirboirlick bevinden, ende dat tot der voors. somme van twintichduysent guldenen munte voors., ende noch dryeduysent guldenen omme te furneren de reste van tgeene den VIII[en] penninck geaccordeert te lichtene up de huysen in de leste voorgaende bede van veertichduysent guldenen nyet en heeft kunnen upbringen; consenterende insgelycx dat zy om tcours van de voors. rente te betalene mitsgaders oick de lossinge van tprincipael sullen moeghen laten loopen de imposten van den wijnen ende bieren, beesten ende malerye alzoe die nu cours hebbende zijn totten lesten decembris naestcommende, om binnen middelen tyde te mogen adviseren oft oirboer waere dezelve imposten te minderen oft meerderen, ende voorts upte andere conditien boven verclaert; willende ende octroyerende voorts by desen dat in dit consent, daerinne mede[b] voor alsnu contribueren zullen die simpel steden, wesen zal sonder prejuditie ende zonde[r] tzelve te treckene in consequentie voor toecommende tyt, ende voorts sonder prejuditie van der kueren, statuyten ende previlegien van denzelven lande ende van een yegelycken.

Ghegeven in onser stadt van Bergen in Henegauwe den XIIII[en] dach van september anno XV[C] drye ende vyftich.

Onderteyckent: Marie; ende beneden es gescreven: Ter ordonnantie van haere Ma.[t], ende gheteeckent: Doverloope.

– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 269, f. [i]-[ii]v (opschrift: Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 331, f. 12v-[13]v (opschrift:* Copie van der acte van 20.000 lb.*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 253-256 (opschrift:* Acte van accord van 20.000 lb., te lichtene by vercoopinghe van renten, ende noch 4000 lb. die men tecort quam op den VIII[en] penninck van de huijsen*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 155, nr. 469.*

Rekening van Jeronimus Sandelin, ridder, heer van Herenthout, raad van de keizer en zijn rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, vanwege de keizer en de drie Staten van het land van Zeeland gecommitteerd tot de ontvangst van de op het land van Zeeland verkochte renten, te weten losrenten tegen de penning 12, 14 en 16, en lijfrenten op één lijf tegen de penning 6, 7 of 8, tot fournissement van de bede van 20.000 lb. van 40 gr. Vlaams het stuk en nog 3000 lb. om te fourneren hetgeen in de laatste bede van 40.000 lb. niet opgebracht kon worden uit de achtste penning, te lichten op de huizen, welke 23.000 lb. door de Staten van Zeeland op 14 september 1553 aan de keizer waren geconsenteerd en geaccordeerd, en van welk gezamenlijk bedrag door de rentmeester slechts wordt verantwoord zijn ontvangsten

over de quote en portie van Zeeland Bewesterschelde ter hoogte van 13.000 lb. in erfrenten tegen de penning 12 en in lijfrenten tegen de penning 6, op expresse last van Staten door hem over het kwartier van Bewesterschelde verkocht. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekeningen Bewesterschelde 1543-1559', nr. 4 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2136.

Rekening van Jeronimus van Serooskerke, ridder, raad van de keizer en zijn rentmeester-generaal in Zeeland Beoosterschelde, van zijn ontvangst over het kwartier van Beoosterschelde van de bede van 30.000 Carolusgulden, door de Staten van Zeeland in de maand september 1553 te Brussel aan de keizer geconsenteerd en geaccordeerd ter bestrijding van de kosten van de oorlog met Frankrijk, welke gelden zijn gevonden in de verkoop van renten, te weten erfelijk tegen de penning 12 en tot één lijf tegen de penning 6. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekeningen Beoosterschelde 1550-1557', nr. 3 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2137.

a twintich twintich duysent *hs*.
b mede *herhaald hs*.

1780 1554 FEBRUARI 20-MAART 1, BRUSSEL

N.B. Over de Staten-Generaal te Brussel op 1 maart zie onder nr. 1784 hierna.

b Dezelve Jacob Pietersz. de somme van acht schellingen grooten Vlaems over zijn vacatien ende dachgelden van acht geheele daeghen tot 12 gr. tsdaechs uuyt dien hij in februario anno XV^{C} dryenvijftich lestleden ghereyst es uuyt deser stede van Middelburch tot binnen der stede van der Vere met brieven aen mijn genadige heer van Beveren, noch binnen der stede van der Goes ende Reymerzwale met brieven an burchmeesters ende scepenen aldaer, hemluyden adverterende van der daechvaert ende convocatie van den ghemeene Staeten slandts van Zeellandt, dewelcke bij de Key. Ma.^{t} geleyt was up den XX^{en} february daeraen, blijckende bij quytancie van den voors. Jacob Pietersz., hier overgelevert. Dus de voors. 8 s. gr., valent hier 2 lb. 8 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 416, f. 154-154v.*

Denzelven [*Jennyn Verbrugghe, gezworen bode van Beoosterschelde*] voor het ommedraghen ende vercondighen eenen missive van de Ma.^{t} van de coninginne regente etc. in date den lesten january XV^{C} LIII, dat men hier overlevert, inhoudende zekeren dachvaert van den Staeten van Zeelant tot Bruessele; betaelt by zijne relatie, overgelevert op [t]XVe voergaende article, zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 982, f. 64.*

e *Op 19 februari reizen gedeputeerden van de Staten van Holland naar Brussel* omme te hooren de propositien die vanwegen de Keyzerlijcke Majesteyt gedaen soude worden; *op 1 maart* is ter presentie van de Keyzerlijcke Majesteyt de generale propositie gedaen – – –. – *Register Holland III, p. 469-470.*

1781 1554 MAART 6-10, 14-17, MIDDELBURG

c Desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] dewelcke op den VI^{en} marcy XV^{C} LIII stilo Hollandie [*1554*] geweest es ter dachvaert van mynen heeren de Staten van Zeellandt tot Middelburch, om aldaer te adviseren wat men de Key. Ma.^{t} accorderen zoude op de geheyschte bede van 60.000 guldens eens, dat alsdoen daer geraemt werdt te consenteren 25.000 guldens om die gelicht te werdden met zes grooten op elck gemet, vry ende onvrij; daerinne de voorn. rentmeestere gevaceerd heeft gaende ende weder keerende vyf daghen tot 8 s. g. sdaechs, facit in ponden deser rekeninghe 12 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 298, f. 13.*

Jan Boidyn, dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] clerck, betaelt zijn vacatien van

dat hy den XIIII^en^ in martio anno LIII geweest es tot Middelburgh ter dachvaert van mijn heeren gehouden op de peticie der bede van 60.000 guldens, by der Ma.^t^ tevooren gedaen, aldaer den voirn. Boidyn mijn heeren verthoont heeft des rentmeesters staet van zijnen ontfanck gehadt uuyt zaecke van de voirgaende drie beden, ende daermede overleverende de rekeninge van den zes grooten van den jaere XV^C^ LII; daeromme hier voor zijn vacatien vier dagen tot 2 s. 8 gr. sdaechs, facit in ponden deser rekeninge 3 lb. 16 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 286, f. 22v.*

1782 1554 MAART 27-31, MIDDELBURG

c Denzelven rentmeestere [*Jeronimus van Serooskerke*] dewelcke andermael op den II^en^ Paesdach, wesende den XXVII^en^ in maerte,[1] geweest es tot Middelburch ter dachvaert van mynen heeren de Staten, aldaer in de plaetse van 25.000 guldens, te vooren gepresenteert, geaccordeert werden 30.000 guldens eens; daerinne de voorn. rentmeestere gevaceert heeft gaende ende weder keerende vyf daghen tot 8 s. g. sdaechs, facit 12 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 298, f. 13.*

1 Het ongenoemde jaar is 1554; zie de voorafgaande post in deze rekening, geciteerd onder de voorgaande dagvaart. In 1554 viel de tweede Paasdag evenwel op 26 en niet op 27 maart; de data van de dagvaart moeten ofwel een dag vroeger worden genomen, ofwel moet in de tekst 'den III^en^ Paesdach' worden gelezen.

1783 1554 APRIL 18, ?

e *Rekening van Jeronimus van Serooskerke, ridder, raad van de keizer en zijn rentmeester-generaal in Zeeland Beoosterschelde, van zijn ontvangst van de zes groten ineens op elk gemet lands, hetzij schotbaar, vrij of onvrij, te betalen en te schieten door de baander, de ene helft te zijnen laste en de andere helft ten laste van de eigenaar, door dezen te verhalen en te korten op de pacht in augustus 1554, tot furnissement van de bede van 30.000, door de Staten van Zeeland op 18 april na Pasen 1554 aan de keizer geconsenteerd en geaccordeerd tot bestrijding van de grote lasten en schulden van de oorlog met Frankrijk. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekeningen Beoosterschelde 1550-1557', nr. 5 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2143.*

N.B. In de volgende dagvaart is wel sprake van dezelfde bede. Mogelijk werd deze in de onderhavige bijeenkomst geconsenteerd en in de volgende geaccepteerd door de keizer.

1784 1554 MEI 15 BRUSSEL

e *15 mei, Brussel. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 30.000 Carolusgulden, welke som gevonden zal worden door een heffing van 6 groten van elk gemet, op te brengen door de baanders maar voor de helft te verhalen op de eigenaars, en door een impost op wijn en bier, alsmede de voorwaarden waaronder de Staten hebben ingestemd met een continuatie voor vier jaar van de impost op wijn.*

Alzoe de keyser, onse aldergenadichste ende overste heere ende natuerlijcke prince, ter generale vergaderinge van den Staeten van herwertsovere gehouden tot Bruessel den eersten van maerte lestleden hadde doen verthoonen de assistencie ende bijstandt die zijnder Ma.^t^ nootlijck was omme te wederstaen de Franchoisen zijne vianden desen anstaende tyt, ende voorts te vervallen eensdeels de schulden ende tachterheden van den voorleden ende andere jaren spruytende ter cause van deser oorloge, begeerende daeromme onder andere an de drye Staeten des landts ende graeffelicheijt van Zeellandt zijn Ma.^t^ te willen accorderen

de somme van tzestichduysent ponden van veertich grooten tpondt eens, te betalen deen helft halff april vier ende vyftich doen naestcommende ende dander sint Jansmisse [*24 juni*] daer naevolgende, ende bovendien te consenteren dat den impost van den wijnen, hier te vooren geaccordeert generalijcken over alle dese Nederlanden voor vier jaeren ende in december laestleden geexpireert, wederomme opgestelt soude wordden voor andere vier jaeren; hebben de voorn. Staeten gehouden up al zeker vergaderingen ende communicatien, souckende alle middelen om zijnder Ma.t boven huerluijder macht te believene in dese twee peticien, ende int selve communiceren zijn bij de voorn. Staeten ende gedeputeerde van dien aengebrocht ende overgedient geweest diversche doleancien generalyck ende oick in tparticulier van den lasten, armoede, tachterheden ende perplexiteijt daerinne tvoorn. landt over lanck hem gevonden heeft mitgaders oick het verlies van lande ende dorpen geschiet in de leste drie inundatien, dewelcke doleancien soe mondelinge als by gescrifte der coninginne douaigiere van Hongryen, van Bohemen etc., regente ende gouvernante van herwertsovere, verthoent ende overgedient zijn geweest.

Ende hoewel de voorn. Staeten omme deselve lasten ende redenen meer dan geoirsaect waeren omme te begeren verdrach van de voorn. twee peticien, des nijetmin de voorn. Staeten meer anmerckende den jegenwoirdigen noot ende staet van den gemeenen landen van herwertsover dan huerluijder perplexiteijt daer zijluijden uuijt causen boven geroert heurluijden inne vinden, ende omme te bethoonen huerluijder goetwillicheijt te passeren heurluijder macht, accorderen tsamen de somme van dertichduysent Carolusguldens eens, te lichtene bij de middelen hiernaer verclaert.

Te weeten de Prelaet ende Edelen mitgaders burgemeesters, scepenen ende raeden van den steden van Middelburch, Ziericxzee, Reijmerzwaele ende der Goes, dat men daertoe schieten zal zes grooten op elck gemet landts, vry ende onvry, alsoe dezelve gelicht waeren int jaer drye ende veertich, te verschieten ende betaelen bij den baender, welverstaende dat hy deen helft affcorten zal den eijgenaer op zijnen ougst van vier ende vyftich, twelck men estimeert beloopen zal twintichduysent guldenen, ende de reste zijn de voorn. Prelaet ende Edelen van accorde dat die gevonden zijn zal mit lichtinge van den imposten hiernae volgende. Te wetene dat men naer dexpiratie van den verhueringen van den imposten alreede geschiet daernaer betalen zal over al het platte landt op elcke tonne inckel biers acht grooten, op het dobbel ende vremde bieren sesthien grooten, ende up de wijnen zoe die nu loopende zijn, van welcke imposten niemant vry wesen en zal dan geestelicke ende edelluyden nijet tappende; te betalen deen helft van derselver bede sint Jansmisse naestcommende ende dander helft sinte Maertinsmisse [*11 november*] daernae. Nopende die van der Tholen: consenteren insgelicx in de voorn. bede van dertichduysent guldenen, behoudens dat diezelve gelicht zal worde mitte continuatie van den imposten alsnu loop hebbende, welverstaende dat men in vorderinge van derzelver somme lichten soude den achtsten penninck op de huijsen in de steden, alsoe die dit voorleden jaer gelicht zijn geweest; blyvende voorts de voors. vyff steden van advyse dat men zal laten de imposten hueren loop hebben zoe die nu gaen, sonder daerinne te doen eenige veranderinge.

Ende aengaende de tweede bede van te consenteren de continuatie voor vier jaeren van zekeren impost van dertich stuvers up elck vat wijns, geaccordeert hier tevooren int jaer negenenveertich bij den gemeenen Staten van herwertsover: hoewel de voorn. thoonders henluyden bevonden hebben mitten zelven impost meer bezwaert ende geinteresseert dan ander landen, ende dat zijluyden meer dan boven hare macht mit imposten, capitalen, schot, renten, lasten van dyckaigen meer ende zwaerder belast zyn dan zijluyden oynt waeren hier tevooren, wesende in huerluyder fleur ende grootte, ja lange voor de inundatien van den jaeren dertich ende twee ende dertich; nyetmin willende in als voorderen den dienst van zijnder Ma.t accorderen int lichten van den voorn. impost over al Zeellandt voor den voorn. tyt van vier jaeren ingaende naer dacceptatie generaele van desen impost van den gemeenen Staeten van den landen van herwertsover.

Welverstaende indien dandere landen daerinne niet insgelijcx en accorderen, dat tselve

landt van Zeellandt daeroff oick ontlast zijn zal, ende dat al tzelve mitgaders tconsent van den voorgaende beden zijn zal sonder prejudicie van der previlegien ende vryheyden desselfs landts ende steden van Zeellandt; ende oick dat huere Ma.t regard nemen zal up de middelen ende zeker grieven, daerinne dezelve haere Ma.t believen zal te remedieren zoe hiernae volcht.

Te wetene dat de seure ende bedorfven wijnen sullen ontstaen mits betalende tot proffijt van zijnder Ma.t halfven impost, overmits dat die coopluyden nyet alleenlicken an zulcke wijnen en verliesen haer uuytgeleijde penningen van den incoop, maer en connen dickwils ende meenichwerff van de voors. suere ende bedorven wijnen nyet gecrygen de oncosten bij henluyden gesupporteert van vrachten, thollen, avarien ende diergelijcke ongelden.

Ten andere dat zijne Ma.t believe te consenteren de coopluyden termyn van den voors. impost te betalen vier maenden naer de lossinge van dezelve wijnen, mits alvooren stellende bij den coopman in handen van den collecteurs goede ende suffisante cautie; want de westersche wijnen in Zeellandt arriverende men dagelicx vercoopt op lange dagen ende termijnen, ende de vercooper zoeveele gereets gelts nijet en ontfanckt om de scipper ende arbeijders ende andere diversche ende diergelijcke ongelden die men gereet betalen moet te contenteren.

Ten derden dat zijne Ma.t geliefve te accorderen de coopluyden voor laccaige[1] ende upvollinge van wijnen comende uuyt Spaengnen sestiene van den honderde, ende uuyt Vranckrijck twaelfve, hoewel nochtans mitter waerheijt men bevinden zal by de registers van den voorleden impost als bij deuchdelicke certifficatie dat de gemeene laccaige van wijnen meer bedragen, ja tot zevenentwintich ende achtentwintich ten honderde; ende deselfde op de caye te vullen immers binnen der stadt van Middelburch es ommogelijcken, eensdeels duer dien die meenichte van wijnen zeer groot es ende seffens ancompt ende gelost wordt, ten anderen dat de wijnen ongesorteert ende onder malcanderen gelost worden, te wetene de goede met de quaede, dewelcke de coopman moet versmacken, versteken, verrollen om yegelick vat mit zijn gelijcken up te vollen, opdat die goede wijnen met die quade niet bedorven noch de suere met die soete nyet opgevult en worden, yegelick op zijn teycken ende merck, elcke specie van wijnen bij elckanderen, elcke sorte up zijn zelven, ten eijnde datter geen confusie en geschie noch desordre en valle. Ende want men de wijnen den coopluyden toebehoerende int gemeene lost, zulcx dat twintich coopluyden uuyt een schip wijnen ontfangen, elck zijn marck, nochtans divers goet, soe eest nijet moegelijck de vullinge te doene up de caye sonder enorme lesie van den coopman, die gescapen zoude wesen zijn wijnen op de caye te laten liggen thien off twaelff daegen, verwachtende de reste van zijne wijnen die upcommen uuyt de groote scepen, ende zulcx zoe zoude zijn goedt genoch geabandonneert liggen ende geexponeert wesen nij nachte ende ontide te rapijne van eenen yegelijcken. Omme welcke inconvenienten te verhoeden mitgaders noch veel ende diversche die te lanck wesen zouden te verhaelen, ende insgelicx om te eviteren de fraude die de coopluyden zoude zijne Ma.t moegen doen indient henluyden toegelaten wierde de vollinghe te doene binnen huerluyder packhuysen, soe eest dat de voors. Staeten versoucken voor laccayge van Spaensche wijnen zesthien ten honderde ende van Fransche twaelfve.

Ten lesten dat de voors. impost van vyff schellingen up elck vat wijns loop ende cours hebben zal de voors. vier jaeren bij zoeverre de oorloge blyft duerende, welverstaende indien tpays wierde hangende de voors. tyt zoe zullen de corte ende cleijne wijnen, te wetene alleenlick petauwen ende pailleten, ontstaen mits betalende tot proffijte van zijne Ma.t twintich stuvers, overmits dat de voors. corte wijnen in tyde van payse van cleene valeur ende waerde zyn, niet vermoegende te draegen alzulcken grooten impost als andere wijnen, Auseroysen, Orleansche ende diergelicken van meerder pryse; want de coopman betalende de vyff schellingen van de cleene wijnen soude het juste zestendeel betalen van den incoop van zijne wijnen, ende soude mitsdien geoirsaeckt wesen mit de voors. wijnen te vertrecken in andere plaetsen ende landen ofte zoe grooten quantiteijt ofte meenichte

van wijnen nijet te bringen, twelck grotelicx tenderen soude tot schaede ende achterdeel van zijne Ma.t thollen ende costumen.

Biddende de voorn. Staten aen der Key. Ma.t oitmoedelick de voorn. presentatie van twee beden onder de middelen ende conditien voorn. te willen accepteren, alsoe omme de voirgaende lasten ende noch lopende beden zijluyden gheen bequamer vinden en connen noch het landt ende inwoonders van dien andere oft meerdere lasten souden konnen gedragen, ende voorts dat in toecommenden tyden zijne Ma.t believe te moedereren de petitie van den beden gelijck zijluyden onlancx te dien eijnde gesuppliceert hadden, anders en zouden de voorn. Staten nijet mogelijck zijn tot sulcken bede te furnieren.

De coninginne, rapport gedaen hebbende aen der Key. Ma.t van het voorgaende accordt mitgaders van den lasten ende excusatien vanwegen den Staeten verthoont, hoewel aenschouv nemende aen den grooten cost die men behoeft omme de bescermenisse van den landen van herwertsover haere Ma.t wel redene hadde daerbij te blijven omme van de voorn. Staeten te hebbene het geheele consent van der bede aen henluyden begeert; nyetmin begeerende henluyden te soulaigeren also veele alst moegelijck es, es voor dese reyse tevreden te accepteren heurluyder presentacie van dertichduysent Carolusguldenen eens tot twintich stuvers den gulden, uuyten naeme van zijnder Key. Ma.t, op hoepe dat dese gracie nijet en zal bij henluyden getrocken zijn in consequentie vallende beter commoditeijt omme te moegen bet te voldoen ten nootlicken affairen van den landen, ende dat zijlieden hen zoeveel te bet emploijeren zullen in tgundt van noode wesen zal omme de beschermenisse ende versekertheijt van den landen in tgenerael; begeerende nijetmin aen henluijden te willen doen alsulcke neersticheijt omme te innen ende upbringen die penningen bij henluyden geconsenteert, dat zijne Key. Ma.t mach daeraff gedient zijn binnen de geheele maendt van meije voor het eerste termyn ende binnen de maendt van ougst voor het andere termyn, gemerct dat meer dan nootlick es omme het onderhoudt van volcke van oirloge ende beschermenisse van denzelven landen van herwertsover te hebben penningen gereet.

Ende accepteert haere Ma.t uuyten naeme als boven het accort van de voorn. Staten aengaende het nijeuwe instellen van den impost up de wijnen voor andere vier jaeren; ende noopende de grieven up dewelcke zijlieden begeeren versien te wordene: haere Ma.t, ordonnancie stellende up de lichtinge van denzelven impost nae dien het volle consent van den Staten gegaen zal zijn, zal daerinne doen versien zulcx dat zijluyden redenen hebben zullen omme tevreden te zijne. Octroyerende voorts den voorn. Staeten te moegen doen lichten zes grooten op elck gemet landts over al Zeellant in der manieren als die hiervooren bij henluyden gepresenteert zijn, omme daermede eensdeels te moegen furnieren de voorn. bede van dertichduysent ponden.

Ende [a] nopende de reste: also tzedert de presentatie voorn. vanwegen der Key. Ma.t met den Staten ende huerluyder gedeputeerden gehouden zijn geweest zekere communicatien up de veranderinge ofte continuatie van den imposten alsnu loop hebbende over al Zeellandt, es eijntelick geresolveert geweest dat den voorn. Staten daerup noch letten zullen tusschen desen tyt ende sint Jansmisse maestcommende, hangende welcken tyt de voorn. drie Staten onderlinge sullen moegen sluyten welcken van beede den middelen den landen ende ondersaten van diere oorboirlicxst vallen zal geexecuteert te wordene; ende indien de voorn. drie Staten nyet eendrachtelick daerinne consten overcommen oft accorderen, zullen daeraff de Key. Ma.t moegen adverteren omme daerup gedisponeert te wordene als nae redene behoiren zal. Ende zal vanwegen zijnre Ma.t regard genomen worden up de moderatie bij den Staten begeert geschiet te worden in den toecommenden beden, ende deselve in de contribusie van dien zoeveel verschoonen als de nootlijcke beschermenisse van den landen van herwertsover zal moegen lyden.

Gedaen te Bruessel den XVen dach van meye XVC vierenvyftich.

Onder stont gescreven: Marie, ende noch: My jegenwoirdich, Doverloepe.

– *Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (door R.*

de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 251, f. [i]-[iii]v (opschrift: Copie*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 257-261v (opschrift:* Acte van eender bede van 30.000 lb., te lichtene bij seker imposten soewel binnen den steden als ten platten lande*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 155, nr. 471.*

Rekening van Jeronimus Sandelin, ridder, heer van Herenthout, raad van de keizer en zijn rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, vanwege de keizer en de drie Staten van het land van Zeeland gecommitteerd tot de ontvangst van de zes groten Vlaams op elk gemet lands, hetzij vrij of onvrij, te betalen door de baanders over heel Zeeland Bewesterschelde, tot fournissement van de bede van 30.000 lb. van 40 gr. Vlaams het pond, door de Staten van Zeeland in de maand mei 1554 aan de keizer geconsenteerd en geaccordeerd. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekeningen Bewesterschelde 1543-1559', nr. 6 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2144.

a *Hier* Ende *herhaald hs.*
1 Laccage: tekort.

1785 1554 JUNI, WALCHEREN
c Desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] dewelcke volgende tscryven van meester Roelandt de Pottre hem getransporteert heeft in Waelcheren ter dachvaert aldaer gehouden in de maendt van junio XV^{C} LIIII, om met mijn heeren te communiceren op de veranderinge van dimposten, alsdoen by eenige van myn heeren ter versoucke van donderzaeten geconcipieert; daerinne de voern. rentmeester gevaceert heeft vyfve dagen tot 8 s . g. sdachs, facit in ponden deser rekeninghe 12 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 286, f. 22v.*

1786 1554 JULI 23-31, MIDDELBURG
c Jan Boidyn, dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] clerck zijn vacatien van dat hy in de maendt van julio XV^{C} LIIII gereyst geweest es tot Middelburgh om dees rentmeesters rekeningen van desen ontfanghe van den jaeren LI ende LII, mitsgaders de rekeningen van dimposten geexpireert meye LIIII, van der capitalle zettingen, achsten penninck ende van vercoopinge van renten, te doene; voor welcke vacatien de voirn. Boidyn betaelt es vyfthien dagen tot 2 s. 8 grooten sdaechs, beloopt in ponden deser rekeninghe 12 lb.
Desen rentmeestre dewelcke opt sluyten van de voirs. rekeningen ende tmaecken van den staet van den lande alsdoen daer mede jegewoirdich geweest es, ende daerinne gevaceert heeft met zijn wederkeeren tsamen den tyt van zes dagen tot achte schellingen grooten sdaechs, beloopt in ponden deser rekeninghe 14 lb. 8 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 286, f. 22.*

e *23 juli. – Mr. Gillis Brugman, secretaris en gemachtigde van de prelaat van Middelburg, Michiel van Hameel, gemachtigde van de heer van Beveren en Veere, Cornelis Scobbelantsz., gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de 16e rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 21 oktober 1551 en verschenen 1551. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 284, f. [22]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 155, nr. 472.*

23 juli. – Dezelfde auditeurs horen de 17e rekening af van dezelfde rentmeester van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 21 oktober 1551 en verschenen 1552. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 285, f. [22]-[22]v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 156, nr. 473.

23 juli. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de imposten, geconsenteerd op 25 april 1552. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 309, f. 35-35v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 156, nr. 474.

23 juli. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de verkoop van renten om een som van 20.000 Carolusgulden te vinden, de keizer in september 1553 toegestaan. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 331, f. 11v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 156, nr. 475.

23 juli. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de kapitale zetting, de achtste penning van de huizen in de steden en de verkoop van renten ten laste van de Staten van Zeeland, geoctroieerd op 28 april 1553.[1] *– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 303, f. 13v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 156, nr. 476.*

24 juli. – Dezelfde auditeurs horen de 13e rekening af van Jeronimus Sandelin, rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten [op 21 oktober 1551] en verschenen 1551.[2] *– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 237, f. [49] v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 156, nr. 477.*

31 juli. – Dezelfde auditeurs horen de 14e rekening af van dezelfde rentmeester van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten [op 21 oktober 1551] en verschenen 1552. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 238, f. [47]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 156, nr. 478.

31 juli. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de verkoop van renten ten laste van het gewest, geoctrooieerd op 14 september 1553. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 269, f. 17v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 156, nr. 479.

31 juli. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de kapitale omslag, de achtste penning van de huizen in de steden en de verkoop van renten ten laste van de Staten van Zeeland, geoctrooieerd op 28 april 1553. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 257, f. 35v-36. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 157, nr. 480.

1 De handtekening van Ieman Claas Iemansz. ontbreekt.
2 Deze en de volgende akten zijn ondertekend door Van der Sare, terwijl de handtekening van Jeronimus Sandelin ontbreekt; dit was blijkbaar de klerk van de rentmeester.

1787 1554 AUGUSTUS 1-10, BRUSSEL

b Matheeus Janss. de somme van zeven schellinge gr. Vlaems over zijn vacatien ende dachgelden van zeven geheele dagen tot 12 gr. Vlaems sdaechs bij hem gevaceert uuytdien hij in de maendt van julio XV^{C} LIIII gereyst es uuyt dese stede van Middelburch tot binnen der stede van der Goes ende Reymerzwale met brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] addresserende aen de burgemeesters ende schepene van derzelven steden, hemluyden adverteerende van der dachvaert ende vergaderinge van den Staeten tot Bruessel die bij der Key. Ma.^{t} volgende zijne brieven aen desen rentmeester gescreven geordonneert was op den eersten augusty XV^{C} LIIII alsdoen commende, blijckende bij quytancie van denzelven Matheeus Jansz. hier overgelevert. Dus de voors. 7 s. gr. Vlaems, valent hier 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 189, f. 129v.*

e *Op 10 augustus* heeft de Majesteyt van de koninginne, door bevel van de Keyzerlijcke Majesteyt, wesende in het leger, seeckere propositie gedaen, ende van den lande van Hollandt geeyscht hondertduysent guldens – – –.[1] – *Register Holland III, p. 516.*

Den voors. Hans van der Camme [*gezworen bode van den comptoire Bewesterschelt*] de somme van veerthien schellinge grooten Vlaems over zijn sallaris ende gecostumeert loon uuytdien hij ten gecostumeerde plaetsen over Bewesterschelt ommegedraegen ende

doen publiceeren heeft een placcaet skeysers van date den XVIII[en] dach van augusto XV[C] LIIII, inhoudende advertysement ende vercondinge van tconsent bij de gemeene Staten van den landen van herwaertsover zijne Ma.[t] gedaen upt lichten van den nyeuwen impost van de vijff schellinge gr. Vlaems up elck vat wijns, al breeder ende int lange in den voors. placcaete vermelt, daervan alhier copie auctentyck overgelevert wordt metter quytancie van denzelven Hans van der Camme. Dus de voors. 14 s. gr. Vlaems, valent hier 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 189, f. 128.*

Den voors. Matheeus Jansz. de somme van zesthien schellinge grooten Vlaems over zijn vacatien ende dachgelden van zesthien geheele dagen tot 12 gr. Vlaems sdaechs uuytdien hij in septembri XV[C] LIIII gereyst es uuyt Middelburch tot binnen der stede van Bethuynen met brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] addrescherende aen de Ma.[t] van de coninginne derzelver, daerbij denonchierende dat burgemeesters ende schepenen der stede van Middelburch in weygeringe ende refusant waeren het placcaet beroerende de 5 s. gr. Vlaems up tvat bij haere Ma.[t] gedaen expedieren ende gesonden aen de voors. rentmeester omme gepubliceert te worden over zijn bedrijff van Bewesterschelt te publiceeren, omme te wetene hoe hem die voors. rentmeester daerinne zoude behoiren te reguleeren, blijckende bij quytancie van denzelven Matheeus Jansz. hier overgelevert. Dus hier de voors. 16 s. gr. Vlaems, valent 4 lb. 16 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 189, f. 130.*

1 Deze mededeling in het verslag van de Hollandse Staten moet waarschijnlijk zo worden geïnterpreteerd dat op deze dag een generale propositie is gedaan aan alle Staten van de landen van herwaartsover.

1788 1554 OKTOBER, MIDDELBURG

c Dezen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] dewelcke duer bevele van mijnen heeren hem gevonden heeft tot Middelburgh ter dachvaert aldaer gehouden in octobri XV[C] LIIII op tconsent ende accord alsdoen te doene van de bede van 30.000 guldens, corts daernaer by de Ma.[t] geaccepteert, om mijn heeren daerop zijn advis te geven mitten staet van zijnen ontfange in Beoosterschelt etc., daerinne hy overmits den gedurigen storm ende quaet weder geschiet op zijn vertreck, daerduer hij tot Aernemuyden zekeren dagen blyven moeste, gevaceert heeft negen dagen tot 8 s. g. sdaechs, facit in ponden dezer rekeninghe 21 lb. 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 286, f. 21v.*

1789 1554 NOVEMBER 22, BRUSSEL

a *De steden van Zeeland verzoeken tot continuatie van de lopende imposten ter betaling van de bede van 30.000 gulden, waarmee zij een ander standpunt innemen dan Prelaat en Edelen.*

Redenen ende motifven bijden gedeputeerden van den steden van Zeelant der Co. Ma.[t] over gegeven ten eynde de imposten zoe ten platten lande als binnen den steden over al Zeelant souden worden gecontinueert zoe die tot noch toe cours ende loop hebbende zijn, nyet jegenstaende de opinie in contrarie van Prelaet ende Edelen.

Eerst zoe hebben Prelaet ende Edelen met den steden van Zeelant in april XV[C] LII binnen deser stede van Bruessele eendrachtelick ende bij gemeenen accorde uwer Ma.[teyt] geaccordeert een bede van veertich duysent guldens, die gevonden ende gelicht souden werden op den middelen ende imposten hier nae volgende.

Dat over tplatte lant van Zeelant gelicht soude werden op elck ame wijns ses schellingen grooten Vlaems, op het inbrouwen dobbel bier ende alle vreempde bieren over zee comende twee schellingen grooten, op elcke tonne cleyn biers twaelf grooten.

Item op de hoerne beesten ende andere, zoe wel binnen den steden als ten platten lande, te wetene op eenen osse van viere jaeren ende daer en boven twaelf grooten, daer onder

zijnde als van drye jaeren acht grooten, van een eenwinter viere grooten, van een calf twee grooten, een schaep twee grooten, een lam eenen grooten ende voer een vercken drye grooten te betalen bij denghenen die de beesten slaen sullen.

Item van elcke sack tarwe gemaelt in den steden oft ten platte lande, ofte die uuyt gemalen gebrocht wort binnen den lande, twee grooten; up mesteluyn ende rogge eene groote, te betalen bij denghenen die ter molen bringhen sal.

Van welcke imposten nyemande vrij en soude zijn, gheestelick ofte weerlick, edel ofte onedel, capiteyn ofte knechten, visscher ofte coopvairder, noch oock mede schepen van oerloeghe, uuytgedaen alleenlick die vier biddende oerdenen.

Welcke middelen de voirs. drye Staten van Zeelant alsdoen bevonden hebben eendrachtelick ende bij gemeenen accorde te wesene de bequaemste ende gereetste om uwer Ma.teyt te dienen.

Dair nae als inden jaere LIIIe den XXVIIIen april es bij denselfden Staten uwer Ma.teyt geaccordeert geweest een andere bede van gelijcke somme van veertichduysent, te vinden dair af die twintichduysent, mits lichtende een capitael settinge over tplatte lant van Zeelant, andere thienduysent bij lichtinge van den achsten penninck op den huysen binnen den steden, zoe groot als cleyne, ende de reste maeckende gelijcke thienduysent guldens bij vercoopinge van renten, erflicke losrenten den penninck XII of daerenboven, ende sesse tot eenen lyfve, ende den penninck achte tot twee lijfven of daerenboven, beede oock te lossen tot beliefte van den Staten.

Omme alle welcke renten jairlicxs te betalen ende lossinge van dyen bij eendrachtich accord van den voirs. Staten gecontinueert zijn geweest, alle de voirs. imposten over Zeelant cours hebbende.

Ende alsoe men naemaels bevonde dat den achsten penninck van den huysen nyet en conste te volle furnieren die voors. somme van thienduysent guldens, dewelcke alleenlick bedrouch sevenduysent guldens,

zoe is daernae int consenteren an een andere bede van twintichduysent guldens bij den voirs. Staten geaccordeert geweest dat men noch vercoopen soude aen erf- ende lyfrenten tot de voirs. thienduysent guldens noch dryeduysent diergelijcke guldens, tot volle furnissemente van de voirs. thienduysent guldens op den huysen, maickende sulcxs de hooftsomme van den renten, daermede de voirs. imposten belast zijn derthienM Karolus guldens, mitsgaders noch het cours van den voirs. renten.

Ende zijn de coopers van den renten expresselick gheypotequeert ofte versekert geweest op denselfden imposten, dewelcke sonder assignatie hebbende op den voirs. imposten nyet gecocht en souden hebben;

zoedat alle de voirs. renten jairlicxs betaelt ende oock gelost moeten werden van den penningen commende van den voirs. imposten sonder dat die Staten souden vermogen deselfde imposten af te doene int geheel off in deel, ten waere de voirs. renten ierst gelost ende afgequeten zijnde volgende dacte van denselfden consente.

Ende want die gediputeerde van den steden altehans gheen beter ofte bequamer middel en weten om uwer Ma.teyt te dienen in dese jegenwoirdige bede, overmits den swaire lasten van dyckaige ende andere uwe Ma.teyt kenlick, ende oock de redenen nu veel meer militerende zijn om de voirs. imposten te continueren dan als die ierstmael opgestelt zijn geweest;

hebben gelijckelick goet gevonden onder die goede beliefte uwer Ma.teyt dat dese jegenwoirdige bede van dertichduysent guldens oock soude gelicht werden bij vercoopinge van erf- ende lyfrenten, mits dat het cours ende lossinge van dier betaelt soude werden uuyt den imposten ten platte lande als binnen den steden zoe die nu loop hebben, welcke imposten over al Zeelant sullen werden gecontinueert sonder eenighe veranderinge, diminutie ofte exemptie van iemande, geestelick ofte waerlick, edel ofte onedel, volgende hierinne de voirs. gedeputeerden het exempel van anderen landen die over al sulcxs userende zijn.

Ende eerst de imposten gestelt op de bieren, zoe enckel als dobbel, die Prelaet ende Edelen souden willen verlichten een derdendeel in faveur ende soulaigement zoe zij zeggen van den schamelen landtman etc., hen latende persuaderen dat den impost sulcxs gemindert zijnde zoe veel ofte meer soude uuytbringen als hij tot noch toe gedaen heeft, onder tdexel dat het bier alsdan meer gesleten ende gedroncken soude werden,

dunct den voirs. gedeputeerden onder correctie tselfde argument zeer absurd te zijne, want sulcxs doende zoe en soude nochtans den lantman nyet gesubleveert noch gesoulagieert zijn die sulcxs gheen bier ghewoenlicken es op te leggen maer in de herberge ende ten tappe halen moet, welcken tapper zijn bier tot gheenen minder prijs tappen en soude dan hij tehans en doet; dat meer is, zoe diere zijn bier uuytslyt ende tappende is als men in de steden doet daer men volle assys betalen moet.

Maer soude notoirlick het voirs. verlichten van den biere strecken tot voirdeele van den voirs. tappers, die daerbij grootelick profiteren souden sonder dat zij haer bier te beter coop tappen souden, alzoe de voirs. verlichtinghe van vier grooten Vlaems op elcke tonne cleyn biers nyet meer bedraghen soude dan een halfve penninck op de stoop, maeckende een XXXIIe deel van eenen stuver. Ende al waert sulcxs dat de lantman daerbij eenichsins soude gedient zijn (als neen), zoe en behoirt nochtans dairomme den impost, als zijnde het uterste recours ofte refugie om uwe Ma.^{ts} beden te helpen furnieren, in faveur van den lantman zoe men dat baptiseren wilt nyet gemindert ofte gelicht te werden,

alsoe nyemande min prejudicie en heeft duer dese jegewoirdige oirloghe dan den lantman in Zeelant, die duer occasie derselfder oirloge (causerende overal grooten dieren tyt) zyn goet tot zeer grooten prijse vercoopende is, als ossen, schapen, coren, saet, botere, kase ende diergelycke.

Daer ter contrarie die goede burgers ende rentieren in Zeelant overmits die lastige dyckaigen ende swaere contributien nyet ofte zeer luttel van haer lant veroveren moegen ende nochtans helpen supporteren uwer Ma.^{ts} beden ende dragen dairenboven de lasten van assysen binnen den steden, zoe ten tijde van payse als oirloghe, die meer dan deen heeft swairder zijn dan den impost van drancke over het platte lant, metsgaders oock de imposten van fortificatien der voirs. steden.

Noepende den impost van de malerie de welcke Prelaet ende Edele teenemale souden afdoen ten minsten binnen den steden, ende of die van den steden dair toe nyet en souden willen verstaen, zoe zoude die heere van Beveren die emmers willen afdoen in zijn steden als Vere, Vlissinghe etc., maintenerende deselfde zijne steden vrij ende exempt te zijne,

seggen die voirs. gedeputeerde dat emmers op desen tyt den impost op de malerie behoirt gecontinueert te werden alsoe het coren alsnu tot redelicken pryse is, ende dat de goede luyden goetwillich tselfde betaelt hebben zoe wanneer het coren bijna deen helft meer geldende was;

emmers zijn wel tevreden elck in zijn regardt dat den voirs. impost zal gecontinueert blyven, mits dat tselfde geschien sal over alle den steden ende platte landt van Zeelant; ende en soude nyet willen sware lasten iemande op den hals leggen sonder oock selve die te helpen dragen.

Eyntdelyck die voirs. gedeputeerde, willende hen altyt bethoonen als goede ondersaten tot dienste uwer Ma.^{t}, verclaren bij gemeenen accorde dat zij uwe Ma.^{t} nyet en souden connen dienen van beden ofte eenighe subventien sonder den voirs. imposten, als zijnde de bequaemste middele hem bestreckende over die generaeliteyt van den ingesetenen van den lande van Zeelant, daerinne iegelyck int particulier na rate van zijn faculteyt ende conditie zijnen last dragende is, zoe eenyegelick zien mach dat alle andere landen bij middele van gelycke imposten uwer Ma.^{t} dienende zijn.

Te meer want de voirs. imposten in paisibelicken train geweest zijn ontrent den tijde van drye jaeren ende sulcxs overal betaelt werden sonder eenige wederspannicheyt, welcke imposten, eens afgedaen ofte gemindert zijnde, soude met grooter swaricheyt wederomme van nyeus moeten opgestelt werden indien naemaels bevonden werde mits die voirs.

veranderinge nyet te connen furnieren de sommen tot het cours ende hooftsomme van den renten tot laste van den lande binnen den tyde van deser oerloege vercocht.

Biddende daeromme in alder oitmoet dat uwe Ma.t believe uuyt uwer auctoriteyt ende hoocheyt den voirs. conditien ende middelen bij die van den steden geproponeert te accepteren voer de bequaemste, ofte anders waire gescapen, dat de renten staende tot laste van den lande zoe haest nyet en souden connen betaelt noch gelost werden, dwelck grootelick soude redonderen tot interest van den burgers van den steden die daervoeren overal souden becommert ende gearresteert worden.

– *Afschrift (gelijktijdig): ARA Brussel, Audiëntie nr. 667, f. 360-362 (opschrift, schutblad:* Redenen ende motifven der Key. M.t overgegeven bij den steden van Zeelant om de geconsenteerde bede te moegen vinden ende opbringhen bij continuatie van den loopende imposten. etc.*).*

c Denzelver rentmeestre [*Jeronimus van Serooskerke*] es duer bevel als boven daernaer[1] gereyst met de gedeputeerden van mijn heeren de Staeten voirn. tot Bruessele ten dachvaert aldaer gehouden om dantwoirde van denzelven Staten de M.t eyntelick te verclaeren, daerop dezelve bede van 30.000 by zijne Ma.t geaccepteert werdt; om metten ontfanger generael van der Financie skeysers te besoigneren op de betaelingen ende assignatien zoe van dezelfde bede als van de voergaende; mitsgaders om mede vanwegen als boven zekere zilverwerck aldaer te doen maecken ende betaelen. Daerinne hij gevaceert heeft den tyt van XX dagen tot 8 s. g. sdaechs, facit in ponden deser rekeninge 48 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 286, f. 21v.*

e *22 november, Brussel. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 30.000 Carolusgulden, welke som zal worden gevonden uit een impost op de wijnen, bieren en beesten, en door de verkoop van losrenten en van lijfrenten.*

Alzoe in de maent van ougst lestleden de keyser, onse aldergenadichste heere ende natuerlijcke prince, ter lester generale vergaderinge van den Staeten van zijnen landen van herwertsovere, gehouden in dese stadt van Bruyssele, denzelven Staeten hadde doen verthoenen de invasien van nieuws geschiet by den coninck van Vranckerycke up dese zijnder Ma.ts Nederlanden, uuyt welcken zijne voors. Ma.t benoodicht was meer volcx van oirloge te lichten zoewel te voet als te peerde, twelck zijne Ma.t liever verhuet hadde indient mogelick hadde geweest, omme zijne ondersaten van nieuwe beden te verlichten ende soulagieren, nietmin bevindende tselve nijet moegelijck te wesene; hadde onder anderen by der coninginne van Hongryen etc., regente ende gouvernante in zijnen landen van herrewaertsovere, aen den drie Staeten des lants ende graefflicheijt van Zeellandt doen begheeren dat zijluyden zijnder voors. Key. Ma.t zouden willen consenteren een bede van veertichduysent Carolusguldenen eens, te betaelen deen helft den eersten dach van octobri alsdoen naestcommende ende dander helft te Kersmisse daernaer volgende, te vindene bij zulcke middelen als de voors. Staeten onderlinge zouden ramen ende adviseren;

van welcke peticie by den gedeputeerden ter dachvaert geweest hebbende rapport gedaen zijnde elck in tsijne hebben gesocht alle middelen omme daerinne zijne voors. Ma.t te dienen ende believen, ende omme daer tot bat te commen hebben de voorn. Staten gehouden diverssche dachvaerden overleggende den staet ende lasten van den lande, welck doende hebben bevonden tvoorn. landt zoe belast als oynt van tevooren is geweest, spruytende eensdeels uuyt beden die geduerende dese oorloghe deen op dandere haest gevolcht zijn, ende al eest zoo dat niet veele en schilt oft de voorn. beden zijn der Key. Ma.t gefurniert, blyft nochtans het landt belast met het cours van den renten ende de capitale hooftsomme gelicht omme dezelve beden up te bringen, boven desen alzoe dimposten alsnoch cours hebbende niet en hebben kunnen furnieren ende zoe haest upbrengen, dezelve hebben

benoodicht geweest te belasten zoewel de proprietarissen als de baenders van den gemeten over al Zeellandt, de huijsen ende voorts nootlijcke spyse ende dranck, zulcx dat zijlieden hen teijnden raede bevonden hebben omme zijnder voors. Ma.[t] in de voorn. petitie te gelieven, denzelven genouch indachtich ende ten vollen geinformeert haudende van den lasten van den dyckaigen ende andere benautheden ende perplexiteijt, onlancx zijnder Ma.[t] scriftelijck overgegegeven (daertoe zijlieden hen refereren), die dagelicx noch wassende zijn, mitgaders oick de sober neeringe ende dieren tyt die in den steden ende oick over al is, ende oock mede diezelve neeringe die in den steden zoude moeghen zijn wordt hemlieden bij den ae[n]liggenden landen dagelicx meer ende meer ontrocken, daerop zij hoopten die Ma.[t] in tyden ende wijlen regardt nemen zal mitgaders oock up den grooten last van de ordinaris bede, excederende ongelijck de beden van alle andere dese Nederlanden naer advenant van heurlieder macht ende grootte;

desen al nyet jegenstaende ende meer aenschou nemende up de jegewoirdighe affairen van zijnder voors. Ma.[t] dan up huerlieder lasten, omme de lasten zijlieden wel gehoopt hadden te ontstaene mits accorderende de somme van vyffentwintichduysent guldenen, nietmin begeerende dezelve in als te believen boven huerlieder macht, naer vele zwaricheden hemlieden bejegent die belet hebben dat de resolutie nijet eer en heeft kunnen vallen; die prelaet, edelen mitsgaders burchmeesters, schepenen ende raeden van den steden van Middelburch, Zierickzee, Rijmerzwale, Goes ende der Thoelen accorderen zijnder voors. Ma.[t] eene bede van dertichduysent Carolusguldenen van twintich stuijvers tstuck, behoudelyck dat de voors. bede van dertichduysent guldenen gevonden zal worden bij den middelen ende termijnen hiernaer verclaert.

Te wetene de voorn. Prelaet ende Edelen accorderen deen helft daeraff betaelt te wordene binnen dese jegenwoirdige maent van novembre ende dander helft tot Lichtmisse [*2 februari*] naestcommende. Ende alzoe de imposten van den wijnen ende bieren over Walcheren alreede verpacht zijn totten lesten van martio incluz, dat men dezelve maent geexpireert zijnde lichten zal omme te vinden de vyff ende twintichduysent ponden van de dertichduysent ponden over al het platte landt van Zeellandt up elcke ame Dortsche wijn zes schellingen acht grooten Vlaems, gelijck men oock lichten zal up alle andere wijnen naer advenant van den fustaige ende grootte, gerekent ocxsoet Fransche wijn voor een ame Do[r]tsch, ende een pointsoen[2] oock naer advenant, up alle dobbele bieren zesthien grooten, van cleijne bieren acht grooten; waeroff die geestelicheijt ende edele luyden vry wesen zullen voor heuren dranck, ende indien men bevonde dat zijlieden tapten oft huerlieder proffijt daermede deden, zullen van dese exemptie gepriveert worden. Ende voorts december geexpireert zijnde up de hoorne beesten ende andere, zoewel binnen den steden als ten platten lande, te wetene up een osse van vier jaeren ende daerenboven twaelff grooten, die daeronder zijn als van drie jaren acht grooten, van een calff twee grooten, van een eenwinter vier grooten, een schaep twee grooten, een lam eene groote ende voor een vercken drie grooten, te betalen de voorn. imposten by denghonen die de voorn. beesten slaen zullen. Ende dat de reste, beloopende ter somme van vyffduysent guldenen, gevonden zal worden mits lichtende up elcke ame Rynsche wijn Dorts in de steden, zoewel besloten als onbesloten, drye schellingen vier grooten Vlaems, daeroff nyemant exempt en zal zijn, gerekent een ocxsoet Fransche wijn voor een ame Dorts, ende een pointsoen ende andere fustaille van vrempde wijnen naer advenant. Ende dat tgene de voorn. imposten nijet en zullen kunnen upbringen ten termynen voors., gevonden zal worden by vercoopinge van renten, te wetene erfrenten te lossene den penninck twaelfve, veerthiene ende daerenboven, lyfrenten tot eenen lyfve den penninck zesse ende tot twee lyfven den penninck achte, oick te lossene indien de Staten zulcx belieft; ende indien men gheen copers van renten en vonde, te lichten de resterende somme up tfret.

Die van den steden van Middelburch, Zierickzee, Reymerzwaele, Goes ende der Tholen voors. accorderen insgelijcx zijnder voors. Key Ma.[t] de somme van dertichduysent Carolusguldenen, ende te betalen insgelijcx deen helft binnen deser voors. maent van

novembre ende dander helft meije naestcommende, te vindene bij continuatie van den imposten alzoe die nu cours hebbende zijn, zonder eenige veranderinghe zoewel ten platten lande als in den steden; ende dat die reste die dimposten nijet en zullen kunnen upbringen, gevonden sal zijn bij vercoopinge van renten als vooren ofte up tfret. Welverstaende dat alzulcke renten alsser vercocht ofte penningen alsser gelicht zullen worden up financie, zullen betaelt zijn uuyt dezelve imposten, zowel het verloop als tprincipael.

Biddende de voorn. Staeten dat ghemerct de voors. ende andere redenen zijnder Ma.t wel kennelijck derzelver believe over danckelick te nemen ende accepteren, ende hen daeroff behoirlicke acte verleenen in gewoonlicker vormen.

Die coninginne regente, hebbende van als zijnder Key. Ma.t relatie gedaen, ende aenschouw nemende op de goetwillicheijt van den voorn. Staten van Zeellant, heeft tselfde in den naem ende vanwegen zijnder voors. Key. Ma.t angenomen ende geaccepteert, aenneempt ende accepteert by desen, welverstaende nochtans dat aengemerct dat tot betalinge van tgene dat zijne Ma.t zijn crychsvolck noch zoevele schuldich ende ten achteren is, ende die openbaere nootlicheijt heyscht dat die penningen van den voors. accorde ten eersten tyde ende gelegentheijt upgebrocht worden, zoo hout hare Ma.t voor billich dat die steden hun in den lesten termyn mit den Prelaet ende Edelen conformeren ende heurlieder opinye daerinne volgen, ende dat te dien eijnde de voors. tweeste termyn opgebracht ende betaelt worde ten lancxsten te Lichtmisse naestcommende; versueckende den voors. Staten dat zij alle behoirlijcke neersticheijt doen willen om up de voors. termijnen van novembre ende Lichtmisse huere voors. penningen gereet te hebben ende te mogen furnieren. Ende aengaende de diversiteyt tusschen hen zijnde op tlichten van den imposten boven gementionneert, begeert haere voors. Ma.t ende verzueect den voorn. Staten dat zij eenen anderen zekeren dach tsaemen willen raemen om daerup mit elckanderen anderwerfven te communiceren, ende indient eenichsins moghelijck zij up tvoors. different ende geschil hen veraccorderen. Ende ingevalle zij daerinne zwaricheijt bevinden, dat sy hun tvoors. different submitteren ende stellen aen tgene des haere voors. Ma.t daervan uuytseggen ende verclaren zal, ende te dien eijnde derzelver hare Ma.t goets tyts overseinden huere redenen van deen ende dander zyde, opdat voor den tyt dat de voors. imposten beghinnen zullen loop te hebbene bij haere voors. Ma.t een eijntelick resolutie daerup genomen mach worden.

Gedaen tot Bruyssele den XXIIen dach van novembre anno XVC vier ende vyftich.

Onder stont gescreven: Marie; ende noch: My jegenwoirdich, geteeckent: Doverloepe.
– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (door R. de Pottre naar een afschrift door dezelfde) ibidem nr. 270, f. [i]-[ii]v (opschrift: Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 332, f. 1-2v (opschrift:* Copie*); GA Middelburg, Register 'Differenten en bysonderheden de steden in Walcheren en Arnemuyden concernerende', nr. 6a (verloren gegaan in 1940); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 263-269v (opschrift:* Acte van accord van 30.000 lb., te lichtene de 20.000 lb. mits schietende 6 gr. op elck gemet lants, vrij ende onvrij, te betaelen deen helft bij den proprietaris ende dander helft bij den baender, ende dander 10.000 lb. mits lichtende sekere imposten ende noch van 20 st. op elck vat wijns voor vier jaeren*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 157, nr. 481. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2150.*

Rekening van Jeronimus Sandelin, ridder, heer van Herenthout, raad van de keizer en zijn rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, vanwege de keizer en de drie Staten van het land van Zeeland gecommitteerd tot de ontvangst van de op het land van Zeeland verkochte renten, te weten losrenten tegen de penning 12, 14 en 16, lijfrenten op twee lijven tegen de penning 8 en op één lijf tegen de penning 6 of 7, tot fournissement van de bede van 30.000 lb. van 40 gr. Vlaams het stuk, door de Staten van Zeeland op 22 november 1554 aan de keizer geconsenteerd en geaccordeerd, waarvan de rentmeester is gelast alleen voor de quote en portie van Bewesterschelde in hoofdpenningen te ontvangen de som van 5000 lb. –

Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekeningen Bewesterschelde 1543-1559', nr. 3 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2151.

Rekening van Jeronimus van Serooskerke, ridder, raad van de keizer en zijn rentmeester-generaal in Zeeland Beoosterschelde, van zijn ontvangst van zekere penningen gekomen van de verkoop van renten, door hem op bevel van de Staten van Zeeland verkocht aan diverse personen tot fournissement van de bede van 30.000 gulden, door de genoemde Staten op 22 november 1554 te Brussel aan de keizer geconsenteerd en geaccordeerd ter bestrijding van de kosten van de oorlog met Frankrijk, welke gelden zijn gevonden bij continuatie van de lopende imposten, voor zoveel die mochten opbrengen, en de rest in de verkoop van renten, te weten erfrenten tegen de penning 12, 14 en daarboven, lijfrenten tot één lijf tegen de penning 6 en tot twee lijven tegen de penning 8. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekeningen Beoosterschelde 1550-1557', nr. 4 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2152.

1 Deze post volgt direct op die gedrukt onder rubriek c van de voorgaande dagvaart nr. 1788.
2 Okshoofd en ponsoen: wijnvaten van een bepaalde maat.

1790 1555 FEBRUARI 24-MAART 7, BRUSSEL

b Lodewijck Joosz. de somme van seven scell. grooten Vlaems over zijne vaccatien van seven daigen tot 12 gr. sdaichs in een voiaige van Middelburch ter Vere, Goes ende Reymerzwale met brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] aen den wetten aldair midtsgaeders aen Prelaet ende Edelen ende huerluyder pentionaris, inhoudende advertissement van de dachvaert die de M.[t] van de Co.[e] tot Bruessel oft elders daer zij wesen zoude geconcipieert hadde te doene op den eersten sondach in den Vasten LIIII stilo curie, blijckende bij zijne quitancie hier overgelevert. Dus hier de voors. 7 s. gr. Vlaems, valent 2 lb. 2 s.[1] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 192, f. 135-135v.*

e *Gedeputeerden van de Staten van Holland reizen op 1 maart naar Brussel* omme te hooren de propositie vanwegen de Keyserlycke Majesteyt te doen; *op 5 maart* is de voorsz. propositie ter presentie van den koningh, de heeren van Beveren, Cruningen, Molenbaix, Barlaymont, Hachicourt, den praesident ende meer andere by myn heere Bruxelles tot Brussel gedaen. *Op 6 maart besluiten de Staten van Holland, in particuliere vergadering bijeen, een rekest in te dienen tegen de door Gent gevraagde tolvrijheid en tegen de ordonnantie uitgevaardigd door de Hanzesteden; zij zouden de steun van die van Zeeland en Antwerpen proberen te verkrijgen, waartoe die van Delft en Amsterdam en de advocaat Adriaan van der Goes met die van Middelburg zouden spreken. De dag erna wordt gerapporteerd dat* die van Middelburgh, van de sake van die van Gent ende de Hanzesteden gesproocken zynde, hebben versocht copie van de requeste van die van Gent ende van 't voorsz. privilegie, die hen oock gelevert is geweest, verklaert deselve in alle dilligentie over te senden; ende dat sy niet en twyffelden of sy souden gelycke requeste, met insertie van meer andere middelen, jegens die van Gent overgeven, sucks sy oock naer gedaen hebben,[2] als den rekenmeester Rennoy overgeschreven heeft aen die van de Reeckenkamer in Hollandt, ende souden oock vervolgen behoorlycke provisie jegens de voorsz. ordonnantie van de Hanzesteden. *De genoemde rekesten zijn op 12 maart overhandigd aan de president [Viglius]. – Register Holland IV, p. 12-17.*

1 Hoewel deze post, opgenomen in de rekening over het jaar 1557, blijkens de inhoud betrekking heeft op een dagvaart van twee jaar eerder – de koningin, waarnaar wordt verwezen, trad in oktober 1555 af als landvoogdes en vertrok in september 1556 naar Spanje, zodat een vergissing in het jaartal niet waarschijnlijk is – heeft de betaling aan de bode kennelijk toch plaatsgevonden, getuige de gebruikelijke aantekening van de Rekenkamer: 'Bij quitancie als inden text hier overgelevert'.

2 Een – ongedateerd – rekest van de Staten van Zeeland (en dus niet van de stad Middelburg) tegen de door Gent verzochte tolvrijheid bevindt zich in ARA Brussel, Audiëntie nr. 667, f. 348-349. Het wordt aldaar, f. 350-351 gevolgd door een afschrift van het door hertog Filips op 11 juni 1452 geschonken privilege dat hij geen tolvrijdom meer zou verlenen (het laatste stuk is uitgegeven in *Dagvaarten Holland* II, Bijlage II B, alwaar genoemd afschrift overigens niet vermeld wordt). Dit Zeeuwse rekest is mogelijk van wat later datum: in het genoemde nr. 667 bevindt het zich temidden van stukken uit 1560.

1791 1555 MEI 20, ANTWERPEN

e *20 mei, Antwerpen. – Consent door de Staten van Zeeland van een bede van 6 groten bij de breedte van elk gemet over heel Zeeland, gedurende de jaren 1555-1560, tot betaling van de renten en lasten van het land. – Vermeld: Fruin, Rekeningen, p. 444.*[1]

20 mei, Antwerpen. – Landvoogdes Maria van Hongarije accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 30.000 Carolusgulden, welke som gevonden zal worden door de heffing van 4 groten van elk gemet, op te brengen door de baanders maar voor de helft te verhalen op de eigenaars, en door de continuatie van de imposten; voorts accepteert zij de voorwaarden voor de continuatie van de bede van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet gedurende zes jaren.

Alzoe de keyser, onse alder genadichste heere ende natuerlijcke prince, ter generale vergaderinghe van den Staeten van zijnen landen van herwaertsover gehouden tot Bruessel in de maent van martio lestleden denzelven Staeten hadden doen verthoenen de groote costen ende lasten die zijne Ma.t hadde moeten dragen omme te wederstaen ende resisteren den grooten aenslach ende invasien geschiet den zomer voirleden op zijne Erffnederlanden ende voirts de groote sommen van penningen die zijne Ma.t behoufde omme tonderhouden van tvolck van oirlooghe, zoe te peerde als te voete, mitsgaders van den garnisoenen binnen den steden ende fortressen ende anderssins, waertoe niet mogelijck en was te kunnen furnieren zonder hulpe ende assistentie van zijnen ondersaten, ende daeromme bij de coninginne van Hongarien, regente ende gouvernante van dese zijne Nederlanden, aen den drie Staeten van den lande ende graefscape van Zeellandt particulierlijcken doen begheren hadde te willen consenteren een bede van veertichduysent Karolusguldenen eens te betalen, deen helft te Sincxen naestcommende [*2 juni*] ende dander helft sint Jacobs [*25 juli*] daer naer volgende in dit jegenwoirdich jaer XV^{C} vijff ende vijftich, ende bovendien continuatie van der bede onlancx geexpireert van twaelff grooten steenschietens ende acht grooten bij der breede op elck gemet landts over al Zeellandt, ende dat voor den tijt van zes jaeren ende ten zelven termijnen;

ende naerdien van dezelve twee petitien bij de gedeputeerde ter dachvaert geweest zijnde rapport gedaen is geweest elck int zijne, soe hebben de voirn. Staeten van Zeellant alle middelen gesocht omme daerinne zijne Ma.t te believen ende dienen, hebbende daertoe gehouden diverssche communicatien ende dachvaerden ende overleggende die lasten, schulden ende staet van den lande, denzelven zoe becommert gevonden dat zij nu voirtaen qualick raet vinden om hemlieden daer uuyt te helpen. Spruytende tzelve eensdeels uuyt de beden die geduerende deser oirloghe zoe haest deen op dandere geaccordeert zijn geweest, zulcx dat tvoirs. landt daerbij van nieuws belast is geweest met veel renten, daeraff den meestendeel lijfrenten zijn te lossen den penning zesse, ende bovendien noch belast van ouden tijden met renten den penning vijfthiene, ende dat om betalinghe van de voirs. renten groote ende zwaere imposten loopende zijn soe wel in den steden als ten platten lande, zonder noch de groete gescoten die geschien op tgemet om zijnder Ma.ts bede ende lasten van dicaigen te furnieren, dewelcke zijne Ma.t tot meer stonden verthoent ende alsnu int lange ende scriftelicken bij denzelven Staeten overgedient zijn geweest.

Ende hoewel dat zij uuyt redene van dezelve lasten ende benautheyt wel geoirsaeckt waeren te bidden om verdrach van de voirn. eerste petitie ende in de tweede om deselve gemodereert te werden naer den staet ende gelegentheyt daerinne alsnu tvoirn. landt hem bevindende is, des nyet tegenstaende begeerende zijne Key. Ma.t eendrachtelicken te dienen in deser noeyt van der oirlooghe genouch boven huer macht, soe hebben die prelaet, edelen, mitsgaders burchmeesters, schepenen ende raeden van der steden van Middelburch, Ziericxzee, Reymerzwale, Goes ende der Tholen zijnder Key. Ma.t willichelick geaccordeert de somme van dertichduysent Karolusguldenen eens, te betalen deen helft sint Jacobsdaghe [*25 juli*] naestcommende ende dander helft Alderheyligendach [*1 november*] daernaer volgende. Behoudelick dat om dezelve bede te vindene men schieten zoude vier grooten op elck gemet landt over al Zeellant te betalen bij den baender ende indien hij in gebrecke waere dat tzelve verleyt zoude worden bij den eygenaer, diet wederomme verhalen zal an den voirn. baender.

Wel verstaende dat het lichten van den vier grooten op den baender ende vrije landen wesen zoude zonder prejudicie ende zonder tzelve te trecken in consequentie, ende oeck dat om tscamel volck ten plattenlande te soulagieren men verlichten zoude den impost op tcleen bier van vier grooten, te wetene dat degheene die cleen bier opleggen zullen voir hueren dranck alleenlijck nyet meer betalen en zullen dan acht grooten op elcke tonne biers, maer dat die tappers zullen blijven betalende twaelff grooten, dat men voirts ten plattenlande betalen zoude van elcken ame wijns thien schellingen grooten, up elcke tonne uuytlansch bier over zee commende twee schellingen zes grooten Vlaems. Behoudelick dat van denzelven impost van wijnen ende bieren vrij zouden zijn die geestelijcke ende edeluyden nyet tappende. Blijvende voirts dandere imposten in hueren cours ende loop alzoe die tot noch toe wel binnen den steden als ten plattenlande gelicht zijn geweest.

Ende angaende die tweede geheyschte bede, de voirn. Staeten hebben oick eendrachtelick geaccordeert de continuatie van twaelff grooten steenschietens ende acht grooten bij der breede schots gewijse voir zes jaeren, daeraff deerste jaer verschijnen zal tsinte Jans decollatio [*29 augustus*] eerstcommende, ende dat op den termijnen, lasten, conditien gecoustumeert. Te weten dat zijne Ma.t de geschoten penningen zal doen innen tzijnen laste ende dat de rentmeesters zullen moghen betalen binnen den gewoonlijcke termijnen ende oick met bereden resten, ende dat zijne Ma.t off andere van zijnen bloede commen zullen op den grondt van Zeellandt omme aldaer te zien aenwijsen dit jegenwoirdich accordt naer ouder gewoonte. Reserverende de voirn. Prelaet ende Edelen uuyten voirn. accorde ende bede vierduysent Karolus guldenen tsjaers omtrent daer mede te betalen hueren officieren, costen van processen ende andere lasten den lande aengaende die zij plagen te betalen uuyt den surcroyse ende zonder prejudicie van dien.

Ende boven desen hebben zij alnoch eendrachtelijck geaccordeert zes grooten bij der breede tot betalinghe ende lossinghe van slandts renten voir gelijcke termijn van zes jaeren. Onder protestatie zoe verre in dit consent yet gedaen oft gepasseert waere contrarie de kueren, statuyten, previlegien off coustumen van den lande off steden, dat zelve zijn zal zonder prejudicie ende nyet getrocken worden in consequentie. Biddende de voirn. Staeten dat zijnder Ma.t believe aenscow ende regardt te willen nemen op de lasten, doleancien, dangieren ende inconvenienten bij henlieden scriftelijck overgegeven zoe voirs. is, ende dien volgende deser huere presentatie over danckelijck te nemen ende accepteren op de termijnen ende conditien voirs. Ende voirts aenscouv nemende op de lasten ende dimunitien van denlande in toecommende tijden te willen modereren de petitien van der beden, zoe ordinaris als extraordinaris, ende hen daeraff behoirlijck acte van acceptatie verleenen.

Haere Co. Ma.t, gehoort hebbende trapport van den consente van den voirn. Staeten van Zeellandt, heeft tzelve in den naem ende van wegen zijnder voirs. Key. Ma.t angenoemen ende geaccepteert, anneempt ende accepteert bij desen, ende dat op de termijnen, lasten, conditien ende reservatien boven verhaelt, den voirn. Staeten daervan bedanckende. Ende angaende de moderatie van der petitien van de ordinaryse ende extraordinaryse beden

bij hen voir den toecommenden tijt versocht zijne Key. Ma.[t] zal dezelve zulcx modereren als den noot van den lande tzelve zal moghen lijden, ende daerinne zulcx regardt ende aenschouv nemen alst behoiren zal.

Gedaen tAntwerpen den XX[en] dach van meye XV[C] vijff en vijftich.

Onder stondt gescreven: Marie; ende noch: Mij tegenwoirdich, geteeckent: Doverloepe.

*– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: ZA, Rekenkamer I B-O nr. 418, f. [i]-[i]v; ibidem nr. 1147, f. [*1]-[*2]; (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 252, f. 2-3v (opschrift:* Copie*); ibidem 242a, f. 2-3v (opschrift:* Copie – Dese acte es ghestelt ende ghecollationneert in de rekeninghe van de vier grooten up tgemet, te betalen bij den baender int jaer XV[C] vijf ende vijftich*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 288, f. 1-2v (opschrift:* Copie*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 272-275v (opschrift:* Acte van eender bede van 30.000 lb. van 40 grooten, te vindene mits lichtende vier grooten op elck gemet landts te betaelen bij den baender, met eenige verlichtinge van de voorgaende ende loopende imposten ten platten lande; noch continuatie van der bede van 12 gr. tsteenschietens ende acht grooten bij der breede voor VI jaeren, met zes grooten voor de renten*).[2] – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 157, nr. 482; idem, Rekeningen, p. 376, nr. 929.*

21 mei. – Keizer Karel v benoemt Maximiliaan van Bourgondië, heer van Beveren en Veere, admiraal van de zee, stadhouder-generaal van Holland, Zeeland, West-Friesland en Utrecht, tot zijn gemachtigde om van de leenmannen van Zeeland toewijzing te verzoeken van de bede van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 27 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 157, nr. 483.

Dingelanden van den lande van Zeelant de somme van 3683 lb. 6 s. 8 g., munte deser rekeninge, die desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] in zijnen staet van der bede de anno LV bij die van der Financie gepasseert zijn tot behouff van den voirs. Staten vore tcours van een geheel jaer renten bij denzelven Staten opt landt van Zeelant vercocht bij manieren van anticipatie, tot laste der Key. Ma.[t], in den [jare] XV[C] XXXIII te lossen den pennick 15[e] tot furnissement van eender bede van 68.000 lb. van 11 g. Vlaems tpont, mits conditie dat dezelve zijne M.[t] dezelve rente zoude moeten lossen ende tlandt van Zeelant daervan ontlasten, zoowel van tprincipael als van tcours van d[i]en, breeder blijckende bij opene brieven van mandamente op wylen Adolff Herdincx XXII[e] rekeninge van der bede fol. VIII[o] overgelevert; ende dit voer tcours derzelver rente verscenen int jaer XV[C] ende tzestich, de somme van 3.683 lb. 6 s. 8 d. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 422, f. 155.*[3]

Jasper Barentsz., bode van den Hove van Hollant, over zijne vacatien van gereyst te zijn met brieven van Bruninck van Wyngaerden, gecommitteerde van desen rentmeester, uuyt den Hage tot Middelburch, omme vanweghen Prelaet ende Edelen te recouvreren brieven van kennisse van tsurcrois genoten te hebben, ende oick dat de Staten van Zeellant genoten hebben 3.683 lb. 6 s. 8 d. te 40 g. tsjaers, tot tjaer verscenen decollatio Johannis [*29 augustus*] LX toe incluz, blyckende by zyne quitancie hier overgelevert, de somme van 3 lb. 4 s.[b] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 422, f. 159v.*

Alzoo int accordeeren van de bede der Co. M.[t] bij den Staten slandts van Zeelant in de maendt van meye XV[C] LV van 12 g. steenschietens ende 8 g. bij der breede voir den tijt van VI jaren achtervolgende, waeroff decollatio Johannis [*29 augustus*] XV[C] LV teerste VI[e] jaer is, den Prelaet ende Edelen, als representerende de twee Staten slandts van Zeelant, bij zijne M.[t] geconsenteert is uuyten accorde derzelver bede tsjaerlicx te hebben de somme van 4000 lb. van 40 gr. Vlaems tpondt in plaetse van succroyse ende zonder prejuditie van dien, omme daermede te betalen huerluyder pensionarissen, advocaten, procureurs ende

andere officieren gaigen ende lasten den lande aengaende, breeder blijckende bij brieven van mandemente huerluyden bij de Key. Ma.[t] verleent, gegeven in zijne genaden stadt van Brugghe den XIIII[en] dach van november XV[C] XLV, geverificeert bij de heeren van der Financien alst behoirt, daervan copie auctentijck op de rentmeesters IX reeckeninghe van de bede als dese fol. C XXXIX overgelevert is; dus hier over tleste VI[e] jaer, verscenen decollatio Johannis XV[C] tzestich, over de portie van tquartie[r] van Bewesterschelt, die dese rentmeester hemluyden betaelt heeft, de somme van 3000[a] lb.[4] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 422, f. 156.*

28 augustus. – Vonnis door de leenmannen van Zeeland ter bevestiging van de door de Staten van Zeeland op 20 mei geconsenteerde bede van 6 groten bij de breedte van elk gemet. – Vermeld: Fruin, Rekeningen, p. 444.

a *Aldus hs., in tegenspraak met het bedrag van 4000 lb. genoemd in de tekst. In de volgende somma is het bedrag eveneens 3000 lb.*
b *De hele post is doorgestreept. In de marge tekende de Rekenkamer aan: 1)* By quitancie, sed: *2)* Loquatur, alzoe de rentmeester behoert zijne(?) gefurneert van acquyten over te leveren buyten costen van den coninck. *3)* Omme denselven redenen hier deurslagen, ende is hem de quitancie gerestitueert.
1 Zie ook hierna nr. 1835.
2 Afschriften, op papier, van deze rekening nrs. 418 en 1147 waren eertijds aanwezig in GA Middelburg, Register 'Rekeningen Beoosterschelde 1550-1557', nr. 7 resp. nr. 6 (verloren gegaan in 1940. Vermeld: De Stoppelaar, *Inventaris,* nr. 2157, 2159).
3 Dezelfde post ook m.b.t. de bede van mei 1558 in de rekening van 1561 (nr. 423 f. 155), 1562 (nr. 424 f. 154), 1563 (nr. 435 f. 155), 1564 (nr. 436 f. 154v), 1565 (nr. 437 f. 155), 1566 (nr. 438 f. 155), 1567 (nr. 439 f. 154v), 1568 (nr. 440 f. 155); deze posten zijn hier verder niet opgenomen.
4 Dezelfde post ook m.b.t. de bede van 1558 in de rekening van 1561 (nr. 423 f. 156), 1562 (nr. 424 f. 155), 1563 (nr. 435 f. 156), 1564 (nr. 436 f. 155v), 1565 (nr. 437 f. 156), 1566 (nr. 438 f. 156), 1567 (nr. 439 f. 154v), 1568 (nr. 440 f. 156); deze posten zijn hier verder niet opgenomen.

1792 1555 JULI 19-24, VEERE-MIDDELBURG-WESTHOVE

c Jan Boidijn, dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] clerck, betaelt de somme van zestien scellingen grooten Vlaems over zijne vacatien ende dachgelden van zes dagen to 2 s. 8 g sdaechs, om op den XIX[en] in julio XV[C] LV gereyst geweest te zijne in Walchren ter Vere, tot Middelburch ende Westhoven, om mynen heeren de Staten aldaer te adverteren van de zwaricheden int besteden van den ontfanck van den vier grooten ontfanck deser rekeninghe ende van der helft van den zes grooten op tgemet tot laste van den baender van den jaere LIIII over tquartier van Schouwen, dat nyemant om den X[en] penninck wilde ontfanghen; daerom myn heeren van advyse waeren noch daeraf eene proeve te doene tot op den VIII[en] penninck toe, ende indien dat nyemant tzelve en wilde accepteren, dat den rentmeestre zoude dat doen ontfangen by zijn clerck etc. Dus hier de voors. 16 s. g, in ponden deser rekeninghe 4 lb. 16 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 299, f. 12v.*

1793 1555 SEPTEMBER 8-11, BRUSSEL

b Dezelve [*Bruninck van Wijngaarden, klerk van de rentmeester*] noch de somme van twee schell. acht grooten Vlaems over zijne vacatien bij hem gevaceert reysende den XXVIII[en] augusti LV ghins ende weder van Middelburch ter Vere an mijn heere den marquis van der Vere, hem verthoenende zekere besloeten missiven bij de Ma.[t] an desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] gescreven ten eynde hij de Staeten van Zeellandt in Bewesterschelt jegens den VIII[en] septembris voirs. te Bruessel convenieren zouden, zulcx mijn heere voirs. daervan adverterende ten eynde hij hem daernaer zoude moghen reguleren, blijckende bij zijne quictancie hier overgelevert. Daeromme hier de voirs. 2 s. 8 gr. Vlaems, valent 16 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 190, f. 126v.*

Den voorn. bode [*Jaspar van Olm, gezworen bode van Beoosterschelde*] voor het ommedraghen ende vercondighen tinhouden der missive van de Ma.^{t} van de coninginne douagiere regente etc. ende tplaccaet van desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] in date den lesten augusti XV^{C} LV, dat men hier overlevert, inhoudende zekeren dachvaert van den Staten van Zeelandt tot Bruissele etc.; betaelt by zijne relatie, overgelevert op tVII^{e} voorgaende article, zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 984, f. 57v.*

e *De Staten van Holland, op 12 september te Brussel in vergadering bijeen, ramen een dagvaart in Den Haag om te spreken over* de propositie by de Majesteyt op gisteren gedaen van tweehondertduysent guldens *(voor Holland). – Register Holland IV, p. 85-86.*

1794 1555 OKTOBER 13-26, BRUSSEL

a *10 oktober. – Burgemeesters, schepenen en raden van stad en land van Tholen en het ambacht van Schakerloo benoemen Cornelis Baltenz., burgemeester en schepen, en mr. Pieter Rezen, secretaris, tot hun gemachtigden om tegenwoordig te zijn bij de overdracht van de landen van herwaartsover door keizer Karel V aan zijn zoon de koning van Engeland, en de laatste als hun heer aan te nemen. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 12 (verloren gegaan in 1940). – Regest, Fruin, Prelaat en Edelen, p. 158, nr. 485.*

12 oktober. – Burgemeesters en schepenen van Reimerswaal benoemen Jan Anthonisz., baljuw, Cornelis Willemsz. Levendale, burgemeester, Joos Pietersz. en Willem Jansz. Oliphant, schepenen, tot hun gemachtigden om tegenwoordig te zijn bij de overdracht van de landen van herwaartsover door keizer Karel V aan zijn zoon de koning van Engeland, en om de laatste als hun heer aan te nemen. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 12 (verloren gegaan in 1940). – Regest, Fruin, Prelaat en Edelen, p. 158, nr. 486.

b *1 oktober, Middelburg. – Jeronimus Sandelin, de rentmeester van Zeeland Bewesterschelde, geeft aan de Staten binnen zijn ambtsgebied te kennen dat de keizer besloten heeft* overmits de indispositie van zijnen persoone *de landen van herwaartsover over te dragen aan zijn zoon, de koning van Engeland,* in dewelcke hy overlanck als synen eenighen erffvolger voor eenen toecommenden erffheere ende prince ontfangen ende gezwooren es geweest, *en daartoe de voornaamste heren en Staten van die landen tegen 13 oktober te Brussel heeft laten beschrijven; hij verzoekt hen krachtens het bevel van de keizer tegen die dag hun gedeputeerden in voldoende aantal naar Brussel te willen zenden met volkomen last* omme de voors. denuntiatie, opdracht ende cessie nair behoiren te helpen voirderen ende oick den voorn. coninck van Engelandt, sijnen zoone, voor erffheere ende prince te ontfanghen. – *GA Middelburg, Register 'Brieven aen de stadt 1550-1579', nr. 17 (verloren gegaan in 1940). – Regest: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2166.*

Hans Imbrechts de somme van acht schellingen grooten Vlaems over zijne vacatien van in septembre LV gereyst te zijn uuyt Middelburch tot Westhoven an mijn heere den prelaet ende van daer ter Goes, Reymerzwale ende alle de Staeten met missiven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] duer laste van den Ma.^{t} gescreven beroerende dat zijluyden oft hun gedeputeerden hem vinden zouden tot Bruessel jegens den XIIII^{en} octobris alsdoen naestcommende, omme present te zijn daer de Key. Ma.^{t} overdraghen zoude in handen van [de] coninck van Engelandt zijnen zoene alle zijne landen van herwaertsover, ende hem voirts metten anderen Staeten zijne Co. Ma.^{t} te accepteren voir erffheere ende prince, int welck doende hij gevaceert heeft zes daghen tot 12 gr. sdaechs, facit 6 s. gr., betalende noch van extraordinaris oncosten 2 s. gr. Vlaems, compt tsamen als blijct bij zijne quictancie hier overgelevert 8 s. gr. Vlaems, valent hier 2 lb. 8 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 190, f. 127v.*

Denzelven Hans Imbrechts noch de somme van vijff schell. vier grooten Vlaems, te weten 4 s. gr. over zijne vacatien van vier daghen bij hem gevaceert tot 12 gr. sdaechs reysende in octobre LV uuyt Middelburch an alle de Staeten van Zeellant in Bewesterschelt, hun leverende zekere missiven mitsgaders minute duer laste van den Ma.t gescreven, beroerende tformeren van der procuratie oft volmacht die bij de Staeten gedepecheert zoude werden den gedeputeerde dewelcke in de renu[n]tiatie der Key. Ma.t van deser landen van herwaertsover an zijnen zoene den coninck van Engelandt, ende int accepteren van zijne Co. Ma.t voor erffheere ende prince jegenwoirdich zouden zijn, ende de reste wesende 16 gr. over zijne gedeboursseerde penn. van schuyt ende schiphuyre etc., blickende bij zijne quictancie hier overgelevert. Dus hier de voirs. 5 s. 4 gr. Vlaems, valent 32 s. – *Ibidem.*

e *22 oktober. – Rede van de Staten van Brabant bij het aftreden en afscheid van keizer Karel v. – Afschr. (gelijkt.): GA Goes, Oud-archief nr. 189.*

Op 23 oktober inspecteren de Staten van Holland de minuten van de eed die de koning van Engeland [= Filips II] en zijzelf zullen doen, en hebben zij daarin geen beletsels gevonden, na ruggespraak over een bepaalde formulering met Staten van andere landen. Op 25 oktober draagt de keizer de landen van herwaartsover over op zijn zoon, ende is vanwegen de voorsz. Keyserlycke majesteyt by mr. Philibert Bruxelles de propositie de generale Staten gedaen, ende daernae by mr. Jacob Maes, pensionaris van Antwerpen, de antwoordt van de generale Staten daertegens gedaen – – –. *Op 28 oktober ondertekenen alle gedeputeerden van de Staten van Holland de acte van de eed, na deze eerst geïnspecteerd te hebben. – Register Holland IV, p. 124-135.*

9 januari 1556. – Gedeputeerden van de Staten van Zeeland verklaren dat keizer Karel op 25 oktober 1555 de patrimoniële en andere landen van herwaarts over heeft overgedragen aan zijn zoon Filips, dat deze die heeft aanvaard, en dat daags erna door deze en de Staten van Zeeland de inhuldigingseden zijn afgelegd, van welke eden de tekst is geïnsereerd.

Op het jaer 1555 heeft keyser Carel sijne Nederlanden, met consent van de Staten van den landen, aen sijnen soon Phillippus overghegheven, denwelcken die van Zeelandt den eedt van ghetrouwicheyt ghedaen hebben den sesentwintichsten van october 1555, dese acte van huldinghe hiervan zijnde.

Wy Mathijs van Heeswijck, abt van Onser Vrouwen clooster binnen der stede van Middelburch, Maximiliaen van Burgondien, marckgrave van ter Vere, heere van Beveren etc., ridder van de order van den Gulden Vliese, admirael, gouverneur van Hollandt, Zeelandt, Utrecht etc., ende wy borghemeesters, schepenen ende raden van Middelburch, Ziriczee, Reimerswale, Goes ende ter Tholen, representerende de drie Staten van den lande ende graeflijckheyt van Zeelandt, doen te wetene ende certificeren eenen yegelijcken, teghenwoordighe ende toekomende, dat, alsoo de alderdoorluchtichste, grootmachtichste heere, heer Karel de vijfde van dien name, Roomsch keyser, onsen alderghenadichsten heere, volghende sijne brieven van advertissement daer te vooren aen ons gheschickt, op den vijfentwintichsten van october in't jaer Onses Heeren 1555 in de teghenwoordicheyt, solemnele ende volle vergaderinge van de heeren ende Staten van sijne landen van herwertsover, ende omme de redenen aldaer verklaert, sijnen soone den coninck van Enghelandt, Napels etc., sijne patrimoniale landen absolutelijck overghegheven ende ghetransporteert hadde, midtsgaders de gheheele possessie ende ghebruyckenisse van dien; ende hebbende de voorschreven koninck deselve landen aengenomen ende gheaccepteert in sulcken staet als die jeghenwoordichlick zijn, met heuren domijnen, beden, subventien ende allen anderen inkomen, ten laetsten[a] van alle schulden ende obligatien by sijnder keyserlijcke Majesteyt ofte in sijnen naem, uyt saecken ende aengaende sijne landen ende ondersaten herwaertsover, soo in't generael als in't particulier ghemaeckt ende gecontracteert, te voldoen ende te betalen, ende voorts te onderhouden in heure privilegien

ende herkomen; alle 'twelck ons kennelijck is, als eenige van onse luyden ter selver dachvaert teghenwoordich gheweest hebbende, te wetene wy, marckgrave van ter Vere voornoemt, soo uyt onsen name als oock daertoe gebeden zijnde by de eerwaerdighen vader in Gode den prelaet van Middelborch voornoemt ende uyt krachte van sijnder procuratie, ende voorts ons mede ghebleken is door relatie van de gedeputeerden, daertoe mede by speciale procuratie ghecommitteert, ende namentlijck voor ons van Middelborch Augustijn Cornelissen van der Poel, schepen, Jacob Pieterssen Bonte, raedt, meesters Adriaen de Proost, secretaris, ende Pieter de Smit alias Vulcanis, pensionaris; voor ons van Ziriczee Iieman Claes Iiemanssen, borghemeester, Willem Symonssen ende Lieven Cornelissen de Wael, schepenen, ende Wittelle Lievinssen, pensionaris; voor ons van Reymerswale Jan Anthonissen, baliuw, Cornelis Willemssen Levendale, borghemeester, Joos Pieterssen ende Willem Janssen Oliphant, schepenen; voor ons van der Goes Job Willemssen Goeree, burghemeester, Willem Michielssen, schepen, ende meester Jacob de Rijcke, pensionaris; voor ons van der Tholen Cornelis Baltissen, borghemeester, ende meester Pieter Resen, secretaris.

Ende daernaer den sesentwintichsten derselver maendt, de voornoemde heer ende koninck den naervolghenden eedt ons ghedaen heeft, etc. etc.:

Nous Phillippe etc. prommettons et jurons a vous les prelats, nobles et deputez de villes, representans les Estats d'iceluy nostredict pais et comté de Zelande, que doresenavant nous entiendrons et observerons, ferons entretenir et observer tout ce que a nostre reception precedente avons juré et promis en general et particulier, tant aux eglises, prelats et nobles, que aux villes de nostredict pais et comté de Zelande; et comme, en vertu de nostre precedent serment, serions tenus et obligez, apres le trespas de mondict seigneur et pere, et generalement, de faire tout ce quoy un bon seigneur et prince est tenu et obligé; bien entendu que, suivant vostre pouvoir, vous ferez serment reciproque en nos mains au nom desdicts Estats de Zelande, de aussi tenir et observer tout ce que de la parte d'iceux nous a esté promis et juré a nostredicte reception, tant en general que particulier; et comme, apres le trepas de mondict seigneur et pere, seriez tenus et obligez. Ainsi nous aide Dieu et tous Ses saincts.

Ende den voorschreven eedt ghedaen hebbende, hebben wy soo in persone, als uyt kracht van de voorschreven procuratie sijnder coninclijcke Majesteyt, ghelijcken eedt ghedaen, sulcks als hiernaer volght:

Wy Matthijs van Heeswijck, abt van Onsen Vrouwen clooster van der ordene premonstreyt binnen der stede Middelborch in Zeelandt, Maximiliaen van Bourgoingen, marckgrave van der Veere, heere van Beveren etc., ridder van de orden van den Gulden Vliese, admirael, gouverneur van Hollandt, Zeelandt, ende Utrecht, ende wy borghemeesters, schepenen ende raden van de steden van Middelborch, Ziericzee, Reymerswale, Goes ende ter Tholen, t'samen representerende de drie Staten van de voorseyde landen ende graeflijckeyt Zeelandt, hebbende tegenwoordich gheweest daer de keyser, onse alderghenadichste heere, overgift, cessie ende opdracht ghedaen heeft sijne soone, de koninck van Engelandt, alhier present ende voor ooghen, van alle sijne patrimoniale ende landen van herwaertsovere, ende onder andere van de landen ende graeflijcheyt van Zeelandt, ende uyt kracht van onse volmacht ende procuratie, denselven koninck gheaccepteert voor onsen overste heere ende natuyrlijcke prince, ende voorts ontfanghen den eedt, die sijne koninckliijcke Majesteyt ons ghedaen heeft, te onderhouden ende doen onderhouden alle 'tghene dat hy t'sijner voorgaende huldinghe ende receptie gheswooren ende belooft heeft, soo in't generael als particulier, ende soo hy ghehouden ende verbonden soude wesen naer den overlijden van onsen voornoemden heere den keyser, sijn vader; behoudelijcke dat wy sijnder koninckliijcke Majesteyt ghelijcken eedt doen ende hem ontfanghen souden voor onse heere ende prince, volghende onse volmacht ende procuratie; beloovende ende

sweerende, voor ons ende de voornoemde Staten van Zeelandt, ende uyt krachte van onse voorseyde procuratie, dat wy voortaen den voornoemden koninck goede ende ghetrouwe ondersaten wesen sullen ende onverbreeckelijck houden ende doen houden sullen alle 'tghene vanweghen deselver Staten van Zeelandt sijnder koninckklijcke Majesteyt tot sijne voorseyde huldinghe ende receptie belooft ende ghesworen is gheweest, ende soo wy naer den overlijden der voorseyder keyserlijcke Majesteyt ghehouden en[de] verbonden souden wesen. Soo helpe ons Godt ende alle Sijne heyligen.

Ende in kennisse, getuyghnisse, approbatie, aggreatie ende memorie van der saecke voorsz., soo hebben wy desen jeghenwoordighen brief doen expedieren ende onse zeghelen daeraen doen hanghen den 9 januarij in't jaer Ons Heeren 1555, stijl van den Hove.
– Afschrift (gelijktijdig): GA Middelburg, Register 'Verbanden, accoorden, submissiën, ordonnantiën 1499-1563', f. 253 (verloren gegaan in 1940); (1 januari 1558) zie hieronder. – Druk: Boxhorn, Chroniick Zeelandt II, p. 505-507; Smit, Vorst en onderdaan, p. 603-604 nr. VIIIB. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 158, nr. 487; Fruin, Archief Reimerswaal, p. 71, nr. 230. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2171. – Hier uitgegeven naar Smit, op basis van de editie van Boxhorn, met enige normalisering.

1 januari 1558, Brussel. – Koning Filips verklaart dat zijn vader hem op 25 oktober 1555 de patrimoniële en andere landen van herwaartsover heeft overgedragen, dat hij die heeft aanvaard, en dat daags erna door hemzelf en de Staten van Zeeland de inhuldigingseden zijn afgelegd, van welke eden de tekst is geïnsereerd. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen, nr. 12 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift (gelijktijdig, vervaardigd door Roelant de Pottre): GA Reimerswaal, nr. 20 (verloren gegaan in 1940); (1595, door J. van der Haghe, naar de 'origineel copie') ZA, Rekenkamer A nr. 452, f. 223-224 (opschrift: Copie copie*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 163, nr. 517; Fruin, Archief Reimerswaal, p. 71-72, nr. 237.*

a *Lees*: lasten.

1795 1555 OKTOBER 26, DEN HAAG

b *28 september, Den Haag. – De stadhouder roept Veere (en de andere steden van Holland en Zeeland waar lijndraaierijen zijn gevestigd) op voor een dagvaart.*

[*Adres:*] Eersamen discreten onsen goeden vrunden den burgermeesteren ende regierders der stede van der Veere.

Die heere van Beveren, van der Vere, Vlissinghen, Brouwershaven, Duvelant etc., stadthouder generael, deerste ende andere raden over Hollant, Zeelant ende Vrieslant.
Eersame discrete goede vrunden. Alzoe die van der Goude, Gorckem, Woerden, Schoenhoven ende Oudewater geconcipieert hebben zekere ordonnancie roerende die neringhe van de lijndraeyerie, alsoe diversche clachten gedaen werden over het touw ende taeckel dat ghelevert ende vercoft werdt, ende wanter geraemt es alhier te vergaderen upt voirs. concept den XXVI^en^ der toecomender maent octobris, soe eest dat wij ulyeden bij desen overzeynden dubbelt van tvoirs. concept[1], ten eynde ghijluden uwen gedeputeerden met volcomen last ende instructie schict alhier in den Hage upten XXV^en^ der voirs. maent octobris, des avonts in der herberge omme des anderen daechs metten anderen tot dyen eynde mede bescreven upt voirs. concept te helpen comminiceren ende resolveren ten oirber ende proffite van de lande ende neringhe. Eersame discrete goede vrunden, onsen Heere Godt zij met u.

Gescreven in den Hage den XXVIII^en^ septembris XV^C^ LV.

[Getekend:] W. Dam.

– Orig.: ZA, Stadsarchief Veere, Oud-archief voorl. nr. 164[2].

1 Een afschrift van dit concept wordt bij de brief bewaard (beschadigd). Het stuk draagt het opschrift: 'Ordonnantie geconcipieert onder correctie bij die van der Goude, Gorckem, Woerden, Schoenhoven ende Oudewater concernerende de neringhe van de lijndrayerie', en bevat zestien artikelen.
2 Op de adreszijde nog de volgende aantekeningen: a) 'Recepta XI octobris 1555'; b) 'Den dach sal dienen den XXV octobris LV'. Dezelfde brief is op dezelfde dag gestuurd naar Dordrecht, Delft, Amsterdam, Rotterdam, Schiedam, Hoorn, Enkhuizen, Middelburg, Brielle, Zierikzee, Goedereede, Vlissingen, Brouwershaven en Goes (*Register Holland* IV, p. 275).

1795a 1556 JANUARI 8-11, MIDDELBURG

c Desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] dewelcke geweest es ter dachvaert van myn heeren de Staten tot Middelburch, gehouden den VIII[en] in januario LV stilo Hollandie [*1556*], om te raemen de middelen daermede men dextraordinaris bede, alsdoen by de Co. Ma.[t] geeyscht, vinden zoude mogen, daerop myn heeren alsdoen nyet en wilden uuyterlick accorderen voordat de rentmeesters huerluder rekeninghen gedaen zouden hebben; daerinne gevaceert vier dagen tot acht scellingen grooten sdaechs, in ponden deser rekeninge 9 lb. 12 s.[a] – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 288, f. 23v.*

e *Op 9 januari gaven Gedeputeerden van de Staten van Zeeland een verklaring af dat keizer Karel op 25 oktober 1555 de patrimoniële en andere landen van herwaarts over heeft overgedragen aan zijn zoon Filips, dat deze die heeft aanvaard, en dat daags erna door deze en de Staten van Zeeland de inhuldigingseden zijn afgelegd, zie hiervóór nr. 1794 onder e.*

a *De Rekenkamer tekende hierbij aan:* By kennisse van den auditeurs dat hij ter dachvaert geweest es.

1796 1556 JANUARI 25, 27-28, ?

a Des voern. rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] clerck Jan van Huele betaelt van dat hij den XVII[en] in maerte LIIII stilo Hollandie [*1555*] gedregen heeft de rekeninge van desen ontfange ende van den zeven maenden impost, geexpireert den lesten decembris LIIII, aen mr. Roeland de Pottre pensionaris voirn., om die voirts te distribueren ende verthoonen zoe mijnen heeren den Prelaet ende Edelen als die van Middelburgh, insgelicx om te vernemen oft men dimposten zoude continueren in alder manieren als dezelve tevooren inghestelt waeren; daerinne hy gevaceert heeft gaende, besoingnerende ende wederkerende drie dagen tot 2 s. 8 gr. sdaechs, beloopt by zijne quictancie, die men hier overlevert, in ponden deser rekeninge 2 lb. 8 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 286, f. 22v-23.*

e *25 januari. – Mr. Gillis Brugman, secretaris en gemachtigde van de prelaat van Middelburg, Michiel van Hameel, gemachtigde van de markies van Veere, heer van Beveren, Cornelis Scobbelantsz., gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Zeeland, horen de 18e rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 21 oktober 1551 en verschenen 1553. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 286, f. 22v-23. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 158-159, nr. 489.*

27 januari. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de verkoop van renten om de 30.000 gulden te vinden, die de keizer op 22 november 1554 waren toegestaan. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 332, f. 9v-10. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 159, nr. 490.

27 januari. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de

imposten, toegestaan op 15 mei 1554 en verschenen 1554. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 310, f. 32-32v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 159, nr. 491.

28 januari. – Dezelfde auditeurs horen de 19e rekening af van dezelfde rentmeester van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 21 oktober 1551 en verschenen 1554. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 287, f. [21]-[21]v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 159, nr. 492.

28 januari. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de imposten, verschenen 1555. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 311, f. 23. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 159, nr. 493.

1797 1556 FEBRUARI 11-12, 14, ?

e *11 februari. – Mr. Gillis Brugman, gemachtigde van de prelaat van Middelburg, Filips van Beveren, ridder, heer van Fontaines, Michiel van Hameel, gemachtigde van de markgraaf van Veere, mr. Adriaan de Proost, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Zeeland, horen de 18e rekening af van Jeronimus Sandelin, rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van 6 groten van elk gemet, op te brengen door de baanders maar voor de helft te verhalen op de eigenaars, toegestemd in mei 1554. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 251, f. 10-10v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 159-160, nr. 496.*

12 februari. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de verkoop van renten ten laste van het gewest, geoctroieerd op 22 november 1554. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 270, f. 12v-[13]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 160, nr. 497.

14 februari. – Dezelfde auditeurs horen de 15e rekening af van dezelfde rentmeester van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten [op 21 oktober 1551] en verschenen 1553. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 239, f. 50. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 160, nr. 498.

14 februari. – Dezelfde auditeurs horen de 16e rekening af van dezelfde rentmeester van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten [op 21 oktober 1551] en verschenen 1554. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 240, f. [46]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 160, nr. 499.

1798 1556 MAART 12-16, BRUSSEL

b Den voorn. bode [*Jaspar van Olm, gezworen bode van Beoosterschelde*] omme vercondicht te hebben een missive der voorn. Co. Ma.^{t} van Enghelandt met tplaccaet van desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] in date den XIX^{en} february XV^{C} LV stilo Hollandie [*1556*], inhoudende zekeren dachvaert van den Staten van Zeellandt te Bruissele omme metten anderen Staten van desen Nederlanden te aenhooren tgene zijne C. Ma.^{t} hemluyden zoude doen voorhouden ende proponeren; betaelt by zijne relacie, overgelevert op tderde voorgaende article, zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 984, f. 56v.*

e Ten selven dage [*12 maart*] soo is by monde van mr. Philibert de Bruxelles, ter presentie van de Koninghlycke Majesteyt ende den hertog van Savoyen, in bywesen van de heeren van Brederode, van Bossu, van Egmont, van Arenberge, van Orange, van Megen, van Commeres, van Barlaymont ende meer andere personagien, de generale Staten van den lande van

herwaertsover gedaen seeckere petitie ofte beede, daerby versocht is syne Majesteyt te willen accorderen den hondertsten penningh van alle de immeubile goederen ende den vyftigtighsten penningh van alle koopmanschappen, te betalen een derdendeel van dien sint Jansmisse [*24 juni*] naestkomende, een derdendeel Kersmisse daeraen volgende, ende een derdendeel sint Jansmisse 1557, ende is by syne Majesteyt de Staten toegeseydt seecker concept te leveren daeruyt blycken soude dat men de voorsz. beede genoegh sal mogen consenteren ende opbrengen sonder dat daerdoor de ryckdom van yemandt ondeckt ofte kennelyck gemaeckt soude werden; breeder blyckende by de propositie ende concept daervan by geschrifte overgelevert. – *Register Holland IV, p. 246-247.*

16 maart. – De koning accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 20.000 Carolusgulden, welke som zal worden gevonden door de heffing van de lopende imposten. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 160, nr. 500.

1799 1556 APRIL 13-24, DEN HAAG

b Den laetsten februarii 1555 stilo Curiæ [*1556*] geschreven drie en twintigh brieven aen de steden van Hollandt ende Zeelandt hen met de lyndrayerye geneerende,[1] ten eynde sy hare gedeputeerden in den Hage schicken souden den dertienden april eerstkomende, omme de differenten van deselve neeringe te accorderen; drie ponden twaelf schellingen. – *Register Holland IV, p. 275.*

e *20 april 1556, Den Haag. – Uitvaardiging onder het zegel van het Leenhof van een ordonnantie van koning Filips op de lijndraaierij. – Druk: Register Holland IV, p. 264-270.*

Op 24 april betaalt de burgemeester van Middelburg een deel van de onkosten, gedeclareerd door Dirk Hoensz., burgemeester van Gouda, die de kosten van de in deze zaak geschreven brieven en plakkaten had voorgeschoten. – Ibidem f. 276-277.

1 Zie hierboven onder nr. 1795.

1800 1556 AUGUSTUS 12, ABDIJ TE MIDDELBURG

b Jacob Pietersz. voirs. [*bode*] de somme van vier schellingen twee grooten Vlaems over zijn voiage gedaen tot Ziericxzee an den rentmeester van Beoisterschelt met missiven beroerende dat die Staeten van Zeellant jegens den XII^en^ augusti LVI tot Middelburch in der abdie vergaederen zouden, breeder blyckende bij zijne missive hier overgelevert; valent 25 s.

Hans Imbrechts de somme van thien schellingen grooten Vlaems over zijne vacatien bij hem gedaen ende begost te doene op den VIII^en^ augusti LVI, noopende de convocatie ende vergaerderinge van den Staeten van Zeellant, dewelcke was des woonsdaechs daeran volgende in dezelve maent [*12 augustus*], breeder blyckende by zijne quictancie hier overgelevert; daeromme hier dezelve 10 s. g., valent 3 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 242[a], f. 48v-49.*

1801 1556 SEPTEMBER 25, GENT

a *5 september, Brussel. – Gouverneur-generaal Emanuel Philibert van Savoye schrijft aan de Staten inzake het consenteren van de bede. Hij dringt erop aan bijeen te komen en een besluit te nemen.*

[*Adres:*] A noz treschiers et bien aimez les Etats Generaulx du pays de Zeelande.

Emanuel Philebert, par la grace de Dieu duc de Savoye, prince de Piemont.
Tres chiers et bien amez. Le Roy mon seigneur esperoit de piecha avoir responce sur le fait de la derniere ayde que vous a esté demandee, mais nous estimons que l'absence de notre cousin le marquis de la Vere aura causé le retardement. Et puis qu'il est a cest heure en Zeelande,[1] nous vous requerons que en recompensant le temps perdu, vous voeullez sans plus de delay assembler si la ne l'avez faict, et regarder d'y mectre une brieve fin, aiant regard au long temps que l'on a la attendu aprez votre responce, et a la necessité qu'est telle que pouez avoir entendre parcydevant de voz deputez, qui ont esté en court. L'on avoit pensé de vous demander 60.000 florins, mais en consideration de beaucop de charges que vous avez, nous avons tant faict vers sa Ma.^{té} qu'icelle s'est laisser pour le dernier contenter que l'on savestast a L^{Me} au lieu du C^{Me} et L^{Me}. Enquoy nous confions vous ne ferez difficulté, aiant regard oultre la necessité que dessus, que c'est la premiere demande que sa Ma.^{té} vous fit oncques, et que les deniers en procedans s'employeront non au proffit de sa Ma.^{té} mais a la necessaire deffence du pays, mesmes si au retour de la flotte que conduit presentement l'Imperiale Ma.^{té} vers Espaigne l'on n'est furny d'argent, l'on aura moyen de se descharger d'icelle sy tost que nous desirerions bien pour eviter les [...][a] domages et despens qu'en ce cas vous pourriez recepvoir, que nous faict vous recommander le brief accord de ladite ayde tant plus a certes. Au quoy nous tenons pour certain vous vous employerez comme l'on doibt attendre de sy bons et leaulx subgectz que vous estes tousjours monstrer a votre prince naturel. Et de notre part, quant cy apres je y aura matiere de vos respecter ou pour inundations ou pour aultres inconveniens (dont Dieu vous garde), nous tiendrons bien volentiers la main vers sa Ma.^{té} en temps et en lieu, qu'elle ne vous traicte moins gratieusement que vous avez esté traicter en semble cas du temps de sa Ma.^{té} Imperiale.

Treschiers et bien amez, notre seigneur Dieu vous ait en Sa sainte garde.

De Bruxelles, le Ve jour de septembre 1556.

E. Philibert, Courteville.

– *Afschrift (1778, door J.W. te Water, historieschrijver van Zeeland, naar een origineel berustend onder pensionaris Van Beveren): ZA, Handschriften nr. 11, p. 27-28.*

b Lodewijck Joosz. over zijn vacatien van gereyst te zijn ter Goes ende Reymerzwale an burchmeester ende scepenen aldaer met brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] gescreven deur last van den hertoge [van] Savoyen, beroerende dat zij hun gedeputeerden jegens den XXV^{en} septembris LVI tot Ghendt bij de Ma.^{t} souden schicken metten anderen Staten van Zeelant, blijckende bij quyctancie hier overgelevert. De somme van 16 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 191, f. 132.*

a *Hier één onleesbaar woord hs.*

1 Boxhorn, *Chroniick Zeelandt* II, p. 512-514, drukt een brief af die door keizer Karel v op 7 september te Souburg is uitgevaardigd aan de ingezeten van het Rijk.

1802 1556 OKTOBER 14, WESTHOVE

b Jacob Pietersz. de somme van elff schellingen twee grooten Vlaems over zijne vacatien ende oncosten van als vooren gelijcke brieven van den voirn. Wijngaerden [*Bruninck van Wijngaarden*] gebracht te hebben tot Ziericxzee an den rentmeester van Beoisterschelt, ten eynde hij ende de gedeputeerde derzelver stede hun mede vinden zouden jegens den XII^{en} octobris LVI tot Westhoven om reden voirs., als breeder blyct by zijne quictancie, hier overgelevert; daeromme hier de voirs. 11 s. 2 g. Vlaems, valent 3 lb. 7 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 242^{a}, f. 49v.*

Denzelven [*Hans Imbrechts*] noch de somme van twaelff schellingen zes grooten Vlaems over zijne vacatien van in octobre LVI gevaren te zijn aen burchmeesters ende schepenen

van der steden van der Goes, Reymerswaele ende der Tholen met brieven van Bruninck van Wyngaerden, gecommitteerde clerck van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*], gescreven duer laste van mijnen heere den marquis van der Vere, noopende de vergaerderinge van den Staeten voirs. beroerende de communicatie omme te vinden de geconsenteerde bede van 50.000 lb. te 40 g., dewelcke geseyt was dat wesen zoude den XII[en] derzelver maent tot Westhoven, maer wierde II oft III dagen gecontinueert mits de groote tempeeste, waerduer de gedeputeerde van derzelve steden nijet commen en mochten; in welcke reyse hy gevaceert ende toncoste gehadt heeft als breeder blyct bij zijne quictancie, hier overgelevert, beloopende als boven 12 s. 6 g. Vlaems, valent 3 lb. 15 s. – *Ibidem f. 49.*

Den voirn. Jacob noch twee schellingen grooten Vlaems over zijne vacatien van den XIII[en] octobris voirs. des avonts spade geloopen te hebben zoe op Armuyden an den gedeputeerden van Reymerswaele als ter Vere an die van der Goes, hun duer last van die van Middelburch seggende dat zy hun des anderen daechs smergens metten anderen Staeten tot Westhoven zouden maecken te vinden, ende oick zekere missiven alsdoen bij den voirn. Wyngaerden, duer last van die van Middelburch gescreven, inhoudende advertissement van de compste van de Staeten an mijn heere den marquis, gedragen te hebben; blyckende bij zyne quictancie, hier overgelevert, valent 12 s. – *Ibidem f. 49v.*

e Den voirn. Hans [*Imbrechts*] noch de somme van derthien schellingen vier grooten Vlaems over zijne vacatien van gereyst te zyn met brieven van den voirn. Van Wyngaerden, gescreven duer last van den Staeten in dezelve vergaederinge geweest hebbende, naer Herenthout aen desen rentmeester, hem bij dezelve adverterende van de communicatie ende raminge hoe men de voirs. bede van 50.000 lb. zoude vinden, ende oick omme te weeten wat penningen hij zoude connen furnieren tot betalinge van de soldaden int convoy van de Ma.[t] naer Spaengnen gedient hebbende; int zelve doende vacerende negen dagen tot 16 g. sdaechs, facit 12 s. g., betalende van extraordinaris oncosten 16 g., compt als boven, blyckende by zijne quictancie hier overgelevert, 13 s. 4 g. Vlaems, valent 4 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 242[a], f. 49-49v.*

1803 1556 OKTOBER 31, ?

e *31 oktober. – De Staten van Zeeland accorderen dat, ter dekking van de 50.000 Carolusgulden die door hen aan de koning zijn geconsenteerd, binnen de steden en plaatsen van Zeeland die niet met het platteland contribueren in de impost op wijn en bier, een nieuwe impost zal worden ingesteld van 20 stuivers op het aam wijn en van 20 tot 40 stuivers op elke ton bier, en gelasten dat de inners tijdens de invordering niet kwalijk bejegend of geïnjureerd mogen worden, op straffe van arbitraire correctie.*[1] *– Afschrift: GA Middelburg, Register 'Verbanden, accoorden, submissiën, ordonnantiën 1499-1563', f. 257 (verloren gegaan in 1940). – Regest: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2183.*

1 Op 24 september was een ordonnantie uitgevaardigd op het verpachten van de impost op wijn en bier in Zeeland, voor de periode 1 november 1556-31 augustus 1558 (GA Middelburg, Register 'Instructiën en ordonnantiën op diverse impositiën', nr. 1 (verloren gegaan in 1940). – Regest: De Stoppelaar, *Inventaris,* nr. 2180).

1804 1556 NOVEMBER 10, BRUSSEL

e *10 november, Brussel. – De koning accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 50.000 Carolusgulden, in plaats van de honderdste penning van de onroerende goederen en van de vijftigste penning van alle koopmanschappen, welke som gevonden zal worden uit een impost op de wijnen en bieren in de steden en andere tot op heden geprivilegieerde plaatsen.*

Alzoe in de maent van maerte lestleden ter generaele vergaderinge van den Staeten van den landen van herrewertsover binnen der stede van Bruessel die coninck, onse aldergenadichste heere ende natuerlicke prince, in zijne jegenwoerdicheyt denzelven int lange heeft doen verthoenen ende voorhouden den staet ende gesteltenisse zijnre Ma.^{t} mitsgaders van dese zijne Nederlanden, ten eynde de voorn. Staeten ende onder andere die van den lande ende graeffscepe van Zeellandt omme eensdeels te helpen vervallen die groote ende excessive costen ende lasten dier inne zijne voors. Ma.^{t} ende zijne voors. landen uuyt oorzaecke van de voorgaende oorlooge nootshalven hadden moeten vallen, ende voorts omme te furnieren die betaelinge van den oorloochsluyden in dienste ende besoldinge van zijnre Ma.^{t} ende ter deffensie van dese zijne landen geweest hebbende, ende zulcx te helpen verhoeden vorder inconvenienten die by gebreecke van betaelinge apparentelick zouden moegen oprysen, verzouckende den voorn. Staeten van Zeellandt dat zijluyden zijne voors. Ma.^{t} zouden willen accorderen voor dese reyse alleenlick, ende zonder tzelve in toecommende tijden getrocken te worden in consequentie, den hondersten penninck van alle onroerlicke goeden ende den vyftichsten van der coopmanscepe over alle zijne voors Ma.^{ts} landen;

waerop de voorn. Staeten van Zeellandt veele ende diverssche communicatien gehouden hebben, ende hoewel zij hen bevinden in grooter perplexiteyt ende benautheden mits die grote ende zwaere lasten van den voors. lande van Zeellandt procederende zoe ter occasie van de lastige dicaige die [elc]x^{a} van de voorn. Staeten int zijne dragende es als oock van den menichfuldigen beden ende subventien by hem geduerende de voorleder oorlooge geaccordeert, des nyetmin willende hem bethoenen als goede ende getrouwe ondersaeten, zonderlinge in dese eerste petitie, zonder aenschou te nemen op huere voorscreven jegenwoerdige lasten maer willende zijne voors. Ma.^{t} hierinne bedienen boven huerluyder macht, hebben zij eendrachtelicken ende by gemeenen accorde zijnre voors. Ma.^{t} geaccordeert ende geconsenteert in de plaetse van den voorn. hondersten ende vyftischsten penningen de somme van vyftichduysent Carolusguldenen van veertich grooten Vlaems tstuck, te betaelen in vier termynen ende payemente by gelycke portie, te weeten deerste vierendeel te Paesschen zevenenvyftich naestcommende, tweede vierendeel te Baemisse [*1 oktober*] daeraen volgende, tderde ende gelyck vierendeel te Paesschen XV^{C} achtenvyftich, ende tleste termyn te Baemisse oock daeraen volgende, op de middelen ende conditien hiernaer volgende, by Prelaet ende Eedelen geproponeert nyet jegenstaende andere middelen by eenige van den steden voorgehouden.

In den eersten dat men opstellen zal eenen nyeuwen impost die men heffen zal binnen de vrye steden ende andere plaetsen van Zeellandt geprevilegeert, daer men den loopenden impost nyet en betaelt, ende dit in der manieren naervolgende. Te weeten op elcke ame Dorts Rynsche wyn twintich stuvers; op de Spaensche wynen naer advenant van de groote van den stucke elcke Dortsche ame twintich stuvers; item van alle Fransche wynen hetzij wit oft root die helftsceede van dien naer advenant ende groote van den stucke als vooren; alle twelck by hem geliquideert es op een oort van elcken stoop Rynsche oft Spaenssche, ende zes myten Vlaems op de stoop van de Fransche wynen, te betaelen bij dengheenen die se voor hem eygen drincken opleggen oft bij der cleyner mate uuytslyten oft verpenningen zullen; item alle inlantsche bieren geldende twintich stuvers de tonne ende daerboven tot dertich stuvers de tonne excluyz, zullen van impost betaelen voor elcke tonne drie grooten Vlaems; item dandere bieren binnen dese Nederlanden gebrouwen van dertich stuvers de tonne ende daerboven tot veertich stuvers excluijz, zullen betaelen van elcke tonne zes grooten Vlaems; item andere groene bieren van twee guldens de tonne oft daerboven, hetzij inlantsch oft uuytlantsch, zullen betaelen negen grooten Vlaems van elcke tonne, te betaelen bij denghonen diet uplegghen, slijten ofte drijncken zullen; van welcke voors. wyn- ende bierimposten vry ende exempt zullen wesen die in excysen in de steden oft andere geprevilegeerde plaetsen nyet en goeden.

Welcke voors. imposten hueren inganck nemen zullen van den eersten dach van decembrij naestcommende in dit jegenwoerdich jaer XV^{C} zessenvyftich, ende continueren den termyn

van twee jaeren; ende de reste dat den voorn. impost up bier ende wyn van twee jaeren min bedraegen zal dan de voors. vyftichduysent Carolusguldenen, zullen de voorn. Staeten vinden op den impost nu loopende zoe ten platten lande als binnen den steden. Ende indien dezelve twee imposten als oude ende nyeuwe in de voors. twee jaeren geduerende nyet en conste furnieren de voors. somme van vyftichduysent Carolusguldenen munte voors., zoe zullen de voors. Staeten tsurplus ende reste moegen vinden ende opbringen by zulcke bequaeme middelen als zij gevouechelick weeten zullen ten minsten quetse van den lande. Item alle degheene die dese imposten schuldich zijn zullen ende defaillant oft refusant bevonden worden dien te betaelen in handen van den collecteurs oft pachters by den voorn. Staeten daertoe gecommitteert, zullen daertoe constringible wesen conforme ende volgende dordonnantie die de voors. Staeten daerop maecken zullen.

Biddende de voorn. Staeten int generaele dat zijnder Ma.[t] believe hun voors. consent van vyftichduysent Carolusguldenen ter pryse ende t[erm]yne[a] als vooren te accepteren over danckelick, ende hem daeraf behoirlicke acte van acceptatie te verleenen mitsgaders octroy in vorme van placcaete omme die onwillige te bedwingen tot betalinge van dezelve imposten, indient noot werde; ende dit al zonder prejudicie van den vrydomme van den steden ende andere geprevilegeerde plaetsen van outs van zulcke ende gelycke impost vry ende exempt geweest hebbende, ende zonder tzelve dienaengaende te trecken in consequentie. Verzouckende voorts ende zeer affectueselicken begeerende dat zijne Ma.[t] in toecommenden tijde believe regardt te willen nemen op de extreme desolatie ende armoede van den voors. lande van Zeellandt ende inwoenders van dien, als dagelicx tot ruyne ende verganckelicheyt meer ende meer tenderende, omme in respecte van dien hemlieden zoe veel te supporteren als moegelick es; hemlieden voorts ganselick overgevende onder die goede protectie ende bewaerenisse zijnre Co. Ma.[t], denzelven presenterende allen dienst ende gewillicheyt als goede ende getrouwe ondersaeten tot hueren natuerlicken heere ende prince gehouden ende verbonden zijn.

Syne voors. Ma.[t], gehoort hebbende trapport van tvoirs. consent van vyftichduysent guldenen voors. hem bij de voors. Staeten gedaen, heeft tzelve aengenoemen ende geaccepteert, anneempt ende accepteert by desen, alles opte termynen, middelen, conditien ende reservatien boven verclaert, den voorn. Staeten daervan bedanckende.

Gedaen tot Bruessel den thienden dach van novembri XV[C] zessenvyftich.

Onderscreven: Philippe; noch stont ghescreven: My jeghewoordich, ende onderteeckent: Doverloope.

– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 260, f. [i]-[ii]v (opschrift: Copie*);(door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 313, f. [i]-[ii]v (opschrift:* Copie*); GA Middelburg, Register 'Differenten en bijsonderheden de steden in Walcheren en Arnemuyden concernerende', nr. 6[b] (verloren gegaan in 1940); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 282-285v (opschrift:* Acte van accorde van vijftichduijsent guldenen eens, te vinden op de loopende imposten ende nieuwe imposten gestelt op wijnen ende bieren binnen de steden*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 161, nr. 503. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2185.*

Den voorn. Jacob [*Pietersz., gezworen bode Bewesterschelde*] noch de somme van 14 s. gr. Vlaems over zijn sallaris ende gecostumeert loon van noch een ander placcaet van den co. m.[t] ommegedragen ende doen publiceren te hebben in novembri LVI, beroerende de nyeuwe imposten over de stede van Zeelandt loopende tot furnissemente van de extraordinaris bede van 50.000 lb. te 40 gr., de co m[t] geaccordeert bij den Staten van Zeelandt, blijckende bij copie auctentyck van denzelven placcate hier met quyctancie van denzelven Jacob hier overgelevert. Dairomme hier de voors. 14 s. gr. Vlaems, valent hier 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 191, f. 131.*

a *Enkele letters verdwenen vanwege een beschadiging van het perkament.*

1805 1557 MAART 13, ABDIJ TE MIDDELBURG
b Lodewijck Joosz. de somme van 5 s. 4 gr. Vlaems over zijne vaccatien ende oncosten van gereyst te zijne met brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] aen burchmeesters ende scepenen van Reymerzwale ende der Goes, beroerende dat zij hun gedeputeerden souden senden tot Middelburch omme op den XIII^en^ marty LVI stilo curie [*1557*] aldair binnen der abdije metten anderen Staeten van Zeelant Bewesterscelt te commen aenhooren zeker propositie dese voorn. rentmeester bij der M.^t^ van zijnentwegen geordonneert te doene, daerinne vacerende vier daigen tot 12 gr. sdaichs, betaelende noch van extraordinaris oncosten 16 gr., als breeder blijct bij zijn quitancie hier overgelevert. Daeromme hier de voors. 5 s. 4 gr., valent 32 s.
Hans Imbrechts over zijne vaccatien [a] van gegaen te zijn tot Westhoven aen mijn heere den prelaet aldair zijnde met een missive bij dewelcke hij totte zelve convocatie bescreven werdt, als blijct bij zijn quitancie hier overgelevert. De somme van 12 gr., valent 6 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 192, f. 134v.*

a over zijn vaccatien *herhaald hs.*

1806 1557 KORT NA APRIL 25, VEERE
b *25 april. – Filips van (Bourgondië, heer van) Beveren verzoekt namens de markies van Veere, admiraal en kapitein-generaal ter zee etc., de regering van Middelburg haar gedeputeerden op de vastgestelde dag naar Veere te willen zenden, om er met de gedeputeerden van de andere zeesteden van Zeeland te overleggen over middelen ter bescherming van de haringvaart, hetzij bij saufconduit, hetzij bij convooi door oorlogsschepen. – Origineel, eigenhandig ondertekend* Phs. van Bevren*: GA Middelburg, Register 'Brieven aan de stadt 1550-1579, nr. 18' (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2194.*

1807 1557 JULI 31-AUGUSTUS 3 [BRUSSEL]-VALENCIENNES
b Harman Christiaenss. de somme van 4 s. gr. Vlaems over zijne vaccatien van met brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] duer last van de M.^t^ gescreven gereyst te zijne aen burchmeesters ende scepenen van Reymerzwale ende der Goes, inhoudende dat zijluyden hun gedeputeerden metten anderen Staeten schicken souden tot Bruessel jegens den lesten july LVII omme taenhooren wes hemluyden van zijne M.^ts^ wegen geproponeert zoude worden, blijckende bij zijne quitancie hier overgelevert. Dus hier de voors. 4 s. gr., 24 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 192, f. 134v.*

Jacob Pieterss. de somme van 7 s. 4 gr. Vlaems over zijne vaccatien van in julio LVII gereyst te zijne met brieven van Bruninck van Wijngaerden, desen rentmeesters [*Jeronimus Sandelin*] gecommitteerde duer desen rentmeesters absencie, gescreven uuyt crachte van zeker missive van de M.^t^ in date XXIIII^en^ july voors. aen alle de Staeten van Bewesterscelt in Zeelant, beroerende dat alzoe de M.^t^ hun gedeputeerden hadde doen bescrijven jegens den lesten july LVII tot Bruessel ende dat zijne M.^t^ alsdan te Valenchijn soude zijn, dat zij daerom huer gedeputeerde derwaert in alder diligencie midts dat verde es souden schicken om aldair de propositie boven geroert taenhooren, in tzelve doende vacerende 5 daigen tot 12 gr. sdaichs, betalende noch boven dien 2 s. 4 gr. van extraordinaris oncosten, breeder blijckende bij zijn quitancie hier overgelevert. Dus hier dezelve 7 s. 4 gr. Vlaems, valent 2 lb. 4 s. – *Ibidem f. 134v-135.*

Denzelven [*Jaspar van Olum, bode van Beoosterschelde*] [van] ommeghedraghen thebbene eene missive van der C. Ma.^t^ in daten den XI^en^ july XV^C^ LVII, inhoudende zekere dachvaert van den Staeten van Zeelandt binnen der stede van Brussele omme metten anderen Staeten deser Nederlanden te hooren tgene des men hemlieden van zijne M.^ts^ wegen voorghehouden

zoude worden etc., blijckende bij dezelve missive hiermede overgelevert; betaelt zijn gewoonlick loon van 2 lb. 2 s.
Denzelven bode omme in de goede steden van Beoosterschelt ghedreghen thebbene eene tweede missive van der C. M.[t] in daten [den] XXIIII[en] july LVII, inhoudende wederzegh van den vergaderinghe te Brussele, maer dat zij hemlieden zouden vinden binnen der stede van Valenchene, aldaer zijne M.[t] wesen zoude, blijckende bij derzelver missive hiermede gheexpiereert; zijn ghewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 986, f. 61.*

c *Over de aanwezigheid van de Staten van Zeeland op de onderhavige vergadering van de Staten-Generaal, en hun inbreng daarin, zie onder nr. 1809 hierna, alsmede nr. 1812.*

e *Op 3 augustus* is by de Koninghlijke Majesteyt binnen de stadt van Valenchien de generale propositie gedaen, tenderende in effecte dat de Staten gesamentlijck eenige bequame middelen ende wegen souden adviseren waerdoor dese landen in toekomende tyden tegend de Francoisen bewaert ende beschermt souden mogen werden, ende voorts ontlast van den tegenwoordigen noodt daer sy alsnu in zyn.[1] – *Register Holland V, p. 188.*

1 Op 4 augustus is de Staten van Holland gelast dat zij op 1 september acht gedeputeerden naar Brussel zouden sturen, 'de Walsche tale wetende, omme met de gedeputeerden van de andere landen gesamentlijck te besoigneren' (*Register Holland* V, p. 189).

1808 1557 AUGUSTUS 20-29, MIDDELBURG

c Desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] dewelcke geweest is den XXIII[en] augusti XV[C] LVII tot Middelburch om aldaer te helpen wyderen de zwaricheden van zijn rekeninghe van de zes grooten ende vier grooten opten baender de annis LIIII ende vyffenvyftich, van den impost op wijn, bier, meel ende vleysch, geexpireert ultima decembris LVI, ende van de zes grooten by der breedde de anno vyffenvytich; daerinne hij gevaceert heeft zeven dagen tot acht scellingen grooten sdaechs, facit 16 lb. 6 s.
Jan Boudijn, de rentmeesters clerck, dewelcke in de voors. maendt van augusto geweest is tot Middelburch ende aldaer de voors. rekeninge tot up de zwaricheden gedaen heeft, daerinne hij gevaceert heeft XII daegen tot twee scellingen acht grooten sdaechs, facit 9 lb. 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 289, f. 21v.*

e *20 augustus. – Mathijs van Heeswijk, prelaat van Middelburg, en mr. Gillis Brugman, zijn secretaris, Michiel van Hameel, gemachtigde van de markies van Veere, mr. Adriaan de Proost, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en Roeland de Pottre, pensionaris van Zeeland, horen de rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van 6 groten op elk gemet, op te brengen door de baanders maar voor de helft te verhalen op de eigenaars, geschoten op 15 mei 1554.[1] – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 298, f. 15v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 162, nr. 511.*

20 augustus. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van 4 groten van elk gemet, op te brengen door de baanders, geschoten op 20 mei 1555.[2] – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 299, f. 13v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 162, nr. 512.

21 augustus. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de imposten, verschenen 1556. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 312, f. 18-18v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 162, nr. 513.

28 augustus. – Dezelfde auditeurs horen de 20e rekening af van dezelfde rentmeester van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 20 mei 1555 en verschenen 1555.[1] – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 288, f. 25-25v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 162, nr. 514.

1 Voor rentmeester Serooskerke tekent diens klerk Jan Boidijnsz.
2 Voor de rentmeester tekent weer diens klerk Jan Boidijnsz., en de handtekening van mr. Gillis Brugman lijkt direct na plaatsing weggeveegd te zijn.

1809 1557 SEPTEMBER 5, 13-14, BRUSSEL

e *Uit het (vrij uitvoerige) verslag van de Hollandse delegatie:*
Den 5. september 1557. Den heere van Lalang, by hem ontboden hebbende alle de gedeputeerden van de Staten van de landen van herwaertsover, heeft van een yegelijk in 't particulier vereyscht haren last. – – – *Aangezien die van Brabant zijn niet gekomen,* soo heeft hy de andere gedeputeerden van de Staten dagh bescheyden weder by syne E. te komen op den dertienden der voorsz. maendt 's morgens ten neghen uyren, hoopende dat middelertydt die van Brabandt mede geresolveert souden wesen ende hen alsdan by den andere gedeputeerden vinden souden. *Lalaing heeft de aanwezige Staten* doen voorhouden ende lesen den staet van alle de belastingen van dese landen, daervan een sommier recueil is, ende de voorsz. Staten voorgelesen is geweest, *waarop daarover verder is vergaderd.*
Op 13 en 14 september opnieuw overleg door de Staten-Generaal, waarbij ook de gedeputeerden die, anders dan die van Holland, last hadden omme in communicatie te treden ende eenige openinge te doen, als die van Artois, Namen, Valenchien, Tornese ende Zeelandt, *niet van zins waren toezeggingen te doen; men verlangde de staat van de lasten alsmede de door Lalaing gedane propositie op schrift,*[1] *waarna als nieuwe datum 15 oktober werd vastgesteld. – Register Holland V, p. 218-222.*

1 Dit 'sommier van 't achterwesen van de landen van herwaertsover', alsmede de 'middelen by den heere van Lalang ende de andere gecomitteerde [van de koning] uytgeslagen', staan afgedrukt in *Register Holland* V, p. 225-232.

1810 1557 OKTOBER 21-NOVEMBER 2-5, 24-29-1558 JANUARI 21, BRUSSEL

N.B. De data van deze langdurige bijeenkomst van de Staten-Generaal zijn onleend aan het verslag van de Hollandse delegatie, die op 5 februari rapport uitbracht in Den Haag (Register Holland V, p. 258-280); de laatste datum in januari wordt genoemd onder nr. 1811 hierna.

a *15 oktober. – Ampele instructie voor mr. Jan van Bekerke, pensionaris van Middelburg, gedeputeerd door burgemeesters en schepenen ter generale dagvaart belegd ten hove. – Afschrift: GA Middelburg, Register ten rade 1545-1565, f. 188v-191 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2204.*

e *6 november. – Koning Filips II verleent de Staten van Zeeland octrooi om erfelijke renten te verkopen, losbaar tegen de penning 16, 15, 14 of 12, ten einde met de opbrengst de lijfrenten, losbaar tegen de penning 6, af te lossen. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 41 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 163, nr. 516.*

1811 1558 MAART 30-MEI 20,1 BRUSSEL

N.B. De aanvangsdatum van deze bijeenkomst van de Staten-Generaal is ontleend aan het uitvoerige verslag van de Hollandse delegatie (Register Holland V, p. 324-350).

e *16 april. – Koning Filips II belooft de Staten van Zeeland de hem verstrekte som van 25.000 lb. te zullen terugbetalen, inclusief de daarmee samenhangende kosten, en machtigt hen om bij gebreke van dien het tekort te verhalen op de grafelijke domeinen van Zeeland. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 44 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 163, nr. 519.*

Den 8 april 1558 de Staten weder by den anderen vergadert zynde, hebben elcks haere

instructie ende last by geschrifte overgelevert. Dewelcke, nadat openbaerlijck allegader gelesen syn geweest, soo is bevonden dat die van Henegouwen, Zeelandt, Rijssel, Douay, Orchies ende Doornick hen doleerden te hoogh gestelt te zijn, verklaerden geen last te hebben ofte in verdere communicatie met de andere Staten te treden sonder denselven taux gemodereert ende vermindert te wesen. – – – *De koning, door de hertog van Savoye op de hoogte gesteld van* de swarigheden by de gedeputeerden van van de Staten syne Hoogheyt den agtsten derselver maendt geopent, ende bysonder beroerende de onwilligheyt van die van Zeelandt, Utrecht ende Tournesis, *doet bij monde van de hertog een oproep tot inschikkelijkheid, maar op de 13de hielden die van Zeeland en Utrecht voet bij stuk en* persisteerden by hare opinien, ende dat de last meest van alle de anderen was, niet te procederen tot eenigh absoluyt accord, ten ware een yegelijck hem conformeerde met den generalen voet tevooren genomen. *Op 14 april worden de Staten-Generaal door de koning ontboden, die hen dezelfde propositie als eerder deed;* waerop de voorsz. gedeputeerden syne Majesteyt voor antwoordt doen geven hebben dat sy onderlinge op syne Majesteyts petitie souden communiceren en alsdan deselve syne Majesteyt antwoordt in te brengen. *De dag erop weten de Staten ook na lang beraad geen bevredigend antwoord te geven aan de hertog van Savoye, die daarop elk land apart hoort en ieders standpunt in geschrifte ontvangt. – Register Holland V, p. 332-338.*

d *20 april, Mechelen. – Extract uit een brief van mr. Jan Bekercke, pensionaris van Middelburg, [aan de stadsregering] over de onderhandelingen over de bede tijdens de Staten-Generaal.*

[*Opschrift:*] Extract uuyt de briefven van de pensiona[ris] mr. Jan Beeckercke in date den XXen april anno 1558 naer Paesschen.

Aengaende daffairen van de beede en zijn noch nyet al gedaen. Dair es groote dissensie geweest in de communicatie van de Staten ende besonderen om die van Zeelandt, gemerct dad wij nyet en wilde volgen de voet die bij de voorgaende propositie genomen was, ende dat wij oick gheen last en hadden om voirder in communicatie midt de Staten te commen, mair dat wij gelast wairen ons rapport ende presentatie te doene aen de Co. Ma.t oft zijne gecommitteerden. Twelck hoerende, hebbe die van Brabant huerlyder greffier gesonden aen den president Viglius, die aldaer compareerde met den cancellier van Brabant ende den commis Boloingne, ende dit hemluyden verthoenende bij die van Brabandt ende wij bij ons propoost persisterende zijn bij de voors. gedeputeerde alleen gehoort geweest, alwair wij onsse presentatie ende alle excusen gedaen hebben achtervolgende onsse last. Ende hebbe al tselfde bij gescrifte gestelt, ende gelaeten in handen van den president Viglius om tselve te verthoenen de Ma.t Twelck zulcx gedaen es geweest, ende es onsse presentatie nyet qualick genomen geweest, mair overmits dat wij gheen oorsake wesen en zouden om de voet genomen bij dandere Staten te breken, heeft de Ma.t gepresenteert van de zijne te suppleren tgene dat wij te hoeghe gestelt zijn geweest, als zijne Ma.t oick verstaet, ende dairtoe geordonneert mijn heere van Lalaing, de cancellier van de ordre, ende den commis Boloingne, omme onse quote te reduceren tot redelickheyt naer exigeren ende faculteyt van de lande van Zeelandt. Ende wij persisterende ende seggende oft alzo ware dat onse quote gereduceert ware tot een derdendeel boeven die ordinaris beede, allen gratien ende verdroncken landen afgetrocken, beloepende tsuvere van de ordinairis beede 24 duysent gulden, achtervolgende tregistre van de financien ons vertoecht bij den commis Boloingne, darof ick copie gelicht hebbe, soe en soude onse quote nyet hooger connen gereduceert worden dan tot 36 duysent. Ende wairt oick soe dat tselve sulcx geaccepteert ware, soe en waert bij die van Zeelandt noch nyet practicabel om bij vercoopinge van renten op tlandt van Zeelandt alsulcke somme van penningen op te bringen; blijvende bij ons voorgaende presentatie van 50 duysent Carolusgulden, seggende anders geen last te hebben. Ick hoope dat onse presentatie geaccepteert zal worden, duerdien dat ons gelast es nyet te vertrecken, ende dat de pensionaris van Ghendt ende van Delft thuys gesonden zijn geweest om breeder

last van gemeenen steden te hebben, ende zijn alle dandere gelast nyet te vertrecken, sulcx dat ick hoepe dat die gecommen zijnde sullen corts gedaen hebben, sulcx dat duerdien also men nyet d[oen] en sal voor de compste van den voors. pensionarissen. Ben tot Mechelen midt mr. Jan Toetz ende den burgmeester van Ziericxzee gecommen.
– *Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 2.*

24 april, abdij te Middelburg. – Mathijs van Heeswijk, abt van Middelburg, stuurt instructies naar mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, samen met het voornoemde extract.

[*Adres:*] Ersamighen, seer voirsienighe meester Rholant de Pottere, pensionaris van Prelaet ende Edele tslans van Zeelant, nu wesende tot Bruessele.

Domine pensionarie, Mittelburgenses exhibuerunt michi copiam literarum, scriptas ad eos per suum pensionarium magistrum Joannem a Bekercke, ex quibus quantum ego intelligere potui Curia (quantum ad presentacionem et acceptionem per provisionem ut aiunt summe quinquaginta milium florenorum) a vobis diversum sentire videtur. Nam illa videtur eam presentacionem acceptasse pro novem subsequentibus annis ex eo quod sua Maiestas (ne illud medium omnibus Statibus propositum infringeretur) optulerit se suppleturum id quod Zeelandie ultra vires et preter rationem est impositum, et quod commissariis est commissum moderari et ad equitatem reducere portionem sue quotam Zeelandie. Quid opus est moderari ac reducere quotam modo predictam summam sibi intelligant presentari pro semel pro prece ut aiunt extraordinarie et non pro novem annis. Sed ut ut sit, quantum ex his et ex tuis ad me datis literis intelligere possum vos persistitis in vestra sentencia nec latum unguem velle discedere ab instructione vobis data satis declarastis, quod me satis contentum reddit. Mittimus tibi eandem copiam literarum michi exhibitam.

Hec hactenus. De nostro statu hoc habe: nos laboravimus aliquot diebus et adhuc laboramus ex maximo dolore capitis, sed speramus meliora. Dominus noster marchio Veriensis indies laus superis, incipit convalescere. Meus secretarius magistri Egidius adhuc periculose laborat. Vale, ac nos ut facis ama.

Raptim ex nostro monasterio, XXIIII[a] aprilis 1558.

Tuus Mathias Heeswicanus, humilis abbas, scripsit.
– *Origineel (eigenhandig): ZA, Prelaat en Edelen nr. 2.*

e *Op 27 april doen de gedeputeerden van Brabant het voorstel de landen in vier kwartieren te verdelen,* te weten voor 't eerste die van Brabandt, Namen ende Mechelen, voor 't tweede die van Vlaenderen, voor 't derde die van Hollandt, Zeelandt ende Utrecht ende voor 't vierde die van Arthois, Henegouwen, Valenchien, Lille, Douay, Orchies, Doornick en Tornesis. Soo hebben meest alle de gedeputeerde in de voorschreve distributie geaccordeert behalven die van Hollandt, dewelcke verklaerden dat hen noodeloos dochte de voorsz. distributie te doen – – –, die oock die van Hollandt niet en begeerden de adjunctie van die van Zeelandt ende Utrecht, uyt dien dat deselve van geen meeninge en waren hare quote ende aenpart op te brengen volgende den voet ende concept by de gemeene Staten genomen, immers dat die van Zeelandt seer weinigh in meeninge waren te accorderen ende die van Utrecht gantschelijck niet – – –. *De dag erop willen de Brabantse Staten een schriftelijke toelichting op hun voorstel voorlezen, hetgeen wordt toegestaan, zij het door Holland onder protest.*

Eodem by den commis Bouloigne vanwegen de Majesteyt aen de voorsz. gedeputeerden versocht zijnde dat sy souden willen accorderen dat de Majesteyt tot haren laste soude betalen voor [a] ruyters, die tot laste van de Staten wesen souden, twaelfduysent daelders; midtsgaders oock dat hy soude raedt soecken omme te furneren omtrent achthienduysent guldens omme eens deels te contenteren de ruyteren ende knechten, in dienste van sijne Majesteyt geweest ende de frontieren bewaert hebbende. Soo hebben de voorsz. gedeputeerden, omme niet te retarderen de affairen van syne Majesteyt, tevreden geweest

dat de voorsz. betalinghe van twaelfduysent daelders tot haren laste gedaen soude werden; maer aengaende het tweede poinct seyden dat henluyden niet doenlijck en ware sijne Maj. daerinne te gelieven voor en aleer 't generael consent op de beede, by sijne Majesteyt geeyscht, gedragen soude zijn ende sulcks oock 't selve by syne Majesteyt geaccepteert – – –. – *Register Holland V, p. 342-345.*

3 mei. – Lievin Wynters, raad en ontvanger-generaal van de Financiën van de koning, erkent van de Staten van Zeeland 25.000 lb. ontvangen te hebben, verschuldigd wegens de bede. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 44 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 163, nr. 520.

Den 14 mei 1558 zyn by de Majesteyt seeckere twee propositien gedaen, breeder blijckende by 't inhouden van dien. – – – Den 16 mei 1558 is breeder by den hertoge deselve Staten sekere propositie gedaen, omme de Majesteyt te helpen supporteren van hetgeene daervooren hy gerespondeert voor degeene die te hoogh in de tegenwoordige bede getauxeert waren, omme een partye van dien gebracht te werden tot laste van die van Hollandt, breeder blijckende by de propositie ende sekere staet daervan gemaeckt; ende is de voorsz. gedeputeerden dagh gegeven omme daerop haer antwoordt in te brengen binnen ses weken. Den 18 mey 1558 – – – heeft den hertogh van Savoyen doen aensoecken dat, omme te eer gereedt te mogen hebben sesduysent paerden ende bysonder die noch niet opgeseten ende toegerust en zijn, de Staten souden willen accorderen dat de tweede van de ses maenden mede promptelijck gefurneert en opgebracht mochte werden. Dat van gelijcken syluyden tevreden souden wesen dat 't regiment van knechten, wesende onder den hopman ende met den eersten gemonstert souden werden ende volgende dien betaelt, omme alsulcks te bet dienste van henluyden te mogen genieten midts dat sy leggende zijn omtrent het quartier van Luxemburgh, alwaer de vyanden de meeste vergaderinge hebben; ende dit al niet tegenstaende syluyden haer vol getal niet en hebben, maer uytgeschickt hebben om hetselve te vollen. Dat voorts de voorsz. Staten souden willen accorderen in 't geene wes den veerthienden derselver maent henluyden by de Majesteyt geproponeert was beroerende het remboursement van de penninge by Jasper Schetsz verschoten in 't opbreken van den leger in 't voorleden jaer, omme af te dancken sekere ruyteren ende knechten, ende dat 't selve remboursement gedaen mochte werden uyt de twaelfhondertduysent ponden geaccordeert tot aflegginge van de renten ende lasten geassigneert op de ordinaris beede. – *Register Holland V, p. 345-348.*

18 mei, Brussel. – Koning Filips II accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 50.000 Carolusgulden, welke som gevonden zal worden door de heffing van de tiende penning van renten, tienden en huizen en van de twintigste penning van lijfrenten, en door de heffing van 6 groten van elk gemet, op te brengen door de baanders maar voor de helft te verhalen op de eigenaars; voort accepteert de koning de voorwaarden tot continuatie van de bede van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet gedurende zes jaren.

Alzoo die coninck, onsen aldergenadichsten heere, belieft heeft den XXI^en^ der maendt van januario lestleden in zynder jegenwoirdicheyt binnen deser stadt van Bruessele te doen verthoonen den gedeputeerden van eenige van den generaele Staeten van herwaertsovere dat zij zouden willen accorderen de somme van achthondertduysent ponden van 40 grooten tpont tsjaers, negen jaeren lanck geduerende, ende gereet vinden up dezelve somme vier ende twintich hondertduysent gelijcke ponden by vercoopinge van renten den penninck XIIe ofte meer, voor het onderhoudt van zeker getal van volck van oorloge te paerde ende te voet mitgaders eenige scepen van oorloge dit aenstaende saisoen ende andere ordinaris garnisoenen duerende dezelve negen jaeren, volgende het concept van eenige gedeputeerde

zijnder Ma.t voorgehouden by maniere van oepeninge, bij andere achtervolcht ende andere vervangen geweest zijnde onder de meestendeel van den stemmen, al nochtans zonder verbant ofte obligatie ende omme daeroff rapport te doene elck in zijn quartier, breeder blijckende bij den voorgaende propositien, advysen, staeten ende calculatien daer tevooren geschiet ende de voorn. propositie van den XXIen january daer naer gevolcht;

waervan bij de gedeputeerde van den Staeten van Zeellandt rapport gedaen zijnde int lange van tgunt dat zijlieden gebesoingneert ende geadviseert hadden int generael ende particulier zoe met den anderen van den Staeten ende oick den heeren wesende ten Raede van zijnder Ma.t, hebben de voors. Staeten van Zeellandt gesocht alle middelen omme zijne Ma.t te believen in de voors. petitie ende zijnen dienst te voirderen zoe verre hemluyden mogelick waere. Waerup houdende diverssche communicatien zijn aldaer geopent geweest de grootte lasten van den lande zoe van den dijckaigen, de groote noch loopende beden zoe up den steden als ten platten lande, de sober neeringe, dierentyt, verlies van lande ende volcke als anderssins, zulcx dat zijlieden nyet en bevinden hemlieden mogelick te zijne zijne Ma.t te dienen in zijne petitie in der vougen ende manieren als die geproponeert es gheweest; sonderlinghe gemerct dat het geloove van die van Zeellandt nyet zoo verre strecken en zoude omme te moghen vinden gereet eene zoo grooten somme ende capitael als zijlieden geestimeert zijn geweest omme die te vinden op renten ten minsten den penninck twaelfve, uuyt dien dat het voorn. landt alreede genouch bekent es belast te zijne met veel renten ende notoirlick dagelicx declinerende ende subject blyvende der inundatien met den grooten costen van onderhouden van dijcken, hoofden ende andere nootlicke reparatien;

ende hoewel zij met vele merckelicke redenen zouden bethoonen ende debateren de somme daertoe het landt van Zeellandt getaxeert es geweest te excederen alle redelicke proportien nair advenant van eenige andere landen, nyetmin alsoe omme de redenen voors. ende andere, int lange ende breeder te deduceren indient van noode waere ofte noot viele, de voorn. petitie in Zeellandt nyet practycabel en es gevallen up den voet by zijne Ma.t genomen ende tevooren angedient by eenige gedeputeerde van den Staeten ende den meestendeel van den anderen, gevolcht onder de goede [b] geliefte nochtans van den heeren ende Staeten die hemluyden te Hove gesonden hadden, wesende alleenlick een simpel oepeninghe sonder obligatie.

Des nochtans nyet jegenstaende zoe hebben de voorn. Staeten nyet willen laeten te soucken alle middelen omme zijne Ma.t te dienen ende assisteren in dese zijne noot, gelijck zij bereet hebben geweest van den maendt van ougst lestleden tyt van den eerster propositie geschiet tot Valenchienne, hoewel de middelen by hemluyden geproponeert nyet geaccepteert maer afgeslegen zijn geweest; ende omme te bethoonen de goetwillicheyt die zij dragen tot zijnder Ma.ts dienst sonder aenschouw te nemen up huer lasten ende aermoede, accorderen zijne Ma.t eene bede van vyfftichduysent Carolusguldenen, te betaelen tsint Jansmisse [*24 juni*] naestcommende ofte eer indient mogelick valt, dewelcke somme men vinden zal mits het lichten van den thienden penning up alle immeuble ende onroerende goeden als renten, thienden ende huysen, te wetene den thienden penning eens van tgundt dezelve goeden voor een jaer uuytbringende zyn, ende angaende de lyfrenten zullen hierinne alleenlicken contribueren den twintichsten penninck. Voorts alsoe int taxeren van het landt groote moeyte vallen zoude omme te doen ende maecken de afcortinge van den costen vandien ende lasten van dijckaigen ende andersins daerup staende, soe zal men in de plaetse van dien lichten up elck gemet bij der breedde vry ende onvry zes grooten eens, te betaelen deen helft bij den eygenaere ende dander helft bij den baender daerup den baender gehevent staet, geheel te verschieten bij denzelven baender mits by hem zijnen meester afslaende ende in minderinge van zijnen pacht bringende drye grooten, daer nyet te verschieten geheel bij den eygenaer waerof hij de helft recouvreren zal van zijnen pachter.

Ende indien den voorn. thienden den penninck met de zes grooten up elck gemet nyet upbringen en conste de voorn. somme van vyftichduysent guldens, zullen de voorn.

Staeten de reste vinden bij alsulcke middelen als zij onderlinge sullen connen ramen ende adviseren; boven[c] dese accorderende dat de bede hier te vooren der Key. Ma.[t] geconsenteert voor zes jaeren gecontinueert zal blyven tot int jaer tsestich in alder manieren als die nu noch loopende es, om daermede te voldoene de assignatien daerup zijnde ende zijne Ma.[t] daermede behelpen zoo haer believen zal.

Ende om noch breeder te bethoonen de uuyterste affectie die zij draghen ten dienste van zijnder Ma.[t], indien alle dandere Staeten begeerden achter te volghen den voet bij zijne Ma.[t] geproponeert voor negen jaeren ende zijlieden daertoe raedt weten, twelck die van Zeellandt nyet en doen, des nyetmin om nyet te verachteren den dienst van zijnder Ma.[t] accorderen de continuatie van der bede alsnu loop hebbende van twaelf grooten steenschietens ende acht grooten by der breedde up elck gemet over al Zeellandt, ende dat voor zes jaeren naer dexpiratie van diere die eerst vallen zal int jaer tsestich, om daermede zijne Ma[t]. te mogen behelpen met vercoopinge van renten ende assignatien van dezelve bede zoe deselve Ma.[t] oirboirlicxst bevinden zal. Angaende dadministratie van den penningen geconsenteert ofte te consenterene te zijne ter presentie van den monsteringen[d] van het volck van oirlogen ende diergelijcke zaecken bij eenige van den Staeten voorgehouden ende begeert te hebben, de voorn. van Zeellant verclaeren expresselick dat zij tselve nyet en begeeren noch begeert en hebben als tselve laetende ter goeder dispositie ende discretie van zijnder Ma.[t];

biddende zijnder Co. Ma.[t] in alder oetmoet tselve huerluyder accordt in der vormen als hiervooren gescreven staet te willen accepteren over danckelick ende hemluyden daeraf verleenen acte.

Zijne Co. Ma.[t], gehoort hebbende rapport van tvoors. consent ende accort van den voorn. Staeten van Zeellandt, heeft tselve angenomen ende geaccepteert, anneempt ende accepteert by desen den voorn. Staeten daervan bedanckende, alles nochtans by maniere van provisie ende sonder prejuditie van de zwaricheyt gevallen up de taxatie van huere quote ende portie in de bede den generaele Staeten lestmael geeyscht, nemende zijne Ma.[t] tzijnen laste tghene datter te cort commen sal van huere voors. quote ende portie, ter tyt ende wylen toe dat up de voors. swaericheyt mitten voorn. Staeten van Zeellandt anderssins geaccordeert sal wesen.

Gedaen te Bruessele voors. den XVIII[e] dach van meye XV[C] acht ende vijftich.

Onderteyckent: Philippus; ende noch onderscreven: My jegenwoirdich, Doverloepe.[2]

*– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940). – Afschriften: ZA Rekenkamer I B-O nr. 1153, f. *1-*1v (opschrift:* Copie*); (door Does, naar een kopie door R. de Pottre naar het origineel) ibidem nr. 423, f. *1-*1v (opschrift:* Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 254, f. 1-3 (opschrift:* Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 300, f. [i]-[iii]v; (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 295-299 (opschrift:* Acte van accorde van 50.000 lb. van 40 grooten, met continuatie van de 12 gr. steenschietens ende 8 gr. bij der breede voor ses jaeren naer dexpiratie, die vallen sal int jaer XV[C] LV[tich]*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 164, nr. 521; idem, Rekeningen, p. 381, nr. 958.*

20 mei, Brussel. – Koning Filips II accepteert de voorwaarden waaronder de Staten-Generaal zich bereid hebben verklaard de kosten van het onderhoud der troepen op te brengen.

Comme le roy nostre souverain seigneur et prince apres avoir faict convocquer et rassembler en la ville de Valenchiennes au mois d'aougst lan XV[C] LVII les Estatz de Brabant, Flandres, Artois, Hainault, Valenchiennes, Lille, Douaij, Orchies, Hollande, Zeelande, Namur, Utrecht, Tournezis, Tournaij et Malines, leur avoit faict proposer de vouloir adviser et penser sur les moiens et remedes par lesquelz ses paijs se pouroient conserver a ladvenir et de sortir de lextreme necessité on ilz se retrouvoijent, de sorte que a moindre foulle et charge ilz pourroient cij aprez soustenir, les requirant a telle fin que lesdictz Estatz chacun en

leur endroicte voulsissent constituer aulcunes leurs commis pour par ensemble sur ce communicquer et besoigner, et en cas de difficulté avoir recours a monsieur le conte de Lalaing et aultres du Conseil dEstat de sa Ma.^{té} pour les encheminer au besoinge; quoij ensuivant lesdictz Estatz, veuillantz satisfaire d'aultant que en eulx estoit au bon plaisir de sa Ma.^{té}, auroient envoijez leurs deputez en ceste ville de Bruxcelles, lesquelz aprez avoir meurement deliberez ensemble sur les poinctz susdictz et signamment sur le faict de la defence et tuition du paijs, avont trouvé aultre expedient plus convenable que d'assister sa Ma.^{té} et ledict paijs avecq bon nombre des gens de guerre par mer et par terre, la pluspart des subjectz depardeca, et que lon pourroit a ceste fin accorder sur la generalité desdictz Estatz une notable aijde comme plus a plain peult apparoir par les escriptz quant a ce faictz. Sa Ma.^{té} auroit le XXIe de janvier et aultres jours ensuivantz faict proposer et requerir ausdictz Estatz quilz veulsissent assister pour lespace de six mois entiers a la prochain saison avecq six mille chevaulx et douze mille pietons du paijs de pardeca, de deux mille chevaulx et six mille pietons au chois de sa Ma.^{té}, et au traictement contenu en certain estat sur se dressé, et pour les trois mois premiers de lanné de trois mille chevaulx et six mille pietons de pardeca pour la garde des fortz et frontiers, et pour les trois mois restans de lannee et ordinairement pour les aultres huict annees ensuivantes de deux mille chevaulx et de la somme requisé pour tenir aperceuz aultres six mille chevaulx pour (ce lon en auroit a faire pendant ledict temps) les avoir plus a main, et par dessus ce entretenir vingt navires de guerre avacq leur equippaige pour sept mois; et que pour furnir a ce que dict est, ilz veulsissent accorder une aide nouvelle de huict cens mille livres par an pour le terme de noeuff ans, a commencer a la sainct Jehan [*24 juni*] prochain; et que par vendition de rentes on aultrement comme chacun en son quartier trouveroit plus convenable, lon pourroit tirer promptement la somme du deux millions et 400.000 lb. comptant pour satisfaire a la despence desdicts gens de guerre, selon quil est plus particulierement decifré ausdictz escriptz. Estant sa Ma.^{té} content d'accorder ausdictz Estatz la levee de laijde sexannale pour le demij an finissant a la sainct Jehan prochain et labolir pour les deux ans et demij restans, bien entendu quilz succurreroient sa Ma.^{té} pour la descharge des assignations sur ladicte aijde sexannale de la somme de 1200.000 lb. une fois, selon le contenu desdictz escriptz et la declaration de sa Ma.^{té} sur ce faicte, contenant entre aultres que lesdictz Estatz auroient la recepte et administration des deniers quilz accorderoient, quilz seroient present auxmontres, feroient les paijemens aux gens de guerre ensemble le rachapt des deniers quilz vendroient pour trouver lesdictz deniers, et que pour obvier que par faulte de paijement inconvenient n'advendroit, ilz pourroient lever ce que par les defaillantz seroit deu aux coustz et fraij diceulx defaillantz; et pour aultant que sur la quote et repartissement de ceste aijde pourroit tomber aulcune difficulté, sa Ma.^{té} auroit faict dresser ung pied par lequel si quelcung pretendroit estre mis trop hault, en ce cas elle ordonneroit commissairs pour arbitrer lesguallement dudict repartissement, en furnissant neantmoins par provision ce a quoij ilz estoient mis, pour non retarder le prompt furnissement des deniers necessaires a lentretenement desdictz gens de guerre.

Sur quoij lesdictz Estatz, aprez avoir ouij le rapport de leursdictz deputez, pour la grande et sincere affection quilz portent au service de sadicte Ma.^{té} et a la tuition de ces paijs, ont consenti et accordé pour l'assistence de sa Ma.^{té} et entretenement desdictz gens de guerre les sommes contenues en leurs accordz particuliers faictz a sadicte Ma.^{té} soubz les declarations, restrictions et conditions contenues en iceulx, et aussi soubz condition que sa Ma.^{té} furnira le court de ceulx quilz font difficulté de contribuer telle quote que leur a esté exhibee, et ce par provision et jusques a ce quelle les aura induict a perfurnir lentier, ou ij pourveu aultrement que cij aprez par advijs et consentement desdictz Estatz en general sera trouvé plus convenable; et davantaige que chacun desdictz Estatz ou leurs membres seront remboursez de leurs assignations sur ladicte aijde sexannale par la quote et contingent quilz debvront porter esdicts 1200.000 lb. accordez au regard de la descharge desdictz assignations, et quilz pourront recouvrer le court sur ce que porteront ceulx qui

nont aulcune (ou moins) des assignations, que leurdicte quote et contingent ne monte en oultre que sa Ma.^{té} aura, si soingneulx regard au paijement de tout ce que sera a sa charge; que les gens de guerre ne feront aulcune foulle, oppression, oultraige ou violence au paijs ou subjecz; que lung ne sera tenu chargué ne travaillé ou executé par laultre; que sa Ma.^{té} auctorisera tous les officiers a constituer par lesdictz Estatz pour leffect de ladministration et execution de ce que dessus et que en depend, leur donnant et faisant donner tout aijde, faveur et assistence a lendroict de leur entremise; et quil sera depesscher ses lettres dasseurance dobserve[r] et entretenir les poinctz, clauses et conditions cij dessus inserez, quant et aultres par chacun desdict paijs particulierement pour par les avec ce que plus amplement est deduict et resolu par et sur leurs advis et aultres escripts de ce dressez; et finablement depesscher lettres d'octroij pour la vendition desdictz rentes et de tout ce que pour ladvenir ij pourroit dependre pour ceulx qui les requierent; supplians lesdictz Estats que pleust a sa Ma.^{té} avoir leurdicte accord general pour aggreable.

Sa Majesté royalle, apres avoir ouij le rapport de consentement et accord desdictz Estatz Generaulx et aijant icelluij pour aggreable, l'a accepté et accepte par cestes soubs les conditions et reservations susdicts, en remerchiant iceulx Estatz, promectant en parole de roij et prince de faire entretenir et observer les conditions ij dessus declairez, le tout neantmoins par maniere de provision et sans prejudice de la difficulté tumbee sur le tauxation des quotes et porcions de chacun desdicts Estatz en particulier, retenant a sa charge le court desdicts quotes et portions tant et jusques a ce que sur ladicte difficulté soit avecq iceulx Estatz aultrement accordé.

Ainsi faict a Bruxelles le XXe jour de maij XV^{C} cinquante huict.

Et signé: Philippe; dessoubz estoit escript: Moij present, et soubsigné: Doverloope.

– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (17e eeuw, naar een afschrift door Cornelius Weelemans naar het origineel) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 291-293 (opschrift: Copie*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 164, nr. 522.*

18 oktober 1561. – Vonnis van de leenmannen van Zeeland ter bevestiging van de op 18 mei 1558 door de Staten van Zeeland geconsenteerde bede van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet gedurende zes jaren. – Vermeld: Fruin, Rekeningen, p. 439. – Zie ook ZA, Rekenkamer I B-O nr. 423, f. 160.

a *Hier een spatie; het getal is niet ingevuld.*
b *Hier* de goede *herhaald hs.*
c Roven *met kapitaal R hs.*
d Monstreringen *hs*.
1 De Hollandse gedeputeerden vertrokken op 27 maart naar Brussel en waren op 7 juni weer thuis (*Register Holland* V, p. 372).
2 Zie ook hierna nr. 1826.

1812 1558 MEI 10-15, MIDDELBURG

c Desen rentmeestre [*Jeronimus van Serooskerke*] denwelcken op den X^{en} meye XV^{C} LVIII ghereyst es ter dachvaert van myn heeren den Staten van Zeelandt tot Middelburch omme aldaer te besoingneren ende den staet te maecken met myn heere de commissaris Quarre van den imposten, om te furnieren een bede van 50.000 lb. van 40 gr., die alsdoen gereet gevonden moeste wesen; daerinne de voorn. rentmeestre gevaceert heeft gaende ende keerende zes dagen tot 8 s. g. sdaechs, facit in ponden deser rekeninge 14 lb. 8 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 300, f. 15.*

1813 1558 MEI 26-30, MIDDELBURG

c Denzelven rentmeestre [*Jeronimus van Serooskerke*] die op den XXVI^{en} van meye voors.

[*nl. in 1558*] andermael geweest es tot Middelburch ter dachvaert van myn heeren de Staten voorn., omme te adviseren op het inhoudt van der acte van 50.000 lb., ende hoe dat men de zes grooten ende thienden penninck gereedts innen ende ontfangen zoude mogen; daerinne de voors. rentmeestre gevaceert heeft gaende ende wederkeerende den tyt van vyf dagen tot 8 s. g. sdaechs, facit in ponden deser rekeninghe 12 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 300, f. 15-15v.*

1814 1558 JULI 1-8, MIDDELBURG

c Desen rentmeestre [*Jeronimus van Serooskerke*] dewelcke in de maendt van july XV^C^ LVIII gereyst is van Zierickzee naer Middelburch omme aldaer te doene zijne rekeningen, te wetene van den zes grooten extraordinaris by der breedde van den jaere [a] , verschenen decollatio Johannis [*29 augustus*] XV^C^ zessenvyfftich, ende van den impost verschenen ultima decembris XV^C^ zevenenvyfftich; daerinne hy gevaceert heeft den tyt van negen dagen tot acht scellingen grooten sdaechs, facit in ponden deser rekeninghe 21 lb. 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 290, f. 22v.*

e *1 juli. – Mathijs van Heeswijk, prelaat van Middelburg, Michiel van Hameel, gemachtigde van de executeurs van het testament van de markies van Veere, mr. Adriaan Proost, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigden van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van de Staten van Zeeland, horen de rekening af Jeronimus Sandelin, ridder van Herenthout, raad en rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van de imposten, toegestemd op 10 november 1556. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 260, f. 16v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 164, nr. 523.*

1 juli. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van 4 groten van elk gemet, op te brengen door de baanders, toegestaan in mei 1555. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 252, f. 11-11v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 164, nr. 524.

6 juli. – Dezelfde auditeurs horen de 17e rekening af van dezelfde rentmeester, van de extraordinaris bede toegewezen 28 augustus 1555 en verschenen 1555. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 242[a], f. 51-51v.

6 juli. – Dezelfde auditeurs horen de 18e rekening af van dezelfde rentmeester van 6 groten bij de breedte van elk gemet, toegewezen op [28] augustus [1555] en verschenen 1556. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 243, f. 46v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 164, nr. 525.

8 juli. – Dezelfde auditeurs horen de 21e rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 20 mei 1555 en verschenen 1556. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 289, f. 23v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 164, nr. 526.

8 juli. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de imposten, verschenen 1557. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 313, f. 25v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 165, nr. 527.

a *Het jaar, wel 1555, is niet opgeschreven.*

1815 1558 AUGUSTUS 15-19, ARRAS

a Matheus Janss. de somme van 12 s. gr. Vlaems van gereyst te zijn uuyt Middelburch in den Hage met brieven van den voirs. [*Bruninck*] van Wingaerden aen meester Cornelis van Weldam, raidt van den Hove van Hollant, inhoudende advertissement van de vergaderinge van den Staten van Zeelant, ten eynde hij alsdan volgende zijne last van de M.[t] daer mede

bij zoude zijn omme hem te induceren tot een vruchtbarich consent up gedaene propositie ende petitie, blijckende bij zijne quyctantie hier overgelevert. Daeromme hier de voirs. 12 s. gr., valent 3 lb. 12 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 193, f. 142-142v.*

b Den voorscreven Jacob Pieterss. [*bode van den comptoire Bewesterschelt in Zeelandt*] de voirscreven vijf schell. 6 gr. Vlaems over zijne vacatien ende oncosten van gereyst te zijn met brieven van Bruninck van Wingaerden in absentie van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] deur last van de M.[t] an de wetthen van Reymerzwale ende den Goes ende andere van den Staten Bewesterschelt, ten eynde zijluyden ende elck van den Staten hun gedeputeerden senden souden tot Berghen in Henegouwe of daer de M.[t] wesen sal den XV[en] augusto LVIII omme aldaer metten anderen Staten van herwaertsovere taenhooren tgunt de M.[t] hun alsdan zoude doen proponeren, blijckende bij zijne quytantie hier overgelevert; valent 33 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 193, f. 142.*

Jan de Donne[a] somme van 6 s. gr. Vlaems over zijne vacatien ende oncosten van gereyst te zijn uuyt Middelburch met brieven van de voorn. Wijngaerden an den voorscreven Staten geschreven deur last alsboven, beroerende dat zij jegens den voirscreven XV[en] augusti hun gedeputeerden tot Atrecht ende nyet tot Bergen souden schicken als eenst geseyt was, blijckende bij quytantie hier overgelevert; valent 36 s. – *Ibidem.*

Denzelven [*een van de boden van Beoosterschelde, te weten Jan Wouters, Lenart Iemansz. Pypen en Hubrecht Librechts*] omme in de goede steden van Zeelandt Beoisterschelt ghedraghen thebben eene missive van de Co. M.[t] in daten XXIIII[en] july LVIII, inhoudende dat men de Staten van Beoosterschelt voorn. zoude doen vergaderen binnen der stede van Bergen up den XV[en] van ougst daeraenvolgende, blijckende by derzelver missive ende quictancie, hier overgelevert; zijn ghewoonlick loon van 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 987, f. 56-56v.*

d Denzelven Matheeus [*Janss.*] noch de somme van 18 s. gr. Vlaems over zijn vacatien ende oncosten in zijn voyaige gedaen tot Atrecht met mijn heere den commissaris meester Cornelis van Weldam voors. aen mijnen heere den grave van Lalaing, inhoudende advertissement van de besoingne in de eerste vergaderinge van den voorscr. Staten gedaen, ende daerop antwoirde gebracht thebben, blijckende bij zijne quyctantie hier overgelevert. Valent 5 lb. 8 s.
Jacob Pietersz. voirscr. de somme van 20 s. gr. Vlaems over zijne vacatien van oick gereyst te zijne met brieven van den commissaris voirs. an mijnen heere den grave voorn. tot Atrecht, inhoudende advertissement van de besoingne van de II[e] ende leste vergaderinge van den voorn. Staten, ende daervan antwoirde in absentie van den voorn. commissaris tot Middelburch gebracht te hebben met oick andere brieven van den Hove an desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*], blijckende bij zijn quytantie hier overgelevert. Dus hier de voirs. 20 s., valent 6 lb.
Herman Christiaenss. de somme van thien scell. acht grooten over zijne vacatien van de brieven an den voirscr. commissaris addresserende voorts van Middelburch in den Hage gebracht te hebben, blijckende bij zijne quyctantie hier overgelevert. Daeromme hier deselve 10 s. 8 gr. Vlaems, valent 3 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 193, f. 142v.*

e *De koning deed de generale Staten op 19 augustus een propositie om de honderdste en vijftigste penning te betalen, of anders gelden op te brengen via een impost op het zout of een verdubbeling van de impost op wijn. – Register Holland V, p. 397-398, 405.*

a *Lezing onzeker hs.*

1816 1558 SEPTEMBER 13-17, MIDDELBURG

c Den voorn. rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] die volgende tscryven ende missive van mynen heere van Lalaing in daten ultima augusti LVIII up den XIII^en van septembre daernaer ghereyst es van Zierickzee naer Middelburgh up de dachvaert aldaer gehouden omme te ramen ende ordineren up de proposicie ende heesch by de Co. M.^t ghedaen up elck hondert zouts, daerup alsdoen nyet eyntelick gheresolveert en wuerdt, maer was de dachvaert uuytgestelt tot up den XXVI^en derzelver maendt, daerinne hij gevacchiert heeft vyf daghen tot 32 stuvers sdaechs, faciunt 26 s. 8[a] g. Vlaems, welck voors. vaccatien by denzelven rentmeester gestelt zijn gheweest[b] in rekenynge ten laste van den lande van Zeelandt, meenende dat die hem aldaer zouden gepasseert werden, maer want de Staten van dien verstaen tzelve rakende de M.^t, als thuerluyder bescryven nyet gedaen zijnde, zoe hebben dit mette naervolgende article geroyeert;[1] daeromme hier in uutgheven uut crachte van derzelver missive, hier overgelevert, de voors. 26 s. 8 g. Vlaems, valentes 7 lb.[c] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 988, f. 56v.*

a *Het bedrag onduidelijk vanwege correcties hs.; zie evenwel het hieronder nogmaals genoemde bedrag.*
b *Hs.*: gheeweest.
c *Het bedrag is door de Rekenkamer verbeterd uit 8 lb. Dezelfde tekende in de marge aan: 1)* Bij missive onder thanteycken de Lalain als in den text dienende op tnaervolgende article, sed: *2)* Loquatur opte 32 st. daechs, alzoe in voergaende rekeningen ende oyck in der intitulacie van deesen capitele den rentmeester bij der Financie nyet meer toegevonden en zijn dan 28 st. daechs; om deselve redene nyet meer geleeden dan 28 st. daechs, ende de buytensomme dairnae gecorrigeert.
1 Die geroyeerde post in ZA, Prelaat en Edelen nr. 290, f. 23, met de aantekening van de Rekenkamer: 'Alzo dese reyse duer bevel ende vanweghen der Co. Ma.t ghevaceert es ende niet ter versoucke van den Staeten, dus dit ende het naervolghende article geroyeert'.

1817 1558 SEPTEMBER 26-OKTOBER 1, MIDDELBURG

c Den voorn. rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*], dewelcke uut crachte van de voorgaende missive ende den uuytstel bij den Staten genomen anderwaerf up den XXVI^en van septembre LVIII gereyst es van Zierickzee naer Middelburch, omme ter voors. vergaderinghe van den Staten te resolveren up de petitie van den voors. zoute;[1] waerinne de voors. rentmeester ghevachiert heeft in als zes dagen tot 32 sch. sdaechs, faciunt 32 s. g. Vlaems, valentes 8 lb. 8 s.[a] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 988, f. 56v.*

a *Het bedrag is door de Rekenkamer gecorrigeerd uit 9 lb. 12 s.; de reden daarvoor wordt gegeven bij de voorgaande post (zie hierboven onder nr. 1816.)*
1 De verwijzingen naar de voorgaande dagvaart betreffen bovengenoemd nr. 1816. Ook deze post was, evenals die van rentmeester Serooskerke in de eerdere dagvaart, eerder ingediend in de rekening ZA, Prelaat en Edelen nr. 290, f. 23, maar aldaar door de Rekenkamer geroyeerd; zie t.a.p.

1818 1559 MAART NA 26, MIDDELBURG

c Desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] die in de maendt van maerte XV^C LIX naer Paesschen[1] ghereyst es van Zierickzee naer Middelburch volghende tscrijven van meestre Rholandt de Pottre, omme met mijne heeren die Staten, aldaer generalick vergadert zijnde, te communiceren up den staet ende andere affairen den lande angaende; daerinne hij ghevachiert heeft gaende ende keerende den tyt van vyf daghen tot 8 s. g. sdaechs, facit in ponden deser rekeninghe 12 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 291, f. 23v.*

1 In 1559 viel Pasen op 26 maart.

1819 1559 MEI 16-17, MIDDELBURG

b Pieter Mirloo over zijne vaccatien van brieven van Bruninck van Wijngaerden, gecommitteerde houdende de rekeninghe van den rentmeester [*Jeronimus Sandelin*], gedraghen te hebben aen den wetten van Reymerswale ende der Goes, beroerende dat zij metten anderen Staten hun gedeputeerden scicken zouden tegens den XVI[en] may LIX tot Middelburch om des anderen daechs thanhooren tgunt mijn heere van Bussut ende Philbert de Bruxelles, raidt des conincx etc., hun remonstreren souden van sCo.[e] Ma.[ts] weghen, als tzelve al breder blijct bij zijne quitantie hier overgelevert; de somme van 2 lb.[a] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 194, f. 148v-149.*

Dezelve [*nl. een van de boden Beoosterschelde*] omme an de Staten van Zeelandt ghedreghen thebben eene missive van de C.M.[t] in daten XXVIII[en] aprilis LIX, inhoudende de Staten van Zeelandt te doen vergaderen binnen der stede van Middelburgh up den XVI[en] van mey LIX omme tanhooren tghene men hemluyden van zijne M.[ts] weghe verthoonen zal, blijckende by dezelve missive, hier overgelevert, 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 988, f. 55.*

d Cornelis van Schoonhoven over zijne vacatien van gereyst te zijn met brieven van mijnen heere De Boussut ende meester Philbert de Bruxelles vors. aen mijnen heere den hertoge van Savoyen, gouverneur generael van des Co. Ma.[ts] Nederlanden van herwaerts over, inhoudende advertissement van hun gebesoingneerde metten Staten van Zeelandt, ende daerop weder antwoert gebrocht te hebben, blijckende bij ordonnantie van mijn heere van Bussut ende Bruxelles vors. hyer met quytantie daerop dienende overgelevert; de somme van 5 lb. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 194, f. 149.*

e *21 mei, Brussel. – De koning accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 40.000 lb., welke som gevonden zal worden door de continuatie van de lopende imposten.*

Alzo up tvertooch ende proposicie vanweghen des conincx ons alderghenadichsten heere in de maendt van augusto lestleden den ghedeputeerden van de generale Staten van zijne landen van herwaertsover in de stadt van Atrecht ghedaen ende onder anderen den ghedeputeerden van den lande ende graefscap van Zeellandt, ten eynde dat zij om te helpen vervallen die nootlicke penningen om die ruyteren ende knechten int afbreken van zijnder M.[ts] leghers af te dancken, ende oock om die provisien, munitien ende garnisoenen van den steden ende plaetsen up de frontueren gheleghen midtgaders van de reparatien ende fortifficatien van dien ende alle andere costen up tstuc van der oorloghe dienende, zijnder voors. M.[t] zouden willen accorderen een hondersten penninck van alle onroerlicke goeden ende den vyftichsten penninck van den coopmanscepen ende negotiatien, oft zulcke somme van penningen als up ghelijcke petitien van den voors. hondersten ende vyftichsten penningen de voorn. Staeten van herwaertsover zijnder voors. M.[t] hier voortijts gheaccordeert hebben, te betalene in drie termynen, te wetene een derdendeel ter Alderhelichmisse [*1 november*] alsdoen naestcommende, dander te Lichtmisse [*2 februari*] daernaest volghende, ende tleste derdendeel te Baefmisse [*1 oktober*] XV[C] neghenenvyftich, ende dat bovendien zijnder voors. M.[t] ghereserveert zoude worden tvercoopen ende distribucie van den zoute in allen zijnen voors. landen van herwaertsover, oft dat up de voors. specie van den zoute gheintroduceert ende upghestelt zoude worden voor recht ende impost van dien de somme van vyftich ponden up elck hondert zouts, ende dat omme te helpen draghen ende supporteren die ordinarise lasten van zijnder voors. M.[t], oft zovele min ofte meer als men bevinden zoude de voors. lasten te verlichten; ende dat zij voorts zouden willen accorderen dat voor andere vier jaren, beghinnende naer de expiratie van tvoorgaende accord, den nyeuwen assiz up de wijnen ghecontinueert, gheaugmenteert ende ghelicht zoude moghen werden, om de penningen daeraf procederende te besteden ende emploieren tot zulcke fijnen als hier voortijts denzelven assiz gheconsenteert es gheweest;

de voorn. Staten van Zeelandt, naer vele ende diversche communicatien ende vergaderinghen tsamentlick te meermalen daerop ghehouden, ende postponerende alle excusatien die zij uijt zake van huere lasten zouden moghen pretenderen, willende huere ghewonelicke goetwillicheyt bethoonen als goede ende ghetrouwe ondersaten, hebben eyntelick zijnder voors. M.^{t} gheaccordeert ende bewillicht in plaetse van den voors. hondertsten ende vyftichsten penningen, te wetene: die prelaet, edelen ende die van Reymerzwale die somme van veertichduusent ponden van veertich grooten Vlaemscher munten tpondt eens, te betalen in vier termynen bij ghelijcke portie, waeraf deerste vallen ende verschijnen zal te Kersmisse naestcommende in dit jeghenwoordich jaer XV^{C} neghenenvyftich, tweede sint Jansmisse [*24 juni*] XV^{C} tzestich, ende voorts dandere twee vierendeelen te Kersmisse ende sint Jansmisse daernaer volghende, te vindene bij continuatie van imposten zo dezelve nu jeghenwoordelick cours ende loop hebben ten platten lande van Zeelandt ende oock in de steden aldaer, tot furnissemente ende vuldoeninghe van derzelver somme; tot welcken consente die steden van Middelburch, Ziericxzee, Goes ende Tholen hen mede ghevoucht hebben, behoudelick nochtans dat van de voors. imposten die alzo ghelicht zullen worden nyemandt vry ofte exempt en zal wesen tzij gheestelick oft weerlick, edele ofte onedele, zo binnen die steden als ten platten lande, ende dat die officiers die kennisse zouden hebben van den bruecken ende amenden ter plaetsen daer dezelve zullen moghen vallen.

Waerinne die voors. prelaet, edelen ende die van Reymerzwale zwaricheyt ghemaect hebben verclarende dat huerlieder voors. accord ende presentacie zoude behooren effect te sorteren als procederende dezelve van de twee eerste Staten desselfs landts mitter adjonctie van een der steden, wesende een let van den derden Staet, als naer ouder ghewoonte ghedaen es gheweest, ende des temeer dat daerduer gheen innovatie gheschien en zal angaende de voors. imposten, dewelcke ghehaven ende ghecontinueert zouden worden zo die ghelicht zijn gheweest om te furnieren ander vyftichduusent ponden zijnder voors. M.^{t} in den jare XV^{C} zessenvyftich lestleden gheaccordeert; sustinerende de voors. vier steden ter contrarien dat nyemandt van de voors. imposten vry noch exempt en zoude behooren te wesen.

Accorderende voorts de voorn. Staeten dat voor den tyt ende termyn van vier jaren naestcommende ende achtereenvolghende ghelicht zullen worden up elck vat wijns dertich stuvers voir impost, te beghinnen loop te hebben den eersten dach van april lestleden, ende dat zonder prejudicie van den vridomme van den steden ende andere gheprevilegierde plaetsen vanoudts van zulcke ende ghelijcke imposten vry ende exempt gheweest hebbende, ende zonder tzelve dienangaende te trecken in consequentie; behoudelick nochtans dat van den petauwe, paillette ende andere cleijne wijnen nyet meer ghelicht en zal worden dan twintich stuvers alleenlick up elck vat, ghemerct die cleijnicheyt van den prise van denzelven wijnen die met desen jeghenwoordighen payse alnoch afslaen zal.

Ende angaende tstuck van den zoute: de voorn. Staeten hebben ghelast huere ghedeputeerde hen te vinden als zij des versocht zullen wesen bij de officiers van zijne voors. M.^{t} omme te verstaen tghene des men hen breeder zoude willen verclaren, ende daernaer oock bij den Staten van de andere landen, omme mitten zelven te communiceren up dinterest ende prejudicie twelcke daeruuyt zoude moghen rysen. Biddende de voorn. Staten van Zeelandt dat zijnder voors. M.^{t} ghelieve hun voors. accord voer danckelick te willen annemen ende accepteren, ende de bewaernisse ende verzekerthede van den zeecosten des voors. landts van Zeelandt mitgaders van de cleijne visscherie aldaer te houden over gherecommandeert, ende hen daerup verleenen acte van acceptacie in behoirlicke vormen.

Zijne voors. M.^{t}, ghehoort hebbende trapport van tvoors. consent ende accord van veertichduusent ponden bij den voors. Staten van Zeelandt ghedaen, heeft tzelve anghenomen ende gheaccepteert, anneempt ende accepteert bij desen up de termynen ende in der manieren boven verclaert, hen daervan bedanckende; welverstaende dat angaende tgheschil ende different wesende tusschen den voors. prelaet, edelen ende die

van Reymerswale ter eender zijden ende die andere vier steden desselfs landts ter anderen beroerende die voors. exemptie, zijne voors. M.t heeft gheordine[e]rt ende ordineert mits desen dat zij binnen zes weken naestcommende zullen overgheven ende exhiberen huere redenen ter eenre ende ter anre zijden, om al tzelve ghesien up tstuck van de voors. exemptie gheordineert te worden zo zijne M.t voors. naer redene bevinden zal te behooren. Ende alzo dezelve Staten annopende den assiz van dertich stuvers up elck vat wijns begheeren ende versoucken dat van den petuwe, paillette ende andere cleijne wijnen nyet meer ghelicht en zoude worden dan twintich stuvers up tvat, zijne voors. M.t heeft denzelven assiz ghemodereert tot vyfventwintich stuvers up elck vat van de voors. cleijne wijnen. Ende voorts zoverre angaet de bewaernisse ende verzekerthede van den zeecosten des voors. landts van Zeelandt ende van de cleijne visscherie aldaer, zijne M.t zal daerinne zulcke ordene doen stellen alzo men in der redelicheyt bevinden zal te behooren.

Ghedaen te Bruussele den XXIen dach van meye XVC neghenenvyftich.

Ondergheteeckent: Philipe; ende noch: My jeghewoordich, ende gheteeckent: Doverloepe.[1]

– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 315, f. 22-23v (opschrift: Copie*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 302-305v (opschrift:* Accord van 40.000 lb., te vindene by de continuatie van de oude ende nieuwe imposten metsgaders de 30 stuijvers op elck vat wijns, met moderatie van vijff stuijvers op de Franssche wijnen*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 165, nr. 531.*

a *In de marge tekende de Rekenkamer aan: 1)* Loquatur, bij gebreecke van ordonnancie; *2)* Transeat, vermits de weynicheyt van den somme; *3)* Bij quyctancie als in den text hier overgelevert.

1 Zie ook hierna nr. 1835.

1820 1559 JUNI 9, MIDDELBURG

b Denselven [*Pierre Mirloo*] noch over sijn vaccatien van in junio LIX gereyst te zijn met brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] aen die van der Goes ende Reymerswale, bij dewelcken zij bescreven wierden hun gedeputeerde te seinden tot Middelburch jegens den IXen derselver maent bij de anderen Staten van Zeelandt omme taenhoiren wes desen rentmeester hun van wegen de Ma.t proponeren zoude, blijckende bij zijne quitansie hier overgelevert. De somme van 32 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 194, f. 149v.*

1821 1559 JUNI 15-JULI 3, BRUSSEL

b Dezelve [*nl. een van de boden Beoosterschelde*] omme an de voors. Staten [*van Zeeland*] gedreghen thebben eene andere missive in daten ultima may LIX, inhoudende van dezelve Staeten andermael te doen vergaderen binnen der stede van Brussele up den XVen juny LIX, blijckende by deselve myssive, hier overgelevert, 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 988, f. 55.*

e Ultimo junii is ter presentie van syne Koninghlycke Majesteyt by Bruxellis de generale propositie in de Walsche tale gedaen.

[*Opschrift:*] Propositie generael.

Myn heeren. Syne Majesteyt heeft uw tot diversche tyden doen vertoonen, en bysonder binnen de stadt van Atrecht generalycken en oock onlanghs aen elck van de Staten in 't particulier, de groote lasten en onkosten die men heeft moeten dragen soowel in 't eynde van den oorlogh als na den peys, by der gratie Godts verkregen, sonderlinge tot onderhoudenisse van de vreemde ruyteren en knechten te paerde en te voet, dewelcke

men heeft moeten onderhouden soowel geduyrende den oorlogh sedert dat dese landen syne Majeteyt in handen overgelevert zyn geweest als naer sijn laetste vertreck uyt het leger, als men handelde om eenigh middel van peys en accord te vinden, geduyrende welcken tydt men noodtshalven moste blyven by grooten getalle van oorloghsvolck, soo tot verseeckertheyt van de landen en omme, in gevalle des van nooden geweest hadde, te geringe bereydt te zyn, alles omme te negotieren met meerder eer ende reputatie en omme beter accord te verkrygen; sedert welcken accord, by der gratie Godts verkregen zynde, by gebreecke dat men terstont geen gerede penningen en heeft kunnen vinden om 't voorsz. ootloghsvolck af te dancken, waervan men sich oock ten eersten niet en mochte ontbloten, niet mogelyck geweest en is hem van deselve soo geringe te ontlasten als syne Majesteyt 'tselve wel begeert soude hebben.

Mits welcken, ende want men soo haest 't voorsz. oorloghsvolck niet en heeft kunnen afdancken zedert 't accord van den payse geslooten zynde, sonderlinge uyt saeke dat men de geconsenteerde penningen niet soo geringe en heeft kunnen verkrygen, en dat men oock soo haest niet en heeft konnen komen tot consente van 'tgeene dat van uw geeyscht en versocht is geweest, hebbende soo lange geretardeert de resolutie van eenige op hetgeene binnen Atrecht geeyscht is geweest, de onkosten dagelycks aengewassen zyn, in sulcker voegen dat men hem grootelycks heeft bevonden misreeckent aengaende de sommen daermede men verhoopt hadde het voorsz. oorloghsvolck te mogen afdancken; bovendien dat de swarte ruyteren, aensiende dat men 't eynde van den oorlogh was, hebben gesocht op de afdanckinge al 'tgeene dat hun mogelyck geweest is tot haren voordeele, hebbende diversche onredelycke eysschen gedaen, daerinne men eensdeels geconsenteert heeft om betere wille ende om daervan te eer ontlast te zyn en te verhoeden 't groot interest van de continuatie van haer besoldinge, waerdoor geschiet is dat, soo men daerinne meerdere somme heeft moeten bekeren en employeren dan men gedacht hadde in de redelyckheyt van nooden te zyn, men tekort gekomen is in 'tgeene dat men heeft behoeft om de overlantsche voetknechten af te dancken. En insonderheyt en heeft men uyt dien op veel na niet genoegsaem gevonden die somme daermede syne voorsz. Majesteyt vermeynde de voorsz. afdanckinge te mogen doen, welcke somme syne voorsz. Majesteyt alleenlyck geschickt hadde tot 'tgeene des haer nootelycken dochte, met respecte ende aenschouw, dat syne voorsz. Majesteyt altydts gehadt heeft en alsnoch doet, om uw niet te belasten, ende begeerende u te verlichten en soulageren als syne doede ondersaten, sooveel als 't hem mogelyck is.

Ende aensiende syne voorsz. Majesteyt dese misreeckeninge, om daerinne na zyn vermogen te voorsien ende te sparen soolange hare Majesteyt mogelyck is, soo heeft deselve genomen van de eygen penningen, die sy van hare koninghrycken van Spaignen hadde doen komen om de onkosten van haren huyse en de gagien van haren hove, dewelcke sy in soo lange tyde niet betaeldt en hadde mits dat sy die penningen daertoe geschickt en gedestineert altydts bekeerdt hadde in saecken tot uwer beschermenisse ende defensie van nooden wesende, ende van 'tgeene dat syne voorsz. Majesteyt gesonden was om de toerustinge en equipagie van de oorloghschepen en betalinge van de lichte paerden ende de Spaensche infanterye ofte voetknechten, tot de somme van vyhondertduysendt guldens, die tot afdancken van een partye overlandtsche voetknechten geemployeert zyn geweest.

Maer en heeft al 'tselve niet konnen helpen om hem voorts te ontlasten van alle Duytsche regimenten, van welcke men noch met eenige belast blyft, tot grooten overlast van den lande; en begeerende syne Majesteyt te doen al 'tgeene des sy voorts vermag, soo heeft sy eenige dagen getravailleert om te besien of sy uw vorder soude mogen ontlasten, en eyndelycken hebbende middel gevonden om alsnoch syne koninghrycken van Spaignen te belasten, hoewel 'tselve zy tot ongelooffelycken schade van dien, soo heeft syne Majesteyt soo veel gedaen dat sy genomen heeft seshondertduysent guldens, die se licht by wisselbrieven op Spaignen, om van haren 'twegen alsnoch te helpen tot afdanckinge van de voorsz. regimenten. Ende indien sy in eeniger manieren meer hadde kunnen krygen, soude 't geerne

gedaen hebben om u meer te supporteren en verlichten, maer en siet syne M. geen middel om daervan ontlast te werden sonder u te travailleren met versoeck van nieuwe bystandt en assistentie.

Ende hoewel syne Majesteyt wel verstaet dat de lasten die ghy tot nu toe gedragen hebt seer groot geweest zyn, desniettemin betrouwt haer ten anderen dat, aengesien de goede devotie die ghy hier voormaels altydts getoont hebt, ghy alsnoch tegenwoordigh alle uytterste devoir doen sult om deselve te helpen en assisteren, sonderlinge om de welvaerdt van den lande ende ten eynde als vooren, ende sooveel temeer dat wy alsnu door de gratie Gods zyn in tyde van peyse, denwelcken men verhoopt geduyrende wesen sal, mits welcken van nu voortaen niet van nooden wesen sal soo dickwils te begeeren uw hulpe en assistentie, noch van soo groote sommen van penningen.

Ende versoeckt syne voorsz. Majesteyt dat ghy wilt bemercken hoe veel daeraen gelegen is dat men hem mach ontlasten van 'tgeene daeraen resteert van 't vreemt oorloghsvolck, soowel om te verhoeden alle ongeregeltheyt ende overlast als om verlicht te werden van de onverdraeghlycke kosten dewelcke dagelycks soo seer vermeerderen overmidts 't onderhout van dien, en om daerinne te voorsien, ende oock tot de andere onkosten die men nootshalven moet dragen in dit beginsel van den peyse en die men hem niet excuseren en kan, en daerinne oock geen uytstel ofte vertreck wesen en mag, soo versoeckt uw syne voorsz. Majesteyt ten desen eynde haer te willen accorderen 'tgeene des uw particulierlyck geeyscht sal werden, en dat by de middelen die u specialyck voorgehouden sal werden.

Ten anderen, alsoo op de provisie by ulieden generalyck geadviseerdt in 't accord van de beede van negen jaren, voor de steden en sterckten van de frontieren mits 't onderhouden (naer de expiratie van de ses maenden daeraf alsdoen questie was) van tweeduysendt paerden in actuelen dienst en sesduysent andere, om in gevalle van verdere noot gereedt te wesen, gevende een yegelyck twintig gulden voor 't paert; syne voorschreve Majesteyt, hebbende 'tselve wel overwogen, uw hadde doen vertoonen binnen de voorsz. stadt van Atrecht dat sy de voorsz. provisie niet genoeghsaem en konde uytvinden, noch oock sonderlinge in tyde van peyse, noch sulcke die men gevoeghlyck soude konnen te werck stellen, en dat men voorts niet voorsien en hadde van eenigh voetvolck om de ordinaris guarnisoenen van de voorsz. steden en plaetsen op de frontieren gelegen, noch tot de nootsaeckelycke fortificatien en reparatien van dien, en dat 'er bovendien geen middel en was om te vervallen de andere ordinarische lasten van de staet en policie der gemeene landen van herwaertsover, uyt saecke dat 't inkomen van de domeynen soo belast is ende die oude beeden te niet zyn, soo ghy by de voorsz. propositie verstaen hebt, ende dat omme daerinne te voorsien men voorgehouden hadde het middel op 't stuck van den soute, waerop tot nochtoe geen resolutie genomen en is, niettegenstaende dat diversche van de Staten, sooveel hun aengaet, daerinne genoegh geconsenteert en andere begeert hebben eerst en alvooren daerop met malkanderen te mogen concurreren, versoeckt syne voorsz. Majesteyt dat dese communicatie sonder verder vertreck geeffectueert ende volbracht mach werden, en dat de gedeputeerden van dengeenen die begeert hebben te verstaen tot de voorsz. communicatie hun byeen voegen om daerop te besoigneren, opdat men in dese saecke een eyndelycke resolutie hebben mach. En wil syne voorsz. Majesteyt uw alsnoch van nieuws wel vermanen dat geheel van nooden is by dit expedient ende ander promptelyck middel te vinden om de minste van de affaire te hanthouden en maintineren, verhoopende en betrouwende syne Majesteyt dat overmits de peys men voortaen met der tydt sal mogen voorsien tot 'tgeene des alsnoch resteert gedaen te werden aengaende de nootsaeckelyckheyt daer den oorlogh syne Majesteyt ende syne Financie gebracht heeft, ende dat alle saecken successivelyck in betere staet gestelt sullen mogen werden.

Ende alsoo ghy het voorsz. accord en propositie uw selven belast hebt ordinaris te onderhouden tweeduysent paerden en te houden sesduysent gereedt als vooren, en voor d'een en d'andere alle jaren te fourneren driehondertduysent guldens, syne voorsz. Majesteyt aenmerckende dat, mits reducerende de voorsz. tweeduysent paerden onder vier benden,

alleenlijck met het tractement van de hopluyden, capiteynen en andere die daeraf den last moeten hebben, sulcks als daerop ghy den voet genomen hebt men niemandt van behoorlycke qualiteyt en soude konnen vinden die voor 'tselve tractement den last daervan soude willen nemen, en dat onderhoudende soo luttel benden men anderen dienst daeraf hebben soude konnen, alsoo 't veel gevoeghlycker en gemakkelyker is voor een personagie te regeeren een redelyck getal dan een te groot wesende, en dat 't getal van tweeduysent paerden niet en soude mogen helpen om aen alle zijden by te staen en assisteren tot verseeckertheyt van de frontieren en om voor te komen de haestige beroeringen en oploopen dewelcke souden mogen toekomen, ende sonderlinge tot garden en vergaderingen die omtrent 't quartier van Duytslandt souden mogen geschieden, waertegen de ordinaris benden een sonderlinge remedie zyn, en daerenboven alle saecken wel overwogen en gedebatteert wesende sijne Majesteyt niet en bevindt dat men, mits gereedt houdende de voorsz. tweeduysent paerden op sulken voet als daertoe genomen is, hem sal mogen behelpen; versoeckt uw oock dat ghy wilt accorderen dat de voorsz. driehondertduysent guldens tot onderhoudinge van drieduysent paeren of daeromtrent in veerthien ordinarische benden bekeert mogen werden, volgende den staet die daerop gemaeckt is geweest opdat ghy daervan te beter verstandt soudt mogen hebben.
– *Register Holland VI, p. 178-186.*

Ten selven tyde[1] heeft van gelycken syne Majesteyt aen de Staten van Hollandt doen versoecken dat sy souden schicken hare gedeputeerden omme met de gecommitteerden van sijne Majesteyt en de gedeputeerden van de andere Staten te treden in communicatie op de requeste van den impost op het sout. – *Ibidem p. 188.*

3 juli, Brussel. – De koning accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 12.000 lb., welke som zal worden gevonden door de verkoop van rentebrieven.

Alzoe op tvertooch ende propositie vanwegen des conincx ons aldergenadichsten heere in de maendt van meije laestleden den Staten van zijne lande ende graefscepe van Zeellandt gedaen bij den grave van Boussu, ridder van der Ordene van den Gulden Vliese, ende mr. Phillibert de Bruixelles, raedt van zijnder Ma.[t] Raden van Staten ende Secreten, ten eijnde dat zij om te mogen doen affdancken zeecker getal van vremde ruteren ende voetknechten alnoch in dienste wesende boven dieghene [die] alreede afgedanckt ende betaelt zijn gheweest, ende te eer doen cesseren ende ophouden die schade ende overlast die zij dagelicx doende zijn zijnder voers. Ma.[t], zoude willen accorderen de somme van dertichdusent ponden van veertich grooten Vlaemscher munte tpondt, te betalen in gereede penningen bij capitale overstellinge oft bij leeninghe, ende indyen zij bij de voers. twee middelen totten voers. somme zo geringe nyet en consten geraken, dat zij tenminsten zouden willen opbringen twaelfdusent ghelycke ponden in gereeden gelde, ende voerts huire obligatien geven van achthiendusent ponden, te betalen te Bamisse ofte Alderheijlegenmisse [*1 oktober*] naestcommende;

de voern. Staten van Zeellandt, naer veel ende diverssche communicatien ende vergaderinghen tsamentlick daerop gehouden, hoewel zij hen zeer perplex bevinden duer die groote lasten van de voergaende beden, midts welcke ende om dezelve over langhe tijden gereet opgebracht te hebben, ende zonderlinghe dese naeste zeven jaren van der laester oirloge tvoern. landt van Zeellandt belast blijft met groote ende excessive loss- ende lijfrenten, daerbij gevuegt die groote ende ordinarise lasten van dijckaigen die meerder ende dagelicx onder de handt onghelijc zwaerder vallen dan die voer diverssche inundatien in veel quartiere gheschiet plegen te vallen, bij dewelcke inundatien, hoowel tvoers. landt van Zeellandt meer dan een derdendeel geinundeert is van dorpen, plaetsen ende gemeten, die slandts laste plegen te helpen dragen, nyetmin vallen die beden alsnu

veel meerder ende haestiger dan voer den tijt derzelver inundatien, zoo oec doen die lasten van dijckaigen zoo voers. is, ende zonderlinge in Walcheren voer Westcappellen liggende in grooter dangiere, tenzij aldaer ende in andere plaetsen van den eijlande excessive costen ende cortelinge gedaen worde, ghelijck oick die van Schouwen hen bevinden in grooter noot om die grontbrexemen aldaer vallende, waerduere zij benoodicht zijn te vallen in zoo grooten costen van inlagen, dragende dander eijlanden van Zeellandt elck huere last van dijckaigen, dewelcke merckelicken passeren alle andere ommeliggende landen;

ende al eijst zoo dat de voern. Staten overmidts die voergaende ende andere redenen geoirzaeckt zijn om zijnder voors. Ma.[t] te bidden van deser petitie verdragen te zijn, des nochtans alles nijet jegenstaende ende postponerende alle de voern. lasten ende uuyt die affectie die zij tot zijne Ma.[t] dienste draghende zijn, hebben dezelve geaccordeert ende bewillicht in de plaetse van de voorn. dertichdusent ponden: te weten die prelaet, edelen met die van Middelburch, Reijmerzwale, Goes ende der Tholen de somme van twaelffdusent ponden munte voers. eens in gereeden gelde, te vinden bij vercoopinge van renten indient mogelick zij; des neen, midts dezelve lichtende op financie; ende die van Ziercxzee verclaerden last te hebben zijnder voors. Ma.[t] te presenterene de voorn. somme van twaelffdusent ponden munte voers., te betalen die achtdusent gereet ende de vierdusent te Baesmisse naestcommende, ofte thiendusent ponden eens insgelicx gereet, te lichtene als voeren.

Biddende de voern. Staten van Zeellandt dat zijne Ma.[t], aenschouv nemende dat zij ende tvoers. landt zoo belast ende becommert zijn dat zij alsnu nijet wel middel[a] en hebben om zijne Ma.[t] in dese zijne petitie vorder te dienen, haer believe tvoers. accordt ende consent te annemen ende accepteren ende hen daerop te verleenen acte van acceptatie in behoirlicken vorme.

Sijne voers. Ma.[t], gehoort hebbende trapport van tvoers. consent ende accordt van de voers. Staten van Zeellandt, ende hoewel dat nijet en correspondeert den voers. petitien ende jegenwoirdege nootlicheden, des nijetemin om die redenen bij hen gealligeert heeft tzelve angenomen ende accepteert bij desen, in der vougen ende manieren alst de voern. prelaet, edelen met die van Middelburch, Reijmerzwale, Goes ende der Tholen geaccordeert hebben zo voers. es, den voers. Staten daervan bedanckende, alles nochtans op hope ende betrouwen dat zij aengaende die petitie die hen jegenwoirdelick vanwegen zijne voers. Ma.[t] gedaen es geweest hen daerinne beter quicten zullen ende zulcx doen alst behoort ende die jegenwoirdeghe nootlicheit tzelve vereijsschende es; octroijerende ende accorderende midts desen den voern. Staten dat zij de voers. somme van twaelffdusent pondt munte voers. zullen mogen lichten bij vercoopinge van renten oft financie, zoo zij tselve gunstelicx[t] ende profitelicxt zullen bevinden, waertoe zijne Ma.[t] hen geauctoriseert heeft ende auctoriseert bij desen.

Aldus gedaen te Brussel onder den naem van zijne voers. Ma.[t] den derden van julio XV[C] LIX[tich].

Ende onderteickent: Philippe; ende noch: My jegenwoirdich, ende geteickent: Doverloepe.[2]

– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 29 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 271, f. [i]-[i]v (opschrift: Copie*); (door R. de Pottre, naar het origineel) ibidem nr. 333, f. 14-15v (opschrift:* Copie*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 165, nr. 532.*

20 januari 1560. – Pieter Jansz. Schippers, stadsbode, erkent van de klerk van Jeronimus Sandelin, rentmeester-generaal van Bewesterschelde, 6 sch. gr. Vlaams ontvangen te hebben wegens het aanzeggen van het besluit der Staten van Zeeland omtrent het lossen van lijfrenten aan verschillende personen door de inmiddels overleden bode Querijn Jansz. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 263 (verloren gegaan in 1940). – Regest, Ruin, Prelaat en Edelen, p. 166, nr. 534.

a *Na* middel *nog drie onduidelijke letters hs.*
1 De betreffende missive van de koning werd de Hollandse gedeputeerden op 7 juli gepresenteerd door de heer van Wassenhoven (*Register Holland* VI, p. 202-203).
2 Zie ook hierna nr. 1826.

1822 1559 JULI 31-AUGUSTUS 9, GENT[1]

b Dezelve [*nl. een van de boden Beoosterschelde*] omme an dezelve Staten [*van Zeeland*] gedregen thebbene eene andere missive in daten VII[en] july LIX, inhoudende de voors. Staten te doen vergaderen binnen der stede van Ghendt up den lesten der voors. maendt, blijckende by dezelve missive, hier overgelevert, 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 988, f. 55v.*

e Op den sevenden augusto vyfthienhondert negenenvyftigh heeft syne Koninghlycke Majesteyt voor de generale Staten de propositie by den audiencier doen lesen, en daermede oorlof genomen ende gecommitteert de hertoginne van Parma tot gouvernante van dese Nederlanden, ende voorts aen denselven gerecommandeert de religie ende justitie, gelyck hierna volght: – – – *(volgt de integrale tekst).* – – – Heft ook syne Majesteyt ende den hertogh van Savoyen mondelingh oorlof genomen, ende de hertoginne van Parma 't voorschreve gouvernement geaccepteert. – *Register Holland VI, p. 210-224.*

Hebben voorts de voorsz. Staten in 't generael syne Majesteyt gepresenteert seeckere requeste, daerby versoeckende dat de sterckten en frontieren van dese landen bewaert souden werden by personagien van dese landen ende niet by uytheemsche, ende dat de hertoginne tot haren raedt ende assistentie soude gestelt werden eenige personagien van dese landen en geen uytheemsche. Waerop sijne Majesteyt den negenden derselver maent, 's avonds ten acht uyren, een antwoort heeft doen lesen by Tysnack, wel groot wesende als by 't inhouden van dien blycken magh, en hierna beyde geinsereert werden: – – – *(volgt de integrale tekst van rekest en antwoord).* – *Ibidem p. 225-232.*

Eodem is vanwegen syne Majesteyt aen de generale Staten gelevert seeckere geschrifte beroerende de saecke van den soute, daerop by henluyden rapport genomen is, en hierna volght: – – – *(volgt de integrale tekst van de brief van de koning).* – *Ibidem p. 232-241.*

1 De plaats van vergadering wordt tevens genoemd in *Register Holland* VI, p. 210. De Hollandse gedeputeerden bleven tot 12 augustus in Gent in onderhandeling met de regering (ibidem p. 241-246, met op p. 245 wel per abuis de datum 12 september).

1823 1559 AUGUSTUS NA 19, MIDDELBURG

c Meester Cornelis van Weldam, raidt ordinaris van den Hove van Hollant, over zijne vacatien van met een secretaris van denselven Hove deur scrijven van de Ma.[t] in date XIX[en] augusty LIX gereist te zijn tot Middelburch, alwaer de Staten van Zelandt vergaderen zouden op de bede van zijne Ma.[t] begeert van die van Zeelandt, ten eynde hij dezelve Staten induceren ende bewilligen zoude tot een corte ende vruchtbarige resolutie, in twelcke doende hij gevaceert heeft vierendertich dagen tot 32 s. sdaechs, ende den secretaris 25 dagen overmits hij vertrecken moste deur sijn sake tot 22 s., facit 81 lb. 18 s. van 40 gr., als tzelve breder blijct bij ordinantie van mijnen heeren van den Financien in date XXI[en] juny LIX ende quitantie daerop dienende hier overgelevert. Daeromme hier de vors. 81 lb. 18 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 194, f. 146v.*

e Die tresorieren der stede Ziericxzee betaelt ende geremboursseert huerlieder verleijde penningen die zijluyden verschoten ende gedebourseert hebben ter causen van de equipaige van den scepen, boots, wagens ende anders, die totter compste van der C.M.t in augusto

XV^C LIX in Zeelandt up zijn vertreck van Ziericxzee naer der Goes, Aernemuyde ende Vlissinge met dezelve zijne M.t gedient ende ghevacheert hebben,1 al volgende het quoyer dat men hier overlevert; beloopende ter somme van a . – ZA, *Prelaat en Edelen* nr. 293, f. 43.

a *Het bedrag is niet ingevuld; de post is gecancelleerd. In de marge schreef de Rekenkamer*: Gheroyeert volgende het accord van den Staeten. *In ZA, Prelaat en Edelen nr. 292, f. 29, staat dezelfde rekeningpost, in vrijwel gelijke bewoordingen, ook daar zonder bedrag en doorgestreept, maar zonder marginale aantekening.*

1 Op 10 augustus vertrok de koning van Gent naar Zeeland, alwaar hij op de 25ste scheep ging naar Spanje.

1824 1559 NOVEMBER 14, BRUSSEL1

e De hertoginne van Parma heeft de generale Staten seeckere propositie gedaen, als volgt.

Myn heeren. Gy zyt wel indachtigh hoe dat de Koninghlycke Majesteyt, om eenighsints te vervallen de lasten van dese landen, geresen uyt saecke van den voorleden oorlogh ende de onkosten ende fretten die men ter cause van dien heeft moeten dragen ende supporteren, zedert sekeren tydt herwaerts u in 't generael heeft doen voorhouden en proponerende reserve of impost op 't sout, als wesende 't gevoeghlyckst ende minst schadelyckst middel, en oock in diversse andere landen ende republiquen geuseert; ende opdat 'tselve te lichter soude mogen vallen ende tot uwen meesten genoegen, hadde syne Majesteyt geadviseert een generale communicatie daerop te houden met uwe gedeputeerden ende eenige syner Majesteyts gecommitteerden, om in gevalle daerinne inconvenienten of periculen bevonden werden t'samentlyck daerop te adviseren.

Tot welcke communicatie alle de Staten in 't generael seeckeren dagh gestelt ende geassigneert is geweest, maer alsoo eenige, ende namentlyck die van Vlaenderen, nu eerst gekomen zyn ende verklaert hebben geenen last jegenwoordigh te hebben om in de voorsz. communicatie te treden, soo heeft hare Furstelycke Genade ende Hoogheydt benodight geweest dese sake te houden in schorssinge ende surcheantie tot eenen anderen tydt, om u alhier niet langer te laten verwachten mits het renvoy ofte wedersenden van de voorsz. gedeputeerden van Vlaenderen, ende om middelertydt syne Majesteyt te mogen berichten ende adverteren van de swarigheden die men in dese negotiatie bevint, ende te weten ende verstaen 'tgeene syne voorsz. Majesteyt believen sal hierinne gedaen te werden: 't zy 'tselve geheel te verlaten of by communicatie op een andere tydt hen alsnoch te doen voorhoude de faciliteyt van de middelen, die men daerinne soude mogen bevinden.

Daervan hare Furstelycke Genade ende Hoogheydt u wel heeft willen adverteren om u daerna te voegen ende reguleren, u seer gunstelyck bedanckende van den goeden wille die gy daerin betoont hebt ende van de patientie die gy in het vertoeven genomen hebt, daervan sy oock syne voorsz. Majesteyt adverteren sal, u altydts recommanderende de welvaert ende vorderinge van dese landen, daertoe syne voorsz. Majesteyt een sonderlinge gunste ende affectie dragende is, soo gy wel sien ende bemercken kundt.

Op welcke voorsz. propositie de generale Staten op staende voet by monde van den griffier van Brabant hare F.G. voor antwoort hebben doen seggen 'tgeene hierna volght.

Que les deputez des Estats, estans icy presens, m'ont donné charge de respondre a vostre Altesse, qu'ils ont prins la patience[a] d'avoir longuement attendu, comme bons et loyeaulx subjets sont tenus de faire pour le service de sa Majesté leur seigneur et prince, et ses regleront selon le bon plaisir de vostre Altesse quant ils seront remandez, et leur deplaist fort que le fait du sel touchant la communication n'a eu meilleur succes, comme ils auroient bien l'espoir, que eust eu, requerants neantmoins copie de ce qu'il a pleu a vostre Altesse faire proposer par monsieur le conseiller Bruxella, pour ses excuser vers ceulx qui les ont envoyé;

a quoi ledit Bruxella a dit que sa Altesse leur accordoit copie de ladite proposition.
– *Register Holland VI, p. 280-282.*

a *Druk*: parience.
1 De plaats van vergadering wordt genoemd in *Register Holland* VI, p. 268; de Staten van Holland waren aldaar al vanaf 3 oktober aanwezig, maar kregen geen toestemming te vertrekken omdat men meende dat de Staten van Vlaanderen de 12e oktober gearriveerd zouden zijn; de Hollanders bleven vervolgens tot 16 november ter plaatse (ibidem p. 282). Aanwezigheid van de Zeeuwse gedeputeerden op deze bijeenkomst van de Staten-Generaal wordt niet expliciet vermeld.

1825 1560 [APRIL 19] MEI 3, MIDDELBURG

b Herman Christiaensz. over zijne vacatien van brieven van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] gedragen te hebben aen de wethouders van Reymerzwale ende der Goes, beroerende dat zij hun gedeputeerden jegens den XIX^en^ aprilis LX scicken souden tot Middelburch etc., volgende zijne quittancie hier overgelevert de somme van 2 lb. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 195, f. 153v.*

De boden ofte dienaers van den comptoire Beoisterschelt, van dat zij gedregen hebben eene missive van den rentmeester generael van Zeelandt Bewesterschelt, heer Jeronimus Zandelin, in daten IX^en^ april LIX stilo Hollandie [*1560*], gescreven bij laste van mijn heere die prince van Orangnen, stadthoudere, ten fijne van te doen vergaderen die Staten van Zeelandt binnen Middelburch op den XIX^en^ derzelver maendt van april, blijckende bij dezelve missive ende quictancie van den voors. dienaers, dienende op de naegetoghen partijen, hier overgelevert: 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 989, f. 54.*

c Meester Cornelis van Weldam, raidt ordonnaris van den Hove van Hollant, over zijne vacatien ende die van Huge de Groot, secretaris van denzelven Hove, bij him deur expressen last van mijn heere den stadthouder generael van Hollant, Zeellant, Vryeslandt ende Utrecht tot Middelburch in Zeellant, alwaer de Staten van denzelven lande vergadert waren, ende hemluyden aldaer versocht antwoirde op de voirgaende propositie hen van wegen de M.^t^ gedaen, noopende tvercoopen van dryeduysent vijfhondert guldens tsjaers, [metsgaders ooc him geproponeert te hebben een nyeuwe petitie van 9400 guldens tsjaers] [a] geduerende den tijt van drye jaren, omme die te employeren aen ruyteren ende knechten die men leggen zoude op de frontieren ende fortressen van desen landen in de plaetse van de Spaignaerden, volgende dordonnantie van mijne heeren van der Financien ende zijne quictantie, hier overgelevert, de somme van 75 lb. 12 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 421, f. 156v.* [b]

De rentmeester van Beoosterschelde ontving vacatiegeld voor vier dagen, omdat hij naar aanleiding van een missive van de rentmeester-generaal van Bewesterschelde van 9 april 1560 op last van de prins van Oranje, stadhouder, gereyst es van Ziericzee naer Middelborch, ter vergaderinge van den Staten van Zeelandt op den XIX^en^ van april tzestich, omme denzelven Staten te induceren omme te resolveren aengaende de leste peticie vande C.M.^t^ denzelven Staten gedaen aengaende van 3500 guldens te lichtene op fraict den penning XIIe ten honderden, daeraf dezelve zijne M.^t^ betalen zoude drie jaeren verloops ende tsurplus metten voirderen croise tot laste van denselven Staten; ende voerts ten fyne zij zouden verstaen tguene men hemliede bij meestere Cornelis van Weldamme van wegen zijne M.^t^ denzelven Staten voorgehouden zoude werdden aengaende van te contribueren in tonderhouden van een deel oorlochsvolck in garnisoene, daerof tdeel van die van Zeelandt bedragen zoude 9400 guldens tsjaers, ende dat drie jaeren geduerende. Welcke vergaderinge bij de propositie bij denzelven van Weldamme van wegen zijne M.^t^ gedaen de zaecke uutgestelt werdt 14 dagen, omme alsdan bij denzelven Staten te connen geheel geresolveert.

Later, de voors. 14 dagen overstreken zijnde, *ontving een afgevaardigde van de rentmeester van Beoosterschelde vacatiegeld voor drie dagen, wegens een reis van Zierikzee naar Middelburg, met instructie van de rentmeester,* omme te compareren ter voors. dachvaert, alwaer de voors. Staten van Zeelant vergadert zijnde bij den voorn. meestere Cornelis van Weldamme voorgehouden de goede geliefte van de M.[t] in tguent in tvoorgaende article gementioneert. Waerop dezelve Staten lange deliberatie genomen hebbende ende hebben nyet connen geadvyseren eenige middelen omme zijne M.[t] in tguent des voors. es te doene, verzouckende an denzelven van Weldam te doene huerlieden excusen an zijne M.[t], ten fyne van daerof verdregen te zijne etc. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 989, f. 55.*

a *De passage tussen teksthaken komt uitsluitend voor in ZA, Rekenkamer I B-O nr. 420, f. 154v.*
b *Dezelfde rekeningpost is opgenomen in ZA, Rekenkamer I B-O nr. 420, f. 154v, alwaar deze is doorgestreept met in de marge de volgende aantekeningen van de Rekenkamer: 1)* Bij ordonnantie van mijnen heeren van der Financien van date den lesten meye XV[c] LX, onder de hantekenen Montmorency, Damhoudere ende van den Berge, met quitancie, hier overgelevert. *2)* Loquatur, alzoe die vacatien gedaen zijn in den jaere XV[c] LX. *3)* Omme denselven redenen hier duerslagen ende den rentmeester deselve ordonnantie gerestitueert, omme gebracht te werden daert behoort.

1826 1560 MEI 8-29, MIDDELBURG

c Jan Jhane, dees rentmeesters [*Jeronimus van Serooskerke*] gecommitteerde betaelt de somme van 38 s. 8 gr. over zijne vacatien ende verleyde penningen van dat hij gereyst is van Zericxzee naer Middelburch, doende aldaer de rekeninge van der bede extraordinaris van den 6 gr. bij der breedde de annis LVII et LVIII ende van den imposten de annis LVIII ende LIX, metgaders van den zes grooten ende thienden penninck geconsenteert in den jaere XV[C] LVIII, al volgende zijne quictancie die men hier overlevert; dus hier de voors. 38 s. 8 g., in ponden deser rekeninghe 11 lb. 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 292, f. 25.*

e *8 mei. – Lambrecht Schillinck, proost van Middelburg, als plaatsvervanger van de overleden prelaat, Pieter Carbonnier, gemachtigde van de de heer van Boussu, mede-executeur van het testament van de markies van Veere en voogd van diens zoon Maximiliaan, mr. Adriaan Proost, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Zeeland, horen de 22e rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 20 mei 1555 en verschenen 1557. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 290, f. 25. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 166, nr. 535.*

10 mei. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de imposten, verschenen 1558. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 314, f. 25-25v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 166, nr. 536.

10 mei. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de imposten, verschenen 1559. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 315, f. 20. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 166, nr. 537.

10 mei. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de verkoop van erfrenten tot fournissement van een som van 12.000 gulden, geconsenteerd op 3 juli 1559. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 333, f. 12v-13. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 166, nr. 538.

13 mei. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de tiende penning van de huizen in de steden, van de tienden en van de erfelijke renten en de twintigste penning van de lijfrenten, geconsenteerd op 18 mei 1558. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 330, 18v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 166-167, nr. 539.

14 mei. – Dezelfde auditeurs horen de 23e rekening af van dezelfde rentmeester van de 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 20 mei 1555 en verschenen 1558.[1] *– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 291, f. [25]-[25]v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 167, nr. 540.*

14 mei. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van 6 groten van elk gemet, op te brengen door de baanders maar voor de helft te verhalen op de eigenaars, geconsenteerd op 18 mei 1558.[1] *– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 300, f. 18v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 167, nr. 541.*

18 mei. – Dezelfde auditeurs horen de 19e rekening af van Jeronimus Sandelin, rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van de 6 groten bij de breedte van elk gemet, toegewezen op 28 augustus 1555 en verschenen 1557. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 244, f. 45v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 167, nr. 542.

22 mei. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de imposten, toegestaan op 10 november 1556 en geïnd gedurende 1558. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 261, f. 70v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 167, nr. 543.

25 mei. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de verkoop van renten ten laste van het gewest, geoctroieerd op 3 juli 1559. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 271, f. 24v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 167, nr. 544.

26 mei. – Afhoren en sluiten van de rekening van dezelfde rentmeester van de renten verkocht op het land van Zeeland tegen de penning 12, 13, 14, 15 en 16, zowel tot furnissement van de bede van 12.000 lb. van 40 groten Vlaams het pond, door de Staten van Zeeland op 3 juli 1559 aan de koning geconsenteerd, als tot lossing van de lijfrenten, op één lijf tegen de penning 6, 7, op twee lijven tegen de penning 8, eertijds door de Staten verkocht en nog koers hebbende. – GA Middelburg, Register 'Rekeningen Bewesterschelde 1543-1559', nr. 9 (verloren gegaan 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2237.

27 mei. – De eerder genoemde auditeurs horen de rekening af van de rentmeester van Zeeland Bewesterschelde van 6 groten van elk gemet, op te brengen door de baanders maar voor de helft te verhalen op de eigenaars, geconsenteerd in mei 1558. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 254, f. 11. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 167, nr. 545.

27 mei. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de tiende penning en van de tienden, toegestemd in mei 1558. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 268, achterin (ongefolieerd). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 167, nr. 546.

29 mei. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de tiende penning van de huizen binnen de steden in Bewesterschelde, alsmede van de tiende penning op alle losrenten en van de twintigste penning van alle lijfrenten, gehypotheceerd op de domeinen van de koning, het land van Zeeland of de steden in het kwartier van Bewesterschelde, tot fournissement van de bede van 50.000 lb. van 40 groten Vlaams het pond welke in mei 1558 door de Staten van Zeeland aan de koning van geconsenteerd. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 267, f. [13]v; (tweede exemplaar) GA Middelburg, Register 'Rekeningen Bewesterschelde 1543-1559', nr. 8 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 168, nr. 547. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2216 (ad 28 mei).

29 mei. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van 6 groten bij de breedte van elk gemet, toegewezen op 28 augustus 1555 en verschenen 1558. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 245, f. [45]v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 168, nr. 548.

1827 1560 JUNI 10, MIDDELBURG

b Dezelve [*nl. de boden van Beoosterschelde*] ommegedregen thebben een ander missive van mevrouwe die hertoghinne regente etc. in daten prima junij tzestich, inhoudende dezelve

Staten andermael te doen vergaderen binnen der stede van Middelborch smaendaechs Beloken Sincxen [*10 juni*], blijckende bij dezelve missive, hier overgelevert, 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 989, f. 54.*

c Meester Cornelis van Weldam, raidt ordonnaris van den Hove van Hollant, over zijne vacatien van tot Bruessel de hertoginne van Parme rapport gedaen te hebben van de antwoirde van den Staten van Zeellant op de petitie bij hem deur bevel van den prince van Oraingnen, stadthouder van Hollant etc., aen denzelven Staten gedaen; ende deur last van hare Hoocheyt hem weder bij den voirscreven Staten in Zeellandt tot Middelburch gevonden te hebben, hen verclarende de regente etc. nyet met hun voirgaende antwoirde tevreden te zijn, begerende daeromme vruchtbarige[r] antwoerde; ende mitsdien die Staten persisteerden, hun prefigerende dach om hen bij de hertoginne te vinden den III[en] july. Int welck doende hij gevaceert heeft 34 dagen tot 2 lb. te 40 grooten sdaeghs, facit 68 lb., blijckende bij de ordonnantie van mijne heeren van der Financie in date XVI[en] augustii, hier overgelevert met zijne quittancie daerop dienende. Dus hier de voirs. 68 lb. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 195, f. 150v.*

Denzelven Johan Jhane [*gecommitteerde van de rentmeester Beoosterschelde*] denwelcken achtervolgende de missive van voorn. hertoghinne regente in daten prima junij tzestich daerof hiervooren folio 54 int capitle van bodeloon uutgeven gemaeckt es, gereijst es van Ziericzee naer Middelburch ter dachvaert van de Staten aldaer vergadert up smaendaechs naer Beloken Sinxen tzestich, ten fyne dezelve Staten zonder voorder excuse zouden connen geresolveert op de voorgaende petitien bij den voorn. van Weldam gedaen, ende bringen vruchtbariger andtwoorde dan van te vooren etc.,vachierende in tzelve doende trie daghen tot 2 lb. 8 s. sdaechs facit bij quictancie van denzelven Jhane hier overgelevert in ponden deser rekenijnge 2 lb. 8 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 989, f. 55v.*

e Pierre Merlo noch over zijne vacatien van deur last van meester Cornelis van Weldam, raidt ordonnaris van den Hove van Hollant, gereyst te zijne met zijne missive, inhoudende advertissement van zijn gebesoigneerde mette Staten van Zeellant, uuyt Middelburch naer Utrecht, om die aldaer den prince van Oraingnen te leveren etc., volgende zijne quittancie, hier overgelevert, de somme van 21 st. 4 grooten Vlems, videlicet 6 lb. 8 st. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 195, f. 153v.*

1828 1560 JULI 27-AUGUSTUS 3, BRUSSEL[1]

e *3 augustus, Brussel. – De hertogin van Parma reageert op het antwoord van de Staten van Zeeland op de petities van 35.000 pond per jaar, op te brengen uit renten op de penning 12, en van 9400 pond per jaar ten behoeve van de garnizoenen, beide over drie jaar.*

La ducesse de Parme et de Plaisance, regente et gouvernante, ayant oy le rapport de la responce faite par les deputez des Estatz de Zelande sur les deux demandes a eulx proposees ou nom de sa Ma.[té], lune pour charger leur pays de trois mil cincq cens livres de rente par an au rachat le dernier douze et a racheter icelle en trois ans par egalle portion en supportant sa Ma.[té] le cours, et laultre afin de contribuer aussi trois ans durans la somme de neuf mil quatre cens livres pour lentretenement des garnisons, montant lesdicts deux aydes a vingt trois mil quatre cens livres par an; son Alteze a trouvé bien estrange que lesdicts Estatz non seullement persistent en leur premier reffus, mais que meismes au contraire ilz viennent a requerir pluisieurs pointz tendans tant a la diminution des droitz et demaines de sa Ma.[té] que aultrement, et ne doubte que si lesdicts Estatz eussent bien consideré et pesé les causes desdictes demandes que sans nulle faulte ilz eussent rapporté plus fructueuse responce et point tant seslongué de lintention de sadicte Ma.[té], et des

aultre Estatz generaulx ayans pour la pluspart desja accordé leur portion esdictes aydes, et doibvent considerer la bonne affection que sa Ma.[té] leur a tousjours porté, a laquelle retenir ilz doibvent mectre paine afin de les assister reciprocqement es necessitez qui leur pourroyent survenir. Estant aussi son Alteze bien informee que es aydes demandees en la guerre passee ilz ont tousjours esté plus soulagez que aultres Estatz, meismes que en layde de vingt quatre cens mil livres, ou leur portion portoit a quatre vingtz huyt mil neuf cens trois livres ont esté tenuz quictes, moyennant cincquante mil livres, de sorte quil a convenu a sa Ma.[té] supplier du sien aux aultres Estatz pour le cours de leur portion trente huyt mil neuf cens trois livres, et oultre ce supporte sadicte Ma.[té] le supplement de leur portion en layde novennalle, portant par chacun an envyron six mil livres, encoires icelle a assisté tant que les affaires ont peu comporter aucunes particulieres villes et subgectz dudict pays, ayans a icelle fin presenté requestes par quoy pour donner a sadicte Ma.[té] meilleur moyen de en ce continuer feront bien; comme aussi fait son Alteze requerir lesdicts Estatz quilz y veullent plus meurement penser et adviser, meismes avoir regard quel grant bien lon a fait au pays et subgectz de parderca en general de les avoir deschargé des gens de guerre, et ce sur lespoir quilz ne fauldroient daccorder la derniere demande de sadicte Ma.[té], dont les deniers sont levez a finance et courans a frait a la charge dicelles, aussi combien il importe pourveoir aux garnisons des frontieres puis que sa Ma.[té] fait retouner les Espaignolz selon que les Estatz generaulx lont requis, et puis que pour les considerations susdicts il nest au povoir de son Alteze nullement les povoir tenir pour deschargez que partant ilz regardent de au jour de lassemblee que leur sera prefigé de eulx esvertuer et conformer a lintention de sa Ma.[té].

Et quant aux pointz de leurs doleances, premiers touchant lassiz des vins, lequel sest collecté audict pays depuis le commencement du mois doctobre XV[C] cincquante neuf jusques a present, son Alteze entend que puis quon a plus tempre commencé illec lever ledict assis que es aultres pays, que aussi tant plustost le terme de quatre ans sera expiré, et retourneront a la premiere liberté en leur endroit. Et neantmoins si ainsi ledicts Estatz le requierent, son Alteze ne fera point difficulté de faire surceoir lulterieure collectation dudict assis audict pays de Zelande jusques a ce que lon commencera generallement le fair lever par les aultres pays et leur racoursir le temps a la fin desdicts quatre annees a ladvenant de ce que a esté levé audict pays de Zelande.

Touchant la droit de congé, son Alteze se fera informer sur limportance diceluy droit, des causes pourquoy il a esté levé et depuis quel temps, pour apres y ordonner commil sera trouver convenir.

Au regard du droit de geleyde, estant ledict droit ancien demaine de sa Ma.[té] et lung des membres et parties diceluy comme en aucuns aultres pays de pardeca, sadicte Alteze ne trouve[hs.: trenne] aucun fondement de labolir et quicte[r].

Quant a loctroy que les Estatz de Hollande ont obtenu pour la levee de quelque droit sur les tourbes qui se transportent hors ledict pays, fondé principallement sur le desgast qui se fait en tirant par trop grande quantité lesdicts tourbes hors diceluy pays de Hollande, et aultres considerations, ne se peult revocquer meismes sans prealablement faire oyr lesdicts Estatz de Hollande.

Et sur ce que au pays de Zelande lon fait estroictement observer le placcart publié sur la visitation des navires plus que en aultres pays, son Alteze ne scet en ce considerer aulcun grief ains plustost que ce soit pour la plus grande seureté des navigans, ayant esté commandé en conformité aux aultres de se rigler selon le meisme placcart sur ce despesché, que son Alteze entent faire observer generallement partout.

Fait a Bruxelles le IIIe jour daoust 1560.

– *Afschrift (gelijktijdig): ARA Brussel, Audiëntie nr. 667, f. 346-347 (opschrift, f. 347v:* Responce donnee en presence de son Alteze aux deputez des Estatz de Zelande le IIIe jour daoust 1560 a Bruxelles*).*

1 De datum van 27 juli wordt vermeld onder dagvaart nr. 1829.

1829 1560 AUGUSTUS 31-SEPTEMBER 1, MIDDELBURG

c Desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] die in de maendt van augustus XV^{C} tsestich volgende tscryven van mr. Rholandt de Pottre gereyst es van Ziericxzee naer Middelburch, omme met mijn heeren den Staten, aldaer generalick vergadert zijnde, te communiceren up de twee beden bij de Ma.^{t} daer tevooren geeyscht, alst breeder blyckt bij missive van den voors. mr. Rholandt, die men hier overlevert; daerinne hij gevaceert heeft gaende ende keerende, ende oock overmidts dat denzelven dachvaert drie dagen uutgestelt wierdt, den tyt van achte daghen tot 8 s. g. sdaechs, facit in ponden deser rekeninghe 19 lb. 4 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 292, f. 25.*

... au moys d'aougst en l'an LX ledit sieur de Boussu, estant arrivé en Walchre pour advancement de quelque ayde demandee aux Estatz generaulx de Zelande, ... *(de heer van Bossu bemiddelt in de Staten van Walcheren tussen Prelaat en Edelen enerzijds en Middelburg anderzijds).*
– *Origineel: KHA, A 11/XI 26.*

d *31 augustus, Middelburg. – De Bossu bericht de hertogin van Parma over zijn beraadslagingen met de Zeeuwse Staten.*

Madame. Suivant mes precedentes escriptes a vostre Alteze le XXVIe de ce present moys se sont ce jourdhuy trouvez en ceste ville les deputez des Estatz. On sest prinse resolution de la response que se doibt faire a vostre Alteze sur la derniere proposition a eulx faicte, saulf que aucuns des deputez des villes ont prins aultre retraicte chacun vers son quartier, pour faire rapport du besoigne de ce jour et dela partir le XIe du moys de septembre vers la court pour illecq donner par ensemble response absolute a vostre Alteze. Jay faict, madame, tout debvoir possible pour les induire au plus prez a lintention de vostre Alteze, mais pour tant de raisons et doleances par eulx proposees ne les ay sceu induyre plus avant que a ce que icelle entendera a leur venue; esperant neanmoings que vostre Alteze prendra contentement du debvoir et service que y trouverez avoir esté faict.

Par ou fineray cestes avecq mes treshumbles recommandations a la bonne grace de vostre Alteze, apres avoir pryé le Createur preserver icelle en bonne et longue vie.

De Middelbourg, ce dernier daougst 1560.

[*eigenhandig ondert.:*] De vostre Alteze treshumble et tresobeysant serviteur, J. de Boussu
– *(origineel) ARA Brussel, Audiëntie nr. 667, f. 344 (adres:* A Madame).

1 september, Middelburg. – De Bossu bericht Granvelle over zijn beraadslagingen met de Zeeuwse Staten.

Monsieur. Cest sera pour vous advertir que ce jourdhuy nous advons achevez avecqes les Estats de Zeelande quy ont prins jour pour donner leur responce a son Alteze le XVe de ce mois; et quoy que jay sceu faire, ne leur ay sceu faire prendre jour plus court. Le prevost de labbaye, quy represente la personne du prelat, scest fort bien accordé avecqes moy, et lay trouvé treshomme de bien et bien affecté au service du roy; et se il neuist^{a} tenu sy ferme avecques moy, touttes les villes emsambles ne voulloient passer a cest accordt que vingt quattre mil florins; touttefois nous les vollions tousjours avoir a trente six mil florins. En fin se sont accordé a trente mil, et na esté possible de les mener plus avant, veuillans tousjours avoir leur doleance hostee avant accorder, ce que leur advons prié de ne mectre cela en avant, et que la chose seroit trouvee maulvaise a la court de voulloir brider le prince de non accorder se ilz nont ce quilz demandent. Mais que je pensoie apres laccordt faict que la court averoit regardt de leur accorder partie de cela quilz demandent.

Lung est le congé des navires des estrangez, ilz viendroient de Hostelande avecques bledz et aultres choses, que ilz polsissent en aller quant bon leur samblerois; le prince ny averoit point de prejudice car ilz ny viennent point. Et pour lempechement quon leur donne la, ilz

sen vont en Espaigne, en Portugal, en Engleterre, en France et en tous aultres lieux; je ne trouve point grant difficulté en cela puis que le prince ny rechoipt point dinterest, daultant comme ilz ny viennent point.

Laultre est pour limpost que les Hollandois ont mis sur les tourbes, quy porte ung grant interest au pays de Zeelande, plus de quarante mil florins tous les ans; a correction cest impost heuist[b] bien peu demorer deriere, car il en y a icy ung grant mescontentement de toutes les villes, comme je les ay ouy de leur dicts, quilz misent ung contre impost sur le sel, car les Hollandois ne sen peulvent passer. Toutteffois la consequence nen voldroit riens; sy lon povoit trouver fasson de lhoster se seroit une bonne oeuvre. Laultre point est le ghelay que les Zeelandois payent et nulz aultres, ou pour le moyens quy fut moderé.

Voila les trois points quilz desiroient avoir hostez avant accorder. Je me scay, monsieur, se ilz remectront ces choses icy avant quant ilz nont faire leur responce de leur accordt. Monsieur, tant que a limpost que ceulx de Middelbourg ont tant pourchassé de mectre sur tous vins venant au pays, tant aux villes quau plat pays, et quil est ordonnez a ceulx de Flessinghes par la requeste quilz avoient presenté contre, quilz evissent a payer comme les aultres par provision, ce quilz feront; mais ilz prient que les deniers quy en viendront puissent estre empliez a les reparations extremes quy fault faire icy en leur ville par force, ou il fault que le pays se perde. Ilz crient que le pays donne deux cens livres de gros pour le seigneur de la Vere pour les reparations de la ville, lesquelles ont coustez lannee passee et la presente treize cens livres de gros, sans les reparations quil fault que ceux de la ville facent, quy monte encoire aultant. Par quoy ceulx de la ville requierent a sa Ma.[té], et moy avecques eulx, que ces imposts icy puissent estre empliez a ces reffections tant extremes, quil fault faire par force ou perdre le pays, et que ces deniers ne viennent a la disposition de ceulx de Middelbourg.

Du florin quy a esté ordonné de mectre sur la mesure, sa este une tresbonne oeuvre. Jay heu quelque vend que ceulx de Middelbourg quy ont des terres voldroient bien trouver fasson de lhoster sil est possible, pour ce quil en y a pluisieurs quy ont beaucoup de terres; ilz voldroient estre excusé, et gecter le chat aux jambes aux aultres, et ne riens payer. Monsieur, je vous ay bien voullu advertir de ce point, affin que vous tenez main quy ne se hoste point; toutteffois en cecy il ny a personne tant interressé que le prelat et le seigneur de la Vere.

Monsieur, je vous ay bien voully advertir des disputes quy ont estees icy. Que sera, monsieur, apres mestre recommandé de bien bon cueur a vostre bonne grace; prie le Createur vous donner saincte et longhe vie.

De Middelbourg ce premier jour de septembre XV^{C} LX.

[*eigenhandig ondert.:*] Seluy quy est a vous faier servys, J. de Boussu

[*P.S.*] Monsieur, tant que au congé des estrangez quy polroient venir de Hostellande avecques bledz ou aultres choses, se ilz ont la liberté de sen povoir aller quant ilz voldront avecques leur marchandise sans empeschement que quant ilz apporteroient bledz en Zeelande, que lon feroit bien avecques eulx sy le pays avoit faulte de bledz quilz en laisseroient bien la moictié en Zeelande, on peult estre tout en les payant pour suovenir aux necessitez du pays, puis quilz ny viennent point et que le roy nen a riens; me samble que ce seroit une bonne oeuvre de leur accorder. Jay parlez a marchans dHostellande, qui mont tenus les propos que dessus depuis mes lettres escriptes quy nestoient encoires serrees, monsieur, ce que vous en escript nest sinon que pour advertention, combien que tout le pays de Zeelande le desirent fort pour le bien quilz esperions den recepvoir avecques le temps, et aussy que ceste lune de leur doleance quilz mectent en avant avecques les aultres, pour ce que lesdicts estrangez nont empeschement en Hollande ne nulle part, sinon en Zeelande.

Monsieur, tant que a laccordt que ceulx du pays ont faict, je leur dicts au partir que je navertiroie de riens et que je leur laisserois faire leur rapport. Je vous prie ne faire samblant que je vous ay de riens adverty, seullement pour ce que je leur avoye dict de nen riens advertir.

– *(origineel) ibidem f. 342-343 (opschrift:* Monsieur de Boussu, premier de septembre

1560. *Adres:* A monsieur, monsieur reverendissime dArras, a Bruxelles; *andere hand:* De monsieur de Boussu*)*.

e *De Staten van Zeeland consenteren twee beden, te weten de Prelaat en Edelen 30.000 Carolusgulden, en de steden 24.000 gulden, beide te betalen in drie jaarlijkse termijnen, waarbij de steden als voorwaarde stellen dat de door Holland geheven impost op turf wordt ingetrokken; daarbij dienen zij een bezwaarschrift in met betrekking tot die impost.*[1]

Naerdien den III^en^ van augustus lestleden onse alderghenadichste vrouwe de hertoginne van Parme, gouvernante van dese Nederlanden, belieft heeft anderwerf te doen verthoonen ende begeeren an de ghedeputeerde van den Staeten van Zeelandt dat de voorn. Staeten, niet jegenstaende de redenen ende excusatien by hemlieden geproponeert, souden willen accorderen de twee beden van tevooren an hemlieden geheyscht, te weten dat zij souden belasten oft laeten belasten het voorn. landt met eene rente van drieduysent vyffhondert guldenen tsjaers, te lossen den penninck XIIe, ende dat binnen drie jaeren, ende noch een ander bede vanweghen duysent vierhondert guldenen jaerlicx, ooc drie jaeren gheduerende, breder blijckende by den propositien daervan zijnde; de voorn. ghedeputeerde rapport ghedaen hebbende zijn daerup bij den Staeten voorn. vele ende langhe communicatien gehouden, souckende alle middelen omme der Co. Ma.^t^ te ghelieven ende dienen zoverre hemlieden mogelick vallen soude.

Ende hoewel de voorn. Staeten verhoopt hadden dat zijlieden verdregen geweest souden hebben ende ontlast van denzelven petitien uut redenen van den lasten haer Hoocheyt verthoont den XVII^en^ van julius daer tevooren, metgaders omme de doleancien ende nieuwicheden alsdoe voorghehouden;

Nietmin alzo haer Hoocheyt belieft heeft anderstondt te insisteren up dezelve petitien, de voorn. Staeten achterlaetende de voorn. lasten ende om haer te bethoonen de uuterste goetwillicheijt die zijlieden draghende zijn der Co. Ma.^t^, accorderen te wetene de proost van der abdie van Middelburch uuter name van den ghemeenen convente, ende de grave van Boussu als vooght van zijnen zone de marquis van der Vere, de somme van dertichduijsent Carolusguldenen eens, te betaelen in drie termijnen, te wetene thienduysent te Paesschen naestcommende, dander derdendeel ooc te Paesschen int jaer twee ende tsestich daernaer, ende dander 10.000 lb. te Paesschen int jaer drie ende tsestich; te vindene het eerste derdendeel van tghuendt men bevinden zal de rentmeesters tachter te moghen zijn ofte worden by slote van heurlieder rekeninghe, ende dander twee derdendeelen uut de continuatie van den imposten zoe up den steden als ten platten lande, welverstaende dat alzo int landt van Walcheren van nieuwx ghelicht zal worden zoe over de steden als ten platten lande eenen nieuwen impost up wynen ende bieren, dat sint Jansmisse [*24 juni*] int jaer een ende tsestich uutgaen zal ende cesseren het cours van den imposten up wynen ende bieren hier tevooren gheconsenteert der Co. Ma.^t^ tot behulp van het furnissement van veertichduysent guldenen die alsdan betaelt sullen zijn, ende midts conditie dat in de voorn. gecontinueerde ende loopende beden naer sint Jansmisse LXI voorn. nyemandt vry wesen en zal, geestelick noch weerlick, edele oft onedele.

Ende angaende die van der steden accorderen zijnder Ma.^t^ de somme van vier ende twintichduysent Carolusguldenen, te vindene by continuatie van den loopenden imposten zoe ten platten lande als binnen den steden, waervan niemandt vry wesen en zal, gheestelick noch weerlick, edele noch onedele, te betaelen in drie termynen, waervan het eerste termyn vallen zal te Kerstmisse LXI, tweede sint Jansmisse daeran ende tderde te Kerstmisse LXII, mids expresse conditie nochtans dat dezelve bede niet ghelicht zal worden tenzij dat alvooren de nyeuwicheijt ende impost van den turff, upghebrocht by die van Hollandt tot laste van den inwoonders van Zeelandt, afgedaen zij.

Biddende tsamen de voorn. Staeten dat uwer Hoocheyt believe te willen letten up de doleancien hier tevooren by hemlieden overgegeven, ende sonderlinghe up tghuendt hieran

ghehecht wordt nopende den voorn. impost up den turff; ende te nemen over danckelick de presentatie by hemlieden respectivelick ghedaen.

[*volgt de tekst van het aangehechte bezwaarschrift:*]
Omme vanweghen den Staeten van Zeelandt te bethoonen het groot interest ende schade dat den voorn. lande ende inwoonders van diere ancommende es uut de nyeuwicheijt upghebrocht by den Staten van Hollandt van een impost van zes myten Vlaems, die zijlieden lichtende zijn up elcke tonne turffs gevoert uut Hollandt naer Zeelandt ende elders, staet te considereren dat hiernaer volght.

Eerst dat die van Zeelandt om ghefurneert te zijne van turff, die zijlieden boven alle andere dese Nederlanden meest behouvende zijn omme hemlieden zoutneeringhe, oynt vry ghevaeren hebben in Hollandt ende overal, te weten ter Goude, in den Yssele, te Rotterdam, tot Gheertruyenberghe, in de Langhestraete als ooc tot Schoonhoven daer die Reenssche ende Gheldersche turf es arriverende, ende ooc mede ter Luere ende tot Rosendale in Brabant, sonder oynt eeneghen impost oft andere onghelden te betaelen an yemande.

Tes ooc zulcx dat tot Gheertruyenberghe ende uut de Langhestraete zijn vaerende wel vierhondert scepen ofte daeromtrent die daer thuus behooren, ende ooc daghelicx zijn ghecoustumeert gheweest met den turff die in tzelve quartier gedolven wordt te vaeren ende keeren int landt van Zeelandt om an den panneluyden heurlieder turff te vercoopen, daer zijlieden den besten marct hebben connen cryghen.

Nu eyst zulcx dat uut oorsaken van desen impost den ghemeenen panneluyden ghenouch verboden werdt in Hollandt, te weten ter Goude, in den Yssele, tot Rotterdam, Gheertruyenberghe ende in de Langhestraete turf te haelen, tenzij dat by hemlieden betaelt werdt van elck duysent tonnen zwarten turff zes guldenen ende vyff stuvers Vlaems van impost, ende van den grauwen turff van duysent tonnen drie guldenen ende twee stuvers en[de] halven.

Dit selfde considererende de ghemeene scippers van Gheertruyenberge ende in de Langhestraete verlaeten alsnu gheheel ende al heurlieder vaert met den turff meer te commen in Zeelandt zoe zijlieden van oudts ghecoustumeert zijn gheweest te doene, ende daer de vierhondert scepen oft daeromtrent ghewoonlick zijn gheweest te commen vaeren ende keeren als voors. staet, en vaeren noch en commen daer nu ter tyt gheen vyftich scepen; ooc mede zoe hebben die moerlieden alreede niet willen delven heurlieder turff, wel wetende dat die niet ghehaelt en soude worden.

Insghelijcx zoe verlaeten de panneluyden die heurlieder scepen hebben in huyre ooc daer te senden in Hollandt ende tot Gheertruyenberghe om den turff daer te haelen ende te coopen, zoe zij ghewoonlick zijn te doene.

Dit ghecommen zijnde tot kennisse van den moerlieden van Reene ende Gelderlandt als ooc van den Luere ende tot Rosendale, anmerckende dat alle de panneluyden Hollandt ende Gheertruyenberghe met de Langhestraete zijn verlaetende om den voors. impost, hebben heurlieden turff vercocht ende noch daghelicx vercoopen tot heurlieder zelffs wille ende zegghen, als te weten den zwarten turff die tot Schoonhoven vercocht es gheweest in den winter laestleden voor twee grooten de tonne, werdt ende es vercocht voor drie grooten 12$^{t.}$ of 6$^{t.}$, ende den grauwen turff naer advenant.

De Rosendaelschen turff, daer tlast vercocht es voor twee guldenen, werdt ghegheven voor drie guldenen zes ende twaelff stuvers; diergelijcx tscip turffs dat vercocht ende ghegoulden heeft ter Luere 21 ende 22 guldenen, es nu vercocht voor 30, 35, 40, 48 ende vyftich guldenen.

Welcke dierte ende rysinghen van turffven tot alzulcken hooghen prijse niet ghecommen en soude wesen inghevalle dat de scepen ende panneluijden tot allen steden, rivieren ende havenen haeren turff hadden moghen coopen als men ghewoonlick geweest es te doene voor de insettinghe desen impost.

Ende omme te bethoonen tot wat somme dat beloopen mach desen impost van zes myten Vlaems up elcke tonne turfs, ende alleenlick beroerende de zoutneeringhe, es te noteren

dat binnen Zeelandt zijn omtrent vierhondert keeten, dat elcke keete jaerlicx ghewoonlick es te zieden omtrent XXV hondert zouts,

Ende omme elck hondert zouts te zieden men behouft vierhondert tonnen zwarten turff ofte achthondert witten turff;

Dat den impost up elcke tonne zwarten turff bedraecht zes myten Vlaems ende up elcke tonne witten turff drie myten Vlaems,

Zulcx dat den impost zoe up den zwarten als up den witten turff ghestelt up het zieden van elck hondert zouts soude bedraghen twee guldenen ende thien stuvers, makende up elcke keete twee ende tsestich guldenen thien stuvers, compt up de vierhondert keeten ter somme van vyff ende twintich duysent Carolusguldenen,

Boven tghuendt noch dat beloopen mach den voorn. impost die betaelt wort by alle andere inwoonders van Zeelandt, zoe binnen de steden als ten platten lande, alzo men sonderlinghe gheenen anderen brandt en useert dan turff, zulcx dat die ongelijck meerder vallen moet dan up dezelve vierhondert keeten; ende by dien soude dien impost tsamen mogen bedraghen meer dan vyftichduysent guldenen tsjaers over al Zeelandt.

Ende hoewel alle den voors. turf niet alleenlick uut Hollandt gehaelt en wordt, compt nochtans tzelve overeen uute dien zoe voors. es dat den turff elders gehaelt deur het upstellen van desen impost dierder vercocht wordt, niet alleene rysende up een deuyt up elcke tonne, ja een oortken ende meer, ende dat ooc uute dien dat die van de Langestraete nerghens naer zoe grooten nombre van turf meer uut en delffven omme te ontgaen denzelven impost die zijlieden moeten betaelen, alzo zij zelve heuren eyghen turff in Zeelandt ter vente bryngen, staende te dier oorzake in questie jeghens die van Hollandt;

Zonder dat die van Hollandt eenichssins behelpen mach dat zijlieden souden willen sustineren dat heurlieder landt by het uutdelfven van den turff verargert wordt, want ter contrarien van dien blycken zal dat tzelve landt niet verarghert maer grootelicx verbetert wordt, ende bysonder in Zuythollandt, die dezelve van Zeelandt meest van turff furnierende zijn, want het landt zulcx uutghemoert zijnde beter coren draecht ende weylandt es dan tevooren, ende bovendien proffyteren de eyghenaers van elck bunder landts van den turff die zij daeruut ghedolven hebben acht oft thienhondert Carolusguldenen eens, by welcken notoirlick blyckt dat het octroy by hemlieden zoot schijnt gheimpetreert gheheel surreptys ende obreptys es ende partie gheinteresseert ongehoort;

Ende in allen ghevalle en es niet ghefondeert in eeneghe redene dat die van Zeelandt betaelen sullen de beden van Hollandt, niet meer dan die van Hollandt betaelende zijn eeneghe lasten oft beden voor die van Zeelandt, wesende een zake van quader consequentie dat deen landt het andere, ende noch zijne naghebueren, verdruckende ende belastende es met last ende impositien, ende noch hemzelven daervan exempt houdende zijn, ende nochtans betaelen daermede heure beden ende jaerlicxssche renten die zijlieden vercocht hebben omme heure voorn. beden daermede up te brynghen.

Uuyt alle welcke redenen ghenouch blycken mach de ruyne ende bederfvenisse die uut zulcke ende diergelicke lasten up tvoorn. landt gestelt worden, den Staeten ongehoort ende ongheroupen, nootsakelick volghen moet. Waeruut mede spruyten zal de diversie ende aftreckinghe van den coopman, die by zulcke middelen gheoorsaect zal zijn met het zout dat hy zo uut Spaengnen als Vranckrycke pleeght te brynghen ende ghebruycken in Zeelandt, daert ghesoden ende wit ghemaect wordt, elders te voeren, ende noch mede van den wynen ende andere specien als peper, cyropen, olie, vyghen, resijnen ende dierghelicke, die tsamen met den zoute van westen in Zeelandt ghebrocht zijn omme die daernaer overal gedistribueert te werden elders ende buyten de jurisdictie van der Co. Ma.[1], als tot Eempden ende andere anliggende landen zeer propis uuter natuere ligghende tot alle negociatien; alzo alle coopmanscepe beter coop overghebrocht wordt met denzelven zoute, die anderssins vele grooter vracht souden moeten betaelen. Waeruut mede volghen soude de cessatie van vele andere neeringhen ende ambochten over al Zeelandt, metgaders die buyssneeringhe ende visscherie;

Ende tenminsten sullen die van Zeelandt hem gheneerende met de zoutneeringe mede benoodicht zijn te verlaeten Zeelandt ende vertrecken in Hollandt, daer zijlieden het zout beter coop sullen moghen becostegen, ghelijck alreede bevonden es geweest dat binnen der stadt van Dordrecht, Rotterdam ende up de Mase het wit zout bij den Hollanders ghegheven es geweest zes ende acht Carolusguldenen min up thondert dan die van Zeelandt tzelve laeten moghen, sonder merckelic verlies daeran te doene.

Bidden daeromme de voorn. Staeten dat regard nemende up tghuendt voors. es, ende noch breeder soude moghen ghededuceert zijn, eyst noot, dat zijne Ma.[t] afdoen wil by alle behoorlicke middelen de voorn. nieuwicheyt van den impost up den voorn. turff die by die van Hollandt ghelicht wordt up die van Zeelandt zoe voors. es, ende alzo verhoeden het voorn. landt van voorder ende breeder destructie ende desolatie.

– *Afschrift (gelijktijdig): ARA Brussel, Audiëntie nr. 667, f. 353-354 (consent) en 355-357v (doleantie) (opschrift:* Zeelandt*).*

a *Aldus hs.*; *lees* n'eust *(deze scribent schrijft vaker een i teveel in dergelijke combinaties).*
b *Aldus hs.*; *lees* eust *(weer de i, evenals de 'Zeeuwse'* h *aan het begin van het woord*).
1 Deze ongedateerde tekst is te situeren tussen de dagvaarten van 27 juli en 25 september. Plaatsing onder de onderhavige bijeenkomst ligt voor de hand, maar er kan in de tussentijd nog wel een andere, verder niet gedocumenteerde dagvaart hebben plaatsgevonden.

1830 1560 SEPTEMBER 25, BRUSSEL

e *25 september, Brussel. – De hertogin van Parma, regente, roept de steden van Zeeland op zich te conformeren aan de Prelaat en Edelen en een bede van 30.000 Carolusgulden toe te staan in plaats van de door hen geboden 25.000, en antwoordt op de daarbij gestelde voorwaarde van intrekking van de in Holland geheven impost op turf dat daarover eerst overleg met de Hollandse Staten nodig is; zij verwacht binnen een maand antwoord van de Zeeuwse Staten.*

La duchesse de Parme etc., regente, aiant fait veoir en conseil la charge des deputez des Estatz de Zelande contenant la responce sur la demande par sa Ma.[té] a eulx faicte, tant sur layde a recouvrer par vendition de rentes que pour lentretenement des garnisons, et laccord sur ce rapporté de la part de labbaye de Middelbourg et du marquis de la Vere de la somme de 30.000 Carolus a payer aux termes et en la maniere par eulx declaree, ensamble celluy des villes consentans seulement la somme de 25.000 desdicts Carolus soubz condition de faire avant le payement abolir limpost mis sus les tourbes par les Estatz de Hollande; son Alteze apres avoir le tout meurement consideré et examiné trouve lesdicts accordz peu correspondre a la bonne expectation que sa Ma.[té] a de leur debvoir et bonne affection envers son service, et pour ayder a supporter les necessaires charges de ses pays, revenant nullement la plus haulte somme a la moictié de ce que leur avoit esté demandé, combien quicelle demande avoit esté faicte bien gracieusement prenant regard a lestat et charges dudict pays de Zelande, et quen toutes aydes precedentes ilz ont tousjours esté autant et plus soulagez que aultres Estatz. Neantmoins desirant son Alteze les supporter encoires autant que possible est regarderoit volentiers de contenter sa Ma.[té] le mielx quelle scauroit en leur endroit, pourveu que aucunement ilz se missent en debvoir, les requerant a ceste fin se vouloir plus approcher aux sommes ausquelles reviennent les demandes desdicts aydes, ou du moings en ostant la difficulté qui pourroit resulter en lacceptation pour la discrepance de leurs opinions tant en la somme que es moyens et termes, se conformer tous en une opinion de 30.000 Carolus aux plus briefs termes et moiens les plus faciles et convenables, et sur ce rapporter leur responce endedens ung mois prochain.

Et quant a la condition de faire abolir limpost de ceulx de Hollande avant que furnir le payement de cestuy accord, son Alteze ne la trouve aucunement fondee en la forme et maniere que ceulx desdicts villes la mectent enavant, nestant juste ne raysonnable de

revocquer ou casser ce que par octroy de sadicte Ma.^{té} est accordé audicts Estatz de Hollande sans les oyr prealablement sur les griefz par lesdicts villes pretenduz; et gardant en ce la forme de droit et justice fera volontiers son Alteze communicquer si ainsi le requiret ausdicts Estatz de Hollande les raisons alleguez par lesdicts villes pour labolition dudict octroy, pour y dire ce que bon leur samblera. Et faisant soliciter linstruction de ce different ne tiendra a son Alteze quil ne soit vuyde et determiné avec toute briefveté et selon quen bonne justice sera trouvé appartenir, de quoy lesdicts villes auront a se contenter; requerant son Alteze lesdicts deputez icy presents de faire tel rapport ausdicts des villes quy les ont commis que sans ulterieure dispute ilz se conforment a ce que dessus, afin que son Alteze aye meilleur moyen et occasion de recommander leur bon office, les exempter de plus grande somme et les excuser vers sadicte Ma.^{té}.

Faict a Bruxelles le XXVe de septembre 1560.[1]

– Afschrift (gelijktijdig): ARA Brussel, Audiëntie nr. 667, f. 340-340v (opschrift: Copie. *f. 341v:* Responce baillee aux deputez des Estatz de Zeellande le XXVe de septembre sur le fait des aydes dernierement demandees par sa Grace*).*

1 Zie de akte afgedrukt onder nr. 1837.

1831 1560 OKTOBER 16, ABDIJ TE MIDDELBURG

a 15 oktober, Middelburg. – De pensionaris van Zeeland Roeland de Pottre roept de magistraat van Veere op voor overleg over het vervoer van de Spaanse soldaten.

[*Adres:*] An eerweerde wijse ende voorzieneghe heeren, mijnen heeren burghmeesters ende scepenen der stede van der Vere.

Eerweerde wijse voorzieneghe heere. Alzo de windt goet vallende omme het vertrecken van den Spaengnaerden, de meeste zwaericheyt vallen zal omme het vervoeren van heurlieder bagaigen ende dat daeromme van noode zij daer tevooren te remedieren omme gheene occasie te ghevene van heurlieder dilayeren ende te vertrecken de reyse, zo eyst dat mijne heeren representerende de Staeten des landts van Zeelandt mij belast hebben an uwer E. te scrijven ten eynde ulieden believe te senden als morghen jeghens den acht uren voor de noene in der Abdie van Middelburch eenen van ulieden ghedeputeerde uuter wet omme met den anderen te raemen ende resolveren hoe men daerinne gheriefvelicxst hem sal mogen reguleren wat heuden, schuyten ofte waghenen elc int zijne sal connen uutbryngen, omme zo de bagaigen als de Spaengnaerden te moghen beweghen in den scepen daer zijlieden up bescreven ende bestelt zijn. Begheerende mijne voorn. heeren dat ghijlieden hierinne niet wilt wesen in gebreke, ten eynde de voorn. Spaengnaerden gheen oorzake en nemen van hem niet te haesten uut den lande.

Eerweerden wijse voorzieneghe heeren, mij gebiedende in uwe goede gracie, bidde God Almachtich uwer E. te sparen in gesonden.

Ghescreven tot Middelburch desen XV^{en} van october 1560.

[*Eigenhandig:*] De al uwe goedwillich dienaer, Rholand de Pottre.

– Origineel: ZA, Stadsarchief Veere, Oud-archief voorl. nr. 165-5. – Druk: Ermerins, Vere II, p. 337 bijlage 3U.

1832 1560 OKTOBER 19, ABDIJ TE MIDDELBURG

a 18 oktober, Middelburg. – De pensionaris van Zeeland Roeland de Pottre roept de magistraat van Veere op voor nieuw overleg over het vervoer van de Spaanse soldaten, daar Vlissingen bezwaar maakt tegen de getroffen regeling.

[*Adres:*] An eerweerden wijsen ende voorzienighen heeren, mijnen heeren den bailliu, burgermeesters ende scepenen der stede van der Vere.

Eerweerde wijse voorzieneghe heeren. Alzo de ghedeputeerde van Vlissinghe desen achternoene hem gevonden zijn bij mijnen heere van Wackene, maekende groote zwaericheyt uut de redenen bij hemlieden voortgestelt van te moghen te scepe te helpen de vendelen ligghende tot Zoutelande, Westcapple, Domburgh ende Caudekercke ende sonderlinghe van de twee vendelen ligghende te Domburgh, alzo die ghernder zouden moghen ghesceept zijn in de Poldre ofte an eeneghe van den hoofden ligghende omtrent der Vere, ende dat zijlieden daeromme begherden ghehoort te zijne ende elcanderen verstan up deselve zwairicheyt, zo es mijnen last ulieden mijnen heeren daervan te adverteren ten eynde u believe jeghens morghen goets tijts ende ten minsten ten achten heuren te schickene uwe ghedeputeerde tot Middelburgh binnen der Abdie omme anderstont tsamen te sluyten eyntlic up tghuent voorz. es ende den XVI^en^ deser maendt eens gheadviseert es gheweest, hoewel dat omme de redenen ende zwaericheyt voorn. schijnt veranderinghe daerinne behooren te vallene.

Eerweerde wijse voorzieneghe heeren mijn ghebiedende in uwe goede gracie, bidde God Almachtich ulieden te sparen in ghesonden.

Ghescreven met haesten desen XVIII^en^ van october 1560 tot Middelburgh voorn.

De al uwe goedwillich dienaer, Rholand de Pottre.

– Origineel (eigenhandig): ZA, Stadsarchief Veere, Oud-archief voorl. nr. 165. – Druk: Ermerins, Vere II p. 336 bijlage 3T.

1833 1561 JANUARI 16, ?

e Dese rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] heeft betaelt ter ordonnantie van myn heeren den Staten diverssche schuijtluijden, huijren van peerden, wagenlieden, sleelieden, vacatien ende andere rembourssemente van penningen, gedaen tot commoditeyt van de Spaensche soldaten alhier in Walcheren gelegen hebbende, alst blijct bij de ordonnantie daeraff zijnde die al bij mijn heere den proost van der abdije, mr. Adriaen Proost, secretaris der stede van Middelburch ende mr. Roelandt de Pottre, pensionaris van Prelaet ende Edelen, als daertoe ter generaele vergaderinge van den Staeten up den XVI^en^ jannuarij LX stilo Curie [*1561*] gecommitteert zijnde, deurzien ende geverifieert zijn geweest jegens een staetken twelck hier geexhibeert wordt; ende beloopen de voors. partijen, die tot laste van zijne Ma.^t^ commen zullen, ter somme van 567 lb. 2 s. 7 g.[a] – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 262, f. 34.*

a *Het bedrag is verbeterd uit 667 lb. 2 s. 7 g. De Rekenkamer tekende hierbij aan: 1)* Blijct bij de ordonnantie ende quictantie als in den text, hier overgelevert. *2)* Maer alzo in de somme van 667 lb. 2 s. 7 g. begrepen es 100 lb. g. Vlaems, Willem Janss. scipper geleent, die hiernaer gebrocht wordt, dus deser somme daernaer gecorrigeert.

1834 1561 MAART 6, MIDDELBURG

a *4 maart. – Burgemeesters, schepenen en raden van Zierikzee schrijven aan die van Middelburg dat door de Staten van Holland met consent van de koning een impost op de turf van één duit per ton is ingesteld bij de uitvoer uit Holland; zij verzoeken bij de volgende vergadering van de Staten van Zeeland met de andere gedeputeerden te willen bewerken dat gelijke impost ook zal worden ingesteld op het zout en het graan dat door Holland uit Zeeland wordt gehaald. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Brieven aen de stadt 1550-1579' (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2266.*

b Pieter Denysz., bode ten comptoire Beoisterschelt, betaelt de somme van vier scellingen grooten over drie dachgelden die hij gevaceert heeft int reysen van Zierickzee naer der Tholen, met brieven inhoudende dat zij henluijden gedeputeerde senden souden tot Middelburch jegens den VI^en^ marti XV^C^ LX stilo Hollandie [*1561*] omme alsdan met den

anderen Staten te besoingneren opte leste geeyschte bede; dus hier bij quictancie, in ponden deser rekeninghe 24 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 292, f. 26.*

1835 1561 MEI 7-13, MIDDELBURG

c Desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] met Jan Jhane zijnen clercq heurlieder vacatien ende dachgelden van in de maent van meye XV^{C} eenentsestich henlieden getransporteert thebbene binnen der stede van Middelburch ende aldaer geprocedeert ter auditie van desselfs rentmeesters rekeningen den lande aengaende, te wetene van de bede LIX ende imposten tzestich, vacherende int zelve doende de voorn. rentmeester acht daghen ende deselve Jhane thien daghen, alzoe hij tevooren begonst hadde te besoingneren, denzelven rentmeester tot acht scellingen grooten sdaechs, facit 3 lb. 4 s. g., ende zijnen clercq tot 2 s. 8 d. tsdaechs, facit 26 s. 8 d.; compt tsaemen 4 lb. 10 s. 8 d., valentes 27 lb. 4 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 293, f. 26.*

e *7 mei. – Lambrecht Schillinck, proost van Middelburg, als plaatsvervanger van de overleden prelaat, Pieter Carbonnier, gemachtigde van de de heer van Boussu, mede-executeur van het testament van de markies van Veere en voogd van diens zoon Maximiliaan, mr. Adriaan Proost, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van de imposten verschenen 1560. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 316, f. 21. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekening rentmeester Beoosterschelde 1560-1564' (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 168, nr. 549. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2250.*

10 mei. – Dezelfde auditeurs horen de 24e rekening af van dezelfde rentmeester van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 20 mei 1555 en verschenen 1559. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 292, f. 29v-[30]. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekening rentmeester Beoosterschelde 1560-1561, nr. 1' (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 168, nr. 550. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2251.

13 mei. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van Jeronimus Sandelin, rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van de imposten, toegestaan in mei 1559 en geïnd gedurende 1560.[1] *– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 262, 45v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 168, nr. 551.*

1 De akte is ook ondertekend door Joris van Steynemolen.

1836 1561 JUNI, MIDDELBURG.

c Den voorn. rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] die in de maent van junius XV^{C} eenentsestich volgende trscryven van meestre Roelandt [*de Pottre*] hem getransporteert heeft binnen der stadt van Middelburch, omme met mijnen heeren den Staeten, aldaer generalick vergadert zijnde, te communiceren ende adviseren totte resolutie van de twee beden, mitsgaders op zeker requeste by die van Sint Annelandt gepresenteert, al breeder blyckende by desselfs meestre Roelandts missive, die men hijer overlevert; daerinne de voorn. rentmeester gevaceert heeft int reysen ende wederkeeren den tyt van drye daeghen tot 8 s. d. sdaechs, facit in ponden deser rekeninghe 7 lb. 4 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 292, f. 26-26v.*

1837 1561 AUGUSTUS 2, BRUSSEL [OKTOBER 8, ST.-ANNALAND]

e *2 augustus, Brussel. – Landvoogdes Margaretha van Parma accepteert de voorwaarden waaronder de Staten van Zeeland zich bereid hebben verklaard op te brengen een bede van 30.000 gulden in plaats van de eerder geëiste beden van 3500 en 6400 gulden voor drie jaren, welke som gevonden zal worden uit de continuatie van de lopende imposten tot 24 juni 1562.*

Alzo in de maendt van septembri laetsleden onse aldergenadichste vrauwe de hertoginne van Parma ende van Plaisance, regente ende gouvernante van desen Nederlanden, vanwegen den drie Staeten van Zeelandt andwoorde gegeven ende presentacie gedaen is geweest van zekere sommen van penningen, te wetene vanwegen Prelaet ende Edelen van dertichduusent ponden van 40 gr. tpondt ende by die van den steden vierentwintichduusent gelijcke ponden, te betalene up zekere ende diversche termynen, ende dat in de plaetse van de twee beden by hen daer tevooren bij de C.M.[t] geheescht waren, te wetene dat zij tvoors. landt zouden belasten ofte laten belasten met eender renten van drieduusent vyfhondert guldenen tsjaers, te lossen den penninck twaelfve binnen den tyt van drie jaren alsdoen naestcommende, ende noch een ander bede van negenduusent vierhondert ponden jaerlicx, oock drie jaren lanck geduerende, breeder blijckende bij den propositien den voorn. Staeten van Zeelandt deshalven gedaen, ende naerdien hare Hoocheyt overmits de diversiteyt van de presentacie zo van den sommen als van den termynen begeert heeft gehadt an de voors. van de steden dat zij hen in eender opinien van den dertichduusent ponden zouden willen vergelijcken, te vindene bij de cortste termynen, beste ende lichtste middelen;

so hebben de voorn. Staeten te dien eynde tsamentlick gehouden diversche dachvaerden, zouckende alle middelen omme de voors. C.M.[t] ende hare Hoocheyt te believen ende dienen in dezelve petitien zo zij daer tevooren gedaen hadden. Ende hoewel zij verhoopt hadden dat gemerct zedert de leste propositie het landt ende onderzaten aldaer geleden hebben zo groote lasten ende schaden uuyt het overvallen van zestien veendelen Spaensche soldaden, die drie maenden ende meer hen by gebleven zijn, zylieden zouden verdregen geweest hebben van denzelven petitien; des nyet jegenstaende meer aenschauv nemende up de dienst van zijnder voors. M.[t] dan up de voors. lasten, hebben de voorn. drie Staeten desselfs landts eendrachtelick geaccordeert ende accorderen in de presentacie van dertichduusent guldenen, te betalen in drie termynen, te wetene deerste derdendeel te Kersmisse naestcommende, up welcken eersten termyn afslach doen zullen de penningen bij hen verschoten ten tyde dat de voorn. Spaensche soldaden in Zeelandt waren, metgaders anderen penningen dienende de voorgaende oorlogen bij hen verschoten in den dienst zo der K.M.[t] als C.M.[t], zo men bevinden zal naer redene te behoorene, tweede termyn te Kersmisse daeraen volgende, ende tderde te Kersmisse drientzestich; te vindene bij continuatie van den imposten zo over die steden als ten platten lande zo die nu gelicht worden, zonder eenige veranderinge.

Ende alzo in voorgaende dachvaerden vanwegen Prelaet ende Edelen gesustineert wiert dat om eenen nyeuwen impost voor de dyckaige, die gelicht wiert in Walcheren meer dan in andere quartieren van Zeelandt, dat daeromme den impost sint Jansmisse [*24 juni*] in dit jegenwoordich jaer XV^{C} eenentzestich over de steden afgaen zoude, zo es eyntelick bij henluyden geresolveert met medegeven van die van Middelburch dat dezelve imposten over de voors. steden noch blijven loopen zouden van sint Jansmisse voors. tot sint Jansmisse XV^{C} tweentzestich, welverstaende dat vanwegen de grave van Boussu over den marcgrave van der Vere, zijnen zone, zal gestelt worden in dacte dat dit consent zal zijn zonder prejudicie van den vridom van den steden ende plaetsen daervan vry wesende ofte pretenderende; ende die van dandere steden waren van den advise dat dezelve imposten zouden blijven loopende totdat de voors. dertichduusent ponden betaelt zouden wesen.

Biddende de voorn. Staeten dat hare Hoocheyt dese huere presentacie van den dertichduusent ponden up de termynen ende conditien boven verhaelt overdanckelic zoude willen nemen, ende hen daerup verleenen acte in behoorlicker vormen; ende voorts

te willen letten ende remedieren up de puncten ende doleancien bij hen hier tevooren ende onlancx overgegeven, als wesende van grooter importancie zowel der voors. C.M.t ende den voorn. Staeten als andere zijne ondersaten rekende, te wetene angaende trecht van congie, den impost upgestelt up de turfven bij den Staeten van Hollandt, tgeleyde, ende voorts up de schade die de visschers ende coopluden de zee hantierende geleden hebben ende dagelicx lijdende zijn duer de zeeroovers.

Waerop de voors. hertoginne regente etc., gehoort hebbende trapport van den consente van den voorn. Staeten van Zeelandt, heeft in den name ende vanwegen zijnder voors. C.M.t geaccepteert ende accepteert mits desen de somme van dertichduusent ponden van 40 g. tpondt, bij hen geaccordeert up de drie termynen boven gementionneert. Ende angaende tguent dat zij verstaen af te slane up den eersten termyn van hueren voors. consente, de partijen bij hen verschoten geduerende den tyt dat de Spaensche soldaden in Zeelandt gebleven zijn verwachtende hen vertrecken, metgaders die andere partijen oock bij hen verschoten geduerende die leste oorlogen zo ten tyde van wylent de K.M.t als van zijnder voors. C.M.t, haer Hoocheyt zal tevreden wesen hen te doen geschieden afslach van alle tguent des zij betaelt zullen hebben ter ordonnancie van den hove, ofte tghene dat hiernamaels hare Hoocheyt redelick bevinden zal.

Ende alzo om te vinden ende up te heffen de penningen van hueren voors. consente, de Prelaet ende Edelen met die van Middelburch van advise zijn ende hebben geresolveert dat dimposten loop hebbende binnen den steden ende ten platten lande van Zeelandt alnoch gelicht zullen worden binnen dezelve steden tot sint Jansmisse tweentzestich, ende de grave van Boussu uuter name van zijnen zone de marcgrave van der Vere zonder prejudicie nochtans van den vridom van den steden ende plaetsen daervan exempt wesende ofte exemptie pretenderende, ende die van dandere steden dat men behoorde te continueren tlichten van denzelven imposten totte vulle betalinge van derzelver somme van dertichduusent ponden: hare Hoocheyt heeft verclaert ende verclaert mits desen dat dezelve imposten zullen gelicht worden zowel binnen den steden als ten platten lande tot sint Jansmisse tweentzestich voorscreven, ende dat binnen middelen tyde de Staeten zullen mogen onderlinge adviseren up de continuatien van denzelven imposten ofte up andere nyeuwe middelen om te vuldoene de volle betalinge van hueren voors. consente; hemlieden daervan bedanckende, alles zonder prejudicie van den rechten, vryheden ofte privilegien van den steden ende plaetsen vridom pretenderende. Ende voorts angaende de doleancien boven gementionneert, ende waervan hen particulierlicken up elck punct andwoorde bij gescrifte gegeven es geweest, zal daerinne mitter tyt geordonneert ende geremediert worden zo men naer rechte ende redene bevinden zal te behoorene.

Aldus gedaen tot Bruussele den tweeden dach van augusto in tvoors. jaer XV^{C} eenentzestich.

Onderteeckent: Margarita, ende noch: My jegenwoordich, D'Overloope.

– *Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 317, f. 1-2v (opschrift:* Copie*); ibidem nr. 46 (twee afschriften op papier, een door R. de Pottre, beide verloren gegaan in 1940); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 311-313v (opschrift:* Acte van accorde van dertichduijsent Carolusgulden, te betalen bij den middelen ende termijnen daerinne verclaert*); (gelijktijdige parafrase in het Frans) ARA Brussel, Audiëntie nr. 667, f. 338-339 (opschrift:* Responce donnee aux deputez des Estatz de Zelande sur le fait des aydes a eulx demandees; en presence de son Alteze, le second jour daoust 1561 a Bruxelles*).* – *Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 169, nr. 556.*

7 oktober 1570. – De Rekenkamer in Den Haag verzoekt aan de Raad van Financiën nadere inlichtingen omtrent het aannemen in décharge van de betalingen die door de Staten van Zeeland zijn gedaan op de bede van 30.000 lb., geconsenteerd op 2 augustus 1561. – Minuut, op papier: ZA, Rekenkamer I B-O, nr. 1738. – Regest: Fruin, Rekeningen, p. 401, nr. 1084.

N.B. Op 20 juli 1562 verleende koning Filips een octrooi waarbij aan de stad Vlissingen tot onderhoud van haar zeewerken wordt vergund voor de tijd van zes jaar impost te heffen op wijn, bier, malerij en slachtvee, op dezelfde voet als toen die nog gelicht werd over heel Zeeland tot fournissement van de laatste bede van 30.000 Carolusgulden, door de Staten van Zeeland in augustus 1561 geconsenteerd (Afschrift: GA Middelburg, Register 'Differenten en bysonderheden de steden in Walcheren en Arnemuyden concernerende', nr. 5 (verloren gegaan in 1940). – Regest: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2303). Al op 3 mei 1560 bepleitte Vlissingen voor een door Margaretha van Parma ingestelde commissie voor vrijstelling van de door de Staten van Walcheren geraamde imposten (Afschrift: GA Middelburg, ibidem nr. 4. – Regest: De Stoppelaar, ibidem nr. 2257).

1561 oktober 8, St.-Annaland. – Op deze datum is bij vonnis van burggraaf en leenmannen van Zeeland een bede van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet toegewezen, die daarna jaarlijks is verlengd. Zie de vermelding in een stuk van 1 december 1568 onder nr. 1874.

1838 1562 JUNI 1, MIDDELBURG

c De voorn. [*Jan*] Jhane [*klerk van de rentmeester Beoosterschelde*] de somme van veerthien scellingen grooten Vlaems, te wetene de 10 s. 8 g. over drie dagen vacatien omme achtervolgende tscriven van meestre Rholandt de Pottre, pensionnaris van mijn heeren Prelaet ende Edelen, geweest thebbene ter vergaderinge van den Staeten up den eersten juny [a] lestleden tot 16 stuvers sdaechs, ende de miscinge[b] reste van extraordinaris oncost; compt tsamen bij de missive van denzelven meestre Rholandt ende quictancie, hier tsamen overgelevert, ter voors. somme van 14 s. g., valentes 4 lb. 4 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 293, f. 29.*

a *Hier het jaartal* XV^{C} LXII *doorgestreept hs.*
b *Lezing zeer onzeker: in* mi *een poot te weining, de poten na de s niet eenduidig te interpreteren, en onduidelijk of er na de g nog een afkorting opgelost dient te worden. Wellicht te lezen als 'de missende rest', 'het ontbrekende restant' (nl. van het totaalbedrag)?*

1839 1562 JUNI 10-18, ?

e *10 juni. – Nicolaas de Castro, bisschop en prelaat van Middelburg, mr. Quinten Weytssen, raad in Holland en gemachtigde van de prins van Oranje, als voogd van Filips Willem, graaf van Buren en Leerdam en heer van Sint-Maartensdijk, mr. Adriaan de Proost, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en Roeland de Pottre, pensionaris van de Staten van Zeeland, horen de rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van de imposten verschenen in 1561. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 317, f. 22v-23. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 169, nr. 557.*

17 juni. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van Jeronimus Sandelin, rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, toegewezen op 28 augustus 1555 en verschenen 1560. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 246, f. [45]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 169, nr. 558.

18 juni. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van 6 groten bij de breedte van elk gemet, geschoten op 20 mei 1555 en verschenen 1560. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 293, f. 43v-44; GA Middelburg, Register 'Rekening rentmeester Beoosterschelde 1560-1561' (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 169, nr. 559. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2262.

18 juni, Middelburg. – Pensionaris Roeland de Pottre aan Willem van Oranje.

[*adres:*] A monseigneur monseigneur le prince d'Orange, gouverneur d'Hollande, Zelande et Utrecht etc.
Monseigneur,
Comme par les lettres de monsieur le conseillier Weytssen vostre excellence entendera ce que est passé tant aux journées des Estatz cy tenues que sur les comptes du pays et aussy par les actes que luy ay délivrées et que pour le XXVe de ce mois j'espère estre en court à la convocation générale des Estatz que lors pourray plus au long faire relation à vostredicte excellence de tout, fineray cestes avecq mes trèshumbles recommandacions à vostre bonne grâce, pryant le Créateur préserver vostre excellence en bonne et longue vie.
De Middelburg ce XVIIIe de juing 1562.
[*ondertekend:*] De vostre excellence le très humble et très obéissant serviteur Rholand de Pottre.
– Afschrift (20e eeuw): KHAG, Collectie Japikse (naar een gelijktijdig afschrift, oorspronkelijk in ZA, Prelaat en Edelen nr. 3; verloren gegaan in 1940).

1840 1562 JUNI 25-JULI 24, BRUSSEL

b Deselve [*nl. de boden van Beoosterschelde*] omme gedregen thebben binnen den steden Beoosterschelt eene missive van desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*], daerby achtervolgende den laste van mevrauwe de regente, bescryvende de Staeten van Zeellandt Beoosterschelt omme te wesene te Bruysele tsanderdaechs naer sint Jansdach [*25 juni*] LXII, blijckende by missive van myn voorn. vrauwe in daten IIII[en] juny XV[C] LXII, hier overgelevert; dus hier 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 991, f. 51v.*

c *Over de aanwezigheid op deze Staten-Generaal van Roeland de Pottre, pensionaris van de Staten van Zeeland, zie onder nr. 1839; dat hij op 24 juli nog in Brussel was, blijkt uit de dorsale aantekening van onderstaande brief.*

e *7 juli, Breda. – Prins Willem van Oranje, stadhouder van Holland en Zeeland, aan pensionaris Roeland de Pottre.*

[*adres:*] Den eersamen onsen lieven besunderen pensionaris van den Staeten van Zeelant.

Eersame lieve besundere, dese jegenwoirdige zal wesen om u te versuecken dat zoe wanneer die Staeten van Zeelandt vergaderen zullen, 't zij om beden van Co. Ma[t], hooringe van de generaele rekeningen van den landen oft anderssins, ons 't selve goets tijts van te voren willen adverteren ende den dach der voirschreven vergaderinge te kennen geven ten eynde dat wij ons in persoone aldaer mogen vinden, gelijck wij in meyninge zijn te doene. Oft indien wij alhier te lande nyet en waeren, zullet 't selve verwittigen mr. Quintin Weysen, raedt ordinaris onss heeren des coninck in Hollandt, den welcken wij last ende commissie gegeven hebben om in onsen name aldaer te compareren, t'opineren ende resolveren mitten voirschreven Staeten 't gene alsdan aldaer geproponeert zal worden.
Eersame lieve besundere, God zij mit u goede vrient, [*ondertekend:*] Guillaume de Nassau[a].
Geschreven up onsen slote van Breda den VII[en] july 1562.
– Afschrift (20e eeuw): KHA, Collectie Japikse (naar het origineel[b], oorspronkelijk in ZA, Prelaat en Edelen nr. 3; verloren gegaan in 1940).

Juli. – De Staten van Zeeland dienen een rekest in met het verzoek lieden van buiten het graafschap geen exemptie van de Zeeuwse tol te verlenen.[1]

a *Alleen de ondertekening is eigenhandig.*
b *In dorso:* Rec. le 24 de juillet 1561 [sic] à Bruxelles entre troix à quatre apres midy, en presence de monsieur le sécrétaire du ducq d'Arschot, Glaude Bossel, par le messagier de Middelburg, Gillis […] dict […].
1 Zie hierna onder nr. 1841.

1841 1562 AUGUSTUS 6, MIDDELBURG

e *Grieven en inconveniënten die naar het oordeel van de drie Staten van Zeeland moeten voortspruiten voor zowel de koning, als graaf van Zeeland, als voor de steden van dat gewest, wanneer de exemptie van de tol met nieuwe wacht, welke op 5 augustus aan Gent waren toegestaan, niet ongedaan worden gemaakt.*[1]

Declaratie van de notoire grieven ende inconvenienten die nyet alleenlicke de Co. Ma.t als grave van Zeelant maer oick tzelffde landt van Zeelandt met de ghemene steden van dien nootelicken zullen moeten opcommen ende gebeuren indien de Ma.t den regierders van Gendt laet volgen ende genieten de gratie ende exemptie van den tholle ende nyeuwe wachte hen den Ven augusti XVC LXII gegeven, welcke declaratie de drie Staeten van Zeelant de Co. Ma.t overgegeven om te debatteren ende wederleggen dezelve gratie van tholle ende wachte als te zeer prejudiciable de Co. Ma.t als grave van Zeelant ende de voirn. Staeten met de inwoonders van denzelven eylande.

Item in den eersten staet hier te noteren dat het graefscap van Zeelant een distinct ende separaet graefschap is van het graefschap van Vlaenderen, nyet gemeens hebbende met met denzelven maer dat ter contrarie hier voormaels veel questien, geschillen, oorloghen tusschen beyde de voorn. graefscappen geweest zijn,

welcke Gode lof nu terneder gelyt zijn. Ende es het graefschap van Zeelant int jaer XIIIIC XXXIII gecommen met andere landen an den hertoge van Bourgoingne, wesende alsdoen hertoge van Brabant ende grave van Vlaenderen, blivende nochtans elck lant ende graefschap in zijn geheel zoowel in respecte van den hoocheyt ende preeminentie den grave van Zeelandt aldaer competerende nopende zijn revenuen, demeynen ende incompsten als in respecte van den steden ende inwoonders van denzelven lande nopende henluyder rechten, privilegien, hantvesten ende oude usantien, sonder dat destalven oint eenige vive commixtie ofte gemeenscap geweest is ofte oick bleven deen met den anderen.

Hetwelcke men claerlicken mach collegeren uuyt dien dat zoe wanneer de hertoge van Bourgoingne in dese landen van herwaertsover gehult is geweest, dat hy in elck lant apart ende bysondere ontfangen ende gehult is gheweest, doende ende nemende van elck lant bysondere eedt.

Ende over zulcx soe heeft zijne Ma.t als grave van Zeelant tot Reymerswaele den XXen novembris XVC XLIX het voirn. graefschap ende de steden van Zeelandt besworen, ende in dezelve zijne receptie belooft het graefschap te houden in zijn rechten, previlegien ende oude possessien als een goede ende gerechtige landtsheere schuldich is ende behoort te doene.

Dit aldus gepresupponeert als waerachtich, zoe staet hier noch te noteren dat den grave van Zeelandt onder andere regalia hem aldaer competerende van ouden tyden ende hercommen gehadt ende gelicht heeft den Zeeusschen thol, zoewel van den goeden aldaer commende uuyter zee als van den ghoeden die van daer wederomme over zee ofte naer Vlaenderen, Hollant, Brabant ofte elders ghevoert werden, den thol subject; waerdich zijnde huyden sdaechs 56 duysent guldens tsjaers vrys ghelts.

Heeft alnoch de grave van Zeelandt in ende over Walcheren het recht genaemt anckrage ofte boerthol, waerdich zijnde bet dan 2 duysent[a] Keysers guldens.

Boven desen heeft de grave int voirn. eylant van Walcheren de kennisse ende judicature metsgaeders alle confiscatien ende boeten van allen zaecken gebeurende ende vallende op den stroom ende ree van Walcheren, die midts de groote confluentie van volck zeer groote

ende excessyf aldaer vallen; ende worden geestimeert d'een deur dandere zevenduysent Carolusguldens.

Item heeft alnoch de voirn. grave zijn recht genaemt despargne als van zeedrift, reeroof, sterven van den uuytlanders ende dierghelycke veel andere daervan dependerende.

Alle welcke rechten ende revenuen des graefschaps van Zeelandt de Co. Ma.[t] conform de voorn. eedt gehouden es, onder alle reverencien sprekende, te conserveren tot proffite van zijne successeurs ende voordeele van den inwoonders van denzelven lande, zonder dezelve eenichsins int geheel ofte deel te alieneren, verminderen ofte vervreemden, maer dezelve te laetene ter zulcker plaetse ende schijne daer ende als die van ouden hercommen geweest zijn.

Ende dat bysondere in respecte van der exemptie ende vrydomme van tholle over Zeelandt, sonder dezelve die van Vlaenderen ofte andere onvry zijnde te communiceren, volgende tprevilegie van hooger memorie hertoge Philips in daten XI[en] juny XIIII[C] LII, ende oick uuyt dien het voorn. graefschip van Zeelandt ende de groote proffiten die de Ma.[t] daerin is treckende nyet en moghen geconserveert werden maer gescapen zouden zijn te vergaen zoe verde die van Zeelandt met dusdanige prerogative voor ander nyet geprevilegeert en waeren ende bleven, om redenen in zekere requeste te hove in julio laestleden overgegeven ende in Spaengen an zijne Ma.[t] ghesonden.

Hiertoe oick vougende dat tvoirn. graefschap van Zeelandt nyet alleenlyck behoort te blyven in de voirn. prerogative van vrydomme zonder die yemande anders te communiceren, maer daerenboven den thol ende andere rechten insgelycx nergens el ontfangen te werden dan binnen de palen ende limiten van Zeelandt, ghelyckerwys de thollen ende andere rechten van Brabant, Hollant ende Vlaenderen nergens elders ontfangen en werden dan binnen heurluyder paelen ende limiten, nyet min ofte meer dan oft in Zeelandt ende Vlaenderen diverssche graeven waeren.

Want anderssins zoude de grave van Zeelandt geschapen wesen gefrustreert te blyven van alle dezelve rechten, tot grooten achterdeele ende prejudicie van zijn demeynen ende enorme lesie van zijn ondersaeten, die deur de subsistencie van de coopluyden in Zeelant goet vertholende heurluyder treyn van coopmanschappe zijn doende.

Ende[b] en doet nyet te contrarie dat dezelve rechten in Vlaenderen souden mogen ghelicht werden by de nyeuwe wachte aldaer te stellen, want tzelfde nyet gebeuren en zoude tot sMa.[ts] proffite als grave van Zeelandt maer als grave van Vlaenderen, zulcx dat in gevalle het een graefscap van dander zoude mogen gesepareert werden, zoude de grave van Zeelandt met dusdaenige gratificatie gefrustreert blyven van dezelve rechten: et turbatis officiis pecunia uni stationi competens ad usum rectę ditionis transferentur ad aliam stationem et commoditatem[c] alterius iustitię ceu ditionis; welcke nochtans behooren te volgen hetzelve graefscap als wesende een dependent van hoocheyt ende preeminentie van denzelven ende nyet separabel van dien ofte oick colligibel byuten de palen van denzelven graefscap.

Want anderssins zouden oick de ingesetenen van Zeelant boven het interest van zijne Ma.[t] ende het inconvenient boven verhaelt deur de gratificatie die van Ghend gegonnen grootelicx vercort ende geprejudiceert werden in den trein ende cours van coopmanscappe, hemluyden alsnoch eenichsins resterende zedert gelycke gratificatie van den wachte die van Brabant gebeurt.

Also men by experientie bevonden heeft dat zedert dat in Brabant gelycke wachte opgestelt is geweest dat de neringe binnen Zeelandt meer dan een helft gedeclineert is geweest, in der vougen dat daer die van Brabant haer goet ende coopmanschappe als suycker, specerye, wynen, olie, fruijct, yser ende ghelycke waeren plagen te commen haelen in Zeelandt, nu ende tzedert dezelve gratificatie zoe moeten die van Zeelant tot Andwerpen deselve goeden haelen, mits dien de scepen zulcke goeden bringende nyet meer om den thol en subsisteren nemaer passeren doer naer Brabant zonder eens zeil te strycken.

Waerdeure dingesetenen van Zeelant daegelicx meer ende meer verliesen huerluyder trein ende trafficque van coopmanschappe, ende de Ma.[t] als grave van Zeelandt wert

grootelicx vercort in zijnen thol uuyt dien de Brabanders ende andre halende hier voortyde zulck goeden in Zeelandt plagen den Zeeusschen thol aldaer te betaelen van de goeden die naer Brabant ofte elders gevoert werden, daer nu denzelven thol in Brabant noch van Zeelanders noch van andere betaelt en wert.

Want de Zeelanders, halende nu de goeden in Brabant die by den Brabanders ende andere in Zeelandt plagen gehaelt te worden, vry zijn van den Zeeusschen thol, ende die van andere landen die in Walcheren gelycke goede plagen te halen die zij[d] nu tAndwerpen theure schoonste gecrygen, en betaelen insghelycx geenen Zeeuschen thol uuyt dien dat zij den stroom van Zeelant int uuytvoeren nijet en raecken.

Ende van gelyck zal ontwyffelicke moeten gebeuren zoewel de Co. Ma.[t] als grave van Zeelandt als de ingezetenen van denzelven eylande deur de gratificatie ende nyeuwe wachte van Ghendt, jae ongelycke meer overmits de naerheyt ende bequaemheyt van de plaetse ende de stadt van Ghendt, welcke met die van Vlaenderen tot noch toe heurluyder waren ende coopmanscappen plagen in Zeelandt te halen ende te betaelen de Zeuusschen thol, die naer dese gratificatie nyet meer heurluyder treyn in Zeelandt sullen doen nemaer tot Ghendt, ten grooten intereste ende lesie van den ingesetenen van Zeelandt die midts desen gefrustreert zullen blyven van haer ghewin ende traffique, mitsgaeders oick tot grooten achterdeele ende schaede van zijne Ma.[ts] thollen ende rechten, alzoe die van Vlaenderen over lant ende zoete waeteren heurluyder goet ende coopmanschappen tot Ghendt gecocht thuys zullen mogen doen voeren zonder den Zeeuschen stroom te geraken.

Item deur dese gratie ende nyeuwe wachte wert die van Arthois ende Henegouwen oorsake gegeven den landen van Hollant ende Zeelandt nyet meer te besoucken om heurluyder coopmanschappe aldaer te doene, ofte indien zij daer commen heurluyder goet op de nieuwe vaert te doen brengen by vrye scippers, tot groote prejuditie als boven.

Waerdeure die van Zeelandt nyet alleen gescapen zijn te verliesen heurluyder gewoonlycke treijn die zijluyden met dezelve ende alle andere gehadt hebben binnen den eylande, maer zijn oick gescapen selfs heur domic[i]lle te laten ende andere landen te besoucken omme heurluyder nootdruft ende coopmanschap tonderhouden.

Hierboven zijn de voirn. ingesetenen van Zeelandt gescapen te verliesen de navigatie ende entrecours van de vreemde coopluyden als van Ingelssche, Franchoisen ende andere natien, die mits de betalinge van de voirn. thollen ende andere rechten in Zeelandt gesubsisteert hebben ende heurluyder trafficque daerentusschen gedaen, die nu mits desen nieuwe wachte ende openinge van den vaert verby passeren zullen zonder dingesetenen van Zeelant eenige oorsake te geven om eenige handelinge van coopmanschepe met hemluyden te mogen doen.

Sulcx dat daerdeure nootelick moet volgen een groote veranderinge onder de coopluyden ende merckelycke diversie van alderhande coopmanschepe uuyt Zeelandt.

Ende uuyt dezelve diversie zullen oock nootelycke moeten vermindert werden de beden ende subventien van der Ma.[t] zoewel ordinaris als extraordinaris van Zeelandt, welcke tot noch toe aldaer redelycke wel gefurnieert ende opgebracht zijn geweest ten proffite van de Ma.[t] deur de voirn. trein ende trafficque van coopmanscappe, alzoo die meestendeel gelicht zijn geweest by imposten daerinne zoewel gegolden hebben de vreemde coopluyden aldaer trafficquerende als den inwoonders, welcke nu zal cesseren mits de voorn. diversie van coopmanscepe deur de voirn. nieuwe wachte.

Item deur de voirn. diversie van coopmanscepe ende dinconvenienten boven verhaelt moet oick necessario volgen de depopulatie van volcke ende coopluyden, die notorie zijn volgende de plaetsen van tmeeste gewin, et per consequens moet oick volgen de subsequente aermoede van de gemeente van Zeelandt cum tamen principis intersit ubique locorum locupletes habere subditos, ende bysondere in Zeelant om de swaere lasten ende excessive costen aldaer vallende tot onderhoudenisse van der dyckaige.

Welcke oncosten in Walcheren tot nochtoe tamelicke betaelt zijn geweest zoe by imposten ende gemeten als andere, maer zijn dingeseten van Walcheren van nu voortaen geschapen

deur dese voirn. gratie ende de voirn. inconvenienten daeruuyt volgende dezelve costen niet meer te mogen vervallen.

Waerdeur hetzelve eylant van Walcheren, wesende de sluetel van alle dese Nederlanden ende bequaemste poort ende ree van dien, zal moeten inunderen ende verloren blyven (des God verhoede) ende den treijn ende trafficque van coopmanschepe herwaertsover zijnde vertrecken in andere landen de Co. Ma.t niet subject, et per consequens zoude de ganssche navigatie van herwaertsover (daervan het gemeene welvaert van alle dese Nederlanden dependeert) cesseren.

Omme alle welcke inconvenienten te schuwen hebben de Staeten van Hollant, Zeelandt ende Vrieslandt in den jaere XIIIIC LII van hertoge Philips vercregen zekere previlegie by dewelcke hy belooft die van Hollant, Zeelant ende Vrieslandt geen steden ofte persoonen van buyten dezelve landen eenigerhande verminderinge van tholrechten van Hollant, Zeelant ofte Vrieslandt te geven.

Ende want by den redenen boven verhaelt genouch gededuceert es de notoire verminderinge van de voirs. Zeeusschen thollen, dat oick de Co. Ma.t de voorn. gratificatie die van Ghend alleenlick es doende als blyct by den teneure van der apostille gestelt op de requeste van die van Ghend, dan voor zooveel tzelve ghevuechelick mach gheb[e]uren zonder prejudicie van zijn demeynen ende sonder lesie van andere landen, daervan ter contrarie genouch blyct.

So concluderen de voorn. Staeten dat de voors. gratie by die van Ghendt vercregen (den Staeten van Zeelandt ongeroepen ende ongehoort) gecasseert zal worden conform tvoirs. previlegie van hertoge Philips, inhoudende de clausel van te revoceren ende te nieute te doene alle tghene dat contrarie van dien verleent ende gegonnen zoude zijn, wien ofte wat zaecken dattet oick waere.

– Verscheidene concepten en minuten: GA Middelburg, Register 'Den grote Zeeuwsche thol', nr. 14 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (gelijkt.) GA Goes, Oud-archief nr. 189; (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 452, f. 243-249. – Regest: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2307. Hier uitgegeven naar het afschrift Rekenkamer.

7 augustus, Middelburg. – Pensionaris Roeland de Pottre aan Willem van Oranje, stadhouder van Holland en Zeeland.

Monseigneur, suyvant mes lettres du Ve de ce mois les Estatz de Zelande sont esté le lendemain assembléz à Middelburg où se sont trouvéz de la part de vostre excellence messieurs le conseillier Weytssen et de Seroeskerck pour parensemble conclure la response sur la demande dernière de sa Ma.té des XLM lb. Et après avoir tenu longues communicacions, et veu l'estat du pays, pour icelluy trouver encoires chargé d'une bonne reste de deniers de la derière ayde à eulx demandée et accordée et aussy que les villes du marquisat de la Vere contendent s'exempter de la contribution à semblables aydes, meisms aussy pour les charges ordinaires de dycquaiges et nouvelles tombisons advenues naguères au pays de Schouwen et aultres raisons à remonstrer à son Altèze, se sont resoluz supplier icelle pour ceste fois estre supportéz de ladicte demande, espérantz que les voysins ne feront aulcune envahye sur ces pays puys que on se tient pour asseuréz, que de la part de sa Ma.té ne leur en sera donnée l'occasion non plus que du passé et si en advint au contraire, en ce cas lesdicts Estatz ne deffauldront à leur accoustumé debvoir envers sa Ma.té selon leur possibilité et que trouveront les subiectz et estat du pays povoir comporter. Le tour de ce trouver en court n'est encoires prins d'aultant que désyrent chascun en son quartier faire rapport de cest résolution et après s'accorderont par lettres sur leur venue en court, ayantz esté maryz que^e les grandz affaires de vostre excellence n'ont souffert vostre presence à ceste assemblée.

Monseigneur, il plaira à vostre excellence me commander au surplus ses nobles plaisirs pour les accomplir aux quelz ne fauldray à mon povoir aydant le Créateur, auquel je

prié préserver vostre excellence en bonne et longue vie, après m'estre très humblement recommandé à icelle.

De Middelbourg ce VIIe d'aougst XV^C^ soixante et deux.

[*ondertekend:*] De vostre excellence le très humble et très obéissant serviteur Rholand de Pottre.

– Afschrift (20e eeuw): KHA, Collectie Japikse (naar een gelijktijdig afschrift, oorspronkelijk in ZA, Prelaat en Edelen nr. 3; verloren gegaan in 1940).

7 augustus, Middelburg. – [Pensionaris Roeland de Pottre (?)] aan Jeronimus Sandelin, heer van Herenthout.

Monsieur dHerentault, hier après la journée des Estatz tenue sur la demande dernière de sa Ma^té^ faicte naguaires aux Estatz de Zelande, est tombé propos entre monsieur le Reverendissime et nous du différent que est entre vous et luy ou vostre lieutenant et fusmes sy avant en communicacion qu'il est content de faire désister ses officiers de procédures ultérieures jusques à vostre venue pardeça, ne doubtantz que lors par bonne voye et amyable le tout sera assouppy; nous ayant assenty de vous en advertir, comme pareillement faisons à son vicaire, estant en court, affin qu'il désiste de ses poursuytes que pourroit avoir encommenchées comme de nostrepart vous requérons vouloir faire, puyque ne trouvons convenir pour le bien et repos du pays que telz personnaiges seroient en question quant par bons moyens on y peult remédier; à quoy tiendrons et ferons tenir la main comme ensemble nous a dict ledict seigneur Reverendissime estre resolu de faire.

Par où finerons cestes avecq noz recommandacions de bon coeur à vous et prières au Créateur vous monsieur dH[er]entault donner bonne et longue vie.

De Middelburg ce VIIe d'aougst 1562.

– Afschrift (20e eeuw): KHA, Collectie Japikse (naar een gelijktijdig afschrift (?), oorspronkelijk in ZA, Prelaat en Edelen nr. 3; verloren gegaan in 1940).

11 augustus, Brussel. – Willem van Oranje aan Roeland de Pottre.

[*adres:*] A maistre Roland de Pottere, pensionnaire des Estatz de Zelande, mon bon amy.

Monsieur le pensionnaire, j'ay receu vostre lettre du VII^Me^ de ce mois et entendu par icelle, que les Estatz de Zelande sont résoluz de supplier à madame la duchesse de Parme, régente etc., d'estre supportéz pour ceste fois de la demande par son Altèze faicte, de quarante mil florins, tant pour les grans arrieraiges où que le pays est constitué de la dernière aide à eulx demandée et accordée, charges ordinaires de dicquaiges, nouvelles tombisons, nagaires advenues, de l'exemption prétendue par les villes et lieux du marquisat de la Vere, que pour plusieurs autres raisons. Laquelle résolution et responce, oires qu'elle ne soit fructueuse, je feray trouver bonne à sadicte Altèze autant que en moy sera.

Vous merciant au surplus de l'advertence que m'en aves fait. Et où je vous puis semblablement faire quelque plaisir ou amitié me trouverez vostre d'aussi bon coeur que je me recommande en vostre bonne souvenance et prie Dieu vous donner santé et longue vie.

Vostre bon amy [*ondertekend:*] Guillaume de Nassau^f^.

De Bruxelles le XI^Me^ jour d'aoust 1562.

– Afschrift (20e eeuw): ibidem (naar het origineel, oorspronkelijk in ZA, Prelaat en Edelen nr. 3; verloren gegaan in 1940).

21 augustus, Brussel. – Prins Willem van Oranje aan pensionaris Roeland de Pottre.

[*adres:*] A monsieur le pensionnaire des Estatz de Zeelande, maistre Roland de Pottere, à Middelbourgh.

Monsieur le pensionnaire, j'ay entendu par les lettres de monsieur Quintin Weytsen,

conseillier ordinaire du Conseil du Roy en Hollande, que les Estatz de Zeelande, aians entendu que les Estatz de Hollande n'envoiaient leurs députéz en court avecq la response par eulx advisée sur la dernière proposition, mais seullement par lettre désireroient sçavoir commilz se auroient à régler et conduire, sur quoy vous ay bien volu advertir que madame la duchesse de Parme, régente etc., m'at contenté desdicts de Hollande, de n'avoir envoié leursdicts députéz avecq leur responce, encoires qu'elle ne fusse bonne, et partant leur at ordonné d'envoier icy leursdicts députéz, par quoy seroie d'advis que lesdicts Estatz de Zeelande envoiassent icy le plustost qu'il leur sera possible leursdicts députez avecq leur responce pour donner tant plus de satisfaction à son Altèze, dont je vous requiers veuillez adverter incontinent lesdicts Estatz pour selon ce eulx povoir régler et conduire.

Atant, je prie Dieu vous donner santé et longue vie.

Vostre bon amy [*ondertekend:*] Guillaume de Nassau[f].

De Bruxelles le XXI[Me] d'aoust 1562.

[*postscriptum:*] Monsieur le pensionnaire, il vous plaira faire contenter ce messagier, vostre serviteur Johan de Pennants.

– Afschrift (20e eeuw): ibidem (naar het origineel[g], oorspronkelijk in ZA, Prelaat en Edelen nr. 3; verloren gegaan in 1940).

a *Hs*: IIm duysent.
b *Hs.*: Enden.
c *Hs.*: commoditaten.
d *Hs.*: zijn.
e *Lezing onzeker.*
f *Alleen de ondertekening is eigenhandig.*
g *In dorso:* Rec. 26 aug. du matin à 5 heures à la Vere.
1 Op 5 augustus verkreeg Gent van de koning vrijdom van de tol te Biervliet voor de goederen die langs de nieuwe vaart van het Sas van Gent naar de stad verscheept worden; op de vaart zou een wacht worden gezet van de Zeeuwse tol, waar allen die die niet vrij zijn van die tol, de verschuldigde rechten moeten voldoen (Afschrift: GA Middelburg, Register 'Den grote Zeeuwsche thol', nr. 16 (verloren gegaan in 1940). – Regest: De Stoppelaar, *Inventaris,* nr. 2306). ook de stad Middelburg richt zich met bezwaarschriften tot de landvoogdes (ibidem nr. 15 (eveneens verloren gegaan in 1940). – Vermeld: t.a.p., nr. 2308).

1842 1563 JANUARI

a *12 oktober 1562, Brussel – Willem, prins van Oranje, als voogd van zijn zoon Filips Willem, eerste edele van Zeeland, committeert Pieter Haeck, leenman der grafelijkheid van Zeeland, om zijn zoon in de Staten van Zeeland te vertegenwoordigen.*

Willem by der genaden Godts prince van Oraingien, grave van Nassou, van Catzenelleboge, van Dietz, van Vianden, van Tonnere, van Charny, van Bueren, van Leerdam etc., heere ende baron van Breda, van Diest, van Grimberghen, van Arlay, van Noseroy, van Castelbelin, van Yselsteyn, van Cranendonck, van Sinte Mertensdyck, van den Grave ende lande van Cuyck, burchgrave van Antwerpen ende van Besanchon, ridder van der ordene van den Gulden Vliese, stathouder ende capiteyin generaell van Bourgoingnen, van Hollandt, van Zeelandt, Westvrieslandt ende Utrecht, allen denghenen die dese jegenwoirdighe zien zullen saluyt.

Doen te wetene dat wy als momboir, tuteur ende die garde noble hebbende van onzen lieven ende eenigen zone Philips Willem van Nassou, grave van Bueren ende ierste edele van Zeelandt voirscreven, ende om die minoriteyt ende ombejaertheyt van onzen voirscreven zone van noode is te stellene ende comitteeren in zijnen name zeecker notabel personaige om mette zelve ende eenige van de edele neffens hem ende anderen van den Staten van Zeelandt voirscreven alle zaicken ende affairen raeckende de welvaert van denzelven lande dagelicx opcomende getracteert zoude worden; soo eist dat wij, geinformeert zijnde

van de ernstelicheijt ende bequaemtheyt van onze welbeminde Pieter Haeck, leenman der graeffelicheyt van Zeelandt voirscreven ende bailluy der stede van Middelburch, hebben denzelven in den naem als voiren gecommitteert ende committeeren midts desen om metten voirn. eedelen die daer present wesen zullen voirtaen vanwegen onzen voirscreven zone te vaceeren, compareeren ende hem vinden tot alle zaecken ende affairen raickende ende aengaende die Staten van denzelven lande van Zeelandt, ende dezelve zaicken met huerluyden te communiceeren, adviseeren, tracteeren ende te concludeeren in zulcke rechten, prerogativen ende preeminentien als die voirn. onzen zone angecommen zijn ende wijlen de merckgraeff van der Veere in zijnen leven, ende zijne gecommitteerde daeraeff, geuseert ende gepleecht hebben; dat oick de voirn. Pieter Haeck zall voirtaen metten anderen Staten verstaen, hoiren ende examineeren die reeckeninge van de rentmeesters van Bewesterscelt ende Beoisterscelt die zij den voirn. Staten jaerlicx doende zijn, mitsgaders van de gereserveerde penningen in de plaetse van den surcroys, dezelve reeckeningen sluijten ende onderteyckenen zoe dat behoirt; ghevende dezelve Pieter Haeck hiertoe volcommen macht ende speciaell bevell opte beloftenisse tzelve by hem gedaen ende gebesoigneert uuijt crachte van desen goet, vast ende van waerden te houden ende doen houden, opte wedden van hondert ponden van veertich grooten tsjaers, te ontfangen jaerlicx uuijt handen van den rentmeester van Zeelant Bewesterscelt van penningen den eedelen gereserveert in de plaetse van den surcroise in den jare XV^{C} tweentzestich, dat wij hem zulcx ordineerende zijn ende bij quitancie van denzelven onzen gecommitteerde in zijne reeckeninge van den surcroise aldaer gepasseert zall worden, tzelve al geduerende tot onzen wederzeggen.

Des toirconde hebben wij dese jegenwoirdighe onderteijckent ende onzen segell daeraen doen hanghen. Gegeven in de stadt van Bruyssele den XII^{en} dach van october int jaer ons Heeren XV^{C} LXII.

Onderteijckent: Guillame de Nassau. Op de demploy stont gescreven: Ter ordonnancie van mijn genadige heere de prince stadthouder, ende was onderteijckent: De Penants.
– *Afschrift: (gelijktijdig, door A. Proost, naar het origineel, dat een zegel van rode was droeg) ZA, Rekenkamer A nr. 459, f. 151-151v (opschrift:* Copie*).*

d Desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] heeft betaelt eenen bode genaemt [a] de somme van 2 lb. g. Vlaems, die in januario XV^{C} LXII stilo Curię [*1573*] ten tyde men de rekeninge van Walcheren dede, by de Excellentie van den prince van Oraingne met seker missiven gesonden es aen den edelen ende Staten van Zeelant, by dewelcke zyne Excellentie voirs. versochte dat men dezelve rekeninge noch suspenderen soude tot in martio daeraen volgende; mitsgaders oick van antwoirde daerop sie van den edelen als Staten voirs. verwacht ende gedregen te hebben; dus hier 12 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 196, f. [5].*

a *Hier een spatie hs.*
1 Op dezelfde dag vaardigde Willem van Oranje gelijke commissiebrieven uit voor Jacques van Herentout en Filibert van Serooskerke (ibidem f. 145-145v en 146-146v).

1843 1563 MEI 28-29, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

e Op het vertoog en remonstrantie op gisteren den 28 meye vanwegen de Edelen des lands van Zeeland gedaen den eerw. vader in Gode heer Nicolaas de Castro, biscop en prelaat van Middelburgh, en den doorlugtigen en hooggeboren heere en vorst mijn heer die prince van Orangien, grave van Nassau etc., als vader en garde noble hebbende van heer Phlips Willem, grave van Buren en heer van Sinte Meertensdijk etc., en over sulx ontfaen wesende als hooft en Eerste Edele van Zeeland, mr. Adriaen de Proost in den name van die van Middelburgh, Job Claessen als gesubstitueert bij absentie van sijnen broeder Yeman Claessen, auditeur ordinaris van die van Ziriczee, alsnu siek wesende, blijkende bij brieven van substitutie, Job Willemsen van wegen der stede van Reymerswale, Goes en Tholen, als representerende

die voorschreve Staten des lands van Zeeland, is geadviseert dat die convocatie ende vergaderinge van de voorschreve Staten van Zeeland sal geschieden deur aenschrijven van den pensionaris van den Prelaat ende Edelen slands van Zeeland, die sijne brieven addresseeren sal aen de rentmeesters soo van Bewestenscheld als Beoostenscheld, diewelke gehouden sullen wesen elk in den sijnen te beschrijven die steden en gecommitteerden van de Edelen naer ouder gewoonten. Ende naerdien den bovengeschreve Staten vertoont sullen wesen die Edelen van de bovengen. vergadering bij dengenen die tselve van ouder costumen gewone is te doene, soo sullen die Edelen samen daerop adviseeren, ramen en concluderen, twelk overgebragt sal werden den anderen Staten bij den Eersten Edele of sijne gecommitteerde als voren van diversche en contrarie advyse bevonden wierden, soo sal die Eerste Edele of sijne gecommitteerde met ander vliet en neerstigheyt pogen van deselve te veraccorderen ende vereenigen. Ende bij soo verre hij tselve niet en kan gedoen, soo sal die resolutie en conclusie genomen werden naer ouder costumen bij den Eersten Edele of sijne gecommitteerde, ten eynde sijne Con. Maj.[ts] of slands affairen daerbij niet getardeert of veragtert en werden, ende ook dat sijne Maj.[t] niet genootsaakt en sij daarinne anders te voorsien. Ende sullen die Edelen en deselver gecommitteerden den 22 dagh van de maand meye geadmitteert tot intitulatie, horinge en onderteykeninge van des lands rekeningen voor haar vacatien hen tevreden moeten houden met de ordinaris gagien van de andere van de Rekeninge, en dit all bij provisie en tot dat anders daarop geordonneert sal werden.

Aldus geadviseert bij den boven geschreven Staten tsamen vergadert wesende int bischops hoff den 29 dagh van meye XV^{C} dry en sestigh.

En was geteykent: N. Castro, Guillaume de Nassau, Jan de Bourgogne, J.C.h. Iemanss., Plip van Zeuze[a], Prooster. V[idit] Biltazso Caerelrqs[b].

Tsedert is geadviseert dat de pensionaris van den Prelaat en Edelen van Zeeland, bij laste van den voorn. heeren, adverteren sal de steden van de vergaderinge van de Staten, blijvende dese voorgaande acte in dandere pointen in sijn geheel. Aldus geadviseert den naastlesten van meye XV^{C} dry en sestigh. N. Castro, Guillaume de Nassau.

– *Afschrift: (17e eeuw) ZA, Verzameling M. J. de Jonge nr. 4 (opschrift:* Copie van seker extract uyt de Notulen van de Heeren Staten van Zeeland berustende ten Comptoire van den Rentmeester Generaal van Zeeland Bewestenschelde*).*

a *Sic; overschrijffout voor* Zircze *(Zierikzee) hs.?*
b *Lezing onzeker hs.*

1844 1563 JUNI 7, ?
e *7 juni, Brussel. – Landvoogdes Margaretha van Parma keurt goed dat tot gedeeltelijke aflossing van de renten die ten laste van Zeeland lopen, de heffing der lopende imposten voor een jaar gecontinueerd zal worden.*

Alzo de drie Staten van den lande ende graefscepe van Zeellandt onsen alderghenadichsten heere den coninck by supplicatie hebben doen verthoonen hoe dat zij in de voorledene maendt van meye naer tsluyten van den rekeningen desselfs landts bevonden hebben de groote lasten van renten spruytende uuyt de voorgaende ende alnoch loopende beden ten tyden van den voirleden oorlogen jegens Vranckerycke bij denselven Staten geconsenteert, ende oick mits andere schulden daermede tvoors. landt ende graefscip van Zellandt alnoch belast ende bezwaert es, mids welcken ende dat eenige van den imposten up de wynen ende bieren jegenwoirdelick loop hebbende binnen den steden van Zeellandt voors. den lesten van deser jegenwoirdiger maendt van junio expireren zullen, zijluyden geadviseert hebben om eensdeels de voors. lasten van renten te mogen vervallen ende commen tot lossinge van een deel derzelver renten, dat men alnoch continueren zoude het lichten van de voors. loopende imposten ende dat voor eenen anderen tyt ende termyn van eenen jaere,

beginnende den eersten dach van julio naestcommende, in alder vuegen ende manieren als die dit loopende jaer gelicht zijn geweest, blyvende de oude imposten van tslaen van den beesten ende malerie binnen den voors. steden ende ten platten lande mitgaders van den wynen en bieren ten zelven platten lande gestelt cours ende loop hebbende, achtervolgende de voorgaende acten daerup geexpedieert; biddende daeromme de voorn. Staeten van Zeellandt zeere oodmoedelick dat tselve angesien zijnder voors. Co. M.[t] gelieven wilde hen te verleenen ende doen expedieren acte van continuatie van de upheve van den voors. imposten volgende het accort ende advys van denzelven Staeten, beginnende ende voor den tyt als voorscreven is, doende hierup insgelijcx expedieren behoorlicke briefven van placcate ende executoire addresserende an den rentmeesters van Zeellandt Bewest- ende Beoosterschelt, ten eynde dat zij uuyt crachte van deselve briefven metgaders van den acten hierboven gementionneert mogen procederen tot verpachtinge van de voors. imposten ende executie van den penningen die daervan commen zullen, zoewel up de voors. steden als ten platten lande, al nyetjegenstaende opposicie ofte appellacie ende zonder prejudicie van diere.

Waerop die hertoginne van Parma ende van Plaisance, regente ende gouvernante voor zyne voors. M.[t] in den lande van herwaertsovere, nae behoorlick rapport hare Hoocheyt deshalven gedaen genegen wesende ter bede ende begeerte van de voors. Staten van Zeellandt, zunderlinge updat zij te beter middel zouden mogen hebben om te vervallen de voors. lasten van renten ende te mogen commen tot lossinge van een deel derselver, heeft den[a] voorn. Staeten van Zeellandt in naem ende vanwegen zijnder voors. Co. M.[t] by advyse van zijne M.[ts] Raden neffens haer wesende gegunt, geoctroyeert ende geaccordeert, gunt, octroyeert ende accordeert by desen dat zij alnoch zullen mogen continueren die upheve ende collectacie van de voors. imposten up de wynen ende bieren boven gementionneert, die expiereren zullen den voors. lesten dach van deser jegenwoirdiger maendt van junio zoe voors. is, ende dat voor eenen anderen tyt ende termyn van eenen jaere ingaende den voors. eersten dach van julio naestcommende, blyvende nyetmin de voors. oude imposten van tslaen van beesten ende malerie binnen den voors. steden van Zeellandt ende oick ten platten lande metgaders van den wynen ende bieren ten zelven platten lande gestelt hueren cours ende loop houdende, alles achtervolgende de voorgaende acten zoo voors. es; ordinerende ende bevelende daeromme hare Hoocheyt in naem ende vanwegen als boven den rentmeesters generaels van Zeellandt Bewest- ende Beoosterschelt voors. dat zij elck in zijn quartier naer dexpiracie van de voors. loopende continuacie van den imposten boven geruert terstont procederen tot verpachtinge van deselve imposten ende oick tot reale executie van den penningen die daervan commen zullen, zoewel up de voors. steden als ten platten lande, nyetjegenstaende eenige opposicie ofte appellacie, ende zonder prejudicie van diere; waertoe hare Hoocheyt deselve rentmeesters geauctoriseert heeft ende auctoriseert oick by desen.

Gedaen te Bruessele den VII[e] dach van junio XV[C] LXIII.

Onderteeckent: Margarita; ende beneden stont gescreven: Ter ordonnancie van haere Hoocheyt; onderteeckent: Dooverloope.

– *Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 318, f. 2-2v (opschrift:* Copie*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 319-321v (opschrift:* Acte van continuatie van de imposten over de steden ende het platte landt voor een jaer, beginnende den iersten julij LXIIII*).* – *Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 171, nr. 566.*

a der *hs*.

1845 1563 JUNI 18, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

e *18 juni, Bisschopshof te Middelburg. – Afhoren en sluiten van de rekening van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Beoosterschelde, van zijn inkomsten en uitgaven*

vanwege de continuatie van de impost op meel en vlees over de steden en het platteland van Beoosterschelde en van de impost op wijn en bier over het platteland, opgesteld tot fournissement der bede door de Staten van Zeeland aan de koning geaccordeerd ten behoeve van de oorlog tegen Frankrijk, en van de nieuwe impost op wijn en bier over de vrije steden van Zeeland, door de Staten opgesteld tot fournissement van diverse beden aan de koning geconsenteerd, waaronder de laatste bede van 30.000 gulden en dit alleen voor één jaar, na expiratie waarvan nog de continuatie is verkregen tot 24 juni 1563; ingegaen alle de voors. imposten a prima january XV^{C} LXI stilo Hollandie [*1562*] ende expirerende ultima decembris LXII. *De rekening wordt afgehoord* ter presentie van eerwaerdighen vaeder in God heer Nicolaes de Castro, bisschop en prelaet van Middelburch, ende deurluchtighen ende hoochgeboren heere ende vorst mijn heere de prince van Orangen, grave van Nassau etc., als vader ende garde noble hebbende van heer Philips Willem, grave van Buren ende heer van Sinte Martinsdijck ende over zulcx ontfaen wesende als hooft ende eerste edele van Zeelandt, heer Philips van Beveren, ridder, heere van Fontenes, vanwegen den marquis van der Vere, heer Jan van Bourgoingnen, heere van Froymont, uuten name van den heere van Bredam, sijnen broedere, als bij provisie gheadmitteert tot hooren, sluyten en teekenen van dese rekeninghe, volghende dacte op huydent daervan ghepasseert etc., dat uuyt crachte van heurluyder procuratien hiernaer achter tslot deser rekeninge transscreven, meester Adriaen de Proost uuyter name van die van Middelburch, Job Claess., ghesubstitueert omme dabsentie van sijnen broeder Yeman Claeyss., auditeur ordinaris van Ziericxzee, alsnu sieck wesende, Job Willemss. vanwege de steden van Reymerswale, Goes ende der Tholen, ende Roland de Pottre, pensionaris van Prelaet ende Edelen van Zeelandt. – *GA Middelburg, Register 'Rekening rentmeester Beoosterschelde 1560-1564' (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2287.*

1846 1563 CA. JUNI 30

a *7 juni. – Octrooi van de koning waarbij aan de Staten van Zeeland opnieuw wordt vergund voor de tijd van één jaar impost op wijn en bier te heffen over de steden en het platteland van Zeeland, maar niet de belasting op het gemaal en het bestiaal. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Differenten en bysonderheden de steden in Walcheren en Arnemuijden concernerende', nr. 6^{c} (verloren gegaan in 1940). – Regest: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2320.*

30 juni. – Protest van officieren, burgemeesters en schepenen van Veere samen met de gedeputeerden van de voogden van de minderjarige markies van Veere, aan de Staten van Zeeland over de continuatie van de impost op wijn en bier, waarbij door hen wordt verklaard dat zij geen middel en weten om met gevouge ende sonder groote ende periculose beroerte onder die gemeente te procederen ter voors. verpachtinge. – *Afschrift: GA Middelburg, Register 'Differenten en bysonderheden de steden in Walcheren en Arnemuijden concernerende', nr. 2 (verloren gegaan in 1940). – Regest: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2323.*

N.B. Uit hetzelfde jaar 1563 dateren protesten en andere stukken in de zaak van de regering van Vlissingen tegen de Staten van Zeeland over de continuatie van de impost op wijn en bier binnen de steden van Zeeland, waarvan Vlissingen beweert exempt te zijn omdat bij octrooi van 20 juli 1562 die imposten aan de stad waren gelaten tot herstel van haar zeewerken (Afschrift: GA Middelburg, Register 'Differenten en bysonderheden de steden in Walcheren en Arnemuijden concernerende', nr. 3^{a} (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2321. Zie ook ibidem nr. 2303). Zie voorts dagvaart nr. 1851.

1847 1563 NOVEMBER 30-DECEMBER 6, BRUSSEL

b Maerten Govaerts de somme van thien schellingen gr. Vlaems over zijn vacacien van uuyt Middelborch gereyst te zijne tot binnen den stede van der Goes, Reymerswale, Tholen ende Ziericxzee met brieven van den gecommitteerden van desen rentmeester [*Jeronimus Sandelin*] aen de wethouders aldaer, bij denwelcken elck van hemlieden bescreven waeren huere gedeputeerde staetsgewijse tot Bruessel te schicken om aldaer te wesen up St. Andriesdaeghe [*30 november*] XV^{C} LXIII, blijckende bij zijnen quictancie hier overgelevert. Dus hier de voors. 10 s. gr., valent hier 3 lb. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 198, f. 171v-172.*

Dezelve [*nl. de boden van Beoosterschelde*] omme gedregen thebbene missiven van desen rentmeester [*Jeronimus van Serooskerke*] an de Staten van Zeellant Beoosterschelt, ten fijne zij souden vergaderen binnen Bruessele up sint Andriesdach LXIII om tanhooren tgone men hemluyden zoude verthoonen volgende de missive van mevrauwe die hertoginne in daten VIII^{en} novembris LXIII; 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 992, f. 50.*

c *6 december*[1]. – *In een brief aan burgemeesters en schepenen van Veere aangaande een gezamenlijke actie met Reimerswaal en Goes tegen de recente maatregelen van Middelburg inzake het meetgeld op het grove zout, verwijzen de bestuurders van Zierikzee naar hun pensionaris* wesende jegenwoirdich ter generalen dachvaert tot Bruyssele. – *Origineel: ZA, Stadsarchief Veere, Oud-archief voorl. nr. 165.*

e *4 december. – Verzoek aan de Staten van Zeeland om 9400 gulden per jaar, ten behoeve van het onderhoud van de garnizoenen aan de grenzen.*

[*Opschrift:*] Proposition particuliere faite aux Estatz du pays et conté de Zelande, le IIII^{Me} jour de decembre 1563.

Messieurs. Vous avez entendu parce que son Altezze fist hier proposer a la generalle assemblee des Estatz de pardeca, la cause de vostre convocation, tendant principallement afin que veullez continuer l'entretenement des garnisons. Et comme, messieurs, cecy concerne tant le service de sa Ma.^{té} et la seureté de ces pays, non seulement ceulx qui sont les plus voisins aux frontieres, ains aussi les autres qui sont plus arriere d'icelles, lesquelz ne pourroyent demeurer a repos si aux ennemys l'entree fust une foiz ouverte; la raison veult que chacun y aide et mette la main.

L'on a veu par experience, ayant perdu quelque place d'importance sur la frontiere, avec quel traveil, paine et despens il ait faillu la recouvrer; de sorte que dix ou vingt villes ne cousteroyent pas tant a les garder que de recouvrer une perdue.

Et n'estans les fortz et places frontieres quant aux fortiffications en tel estat qu'il seroit bien requiz, parce qu'on n'a point de [2] ou furnir la despence que y seroit necessaire, il convient supplier avec les garnisons ce que fault alendroit desdites fortiffications.

Or, messieurs, vous savez comment par le terme des trois annees precedentes vous avez esté supportez en ceste ayde de l'entretenement des garnisons par sadite Ma.^{té}, ayant porté a sa charge vostre contingent montant a 9400 florins par an, dont par raison vous vous en debvez louer; et pour l'advenir tant plus promptement furnir vostredit contingent, montant a la somme susdite, ce que son Altezze par charge de sadite Ma.^{té} vous fait requerir bien affectueusement. Et suyvant ce vous vous pourrez trouver par ensemble au plus brief jour que la saison vos permettra[a] pour rapporter [b] vostre responce[c] contre la fin de ce mois[d]. En quoy ferez service tres agreable a sa Ma.^{té} et releverez sadite Altezze de la paine qu'elle a eue du passé pour a tous les termes de payemens des soldars pourveoir sur le court[3]; qu'il luy a convenu solliciter vers sa Ma.^{té} et le recouvrer de ses deniers d'Espaigne.[e]
– *Afschrift (gelijktijdig): ARA Brussel, Audiëntie nr. 667, f. 336.*

a Au plus ... permettra *verbeterd uit* a si brief jour que sadite Altezze vous signifiera *Hs*.
b *Hier* a icelle *doorgestreept Hs.*

c Responce *verbeterd uit* resolucion *Hs*.
d *In de marge:* de maniere que puissiez estre de retour ici.
e Qu'il luy a ... d'Espaigne *door een andere hand toegevoegd, welke ook de correcties en de toevoeging in de marge schreef.*
1 De brief is gedateerd 6 november, maar dat is blijkbaar een vergissing, gezien de verwijzing naar de Staten-Generaal te Brussel, en een vermelding van een gebeurtenis 'op den XXVII^en^ novembris lestleden'.
2 Blijkbaar is hier een woord als 'payer' weggelaten.
3 Le court: het tekort.

1848 1564 FEBRUARI 23, MIDDELBURG

a *20 december 1563, Brussel. – Prins Willem van Oranje, als voogd van zijn zoon Filips Willem, eerste edele van Zeeland, benoemt Pieter Haeck, leenman van de grafelijkheid in Zeeland en baljuw van Middelburg, tot diens gemachtigde in de vergadering van de Staten van Zeeland en ter auditie van de rekeningen van Bewester- en Boosterschelde en van het surcrois.*

Wilhem, by der gratien Goidts prince van Orangien, grave van Nassau, van Catzenellebogen, van Dietz, van Vianden, van Tonnerre, van Charny, van Bueren, van Leerdam etc., heere ende baron van Breda, van Diest, van Grimbergen, van Arlay, van Noseroy, van Chastelbelin, van Yselsteijn, van Cranendonck, van Sinte Mertensijck, van den Grave ende lande van Cuyck, burchgrave van Antwerpen ende van Besanchon, ridder van der ordene van den Gulden Vliese, stadthouder ende capitain generael van Bourgoignen, van Hollandt, van Zeelandt, Westvrieslandt ende Utrecht, allen denghenen die dese jeghenwoordighe zien zullen saluyt.
Doen te wetene dat wy als momboir, tuteur ende die gardenoble hebbende van onsen lieven ende eenighen zoone Philips Willem van Nassau, grave van Bueren etc., eerste edele van Zeelandt voirs., ende om die minoriteyt ende ombejaertheyt van onsen voors. zoone van noode es te stellene ende committeren in zijnen naeme zeker notabel personaige om mitte selve ende eenighe van den edele neffens hem ende andere van den Staten van Zeelandt voors. alle zaecken ende affairen raeckende de welvaert van denzelven lande daegelicx opcommende ghetracteert zoude worden, soe eest dat wy gheinformeert zijnde van de ernsticheyt ende bequaemheyt van onse welbeminde Pieter Haeck, leenman der graeffelicheyt van Zeelandt voors. ende bailliu der stede van Middelbourch, hebben denzelven in den naem als vooren ghecommitteert ende committeren by desen om mitten voirn. edelen die daer present wesen zullen voortaen vanwegen onsen voirs. zoone te vaceren, compareren ende hem vinden tot allen zaecken ende affairen raeckende ende angaende die Staeten van denzelven lande van Zeelandt, ende dezelve zaecken mit heurlieden te communiceren, adviseren, tracteren ende te concluderen in zulcke rechten, prerogativen ende preeminentien als die den voirn. onsen zoone aengecommen zijn ende wijlen die marckgraeff van der Vere in zijnen leven, ende zijne ghecommitteerde daeraff gheuseert ende ghepleecht hebben; dat oick de voirn. Pieter Haeck zal voirtaen mitten anderen Staeten verstaen, hooren ende examineren zowel die rekeninghen slandts van Walcheren als de rekeningen van den rentmeesters van Bewest- ende Beoisterschelt die zij de voorn. Staeten jaerlicx doende zijn, mitgaeders van den gereserveerde penningen in de plaetse van den surcrois, deselve rekeninge sluyten ende onderteeckenen zoo dat behoort; gevende denselven Pieter Haeck hiertoe volcommen macht ende speciael bevel opte beloftenisse tselve by hem gedaen ende ghebesoingneert uuyt crachte van desen goet, vast ende van werden te houden ende doen houden, op de wedden van hondert ponden van veertich grooten tsjaers, te ontfangen jaerlicx uuyt handen van den rentmeester van Zeelandt Bewesterscheldt van den penninghen den edelen ghereserveert in de plaetse van den surcroys in de jaere XV^C^ tweentzestich, dat wy hem zulcx ordinerende zijn ende by quictantie van denzelven onse gecommitteerde in zijne rekeningen van surcroys aldaer ghepasseert zal worden, tzelve al geduerende tot onsen wederzeggen.

Des toirconden hebben wij dese jegenwoirdige onderteeckent ende onsen secreet segel daerup doen drucken. Gegeven in de stadt van Bruessele den XX^en^ dach decembris 1563.

Onderteeckent: Guillaume de Nassau, ende noch beneden: De Penants.

– Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 318, f. 18v-19 (opschrift: Copie*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 171, nr. 568.*

b Evert Evertsz. over zijn vacacien van den XVIII^en^ februarij LXIII stilo Curie, deur mondelinge ordonnantie van mijn Eer. heere den biscop [*Nicolaas de Castro*] ende eenige van den Staeten, met beslote missive van desen rentmeester [*Philibert van Serooskerke*] gereijst te zijn aen burgmeesteren ende schepenen der stadt van Ziericxzee, ten eijnde zij up dijnsendage den XXII^en^ derzelver maent huere gecommitteerde binnen Middelborch schicken zouden om des anderen daechs metten gemeen Staeten te concluderen ende ramen hoe ende in wat manieren men voortaen vinden zouden te betaelen de grote lasten ende renten staende tot lasten van den lande van Zeellandt, tzij bij voordere continuatie van den lopende imposten oft anderssins; blijckende bij zijnen quitantie die somme van 11 s. g., facit 3 lb. 6 s.

Boudewijn Adriaensz. over gelijcke vacacien van met gelijcke brieven als int voorgaende article gereijst te zijn aen burgmeesteren ende schepenen der steden van Reijmerswale ende der Goes; bij quictantie de somme van 8 s. g., valet hier 2 lb. 8 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 130, f. 5v-6.*

1849 1564 MEI 17-20, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

a *9 april, Breda. – Prins Willem van Oranje benoemt als eerste edele van Zeeland zijn raad mr. Willem Vos tot zijn gemachtigde ter auditie van de rekeningen van Bewester- en Boosterschelde en van het surcrois, alsmede ter vergadering in de Staten van Zeeland over de continuatie van de imposten en beden.*

Wilhem, bij der gratien Goidts prince van Orangen, grave van Nassau, Catzenelleboge, Dietz, Vianden, Bueren, Leerdam etc., heere ende baron van Breda, Diest, Grimbergen etc., burchgrave van Antwerpen ende van Besanchon, ridder van der ordene van den Gulden Vliese, Co. Ma.^t^ stadthouder ende capiteyn generael van Bourgoignen, Hollandt, Zeelandt, Westvrieslandt ende Utrecht, allen denghenen die dese jeghewoordighe zien zullen saluyt. Doen te weten dat wi als eerste edele van Zeelandt ende vader van onsen lieven ende zeer beminden zoone Philips Wilhem van Nassau, grave van Buren, heere van Sinte Mertensdijck, Scerpenisse etc., gecommitteert ende ghestelt hebben, committeren ende stellen by desen onsen lieven ende beminden raedt mr. Willhem Vos om in de naeste vergaederinghe van den Staeten sgraefscaps van Zeelandt van onsen weghen in der qualiteyt als vooren te hooren die rekeningen desselfs landts Bewest- ende Beoisterschelt, mitgaeders die rekeninghen van den surcroyse den eerweerdigen heere bisscop ende prelaet van Middelburch ende ons competerende, alle die voors. rekeningen te helpen sluyten ende teeckenen; voorts te ramen, adviseren ende sluyten mitten voors. heere bisscop ende prelaet mitgaeders andere van den voors. Staeten up de continuatie van den imposten, andere beden ende subventien dienende tot dienste van zijnder Ma.^t^ welvaert ende preservatie van den voirs. lande van Zeelant, ende voorts alles te doene dat wy selve in persoone zouden mogen doen aldaer wesende, houdende alle tgene bij onsen voors. raedt gedaen, gesloten, ghebesoignert ende gheteeckent zal wesen in alle tgene voors. is ende daeran cleven mach van weerde te houden tallen tijden.

Des toirconden hebben wij dese jegewoordighe onderteeckent ende onse secreet segel daerup doen drucken. Gegeven in onser stadt van Breda den IX^en^ aprilis 1564.

Onderteeckent: Guillaume de Nassau, noch beneden: De Penants; ende was ghesegelt met eenen zegel van rooden wasse beneden up de marge ghedruct.

– Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 318, f. 18 (opschrift: Copie*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 171, nr. 570.*

26 april. – De markies van Bergen en de graaf van Horne, voogden van Maximiliaan van Kruiningen, markies van Veere, benoemen Jeronimus Rollin tot hun gemachtigde ter auditie van de rekeningen van Zeeland en Walcheren. – Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 318, f. 19-19v (opschrift: Copie*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 172, nr. 571.*

e *17 mei. – Nicolaas de Castro, bisschop en prelaat van Middelburg, mr. Willem de Vos, raad en gemachtigde van de prins van Oranje, graaf van Nassau, vader en voogd van Filips Willem graaf van Buren en heer van Sint-Maartensdijk, eerste edele van Zeeland, Jeronimus de Rollin, baljuw van Veere en gemachtigde van de markies van Bergen en de graaf van Horne, voogden van de markies van Veere, mr. Adriaan de Proost, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de rekening af van Jeronimus van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van de continuatie van de impost op meel en vlees en van de impost op wijn en bier, verschenen 1563. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 318, f. 17v. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Rekening rentmeester Beoosterschelde 1560-1564' (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 172, nr. 572. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2313.*

20 mei. – Afhoring en sluiting van de rekening van Jeronimus Sandelin, rentmeester van Bewesterschelde, overgebrocht den XVII maij XV^{C} LXIII, groot LXXIII bladeren parchemin, geslooten den XX^{en} derselver maent, ende onderteijckent N. Castro, Willem de Vos, Jerosme de Rolle, A. Proost, I. Claes Iemanssen, J. Willemsen, J. Sandelin ende R. Pottere. Onder stont geschreven: Bij mijn secretaris van den Secreten Rade, ondergeschreven ende onderteijckent: J. de la Torre.
– Vermeld: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 30v.[1]

25 mei. – Roeland de Pottre, als vertegenwoordiger der Staten van Zeeland, en de rentmeester Jeronimus Sandelin sluiten een overeenkomst betreffende de renten ten laste van het gewest, die de rentmeester zal aflossen overeenkomstig het bepaalde bij het afhoren van zijn rekening van de imposten over 1563. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 265 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 172, nr. 574.

1 Dit zal de verloren rekening van imposten over 1563 betreffen; zie Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 252. Enkele uittreksels zijn te vinden in ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 29v-30v; zie hierna onder nr. 1851.

1850 1564 JULI 4, BRUGGE

b *14 juni, Rotterdam. – Rotterdam roept de magistraat van Veere op voor overleg te Brugge over het afhakken van haringnetten, te houden door afgevaardigden van Holland, Zeeland en Vlaanderen.*

Adres: Eersaeme discreete onse goede vrunden burgermeesteren ende regierders der steede van der Veere.

Eersaeme discreete heeren ende goede vrunden, wij gebieden ons zeer tuwarts. Wij hebben uwer E. gescreven onse missive mitsgaders gesonden copie van zeecker placcaet by den gemeen vischerie van den harinckvaert geemaneert opt kerven ende affhouden van den

harincknetten, dair wy insgelijcx gelijcke copie ende missive aen die van Vlaenderen gescreeven hebben omme metten anderen op te zwaricheeden van dien te resolveren, sulx dat die van Vlaenderen ons geadverteert hebben by heure missiven dat die communicatie ende vergaderinge weesen zoude opten vierden dach julii eerstcomende binnen der stadt van Brugge, ten welcken daege die gecommitteerde van Hollandt hemlieden aldair vinden sullen. Dairvan wy uwer E. midts deesen adverteeren opdat die gedeputeerde van Zeelandt ten voirs. daege daer meede moogen coomen.

Eersaeme discreete goede vrunden, God Almachtich spaere uwer E. Gesent uuyt Rotterdamme den XIIII^en^ junii 1564. U goede vrunden, burgermeesteren ende raeden der steede van Rotterdamme

– Origineel: ZA, Stadsarchief Veere, Oud-archief voorl. nr. 165.

20 juni. – Burgemeesters en schepenen van Veere herinneren die van Middelburg aan de bijeenkomst die op 4 juli te Brugge zal worden gehouden, waarop gedeputeerden van de steden van Holland, Zeeland en Vlaanderen die zich met visserij bezighouden zullen spreken over het afhakken van de haringnetten, waartegen in 1546 een plakkaat was uitgevaardigd, dat echter in vele jaren al niet meer was gepubliceerd. – Origineel: GA Middelburg, Register 'Brieven aan de stadt 1550-1579', nr. 31 (verloren gegaan in 1940). – Regest: De Stoppelaar, Inventaris, p. 61, nr. 2348.

1851 1564 CIRCA AUGUSTUS

e *[Circa augustus]. – De Staten van Zeeland verzoeken, onder overlegging van een extract uit de laatste rekening van de rentmeester van Bewesterschelde, gemachtigd te worden tot het continueren van de imposten, waarvoor hun octrooi is verleend, zonder nota te nemen van de oppositie van Vlissingen en Arnemuiden.*

[*Opschrift:*] Aen den coninck.

Verthoonen in alder ootmoet die drije Staten des lants van Zeelant hoe dat zijluijden omme te voldoene eensdeels den lasten van den renten hemluijden ende het lant aengebleven uijt voorgaende accorden van beeden, hier tevooren bij der Keijs. ende Con. Ma.^ten^ respectivelijcken gedaen, hemluijden daervan belast vindende, hebben onlancx ende merckelijcken in de maent van junius LXIIII laestleden van nieus overgegeven requeste omme te moghen continueeren die imposten soo langen tijt loop gehadt hebbende, alles nochtans om eens te moghen vervallen die lasten van het verloop van renten ende lossinghe van dijere, waerop vanweegen zijnder Ma.^t^ hemluijden acte van octroij verleent is den XVII^en^ derselver maent van junius voorn., waervan copie hierbij gevoucht is, ende dijenvolgende d'imposten tot Middelburch openbaerlijcken verpacht den XXVII derselver maent, merckelijck ter presentie van die van Armuijden ende anderen. Maer alzoo deselve acte inhoudende is zeecker clausule van dat zijluijden verthoonen souden heurlieder last van renten soo voors. is, alzoo door aenbrengen van eenighe ongewillige in deselve contributie anderssins aengebrocht was, soo ist dat de voorn. Staten ter selver clausule obedierende exhibeeren als extract autentijck uijter lester reeckeninge van den rentmeester van Zeelant Bewesterschelt, heer Hieronimus Sandelijn, inhoudende die partijen van renten alsnoch loop hebbende tot laste van den voorn. lande; begeerde daromme dat dijenvolgende ende die voldoeninge bij den voors. Staten gedaen geordonneert zij hemluijden te laten volgen dimposten begrepen in de voorn. acte, naer uijtwijsen der dispositie van dijer, sonder aenschou te nemen op eenighe nieuwe requesten, protestatien ofte provisien zoo van die van Vlissingen, Armuijden oft andere gedaen ofte te doene, all tenderende tot verachteringhe der Co. Ma.^t^ dienst in toecommenden tijden, ende den onwilligen voet te geven van meerder wederspannicheijt.[1]

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 29-29v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 187, nr. 2.

25 oktober, Brussel. – Landvoogdes Margaretha van Parma doet uitspraak in het geschil tussen die van Vlissingen en Arnemuiden enerzijds en de Staten van Zeeland anderzijds, inhoudende dat de eerstgenoemden niet vrijgesteld zijn van de imposten waarover het geschil loopt.

[*Opschrift:*] Copie.

Die hertoginne van Parma ende van Plaisance, regente ende gouvernante voor de Co. Ma.t in zijne landen van herrewaertsovere, gehoort hebbende trapport van de questie tusschen die van Vlissingen ende Arnemuijden ter eenre jegens die Staten van Zeelant ter anderen zijden, op de continuatie van theffen van de imposten bij acte van haere Hoocheijt in date den XVIIen van junius laestleden geconsenteert tot den lesten van junio anno XVC LXVtich naestcommende, omme daermede t'ontlasten ende affquijten die renten metten welcken die voors. Staten belast sijn, op de conditien ende reservatien in deselffde acte geroert; ende naerdijen haere Hoocheijt genoechsaem ende volcommelijcken gebleecken is van de lasten ende tachterheeden daerinne die voors. Staten hen alsnoch bevinden, heeft deselve haere Hoocheijt verclaert ende geordonneert, verclaert ende ordonneert bij desen dat die voors. imposten soowel binnen Vlissingen ende Arnemuden als elders over geheel Zeelant die voorn. Staten sullen volgen sonder eenich belet ofte contradictie, voor den tijt dat die continuatie geaccordeert is, doende aff ende te nijete die surceantie daervan geaccordeert, totdat die voors. Staten van haere lasten souden hebben doen blijcken alzoo daervan voldoeninghe gegeven is.

Actum te Brussele den XXVen van octobris XVC LXIIII.

Onderteijckent: Margaretha; ende beneden stont geschreven: Ter ordonnantie van haere Hoocheijt, onderteijckent: dOverloope.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 28-28v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 173, nr. 576.

1 Volgt f. 29v-30v afschrift van een extract uit de rekening van Jeronimus Sandelin, gesloten 20 mei 1564, tonende de jaarlijkse rentebetalingen die ten laste van de Staten komen, in totaal ten bedrage van 1370 lb. 15 s. 7 g. 8 t. Vlaams.

1852 1565 MEI 14-15, ?

e *14 mei. – Nicolaas de Castro, bisschop en prelaat van Middelburg, mr. Willem de Vos, raad van de prins van Oranje, graaf van Nassau, als vader van Filips Willem, graaf van Buren en heer van Sint-Maartensdijk, eerste edele van Zeeland, Adriaan van Campen, burgemeester, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de rekening af van Jeronimus Sandelin, rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, van hetgeen hij van het slot van de rekening van de in 1563 geïnde imposten ten achteren is. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 264, f. 12. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 173-174, nr. 580.*

29 maart 1566, Bisschopshof te Middelburg. – De Staten van Walcheren geven met toestemming van de Zeeuwse Staten de rentmeester van Bewesterschelde opdracht om de noodzakelijke dijkwerken te betalen uit de opbrengst van de rentebrieven die uitgegeven waren ter aflossing van de schulden van het land.

Alsoe den XV en dach van meye lestleden naer tsluijten van de generale rekenninghe des landts van Zeelandt de Staten, overgeleth hebbende de lasten van renten ende andere tachterheden desselffs landts, geordonneert hebben den rentmeester Bewesterschelt Philibert van Seroerskercke te lossen en rente van hondert ponden groot en loop hebbende opt landt, den penninck vijffthiene, aencommende den erffgenamen van Silvester Pardo tot Brugghe ende heer Jan Baecx tot Mechelen zes pont derthin schellinghen vier grooten

ende dat ten langsten jegens den lesten van april naestcommende, ende dienvolgende den voornoemden van Seroerskercke deselve ordonnantie geaccepteert hebbende, zijn diligentie gedaen heeft van dyeselve rente goets tijts op te segghen ende bereet wesende de penninghen jegens den dach op te brenghen, nyettemin uuyt dyen het landt van Walcheren seer grooten last geleden aen de dijckaige ende in noot geweest heeft desen winter van inunderen door grontbrecxem, hooghe vloeden ende tempeeste van winden, daertoe mit alder vlijticheyt geerne souden remedieren met nyeuwe wercken ende nootelicke ende groote reparatien, waertoe ende tot betaelinghe van de groote ende oude schulden daerinne tvoornoemde eylandt jegenwoordelick hem bevindt, men behouven sal merckelicke sommen van penninghen gereet;

soe ist dat de Staten met de gedeputeerden van de breede geerffde des eylandts van Walcheren, hen sterck maeckende voor het consent van de andere van de Staten voornoemt, geadvissert hebben voor den gereetsten ende besten middel te doen houden in handen van den voornoemden van Seroerskercke de hooftsomme van denselve renten, beloopende tot zesthien hondert ponden grooten, welcke somme wij ordonneren den rentmeester voornoempt te betaelen in handen van diverssche leveraers van houte, steene ende rijs volgende dordonnantie particuliere die hem gelevert sal worden, belovende mits desen de voornoemde Staten hem van Seroerskercke te indemniseren ende houden costeloos ende schadeloos zoe jeghens dandere van de Staten als jegens derffgenamen van denselven van Pardo mitsgaders heer Jan Baecx, midts dat hij hemluyden adverteren sal van de veranderinghe der voorgaende ordonnantie ende dat hij hemlieden een halff jaer voor de lossinghe derselver renten van nyeuws sal gehouden sijn daerop bescheet ende beschrijvinghe te doen vanweghen de voornoemde Staten, zoe haest het voornoemde landt hem vinden sal in beteren state.

Aldus geordonneert int bisschopshoff tot Middelburch bij mijnre heeren de Staten ende breede geerffde des eylandts van Walcheren den XXIX^en^ dach van martio XV^C^ LXV voor Paesschen.

Was geteeckent als volght: N. Castro, Pieter Haeck, Proost vanwegen burchmeesters ende schepenen van Middelburch in Zeelandt, Adriaen Clayssen, J. van Campen. Mij tegenwoordich R. de Pottre.

– *Afschr. (17e eeuw): ZA, Stadsarchief Veere, Oud-archief nr. 1524 (opschrift:* Copia copie*).*

1853 1565 JUNI 14, BRUSSEL

e *14 juni, Brussel. – Landvoogdes Margaretha van Parma keurt goed dat tot gedeeltelijke aflossing van de ten laste van Zeeland lopende renten, de heffing van enige lopende imposten voor een jaar gecontinueerd zal worden.*

Alzoo de drie Staten van den lande ende graeffscepe van Zeellandt onsen alderghenadichsten heere den coninck by requeste hebben doen verthoonen hoe dat zij naer het hooren ende sluijten van de rekeninghen des voors. landts van Zeellandt, geschiet in de maendt van meye, lestleden vergadert wesende om te ondersoucken ende maecken den staet van den lasten van renten ende andere alnoch staende up tvoors. landt uuyt oirsake van den beden wylen hoochlofflijcken gedachten den keyser Kaerle die vyfste, wiens ziele God genadich zij, ende zijne voors. Co. Ma.^t^ hiervoormaels ende tot diversche stonden geconsenteert, tselve landt alnoch belast vinden met groote ende merckelicke sommen van jaerlicxschen renten, nyetjegenstaende alle neersticheijt van lossinghe bij hen gedaen zedert de betalinghe van de leste bede bij hen geconsenteert ende de continuatie van den grooten ende zwaren imposten daertoe gelicht, om bij alle middelen het voors. landt eensdeels te moghen bevrijen van de voors. lasten, mitz welcken ende dat die acte van de continuatie van den voors. imposten jegenwoirdelick loop hebbende zoo over den steden als ten platten lande den lesten dach van dese jegewoirdighe maendt van junio expireren sal, zij Staten eyntelick geadviseert

ende gesloten hebben onder de goede beliefte van zijnder voors. Ma.t voor den besten ende gereetsten middele om de voors. lasten van renten, lossinghe ende jaerlicxschen loop derselver eensdeels te vervallen, oick mede aenschouw nemende dat dondersaten van den voors. lande zoo lange bezwaert zijn geweest met de voors. imposten ende andere lasten geduerende de leste oirlogen tot nu toe, ende om dezelve eenichsins te verlichten, dat men voor twee jaren beginnende den eersten dach van julio naestcommende allenlick lichten zoude dimposten hiernaer verclaert: te wetene in den eersten dat men binnen den steden ende plaetsen contribuerende gelijckelick metten zelven steden lichten zoude dimposten up de malerie ende tslaen van den beesten alzoo die int voorleden ende alnoch loopende jaer gelicht zijn geweest, ende dat men ten platten lande lichten zoude up elcke ocxoot Franssche wyn vyff scellingen grooten, van elcke ame Rijnsche wijn gelijcke vyff scellingen grooten ende van Spaensche wijnen naer advenant, in de plaetse van thien scellingen grooten die men aldaer zekere jaeren gelicht heeft volgende de octroijen ende acten daerup gemaect, mitsgaders oick dat men ten voors. platten lande insgelicx lichten zoude dimposten up bieren alzoo die int voorgaende jaer gelicht zijn geweest, mits verlichtende ende ontlastende tselve platte landt van den imposten van de malerie ende tslaen van den beesten; biddende daeromme dezelve Staten van Zeellandt zeer oitmoedelick dat om de redenen voors. zijnder Co. Ma.t believen zoude hen te doen expedieren acte om te mogen lichten dimposten over de steden ende ten platten lande van Zeelandt voors., volgende het generael ende gemeen accord ende advijs van de voorn. drie Staten, auctoriserende bij dezelve acte den rentmeesters generaels van Zeellandt Bewest- ende Beoosterschelt om uuyt crachte van dien ende volgende den accorde derzelver Staten te mogen procederen tot verpachtinghe ende collectacie van de voors. imposten zoowel binnen den steden als ten platten lande van Zeellandt voorn., al nyetjegenstaende eenige oppositie oft appellatie, ende sonder prejudicie van diere, ende zonderlinge nyetjegenstaende de gepretendeerde octroijen die schijnen vanweghen die van Vlissinghen ende Armuijden van zijnder Co. Ma.t vercreghen te zijne tegens ende in prejuditie van de voorgaende consenten van den beden, waeruuyt de voorn. groote lasten spruijtende zijn; waervan de upheve ende executie met kennisse van zaken gedaen zijnde den voorn. Staten zijn laten volgen ende gecontinueert ten eijnde in overcommende noot zijne voors. Ma.t te beter ende vlietiger bygestaen ende gedient mach werden.

Die hertoginne van Parme ende van Plaisance, regente ende gouvernante van zijne voors. Co. Ma.t landen van herwaertsovere, hebbende de voors. requeste doen oversien zoo in den Secreten Rade als in de Financien van zijnder Ma.t ende van als rapport gehoort hebbende, heeft in den naem ende vanweghen zijnder voors. Co. Ma.t geconsenteert ende geoctroyeert, consenteert ende octroyeert mits desen den voorn. Staten van Zeellandt dat zij binnen den steden ende plaetsen conribuerende gelijckelick metten zelven steden zullen mogen doen lichten die voors. imposten up de malerie ende tslaen van den beesten alzoo dezelve dit voorgaende ende alnoch loopende jaer gelicht zijn geweest naer uuijtwijsen van de acte van continuatie boven geroert, ende ten platten lande up elck ocxhoot Fransche wyn vyff scellingen grooten, van elcke ame Rynsche wijn gelijcke vyff scellingen grooten ende van Spaensche wijn naer advenant, in de plaetse van thien scellingen grooten die men aldaer zekere jaeren gelicht heeft, ende voorts dat zij ten selven platten lande alnoch zullen mogen doen lichten dimposten up de bieren die dit voorgaende jaer gelicht zijn geweest, mits verlichtende ende ontlastende tselve platte landt van de imposten van de malerie ende tslaen van den beesten, alles zoo voors. es, ende dat voor eenen anderen tijt ende termijn van eenen jaere alleenlick, beginnende up den eersten dach van julio naestcommende in dit jegenwoirdich jaer vyfthienhondert vyffventsestich, dat alsdan den impost jegenwoirdelick loop hebbende int voors. landt van Zeellandt cesseren sal; ordonnerende ende bevelende daeromme hare Hoocheyt in den naem ende vanweghen als boven den rentmeesters generaels van Zeellandt Bewest- ende Beoosterschelt voorn. dat zij elck in zijn quartier terstont procederen tot verpachtinge van dezelve imposten

ende oick tot reaele executie van den penningen die daervan commen zullen, zoowel up de voors. steden als ten platten lande, nyetjegenstaende eenige oppositie oft appellatie, ende sonder prejuditie van diere, nyetjegenstaende oick dottroijen die schijnen vanweghen die van Vlissinghe ende Armuijden van zijnder voors. Ma.[t] vercregen te zijne jegens ende in prejuditie van de voorgaende consenten van den voorn. Staten tot voorderinge van de Key. ende Co. Ma.[ts] diensten hiervoortijts in nootlicken tijden van oirlogen ende anderssins gedaen, zoo voors. es, waertoe hare voors. Hoocheijt deselve rentmeesters geauctoriseert heeft ende auctoriseert bij desen.

Gedaen te Bruessele den XIIII[en] dach van junio int voors. jaer XV[C] LXV.

Onderteijckent: Margarita; ende beneden stont gescreven: Ter ordonnantie van hare Hoocheijt, onderteijckent: Dooverloepe.

– Afschrift: (door R. de Pottre, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 319 f. 2-3v (opschrift: Copie*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 329-332 (opschrift:* Acte van continuatie van de imposten soe over de steden als ten platten lande voor den tijt van een jaer, beginnende in julio LXV*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 174, nr. 582.*

1854 1566 APRIL 19, MIDDELBURG

Vergadering van de drie Staten van Zeeland over de aanspraak op ontheffing van de impost door Vlissingen en Arnemuiden. Zie onder nr. 1857.

1855 1566 MEI 7, ?

e 7 mei. – Nicolaas de Castro, bisschop en prelaat van Middelburg, mr. Willem de Vos, raad van de prins van Oranje, graaf van Nassau, als vader en voogd van Filips Willem, graaf van Buren, heer van Sint Maartensdijk en eerste edele van Zeeland, Adriaan van Campen, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en mr. Roeland de Pottre, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de rekening af van Bruinink van Wijngaarden, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van de imposten over 1565. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 319, f. 16v-17. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 174-175, nr. 585.

1856 1566 JUNI 17, BRUSSEL

e 17 juni, Brussel. – Landvoogdes Margaretha van Parma keurt goed dat tot gedeeltelijke aflossing van de ten laste van Zeeland lopende renten, de heffing van de lopende imposten voor een jaar gecontinueerd zal worden.

Alzoo de drie Staeten van den lande ende graeffscepe van Zeellandt onsen alderghenadichsten heere den coninck by requeste hebben verthoont gehadt hoe dat zij onlancx vergadert wesende om over te leggen den staet ende de lasten van denzelven lande, zoo van den loopenden renten als andere, spruijtende uuijt die groote ende uuijtnemende beden hiervoortijts wylen hoochloflicker gedachten den keyser Kaerle de vyfste des naems (wiens ziele God genadich zij) ende daernaer zijne Co. Ma.[t] tot diversche stonden geconsenteert hebben, tvoors. landt van Zeellandt noch grootelicx met renten bezwaert bevonden, nyetjegenstaende de jaerlicxsche lossinge bij hen daervan gedaen met de penningen commende uuijt de voorgaende ende alnoch loopende imposten, die zij tvoorleden jaer gemindert hebben om dinwoonders ende ondersaeten van denzelven lande eenichsins te verlichten; ende want den tijt ende termijn dat de voors. imposten van zijnder Ma.[ts] weghen hen geoctroyeert zijn geweest te moegen lichten uuijtgaen ende expireren sal den lesten dach van deser jegenwoirdiger maendt van junio, ende dat de voors. Staeten, ondersocht hebbende alle middelen die bequaemst zouden moghen sijn om huere voors. lasten te

vervallen ter minster quetse[a] van de lande ende inwoonders van dien, gheen gereeder oft beter middel en hebben connen vinden ende adviseren dan dat men die upheve van den voors. imposten in aller vuegen ende manieren als dezelve dit voorgaende jaer expirerende den lesten dach van der jegenwoirdiger maendt van junio, zoo voors. is, gelicht sijn geweest, alnoch verlinghen ende continueren zoude voor eenen anderen tijt ende termijn van vier jaeren achtereenvolgende, ingaende den eersten dach van julio naestcommende, te wetene dat men lichten ende heffen zoude up elcke ame Rynsschen wijn oft ocxoot Fransschen wijn over het platte landt van Zeellandt vyff scellingen grooten Vlaems ende van Spaenschen wijn naer advenant, op het inbrouwen bier ende alle bieren over zee commende twee scellingen zes grooten, op elcke thonne cleijn bier voor den huijsman voor zijn provisie acht grooten ende den tapper 12 g., ende over de steden ende plaetsen metten steden contribuerende eenen stuver up elcken sack taruwe ende eenen halfven stuver over rogge oft mesteluijn, mitsgaders van het meel binnen Zeelandt gemaelen oft aldaer gemaelen blijvende gebrocht binnen denselven lande twee grooten, ende op tslaen van den beesten binnen den steden te weten: van eenen osse ofte koe van vier jaeren ende daerenboven twaelff grooten, ende van denghenen die daeronder sijn als van drie jaeren acht grooten, van een eenwinter[b] vier grooten, een calf twee grooten, een scaep twee grooten, een lam eenen grooten ende voor een verken drie grooten, te betaelen de voors. imposten bij denghenen die de voors. beesten slaen zullen.

Soo hebben de voors. Staeten van Zeellant zeer ootmoedelick gebeden dat zijnder Co. Ma.[t] zoude gelieven hen te doen expedieren acte van consente ende octroy om die opheve van den voors. imposten te moghen continueren ende verlinghen voor den tijt ende in der voughen ende manieren vooren verclaert, volgende het generael ende gemeijn accort ende advijs van denselven Staeten daervan gedaen, auctoriserende bij deselve acte den rentmeesters generaels van Zeellandt Bewest- ende Beoisterschelt om uuijt crachte van dien te mogen procederen tot verpachtinge ende collectatie van den voors. imposten zoowel binnen den steden als ten platten lande van Zeellandt, al nyetjegenstaende eenige oppositie oft appellatie, ende zonder prejuditie van diere, ende zonderlinge nyetjegenstaende de octroyen vanweghen die van Vlissinghen ende Armuyden oft andere van sijnder voors. Co. Ma.[t] vercregen oft alnoch te vercrijghen tegens ende in prejuditie van de voorgaende consenten van den beden voors., daeruuijt de voors. groote lasten spruijtende zijn zoo vooren geseijt is, ende daervan die opheve ende executie met kennisse van zaken den voors. Staeten van Zeellandt toegelaeten is geweest. Ende naerdien de hertoginne van Parme ende van Plaisance, regente ende gouvernante voor zijne voors. Co. Ma.[t] in den landen van herwaertsovere de voors. requeste heeft doen oversien soowel in den Secreten Raide als in de Financien van zijnder Ma.[t], ende daerup advijs gehadt van den rentmeester generael van Zeellandt Bewesterschelt Philibert van Serooskercke alhier te hove wesende, ende van alles gehoort rapport,

soo eyst dat hare Hoocheijt in naem ende vanweghen zijne voors. Co. Ma.[t] geconsenteert ende geoctroyeert heeft, consenteert ende octroyeert bij desen den voorn. drie Staeten van Zeellandt dat zij die upheve ende tlichten van den loopenden imposten hierboven int langhe verhaelt alnoch zullen moghen verlinghen ende continueren, zoowel binnen den steden als ten platten lande, voor eenen anderen tijt ende termijn van eenen jaeren ingaende den eersten dach van julio naestcommende, dat alsdan him voorgaende acte van octroye geexpireert sal wesen zoo voors. is, behoudelick dat dat dimposten die men binnen den steden van Vlissinghen ende Armuyden uuijt crachte van desen lichten zoude in surceancie gehouden zullen werden totter tijt toe dat die van Vlissinghen ende Armuyden voors. ende oick de voors. Staeten van Zeellandt gehoort van zijnder Ma.[ts] weghen daerup geordonneert sal wesen zoo naer rechte ende redene behooren sal; ordonnerende ende bevelende daeromme hare H.[t] in naem ende vanweghen als boven den voors. rentmeesters generaels van Zeellandt Bewest- ende Beoisterschelt dat zij elck in zijn quartier terstont procedere tot verpachtinghe van de voors. imposten ende oick tot reaele executie van den

penningen die daervan commen zullen, zoowel in de voors. steden als ten platten lande, nyetjegenstaende oppositie oft appellatie, ende sonder prejuditie van diere, waertoe hare Hoocheijt de voors. rentmeesters geauctoriseert heeft ende auctoriseert bij desen.

Gedaen te Bruessele den XVII^en^ dach junio XV^C^ LXVI.

Onderteijckent: Margarita; ende beneden stont gescreven: Ter ordonnantie van hare Hooch.^t^, ende onderteijckent: Doeverloepe.

– Afschrift: (door Chr. Roels d.d. 20 mei 1568, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 321, f. 1-2v (opschrift: Copie*); (door A. de Proost, naar een* copie auctentique*) ibidem nr. 320, f. 1-2v (opschrift:* Copie*); (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 333-335v (opschrift:* Acte van continuatie van de imposten soe over de steden als ten platten lande voor den tijt van eenen jaer, beginnende den eersten julij XV^C^ LXVI^tich^*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 175, nr. 588.*

a queste *hs*.
b eewinter *hs*.

1857 1566 VÓÓR JUNI 19

e *[Vóór 19 juni]. – De Staten van Zeeland verzoeken de koning hun executoriaal te willen verlenen tegen die van Vlissingen, wegens achterstallige impost tot een bedrag van 209 lb. 8 s. 4 groten Vlaams.*

[*Opschrift:*] Aen den coninck.[1 a]

Vertoont in alder ootmoet de drije Staten des lants van Zeelant hoe dat zijlieden int jaer voorleden, presenterende requeste om te vercrijghen acte van te moghen lichten zekere imposten bij hunlieden gheconcipieert, alsdoen bij dezelve requeste begheerden dat die van Vlissinghen bedwonghen zouden zijn realick ende bij faicte tot betalinghe van alsulcke neghen maenden als zijlieden van de voorn. imposten ten achteren waren, blijckende bij de rekenijnge daervan zijnde, also dezelve imposten daer min loop gehadt hadden dan in andere steden van Zeelant, welcke neghen maenden ghereduceert naer advenant van ghelijcken jaren ende saisoene van tijde bevonden worden te bedraghen ter somme van tweehondert neghen ponden acht schellinghen vier grooten Vlaems, blijckende bij zekeren staet hierbij ghevoecht, ende ghelijck andere steden van ghelijcke tachterheijt gheliquideert ende voldaen hebben. Nu ist zoo dat int voorgaende jaer op de voornoemde requeste anders niet ghedecideert en werde dan alleene eop het octroij van de voorn. imposten voor een jaer, ende also bij faute van de betalinghe van dien dlant benomen wert die lossinghe van renten naer advenant van zulcke merckelijcke somme; bidden daeromme uwer Ma.^t^ hunlieden te verleenen executoriael om daermede te moghen innen de somme voornoemt, indien den deurwaerder blijcke van tghene voors. staet also alle die exceptien van hemlieder pretens octroij cessererende sijn, te meer zijluijden die voorn. schuldich waren eensdeels voor die impetratie van tselve octroij in date van den XX julij LXII, eerst beginnende naer die lasten van den lande voldaen sijnde, ende alle dimposten ter dijer cause cesserende, ende die rste voor die decisie van deselve acte van den XX^en^ octobris LXIIII, met kennisse van saecken gedaen sijnde, hieraen gehegt, ende bij welcke gesegt wordt dat alle d'imposten soo over Vlissingen als elders den Staten volgen souden, sonder eenich beleth ofte contradictie.[2]

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 27-27v. Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 188, nr. 7.

[Voor 19 juni]. – De Staten van Zeeland verzoeken op grond van de akte van 25 oktober 1564 vernietiging van de beslissing van 26 maart 1566 ten gunste van die van Arnemuiden betreffende de ontheffing van de impost.

[*Opschrift:*] Aen den coninck.[b]

Vertoonen in alder ootmoet die drie Staten slants van Zeelant hoe dat hunlieden ter laester generale vergaderinge tot Middelburch gepresenteert sijn den XIX^en^ april XV^C^ LXVI naer Paeschen twee beslooten brieven, deene in date van den XV^en^ octobris ende dander van den XXVI martij laestleden, met twee requesten, blijckende van derselver presentatie bij de relatie van den deurwaerder, all tsamen hierbij gevoucht; ende alzoe die voorn. Staten bevinden die differenten van die van Armuijden bij expresse acte van zijnder Hoocheijt in date van den XXV^en^ octobris LXIIII, hieraen gehecht, met kennisse van zaecken gedecideert te sijne tot voordeele van de Staten, ende bevinden enichsins gefondeert die surceance bij hunlieden versocht van 35 lb. g. Vlaems die Sijmon Romboutss. als pachter van den imposten schuldich weesen soude den rentmeester Bewesterschelt, alzoe d'imposten naectelijcken den Staten aengeweesen sijn voor den tijt van deselve continuatie, sonder eenich belet ende contradictie; bidden daromme die voorn. thoonders dat volgende die decisie van de voorn. acte an der stont de surceantie in desen brieff van den XXVI^en^ martij laestleden onbegrepen, aff ende te nijete gedaen zij, ende den lande laten volgen de voorn. 35 lb. oft andere sommen die deselve van Arnemuijden souden moghen ten achteren zijn tot den dage van huijdent, om die te emploijeeren tot lossinge des lants renten, alles naer uijtwijsen der lester ende voorgaende acte van zijne Ma.^t^.
– *Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 28v-29. Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 188, nr. 8.*

a *In de marge: 1)* Soit mise es mains du recepveur de Zelande Bewesterschelt pour le communiquer a ceulx de Vlissinges pour entendre leurs raisons, et envoier le tout avecq les aultres pieces exhibes de la part des Estats de Zelande touchant la generalité, avecq son advijs. Faict a Bruxelles de XIX^en^ de juing XVc LXVI. Soubsigné Mesdach. *2)* Soient recouvertes et joinctes les pieces precedentes sur lesquelles l'acte icij mentionné a esté depesché. Faict a Bruxelles le VI^en^ de mars LXVI^tich^. *3)* Soit aultrefois communiqué ceste requeste a ceux de Vlissinges pour ij dire ce que bon leur semblera en dedans XV jours de l'insinuation peremptoirement. Faict a Bruxelles le XXIIII^en^ dauvril 1567 apres Pasques. Soubsigné Lange.

b *In de marge: 1)* Soit mise es mains du recepveur de Zelande Bewesterschelt pour le communiquer avec ceulx dArmuijden pour entendre leurs raisons, et envoijer le tout avec les aultres pieces exhibé de la part des Estats de Zelande touchant la generalité, avecq son advijs. Faict a Bruxelles le XIXe de juing 1566. Soubsigné Mesdach. *2)* Soit mis es mains de laudientier affin de mettre vers le Conseil les pieches sur lesquelles l'acte icij mentionné at esté depesché. Faict en Anvers le V de maij 1567.

1 Boven aan de bladzijde het generale opschrift voor dit gedeelte van het register: 'Stucken dienende tot het proces teghens dien van Vlissinghen ende Arnemuijden, ghequoteert met cijfferen ghetale, om daeruijt tselve proces te furnieren naer behooren.' Het onderhavige rekest wordt voorafgegaan door een rekest door de gecommitteerde(n) van de Staten met een verzoek om te komen tot een eindoordeel, met vermelding van het feit dat de deurwaarder het rekest van de Staten aan die van Vlissingen betekend heeft, die echter niet binnen de gestelde termijn hebben gereageerd; met apostille d.d. 14 juni 1567.

2 Volgt het dorsaal geschreven relaas van de deurwaarder d.d. 9 mei 1567, die het rekest aan die van Vlissingen betekend heeft, alsmede op f. 27v-28 een staat van de achterstallige imposten die Vlissingen nog aan de Staten schuldig zou zijn.

1858 1566 OKTOBER 25-28, MIDDELBURG

a *Jeronimus van Serooskerke, ridder, raad in het Hof van Holland, reisde vóór 26 september 1566 op last van de landvoogdes gedurende negentien dagen langs de steden van Zeeland Bewester- en Beoosterschelde* omme dezelve steden metgaders oock de geestelicheyt te induceren te verstaene tot leeninge van eene goede somme tot behouf van zijne ma.^t^ omme de notelijcke affairen derzelver … der de troublen tijt *(ZA, Rekenkamer I B-O nr. 216, f. 162). De affaire werd geheel door middel van brieven afgehandeld (ibidem f. 166: het antwoord van de steden en de geestelijkheid van Zeeland* nopende zekere leeninge *werd*

via brieven van Jeronimus van Serooskerke en de rentmeester van Bewesterschelde aan de landvoogdes gezonden).

c Betaelt Cornelis Janss. ende Pieter Rezen die gereyst sijn den XXV[en] dach octobris naer Middelburch omme metten anderen Staten van Zelant, bescreven zijnde, te spreken van der swaricheyt die in de lande is nopende de religie. Item van swaricheyden van de landen van Schouwen nopende haer inlage van de dijcke ende van de imposten opte wijnen ende byeren. Ende is alsdoen nyet eyntelijcken geresolveert, mer de resolutie ter naester vergaderinge opgehouden. Ende hebben gevacheert ellicx IIII dagen, sdaichs 4 s. Compt met 6 s. 1 gr. van schipvracht ende andere oncosten 38 s. 1 gr. – *GA Tholen, Oud-archief Tholen voorl. nr. 189, f. 8v.*

d *Memorie van zaken die op deze dagvaart aan de orde moeten komen.*
Poincten myn heeren de drie Staeten te verthonen den XXVI[en] van october 1566.

In den eersten, volgende dapostillen inhoudende advis an mynen heere de rentmeester Bewesterschelt, gestelt op twee requesten gepresenteert te hove, deene tot laste van die van Vlissinghe omme van henlieden thebben de somme van 209 lb. 8 s. 4 gr.; ende dander jegens die van Arnemuyden van 35 lb. gr., die zijluijden respectivelick den lande schuldich zijn van voergaende imposten. Soe heeft men voorn. heere de rentmeester met henluijden gebesoingneert mitsgaders op de surcheantie van de betalinghe van de imposten thueren prouffijte gestelt in dacte voor dit lopende jaer, waervan men genouch verstaet datter gheen betalinghe vallen sal dan duer breeder ordonnantie van den hove.[a]

Ten tweeden, mynen heeren zijn onderricht dat zeker request zoude gepresenteert zijn van wegen dien van Schouwen omme te hebbene assistentie thuerluijder dyckaigie, tzij uuyt die gemeene imposten des lants als anderssins, welcke requeste men verstaet belast te zijn om thebben advis van mynen heeren de generale staeten. Soe heeft henlieden goet gedocht met eene wege myn heeren daervan te adverteren.

Ten derden, alzoe den loop des tyts eenen ygelick genouch kennelick es ende dat te beduchten staet dat desen aenstaende winter duer de cleene neeringe ende dieren tydt groote armoede vallen zal tusschen den ambochsluyden, arbeyders ende ander scamel volck, soe hebben mynen heeren tzelve uluyden wel willen verthoonen omme samen opentlick te communiceren ende ondersoucken op de beste middel omme te mogen schouwen[c] de inconvenienten die daeruuyt zouden mogen spruyten, zoe binnen de steden als ten platten lande int generaele, alles ten minsten coste ende scade van den inwoonders van dien.

Ten[b] vichten, alzoe den jegenwoirdigen imposten nu den laetsten junij naistcomende expireren zal, wel van noode es weder requeste te hove overgegeven te werden om te verzoucken continuatie van dijen voir enen tijt van drije oft vier jaeren.

Te sprekene noch van de lossinge van zekere renten den penning XII ende onder al mijn heere van Hoochstraets renten, bedraegende jaerlix hondert ponden groten, dije den rentmeestere op de laetste rekeninge geordoneert waere te lossen ende tzelve noch nijet gedaen en es duer dijen hij dordonantie, zoe hij zeijt, nijet ontfangen en heeft.

Dat gelost zynde de rente van mijn heere van Hoichstraeten alleenlijck, met een jaer verloips daer inne begrepen, zoe zoude tland noch goed comen uut beede des rentmeesters sloten van den imposten gedaen over den jaere LXV de somme van 1412 lb. 13 s. 1 gr. van 40 gr.
Hier bij gevoucht tgunt die van der Vere tland sculdich zijn verscenen prima meije voirleden, 510 lb. [d] d.

Thalff jaer van den loopenden impost over Bewesterscelt verscijnende ultima junij 1566 per estimatie, 4816 lb. 13 s. 4 d. van 40 gr.

Ende gelijck half jaer impost over Beosterscelt verscijnende als voren, 4984 lb.

Commen tsaemen deze partien dije tland noch goed comen zouden, 13752 lb. 17 s. 1 gr. van 40 gr.

Den[e] dach om andermael bij den Staeten te vergaederen es genomen op den V novembris naestcomende om tanderdaechs den zesten te besoingneren.
– *Origineel (?): GA Goes, Oud-archief nr. 190.*

a *In de marge hierbij, door de hand die vanaf alinea vier heeft geschreven:* Dese zaecke es bij den Staeten gecommitteert mr. Roeland de Pottere om dije bij hem gheachtervolgt te werden volghende dordonantie hem eertijts gegheven.
b *Vanaf hier met andere hand.*
c *Schuwen.*
d *Hier lijkt een getal uitgewist.*
e *Deze alinea staat onderaan het eerste blad na de alinea beginnend* Ten vichten.

1859 1566 NOVEMBER 5-9, MIDDELBURG
c Betaelt denselven [*Cornelis Jansz. en Pieter Rezen*] die om de voirs. saicken[1] gereyst sijn tot Middelburch den V[en] novembris om van de voirs. saycken eyntelijcken te resolveren. Ende is de saycke alnoch in advijs gehouden totdat men dadvijs van de princhе van Orangie opt punct van de religie ontfangen hadde. Ende hebben gevacheert ellicx V dagen, f. 10 s. 2 gr. van schiphuyr ende andere oncosten 2 lb. 10 s. gr. – *GA Tholen, Oud-archief Tholen voorl. nr. 189, f. 8v.*

1 Zie vorig nr. onder c.

1860 1567 FEBRUARI 21, DEN HAAG
b *27 januari, Den Haag. – De prins van Oranje, stadhouder-generaal van Holland, Zeeland en West-Friesland, nodigt op verzoek van Delft, Rotterdam [en Schiedam], als representerende de visserij en haringvaart in Holland, de regeerders van Middelburg en van de overige plaatsen die zich met de visserij bezighouden, zoals Veere, Vlissingen, Westkappelle, Zoutelande, Domburg, Zierikzee en Brouwershaven, uit om hun gedeputeerden op vrijdag 21 februari naar Den Haag te zenden, om er met die van de Hollandse steden middelen te beramen om de visserij te beschermen tegen piraten. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Brieven aan de stadt 1550-1579', nr. 45 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2441; De correspondentie van Willem van Oranje, nr. 11152.*

N.B. Voor beschrijvingsbrieven door dezelfde, op dezelfde datum, aan Gouda en Haarlem, zie De correspondentie van Willem van Oranje, nrs. 9458 en 9152, uit welke brieven ook de toevoeging van Schiedam in bovenstaand regest afkomstig is.

1861 1567 MEI 15, ?
e *15 mei. – Nicolaas de Castro, bisschop en prelaat van Middelburg, mr. Willem de Vos, raad van de prins van Oranje, graaf van Nassau, als vader en voogd van Filips Willem, graaf van Buren, heer van Sint-Maartensdijk en eerste edele van Zeeland, Adriaan van Campen, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, en Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, horen de rekening af van Bruinink van Wijngaarden, rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, van de imposten over 1566.[1] – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 320, f. 12v-13. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 175-176, nr. 591.*

1 De akte is mede ondertekend door Adriaan de Proost.

1862 1567 MEI 25-26, DEN HAAG

b *Tekst van de beschrijvingsbrief van de stad Keulen aan Zierikzee:*

Onse vrintlycke groete ende wes wy goets vermoeghen te voren. Eersaeme voorsichtige ende wyse besundere, gunstighe goede vrienden.

Wy en moeghen uwer Eers. goeder meyninghe onvermaent nyet laeten, dat wy van weghen goeder ordonnancie in den harinckpacken, soudt ende anders voor te nemen met sommighe Hollandtsche ende Zeelantsche steden, als oock te vooren met den steden Deventer ende Nimmeghen diversche mondelycke ende scriftelycke communicatien gehadt hebben op zekere abuysen een tyt lanck daer inne bevonden om het selfde mogelyck wesende te beteren ende te remedieren, gelyck insgelycx aengaende der selver oirzaecken u Eers. u commissarisen in den voorleden herft tot ons toegescict hadt.

Ende naervolgende zulcke tractaten, sonderlinghe oick te wyle deser voorleden winter in der harinckpackinge ende soute een sulcke groote faulte ende abuys bevonden is dattet nyet arger en mocht wesen, ende daeromme goede remedie hoochlyck noodich is, soo hebben wy voor goet aenghesien u E[ersaemheden] ende andere eerbare steden van der visserijen ende plaetsen daer den harinck inne gebracht ende verpackt werdt, op den dach Trinitatis naestcommende [*25 mei*] te samen bij den anderen te vindene om op dezelve voergeruerde harinckpackinghe ende tghene den zoute aengaende meer zoude mogen aencleven, goede communicatie te nemen ende een yegelyck dat metten meesten vlyte te vervoirderen ende helpen hetwelcke de gemeijne ende hoochste nootdurft ende welvaert in desen zaecken oick heyschende is.

Daeromme is ons vrintlycke begheeren ende aensien aen u Eer. dat u gelieve op den voorgenoemden dach Trinitatis, twelck is den XV^en^ dach der naestcomender maent van meye[1] des avonts in sGravenhagen in Hollandt te wesen, op dat men des maendaichs vroech de voors. saecken moeghen aenvanghen ende aen dezelve legaten ende commissarysen te geven genoechsamighe volle macht opdat zij hetselfde met onssen gedeputeerden ende andere Hollantsche ende Overysselse steden tghene der gemeijnder welvaert in zulcken zaecken is belangende goet hertelyck ende getrouwelyck moegen helpen raetslaegen, delibereren ende slissen, daer aene u Eers. doen zal een loeffelyck werck zoo de gemeijne nootdruft tselve oock heysschende is, het welcke wy mede schuldich zijn tallen tyden te voirderen. Ende u E. zij den Almachtighen in vredelycker begheren in lange tyt te spaeren bevolen.

Gegeven op den II^en^ aprilis anno LXVIIe.

Onderschreven: Borgermeestere ende Rath der stat van Coelen.

Ende dopscrift van der voirs. brieve was: Den Eersaemen ende wysen burgermeesteren, scepenen ende raede van Ziericxzee, onse besundere goede vrinden.

[*Postscriptum:*] Ende indien u Eer. eenighe bijleggende steden in Hollant weet dese voors. dachvaert noodich te wesen ende haere meijninghe, raedt ende goetduncken daerop te diene, dezelfde met u lieden in sGravenhage tegen den gesetten tyt oick te laten vindene.

– Afschrift (gelijkt., gewaarmerkt door Lievens, gezworen klerk van Zierikzee, naar een ongeauthentizeerde kopie): GA Goes, Oud-archief nr. 189.

1 Trinitas, de eerste zondag na Pinksteren, viel in 1567 op 25 mei.

1863 1567 VÓÓR JUNI 14

e *14 juni, Antwerpen. – De Raad van de domeinen en de financiën des konings keurt goed dat de heffing van de lopende imposten, vermeld in de akte van 17 juni 1566,[1] voor een jaar gecontinueerd zal worden.*

Op tversouck bij de drie Staeten slants van Zeellandt der Co. Ma.[1] gedaen ten eijnde dat hen noch gecontinueert mochte worden voor andere vier jaeren die lichtinge ende heffinge van den imposten die hemlieden bij den inhouden int witte van desen geoirloft ende verlingt es geweest te mogen doene totten lesten dach deser jegewoirdiger maendt van junio, die

hooft tresorier generael ende gecommitteerde up tstuck van den domeijnen ende financien der voors. Ma.[t], begerende den supplianten eenichsins te believen om zekere redenen hen dartoe moverende, hebben hemlieden in den naem van zijne Ma.[t] voor zoovele alst in hen es gegundt ende verleendt continuatie van den voors. imposten voor eenen jaere alleenlick, beginnende den eersten dach van julio naestcommende, in sulcker vueghen ende up de conditien ende reservatien als tselve bij den voors. inhouden int witte van desen huerlieden geconsenteert es.

Gedaen binnen der stadt van Antwerpen, ten beveele van den voors. Financien, den XIIII[en] dach van junio XV[C] zevenentsestich.

Onderteijckent: Barlaymont, J. Schetz, J. Damhoudere, A. van Loo.

– *Afschrift: (door Chr. Roels d.d. 20 mei 1568, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 321 f. 2v; (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 337-337v (opschrift:* Dorsement gestelt op de voorgaende acte van continuatie van de imposten van den jaere van LXVI[tich], dienende op het jaer van LXVII[tich]*).* – *Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 176, nr. 593.*

1 Zie de akte in nr. 1856; de onderhavige oorkonde van 15 mei 1567 stond op de achterkant daarvan geschreven.

1864 1567 VÓÓR AUGUSTUS 8

e *8 augustus 1567, Brussel. – Naar aanleiding van een verzoek van Prelaat en Edelen van Zeeland beschikt landvoogdes Margaretha van Parma dat de ordinaris bede van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet, geëxpireerd op 29 augustus 1566, mag worden gecontinueerd voor de tijd van een jaar.*

Verthoonen in alder reverencie Prelaet ende Edelen slandts van Zeellandt, tsamen representerende de twee Staeten desselfs landts, hoe dat uwe ordinaris beede van allen ouden tijden geloopen hebbende tot XII g. steenschietens ende acht grooten bij der breede up elck gemet landts ten vollen schoote staende geexpireert es sint Jans decollatio lestleden [*29 augustus 1566*]. Ende want deselve beede belast es met vele diversche renten ancommende particuliere persoonen, zoe binnen Zeellandt residerende als daerbuyten, ende merckelicke ten behouve van den thoonders ende andere Staten ter somme van 3680 lb. 6 s. 10 t. van 40 grooten tpondt, jaerlicxe renten te lossene den penninck XV[e] ende XVI[e] daer zijluijden hemluijden zegeltochte ende verbantbrieven aff gegeven hebben, boven andere merckelicke sommen van penningen daarvoore die steden van Zeellandt hen verbonden hebben int particulier, soe eest wel apparent dat dezelve rentieren geoorsaect zullen zijn te procederen bij arreste ende andere manieren van executien up de thoonders ende ingesetenen van Zeellandt bij faulte van betalinghe van heurluijder achterwesen, hetwelcke bij ende deur het expireren van dezelve bede zal moeten gebeuren; om welcke inconvenienten ende andere die uuyt discontinuatie van dezelve bede zoude moghen spruyten te eviteren, versouckende de thoonders dat uwe Ma.[t] gelieve bij acte oft anderssins de voorn. bede te continueren den tijt van zes jaeren, oft anderssins zoo corten tijt als uwe Ma.[t] sal gelieven. Ende zult wel doen.

Apostille derselver requeste:

De hertoghinne ende regente, gehoort hebbende trapport van dese requeste ende geleth up de redenen daerinne geallegeert, heeft mits denzelven bij advijse van die van der Financien der Co.[e] Ma.[t] den supplianten uuyt zunderlinghe gratie alnoch gegundt ende geaccordeert de continuatie van der lichtinghe van der ordinaris beede, hier geruert up de conditien ende reservacien als hemluyden geconsenteert is geweest, ende dit voor eenen geheelen jaere, beghinnende van den daghe dat tvoorgaende octroij expireren zal; ordinerende haer Hoocheyt dat hemluyden daerup gedepecheert worden behoorlicke brieven.

Gedaen te Bruessele den VIII[en] van augusti XV[C] zevenentsestich.

Ende onderteyckent: Margriete.[a]
– *Afschrift: ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1173, f. 1 (Opschrift:* Copie. An den coninck*).* – *Regest: Fruin, Rekeningen, p. 395, nr. 1045.*

a *In de marge:* Debet dese acte auctentijck.

1865 1568 MEI 5-6, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

a *24 april, Middelburg. – Tekst van de beschrijvingsbrief:*
[*Opschrift:*] Beschrijfbrief aen den steden, uuyten naem van mijnen heere den bisschop als prelaet van Middelburch.[a]
[*Adres:*] Deersame, wijse ende zeer voorsienighe heeren burghmeesters, schepenen ende raden der stadt van Ziericzee, Reymerswale, Goes, Thole.

Eersame, wijse ende zeer voorsienighe heeren. Alsoot uwer E. wel kennelick is dat de loopende imposten, zoo ten plattenlande als binnen de goede steden van Zeelant, nu onlancx emmers binnen twee maenden herwaerts zullen expireren, mitsgaders oock het ordinaris schot, welcke beyde partijen nochtans zeer belast zijn met diversche renten daervoren de ghemeene Staten van Zeelant heurlieder zegheltochte ghegheven hebben, so heeft het mij goet ghedacht om alle inconvenienten die uuyte discontinuatie van dezelve twee partijen deur faute van betalinghe der renten daerop ghehipotiqueert ende tot noch toe betaelt te schouwen, uwer E. met dandere Staten des voorn. lants ende graefschaps te beschrijven, ten eynde dat ulieden ghelieve ulieden ghecommitteerden alhier te zeynden swoensdaechs den IIII[en] may[b] commende, savonts in der herberghe, om sdaechs daeraen te resolveren bij wat middelen men de loopende renten zoude moghen betalen, tsij bij continuatie van de imposten zulcx als die nu loopen ende het ordinaris schot, oft bij eenighe andere middelen, mitsgaders oock noch op andere poincten, als van het recouvrement van onse beschadicheyt op de ghemeene eerfghenamen van Adriaen Ruytinck, nopende tproces bij ons verloren teghens mevrouwe van Hoochstrate, ende daertoe noch de achterstellen van de imposten die de regierders van Vlissingen ende dinwoonders van Arnemuyden noch ten achteren zijn. Hierinne en wilt niet wesen in eenighen ghebreke. Ende zult wel doen, dat kenne Godt, die uw E. ghespare in ghesontheyt.

Tot Middelburch, desen XXIIII[en] april 1568 naer Paesschen.
– *Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 1-1v.* – *Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 190, nr. 18.*

4 mei. – Christoffel Roels legt de eed af als pensionaris van Prelaat en Edelen van Zeeland:
[*Opschrift:*] Eedt van Christophel Roels tot het pensionarischap van Prelaet ende Edelen in Zeelant.

Den eedt van het officie van pensionarischap van Prelaet ende Edelen heb ick Christophel Roels ghedaen in handen van mijnen eerweerdigen heere Nicolaes de Castro, bisschop ende prelaet van Middelburch, in presentie ende met consente van mr. Adriaen de Proost, raedt ende ghecommitteerde van den heere Philips Wilhem, grave van Buren, heere van Sinte Martensdijck, Westcappele, Noort-Bevelande, Scherpenisse etc., ende over sulcx ontfaen wesende als eerste edele van Zeelant, daerbij specialick gheroepen als ghetuijghen mr. Jan van der Borch, canonick van Sint Jans tot Utrecht, ende Roelant Janss., camerbode van den Staten, ende met Jan Aertss., notaris ende secretaris van mijnen eerweerdigen heere voornomt.

Actum in sbisschops hof boven in de eedtsale, den IIII[en] dach van meije, na den noene, anno XV[C] LXVIII na Paesschen.[c]
– *Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 1v.* – *Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 176, nr. 594.*

c Edelen comparerende: Buren, W. Haemstede, A. Haemstede, A. Borssele. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 2v, in de marge.*

d *6 mei. – De pensionaris van Prelaat en Edelen (Chr. Roels) stelt aan de Staten van Zeeland voor te besluiten omtrent de wijze van betaling van de renten die ten laste van het land lopen, van het vervolgen van proces tegen Adriaan Rutinck en zijn erven, en van de inning van de achterstallen van Vlissingen en Arnemuiden.*

[*Opschrift:*] Eerste propositie van de voorn. pensionaris [*Christophel Roels*] uuyten voorn. beschrijfbrief ghedaen den VI[en] van mey XV[C] LXVIII.[d]

Eerweerdighe, edele, wijse ende zeer voorsienighe heeren. Om wat redenen dat de ghemeyne Staten van herwaertsover alhier beschreven zijn, is ulieden wel kennelick door de missive van mijne Eer. heere den bisschop ende prelaet van Middelburch aen ulieden ghesonden den XIIII[en] [e] aprilis lestleden. Niettemin, om ulieden de memorie te vernieuwen, dezelve int corte verhaelt zijn dese.

Eerst, vermits dimposten ten plattenlande ende steden nu onlancx ymmers binnen twee maenden herwaerts zullen expireren, mitsgaders oock ten anderen het ordinaris schot, op welcke twee partijen ghehipotiqueert staen vele diversche renten daervoor de ghemeene Staten van Zeelant haer zegheltochte ghegheven hebben, ende dat door ghebreke van betalynghe van de voors. renten vele inconventienten zouden toecommen, om dezelve te verhoeden waer gheraden te zien waermede men dezelve betalinghe mochte vervolghen nae de expiratie van de voors. tijt, ofte bij continuatie van de voors. imposten ende ordinaris schot, oft bij andere middelen.

Ten anderen is nootelick te verlegghen hoe die ghemeene Staten zullen recouvreren de beschadicheyt op de eerfghenamen van Adriaen Ruytinck, nopende tproces bij denzelven verloren teghens mevrouwe van Hoochstraten, ende daertoe noch hoe men zal innen dachterstellen die de regierders van Vlissinghen ende dinwoonders van Armuyen noch ten achteren ende den Staten schuldich zijn.

Welcke poincten gheresolveert zijnde, zal tselve redonderen tot ghemeene welvaert van de lande van Zeelant ende uw E. lof, prijs ende eere.[f]

– *Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 1v-2. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 191, nr. 24.*

[6] mei. – De Staten van Zeeland beslissen over de betaling der renten ten laste van het gewest, de verlenging van het schot en de voortzetting van het proces tegen de erven van Adriaan Rutinck, en dat tegen Vlissingen en Arnemuiden.

[g] Op den I[en] [h] may 1568 zijn binnen sbisschops hoff tot Middelburch vergadert geweest mijn Eer. heere de bisschop derselver stadt als prelaet van Middelburch, meester Adriaen de Proost over de grave van Buren als de eerste edele van Zeelant, Cornelis Francho Tas, bourgemeesters van Middelburch, ende Adriaen van Campen over die van Middelburch, ende Leenaert Rutss, penningmeester van Schouwen, over die van Ziericzee, Franco Campo over die van Reymerzwale, Job Willems Goeree ende meester Cornelis Brune over die van der Goes, ende meester Pieter Resens over die van der Tholen, om te resolveren op den III volgende poincten ende articulen.

Ierst, hoe men de loopende renten zal mogen betalen naer dexpiratie van de octroye dat de laeste juny expireren zal, tzij met continuatie van de loopende imposten, off bij anderen middelen.[i]

Item, of men versoucken sal continuatie van het ordynaris schot, alsoo tselve nu geexpireert is.[j]

Of men vervolgen zal duytinge van processe dat de Staten van Zeelandt gehadt hebben ende noch hangt ongedecideert tegens de erffgenamen van Adriaen Rutinck.[k]

Of men niet en zal vervolgen de poursuyte tegens die van Vlissingen ende Arnmuyden, nopende dachterstellen die elck in heurlieder regard schuldich zijn ter cause van de imposten aldaer nyet gelicht conform dacte daervan zijnde, zoowel die bij andere steden van Zeelandt bethaelt zijn geweest.[l 1]

[M] Ten selven dage is geresolveert dat Adriaen van Campen ende meester Adriaen de P[r]oost lichten sullen uuyt handen van den rentmeesters Bewesterschelt achthondert Carolusgulden eens, twintich stuvers stuck, welcke achthondert gulden zij zullen tellen ende overleveren Bernaert van Cleeff in vorme van leeninge, ende zullen die den voorn. rentmeester passeren in zijne rekeninge tegens de Staten, mits brengende quitantie van de voorn. van Campen ende Proost, welcke oock uuytstaen sullen tegens de rentmeester, mits overleverende dobligatien van den voorn. van Cleef, bij denwelcken hij beloven zal henluyden te doen rembourssement van de voors. achthondert Carolusguldenen ten eersten payemente die hij sijn soldaten doen sal.

Actum als boven.

[n] Onderteyckent: N. Castro, van wegen de grave van Buren, Ad. Proost, Cornelis Francois Tas, Adrian van Campen, Jan Rutsersz., F. van Campen, Corn. Bruin, Pieter Rezen.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 150v-152. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 190, nr. 21.

6 mei. – De Staten van Zeeland instrueren Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen, omtrent de door hem ten hove uit te dragen standpunten in verschillende zaken.

[*Opschrift:*] Instructie voor den pensionaris van Prelaet ende Edelen Christophel Roels, van tghene hij te Hove doen moet tot dienste van de Staten ende lande van Zeelant, hem ghegheven in de dachvaert van de voorn. Staten den VI[en] may XV[C] ende LXVIII.

Te versoecken te Hove continuatie van de imposten, zoo ten plattenlande als binnen den goeden steden van Zeelant, in alder vueghen ende manieren als die uuyt crachte van de lesten octroye ghelicht ende ghecontinueert zijn gheweest, ende dit voor eenen tijt ende termijn van vier toecommende jaren.

Te vervolghen te Mechelen in den Grooten Raedt tproces teghens Adriaen Ruytinck of zijnen eerfghenamen ter diffinitiven toe incluys.

Van ghelijcken te vervolghen te Hove dexpeditie van de zaken van de poursuite teghens die van Vlissinghen ende Arnemuyden, nopende hunne achterstellen van de imposten die zij alnoch schuldich zijn.

Item dat men zal versoucken continuatie van het schot van 12 grooten steenschietens ende 8 grooten bij der breede op elck ghemet lants staende ten vollen schote, ende dit voor den tijt van eenen jare alleenlick.

Te segghen mijnen heere Jeronimus van Serooskercke, onlancx rentmeester Beoosterschelt, dat hem believe te furneren ende betalen in handen van de rentmeester Bewesterschelt, Philibert van Serooskercke, tslot zijnder lester rekenynghe metten Staten ghesloten ten sommen van 104 lb. 9 s. 5 grooten 14 t. Vlaems, ende dat binnen den tijt van zes naestcommende weken, om daermede te volcomen den last hem ghegheven int overhooren van zijne leste rekenynghe van den jare LXVII.[O]

Te segghen mijnen heer Jeronimus Sanderlin, rentmeestere Bewesterschelt gheweest hebbende, dat hij overlevere in handen van de Staten tusschen dit ende zesse weken naestcommende 9 lb. 2 s. 2 d. 16 t. Vlaems, mitsgaders eenen anderen sprekende ten proufite van Jacob Doublet van 8 lb., die hem bij die quitantie bij den Staten ghepasseert zijn, in zijnen lesten staet ghesloten den XIIII[en] meye LXV.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 2-2v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 191, nr. 25.

a *In de marge:* Eersten dachvaert, exhibitum IIII may 68. Dese beschrijfbrief is den pensionaris overgegeven bij mijn eerwerdighe heer den bisschop, ende gecoucheert bij Adrian Proost, voor zijn arriveeren binnen Zeelant tottet voors. offitie.

b *4 mei 1568 viel niet op een woensdag, maar op een dinsdag. In de marge staat dan ook:* Desen woonsdach was den vijffden van may, daromme zijn sommighe van de Staten verabuseert in den dach van de vergaderinge, doordyen denselven alhier genoempt wordt den IIII^en^.

c *In de marge:* Is desen pensionaris sonder meer totter voors. offitie ontfangen, overmits die commissie bij den prince van Orangnen ende zijnen Raedt geexpedieert up desen voors. pensionaris niet te vinden en was (soo men zeyde), gelijck de secretaris van mijn eerweerdigen heere, daromme tot Breda gereijst zijnde, tselffde attesteerde.

d *In de marge:* VI maij 1568. Hier bij zijn geweest mijn voors. eerweerdigen heere als prelat van Middelburch, mr. Adrian de Proost, Cornelis Francoisz. Tas, burgemeester, ende Adrian van Campen, secretaris, over die van Middelburch, meester Lenert Rutsen, pennincmeester van Schouwen, over die van Zierixee, Franco Campo over die van Reymerswale, Job Willemsz. Goeree ende meester Cornelis Bruine over die van der Goes, ende meester Pieter Reezen over die van der Tholen.

e *Aldus hs., lees* XXIIII^en^.

f *In de marge: 1)* De resolutie van desen dachvaert staet infra fol. CL verso, ende volgt aen de lyache naer de propositie. *2)* Ten desen dage isser leeninge gedaen bij de voors. Staten aen de capitainen van den grave van Megen, onder de namen van meester Adrian de Proost ende Adrian van Campen, gelijck tblijckt bij de acte, ter somme van achtduysent [*lees:* achthondert] guldens, ende volgt aen de lyache die staet hier infra fol. CLI verso.

g *In de marge:* Dit dient op de eerste propositie bij den pensionaris gedaen, supra fol. I verso, ende compt hier niet wel.

h *Aldus hs.; vermoedelijk dient hier* VI^en^ *te worden gelezen.*

i *In de marge:* Ten selven dage is bij mijne heeren de Staten geresolveert dat men te Hove sal solliciteeren continuatie van de loopende imposten, soo ten plattenlande als binnen die goede steeden van Zeelant, in alder voegen ende manieren als die uyt crachte van den laesten octroye gelicht ende gecontinueert zijn geweest, ende dit voor eenen tijt ende termijn van vyer toecommende jaren.

j *In de marge:* Is geresolveert dat men alvooren te resolveeren op dit poinct hooren sal die propositie die mijn heere van Wacken den Staten van Zeelant van sconincx weegen doen sal. Ende de facto is den pensionaris met den rentmeester Beoisterschelt Wijngaerden gesonden geweest aen den voors. heeren, om te weeten of hij opt voors. poinct eenigen last hadde, die voor antwoorde gaff dat hij van den hertoge van Alve last hadde te observeeren die oude gewoonten van beschrijvinge in de congregatien van den Staten van Zeelant. Heeft daromme dan genomen den 12 deser maent omme te beschrijven die edelen diewelcke niet gedachvaert waren, omme te aenhooren zulcken propositie als hij van zijne Ma^ts^ weegen doen soude, ende is daromme finale resolutie desen aengaende geschorst tot dyen dage.

k *In de marge:* Is geresolveert dat men dit proces sal vervolgen totter definitive incluis.

l *In de marge: 1)* Ten voorn. dagen bij mijn heeren de Staten geresolveert dat men te hove sal vervolgen dexpeditie van beyde dese saecken. *2)* Meester Adrian heeft alsdoen overgelevert de requeste ende zeeckere anderde stucken in dese twee saecken geheel imperfect, die te hove geexhibeert sijn ende berusten onder doctor Hermes. *3)* Die van Vlissingen sijn schuldich 209 lb. 8 s. 4 g. Vl., die van Arnemuyden 35 lb.

m *In de marge:* Hiervan volgt die copie van de acte, ende dient als voren.

n *Het volgende is later toegevoegd.*

o *In de marge:* XXIII may 1568.

1 Met betrekking tot Vlissingen en Arnemuiden zijn stappen ondernomen: in juni verzochten gecommitteerden van *Prelaat en Edelen* van Zeeland de koning een beschikking op hun rekest om de achterstallen van die steden te ontvangen (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 12v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 196, nr. 54). Voor het begin van die kwestie zie hierboven onder nr. 1857.

1866 1568 MEI 12-20 MIDDELBURG

a *29 april, Brussel. – De hertog van Alva zendt aan de gedeputeerden van de Staten van Zeeland een geloofsbrief voor de heer van Wakken.*

[*Opschrift:*] Credentiebrief aen den Staten voor mijn heere van Wacken, superintendent etc.
[*Afzender:*] Dom Fernando d'Alvarez de Toledo, hertoghe van Alve etc., stadthouder, gouverneur ende capitain generael.

Lieve ende wel beminde. Also wij in naem ende van weghen ons heeren des conincx last ende bevel ghegheven hebben den heere van Wacken u voor te houden ende verclaren eenighe zaken zijne Ma.[ts] dienst ende welvaert van den lande grootelicx aengaende, zoo ghij deur hem breeder zult moghen verstaen, versoecken wij u daeromme ende van weghen zijner voors. Ma.[t] ordonneren wel ernstelicken dat ghij denzelven heere van Wacken in tghene des hij dienthalven vertoonen zal volcomen gheloove gheven ende u daerinne zoo willich bethoonen wilt dat die sake zulcken voortganck hebben mach als den dienst van zijne voors. Ma.[t] ende uwe eyghene versekertheyt ende bescherminghe tselfde vereysschende is, ende wij u ganschelick toebetrouwen. Lieve ende wel beminde, onse heere Godt zij met u.

Gheschreven tot Bruessel, den naestlesten dach van april 1568.

Ende onderteyckent: Io duc dAlva; noch onder: d'Overloepe.

Dopschrift was: Onsen lieven ende wel beminden den ghedeputeerden van de Staten van Zeelant, in heure naeste vergaderinghe binnen der stede van Middelburch.[a]
– *Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 2v-3. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 190, nr. 19.*

b Adriaen Pietersz. zijne vacatien van gereyst te zijne met brieven van desen rentmeester [*Philibert van Serooskerke*] aen die van der Goes, Reymerswale ende Bergen, huerluyden adverterende bij laste van der Ex.[cie] van den hertoghe van Alva dat elck van hemluyden zouden zenden zijne gecommitteerden jegens den XII[en] van meye LXVIII binnen der stadt van Middelburch, blijckende bij missive ende quictancie hier overgelevert, de somme van 2 lb. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 218, f. 165v.*

Pauwels Jansz. [*bode van Beoosterschelde*] betaelt 7 s. g. over sijn sallaris, van gedreghen te hebben briefven van desen rentmeester [*Bruinink van Wijngaarden*] aen bailliu, burchmeester ende scepenen van der Tholen, mitsgaders aen Adolff ende Witte van Haemstede ende Adolf van Borssele, beoerende zeeckere dachvaert van den generaelen Staten van Zeellandt, volgende het scrijven van den hertoghe van Alve bij zijne missive in date naestlesten aprilis LXVIII, die men hier met quijtancie overlevert; 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1011, f. 51.*

c Desen rentmeester [*Bruinink van Wijngaarden*] zijne vaccatien, van gereijst te zijne van Ziericxzee tot Middelburch up den XII[en] dach van meije XV[C] LXVIII, achtervolgende de missive van den hertoghe van Alve in date naestlesten aprilis LXVIII, daer de heere van Wacken de propositie dede om van den Staten te hebben obligatie van 25.000 ghuldens, ende daerup dach genomen wierdt om te antwoirden tot up den XVIII[en] derselver maendt; daerinne gevacheert drie daghen tot 32 stuvers sdaechs, facit 4 lb. 16 s.[b]
De voorn. rentmeester zijne vaccatien, van gereijst te zijne van Ziericxzee den XVIII[en] dach der voors. maendt van meije tot Middelburch, ende was de propositie van de 25.000 guldens geaccordeert obligatie voor te geven, ende die te betaelen deen helft tot Lichtmisse [*2 februari*] ende dander helft tot Sincxen [*29 mei*] daeraen volgende anno LXIX; daerinne gevacheert drie daghen ten prijse voors., 4 lb. 16 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1011, f. 54.*

Nieuwen dachvaert.
In desen dachvaert zyn gheweest: mijn eerweerdighen heere voors. [*de bisschop*]; mr. Adriaen de Proost voors., joncheren Witte, Adolf ende Arent van Haemstede, ende Adolf van Borsselen; over die van Middelburch als voren den VI[en] maij [*burgemeester Cornelis Francoisz. Tas en secretaris Adriaan van Campen*], over die van Ziericzee mr. Cornelis de

Backere, secretaris aldaer, over die van Reijmerswale Franco Campo, secretaris aldaer, over die van der Tholen mr. Pieter Resen, secretaris aldaer. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 2v, in de marge.*

d *[12 mei].*[1] *– De heer van Wakken stelt aan de Staten van Zeeland voor om tot een bedrag van 25.000 lb. obligaties uit te geven om die som voor te schieten aan de hertog van Alva, en het bedrag te korten op de opbrengst van de eerstvolgende bede.*

[*Opschrift:*] Propositie bij mijn heere van Wacken overghebracht, nopende 25.000 guldens bij de Ma.[t] begheert op de Staten van Zeelant.

Mijn heeren. U is kennelick het groot ende goet devoir bij onsen heere den coninck ghedaen om neder te legghen ende stillen die beroerten ende commotien, tsedert twee jaren herwarts in dese eerfnederlanden opghestaen ende gheresen, hebbende in den eersten doen oplichten, aennemen ende bestellen verscheyden benden van crijchsluyden te peerde ende te voete, zoowel van de ondersaten van herwaertsovere als Duytsche oft overlantsche, ende daernaer alhier gheschickt den hertoghe van Alva voor capitain generael met een groote armeye van oirlochtsvolck zoo te peerde als te voete, alles met goede begheerte ende intentie dezelve landen gheheel te stellen ende brynghen in de oude ruste ende versekertheyt teghens de compste van zijne Ma.[t], om die met meerder affectie, ghenoeghen ende contentement te vinden ende wederomme te zien; twelck niet en is gheweest, noch alnoch en is, zonder grooten ende uuytnemenden cost ende last, hebbende tot dien eynde van zijne coninckrijcken van Spaignen ende andere ghelicht ende herwaertsovere ghesonden groote sommen van penninghen, daermede hij hemzelven ghebloot heeft.

Ende hoewel de voornoemde hertoghe van Alva verhoept hadde den voorn. oncost te verminderen ende daerinne ordre stellen, so zijn nochtans de affairen jeghenwoordelick in zulcke ghesteltenisse, mits de pacificatie van de troublen in Vranckrijck, daerdeur de overlantsche crijchtsluyden die aldaer in dienste onderhouden zijn gheweest, vertrecken ende wederkeeren, dewelcke (hem ziende ghewapent ende versaemt in den beghinsel van de zomer) eenighen aenslach zouden moghen oprichten, zonderlynghe overmits andere vergaderinghen in verscheyden oerten, daervan zijne Ex.[cie] bericht ende ghewaerschout is, daerbij ghevuecht dat eenighe gheabsenteerde, verloopen ende ghecondempneerde uuyt zaken van de voorleden beroerten of andere om heuren wille oft respect ende op tbetrauwen van tverstant oft intelligentie dat zij hebben met heuren aenhangheren yet zouden willen aenrechten oft attenteren, dat zijne voors. Ex.[cie] gantschelick van noode bevint, tot beter bewaernisse ende preservatie van dese landen, tcrijchsvolck aldaer wesende alnoch te versterckcn, vermeerderen ende daertoe zeker ghetal van ruyters ende knechten van nieus te lichten. Om alle welcke groote oncosten ghedaen ende noch te doene, heeft zijne Ex.[cie] voors. goede redenen ende oirsake van weghen ende bij laste van zijne Ma.[t] eenighe merckelicke bede ende subventie te versoecken.

Maer want men tselve zoo gheringhe niet en soude connen volcomen als den grooten noot van de teghenwoordighen tijt vereysschende is, ende dat nochtans midlertijt grootelicx van noode ende inexcusabel is eenighe goede ende ghereede provisie van pennynghen te hebben boven deghene die zijne Ma.[t] opghebracht ende herwaertsover gheschickt heeft, daervan zijne Ex.[cie] haer wel versekert hout een goet deel te moghen crijghen ende vinden deur de hulpe ende assistencie van obligatien van de Staten van herwaertsovere, verwachtende tconsent ende de middelen van de voors. beden, so heeft zijne Ex.[cie] u alhier teghenwoordelick doen beschrijven ende vergaderen om u te thoonen tgheunt des voors. is, ende versoecken dat ghij daertoe zout willen assisteren ende uwe obligatien gheven aen alsulcke coopluyden, daermede hij zal doen handelen ende negocieren, totter somme van 25.000 ponden van 40 grooten tpont eens, daervan ghij u sult moghen rembourseren van de eerste pennynghen die van de voors. beden commen zullen, dewelcke zijne voors. Ex.[cie] u laten zal tot uwer versekertheyt ende indempniteyt, zonder dezelve te roeren oft

tot anderen eynde te bestellen. Waerinne zijne voors. Ex.[cie] u versoeckt in den naem ende van weghen zijne voors. Ma.[t] u te willen vueghen ende accommoderen, ghelijck ghij hier voortijts in ghelijcke zaken ghedaen hebt, zonderlinghe ghemerct dat de pennynghen tot uwen eyghen welvaren ende tot bewaernisse ende bescherminghe van den lande ghebruyckt ende gheemployeert zullen werden.[2]
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 3-[3bis]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 191, nr. 26.

17 mei, Middelburg. – Christoffel Roels, pensionaris van prelaat, edelen en andere leden der Staten van Zeeland, schrijft aan de president Viglius en de Raad van Financiën met het verzoek om Hendrik van Bekercke c.s. de bierstal van Zuid-Beveland niet te verlenen zonder daarover eerst de pensionaris en de ambachtsheren van Zuid-Beveland te horen.[c] – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. [3bis]v-4. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 191, nr. 27.

17 mei, Middelburg. – Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen draagt (Maximiliaan de) Willon, de solliciteur van de Staten te Brussel, op om tegen te gaan dat de Raad van Financiën aan Hendrik van Bekercke c.s. de bierstal van Zuid-Beveland verleent.[3] – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 4. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 191, nr. 28.

19 mei. – De Staten van Zeeland verklaren zich onder zekere voorwaarden bereid 25.000 lb. aan de regering voor te schieten.

[*Opschrift:*] Acte van consente van 25.000[d] lb. 40 g. tpont[e], te lichtene op de obligatien van de Staten voor de Co. Ma.[t].[f]

Alzoo mijn heer van Wackene den XII[en] van deser maent van mey anno XV[C] ende LXVIII die drije Staten van Zeelandt hadde doen beschriven ende denselven voorgehouden ende vertocht uuijten naem van der Ex.[cie] van den hertoch van Alve, stadthouder ende capiteyn generael van zijner Ma.[t] etc., tot behoeff van zijner Ma.[t] omme dese landen te houden in goede stilte ende bewaernisse tegens de aenstaende troubelen ende aenslagen die in diversche orten geschieden, overmidts de haesticheijt van de affaijren ende nootlicheijt nijet ende[g] verdroech te verbeijden de versoecken van de beden daeraff zijne Ex.[cie] last hadde, dat zij de voors. zijne Ex.[cie] zouden willen assisteren ende behulpich vallen met hunne obligatie aen alsulcke coopluijden, daermede selve soude doen handelen ende negocieren, ter sommen van vijffentwintichduijsent ponden van 40[h] grooten tpont eens, daervan zij hun rembourssement zoude hebben van de eerste penningen die van der voorn. bede commen zouden, ende dat bij eenen yegelijcken van den Staten alsdoen dach genomen werden van berade op huijden den XIX[en] van de voors. maent van mey;

soo eest dat denselven XIX[en] daghe van mey voors. de Staten voors. sollemmelijcken vergadert zijnde, aenmerckende de groote nootzakelicheijt van zijner Ma.[t], postponerende alle zwaricheijt ende difficulteijten daer zijluyden hunselven nu inne vinden zoo overmitz de voorgaende lasten uuijt diversche beden gesproten als deur den benauden tijt, faulte van neringe ende de groote ende excessive lasten daerinne zij henlieden vindende zijn deur de lastige dyckaige, hebben geconsenteert ende consenteren midts desen te geven huerlieder obligatien aen alsulcke coopluijden daermede zijne Ex.[cie] zal doen handelen ende negocieren, ter somme van vijffentwintichduijsent ponden van 40 gr. tpont eens, achtervolgende de petitie van mijnen heer van Wacken gedaen, te betaelen deen helft in de Coudemerct van Antwerpen eertscomende ende d'ander helft in Pinxteremerct daeraenvolgende.

Omme welcke betalinge te furneren de Ma.[t] de Staten zal auctoriseren te mogen lichten zoowel over die goeden steden als ten platten lande voor den tijt van vier toecomende jaren de loopende inposten van win ende bier mitsgaders t'slaen van de beesten ende maljerije, in alder vuegen ende manieren als die tegenwoordelijck aldaere loop hebben, die expireren sullen V[MO] junij XV[C] LXVIII, welverstaende dat de steden ende plaetzen wijlen eer toebehoort hebbende den marquis van der Vere daerinne oock zullen contribueren

neffens dandere ingeseten van Zeelant, zonder eenige contradictie oft wederzeggen; ende dit al onder coorectie dat de voors. Staeten hemselven zullen mogen rembourseren van de eerste penningen die van de eertse toecomende bede commen zullen, latende zijne Ex.[cie] deselve tot versekertheijt ende indempniteijt van de voornoemde Staten, volgende de schrijftelijcke propositie den Staeten overgegeven bij mijnen heere van Wackene voirs. den XII[en] van deser maendt voors.; versoeckende oock midts desen de voors. Staten dat zijne Ex.[cie] gelieve de nootelijcke wachten, zoo te watere als te lande op de toorens ende elders gehouden, gestelt ende gecort te mogen worden van de toecomende beden, gelijckerwijs tselve van ouden tijden geplogen ende geuseert; versouckende oock mede de voors. Staten heurlieder voors. consent overdanckelicken te willen ende hem daervan behoirlijcken acte te willen geven.
Onderteeckent: N. Castro, vanwegen de grave van Buren Adr. de Proost, Adriaen van Campen, J. Claesz., J. Willemsz. Goreen.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 152-153v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 191, nr. 29.

20 mei. – Nicolaas de Castro, bisschop en prelaat van Middelburg, mr. Willem de Vos, raad en gemachtigde van Filips Willem, graaf van Buren, heer van Sint-Maartensdijk, Westkapelle, Noord-Beveland en Scherpenisse, eerste edele van Zeeland, Adriaan van Campen, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de 3e rekening af van Bruinink van Wijngaarden, raad en rentmeester-generaal van Beoosterschelde, van de imposten over 1567. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 321, f. 12v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 176-177, nr. 596.

24 mei, Middelburg. – Christoffel Roels, pensionaris van prelaat, edelen en andere leden der Staten van Zeeland, verzoekt de president en de Raad van Financiën om ervoor te zorgen dat die van Veere en Vlissingen niet overeenkomstig hun verzoek zitting krijgen in de Statenvergadering.

[*Opschrift:*] Aen den president Viglius ende die van der Finantien, om te beletten dat die van der Vere ende Vlissinghen niet en commen te zitten in de deliberatien van de Staten.[i]

Mijn E. heeren. Mijn E. heeren, also tot onser kennisse ghecommen is dat de regierders van der Vere ende Vlissinghen pretenderen teghens alle oude hercommen ende costuijmen te commen ende zitten in de deliberatien ende vergaderinghen van de Staten van Zeelant, niet sonder merckelicke incommoditeijt van der expeditie van de affairen van den lande, dewelcke dicwils door menichte van opinien verachtert ende gheretardeert wort; so ist dat wij uwer E. zeer ernstelicken ende ootmoedelicken versoecken ende bidden ter causen als voren ende om meer andere redenen wille, die wij in tijden ende wijlen zullen weten te deduceren, dat uw E. ghelieve de hant daeraen te houden dat de voors. regierders van der Vere ende Vlissinghen nijet en commen te obtineren in hunne petitie, wij en hebben eerst formelicken op hen versoeck ghehoort mogen zijn.

Hiermede uw E. den almachtighen Heere bevelende, die dezelve ghespare in een lanck salich leven. Uuijt Middelburch, den XXIII[en] van meij 1568.

Ondertekent ende d'opschrift als vore [Onderschreven: Bij commissie van mijnen heeren van de drije Staten van Zeelant, uwer E. ghewillich dienaer Christophel Roels, pensionaris van prelaet, edelen ende andere leden van de Staten van Zeelant. Het opschrift: Aen mijne heeren, mijnen heere den hooft-president ende andere raden ons sheeren conincx in zijnen Rade etc.; aen mijne heeren, mijnen heere den hooft-tresorier ende andere heeren van de Domeijnen ende Finantien ons heeren des conincx].
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 4-4v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 192, nr. 30.

25 mei, Brussel. – De hertog van Alva schrijft aan de heer van Wakken met het verzoek er bij de Staten van Zeeland op aan te dringen dat de door hen uit te geven obligaties tot een bedrag van 25.000 lb. worden opgemaakt volgens het vroeger ingezonden formulier.[j] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 6v-7. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 192, nr. 33.*

a *In de marge: 1)* Exhibitum XII maij 68. *2)* Hierop is bij de Staten slants voors. dach genomen van berade tot op den XIXen der voors. maent van maij, omme naer rapport gedaen e[e]n ijegelijck int zijne daeraff te resolveeren naer behoiren. *3)* Op dese dachvaert is geresolveert dat men te hove sal vervolgen continuatie van de ordinaris bede ofte schot voor een jaer alleenlijcken, gelijck tselve uijtgestelt was op dese dachvaert in de laeste dachvaert gehouden sesten maij; ende is dat gedaen sdaechs naerdat die propositie gedaen is geweest, te weeten den XIII^en^ derselver maent.

b *Deze en de volgende posten zijn gecancelleerd. In de marge tekende de Rekenkamer aan: 1)* Loquatur, bij gebreke van blijcken up de gevaceerde dagen in den text ende op de 32 s. sdaigs. *2)* Alzoo men nijet en bevijnt dat des rentmeesters voorsaeten comparerende op eenige dachvaerden van den Staeten van Zeelant vacacien tot laste van zijne Majesteit geleden zijn geweest in rekeninge, zoo werden desen angelegen partien van dachgelden alhier doerslaegen. *Deze post en de volgende zijn, in iets andere bewoordingen, ook opgenomen in ZA, Prelaat en Edelen nr. 294, f. 26v-27, alwaar ze door de Rekenkamer geaccepteerd zijn:* By affirmatie van den rentmeester ende kennisse van eenighe van den auditeurs deser rekeninge.

c *In de marge: 1)* Missa XVII^en^ maij 68. *2)* Dit is den pensionaris belast geweest te schrijven op den voorgaenden dachvaert, metten naervolgende brieff.

d *Hs.*: 2552 (XXV LII).

e *Hs.*: tpen.

f *In de marge:* Dese acte dient naer de eerste propositie van den pensionaris, supra fol. Io verso.

g *Aldus hs.*; *lees* en.

h *Hs.: een onduidelijk teken i.p.v.* XL.

f *In de marge:* Nieuwe dachvaert.

g *In de marge:* Exhibitum I^en^ junij 68.

1 De datering van de propositie is afgeleid van de datum waarop het 'formulier van de obligatien' aan de Staten is overhandigd (zie de volgende noot 2), alsmede van de vermelding in de marginale aantekening die is afgedrukt onder noot a.

2 In het register wordt deze propositie gevolgd door een 'Formulier van de obligatien bij den hove overghesonden ende bij mijn heer van Wacken de Staten gheexhibeert', met in de marge de aantekening 'Exhibitum XII maij 1568' (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. [3bis-3bis]v).

3 Op 28 mei schreef Maximilaan de Willon aan de pensionaris dat zijn vader overleden is, maar dat hij gaarne op dezelfde voet zijn diensten wil blijven verrichten, en dat hij de beslissing op het rekest morgen zal ontvangen van de griffier van Financiën (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 7v-8. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 192-193, nr. 35).

1867 1568 JUNI 4-7, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

a *28 mei, Brussel. – De hertog van Alva draagt, overeenkomstig de bevoegdheden hem verleend door door de gedeputeerden van de Staten van Holland en de zeesteden van Vlaanderen en Zeeland, aan de Staten van Zeeland op om ter bescherming van de visserij een oorlogsschip uit te rusten van 80 of 90 vaten, bemand met 65 koppen.*[a] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 7-7v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 192, nr. 34.*

b Adolf van der Schuere betaelt 4 s. g. over zijn vaccatien, van gebrocht te hebben aen desen rentmeester [*Bruinink van Wijngaarden*] zeeckere missive van mijn heere van Wacken van date naestlesten may LXVIII, inhoudende dat denselven rentmeester zoude bescrijven den edelen van Beoisterschelt omme hemlieden tot Middelburch te vinden den IIII^en^ juny LXVIII; bij zijn quijtancie met attestacie, die men hier overlevert, 24 s.
Lievin Assche betaelt 4 s. g. over zijn vaccatien, van gecommen te zijn van Middelburch tot Ziericzee met briefven van den heere van Wacken aen desen rentmeester in date I^en^ juny LXVIII; bij zijn quijtancie ende attestacie, die men hier overlevert, de voors. 24 s.

Claes Jansz. betaelt 7 s. g. over zijn vaccatien, van gedreghen te hebben brieven van desen rentmeester aen den gedeputeerden van der Tholen ende aen Adolf ende Witte van Haemstede ende Adolf van Borssele om te compareren tot Middelburch up zeeckere dachvaert van den IIII[en] juny LXVIII, volgende den inhouden van den missive van den voorn. heere van Wacken; met quitancie, die men hier overlevert, de voors. 7 s. g., valent 2 lb. 2 s.
Jan Janss. betaelt 7 s. g., van gedreghen te hebben gelijcke briefven aen de voorn. gedeputeerde, hemluyden daerbij adverterende dat zij zouden commen geresolveert, achtervolgende tschrijven van den voorn. heere van Wacken bij zijne missive in date I[en] juny LXVIII, die men hier met quijtancie overlevert; valent 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1011, f. 51.*

c De voorn. rentmeester [*Bruinink van Wijngaarden*] zijne vaccatien, van up den I[en] ende II[en] juny LXVIII, volgende twee distincte briefen van den heere van Wacken, twee mael de Staten bescreven tegens den V[en] der voors. maendt, ende ten selven daghe geweest tot Middelburch; ende was volgende de propositie bij den heere van Wacken deur last van den hertoge, den Staten gedaen, bij denselven Staten geaccordeert obligatie te geven van de 25.000 guldens, te betaelen te Bamissemarct in novembri, mits dat hem die zouden defalcqueren van de eerste bede, ende zouden de rentmeesters van Bewest- ende Beoisterschelt deselve obligatien teeckenen ende van him geven voor de voors. Staten deur auctorisatie daerup gemaect, hebbende van den Staten briefven van inde[m]pniteijte, die gemaect ende gheteijckent waeren; daerinne gevacheert drie daghen ten prijse voors. [*32 stuivers per dag*]; 4 lb. 16 s.[b] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1011, f. 54-54v.*

e *1 juni. – Christoffel Roels verzoekt aan de weduwe van mr. Roeland de Pottre om aan de Staten alle boeken en stukken over te geven die in de boedel van wijlen haar man berusten, behalve die welke hem in het particulier aangaan.*[1] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 4v-6. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 193, nr. 36. – Druk: ibidem p. 262-263, Bijlage XIV.*

5 juni, Bisschopshof te Middelburg. – De Staten van Zeeland stemmen onder zekere voorwaarden toe in de uitgifte van obligaties tot een bedrag van 25.000 lb.

[*Opschrift:*] Acte daerbij de termijnen van betalinge van de 25.000 gulden, der Ma.t geconsenteert den XIX[en] maij 1568, gecort worden ende verraschen.

Alzoo mijne heer van Wackene, gouverneur van Zeelant, den drije Staten van denselven lande op huijdent den vijffden van de ma[e]nt van junio anno 1568 gethoont heeft de missive van den hertoge van Alven, gouverneur ende capiteijn generael van dese Nederlanden, begerende dat men den termijn van betalinge van de vijfventwintichduijsent ponden tot 40 grooten tpont, zijnen Ex.[cie] tot behoeff des conincx geaccordeert gelicht te worden op de obligatien van den Staten voors., zoude corten en verasschen ende dat men de setten zoude ten lancxsten te betalen Bamismert comende, welcke bij henluyden genomen was te betalen deen helft in de Coudemerct van Antwerpen naestcomende ende d'ander helft Pincxtermerct daeraen volgende, ende dat daeroppe bij denselven drijen Staten volcomentlicken geleth is geweest mitzgaders op de redenen breedelijck begrepen in het vertooch van mijnen heer van Wacken voors., hoewel zij hun zeer bezwaert vinden met groote ende onbedraechlijcke lasten spruijtende soo uuijt diversche voorgaende beden der hoochloffelijcker Keys. ende Co. Ma.[t] geconsenteert als ter causen van dijckagien ende andere commeren den lande aengaende; soo hebben nochtans de voors. drije Staten, aenmerckende de ernstige begeerte van zijn Ex.[cie] ende den noodt daerinne sijne Ma.[t] is, eendrachtelicken geaccordeert ende geconsenteert bij desen tot voirderinge ende avancemente van sconincx dienste dat men de wille ende begeerte van zijner Ex.[cie] sal volcommen ende overleveren d'obligatien van de

25.000 ponden munte voors., te betalen Bamismerct naestcomende, mitz dat zijne Ex.[cie] al voren henlieden overleveren sal brieven van indempniteyt van de croise derselver sommen ende van beloftenisse dat henlieden deselve 25.000 ponden staecken zullen in betalinge van den eersten termijn die de Co. Ma.[t] zal competeren in de eerste toecomende bede, achtervolgende d'inhouden van deselve missive; biddende zijne Ex.[cie] dit selffs accort over sulcx te willen aenveerden ende accepteren ende henluijden daervan acte te verleenen in gewoonlijcker formen ende manieren, houdende tvoors. landt ende de Staten in zijnen singulier goede protectie ende recommandatie.

Actum ten dage ende jare als boven, in sbiscops hoff van Middelburch.

Onderteeckent: N. Castro, vanweegen den grave van Buren Adr. de Proost, Witte van Haemstede, Arnout van Haemstede, Adolff van Borssele, vanweegen die van Middelburch Adriaen van Campen, vanweegen van die van Ziericzee Job Claessen, vanweegen die van der Goes Jacob Rijcke; commissie op heer Jan van Strijen Adriaen van Campen ende mr. Christoffel Roels.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 154-155. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 193, nr. 38.

5 juni. – De Staten van Zeeland geven aan Philibert van Serooskerke en aan Bruinink van Wijngaarden, rentmeesters-generaal van Zeeland Bewester- resp. Beoosterschelde, akte van indemniteit wegens de ondertekening van de Statenobligaties tot een bedrag van 25.000 lb., met de bepaling dat de aanwezige Statenleden zich ook verbinden voor de afwezige afgevaardigden van de steden Reimerswaal en Tholen.

[*Opschrift:*] Acte van indemniteijt voer de rentmeesters van Zeelant Bewest- ende Beoosterschelt, tot onderteecckening van de obligatien van de Staeten van de 25.000 gulden.

Alzoe mijne heeren de drije Staeten van Zeelandt op huijden den vijffden van junius in den jaer[e] XV^{C} LCVIII vergadert zijnde int hoff van mijnen eerwaerdige heer bisschop als prelaet van Middelburch, heer Nicolaes de Castro, geconsenteert ende geautoriseert hebben heeren Philibert van Seroeskercke, heer van Mourmont ende Stavenisse etc., rentmeester[c] generael van Zeelandt Bewesterschelt, ende Bruijnuick van Wingaerden, rentmeester generael van Zeelandt Beoisterschelt, beijde raeden ons heeren des conincx, om uuijten naem ende vanwegen den voors. drije Staeten te teeckenen, te seegelen ende over te geven aen eenige coopluijden, daermede de Co. Ma.[t] zal willen doen negocieren, alsulcke obligatien als den hertoge van Alven van henluijden begeert heeft inhoudende de somme van vijffentwintichduijsent ponden tot 40 grooten tpont, te betalen Bamissemerck[t] naestcomende, ende dat deselve rentmeesters bij de voernoemde drije Staeten hiertoe verwillecuert zijn om tselve te doen ende dobligatien te betalen van den penningen den Staeten oft Co. Ma.[t] aencomende uuijter eerste bede die zijluijden zijne Ma.t zullen accordeeren; soo eest dat deselve drije Staeten, willende procederen ter goeder trouwen met ende tegens de voornoemde rentmeesters, hebben henluijden ende elck van hen beloeft ende beloeft midts desen vrij, quijt ende indemne te houden van denselve teeckeninge ende overgevinghe der voornoemde obligatie innehoudende de voornoemde 25.000 lb., mitzgaders alle tgunt dat daer in toecomende tijden soude mogen spruijten, verbindende daervoeren theurluijder indemniteijt ende versekeringe alle de Staeten goeden, present ende toecomende.

Aldus gedaen bijnnen sbisschops hoff van Middelburch voers., ter presentien [van de] voernoemde heer bisschop, mr. Adriaen de Proost als gecommitteerde van de grave van Buren, eerste edele van Zeelandt, joncheer Witte van Haemstede, joncheren Adolff ende Aerent van Haemstede, gebroeders, joncheer Adolff van Borssele,[d] Willem Pieterss. in Resenburch, burghmeester[e] van Middelburch, Adriaen van Campen, secretaris derselver stede, Job Claess., secretaris van Zieri[c]zee, ende mr. Jacob de Rijcke, pensionaris van

der Goes. Ende want die van Reijmerzwale ende der Tholen heurluijden gedeputeert tot deser dachvaert nijet gesonden en hebben, soe hebben de bovengenoemde heeren, representerende de drije Staeten van Zeelandt, henluijden in desen vervanghen, belovende tselve daervoeren inne te staen.

Actum als boven.

Onderteeckent: N. [C]astro, vanwegen de grave van Buren Adriaen de Proost, Witte van Haemstede, Aernout van Haemstede, Adolff van Borssele, vanwegen die van Middelburch Adriaen van Campen, vanwegen die van Zierczee Job Claiss., vanwegen die van der Goes Jacob Rijck.

– Afschriften (gelijkt.): ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 157-157v; (17e eeuw) ZA, Familiearchief Van Borssele van der Hooge nr. 57, f. 133; (17e eeuw) ibidem nr. 58, f. 86v-87. – Regesten: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 177, nr. 597; Heeringa, in: VROA 1916 II, p. 211, nr. 228.

5 juni. – De Staten van Zeeland machtigen Philibert van Serooskerke en Bruinink van Wijngaarden, rentmeesters-generaal van Zeeland Bewester- respectievelijk Beoosterschelde, tot afgifte aan enige kooplieden van drie obligaties tot een totaal bedrag van 25.000 lb. onder verband der Staten-imposten.

[*Opschrift:*] Acte van authorisatie op den rentmeesters van Zeelant Bewest- ende Beoosterschelt, ghegheven metten obligatien.

Joncheer Philibert van Seroeskercke, heer van Mourmont, Stavenisse etc., rentmeester generael Bewesterschelt, ende Bruijnijnck van Wijngaerden, rentmeester generael van Beoosterschelt in Zeelant, beijde raden ons heeren sconincx, zijn bij mijnen heeren den bisschop als prelaet van Middelburch, edelen ende steden van den voors. lande, representerende de drij Staten van der graeffelicheijt van den lande voornoemt, ghecommitteert ende gheauthoriseert om uuijten naem ende vanweghen den voorn. drije Staten te teeckenen ende over te gheven aen eenighe cooplieden, daermede de Ma.[t] zal willen doen negocieren, drije obligatien inhoudende tsamen de somme van 25.000 lb., elck pont tot 40 grooten gherekent, te weten eene van 9000 lb. ende d'andere twee elcx van 8000 lb. ghelijcker munte, te betalen Bamismerct naestcommende; verbindende de voorn. Staten daervoren alle derzelver Staten goederen ende bisondere de alsnu loopende imposten, al nae den teneur van der acte van indempnisatie den voors. rentmeesters bij den voorn. Staten daeraf ghegheven op den vijfden junij lestleden.

Aldus ghedaen ende ghesloten op den vijfden junij van den jare 1568 in de vergaderinghe van den Staten van den lande van Zeelant voornoemt etc.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 20v-21. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 193, nr. 39.

13 juni. – Koning Filips II belooft de Staten van Zeeland dat zij de som van 25.000 lb., die zij de koning hebben beloofd op te brengen, met rente zullen mogen aftrekken van de opbrengst der eerstvolgende bede die zij de koning zullen toestaan. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 34 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 177, nr. 598.

a *In de marge:* Exhibitum V junij 68.
b *De post is gecancelleerd, om redenen enkele posten eerder door de Rekenkamer uiteengezet; zie hierboven onder nr. 1866 noot b.*
c *Hs.*: rentmeesters.
d *In de marge:* Edelen van Zeelant: Buren, W. Haemstede, A. Haemstede, A, Haemstede, A. Borssele.
e *Hs.*: burghmeesters.
1 Op dezelfde dag schreef de pensionaris ook nog aan mr. Ieman Klaas Iemansz., burgemeester van Zierikzee, met het verzoek te trachten de weduwe De Pottre over te halen de boeken en papieren van wijlen haar man over te dragen (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 6-6v. – Regest: Fruin, *Prelaat en*

Edelen, p. 193, nr. 37). De burgemeester schreef op 15 juni terug met het verslag van zijn gesprek met de weduwe (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 17v-19. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 193-194, nr. 42. – Druk: ibidem p. 264-265, Bijlage XV).

1868 1568 JUNI 18-VÓÓR 21, [MIDDELBURG]

e *18 juni, [Middelburg]. – Nicolaas de Castro, bisschop van Middelburg, en Adriaan van Campen, secretaris van Middelburg, schrijven (aan de gedeputeerden van de Staten van Zeeland) met de opdracht om bij zijne excellentie (de hertog van Alva) aan te dringen op de terugbetaling van de 800 gulden, door hen voorgeschoten tot betaling van de in Middelburg gelegerde troepen, en op het nemen van maatregelen dat het krijgsvolk meer regelmatig wordt betaald.*

Eersame ende welbeminde vrienden, wij gebieden ons tuwaerts. Dese jegenwoordige is alleenelijck dienende om uw liefden t'adverteren hoe dat beijde de vendelen krijsknechten, liggende binnen deser stadt van Middelborch, hen dagelijcx vervoirderen te loopen op de landtsaeten, deselve affnemende heurlieder hoenderen, eijeren ende anderssints deselve grootelijcx beschadigende, dwelck wij den heer van Wacken, gouverneur etc., midtsgaders de capiteijnen Bernaert van Cleeff ende Egbert van Wijck verthoont ende gebeden hebben daerinne te willen doen versien, die ons geloeft hebben daerinne tbeste te doene naer heurlieder vermoghen, maer dat hunlieden dunckt tselve seer qualijck doenlijck te sijne alsoo de krijsknechten alhier liggende veel ende merckelijcken tijt geleden geen betalinge gecregen en hebben, levende in grooter armoede ende miserie; ons biddende deselve krijsknechten te willen assisteren met leeninge van 800 Carolusguldens eens, gelijck wij eertijts gedaen hebben, mits dat de voors. capiteijnen ons daervan geven sullen heurlieder obligatien, gelovende de voors. somme ende penningen ons off andere persoonen die de voors. penningen verschieten sullen te restitueren ende betaelen ter eerster betalinge die sijlieden van de Co. Ma.[t] ofte van den tresorier des guerres ontfangen sullen, ende mits tselve doende dat sijlieden de voors. krijsknechten houden sullen binnen de steden in goede discipline militaire ende obedientie, waersonder hen tselve geenssints mogelijck en soude zijn. Ende alsoo de lantsaeten dagelijcx beginnen te ougsten ende wercken ende dat bij gebreck van de voors. leeninge deselve meer beswaert ende geaffouleert[1] zouden wordden van de voors. krijsknechten, soe hebben wij geraempt ende heeft ons goet gedocht andermael de voors. capiteijnen bij te staen bij leeninge onder heurlieder obligatien als boven van de somme van 800 guldens eens.

Ende alsoo tselve nijet lange dueren en mach ende oock is van seer quade consequentie, zoe sal ulieden gelieven vanweghen de Staeten van Zeelant tselve sijn Ex.[cie] in alder reverentien ende civiliteijt te verthoonen, biddende seer oitmoedelijck dat sijne Ex.[cie] gelieve te ordonneren den tresorier de guerres oft anderen de voors. krijsknechten te betaelen een deel van huerlieder t'achterheijt om deselve te alimenteren, oft anderssints sijn de lantsaeten geschaepen grootelijcx meer van deselve krijsknechten beschadicht te wordden ende luttel van huerlieder ougsten te mogen oorboren, ende wij insgelijcx geschapen luttel te ontfangen van onse pachten. Ende oft sijn Ex.[cie] daertoe nijet en soude mogen oft connen voldoen int geheel oft in deel, dat uw liefden gelieve alsdan te versoucken dat sijne Ex.[cie] gelieve t'ordonneren den rentmeesters van Zeelant dat sijlieden de voors. krijsknechten betalen over vier off vijff maenden soudts van de domeijnen der Co. Ma.[t] ordinarise ende andere; ende indijen tselve oock nijet doenlijck en is ten lesten ende int uuijtersten den Staeten van Zeelant te willen aensoecken ende authoriseren de voors. krijsknechten te willen betaelen twee oft drij maenden soudts oft deselve bij forme van leeninge te willen furnieren de somme van tweeduijsent Carolusguldens eens, mits dat deselve somme den Staten in betalinge ende affcortinge strecken sal van ende op deerste bede die sij sijne Ma.[t] doen sullen, mitz oock dat sijne Ex.[cie] gelieve den heere van Wacken t'ordonneren volgende sijne voorgaende missive in date den IIII[en] maij XV[C] LXVIII, beneffens desen gaende, dat

een van de twee vendelen jegenwoordich liggende tot Middelburch vertrecken sullen naer de stadt van Vlissingen, dwelck tot noch nijet geeffectueert en is deur gebreke van de betalinge als boven; ulieden vermanende ende biddende hierinne uuwlieder uuijterste neersticheijt ende besten te willen doen bij alle de tamelicke manieren uwlieden mogelijck.

Bet voorts sal uw liefden gelieven in uwlieder wedercompste tot Mechelen te versoucken ende obtineren een executoriael tot laste van Joris Steijnemolen, eertijts penninckmeester van den eijlande van Walcheren – – – *(over de afhandeling van diens laatste rekening over 1567)*.

Voirts sal uw liefden gelieven ons tadverteren metten brenger deses van uwlieder besoinge ende wedervaren van de versochte continuatie van den loopenden impost, die wij op hope van continuatie alreede binnen deser stadt ende ter Vere verpacht hebben, meer dan die plegen te gelden ende sonder eenige contradictie. Lieve ende welbeminde vrienden, Godt die Heere almachtich spare uwlieden in gesondtheijt.

Gescreven in haeste desen XVIII^en^ junij anno XV^C^ LXVIII.

Onderscreven: Die alle uwe goetwillige vrienden N. Castro ende Ad. van Campen.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 231-232. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 194, nr. 43.

[Vóór 21 juni][2]*. – De Staten van Zeeland verzoeken de koning het octrooi om imposten te mogen heffen met vier jaren te verlengen.*

[*Opschrift:*] Requeste om continuatie van de imposten voor vier jaren.[a]
Aen den coninck.

Vertoonen in alder ootmoet de dry Staten slants van Zeelant hoe dat zijluyden naer het hooren ende sluyten van de rekenynghe des lants van Zeelant, gheschiet in dese maent van meye XV^C^ LXVIII, vergadert wesende om te ondersoecken ende maken den staet van de lasten van de renten ende andere alsnoch staende opt voornoemde lant uuyt oirsake van de beden uwe Co. Ma.^t^ ende uwen heer vader hoogher memorien over lanck ende ten diverschen stonden gheconsenteert, hetzelve lant alsnoch belast vinden met groote ende merckelicke sommen van renten tsjaers, nietteghenstaende alle neersticheyt van lossinghe bij henluyden ghedaen tsedert de betalinghe van de leste bede bij henluyden gheconsenteert ende de continuatie van de grooten ende zwaren imposten daertoe ghelicht, om bij allen middelen tvoornoemde lant eensdeels te moghen bevrijen van de voors. lasten, mits welcken ende dat dacte van de continuatie van de imposten voornoemt teghenwoordelick loop hebbende zoo over den steden als ten plattenlande den lesten van dese jeghenwoordighe maent van juny expireren zal, de voorn. Staten hebben eyntlick gheadviseert ende ghesloten onder de goede gheliefte van uwe Ma.^t^ voor den besten ende ghereetsten middele om eensdeels te vervallen dezelve lasten van renten, lossinghe ende den jaerlicxen loop van dien, dat men den loopenden impost zoude continueren voor eenen tijt van vier eerste naestcommende jaren, ingaende den I^en^ july commende, zoowel binnen de goede steden als ten plattenlande van Zeelant, in alder vormen ende manieren als die dit loopende jaer aldaer ghelicht zijn gheweest, welcke continuatie ende lichtinghe van imposten niet ghebeuren en mach dan bij uwe Ma.^ts^ consente ende authorisatie.

Bidden daeromme de voorn. Staten zeer ootmoedelick dat uwe Ma.^t^ believe henlieden te doen expedieren acte van te moghen lichten d'imposten ende ter oirsake hiervoren ghementionneert over de steden ende ten plattenlande van Zeelant voornoemt volghende het generael ende ghemeen accord ende advis van de voorn. drye Staten gheduerende den tijt van vier toecommende jaren daerop doen expedieren behoorlicke brieven van executoire ende placcate, addresserende aen de rentmeesters Bewest ende Beoosterschelt, ten eynde zijluyden uuyt crachte van dezelven accorde, octroy ende acte daerop gheexpedieert moghen procederen tot verpachtynghe ende collectatie van dezelve imposten, zoowel binnen den steden als ten plattenlande voorn.; al nyet teghenstaende oppositie oft appellatie, ende

sonder prejudicie van dyer, ende zonderlinghe nietteghenstaende de ghepretendeerde octroyen die schijnen vanweghen die van Vlissinghen ende Arnemuyden vercreghen te zijne teghens ende in prejuditie van de voorgaende consenten van de bede daeruuyt de voorn. groote lasten spruytende zijn, waervan die opheve ende executie met kennisse van saken afghedaen zijnde den Staten zijn laten volghen ende ghecontinueert, ten eynde in overcommenden noot uwe Ma.[t] te bet ende te vlietigher mach gheassisteert ende ghedient worden.

Dwelck doende etc.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 8-9. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 194, nr. 44.

21 juni, Brussel. – Koning Filips II, als heer van Veere, Vlissingen en Brouwershaven de eerste edele van Zeeland, benoemt Adolf van Bourgondië, heer van Wakken, als zijn gecommitteerde ter vergadering van de Staten, waarbij hij tevens de genoemde steden dient te vertegenwoordigen.

Philips, bij der gratien Godts coninck van Castillien, van Leon, van Navarre, van Napels, van Secillien, van Maillorque, van Sardeyn, van den eijlande Indijen ende van den vastenlande der zee Oceane, eertzhertoge van Oostenrijck, hertoge van Bourgoingnen, van Lothrijck, van Brabant, van Limborch, van Luxemborch, [grave] van Vlaenderen, van Arthois, van Hollant, van Zeelant, van Namen ende van Sutphen, prince van Zwave; merckgrave des Heylicx Rijckx, heere van Vrieslant, van Salins, van Mechelen, van de stadt, steden ende landen van Uuijtrecht, Overijssel ende Groeningen, ende dominateur in Asie ende Afrique, allen dengenen die dese letteren tegenwoordige sien zullen, saluyt.

Alzoo wijllen heer Maximilliaen van Bourgoingnen, in zijn leven marckgrave van der Vere, als eerste edele van onsen lande ende graeffschepe van Zeelant uuijt zaken van zijne marckgraeffschepe van der Vere ende stede van Vlissinghen plach te commen ende verschijnen in persoone oft bij zijn gemechtichde in alle convocatien ende vergaderingen van de generale Staten des lants, om met hemluijden de voorvallende zaecken ende affairen te aenhooren ende daerop te helpen delibereren, resolveren ende sluijtten naer behooren, ende dat de voornoemde twee steden midtsgaders die van Brouwershaven met heuren toebehooren onlancx bij coope ons toegecomen zijn, midts welcken wij voor goet bevonden hebben zekeren aenzienelicken personnagie te ordineren ende committeren om in onsen naeme, als heere van dezelve steden, in gelijcke versamelingen hem voortaen te vinden ende mette voors. Staten dienthalven te besoingneren soo den noot ende gelegentheijt van den tijt vereijsschen zal, ende oock derzelver steden nut, oorboor ende proffijt voor te staen ende helpen voorderen in der vueghen als de voors. wijlen marckgrave van der Vere in zijn leven plach te doen;

doen te wetene dat wij de zaecken voors. overgemerckt ende ons volcomelick betrouwende der wijsheijt, experientie ende getrouwicheijt van onsen lieven ende getrouwen ridder, superintendent van onsen voornoemden lande van Zeelandt, hoochbailliu van Ghendt ende vice-admirael van der zee, heeren Adolff van Bourgoingnen, heere van Wacken, hebben denzelven bij advijse ende deliberatie van onsen zeer lieven ende zeer beminden neve, ridder van onser orden, stadthoudere, gouverneur ende capiteijn generael van onsen lande van herwaertsovere, den hertoge van Alve, marquijs van Coria etc., ende van onsen lieven ende getrouwen die hooft tresorier generael ende gecommitteerde van onsen demeyne ende financien, gheordonneert ende gecommitteert, ordonneren ende committeren hem gevende volcomen macht, authoriteijt ende zunderling bevel bij desen om voortaen onsen voors. lande en graeffschepe van Zeelandt in onsen name, als heere van de voornoemde steden van der Vere, Vlissingen ende Brouwershaven met heuren toebehoorten, in persoone oft bij zijnen gemechtichde te commen ende erschijnen ende over sulcx den heere ende tlichaem van dezelve steden te representeren met de voors. Staten, de zaecken ende affairen

die aldaer voorgehouden, gehandelt ende getracteert zullen worden, tzij deselve onsen dienst oft den gemeijnen lande aengaende waeren, te verstaene ende opinie te geven, in zulcker vougen ende preeminentien als de voornoemde wijllen marckgrave van der Vere in zijne leven plach te doene, ende voorts te helpen delibereren, resolveren ende sluijtten soo nae den heijsch van de tijt ende gelegentheijt van de zaecken behooren zal, ende daerinne derzelver steden nut, oorboor ende proffijt helpen voorderen zoo voors. es, alles bij maniere van provisie ende geduerende tot onsen wederroepen; ontbieden daeromme ende bevelen onsen rentmeesters generaels van Zeelandt Bewest- ende Beoosterschelt, den voors. Staten van Zeelandt ende allen anderen die dit aengaen zal, dat zij voortaen den voornoemden heere van Wacken in der qualiteijt als vooren tot den voors. vergaderinghen roepen, toelaeten ende admiteren, ende daerinne met hem handelen ende besoingneren, hem over zulcx alle behoorlijcke eere ende respect doende ende bewijsende sonder eenich wederseggen oft swaricheijt, want ons alzoo gelieft.

Des toorconden hebben wij onzen zegel hieronder doen hangen. Gegeven in onser stadt van Bruessele den XXI[en] dach van junio int jaer onses Heeren duijsent vijffhondert achtentzestich, van onsen rijcken te weten van Spaengnien, Sicillien etc. tXIII[e], ende van Napels t'XV[e].

Beneden op de plijcke stont geschreven: Bij den coninck, ende onderteeckent: Doverloope. Gesegelt met rooden wasse met sconincx segel in dobbelen staerte.

– Afschrift: (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 459, f. 147-149. – Druk: Boxhorn, Chroniick Zeelandt II, p. 523-524.

21 juni, Brussel. – Christoffel Roels bericht de bisschop van Middelburg over zijn verrichtingen in de zaken van het verlengen van het octrooi op de imposten en van het surcrois.

[*Opschrift:*] Domino reverendissimo de ijs que in hunc diem gesta sunt in negocijs Statuum commissis nobus[b].

Sp. reverendissime domine. Oblata scribendi opportunitate de successu rerum nobus commissarum, volui reverendissimam D. tuam certiorem fieri ne au[t] temporis diuturnitas aut loci longinquitas aliquam inijceret suspitionem neglegentiæ, aut desiderium moveret eventus rei. Statim itaque postquam advenimus, incepimus postridie sacramenti exponere et commendare negotia Statuum dominis Finantiæ singulis seorsum, et deinde domino presidi Viglio, primum petitionem continuationis gravaminum sive impostarum, deinde continuationem quatuor millium ex residuis que vocavit schot, et ut in his facta interdictio receptoribus aboleretur; super quibus a prędictis dominis tulimus favorabile responsum, ita ut certa spes sit (etiam iudice domino Prostio, quo authore ego hæc scripsi) nos consequuturos id quod petimus; nihil tamen finaliter est resolutum in hunc diem, ita ut tantum ex promissis de spe oblata possimus indicare. Hodie deferetur ad unumquemque eorum vinum donativum. Dominus vicarius heri profectus est Lovanium, rediturus ut dicitur hodie. Executoriales contra Steijnemolen non erit opus impetrare, ut ait dominus Prostius; tamen ad maiorem securitatem faciam ut dictas[d] habeam, quia impositum mihi est, ne pretergrediar fines mandati, maxime cum parvus sit sumptus. Velim mihi indicari quid agendum sit cum vidua de Pottre, an nondum responderit et satisfecerit meis litteris ad eam datis, nam indicio omnium adhuc dicitur habere complures scripturas, qui nobus peropus sunt. Itaque dum hic sumus quid fieri velis impera[c]. Rerum novarum nihil certi habemus.

Datum Bruxellæ XXI junij 1568.

Subscriptio: Tibi reverendissimo patrone devinctissimus et addictissimus, Christoferus Roelsius.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 13. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 194, nr. 45.

22 juni, Brussel. – (Arend) van Valckensteyn, Adriaan de Proost en Christoffel Roels berichten

aan de Staten van Zeeland dat zij vergunning hebben gekregen om de imposten volgens het oude octrooi nog voor zes maanden te heffen, en dat de commies Van Loo last heeft om vier maanden soldij te betalen aan het krijgsvolk, waarop de door de Staten aan de kapitein voorgeschoten 1600 gulden zullen worden gekort.

[*Opschrift:*] Missive aen de Staten van Zeelant van tgene ghebesoigneert is in de zaecken van de Staten.[e]

Eerweerdighe, wijse ende zeer voorsienighe heeren, onsen dienst altijts te voren.
Achtervolghende de commissie ons ghegheven soo hebben wij ghepresenteert requeste om te vercrijghen continuatie van de imposten voor vier jaren, waerop wij appoinctement vercreghen hebben als ghisteren dezelve imposten alnoch te moghen verpachten voor den tijt van zes toecommende maenden. Ende aengaende de 1600 gulden bij den Staten in forme van leeninghe verleght den capiteijnen tot betalinghe van de soldaten van aldaer, soo heeft ons mijne heere de commis van Loo verclaert alreede derwaerts ghesonden te zijne totte voors. betalinghe [van] vier maenden soultz, ende dat men daeraf zal corten de gheleende pennijngen van de voors. 1600 gulden, soodat door noodeloos dochte ten zelven sijne requeste te presenteren.

Hiermede ons in de goede gratie van mijnen heere recommanderende, bevelen uw E. den Almachtighen, die dezelve ghespare in een lanck salich leven. Uuijt Bruessele, den XXII[en] dach van junij anno XV[C] LXVIII.
Onderteeckent: Die al uwe goetwillighe dienaren Van Valckensteijn, Adr. de Proost ende Christophel Roels.[3]
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 14. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 194-195, nr. 47.

23 juni, Brussel. – De Raad van de Domeinen en de Financiën des konings keurt goed dat de heffing van de lopende imposten, vermeld in de brief van 17 juni 1566, voor een jaar gecontinueerd zal worden.

[*Opschrift:*] Copie van der acte van der continuatie van den imposten die men jegenwoirdelick lichtende is voor een half jaer, ingaende prima july ende expirerende ultima decembris daeran volgende XV[C] achtentsestich over geheel Zeellandt, staende up den dors van de voorgaende acte van gelijcke impost.[4]

Tzedert alsoo de voors. drye Staten van Zeellandt aen zijne Ma.[t] versocht hebben ten eynde dat (gemerct de redene int witte van desen noch militeren) hem geoctroyeert wierde te moghen continueren de upheve van den imposten hierboven gementionneert voor zeeckeren tyt van jaeren, die voors. van de Financie, tzelve geconsidereert, hebben den supplianten geaccordeert ende geconsenteert, accorderen ende consenteren uuijten name ende vanweghen zijnder Ma.[t] bij desen dat zij zullen moghen alnoch doen lichten ende continueren de opheve van den voors. imposten voor den tijt ende termijn van zesse achtervolghende maenden alleenlicken, beghinnende naer de expiratie van de leste continuatie, twelcke wesen sal den lesten deser jeghenwoirdiger maendt van junio; ordonnerende eenygelicken dien dit aengaen mach hen dies achtervolgende te reguleren.

Gedaen te Bruessele ten burele van de Financie den XXIII[en] juny XV[C] achtentsestich.
Onderteijckent: Barlaymont, J. Damhoudere ende A. van Loo.
– Afschrift: (door Chr. Roels, naar het dorsement *op de originele akte) ZA, Prelaat en Edelen nr. 322 f. 1-1v; (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 456, f. 339-339v (opschrift:* Ander dorsement gestelt op de voors. acte onder tvoors. dorsement, dienende op de continuatie van de imposten van den jaere XV[C] LXVIII[tich] voor sesse maenden, beginnende den eersten dach julij*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 177, nr. 599.*

[Vóór 25 juni][5]. – De Staten van Zeeland verzoeken de koning hun brieven van compulsorie

te verlenen, krachtens welke Cornelia Bruhesen, weduwe van wijlen mr. Roeland de Pottre, hun pensionaris, verplicht zal zijn alle boeken, papieren of rekeningen af te geven die hun of het land betreffen.

[*Opschrift:*] Requeste om te hebben compulsorien teghens de weduwe Pottere.[f]
Aen den coninck.

Verthoonen in alder reverentien de drij Staten slants van Zeelant hoe dat nu onlancx overleden is mr. Roelant de Pottre, heurlieder pensionaris, tselve offitie bedient hebbende ontrent XXVII jaren; ende hoewel mitsdien joffrou Cornelia Bruhesen, zijne achterghelaten weduwe, wel behoorde hemluijden thoonderen te restitueren ende laten volghen alle alsulcke titulen, boecken ende munimenten als zij binnen den sterfhuijse behoudende is den ghemeijnen lants saecken beroerende, is nochtans daerinne ghebreckelick, dies daertoe tot diverschen reijsen versocht zijnde, dwelck grootelicx comt ende keert tot schade ende prejudutie van hen supplianten, en noch meer zal, tenzij bij uwe Ma.[t] daerinne behoorlick versien werde; keeren daeromme de voors. supplianten hun aen uwe Ma.[t], dezelve ootmoedelick biddende dat die ghelieve henlieden te jonnene ende te verleenen opene brieven van compulsorie in forme, uuijt crachte van dewelcke den eersten uwen deurwaerder, daertoe versocht, de voors. joffrou Cornelia bedwijnghen zal moghen tot overleveringhe van alle alsulcke acten, boecken, registren, liachen, rekenijngen ende generalick alle andere lettraigen ende munimenten als zij bevinden zal henluijden supplianten oft den ghemeijnen lande concernerende, mitsgaders de voors. weduwe te doen affirmeren bij eede egheen van dezelve versteken te hebben.

Dwelck doende, etc.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 14v-15. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 195, nr. 49.

25 juni, Brussel. – Koning Filips II zendt aan Adolf van Bourgondië, heer van Wakken, het voorgaande rekest van de Staten van Zeeland, met het verzoek de weduwe van mr. Roeland de Pottre daarop te horen en in deze zaak van advies te dienen. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 15-15v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 195, nr. 50.

a *In de marge: 1)* Sij dese requeste gesonden aen den rentmeester generael van Zeelant Bewesterschelt, Philibert van Serooskercke, ten eynde hij die overzie ende informeere van hoedanige ende groote resten de supplianten noch belast sijn, mitsgaders wye hem jegens tversouck soude willen opposeeren. Ende stellen die redene van oppositien in geschrifte, welcke hij senden sal die van de Reeckeninghen in Hollant met tgeene hij van alles sal bevonden hebben ende zijn advys op der voors. supplianten versouck. Dewelcke tselve al sien sullen, daermede oock voughen heurlieder advys, ende tsamen weder overseynden aen die van de Financien, om daer voorts op gedaen te worden naer behoiren. Gedaen te Brussele, ten bureele van de Financien, den XXI juny 1568. Onderteykent Reingout. *2)* Lesdits des Finances, ayant veu lessusdits advys du rentmaistre generael de Zelande Bewesterschelt et ceulx des Comptes de Hollande, avecq les informations et pieces joinctes, se conforment a iccelluy advys de ceulx des Comptes. Neantmoins avant absolutement resouldre sont cet tout envoyé a messieurs de Privee Conseil, pour avoir aussy leur advys. Faict a Bruxelles, au bureau des Finances, le XXVI jour du novembre 1568. Signé Gilles.

b *Aldus hs.; deze schrijfwijze voor* nobis *wordt hier consequent gebruikt.*

c *Hs.*: impara.

d *Onduidelijk hs.*

e *In de marge:* Missa XXIII junij.

f *In de marge:* Soit envoyé au Sr. de Wacken, affin d'appeler vers luy la vefve icy denominee et pourvoir sur ce que lesditz supplians requirent, comme il trouvera en bonne raison convenir; en cas de difficulté d'en advertir. Faict a Bruzelles le XXV de juin 1568. Soubsigné: De Lange.

1 Geaffouleert: geschaad.

2 De eindterminus van dit rekest, en daarmee van de onderhavige dagvaart, is ontleend aan de beschikking van de Raad van Financiën d.d. 21 juni, waarbij het rekest in handen van de rentmeester-generaal van Bewesterschelde wordt gesteld; zie noot a.

2 De gecommitteerden schreven op 22 juni ook nog aan Prelaat en Edelen dat zij hoopten in de zaak van het surcrois succes te hebben (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1 f. 14-14v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 195, nr. 48).
4 Zie de akte in nr. 1856; de onderhavige oorkonde van 15 mei 1567 stond op de achterkant daarvan geschreven.
5 Het rekest zal zijn ingediend na ontvangst van de brief d.d. 15 juni van de burgemeester van Zierikzee (zie onder de voorgaande dagvaart nr. 1867) en minstens enkele dagen voor 25 juni, toen de hierna volgende beschikking van de koning werd uitgevaardigd.

1869 1568 JULI 7, MIDDELBURG-WESTHOVE

e *7 juli, Middelburg. – De Staten van Zeeland berichten de hertog van Alva dat de heer van Wakken plotseling te Zoutelande gestorven is.*

[*Opschrift:*] Missive au duc dAlva pour l'advertir de la mort de Mons.[r] de Wacken.

Tresillustre Sr., nous prions d'estre recommandez a vostre Ex.[ce].
Tresillustre Sr., combien que nous pensions que vostre Ex.[ce] soit advertie de la subite mort et trespas de Monsr. de Wacken, gouverneur de Zelande, estants aux monstres des paisans a Zoutelande pour le service de sa Ma.[té], n'avons sceu laisser pour le deu de nostre office de le advertir par cestes de ladite mort, affin que vostre Ex.[ce] prinsse pourveoir au service de sa Ma.[té] et conservation du pays, comme il sera de besoing.

Tresillustre Sr., nous prions le Createur a vostre Ex.[ce] donner bonne et longue vie, et accomplissement de ses nobles desirs. De Middelbourg le VIIe de juillet XV[C] LXVIII.

Soubscript: De vostre Ex.[ce] treshumbles serviteurs, les Etatz et deputez de Zelande. Soubsigné: Chr. Roels.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 19. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 195, nr. 55.

7 juli, Westhove. – De Staten van Zeeland benoemen heer Jan van Strijen, Adriaan van Campen en Christoffel Roels om ten hove aan te dringen op de benoeming van een nieuwe superintendent in plaats van de heer van Wakken.

[*Opschrift:*] Commissie op heer Jan van Strijen, Adriaen van Campen ende mr. Christoffel Roels.

Op den 7[en] julij zijn bij mijn heeren de Staten slandts van Zeelandt gecommitteert heer Jan van Strie, Adriaen van Campen ende mr. Christoffel Roels om henluijden te vinden te hoove bij den hertoge van Alven etc., ende aldaer te vervolgen dat in den plaetsse van wijlen den heer van Wacken gecommitteert mogen worden eenige van de personagien hiernaer volgende om te worden superintendent oft gouverneur van Zeelant: mijn heere van Catthem, de heere van Coussij, de heere van Lijkercke, de heere van Somersdijck ende Mockrain, oft andere zulcke personnagien als zijne Ex.[cie] bevinden sal oorborelijck te wesen.

Actum te Westhoven desen 7en julij voorn.
Onderteeckent: N. [C]astro ende bij mij Willem Pietersen in Rosenburch etc.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 155. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 195, nr. 56.

10 juli, Arnhem. – Adriaan van Campen en Christoffel Roels berichten de bisschop en prelaat van Middelburg dat de hertog van Alva overeenkomstig het hun opgedragen verzoek commissie heeft verleend op de heer van Catthem in plaats van diens overleden broer.

[*Opschrift:*] Missive aen mijn heere den bisschop hem adverterende van de commissie mijn heere van Cattem.[a]

Eerweerdighe, voorsienighe ende zeer discrete heer, wij ghebieden ons zeer jonstelick tuwer E.
Volghende uws E. commissie ende last hebben wij in alder diligentie ende neersticheijt ons ghetransporteert aen den hertoghe de Alve, ende arriverende den IX^en^ deser teghenwoordigher maent tot Arnhem (alzo wij bij daghe ende nachte gereijst hebben) hebben aldaer zijne Ex.^cie^ ghevonden ende openinghe van onser commissie ghedaen, bij assistentie ende hulpe van den heere van Noircarmes, ende zoo veel ghediligenteert dat de commissie gheexpedieert is op den heere van Cattem in plaetse van zijnen broedere, volghende de missive van zijne Ex.^cie^ daervan wij uw E. zeijnden copie auctenticq neffens dese; doriginael hebben wij hier behouden om te vertoonen den heere van Cattem ende zijn reijse naer Zeelant te accelereren.

Eerw. etc., hiermede ons in de goede gratie van uw E. ghebiedende, bidde Godt almachtich derzelve te verleenen een lanck salich leven. Uuijt Arnhem den X^en^ julij 1568.
Onderteeckent: Van Campen ende Christophel Roels. D'opschrift was: Aen mijnen heere, mijn heere den bisschop ende prelaet van Middelburch etc.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 19-19v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 195, nr. 57.

a *In de marge:* Missa X^en^ julij.

1870 1568 AUGUSTUS 23-24, ABDIJ TE MIDDELBURG

a *18 augustus, 's-Hertogenbosch. – De Raad van Financiën verzoekt aan de Staten van Zeeland hun obligaties van 25.000 lb. ten spoedigste te verzenden.*

[*Opschrift:*] Lettres de ceulx des Finances pour les obligations de 25.000 livres sur le nom des Estatz de Zelande.[a]

Treschiers seigneurs et especiaulx amis. Ceste sera pour vous requirer tresacertes que incontinent a la reception veuillez dresser voz obligations sur le porteur dicelle, laissant le nom en blancq, des sommes par vous nagueres accordees, repartisant icelles en deux ou trois obligations, comme vous samblera, et les delivrer au present porteur, lequel a charge de vous en delivrer les lettres d'indempnité sur ce depeschees; et vueilléz en ce proceder en toute diligence, d'aultant que le service de sa Ma.^té^ ainsij le requiert.

A tant treschers seigneurs et especiaulx amijs, nostre Seigneur vous[b] ait en Sa saincte garde. De Boisleducq au bureau des Finances le XVIIIe daoust 1568.

Soubsignéz: Les chefs, tresorier general et commis des Finances, Ja. Reijngout. Sur le dos: A noz treschers seigneurs et especiaulx amijs, les Estatz de Zelande.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 20-20v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 196, nr. 59.

d *23 augustus, Middelburg. – Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen, verzoekt Philibert van Serooskerke, rentmeester van Bewesterschelde, om te Middelburg met de Staten te komen overleggen over de vorm van de obligaties van 25.000 lb.*

[*Opschrift:*] A monseigneur le rentmaistre Bewesterschelt, Philibert de Serooskercke.[c]

Aujourdhuij a l'assamblee des Estatz de pardeca il s'est trouvé certaine difficulté touchant la conception et signature des obligations de vingt et cincq mil livres, accordees a sa Ma.^té^ ces mois passez, de sorte qu'a cause de ce et des aultres choses qu'ils ont a communicquer avecq vostre S.^rie^, messieurs les Estatz m'ont donné charge de vous escrire ce mot de lettres, afin qu'il vous plaise sans ij faillir pour le service de sa Ma.^té^ de vous trouver demain sur les huict heures icij a l'abbaije, pour en resouldre comme il conviendra.

A tant monseigneur le rentmaistre mon bon seigneur me recommandant a vostre bonne

grace, prie le Createur vous donner l'entier accomplissement de voz desirs. De Middelbourg le XXIIIe d'aougst 1568.

Soubsigné: Christophel Roels.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 20v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 197, nr. 60.

e [*Augustus*].[1] *– De Staten van Zeeland verzoeken zijne excellentie (de hertog van Alva) om de heer van Catthem (= Anton van Bourgondië) te herinneren aan het bevel van 4 mei l.l. om een vendel krijgsvolk van Middelburg naar Vlissingen te verplaatsen, en tevens om die soldaten hun soldij uit te betalen.*

[*Opschrift:*] Requeste om te hebben betalinghe van den gheleende penningen bij den Staten den capiteijnen binnen Zeelant in garnisoen ligghende ghedaen, met noch andere poincten.[d]

Remonstrent treshumblement les Etats de Zelande comment il a pleu a vostre Ex.[ce] d'ordonner au Sr. de Wacken, gouverneur de Zelande, a qui Dieu pardoint, que des deux enseignes des souldarts estant presentement a Middelbourg en Zelande il auroit a renforcer la garnison estant a Flissingues et faire retirer illecq une desdites deux enseignes, conforme l'ordonnance de vostre Ex.[ce] en date le IIIIe de maij dernier passé, ce que ledit Sr. de Wacken n'a jusques a present effectué, par faute du paiement desdits souldarts de plusieurs mois a eux deu, par quoi lesdits souldarts s'advancent journellement d'endommager grandement les paisans, de sorte qu'ils ne peuvent seurement cueillir leurs fruitz et entretenir les dicques dudit paijs, pour a quoi obvier les Estatz et aultres particuliers ont fourni ausdits soldarts par forme de prest a la somme de deux mille florins ou environ; supplient partant lesdits remonstrans qu'il plaise a vostre Ex.[ce] d'ordonner au Sr. de Cattem, de nouveau commis par vostre Ex.[ce] au gouvernement dudit paijs, qu'il aije en satisfaction et conforme la precedente ordonnance de vostre Ex.[ce] du IIIIe de maij de renforcer ladite ville de Flissingues, lieu principal dont en necessité la totale defence dudit paijs de Zelande depend, avecq une desdites deux enseignes; ordonnant a cest effect au tresorier de guerres de faire paijer ausdits souldarts leur souldie de quelques mois a eulx deu, ensemble de restituer ausdits Estatz ladite somme par eux fournue et prestee comme dessus.

Et ferez bien.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 19v-20. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 197, nr. 63.

a *In de marge:* Recepta XXIII aug. 68.
b *Hs.*: vout.
c *In de marge:* Missa XXIII aug.
d *In de marge:* Exhibé a Daventer.
1 In het Hs. staat dit ongedateerde rekest tussen stukken van 10 juli en 23 augustus, en op twee bladzijden die in de bovenmarge de aantekening 'augustus' hebben.

1871 1568 SEPTEMBER 3, MIDDELBURG

a *26 augustus, Middelburg. – Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen, draagt namens de prelaat de rentmeesters op om de edelen te beschrijven voor de Statenvergadering.*

[*Opschrift:*] Beschrijfbrief aen den rentmeesters ten eijnde zij d'edelen doen beschrijven teghens donderdach den II[en] septembris 1568.

Also op tconsent van de 25.000 lb., der Co. Ma.[t] ghedaen den XIX[en] van meij lestleden, ghegheven ende gheexpedieert zijn d'obligatien ter voors. somme ghegheven op den Staten name, te betalen Bamismerckt naestcommende, ende dat van noode zal zijn middel te adviseren om de voors. somme in zoo corten tijt op te brenghen ten laste van den lande, so

heeft mijnen heere den bisschop als prelaet van Middelburch mij belast ten eijnde ick uwe liefden zoude veradverteren opdat ghij die edelen, het tweede leth van den Staten, naer ouder costuijmen doet beschrijven ten eijnde zij [d]en donderdaghe den II^en^ septembris tsavonts in de herberghe zijnde sdaechs daeraen moghen adviseren ende resolveren eenich bequaem middel, zoo op de opbrenghinghe van de voors. somme als van andere zaecken den lande aengaende.

Hiermede, heer rentmeester, mij ghedienstelick ghebiedende in de goede gratie van uwer E., bidde Godt almachtich u te ghesparen in ghesontheijt. Uuijt Middelburch den XXVI^en^ augusti 1568.

Ondergheteeckent: Uw E. goetwillich dienaer, Christophel Roels.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 21v-22. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 197, nr. 61.

26 augustus, Middelburg. – Christoffel Roels, pensionaris, beschrijft namens de prelaat de steden van Zeeland voor de Statenvergadering.

[*Opschrift:*] Beschrijfbrief aen de steden teghens den voorn. dach.

Eerweerde, wijse ende zeer voorsienighe heeren. Also op t'consent van de 25.000 lb., der Co. Ma.^t^ den XIX^en^ van meij lestleden bij den Staten van Zeelant ghedaen, nu onlancx den XXIII^en^ in augusto door tversoeck van den heeren van der Finantien gheexpedieert ende ghegheven zijn d'obligatien ter voors. sommen op den Staten name, te betalen Bamismerckt naestcommende, ende dat van noode zal sijn middel te adviseren omme de voors. somme ten minsten laste van den lande in zoo corten tijt op te brijnghen, ghemerct de sloten van rekeninghen van den rentmeesters Bewester- ende Beoosterschelt onnae zo verre en strecken, jae oock voor een goet deel in andere nootdruften gheemploijeert zijn, soo eest dat mijnen heere den bisschop mij belast heeft uwer E. daeraf te veradverteren ten eijnde dat ulieden believe te schicken alhier tot Middelburch uwe ghedeputeerde, volcomelick belast, sdonderdaechs den II^en^ septembris tsavonts in de herberghe om sdaechs daeraen te adviseren ende resolveren op de opbrijnghinghe van de voors. sommen, hoe men die zal connen ghefurnieren teghens den voors. tijt ten minsten laste van den lande, ende op andere zaken den lande aengaende.

Eerweerdighe, wijse ende zeer voorsienighe heeren, mij ghebiedende ghedienstelick in uw E. goede gratie, bidde Godt almachtich ulieden te willen ghesparen in ghesonde. Uuijt Middelburch den XXVI^en^ van augusti 1568.

Onderteeckent: Uwer E. ghewillich dienaer, wat ick vermach, Christophel Roels

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 22-22v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 197, nr. 62.

c Op desen dachvaert zijn ghecompareert de persoonen gheannoteert op den II^den^ dachvaert hiervoren secondo verso ghestelt *[dat waren: de bisschop; mr. Adriaan de Proost, jonkheren Witte, Adolf en Arend van Haemstede, en Adolf van Borssele; voor Middelburg de burgemeester Cornelis Francoisz. Tas en de secretaris Adriaan van Campen, voor Zierikzee de secretaris mr. Cornelis de Backere, voor Reimerswaal de secretaris Franco Campo, en voor Tholen de secretaris mr. Pieter Resen].*[1] *– ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 21v, in de marge.*

1 Zie onder nr. 1866, rubriek c.

1872 1568 SEPTEMBER 13, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

e *13 september, Bisschopshof te Middelburg. – De Staten van Zeeland besluiten tot uitgifte van twee obligaties, elk groot 8000 lb., met 1 oktober e.k. te betalen uit de sloten der rentmeesterrekeningen en uit de opbrengsten der imposten over de eerste helft van 1568, en*

dragen de pensionaris op ten hove te verzoeken quitantie van de imposten en van de ordinaris beden op naam van Prelaat en Edelen, en anders een nieuwe hypotheek van 613 lb. gr. Vlaams per jaar.

[*Opschrift:*] Acte nopende de lossinge van de drije obligatien gegeven bij de Staten tot furnissement van de 25.000 gulden der Ma.[t] geconsenteert in maio XXVIII, ende commissie op den pensionaris.

Op huijden den XIII[en] septembris anno XV[C] LXVIII mijn heeren de Staten van Zeelandt, vergadert wesende int sbisschops hoff tot Middelburch, hebben geresolveert tot betalinge van de vijffventwintichduijsent ponden der Co. Ma.[t] geconsenteert te betalene op den naem der voors. Staten te Bamismerct naestcommende, daeraff de Staten voornoemt gegeven hebben drije hunne obligatien: twee van achtduijsent ponden, dat men de twee van de voorn. obligatien beloopende ter sommen van sesthienduijsent ponden betaelen ende lossen sal nu te Bamismerckt naestcomende met de sloten van de rekeninge van de rentmeesters Bewest- ende Beoisterschelt, ende mettet halff jaer van de imposten verschenen den lesten junij 1568, beloopende tsamen affgerekent alle oncosten daerop gedaen bij laste van mijnen heeren voern. ter sommen van vyffthienduijsent negenhondert ponden; ende dat derde obligatie tsamen fret van dijer[1] tot in martio naestcomende te betalen mette alsnu loopende imposten die verschijnen sullen den lesten decembris, die men tegens alsdan zal connen commodientelick ge-innen.

Is oick ten dage voorn. geresolveert dat de pensionaris [*Christoffel Roels*] zal versoucken quitantie van de imposten te hove, naervolgende de leste resolutie daeroppe genomen ende de appostille op de requeste van de Staten van Zeelant bij die van de Finantien gegeven, mitzgaders de quitantie van de ordinaires bede van de schote, ende dat op den name van mijnen heeren Prelaet ende Edelen; ende bij faulte ende weijgeringe van dijen te versoucken nijeuwe hipotecque van seshondert ende derthien ponden tsjaers, die de Staten jaerlicx voor de Co. Ma.[t] betalen om gerembourseert te worden van de voors. ordinaris bede van de schote, oft andere die zijne Ma.[t] sal believen.

Actum als boven.

Onderteeckent: N. [C]astro, vanweghen de grave van Buren Adriaen de Proost, Witte van Haemstede,[a] Adriaen van Campen, Job Claess., Jan van Campen, Jacob Rijcke.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 155-156. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 197, nr. 65.

[Circa oktober-november][2]. – De Staten van Zeeland leveren een staat van de lasten van het gewest over 1567 in, om daarmee te voldoen aan het appointement op hun rekest tot verlenging met vier jaar van de lopende imposten.

[*Opschrift:*] Den staetken van de lasten van den lande van Zeelant van den jare XV[C] LXVII, volghende het appoinctement op de requeste van de continuatie van de imposten van den jare XV[C] LXVIII.

Om vanweghen de drije Staten slants van Zeelant te voldoene alsulcken appoinctement als op henlieden requeste, de Co. Ma.[t] in zijne Finantien onlancx ghepresenteert, is ghestelt gheweest tenderende ten fijne dat d'imposten aldaer cours hebbende henlieden zoude ghecontinueert werden voor vier jaren om daermede te moghen betalen ende lossen de renten ende lasten opt lant alnoch staende, soo dienen de voorn. Staten van desen advertissemente ende corte memorie daerbij naectelick blijcken mach van de loopende lasten daer tselve lant mede belast is; ende is ghetrocken uuijter laetster rekeninghe desselfs lants van den jare XV[C] LXVIII, alsoo hiernaer volcht:

– – – (volgt een opsomming van de jaarlijkse renten ten laste van het land).

Alle welcke partijen van renten alnoch cours hebbende tot laste van den ghemeenen

lande van Zeelant beloopen alle jare duijsent eenendertich ponden 15 s. 9 gr. 8 t. Vlaems, makende in ponden van 40 gr.: 6190 lb. 14 s. 6 d.

Om welcke jaerlicsche 6190 lb. 14 s. 6 d. te betalen ende lossen de voorn. Staten versocht hebben continuatie van de loopende imposten voor den tijt van vier jaren, daerinne zijluijden mits desen persisteren.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 22v-23v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 198, nr. 68.

2 november, Middelburg. – De bisschop bedankt Pompilius Numan, rekenmeester in Holland, voor zijn hulp om van de koning bijstand te krijgen bij het herstel van de afgebrande kerk; tevens verzoekt hij zijn steun voor het rekest der Staten om verlenging van het octrooi tot heffing van verschillende imposten. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 23v-24. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 198, nr. 69.

a *In de marge:* Adrian de Proost vooren Witte van Haamstede.
1 'Fret van dier' betekent wel iets als: 'met een hoge rente'.
2 Deze ongedateerde staat wordt door Fruin gedateerd op 'c. October'; in het hs. staat zij op bladzijden die in de bovenmarge de aantekening 'November' dragen.

1873 1568 NOVEMBER 16-19, MIDDELBURG

d *16 november. – De pensionaris (Roels) legt aan de Staten van Zeeland de agenda voor:*
[*Opschrift:*] Propositie ghedaen bij den pensionaris den XVI[en] novembris 1568.

Mijn heeren, de Staten van Zeelant zullen willen hoe eer hoe beter expedieren dat men te hove vervolghe de continuatie van de imposten voor zoo langhen tijt als de requeste bij den Staten van Zeelant gheexhibeert nu junio lestleden vermelt, ende dat tot betalinghe van slants renten spruijtende uuijt diversche beden, beloopende 6190 lb. 14 s. 6 d. tsjaers, daertoe noch comt den last van de 25.000 lb.[en] nu onlancx der Ma.[t] gheconsenteert.

Ten anderen, also de ordinaris bede over gheheel Zeelant van 12 gr. steenschietens ende acht grooten bij de breede op elck ghemet lants staende ten vollen schote, het vrije medegaende, gheexpireert is decollatio Johannis [*29 augustus*] lestleden ende dat over sulcx alsnu gheen bede over Zeelant en loopt, nijet alleene tot prejudicie van zijne Ma.[t] die daerdeure gheinteresseert wort, alleen over Beoosterschelt tot 14.000 guldenen tsjaers, maer oock van de generale Staten van Zeelant ende int particulier van alle ambachtsheeren bovendijen, dat oock daermede zullen gheschorst worden alle betalinghe van renten, daervoren de ghemeene Staten hunne zegheltochten ghegheven hebben, ende dat also de borghers van Zeelant gheschapen zijn alomme ghearresteert ende ghemolesteert te worden ter causen van de voors. schorsinghe; soo zal mijn heeren insghelijcx ghelieven te adviseren op de continuatie van de voors. bede ende ordinaris schot, alsoot een ordinaris bede is ende tlant van Zeelant daerop uuijtghegheven.

Van ghelijcken, dat men te hove oock versoecke remboursement van de costen van de wachten die men te watere, op de dijcken ende ten platten lande is doende, die gheschapen zijn daghelicx te vermeerderen overmits de arresten die men in Enghelant is doende, ende beloopen die voors. costen ter somme van over de 2000 guldenen, tot Kerssavonde naestcomende ghenomen.

Insghelijcx, also den III[en] septembris gheresolveert was te lossen twee obligatien ghegheven ter causen van de 25.000 lb. voors. nu Bamismerckt lestleden, ende dat denzelven tijt is overstreken ende oock de pennijngen daertoe ghedestineert meestendeel gheemploijeert zijn totte voors. wachten ende andere nootsaeckelicke lasten van den lande, ende daerdore de voors. resolutie cesseert; zoo zal mijn heeren ghelieven te vinden eenich ander bequaem middel om de voors. obligatien te lossen ten minsten laste van den lande.

Voorts zullen mijne heeren voors. willen letten op de verhuijringhe van den duijnen, die Jacob van Campen nu te Kerssavonde zal verpachten.

Of men versoecken zal remboursement van den penningen ghedaen den capiteijn Cleeff ende andere tot betalinghe van den soldaten, gheleent bij den Staten van Zeelant, beloopende 1800 guldenen.

Item, dat men vervolghe d'oude resten van imposten teghens die van Vlissinghen ende Armuijden.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 25-26. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 198, nr. 72.

Is geresolveert dat men die continuatie van dese imposten sal vervolgen te hove naervolgende die voors. requeste ende die resolutie daeroppe laest genomen; ende dat men brieven van credentie ende recommandatien sal schrijven op den name van den pensionaris aen mijn heere de hooftpresident van den Secreten ende Staten Raden Viglius, aen mijn heere van Loo, raedt ende commis van der Financien des conincx, ende mijn heer thresorier generael Schets, heere van Grobbendonck, recommanderende hem dese ende naervolgende Staten affairen.

Is hier bij mijn heeren voorn. gecommitteert Christoffel Roels, pensionaris van Prelaet ende Edelen, omme die voors. saecken te hove te vervolghen ten eijnde toe, den XVI^en^ novembris 1568. Onderteijckent: N. Castro, A. de Bourgoigne, A. van Campen.

– ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 25 en 26, in de marge naast het begin resp. het einde van het afschrift van de bovenstaande propositie van de pensionaris.

e *19 november, Middelburg. – Nicolaas de Castro, Adriaan de Proost en Adriaan van Campen schrijven aan het hoofd van de Geheime Raad, de commies van Financiën Van Loo en de tresorier-generaal Schetz, met het verzoek de brenger dezes, de pensionaris Christoffel Roels, behulpzaam te willen zijn.*

[*Opschrift:*] Credentiebrief ende recommandatie bij den Staten gheschreven op den naem van den pensionaris, aen mijnen heere den hooftpresident van den Secreten ende Staten Raden, den heer van Loo, raedt ende commis van der Finantien ons heeren sconincx, ende mijnen heere den tresorier generael Schetz, heere van Grobbendonck, tot expeditie van de voors. affairen van den Staten.

Edele, wijse ende vermoghende heer. Also zommighe zaken van den Staten van Zeelant nootsakelick requireren addres ende goede corte expeditie, daervan onsen pensionaris Christoffel Roels, brijngher van desen, uw E. openinghe zal doen, waertoe ende tot het vervolgh van dezelve hij bij ons ghecommitteert is, so is ons begheeren, biddende niettemin dat uw E. ghelieve denzelven gheloove te gheven ende te assisteren in der vueghen dat wij moghen crijghen in onse zaecke favorabel andwoorde. Ende hoewel ons kennelick is dat uw E. daghelicx zeer overvallen worden met groote importante affairen, nochtans ons betrouwende op de goede affectie die uw E. den Staten ende lande van Zeelant altijts bewesen hebben ende zijn draghende, zeer vlietich ende ghereet in allen expeditien den lande rakende, hebben dezelve uw E. hiertoe oock wel derven versoecken dezelve saken uw E. gantschelick toebetrouwende, dat dezelve (zoo die oock niet en zijn onbehoorlick) zullen sorteren ende ghebracht worden tot goeden effecte ende t'onser intentien gheexpedieert. Waervan ende van allen voorleden vruntschap ende dienst wij aen uw E. willen dancbarich vallen, hopende dat onse persuasie ons nijet en zal ontgheven door het goet betrouwen dat wij hebben op uw E. goet debvoir.

Edele etc. Also wij nijet en twijffelen uw E. en zal ons ende onser zaken voorstaen ende ghrecommandeert houden zonder meer schrijvens, bidden den Almachtighen uw E. te ghesparen in ghesonde. Uuijt Middelburch desen XIX^en^ van novembris van den jare LXVIII.

Onderteeckent: N. Castro, Adriaen de Proost, Adriaen van Campen.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 26-26v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 199, nr. 74.

[Vóór 23 november-vóór 1 december]. – Prelaat en Edelen van Zeeland verzoeken de koning continuatie voor zes jaren van de ordinaris bede van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet.

[*Opschrift:*] Aen den coninck.

Verthoonen in alder reverentie Prelaet ende Edelen uwes graefschap van Zeelant hoe dat decollationi Johannis [*29 augustus*] laestleden geexspireert is over geheel Zeelant die ordinaris bede van 12 grooten steenschietens ende 8 grooten bij der breede, [tvrije medegaende][a], sonder dat dezelve tzedert gecontinueert is geweest, zoo datter gheen ordinaris bede meer over Zeelant is loopende. Ende want tselve grotelijck is tenderende tot schade ende prejudicie niet alleenlijck van zijne Ma.[t] die daerdeur geinterresseert wordt over die 18.000 lb. tsjaers over tquartier van Bewesterschelt alleen, maer oock int bijsonder van den generalen Staten van den voors. lande, die uijt dien respecte met groote, sware ende menichfuldige lasten van renten beswaert sijn, namentlijcken ter somme toe van 614 lb. s. ende d.[x] Vlaems tsjaers, diewelcke sij uijt die voors. ordinaris bede altois betaelt hebben, ende sonder die [voors. continuatie van den voors.] ordinaris bede van schot egheenen anderen voet ofte middelen en weeten omme die voors. lasten te vervallen, ende dat alsoo uijt oorsaecke van de discontinuatie van de voors. bede die jaerlicxe betalinge van de voors. renten, daervooren die voorn. Staten uijten name van zijne Ma.[t] hunne zegeltochte gegeven hebben, geschapen is in surceance gehouden te worden, ende voort ter cause van dijen die borgers van Zeelant van de rentiers alomme gearresteert ende gemolesteert te worden; alle welcke inconvenienten bet mochten geschout worden indien men die voors. ordinaris bede liet haren cours hebben, soo dat gewoonlijck is te geschieden ende alzoo tlant van Zeelant daerop is uijtgegeven. Bidden daromme die voors. thoonderen omme te verhouden alle die voors. inconvenienten, twist, schade ende swaricheijt die ter cause van de voors. discontinuatie soude mogen rijsen, dat uwe Ma.[t] gelieve hunlieden t'accorderen die continuatie van de voors. ordinaris bede van [den] schote van 12 grooten steenschietens ende 8 grooten bij der breede voor toecommende sesse jaren [over geheel tlant van Zeelant, tvrije medegaende], ofte bij gebreecke van dijen ten minsten hunlieden bewijsen andere ende nieuwe hijpotheke van de voors. 614 lb. tsjaers, daermede die voorn. Staten belast sijn; dwelck oock dient gedaen ende geremedieert te zijn metten eersten, overmits daer alreede arresten op de borgers vallen, tot groote costen van den lande.

Twelck doende.[c]

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 341v-342v; ibidem f. 31-31v (zonder de beschikking, maar met het opschrift Requesten van den Staten geexhibeert in der Financien ende Secreten Rade, mitsgaders missiven van wederzijden gesonden sint den XXI novembris 1568*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 199, nr. 75 (ad 'November 20'); ibidem p. 200, nr. 80 (ad 'Vóór december 1').*

23 november. – Namens de Staten van Zeeland verzoekt de pensionaris Roels aan de tresorier Schetz om het rekest om verlenging van de ordinaris bede en het heffing der imposten te willen steunen.

[*Opschrift:*] Missive aen den thresorier Schetz.

Edele wijse voorsieninghe ende seer vermogende heere. Alsoo sommige van onse saecken requireeren nootelijck addres ende voorderinghe omme goede corte expeditie te gecrijghen, overmits tlant van Zeelant anderssins soude commen in groote ende sware lasten, soo heeft ons goet gedocht door het goet betrouwen dat wij hebben op uwe E., die ons dickwils ende

menichfuldelijck in onse saecken hebt bijgestaen, deselve te versoecken ende bidden dat zij toch de continuatie van de ordinaris bede van de schote ende van den imposten over tgansch lant van Zeelant ons wilt assisteeren dat wij in de voors. saecken, alzoo die niet en sijn onbehoirlijck, moghen crijgen favorabel antwoorde, tot slants oirboir ende ingesetenen rust ende welvaert. Waervan ende van allen voorleden vrientschappe ende dienst wij aen uwe E. willen danckbarich vallen, hoopende dat onse persuasie ons niet en sal ontgeven door het goet betrouwen dat wij hebben op uwe E. goet devoir.

Edele wijse voorsieninghe ende seer mogende heere, alzoo wij niet en twijffelen ofte uwe E. en sal ons ende onse saecken voorstaen ende gerecommandeert houden sonder meer schrijvens, bidden den Almachtigen uwe E. te gesparen in gesonde. Uijt Middelburch desen XXIII^en^ novembris XV^C^ LXVIII^tich^.

Onder stont geschreven: Van de drije Staten slants van Zeelant, uwe E. onderdanighe dienaer, wat ick vermach, Ch. Roels.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 31v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 199, nr. 76.

a *De woorden tussen rechte haken aangevuld naar de tekst op f. 31-31v; hierna evenzo.*
b *Tekst f. 31-31v:* 613 lb. s. ende grooten.
c *Aansluitende staat de beschikking genoteerd:* In marge van dese stont geschreven: Son Ex.ce, aijant ouij le rapport de ceste remonstrance, a consentij et accordé, consent et accorde par ceste la continuation pour ung an l'aijde ordinaire en Zelande icij requisé et demandé, en la maniere qu'elle a couru jusqu'es a present, ordonnant que depeche sur ce requijs soit expedié. Faict au chasteau en Cambresijs le premier jour du decembre 1568. Geteeckent: F. A. duc dAlve, Barlaimont, Noircarmes, G. Schetz, J. Damhoudere, A van Loo. Onder Stont geschreven: Gecollationeert jegens d'originale requeste geappostilleert ende geteeckent als boven, bij mijn ende onderteeckent D'Overloope.

1874 1568 NOVEMBER 24-28, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

b *16 november. – Tekst van de beschrijvingsbrief voor de edelen:*

[*Opschrift:*] Beschrijfbrief aen den rentmeesters Bewest- ende Beoosterschelt om de edelen te beschrijven.

Also in de leste resolutie van den Staten van den III^en^ septembris XLVIII ghesloten ende belast was uw E. te lossen twee obligatien bij den Staten ghegheven ter causen van de 25.000 gulden der Co. Ma.^t^ gheconsenteert, beloopende ter sommen van 16.000 lb.^en^ nu te Bamismerct lestleden, ende dat denzelven tijt overstreken is zonder tselve te volbrijnghen in gheheele oft in deele, overmits naer u rapport de pennijngen daertoe ghedestineert meestendeel gheemploijeert zijn totte wachten van den lande ende andere nootsakelicke lasten van dien, daerom zoo heeft het mijn eerweerdighe heere den bisschop als prelaet van Middelburch ende mijnen heere van Wacken ghelieft den Staten van den lande te doen beschrijven om te adviseren eenich bequaem middel om de voors. obligatien te moghen lossen ten minsten laste van den lande, ende beletten den cours van den interest ende fret dwelck daerop zoude moghen loopen; sult daeromme naer ouder costuijmen doen beschrijven de edelen van Bewesterschelt,[1] eensdeels het tweede leth van den Staten, opdat zij den XXIII^en^ november nu loopende savonts in de herberghe zijnde swoensdaechs daeraen moghen volcomelick resolveren op het voors. poinct.

Hiermede etc., den XVI^en^ novembris 1568.

– Afschriften: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 24-24v; (ca. 1660) ZA, Familiearchief Van Borssele van der Hooge nr. 58, f. 90v-91. – Regesten: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 198, nr. 70; Heeringa, in: VROA 1916 II, p. 212, nr. 230.

16 november, Middelburg. – Tekst van de beschrijvingsbrief voor de steden:

[*Opschrift:*] Beschrijfbrief aen de steden ter cause als boven.

Eerweerdighe, wijse ende zeer voorsienighe heeren etc.

Also op de lossinghe van der Staten van Zeelant obligatien, ghegheven ter causen van de 25.000 guldenen nu onlancx der Co. Ma.[t] gheconsenteert, die den III[en] septembris belast waren te lossen Bamismerckt lestleden, zwaricheijt valt overmits dat de pennijngen daertoe ghedestineert meestendeel gheemploijeert zijn tot nootsakelicke lasten van den lande die men nijet en heeft connen ghemijden, als wachten ende andere, ende dat den interest oft fret van de voors. obligatien nu loopende grootelicx redundeert tot schade van den lande van Zeelant, so heeft het mijn eerweerdighe heere den bisschop als prelaet van Middelburch ende mijn heer van Wacken goet ghedocht de Staten van den lande te doen beschrijven ten eijnde men daerinne zoude versien; daerom zal uw E. believen te schicken alhier tot Middelburch uwe ghedeputeerde volcomelick ghelast den XXIII[en] november nu loopende, om swoensdaechs daeraen desen aengaende te resolveren ten meesten oirboir van den lande. Eerweerdighe etc.

Uuijt Middelburch den XVI[en] novembris 1568.

Onderteeckent: Uw E. goetwillich dienaer, wat ick vermach, Christophel Roels.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 24v-25. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 198, nr. 71.

Aernt Jansz. zijne vacatien van gereyst te zijne ter Goes, Reymerswale ende Cruyningen met brieven van desen rentmeester [*Philibert van Serooskerke*] volgende den last van zijn Ex.[cie], inhoudende bescrivinge van de Staeten van Zeelandt, waerinne hij gevaceert heeft overmidts den grooten vorst ende ijsganck den tijt van elff[a] daghen, tot 10 st. sdaechs, facit 5 lb. 10 s.[b] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 218, f. 167.*[2]

c Edelen comparerende: Buren, W. Haemstede, A. Haemstede, A. Haemstede, J. Serooskercke, W. Cats.

Op desen dachvaert zijn gheweest mijn eerweerdighe heer mr. Adriaen de Proost vanweghen den graef van Buren, jonckheren Witte, Adolf ende ende Arent van Haemstede, Jacob van Serooskercke ende Willem van Cats, Cornelis Francoissen Tas ende Adriaen van Campen, secretaris, over die van Middelburch, Lenaert Rutsen, pennijnckmeester van Schouwen, ende mr. Cornelis Backer, secretaris, over die van Ziericzee, Franco Campo over die van Reijmerswale, Job Willemss. Goeree ende mr. Cornelis Bruijne over die van der Goes.

– ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 25, in de marge naast het afschrift van de bovenstaande beschrijvingsbrief aan de steden.

e *[24 of 25] november. – De Staten van Zeeland besluiten dat de rentmeesters van Bewester- en Beoosterschelde de obligatie zullen betalen die berust onder twee Italiaanse kooplieden te Antwerpen, zulks op rekening van de 25.000 gulden die onlangs aan de koning is toegestaan, en dat men de beide andere obligaties, groot 17.000 gulden, zal lossen met de opbrengst van de verkoop van rentebrieven, waartoe octrooi zal worden aangevraagd.*

[*Opschrift:*] Op den dachvaert van de generale Staten van Zeelant, gehouden den XXVIII[bb] novembris XV[C] LXVIII[tich] ter presentie van der eerweerdige vader in Goode heer Nicolas de Castro, bisschop van Middelburch, mijn heere Anthonis van Bourgoigne, heere van Wacken, gouverneur bij provisie van tlant van Zeelant, mr. Adrian de Proost, Gillis P. Cheijs, burgemeester, ende Adrian van Campen over die stadt van Middelburch, Job IJemantsz., secretaris, vanwegen burgemeester ende schepenen der stede van Zierixee, ende Jacques Cornet, burgemeester, ende vanwegen der stadt van der Goes.

Bij gemeenen advijse van de voors. gedeputeerde van de Staten slants van Zeelant is geresolveert ende geaccordeert dat die rentmeesters van Bewest- ende Beoisterschelt in Zeelant sullen mette reste van heure slooten lossen ende quijcten eene obligatie van achtduijsent guldens rustende onder de heeren Petro Spinola ende Thomas Fresco, coopluijden van Genua residerende tAntwerpen, ende dat op reeckeninghe van den

25.000 guldens onlancx geconsenteert de Co. Ma.[t], verschijnende den XXII novembris 1568 jegenwoordich.

Voorts is geresolveert ende gesloten bij de voors. Staten dat men lossen sal die voors. twee resterende obligatien bedragende seventhienduijsent guldens, ende dat men die voors. 17.000 guldens vinden ende furneeren sal bij vercoopinge van losrenten op de generale Staten slants van Zeelant, te lossen den penninc XVI[en], daervan de rentmeester Bewesterschelt lichten ende ontfangen sal die 12 duijsent guldens, ende die resterende vijffduijsent guldens bij den rentmeester Beoistenschelt, auctoriserende daertoe bijde de voors. rentmeesters omme die voors. renten te vercoopen bij uijtsettinge van billetten over geheel Zeelant, ende dat binnen den tijt van drije weecken naestcommende; waertoe is geordonneert dat men te hoove versoecken ende vercrijgen sal octroij van de Co. Ma.[t].

Des toirconden hebben die Staten dese onderteijckent ten dage, maende ende jare als boven.

Ende was onderteijckent: N. de Castro, vanwegen den grave van Buren A. Proost, vanwegen burgemeesters ende schepenen der stadt Middelburch A. van Campen, vanwegen die burgemeesters ende regeerders der stede Zierixee Job Claes Yemantsz., vanwegen der stadt van der Goes J. Cornet.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 342v-343. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 200, nr. 79.

25 november. – Adriaan van Campen bericht namens de Staten van Zeeland aan de pensionaris Roels dat zij besloten hebben de 17.000 Carolusgulden, die zij op de obligaties nog schuldig zijn, te vinden door de verkoop van rentebrieven, losbaar tegen de penning 16, en verzoekt hem namens de Staten bij de Raad van Financiën een rekest om octrooi daartoe in te dienen.

[*Opschrift:*] Aen den pensionaris van den Staten van Zeelant.[c]

Eersame voorzieninghe welbeminde vriendt, ick gebiede mijn jonstelijcken U.L. ende insgelijcx aen mr. Jacob Zagarus. Dese jegenwoordige is alleenlijcken omme U.L. te veradverteeren als dat op ghisteren die gemeene Staten van Zeelant vergadert zijn geweest in sbisschops hoff,[d] alwaer bij gemeenen advijse van deselve Staten geaccordeert is dat de rentmeesters Bewest- ende Beoisterschelt furneeren ende betalen sullen de heeren Pieter Spinola ende Thomaso Fresco, cooplieden van Genua residerende tAntwerpen, die somme van achtduijsent Carolusguldens, ende dat op reeckeninghe van 25.000 guldens die de Staten van Zeelant zijne Ma.[t] geconsenteert hebben ende waervan gegeven haere obligatien verschijnende binnen die maent van novembris jegenwoordich, welcke voors. obligatie die voors. heeren Spinola ende Fresco onder haer hebben ende ons hebben doen aensoecken omme te hebben betalinghe ende satisfactie van dezelve obligatie. Ende alzoe die Staten hem jegenwoordich benaut vinden ende gheen middel en hebben omme die voors. obligatie, inhoudende alnoch 17.000 guldens, promptelijcken te betalen, ende dat tot grooten interreste van deselve Staten weesen soude deselve somme te continueeren op fret ende interrest van de borsse van Antwerpen, wesende ordinaris twalff ten honderde, soo hebben die voors. Staten gesloten ende geaccordeert dat men die voors. somme van 17.000 guldenen vinden ende furneeren soude bij vercoopinge van losrenten op de generale Staten ende steden van Zeelant, te lossen den penninck XVI, auctoriserende daertoe den voors. rentmeesters van Bewest- ende Beoisterschelt, breeder blijckende bij de acte op denselven dachvaert bij mijn daervan gemaeckt ende bij de voorn. Staten onderteeckent, die ick onder mijn heere reverentissimo gelaten hebbe omme U.L. te leveren ende registreeren.

Ende alzoe die voorn. vercoopinge van renten niet geschieden en mach sonder octroij van zijne Ma.[t], soo hebben die voorn. Staten van Zeelant mijn belast u te schrijven met desen expressen boode dat ghij vanweegen die voorn. Staten die van de Financien der Co. Ma.[t] bij requeste verthoonen sult die voors. benautheijt van de Staten, ende dat deselve gheen middel en hebben omme die voors. 25.000 guldenen te betalen dan bij vercoopinghe van

losrenten die penninck XVI op de generale Staten ende steden van Zeelant, versoeckende daromme van zijne Ma.t octroij omme de voors. renten te moghen vercoopen. Ende van des te doene en wilt niet zijn in gheenen gebreecke, mitsgaders van ons te adverteeren wat U.L. in dese ende dandere saecken van de Staten gedaen ende uijtgerecht mach hebben; ende sult daerinne die voorn. Staten aengenamen dienst ende vrientschappe doen.

Kenne Godt almachtich die U.L. spare in gesonde ende prosperiteijt. Geschreven tot Middelburch in haeste den XXV novembris 1568.

Ondergeschreven: U.L. sal dese moghen communiceeren met mr. Jacob Zagarus, die u hierinne behulpsaem weesen sal. Noch ondergeschreven: Die all uwe goetwillige vriendt ende dienaer, bij last ende commissie van den Staten; onderteijckent: A. van Campen.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 31v-32v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 199, nr. 78.

[Voor november 26][3]. – De Staten van Zeeland verzoeken de koning om terugbetaling van de kosten van de wachten en de voorschotten die zijn gedaan tot betaling van die troepen.

Aen den coninck.e

Verthoonen in alder reverentie die drije Staten slants van Zeelant, hoe dat ter ordonnantie van mijn heer van Wacken etc., superintendent van den lande van Zeeland, ende nu bij mijn heere van Catthem, oock superintendent van den lande voors., gestelt ende gecontinueert sijn int beginsel van de oproerten van desen jaere de wachten soo te water als te lande op de dijcken aldaer, tot defensie ende beschermisse van de gemeene zeevaert, daeraff de welvaert van dese lande dependeert; de costen van dewelcke genomen tot Kersmisse naestcommende beloopen over die tweeduijsent guldenen. Ende alzoe deselve gestelt sijn dagelijcx te vermeerderen ende van outs geplegen sijn geweest gehouden te wordene bij de[f] extraordinaris bede van uwe Ma.t, ende dattet den Staten van Zeelant niet mogelijck en is deselve costen te dragen ende te vervallen, overmits die lastige dijckagien ende andere ordinarise costen van den lande voors., daermede sij nootelijck belast sijn; bovendijen dat zij nu in maio laestleden zeeckere private persoonen, borgers van Middelburch, verwillicht hebben te leenen 1800 guldens den capitainen van de soldaten in Zeelant in garnisoen liggende omme te beletten die incursien die deselve soldaten door faulte van betalinghe van hunne soldien doende waren over tplatte lant aldaer, van denwelcke bij de voorn. capitainen alnoch gheen restitutie gedaen en is ende anderssins gheen betalinge en is te verwachten, ende daervoorens nochtans die voorn. Staten hemluijden verbonden hebben aen de voors. private persoonen, ende alzoo genootsaeckt souden sijn de voors. geleende penninghen te moeten furneeren ende op te brengen, grotelicx tot hunne schade ende prejudicie, indien bij uwe Ma.t daerinne niet versien en werde.

Bidden daromme de voorn. thoonderen dat uwe E. Ma.t believe hemluijden te willen doen rembourseeren van hunne penningen tot nu toe verschoten ende te verschietene in de wachte voors., naer ouder coustumen uijt uwe Ma.t extraordinarisse bede, oft anderssins te bewijsen ander middel om daerop de voors. penningen te verhalen; ende alzoe in Engelant groote appresten van oorlogeschepen gemaeckt worden, de voors. wachten te moghen continueeren ende oock vermeerderen indient noot zij, tot conservatie ende vrijdom van dese erffnederlanden ende de gemeene zeevaert, want indien men daerinne niet en voorsiet, soo sullen die Staten bij gebreecke genecessiteert sijn hun borse te sluijten ende de zeevaert open ende sonder macht te laten; versoeckende oock dat uwe Ma.t believe hunlieden schadeloos, costeloos ende indempne te houden van de voorn. 1800 guldenen den voorn. capitainen geleent jegens die voorn. private persoonen, overmits deselve betaelt sijn geweest in afcortinge van de souldijen van uwe Ma.ts soldaten in Zeelant in garnisoen liggende.

Twelck doende.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 34-34v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 199, nr. 77.

1 december, Le Cateau-Cambrésis. – De koning beveelt alle ambachtsheren, leenmannen en onderzaten van Zeeland Beoosterschelde de ordinaris bede op te brengen van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet, die op verzoek van Prelaat en Edelen van Zeeland voor één jaar is verlengd, ingaande 29 augustus 1568.

Allen ambochtsheeren, leenmannen ende ondersaten over al Beoisterschelt in onsen lande ende graefscepe van Zeelandt, saluijt.
Alzoe wij tot ernstiger bede ende begeerte van Prelaet ende Edelen denzelven lande lande van Zeelandt, ende om zekere redenen ende consideratien ons daertoe mouverende gecontinueert hebben dordinaris bede van twalf grooten steenschietens ende acht grooten bij der breede op elck gemet landts ten vollen schote, tvrije medegaende, over al tvoern. landt van Zeelandt, ende dit voor eenen anderen tijt van eenen jaere, ingaende decollacio Johannis [*29 augustus*] lestleden in dit jegenwoordich jaer XV^{C} achtentzestich, ende in allen vormen ende manieren als de voors. ordinaris bede voor zess jaeren by den voorn. Prelaet ende Edelen mitgaders de gemeene steden van onsen voors. lande van Zeelandt, representerende de drije Staten desselfs landts, lestmael geconsenteert is geweest, om welcke bede te innen wy insgelijcx gecontinueert hebben het vonnisse van burchgrave ende leenmannen binnen St. Annelandt, grondt ende aerde van Zeelandt, den VIII^{ten} octobri in jaer XV^{C} eenentzestich gewesen; ende wandt om de groote menichfuldige lasten ende costen die wy ungelycx te dragen hebben in vele ende diversche manieren van noode zij de penningen van der voors. ordinaris bede mit aller diligencie te doen innen ende upbeuren om ons daermede te mogen behelpen, soe eest dat wij u allen ende elcken van u besundere ontbieden ende bevelen wel scerpelick, mitgaders oock alle schouten over al tquartier van Beoisterschelt tot elcker maelstede ende elcken zunderlinge, dat zij ten eersten sondage nae de publicatie ende verkundinge van desen zonder langer delay gebot doen ende den dyssendach daeraen volgende den ban, elck in zijn bedrijff ende schoutambocht, van de voors. twelf grooten steenschietens ende acht grooten bij der breede, verschenen decollacio Johannis lestleden, ende dat noch de voors. ambochtsheeren oft heure clercken over al Beoisterschelt commen binnen veerthien dagen nae de publicatie ende verkundinge van desen zonder langer vertreck bij onsen lieven ende getrouwen raedt ende rentmeester generael van Zeelandt Beoisterschelt, Bruninck van Wyngaerden, oft zijnen gecommitteerden clerck binnen onser stede van Ziericxzee, ende doen rechtvaerdige leveringe mit specificatie van blocken ende baenders mit geestelicke ende geprevilegeerde persoonen, edelen ende poorters van Ziericxzee voors., van den erfven hemluyden alleenlick toebehoorende nae oude coustume; ende degene die daer nyet en commen binnen den voors. tijden ende doen rechtvaerdige leveringe als vooren, soowel van de poirteren erfven als anderssins, en sullen daernae te leveringe nyet ontfangen worden, alzoe wij tzelve onsen voorn. rentmeester ende zijnen gecommitteerden clerck scarpelick verboden hebben ende verbieden bij desen.

Voorts alzoo int consenteren van twaelf grooten steenschietens ende acht grooten bij der breede geseyt ende gesloten is volgende tdipo[si]tyff van der acte van denzelven consente, dat men de geschote penningen innen ende ontfangen souden mit alsulcken recht ende coustuymen als men van ouden tyden gewoonlick is van doene; te wetene dat eenyegelicken van de voors. ambochtsheeren oft heure clercken ende schouten panden soude in des anders bedryff ende ambochte binnen elcker vorsche aen erfven ende aen have dat hem gereetst wesen zoude, tot vierschatte eygen volstaende panden toe, voor alsulcken gebreken als den ambochtsheeren oft heure clercken ende schouten in de voors. bede ende geleyde penningen hebben souden, soe ontbieden wij daeromme ende bevelen allen scepenen van elcker maelstede over al Beoisterschelt, ende elcken van hem besundere, up verbeurnisse van heuren lijfve ende alle heure goeden, dat zij tot vermaninge van den voors. ambochtsheeren oft schouten in elck ambocht ende maelstede over al Beoisterschelt daer

scepenen zijn dit helpen volcommen, aensetten ende bewysen, briefven van eijgendomme, scuttinge ende afsteken daeraff bezegelt geven, tot vierschatte eijgen volstaende panden toe, binnen elcker vorssche, soe dat wy oft onsen voorn. rentmeester ende onse voors. ambochtsheeren oft heure clercken over al Zeelandt gheen hinder oft letsel daervan en gecrijgen, ende dat dezelve ambochtsheeren oft heure clercken over al Beoisterschelt de geleijde ende geschoten penningen van heuren ambochte ende leveringe bynnen den voors. tyt uuytreycken en betalen onsen voorn. rentmeester oft zijnen gecommitteerden clercq oft ijemanden anders, in goeden gelde nae onse ordonnancien ende evaluatie, van den eerste ende gereetste penningen van hueren ontfanck, die gehouden wordt ons daeraff goede rekeninge, bewijs ende relicqua te doene alst behoort.

Ende voorts waert zake dat in de voors. bede ende geleyde penningen ende in de betalinge van dien eenige verswymenisse[4] geschiede, bij wijen tzelve wesen mochte, ende alle zaken nijet volbracht oft voldaen en waren als voors. es, dat zouden wij houden ende verhalen het ware aen eenige van onse ambochtsheeren, schouten, scepenen, onsen ondersaten oft andere, gelijck aen dieghene die ons van onse heerlicheijt zoude willen verminderen oft versteken; ende bevelen wij bij desen onsen voorn. rentmeester oft zijnen gecommitteerden de wederspenninghe te doen vangen ende in onse vangenisse houden ter tyt toe die daeraff gecorrigeert ende de ongehoorsaemheijt gebetert zal wesen; want ons alzoe gelieft.

Gegeven opt Casteel in Cambresijz onder onsen contresegel hierup gedruct in placcaete, den eersten dach van decembri XV^{C} achtentzestich.
Onder stondt gescreven: Bij den Coninck; noch beneden: d'Overloipe.
– *Afschrift: ZA, Rekenkamer I B-O 1174, f. [i]v (opschrift:* Copie. By den coninck*; in de marge:* Debet dese acte auctentijck*). – Regest: Fruin, Rekeningen, p. 201, nr. 1057.*

1 december. – De koning beveelt alle ambachtsheren, leenmannen en onderzaten van Zeeland Bewesterschelde de ordinaris bede op te brengen van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet, die op verzoek van Prelaat en Edelen van Zeeland voor één jaar is verlengd, ingaande 29 augustus 1568. – Origineel (volgens Fruin 'met het opgedrukte contrazegel van den koning in roode was'): ZA, Rekenkamer I B-O nr. 443 (verloren gegaan in 1940).– Regest: Fruin, Rekeningen, p. 201, nr. 1056.

1 december. – Pensionaris Christoffel Roels geeft aan de Staten van Zeeland verslag van zijn bemoeiingen betreffende de verlenging van het octrooi tot heffing van de imposten en van dat van de ordinaris bede, de terugbetaling van de kosten der wachten en voorschotten aan de troepen, de verpachting van de duinen, en het geschil met die van Vlissingen en Arnemuiden.

[*Opschrift:*] Missive aen den Staten van Zeelant.
E. wijse voorsieninghe ende discrete heeren, all vooren gedienstelijcken mijn gebiedende in uwe E. goede gratie. Achtervolgende mijn commissie soo hebbe ick te Brussel gearriveert sijnde terstont soo in de Finantien als in den Secreten Rade geexhibeert requesten uijt den Staten name van Zeelant tot voorderinghe ende expeditie van heurlieder affairen ende andersins, soo dat behoirt; ende hebbe tot noch toe redelijcken voorspoedt gehadt in alle saecken mijn belast, overmits soo ick niet en twijffele die belooften van gratuiteijten ende schencken die hem gedaen sijn, soo bij uwe E. missive als oock bij mijn mondelingen, soo mij belast was te doene.

Ende eerst aengaende die imposten, soo is in de Financie op de requeste van de Staten geresolveert dat zij hem genoech conformeeren met den advijse van die van Hollant, behoudelijck dat zij voor eenige volcommen resolutie begeeren oock te weeten het advijs van die van den Secreeten Rade, alwaer ick noch gheen bescheet en hebbe connen recouvreren. Niettemin die commis van Loo heeft mijn geseijt dat men daerentusschel[g] wel mach procedeeren tot verpachtingen van deselve imposten naer oude coustumen;

ende hoope door mijn heeren van Indevelde ende Bruxella goede expeditie te verwerven, diewelcke ick insgelijcx verwillicht hebbe tonswaerts met beloofte van danckbaerheijt.

Voorts noopende die continuatie van de ordinaris bede van den schote, soo is die requeste dijenaengaende gesonden aen zijne Ex.[cie] om alsdan voorts te appoincteeren, soo behoirt; ende heeft mij mijn heer van Loo geseijt dat hij dijenaengaende binnen corten tijt als van acht ofte thien dagen wel verhoopt goede antwoorde, gelijck die selffde saecke bij die van der Finantien gerecommandeert is aen mijn heer die thresorier Schets, die alsnu in den leger is vertrocken. Ende ick oock van den Staten wege hebbe den voors. heere dieselve saecke bij missive gerecommandeert, want van drije missiven gedestineert aen mijn heere de president Viglius, den commis van Loo ende den thresorier Schets, soo hebbe ick in absentie van mijn heere Schets eene gegeven aen mijn heere Damhoudere, diewelcke onse saecken ter herte nempt ende doet alle voorderinghe hem mogelijck sijnde.

Aengaende tremboursement van de costen van de wachten, soo is bij mijnen heeren van de Financien geresolveert die te verhalen naer ouder gewoonte op de extraordinaris bede ende daervan gegeven te worden ordonnancie, eerst nochtans gesien hebbende die declaratie ende specificatie van deselve costen, wat die mette maent beloopen ende tzedert wanneer die sijn begost geweest; daromme omme deselve ordonnancie te gecrijgen sal goet sijn mij over te senden die declaratie van deselve costen.

Ende aengaende die 1800 guldens verschoten aen de knechten in Zeelant in garnisoene liggende is geordonneert memorie gehouden te worden dat men van de betalinge deselve te doene tselve sal afcorten ende inhouden omme den Staten daervan remboursement te geven; ende is tselffde alzoe geaposilleert bij den griffier van de Financien.

Op de requeste van den Staten van Walcheren is geappostilleert dat men aleer dijenaengaende te resolveeren hooren sal het rapport van Jacob van Campen, hoeveel die weijden van de duijnen jaerlicx uijtbrengen.[5] Indien die somme cleijn is, soo sijn die heeren van de Financien wel gesint, gelijck mijn van Loo geseijt heeft, dat men versachte clausule ende conditie in de verpachtinge sal insereeren. Daromme omme deselve saecke te brengen tot goeden effecte is daertoe te verwilligen den voorn. Jacob van Campen, aen denwelcken bij de heeren van de Financien wordt geaddresseert eenen beslooten brieff met onser supplicatien, zulcx dat dexpeditie van deser saecke teenemael op hem ende uwe E. is berustende.

Aengaende tdebat jegens die van Vlissinghen ende Armuijden omme te hebben recouvrement van hunne achterstellen van de imposten, soo hebbe ick mijn neersticheijt gedaen om daeraff rapport gedaen te wordene bij doctor Hermes, die tselve in handen heeft, ende hebbe hem eenichsins gereet gevonden, overmits zeeckere presenten van hespen ende tongen die ick gedaen hebbe uijte Staten name, seggende dat ick wijn was verwachtende, daer hij mede in deijlen soude omme dieselve te begieten, waeraff ick nochtans gheen last gehadt en hebbe, maer om den heere te abordeeren was mijn nootsakelijcken tselve te doen, overmits zeecker quellinge van gebreecke daerdoor hij nu veel moijelijcker geworden is; ende hoope oock desen aengaende goede expeditie te moghen gecrijgen.

Reurende die vercoopinge van renten ter somme van 17.000 guldens eens den penninck XVI[e], soo hebbe ick als huijden requeste gepresenteert[h] ende verworven van de heeren van de Financien consent om tselve te doen, behoudelijck dat men alleer die requeste sou senden aen zijne Ex.[tie] om tselve te advoijeren, indien hem goet dunckt, ende a[l]sdan daervan te verleenen octroij, soo dat behoirt, dwelck tsamen uijten legere overcommen sal met resolutie van de ordinaris bede, soo die heeren dat toeseggen.

Ende overmits die heeren van de Financien ende sommige van den Secreten Rade, te wetene van Loo, Damhoudere, Indevelde, Bruxella ende doctor Hermes sommige gratuiteijten ende presenten gelooft ende toegeseijt sijn uijten Staten name, ende ziluijden ter dijer oorsaecke vlietiger op de Staten saecken gebesoigneert ende geletht hebben ende dagelijcx letten ende besoigneerden doende oock recommandatie aen zijne Ex.[tie] van den Staten saecken voorn., soo dunckt mijn nootelijcken dat men om hemluijden moijete ende

gewillicheijt te recompenseeren wel behoorde tselve te volcommen, opdattet niet en schijne dat ick henluijden beuselen wijs maecke, ende ick daerdoor beschaempt blijve ende crijg eenige scheeve antwoorde van tgeene wij noch te vercrijgen hebbe, ofte immers seer lange ende quade expeditie. Hec illa piacula sunt, quibus licet expiare omne impedimentum, et ut inquid illo; si nihil attuleris, ibis Homere foras.[6]

Eerweerdige edele wijse voorsieninghe heeren, van desen mijnen wedervaren hebbe ick uwe E. willen adverteeren opdat ghijluijden niet en sout ignoreeren hoe dat ick daerinne gehandelt hebbe, houdende den boode eenen dach ofte twee langer om van alles bescheet te schrijven; indien daer ijet toe te doen valt, dat uwe E. mijn daeraff willen veradverteeren opdat tselve bij mijn gedaen mach worden, tgunnen contentemente hiermede mijn jonstelijck gebiedende aen uwe E.[i]

Uijt Bruissele den I^en^ dach van december LXVIII.

Ondergeschreven: Die al uwe gewillige dienaer, wat ick vermach, t'uwe dienste gereet, Ch. Roels.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 32v-34. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 200, nr. 81.

1 december, Brussel. – (Pensionaris Christoffel Roels) doet de heer van Wakken verslag van zijn bezoek aan Marc Provost, onder verwijzing naar diens ingesloten brief, en vraagt hem te bevorderen dat aan invloedrijke personen geschenken worden gegeven.

[*Opschrift:*] Au seigneur de Wacken et Catthem, superintendent de Zelande.

Tresnoble et treshonnoree seigneur. Apres toutes humbles recommandations plaira scavoir a V.S.^rie^ comme j'aij esté sur Marcq Provost pour luij ramantevoir de ses devoirs envers voz affaires, et par ces encloses seres a plain informé du succes dicelles. Il me dict si le messagier eut peu attendre jusques apres le lendemain qu'il auroit envoijé plus ample depesche. Touchant les [*Hier een spatie van ca. tien tekens hs.*], s'on vous a envoijé quelque information, la pourres addresser audict Provost. Moij de ma part feraij tout ce que me recommanderés en ce et toute aultre chose, et desire de faire service que soit aggreable a vostre S.^rie^. Des affaires des Estats a quel terme ils soijent le scaurés par mes lettres envoijés ausdicts Estats, et vous prie de pousser en avant qu'on puisse faire quelque present a ces seigneurs qui nous assistent a noz affaires, qu'il nous viendra a propos de les gaigner pour une aultre fois par ce moijen; car comme jentens on brasse quelque aultre petition aux Estats de Zelande.

A tant, tresnoble et treshonnoree seigneur, prie le Createur vous monsieur maintenir en Sa saincte garde. De Bruxellis Ier de decembre 1568.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 37v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 200, nr. 82.

1 december, Brussel. – Christoffel Roels doet de bisschop van Middelburg verslag van zijn gesprekken met Van Loo en een ongenoemde schilder, en verzoekt voor de bevordering van de belangen van de Staten enige gelden beschikbaar te stellen.

[*Opschrift:*] Reverendissimo Middelburgensi.

Reverendissime et amplissime pręsul, patrone unice. Litteras R.T. mihi commissas ad commissarium Van Loo et pictorem fideliter exhibui – – – *(verder over de privézaken van de bisschop).*

Ego cogor hic adhuc hærere per aliquot dies donec perfecerim negocia Ordinum; quid in ijs egerim, pernosces ex litteris meis ad Ordines Zelandię. Et sano peropus est ut xęnia aliqua dentur, quibus excitentur ad favorabilem expeditionem; nam ea spe ipsi mihi adiumento sunt, ut consequamur quæ voluimus. Quare quid hic mihi sit agendum cupio perscribas. Hoc pacto tuum quoque negocium aliquanto favorabilius sine sumptu tuo effereris. Videntur mihi mussitare de nova petitione. Ego laus superis nunc certius valeo, et nulla alia ex re

valetudinem videor recuperasse quam ex nostrate pane. De tua valetudine spero omnia prospera, nam ea mihi curę est, ut patrono tam clementi et benigno diu uti possim; nam in te solo spes rerum mearum recumbit.

Deus optimus maximus te mihi diu servet incolumen. Bruxella, I decembris 1568.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 38. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 200, nr. 83.

1 december, Brussel. – (Christoffel Roels) schrijft mr. Adriaan de Proost dat hij redelijk geslaagd is in zijn missie voor de Staten, maar dat hij geld voor geschenken nodig heeft; Uytwijck heeft hij niet kunnen spreken.

[*Opschrift:*] Missive aen mr. Adriaen de Proost.

Eerwaerde wijse ende zeer voerzienighe. Naer alle [be]hoorlijcke groetenisse ende recommandacien zoo laet ick uw L[iefde] weten dat ick tot noch toe redelijcken voerspoet in de Staeten affairen gehadt hebbe, ghelick ghy tselve zult verstaen uuijt mijnen brieff die ick aen mijne heeren de Staten geschreven hebbe. Maer alzoot hier all met schencken te doen is[j], zoo ist nootzaeckelijck conform onse geloften tselve te doen, willen wij nu cortte expeditie crijgen ende op een ander tijt verhoort werden; daerom tot sonderlingen dienst van de Staeten van Zeelandt. Aengaende dat mij belast was van uw L. Uuytwijck[k] te spreken, soo heeft mij Pompilus [*Numan*] geseyt dat hij alhier geweest is ontrent vijff of ses dagen voer mijn arrivee; waer hij vervaren is en weet ick nijet. Compt hij ter handt, ick zalts gedachtich zijn.

Eerweerde wijse ende zeer versienige heere, hiermede mij gedienstelijck gebiedende in uw L. goede gratie, ende van jouffrouw uwe compagne mettet geheel huijsgesin; bidde Godt almachtich ulieden te sparen in gesonde. Uuijt Brussele den ieersten decembris 1568.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. [42]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 200, nr. 84.

1 december, Brussel. – Pensionaris Christoffel Roels dringt bij Adriaan van Campen, secretaris van Middelburg, aan op het zenden van geschenken aan invloedrijke personen in het belang der Staten.

[*Opschrift:*] Missijve aen Adriaen van Campen, secretaris van Middelburch.

Eersame wijse discrete ende zeer voorsienige heere, ick gebiede mij gedienstelijck in uw goede gratie. Al eest dat uwe liefde volcomelijck van de Staten affairen geinformeert zal worden door mijnen missijve aen den voornoemde Staten, nochtans om mijne particuliere affectie te voldoene en hebbe nijet connen gelaeten met drije wordekens uwe liefde te groeten, hem deselve zaecken recommanderende, ende dat men tot voerderinge van deselve hem haeste met schencken te doen, om de heeren te houden int goet debvoir dat zij den Staeten doen; ende want ick nijet en twijffele ghij en sult hierinne doen alle neersticheijt u mogelijck zijnde, want tselve grootelijck concerneert den dienst ende avancement van de Staten. Sonder meer schrijvens stelle tselve in uwer liefden discretie.

Eersame wijse discrete ende zeer voorsienige heere, mij jonstelijck recommanderende in uwer liefden goede gratie, bidde den Almachtighen u te gesparen in gesonde. Uuijt Bruissele den ieersten X[bris] 1568.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. [42]v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 201, nr. 85.

5 december. – Adriaan van Campen, secretaris van Middelburg, bericht mr. Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen van Zeeland, de ontvangst van zijn brieven, verzoekt hem te bewerken dat in het octrooi tot verkoop van renten wordt opgenomen dat deze losbaar zijn tegen de penning 16 of 15, en belooft zijn best te zullen doen dat de Staten zich dankbaar zullen betonen jegens de heren die hun zaken bevorderen.

[*Opschrift:*] Missive aen den pensionaris van de Staten van Zeelant.[1]
Eersame ende welbeminde vriendt, ick gebiede my tuwaerts. Ick hebbe uwer lesten brieff ontfangen, zoo oock hebbende die Staten heurlieder brieff, dewelcke wy op huijden geopent ende gelesen hebben, ende bij deselve verstaen dat uwe liefde volgende myn schrijven ende last vanwegen de Staten van Zeelandt gedient hebt van requeste om t'obtineren ende vercrijgen octroy om te mogen vercoopen 17.000 guldenen renten, te lossen den penninck XVI[e]. Ende alsoo de Staten vreesen dat zij qualijck de voors. somme van 17.000 sullen connen vinden ende furneren bij vercoopinge van losrenten te lossen den penninck XVI[e], hebben mij andermael gelast uwe liefde te willen schrijven dat ghij int voirs. octroij doet insinueren de voors. 17.000 te mogen vinden ende furneren bij vercoopinge van losrenten te lossen den penninck XVI[e] ofte XV[e]. Voirts zoo hebben de heeren van Wackene ende andere gedeputeerde van de Staten van Zeelandt uwen voirs. brieff geopent ende gelesen, hebbende denselven brieff gesonden domino reverentissimo ten fijne men op deselve eijndelinge soude mogen resolveren, nyet twijffelende hij metten iersten hier van Weschoven comen sal om de Staten te vergaderen ende tsamen resolveren. Ick hope dat de goede heeren dije uwe liefde toegeseijt heeft danckbaer te zijn nyet vergeten werden sullen, waertoe ick niet laten en sal mijn uuijterste debvoir te doene.

Kenne Godt, die uwe liefde spaere in gesontheden ende voorspoet. In haesten te Middelburch desen V[en] decembris anno 1568.
Ondergeschreven: De alle uwe goetwillighe vriendt ende dienaer voirn.; onderteeckent: A. van Campen. Op de rugge stont geschreven: D'eersame voersienige ende seer discrete mr. Christoffel Roels, pensionaris van den Prelaet ende Edelen van Zeelandt, wesende tegenwoordich te Bruissel.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 43-43v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 201, nr. 86.

a *Hs.*: *gewijzigd uit* twaelf.
b *Hs.*: *gewijzigd uit* 6 lb.
bb *Aldus hs.; waarschijnlijk te lezen als* XXIV *of* XXV, *gezien de volgende brief aan de pensionaris.*
c *In de marge:* Recepta XXIX novembris per nuntium Hansken.
d *In de marge:* Vergaderinghe van Staten in mijne absentie, ut in litteris.
e *In de marge: 1)* Den costen bij de supplianten gedaen int stellen van dese knechten sullen gerembourseert sijn naer ouder gewoonte, ende daervan gegeven worden ordonnantie, gesien hebbende de declaratie van de costen; ende aengaende die acht[i]enhondert ponden verschooten aen de knechten in Zeelant in garnisoen liggende sal memorie gehouden worden dat men van de betalinge dieselve te doene tselve sal afcorten ende innehouden om den remonstranten daervan rembourssement te geven. Actum ten bureele van de Financien den XXVI novembris 1568. Geteeckent: J. Gillis. *2)* Attendu quon est en train de paijer les gens de guerre de regiment de monsieur le conte de Megen, aijans esté en garnison en Zelande, ceulx de Finances au thresorier de guerres, Aert Molckman, de tenir ens et rabbatre ausdicts soldars en faisant ledict paijement la somme de 1800 livres a eulx prestees, parler [lezing onzeker] les Estats dudict paijs de Zelande pour leur en faire remboursement qui ou aultrement pour ce pretendent avoir leur recours vers sa Ma.t. Faict a Bruxelles au bureau des Finances le XXI de decembre 1568. Soubsigné: J. Gillis.
f *Hs.*: te.
g *Aldus hs.*
h *Hs.*: geprenseteert.
i *Deze laatste alinea in het hs. geschreven voor de voorgaande, maar met een lijn daarvan afgezonderd en gemerkt met een letter B, denkelijk om aan te geven dat de passage als afsluiting moest dienen.*
j *Hs.*: ist.
k *Hs.*: Uuytwwijck.
l *In de marge:* Recepta sesten decembris per De Gent.
1 Dit is blijkbaar het afschrift van de brief naar de rentmeester van Bewesterschelde; zijn collega van Beoosterschelde zal een gelijkluidend schrijven hebben ontvangen.

2 De rekeningpost hiervoor bevat geen dateringselement; die dáárvoor betreft het rondzenden van een plakkaat gedateerd op 22 september. De volgende rekeningpost betreft het rondzenden van een plakkaat gedateerd op 11 november.
3 Met apostillen d.d. 26 november, waarbij omtrent het eerste punt gunstig wordt beschikt, en d.d. 21 december, met een dergelijk beschikking omtrent het tweede punt (zie noot f). Het rekest moet dus voor 26 november zijn ingediend; misschien heeft pensionaris Roels het meegenomen toen hij op of na 19 november naar het hof vertrok, en is het opgesteld vooruitlopend op het besluit daartoe door de Staten, dat pas op of na 23 november kan zijn genomen.
4 Verswymenisse: verzuim, nalatigheid.
5 Aangaande de verpachting van de duinen was door de Staten van Walcheren een rekest ingediend, dat onder de pachtvoorwaarden zou worden begrepen een verbod om beesten in de duinen te houden (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 35. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 199, nr. 73).
6 Cf. Ovidius, *Ars Amatoria* II.280: Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

[1875 1568 DECEMBER 22, MIDDELBURG]

N.B. Deze dagvaart is niet doorgegaan.

a *8 december. – (De Raad van State) bericht aan de Staten van Zeeland dat de hertog van Alva aan de heer van Catthem een mondelinge opdracht heeft gegeven, waarvan zij goede nota verzocht worden te nemen.*

[*Opschrift:*] Credentiebrieff op mijnen heere van Catthem totter vercoopinge van renten etc.[a]

Lieve besundere goede heeren ende vrunden. Alzoo de hertoge van Aelve, stadthouder, gouverneur ende capiteijn generael van den landen van herwertsovere, last ende bevel gegeven heeft den heere van Catthem u voirs. te houden ende vercleren eenige zaken den dienst ons heeren den coninck ende de welvaert van den lande aengaende, als ghij deur hem breeder zult mogen verstaen, soo eest dat wij volgende de briefven die zijne Ex.[cie] ons te dijen eijnde geschreven heeft u versoecken ende vanwegen zijne Ma.[teijt] ordineren wel ernstelijck dat ghij denselven heere van Catthem in tgene des hij u dienthalven verthoonen zal volcommen geloove geven, ende u daerinne zulx bethoonen wilt dat de zake zoo goeden voirtganck hebben mach als den dienst van zijnre Ma.[teijt] ende uwe eijgen welvaert tselfde vereijsschende is, ende wij u gantzlijcken toebetrouwen.

Lieve besundere goede heeren ende vrunden, onss Heere Godt zij met u. Geschreven te Brussele den VIII[en] dach van decembris 1568.

Onder stont geschreven: Aen de gedeputeerde van de Staten den landts ende graeffschap van Zeelandt in heure naeste vergaederinge binnen de stadt van Middelburch.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 120-121. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 201, nr. 87.

8 december. – De Raad van State draagt de heer van Catthem op aan de Staten van Zeeland mededeling te doen van de propositie waarin de Staten wordt verzocht rentebrieven te verkopen ten einde met de opbrengst daarvan af te lossen de vroeger op verzoek van de regering verkochte rentebrieven, die al op 1 november hadden moeten zijn afgelost, en waarin hun wordt voorgesteld de impost op de ingevoerde wijnen voor één jaar te verlengen.

[*Opschrift:*] Monsr. de Catthen.[b]

Monsr. de Catthem, comme la terme du paijement et acquit des obligations, que les Estatz de Zeelande et d'aultrez paijs de pardeca ont nagairez accordé au Roij nostre Sire, pour sur icelles estre levez deniers comptans au cours et firnissement des fraiz et affairez occurentes, soit expiré a la fin de mois de novembre passé sans que a causé des notables empeschemens furnez en cesdictes paijs et qui continuent encoirez, l'on ait jusques a present peu acheminer et mettre en train quelque novelles aijde pour en aquiter lesdictes obligations ainsy que l'on avoit bien pensé et esperé de faire, a faulte de ce a convenu prolonger icelles obligations

par convention de nouvel interest avecq les merchands aijans furnij lesdictes deniers, son Excellence desirant avancer le plus grand prouffijt de sa Ma.[té] et eviter les excessif fret courant a la charge dicelle a l'occasion desdictes obligations, a advijsé et resolu de convoquer lesdictes Estatz pour leur faire entendre ce que dessus, et les requerir que pour l'acquit de leursdictes obligations ils voulissent vendre touttes sur eulx selon que contient plus amplement de la proposition sur ce dressé; nous aijans sadicte Ex.[ce] enchargé par les lettres du premier de ce mois de faire incontinent convoquer et assembler les Estats, aijans pressé leursdictes obligations, a tel brief jour quil sembleroient convenir, pour ouijr et entendre ce que leur seroit alors proposé de la part de sa Ma.[té]; a quoij son Ex.[ce] vous a denommé et choijsij pour ceulx de Zelande afin de leur faire ladicte proposition suijvant la forme dudict protest, du quel vous envoijons un double cyjoinct, et vous en avons bien volu advijser par cestes, vous requirant bien a cestes que en la prochaine assemblee desdictes Estats de Zelande, que sera a tel jour que les rentmaistres de Zelande Bewest- et Beoisterschelt leur prefigeront par vostre advijs, leur veullez faire ladicte proposition, et que l'effect puisse succeder en conformité de la bonne intention de sadicte Ex.[ce] et avecq toute briefveté, usant en ce de toutes manieres de persuasions que trouverez servir propr[e]s.

D'aultre part actendu que l'impost qui se lieve sur les vins entrans esdictes paijs de pardeca expire de brief, et toutefois pour les grandz et excessifs fraiz que sadicte Ma.[té] a si longuement necessairement soustenu et fauldra qu'elle supporte encoirres pour la tuition desdictes paijs, il ne convient aulcunement delaisser les moijens que y preuvent aijder et secourir. Sadicte Ex.[ce] nous a par ces lettres susdictes, aussij enjoinct, que aux personnaiges commis a faire ladicte proposition aux Estats eussions joinctement a escrire de declarer a iceulx Estatz que la levee dudict impost ne doibt aulcunement estre discontinuee, ains prolonguee du moins pour un an pour au moijen diceluij aulcunement subvenir aux fraiz et despens tant excessifs et necessairez, comme a chacun est notoire; suijvant quoy vous requerons semblabement que a ladicte assemblee des Estats de Zelande vous veulles dune mesme conjuncture insister vers iceulx a ce que pour les raisons susdictes y veullent condescendre en leur endroict a l'accord de la continuation dudict impost pour un an aprez, l'expiration du terme que iceluij a encoirez a durer, s'asseurant son Ex.[ce] qui ne vouldront faire aulcune difficulté au regard de ceste necessité tant inevitable et urgente, sur liquelle asseurance il a faict escrire aux collecteurs et fermiers dudict impost den continuer la levee pour un an ou jusquez a ce que aultrement sera ordonné, esperant quilz tiendront pour aggreable ceste sienne ordonnance; requirans au surplus que du succes de vostre besoigne en ce que dessus vous veullez faire advertence particuliere a sadicte Excellence ou a nous, pour selon ce sij povoir rigler et conduijre.

A tant, monsr. de Catthem, prions le Createur vous avoir en Sa saincte garde. De Bruxelles le VIIIe jour de decembre.

Desoubz estoit escrit: Par ordonnance de messeigneurs du Conseil dEstat du roij; soubsigné: D'Overloope. Le superscription de lettre estoit: A monsr. de Catthem, commis au gouvernement du paijs et conte de Zelande.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 121-123. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 201, nr. 88.

b Jan Janss. betaelt 7 s. g. over sijn sallaris, van gedregen te hebben briefven van desen rentmeester [*Bruinink van Wijngaarden*] aen den wethouders van der Tholen mitsgaders van gelijcken brieven gedregen te hebben aen joncheren Adolf ende Witte van Haemstede ende Adolf van Borssele, beroerende zeeckere vergaderinge van den generaelen Staten van Zeellandt, volgende het scrijven van [den] hertoghe bij zijne missive van date VIII[en] decembris LXVIII; bij zijn quijtancie, 2 lb. 2 s.[c] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1011, f. 52.*

Denselven Pauwels Jansz. betaelt 4 s. g. over zijn vaccatien van drie daghen tot 16 g. sdaechs, van gereijst te zijne van Zierickzee naeer Middelburch met brieven van desen rentmeester

aen den heere van Catthem om te weten wanneer den dach die men zoude van de Staten van Zeellandt te vergaderen, ende was bij hem dach genomen den XVII^en^ decembris LXVIII, volgende het scrijven van der Co. Ma.^ts^ Rade bij haerlieder missive in date VIII^en^ decembris XV^C^ LXVIII, die men hier tsamen overlevert; valent 24 s. – *Ibidem f. 52v-53.*

e *23 december. – (Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen) geeft aan de Staten van Zeeland verslag omtrent de zaken van de verlenging der imposten, de verkoop van rentebrieven, de terugbetaling van het voorschot aan de soldaten en van de kosten der wachten, het geschil met Vlissingen en Arnemuiden, en beklaagt zich over het uitblijven van antwoord op zijn vorige brief.*

[*Opschrift:*] Missive aen mijnen heeren de Staten.
Eerweerdige edele wijse ende zeer voirsienige heeren, ick gebiede mij gedienstelijck in uw E. goede gratie. Ick en kan mij nijet genoech verwonderen dat ick geen antwoorde en crijge op mijne leste missijve; nochtans soo hebbe ick alsdoen genoech te kennen gegeven hoe de saken hier te voorderen zijn, ende is genouch te beduchten waerom onse zaecken hier zoo langhe aen loopen. Ick stel ter goeder discretie van mijnen heeren op dat onse zaecken nu ende op eenen anderen tijt moghen hebben favorabel expeditie zonder treineringhe, ende ick mede sonder beschaemtheijt van beijden zijden die de zaecken van den lande lieff heeft en can anders niet geseggen.

De zaecke van de continuantie van imposten is nu in handen van doctor Hermes, denwelcken gelofte gedaen is, zoo desen aengaende als oock aengaende tproces communicatoer van Vlissingen ende Armuijden; ende is eenen iegelijck wel kennelijck hoe men metten selven heere moet leven, dewelcke gelijck hij materiael is geen geloften zunderling credit en geeft.

Aengaende die vercoopinge van de renten zoo gevet mij oock wonder dat mij niet overgeschreven en wordt, want zoo ick verstaen zoo heeft die hertoch van Alves die Staeten van Zeelandt dijenaengaende doen vergaderen ende gepresenteert veel schone conditien dat wij connen begeeren; ende die van de Finantien hebben anderwerff geresolveert nu eergisteren dijenaengaende nijet te doen totdat mijn heere van Wacken zal gerescribeert hebben oft ick daeroppe vercregen antwoorde van Staten weghen, anders soo waere het octroij gedepecheert. Ende dunckt mijn heere van Loo betere dat wij versoucken de voirs. vercoopinge totten 25.000 gulden, want men tlandt nijet voerdere belasten en derff dan men en wilt, ende dat om sekere redenen dije hem moveren. Ende voorts dunckt hier den hove wonder dat wij commen suppliceren daer men ons versoucken moet, gelijck oock in de ordinaires bede gedaen is, van dewelcke d'octroijen de gecommitteerde van Bewesterschelt met hem heeft.

Opt remboursement van de 1800 gulden, den capiteijn van de soldaten aldaer gedaen, zoo hebbe ick vercregen appostille aen den tresorier des guerres Molckman om die inne te houden van de Staten weghen, ende soude hem gelevert hebben d'obligatien tot 800 gulden mette ordonnantien van die van de Finantien, ten ware hij mij geseijt hadde dat zijnen commis alreede gereijst ware geweest om deselve betalinge te doene; zoo sende ick deselve ordonnantie metter obligatien aen meester Adriaen Proost, aen denwelcken hij zijnen commis senden sal om te moghen vervolgen tremboursement voors.; ende seijt mij Molckman dat men de voirs. penningen lichte uuijt de handen van zijnen commis ende dat men hem Molckman last geve van die te bewaren.

Van tremboursement van den wachten duncket mijn heeren goet mogen volgen de leste apostille die ick lestmael overgeschreven hebbe, ende tselve mij belasten.

Diesgelickx aengaende de duijnen, Van Campens advis.

Tproces communicatoer tegens die van Vlissingen ende Armuijden is zoo inperfect boven de stucken die ick gerecouvreert hebbe dat daeraff qualijck ijet gedaen zal worden.

Eerweerdige edele wijse ende seer voorsienige heeren, hiermede mij gebiedende in

de goede gracie van uw E., bidde Godt almachtich deselve te gesparen in gesonde. Uuijt Brussele den XXIII[en] decembris 1568.
Dhuissiers[1] hebben mij gemaent van hun nieuwe jaer; zoo moghen uw E. daerinne doen alzoe men gewoonelijck is ende vanoudts daerinne gedaen is geweest.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 43v-45. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 201, nr. 89.

23 december, Brussel. – (Christoffel Roels) dringt er bij de heer van Wakken op aan dat de Staten gevolg geven aan hun beloften gedaan aan de president Viglius en anderen.

[*Opschrift:*] A monssr. de Wacken.
Monsr. mon treshonoré seigneur, pour autant que l'encre s'engele en la plume avecq troix parolles prieray vostre S.[rie] d'avoir souvenance des affaires du paijs, pour lesquels il fault necessairement garder la promesse qu'avons faict a plusieurs de les seigneurs, comme au president Viglius, Bruxella, Indevelder, doctor Hermes, Damhoudere, Van Zoo,[d] Schetz, l'audiencier; pour ce vous prie de presser cecij a la premiere assemblee. A tant prieray Dieu vous mon treshonoré seigneurs maintenir en Sa Seigneuriale garde.

De Bruxelles ce XXIII[e] decembre 1568.

Son Excellence est icy arrivee le XXII[e] de ce mois, et on fera bientost a la court les exeques de la roijne avecq grande solemnité.

Ores qua[n]d a obtenu laijde ordinaire pour un[e] an, vouldroije quon pensoist aussij aus gaiges des officiers hors du surcroix; il vous plaira den parler au rentmaistre affin den presenter icy requeste.[2]
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 45-45v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 201, nr. 90.

23 december, Brussel. – (Christoffel Roels) dringt er bij Adriaan van Campen op aan ervoor te zorgen dat de Staten hun beloften gestand doen.

[*Opschrift:*] Aen Adriaen van Campen, secretaris van Middelburch.
Eerweerde wijse ende seer voorsienige heere. Ten ware dat zoo cout ware ick soude U.E. int lange schrijven van als. Niettemin sult veradverteert werden uuijt mijnen brieff aen de Staten van de zaecken denselven roerende, dewelcke ick u bidde t'avanceren. Ende gelijck ghij Ex.[Me] ende andere wel weet t'induceren[f], begeere dat uw E. hiertoe elaborere dat wij mogen onse geloften voldoen om onse ende oock de stadt affairen te voirderen.

Hiermede mij gebiedende, bidde den Almachtige mijn E. heer te gesparen. Uuijt Bruissel den XXIII[en] decembris 1568.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 46-46v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 202, nr. 93.

23 december, Brussel. – (Christoffel Roels) dringt er bij de rentmeester van Bewesterschelde op aan ervoor te zorgen dat de Staten hun beloften gestand doen.

[*Opschrift:*] Au rentmaistre de Zelande Bewesterschelt.
Mon treshonoré seigneurs. Touchant vostre affaire: sij l'information est faicte, prie vostre S.[rie] me commander de la pour suijvre jusques a la fin, que le feraij tresvolontieres. Quant aux affaires de paijs: a quel terme ils sont, entendrez par mes lettres aux Estats. Vous prie de poulsser a la rouë qu'on puisse satisfaire a noz promesses, si voulons aultrefois avoir credit. Et vouldroije qu'on presentast requeste pour les gaiges des officiers hors du surcroix, de quoy en aij escript a monsieur de Wacken et au Ex.[MO]; je vous prie d'en avoir souvenance.

A tant prie le Createur vous treshonoré seigneur maintenir en Sa grace. De Bruxelles ce XXIIIe decembre 1568.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 46v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 202, nr. 94.

[December].[3] *– De gedeputeerden van de Staten van Zeeland berichten de Geheime Raad omtrent de octrooien waarop de heffing van de imposten, die zij gaarne gecontinueerd zagen, berust; zij verklaren zich bereid aan de Raad inzage te geven in de relevante stukken.*

[*Adres:*] Aen mijn heeren de hooft president ende andere van den Secreten Rade onses heeren des conincx.[g]
Geven te kennen ootmoedelijcken die gedeputeerde van de drije Staten van den lande van Zeelant hoe dat zij willende furneeren ende obedieeren uwe E. ordonnantie onlancx geexhibeert heeft een octroij van den jare XV^{C} LVI, daerbij d'imposten op wijn ende bier binnen die steeden van Zeelant bij de Ma.[t] eerst geconsenteert sijn geweest, ende alzoo uwe E. sijn begeerende teerste octroij van de imposten over geheel Zeelant, soo staet te wetene dat dieselve imposten diverselijck genoempt ende bij verscheijden tijden sijn gestelt ende geimpetreert geweest, soodat die imposten die over veele ende lange jaren geloopen hebben, sijn ten platten lande als in de steden aldaer van tslaen van de beesten ende malerije ende van wijn ende bier, ten selven platten lande geheeten worden aldaer oude imposten, diewelcke niet al tesamen maer bij verscheijden tijden sijn gestelt ende geobtinueert, van dewelcke men daeromme qualijcken octroij soude konnen exhibeeren; ende d'imposten van wijn ende bier binnen die steeden van den jare LVI voorn. worden geheeten nieuwe imposten, alle diewelcke imposten hunnen oorspronck nemen uijt diversche beden ende petitien die hoochloffelijcker memorie die keijser ende Con. Ma.[ten] ende hunne predecesseurs graven van Zeelant gelieft heeft te doene, dickwils ende menichwerven geconsenteert ende gecontinueert sijn geweest door oorsaecke van deselve ende andere nieuwe petitien commende deen op dander. Om diewelcke te furneeren op hunne termijnen die Staten voors. genootsaeckt sijn geweest dickwils renten te vercoopen den penninck XII, XIII, XIIII, XV ende XVI, daer tvoors. lant mede belast is geweest ende alnoch belast blijft, gelijck oock dieselve petitien dickwils door andere middelen als bij capitalen omslach ende vercoopinge van renten ende dijergelijcke voldaen sijn geweest.

Ende alzoo die voorn. renten sijn blijven staende tot laste van den lande voorn., soo hebben die Staten voors. tot betalinge van deselve voor bequaemste middel geadviseert (gelijck men hen van deselve middelen te vinden ende adviseeren optie heeft gegeven) dat men van de innegestelde imposten soude versoecken continuatie, soowel van de oude als van de nieuwe diewelcke tot noch toe geconsenteert is geweest, in der vuegen dat die voors. gedeputeerde anders gheen octroij en weet te exhibeeren dan dit ende diergelijcke, spruijtende uijt voorgaende ende naervolgende petitien ende beden; ende tgeexhibeerde octroij hieraen geattacheert, is tselve daerbij dimposten van wijn ende bier over die steden hunnen oorspronck nemen. Verhoopt die voors. gedeputeerde d'ordonnancie van mijne voors. E. heeren zulcx voldaen te hebbene, dat men daerbij merckelijck mach sien in wat manieren ende tot wat oorsaecke d'imposten in Zeelant innegestelt ende gecontinueert sijn geweest ende alsu versocht worden. Niettemin om mijn voors. heeren ten vollen te contenteeren soo verre hem mogelijck is ende omme te moghen hebben corte expeditie van dese saecken van continuatie van de imposten, diewelcke alsnu verpacht worden, is tevreeden den registre van den acten den landen van Zeelant aengaende ijemanier van uwe E. te communiceeren; bidt voorts seer ootmoedelijck om goed corte expeditie.

Twelck doende.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 36v-37. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 202, nr. 97.

2 januari 1569, Middelburg. – Nicolaas de Castro, bisschop en prelaat van Middelburg, en Adriaan de Proost vanwege de edelen berichten aan mr. Christoffel Roels, hun pensionaris, dat zij niet voornemens zijn aan verschillende invloedrijke personen iets te geven voordat dezen

aan de wensen van de Staten hebben voldaan, en zenden hem een lijst van de voorschotten inzake de wachten alsmede het advies van Jacob van Campen op het rekest van Walcheren, en bevelen hem de behartiging aan van de overige hangende zaken.

[*Opschrift:*] Aen den pensionaris.[h]
Eersame ende seer besondere goede vriendt, wij hebben ontfangen twee uwe missiven, genouch van eenen inhoude, ende zouden u opten eersten over lange geschreven hebben, maer midts de groote vorst die dit eijlandt gesloten heeft gehouden en heeftet ons niet mogelijck geweest, uuijt oirsaecke van denwelcke oock de vergaderinge van de Staten van Zeelandt (die swoonsdachs voor Kersmisse laetstleden [*22 december*] geleijt was) om aen te hooren de propositie die mijn heere van Wacken van sconincx weghen doen soude nijet gebeurt en is; ende moeght daervan d'excuse doen daer te passe comen mach. Wij hebben uuijt beijde de voorn. missyven verstaen dije voortganck van uwe commsie, ende zult wel doen dat ghij met alle diligentie ende vlijt u emploijeert deselve te brengen tot goeden eijnde, ende u soe seer spaert van beloven alst mogelijck is, want de staedt van van den landen ende den tijt en vermogen nijet u beloften t'effectueren u[m]mers voor sulcken cleijnen tijt als d'imposten ende tschot schijnen gecontinueert zullen worden; nijettemin hopen cortelinck wat te senden in affquitinghe uwer beloften, welcke ghij van nu voerts ophouden zult, want onse intentie en is anders nijet geweest dan te geven naer dat wij gewaer zouden geweest sijn de goede jonste van de heeren in der expeditie uwer zaecken bij forme van recognitie ende danckbaerheijt, ende gheensins onse liberalicheijt tevoren laten blijcken.

Wij senden u met den bode van deses de declaratie van de remboursementen bij ons versocht, zoowel van de penningen bij ons verschoten ten behouve van de wachten als van de soldaten, want wij Lanslot des tresoriers knecht noch niet vernomen en hebben; nyettemin indien ghij aldaer int zeeckere connet vernemen dat hij mette gelde herwaerts es, moecht de 1800 gulden uuijt laten, mi[t]sgaders oock t'article van de 1300 gulden bij Mulder ende andere van der Vere te versoecken, van den voors. heere van Wackene geleent, ende op den naem van denselven heere van Wackene versoecken dat die van de Finantien gelieve die van der Vere gelijck reboursement te doene, indient nijet geordineert en is.

Wij senden u alnoch hierbenevens de besloten brieven van Jacob Campe nopende zijn advis op de requeste van dije van Walcheren, welcke ghij sult bestellen aen van Loo ende hem de sake sulcx recommanderen dat dije u compste herwaerts nijet en retardere, want de zake te cleijne is om u daer te houden; alsoock is de zaecke van Vlissingen ende Armuijden, welcken ghij metter aller diligentie zult dresseren ende doen furnieren zoot u mogelijck wesen sal, ende die laeten vervolgen bij Zagarum indijen hij daer langer blijft, indijen nijet, bij onsen procureur; want ghij daeromme nijet en derst blijven liggen, doende nijettemin u debvoir zoo in d'een als d'ander zaeke ter wijlen ghij daer sijt.

Aengaende t'octroij van de vercoopinge van renten te mogen doen, zult persisteren in den versoucke bij ons gedaen; ende seggen die van de Finantien dat wij nijet en weeten wat die heere van Wackene zal mogen proponeren, maer versekert sijnde dat den tijt van onse betalinghe verscheenen is hebben willen tot versterckenisse ons gelooffs dije cooplieden op haren tijt betalen, ende en weten geen beter middel dan te furnieren bij vercopinge van renten van den penninck XV[e], alzoo wij den penninck XVI[e] niet en connen gecrijgen.

Aengaende van het nieuwe jaer van de deurwaerders, die zult ghij seggen dat zij wat vertouven totdat men weten mach d'intentie van die van de Finantie, die de penningen van de surcroijse, daeruuijt zijluijden jaerlijcx betaelt sijn geweest, tot sconincx proffijte noch gesaiseert houden.

Hiermede hebben wij geantwoordt beijden uwe missijven, ende en weten u anders nijet te belasten dan dat ghij neirstelijcke solliciteert ende haest thuijs compt, om vorder costen te schouwen; ende blijft den Heere bevolen. Tot Middelburch desen II[en] januarij 1568 stilo Curie [*1569*].
Onder stont geschreven: De alle uwe vriendt Nicolaus de Castro, bisschop ende prelaet van Middelburch. Ongeteekent vanwegen dedelen Adriaen de Proost.

Op den rugge stont geschreven: Aen den eersamen ende discrete meester Christoffel Roels, pensionaris van den Prelaet ende Edelen van Zeelandt, tot Bruissele. Noch ondergeschreven: Recepta VI[a] januarii 1569 stylo communis.[4]
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 47v-49. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 203, nr. 101.

6 januari 1569, Brussel. – (Christoffel Roels) herinnert Adriaan de Proost eraan dat hij aan invloedrijke mannen in Brussel niet meer heeft beloofd dan waartoe hij gemachtigd was, en hoopt in de zaak van hun traktementen vooral op de heer van Wakken.[5] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 51-51v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 203, nr. 103.*

a *In de marge een aantekening door Ch. Roels:* Dese volgende stucken hebbe ick naerderhant vercregen van mijn heere van Wacken den Xen maert.
b *In de marge:* Vercregen als boven [*zie noot a*]; ende stont op geschreven: Recepta XI decembris 1568.
c *Het bedrag verbeterd uit 2 lb. 8 s. hs.*
d *Aldus hs.*; *lees* Van Loo.
e *Hs.*: vu.
f *Hs.*: indureren.
g *In de marge:* Exhibent les supplians l'octroij de lan LXI, a eulx accordes pour furnir a la charge de 30.000 florins, duquel ils demandent continuation, pour apres estre ordonnee comme il appertiendre. Faict a Bruxellis le XIIII[e] janvier XV[c] LXVIII. Escript par la main de doctor Hermes.
h *In de marge:* Recepta VI[en] januarij 1569.
1 Huissier: bode, deurwaarder.
2 Op dezelfde dag schreef de pensionaris Roels nog brieven aan de bisschop van Middelburg en mr. Adriaan de Proost over particuliere zaken (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 45v en 45v-46. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 202, nrs. 91 en 92). Op 6 januari ontving de pensionaris een brief van de bisschop waarin die hem opdroeg diens belangen in Brussel te behartigen bij de commies van Loo, de schilder mr. Christianus en de tapijtwever Guillamme de Pannemaeckere (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 46v-47. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 202, nr. 96).
3 De brief dateert van voor het eraan toegevoegde apostille van 14 januari 1569 (zie noot g); in het hs. staat het op bladen die in de bovenmarge de aantekening 'December' dragen.
4 Op dezelfde dag schreef Adriaan de Proost een brief aan Christoffel Roels over het niet uitbetalen van hun traktement zolang die van de Financiën beslag leggen op het surcrois, hij stelt voor daaromtrent een rekest aan dezen te presenteren (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 49v-50. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 203, nrs. 101).
5 Op dezelfde dag schreef Roels nog een brief aan de bisschop, over privézaken (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 50-51. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 203, nrs. 102).

1876 1569 JANUARI 10-13, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

b Gillis Coels betaelt 10 s. g. over sijn sallaris ende verleijde penningen overmits den ysganck, van gecommen te sijn van Middelburch tot Ziericxzee met briefven van den heere van Wacken aen desen rentmeester [*Bruinink van Wijngaarden*], inhoudende om de Staten van Zeellandt Beoisterschelt te bescrijven teghens den X[en] january LXVIII[1] te wesen tot Middelburch; insgelijcx gedachvaert Adolf ende Witte van Haemstede ende Adolf van Borssele; bij zijn quijtancie, 3 lb.
Thonis Rijcx betaelt 10 s. g. over zijn vaccatien ende verleijde penningen, van gereijst te zijne van Ziericxzee deur den ysganck naer der Tholen met briefven van desen rentmeester aen de gedeputeerde aldaer, om hemlieden te dachvaerden tegens den X[en] january LXVIII te wesen tot Middelburch; insgelijcx gedachvaert Adolf ende Witte van Haemstede ende Adolf van Borssele; bij zijn quijtancie, valent 3 lb. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1011, f. 52v.*

Vincent Lisserbosch zijne vacatien van gereyst te zijne uuyt Middelburch met brieven van desen rentmeester [*Philibert van Serooskerke*] aen die van der Goes ende Reymerswale

opdat zijluyden haer gedeputeerde zenden zouden binnen Middelburch tegens den elfsten van januario omme te anhooren tgene bij den heere van Wacken zouden van wegen zijne Ex.[cie] werde geproponeert, blijckende bij copie van de missive ende ordonnancie van denzelven heere van Wacke, de somme van 30 s.– *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 219, f. 168.*

Vincent Lisserbosch zijne vacatien van gereyst te zijne met brieven van desen rentmeester [*Philibert van Serooskerke*] aen die van den stadt van Reymerswale ende der Ghoes, innehoudende bescrijvinge van de Staeten van Zeelant, de somme van 30 s.[a] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 219, f. 164.*

c Rogier Zoete, dees rentmeesters [*Bruinink van Wijngaarden*] clercq, betaelt 31 s. g. Vlaems over zijne vaccatien ende gedebourseerde penningen, om vanweghen ende uuijt den naem van den voorn. rentmeester gereijst te zijne van Ziericxzee tot Middelburch up de vergaderinge van de generaele Staten van Zeellandt, om te hooren de propositie bij den heere van Catthem gedaen vanweghen de Co. Ma.[t] van zeeckere twee poincten, het eerste dat de voorn. Staten van Zeellandt gereet zouden furneren zeeckere 25.000 guldens bij den hertoge van zeeckere coopluijden gelicht, loopende up tfret, ende het II[e] poinct dat de voorn. Staten zijne Ma.[t] zouden accorderen de usage[2] up elck vat wijns voor een jaer; waerup de voorn. Staten resolveerden deselve 25.000 guldens te lichten bij vercoopinge van renten den penning XV[e], totter somme van 17.000 guldens, alsnoch resterende mits deselve te corten metten verloopen renten ende tfret van de eerste bede die zijne Ma.[t] over Zeellant eysschen sal, ende oick zijne Ma.[t] te mogen genieten de usage up elck vat wijns voor een jaer; blijckende bij zijn quijtancie die men hier overlevert, valent 9 lb. 6 s.[b] [3] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1011, f. 54v.*

d *[10 januari.] – De heer van Wakken stelt namens de hertog van Alva de Staten voor om ter aflossing van de lopende obligaties rentebrieven uit te geven op naam van het land, welke in mindering zullen worden gebracht op de eerstvolgende bede.*

[*Opschrift:*] Propositie alsdoen gedaen.[c]

Myn heeren. Bij de leste propositie ende vertoogh aen u gedaen vanwegen de hertoge van Aelve etc., stadthouder, gouverneur ende capiteijn generael in de landen van herwertsovere, hebt ghij mogen verstaen de redenen waerom zijn excellencie wel geoirsaeckt ende in meijninge was aen u te versuecken ende eijsschen in naem ende deur bevel van zijnder Ma.[teijt] eenige merckelijcke bede ende subventie. Maer want overmitz andere letselen ende impedimenten die zijne Ex.[cie] hadde tselfde niet soo geringe en konde voircommen ende gepractiqueert worden als de groote ende merckelijcke nootlicheijt zulcx wel vereijsschte, ende dat nochtans midlertijt van noode was mit een goede somme van gereede penningen versien te zijn boven deghene die bij zijne Ma.[teijt] overgesonden zouden mogen worden, hadde zijne voors. Ex.[cie] doen ter tijt d'assistentie van uwe obligatien doen versuecken (verwachtende tmijddel ende consent van de voors. beden) totter sommen van vijffentwintichduijsent ponden van veertich grooten tpont eens, om deselve obligatien aen zulcke cooplieden te leveren daermede zijn Ex.[cie] soude doen handelen ende negocieren om gereede penningen daerop te halen ende lichten; ende dat ghij u van de voors. somme soudt mogen rembourseren ende ontlasten mette eerste penningen die van deselve beden souden commen, dewelcke tot uwer versekerheijt ende indemptniteijt u gelaten souden worden zonder dat men die tot anderen eijnde soude mogen rueren oft aenwenden. Daertoe ghij u geveught ende geaccommodeert hebt, aenschouw nemende dat uwe eygen welvaert ende de bewaernisse ende beschermenisse van de landen daeraen gelegen was, waervan zijne Ex.[cie] u alnoch goeden danck weet.

Nu eest zoo, mijn heeren, dat deselve wel gemeijnt ende verhoopt hadde dat den tijt ende de gelegentheijt toegelaten zoude hebben, principalijcken nadijen onse heere Godt belieft

hadde ons de victorije tegens de vijanden te geven int quartier van Groeningen, tot innengen der voors. beden in treijn te stellen ende daerop te mogen negocieren; dan alzoo naderhandt andere zaecken eenen ijegelijcken kenlijck weesende overgecommen zijn, hebbende zijne Ex.cie belet tewerck te stellen tgene dat dezelve aengaende de voors. beden voirgenomen hadde, ende dat daerentuschen den termijn van betalinge der voors. obligatien, wesende voor de gehele maendt van novembri, gevallen ende overstreken is, bijnnen welcken tijde deur andere meerdere ende treffelijcke affairen zijne Ex.cie nijet en heeft mogen verstaen opt stuck van deselve beden, die zoo haest nijet en hebben cunnen gepractiqueert ende gelicht worden; ende midts dijen nijet mogelijck en is geweest de voors. obligatien op heuren verschijndach te betalen, maer hebben deselve verlingt ende geprolongeert moeten zijn bij conventie metten voors. coopluijden gemaeckt op nieuw fret ende interest, ende tselve met tcapitael op de voors. beden te verhogen ende accumuleren.

Soo eest dat zijne voors. Ex.cie u alhier heeft doen beschrijven ende vergaderen om tgene des voirs. u te doen voorhouden ende verthoonen, versueckende daerom uwe obligatien in meerder geloove ende credit te handthouden, ende de meeste schade ende interest met de minste te schuwen ende vergoeden, ghij op u renten wilt vercoopen ten minsten laste dat u mogelijck wesen zal, onder den zegel oft zegelen dije ghij in gelijcke zaken gewoonlijck zijt te gebrucken, doende de publicatien daeraff uuijtgaen ende kundigen allomme daert behoiren zal, ende dat totter somme van vore uwe vooors. obligatien gegeven hebt oft soovele als ghij op ende in minderinge van deselve obligatien zult kunnen vinden ende recouvreren, om die daermede te quyten ende lossen. Daerinne ghij, als hebbende deselve obligatien alreede gegeven ende u ter zaken van dijen in geenen meerderen last stellende dan tevoiren, nijet en behoirt zwaricheijt te maken, zunderlinge gemerct dat zijne Ex.cie tevreden is ende haer verbinden ende verobligeren zal van tverloop oft crois van renten u te ontlasten, gelijck deselve belangende het interest gedaen heeft ende continueren zal; van welck verloop mitzgaders oick van tcapitael der voors. renten zijne meijninge ende intentie is dat ghij u sult mogen rembourseren van de eerste penningen die van de voors. beden commen zullen, dewelcke zijne Ex.cie u laten zal tot uwer versekerheijt ende indempniteyt zonder deselve te rueren oft tot anderen eijnde te besteden; ende zal daerop behoirlijcke briefven doen expedieren mitzgaders octroij om de voors. renten te mogen vercoopen. Midts welcken zijne Ex.cie u andermael versuect in naem ende vanwegen zijnder Ma.teijt dat ghij u daertoe vuegen ende accommoderen wilt, gemerckt dat tselve wesen zal tot uwe eijgen ontlastinge ende om zijne Ma.t ende u selven van meerder interest te verlichten ende subleveren, waerdeure middel gegeven sal worden om den ondersaten te laten een deel van de proffijte ende winninghe dat de coopluijden trecken tot gemeijnen oorboor ende welvaren van den lande.

– *Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 123v-126.*

e *10 januari, Middelburg. – Adriaan de Proost bericht aan Christoffel Roels dat de Staten van Zeeland hebben besloten tot de verkoop van rentebrieven tot een bedrag van [1]7.000 lb., mits zij octrooi verwerven om ze te verkopen tegen de penning 15 en mits het bedrag in mindering komt van de eerstvolgende bede, en dat zij de impost op de wijn met één jaar hebben verlengd, mits die in al de Nederlanden geheven wordt, en met het verzoek aan zijn excellentie om de opbrengst ten goede te laten komen aan de uitrusting van schepen tegen de kaapvart; voorts deelt hij hem mede dat de rentmeester hem 250 gulden sturen zal vanwege zijn lange dagvaart.*

[*Opschrift:*] Missive au pensionaire.

Monsr. le pensionaire, mon bon ami, apres toutte recommandation a vostre Srie. Serviht cestes pour vous adverter que les Estats de Zelande ont aujourdhuij consenti en la proposition faicte par monsr. de Wackene de la part de son exellence, et accordé la vendition des rentes pour descharger leurs obligations montantes a 7000d livres, et ce moijen que son exellence

nous donne fres octroij pour les vendre au denier XV et acte que les principaulx deniers de ladicte rente et du cours dicelles rentes viendront a la charge de sa Ma.[té] et que les Estats povent retenir iceulx deniers, des le premier terme de laijde qu'on les demandere; ont[e] aussi consenti en la continuation d'impost de 5 s. sur chacun tonneau de vin entrainct au paijs pour le temps dung annee seulle, commencant a l'expiration du l'accord qui court[f] encoirres presentement; saulff que ledit impost se lieve par tout le Paijs Bas et ce sur les mesmes[g] modifications et ordon[nances] qu'on la lieve jusques ores; et quilz prient a son exellence de tenir le pais en singuliere recommandation, et mesmes sil advenoit que la mer fust infesté par pirates ou aultres malveullans quon emploijeroit iceulx deniers dudict impost, ou de moins vue partije d'iceulx, en equipage d'aulcunes navieres de guerre, veu que icelluij impost de son premier commencement fust accordé pour cest affect seullement.

Monsr. de Wackene envoije par Hansken le porteur de costes faite de l'accord susdit a son excellence, dont je vois aij bien volu advertir affin quayes a remonstreer les debvoirs icij faictz a ceulx qui l'appartient, mesmes a ceulx des Finances et pour sui[v]re et lever acte de l'acceptation dudit accord avecq lesdits clausules et conditions. Le rentmaistre vous envoijera 200 florins pardessus 50, qui viennent pour vous aijder a supporter les despens de vostre longe absence. Je me merveille qu'avez envoijé ledict Hansken de vous sans fres a moij, neantmoins je n'ay par tant voullu failler en mon endroict, sur condition toutefois qu'en aultre temps ne le faictez plus.

Je vous recommande l'affaire de serviteur et men voullez escripre ung mot de faire, si avez moijen pour en avoir ung comme l'aultre fois je vous aij escript, car je naij nul moijen pour recouvrir icij ung qui me sert.

Noz nouvelles sont engeleez si non qu'on parle fort estrangement de Frise, mais jespere que son exellence ij aura mis tel ordre par son providence et bon conseil, que les ennemis emporteront la honte comme aultrefois ont faict. Si vous en avez quelcque chose faictez nous part ensamble comme les avijs se portent a tant moij.

Bon seigneur et ami, Dieu vous maintenie en Sa grace et longe heureuse vie. A Middelbourg l[e] X[e] de janvier 1568 stijlo Curio [*1569*].

Onderteeckent: Le treshumble bien et vostre serviteur et ami Adr. de Proost. Op de ander sijde stont geschreven: A monsr. le pensionaire de prelaet et nobles de Zelande, monsr. Christoffel Roels, en court a Bruxelles. Ontfangen den 14[en] januarij 1569 stijlo communi, per Hansken nuncium.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 57-58v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 204, nr. 106.

11 januari, Middelburg. – De Staten van Zeeland consenteren in de propositie van de heer van Wakken om rentebrieven te verkopen ten einde met de opbrengst vroeger verkochte rentebrieven af te lossen, en keuren de verlenging goed van de impost op de ingevoerde wijn voor één jaar, onder opmerking van Zierikzee dat deze impost niet zal strekken tot prejudicie van hun privileges.

[*Opschrift:*] Consent van de Staten op de propositie.[h]

Op de propositie op huijdent bij heer Antheunis van Bourgoinge, heere van Wackene, Catthem etc., superintendent van Zeelandt, gedaen vanweegen de Co. Ma.[teijt], beroerende de Staten van Zeelandt zoude willen verstaen tot vercopinge van renten om met de penningen daervan commende te lossene dobligatien bij deselve Staten tot versuecke ende meerste instantie van den hertoge van Alve, stadthouder ende capiteijn generael van alle dese Nederlanden, aen diversche coopluijden gegeven, hebben deselve Staten voor antwoorde gegeven dat zij tevreden zijn de vercoopinge van de renten te doene voor de resterende somme alsnoch onbetaelt, wesende 17[i] guldens, mits dat d'excellentie van den hertoch henlieden gelieve daervan te doen expedieren behoirlijcke brieven van octroij, mitzgaders acte van dat deselve rente, zoowel het capitael als het verloop van dien, commen sal tot laste

van zijne Ma.[teijt] ende de hooftsomme van dien ende tverloop gecort oft innegehouden zal worden bij den Staten van den eersten termijn van de aenstaende bede, al uuijtwijsende de belofte van zijnder Ex.[cie], breeder in der voornoempde propositie begrepen.

Opt II[e] point, mentie makende van der continuatie van den impost op de wijnen binnen dese landen commende voor den tijt van een jaer, innegaende naer d'expiratie van den loopenden tijt, seggen de voorn. Staten dat zijlieden, aenziende de groote nootzakelicheijt daerinne zijne Ma.[t] alsnoch es, eendrachtelijck geconsenteert hebben de continuatie van denselven impost van 5 s. g. op tvat wijns commende binnen dese lande, ende dit voor eenen tijt ende termijn van een jaer, alleenlijck innegaende ter expiratie van den loopende accorde ende onder conditie dat deselve impost eenpaerlijck over alle dese landen van herwertsovere gelicht sal worden, op de voet ende lijste tanderen tijden daerop gemaeckt, ende gelijcker wijs die tot noch toe gelicht is geweest; versoeckende zeer instantelijck dat zijne Ex.[cie] gelieve te houden het landt van Zeelandt in singuliere recommendatie ende zorchvoldicheijt, bezondere indijen de zee zoude mogen geinfesteert worden bij eenige zeeroovers, piraeten oft andere quaetwilligen, ende dat de penningen van de voirn. impost, oft een deel van dijen, mogen geemploijeert worden tot toerustinge van schepen van oorloge, daertoe deselve impost int eerste geconsenteert is geweest.

Die van Ziericzee hebben versocht ende verclaert dat de voorn. collectatie van de voors. 5 s. g. opt vat die men bijnnen de voirn. stadt zal mogen doen uuijt crachte van desen accorde wesen ende blijven zal zonder prejudicie van heurlieder ouder rechten ende previlegien, alzoo zijluijden zeggen geprivilegeert te zijne dat alle goeden bijnnen derselver stede uuijter zee comende moogen gelost ende opgeslegen worden zonder eenige oncosten van tholle oft andere ongelden te betalen.[j]

Aldus gedaen bijnnen Middelburch bij mijnen heeren Prelaet ende Edelen mitsgaders de gecommitteerde van de ste[de]n van Zeelandt op den XI[en] januarij anno 1568 stijlo Curie Hollandie [*1569*].

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 126v-128. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 204, nr. 107.

[11 januari of kort daarna].[4] *– De Staten van Zeeland verzoeken de koning hun octrooi te willen verlenen tot de verkoop van rentebrieven, losbaar tegen de penning 15, tot een bedrag van 25.000 gulden.*

[*Opschrift:*] Aen den coninck.

Verthoonen in alder ootmoet die drije Staten slants van Zeelant hoe dat niet jegenstaende veele ende swaere extraordinaris lasten van los- ende lijffrenten, spruijtende uijt diversche beden die Keijs. ende Con. Ma.[t] geaccordeert bij verscheijden reysen, ende oock groote ordinarisse lasten van dijckagien die dagelicx meer ende swaerder vallen in allen plaetsen van denselven lande, ende oock die sobeere neeringe ende commentschappe die over langen tyt in denselven lande geweest is ende diewelcke zoo lancx zoo meer declineert ende vergaet, bijsondere in desen benauden tijt, waerdoor zij hun zeer perplex bevinden, zijluijden nochtans der Co. Ma.[t] nu in maio laestleden geconsenteert hebben 25.000 ponden tot 40 grooten tpont (gelijck tselve uwe Ma.[t] wel kennelijck is), te lichten op hunne obligatie te betalen Bamismerct lestleden; ende alzoo die voors. thoonderen in hunne laeste vergaderinghe overleggende de voorn. lasten van den lande voorn. bevinden dat in soo corten tijt hunlieden niet mogelijck en is de voors. somme op te brengen, hebben tsamen geadviseert ende gesloten ten minsten laste ende grieve van de lande voors. tot versterckenisse huns geloofs, overmits den termijn van betalinge nu overstreecken is ende zij daervoorens gesproocken hebben om te beletten het fret[k] ende interrest van dijer, twelck tot laste van de Staten soude moghen loopen, dat men die voors. somme van vijffentwintichduysent guldens soude vinden ende furneeren bij vercoopinghe van renten op de generale Staten van Zeelant, te lossen den penninck vijfthien. Maer alzoe zijluijden

die voors. vercoopinge van renten niet en souden willen ofte moghen doen sonder octroij ende oorlof van uwe Ma.t, soo bidden die voors. thoonderen dat dieselve gelieve hunlieden te gunnen ende te verleenen tvoors. consent ende octroij van vercoopinghe van renten ter voors. somme van vijffentwintichduysent guldenen eens, den penninck vijfthiene, alzoe daer anderssins qualijcken coopers te vinden sijn.

Twelck doende.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 35v-36. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 202, nr. 95.

12 januari, Brussel. – Christoffel Roels bericht de Staten van Zeeland omtrent de door hem behandelde zaken.

[*Opschrift:*] Aux Estats de Zelande.

Tresnobles et treshonnorez seigneurs. Par le present naij voullu faillir d'adverter vos S.ries du succes de noz affaires, et comme se soir depuis l'arrivee des chieffs des Finances on a tasche ausdictes Finances retracter lappostille y obtenu touchant les despens des gardes de Zelande et les mettre par tout a la charge des villes du paijs, bien que riens ne se soit faict resolutement, et faictes tous devoirs pour nous maintenier au premier estat, et en communequeraij demain avecq le pensionaire Zagarus pour affranchir le paijs le plus que nous sera possibles. Touchant la countinuation des impostez, je pense comme on ma promis d'estre renvoijé demain avecq leur advis du Privee Conseil aux Finances. Et quand au renboursement des deniers desbourssez de part les Estats de Zelande aux souldatz i estants en garnison, il me fauldra faire faire une aultre appostille, ladressant a quelcquonque qui fera le paijement auxdicts souldats, car on pense icij que ce sera ung Espagnol, et point Molckman. Et ainsij sera couché lappostille de ceulx de la Vere, laquelle est desta conceue jusques a la somme que avons demandé.

A tant tresnobles et treshonorez seigneurs me recommende treshumblement. Prie pour ladvanchement des affaires du paijs, de se depecher quant au present quoij debvroit faire. Suppliant au reste le Createur vous mesdictes seigneurs gardes en longue et heureuse vie. En haste de Bruxelles ce XIIe de janvier 1569 stylo communi.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 58v-59. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 204, nr. 108.

13 januari, bisschops hof [te Middelburg]. – De Staten van Zeeland machtigen de rentmeesters van Bewester- en Beoosterschelde tot de verkoop van losrenten, losbaar tegen de penning 15, respectievelijk tot een bedrag van 12.000 en 5000 gulden.

[*Opschrift:*] Copie van de commissie van heer Philibert van Serooskercke bij den Staten van Zeelandt hem gegeven totte vercoopinge van de renten.

De Staten slants van Zeelant hebben geaucthoriseert ende auctoris[er]en mits desen den rentmeesters van Bewest- ende Beoisterschelt om vanweghen de voors. Staten op tlandt van Zeelandt ende de domeijnen derselver te vercoopen de somme van seventhienduijsent gulden van 40 grooten den gulden, ende deselve somme te furneren bij vercoopinge van losrenten te lossen den penninck XVe, zoe binnen den lande van Zeelandt als daerbuijten, te weten bij den rentmeester Bewesterschelt de somme van twaelffduijsent gulden ende de resterende vijffduijsent gulden bij den rentmeester Beoisterschelt, ende de coopers daervan te geven behoirlijck recepisse inhoudende declaratie dat men den voors. coopers leveren sal behoorlijcke rentebrieven op de Staten slants van Zeelant.

Actum in sbisschops hoff den XIIIen januarij anno 1568.

Onderteeckent: N. Castro, Anthoine de Bourgoigne, vanwegen de grave van Bueren Adr. de Proost, A. Haemstede, vanweghen burgemeesters ende schepenen der stadt Middelburch Adriaen van Campen, vanwegen de burgemeesters ende regierders der stadt Ziricxee Job

Claes Iemantss., ende vanwegen de burgemeesters ende regierders der stede van der Goes Japar Jasparss.[1]
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 235v-236. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 177-178, nr. 601.

[10-13 januari]. – De gedeputeerden van de Staten van Zeeland verzoeken de koning terugbetaling van de kosten der wachten, overeenkomstig de hierbij overgelegde specificatie.

[*Opschrift:*] Aen den coninck.

Verthoont oitmoedelijck dije gedeputeerde van de drije Staeten slandts van Zeelandt hoe dat sij achtervolgende d'apostille op de requeste van de Staten voors. gegeven, hierbij gevoecht bij copie, furneert ende geexhibeert de declaratie ende specificatie van de costen van de wachten die men zoo te watere als te lande aldaer is houdende, hieraen gehecht; versoeckende luijdt der voors. apostille ordonnantien gemaeckt te worden om renboursement te hebben van de costen van denselven wachten naer ouder costumen, eensamelijck oock rembourssement van zekere extraordinarisse oncosten nu onlancx gedaen int vervoeren ende vervictuailleren van zeeckere Spaensche soldaten, daeraff hier mede specificatie overgegeven wordt.

Dwelck doende.

De Franse versie:
[*Opschrift:*] Au roy.

Remonstre treshumblement le deputé de trois Estatz du paijs de Zelande comme ensuijvant l'apostille sur leur requeste du XXVIe de novembre dernier passé, de laquelle copie est cij joincte^M^, il furnist et exhibe la declaration den despens et contz du quet et gardes quon tient audict paijs tant par mer que par terre, icy semblablement attachee; requerant que selon la teneur de ladicte apostille ordonnance soit faicte que de par sa Ma.^té^ il en soit a eulx faict renboursement l'accoustumee d'ont et commune; il convient de mesmes aussij certaijn despens extraordinaires n'agueres susten[u]es a cause de la conduicte, convoij et amitaillement de certains souldats Espangnolz, desquels semblablement il exhibe icy specification.

Et feraij bien.[5] [n]
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 52 (Nederlands); ibidem f. 55 (Frans). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 204, nr. 104.

15 januari, Middelburg. – Adriaan de Proost bericht aan Christoffel Roels de toezending van 200 gulden wijngeld om namens de Staten uit te delen, alsmede van 50 gulden tot vervoer van de wijn, en verzoekt hem het rekest omtrent hun salaris uit te stellen, aangezien de bisschop en de heer van Wakken binnenkort een beschikking omtrent het surcrois verwachten.[6] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 59v-60v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 177-178, nr. 601.*

19 januari, Brussel. – (Christoffel Roels) bericht de heer van Wakken over de stappen die hij voor hem bij de Raad van Financiën heeft ondernomen, en beklaagt zich over de onwetendheid van de boden die naar Brussel worden gezonden.

[*Opschrift:*] Missive au monsr. de Wackene.

Tresnoble et mon treshonnoré seigneur. Ensuijvant l'encharge derniere de maistre Adr. Proost ay exhibé au nom de vostre S.^rie^ es Finances la requeste enclosé jusques a la somme y mentionnee, et affin de povoir en son temps rabattre et tenir ens ladicte somme vous envoije sur ce l'ordonnance. Touchant les dunes, les Finances ne sont d'intention d'en faire

aultre que de renoveller les ordonnances sur ce faictes, qu'il est bien raison vraij que le roij en face son proffit comme le feu marquis. Sil y a aultre chose en quoij puisse faire plaisir et service agreable a vostre S.rie, comme suis tenu, je prie de men vouloir advertir et commander que feraij tout mon effect. D'une chose me doibt je plaindre, que les messagiers qui se debvroijent addrescher a moij pour avancer les affaires de noz Estats par leur ignorance retardent lesdictes affaires; et conviendroit bien que je fuisse advertij de la besogne qu'on fait la audicts Estats pour mener a bonne fin ma charge.

Au reste, tresnoble et treshonnoré signeur, vostre S.rie a l'accoustumee me tenir en la protection et singuliere recommandation. Suppliant le Createur vous monsr. donner ce que plus desirez. De Bruxelles ce XIXe de janvier 1568 stijlo Brabant[ie].

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 62-62v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 205, nr. 113.

19 januari, Brussel. – (Christoffel Roels) beklaagt zich bij Adriaan de Proost over de aanmatiging van de bode Hansken, vraagt hoe hij moet handelen in de zaak van hun rekest om traktement, en geeft bericht omtrent de staat van de zaken der Staten.

[*Opschrift:*] Au Adriano Prostio.

Monsr. mon treshonnoré treschier seigneur. Il me deplairoit extremement de vous offencer en aulcun endroit, mais que je schasche[7] n'aij baillé occasion de vous mescontenteer; car estants icij tout a un coup deux messagiers aij bien voulu addrescher mes lettres par le plus diligent et courtois, et oultre ce qu'il importe beaucoup la discretion du messagier d'escrire tant de fois une chose, ce me sembleroit plustost importunité que service qu'a esté cause que l'aultre sen allast vuide. Et pour responder a celles de vostre S.rie selon le contenu d'icelles, incontenent me suijs je addressé a ceulx des Finances pour les advertir de l'accort des Estats, mais me dirent que ilz nen scavoijent parler, et que par ce ne povoije encoires avoir depesche du quel en sont cause quy ne saddressent point a ceulx qui sont icij aux affaires des Estats et savroient ou les exhiber; et principalement ce Hansken qui sans sonner mot et me venir veoir de la a deux jours ayant baillé les vostres a quelqun de mon logis, sen va addresseer avecq les depesches au secretaire Berthij, auquel cest afaire la ne touche en riens, et qui depuis a renvoijé le tout aux Finances et de la a l'audiencier. Il semble que n'avons le credit de scavoir les menees des Estats, et cest bien vue estrange maniere de proceder de bailles plus de credit vu messagier que a l'officier des Estatz mesmes. Et vous prie de cecij en faire la remonstrance a monsr. de Wacken pour faire conoistre a ce Hansken son ignorance et arogeance.

Je voudrois bien que touchant noz honoraires vous m'advertistes ce que je doibs faire, m'envoijant le concept et formulaire de la requeste le plus tot que faire se pourra. Les deniers q[u]and ilz viendront, je les emploijera e ce et ou comment je suis tousjours poursuijvant mes depesches, mais en y besoigne fort froidement par tout. Je pense que ce sont les affaires de son exellence, que nous sont ce retardement; advertis lez moy sil vous en souvient par vostre grace. Du commencement de la continuation des impostz: et sil y a aultre octroij que du LXI a la petitionO de 30.000. Et plus quel debat il y a aux Estats de Walchren pour la charge du premier noble: que le pensionaire Zagarus se vouldront a ce servir de moij, de quoij n'aij nul advijs nij commission. Des dunes: les Finances ne sont d'intention de faire aultre que de renoveller les ordonnances. Dun serviteur: je pense de vous povoir furnir bientost et l'envoijera vers vostre S.rie; si non quil faict difficulté du petit salaire.

A tant monsr. mon treshonnoré seigneur, me recommande a vous et madame vostre compaigne, et offrant mon servive en touts endroicts. Prie le Createur vous donneer entier amplissement de vos desirs salutaires. De Bruxelles ce XIXe de janvier 1568 stijlo Brabantie.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 62v-63v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 205, nr. 114.

19 januari, Brussel. – (Christoffel Roels) bericht mr. Adriaan de Proost de ontvangst van zijn brief, meent de gezonden gelden enigszins anders te moeten verdelen, en schrijft over hun traktement en de hangende Statenzaken.

[*Opschrift:*] Missive au mr. Adri. Prostio

Monsr. mon treschier et treshonoré seigneur. Pour autant que ce jourdhuij a poinct, quand cest nij est arrivé, javois depesché lettres vers vostre S.[rie] bien que ce n'estoit besoing, pour satisfaire touteffois a ma promesse et ne laisser partir vers vous aulcun messagier vuide de mes lettres; ne seray loing a vous respondre vous remerciant treshumblement de bon debvoir qu'avez faict par accomplir ma promesse envers ces sieurs icy; mais ne trouve bon de suivre la specification du billet de Campen, pour ce quil me semble pour les Estats bien petit don, et suis d'advis de passeer aulcuns et de ce augmenter les dons[p] des aultres de 50 florins. De mes gaignes qu'escrives, n'ay riens receu et sij je puis suis content de les recepvoir, non pour jouer, te lucis ante terminum, car il est desja escheu, mais son me veult bailler les entieres gaiges suis content de manger aussij mes bleis en herbe et me reputer en cela en benefice car l'aultre mest deu. Touchant le remboursement de ceulx de la Vere, aij envoijé l'ordonnance a monsr. de Wacken. Touchant noz salaires, jen parleraij a monsr. van Loo pour scavoir de loing a ce quils entendent, et puis apres conseil.

A tant mon treschier et treshonnoré seigneur, me recommandent tresaffectuesement a vostre bonne grace, m'offrant a tous debvoirs auxquelz je suis tenu. Prie le Createur de vous mon bon seigneur et patron maintenir en longue heureuse vie. De Bruxelles ce 19e de janvier 1569 stilo communo.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 64-64v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 205, nr. 115.

30 januari, Zierikzee. – Philibert van Serooskerke zendt de pensionaris mr. Christoffel Roels het advies van de heer van Wakken, en dringt erop aan dat hij het octrooi voor het heffen van imposten weet te verkrijgen.

[*Opschrift:*] Au pensionaire.

Monsr. le pensionaire. Au primes maintenant jaij obtenu l'advijs de monsr. de Wacken, lequel je vous envoije avecq le porteur, priant que le veulles presenter et poursuijvre la depesche en deligence. Comme avez commencé et obligez ceulx a qui touche de plus en plus vers vous, s'il veut a deboursez quelque chose faictes et on vous remboursera, si povez obtenir depesche bonne, comme jespere, avant vostre partement lever l'octroij en fin faictes en cecij comme on se fijt en vous, et le deliverez a tel seigneur que trouverez convenir. Je vous prie madvertir les occurrences de pardela et de vostre besoingne, et me ferez quant plaisir si vous avez afaire quelque chose escrivez a Gendt encontinent, car je pense quil viendra de brief en court, ou peult estre moij mesmes.

Aussij tant monsr. le pensionaire, fort bon amij, apres mes recommendations. Dieu soit garde de vous. De Ziericxzee le XXXe de janvier 1568 stilo Curiae.

Soubz estoit escript: Vostre vraij et parfaict amij a jamais; subsigné: Ph. de Serooskercke. La superscription estoit: A monsr. le pensionaire maistre Christoffel Roels, ou en son absence au seigneur [q] Marcq Prevoest.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 182-182v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 206, nr. 118.

[Na 30 januari]. – (Christoffel Roels) beantwoordt het schrijven van de heer van Serooskerke, rentmeester van Bewesterschelde, en bericht dat de kans om het octrooi te verkrijgen zeer klein is.

[*Opschrift:*] Au rentmaistre de Zelande Bewesterschelt, le seigneur de Serooskercke.

Tresnoble et treshonoré seigneur. Aijant receu celles de vostre S.[rie] avecques sa depesche et advis, aij addressché a tel qui me semble le plus affectionné et expeditiff qui soit, qui est monsieur d'Indevelde, qui l'outreffois en parles et luij aij recommandé l'affaire. Et partant qu'il y a question d'ung nouveau impost, me dict qu'il y aura difficulté, et plus pourtant que ladvisant il y faict. Je ne scaij quoij de fascherije, mais pour cela ne fault desesperer; et promit ledict seigneur d'Indevelde tous debvars unge chose, craings quil ne poulraij venir a chief avant lexpedition de mes commissions, lesquelles sont sij avant, que pense d'estre en brief de retour. Toutefois en feraij mon mieulx pour avoir quelque avancement et aussij la depesche sil e[s]t possible; si non en laisseraij la chose au Marcq Prevoost. Aultre chose n'aij pour le present de vous advertir en particulir.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 182v-183. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 206, nr. 119.

1 februari, Middelburg. – Bisschop Nicalaas de Castro verzoekt mr. Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen van Zeeland, zuinig te zijn met het hem gezonden wijngeld en voortaan niet meer zoveel te beloven, draagt hem op bij Van Loo aan te dringen op antwoord inzake de rekesten omtrent het surcrois en het herstel van de kerk, en geeft hem opdrachten van particuliere aard.[8] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 66-67. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 206, nr. 120.*

7 februari, Brussel. – (Christoffel Roels) bericht de bisschop dat alleen het verzoek betreffende het surcrois kans van slagen heeft, en rapporteert over de voortgang in diens privézaken.[9] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 67-67v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 206, nr. 120.*

a *Deze rekeningpost is doorgestreept. In de marge tekende de Rekenkamer aan: 1)* Loquatur bij gebreecke van blijcken ende quitancie. *2)* Om deselve redene deurslaegen. *Deze declaratie betrof waarschijnlijk dezelfde reis als de hierboven gedrukte.*
b *De post is gecancelleerd. In de marge tekende de Rekenkamer aan: a)* Bij den missive van den heere van Catthem ende quitancie als in den text, hier overgelevert, sed *b)* Loquatur op desen oncosten ende de veelheyt van dachgelden. *c)* Gemerct de redenen aen dandere zijde gestelt (zie onder nr. 1866 hierboven, noot a) dit alhier geroyeert, ende den clerck van den rentmeester die quitancie ende die missive gerestitueert.
c *In de marge:* Vercregen alzoe.
d *Aldus hs.*; *lees* 17.000.
e *Hs.*: out.
f *Hs.*: lourt.
g *Hs.*: mesives.
h *In de marge:* Vercregen als vooren *(nl. op 10 maart van de heer van Wakken, volgens de notitie op f. 120).*
i *Aldus hs.*; *lees* 17.000.
j *In de marge:* Protest van die van Zierixee.
k *Hs.*: frert.
l *In de marge:* Edelen: Bourgoigne, Buren, Haemstede.
m *Hs.*: nij hoincte.
n *In de marge van f. 57, aan het einde van de specificatie (zie noot 5):* Ordonnance sur cest estat. Recepveur generael de Zelande Bewesterschelt, Philibert de Serooskercke, nous vous ordonnons de paijer et remboursser les Estats generaulx de Zelande la somme de deux mille quatre cens treze livres du pois de quarante gros la livere, monnaije de Flandres, pour despens par eulx supportes es parties cy dessus mentionnes; et ce des deniers qui procedent de leur portion en l'aijde par eulx accordes a sa Ma.t et du terme escheu a la saint Jean *[24 juni]* dernier 1568; et ladicte somme de 2413 lb. dudicte pris sera passé et alloué en la despence de voz comptes des aijdes, la et ainsi quil appartiennera sans aulcune difficulté. Faict a Bruxelles au bureau des Finances le XVIII de feb. 1568. Soubsigné: Barlaimont, Damhoudere, Van Loo.
o *Hs.*: pertition.

p *Hs.*: dous.
q *Hier een (overtollige?) letter* q *hs*.
1 Hoewel niet expliciet aangegeven, wordt aangenomen dat zoals gebruikelijk de jaarstijl van het Hof van Holland is gevolgd, zodat de dagvaart is gehouden op 10 januari 1569 en niet in 1568; de bodereizen zullen dan nog in december 1568 hebben plaats gehad. In de rekening worden de onderhavige twee posten voorafgegaan en gevolgd door posten betreffende reizen einde 1568 en begin 1569.
2 Usage: impost (vgl. oud-Frans 'usaige').
3 Deze ongedateerde post is op inhoudelijke gronden onder de onderhavige dagvaart geplaatst.
4 Fruin dateert dit rekest na de op 23 december door de pensionaris Roels verstuurde brieven (zie hierboven onder nr. 1875, rubriek a). De tekst zal wel zijn opgesteld na de resolutie van de Staten d.d. 11 januari.
5 De bijbehorende specificatie staat afgeschreven op f. 52v-54v (Nederlands) en f. 55v-57 (Frans). Ertussen staat nog een rekest aan de koning door de heer van Wakken waarin wordt gevraagd om restitutie aan die van Veere van eveneens voorgeschoten soldij, bestemd voor de soldaten van Lubbert van Bemmel, hopman van de graaf van Megen (f. 52-52v (Nederlands) en f. 55-55v (Frans; in de marge van de laatste staat de beschikking door het bureau van Financien d.d. 11 januari 1569). De bladen waarop dit ongedateerde rekest van de Staten is genoteerd dragen in de bovenmarge de aantekening 'Januarius', wat aannemelijk maakt dat de tekst tijdens de onderhavige dagvaart zal zijn opgesteld.
6 Deze brief werd te Brussel op 19 januari ontvangen. Van deze datum is ook een verklaring van Cornelis Jan Joben, gezworen bode van de stad Middelburg, die aan de pensionaris een bedrag van 200 gulden 4 stuivers heeft overhandigd (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 62. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 178, nr. 603). Van 17 januari dateert de zending door Philibert van Serooskerke van die 200 lb. wijngeld, waarbij de rentmeester aantekende dat het veel moeite had gekost de bisschop te bewegen met die som in te stemmen (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 60v-62. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 205, nr. 111). Op zijn beurt bedankte Roels de rentmeester bij een schrijven van 20 januari (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 64v-65. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 206, nr. 116).
7 Schasche: sache, sais.
8 Deze brief werd te Brussel op 5 februari ontvangen. Al eerder, op 27 januari, had Roels in een schrijven aan de bisschop erover geklaagd dat deze zijn brieven niet beantwoordde (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 65v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 206, nr. 117).
9 Op 21 februari beantwoordde de bisschop dit schrijven met nadere aanwijzingen omtrent zijn particuliere zaken (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 73-74. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 207, nr. 122).

1877 1569 FEBRUARI 23, MIDDELBURG

a *23 februari. – (Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen) bericht de Staten dat de Geheime Raad advies heeft uitgebracht in de zaak van de verlenging der imposten, en dat de kosten van de wachten zullen worden betaald maar niet die van het onderhoud der soldaten; hij stuurt het octrooi tot verkoop van renten mee.*

[*Opschrift:*] Missive aen mijn heeren de Staeten.

Eerwerdige edele wijse ende zeer voorzienige heeren. Alzoo ick den IX^en^ van februarius uuijten Secreten Rade vercregen hebbe hunlieder advijs op de continuatie van de imposten, zoo ben ick zindert in de Finantien vervolgende finale resolutie dienaengaende. Maer alzoo men dagelicx spreeckt van eenen anderen voet te vinden om de lasten te betalen ende dat den hertoch qualick tot onsen versoucke wilt verstaen, tselve is oorzaecke dat onse zake soo lange aen loopt, nijettemin hope corts doer de goede gelofte ende assistentie van den hooffden ende commisen van de Finantien tot een redelijck eijnde te geraecken; ende geeft mij veel aen dat mijne commissie zoo lange duert, hopende nochtans dat tselve mynder ne[g]ligentie niet toegeschreven en sal worden, alsoo der hier meer sijn die tzelve gebeurt, ende moeten ten letsten vertrecken sonder eenich bescheijt. Ick sende hiermede over het octroij van vercoopinge van renten, om hem daermede te behelpen daer van noode wesen

zal. Vant renbourssement van de costen van de wachten is ons geconsenteert ordonnantie, affgeslagen de oncosten gedaen ter causen van de Spaensche soldaten, overmidts elck landt dienaengaende hem getroosten moet van alsulcke oncosten; ende hebben wij ons dijes noch wel te bedancken dat wij er met soo cleijnen last affgeraeckt zijn in respecte van desen lande.

Edele wijse ende seer voorsienige heeren, uuijt Bruissele den XXIII[en] februarij 1568 stilo And[?][a] [*1569*].

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 70v-71. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 207, nr. 123

e *[23 februari, of kort daarvoor].*[1] *– De Staten van Zeeland verzoeken de koning tot terugbetaling van de kosten van de wachten in Walcheren, en delen mee dat vanwege de vijandelijke dreiging ook bij Domburg en op Schouwen wachten nodig zullen zijn, waarvoor de gelden echter ontbreken.*

[*Opschrift:*] Au roy.

Remonstrent en toutte humilité les trois Estatz de terre conté de Zelande comme par ordonnance du gouverneur par vostre Ma.[té], illeques commis depuis le mois de meij 1568, ils ont deboursé et promptement furnij les despens et fraiz des guetz faict par daue que par terre par charge de vostre Ma.[té] par ledict gouverneur mis on lisle de Walcheren, dont lesdicts remonstrants cijdevant toujoures ont esté rembourssez par vostre Ma.[té] ou les rabattu des petitions et subventions par eulx a vostre Ma.[té] accordez. Pour parvenir au rembourssement des despens frayz pour les guets presentement commis en ladicte isle, lesdicts remonstrants ont envoijé en court leur pensionaire, mais n'en ont encoirres sceu avoir expedition. Et que ledict gouverneur pour advijs d'aulcuns a trouvé necessaire estre mis encoirres un aultre guet a Domborch et ailleurs en Schauwe, pour empescher les invasions que aulcuns ennemijs ou maluvulans de vostre Ma.[té] illecq polriont ou vouldront faire, ont lesdicts remonstrans par cestes bien volu remonstrer a vostre Ma.[té] que[b] l'estat de ladicte contee de Zelande se trouve presentement sij sobre quil n'est aulcunement possible de supporterer lesdicts despens ensemble iceulx que journellement encoirres surviennent; requirans partant treshumblement que pour raijson en leur precedente requeste comprinses il plaise a sadicte Ma.[té] leur faire ledicte rembourssement par le receve[u]r Bewesterschelt, tant des vieulx guetz pieca ordonnez que des nouvaulx de brieff commis.

Si ferez bien.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 75v-76. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 207, nr. 124.

23 februari, Middelburg. – Nicolaas de Castro, Adriaan de Proost vanwege de edelen en Adriaan van Campen beklagen zich bij mr. Christoffel Roels, pensionaris van de Staten van Zeeland, over zijn lang uitblijven en het geringe succes van zijn missie, en dragen hem op het meegestuurde rekest aan de regering te presenteren.

[*Opschrift:*] Missive aen den pensionaris.[c]

Heer pensionaris, wij en connen ons niet genouch verwonderen van het langhe touven dat ghij daer blijvende zijt ende het cleijn prouffijt dat wij connen vernemen dat ghij daerentuschen te hove gedaen moecht hebben int volbrengen van uwe commissien, hiertoe noch gevoucht dat wij egeen briefven van excusen oft anderssins van u tot noch toe ontfangen en hebbe; schrijvende daeromme desen aen u ten eijnde ghij niet en laet te volbringen uwe commissien metten iersten u doenlijcken wesen zal, ende daertoe te verwilligen de goede heeren dier over moeten gaen. Ten anderen zult met alder vlijt vervolgen de requeste van het renbourssement van de oncosten van de wachten bij mijnen heere den gouverneur deur laste van den hertoge alhier binnen Walcheren gecommitteert, welcke nu bedragen ende

beloopen tsamen 3226 lb.; ende dienen van eenen nieuw requeste daerinne mentionerende dattet van noode is een gelijcke wachte te stellen te Domburch, om te beletten datter geen invasie aldaer bij den Ingelschen en zoude gebeuren, diewelcke oock wel hondert guldens ter maendt zal costen; ende dat wij den staet van den lande bevinden in zulcker noot dat wij nijet en weten middel om deselve wachten langer te continueren, ten ware dat wij van den voorgaende oncosten bij ons verschoten betaelt ende gerenbourseert werdden; daeromme wij u onder anders commissie tot Brussel gesonden hebben, hopende hetselve renbourssement te gecrijgen. Sult daeromme u beste doen om tselve te remonstreren ende vervolgen, opdat wij daervan ende van alle dander poincten u medegegeven een goede resolutie mogen gecrijgen.

Hiermede zijt Gode bevolen, ende en laet nijet oft ghij en schrijft ons wes ghij hierinne gedaen sult hebben. Tot Middelbuurch desen XXIII[en] februarij 1568 stijlo Curiae.

Zult wel doen de requeste hiermede gaende te presenteren aen den hertoge, gemerckt de heere van Wacken onder andere dienaengaende aen hem heeft geschreven.

Onderteeckent: N. Castro. Onderteeckent vanwegen deedelen: A. Proost. Noch onderteeckent: A. van Campen.

Opt den rugge stont geschreven: Aen mijnen heere den pensionaris van de Staten van Zeelandt, mr. Christoffel Roels, wesende in Francfoort op de steenwech tot Brussele. Recepta III[a] marty 1568 stijlo Curiae.

Met dese messijve worde gesonden een supplicatie die hiernae volcht.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 74v-75v.[2] – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 207, nr. 125.

16 en 26 februari, Brussel. – (Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen) bericht de Staten dat hij had willen terugkeren met het oog op de dagvaart der Staten-Generaal tegen 19 maart, maar dat hij op aanraden van de heer van Noircarmes te Brussel blijft om de lopende zaken te behandelen.

[*Opschrift:*] Missive aen mijn heeren de Staten.

Eerweerdighe edele wijse ende seer voorsienige heeren. Mijn heeren, ten ware dat uwe E. wel weten de swaricheden die dagelijcx int besoigneren van de affairen nu ter tijts vallen, gelijck ick lestmael geschreven hebbe, soude sorgen dat ick mij qualijck soude connen ontlasten van de slappe uuijtrichtinge van onser zaecken. Niettemin alsoo ick dijenaengaende beladen was ende twijffelachtich wat beter gedaen soude zijn tot contentemente van uwe E. ende mij[n] ontlastinge, soo hebbe ick mij als huijden beraden met mijn heer van Noorcarmes, diewelcke als huijden oock oorloff van den hertoch genomen heeft om te vertrecken naer Naemen, ende heeft mij geseijt dat hij mijn heer van Barlaijmont onse zaecken gerecomma[n]deert heeft ende dat deselve ons sal affanceren bij den hertoch metter iersten gelegentheijt, gelijck tot noch toe zedert den IX[en] van deser loopende maendt dat onse stucken uuijten Secreten Raede gecomen sijn haer geen oportuniteijt[d] en heeft gepresenteert[e] om selve te doen bij iemande van hunlieden. Ende de commis Van Loo seijt van gelijcken dat nootelijck is dat ons vervolgh niet interrupt en valle, mar dat tselve continuelijck worde aengestout ende vermaent om te comen tot favorabel depesche; anders was ick van advijsse van weder te comen om te aenhooren de resolutie van uwe E. tegens de dachvaert van de generale Staten van desen lande, die men gestelt heeft op den XIX[en] van martio naestcomende, gelijck mijn heeren daeraff mogen veradverteert zijn, in denwelcke aenhooren de propositie die men doen sal mijn heeren mij zullen willen veradverteren, oft oock een adjoinct mede deputeren naer hun goedtduncken.

Hiermede mij gedienstelijck recommanderende in de goede gratie van uw E., bidde den Almachtigen deselve te gesparen in gesonde. Met haesten uuijt Bruijssele den XVI[en] februarij 1568 stijlo Curiae.

Ick begeere dat mij overgesonden werde sekere somme van penningen tot onderstandt

van mijn lange absentien, want ick anderssins qualijck sal connen gelichten ons bescheet op alle zaecken, ende dat uwe E. hierop regard willen nemen, hoe eer hoe beter.

Edele eerweerdige wijse heeren, uuijt Bruissele den XXVI[en] februari[3] 1568 stilo Can.[f].
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 71-72.[4] *– Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 207, nr. 126.*

26 februari. – De Raad van Financiën draagt de rentmeester van Bewesterschelde (Philibert van Serooskerke) op aan de Staten van Zeeland 3000 lb. uit te betalen wegens het surcrois van de beden verschenen 1567 en 1568, zijnde 1500 lb. over elk jaar.

[*Opschrift:*] Lettre et ordonnance au rentmaistre Bewesterschelt.

Les chieffs etc., treschier etc. Aijans veu voz lettre de XXXe daugst dernier sur le fait de lestat a nous envoijs des quatre mil florins reservez au lieu de sucrois de laijde ordinaire de Zelande a la disposition des Estats illecq, nous avons accordé a iceulx tant pour le part des prelats et nobles que pour touttes les parties reprinses audict estat, que vous renvoijons cij-joinct, la somme de trois mil livres de quarante groz pour le deux termes de la sainct[g] Jehan, asscavoir des annees XV[C] LXVII et LXVIII, quest pour chacun terme quinze cens desdicts livrez; et ce par provision et jusques a ce que sur la reste aultrement en sera ordonné parquoij nous requerons, et neantmoins de la part de sa Ma.[té] ordonnez de paijer ausdicts Estats ou leur laisser tenir ens ladicte somme de 3000 dudict pris, sans y faire aulcune faulte ou difficulté.

A tant, treschier etc. Le XXVIe de febvrier 1568.
Soubsigné: J. Beingout.[h]
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 83-83v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 178, nr. 604.

6 augustus. – Lievin Wouters, raad en ontvanger-generaal van de koninklijke Financiën, erkent ontvangen te hebben van Philibert van Serooskerke, raad en ontvanger-generaal van Zeeland Bewesterschelde, 1200 lb. wegens zijn ontvangst van het surcrois van de ordinaris bede verschenen 1568. – Origineel (volgens Fruin 'met het opgedrukt signet van de Raad van Financiën in roode was'): ZA, Prelaat en Edelen nr. 137 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 179, nr. 608.

Pauwels Jansz. betaelt 8 s. g. over sijn sallaris, van gedreghen te hebben in alle de plaetsen van Beoisterschelt zeeckere placcaeten ende die geattacheert aen de stadthuijsen ende kerckdeuren, inhoudende soo wie renten coopen wilden up de Staten van Zeellandt den penning XV[e], daervooren hemlieden deselve Staten verobligeren zouden om gereet up te bringhen 17 duijsent guldens bij den hertoghe van Alve; gelicht bij zijn quijtancie die men hier overlevert, 2 lb. 8 s. *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1011, f. 52v.*

a *Hier een onduidelijke afkorting, beginnend met* Am.*; mogelijk is bedoeld Cameracensi (stijl van Cambrai).*
b *Hs.*: qui.
c *In de marge:* Recepta III martii 68 stilo Curie.
d *Hs.*: oportimiteijt.
e *Hs.*: gepunteert.
f *Hier een onduidelijke afkorting, beginnend met* Can.*; mogelijk is bedoeld Cameracensi (stijl van Cambrai)*
g *Hs.*: scaint.
h *Aldus hs.*, *lees* Reingout.
1 Dit rekest werd verstuurd met de volgende brief d.d. 23 februari.
2 Deze volgende tekst betreft het hierboven gedrukte rekest.
3 Wanneer de twee genoemde data van 16 en 26 februari beide correct zijn (en dat zal wel het geval zijn, want waarom zou Roels in twee opeenvolgende zinnen twee maal dezelfde dagtekening geven),

is de brief tien dagen blijven liggen alvorens de pensionaris hem verstuurde. De onderhavige brief is hoe dan ook geen reactie op het verwijtend schrijven vanuit Middelburg d.d. 23 februari, aangezien hem dat pas op 3 maart bereikte.

4 Op dezelfde dag schreef Roels ook nog brieven aan de bisschop, de heer van Wakken en Adriaan de Proost, waarin hij naast privézaken ook berichtte over het surcrois, dat is teruggebracht tot 1500 gulden, waaruit zowel de quote van de bisschop als de traktementen van de ambtenaren betaald moeten worden (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 72, 72v, 73. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 207-208, nrs. 127-129).

1878 1569 MAART 19-22, BRUSSEL

a *28 februari. – Adriaan de Proost bericht aan Christoffel Roels dat de Staten op 19 maart zullen vergaderen, meldt de ontvangst van zijn brief, en verzoekt bericht van Van Loo en Damhouder hoe het staat met de uitbetaling van het hem verschuldigde.*

[*Opschrift:*] Au pensionaire; Proost.

Monsr. le pensionaire, a vostre bonne grace je me recommande. Estant retourné des Doelles, la ou tous mes affaires grace au Dieu men sont allez a soubhait, jaij trouvé vos lettres et par icelles entendu quauriez loué un serviteur, lequel je attendz de jour en jour, mais il ne vient point, parquoij je vous prie de l'envoijer le plus tost quil soit possible pardecha, car d'attendre jusquez a ce que vous viendrez il me semble quil soit chose de longue duree, d'aultant plus qu'avons aujourdhuij receu lettres de son excellence ce par lesquelles il ordonne aux Estats de se trouver vers icelles le XIX[e] du mars prochainement venant, lequel jour vous et les aultres deputez de villes fauldra observer, et partant je requiers quil vous plaise menvoijer ou escripre par le porteur de cestes qu'en aurez faict. Monsr. le reverendissimus se merveille que n'escripvez riens a luij nij a Monsr. de Wacken, mais avez bien faict de rompre son propost par voz lettres, qu'avons aujourdhuij receu avecq l'octroij des rentes. Nous n'avons riens icij qui soit digne d'estre escrit en court. Et partant feraij fin a cestes priant de non oublier nostre commun affaire, asscavoir de noz gaigez, si nous serons paijez ou non; car en cas que je sceusse que je ne serois paijé je men abstiendrois de me trouver journelement aux assemblez des Estats tant de Zelande que de Walchre, et je me tiendro[i]s abstracte; parquoij vouldrons bien scavoir le desseing de Van Loo ou Damhoudere pour me reigler selon icelluij.

Bene vale, pridio Calendas martias 1568 stijlo Curiae [*1569*].

Desoub estoit escript: Tuus ut suus, Had. Prostius. A lautre costé comme icij s'ensuijt: A Monsr. le pensionaire de prelat et nobles de Zelande, Monsr. Christoffle Roels, au court de Bruxelles.[1]

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 77v-78v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 208, nr. 131.

9 maart, Middelburg. – (Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen) bericht aan Ieman Claas Iemansz. dat de Raad van Financiën, alvorens te beschikken op het verzoek tot continuatie der imposten, wenst te weten wat de oorzaak is van de schulden van het land en hoe het komt dat die niet zijn afbetaald uit de vroegere imposten, en verzoekt hem daarom een staat van de uitgaven uit de vroegere imposten te willen toezenden.

[*Opschrift:*] Aen Ieman Claess. Iemanss.

Eerweerdige wijse ende zeer voorsienige heeren. Alsoo ick te hove langen tijt geweest ben ten vervolge van der continuatie van de imposten, zoo is aldaer alsnu dijenaengaende zwaricheijt gevallen, ende die van de Finantien begeeren te weten waerbij dattet landt alsnoch zoo met grooten lasten becommert is ende waertoe de penningen comen[de] van de imposten ende meer andere gratien den lande gedaen van zoo langen tijden geemploijeer[t] zijn, nieijt tegenstaende alle favorable advijsen gehadt zoo uuijte Rekencamer van Hollandt

als van den Secreten Rade zijner Ma.[teijt] ende oock de appostille van die van de Finantien begeeren selver op onse requeste van de imposten gegeven, die dijenaengaende hem geheelijck conformeren metten advijs van die van Hollandt, behoudelijck gehadt ierst het advijs van den Secreten Rade, d'welck nijetmin tonsen voordeele en luijdt, zoo voors. is. Ende alzoo ick door dit uuijtstel meer beduchte van eenige nieuwicheijt dan anders, zoo soude ick der Financien geerne voldoen, hoe eer hoe liever, van dit hun versouck, midts dat sij onse zaecken door geen ander causeringe en weten te vertrecken, ende de heeren van den Staten niet antwoorden en willen op de propositie alsnu in de generale dachvaert te hove te doen, zij en hebben finale antwoorde van de imposten. Somme: zoo ist dat ick u E. vriendelijck bidde dat ghij hoe eer hoe liever ten dienste van de landen van Zeelandt wilt naer u goedtduncken concipieren ende oversenden een staetken ofte remonstrancie hoe die voorgaende penningen geemploijeert zijn, ende dat zoo cort alst mogelijck zijn zal, opdat wij thoff niet meer in den mont en geven dat zij ons en vragen. Wij sijn besich hier met twee te concipieren, zullen alsdan deselve metten uwen confereren om daeruuijt gesamenderhant een texhiberen.

Hiermede mij gedienstelijck gebiedende in de goede gratie van uwe E. mijnen dienst presenterende, bidde den Almachtigen deselve te gesparen in gesonde. Met haesten uuijt Middelburch den IX[e] marty 1568 stijlo Curie Hollandie.[a]
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 76v-77v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 208, nr. 133.

b Denzelven [*Vincent Lisserbosch*] noch zijne vacatien van gereyst te zijne met brieven van den voorn. rentmeester [*Philibert van Serooskerke*] aen die van der Goes ende Reymerswale, opdat zijluyden achtervolgende de last van zijne Ex.[cie] zouden zenden huerluyder gedeputeerden binnen Bruyssel tegens den XIX[en] marty LXVIII stilo Hollandie, de somme van 2 lb. 10 s.[b] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 219, f. 164.*

Pauwels Jansz., bode van den comptoire Beoisterschelt, betaelt 7 s. g. over zijn sallaris van gereyst te zijne met brieven van desen rentmeester [*Bruinink van Wijngaarden*] aen den burghmeester ende schepenen van der Tholen, hemluyden daerby bevelende dat zij hemluyden gedeputeerden zenden zouden tot Bruessele up de dachvaert van de generaele Staten up den XIX[en] marty LXVIII stilo Curie, volgende het scryven van den Ex.[cie] by zijne missive in date XXI[en] february LXVIII, die men hijer met quytancie overlevert; 2 lb. 2 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1012, f. 53v.*

e *20 maart, Brussel. – (Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen) bericht aan Prelaat en Edelen van Zeeland over zijn inspanningen om het surcrois weer tot het oude bedrag terug te brengen, en deelt mee dat de commies Van Loo en de tresorier Schetz van oordeel zijn dat de Staten moeten erkennen dat het overschot van het surcrois aan de koning toekomt, zijnde de eerste edele.*[2] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 85v-86v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 209, nr. 136.*

[21] maart. – (De raadsheer Bruxella) stelt namens de hertog van Alva aan de Staten-Generaal voor te bewilligen in de heffing van de 100e penning van alle roerende en onroerende goederen, en die van een vaste impost op de verkoop van roerende en onroerende goederen, op te brengen door de verkoper.

[*Opschrift:*] Propositie gedaen den XXXI[en c] martij 1568.

Mijn heeren. Hebbende de hertoge van Aelven, stadthouder, gouverneur ende capiteijn generael voor den coninck, onsen aldergenadichsten heere ende natuerlijcken prince, in dese sijne erffnederlanden overlang, zoo u wel kennelijck is, bij sijne Ma.[te] herwertsover gesonden geweest om de troublen ende beruerten aldaer opgestaen neder te leggen ende

pacificeren, ende oock voir den toecomenden tijt zulcke remedie ende provisie te stellen dat deselve landen van gelijcke inconvenienten bewaert ende beschermt souden mogen wesen, heeft sijne Ex.[cie] eerst ende alvoren voor goet aengesien haer te doen informeren ende bij wegen van recht te procederen tegens degene die auteurs van de voors. beruerten sijn geweest, twelck sijn Ex.[cie] verhoopt hadde eer te volbrenghen om sijnder Ma.[t] des te beter vernuegen ende satisfactie te geven ende deselve tot gracie ende genade te bewegen tegens de menichte die hem laten hebben abuijseren ende verleijden, ende dese landen wederomme te brengen ende stellen in ruste ende tranquilliteijt zoo die daer tevoren waren, indijen tselve deur die boose aenslagen van de voors. hooffden ende heuren aenhangeren nijet belet en hadde geweest, dewelcke bij[d] heure invasie ende heijrcracht zijnder Ex.[cie] sooveel te doen hebben gegeven dat deselve den meestendeel van den jare te velde heeft moeten leggen, ter tijt toe dat sij uuijt dese landen tot heur groote schande ende confusie gedreven ende verjaecht sijn geweest; ende aenmerckende zijne Ex.[cie] dat de voors. hooffden van de beruerten tprincipael fondament van hun aenslagen gestelt hadde op de veranderinge van der heijliger religije, dewelcke gemeijnlijck ende ordinairlijcken medebrengt een onmatelijcke moetwillicheijt ende ongehoirsaemheijt tegens hun overste ende der justitie, om sulcx des te lichtelijcker tvolck tot hun voirnemen te trecken, hebbende te dijen eijnde een bederffelijcke ende hinderlijcke conspiratie angericht ende gemaeckt om de ordonnantien, statuijten, rechten, wetten ende placaten te nijete te doen ende aboleren, deur middel van dewelcke men tot dijen tijde toe in goede ruste, eendrachticheijt ende voorspoet geleeft hadde; zoo heeft sijne Ex.[cie] (volgende den expressen last ende bevel van zijne Ma.[teijt]) zorge gedragen dat de catholijcxtsche religie ten alder eersten dat doenlijck wesen zoude in heuren staet wedergestelt ende de ordonnantijen, statuijten, rechten ende wetten onderhouden worden als voiren, daertoe zijne Ex.[cie] haer willichlijck geemploijeert heeft ten besten dat mogelijck is geweest ende voor zoovele als heure andere occupatien toegelaten hebben, zunderlinge mette hulpe van de bischoppen, prelaten ende goede pastoren, met intentie daerinne te doen continueren bij alle gevuechlijcke ende bequame wegen ende middelen.

Ende alsoo ghij, mijn heeren, wel kundt verstaen dat de bewaernisse ende conservatie van der oprechter religie, justicie, ruste ende tranquilliteijt van dese landen tegens soovele aenslagen ende pratijcken van de ketters, seditieuse, wederspenninghe ende rebelle alreede zijnder Ma.[t] soevele gecost heeft, ende dat voir den toecommenden tijt van noode is te versien dat bij gebreke van tselve te kunnen vervallen ende opbrenghen men wederomme nijet en valle in eenich meerder inconvenient, zoowel deur de boose aenslagen ende voirnemen van de voors. rebelle, verloopen, fugitive ende gebannen uuijt zaken van de beruerten voors. als oick deur hun aenhangeren ende andere quaetwillige, is daeromme gantzlijcken van noode goets tijts bequame middelen te soucken ende vinden om tselve voir te commen ende beletten, dewelcke principalijcken procederen ende dependeren uuijt de hulpe van zijnne Ma.[ts] go[e]de ende getrouwe vassalen ende ondersaten.

Nu dan, mijn heeren, zijn u kondich de groote ende uuijtnemende costen ende lasten die wijlen hoochlofflijcker gedachten de keijser Kaerle, de vijfte des naems (wijens ziele Godt genadich zij), me[t]sgaders zijne Co. Ma.[t] ten tijde van de voirleden oirlogen hebben moeten dragen tot beschermenisse van de voors. landen [van] herwaertsovere tegens degene die deselve wilden ende hem vervoorderden te overvallen, innemen[e] ende onder heure heerschappije ende gewelt brengen, twelck de oorsaeck is geweest dat de demeijnen zoo nae verpant, beleent, verset ende belast sijn datter weijnich resteert daermede men hem soude mogen behelpen, wesende oick alle beden ende subventien geexpireert daermede de benden van ordinantien ende garnisoenen zouden mogen betaelt ende de sterckten, tgeschut, munitien ende andere nootlicheden versien en onderhouden ende gefurniert wordden; bevindende daerenboven de achterstellen van de schulden van de chrijechsluijden, coopluijden ende andere soo groot dat deselve tot uuijtnemende sommen beloopende zijn, zonder daerinne te begrijpen tgene dat zijne Co. Ma.[t] deur de sunderlinge affectie die zij

dragende is tot hulpe ende bijstant van zijne goede ondersaten zedert sijn leste vertreck nae Spagnijen liberalijck uuijtgereijckt heeft om de lasten van herwertsover te helpen dragen, mitsgaders zoovele andere miljoenen die zijn Ex.[cie] alreede becosticht heeft in zijn reijse ende voijagie ende int onderhouden van den oirlochvolcke om de aenslagen van de rebellen ende sectarijsen voir te commen ende beletten, die zonder tselve tgansche landt bederfven, geruijneert ende in confussie gestelt souden hebben, oft anderssints zoude alle goede ende catholijcke persoonen, willende hun wreede[f] ende tijrannijssche handen ontcommen, gedrongen sijn geweest hen in zulcke affgrijselijcke heresijen, dwalingen ende ketterijen metten selven te worpen oft hun landt te[g] verlaten ende hen in exile ende ban te houden.

Midtz welcken, mijn heeren, gemerckt dat zijne Ma.[t] de macht niet en heeft om u voirder bij te staen ende assisteren met zijn demeijnen, ende dat die affaijren van zijne andere landen nyet langer en kunnen vervallen ende opbrengen uuijt de tresoren ende incommen van dijen tgene dat men behoeft tot die nootlicheden van herwertsover, zoo oock geen redene en is dat deen landt altoos de lasten drage van dandere, zoo is gantsgelijcken van noode eenige middelen te vinden om de schulden ende achterstellen bovengeroert te zuijveren ende de voors. demeijnen te ontlasten ende redresseren, ten eijnde dat men daermede in toecomenden tijde de ordinarijse lasten van den staet van dese landen zoude mogen sustineren ende onderhouden, wesende meer dan billich dat dese voors. landen daertoe assisteren ende hemselven behelpen.

Ende heeft eenigen wel gedocht dat men voor zoovele als aengaet de voors. schulden ende achterstellen raedt ende middel zal mogen vinden, der gemeijne welvaert nijet hinde[r] lijck wesende, om een goet deel van deselve achterstellen aff te leggen zooverre men eenige merckelijcke somme van gereede penningen hadde te vinden bij maniere van een bede om de voors. middelen ter executie te stellen ende de schulden alnoch op fret ende interest loopende te voldoen, mitsgaders oick den crijechsluijden eenighe betalinge te doen, ende midt eenen wege te besien hoe dat men eenich jaerlijcx incommen soude mogen vinden ende opstellen in plaetze van de demeijnen ter tijt toe dat op de groote nootlicheden van zijnder Ma.[t] versien, oft dat men andere bequame ende gevouchsame middelen geraempt ende geadvijseert zal hebben om in de voors. lasten nijet evenwel te blijven; soude insgelijcx wel van noode zijn jaerlijcx eenige penningen in depost ende espaigne te leggen tot een tresor om hem daermede te moghen behelpen indijen datter eenige nootlijcke affairen overquamen (twelck Godt verhoeden moet), en[de] soude oock tselve voor eenen provisie dienen tegens een onversichte invasie, oproer oft commotie.

Ende hebbende sijne Ex.[cie] doen examineren alle middelen daermede de landen hen hiervoormaels beholpen hebben om een merckelijcke somme te vinden ende opbrenge[n], heeft deselve geen beter ende gevuechlijcker kunnen gevinden dan tgene dat zijnder Ma.[t] tot zijnder aencompste heeft doen voorhouden ende proponeren, twelck was den hondersten penninck voor een reijse van alle roerende ende onroerende goeden, als wesende het rechtveerdichste ende gelijckste, betalende daerinne eenen ijegelijcken nae sijn macht ende faculteijt, ende werende alle voirdeel van deen landt tegens dandere, besnijdende ende verworpende oick alzoo alle disputatien die t'anderen tijden gedaen ende gemoveert zijn geweest dat deen meer dan d'andere beswaert was, twelck dickwils groote verachteringe ende belet causerende is int accorderen van de voirs. beden; ende hadde zijne Ma.[t] alsdoen eenighe middelen doen beworpen daermede genoechsaem scheen verzien te zijn tegens tgene dat men aldermeest vreesende was, dat de rijckdom ende armoede respectivelijck bekendt soude wesen. Ende bemerckende zijne Ex.[cie] dat voors. middel doen ter tijt genen voortganck en hadde mitz dattet nijet genouch verstaen en was, heeft al tselve van nijeuws doen examineren ende zoo claer stellen dat men geen wettige oirzaecke en behoort te vinden om eenen afftreck deshalven te hebben, maer bekennen dat tselfde het rechtveerdichtste ende redelijcxste middel is, gelijck u tselve claerder zal moghen blijcken bij de schrijften daerop gemaeckt, die u mitter propositie gegeven zullen worden.[3]

Ende belangende de jaerlijcxsche onderhoudenissen van de ordinarijse lasten van den staet van dese landen, daertoe de demeijnen plagen te dienen met een gracieuse bede die men hiet de ordinarijse oft sexanale ende naderhant de novennale, gemerckt dat deselve demeijnen nu failleren ende dat alle beden zoo voors. is geexpireert ende de lasten grootelijcx verme[er]dert sijn, zoo en soude men de affairen niet kennen onderhouden ende sustineren, hoewel dat men deselve alzoo scherp aenleijde ende bestreckte alst mogelijck ware, zonder eenige goede ende geduijrige bede ende subventie; op dewelcke zijne Ex.cie lang gelet ende gedelibereert hebbende en heeft eijntelijck geen ander gelijckes ende der gemeijnte minst schadelijcke kunnen bedencken oft excogiteren danh dat men zekere impositie stellen soude op alle vercoopingen, zoowel van de roerende als onroerende goeden, tot laste van den vercooper, daervan zoet apparentelijck schijnt commen ende procederen zoude een goede somme van penningen, die totte voors. nootlijcheijt van dese lande behoevende is; ende soude men oick sulcx verhoeden ende voircommen de disputatien ende altercatien dat deen landt ofte stadt meer dan d'ander belast is, ende soude men daerdeure de steden mogen ontlast worden van de contributien die zij onverdrachlijck vinden ende om dewelcke deselve bedwongen worden de gewoenlijcke gracien te versuecken, mitsgaders tplat landt twelck men ziet verarmen overmidts de groote ende zware lasten die daerop gestelt worden, gelijck ghij naerder zult mogen verstaen bij sekere geschrijfte, twelck men u oock overgeven zal; doende deselve impositien generaelijcken heffen ende lichten.

Ende al waert zoo dat eenige quaetwillige daertoe nijet wel en souden willen verstaen oft daernae hooren maer liever daertegens seggen ende tselve calumnijeren, zoo en kan nochtans zijne Ma.t nijet onderlaten om [4] de affectie, die deselve tot sijnen lande ende ondersaten dragende is als zoo langen tijt aen zijnder voirvaderen huijs geweest hebbende, alle gevuechlijcke wegen te suecken om deselve te assisteren, preserveren ende wederomme in heure eerste prosperijteijt ende voorspoet te stellen daerinne die waren voor dese troublen ende beruerten; ende tegens de onverstandige ende hertneckige dije nijet en passen oft achten op tgene dat tot heure welvaert dient ende behoirt, te gebruijcken dauctoriteijt die onse Heere Godt zijnder Ma.t over zijner ondersaten gegeven heeft, ende deselve op den rechten wech te brenghen ten eijnde dat deur hun obstinaetheijt ende hertneckicheijt die goede en getrouwe ondersaten nijet te lijden en hebben.

Daertoe zijne Ex.cie versueckt dat ghij, mijn heeren, wilt behulpich wesen ende tselve den anderen, zunderlinge dengenen die u tot deser dachvaert ende vergaderinge gedeputeert ende geschickt hebben, zulcx aengeven, induceren ende onderwijsen, dat men hem bij goeden accorde daernaer vuegen ende conformeren wille, nijet twijffelende naedijen ghij weet hoe nootzaeckelijck dattet is, zonder dat ment in eeniger manieren mach excuseren; ende verstaet dat zijnre Ma.ts meijninge ende intentie zulcx is, den mont stoppen zult allen dengenen die daerinne eenich letsel souden willen voirtskeeren, ende zult middel vinden om tselve te effectueren mit zulcker vlijt ende neersticheijt dat zijne Ex.cie nijet geoorsaeckt zij daerinne te versien, maer dat deselve met goeder redene zijnder Ma.teijt getuijgenis mach geven dat ghij alnoch deselve affectie houdende sijt die ghij hiervoormaels tot hemwaerts ende totten lande altijts gedragen hebt, ten eijnde dat daer zijnder Ma.teijt te meer genegen zij te vergeten tgene datter gepasseert is aengaende degenen die hem misdragen ende in hun debvoir luttel gequeten hebben, ende volgende zijne gewoonlijcke genade ende goedertierentheijt zijne goede ende getrouwe vassalen ende ondersaten altijts houden in sijne gunstige protectie ende behoudenisse.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 92-99; ibidem f. 87-92 (in het Frans). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 209, nr. 137.

22 maart. – De gedeputeerden van de Staten van Zeeland verklaren zich niet gelast te reageren op de propositie van 21 maart, en beloven hun committenten te zullen raadplegen.

1569

[*Opschrift:*] Response a la particuliere proposition de son Ex.ce faicte par Bruxelles au Estats de Zelande, le XXIIe de mars XVC LXVIII stijlo Curie.

Tresillustre magnanime treschevalereux seigneur. Les deputez du reverendissime evesque et prelat de Middelbourcgh et des nobles, ensemble les deputez de villes Middelbourch, Ziericzee, Reymerzwale, Goes et de la Thole, representans les troix Estats du paijs de conté de Zelande, remerciant vostre Ex.ce de bon debvoir pour appaiser les troubles de ces paijs; pour ce que ilz ne sont deuement instruictz de ce quil doibvent respondre a la proposition faicte de la part de vostre Ex.ce, demandent chascun en leur endroict copie de la proposition et temps competent pour en povoir faire rapport; et feront tous debvoirs affin que la Ma.té soit servie, entretemps supplient vostre Ex.ce d'avoir ledict paijs en singuliere recommandation.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 115v-116. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 209, nr. 138.

24 maart, Zierikzee. – Ieman Claas Iemansz. toont in een antwoord op het schrijven van Christoffel Roels van 9 maart aan dat de opbrengst der imposten geheel besteed wordt aan rentebetaling en het opbrengen der grote beden, zodat er voor de aflossing van de renten niets overblijft.

[*Opschrift*:] Aen den pensionaris; Ieman Claess Imanss.

Eersame discrete, mijn goeden vriendt. Op gisteren den XIIIen deser maendt heeft mijn broeder, den secretaris Job Claiss, uwen brieff ontfangen van date den IXen derselver maendt, by u aen hem geschreven om corte resolutie ofte instructie te hebben tot furnissement van den apostille van der Finantie op u requeste etc., in den voirs. uwen brieff breeder gementioneert. Ende naerdyen wijlieden uwen brieff wel verstaen hebben ende den inhouden van dijen wel redelijck bevonden, zoo zijn resolveert dat ick an uwer L[iefden] soude schrijfven, dezelve adverterende van tgene daer ick kennisse ofte memorie soude aff mogen hebben ter oirsake van slandts rekeningen, tot uwen proposte dienende. Zult daerom weten, ende is ten anderen auditeurs dye langer gedient hebben genouch kenlyck, als aengaende tpoinct om te weten waerbij dat het landt alnoch met soo grooten lasten becommert is, dat alderierst bij tijde saliger memorie van de K.Ma.t als van den coninck diversche groote beden geconsenteert zijn bij de Staten van Zeelandt tot dienst van de twee voors. princen, mits conditie ende octroy van deselve te mogen furneren bij vercoopinge van renten, ende dit gemeijnlijck als alle andere ordinairise ende extraordinairise middelen om de heeren te dienen al meer dan genouch belast wairen, ende dit al van tjaer XXII ende XXIII aff tot het jaer 1558 ende 59 toe off daerontrent, gelijck men bevinden mach bij den acten ende eensdeels bij den d'intitulaten van de capittelen in slands rekeningen, aldaer de voors. renten successive ende alsoo als deselve vercocht sijn in uuijtgeven gepasseert sijn; staet oock te considereren dat de laeste renten, bij den K. ende Co. Ma.teijten tijt vercocht, genouch gehipotecqueert zijn op den continuatie van de voors. imposten om alsoo wel dije lossinge als het cours van dijen daeraen te verhaelen, volgende d'acten daerbij gevuecht, dat de Staten oock anders geenen middel en hebben om de betalinge van tcours (want het nu geen tijt en is om te lossen) te furneren, ende dondersaten dije daervoren verbonden sijn vrij ende onbecommert heur negotie ende de landen te laten frequenteren.

Men souden oock den goeden heeren mogen verthoonen onder correctie datter groot debvoir gedaen is bij de Staten tot affquijtinge van de voors. renten, als specialijck datter in den jare 1481 ende 1491 tot 1551 exclus begost was eenige lossinge te doene van d'oude renten, dewelcke metter oirloge van Vrancryck anno 1511 opgecommen men heeft moeten surcheren, ende bovendyen t'landt met diversche nijeuwe erfrenten den penninck XII ende lijffrenten den penninck VI belasten om de beden, die men tot diversche tijden bij vercoopinge van renten heeft moeten opbringen omme van welcke renten tlandt te quiten,

hebben de voors. Staten de lijfrenten den penninck VI gedaen converteren in erfrenten den penninck XII ende daernaer derffrenten den penninck XII gereduceert tot den penninck XV, ende alsoo successive alle jaer uuijten voors. imposten eenige lossinge begonst te doene, te weten alderierst betaelt sijnde de beden daer de voirs. imposten van tevoeren met belast waren. Ende al eyst sulcx dat op de laeste rekeninge den voors. rentmeester eenige partyen in state gestelt zijn omme de voirs. te laten lossen, hebben de voors. lossinge teenemael moeten surcheren ende mette penningen hem behelpen tot furnijssement van de 25.000 zijner exellentie alderlest geconsenteert, dije sij anders niet wel en souden hebben connen furnijeren.

Oock moet men weten dat in dese benauden tijt het landt qualijcken sonder gelt can wesen om hem mede te behelpen tot alle ocurrentien ende peryckelen, daertoe de voors. Staten om te mogen gebruijcken naer heur discretie geen ander comptoir en hebben dan de voirs. imposten.

Aengaende tartikel waertoe meer ander gratien den lande gegeven van zoo langen tijt geemploijeert sijn, ons dunct onder correctie dat men met sulcken interrogaterie de gemeijne Staten qualijcken soude mogen belasten, maer dat hetselve een igelijck in sijn particulier heeft te verantwoorden soo wanneer men van de Ma.[t] weghen daertoe vermaent sal worden.

Aengaende dat men begeert te weten waertoe de penningen van de imposten comende zoo lange geemploijeert zijn, die voors. goede heeren te considereren dat verre den meestendeel van alle de groote beden bij de Staten geconsenteert uuijter voors. impost hebben moeten gehaelt sijn, want het ordinaires scot over tlant zoo groot is geweest dat men nijet vele meer en heeft connen belasten.

Voirsienighe discrete heere, indijen u dunckt datter wat is dat zoude mogen moveren aen ons concept, ghij moecht tbeste uuijtnemen ende met assistencie van de gedeputeerde van de Staten, die seer corts moeten te hove gaen, tselve[i] tsij bij monde oft bij geschrijfte, alsoo dat best te passe sal mogen comen tot u intentie, remonstreren in terminis generalibus ende op het cortste, opdat wij niemant meer in den mont en bieden dan men ons eijschende is.

Hiermede mij gebiedende in uwe goede gratie, bidde den Heere dat Hij u lange sparen wil in goeder gesontheijt. Tot Ziericzee den XXIIII marti 1568 stijlo Curiae, met haest.
Onder stont geschreven: Uwen dienaer ende goeden vriendt Ieman Claess. Imans. Het opschrijft van de brieven was: Aen den eersame discrete mijn heere ende goeden vriendt mr. Christoffel Roels, pensionaris van de Staten van Zeelant, residerende int bischopshoff te Middelburch.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 80-82. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 210, nr. 139.

[na 21 maart.] – Prelaat en Edelen van Zeeland dienen een remonstrantie in bij de hertog van Alva, waarbij de voorgenomen vervanging van de schotsgewijs geheven bede door de tiende penning wordt afgekeurd en wordt gewezen op de nadelige gevolgen die daaruit zullen voortspruiten voor de ambachtsheren, de geestelijke instellingen en de grafelijkheid zelf.

[*Opschrift:*] An den hertoghe.

Verthoonen in alder reverentie de prelaet van Middelburch in Zeelandt over hemselven ende intervenierende als bisschop voor alle de geestelicheijt van den voornoempden lande, met hem gevoecht de gemeene ambochtsheeren van Zeelandt over huerlieder interest, hoe dat tot heurder kennisse gecommen is dat zijne Ma.[t] in de plaetsen van ordinaris bede oft schot, van ouden gecommen binnen Zeelandt loop gehadt hebbende tot 12 gr. steenschietens ende 8 gr. bij der breede op elck gemet landts staende ten vollen schote, tvrije medegaende, van advijse zoude zijn te introduceren een nijeuwe ordinaris bede. Ende want tselve grootelicx soude commen tot achterdeele van de remonstranten ende jegens heurlieder vercregen rechten, hebben zijlieden bij geschrifte doen redigeren de

grieven ende inconvenienten die zijlieden remonstranten daerin bevonden hebben ende het merckelick verlies, achterdeel ende prejudicie dat oock uuijtte selve commutatie zijne Ma.t, het landt ende henlieden remonstranten soude moeten volgen, daerop de voornoempde remonstranten zeer instantelick versoucken dat uwe Ex.e gelieve alvooren d'introductie van de nijeuwe ordinaris bede goet regardt te nemen ende, dat gedaen, alsdan om de redenen daerinne begrepen ende andere die uwe Ex.e daertoe zal gelieven te vougen tot conservacie ende onderhout van de remonstranten henlieden te continueren in de oude possessie van heurlieder gerechtichede, die zijlieden van zijne Ma.t ende zijne edele voorsaten titulo oneroso ende bij deuchdelicken contracte vercregen hebben; ende indien uwer Ex.e immers nijet en soude willen admitteren heurlieder goede redenen ende gerechticheijdt die zij bij dese hier bijgevouchde redenen te kennen geven, dat alsdan uwer Ex.e tenminsten gelieve henlieden te laten volgen uuijtte nieuwe ordinaris bede sulcke recompense als men bij der reductie van der zake ende juste calculatie bevinden zal te behooren, opdat de goede fondatien van aelmoessen ende goddelicke diensten van zijner Ma.ts edele voorsaten ende uuijterste willen van particuliere persoonen daermede onderhouden moghen worden, ende sijlieden supplianten gemainteneert in heurlieder oude rechten ende vrijheden, die anderssins ende zonder een van de voornoempde middelen geschapen zijn t'eenemael te vergaen ende illusoir te worden, om redenen in de remonstrancie hieraen gehecht breeder verclaert.

[*Opschrift:*] Remonstrancie van de ambochtsheeren nopende d'ordinaris bede oft schot.

Om vanwegen de prelaet van Middelburch in Zeelandt zoo voor hemselven als oock intervenierende als bisschop voor de geestelicke ende gepriviligeerde persoonen aldaer, midsgaders oock vanwegen de gemeene ambochtsheeren van den voornoempden lande te remonstreren ende in corte te deduceren de notoire grieven, prejudicie ende achterdeelen die de voornoempde remonstranten ende het gemeene landt van Zeelandt zullen moeten lijden ende supporteren boven d'interest ende schaden van zijne Ma.t indien d'oude ordinaris bede van Zeelandt affgedaen ende gediscontinueert werde, die tot nochtoe ende van oude immemorialen tijden binnen Zeelant geloopen heeft tot twelff grooten steenschietens ende acht grooten bij der breede op elck gemet landt staende ten vollen schote, tvrije medegaende, ende dat in plaetsse van dien geintroduceert ende gecollecteert soude worden den thienden penninck, uuijtwijsende den voet van de propositie van den hertoge van Alva, marquiz van Coria, stathouder ende capitein generael van dese Nederlanden vanwegen zijn Ma.t den gemeene Staten derzelver op den XXIen martij LXVIII voorghehouden, sonder den remonstranten te bate te commen oft te begrooten van de gerechticheden henlieden in deselve oude ordinaris bede oft schot tot nochtoe gecompeteert hebbende, ende daervan zijlieden van ouden tijden uuijt tijtle van coope ende bij contracte gebruijckt ende in deuchdelicke possessie geweest hebben ende noch jegenwoordelick zijn; zoo seggen deselve remonstranten tgene hierna volcht onder alle behoorlicke protestacie ende reverentie.

In den eersten dat het graefschap van Zeelant zeer cleijn is van lande, als nauwelicx excederende den nombre van tzestichduijsent bunderen lants, gespleten in diverssche eijlanden, tot zessen toe, tezaemen gewonnen ende bedijckt oft beverscht boven menschen memorie uuijtter zee, subject den stormen ende tempeesten derzelver; ende midsdien van cleijnder weerde ende estimatie, overmidts d'onsekerheijt ende wanckelbaerheijdt derzelver.

Welcke eijlanden bij den edele voorsaten van zijne Ma.t uutgegeven zijn geweest om te bedijcken ende uuijtter zee te beversschen den gemeenen ambochtsheeren alsdoen zijnde, onder sekere baten, profijten ende emolimenten die zijne Ma.t op den gront behouden ende belieft heeft te bespreken, ende merckelicke onder anderen dat de graven ende gravinnen indertijt zijnde op deselve soude hebben ende lichten heurlieder ordinaris bede oft schot.

Ende over sulcx en is geen van alle de eijlanden vrij uuijtter nature van denselven schote,

maer staende ter contributie van dien; sommige ten geheele schote, sommeige ten halve, sommige ten derdendeel oft zeste part schote, naer dat die uutgegeven zijn geweest.

Ende hebben de graven ende gravinnen van alle oude tijden henlieden tevreden gehouden ende gecontenteert mette collectacie van denselven schote over dezelve gemeten, naer advenant die uutgegeven waren ende naer uuijtwijsen van de groote van de ambachtsheerlicheden, bekent staende in s'graven boeck genaempt de steenrolle.

Hetwelck schot dezelve ambochtsheeren jaerlicx schuldich geweest zijn te lichten over de gemeten ende landen binnen huerlieder bedrijve ende ambachte gelegen ende dat ten comptoire van de rentmeesters te betalen in gereeden pennijngen, ende telcken jare daervooren stellen borge souffisante ten contentemente van de rentmeesters ende ter versekertheijt van den grave, ter presentie van den burchgrave ende leenmannen die meest daertoe alleenelick dienende zijn, als men breeder ende perfectelicker mach colligeren uuijtter laetster keure van Zeelant bij coninck Philips van Castillien etc., ter ernster versoucke van de Staten van Zeelandt theurlieder groote ende excessive coste gemaect ende geimpetreert.

Uuijt respecte van alle welcke oncosten, onsekertheijdt van de conservacie oft subsistencie van den lande midsgaders de jaerlicxe versekertheijdt van de borchtochte ende het verantwoorden van de schoten, de graven ende gravinnen toegelaten hebben deselve ambochtsheeren te mogen genieten de groote van de gemeten, dat heurlieder ambochten oft bedrijven grooter bevonden zijn oft mogen wesen dan zij steenschietens int voornoempde s'graven bouck oft steenrolle bekent stonden oft alnoch staen, boven t'vrije van de breede.

Want voor datum van hertoge Carel de Stoute van hooger memorien noijt schot gelicht oft gecolligeert en was bij der breede van de ambachten dan alleenelick steenschietens, ten welcken tijde overmidts de nootzaeckelicheijdt van den grave ende vernuffticheijdt van eenige geesten is eerst alsdoen begonnen geweest de bede oft schot gheeijscht ende gecolligeert te werden, eensdeels bij steenschietens naer ouder costumen ende eensdeels bij der breede, maer altijts meer steenschietens dan bij der breede om d'ambachtsheeren nijet te vercorten oft zoo weijnich als men heeft geconnen in heurlieder gerechticheijt, henlieden uutter beversinge als boven competerende.

Van welcke gerechticheijt geen van de graven ende gravinnen eenige ignorancie oijnt hebben connen gepretenderen, gemerct zijlieden alle d'ambachten bij der keuren bij henlieden ghemaeckt, duijrende totten dage van huijden, gehouden ende gereputeert hebben gehadt voor quade Zeeussche leenen, ende over sulcx voor losbaer zoo wanneer die versterven van vader opte dochter oft van d'een broeder op den anderen, ende zoo successivelick met zeven schellingen zes grooten van den gemete, naer advenant dat d'ambacht veel oft luttel vrijs int schot oft ordinaris bede is hebbende, als t'selve naectelick ende ad oculum blijcken mach bij den VIII^en^ articule van het tweede cappittele der voernoemder keure, hier met copie bijgevoucht.

In der voegen dat d'ambochtsheeren geen van alsulcke verstorven ambochten en souden willen lossen indien henlieden de collectacie van de ordinaris bede oft schot nijet en zoude volgen naer oude gewoonte, ende naer uutwijsen het affcoopen bij henlieden alsoo tegens de graven ende gravinnen gedaen, ende daervan henlieden deuchdelicke verlijdtbrieven gegeven werden t'elcken versterffdage bij de rentmeesters daeronder de verstorven ambochtsheerlicheden resorterende zijn, blijckende bij de copie van de verlijdtbrieff hierbij gevoecht.

Uuijt oorsaecke van welcke lossinge de rentmeesters jaerlicx vanwegen de Conincklicke Ma.^t^ groote sommen van pennijngen ontfangende zijn, d'een jaer meer dan d'ander naer dat d'ambachtsheeren luttel oft lange leven, maer doorgaens valt zulcke lossinge wel twee oft drijmael in thien jaeren, gelijckerwijs men bij experientie wel gesien heeft in de lossinge van de ambochtsheerlicheden van den marquiz van der Vere, marquiz van Berge over sijne ambochten commende van den heere van Molenbaix, ende degene die de stadt van

Middelburch gelost heeft in Walchren, ende daerenboven in de lossinge van de ambochten van Elffdijck, Domburch, Costen van de Werve ende meer andere.

Sulcx dat cesserende het schot ende in de plaetse van dijen opbrengende eenen nijeuwen voet, het landt van Zeelandt niet alleene gedenatureert en zoude werden van zijn eerste uutgeven, maer de gemeene ambachtsheeren oock gefrustreert ende vercort van heurlieder gerechticheijt, henlieden uuijt crachte van coope ende bij deuchdelicke tijtels vercregen met subsequente loffelicke ende immemoriale possessie, bevesticht totten dage van huijden.

Welcke oock geconfirmeert is geweest van den keijser Carolus, des Ma.^{ts} heer vader van hooger memorien, den XXII^{en} in meije anno XV^{C} ende XVe, blijckende bij copie van den extracte uuijtter acten hieraen gehecht, ende bij de Ma.^{t} onder andere privilegien te Reijmerswale ten tijde van zijne inauguratie bij solempnelen eede bezwooren.

Soude oock zijne Ma.^{t} verliesen het jaerlicx profijct hem commende door het versterven ende verheffen van de ambochtsheerlicheden indien d'ordinaris schot affgedaen werdt; ende zoude bovendien oock gehouden ende verbonden zijn den voornoempden ambochtsheeren huerlieder pennijngen ende oncosten ter cause van lossinge, ende op hoope van de toecommende collectacie van de beden gegeven ende gefurneert, naer alle redenen ende billicheijt (cum sit ob causam datum) te restitueren.

Soude oock teenemael doot ende te nijete blijven de voors. keure door t'cesseren van het schot, gemerct dat die meest spreect op de ordre, regle ende policie die schout ende schepenen midsgaders burchgrave ende leenmannen moeten houden ende observeren zoo int feijt van de adjudicature van den schote als in materie van successie van de leenen ende ambochten, ende meer andere dergelijcke materien.

Ingelijcx zou de burchgrave ende leenmannen door het cesseren van den schote in effecte benomen werden huerlieder judicature, gemerct zijlieden van heurlieder wedden jaerlicx betaelt worden uutten pennijngen commende van den schote, ende sonder deselve en souden geenssins verstaen tot liquidacie ende uuijttinge van de questien van quade leveringe ende andere dependerende uut ende van d'ambochten ende leenen met heurlieder ancleven, tot grooten achterdeele van zijne Ma.^{t} ende zijnne rentmeesteren, midsgaders andere particuliere persoonen deselve vierschare van doen hebbende.

Ende van gelijcken soude oock deur t'cesseren van het schot benomen worden Prelaet ende Edelen het onderhout van henlieden dienaers als pensionarisen, advocaten, procureurs ende andere, ende diergelijcke oncosten die zijlieden dagelicx doende zijn uuijt de pennijngen hen bij de Co. Ma.^{t} uuijt het schot gegeven tot dienste van den lande ende zijne Ma.^{t}.

In der vougen dat zijlieden bij faulte van dien de macht nijet hebben en souden heurlieder gedeputeerde te hove oft ergens te seijnden, noch oock heurlieder gerechticheden noch oock der graeffelicheijdt te defenderen ende voort te staen tegens dengenen diese zoude willen vercortten, alst wel eer gebeurt es, noch oock hemlieden mette zelve pennijngen te behelpen tot dienste van zijne Majesteijt in tijden van noode ende oorloge, als sulcx soude mogen gerequireert worden of de saecke vereijsschen.

Boven desen zal de Ma.^{t} grootelicx de gemeene ambachtsheeren vercortten in de waerden van heurlieder ambachten ende heerlicheden, want deselve, zoo men bij experientie bevonden heeft in de vercoopinge van de ambachten ende heerlicheden van de marquiz van der Vere, genomen, geestimeert ende gecocht zijn nadat deselve ten vollen schote oft ten halven schote stonden.

Dewelcke vercocht zijnde op den voet dat men geen schot aldaer en soude lichten nijet met allen en souden weerdich bevonden geweest hebben, maer op de beloftenisse die den coopers gedaen is geweest dat deselve ambochten volgen soude het schot op elck gemet naer oude costuijme hebben bovenmate veel gegolden, zulcx dat d'ambachten van Duvelandt alleen uuijt cause voornoempt bij decrete vercocht zijnde gegolden hebben vijffticht oft t'zestichduijsent gulden, ende binnen Walchren veertichduijsent.

Item heeft de Ma.^{t} nu zeer onlancx oock binnen Walchren vercocht de heerlicheijdt van Oost- ende Westersouburch met meer andere oock, toeseggende den coopers de lichtinge

van t'schot, ende heeft uut dier oorsaecke ongelijcke meerder somme van pennijngen genoten van de coopers van dien dan hij gedaen soude hebben indien de coopers geweten hadden dat het schot bij de Ma.t afgedaen soude werden; maer procederende ter goeder trouwen ende hen fonderende op de oude rechten den ambochtsheeren uutter keure ende heurlieder contracten oft lossinge competerende, hebben deselve heerlicheden vercocht pennijngen weerde.

Welcke sijlieden int vercoopen van andere persoonen nergens nae nijet en souden connen gecrijgen indien henlieden de collectacie van den schote afgenomen soude werden, gemerct t'zelfde het principael poinct es daeraen men de heerlicheijt oft d'ambochten is estimerende, als sonder het schot nijet behoudende dan cleijne baten ende profijten als van malerie, visscherie ende vogelrie, die doorgaens zoo sober ende cleijn vallen dat die in geen estime en commen.

In der voegen dat de coopers van den voornoempden marquiz goeden bij decrete tot Mechelen gecocht, midsgaders die naderhant oock gelijcke ambachten van de Ma.t gecocht hebben binnen Walchren op de besproken conditien van den schote, wel goede redenen hebbende om henlieden tegens de cassatie van t'schot t'opposeren ende noch beter om recompense thebben van de notoire schade oft cassatie van heurlieder coop, gedaen op hope van de voornoempde collectacie te mogen genieten; ende men soude daerom d'officiers van zijne Majesteijt qualiken connen excuseren de mala fide.

Daerenboven staet in desen te noteren dat eenighe ambachtsheeren slants voors., namentlick die van Ziericzee (als bij decrete van de goeden van wijlen den marquiz van der Vere gecocht hebbende de vier bannen van Duvelant), de voors. ambachten bij expressen octroije van de Ma.t belast hebben met jaerlicxe losrenten, stellende deselve ambochten ende hunnen gevolge daertoe tot speciale ijpoteke tot versekertheijt van de rentiers.

T'is nu sulcx dat de principale emolumenten ende proffijten procederende van de voors. ambachten gelegen zijn in de collectacie van den schote ende de gerechtichede daeruut competerende.

Welcke emolumenten ende proffijten bij de discontinuatie oft cessatie van de voors. ordinaris bede extinct zijnde (dwelc immers midtsdien noodtzaeckelick volgen moet), zoo volcht daeruut dat de ijpoteke, den voors. rentieren bij zijne Ma.ts octroije geconstitueert zijnde, insgelijcx extinct vallen zal.

Sulcx dat de rentieren hun pennijngen op de voors. ijpoteque gedesbourseert hebbende bij faute van betalinge geen middel en sullen hebben om hun regres te hebben ter cause van de voors. renten, zoo aengaende t'principael als t'cours van dien.

Item boven desen staet noch grootelicx te considereren dat indien de Ma.t aff ende te niet zoude doen het ordinaris schot, dat hij in alsulcken gevalle alle de geestelicheijt als capittelen, collegien, pastorien, cloosteren ende andere godtshuijsen, cappellen, kercken ende gasthuijsen grootelicx sal prejudicieren ende tecort doen, gemerct de edele voorsaten van sijne Ma.t ende andere sijne ondersaten deselve geestelicke persoonen groff ende groot belast hebben met vele ende menichfuldige diensten als missen, jaergetijden, aelmoessen ende dagelicxe distributien, deselve begeerende jaerlicx ende sommighe dagelicx gedaen te worden naer uutwijsen der fondatien ende d'uuijterste willen van dezelve.

Ende om deselve godtshuijsen te bat te doen onderhouden, deselve fondatien hebben henlieden gegeven vrijdomme van schote als geen sekerder noch bequamer middel wetende om langer te duijren dan henlieden te bewijsen op de ordinaris bede oft schot; ende over sulcx genieten ende profijcteren dezelve godshuijsen ende andere gepriviligeerde persoonen een groote merckelicke somme van pennijngen door de vrijdom van den schote, tot onderhout van de voornoempde lasten.

Welcke gracie ende vrijdomme van schote henlieden bij den nieuwen voet t'eenemael benomen soude werden, ende al evenwel moeten blijven belast ende beswaert met d'onderhoudenisse van dezelve lasten ende distributien.

Waerduere zijlieden gansschelick souden commen tot ruijne ende totale destructie ende

benoodicht wesende heurlieder godshuijsen te verlaten ende van elcanderen te scheijden, gemerct veel van de geestelicheijt arm ende luttel gegoet zijn ende meest gevesticht ende beset oft gefondeert op de voornoempde vrijdommen.

In der vougen dat in plaetsse dat zijlieden hen tot nochtoe redelick ende tamelick onderhouden hebben op deselve gracie ende vrijdomme van den schote, zijlieder daervan bij der nieuwe voet geprivieert sullen blijven ende daerenboven moeten contribueren nevens d'andere ondersaten in de betalinghe van den nijeuwen voet, ende sulcx boven schade ende verlies noch gelt toe geven.

Als van gelijcken oick sullen moeten doen alle ambachtsheeren die van heurlieder oude vrijdomme ende gratie van schote gefrustreert sullen blijven ende van heurlieder ambochten betaelen d'ongelden van den nijeuwen voet, dwelck henlieden sal doen vergaen ende verbijsteren, gemerct veel van henlieden anders niet en hebben om op te leven als anders gheen patrimonie hebbende dan heurlieder ambochtsheerlicheden, mette proffijcten van dewelcke zij nu niet en sullen connen vervallen de lasten van de landen noch de diensten daertoe zij volgende de keure in tijden van oorloge verbonden zijn.

Item staet noch te considereren dat veel van de voornoempde eijlanden, jae het meestendeel van dien, overmidts de lastige dijckaige die elck int zijne quasi insupportabile heeft, hebben vercregen van de Co. Ma.^{t} gracie ende quijtschellinge van den schote, d'een van twintich, d'andere achtiene, zestiene ende thien jaren, ende op deselve gracie vercocht groote merckelicke renten den pennijnck XVe ende XVIe, hopende deselve gracie denzelven tijdt geduijrende te genieten, hetwelcke deur de voornoempde cessatie van schote oock sal cesseren ende de landen belast blijven boven de loopende lasten van de dijckaige noch met dezelve renten, waerdeure de wercken soo binnensdijcx als buijten nootzaeckelick moeten vergaen ende de landen het een voor het ander naer inunderen ende metter zee gemeen werden.

Uuijt alle welcke redenen, middelen ende motijven boven verhaelt, ende andere die uwer Ma.^{t} hiertoe zal gelieven te voegen, laten hen de voors. remonstranten (onder correctie) duncken beter te wesen geen nijeuwicheden (als alle saken odieux ende onseker zijnde) te gebruijcken, maer d'ouden treijn van de ordinaris bede oft schot te continueren volgende het deuchdelick uutgeven ende nature van den lande, bij acte ende subsequenten eedt van der Co. Ma.^{t} geconfirmeert ende bij subsequente legittime possessie totten dage van hedent gevesticht, dan bij middelen van eennen nijeuwen onsekeren ende dubieusen voet te renverseren alle oude middelen tot gansche ruijne ende desolacie van de remonstranten ende andere boven verhaelt, met grooten achterdeele ende prejudicie van zijne Ma.^{t} als boven breeder gededuceert is, al hetwelcke niet wel en soude comen oft mogen geremedieert worden indien d'oude voet ende ordinaris schot den tijt van vier off vijff jaren continuelick gediscontinueert werde, overmits d'onsekerheijt van de limiten van de ambachten ende diverssche questien die uuijtter collectacie alsdan meer zouden spruijten deur het veranderen van de bede ende het verduijsteren van de boucken ende faulte van de collecteurs.

Waeromme de remonstranten hen keeren tot zijne Ma.^{t} ende versoucken dat derselver gelieve te continueren d'ordinaris bede oft schot oft tenminsten, regard nemende op de voornoempde redenen, henlieden ende elck van dien te geven sulcken recompense uuijtten nieuwen voet als men bevinden zal dat hij beschadicht oft geinterresseert zal wesen, conform der requeste hieraen gehecht; ende zult wel doen.

– *Afschrift: (17e eeuw) ZA, Rekenkamer A nr. 453, f. 25-33 (opschrift:* Requeste van de ambochsheeren met hare doleantie ende deductie tenderende tot continuatie van de ordinaris bede*).*

30 juni. – De hertog van Alva, stadhouder, gouverneur en kapitein-generaal, keurt goed dat tot gedeeltelijke aflossing van de renten die ten laste van Zeeland lopen, de heffing van de lopende imposten voor een jaar gecontinueerd zal worden. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 39 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 178-179, nr. 607.

a *Hs.*: Boll.
b *In de marge tekende de Rekenkamer aan: 1)* Beschrijvinge van den Staeten van Zeelandt binnen Brusele; 2) Bij copie van de missive van der Ex.e, niet met quitancie, met twee attestatien van den weete binnen Remmerzwaele ende der Goes gedaen te hebben.
c *Aldus hs.*; *lees* XXI[en].
d *Hs.*: hij.
e *Hs.*: innemenen.
f *Hs.*: vreede.
g *Hs.*: de.
h *Hs.*: dat.
i *Hs.*: het tselve.
1 Deze brief heeft Roels blijkbaar niet meer te Brussel bereikt.
2 Op 7 maart had Roels aan Marc Prevost verzocht om de zaak van het surcrois zoveel mogelijk te bevorden bij de griffier Reingout en bij Van Loo (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 76-76v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 208, nr. 132), waarop Prevost op 14 maart terug had geschreven met een verslag van zijn inspanningen (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 86v-87. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 209, nr. 135).
3 Hierachter staan de conceptvoorstellen tot de inning van de 10e en 20e penning (f. 99-105) en van de 100e penning (f. 105v-115v), waarbij pensionaris Roels op f. 99 de marginale aantekeningen schreef: 'T'concept van den Cen penninck dat volgt behoirt hier geinsereert. Dese concepten en hebbe ick niet connen recouvreeren uijt d'Audientie int Francois door tverbot van den hertoge, opdat men gheen vrempde interpretatie daerop maecken en zoude, soo mijn den audiencier seijde'.
4 Hier lijkt een woord als 'vanwege'te ontbreken.

1879 1569 APRIL 4-5, MIDDELBURG

a *31 maart, Middelburg. – (Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen) beschrijft namens de prelaat van Middelburg de steden voor de Statenvergadering tegen 4 april.*

[*Opschrift:*] Bes[c]hriffbrieff aen de steden.

Eerweerde wijse ende zeer versienige heeren. Overmidts de nootzaeckelijcheijt van de Ma.[t] verheijscht dat men met alder vlijt ende neersticheijt resolvere op de poincten ende concepten bij de Ex.[cie] van den hertoge van Alve geproponeert den XXI[en] van desen loopenden maent van meerte, zoo aengaende den hondertsten penninck als van de imposten, alles zoo van de roerende goeden als onroerende goeden, waeraff uwer E. gedeputeerde de copijen mede hebben; ende dat overmitz zommighe zwaricheden die daeroppe zullen mogen rijsen te duchten is dat men meer dan eens op dezelve zal moeten vergaderen, ende dat zijnder Ex.[cie] nijet langer dach gegeven en heeft om op deselve te antwoorden dan vijffthien dagen naer Paesschen [*24 april*], soo heeftet mijnen eerweerdigen heere de bisschop als prelaet van Middelburch [a] goet gedocht goets tijts de Staten van den lande ende graefschap van Zeelant[b] te doen beschrijven, ten eijnde men metten eersten tot dienste van zijnder Ma.[t] ende contentemente van zijnder Ex.[cie] op de voors. puncten zouden mogen resolveren. Ende om tselve te begunnen zullen uw E. tot dijen eijnde herwaerts schicken hunne gedeputeerde op als volcomelijck geinformeert op den maendage den IIII[en] aprilis naestcomende, tsavonts in de herberge om dijssendachs daeraen te besoigneren.

Eerweerde wijse ende zeer voorsienige heeren, mij gedienstelijck gebiedende in de goede gratie van uw E., bidde den Almachtigen uw E. te sparen in gesonde. Uuijt Middelburch den lesten dach van meerte anno LXVIII stijlo Curie.

– ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 128-129. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 210, nr. 140.

31 maart, Middelburg. – (Christoffel Roels) draagt namens de prelaat van Middelburg de rentmeesters op de edelen te beschrijven voor de Statenvergadering tegen 4 april.

[*Opschrift:*] Beschriff van de edelen, aen de rentmeesters.

Edele wijse ende zeer voorzienige heeren. Overmidts de propositie nu onlancx den XXI[en] marti nu loopende herwertsovere gedaen bij den hertoge van Alven tot dienst van zijnder Ma.[teijt] requireert haesticheijt ende nootelijcke deliberatien, ende den tijt van daerop te antwoorden zeer cort is, soo dunckt mijn eerweerdigen heere de bischop als prelaet van Middelburch goedt de Staten van Zeelandt te doen convoceren hoe eer hoe beter, ten eijnde men ten dienste ende genuege van zijne Ma.[t] daerop mach advijseren. Sult daerom naer ouder gewoonten doen beschrijven in uwen quartier die edelen op den maendach naestcomende den vierden van april tsavonts in de herberge, om dijsendachs daeraen dijenaengaende te resolveren.

Edele wijse ende zeer voorzienige heeren, mij gedienstelijck gebiedende, bidde den Almogenden uw E. te sparen in gesonde. Uuijt Middelburch den letsten van meerte anno LXVIII stijlo Curie.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 129-129v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 210, nr. 141.

c Op desen dachvaert zijn ghecompareert de personen ende ghedeputeerde hiervorens folio 158 aengheteeckent [*te weten de heer van Wakken, mr. Adriaan de Proost vanwege de graaf van Buren, jonkheren Arnout en Witte van Haamstede, Adolf van Borssele, Jacob van Serooskerke, Willem van Cats, voor Middelburg de pensionaris Jacobus Zagarius, voor Zierikzee Job Klaas Iemansz., voor Reimerswaal Franco Campe, voor Goes Job Willemss. Goeree en mr. Cornelis Bruijne, en voor Tholen mr. Pieter Resen*].
Edelen comparerende: Bourgoignen, Buren, A. Haemstede, W. Haemstede, J. Serooskercke, W. Cats. *– ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 183, in de marge naast de onderstaande propositie van de pensionaris.*

d *4 april. – De pensionaris (Roels), afgevaardigde van de Staten op de dagvaart in maart te Brussel gehouden, brengt aan de Staten de propositie van de hertog van Alva over.*

[*Opschrift:*] Propositie gedaen den IIII[en] van april voor Paesschen XV[C] LXVIII den Staten van Zeelant bij den pensionaris.

Eerweerdige E., wijse ende zeer versieninghe heeren. Is uw E. wel kennelijck hoe dat den hertoge van Alven, stadthoudere ende gouverneur generael voor de Ma.[t] in dese landen van herwaertsover, heeft doen vergaderen te Bruijssel den XIX[en] van meerte voorleden van desen loopenden jaere LXVIII, alwaer hij den XXI[en] derzelver maent daernaer de gedeputeerde van Zeelant generael ende oock int particulier belast heeft elck int sijne hunne meesters sulcke rapport te doen dat de concepten bij zijne Ex.[e] alsdoen geproponeert souden mogen voortganck hebben tot dienste van zij[ne] Ma.[t], hoe eer hoe beter. Daeromme tot mijnen descharije[e] zoo ist dat ick uw E. bidde de propositie mette selve concepten te willen aenhooren ende op deselve sulcke consideratie nemen ende met sulcker vliet ende neersticheijt daerop te resolveren, aengemerckt den noot ende wille van zijne Ma.[t], bij welcke redenen zijne Ex.[e] verstaet den quaetwilligen den mont te stoppen, dat zijne Ex.[e] geen oorsaecke en hebbe over ons te clagen; sullen oock mijne heeren met eenen daerinne mogen deduceren de lasten vande lande ende daertoe versoucken hulpe ende bijstantvan zijne Ma.[t] om deselve te mogen dragen, overmits de continuatie van de imposten interrupt is, immers nijet geaccordeert; desgelijcx de extraordinarijse costen van Walcheren daerboven oft de continuatie van het ordinaris schot hiermede sal smelten.

– ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 158; ibidem f. 183-183v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 210, nr. 142.

[ca. april 5.][1] – Adriaan de Proost verzoekt aan de bisschop en de edelen van Zeeland om uitbetaling van zijn gage van 25 lb. gr. Vlaams per jaar, hem vroeger uit het surcrois toegekend. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 129v-130v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 210, nr. 143.

a *Hs. hier nog* van Zeelandt*; zie de volgende noot.*
b *De woorden* goet gedocht – – – van Zeelant *door Roels in de marge bijgeschreven, waarbij de laatste twee woorden wel abusievelijk een verdubbeling vormen van de reeds in de tekst staande woorden* van Zeelandt.
c *Aldus hs.; lees* descharge.
1 Dit stuk is ongedateerd, maar volgens Fruin vermoedelijk tijdens de onderhavige dagvaart ingediend. In het hs. volgt het direct op de beide beschrijvingsbrieven (zie hierboven, onder rubriek a).

1880 1569 APRIL 23, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

e *23 april, Bisschopshof te Middelburg. – De Staten van Zeeland consenteren op zekere voorwaarden in de heffing van de 100e penning van de roerende en onroerende goederen, verzoeken dat de 20e penning van de onroerende goederen in de 25e zal worden veranderd, verklaren zich bereid de 25e penning gedurende drie jaren op zekere voorwaarden op te brengen, en verklaren zich bereid om, in plaats van de niet uitvoerbare 10e penning op roerende goederen en koopmanschappen, gedurende vier jaren op zekere voorwaarden op te brengen een ordinaris bede van 8 groten steenschietens en 6 groten bij de breedte van elk gemet.*

[*Opschrift:*] Resolutie van de Staeten van Zeelandt op den hondersten, X^en^ ende XX^en^ penninck, ende instruictie tottet consent voer de gedeputeerde.[1]

Op den XXIII^en^ van april XV^C^ jaer negenensestich naer Paesschen soe hebben de Staeten van Zeelandt, solemnelijck vergadert wesende int sbisschops hoff tot Middelburch, geresolveert op de propositie ende petitien van zijne Ex.^cie^ van den hondersten penninck ende X^en^ ende XX^en^ penninck van de roerende ende onroerende goederen zoe hiernaer volcht.

Ierst aengaende den hondersten penninck, dat zijluijden consenteren midtz desen zijne Ma.^t^ te lichten ende heffen over alle hunne roerende ende onroerende goeden denselven hondertsten penninck volgende de maniere van collecteren bij zijne Ex.^cie^ aengegeven, op de conditien ende reserven hiernaer gespecificeert:

Te weten aengaende het artikel aldaer geseijt wordt dat de specificatie ende estimatie van de onroerende goeden gedaen zal worden ter plecken ende onder die jurisdictie daer die ghelegen zijn bij den officiers ende eenigen van den notabelsten aldaer etc.: dat in de estimatie van de onroerende geestelijcke goeden present zal zijn in allen plaetssen daer die gelegen zijn mette andere estimateurs eenen geestelijcken persoon om deselve mede te helpen estimeren;

Item aldaer geseijt wordt dat op den prijs van den landen der dijckaigie subject affgecor[t] zullen wordden de ordijnarijse lasten ende oncosten: dat voer zulcker oncosten in Zeelandt gehouden zullen zijn schot, watergelt, dijckpenningen, oncosten van gemeijnne rekeninge, ontlastenge van quade gemeten, grontbrexemen ende andere, nae den natuere van den lande;

Item aengaende het artikel daer de landen uuijt dewelcke men steenen, colen ende diergelijcke dingen delft ende graefft, geestimeert worden als de beste omliggende landen etc.: dat van gelijcken geschieden zal van darrincklanden in Zeelandt, zonder die ten hoochsten te nemen;

Item aengaende het artikel van den thienden etc.: dat zijne Ex.^cie^ gelieve de geestelijck[en] thienden die jure divino vrij zijn, te houden ende bewaerden in hun privilegie ende exemptie van den hondersten penninck;

Item aengaende het artikel aldaer de verhuijrde huijsen geestimeert worden den penninck XVIe etc.: dat de estimatie van der huijshuijringe nijet genomen en zal wordden naer dat de huijsen gegolden hebben over twee, drije oft vier jaeren, maer naer die alsnu geldende zijn, aengesien de variatie van den tijt ende tverloop van den volcke uuijt vele plaetssen aldaer; insgelijcx oick bevrijende van de hondersten penninck de huijsen zoe binnen de

steden als ten platten lande gelegen nijet weerdich wesende boven de honder[t] guldenen eens in gereeden gelde, overmidts deselve meestendeel al schamele luijden toebehoiren;

Item aengaende het artikel daer de[a] termijn van betalinge van den hondertsten penninck gestelt worden etc.: overmidts de voors. termijnen aldaer te heet ende te cort genomen worden voor de pachters, waere goedt deselve te setten nae den ougst, als men de vruchten van de lande gevoechlijck gedorschen ende vercocht sal hebben, te wetene den eersten termijn op Kerssmisse LXIX ende meije ende St. Mertenssdage [*11 november*] LXX voor de twee naervolgende termijnen;

Item aengaende het artickel aldaer den rentmeester oft ontfangers van de demeijnen oft beden van sijne Ma.[t] oft van de Staten oft steden belast wordt gereedt te betalen den hondertsten penninck ten termijn voors. etc.: dat de landen oft steden der dyckagie subject nyet gehouden en zullen zijn den hondersten penninck te verschiet[en] dan nae deselve renten verschenen zullen zijn, overmitz de onzekertheijt ende tachterhe[ijt] van dijen;

Item aengaende het artikel aldaer tbesluijt van de gesacreerde plaetssen vrij wordt gehouden van den hondersten penninck etc.: dat zijne Ex.[cie] gelieve tselve te amplieren ende vrij te houden van den voors. hondersten penninck alle de goeden van aerme cloosters, cappittalen, godshuijsen, gasthuijsen ende heijlighe geesten, qualijcken genoech hebbende om de aermen, den dienst Gods ende hunselven te onderhouden, denwelcken beter waeren gegeven dan genommen; ende aenschouw genomen dat in Zeelant veel schamele dorpen zijn, de macht niet hebbende om hunne pastooren te onderhouden, gelieve zijn Ex.[cie] insgelijcx vrij te houden van den hondersten penninck zulcke pastooren van dewelcke de thienden ende landen mette andere accidenten ende proffijten nijet uuijt en bringen boven de tweehondert guldenen tsjaers;

Item aengaende het artikel mentionerende van den tijt van XV dagen den commissarijsen van zijne Ma.[t] geprefigeert om binnen denselven te wideren de differenten die daer vallen mogen ter causen van de estimatie van de meuble goeden oft coopmanschappen etc.: dat zijne Ex.[cie] gelieve daertoe een maent oft zoeveel min oft meer tijts te stellen als de commissarijsen bevinden zullen van noode te wesen om eenen ijgelijc[ken] recht te doene;

Item aengaende het artikel daer zijne Ex.[cie] van [de] estimatie van den hondersten penninck eximeert alle instrumenten dienende ter lantneringe etc.: dat derselver gelieve insgelicx vrij te houden van den hondersten penninck in Zeelant de schepen met heure instrumenten ende gevolghe dienende totter visscherije, ende oick de heudeschepen, coggen, pleijten ende alle andere schepen meest dienende totter cleyne navigatie[b] bynnen slandts, die in desen tijt ledich ende sonder neringe ligghen, ende aldermeest toebehoirende luijden van cleijnder macht, meer op deselve schepen schuldich wesende dan zij in de weerelt hebben ende dan de voors. schepen vercocht wesende souden mogen gelden; insgelijcx daeronder begrijpende de soutkeeten diennende alleenelijck om tsout te raffineren, de taenhuijsen dienende om de netten van de vischers te taenen ende bereyden ter vischerie, item de meestoven diennende tot een partie van de landtneringe als te weten om de meede[2] ende garancen[c] te droogen ende bereijden eer die ter vente gebracht worden.

Ende aengaende den XX[en] penninck van de onroerende goeden, de voors. Staten, regard nemende op de lasten ende oncosten op de landen van Zeelandt alreede staende, ende dat het voors. landt soo vast nijet en is als andere landen, hebben geresolveert dat men zijn Ex.[cie] zal versoecken ende verwilligen in hunnen respecte om denselven XX[en] penninck te veranderen in den XXV[en] penninck, hem denselven XXV[en] gunnende ende consenterende voor drije toecomende jaren, op conditie, reserven ende limitatien hieronder gedesingeert:

Ierst dat de voors. XXV[en] penninck niet der loop hebben en zal dan naer het jaer dat den hondertsten penninck gecollecteert zal zijn, ende dat in respecte van den goeden d[i]e bynnen tsjaers vercocht sullen worden;

Item dat de cavelingen van eenighe sterffhuijsen nijet en zullen gehouden te worden

voer vercoopinge, ende dat daerom alsulcke vercavelinge[d] goeden vrij sullen sijn van de voors. XXV[en] penninck;

Item dat men van de voors. XXV[en] penninck vrij houden sal goeden vercocht bij evictie ende decrete, gemerckt dat van alzulcke goeden alsoo geexecuteert deur insolventie van de debiteurs de crediteur alnoch ten vollen nijet betaelt en is; et quod non[e] sit afflicto addenda afflictio;

Item dat de persoonen nijet hooger gegoet wesende dan tot de weerde van 200 guldens eens vrij ende excempt zullen wesen van den voors. XXV[en] penninck;

Item om te eviteren alle rigoreuse executien, dat men de lichtinge van de voors. XXV[en] penninck nijet en sal verpachten noch verpanden.

Nopende de thienden penninck op de roerende goeden ende coopmanschappen, is bij den Staten voors. geresolveert dat men gelyckelijcken den X[en] penninck zal debateren als nijet participabel, bij redenen dat deselve oirsaecke soude sijn van diverssie van de traffijcke van de coopmanschappe ende totale ruijne van Zeelant. Ende voorts zoo is bij Prelaet ende Edelen alleene gesloten dat men sijne Ma.[t] zal presenteren in plaetse van den voors. thiensten penninck de ordinaris bede van de schote voor vier toecomende jaren, modererende ende minderende deselve bede tot 8 g. steenschietens ende 6 g. bij der breede op elck gemet landts staende ten vollen schote. Ende overmidts de gedeputeerde van de steden van Middelburch, Zierikzee, Reijmerswale, Goes ende van der Thole tottet consent van de voors. bede geenen volcomen last en hadden, zoo zij zeijden, hebben dach genomen om daeraff rapport te doen ende hunne meesters daertoe te verwilligen, indijen zij connen, oft anderssins desen aengaende volcommentlijck geresolveert te commen tot Mechelen, zoo zij bij raede zijn zullen, om tselfde daer alsdan te onderteeckenen.

Actum als boven, ten daege, jaere ende maende voorn.

Onderteeckent: N. Castro; Anthoine de Bourgoigne.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 158v-161v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 210, nr. 144.

28 april, Middelburg. – (Christoffel Roels) beklaagt zich namens Prelaat en Edelen van Zeeland bij de Raad van Financiën dat die aan de rentmeester van Bewesterschelde opdracht heeft gegeven om hen voor het surcrois over de jaren 1567 en 1568 slechts 3000 lb. uit te betalen in plaats van de 4000 lb. destijds door de keizer geaccordeerd. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 149v-150. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 211, nr. 145.

28 april, Middelburg. – (Prelaat en Edelen van Zeeland) verzoeken om de uitbetaling van het hun verschuldigde surcrois. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 150-150v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 211, nr. 146.

a *Hs.*: te.
b *Hs.*: manigatie.
c *De woorden* ende garancen *ontbreken in de begin mei ingediende remonstrantie (zie noot 1); garance is het Franse woord voor meekrap*.
d *Aldus hs.*; *lees* vercavelde, *zoals in de remonstrantie (zie noot 1)*.
e *Hs.*: quond not.
1 De tekst van deze resolutie is tevens opgenomen in de door de Staten begin mei ingediende remonstratie (zie volgend nr.).
2 Meede: meekrap.

1881 1569 MEI 3-9, MECHELEN

d *3 mei. – De afgevaardigden van de steden Middelburg, Zierikzee, Reimerswaal, Goes en Tholen, die op 23 april niet hadden toegestemd in de heffing van de ordinaris bede, verklaren zich op zekere voorwaarden bereid zich dienaangaande te verenigen met het door Prelaat en Edelen genomen besluit.*

Daernae[1] den derden van meij XV^{C} jaer LXIX naer Paesschen de voors. gedeputeerde van de steden voors. [*Middelburg, Zierikzee, Reimerswaal, Goes en Tholen*], hun rapport gedaen hebbende ende volcommelijck geresolveert zijnde te Mechelen sijnde, hebben gesloten hun te conformeren aengaende den thienden penninck met de resolutie van de Prelaet ende Edelen, te wetene dat men zijnder Ex.^{cie} in plaetse van den voors. X^{en} penninck zal presenteren de ordinaris bede van den schote voor vier toecommende jaeren, op de moderatie bij den Prelaet ende Edelen genomen eensaementlijck, oock op de gewoonlijcke termijnen, alles met condicien indijen in dese consenten ijet waere dat de kuere, previlegien ende rechte van den lande ende steden van Zeelant zoude contrarieren, dattet tselve sal sijn sonder prejudicie ende sonder te mogen trecken in consequentie in toecomende tijden.

Actum als boven.

Onderteeckent vanwegen die van Middelburch Jacob Tagarius[a], vanwegen die van Zierixzee J. Claes Iemanss., vanwegen die van Reijmerswale [2].

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 161v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 211, nr. 147.

[tussen 3 en 9] mei. – De pensionaris (Roels) brengt het antwoord van de Staten van Zeeland op de propositie van de hertog van Alva aan deze over.

[*Opschrift:*] Response sur la proposition, faicte de bouche par le pensionaere.

Tresillustre tresexcellent et trescheva[l]reux seigneur. Les deputez du reverendissime evesque et prelaet de Middelbourg, et nobles ensemble les deputez de villes Middelbourg, Ziericxzee, Reijmerswale, Goes et de la Tholen, reputans les troix Etatz du paijs et conté de Zelande, aijantz fait rapport chacun en son endroit de la proposition et petition de vostre Ex.^{ce}, nagueres faicte[b] de la part de sa Ma.^{té}, par commission et mandement de leurs maistres consentent a sadicte Ma.^{t} le centiesme[c] denier a lever sur leurs biens meubles et immeubles en la mani[er]e que vostre Ex.^{ce} la proposé; consentent pareillement a sadicte Ma.^{té} au lieu du XXe denier le XXVe denier pour troix ans[d], le tout pour raisons et soubz aulcunes moderations et conditions, lesquelles ils ont exhibé par escrit affin que vostre Ex.^{cie} ij puise pourvoier et mettre tel ordre comme il appertiendra.

Touchant le Xe denier, pour autant qu'ilz treuvent le mesme [e] executable sans totale ruijne dudict paijs, comme ilz deduisent amplement par certain leur discours sur ce dresché, lequel ilz ont exhibé quant et quant, et quil seroit totallement contraire a l'invention de vostre Ex.^{cie} qui desire de maintenir lesdicts paijs en son succes en prosperité ancienne; ilz presentent au lieu dicelluij laijde ordinaire du schot de 8 d. steenschietens et 6 d. par la largeur pour quatre ans prochainement venantz.

Au reste se resjouijssantz de veoir vostre Ex.^{ce} au continuel soing et sollicitude de bien et repoz publijcq sans avoir esgard a son[f] bas eage[3], recommandant a vostre Ex.^{ce} la povreté, misere et desolation dudict paijs, suppliantz et priantz bien humblement de prendre en grace et avoir pour aggreable ce leur consent et accoord, duquel ilz demandant acte.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 162. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 211, nr. 148.

[tussen 3 en 9] mei. – De Staten van Zeeland dienen bij de hertog van Alva een remonstrantie in omtrent de voorgestelde 100e, 20e en 10e penning.

[*Opschrift:*] Remonstrantie van de Staeten van Zeelant op taccoort van de petitien van den hondertsten penninck ende impost van alle zoo roerende als onroerende goeden, bij de hertoge van Alve, marquis de Coria etc., gouverneur ende capeteijn generael van alle dese Nederlanden, uuijten name van zijne Ma.^{t} den generaele Staten van herwaertsovere geproponeert den XXI^{en} marti XV^{C} LXVIII voor Paesschen [*1569*].

De voors. Staeten, considererende de staet van dese Erffnederlanden gelijck deselve (Godt

betert) nu gestelt is, bekennen de weldaden henluijden bij de Co. Ma.[t] met zonderlinge lieffde, sorchfuldicheijt ende bijstant bewesen tot sijnen onsprekelijcken coste ende laste van alle zijne domeijnen, soo van dese Nederlanden als andere zijnde coninckrijcken ende landen, daeraff zij zijnder Ma.[t] met alder reverentie ende ootmoet hoochlijck bedancken, soo zij oock mede doen zijne Ex.[cie], dewelcke sonder aensien te nemen op zijne ouderdom uuijt zonderlinge lieffde ende affectie totten dienst van zijne Ma.[t] ende het welvaren ende appaisement van dese Nederlanden met sulcken grooten arbeijt, moijete ende cost hier gecommen is uuijt soo verre landen ende deselve met sulcker neersticheijt, wijsheijt ende dexteriteijt gepreserveert heeft tegens de invasien die de vianden van dezelve ende rebelle van zijne Ma.[t] op deselve hebben willen doen; bekennen oock dat om deselve landen voorder te preserveren ende die tachterheden derselver te verhalen mitsgaders deselve landen voortaen te houden in ruste ende vrede, van noode is te vinden eenen groote quantiteijt van gelde, ende daerom begerende altoos hen te thoonen goede ende getrouwe ondersaeten, prompt om zijne Ma.[t] in alles onderdanich te wesen ende tot zijne nootsaeckelijcken affairen bijstant te doen naer hun schaemel vermogen, sonder eenich regard te nemen op de sobere neringe ende negotiatie die alsnu daer is, zoo overmidts den verloope van den volcke als andersints, oft oock aenschouv te nemen op hunne groote zwaere ende meenichfuldige lasten die dagelijcx vermeerderen zoo ordinarisse als extraordinarisse, hiernaer volgende.

Te wetene dat mijn heer den bisschop groote schaede ende cost geleden ende gedaen heeft ende alnoch doet door de groote ongelucken van tverbranden van zijne kercke ende meer andere die hij tsedert drije jaeren herwaerts heeft moeten draegen, ende daertoe hij luttel hulp ende bijstandt gehadt heeft.

Ende dat het eijlant van Walcheren ten achteren is ter causen van sijn lastigen dijckaigien tachtentichduijsent ende vierhondert ponden van 40 g. d. tpondt[g], ende daerenboven voor dit tegenwoordich jaer zal noch moeten furneren tot nootsaecke van deselve dijckaige twintichduijsent vierhondert gelijcke ponden, makende tsamen hondertduijsent achthondert ponden munte voors., daertegens sijn jaerlijcxe imposten nijet meerder en zijn dan tweenveertichduijsent vierhondert ponden salvo justo gelijcke munte, dewelcke al gecolligeert worden tot laste van de gemeten ende bij imposten. Ende dat het eijlant van Schouwen ende bij consequentie de steden van Zierixzee dit loopende jaer XV^{C} LXIX ten achteren is van oude schulden de somme van ontrent honderttweennegentichduijsent pont van 40 g. Vlaems, ende al dit boven de geschoten van den jaere LXVIII, die dit loopende jaer LXIX moeten opgebracht worden om de oude schult mede te minderen; alsoo dat die lantsaeten ende poorteren der voors. stede apparent zijn dese naeste zeven jaren als nijet veroveren[4] maer alle jare op elck gemet lants tusschen de drie ende viere guldens te moeten opbringen om den voors. schult daermede te beteren, ende alle andere gewoonelijcke ende extraordinarise lasten (dagelijcx deur de groote grontbrexemen meerderende) daerbij te furneren ende supporteren.

Ende dat de stadt van Reijmerswale ten achteren is ter causen van de onderhoudenisse van de nootsaeckelijcke dijckaigen ende zeewercken tot conservatie van de stadt ende plaetse tegens de inundatie boven de sevenduijsent ponden munte voors., ende noch moeten furneren alle jaere deen jaer deur dandere ter cause voors. de somme van drijeduijsent ponden munte voors., behalvens de achterstellen van de renten daeraff zij respijt hebben, beloopende over de hondertduijsent ponden munte voors. boven de hooftpenningen van dijen, waertegens de voors. stadt nijet eenen voet lants en heeft, als liggende rontsomme int waetere ende haer allenlijcken generende metten soute.

Ende dattet eijlant van Zuijt-Bevelant boven de onderhoudenisse van den Caveldijck ende Cramdijck ende andere ordinarisse lasten van beden ende dijckaigen behoeft noch jaerlijcx deen jaer deur dandere tot onderhout van de oude ende nieuwe zeewercken, reparatien van grontbrexemen, de somme van veertichduijsent guldenen.

Ende dat de eijlanden van Wolffaertsdijck in Bewesterschelt ende Westerkercke met Scherpenisse, Sinte Maertensdijck, ter Tholen, Duijvelant ende andere in Beoosterschelt

van gelijcke oock hebben ende dragen moeten hunne groote ende sware lasten, soo van dijckaigen als anderssints, die men alhier laet te verhaelen om de cortheijt wille.

Ende dat [de] generaele Staten van Zeelant boven alle oude lasten dit tegenwoordich jaer heure obligatien gegeven hebben ter somme van vijffentwintichduijsent ponden munte voors. tot requisitie ende tot behoeve van sijne Ma.^{t}, in minderinge van de naestaenstaende bede, daeraff sij over de twee derdendeelen alnoch nijet betaelt en hebben, nijettegenstaende alle debvoir ende diligentie bij henluijden gedaen om de voors. penningen te furneren, zoo bij vercoopinge van renten als andersints, daeraff sij mits desen volgende hun brieven indemnisatie begeren rembourssement.

Desen nochtans al nijettegenstaende soo hebben de Staten voors., tot diverssche stonden vergadert geweest hebbende om hunne voors. goeden affectie te continueren tegens hunnen nateurlijcken heere ende prince, finalijck geaccordeert ende geconsenteert, accorderen ende consenteren mits desen eendrachtelijck sijne Ma.^{t} te lichten ende heffen over alle hunne roerende ende onroerende goeden den hondertste penninck, volgende de manieren van collecteren bij zijne Ex.^{cie} aengegeven, op de condicien ende reserven hiernaer gespecificeert.

– – – (De dan volgende voorwaarden voor heffing van de 100^{e} penning zijn identiek aan die in de tekst van het consent zoals dat was vastgesteld in de resolutie van de dagvaart van 23 april).

Ende in plaetse van den XX^{en} [penninck] van de onroerende goeden de voors. Staten, regard nemende op de lasten ende oncosten op de lande van Zeelant alreede staende ende dat het voors. lant zoo vast nijet en is als andere landen, hebben zijne Ma.^{t} geconsenteert ende consenteren mits desen den XX$^{en\ h}$ penninck van de vercoopinge van de onroerende goeden voor drije toecommende jaeren, op de condicien, reserven ende limitatien hiernaer gedesigneert.

– – – (De dan volgende voorwaarden voor heffing van de 25^{e} penning zijn weer identiek aan die van het consent zoals dat was vastgesteld in de genoemde resolutie van 23 april).

Ende aengaende den thienden penninck, overmits de voors. Staeten bevinden deselven impost in Zeelant nijet practicabel te zijne zonder totale ruijne desselffs lants ende ingesetenen van dijen, gelijck sijluijden bij hun discours daeroppe gedrescheert ende hieraene geattacheert breeder remonstreren, soo consenteren die voors. Staeten zijne Ma.^{t} in plaetse van den voors. impost van den X^{en} penninck de continuatie van de ordina[r]is bede van de schote tot 8 d. steenschietens ende sesse groote bij der breete voor vier toecomende jaeren, deen jaer naer dandere volgende, daeraff deerste jaer verschijnen zal decollatio Johannis [*29 augustus*] LXIX tegenwoordich, ende dit op de gewonelijcke termijnen; alles met condicien indijen in dese consenten ijet waere dat den heuren privilegien ende rechten van den landen ende steden van Zeelant zoude contrarieren, dat tselve sal sijn sonder prejudicie ende sonder te mogen trecken in consequentie in toecomenden tijden.

Versouckende in alder ootmoet ende reverencie dat sijne Ex.^{cie} gelieve dit henluijder consent ende accoord te accepteren ende aenveerden voor agreabel, ende henluijden daeraff te verleenen behoorlijcke acte naer ouder gewoonte.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 162v-167. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 211, nr. 149.

[tussen 3 en 9] mei. – De Staten van Zeeland dienen bij de hertog van Alva een remonstrantie in omtrent de voorgestelde 10e penning.

[*Opschrift:*] Deductie ende remonstrantie op den X^{en} penninck.

De Staeten slants van Zeelant, voldoende ter ordonnantie van zijne Ex.^{cie} ende antwoordene op de propositie aen henluijden vanwegen de Co. Ma.^{t} gedaen op den XIX van meerte laestleden, geven over bij handen van haeren gecommitteerden de poincten ende articulen van haerluijder consent; hoopen dat deselve bij zijne Ex.^{cie} voor aengenaem zullen

geapprobeert worden, als geprocedeert zijnde uuijt sulcke affectie ende devotie als de onderdanighe ende getrouwe ondersaeten haeren nateurlijcken heere ende coninck ende tgemeijn welvaren van sijne landen schuldich zijn.

Ende geijckerwijs de voorschreven henlieden nimmermeer en konnen te vollen bedancken van des Co. Ma.[ts] groote sorchvuldicheijt tot preservatie van zijne schaemele ondersaeten welvaert in ziele, lichaem ende fortunen, noch oock van zijne Ex.[cie] onvermoijde clouckheijt ende magnaminiteijt ter defencie van sijne Ma.[ts] ondersaeten ende landen, des zonderlinge int voorleden jaer volcommen experientie gegeven is; alsoo en konnen oock nijet genoech verwonderen ofte geprijsen zijnder Ex.[cie] wijse ende sorchfuldige affectie ter voorspoet van tgemeijn welvaren, mits van de gemeijne Staeten des lants daertoe geroepen sijnde ontfangende ende toelaetende advisen, remonstrantien ende vermaninghen van tgene elck int particuliere ten selven fijnen weet te proponeren en[de] allegeren.

Daerom aengemerckt de voors. Staeten slants van Zeelant de geheele intentie van zijne Ex.[cie], als wesende godlijck, lofflijck ende zeer oorber, ganselijck zijn advoverende[i] ende henluijden daertoe conformerende dan dat tegens een poinct van de middelen bij sijne Ex.[cie] geproponeert, militeeren[j] (onder andere) die redenen hiernae verhaelt; bidden ootmoedelijck dat zijne Ex.[cie] believe int goede te nemen de naevolgende remonstrantien als procederende uuijt gelijcken oorspronck ende affectie als zijne Ex.[cie] propositie, te weten uuijt begeerte van tgemeijn welvaert, daertoe bij dese remonstranten in plaetse van tvoors. dubieus poincte een ander wech geopent ende middel getoont wert, gelijckerwijs zijne Ex.[cie] bij dacte van haerlieder schriftelijck consent bevinden zal.

Alsoo nu sijne Ex.[cie] bij de voors. propositie aen de geroepen Staeten van de lande gedaen, onder andere middelen van des Co. Ma.[ts] demeijnen te ontlasten ende augmenteren, henluijden is voorhoudende zeker nieuwe impositie ende collectatie van de vercochte roerende goeden mitsgaders van de weerde van sulcke goeden buijten slants te waeter ofte te lande geschickt oft gesonden zouden worden, in dese landen gewassen, gewrocht oft gemaect sijnde;

Alsoo (onder correctie) notoir is dat zulcx nijet wel executabel en zoude connen vallen sonder groote interest van der landen gewonelijcke prosperiteijt ende welvaren, ende oock sonder zware prejudicie ende deminucie van des Co. Ma.[ts] oude ende nieuwe bij desen geconsenteerde gerechticheden;

Om welck te deduceren, voor zoovele de consideratien over de landen van Zeelant zijn meriterende, staet in den eersten te presupponeren voor waerachtich dat hanteringe ende verhandelinge van goeden ende waeren zulcx a jure gentium geintroduceert ende tot secours van des menschen nootsakelijcheijt altijts geuseert is geweest, dat daeruuijt alleenlijck gesproten ende gemainteneert is de freque[n]tatie van de steden ende landen, willende eenen ijgelijck deen lants gebreck met doverfloedicheijt van dandere te baete commen;

In der vuegen dat zulcke landen oijt meest gefrequenteert zijn geweest uuijt welcke de gebreeken ende nootsaeckelijcheden van meest ander landen mochten gesecurreert ende geremedieert worden;

Van welcke frequentatie oock bij nootelijcke consequentie dependerende zijn de prosperiteijt ende rijcdommen van deselve landen, als te saemen altijt gaende ende commende ende van elckander inseparabel.

Ende alsoo geen landen ter werelt (immers niet dese Nederlanden) zulcx in alle affluentie van goeden zijn abonderende dat zij uuijt henselven zouden produceren al tgene tot tbehoeff oft secours van andere nootzaeckelijck oft oorbaer is zonder aldaer van ander gewesten ingebrecht te zijn, is notoir dat de meeste freque[n]tatie (ende bij consequentie oock prosperiteijt) altijts is geweest in zulcke landen daert bequamelijcxt ende tot eenen ijgeleijck meest gerieff het inbrengen ende uuijtvoeren mochte geexecuteert werden;

Welck gerieff consisterende is nijet alleenlijck in commoditeijt van havenen, plaetsen ende steden, maer zunderlinge in vrijdommen ende inmuniteijten van tgene vertiert ende

verhandelt wort, waerin des coopmans meeste gewin gelegen zijn, hij neerstelijck ende voor zoovele hem mogelijck is observerende ende volgende de plaetsen ende landen daer sulcke immuniteijten meest toegeleten ende verleent werden;

In der vuegen dat deselve inmuniteijten ende vrijdommen de voors. frequentatie ende coopmanschappen doen vermenichfuldigen, ende ter contrarien de beswarenissen deselve doen declineren ende eijntelijck verjaegen.

Dit gepremitteert, is waerachtich dat hoewel tlant van Zeelant een van de ongeluckichste landen is van onse kennisse ende freque[n]tatie, als voor[k] tmeeste deel in hemselven gebreck hebbende van al tgene der menschelijcke natuijre behoefflijck offt geriefflijck is, zulcx dat terechte voor een gemeijn spreeckwoort geuseert wort dat in Zeelant die vier elementen gecorrumpeert zijn;

Soo is nochtans tselve lant overmits de voors. redenen van geriefflijck verthieren ende verhandelen van waren, aldaer eensdeels wassende ende van ander landen menichfuldichlijck daerin gebrocht ende uuijtgevoert, tot noch toe in redelijcker vuegen gefrequenteert geweest van volcke ende bewoont, de voors. negotiatie ende verthieringe causerende dat nijettegenstaende de voors. incommoditeijten dinwoonderen middel vonden om met weijnich behulp van gelde henluijden te onderhouden ende oock tot tamelijcken rijcdom te commen.

Om nu te verthoonen dinconvenienten ende interesten welcke deur oorsaecke van de voors. thienden penninck opcommen soude in Zeelant, wassende ende aldaer arriverende ende bij consequentie tgemeijn welvaren van den lande deur diversche van deselve negotiatie crencken ende tonderbringen,

Soo bevindt men in den eersten dat van des voors. lants eijgen gewas procederen coren, graen, ront ende plat saet om olie aff te slaen, flas, meede oft garance, met gelijcke vruchten van de aerde bequaem om uuijtter lande vervoert te werden, als meer nootelijck ende proffijtelijck andere landen dan tvoors. lant van Zeelant;

Als welcke vruchten ende gewas den lantluijden die deselve op haeren gront gewonnen hebben nijet gelegen en is ter eerster vente te vooren ter plaetse daer se meest van noode zijn, oft oock deselve bij henluijden te houden liggende om te verwachten den vreempden coopman, observerende[l] in al desen haerlieder aermoede ende oock nootelijcke personele presencie tot tfeijt van de agriculture ende onderhoudinge van elcx caveldijck ende andere lasten van de dijckaigien, ende daerom sonderlinge om te furneren ten ongelden van haerlieder geschoten, bouwerije ende pachten, zijn genootsaeckt met hun gewas te soucken den eersten ende gereetsten penninck ende hun goet over te laeten daldergereetste voorcoopers henluijden aencommen[de], dewelcke voort tot gerieff van den vreempden coopman tzelve zijn bewaerende ende ten bequamen tijden dispenserende, oft oock in ander landen sendende om alhier retour van andere coopmanschappen te brengen;

Door welck opcoop ofte voorcoop met tgene dat daeruuijt is volgende nijet alleenlijck de luijden in steden wonende henluijden wel generen ende prospereren, maer worden oock deselve staeden daerdeur gepopuleert, de domeijnen van sijne Ma.[t] geaugmenteert ende de lantneringe grootlijcx verstreckt ende verbreijt.

Ten tweeden is alle menschen notoir wat beneficie de landen van Zeelant ende alle andere omliggende ende oock verde[re] landen gesuppediteert wert van de visscherije van harinck, met tgene daervan is dependerende, alsoo menich duijsent menschen den mont open gehouden ende uuijt de zoute ende wilde zee gespijst werden, ende deur middel ofte ter oorsaecke van dewelcke nijet alleene zeer meenigerhande coopmanschappen bij vreempde natien tot groote gerieve van dese Nederlanden ingebracht worden ter zee, te lande ende over zoete waeteren, maer oock dingesetenen ende inwoonders grootelijcx prospereren ende multipliceren, als brouwers, backers, cuijpers, smeden, taenders, lijndraijers, schiptimmerluijden, garencoopers, nettebreijders ende diergelijcke ambachten;

Is oock kennelijck ende notoir dat deur groote beswaernisse van de voors. visscherije (welck in hoe meennigerleije manieren mits den voorschreven 10[en] penninck zoude moeten

geschieden hiernae eensdeels verclaert sal worden) deselve nootelijcke zoude moeten declineren, ende oock verjaecht worden tot andere omlichggende landen nijet min bequaem tot exerc[it]ie van dijen ende van allen lasten exempt,

Te meer dat alle degene die ons oorspronckelijck tvoors. beneficie van de zee door haerluijder zuieren arbeijt ende in perijckel van haren lijve zijn aenbringende ende suppediterende, ende sonder welcke tselve beneficie egeen en zoude wesen, zijn aerme menschen stekende al haerluijder gewin van de handen in de tanden, ende zulcx te bequamer om hun woonplaetsen te veranderen ende te volgen tgerieff ende bequamicheden van haerluijder ambacht oft exercitie;

Welcke aermoede van de voors. visschers sulcke is, als men bij dagelijcxe experientie sien mach, dat ten waere saecke zijlieden van ander visscoopers oft reeders behulp ende assistentie vonden van boots, buijsschen met alle haere toebehooren, victualien, zout, tonnen, netten ende diergelijcke nootsaeckelijcheden van de visscherije, en zouden henluijden nemmermeer ter zee connen begeven;

Nijetemin en is deselve vissers nootlijck ander coopluijden assistentie int affnemen met gereeden gelde van haerlieder gevangen prijsen, ten eijnde zijlieden den tijt, saijsoen, getijden ende winden, waer mens[M] hem haestelijck wederom ter zee begeven moeten, gefrust[r]eert blijven ingevalle elck visscher zijne vanck ter hoochster merckt voeren moeste ofte den vreempden coopman selve verbeijden ende geen onderstant en vonde aen de negotiatie van voorcoop, door middel van welcke negotiatie den visch ende harinck meenichmael vier ofte meer reijsen verhandelt wort eer hij op der heeren ofte burgeren tafel geraeckt, zulcx dat van elcx betalende den thienden penninck ist goet te bemercken tot wat excessijven prijs deselve soude moeten excresseren tot onderhout van alle degene die hen daermede generende zijn, ende oock nootelijck generen moeten om tvoors. beneficie van der zee ander deelachtich te maecken.

Boven welcke consideratien staet noch regard te nemen op de groote beswaernissen die tfeijt van de voors. negotiatie ende visscherije door den voors. thienden penninck souden opgeleijt werden, alleenlijck tot toerustinge derzelver ende al voer eenich net ofte houck in zee te werpen, als namentlijck van hout ende ijser nootlijck tot timmeraige van schepen ende boots, peck, tarre, ruet, masten, sprieten, ankers, garen, netten, coorden, cabels, zeijlen, taen, claphout, tonnen, zout, victualien van meenigerleij manieren, ende ander ontallijcke behoefflijcheden,

Als welcke ende elcke bijsonder meenichmael bij vele ende diversche coopen ende transporten verhandelt zijn eer zij aen boots, buijssen ofte schepen besteedt oft geemploijeert connen worden;

In der vougen dat betalinge van elcke verhandelinge den thienden penninck waer licht te calculeren bij wat onsprekelijck oncost tvoors. Godlijck beneficie van der zee zoude moeten beswaert blijven voor ende nae den vanck, ende door dien nootlijck declineren ende verjaecht werden in plaetsen ende landen van zulcken exempt;

Alsoo nu oock notoir is hoe groot getal van menschen, mans, vrouwen en kinderen, henluijden in Zeelant zijn generende met tfeijt van de voors. visscherije ende tgene daer is aenclevende, alle welcke cesserende de voors. negotiatie (als deur middel van de voors. beswaernisse nootlijck soude moeten geschieden) zouden benoodicht wesen monttroost[n] in andere landen te soucken gelijckerwijs zij tegenwoordelijck doende zijn in de wilde zee, volcht dat van sulcke nieuwe impositie nootelijck dependerende is de desolatie ende woestenisse van tvoors. lant.

Ten derden tlant van Zeelant overmits sijn gelegentheijt ter zee ende bequanicheijt van havenen ende reeden zeer gefrequenteert ende gebetert deur de navigatie ende arriveren van de groote schepen commende uuijt Hollant, Oostlant, Ingelant, Schotland, Vranckrijck, Spaengnijen, Poortugael, Barbarijen, Italien ende alle andere landen van onser jegenwoordige kennisse, door middel van welcke navigatie oock alle dese landen van coomanschappen ende rijckdommen vervult werden;

Ende van wat importancij van prosperijteijt, rijckdom ende cracht van de landen de voors. navigatie is, wort ons bij dagelijcxe experientie getuijcht, zonderlinge in de lande van Castilien ende Portugael, dewelcke deur haerlieder navigatie ons tevoorschijne gebracht hebben ende deelachtich gemaect van de rijckdommen ende schatten van de nieuwe werelts;

Wat affluentie ende affectie van rijcdommen oock dese landen gecauseert is zedert memorie van menschen door tvoors. beneficie is genoech notoir ende bij eeuwiger memorien des keijsers Carel, onser Co. Ma.[ts] heere ende vader, opentlijck bekent in sijn laetste affscheijt nae Spaengnijen, als hij de jegenwoordige remonstranten tot onderhout van deselve navigatie geanimeert ende van haerlieder voorgaende debvoiren hoochlijck gepresen heeft, affirmerende (gelijckerwijs in der werelt is) dat sijn principale macht daerin geconsisteert ende daerdoor haer meest geopenbaert hadde.

Is noodeloos verhaelt (als kennelijck ende openbaer) dat de voors. navigatie gelijck ander negotiatien principalijcken onderhouden ende geaugmenteert wert door tgerieff van vrijdom ende immuniteijt van sware lasten, ende ter contrarie deurt groote gerieff[o] ende bezwaernisse gedeniteert;

Maer wat beswaernisse den voors. thienden penninck causeren soude ter navigatie voors. staet onder ander te bemercken uuijt dese redenen, dat den vreempden coopman nijet mogelijck en is zijn ingebrochte waeren ter eerste vente ende merckt anders te besteden dan aen onsen inwonenden cooplieden oft vercoopers, diewelcke des geen noot en hebben voor henselven maer alleenlijck tot dispensatie aen andere om gewin ende proffijt, den vreempden man nijet anders soeckende dan haestich verthieren, oock tot minderen prijs, om corte ende vele reijsen te doen, daeraen hem tmeeste prouffijt gelegen is,

Naer welck eerste verthieren ingeval[p] elck navolgende cooper (menichmael tot drije, viere, sesse ofte meer successivelijck) van sijn negotiatie den thienden penninck moeste betalen, is goet te verstaen tot wat vijlen prijse den eersten incoop oft tot wat excessiven prijse den laetsten vercoop zoude moeten geschieden, beijde welcke nijet anders en souden connen oppereren ende causeren dan ganselijcke diversie van de voors. negotiatie[q] ende navigatie ten omliggende plaetssen, daer zulck ongerieff cesseren zoude,

Te meer dat des vreempde coopmans intentie is in plaetse van sijn ingebrochte waeren wederom ander nae sijn lant te voeren om meerder gewin, daervan hem groote quantiteijt van alle dese Nederlanden gesuppediteert wert, sonderlinge van degene die in hantwerck zijn consisterende; maer aengesien dat deselve waeren nijet en souden mogen vervoert worden dan mette voorschreven last van den thienden panninck, denwelcken oock tot meer stonden zoude betaelt wesen eer de voors. waren ten handen van den vreempden coopman zouden commen, is genoech te bemercken hoe denselven coopman hem soude geanimeert vinden zijn ingebrocht goet ten vilen prijse te moeten geven ende zijn retour tot excessiven prijse te moeten incoopen, ende oft hij tot sulcke negotiatie lange gewillich blijven zoude ende nijet liever elders zijn fortuijne versoucken, daer sijn uuijtcoop veerdiger ende zijn incoop redelijcker vallen zoude;

Des groote apparentie getoont wert in alle omliggende landen, daer bij de fugitiven van dese landen alderhande excercicie van hantwerck opgestelt is ende zeer augmenteert, ende ontwijffelijck door middel van de voorschreven bezwaernisse noch meer zoude, overmidts de schamele hantwerckers (makende verde tmeeste getal van alle dese landen) genootsaeckt soude wesen hem te transporteren ter plaetssen daer hij sijn conste weerdiger ende lijfftocht redelijck zoude bevinden;

In welcken gevalle oock uuijtterlijcke desolacie den lande van Zeelant waere naeckende, overmits de groote menichte van inwoonderen hen generende metter zeevaert ofte navigatie ende tgene daervan is dependerende, ende met tfeijt van incoop ende uuijtcoop van goeden ende coopmanschappen tot gerieff van den vreemden man aldaer frequenterende, waerin zij henluijden met minder winninghe dan oock den thienden oft oock vijff ten honderden laeten genoegen ende wel prospereren, alt welck nu met last van de voors. thienden penninck

soude moeten geschieden, aengesien tvoors. lant van Zeelant nijet alsoo behoeftich en is dat alle d'ingebrochte waeren [die] aldaer zouden comen vermant[5] ende vertheert worden, noch oock alsoo overfloedich dat eenighe ofte weinich affvarende schepen door tgewas van denselven lande met retour souden mogen werden gelaeden.

Staet noch te considereren dat de voors. navigatie in den lande van Zeelant causerende is groote hanteringe ende verthieringe van de westersche wijnen ende andere waeren uuijt Spaengnijen gebracht, dewelcke in Zeelant gesocht ende gehaelt werden oock bij degene die gelijcke bequamicheijt van de navigatie hebben ende gerieffelijcker zouden mogen tselve ter plaetsen gaen haelen, als is onder dandere dIngelsche natie, wesende alleenlijck oorsaeck de havenen van Zeelant te frequenteren deur de commoditeijt welcke sij bevinden int verhandelen van haer ingebrachte waren als coren, mout ende dijergelijcke nijet nootlijck in Spaengnijen oft Franckrijck, ofte oock dat zij in Zeelant plagen credijt te vinden ende vele te negocieren sonder gelt oft opborge.

Gelijcke commoditeijt van geriefflijck verthieren van haerluijder ingebrochte waren heeft d'Oosterlingen in Zeelant doen coopen groff zout, nijettegenstaende zij wel versien sijn van schepen om tselve in Spaengnen oft Vranckrijck te haelen, ende heeft de Hooch-Duijtschen in Zeelant doen halen hun wit zout, daervan zij naerder gerieff konden vinden in Lunenburch, Hessen, Bruijnswijck ende oock Eemden, daer binnen corten jaren de conste van groff sout te raffineren ende wit te maecken uuijt dese landen vervoert is ende zeer prospereert;

Van alle welcke commoditeijten van coopmanschappen, bij Ingelsschen, Duijtsschen ende Oosterlingen ingebracht, zoude insgelijck tvoors. lant van Zeelant ende voort bij consequentie alle dese Nederlanden apparent zijn gefrust[r]eert te werden deur oorsaecke van de voors. beswarenisse, ende zulcx oock uuijt dien hooffde alleene te commen tot desolacie, decadencie ende aermoede.

Boven desen siet men alnoch in Zeelant zeer floreren de voors. conste van groff sout te raffineren, waerdoor meenich aermen mensche in Hollant, Zeelant, Brabant ende Vlaenderen den mont wert open gehouden ende menich borger, coopman ende de geheele Nederlanden grootelijcx sijn prospererende, aengesien van texercicie van de voors. neringe alsoo vele andere negotiatien zijn dependerende als bij beneficie ende door middel van de zeevaert geexerceert mogen worden ende men huijden sdaechs in dese landen ziet hanteren;

Hebbende in den eersten de voors. zoutneringe gecauseert de vermeerderinge van de negotiatie van dese Nederlanden ende bij consequentie alle de beneficien deselve navigatie annex, als is menichfuldicheijt van hulcken ende schepen met datter aencleeft, waerdoor alle natien gerieft werden om met cleijnen oncost dese landen van haerluijder beneficien deelachtich te maecken ende wederom van onse overfloedicheden te participeren, tot welcken de voors. soutneringe oorspronckelijck deerste inventie gegeven heeft ende alnoch de bequaemste middel is suppediterende als waermede den zeevaerder van herwaertsover hem meest is generende ende sijn schepen ende navigatie onderhoudende.

Van gelijcken heeft de zoutneringe in dese landen daldereerste oorsaecke geweest van sulcke multiplicatie van hantwerck als tot incoop ofte retour van tvoors. sout nootelijck was wesende, tvoorschreven hantwerck zedert noch zulcx gemultipliceert als een ijgelijck notoir is, ende waerdoor haerluijder consten over de geheele weerelt bekent ende vermaert zijn;

Alnoch heeft de voorschreven soutneringe van andere plaetsen (als namentlijck Schoonen in Denemarcken) gededuceert ende in dese landen eerstmael gebracht de navigatie van buijssen ten harinckvanck ende alle andere visscherijen, tproffijt van welcke neringe hiervooren eensdeels geremonstreert ende andersints notoir is, causerende dat inestimabel schatten van coopmanschap uuijt Oostlant, Duijtslant, Luijck, Cleefflant, Guijlijck, Vranckrijck ende andere landen [van] herwaertsover om retour van harinck ende visch werden geschickt; ende bovendijen dat vele onlanden ende ongeachte heijen,

mouren ende venen gelegen in Hollant, Vrieslant, Brabant, Gelderlant ende Oversticht, toebehoorende sijne Ma.[t] ende andere particuliere parsoonen van excessive waerde gewerden sijn, mits suppediterende ter voorschreven soutneringe den nootlijcken brant van turffven, daeraen oock menich duijsent menschen den cost sijn winnende.

Maer alsoo deselve neringe nijet en kan geexerceert worden zonder groote preparatie ende oncost zoo van keeten, pannen, brant, scheephuijre, aerbeijtsloon ende diergelijcke, mitsgaders oock van swaren periculen van bancqueroutten, winden, vloeden ende brant, nijet alleenlijck van hun eijgen maer van alle haerlieder gebuijre vier, waerdoor meenichmael op een ure tijts groot getal van keeten met al de koomanschappen daerin liggende vergaen sijn, is nootelijck tot onderhoudt ende geduijricheijt van de voors. negotiatie dat den incoop ende uuijtcoop van redelijcken prijse blijve ende beter dan onder alle andere omliggende gebuijren, die met zeer groote neersticheijt ende sorchfuldicheijt de voorschreven neringe naer henlieden poogen te trecken, als binnen Eemden ende andere plaetsen bij experientie blijckt, nijet sonder groote diversie van den Duijtschen ende Oisterschen coopman, dewelcke gelijck alle andere soeckende is de leech[s]te merckten; ende in voorleden tijden alsnoch bijnnen dese landen alleene de voorschreven conste ende neringe gebruijct ende bekent was tallen merckelijcke dierte ende rijsinge van de voors. negotiatie, heeft hem laeten genoegen met Lunenburcxs, Hessens ofte Brunswijcxs sout, verlatende Zeelant ende andere dese Nederlanden;

Sulcx dat alle rijsinge van prijsen boven den gemeijnen cours tfeijt der voors. negotiatien met al tgene dat daeraff dependeert prejudiciable is, als alleenlijck door vrijheijt van de neringe ende redelijcheijt van den prijs dese landen eerstmael aengebrocht.

Welcke rijsinge oft dierte zoude nootlijck tot allen tijden moeten werden gecauseert bij den voorschreven thienden penninck, gemerckt dat nijet alleenlijck van de preperatien der voors. negotiatie als sijn keeten, pannen, cuijpen, tonnen, brant van hout ende turff, diverssche thiende penningen zouden te betalen vallen, wesende elck van de voorschreven perceelen meenichmael tot meer stonden verthiert ende verhandelt eer die panneluijden daeraff tgebruijck crijgen, maer van den principalen zoute, zoowel groff als wit, twelck insgelijcx dickmael tot meer stonden verhandelt ende vercocht is eert tot des laetste gebruijckers handen compt;

Deur alle welcke den prijs van twit zout zulcx ten eeuwigen dage zoude alhier moeten gestijft ende verhoocht, ofte immers den incoop van tgroff sout alsoo cleijne ende vijl blijven dat in allen gevalle een van beijden (ende zulcx bij consequentie beijde tesaemen) ons soude moeten failleren ende vertrecken tot ons omliggende gebuijren als Eempden, Hamburch, Breemen, Vroukenslant ende andere, alle naer onse declinatie scherpelijck luijsterende ende daerop seer hopende ende soekende door belofte ende presentatie van alderhanden vrijdommen, exemtien ende immuniteijten om eenigerhande avantaigie over dese landen te gecrijgen, daertoe te meerder apparentie is alsoo de voors. landen nijetmin versien en sijn van bequame havenen, revieren ende navigatie mitsgaders oock van moeren ende venen ende andere behoefflijcheijt der voors. neringe.

Ende alsoo de voorschreven neringe oock met haer wechslepen zoude de visscherije met haeren gevolge ende tmeestedeel van de zeevaert om redenen voors. ende ander, bij zijne Ex.[cie] beter te considereren, ende zoude uuijt de voorschreven beswaernisse van den thienden penninck (als nootelijcke voorboden ende geselnede van den voorschreven diversie) nijet anders te verwachten staen dan d'uterste[r] desolacie slants van Zeelant door tverjaegen van schaemel luijden, die bij haeren arbeijt de zoutneringe, visscherije ende zeevaert zijn exercerende, ende tveraermen van de borgers ende coopman, wijens voorspoet ende winninghe, gelegen sijnde int dickmael verhandelen ende verthieren, is den arbeijder ende hantwercker onderhoudende.

Van als desen breeder remonstranten gedaen wesende bij deselve Staeten slants van Zeelant aen de Co. Ma.[t] int jaer XV[C] LIX, heeft zijne Ma.[t] gesupersedeert van de voors.

soutneringe voorder te beswaren, bemerckende tproffijt den lande door middel van deselve gecauseert ende dapparente diversie die uuijt alle beswaernisse te verwachten stondt;

Te meer dat ons oock dexperientie in cleijne saecken geensins bij desen tegelijcken geleert heeft hoe schaedelijck alle nieuwe impositie ende bezwaernnissen zijn den treijn van coopmanschap ende tgemeijn welvaren, sonderlinge alsser eenighen middel te vinden is om bij minder oncost gerieft te worden, als tgebleken is bij d'impositie over zeker jaeren gedaen van vijff schellingen gr. op elck vat wijns, waerdeur die van Eemden (tevooren gewonelijck in Zeelant hun westersche wijnen te halen) om te schuwen sulcken impost grotelijcx verbetert zijn, hebbende daerdeur geleert nijet alleenlijck haerlieder wijnen maer oock hun zout in Vranckrijck te halen.

Van gelijcke natuijere is de beswarenisse over seker jaren ingestelt opt coren, genaemt het congie, om welck te ontgaen men ziet^s^ dat alle Oosterlingen zeer sorchvuldich schouwen ende nijet anders dan bij ongeluck oft noot aen en doen de havenen daer zulcx om gelt gepractiqueert ende geheijst wort.

Boven desen staet noch wel te considereren ende oock te ontfermen des voors. lants van Zeelant groote gebreckicheijt uuijt henselven van all tgene den mensche behoefflijck is tot sijn levensonderhout, als van spijse, dranck, berninge ende cleederen, van alle welcke tvoors. lant gedestitueert ende beroift zijnde en is nijet behoudende, waerdeur ijemant van eenigher macht oft qualiteijt hem aldaer zouden willen onthouden dan de consideratie van de neringe ende negotiatien voorseijt, waermede alleenlijck des voors. lants miserien tot noch toe bedect zijn geweest;

Hierbij gevoecht dat alle de voors. natuerelijcke noodruften, welcke van buijten daer moeten ingebracht worden, door den voors. X^en^ penninck oock excessivelijck zouden worden bezwaert, als nijet commende aent lijff ofte in den mont van de laetste gebruijcker dan deur vele verhandelen ende sulcx naer menighe^t^ betalinge van den thiende penninck, ende mitsdien apparent de reste van de inwoonderen oock te verdrijven ende binnen corten jaeren tgeheele lant metter zee gemeijn te maecken, met verlies van alle havenen, reeden ende de geheele navigatie van dese Nederlanden.

Alle voordere consideratien militerende tegens de voors. bezwaernisse van den thienden penninck laeten de remonstranten elck van de beschreven Staeten ende landen de zijne [Ex.^cie^] int particuliere verthoonen ende deduceren, hen genuegende deselve remonstranten dat haerlieder nootsaeckelijcheijt ende apparente ruijne zijne Ex.^cie^ ontdeckt ende te kennen gegeven zij, op hoope ende vast betrouwen dat zijn Ex.^cie^ tot haerlieder desolatie bijtijts wijslijck versien ende deselve verhoeden zal, zonder eenichsins de voors. impositie van den thienden penninck te laeten instellen ofte in treijn bringen, om naderhant op de zwaricheden van dijen bij gedeputeerde persoonen naerder te delibereren conform naet leste articul van zijne Ex.^cie^ propositie, want alleenlijck d'instellinge ende begin van zulcke bezwaernisse (hoe weinich tijts oock deselven souden mogen geduijren) zouden zwaerder prejudicie dese Nederlanden causeren dan binnen vele toecommende jaerschaeren zoude mogen werden geboet ende gerepareert; alsoo der omliggende landen bespieers ende posten ontwifelijck nijet en slapen maer sorchfuldichlijck alle oorsaecken leggen verwachtende om alle winden van nieumaren, bijsundere zulcke als dese te schutten ende verbreijden tot haeren prouffijte ende voorderinge ende achterdeel van dese landen, doer fame van welcken alleenlijck vele coopluijden zouden geoorsaeckt wesen te vertrecken ende andere uuijten lande te blijven ende te besoucken plaetsen van meerder vrijheijt ende minder beswaernisse.

Bidden daeromme de voors. Staeten zijne Ex.^cie^ te willen nae zijn gewoonlijcke goedertierenheijt dese remonstrantie voor aengenaem [te] ontfangen, als spruijtende uuijt viericheijt der gemeijne welvaert van den lande ende nijet uuijt affectie van eenighe particuliere ofte eijgen baten, om van de voors. beswaernissen exempt te wesen; des zij tallen tijden naer hun schamel vermogen claere experienci hebben gegeven ende alnoch ten eeuwigen dagen begeren te bethoonen, alleenlijck soekende alle middelen om zijne

Ma.[t] bequaemelijcxt met dalderminste lesie van de gemeijnte te mogen aengenaem[en] dienst doen ende daerin persevereren.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 167-178. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 211, nr. 150.

9 mei. – De hertog van Alva verklaart teleurgesteld te zijn over het antwoord van de Staten van Zeeland omtrent het voorstel van de 100e, 20e en 10e penning, dringt aan op onveranderd aannemen van zijn voorstel, en verzoekt nader antwoord voor 31 mei.

[*Opschrift:*] Antwoorde van zijne Ex.[e] opt eerste consent van den Staeten nopende den hondertsten, XX[en] ende X[en] penninck.

Hieroppe ten voors. dage als dit is geexhibeert geweest, te wetene den IX[en] van meij LXIX, zoo is den voors. Staeten mondelingen geantwoort gewees[t] door mijne heer de raetsheer Bruxella, in presentie van den hertoge van Alva, dat zijne Ex.[e] wel verhoept ende verwacht hadde van den voors. Staeten beter ende vruchtbariger antwoorde, aengemerct den noot ende wille van de Ma.[t], ende dat zijne Ex.[e] alhijer nijet gesonden en is om dese landen te bederven; dat men daerom naer voorgaende consent van den voors. petitien bij namen van remonstranten ende supplicatie overgeven zoude de zwaricheden ende inconvenient[en] daer men inne begeert versien te werden, dat zijne Ex.[e] alsdan sulcken regard daeroppe nemen zal dat der prosperiteijt van de voors. landen oft ingesetenen van dijen noch oock der negotiatie geen hinder oft letsel en zal geschieden. Dwelck oock zijne Ex.[e] alsdoen selver mondelingen heeft int lange versclaert, seggende dat hij begeert een bequaem ende gevuechlijck middel te stellen daermede dese landen in tijt van noode bij hunselven mogen bijstaen, dwelck hij generaelijck over alle dese landen ende op eenen voet, zooverre alst mogelijck is, begeert te wercke te leggene; dat daerom des Ma.[ts] ondersaeten hem daerinne behooren behulpich te zijn. Ende voorts zoo heeft zijne Ex.[e] den voors. Staeten totter naester antwoorde dach geassigneert den XXV[en] van meij, oft zooveel min oft meer tijts als sij gevuechlijck zullen connen vergaderen, totten lesten dach van de voors. maent van meij van dese loopende jaeren LXIX.

Oorcond mijn handteecken hieronder gestelt desen XXIII[en] van meije LXIX.[6]
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 194v-195. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 211, nr. 151.

a *Aldus hs.; lees* Zagarius.
b *Hs.:* naegaires faute.
c *Hs.:* contiesme.
d *Hs.:* aus.
e *Hier is een spatie van circa tien letters opengelaten.*
f *Hs.:* soij.
g *Hs.:* tponden.
h *Aldus hs.: lees* XXV[e], *zoals in het vervolg van de tekst (behalve in de allereerste voorwaarde) dan ook geschreven staat*
i *Aldus hs.: lees* advoyerende (goedkeurend, instemmend).
j *Dit woord in het hs. door Roels geschreven in een door de eerste schrijfhand opengelaten spatie.*
k *Hs.:* tvoor.
l *Hs.:* obsterende.
m *Hs.:* waernems.
n *De lezing van dit woord onzeker, vanwege een correctie erin; mogelijk dient hier* montcost *te worden gelezen.*
o *Aldus hs.; wel te lezen als* ongerieff
p *Hs.:* ingewal.
q *Hs.:* nenoriatie.
r *Hs.:* d'usterste.
s *Hs.:* met ziet, *met de laatste* t *verbeterd uit* n.

t *Hs.:* meninghe.
1 De tekst volgt op een afschrift van de resolutie van de Staten van 23 april (zie onder nr. 1880).
2 De tekst breekt hier af zonder dat de naam van de gedeputeerde van Reimerswaal en eventueel de namen van de afgevaardigden van Goes en Tholen zijn genoteerd.
3 Bas eage: periode van tegenspoed.
4 Veroveren: (geld) overhouden.
5 Vermant: aan de man gebracht.
6 De genoemde handtekening op het oorspronkelijke stuk zal die van de pensionaris Roels zijn geweest, die vermoedelijk tijdens de toespraken van Bruxella en Alva aantekeningen heeft gemaakt, en op 23 mei de schriftelijke uitwerking ervan met zijn signatuur heeft gevalideerd.

1882 1569 MEI 14-16, [MIDDELBURG]

e *14 mei. – De Staten van Zeeland besluiten uit het kantoor van de rentmeester van Bewesterschelde 200 daalders van 32 stuivers het stuk te lenen aan graaf Jeronimus van Loderon.*

[*Opschrift:*] Acte van leeninghe op Adriaen van Campen voor den grave heeren Jeronimus van Loderon.

Op huijden den XIIII^en^ dach van meij XV^C^ LXIX naer Paesschen is bij mijn heeren den Staeten van Zeelant geresolveert ende geconsenteert Adriaen van Campen, secretarijus der stadt Middelburch, te mogen lichten uuijtten comptoire van den heer Philibert van Serooskercke, rentmeester van Zeelant Bewesterschelt, de somme van 200 daelders van 32 st. tstuck, om deselve te tellen ende over te leveren bij forme van leeninghe den grave heeren Hieronimus van Loderon, welcke verschreven somme den voorschreven rentmeester passeren sal in sijn rekeninge van de imposten mits voorgaende quitantien van den voors. Van Campen, dewelcke oock omslaen zal tegens den voorschreven rentmeester mits overleverende dobligatie van den voors. grave, bij dewelcke hij gelooven sal den voorschreven Staeten daeraff te rembourseren.

Oorcond mijns hantekens hieronder gestelt ten dage ende jaere als vooren.
Onderteeckent: Christoffel Roels.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 178v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 212, nr. 152.

16 mei. – De Staten van Zeeland besluiten aan Aart Molckman, tresorier des guerres, *terugbetaling te vragen van de voorschotten, tot een bedrag van 1800 gulden, gedaan aan de kapitein van de graaf van Megen.*

[*Opschrift:*] Resolutie van de Staeten op de leeninghe gedaen den soldaten van den grave van Meghen.

Op huijden den XVI^en^ meij XV^C^ LXIX naer Paesschen is bij mijnen heeren de Staeten van Zeelant geresolveert ende gesloten dat men naervolgende dordonnantie van mijnen heeren van der Financie ons heeren sconincx van date den XX^en^ december XV^C^ LXVIII vervolgen zal aen seigneur Aert Molckman, tresorier des guerres, de betalinge van de penningen gedaen ende geleent bij den voors. Staeten den capiteijn van mijn heeren van Megem, in Zeelant in garnisoen geweest hebbende, ter somme van 300 lb.^en^ grooten Vlaems, makende in ponden van 40 grooten 1800 gulden, naer luijt van vijff verscheijden obligatien zoo van heeren Aert van Cleeft, Libbert van Bemmel etc., ende dat men tot dien fijne eene boode senden sal metten voorschreven obligatien aen Marq. Prevoest tot Bruessele mitsgaders aen de voors. Molckman, denwelcken de voorschreven obligatien gelevert sullen werden ende volgen, mits doende de voorschreven betalinge.[1]
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 178v-179. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 212, nr. 153.

16 mei, Middelburg. – (Christoffel Roels) schrijft aan de heer van Wakken dat de bisschop het plan goedkeurt om de Staten tegen 25 mei te beschrijven, en stelt hem op de hoogte van de aan Marc Prevost gegeven opdracht om de 1800 gulden voorschotten van de tresorier Molckman te innen.

[*Opschrift:*] A monseigneur de Wacken.

Monseigneur mon treshonoré seigneur. Estant de retour en Zeelande aij communiqué avecq mons. le reverendissime des affaires de noz Estatz, et entre aultres de la journee pour s'assembler a la prochaine diete, luij aijant decleré lopinion de vostre S.rie, assavoir quelle se tuist et feist le XXVe de ce moijs, a quoij il s'est conformé tresvolontiers. Et nij aijant aultre chose pour advertir vostre S.rie fors que a Marcq Prevost on a donné la charge de poursuijvre aupres le tresorier Molcman le paiement des deniers prestez de par lesdicts Estaz aux capitaines de monsieur le conte de Meghem jusques a somma de 1800 florins.

Me recommandant treshumblement et m'offerant en tous endroitz, prie le Createur vous monseigneur donner en santé de corps et ame ce que plus desirez. De Middelbourg ce XVIe de maij 1569 apres Pasques.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 180-180v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 212, nr. 156.

1 Op dezelfde 16e mei schreef de pensionaris Roels een brief aan Molckman, waarin hij hem namens de Staten verzocht de aan de troepen van de graaf van Megen voorgeschoten 1800 gulden van de soldij aan die troepen af te houden en aan de Staten te restitueren, en aan Prevost met het verzoek die gelden van de tresorier te innen (Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 179-179v resp. 179v-180. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 212, nr. 154 resp. nr. 155).

1883 1569 MEI 25-26, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

a *September 1568. – Die van Arnemuiden brengen hun bezwaren naar voren tegen de inwilliging van het verzoek van de Staten van Zeeland om continuatie van de lopende imposten.*[1] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 184-185v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 197, nr. 66.*

[September 1568-voor 25 mei 1569][2]*. – Burgemeesters en schepenen van Vlissingen brengen hun bezwaren naar voren tegen de inwilliging van het verzoek van de Staten van Zeeland om continuatie van de lopende imposten op wijnen en bieren. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 185v-193. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 203, nr. 98.*

[Voor 25 mei]. – De inwoners van Wolphaartsdijk verzoeken aan de Staten van Zeeland om hun de beschikking over de opbrengst van de imposten op de wijnen en bieren in hun eiland te laten, om daarmee de kosten van dijkage te betalen.[a] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 248-248v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 213, nr. 162.*

b *16 mei. – (Christoffel Roels) beschrijft namens de prelaat van Middelburg en de heer van Wakken de steden van Zeeland voor de Statenvergadering.*

[*Opschrift:*] Beschrijffbrieff aen de steden.

E. wijse ende seer voorsieninghe heeren. Is uwer E. wel kennelijck door trapport van ulieder gecommitteerde wat last dat zijne Ex.cie eenen ijegelijcken van de Staeten lestmael gegeven heeft in den affscheijt van hem genomen op de antwoorde van zijne propositie ende peticie, ende hoeveel daeraen is gelegen dat tselve sortere effect overmits den wille ende noot van zijne Ma.t, die zijne landen ende ondersaten nijet en soeckt te bederfven. Daerom zoo heeftet mijne eerweerdige heer bisschop, als prelaet van Middelburch, ende mijn heer van Wackem goet gedocht ten dijen fijne den Staeten van Zeelant te doen beschrijven om

daeroppe volcommelijck tot contentemente van de Ma.[t] ende proffijte van de lande te resolveren; sullen daeromme uwe E. alhier schicken hunne gedeputeerde, volcommelijck gelast ende geinformeert, tdijsendaechs den XXIIII[en] deser tegenwoordiger maent in der herberge, om swoondaechs daeraen dijenaengaende te besoingeren.

E. wijse ende zeer voorsieninghe heeren, mij gebiedende gedienstelijck, bidde den Almachtigen uwe E. te gesparen in gesonde. Uuijt Middelburch den 16 maij LXIX naer Paesschen.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 180v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 212, nr. 157.

16 mei. – (Christoffel Roels) draagt de rentmeesters van Bewester- en Beoosterschelde op om de edelen voor de Statenvergadering te beschrijven.

[*Opschrift:*] Beschrijffbrieven aen de rentmeesters van Bewest- ende Beoosterschelt.

Edele wijse ende seer voorsieninghe heeren. Alzoo zijne Ex.[cie] begeert van [den] Staeten van Zeelant prouffitabelder antwoorde op de propositie onlancx bij hem gedaen, is van noode anderwerff de Staeten voors. te beschrijven; sult daeromme naer ouder gewoonte te dijen fijnen doen beschrijven de edelen van uwen quartiere om sdijsendaechs den XXIIII[en] van deser maent in der herberge sijnde swoondaechs daeraen dijenaengaende te mogen besoingeren, tot dienste van de Ma.[t] ende proffijt van de lande.

Hiermede mij gebiedende, bidde den Almogenden uwe E. te gesparen in gesonde. Uuijt Middelburch desen XVI[en] van meij XV[C] LXIX.

– Afschriften: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 180v-181; (ca. 1660) ZA, Familiearchief Van Borssele van der Hooge nr. 58, f. 91 (de brief aan de rentmeester van Bewesterschelde, Philibert van Serooskerke). – Regesten: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 212, nr. 158; Heeringa, in: VROA 1916 II, p. 212, nr. 232.

17 mei, Gent. – Anton van Bourgondië verzoekt Christoffel Roels, pensionaris van de Staten van Zeeland, hem te berichten wanneer de Staten zullen vergaderen.

[*Opschrift:*] Missijve au pensionare.

Monseigneur le pensionare. Je naij vouluij laisser vous advertir de mon arrivee en la ville de Gandt. Et comme ij pensoije trouver (selon que mavez[b] promis estant a Bruxelles) une vostre lettre contenant le jour presise[c] a lassamblé de Estatz de Zelande, naij touteffois de vous reins entendu, dont je suis bien esmerveillé; a raison de quoij aij trouvé bon vous escriver[d] ce mot affin que me veullez incontinent advertir dudict jour, pour selon ce me pouvoir reigler; et veullant[e] ceste a aultre effect lafinissant.

Prie le Createur vous tenir en sa garde, me recommandant a vous. Escript a Gandt ce XVII[e] de meij 1569.

Je vous prie de faire mes humbles recommendations a monseigneur le reverendissime et a monseigneur le recepteur, aussi Proost et toute la compagnije.

Desoubz estoit escript: L'entierement vostre bien bon amij, subsigné: Anthoine de Bourgoingne.

La superscription estoit: A monseigneur le pensionare des Estatz de la contee du Zeelande, mr. Christoffle Roels, a Middelbourch.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 181-181v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 213, nr. 159.

18 mei, Middelburg. – (Christoffel Roels) bericht de heer van Wakken dat de Staten op 25 mei zullen vergaderen.

[*Opschrift:*] A monseigneur de Wacken.

Monseigneur mon treshonoré S.[r]. Aijant lopportunit[é] du messagier ne l'aij vouluij laisser[f] aller vuijde de mes lettres; ne fust pour aultre que pour m'offrir aux recommandemens de vostre S.[rie] en touts endroictz, ou suis bon a quelque chose, car icij il nij a biens d'importance pour vous advertir. Les deux rentmaistres ont baillé entretant[g] deux leurs comptus pour les visiter. [Le] rentmaistre de Bewesterschelt e[s]t allé a Berghes, Proost semblablement a Duvelant pour certaines ses affaires. Touchant ce que maviez commandé: j'espere qu'aujourduij aurez au moins receu mes lettres du XVI; neantmoing[s] en faulte de cela, le jour est prins par monseigneur le reverendissime sur le XXV[e] du present mois, comme vostre S.[rie] mavoit declaré quil se prinst.

A tant me requommendant treshumblement, prie le Createur vous monseigneur donner en santé ce que plus desirez. En haste de Middelbourg ce XVIIIe de maij 1569.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 181v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 213, nr. 160.

21 mei. – Marc Prevost verzoekt mr. Christoffel Roels, pensionaris van de Staten van Zeeland, machtiging om de obligaties van 1800 gulden, door de Staten voorgeschoten aan de kapiteins van de graaf van Megen, aan de tresorier Molckman af te geven. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 195-195v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 213, nr. 161.

24 mei. – De bisschop als prelaat en Adolf van Bourgondië, Adolf van Borsele, Witte van Haamstede, T. Haamstede, Jeronimus de Rolle en Arnout van Haamstede, als edelen van Zeeland, committeren Arend van Valkensteijn en mr. Adriaan de Proost om uit hun naam te bewerken dat de ordinaris bede en het surcrois onverkort gehandhaafd blijven. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 153v.

[Voor 25 mei][3]. – Roelant Jansz., kamerbode, verzoekt aan de Staten van Zeeland hem enige beloning te willen toekennen voor zijn moeite en kosten bij het onderbrengen van verschillende aanzienlijke personen in de abdij te Middelburg.

[*Opschrift:*] Aen mijne eerweerdige edele wijse zeer voorsieninghe heeren de generaele Staeten slants van Zeelant.

Verthoont in alder reverentie Roelant Janss., camerbode van mijnen voors. heeren, hoe dat hij sints drije jaren herwaerts tot vijff oft sesse reijsen toe heeft moeten dragen groote zwaere extraordinarijse costen (boven noch zijnen arbeijt ende moijete) die hij int logeren ende accomoderen van diversche heeren ende groote personnaigien met allen hunnen train ende familie in de abdije van Middelburch heeft gedaen, ende hoewel hij suppliant zij[n] ordinarijse gagien heeft om den dienst van de voors. abdije wille van Middelburch heeft gedaen, zoo en is nochtans nijet redelijck dat de voors. suppliant eenen ijgelijck aldaer commende om slants affairen wille versien van schoon lijnwaet ende andere noodruften tot zijnen coste, verlettende daerenboven noch veel meer in zijne hantneringe ende huijswerck als hemselven, zijne huijsvrouwe ende allen zijne dienstboden alsdan besich houdende metten dienst van de voors. heeren; daerom omdat tot des lants eere ende contentemente de heeren aldaer commende van de Ma.[ts] wegen eerlijck ende tamelijck (gelijck tot noch toe gedaen is geweest) mogen gedient, gerieft ende onthaelt werden, ende hij suppliant continueren in zijne dienst ende gewillicheijt in toecomende tijden, ende dat men om een cleijn recompense wille nijet en behaelt eene eeuwelijcken ondanck van alle heeren aldaer commende, soo ist dat hij suppliant oormoedelijck versouckt van mijne heeren de Staeten voors. ter causen als boven een gracieuse ende redelijcke recompense.

Dwelck doende etc.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 183v-184. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 213, nr. 164.

d *[25 mei]. – De pensionaris Roels brengt aan de Staten de reactie over van de hertog van Alva op het antwoord van de Staten, en wijst erop dat zijne excellentie aandringt op onveranderde acceptatie van zijn propositie.*

[*Opschrift:*] Propositie van de pensionaris.[h]

Eerweerdige E. wijse ende seer voorsieninghe heeren. Door trapport van eenen ijgelijcken van de gecommitteerde is mijne heeren wel kennelijck hoe quaeden contentement zijne Ex.[e] wel gehadt heeft van de antwoorde van de Staeten van Zeelant op de petitie bij hem gedaen, ende hoe dat hij geen condicien en wilt accepteren; maer sijnder eenighe swaricheden dat men die te kennen gheve bij supplicatie oft remonstrantie, zoo zal zijne Ex.[e] zulcx daerop letten dat noch den landen noch der ondersaeten eenich hinder oft letsel en sal geschieden. Sullen daerom mijnen heeren sulcx dijenaengaende resolveren dat tselve redundere te contentemente van zijne Ex.[e] ende meesten proffijte van de lande.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 183v; ibidem f. 195. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 213, nr. 163.

[25-26 mei]. – (De Staten van Zeeland) maken een concept-ordonnantie op de inning van de 10e penning.

[*Opschrift*:] Concept ende articulatie op de collectatie van den thienden penninck.

In den eersten dat alle goeden ende coopmanschappen, van wat specie ende qualiteijt die zijn, die den impost van den X[en] penninck betaelt zullen hebben in eenighe provintien van dese Nederlanden ende dat die daernaer in deselve oft andere provincien vervoert ende eens ofte meer vercocht worden, tzij in deselve specie, natuere oft oock in andere specie verandert sijnde, vrij ende exempt sullen wesen van den voors. impost van den thienden penninck.

Sullen oock vrij weesen van den voors. thienden penninck de eetelijcke waeren als broot, vleesch, visch ende cleen bier, die bij der slete gemeenlijck meest bij de schamele luijden tot haerluijder alimentatie gecocht ende gepennewaert worden.

Item sullen oock van den voors. thienden penninck vrij ende exempt wesen alle materialen als hout, steen, rijs, glouw, rijet ende andere die verwrocht ende geemploijeert zullen worden tot onderhout van de nootzaeckelijcke zeewercken, van dijckaigien ende godshuijsen.

Item ingevalle eenighe coopluijden ten tweeden reijse vercoopen aen eenighe andere coopluijden eenighe goeden oft coopmanschappen, die naemaels failleerden ende banckerotte speelden in vuegen dat de voors. vercooper van deselve vercochte goeden de[i] prijs van dijen nijet en kan ontfangen, dat in sulcken gevalle, ende tselve bij den vercoopere docerende, zullen de voors. vercoopers exempt wesen van den voors. impost van den X[en] penninck van deselve goeden (als boven) vercocht ende van den prijs van dijen nijet ontfangende.

Sullen insgelijcx de coopluijden die uuijt dese landen oft van deen provincie in dander eenighe coopmanschappen zullen zenden tzij te watere oft te lande, oft indijen deselve coopmanschappen onderwegen quamen te pricliteren ende den eijgenaer daeraff nijet versekert en waere oft daeraff nijet en recouvree[rde], dat in zulcken gevalle, ende al tselve volcomelijck blijckende, zulcken coopman vrij ende exempt wesen zal van den X[en] penninck over zulcke goeden (als boven) verloren ende gepericliteert.

Ende dat de coopluijden die den visschers eenich garen, netten, zeijlen, cabels, anckers, touwen, sout ende andere gereetschappen dienende tot uuijtrustinge ende voerderinge van de visscherije leveren zullen, vrij ende exempt zijn van [de] X[e] penninck van de voors. gereetschappen dienende ter visscherije, gelijck de lantluijden vrij zijn van de instrumenten dienende ter lantneringe.

Item dat van den X[en] penninck vrij zal houden meuble goeden vercocht bij evicte ende decreten, gemerct dat van sulcke goeden zoo geexecuteert deur insolventie van de

debiteurs den crediteur alnoch ten vollen nijet betaelt en is, et quod non sit afflicto addenda afflictio.

Item dat de persoonen nijet hooger gegoet wesende dan tot de weerde van 200 guldenen eens, vrij ende exempt zullen wesen van den voors. X^en^ penninck.

Item dat alle hantwercken die binnen dese Nederlanden gemaeckt ende gecocht sullen worden, voor deerste reijse ende vercoopinge vrij ende exempt zullen wesen van den voors. X^en^ penninck.

Item dat den impost van [den] X^en^ penninck van den verschreven coopmanschappen ende meuble goeden ten tweeden reijse vercocht zijnde (als boven), bij de vercoopers betaelt worden zal binnen vier oft vijff maenden nae deselve vercoopinge.

Item dat de voors. X^en^ penninck nijet eer loop hebben en zal dan waer dat de generaele Staeten van den lande[n] van herwertsovere gelijckelijck denselven geconsenteert zullen hebben, ende dat den voors. impost gelijckelijck ende op een voet in alle provincien opgestelt zal worden.

Item dat men den voors. impost van den thienden penninck nijet en zal verpachten, maer denselven doen collecteren bij de rentmeesters, elck in sijn quartier, oft bij eenen ingeboren van herwertsover daertoe bij zijne Ma.^t^ te committerene.

Item dat den collectuer van den voors. impost terecht staen zal ter cause van de questien ende geschillen die rijsen sullen ter causen van de voors. collectatie ende van den impost, onder de magistraet daer hij woonachtich ende resideren sal.

Item dat twit zout ter eerster vercoopinge insgelijcx vrij wesen zal van den X^en^ penninck gelijck tgroff sout ter eerster vercoopinge vrij is, regard nemende oock op de groote oncosten die om tselve wit te maecken gedaen moeten wesen, mitgaders tgroot perijckel van den brande.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 196-198. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 214, nr. 165.

26 mei. – De Staten van Zeeland dragen Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen, op om ten hove de instelling van de 10e penning te ontraden en, mocht dat geen gevolg hebben, het hierbij gaande concept over te geven, en er tevens op aan te dringen dat de ambachtsheren vergoeding krijgen als zij bij de invoering van de 10e penning hun inkomsten uit de ordinaris bede moeten missen; voorts aan Marc Prevost te schrijven over de obligaties ten laste van de kapiteins van de graaf van Megen, ten hove te trachten opheffing te verkrijgen van het arrest op de goederen van vrouwen, kinderen en crediteuren van enkele fugitieven, en vergoeding voor de in Zeeland gehouden wachten.

[*Opschrift:*] Commissie ende instructie voor Christoffel Roels, pensionaris van de Prelaet ende Edelen, van tgene hij te verthoonen ende te solliciteren heeft ten hove nopende de propositie onlancx gedaen, ende andere affairen van den lande ende Staeten van Zeelant.

1. Is bij mijne heeren de Staeten van Zeelant, solemnelijck vergadert wesende int sbisscops hoff tot Middelburch, gesloten, geresolveert ende geordonneert dat men op de propositie van den XXI^en^ maertij lestleden ende middelen daeroppe dienende van den hondertsten, twintichsten ende thienden penninck den hertoge van Alve, gouverneur ende capiteijn generael van dese Erffnederlanden etc., overgeven sal het accord van de voors. Staeten op den voors. hondertsten penninck, XX^en^ ende X^en^ penninck, mitsgaders de remonstrantie op den hondertsten ende XX^en^ penninck, dienende tot collectatie van deselve; ende dat men op den X^en^ penninck zal exhiberen de remonstrantie dienende tot dissuasie ende empeschement van de instellinge ende trein van denselven, overmits deselve totale ruijne zal zijn van den lande; maer ingevalle tselve nijet verhoort en wort ende dat zijne Ex.^e^ de voors. X^en^ penninck wilt doen executeren, dat men alsdan supplicatiegewijs overgeven sal zeker concept dienende tot collectatie van den voors. X^en^ penninck, tselve drescherende met

advijse van de gedeputeerde van de steden, versouckende eensamentlijck uuijtte verschreven bede van den X[en] penninck recompen[se] tot betalinge van de renten daer het lant mede belast is, opdat de imposten mogen affgedaen worden, mitsgaders oock versouckende recompense voor die ambachtsheeren in de plaetse van de ordinaris bede oft schot.[4]
2. Is den voors. pensionaris alsdoen oock belast te schrijven aen Marcq Prevoest dat hij de obligatien van [de] capiteijnen van de grave van Meghem, in Zeelant in garnisoen gelegen hebbende, beloopende ter somme van achthienhondert guldenen, leveren sal in handen van den tresorier Molckeman, mit voorgaende recepisse van de voorschreven Molckman daerbij hij gelooven zal dat hij de voors. obligatien zal restitueren oft de penningen ter sommen, ende dat hij Prevoost de ontfangen penningen terstont zal bestellen ende restitueren in handen van den rentmeester Bewesterschelt oft zijne gecommitteerden, om deselve te emploijeren tot proffijte van de verschreven Staeten thunder ordonnantie.
3. Item dat men te hove zal vervolgen bij request aen zijne Ex.[e] hantlichtinge van het arrest gedaen op de goeden van vrouwen, kindren, weduwen ende weesen van eenige fugitive oft rebelle die in de beroerte nijet culpabel en zijn.
4. Ende dat vercregen sijnde alsdan requeste insgelijcx over te geven tot hantlichtinge van het arrest van de goeden van de crediteuren van eenige fugitive oft rebelle.
5. Sal oock requeste overgeven tot reconpensatie van de costen van de wachten tot nu toe in Zeelant gehouden zoo te waeter als te lande, ende voorts versoucken ende begeren middele van penningen om de voorschreven wachten te mogen continueren, overmits deselve aldaer alnoch gehouden worden ende de Staeten hun nijet machtich en kennen om deselve costen langer te verschieten.

Aldus gedaen ter plaetse als boven den XXVI[en] van meij XV[C] LXIX naer Paesschen.
Onderteeckent: N. Castro, Anthoine de Bourgoingne, A. van Campen, Livinus J[acobsz.], W. Oliphant, [k] , Pieter Resen.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 198-199; (naar het origineel, gewaarmerkt door Chr. Roels) GA Goes, Oud-archief nr. 190. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 214, nr. 166.

[25-26 mei]. – Prelaat en Edelen zetten de nadelen uiteen die zij zullen ondervinden wanneer de ordinaris bede zou worden vervangen door de 10e penning.

[*Opschrift:*] Declaratie van de grieven die men bevindt dat Prelaet ende Edelen van Zeelant zullen moeten nootsaeckelijck supporteren indijen d'ordinaris bede van den schote, bij middele van de laetste propositie bij den hertoge van Alve den een ende twintichsten marti lestleden gedaen, zoude cesseren.

Eerst sal men deduceren dat de natuijre van Zeelant ende de landen daerinne gelegen zulcx is dat dezelve uuijtgegegeven ende bedijckt zijn sommige ten vollen schote, sommigen ten halven ende sommige ten zesten oft ten derdendeele schote, ende datter geen en zijn die ex natura vrij ende exempt zijn van den voorschreven schote, gelijckerwijs men dat bij de keure van Zeelant kan bevinden, welcker keure in dijen selven gevallen zoude cesseren met alle depolitien daerinne begrepen, zoo de relieffven, materie van success[i]en, train van procederen in rechte, en diergelijcke.

Item dat de vrijdom van de schote van geestelijcke geprivilegeerde persoonen, bij de graven ende gravinnen van Zeelant, voorsaeten van de Ma.[t], eertijts gegeven tot onderhoudenisse van de geestelijcke diensten als missen, jaergetijden, aelmessen ende diergelijcke distributien, bij cessatien van de ordinaris bede zal cesseren ende zijluijden daervan blijven gepriveert, nijettemin belast mette voorschreven diensten ende distributien oft andersints, zoo zouden de voorn. fondatien van de graven ende gravinnen ende andere goede luijden illusoir worden.

Item souden oock cesseren alle de rechten der Co. Ma.[t] competerende ter causen van de relieffven van de ambachten ende heerlijcheden van Zeelant zoo wanneer die versterven,

dewelcke nochtans jaerlijcx een groote merckelijcke somme uuijtbringende zijn, overmits de cortheijt des levens dat de menschen in Zeelant leevende zijn.

Waerdoere oock Prelaet ende Edelen zeer beschadich[t] zouden worden in heurluijder ambachten ende dependentien van dijen, bij henluijden van de coninck gelooft op de voet van tvoorn. schot als wesende hun eijgen patrimoniale goet, ende onder welcke veel zijn anders nijet hebbende dan tvoorschreven schot, twelck oock henluijden bevesticht ende geconfirmeert is bij expresse acte des Keij. Ma.ts Carolo de vijffste van den XXIIen meij XVC XVe, ende bij de Co. Ma.t geratificeert tot Reijmerswale in zijn inauguratie, hierbij gevoecht;

Ende zullen daeromme zoo veraermt worden dat zij hun nijet en zullen connen geven tot dienste van de Ma.t in tijden van noode, daerinne zij gehouden zijn volgende de keur, maer zijn geschapen teenemael te vergaen als anders geen goet hebbende;

In der vougen dat de geestelijcke ende geprivilegeerde persoonen mitsgaders dambachtsheeren, in plaetse daer zijluijden tot noch toe geprouffiteert hebben van deselve ordinaris bede oft schote, nu in cas deselve soude cesseren nijet alleenlijck tselve proffijt quijt zouden worden, maer daerenboven noch selver uuijt moeten geven ende furneren de middelen in de voorn. propositie begrepen, waerdeur apparent is dat veel geestelijcke persoonen als pastooren, collegien, capittel[en], cloosters, hun diensten ende plaetsen sullen moeten verlaten, als nu tegenwoordich qualijck genoech hun connende onderhouden op de vrijdom van de schote die zij tot noch toe genooten hebben.

Item sal in zulcken gevalle als boven oock cesseren het surcroix, twelck Prelaet ende Edelen competerende is uuijtte voorschreven ordinaris bede uuijt crachte van accoorden ende contracten met Keijs. ende Co. Ma.t gemaeckt;

Waerdeur Prelaet ende Edelen benomen zouden worden tmiddel van betalinge van hunluijder dienaers, officiers, advocaten, procureurs, ende vervolginge van processen ende den dienst die zij den Ma.t doen int vergaderen van de Staeten van den lande ende diergelijcke, tot conservatie van hunluijder rechten;

Item dat het leenhoff hijerbij zoude geschapen zijn te vergaen, bij burchgrave ende mannen van leene gehouden.

Item dat bij tcesseren van de voors. ordinaris bede den Staeten benoemen zal werden de macht van te betalen de renten bij henluijden vercocht op de gratie ende vrijdom van de schote, den lande van Walcheren, Schouwen, Scherpenisse, Wolffaertsdijck ende ander bij de Co. Ma.t gegundt, waerdeur deselve landen mits de insolventie van de verschreven renten geschapen zijn te inunde[ren] ende dewelcke verlaten te worden.

Indijen tschot gediscontinueert wort VIe jaeren, dat men dat nijet wederom en soude connen in treijne brengen om dobschuriteijt ende diversiteijt van de zaecken ende boecken.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 199-201v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 214, nr. 167.

e *27 mei. – Anton van Bourgondië, representant van de koning als eerste edele van Zeeland, benoemt Adriaan de Proost tot zijn gemachtigde om te compareren in de Staten van Zeeland en van Walcheren en ter auditie van de rekeningen van de rentmeesters van Bewester- en Beoosterschelde.*

[*Opschrift:*] Copije van de commissie van mijnen heer van Wackene, Catthen etc., capiteijn ende superintendent van den lande van Zeelandt ende vanwegen de Ma.t d'eerste edele van Zeelandt, luijdende op mr. Adriaen de Proost.

Op huijden de XXVIIen meij negenentzestich hebbe ick onderschreven, als representerende van sconnincxs wegen deerste edele van Zeelandt, gecomitteert ende comitteren midts desen Adr. de Proost om in mijnen absentie uuijt mijnen name te compareeren in alle dachvaeringhe van de Staten zoo van Zeelant als Walcheren, om aldaer mette andere

gedeputeerde van de steden ende landen te hooren ende helpen adviseren, ramen ende sluijten tgundt den lande ende tgunt daervan dependeert[j] oorboirlijcxt wezen zal, midtsgaders alle rekeningen van den rentmeester Bewest- ende Beoisterschelt, de penninckmeesters van Walcheren ende alle andere te helpen hooren, sluijten, passeren ende teijckenen als naer behooren, onder alzulcke gaigien, baten ende prouffijcten als dezelve De Proost tot noch toe ter cause voorn. gehadt heeft.

Des toirconde hebbe ick desen onderteijckent ten voorn. jare, maende ende daghe.
Onderteijckent: Anthoine de Bourgoingne.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 236;(door Chr. Roels, naar het origineel) ibidem nr. 322, f. [i]v (met gelijk opschrift). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 178, nr. 605.

28 mei, Middelburg. – Christoffel Roels machtigt namens de Staten van Zeeland Marc Prevost de obligaties van 1800 gulden, door hen voorgeschoten aan het regiment van de graaf van Megen, aan de tresorier Molckman over te geven. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 196. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 214, nr. 169.

1 juni, Middelburg. – (Christoffel Roels) zendt de heer van Wakken verschillende stukken omtrent de door de Staten genomen besluiten, en belooft andere mee te zullen brengen naar het hof.

[*Opschrift:*] A monseigneur de Wacken.

Monseigneur mon treshonoré S.[r]. Monseigneur, javois bien esperé de povoir bailler cecij a vostre S.[rie] avant son pertement, pour a son aise avecq monseigneur Proost deliberer;[l] ij auroit chose quij affin quelle ij pensist estre inseree, si semble bon aux Estatz, neantmoins ce m'a esté cause que j'aij eu temps de le relire et de furnir aux aultrez pieches ij concernantz lesquelles, bien que je ne les envoije toutes et qu'il ij fault le discours et remonstrance sur le faict de l'aijde ordinaire dreschee par Proost. Je pense que en cecij mes excuses auront lieu sij vostre S.[rie] se plainit de moij, et feraij tout diligence affin qu'elle soit servie a son arrivee a la court, vers ou je me porte des ast[h]eures.

A tant me recommendant, prie le Createur vous mon S.[r] et bon patron maintenir en bonne heureuse et longue vie. De Middelbourg le premier de juing 1569.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 181v-182. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 214, nr. 170.

a *In de marge:* De Staten van Zeelant houden de resolutie van dese requeste in surceance totter naerster reeckeninghe van de imposten. Actum den XXV[en] van maij 1569, mij jegenwoordich C. Roels. Eronder: Den supplianten wordt toegelaten den impost van den halven jare verschenen ultima 68 laestleden, maer sullen betalen van nu voorts aen neffens d'andere, ten waere dat zij van de Ma.t gratie costen vercrijgen. Actum in sbisschops hoff den XXI[en] aug. 1569, onderteijckent C. Roels.
b *Hs.*: marvez.
c *Hs.*: presige.
d *Hs.*: escriere.
e *Hs.*: vaillant.
f *Hs.*: lansser.
g *Hs.*: onttreton[.] *(het einde van het woord verdwenen in de vouw). 'Entretant': intussen.*
h *Onder het opschrift de aantekening:* Dese propositie staedt noch eens Ie fo., *waarna een doorgehaald getal van twee cijfers, mogelijk 99; wel een verwijzing naar de herhaling van de tekst op f. 195 van het register, aldaar met de aantekening* Dese propositie staet noch eens hiervooren f.° 92° *(het getal doorgehaald).*
i *Hs.*: ende.
j *Hs.*: gependeert.
k *Het Goese afschrift heeft tussen de namen van Oliphant en Resen nog die van J. Valck.*
l *Hier een spatie van circa vier letters hs.*

1 Blijkens de positie in het register is dit stuk behandeld op de vergadering van 25 mei.
2 Dit ongedateerde stuk, dat in het register op het voorgaande volgt en blijkbaar eveneens op de vergadering van 25 mei is behandeld, is mogelijk van rond dezelfde tijd als het voorgaande.
3 Dit ongedateerde rekest is volgens Fruin vermoedelijk in de onderhavige Statenvergadering ingediend. Het staat in het register genoteerd temidden van stukken betreffende deze dagvaart, op bladen waarop in de bovenmarge de maand 'Maijus' is genoteerd.
4 Zie hierna voor een ter dagvaart ingediende verklaring van *Prelaat en Edelen* waarin gewezen wordt op de nadelen wanneer de ordinaris bede door een andere heffing zou worden vervangen. In een ongedateerd rekest uit deze periode verzoeken dezelfden de hertog om schadeloosstelling bij het afschaffen van de ordinaris bede (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 212-213 (in het Nederlands) en f. 213-214 (in het Frans), – regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 215, nr. 175); een bijbehorende remonstrantie staat in het register op f. 214-219v, en op f. 223-224 staan enkele voorstellen ter aanvulling en verbetering.

1884 1569 JUNI 10, ?

d *10 juni. – De Staten van Zeeland stemmen op zekere voorwaarden toe in de heffing van de 100e, 20e en 10e penning.*

[*Opschrift:*] Consent van de Staeten op den hondertsten, XX[en] ende X[en] penninck.[a]

De bisschop van Middelburch als prelaet ende de edelen mitsgaders de burgemeesters, schepenen ende raeden der steden van Middelburch, Ziericxzee, Reijmerswale, Goes ende van der Tholen, tsamen representerende de drije Staeten slants ende graeffelijcheijt van Zeelant, gehoort hebbende trapport van heurluijden gedeputeerde bij zijne Ex.[e] geweest hebbende den IX[en] van meij lestleden om vanwegen den voorschreven Staeten zijne Ex.[e] voors. antwoorde te dragen op de propositie ende middelen van dijer den XXI[en] van meerte daer tevooren geproponeert, mette welcke zij wel verhoopt ende betrouwt hadde dat zijne Ex.[e] hem tevreden souden gehouden hebben, gelijckerwijs zijluijden wel eertijts uuijt gelijcke redenen oft oock mindere de Keijs. Ma.[t] hooger memorie ende naderhant de Co. Ma.[t] gecontenteert hebben; nochtans want zijluijden bij de vers. rapporte verstaen dat zijne Ex.[e] stricktelijck ende preciselijck is persisterende in deselve propositie ende de middelen van dijer, begerende ende willende vanwegen zijne Ma.[t] simpliciter ende de plano in deselve geconsenteert te wordene, verclarende nijet gesonden te zijn om dese landen te bederffven maer om deselve te conserveren ende in heure prosperiteijt ende oude treijn van negotiatie te houdene, toelatende tot dijen eijnde hem overgegeven te wordene bij maniere van remonstrantie oft supplicatie de zwaricheden ende inconvenienten die men in de voors. middelen zoude mogen vinden, belovende oock zijne Ex.[e] op alles regard te nemen ende remedie te stellen;

soo ist dat de voorschreven Staeten, hem meer betrouwende op de voorn. verclaringe ende beloofte van zijne Ma.[t] dan op het vermoeden ende achterdencken dat zij[b] hebben dat tselve tenderen zal tot diversie van alle negotiatie ende bij consequentie ruijne van desen lande, stellende het welvaren van deselffde ende de conservatie van dijen in de genaede van sijne Ma.[t] ende discretie van zijne Ex.[e], conformeren heurlieder wille mette wille, intentie ende meijninghe van zijne Ma.[t] breedere in de voors. propositie begrepen, ende verre de middel[en] daerinne verclaert generaelijcken bij alle d'and[ere] Staeten geconsenteert worden, welverstaende dat oft in dit accoord ijet waere dat den keuren, previlegien ende rechten van den lande ende steden van Zeelant zoude contrarieren, dat tselve sal sijn sonder prejudicie van eenen ijgelijcx recht, begerende van tselve behoorlijcke acte naer gewoonte.

Versoucken niettemin in alder ootmoet dat uwe Ex.[e] gelieve regard te nemen eerst op de lasten daer de Staeten voorschreven henluijden mede belast vinden,

Te wetene dat mijn heer de bisschop etc.; ende volcht de declaratie van de lasten ut supra folio [c].

Ten anderen versoucken de vers. Staeten dat zijne Ex.[e] oock gelieve regardt te nemen op de importantie ende meer dan pregnant redenen hiernaer verclaert ende daerinne (alvooren de voors. middelen te effectuer[en] oft te wercke te leggen) alsulcken remedie te stellen als zijne Ex.[e] bevinden zal tot welva[ren] van den lande ende ingesetenen van dijen (waeraff dependeert de continuatie van des Ma.[ts] dienst) te behooren, ende tlant van Zeelant te houden in ende over al in sulcke recommandatie ende qualiteijt als andere lande, ten eijnde tselve lant nijet meer dan alle andere bezwaert en blijve, sonderlingen consideratie nemende op de onzekertheijt van denselven lande, als dagelijcx geschapen om metter zee gemeijn te leggene, ende dat heurluijder principael welvaren consisteert op de visscherije ende zeevaert mitsgaders de negotiatie daeruuijt volgende, dewelcke alreede daer teenemael cesseert ende te niette gaet, sulcx dat dingesetenen desselfs ende principaele pachters ende lantsaeten apparent sijn dagelijcx te verloopen ende de onderhoudenisse van de nootsaeckelijcke reparatien van dijckaigen te verlaten.

Ende eerst geleth hebbende op het middel van de collectatie van den hondertsten penninck; aldaer geseijt wort dat de specificatie ende estimatie van de onroerende goeden gedaen worden zoude ter plecken ende onder de jurisdictie daer die gelegen sijn bij de officiers ende eenighe van de notabelste aldaer etc., versoucken daeroppe de voors. Staeten dat zijne Ex.[e] gelieve in de estimatie van de onroerende geestelijcke goeden nevens de officiers ende notabelste te committeren in allen plaetssen eene geestelijcke persoon om deselve mede te helpen estimeren, opdat deselve geestelijcke persoon de andere estimateurs mach instrueren van de grieven daer de geestelijcke goeden mede bezwaert sijn, ende verhoeden dat de goeden door eenighe sinistre opinie oft affgunsticheijt nijet meer bezwaert en worden dan en betaempt.

Item aldaer geseijt wort dat op de prijs van den lande der dijckaigien subject affgecort souden worden de ordinarijse lasten ende jaerlijcxe oncosten, dat zijne Ex.[e] gelieve te exprimeren (om alle misverstant ende moijete te schouwene) dat voor sulcke oncosten gehouden zullen zijn schot, watergelt, dijckpenningen, oncosten van gemeijne rekeningen, ontlasting[en] van quade gemeten, grontbrexemen, ende andere nae den natuere van den lande.

Item aengaende tartijckel aldaer de landen uuijtte welcke men steenen, colen ende diergelijcke dingen delft ende graeft geestimeert zullen worden als de beste omliggende landen etc., versoucken de voors. Staeten dat van gelijck geschieden sal van darrincklanden in Zeelant, deselve estimerende als de beste omliggende saij- oft weijlanden, ende nijet hooger.

Item aengaende het artickel van de thienden etc., dat zijne Ex.[e] gelieve de geestelijcke thienden vrij te houden ende bewaren in hun previlegie ende exemptie van den hondertsten penninck, gemerct deselve jure divino vrij zijn ende over sulcx oock nijet en contribueren in eenighe lasten zoo van dijckaigen ende anders.

Item aengaende tartikel aldaer geseijt wort dat de verheurde huijsen geestimeert souden worden den penninck XVI[e] etc., versoucken de voorschreven Staeten dat deselve estimatie nijet genomen en worde naer dat de huijse gegolden hebben over twee, drie oft vier[d] jaeren, maer nae die alsnu zouden mogen gelden oft geldende sijn, overmits de variatie van den tijt ende tverloop van de volcke uuijt vele plaetssen aldaer, dwelck apparent is dagelijcx meer ende meer te geschieden door de sobere neringe; item dat zijne Ex.[e] gelieve te bevrijen van den hondertsten penninck de huijsen soo binnen de steden als ten platten lande gelegen, nijet weerdich wesende boven hondert guldenen eens in gereeden gelde, overmits deselve meestendeel al schamele luijden toebehooren.

Item aengaende tartijckel aldaer de termijnen van de betalinge gestelt worden etc., dat zijne Ex.[e] gelieve deselve te setten voor den eersten termijn op Kerssemisse LXIX ende meij et sint Mertenssdage [*11 november*] LXX voor de twee navolgende termijnen, overmits de termijnen in de propositie begrepen den pachters veel te lastich zouden vallen, gemerct zij heure pachten van den ougst LXIX eerst betalen meij LXX ende daernaer;

ende souden anderssints moeten gereet verschieten aleer zijluijden de vruchten van den landen gevuechlijck gedorsschen ende vercocht zullen hebben.

Item aengaende tartickel aldaer den rentmeesters oft ontfangers van de domeijnen oft beden van zijne Ma.[t] oft van de Staeten oft steden belast wort gereet te betalen den hondertsten penninck voor tcapitael van de renten theurluijder laste staende ten termijnen in de propositie begrepen etc., dat zijne Ex.[e] gelieve te gonnen den landen oft steden der dijckaige subject dat zij nijet gehouden en sullen sijn den hondersten penninck te verschieten dan op de drije termijnen van de voors. propositie die vallen naer den verschijndach derselver renten, overmits de onsekertheijt van de hijpoteecken ende tachterheijt van den voors. landen ende steden.

Item op tartickel aldaer geseijt wordt dat de tocht oft douarije gedefalcqueert zoude worden naer advenant den penninck zevene etc., dat zijne Ex.[e] gelieve de corttinge te modereren op den penninck zesse, gelijckerwijs tselve in den jaere LVI[tich] bij de Keijs. Ma.[t] hooger memorien gedaen is geweest.

Item aldaer tbesluijt van de gesacreerde plaetssen vrij wort gehouden van den honderts[ten] penninck etc., dat zijne Ex.[e] gelieve tselve te amplieren over alle goeden van aerme cloosters, capittelen, godshuijsen, gasthuijsen ende heijlige geesten, qualijck genoech hebbende om den armen, den godsdienst ende hunselven te onderhouden, ende over sulcx deselve te bevrijen van den hondertsten penninck; ende aenschou genomen dat in Zeelant veel schamele dorpen sijn de macht nijet hebbende om hunne pastooren te onderhouden in hunne noodrufticheijt, dat sijne Ex.[e] insgelijcx gelieve te bevrijen van den hondertsten penninck alle de goeden van de pastorijen van welcke de[e] thienden ende landen mette andere accidenten ende prouffijten nijet uuijt en bringen boven de 200 guldenen tsjaers.

Ende opt artickel mentionerende van den tijt van vijfthien dagen de commissarijsen geprefijgeert om binnen denselven tijt te wijderen de differenten die vallen sullen mogen ter cause van de estimatie van de meuble goeden oft coopmanschappen etc., dat zijne Ex.[e] gelieve daertoe een maent oft zooveel min oft meer tijts te stellen als de commissarijsen bevinden zullen van noode te wesen om eenen ijgelijck recht te doen.

Ende aengaende tartickel daer geexhimeert worden van den hondertsten penninck alle instrumenten dienende ter lantneringe etc., dat zijne Ex.[e] gelieve insgelijcx vrij te verclaren van den hondertsten penninck de schepen met heurluijder instrumenten ende gevolge dienende totte visscherije, ende oock de heudeschepen, coggen, pleijten ende alle andere mindere schepen, meest dienende tot de cleijne navigatie binnen slants, die in desen tijt ledich ende sonder neringe liggen ende aldermeest toebehooren luijden van cleijnd[er] macht, meer op deselve schepen schuldich wes[ende] dan die souden mogen gelden; insgelijcx daeronder te begrijpen de soutkeeten dienende alleenlijcl om tsout te raffineren, de taenhuijsen dienende om de netten van de visschers te tanen ende bereijden ter visscherije, de meestoven om de meede ende garancen te droogen eer die ter vente gebrocht worden, al tesamen seer subject den perijckel van den brande ende gansselijck staende ten dienste van de andere neringe ende coopmanschappen, daervan de honderste penninck ende andere imposten te hooger getaxeert wort.

Item aengaende den XX[en] penninck van onroerende goeden, de voors. Staeten regard nemende op de lasten ende oncosten op de landen van Zeelant alreede staende, ende dat het voorschreven lant zoo vast noch zeker en is als andere omliggende landen maer subject den storm ende tempeesten van de zee, ende in allen tijden zoo van alle oorloge als andere zwaricheden verlaten (gelijck het tegenwoordelijck is) van alle neringe ende negotiatie, versouck[en] de voors. Staeten dat zijne Ex.[e] gelieve denselven XX[en] penninck te modereren op den XXV[en] penninck, nijet langer cours oft loop te laeten hebben dan voor den tijt van drije jaeren, ingaende naer het jaer dat den hondertsten penninck gecollecteert sal sijn, om daerin te verhoeden de inconvenienten die anderssints souden mogen opcommen door de menichfuldighe belastingen ende regoreuse executien, die apparent sijn te mogen vallen.

Item dat zijne Ex.[e] gelieve te verclaren dat de cavelingen oft partaigien van onroerende

goeden van eenighe sterffhuijsen nijet en sullen gehouden worden voor vercoopingen, hoewel datter dickwils recompense van begrootinge inne valt, ende dat daerom alzulcke goeden vrij sullen sijn van den vers. XXV^en^ penninck.

Item dat van den voors. XXV^en^ penninck vrij mogen gehouden worden de onroerlijcke goeden die door schulde bij evickte oft decrete vercocht zullen worden, gemerckt dat van sulcke goeden de crediteur doorgaende nijet te vollen betaelt en wordt ende de vercopere nijet en prouffiteert noch en verovert, et quod non sit afflicto addenda afflictio.

Item dat zijn Ex.^e^ gelieve van den voors. XXV^en^ penninck exempt te verclaren alle vercoopingen van onroerlijcke goederen die gedaen sullen worden van persoonen nijet hooger gegoet soo in roerende als in onroerende goeden dan totte weerde van 200 guldenen eens.

Item dat zijne Ex.^e^ gelieve van den voors. XXV^en^ penninck vrij te verclaren alle vercopinge van renten die de Staeten, steden, landen oft perticuliere persoonen doen zullen mogen, als re vera geen vercopinge van goeden wesende maer alleenlijck belastinge ende beleninge van dijen, ende dat in jure alle rentebrieven gecomprehendeert worden inter nomina creditorum, als alle andere obligatien.

Ende want het te beduchten is dat in de collectatie ende lichtinge van de voors. XXV^en^ penninck groote disordre ende onverstant apparent is te geschieden, gelijck in alle nieuwicheijt gewoon is te gebueren, totte welcke wel van noode wesen sal met alder vlijet ende neersticheijt te obvieren ende remedieren, soo versoucken de voors. Staeten dat zijne Ex.^e^ gelieve denselven XXV^en^ penninck nijet te geven in pachtinge oft pandinge, opdat zijne Ex.^e^ tallen tijden des van noode wesen sal de behoorlijcke remedien te gevuechlijcker zoude mogen stellen zonder benoodicht te wesen de pachters te dijer causen te respecteren, ende nijet geretardeert en werde om de schamele gemeijnte te soulaigeren van de disordre oft ongeregeltheijt van de voors. pachters, die anderssints heuren tijt van pachtinge oft pandinge zouden willen gebruijcken zonder nieuwe remedien te willen admitteren, ten waren sij bovenmaten daeraff gerecompenseert en waeren.

Ende voor soovele als raeckt den thienden penninck van tsuijver commende van alle vercochte roerende goeden mitsgaders van weerde van sulcke goeden als buijtens slants te watere oft te lande geschickt oft gesonden zouden werden, in dese landen gewasschen, gewrocht ofte gemaeckt sijnde, versoucken de voors. Staeten dat zijne Ex.^e^ gelieve al voor^f^ tcollecteren van de voors. impositie rijpelijck te willen letten op de grieven hierbij gevoecht, alsoo onder correctie notoir is etc., ut supra folio ^g^ verso.

Ten alderlesten dient wel gepondereert dat indijen door tmiddele van de voors. collectatie van den X^en^ penninck de oude ordinaris bede van Zeelant oft schot zoude zesseren, dwelck notoirlijck ende ontwijffelijck zoude moeten geschieden om de ondersaeten te verlichten van de menichfuldige ende onverdraechgelijcke lasten, dat in zulcken gevalle zijne Ma.^t^ soude nijet alleenlijck veranderen de natuijre van den lande van Zeelant, daerop hetselve lant uuijtgegeven ende bedijckt is, maer oock de ambachtsheeren mitsgaders de geestelijcke ende geprivilegeerde persoonen grootelijcx vercorten in henluijden oude ende immemoriale vrijdom ende gerechticheden, bij tijtele van coope vercregen, mitsgaders doot ende te niette doen alle oude fondatien ende geestelijcke diensten, aelmoessen ende distributien, bij sijne edele Ma.^ts^ voorsaeten ende andere perticuliere persoonen uuijterste wille gefondeert op de voors. vrijdom van de oude ordinaris bede oft schot, oft anderssints zoo soude sijne Ma.^t^ henluijden daervan behooren te recompenseren tot groote excessive sommen.

Daerbij staet te pondereren dat de voors. Staeten op de vrijdom van deselve ordinaris bede oft schot overmits de lastighe dijckaigien vercocht hebben groote ende merckelijcke sommen van renten, elck int zijnen, daervan sijne Ma.^t^ oock wel zoude behooren deselve Staeten te doen remboursseren uuijte nieuwe ordinaris bede.

Alsoock dient gepondereert dat door cessatie van de oude ordinaris bede oft schot sijne Ma.^t^ nijet alleenlijck vercort en zal worden in zijne gerechticheijt van de relieffvementen van de leenen ende ambachtsheerlijckheden van Zeelant, jaerlijcx uuijtbringende een zeer groote merckelijcke somme overmits de cortheijt des levens der menschen aldaer

woonachtich, maer daerenboven zullen oock vercort worden de gemeene lantsaeten door tcesseren van de keuren dependerende van deselve ordinaris bede int feijt van de successien van de leenen, judicature ende politie, ende in veel meer andere poincten die men in tijden ende wijlens des noot zijnde breeder sal mogen deduceren.

Alle voordere consideratien militerende tegens de voors. bezwaernisse van de collectatie van den X^en^ penninck laeten de remonstranten elck van de voors. Staeten ende landen de zijne int perticulier verthoonen ende deduceren, hen genuijgende deselve remonstranten dat haerluijder nootsaeckelijcheijt ende apparente ruijne, die zij metter haest hebben connen preaviceren, zijne Ex.^e^ ontdect ende te kennen gegeven zijn op hope ende vast betrouwen dat zijne Ex.^e^ de Staeten van Zeelant van gratien ende moderatien bij dandere daeroppe te verwervene oft te impetrerene[h] zal oock laeten genijeten ende met henluijden concurrerende ende voort tot haerluijder desolatie bijtijts wijsselijck versien; ende indijen zijne Ex.^e^ bevindt de verschreven collectatie van [den] X^en^ penninck den lande ende welvaren van dijen in tgeheel oft int deele prejudiciabel te sijn, dat deselve alsdan terstont int geheel ofte deele aff ende te nijete gedaen zal worden, want ontwijffelijck zoo zal alleenlijck d'instellinge ende begin van zulcke beswaernisse (hoe weijnich tijts oock deselve sal mogen geduijren) zwaerder prejudicie dese Nederlanden causeren dan binnen vele toecomende jaerschaeren zouden mogen werden geboet ende gerepareert, stellende oock daerinne sulcken ordre van exemptien, vrijdommen ende moderatien als zijne Ex.^e^ int naestleste artickele van de middelen van dese X^en^ penninck te kennen geeft; alsoo der omliggende landen luijsteraers, bespieders ende posten nijet en slapen maer sorchfuldelijck alle oorsaecken liggen verwachtende om alle winden van nieumare, bisundere sulcke als dese, te schutten ende verbreijden tot haeren proffijte ende voorderinge ende achterdeel van dese landen, door fame van welcke alleenlijck vele coopluijden zullen geoorsaeckt worden te vertreckene ende andere uuijtten lande te blijven ende te versoucken plaetsen van meerdere vrijheijt ende minder beswaernissen[i], gelijck men alreede bevonden heeft bij experiencie datter groot getal van schepen uuijt Oostlant gecommen sijn daeraff datter zeer luttel tot Amsterdam gearriveert ende de reste tot Eemden ingeloopen zijn.

Bidden daerom de voors. Staeten zijne Ex.^e^ te willen naer zijn gewoontlijcke goedertierentheijt dese remonstrantie voor aengenaem ontfangen, als spruijtende uuijt vierichejt der gemeijne welvaert van den lande ende des Ma.^ts^ ende nijet uuijt affectie van eenighe perticuliere bate ons van de voors. bezwaernisse exempt te wesen, des zij tallen tijden naer hun schaemel vermogen clare experiencie hebben gegeven ende alnoch ende ten eeuwigen dage begeren te bethoonen, presenterende zijne Ma.^t^ in plaetse van dese nieuwe bede alsulcken bede als goede subjecten hunne nateurlijcken heere ende prince schuldich sijn, ende meerdere dan zij oijnt gedaen hebben, souckende alle middelen om zijne Ma.^t^ bequamelicxt met dalderminste lesie van de gemeijnte te mogen aengenamen dienst doen, ende daerinne persevereren.

– Afschriften (gelijkt.): ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 203v-211; GA Goes, Oud-archief nr. 190. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 215, nr. 172.

10 juni. – Resoluties van de Staten van Zeeland:

Op den X^en^ van junius XV^C^ LXIX is bij de gedeputeerde van den Staeten van Zeelandt gecomprobeert ende geaccepteert de requeste aengaende de weduwen ende wesen van den fugitijven ende rebelle.

Is alsdoen oock gesloeten dat men vooralsnoch geen acte van acceptatie van den consente aengaende de petitien van den hondertsten, XX^en^ ende X^en^ penninck lichten en sal.

Is oock gesloten dat men spreecken sal Molckman met eenige van den gedeputeerde van den Staeten aengaende de obligatien van achthijenhondert gulden.

Is oock gesloten dat men Molckman sal presenteren sesse ponden Vlaems om te mogen affcortten[j] van den obligatien van den 1800 gulden van den capiteijnen van de soldaten van den grave van Milghem[k].

Aldus onderteeckent Joannes a Streigen, Anthoine de Bourgoingne, Jacob Zagarus, Livinus, J. van Campen, Marinus Antheunis, Jan Huegesen.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 220-220v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 215, nr. 173.

[10 juni, of kort erna][1]. – De Staten van Zeeland verzoeken de koning vergoeding van de door hen gemaakte kosten van de wachten.

[*Opschrift:*] Au roij.[1]

Remonstrent en toute humilité les trois Estatz de vostre contee de Zeelande comme par ordonnance de feu[2] monseigneur de Wacken, Catthem etc., par vostre Ma.[té] illecques commis superintendent, jusques ores ilz ont debourssé et promtement furnij aux despens et fraiz des guetz et gardes qu'on ij a tenu tant par eaue comme par terre, et que ainsij soit que les remonstrantz se treuvent en sij sobre estatz qu'ilz ne peulvent plus longuement supporter lesdicts despens ensemble iceulx quij journellement encoires surviennent, et quilz ne soijent encoires esté rembourssez des coustz a cause desdicts guectz par le passé sustenuez; supplient pourtant treshumblement lesdicts remonstrantz quil plaise a vostre Ma.[té] de les faire premierement soulaiger et remborsser desdicts despens jusques a present par eulx sustenuez, et en apres (sij le servise de sa Ma.[té] le requiert) mectre ordre et donner moijen, que sans charge desdicts Estatz lesdicts guectz puissent estre continuez.

Sij ferez bien etc.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 212. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 215, nr. 174.

[10 juni, of kort erna]. – De Staten van Zeeland verzoeken de hertog van Alva de goederen van de weduwen en wezen van de fugitieven te doen ontslaan uit het arrest door de rentmeesters van Bewester- en Beoosterschelde.

[*Opschrift:*] A son Ex.[ce].[M]

Levesque comme prelat de Middelbourg en Zelande, avecq les communs nobles dudict paijs et aussij les burgmaistres et gouverneurs de ladicte ville de Middelbourg, de Ziericzee, de Reijmerswale, de la Goes et de la Thole, representans tous ensemble les trois Estatz du paijs de Zelande, remonstrent treshumblement comme suijvant[n] les costumes et statutz dicelluij paijs quant quelques hommes et femmes sont joinctz par mariaige, tous et quelzconcques biens allodiaulx par eulx et chacun deulx apportez audict mariaige sont entre eulx communs a cause dicelluij mariaige, comme aussij les acquestz par eulx faictz ou a eulx succedez constant ledict mariaige sont semblablement entre eulx communs, ne fust que par contract antenuptial en auroit esté aultrement et par expres entre eulx convenu et accordé, tellement que apres la separation dudict marriage les biens de la maison mortuaire du primier decedant sont esgalement parti par moitie[O] ou aultrement, selon que en poulroit estre accordé par ledict tracté de mariaige, sans aussij que lesdicts personnes conjoinctes par mariaige puissent par leurs delictz ou mesuz, quelz quilz soijent, fourfaire les biens lung de laultre nij aulcunement priver ou frustrer lung laultre du droict et action diceulx biens, estans lesdicts statutz et costumes entierement conformes au droict escript, suijvant lequel le marij ne peult par ses delictz fourfaire le dot de sa femme, comme aussij ung pere au regard des biens maternelz de ses enfans, nij ung tuteur allendroict de ses mineurs ou pupilles, nij aultres recepveurs ou administrateurs au regard des personnes d'ont ils ont charge ne peuvent en aulcune maniere fourfaire les biens appartenans ausdicts personnes repectivement.

Or est il que comme aulcunes personnes aijentes reside[r] audict paijs de Zeelande et sestans rendiez fugitifz pour cause des troubles derniers, ou aijans aussij par contumace esté convainciez pour le mesme faict ont esté condampnez et bannis, les rec[epv]eurs generaulx des quartiers de Zelande Bewesterschelt et Beoisterschelt ont par ordonnance

de ceulx de la Chambre des comptes de sa Ma.[té] en Hollande annoté, saisij et arresté non seullement les biens desdicts fugitifs ou bannis, mais aussi ceulx de leurs femmes estantes demeurees en leurs maisons depuis le partement ou banissement de leursdicts mariz, et vivantes catholicquement comme elles sont encoires pour le present, ensemble les biens appartenans aux orphelins et pupilles et a quelcijconcques aultres personnes dont lesdicts condempnez ou banniz ont eu charge et administration, et ont iceulx rentmaistres depuis vendu par subhasta[ti]on les biens meubles desdicts personnes et baillé a ferme leurs biens immeubles, mectans en ceste maniere telles personnes innocentes et catholicques, naijans riens en commun quant au faict desdicts troubles hors la possession et joijssance de leursdicts biens, ce que redonde a leur totalle ruijne et destruction, et plus fera sij par vostre Ex.[ce] nij est pourveu.

A raison de quoij et mesmement que to[u]t ce que dessus tendt (subz treshumble correction de vostre Ex.[ce]) non seullement contre les statutz, droictz et costumes dudict paijs de Zelande, mais aussij contre le commun droict escript et toute raison naturelle, suijvant lesquelz personne ne peut fourfaire et perdre ses biens a cause de dilictz et mesuz daultruij, quel qui soit, joinct que nulluij a cause de son innocence ne doibt porter aulcun dommaige nij prejudice iceulx; remonstrans supplient treshumblement que plaise a vostre Ex.[e] ordonner ausdicts recepveurs generaulx de Zelande Bewesterschelt et Beoosterschelt, quilz aijent, a disarrester et lever la main de tous et quelzconcques biens par eulx annotez, saisiz et arrestez, appartenans a icelles personnes catholicques et innocentes cij devant mentionees. Et au regard des biens meubles par eulx vendiez, quilz aijent, a rendre et restituer a icelles personnes telle part des deniers procedans de ladicte vente que leur appertient (comme dict est), affin que lesdicts miserables personnes ne soijent constrainctes de vivre en perpetuelle povreté[p] et calamité, et que pour ceste occasion icelles ne soijent forcees dhabandonner leurs demeures et se retirer aultrepart, la ou la religion catholicque nest entretenue, ce que seroit au contraire de l'intention de vostre excellence, selon que lesdicts remonstrantz sentiennent bien asseurez.

Quoij faisant.[q]

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 220v-220[a]v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 216, nr. 178.

[10 juni, of kort erna]. – (De Staten van Zeeland) dragen Marc Prevost op bij de tresorier Molckman aan te dringen op de betaling van hun voorschotten, en de tresorier te machtigen 6 lb. gr. Vlaams voor zichzelf te houden, en verzoeken hem zijn mening te willen geven omtrent enkele punten van het rekest van prelaat en ambachtsheren inzake de hun te verlenen schadevergoeding bij het afschaffen van de ordinaris bede.[3] – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 224. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 216-217, nr. 183.

e *12 juni, Brussel.[4] – (Christoffel Roels) verzoekt Andries Coene opgave van de staten van de wachten.*
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 220. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 215, nr. 176.

[12 juni of kort daarna]. – De pensionaris verklaart namens de Staten van Zeeland aan de hertog van Alva dat de Staten bereid zijn toe te stemmen in de heffing van de 100e, 20e en 10e penning.

[*Opschrift:*] Propositie van den pensionaris aen zijne Ex.[e] gedaen mondelingen.

Tresillustre tresexcellent et trespuissant[r] seigneur. Les deputez de levesque comme prelaet de Middelbourg et des nobles, ensemble les deputez des villes Middelbourg, Ziericxzee, Reymerswaele, Goes et de la Thole, representa[n]s les Estatz du pay[s] et conté de Zelande, par mandement et ordonnance des leurs maistres et confreres les Estatz de Zelande

apportent responce sur la proposition de vostre Ex.[e] de XXI[e] de mais dernier passé, asscavoir combien que lesdicts leurs maistres et confreres avoijent bien esperé par leur responce du IXe du maij dernierement passé d'aggre[er] et contenter vostre Ex.[e], autant que nul aultre avoit aultreffois de telles et semblabl[es] moijens et encores[s] moindres contenté tan[t] la Ma.[té] roijalle, embouchez neantmoinz par le raport des deputez d'alors que vostre Ex.[e] veult et requiert de la part de sa Ma.[té] precisement, estroitement et de plano, sans aulcune reserve ou condition luij estre accordez lesdicts moijens, leur asseurant n'estre point mandé pardeca pour destruire ou empescher la prosperité du paijs, ains pour la maintenir et augmenter plus que auparavant, admectant a cest effect toutes remonstrances et supplications sur les inconvenietz et griefz quij en poulroijent souldre, promectant d'ij prendre regard et ij mectre bon expedient remede et ordre;

lesdicts Estatz estantz a ce instamment requiz et se montez selon la portee de leur effort et puissance, comme bons et loijaulx subjectz a sa Ma.[té], et qui nont chosé plus a coeur nij pour recommandé que dassister sadicte Ma.[té], se confians plus aux parolles et promesse de vostre Ex.[e], n'attendans d'elle que bon et honestement, qu'a la craincte et paour[t] quilz ont que leffect ne puisse simbolizer avecq le vouloir de vostre Ex.[e], et que cecij ne se puisse faire sans totalle ruijne de la negociation et par consequence du paijs, laquelle necessarement ensuijvra comme plus amplement ilz deduisent par ceste leur remonstrance, laquelle ilz exhibent quant et quant avecq leur accord et consent, et pour les raison ij contenuz peuvent mal aisement pour le debvoir et affection dont par serment ilz sont tenus au paijs; remectans entierement tout leur espoir et avoir a la mercij et misericorde de sa Ma.[té] et discretion de vostre Ex.[e], par leur naifve[u] et accoustumee bonté et obedience, laquelle ilz doibvent a sadicte Ma.[té] leur souverain magistrat, seigneur et prince, auquel comme tous leurs ancestres ilz ne veuillent nij peuvent [v] , au contrarier desirent bien et doibvent tenir escorte a sa Ma.[té] bien affectioné et [w] , conforment leure volonté avecq la volonté, intention et demande de sa Ma.[té], plus a plain contenue en ladicte proposition sij avant que les moijens ij contenuz se mectent en train par tout le paijs de pardeca, bien entendu que cesij soije sans prejudice des keures, priveliges et droictz dudict paijs et conté de Zelande, duquel ilz demandent acte a l'accoustumee; son Ex.[e] d'avoir esgard aux charges dudict paijs que aux raisons, moijens et diductions quilz exhibent presentement et remonstrent en leur endroict par escript, tendantz tant au service et prouffit de sadicte Ma.[té] que du commun; s'assceurantz bien aussij lesdictes Esta[tz] que des aultres moijens lesquelz les aultres Estatz poulroijent avoir advisez a vostre Ex.[e] (estant en ce grand aage et continael soing du bien et repos publijcq des paijs de pardeca, au grand prouffit et sans nulle faultre contentement de sa Ma.[té]); ij poulroit adjouster que loeur[x] en sera faict part et qu'ilz en jouijront comme les aultres, presentans a sa Ma.[té] en cas que le X[e] deni[e]r ne se mecte en train unge aijde sij grande et raisonnable qu'ilz poulront furnir; recommandantz au reste[y] a vostre Ex.[e] la povreté, misere et desolation dudict paijs et conté de Zeelande.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 202-203v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 214, nr. 171.

[12 juni of kort daarna.] – (Christoffel Roels bericht de bisschop van Middelburg dat het antwoord van de Staten ten hove zeker welgevallig zal zijn, daar dat van Amsterdam, dat in gelijke geest is, zeer goed is opgenomen; voorts belooft hij de andere hem opgedragen zaken te zullen behartigen.

[*Opschrift:*] Ex.[MO] Middelbourgensi.

S.P. R.[Me] præsul ac patrone unice. Qua fronte responsum nostrorum Ordinum acceptum crede [z] facile divinare, cum Amsterodamenses, qui ita consenserunt et indicarent se victos aliorum vocibus, magno applausu sint excepti. Itaque nunc in alijs facilem accessum habebimus, ut nobis promisit. Alia negotia mihi commissa nunc prosequor una cum alijs deputatis et D. vicario. Surcrosum redactum est pro domino Ex.[MO] pro duobus annis ad bis

mille et ducentes florenos. Hodie presentavimus requestam pro continuatione eius quod vocant schot aut recompensationem, et dux humaniter nobis respondit.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 220. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 215, nr. 177.

14 juni. – De Raad van Financiën stelt de staat vast van het surcrois van Prelaat en Edelen over de jaren 1567 en 1568. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 229v-231. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 216, nr. 179.

22 juni. – Aart Molckman, conseillier des guerres *van de koning, erkent van de Staten van Zeeland ontvangen te hebben vijf obligaties tot een totaalbedrag van 1800 lb. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 211-212. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 178, nr. 606.*

a *In de marge:* Exhibitum den X^en^ juni XV^c^ LXIX^tich^ aen zijne Ex.^ie^.
b *Hs.*: tzij.
c *Hier het folionummer* XXXI *doorgestreept.*
d Vier *verbeterd uit* vijff.
e *Hs.*: te.
f *Hs.*: tvoor.
g *Hs. hier een doorgestreept getal* LXXXIII, *wel verwijzende naar het huidige f. 199-201v (zie onder dagvaart nr. 1883.*
h *Hs.*: impetrerende.
i Hier *ontbreekt wel een infinitief als* te vinden.
j *Hs.*: alffcorten.
k *Aldus hs.*; *lees* Meghen.
l *In de marge:* Attendu que les supplians sont pour une partie esté assignes des despens des wachtes icij mentionnes; ils en poursuiveront leur remboursement. Et au regard de despence depuis ladicte assignation faicte, et de celles encoires a faire, seront lesdictes remonstrans paijes par le recepveur de Bewesterschelt de l'aijde ordinaire ou schot, auquel recepveur la somme laquoij ils monteront sera passé en compte la et ainsij qu'il appertiendra, en rappartant avec ceste ordonnance du S.r de Commis au gouvernement dudict Zelande enseignement suffusant du paijement d'icelles wachtes. Faict a Bruxelles au bureau des Finances le XXII jour de juing XV^c^ soixante noeuff. Soubsigné: Barlamont, Schets, Damhoudere, Van Loo.
m *In de marge:* Les commissaires nij les recepveurs n'ont eu aulcune charge d'annoter aultres biens que ceulx appartenans aux executes, bannis, fugitijfs ou latitans [*lees*: l'attentans], pour le faict des troubles passees, selon qu'il est porté par leur instruction; et sils ont faict aultrement, ils ont mal faict et n'ont suivij l'intention de son Ex.^ce^. Et si avant qu'ils ont procedé a ladicte annotation pour estre iceulx biens mesles avecq les biens de femmes, vefves ou enffans, ou pour occasion legittime, les partijes doivent poursuivre leur droict suivant le placart. Et ainsij a ceste pourveue generallement en [hs.: et] toutes les aultres provinces, pour ce que aux recepveurs ou aux commissaires susdicts ne doit estre commis la decision des pretensions, parsque les biens sont desja annotes. Faict a Bruxelles le XVIe de juing 1569. Soubsigné Mesdach.
n *Hs.*: saijnant.
o *Hs.*: parten par mortie.
p *Hs.*: provrete.
q In de marge: Billet pour la depesche au duc. Plaise a son Ex.e de faire [hs.: se'] depescher la requeste des Estats de Zelande pour avoir maintenue des biens saisez des vefves et orphelins [hs.: aprelins] des fugitifs. Sij ferez b[i]en.
r *Hs.*: trespuissr.
s *Hs.*: encorens.
t Paour: peur.
u *Hs.*: naisne.
v *Hier een spatie van ca. negen letters hs.*
w *Hier een spatie van ca. acht letters hs.*
x *Hs.*: lor.
y *Hs.*: rests.

z *Hier twee moeilijk te interpreteren halen hs.*
1 Het rekest moet zijn ingediend voor de in de beschikking genoemde datum (zie letternoot l); het zal zijn opgesteld tijdens de onderhavige Statenvergadering, mede gezien het hierna genoemde verzoek van Roels aan Andries Coene d.d. 12 juni om opgave van de staten van de kosten van de wachten.
2 Feu: wijlen.
3 Deze brief is onder deze dagvaart geplaatst vanwege de blijkbaar voor 22 juni gedane betaling door de tresorier (zie hierna de quitantie van die datum); bovendien is het rekest van prelaat en ambachtsheren, waarvan sprake is, waarschijnlijk kort tevoren ingediend (zie onder dagvaart nr. 1880).
4 De verklaring moet zijn afgelegd na aankomst van Roels te Brussel; uit de hierboven genoemde brief blijkt dat hij op 12 juni aldaar aanwezig was.

1885 1569 JUNI TUSSEN 16 EN 23, ?

e *[Tussen 16 en 23 juni]. – De Staten van Zeeland verzoeken de hertog van Alva naar aanleiding van zijn apostille van 16 juni op hun vorige rekest ter zake om een nadere beschikking aangaande de zaak van de weduwen en wezen der fugitieven en intrekking van de instructie van 10 januari 1569, gegeven aan de rentmeester van Bewesterschelde, om niet te treden in een verdeling van de goederen van de fugitieven met hun vrouwen en kinderen.*

[*Opschrift:*] A son Ex.[e].[a]

Levesque comme prelat de Middelbourg et aultres des Estatz du paijs de Zelande, aijantz veu l'appostille de vostre Ex.[cie] mise sur leur requeste cij joincte en date de XVI[e] de ce present mois de juing, remerchient humblement vostre Ex.[cie] de la bonne intention quil luij a pleu monstrer aulx suppliants de oster toutes foules et indeues oppressions des femmes, vefves ou enfans des executez, banniz, fugitifz ou latitans[b] pour la fait des troubles passez, estans demeures catholicques, declarant a cest effect que les commissaires nij recepveurs n'ont heu aulcune charge d'annoter aultres biens que ceulx appartenans aux executez, bannis, fugitifs ou latitans pour le faict desdicts troubles, selon quil est portee par leur instruction; et silz[c] ont faict aultrement, quilz ont mal faict et nont suijvij lintention de vostre Ex.[e], sans touteffois que vostre Ex.[ce] par ladicte appostille ordonne ausdicts recepveurs de restituer la moictié des biens par eulx annotez et saisez aux femmes, veufves et enffans aijans droict de succession des biens de leurs peres ou meres, apres que legittimement et suffissament apparoistra que lesdicts femmes, vefves ou enffans susdicts soijent demeurez catholicque et ne se soijent meslez desdicts troubles, ou que doresnavant lesdicts recepveurs supersedent et se gardent d'annoter et saisir semblables biens, selon que lesdicts suppliants en avoient requez vostre Ex.[e] par leurdicte requeste; et daultant que par la commission et instruction donnee ausdicts recepveurs appartient que leur a premierement esté ordonné de partir les susdicts biens par la moictié, ensuijvans les droictz et costumes du paijs par les supplians alleguez.

Et que ce neantmoins iceulx suppliants entendent que depuis icelle instruction vostre Ex.[cie] auroit le X[e] de janvier dernier[d] passé ordonné au recepveur general de Zelande Bewesterschelt de saisir tous et quelconcques les biens sans entrer en partaigie et division avecq les vefves, femmes ou enffans des executez, banniz ou figitifs pour les troubles passez, non obstant que les VII[e] et XXIX[e] articles de son instruction en disposent aultrement, par ou semble (soubz correction) que lappostille mise sur la requeste desdicts suppliants nest conforme a lordonnance baillee audict recepveur de Bewesterschelt, nij au placcart dont ladicte appostille faict mention, puisque en tout event luij est ordonné de saisir indistinctement tous biens desdicts vefves, femmes en enffans.

A ceste cause iceulx suppliants, considerans le grand nombre des poursuijvans qui journellement avecq peu de proffijt sollicitent expedition de semblables querelles et requestes vers le conseil de[e] vostre Ex.[e], ne peuvent esperer quelque bon succes pour

lesdicts femmes et vefves et enffans, qui pour la pluspart nont nij de quoij vivre nij moijen de poursuijvre leur droict, mais craignant que iceulx viendront plustost au morir du faim que d'avoir secours de leurs biens par lesdicts recepveurs saisiz comme dessus, en moijen de quoij et mesmes que lesdicts recepveurs ont sans distinction saisij tout ce quilz ont trouvé es maisons desdicts executez, banniz, fugitifs ou latitans pour le faict des troubles susdicts tant[f] les biens immeubles que les biens meubles, sans voulo[i]r prendre aulcune cognoissance a quoij iceulx biens appartenoijent, comme aussij ils disoient a ceste fin navoir aulcune commission, aijans par tel moijen et execution (laquelle selon droict na lieu que aupres cognoissance du cause et sentence rendue) depossessé les femmes et vefves et enffans de la main[ten]ance de leur propre bien, pour apres les faire demandeurs et rendre poursuijvans en justice, chose entierement contraire a toute raison naturelle, droict divin et huma[i]n, lequel commande que persoon ne soit depossessé du sien sans estre premierement ouij en justice.

Si requerent treshumblement lesdicts suppliants quil plaise a vostre Ex.[cie] d'ordonner auxdicts recepveurs quilz aijent incontinent a laisser suijvre ausdicts femmes, vefves, estans demeurees catholicques (dont en pourroient avoir cognoissance les juges ordinaires, asscavoir levesque ou curé ou ceulx de la loij du lieu la), [la] moictié des biens par eulx saisiz et a cest effect faire partition avecq lesdictes femmes et vefves, consideré quil est notoire que suijvant les loix et statutz du paijs que apres la separation du mariaigie compete a icellez la moictié de tous les biens par leurs mar[i]ez delaissez, tellement que en nest requisé aulcune cognition de cause ou poursuicte des proces.

Et quant aux enffans et orphelins desquelz les peres et meres ont vescu et sont mortz catholicques, que lesdicts[g] recepveurs aijent a leur laisser suijvre tout ce que ceulx de la loij du lieu la ou les biens sont gisants trouveront par souffisants ensignements a eulx appertenir, et sur quoij le fisque ne poulroit partendre aulcune action, soit des biens peternellz ou maternelz pour ce que le pere ou la mere ne se seroijent meslez des troubles passez et avoient vescu catholicques, du moins sub caution; prenant regart que lesdicts femmes, vefves, enffans et orphelins sont pour la plus grande part povres et miserables personnes, naijans povoir de faire la poursuicte de leur droict, mesmes en une ville estrange, et encoires quilz eussent quelz amijs et assistence, ilz pourroient plus despendre en la poursuijcte que le principal; ne vault tellement que les suppliants, voijantz leur grande misere, ont esté contrainctz desdicts es doleances en leur nom, priant vostre Ex.[cie] selon son accostumee et naifve bonté les vouloir prendre de bonne paict et sur icelles pourveoir de quelque brief et bon remede.

En ce faisant etc.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 220[a]v-222. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 216, nr. 180.

a *In de marge:* Les remonstrants se tiendront au precedent appostille. Et quant a l'ordonnance du X de janvier cij mentionnee, icelle porte que le recepveur n'entrera en partagie et division avec les vefves, femmes ou enffans des executes, bannis ou fugitifs pour les troubles passes, non obstant que les VIIe et XIXe articles de son instruction en disposent aultrement. Ains si eulx ou aucuns d'eux pretendent droict ausdicts biens, pourront ententer leur action en ce publié, saulfs alendroit des vefves, femmes ou enffans qui n'ont dailleurs aulcun moijen de se pouvoir nourir; les meubles desquels ledict recepveur ne saisera, nij executera la caution prestee par iceulx, ains leur laissera telle partie des biens quil trouvera convenir pour leur alementation, et ce pour le temps que la pretension desdicts vefves, femmes ou enffans sera finallement vuide et determiné. Et aura ledict recepveur sur tout bon soing et regard que cest affaire se face sans aulcune [*hier ontbreekt wel een woord*] ou malversation, pour par ceste voije ne donner occasion que chacun viengue alleguer sa povreté et de n'avoir de quoij vivre. Et si ledict recepveur n'at suivij ceste ordonnance, son Ex.ce l'ordonne dentretenir et observer icelle. Et ou ledict recepveur a saisij les accoustremens des vefves, femmes ou enffans appertenans a leurs chiefs et corps, les restituera, leur en donnera main levee comme il convient, pourveue qu'ils ne soijent absens ou bannis. Et durant la caution susdicte

debveroient lesdicts femmes [*lees*: vefves], femmes ou enffans avoir poursuivij leur droict suivant ledict placart. Faict a Bruxelles XXIII de juing 1569. Soubsigné Mesdach.

b *Aldus hs.* voor l'attentans.
c *Hs.*: filz.
d *Hs.*: dirvier.
e *Hs.*: les.
f *Hs.*: tans.
g *Hs.*: lisd'.

1886 1569 JUNI TUSSEN 23 EN 25

e *[Tussen 23 en 25 juni.] – De gedeputeerden van de Staten van Zeeland dringen er bij de hertog van Alva op aan dat de vrouwen en kinderen van de fugitieven onder cautie in het bezit blijven van de goederen van die fugitieven.*

[*Opschrift:*] A son Ex.[e].[a]

Les deputez des Estatz de Zelande, apres la lecture de lappostille sur leur requeste du XXIII[e] de ce present mois de juing, trouvent que lalimentation decernee aux vefves, femmes et enffans des executez, bannis, fugitifs ou latitans pour le fait des troubles passes, hors dungue partije de leurs biens meubles ne souffit pour les povoir[b] entretenir, quilz ne vienguent a morir de faim ou quilz puisse[n]t poursuijvre leur droict, tout au contraire de la bonne intention de vostre Ex.[e], et pour ce que les suppliants tendent pour avoir main levee de tous les biens desdicts miserables personnes du moins soubs souffisante et debve[c] caution, affin que par ceste voij essoit pourvueu au fisque et que pareillement les susdicts miserables personnes se puissent aijder de leur, qui aultrement avont moijen nij de vivre nij de faire ladicte poursuijcte; et que neantmoins faict difficulté d'octroijer ausdicts suppliants ce que celon conformité de droict[d] se peult faire[e] sans aulcun[f] prejudice du fisque, et a quoij pourtant lesdicts suppliants insistent instamment. Sij requirent lesdicts suppliants quil plaise a vostre Ex.[e] premierement de laisser suijvre ausdicts miserables personnes tous et qu[e] lzconcques leurs biens soubz ladicte caution, et sij ce ne se peult obtenir, du moins affin que lesdicts miserables personnes aijent de quoij vivre et poursuijvre leur droict; ce que vostre Ex.[e] desire et veult quilz facent, quon leur donner a ce moijen hors leurs revenuez et biens immeubles, affin que par ce bout il soit pourvueu a ceulcx desquelz les biens meubles sont desja pour la pluspart dependiez et consommes, ou desquelz les biens meubles sont de petite estime et valeur et ne souffisant a ce que dict est. Et que de tout cecij on donne ordonnance generalle aux recepveurs de Zelande tant de Bewesterschelt que Beoisterschelt, veu que lordonnance precedente ne s'adressche que au receveur bewesterschelt.

Sij ferez bien.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 222-222v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 216, nr. 182.

a *In de marge:* Il ij a esté respondu: et les personnes cij mentionnees pour suijvre la droict, et leur sera faict bon droict; et lon eust desja vuijdé de leur pretension [*lezing onzeker; het woord begint met een onduidelijke afkorting*] sen leussent poursuijvij. Et l'ordonnance precedente sentend tant pour le recepveur de Beoisterschelt que Bewesterschelt. Faict a Bruxelles le XXVe de juing 1569. Subsigné Mesdach.
b *Hs.*: provoir.
c *Hs.*: deuve *of mogelijk* deube.
d *Hs.*: troict.
e *Hs.*: se'.
f *Hs.*: aillcun.

1887 1569 AUGUSTUS 1, MIDDELBURG

e *1 augustus, Middelburg. – Nicolaas de Castro, Adriaan de Proost en Adriaan van Campen dragen de rentmeester van Beoosterschelde op om in de loop van de week ten kantore van de rentmeester van Bewesterschelde 2400 gulden te storten, daar Spinola op betaling van het verschuldigde aandringt. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 233v-234. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 218, nr. 194.*

1888 1569 AUGUSTUS 16-17, 20-25, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

a *16 juli, Middelburg. – (Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen) roept namens de bisschop de auditeurs vanwege Zierikzee en Goes op tot het afhoren van de rekeningen van de imposten op 2 augustus.*

[*Opschrift:*] Beschrijffbrieff aen de auditeurs van de rekeninge, te weten aen d[i]e van Ziriczee ende van der Goes.

Eerweerde wijse ende seer voorsieninghe heer burgemeester. Overmits de betalinge daer de Staten van Zeelandt van der Ma.ts weghen voorgesproken hebben noch nijet voldaen en is, ende dat daerom Spinula seer importunelijck vervolcht die reste hem toecommende van de 25a lb. die alnoch loopt tot 9000 lb. toe, soo heeftet mijnen eerweerdige heer de bisschop nootelijck gedocht hem te haesten metter rekeninge van den lande nopende de imposten, om te weten tslot van de rekeninge daer de rentmeesters mede belast blijven, om daernaer hen te reguleren. Daerom soe zal uw E. ten voors. effecte hem hier laten vinden sdijsendaechs den IIen dach van ougstmaent, ten waere ick daerentusschen anderen last crege uw E. te veradverteren doer de absentie van mijnen heere van Wacken, die alnoch te hove is, ende van hem verwachte dagelijcx antwoorde; sult daerom in dijen gevalle den voorn. dach houden als daertoe geprefigeert.

Eerweerdige wijse ende seer voorzienighe heer, dienende dese tot geenen anderen eijnde, gebiede mij jonstelijck ende gedienstelijck in de goede gratie van uw E., biddende den Almachtighen deselve te gesparen in gesonde. Uuijt Middelburch den XVIen van julius 1569.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 224-224v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 217, nr. 185.

16 juli, Middelburg. – (Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen) bericht de heer van Wakken dat het afhoren van de rekeningen op 2 augustus zal plaats hebben en verzoekt hem zelf over te komen of mr. Adriaan de Proost ter auditie te machtigen. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 224v-225. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 217, nr. 186.

23 juli, Middelburg. – (Dezelfde) bericht de rentmeester van Beoosterschelde dat de rekeningen op 2 augustus zullen worden afgehoord.

[*Opschrift:*] Den rentmeester Beoisterschelt.

Naer behoirlijcke groetenisse. Ick en twijffele nijet ghij en sult bij den burgemeester Ieman Claess. geadverteert wordden van den dach van de rekeninge; nijettemin tot meerder versekertheijt weet dat mijn heer den bisschop genomen heeft den IIen augusti om deselve te hooren ende sluijten. Sult daerom selve alsdan hier comen oft seijnden uwen gedeputeerden.

Hiermede mij gebiedende, etc. Uuijt Middelborch den XXIIIen julij 1569.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 226-226v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 217, nr. 187.

b *27 juli, Brussel. – Anton van Bourgondië (heer van Wakken) bericht aan mr. Christoffel*

Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen van Zeeland, dat hij zijn brieven van 16 en 25 juli ontvangen heeft, en verzoekt dat de bijeenkomst van de auditeurs zal worden uitgesteld tot 18 augustus.

[*Opschrift:*] Au pensionaire.[b]

Monsieur le pensionaire. Hier me sont esté delivrez deux de voz lettres, lune du XVI[e] et laultre du XXV[e] de ce mois,[1] par lesquelles jentens quil a pleut[c] a monsieur le reverendissime avecq maistre Adrien Proost prendre jour dentendre aux comptes du paijs de Zelande pour le second du mois prochain. Et comme au mesme jour dhier me sont esté mises en mains mes commissions, et que trouve a l'acceptation dicelles quelques petites difficultez, lesquelles par requeste aij faict remonstrer a messieurs des Finances, ne voij moijen pour la briefveté dudict jour denommé et tardive advertence que possible soit de mij povoir trouver; parquoij sil plaisoit a mondict S.[r] le reverendissime continuer ledict jour jusques le XVIII[e] dudict mois prochain, esperois lors nij auroit faulte de mij povoir trouver ou de commectre le susdict Proost en mon lieu. Quant au 9000 lb. deues a Spinalo[d], je me persuade que messieurs les recepveurs nont est negligens a bien projecter leurs estats de leurdicts comptes, par ou que facillement peuvent cognoistre ce que en peult rester pour povoir furnir audict de Spinalo. Ou en cas quil plaise a mondict S.[r] reverendissime pour gaigner temps en mon absence faire visitation desdicts comptes avecq le susdict Proost et les aultres, je mij accorde tresbien.

Au surplus, monsieur le pensionaire, vous prie presenter mes humbles recommandations a la bonne grace de mondict S.[r] le reverendissime et toute la compainie, suppliant au reste le Createur monsieur le pensionaire vous octroijer Sa saincte grace. De Bruxelles le XXVIIe de juillet 1569.
En bas estoit escript: Vostre bien bon amij, subsigné: Anthoine de Bourgoingne.
La superscription estoit: A monsieur le pensionaire des prelat et nobles du paijs de Zelande, maistre Christoffle Roels, a Middelbourg.[2]
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 232v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 217-218, nr. 190.

3 augustus, Brussel. – De hertog van Alva verzoekt aan de Staten van Zeeland om de voorschotten terug te betalen aan de kooplieden van wie zij geld hebben geleend.[3] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 234. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 218, nr. 195.*

3 augustus. – De Raad van Financiën verzoekt aan de Staten van Zeeland om de betaalde obligaties van de lening van 25.000 lb. op te zenden, aangezien die voor de Staten toch geen waarde hebben.[4] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 234-234v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 218, nr. 196.*

9 augustus. – (Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen) roept namens de bisschop van Middelburg de rentmeesters en auditeurs op tegen 13 augustus om een en ander te bespreken, en tegen 16 augustus om de rekeningen af te horen.

[*Opschrift:*] Bescrijffbrieff aen den rentmeesters ende auditeurs ter rekeninge van den lande.[e]

Heer rentmeester. Zoe dagelijcx de zaken van den lande meerder vallen ende daerom nootelijck hem te haesten opdat men nijet overvallen en wordde ende door eenich letsel van andere affairen genootsaect en sij de rekeninge van den lande langher te differeren, daeromme soo heeftet mijnen heer de bisschop goet gedocht te dijen fijne te nemen saterdach den XIII[en] augusti tsavonts in de herberghe, om met elckanderen van eenige saecken tsamen te confereren, als van de liquidatie ende affscheidt van mijn heer van Herentault ende meer andere, ende sdijnsdaechs daeraen den XVI[en] derselver maent te

beginnen de rekeninge voors.; sult daerom om tgene des voors. is commodieuselijcker te effectueren u in tijts alhier laeten vinden.

Hiermede u bevelende den Almogenden, die uw gespare in gesondtheijt. Uuijt Middelbourch desen IX^en^ augusti 1569.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 234v-235. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 219, nr. 197.

9 augustus. – (Christoffel Roels) bericht de heer van Wakken dat wegens de aandrang van het hof om betaling van de 25.000 pond de auditie van de rekeningen niet langer kon worden uitgesteld en dus op 16 augustus zal plaatsvinden; tevens verzoekt hij om zijn overkomst om een einde te maken aan de afpersingen door het krijgsvolk.

[*Opschrift:*] A monsieur de Wacken.

Monsieur. Aujourdhuij date de cestes les Estatz ont receu lettres de la court tant de son Ex.^e^ que des Finances, touchant le paijement des 25.000 lb. Artois et certaines aultres minutez, par quoij monsieur le reverendissimo aijant a louverture et lecture dicelles faict appelles Proost (quij est de retour depuis le XXXe du passé) et Campen a conclud[er] qu'on doibt sans plus tarder proceder a l'audition des comptes du paijs, et a ce a prins samedij le XIIIe du present mois pour vuider et liquider le different du restant des comptes de monsieur van Herenthault, et puis apres mardij le XVIe dudict mois se mectre a ladicte audition; de quoij on ma donner charge d'advertir vostre S.^rie^ sans touteffois commectre a ce expres messagier, ce que estoij dintention que se debvoit faire; par quoij aijant receu cestes a bonne heure et en temps poulra vostre S.^rie^ faire ce que trouvera de conseil. Le conte Lodron s'est hier partij pour s'esbatre ung peu en Anvers. Les paijsans sont terriblement fort affoulez par ces souldartz, qui les mangent tout vifz, que cest pitie de les ouir et veoir ce quij se passe. Et pour l'absence de vostre S.^rie^ on n'ij scait mectre ordre; on penseroit bien mesmes par intercession de leur capitaines, qui sont saoulz de ce paijs de s'en faire quictes au moins de deulx enseignes, quij ne servent icij qu'a degast et rongnement de povre paijs et la commune; et est a craindre de grande povreté pour cest hijver, s'on n'ij pourvoije anmoins pour la mousson prochaine a laquelle le temps e[s]t assez mal propice sans aultre destourbier. Et vouldroije que a cest occasion aussi pour les impostz et pour la continuation du schot et avancement des remonstrances des seigneurs vicontiers je puisse venier pardela, qu'icij il me sasche.

A tant mon treshonoré et treschier S.^r^ et patron me recommandant treshumblement, prie le Createur vous octroijer en santé le comble de voz vertueuz et honestes desirs. De Middelbourg ce IXe daougst 1569.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 235-235v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 219, nr. 198.

d *24 augustus. – Resoluties genomen door de Staten van Zeeland:*

[*Opschrift:*] Memorie van somighe poincten geproponeert, geresolveert op de generaele vergaderinge van den Staten den XXIIII^en^ augustij LXIX.

Ierst es geresolveert uuijten Staeten naeme dat men requeste zal exhiberen te hove ende remonstreren darmoede van den lande ende foute van den soldaten, dat zijne Ex.^e^ daerinne wille verzien ende middel geven om tselve te beletten.

Item dat men ter naester vergaederijnge proponeren zal oft goet ware te proponeren dinconvenienten dijer geschapen zijn te spruijten door de cessatie van den imposten ende schot, daeroppe staen gehijpothiceert vele ende diverssche renten, ende dat zijne Ex.^e^ wille daerinne versien dat de borgers door foute van betaelinge alomme nijet gearresteert en worden. Ende dat de Staten indempnificeren van de schaden ende intresten die daerdoor geschapen zijn te vallen, dat de Staten gedragen hebben vele costen van den soldaten,

dat sij dragen moeten noch veele meer extraordinarise lasten, dat zij gedaen hebben veel leeningen aen den grave ende capiteijnen.
Item is gesloten dat men zal schrijven aen heer Jeroenemus van Seroosk[er]ke ten fijne dat hij betaelde in handen van den rentmeester Bewesterschelt de somme van 104 lb. 9 s. 5 d. 14 t, die hij bij slote van zijnen staet in date den XV[en] meij LXVII den Staten van Zeelant schuldich blijft, mitsgaeders dat hi overledene de orginaelen rentebrieff luijdende op Jan Tollin van 14 lb. gr. tsjaers, te lossen den penninck XV[e] obl[i]gerende, dat staende op de voors. staet folio III[O] verso.[6]
Item is gesloten dat men ter naester vergaderijnge van den Staten zal proponeren oft men die van Schouwen zal doen betalen hun rente van den schote gementioneert in de rekeninge Beoisterschelt LXV, ende met hun commen in communicatie, oft hun tselve quijtschelden, dat men tproces zal te nijete laten gaen met[f] compensatie van costen.
Item is den dag van de naeste vergaderinghe genomen sdonderdaechs die XV[en] tsavonts in de herberge om svrijdaechs den XVI[en] daeraen te besoigneren.[g]
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 246-246v; GA Goes, Oud-archief nr. 190 (dit gelijkt. afschrift, ondertekend door Chr. Roels, bevat alleen de art. 1, 2 (tot aan het eind van de eerste zin: en worden*) en 4 (tot aan:* communicatie*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 220, nr. 203.*

e *17 augustus. – Nicolaas de Castro, bisschop en prelaat van Middelburg, mr. Adriaan de Proost, gemachtigde van de heer van Wakken, representant van de koning als eerste edele van Zeeland, Adriaan van Campen, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, en Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de 4e rekening af van Bruinink van Wijngaarden, rentmeester van Zeeland Beoosterschelde, van de imposten over 1568. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 322, f. 13. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 179, nr. 609.*

20 augustus. – Gossen Kellenborch doet onder overlegging van een extract uit zijn boeken opgave aan de auditeurs van de rekeningen van Zeeland van de verschillende sommen die door zijn tussenkomst zijn geleend aan Jeronimus Sandelin, rentmeester van Bewesterschelde, en hem later weer zijn terugbetaald. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 243-244. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 219, nr. 200.

21 augustus. – De Staten van Zeeland beschikken over een rekest van de inwoners van Wolphaartsdijk omtrent de toewijzing van de opbrengsten van de imposten ter plaatse.[5]

22 augustus. – Nicolaas de Castro, bisschop en prelaat van Middelburg, Anton van Bourgondië, heer van Wakken, representant van de koning als eerste edele van Zeeland, Adriaan van Campen, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, alsmede Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen, sluiten de staat van Jeronimus Sandelin van hetgeen hij aan het slot van zijn op 14 mei 1565 gesloten staat nog schuldig was. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 266, achterin (ongefolieerd). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 179, nr. 610.

22 augustus. – De auditeurs van de rekeningen van de imposten stellen de staat vast van hetgeen de rentmeesters van Bewester- en Beoosterschelde het land schuldig zijn bij het slot van hun laatste rekeningen over het jaar 1568. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 244v-245. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 219, nr. 201.

22 augustus, Bisschopshof te Middelburg. – De Staten en de auditeurs van de rekeningen van Zeeland verklaren dat zij niet kunnen voldoen aan het verzoek van de Raad van Financiën

tot teruggave van de brieven van indemniteit voor de door de Staten voorgeschoten 25.000 gulden, daar die brieven in de Rekenkamer van Holland berusten.

[*Opschrift:*] Acte den tresorier Schetz gegeven tot zijnder descharge van 50.000 pont van 40 g.

Op de vergaderinge van den Staten van Zeelant tot Middelburch int sbisschops hoff aldaer in de auditie van de rekeninge van den lande voors. is gelesen geweest eene missive van den heeren van de Financien, onderteeckent J. Gillis, daerbij sij Staten versocht sijn geweest over te leveren ende te restitueren dindemnisatiebrieven van 25.000 guldens, daervoeren zijluijden heurlieden obligatien gegeven hadden int jaer LVIII oft LIX, mer die betaelt sijn ende alsoe de Staeten ontlast blijven; waeroppe de auditeur van Ziricxee, Ieman Claes Iemanss., alsdoen geseijt ende verclaert heeft deselve brieven te berusten in den Haege in de Rekencaemer van Hollant, met sekere andere acquijten dienende opten staet van den ontfanck ende uuijtgeven van de beden bij de voors. Staeten zijne Ma.[t] geconsenteert zedert den XXV[en] aprilis XV[C] LII totten II[en] augusti XV[C] LXI, gesien ende geexamineert maer nijet gesloten den X[en] dach van octobris XV[C] drijentsestich.

Dit is aldus gedaen op de voors. vergaderinge ter presentien van mijn heere de Staeten ende auditeurs van der rekeninge des lants voors., den XXII[en] augusti int jaer XV[C] negenentsestich.

Onder stont gescreven: Mij tegenwoordich, onderteeckent: Christoffel Roels.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 270v-272 (f. 271 ontbr.). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 219, nr. 202.

24 augustus, Bisschopshof te Middelburg. – Naar aanleiding van een rekest aan de Staten van Zeeland door Jan Turck, stadhouder van de rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, schenken deze hem 3 lb. gr. Vlaams vanwege zijn inspanningen in de zaak van de wachten op de duinen. De apostille luidt:

Aldus de Staten slants van Zeelant leggen den suppliant toe de somme van drije ponden gr. Vlaems, ende dat voor zijn deb[v]oir ende goede zorge, hoopende dat hij daerin zal continueren tot welvaren van den lande ende dienst van zijne Ma.[t]. Actum binnen sbisschops hoff tot Middelborch den XXIIII[en] augustij 1569. Onderteeckent: Christophel Roels.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 246v-247. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 220, nr. 204.

e *24 augustus, Middelburg. – (De Staten van Zeeland?) zenden aan de raadsheren Molenaer en Biese een schrijven van Joris van Steynemoelen over zijn geschil met de gewezen rentmeester van Zeeland Bewesterschelde, en voegen hun advies erbij.*[7] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 260. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 220, nr. 205.*

25 augustus, Bisschopshof te Middelburg. – (De Staten van Zeeland?) bevelen bij de president van het Hof van Holland mr. Jacob de Quesnoy aan voor een van de vacante plaatsen van ordinaris raad.

[*Opschrift:*] Aen den president.[h]

Hooghe wijse ende seer vermogende heere. Alzoo tonsere kennijse gecommen is dat alsnu in den Rade van Hollandt vacerende zijn twee plaetssen van ordinarissen raeden aldaer, ende dat ons zoo bij den keuren van Zeelandt als bij expres prevelegie gegonnen is aldaer te hebben ende behouden twee Raden ordinarissen ende een extraordinaris, ende dat mr. Jacob de Quesnoij, geboren tot Middelbourch, raet extraordinaris in den voorn. Raet, versocht heeft onse briefven van recommandatie aen uwe E., soo en hebben wij nijet connen gelaten tot conservatie van onse privelegie uwe E. van onse gerechticheijt te onderrechten ende deselve te bidden de hant daeraen te willen houden dat wij daerinne moghen gemainteneert

wordden, ende de voors. mr. Jacob de Quesnoij te houden voor gerecommandeert, sulcx dat hij mach gepromoveert wordden tot het ordinarisschap voorn.; ende hopen dat de Co. Ma.[t] ende uwe Hoocheijt deselve sulcxs bevonden hebt ende noch bevinden sullen dat hij nijet onwaerdich is dese onse recommandatie, hetwelcke wij andersints niet doen noch begeeren en souden.

Dat kenne Godt, die uwe Hoocheijt spare in lange gesontheijt ende welvaren. Tot Middelburch in sbisschops hoff desen XXV[en] augustij LXIX.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 247v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 220, nr. 206.

25 augustus, Middelburg. – (De Staten van Zeeland?) bevelen bij de hertog van Alva mr. Jacob de Quesnoy aan voor een van de vacante plaatsen van ordinaris raad in het Hof van Holland. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 247v-248. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 220, nr. 207.

a *Aldus Hs.*; *lees* 25.000.
b *In de marge:* Recepta penultima julij 1569, par Noempken.
c *Aldus hs.*; *lees* plaist.
d *Aldus hs.*
e *In de marge:* Van gelijcke teneur aen den auditeurs, veranderende de intitulatie in Eersame wijse ende seer voorzienige heeren; ende men sal mit dien senden een copie van de articulen bij mijnen heer van Herenthout overgegeven.
f *Hs.*: nijet.
g *Deze aantekening over de datum van de volgende dagvaart is in de marge toegevoegd.*
h *In de marge:* Noopende twee raden die die van Zeelant in den Hove van Hollant hebben.
1 Op 25 juli had Roels een brief aan de heer van Wacken gestuurd met enige nieuwstijdingen en met en met verschillende stukken van financiële aard (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 226v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 217, nr. 188).
2 Blijkens een marginale aantekening (zie noot b) werd deze brief door de pensionaris op 30 juli ontvangen. Op dezelfde dag stuurde hij vanuit Middelburg brieven naar de auditeurs van de rekeningen van Zeeland en naar de rentmeester van Beoosterschelde met het bericht dat de autitie van op verzoek van de heer van Wacken was uitgesteld, terwijl hij de rentmeester verzocht zulks ook mee te delen aan Ieman Claesz. Op 1 augustus zond hij de heer van Wacken bericht dat de auditie der rekeningen was uitgesteld (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 233-233v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 218, nrs. 191-193).
3 Blijkens een marginale aantekening werd de brief op 4 augustus ontvangen
4 Deze brief werd op 4 augustus ontvangen. In de marge van f. 234v staat een beschikking door de Staten d.d. 22 augustus, met het bericht dat die stukken in de Rekenkamer van Holland berusten; zie hieronder.
5 Zie onder dagvaart nr. 1883.
6 Op 30 augustus schreef Christoffel Roels op last van de Staten een brief aan Jeronimus van Serooskerke, raad in het Hof van Holland, om het goed slot van zijn laatste rekening, groot 104 lb. 9 s. 5 gr. 13 t. Vlaams, af te dragen in handen van de rentmeester van Bewesterschelde, en de originele rentebrief op naam van Jan Tollin over te leveren. (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 249-249v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 220-221, nr. 209).
7 Op 13 juli had Joris Steynmoelen vanuit Mechelen een brief aan de Staten van Zeeland geschreven met daarin inlichtingen over een post in de rekening van de imposten over 1560, alsmede over een post in de in 1560 afgehoorde rekening van de verkoop van renten (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 225-226. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 217, nr. 184.).

1889 1569 SEPTEMBER 15-22, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

a *[Tussen 25 juli en 2 september.]*[1] *– Job Hendryxse, Cornelis Andriesz. Herdecop en Hendrik Cornelisz. van Bekercke, pachters van de gewestelijke imposten, beklagen zich bij de Staten van Zeeland over de executie waarmee zij door de rentmeester-generaal van Zeeland*

Bewesterschelde worden bedreigd.[2] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 236-237v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 219, nr. 199.*

[Voor 17 september]. – De inwoners van Wolphaartsdijk verzoeken de Staten van Zeeland om verlenging van de hun toegestane beschikking over de opbrengst van de imposten op de wijnen en bieren op hun eiland, om daarmee in de kosten van de dijken te voorzien.[3] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 250v-251v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 222, nr. 217.*

b *10 september, Middelburg. – (Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen) draagt de rentmeesters op om de edelen te beschrijven voor de Statenvergadering.*

[*Opschrift:*] Beschrijffbrieff aen den rentmeesters.

Monsieur. Apres la cloture des comptes dernurement faictes du paijs de Zelande, il ij a esté resolu quon debvroit convocquer les generaulx Estatz dudict paijs affin d'adviser sur la continuation des impostz et du schot, tant pour le soulagement des charges dudict paijs que pour empescher le train de ceste novelle aijde; et plus s'on debvra venir en communication avecq ceulx de Schouwen sur la quictance du reste du schot et despens du proces a cause de ce soustenuz. Pourtant selon lalcoustumé le ferez scavoir aux nobles de vostre quartier affin quilz ij viennent, s'il leur semble bon, le XVe au soir a l'ostelerije pour la lendemain sur ce resouldre comme il appartiendra.

A tant me recommandant treshumblement, prie le Createur vous monsieur maintenir en Sa saincte garde. De Middelbourg ce X^e^ de septembre 1569.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 249v-250. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 221, nr. 211.

10 september, Middelburg. – (Christoffel Roels) beschrijft namens de bisschop als prelaat van Middelburg en de heer van Wakken de steden van Zeeland voor de Statenvergadering.

[*Opschrift:*] Beschrijffbrieff aen de steden.

Eerweerde wijse ende seer voorzienige heeren. Op de leste auditie van de rekeninge van den lande van Zeelant is geadviseert dat door faulte van betalinge van de renten, daer nu tlant mede belast is, de borgers van dijen nijet alomme gearresteert en wordden ende doordijen tlant come in groote schade, dat men metten eersten behoort te versoucken continuatie van den impost ende schot, te meer om daerbij te verhoeden dese nieuwe impositie; gevende te kennen de lasten van den lande, dewelcke bij geen anderen middel te furneren en sijn dan bij de voors. continuatie, alwaert oock alsoo dat desen nieuwen middel stadt grepe, overmits deselve zoe volcken sulcken soe nijet en soude connen uuijtbringen. Item is geproponeert oft men met die van Schouwen sal commen in communicatie tot quijtscheldinge van de reste van den schote ende compensatie van de costen van processen ter dijer causen gesustineert. Item dat men vervolgen sal verlossinge van de soldaten ende versendinge. Item dat men vervolge tproces van Adriaen Ruijtinck in de Raet van Mechelen. Daerom soo ist dat mijnen eerweerden heer de bisschop als prelaet van Middelburch ende mijnen heer van Wacken vanwegen zijne Ma.^t^ mij belast hebben uw E. daeraff te veradverteren om daerinne te resolveren ten meesten oirbore van den lande van Zeelant; sult daeromme alhier schicken uw gedeputeerde volcomelijck belast tegens sdonderdaechs den XV^en^, tsavonts in de herberge omme tsvrijdaechs den XVI^en^ daeraen desen aengaende te besoigneren.

Eerweerde wijse ende seer voorzienighe heeren, gedienstelijck mij gebiedende, bidde den Almogenden uw E. te gesparen in gesonde. Uuijt Middelburch desen X^en^ septembris 1569.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 250. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 221, nr. 212.

c *Deelnemers op 15 september:*
Op desen dachvaert zijn ghecompareert mijn eerweerde heer, d'heer van Wacken, mr. Adriaen de Proost, jonckeren Arnout ende Witte van Haemstede, Adolf van Borsselen, over die van Middelburch Jacobus Zagarus, over die van Ziriczee Job Claes IJemantss., over die van Reijmerswale Franco Campo, over die van der Goes mr. Cornelis Bruijne, over die van der Tholen mr. Pieter Resen, secretaris.
Edelen comparerende: Bourgoignen, Buren, A. Haemstede, W. Haemstede, A. Borssele.
– ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 254, in de marge naast de onderstaande propositie door de pensionaris.

Deelnemers op 16 september: zie hieronder het opschrift van de resoluties.

Deelnemers op 17 september:
Hier bij ende over zijn gheweest mijn eerweerde heer, heer Anthonis van Bourgoignen, heere van Wacken, jonkeren Arnout, Adolf ende Witte van Haemstede, Adolf van Borsselen, Jacob van Serooskercke ende Willem van Cats, Simon Magnus burghmeester ende Adriaen van Campen secretaris over die van Middelburch, Job Claes IJemantss. ende mr. Cornelis de Backer over die van Ziriczee, Franco Campo over die van Reijmerswale, Goes absent, mr. Pieter Resen secretaris over die van der Tholen.
Edelen comparerende: Bourgoignen, A. Haemstede, A. Haemstede, W. Haemstede, A. Borsselen, J. Serooskercke, W. Cats.
– ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 262, in de marge naast de onderstaande instructie voor de pensionaris.

d *15 september. – De pensionaris stelt aan de Staten van Zeeland voor om continuatie te verzoeken van imposten en schot, en ontlasting van het land van Walcheren van de ingekwartierde soldaten.*

[*Opschrift:*] Propositie bij den pensionaris gedaen op den XV^en^ septembris anno XV^C^ LXIX in de vergaderinge van de generaele Staeten van Zeelant.

Eerweerde edele wijse ende seer voorsienighe heeren. In de auditie van de rekeninge van den lande nu lestmael geschiet zoe sijn de lasten desselffs alnoch zoe groot bevonden geweest, boven de renten die men moet verschieten voor de Ma.^t^, daeraff de Staten hun zegeltochte gegeven hebben ende geremborsseert wordden uuijtet schot, beloopende oock tot groote merckelijcke sommen, dat mijnen heeren alsdoen geadviseert hebben nootelijck te sijn bijtijts te versoucken continuatie van de imposten daeruuijt die tot noch toe betaelt zijn geweest, ende van gelijcken vant schot, te meer opdat daerbij soude moghen beleth wordden den train van de nieuwe impositie; remonstrerende sijn Ex.^cie^ de voors. lasten ende dat denselven nieuwen voet zoe volcx nijet en zal connen opgebringen alsulcken somme als nootelijck is tot betalinge van de voors. lasten. Is alsdoen oock geproponeert bij de gedeputeerde van Ziriczee oft men die van Schouwen soude willen doen quijtscheldinge van den halffven schote ende tproces (mits compenserende de costen) te neder legghen.

Is oock geproponeert dat men behoorde te versoucken te hove ontlastinge van de soldaten van de soulagemente van den lande van Walcheren.

Maer overmits totte voors. saecke nootelijck was tadvijs van de generaele Staeten van de landen, hebben mijn heeren alsoen dijnaengaende nijet willen resolveren, reserverende tselve tot desen daghe toe[a]; sullen daerom mijne heeren hierop resolveren ten meesten prouffijte van den lande.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 254. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 221, nr. 215.

16 september. – Resoluties genomen door de Staten van Zeeland:

[*Opschrift:*] Op den XVI[en] septembris LXIX in de generaele vergaderinghe van den Staeten int sbisschops hoff van Middelbourgh, ter presentien van mijnen eerweerden heer de bisschop ende mijnen heer van Wacken, Adolff, Arent ende Witte van Haemstede, Adolph van Borssele, Simon Magnus burghmeester, Adriaen van Campen secretaris, Jacob Zagarus pensionaris over die van Middelbourgh, Jacob Claes Iemanss. ende mr. Cornelis de Backere secretaris over die van Ziriczee, Franco Campo over die van Reijmerswale, Goes absent, ende Pieter Resen vanwegen die van der Tholen.[b]

Ierst aengaende de continuatie van den impost, is geresolveert dat men bij requeste te kennen geven sal de lasten daerop staende, dewelcke tot noch toe daeruuijt betaelt sijn geweest, ende voirts dinconvenienten die door faulte van betaelinge van deselve lasten geschapen sijn te geschieden, te wetene darrestementen van de borgers van den lande van Zeelant allomme daer eenige rentiers woenende zijn, daerdoor dat die borgers ende tlandt groot interest sullen lijden ende rekenen; dat daerom zijn Ex.[tie] gelieve naer dexpiratie van den loopende impost eenige assignatie te doen waermede men deselve lasten draghen zal.

Ende aengaende de continuatie van de ordinaris bede, alzoe die bepant is met sekere betalinge van renten die de Staten moeten verschieten voor de Ma.[t] ende geremboursseert werdden van de voors. betaelinge uuijten voorn. ordinaris bede oft schot, ende dat de wachten tot noch in Zeelant gehouden daeroppe geassigneert sijn, ende dattet zuijver[c] van de penningen van deselve ordinaris bede tot tgene des voors. is alreede geemploijeert is, zoedatter lutter overt; dat men bij requeste sal versoucken dat sijne Ex.[tie] gelieve andere ende alsoo vaste hijpoteke te geven ten vernuegen van den Staten, ende van gelijcke assignatie te doen tot betalinge van de wachten voors. off denselven Staeten geheelijck ende all te ontlasten, verleenende henlieden daeraff behoirlijck bescheet; ende nijettemin te willen versien dat door faulte van betalinge van de voors. renten de borgers nijet en connen alomme gearresteert te wordden ende sijlieden ende tlant groote schade ende interest lijden; ende dat door faulte van assignatie tot onderhout van de wachten die Staeten nijet genootsaect en werdden hun borse te sluijten, daerdoor meerder inconvenienten geschapen sijn te geschiedene.

Item is geresolveert dat men metten eersten als men commodienselijck sal connen bevinden occasie om een oft twee vendelen knechten te versenden ende ontlast te werdden, ende nijet nootelijck en sijn deselve alhier in sulcke mennichte te houden; dat men tselve aen sijne Ex.[tie] sal versoucken, remonstrerende daermoede van den lande die desen winter meerder vallen sal, ende de foule die se ten platten lande doende sijn, ende dat desen winter de principale wacht vallen zal op de dijcken, denwelcken die in de steden liggen sullen luttel subsidie sullen connen gedoen, overmits de ombequamicheijt van de wegen ende moerachtigen lande.

Is oock gesolveert dat men iterative brieven schrijven sal aen Molckman,[d] ten eijnde hij in de naeste betalinge overlevere de penningen den Staeten toecommende vanweghen de capiteijnen van den grave van Meghem, ter somme van 1800 ponden van 40 groot tpont, in handen van Marcq Prevost, maer volgende sijn geloefte den Staten gedaen die hem daervoren laten aff[s]catten tsijnen proffijte 6 lb. Vlaems; ende van gelijcke aen Marcq Prevost ten eijnde hij sijn dilligentie doen sal om deselve te recouvreren, ende dat mijne heeren de Staten hem daeraff danckbaer vallen sullen.[4]

Item soo sijn Hendrick Bekercken, deurweerdere, tot liquidatie ende justificatie van sijn geposeerde contrarie feijten gegunt zesse oft zeven weken om binnen dijen tijt voor den proost van der abdijen ende mr. Adriaen Proost, als commissarissen daertoe bij de Staten geordineert, van sijn differenten minnelijck te accorderen, oft in gebreke van dijen zoe sullen mijne heeren van den Staeten hen tegens hem metten rechte behulpen, zoe sij te raede sijn sullen. Voirts sullen sommige van den auditeurs metten pensionaris de conditien

ende voorweerden van de verpachtinge van den impost recolleren ende raddrescheren, om te beletten voorderen twist ende zwaricheijt.

Op de versochte quijtscheldinge van die van Schouwen is henlieden geproponeert (onder protestatie van geheel te blijven een ijgelijck in sijn recht) oft sij tevreden sijn voor de costen van den processe, te hove gedaen, te geven ende passeren 300 guldens oft immers sooveel als de costen gedragen sullen, ende voirts hun laten condempneren de preterto ende in futurum van den halffven schote, behalvens dat men henlieden brieven geven sal van henlieden nijet te molesteren ten eeuwigen daghen de preterto; daeraff de gedeputeerde geseijt hebben hun rapport te doen.

Is alsdoen bij die van Middelborch geproponeert dat men wel behoorde tot voorderinge ende expeditie van de rentbrieven die vele borghers van Middelborch hebben op de goeden van den fugitijven, te versoucken dat die souden mogen gevisiteert ende gecollationneert wordden bij den provintialen Raet, gelijck die van Hollant alreede te dijen fine requeste gepresenteert hebben; ende is affgeslagen doer de cleijn apparentie van voorderinge, totdat men hooren sal hoe die van Hollant gevaren sullen hebben.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 254v-255v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 222, nr. 216.

17 september, Bisschopshof te Middelburg. – De Staten van Zeeland dragen aan mr. Christoffel Roels, raad en pensionaris van Prelaat en Edelen, op ten hove te verzoeken om aanwijzing van de middelen waaruit de renten ten laste van het gewest en de wachten betaald zullen worden, als de imposten en de ordinaris beden niet meer worden geheven, en processen aan te spannen tegen de erven van Adriaan Ruytinck en tegen Vlissingen en Arnemuiden.

[*Opschrift:*] Instructie voor mr. Christoffel Roels, raet ende penssionaris van de Prelaet ende Edelen van Zeelant, van tgene hij te hove te solliciteren heeft tot voorderinge van slants affairen, geproponeert ende geresolveert den XVII[en] van septembris XV[C] LXIX.

Ierst aengaende de continuatie van den impost, is geresolveert dat men bij requeste te kennen geven sal de lasten daerop staende, dewelcke tot noch toe daeraff betaelt sijn geweest, ende voorts d'inconvenienten die door faulte van betalinge van deselve lasten gechapen sijn te geschieden, te weten d'arrestementen van de borgers van den lande van Zeelant allomme daer eenige rentieren woenende sijn, daerdoor dat de borgers ende tlant groot interest sullen lijden ende rekenen; dat daerom sijne Ex.[ie] gelieve naer d'expiratie van den loopenden impost eenige assignatie te doen, waermede men deselve laste dragen zal.

Ende aengaende de continuatie van de ordinaris bede, alsoo die bepant is met sekere betalinge van renten die de Staeten moeten verschieten voor de Ma.[t] ende gerembourssеert wordden van de voors. betalinge uuijte voorn. ordinaris bede oft schot, ende dat de wachten tot noch toe in Zeelandt gehouden daeroppe geassigneert zijn, ende dattet suijver van de penningen van deselve ordinaris bede tot tgene des voors. is alreede geemploijeert is zoodatter luttel overende is totter navolgende betalinge; dat men bij requeste sal versoecken dat zijn Ex.[ie] gelieve andere ende allzoo vaste hijpotheque te geven ten vernuegen van de Staeten, ende van gelijcke assignatie te doen tot betalinge van de wachten voors. oft de voors. Staeten geheele ende al te alle te ontlasten, verleenende henluijden daeraff behoorlijck bescheet, ende nijettemin te willen versien dat door faulte van betalinge van de voors. renten de borgers nijet en connen alomme gearresteert te wordden ende sijluijden ende tlant groote schade ende interest lijden, ende dat door faulte van assignatie tot onderhout van de wachten de Staeten nijet genootsaect en wordden hun borse te sluijten, daerdoor meerdere inconvenienten geschapen sijn te geschieden.

Item dat men te Mechelen vervolgen sal het proces tegens de erffgenamen van Adriaen Ruijtinck om hun verhael nopende tproces verloren tegens mijn vrouwe van Hoochstraten, ende te Bruessel vervolgen tproces tegens die van Vlissingen ende Armuijden nopende hun achterstellen van de imposten.

Actum int sbisschops hoff van Middelburch ten daghe ende jare als boven. Onderteijckent: N. Castro, Anthonie de Bourgoingne, Adriaen van Campen, Job Claes Iemanss.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 262-262v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 222, nr. 218.

[Tussen 15 en 19] september. – Schout en schepenen van Vrouwenpolder verzoeken onder overlegging van een attestatie d.d. 15 september[5] *aan de Staten van Zeeland hen in de vrijheid van impost te handhaven.*[6] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 251v-252. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 222, nr. 219.*

19 september. – (De Staten van Zeeland) verzoeken (de pachters der imposten) hen te willen inlichten omtrent de vrijdom van imposten waarop blijkens het ingesloten rekest van september 1569 die van Vrouwenpolder aanspraak maken.[7] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 253-253v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 222, nr. 220.*

a *Hs.*: toen.
b *In de marge:* Edelen comparerende: Bourgoignen, A. Haemstede, A. Haemstede, W. Haemstede, A. Borssele.
c *Hs.*: tzuijver.
d *In de marge:* Dese brieven staen hiervorens.
1 Dit rekest is ingediend na 25 juli, toen A. van Tzestich en Artus Auxtruys desgevraagd advies uitbrachten over deze kwestie (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 238v-239. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 217, nr. 189), en vóór het advies van de Grote Raad d.d. 2 september, waarbij de zaak in handen wordt gesteld van de Staten van Zeeland en de rentmeester van Bewesterschelde (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 237v-238v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 221, nr. 210).
2 Met de beschikking door de Staten d.d. 17 september: 'Sijn bij mijnen heeren de Staten slants van Zeelant gecomitteert de proost van [de] abdije, heer Lambr[e]cht Schellijnck, ende mr. Adriaen de Proost om metten supplianten te treden [in] communicatie den differenten aengaende hierinne gementioneert, tot welcken communicatie de supplianten gegundt worden zezzie veken [*lees* zesse weken?] pro termino p[er]emptorio om binnen middelen tijde te accorderen, indien zij comen succerende [*lees* surcherende] oock alle executie, naer welcken tijde de voors. comissarisen hun rapoort doen zullen van hun gebesoingeerde om alsdan te appoincteren naer behooren. Gedaen binnen bisschops hoff van Middelburch desen XVIe van september 1596 [*lees* 1569]. Onder stont geschreven: Mij tegenwoordich, onderteeckent: Christoffel Roels.' (ibidem f. 236, in de marge).
3 Met beschikking door de Staten d.d. 17 september, waarbij de hun verleende vergunning tot en met oktober wordt verlengd: 'Is bij mijnen heeren die generale Staten den supplianten vergunt ende gegeven die resterende impost van den loopende jaer totten laesten van octobris naestcommende incluis, ende dit voor dese reijse alleene. Dies sullen die supplianten gehouden sijn metten eersten over te brengen mijne voors. heeren die laeste reeckeninge van hunne geschot ende dijckagie. Actum binnen sbisschops [hof] van Middelburch den XVII^en^ van septembris 1569. Ch. Roels.' (ibidem f. 250v, in de mage).
4 Op 19 september schreef de pensionaris Roels vanuit Middelburg twee brieven over deze zaak: een aan Molckman met het verzoek de door de Staten aan de kapiteins van de graaf van Megen voorgeschoten 1800 gulden van de soldij af te houden, en een aan Marc Prevost met het verzoek bij de tresorier Molckman aan te dringen op betaling van de 1800 gulden, en met de opdracht aan de tresorier 18 schilden aan te bieden (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 253v-254. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 223, nrs. 221 en 222). Prevost schreef op 26 september vanuit Brussel terug met een verslag van zijn onderhoud met Molckman (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 258. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 223, nr. 224).
5 Op 15 september getuigden Andries van Assche, notaris en procureur, en Willem Leynsz. op verzoek van schout en schepenen van Vrouwenpolder omtrent het bestaan van een brief waarbij de inwoners van die polder zekere vrijdommen worden toegestaan (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 252-253. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 179, nr. 611).
6 Met beschikkingen d.d. 27 (*lees*: 17?) september, waarbij het advies van de pachters wordt ingewonnen (zie hieronder), en 22 september, waarbij schout en schepenen worden gelast hun brieven van vrijdom te overleggen: 'Fiant letters closes aen de pachters hier vermelt, ten eijnde zij hier schrijven hun advijs, daerop hoerende die oude pachters die sullen vinden van noode te

weesen. Actum den XXVII[en] septembris 1569. Ch. Roels. – Mijne heeren die Staten van Zeelant, gesien hebbende die rescriptie van de voorn. pachters, hebben gesloten ende geordonneert dat die supplianten sullen voortbrengen hunne brieven van vrijdommen hierinne gementioneert, ofte vidimus van dijen, tusschen dit ende Alderheijligenmesse [1 november] pro termino peremptorio, ofte anderssins sullen die pachters met hunne exercitie mogen voort varen. Actum sbisschops hoff van Middelburch den XXII[en] septembris 1569. Ch. Roels.' (ibidem f. 251v, in de marge).

7 Op 20 september gaven Andries van Wijk en Pauwels Pietersz., pachters van de malerij over Veere, Zandijk en Vrouwenpolder, inlichtingen aan de Staten op het rekest van de ingezetenen van Vrouwenpolder (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 257v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 223, nr. 223).

1890 1569 SEPTEMBER 28, MIDDELBURG

d *28 september. – De bisschop, de heer van Wakken en leden van de magistraat van Middelburg en Zierikzee besluiten de Staten van Zeeland tegen 6 oktober te beschrijven:*

[*Opschrift:*] Den XXVIII[en] van septembris 1569 zijn vergadert geweest mijnen heer de bisschop, mijnen heer van Wacken, Simon Cost burgemeester van Middelburch ende Adriaen van Campen secretaris derselver stede, ende mr. Cornelis de Backer secretaris der stede van Ziriczee.

Is gesloten dat men de Staeten van Zeelant generael beschrijven zal tegens den VI[en] octobris tsavonts in de herberge, om svrijdaechs te besoingneren opte placcart van den hondertsten penninck, overmits tselve excedeert de petitie ende t'consent ende groot interest bringht der gemeijnte, ende dat men alsdan concipieren sal de grieven daeruuijt spruijtende.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 258v-259. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 223, nr. 225.

1891 1569 OKTOBER 7-12 OF KORT DAARNA, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

a *[28 september].*[1] *– (Christoffel Roels) beschrijft de steden (van Zeeland) voor de Statenvergadering tegen 6 oktober.*

[*Opschrift:*] Beschrijffbrieff aen de steden.

Eerweerde wijse ende seer voerzienige heeren. Alsoo int placcaet van den hondertsten penninck bevonden wort tselve [te] exsederen de petitie nu onlancx gedaen ende het consent daeroppe gegaen in vele ende diverssche poincten, met oock sekere nieuwicheden die oock seer prejudicabel zijn, gelijck uwlieden bij lecture van denselven kennelijck mach sijn, soo ist dat mijne heeren alhier goet gedocht heeft de[a] Staeten te doen bescrijven ten eijnde daeroppe geleth zijnde bij gemeijnen advijse men te kennen geven mach voer eenige executie tgroot interest daeruuijt spruijtende; sult daeromme ten selven fijne alhier schijcken ulieder gedeputeerde dijenaengaende vo[l]comelijcken belast, indijen ghijlieden mede eenige swaericheijt vindt om die mede te proponeren tot prouffijte van tgemeijn beste, t'sdonderdaechs den VI[en] octobris tsavonts in de herberge, om svrijdaechs den VII[en] daeraen dijenaengaende te besoingeren.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 258-258v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 223, nr. 226.

28 september, Middelburg. – (Christoffel Roels) draagt de rentmeesters op om de edelen voor de Statenvergadering te beschrijven tegen 6 oktober.

[*Opschrift:*] Beschrijffbrieff aen den rentmeesters.

Mijnen heer. Alsoo int placcaet van den hondertsten penninck bevonden wort tselve te excederen de petitie nu onlancx gedaen ende het consent daeroppe gegaen in vele ende diverssche poincten, met oock sekere nieuwicheden die zeer prejudicabel zijn, gelijck ulieden

bij lecture van denselven kennelijck mach zijn, soo ist dat mijne heeren alhier goet gedocht heeft de Staeten te doen bescrijven ten eijnde daerop geleth zijnde bij gemeenen advijse men te kennen geven mach voor eenige executie tgroot interest daeruuijt spruijtende; sult daeromme ten selven fijne mogen daeraff veradverteren de edelen van uwen quartiere om indijen hen goet dunckt daeroppe moghen commen resolveren ten prouffijte vant gemeene beste t's[d]onderdach den VI[en] octobris tsavonts in de herberge, om svrijdaechs den VII[en] daeraen dijenaengaende te besoingeren.

Mijnen heer, mij gebiedende dienstelijck tuwaert, bidde den Almogenden uw E. te gesparen in gesonde. Uuijt Middelburch den XXVIII[en] septembris anno 1569.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 258v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 223, nr. 227.

2 oktober. – De hertog van Alva stelt een instructie vast voor de ontvangers van de 100e penning.[2] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 260v-261v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 224, nr. 229.*

b Pieter Schoutens zijne vacatien van gereyst te zijne met brieven van desen rentmeester [*Philibert van Serooskerke*] over al Bewesterschelt beroerende de convocatie van den Staeten van Zeelant tegens den XII[en] octobris LXIX binnen de stadt van Middelburch, volgende den last ende bevel van zijne Ex.[cie], de somme van 4 lb. *– ZA, Rekenkamer I B-O nr. 219, f. 166.*

d *[Op of kort voor 8 oktober].*[3] *– De Staten van Zeeland verzoeken de hertog van Alva wijziging te brengen in de ordonnantie op de 100e penning met betrekking tot de bepalingen waarnaar de goederen getaxeerd worden naar de pachten of huren die zij opbrengen.*

[*Opschrift:*] Aen den hertoghe.[b]

Verthoonen in alder reverentie de drije Staten des graeffschaps van Zeelant hoe dat de rentmeesters dier Co. Ma.[t] aldaer bij expresse laste ende ordonnantie van uwe Ex.[e] hebben doen publiceren binnen den voorn. lande seker ordonnantie et[c] gebot bij uw Ex.[e] doen drescheren den IX[en] septembris lestleden opt faict van de collectacie van den hondertsten penninck, zoe van roerende als onroerende goeden, in welcke publicatie de voorn. remonstranten geen beleth noch empeschement en hebben gedaen, maer die naer heur vermogen (om nijet te retarderen den dienst van der Co. Ma.[t] daeruuijt dependerende) gevoirdert, bevindende nochtans dese[d] ordonnantie ende geboth in sommige poincten ende articulen discreperende mette propositie ende subsequente middelen bij uw Ex.[e] den generaele Staeten van dese Nederlanden den XXI[en] martij lestleden voorgehouden, midtsgaders oock het subsequente accort daerop bij de remonstranten gedaen, ende bijsondere int ierste, X[e], XIII[e], XV[e], XVI[e], XVII[e], XVIII[e], XIX[e], XX[e], XXI[e], XXII[e], XXIII[e], XXIIII[e] ende XXVI[e] articulen derselver ordonnantie ende geboth; en hebben sij remonstranten nijet connen gelaten uw Ex.[ie] tselve te kennen te geven, ende bijsondere dat de goeden in de voorn. articulen begrepen uuijt crachte van de propositie ende haere middelen souden behooren getaxeert te werdden in de collectacie van den hondertsten penninck naer advenant dat elck van dijen gemeenlijck weerdich is oft soude mogen gelden naer de qualiteijt ende natuere van deselve ende de situatie van dijen, conform het IIII[e], VIII[e] ende meer andere dijergelijcke articulen van de voors. middelen, ende op den voet van de voorn. edicte oft oft ordonnancie laest gepubliceert sullen moeten getaxeert wordden naer advenant van den pachten oft huijringen van denselven goeden, conform de voorn. articulen der voors. ordonnantie; waerinne ende nemende den voet van de voorn. ordonnantie de goeden in de voorn. articulen begrepen, liggende nochtans zeer onseker ende subject allen periclen van stormen ende vloeden, midtsgaders dinvasie van den piraeten et quaetwilligen, bezwaert met excessive ende continuele contributien

van dijckagien, noch nacht noch dach cesserende, geparificeert, geegaligeert ende van eender natuere gemaect wordden mette gronden van erffven gelegen in vasten landen ende den voorn. inconvenienten geenssins subject, welcke goeden in vasten landen gelegen nochtans bij de veranderinge van de propositie ende middelen op den voet van de voorn. ordonnantie ende gebot grootelijck verlicht ende gebeneficeert werdden uuijt cause dat deselve goeden, doergaens weerdich zijnde den penninck XX, XXX, XL ende daerboven, getaxeert sullen werdden naer advenant den penninck XXII van tgene dat van tzuijver van de pachten oft huijren overen zal, daer die allodiale goeden binnen Zeelant gelegen (subject als boven) nijet weerdich en sijn den penninck XII, gelijck het selffste wel gebleken is bij de vercoopinge van den goeden onlancx bij de Co. Ma.[t] ende het sterffhuijs van der Vere, ende meer andere oocke particuliere persoonen vercocht, ende de versterffelijcke leenen, ambachten, thienden ende heurlieder dependentien den penninck VIII[e], overmits de redemptie ende lossinge die men t'elcken van den versterffdage tegens den grave moet doen ende veel van dijen bij faulte van manhoir aen den grave gansselijck versterven, alle welcke goeden nochtans sonder eenige distinctie souden oock nevens d'andere goeden van vasten landen moeten betaelen (volgen[de] de voorn. ordonnantie ende geboth) den XXII penninck van tzuijver van den huijren ende pachten, al twelck grootelijck redonderen soude tot enorme prejudicie ende lesie van den ondersaeten des voors. graeffschaps, als boven alle andere landen buijten maeten ende alle redelicheijt beswaert.

Keeren hen daerom de voorn. remonstranten aen uwe Ex.[ie], biddende ende seer instantelijck versoeckende dat die gelieve tot conservacie van den voorn. graeffschappe ende de gemeijne inwoonders van dien, midtsgaders tot voorderinge van der zijner Ma.[ts] dienste hem te willen vougen ende houden bij de voet ende middelen ten voorn. daghe bij uwe Ex.[ie] geproponeert ende bij den remonstranten over sulcx geaccepteert, nijettegenstaende nochtans het excessiff grieff ende groote prejudicie die zij daerbij sullen hebben, ende dat dijen volgende deselve uw Ex.[ie] gelieve bij moderatie, interpretatie oft anderssints te ordonneren dat den goeden in de voorn. XIIII articulen gementionneert mogen getaxeert wordden nijet naer heur huijre oft verpachtinge volgende de voors. ordonnantie, maer naer de weerde van dijen, ende deselve gracelijck genomen conform den voet van de propositie ende de middelen bij uw Ex.[ie] geproponeert ende bij den remonstranten als boven geaccepteert, userende in desen tegens den remonstranten van sulcke favorable gratie ende verlichtinge als die bevonden wort bij de voorn. ordonnantie ende geboth in respecte van andere gedaen te hebben.

Ende sult wel doen.

– Afschriften (gelijkt.): ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 263v-264v; GA Goes, Oud-archief nr. 190. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 224, nr. 231.

[Op of kort voor 8 oktober]. – De Staten van Zeeland verzoeken de hertog van Alva om de goederen van de geestelijkheid vrij te stellen van betaling van de 100e penning.

[*Opschrift:*] Aen den hertoge.[e]

Verthoonen in alder reverentie den eerweerdige vader in Gode, heer Nicolaes de Castro, bisschop ende prelaet van Middelburch, midtsgaders de edelen ende de steden van Middelburch, Ziriczee, Reijmerzwale, Goes ende van der Tholen, tsamen representerende de drije Staeten slants van Zeelant, hoe dat zijlieden groote, swaere ende mennichvuldige doleancien ende clachten ontfangen hebben van de aerme cloosters mitsgaders de aerme pastoors ten platten lande aldaer, van de capittelen ende gecommitteerde van de godtshuijsen, de gemeijne armen ende heijlige geesten, te kennen gevende hun onverdragelijcke lasten ende groote armoede daerinne sij tegenwoordelijck sijn, sulcx dat sijlieden moeten contribueren in de collectacie van den hondertsten penninck, soo roerende als onroerende goeden, onlancx bij seker ordonnantie ende geboth van uw Ex.[e] gepubliceert, geschapen sullen sijn gansselijck ende al te vergaen, te moeten verloopen ende abbandonneren

heurlieder dienst, tot noch toe wel ende loffelijck volbracht, versouckende daeromme overmits hunnen soberen staet dat men uuijt hunlieder naeme soude willen intercederen[f] aen zijne Ex.[ie] om gratie ende verdrach van de voors. contributie.

Ende wa[n]t sij remonstranten bij lecture van de voors. ordonnantie ende geboth bevinden dat van de betalinge van deselve hondertsten penninck nijemant vrij oft exempt en soude sijn, ende dat binnen den voorn. lande van Zeelant residerende sijn vele aerme cloosters, pastoors, cappittelen, godtshuijsen, gasthuijsen, heijlige geesten als voeren, die qualijck genoech hebben om den dienst Godts midtsgaders de lasten daertoe staende ende om de crancke siecke persoonen midtsgaders de aerme te onderhouden, overmits t'sobere goet henlieden gelaeten midtsgaders de sobere devotie ende treck van de gemeijnte tot onderhout van deselve, procederende uuijt de sobere negociatie dat men metter waerheijt sal mogen doceren datter sommige sijn onder de gasthuijsen ende heijlige geesten die dese jaeren groote merckelijcke sommen meer ten achteren commen dan heurlieder incommen uuijtgebracht heeft, ende dat door de mennichte van de siecke Spaengaerden ende andere soldaten die men aldaer heeft moeten onderhouden boven den last van den ingesetenen van herwertsovere, die ongelijck grooter valt dan die in voorleden jaeren gedaen heeft, al twelck oock nijet en staet te beteren maer meer te verergeren overmits de negociatie geheelijck in Zeelant is cesserende door [t]sluijten van der zee, waerdeur de voorn. aerme cloosters, cappittelen, godtshuijsen, gasthuijsen ende heijlige geesten midtsgaders oock de pastorien, daeraff de besitters maer en sijn usufructarii ende de meestedeel zoe qualijck gedoteert dat door faulte van nijet te mogen vervallen den hondertsten penninck de landen ende goeden aen deselve geaffecteert sullen moeten gealieneert werdden, ende over sulcx geschapen zijn teenemael ter ruijne te comen ende te vergaen, ende noch meer sullen indijen uw Ex.[e] op heurlieder aermoede, sober goet, groote lasten ende andere benautheden nijet en belieft regart te nemen ende de voors. goeden te eximeren ende vrij te houden van de contributie van denselven hondertsten penninck; keeren hem daeromme de voorn. remonstranten aen uw Ex.[ie] dat dese gelieve in als hierop regard te nemen ende de goeden van aerme cloosters, pastoors, cappittelen, godtshuijsen, gasthuijsen, gemeijne aermen ende heijlige geesten te bevrijen ende eximeren van den voors. hondertsten penninck, ende dese heurlieder remonstrantie over danckelijck te ontfangen, gemerct die gebeurt uuijt respecte dat de miserable persoonen de macht nijet en hebben om tselve uw Ex.[ie] te kennen te geven.

Ende sult wel doen etc.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 264v-265v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 224, nr. 232.

8 oktober. – De Staten van Zeeland dragen mr. Christoffel Roels, raad en pensionaris van Prelaat en Edelen, hun bezwaren tegen de 100e penning ten hove kenbaar te maken.

[*Opschrift:*] Instructie voor mr. Christophe Roels, raet ende pensionaris van de Prelaet ende Edelen, van tgene hij te hove te verthoonen heeft aengaende de ordonnantie ende gebot onlancx gebubliceert van den hondertsten penninck van de onroerende ende roerende goeden.

Ierst dat men bij requeste uuijten Staeten van Zeelant naeme apaert ende bijsondere te kennen geven sal tgrieff den lande van Zeelant toecommende door de voors. publicatie, overmits dat deselve landen van Zeelant door de voors. ordonnantie geseth wordden naer advenant van de pacht ende huere van dijen, daer de propositie ende middelen van dien maer en vermellen van de weerde van de goeden; ende voirts oock bij de voors. ordonnantie de voors. landen van Zeelant geegaleert wordden mette andere vaste landen, weerdich zijnde de penninck XXV ende XXX ende XL, die nochtans geseth wordden op den penninck XXII[e], daer nochtans in Zeelant overmits de onsekertheijt van den lande de allodiale goeden maer weerdich en sijn den penninck XII ende de versterffelijcke leenen, ambachten, thienden ende henlieder dependentien den penninck VIII[e], overmits de redemptie ende lossinge die

men telcken versterffdage tegens den grave moet doen, ende veel van dijen bij faulte van manhoir aen den grave gansselijck versterven, ende sommige oock nijet weerdich en sijn, bringende meer oncosts dan proffijts; dat daerom zijn Ex.[e] gelieve te verleenen daerinne moderatie, taxerende de voors. onroerende goeden gracelijck naer de weerde van dijen, conform der propositie ende middele van dijen ende d'accort van de voors. Staeten daeroppe gevolght, ende geenssints naer de pacht oft huere.

Ten anderen dat men bij andere requeste te kennen geven sal tgrieff dwelck den aermen, den gasthuijsen, godtshuijsen, cloosters ende arme pastoors ende int generael de aerme geestelicheijt in Zeelant is maeckende overmits heure notoire armoede, ende dat sijlieden alsnoch qualijck hun lasten dragen connen die sij tsamen moeten gelden mette andere ingeerffde van Zeelant, midtsgaders onderhouden de godtsdiensten, fondatien ende aelmoessen ende andere pieusse wercken, ende daertoe noch voor hen de costen gecrijgen genijetende tgene sijlieden tot noch toe vredelijck genoten hebben zonder dat sij voordere beswaert wordden, doer welcke beswaernisse sij genootsaect zullen wesen hunne diensten ende charitateuse wercken te verlaeten; dat daerom sijn Ex.[cie] gelieve de voorn. supplianten vrij te houden van de voors. contributie in den hondertsten penninck.

Actum in sbisschops hoff van Middelburch den achtsten van october anno LXIX.
Onderteijckent: N. de Castro, Anthoine de Bourgoingne, Adr. van Campen, Job Claes Iemanss.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 262v-263. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 224, nr. 230.

e *15 oktober. – De pensionaris (Roels) verzoekt namens de Staten van Zeeland aan de hertog van Alva om de ordonnantie op de 100e penning zodanig te wijzigen, dat de onroerende goederen zullen worden getaxeerd naar hun waarde, niet volgens de pacht.*

[*Opschrift:*] proposition faicte a son Ex.[e] le XV[e] doctobre 1569 par le pensionaire.

Les Estatz de Zelande, aijantz veu ordonnance dresschee sur le faict du centiesme, se treuvent grandement gravez pour autant qu'elle surmonta et excede la proposition nagueres faicte par vostre Ex.[ce] et l'accord desdicts Estatz depuis suivij, laquelle dispose que les biens seroijent estimez selon le pris et la valeur, ou qu'en lordonnance lesdicts biens s'estiment selon la ferme et levaige, grandement au prejudice deudict paijs et inhabitans d'icelluij; supplient par tant lesdicts Estats vostre Ex.[e] quil luij plaise au regard de Zeelande gracieusement tauxer lesdicts bien[s] selon la valeur et non selon la ferme ou lavaige, veu que les paijs et terres fermes lesquelles se vaillent le denier XL ou L sont reduictes au denier XXII.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 265v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 224, nr. 233.

16 oktober, Middelburg. – Adriaan de Proost schrijft de pensionaris van Prelaat en Edelen (Roels) dat de bisschop en de heer van Wakken op bericht wachten van het ten hove verhandelde, en dringt er bij hem op aan dat hij de zaken van de salariëring der ambtenaren en de rentebetaling ter harte neemt.

[*Opschrift:*] Au pensionaire. Adr. Proost.

Monseur le pensi[o]naire. Apres mes debves recommandations serviront cestes[g] pour vous advertir que messeurs levesque, D. [de] Wackene se merv[e]i[l]lent quils nont pas receu nouvelles de vous aultres, daultant plus quil ij a tant de messagiers qui viengent icij de la part du duc; et pour vous donner le pied pour mieulx les drescher, vous scaures que Pierre Perre a la superintendence des messagiers, a quel vous poves adresscher, luij donnant les vostres av[e]cq linscription dung ou deulx[h] patars[4] ou plus pour le port. Daultre part scaurez que les Estatz seront icij le XIX[e] de ce present mois pour ouijr la proposition que monseur de Wackene leur proposera de la part de son Ex.[e], laquelle je craings quelle surpassera la

premiere. Au surplus je vous prie de men faire advertissement[i] de ce quil passe pardecela, et que no[u]bliez pas de faire mention de vostre requeste de vostre saillarie et vacations des deputez en court et alleurs, des messagiers, procureurs, advocatz et semblables fraicz, quant demanderez aultre hypothecque pour le paijement des rentes levez an nom du roij et dont annuellement les Estatz ont eu leur rembourssement hors les deniers du schot, ce qui cesse maintenant et par consequent le paijement desdicts sallaires, vacations, veu que le scot e[s]t interrompu et ne court an prouffijt du roij en lan LXIX, comme il se fera aussij par le deffault de la continuation des impostz sij ce nest ij mecte [en] ordre, ce qui est necessaire pour eviter tant dung coste que daultre les arrestz que par faulte de paijement adviendront tant pour lune cause que l'aultre.

A tant monseur le pensionaire Dieu vous maintiegne en bonne santé et vie longe. A Middelburch le XVIe doctobre 1569.

Embas estoit escript: Le tout vostre bon amij; soubsigné Adr. Proost.

La superscription estoit: A monseur le pensionaire des prelaet et nobles de Zelande, estant pour le present en court.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 265v-266. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 224, nr. 234.

a *Hs.*: te.

b *In de marge:* Die hertoge van Alve, gehoort hebbende trapport van dese supplicatie ende opt inhouden derselver behoirlijck regard genomen, segt ende verclaert dat hebbende wel ende rijpelijck geexamineert ende overwoogen de remonstrantie bij de Staten van dese Nederlanden, elck int bisundere, met heuren consente op de collectatie ende lichtinge van den C penninck van alle roerende ende onroerende goeden, zijnder Ex.tie overgegeven, ende mette selve geconfereert die middelen die bij de voorn. Staten deshalven geproponeert sijn geweest, ende willende denselven gratifieeren ende believen, heeft in diversche poincten ende articulen hem geaccommodeert ende geveucht naer heure voors. remonstrantie, ende daerinne groote moderatie gebruijckt sonder die voors. middelen preciselijcken naergevolgt te hebbene, sunderlinge gemerckt dat die voorn. Staten bij haere voors. remonstrantie in deselve middelen veranderinge begeert hebben; wes welcken weesende d'ordonnantie met goeden advise ende deliberatie dan rade gemaeckt om daernaer den C penninc overall te doen lichten ende collecteren; ende dat die oock allomme uijtgeroepen ende gepubliceert is, en soude zijne Ex.tie daerinne nu gheen veranderinghe connen gedoen. Ende soo veele aengaet die estimatie den penninck XXII, aengemerckt dieselve alleenlijck genomen sal worden opt suquor[s] van den incommen, affgetrocken die lasten van dijckagien diewelcke causeeren dat de landen minder van waerden sijn, en bevindt zijne Ex.tie niet dat zij merckelijcke reden hebben om hun te beclagen, maer dat zij behoiren hun te voegen mette andere Staten. Gedaen te Brussele den XXVII[en] dach van octobris 1569. Onderteijckent F.A. duc dAlva; onder stont geschreven: Par ordonnantie de son Ex.ce, J. Gilles.

c *Afschrift Goes:* ende.

d *Hs.*: dess; *in het afschrift Goes:* de selve.

e *In de marge:* Gemerckt den grooten last in dewelcke hem sijne Ma.[t] is vindende ende daromme dese bede jegenwoordelijck geheijscht is, soo en kan zijn Ex.[tie] den geestelijcken staet gheene voordere exemptie accorderen dan bij den placate in dese requeste gementioneert breeder verhaelt staet. Gedaen te Bruissele ten bureele van der Finantien den XXVI[en] octobris 1569. Onderteijckent: J. Gillis.

f *Hs.*: intec[.]ederen.

g *Hs.*: restes.

h *Hs.*: deulg.

i *Hs.*: adverteme.

1 Deze ongedateerde beschrijvingsbrief zal op dezelfde dag zijn uitgegaan als de volgende.

2 Blijkens een marginale aantekening werd deze tekst op 8 oktober te Middelburg ontvangen.

3 Dit rekest en het volgende dateren mogelijk van (kort voor) 8 oktober, toen de pensionaris van de Staten commissie ontving hun bezwaren tegen de 100e penning kenbaar te gaan maken, hoewel Fruin beide op 15 oktober stelt. De brief van 16 oktober (zie hierna) duidt er evenwel op dat Roels toen al enige tijd vertrokken was.

4 Patard: kleine munteenheid.

1892 1569 OKTOBER 19, MIDDELBURG

b Vincent Lisserbosch zijne vacatien van gedregen te hebben aen alle de steden van Bewesterschelt mitsgaeders oock tZiericxzee zekere brieven van desen rentmeester [*Philibert van Serooskerke*] beroerende de convocatie van den Staeten van Zeelant, achtervolgende den last van de heere van Wacken, gouverneur van denzelven lande, de somme van 4 lb.[1] – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 219, f. 166.*

d *19 oktober. – De heer van Wakken stelt namens de hertog van Alva de Staten van Zeeland voor om in plaats van de voorgestelde 20e en 10e penning een bede van 67.500 lb. op te brengen.*

[*Opschrift:*] Op den XIX[en] octobris 1569 presenteerde den eerweerdigen vader in Gode heer Nicolaes de Castro, bisschop ende prelaet van Middelburch, heer Anthonis van Bourgoingnen, heer van Wackene, Chathem etc., van sconincx wegen representeerende in desen eerste edele van Zeelant, Sijmon Cost burgemeester ende A. van Campen secretaris van Middelburch voorn., Franco van Campe secretaris van Reijmerswale, geassisteert[a] bij Peeter Levendale, ende Job Willemss Goede[b] burgemeester der stadt van der Goes.[c]

Ten voorn. dage heeft mijn heere van Wackene voorn. van sconincx wegen uuijt crachte van zekere missive, bij den Ex.[e] van den hertoge van Alva etc. aen hem gesonden den XII[en] deser maent, den voorn. Staten ende gedeputeerde van de voorn. steden bij absentie van die van Ziericzee ende Thole die in dese vergaederijnge deurt quade weder nijet gecomen en waren, voorgehouden de propositie van den 67.000 ende vijff[C] ponden van 40 gr., bij den hertoge versocht boven den hondersten penninck binnen zess toecommenden jaeren te lichten, breeder in dezelve propositie begrepen, begerende van den voorn. Staten ende gedeputeerde van elck in zijn regard zulcke rappoort daervan zoude willen doen aen heurlieder meesters, dan zijne Ex.[e] daerop mach hebben goede ende vruchtbarige antwoorde binnen een maent naer ditte. Daerop de voorn. Staten ende gedeputeerde versocht hebben copie ende dach van beraet met deselve hemlieder meesters, om die gehoort ende gesproken alhier te commen met sulcke last ende specialijck bevel als henlieden zal believen te geven. Hetwelck gehoort is bij bij den voorn. Staten ende gedeputeerde; genomen den XXVI[en] deser maent, te weten dissendaechs comende in de herberge alhier zijnde om sanderdaechs te besoingeren.

Actum als boven.[2]

– *Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 282. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 225, nr. 236.*

e *22 oktober, Middelburg. – Adriaan de Proost schrijft aan de pensionaris (Roels) dat de bisschop en de gouverneur ontevreden zijn dat zij geen bericht van hem ontvangen.*[3]

[*Opschrift:*] Au pensionnaire.

Monseur le pensionnaire, la bonne affection et zele que je vous porte mont emeu et incité de vous advertier, non obstant les fiebvres que jaij, comment et le reverendissime et nostre gouverneur se discontentent qu'ilz ne recoivent lettres ne gri quidem[d] de vous aultres, daultant plus que ne poves vous excuser ne par faulte de messagiers ne dargumentes, car et de l'ung et de l'aultre en aves asses eu et encoores aures principaellement; sij en suivre veulliens le pied par mes precedentes donné, asscavoir par Pierre Perre superintendent des massagiers. Nous avons icij aultant de messagiers, quil soit merveille et nous donne occasion davoir arriere pense ou que nesties encores venus en court, ou quil nij a nij penne nij encre nij pampier quil puijsse vous satisfaire. Mais certes je ne mocque point; lesdictz seigneurs sont en grande alteration et ne scavent que penser, daultant plus que tout le faict de ceste centiesme dependt de vostre poursuijte illecq, car tous les commissaris supercedent de comencher jusques a ce quils scauront par vous aultres sij devouront prendre le pied du

valeur des biens immeubles[e] selon la ferme diceulx. Et partant soijes ung peu diligent a faire ung sin[f], affin qu'on ne limpute a vous aultres la retardement du service de sa Ma.[té].

A tant monseur le pensionnaire Dieu vous maintegne Sa garde en vous, donnant ce que plus desires. De Middelburch le XXII[e] octobre 1569.

Embas estoit escript: Faictes mes recommandations a noz amis; et plus bas encoir: Tuus ut suus. Soubsigné Adrianus Prostius.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 281. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 225, nr. 237.

23 oktober, Brussel. – (Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen) geeft aan de prelaat van Middelburg en de edelen van Zeeland verslag van zijn onderhandelingen ten hove, en van de voorstellen die aan die van Vlaanderen en Brabant zijn gedaan.[3] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 266-267. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 225, nr. 238.*

26 oktober, Middelburg. – Philibert van Serooskerke stuurt de pensionaris (Roels) de bijgevoegde staat van de kosten van de wachten, en verzoekt hem aan te dringen op terugbetaling zowel daarvan als van de voorgeschoten 1800 lb.[4] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 274-274v (de staat is afgeschreven op f. 279-281). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 226, nr. 244.*

a *Hs.*: geassistreert.
b *Dit lijkt er te staan in het hs.; lees* Goeree.
c *In de marge:* Dachvaert. Gedaen in mijn absente deur mr. Adrian de Proost.
d *Aldus hs.*; *de betekenis van dit* ne gri quidem *is onduidelijk*.
e *Hs.*: immesbles.
f *Aldus hs.; wel te lezen als* signe.

1 De eerstvolgende rekeningpost die een dateringselement bevat, betreft de verzending van een brief gedateerd op 24 oktober.

2 In het register van de pensionaris is ook hetzelfde verzoek van de hertog aan de Staten van Vlaanderen ingeschreven, gedaan op 17 oktober en betreffende een petitie van 650.000 lb., waaraan in de marge is toegevoegd dat aan de Staten van Brabant 542.000 lb. gevraagd is (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 268-270v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 224-225, nr. 235).

3 Blijkens een aansluitende optekening (ibidem f. 281v) was in de brief een andere ingesloten: 'Il ij avoit encoirres unge lettre apart icij dedens enclosé, laquelle estoit escript cecij enquestes et rescripves sij les aultres Estats sont instance pour les villes pour non donner le Cme du cler revenu de leurs villes, car nos seigneures et maistres sont requis pour ce faire par les villes de Zeelande, et vullent estre les premiers, comme de raison. La superscription estoit ainsij: Au monseur le pensionnaire de prelaet et nobles de Zeelande, maistre Christophel Roels, a Bruxelles.'

4 Op 24 oktober schreef Christoffel Roels drie brieven vanuit Brussel: een verslag aan de heer van Wakken van de bijzondere commissies die deze aan hem had opgedragen (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 267-267v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 225, nr. 240); een verzoek aan Jacques de Gendt (commies ten kantore van de rentmeester Bewesterschelde) om hem het verschuldigde te willen zenden (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 267v-268. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 225, nr. 241); en een gelukwens aan Adriaan de Proost met zijn opdracht inzake de taxaties voor de aanslag van de 100e penning (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 268. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 226, nr. 242). Op 25 oktober bevestigde Jehan de Luythem namens de heer van Wakken vanuit Middelburg aan de pensionaris de ontvangst van zijn brief (van 23 oktober), en verzocht hij hem het bijgevoegde pakket te willen overhandigen aan de secretaris Cortewille en diens antwoord terug te sturen (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 273v-274. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 226, nr. 243).

5 Op dezelfde dag schreef Andries Coene (klerk ten kantore van de rentmeester Bewesterschelde) vanuit Middelburg aan de pensionaris met het verzoek de staat van de kosten van de wachten te laten kopiëren en hem een exemplaar te retourneren (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 274v-279 (f. 275-278 zijn niet geteld in het hs.). – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 226, nr. 245).

1893 1569 OKTOBER 27-30, [MIDDELBURG]

N.B. De aanvangsdatum van 27 oktober was op de voorgaande dagvaart afgesproken.

a *[Kort voor 24 oktober].*[1] *– De Raad van Financiën verzoekt de Staten van Zeeland de door hen verschuldigde 1000 pond, vervallen op 24 juni j.l, te willen overmaken.*[2] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 281v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 225, nr. 239.*

d *28 oktober, Middelburg. – Adriaan de Proost belooft aan mr. Christoffel Roels aantekening te zullen houden van wat er op de Statenvergadering gebeurt, en geeft hem nog enige argumenten om aan te dringen op wijziging van de ordonnantie op de 100e penning met betrekking tot de waardeberekening van de onroerende goederen.*

[*Opschrift:*] Au pensionaire. Adr. Proost.

Monsieur le pensionaire, jaij receu voz lettres et le contenu d'icelles bien entendu; et selon icelles je tiendraij noto de ce quil passera diffinitivement aux Estatz en vostre absence, moijennant que je puisse estre present et non ailleurs occupé. – – – *(volgen enkele nieuwtjes).*

Jaij ouij et leu voz lettres mais je naij pas en hors icelles mon contentement jaijdist, car il me semble (soubz correction) quilz ne font aulcune mention de la distinction des biens allodiaulx et feauldaulx, et telz semblables comme dismes et aultres. Et partant messieurs des Estatz estantz aujourdhuij assemblez pour resouldre sur la derniere proposition nont sceu riens faire, et leur sembleroit expedient d'escripre en court qu'ilz desirent estre supportez de ce faire jusques a tant que son Ex.[e] vous aura depesché. Car en cas que la derniere demande debvroit soirtir son effect selon le pied comme la premiere sentend d'estre levé, ceulx de Zelande paijeroient le quart de leurs biens, comme facillement poves conjecturer et calculer hors le contenu de la requeste. Neantmoins je ne scaij sur quoij deman la resolution tombera, mais jaij cecij vous voulssu[a] advertir pour vous en aijder, sil besoing trouvez avecq voz colleges lesdicts Estatz tiennent fort estrange que les aultres Estatz sont embouchez de vostre poursuite et ne scavent a quijl imputer et ne desirent estre les premiers qui feroient [b] . Trouvent aussij estrange quavez presenté la requeste des ecclesiasticques et hospotaulx etc., quant et quant la principalle neantmoins serez en particulier de tout advertij par expres messagier. Entretant faictez vostre debvoir quen puissez avoir resolution, car en toute Zelande les commissaires ne sont entrez en office ou besoing, veu qu'ilz ne scavent com[m]ent faire regler au faict des registres, asscavoir s'ilz doibvent faire le tax selon les fermes ou selon la valeur, et quilz ne desirent faire paine perdue avecq perte de temps et fraez superfluijs, ce que povez bien dire et declarer la ou il partient. Car le cas est tel, affin qu'ilz vous donnent meilleure audience ou du moings ilz veullent qu'on prend le pied selon le louaige qu'ilz le declairent, prenant le pied du denier XII au respect des allodiaulx, et des feaudaulx et leurs dependences le denier VIII ou aultre denier selon la valeur des biens, dont povez bien emboucher aulcuns sans touteffois dire ou declairer que avez commission pour ce faire ou remonstrer, comme aussi je naij nulle charge de vous escripre. Ains faiz seullement par forme dadvertence de ce que je feroijs illecq, moij mesme remettant la reste en vostre bonne discretion, et preudhomme.

A tant monsieur le pensionaire Dieu vous maintiegne en Sa protection, en vous donnant ce que plus desirez; apres m'avoir recommandé a vostre bonne grace. A Middelburch en haste le 28 d'octobre 1569.

Embas estoit escript: Tuus ut suus.

Il ij avoit encoires unge petite lettre cij enclose, contenant ce que s'ensuijt: Si la court nous veult en et par tout egaler tantes allodiaulx quen feauldaulx avecq les Brabancons etc., quelle face noz chiefs et leurs dependences de la mesme nature, quod ut utrisque sit eadem ratio.

La superscription estoit: A monsieur le pensionaire de prelat et nobles, maistre C. Roels, mon bon seigneur et amij, en court.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 292-292v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 226, nr. 246.

e *30 oktober. – De Staten (van Zeeland) besluiten om op 13 november opnieuw te vergaderen en dan nader te beslissen over de hun gedane propositie.*

[*Opschrift:*] Dachvaert. Gedaen in mijn absentie duer mr. Adriaen den Proost.

Op den XXX[en] octobris 1569 present deerweerde vader in Gode heer Nicolaes de Castra, bisschop ende prelaet van Middelburch, heer Anthoinis van Bourgoingen, heere van Wackene, Chatem etc., govenneur van Zeelant ende vanwegen zijne Ma.[te] representerende deerste edele van denselven lande, Simoen Cost burgemeester, Adr. van Campen secretaris der voorn. stede over derselver stadt, Job Claess. over die van Zierickzee, [c] Polderman burgemeester ende mr. Cornelis Mathijs over die van der Goes, mr. Pieter Resen zoo over die van der Tholen als last hebbende van die van Reijmerswale, alle tezamen representerende de drije Staten slandts van Zeelandt.

Es geresolveert dat de Staten andermael zouden vergaderen den XIII[en] des toecommenden maents van november, savonts in de herberghe alhier om sanderedaechs daeraen te resolveren op de poincten ende articulen hieraen volgende.

Erst oft men zal persisteren[d] bij den voet op huijden geraempt, ende den hertoge van Alve verthoonen de groote lasten ende grieven het landt van Zeelande overgecomen, zoo bij den inundatie ende subsequentie stormen ende onweder als deur de crancke negociatie ende handel boven alle andere de ingesetenen van dien gebeurt, ende noch duerende duer tcesseren van den zeevaert; ende dat hem gelieve in plaetsse van den 67.500 guldens bij hem geheijs[c]ht den Staten te laten volgen het ordinaris schot van 16 gr. steenschietens ende 8 gr. bij der breede op elck gemet staende ten vollen schote, tvrije medegaende, voor den tijt ende termin van zess toecomenden jaeren ingaende Andree [*30 november*] comende, ende daerenboven tauthoriseren deselve Staten t'augmenteren d'imposten nu loopende, ende bovendien opstellende zoo over de goede steden als ten platten lande gelijcke imposten als in den jare LXIIII geexpireert zijn, om met den penningen daervan comende te furneren vijftichduijsent guldens, Lichtmisse [*2 februari*] te betalen, geduerende dezelve zess jaeren; supplicerende hem daermede tevreden te wilen houden alzoo die van Zeelant noijnt zulcken ordinaris bede noch de Keijs. Ma.[t] noch oock de Co. Ma.[t] gegeven en hebben, ende dat zijne Co. Ma.[t] wel ende met goede redenen onderrecht zijnde van den sobre staet ende macht van deselve, zoo om zijn cleenheijt van den lande als van den armoede der ingesetenen in den nouvenale[3], de Staten van Zeelandt gesoullageert heeft ende hem met tordinaris schot alleenelijcken gecontenteert, ende de quote daer dandere van de Staten het landt van Zeelandt bovenmaten mede beswaert hadden gesuppleert van den zijne, te meer dat die van Zeelandt noijnt hem de nominale en hebben willen onderwinden maer ter contrarie daervan gep[r]otesteert ende acte genomen bij zijne Co. Ma.[t] geteijckent. Ende over sulcxs laten de Staten hun duncken dat de quoete bij dandere Staeten[e] buijten alle propoeste ende redene theurluijder laste gecontcipieert oft oock gestelt nijet en behoort te comen theurluijder prejudicie ofte achterdeele; dat zij behoorden wel t'ontstaen met dordinaris bede ende de voorn. imposten zonder te trecken in consequentie wat dandere landen wel gedaen moghen hebben, die van Zeelant ongehoort.

Ten tweeden oft de Staten nijet en gelieft te versoucken aen zijne Ex.[e] verdrach van den tweeden hondersten penninck op den voet als deerste zoude gecollecteert moghen zijn, want zijluijden onzeker zijn oft teijnde de ses jaeren Zeelant int geheele oft int deele zoo groot wesen zal alst nu jegenwoordichlijcken es, ende dat daeromme de Staten heurluijder consent van dobligatien te geven qualijcken zouden connen gedoen deur vreese heurlieder remboursement op den faillerende lande te recouvreren ende deur vreese van meer daerdeur bezwaert te worden, te meer dat wel notoir is zoo wanneer de vaste landen gevende zijn de honderste penninck dat alsdan Zeelandt soude geven de vijftichste[f], ende zouden mits

dien tweemael meer geven dan de vasten landen indien zijluijden dese tweede honderste penninck souden consenteren.

Ten derden oft de Staten willen persisteren in heurluijder requesten overgegeven te hove jegens de collectacie van den eersten hondersten penninck, ende iterative requeste overgegeven inhoudende breeder redenen van deerste requeste met confutatie van de argumenten die de gedeputeerde laest te hove geweest hebbende aldaer moghen gehoort hebben, oft dat zijluijden willen toelaten dat de collectacie van denzelven hondersten penninck zal gebueren ende gelicht werden op den voet van de verhuijrijnge ofte bepachtinge van den onroerenden goederen naer advenant den penninck XXII, alle naer uuijtwijsen van den ordonnancie van den hertoge van Alve oft[g] faict van denselve collectacie gedaen publ[i]ceren, hoewel die qontrarie es de propositie ende tconsent van de Staten op denzelve, ende te zeer lastich ende prejudicabel den landen ende gronden van Zeelant ende bijsonder dambachten, leenen ende tgundt daervan dependeert, als maelrije, vogelrije, visscherije etc.[4]

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 282v-283v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 226, nr. 247.

a *Aldus hs. voor* voulu.
b *Hier een onduidelijk afgekort woord* lepont *hs.*
c *Hs. hier een spatie.*
d *Hs.*: prersisteren.
e *Hs.*: staelen.
f *Hs.*: vijstichste.
g *Aldus hs.; wel te lezen als* opt.
1 Uit de marginale aantekeningen blijkt dat de brief op 24 oktober was ontvangen, bij afwezigheid van de pensionaris: 'Ontfangen in mijn absente. Recepta XXIIII octobris 1569.'
2 Blijkens het opschrift betroft deze schuld de Staten van Walcheren: 'Aus Estats touchant mille l[i] veres restantes par les Estats de Walcheren'.
3 Nouvale: de novale landen.
4 In het register volgen hierna f. 283v-291 de staten van de ordinaris bede en de grote imposten van Bewesterschelde en de ordinaris bede van Beoosterschelde, weer met in de marge de aantekening van pensionaris Roels 'Gedaen in mijn absentie'.

1894 1569 NOVEMBER 13-17, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

N.B. De datum van 13 november was op de voorgaande dagvaart afgesproken.

a 3 november. – De hertog van Alva, gouverneur en kapitein-generaal, verzoekt aan de Staten van Zeeland om de opbrengst van de 100e penning aan de rentmeesters van Zeeland Bewester- en Beoosterschelde te willen voorschieten.

[*Opschrift:*] Don Franando Alvares de Toledo, ducq dAlva, marquis de Coria etc., lieutenant gouverneur et capitaine general des paijs de parde[ca].

Treschiers[a] et bien ames. Comme il est trouvé convenante et necessaire pour le service de sa Ma.[té] d'avoir quelque bonne et competente somme d'argent comptant avant l'escheance des termes contenuz es ordonnances que sur la collectacion du C[Me] denier pour vous, comme representans les Estats de Zelande, nagueres accordé a sa Ma.[té] sont esté publiez a ceste cause, navons trouvé meilleur expedient entre aultres que de vous escripre que veulliez entendre et ordonner a voz recepveurs que apres quilz auront faict estat de toutes les rentes assigneez et hijpothecquees sur vous, ilz aijent a paijer et avancher es mains de recepveurs des aijdes de Zelande Bewest- et Beoisterschelt tout ce que porte le C[Me] denier desdictes rentes dont ilz sont chargez promptement et en ung coup, sans eulx arrester ausdicts termes de paiement speceffiez esdictes ordonnances, et mesmes le plustost que sera possible, du moings devant le Noel prochain; en quoij puisque vous nij personne prejudicé, actendu que

le tout se pourra et debvra rabattre aux rentiers au premier paiement, quilz leur auront a faire de leurs rentes. Et que les affaires de sa Ma.[té] par ce moijen pourront recevoir grand advanchement, esperons[b] que ne serez en ce defaillans, mesmes au regard que ladicte anticipacion se faict pour oeuvre sij advantagieulx que pour le licentiement[c] des gens des guerre qu'entendons faire, desquelz lon se pourra passer; dont vous avons bien voulu advertir affin que de tant plus tenez la main et enchargez vosdicts recepveurs receptivement que en conformité de nostre desir ilz se aijent a conduire et furnir lesdicts deniers es mains desdicts recepveurs des aijdes, en prenant deulx leurs lettres et quitances pour leur acquict.

A tant treschiers et bien amez nostre Seigneur vous ait en garde. De Bruxelles le IIIe jour de novembre XV[C] soixante neuff.

Subsigné: Ducq dAlva, et embas: J. Gilles. En dors estoit escript: A noz treschiers et bien amez les Estatz du paijs et conté de Zelande.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 291-291v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 227, nr. 249.

[*Opschrift:*] Memorie voir den gecommitteerde der stede van der Goes ende onder alle behoerlicke correctie geadviseert bij den heeren burchmeesters ende scepenen derselver stede, tsamen collegialiter vergadert zijnde up de peticie van de 67.500 ponden van 40 g. bij den hertoge dAlve laetstmael van den C.M.[t] wege up tlandt van Zeelandt gedaen te werden. [*Marge:*] 13[a] novembris 1569.

Om te adviseren bij die van der stede van der Goes wat middelen men aldergevuegelijcxt soude moghen vinden tot dienste van zijne Ma.[t] ende der gemeene welvaert bequaem, bij dewelcke men soude mogen opbringen ende furniren die geheijsschte bede van zevenentsestichduijsent ende vijfhondert ponden van 40 grooten Vlaemscher munte het pont tsjaers, ses jaeren lanc geduijrende, in de propositie gespecificeert nu op den XIX[en] octobris laestleden bij mijn heere van Wackene, Catthem etc. (duer last van den hertoghe van Alve als stadthouder, gouverneur ende capitein generael van onsen aldergenadichsten heere den coninck in den landen van herwaertsovere) den Staeten van Zeelant voorgehouden, soe verclaeren dieselfde van der Goes voor haerluijder advijs: ten eersten dat men soude moghen vercontinueren den impost van den wijnen ende bieren over tgeheele platte landt van Zeelandt, mitsgaders den impost van de maellerie ende het slaen van den beesten binnen die steden van den voorn. lande, sulcx als die nu jegenwoordelijcken cours ende loop heeft, sonder denselfden impost te verhoogen ofte te augmenteren in eenigher manieren. Ten tweeden soe verclaeren oick dieselfde van der Goes voor haerluijder advijs als het alderrechtvaerdichste ende egaelste middel (alsoe een ijgelijck ende niemandt uuijtgesondert verobligeert ende schuldich es ex ęquo et bono gelijckelijcken ende uniformelijcken die Co. M.[t], onsen natuerlijcken prince ende landtsheere, met lijff ende goet bij te staene, principalijcken int defenderen ende beschermen van ons ende ons vaderlant) dat men soude moghen schieten 8, 9 ofte 10[d] g. op elck gemet lants heemelsbreede, egheen uuijtgesondert, gelegen binnen den graefschepe van Zeelandt, zulcx als men bij authentique overloopers van elcke parochie nae juste calculatie soude mogen vind[en] te behooren. Welcke voors. twee middelen genouchsaem ende te vollen opbringen souden die voorn. bede, ende over sulcx [e] nodeloos den schaemelen landtman swaerder te belasten met hooger ende meerder impost noch den geerfden van den voorn. lande van Zeelandt met hooger ende meerder geschot.

Ende aengaende den hondersten penninck, dewelcke over zes jaren bij der Co. M.[t] begeert werden: dat die van der Goes voirs. dairinne wel consenteren, midts dat men tlandt ende allen andren goeden alsdan taxeren zal zoe men die dan ter tyt in waerden vinden zal.

Ende dit al onder conditien ende reservatien dat die van der Goes voirs. verstaen indien eenige andre landen eenige diminutien oft verminderinge van der principale beede continueren ende vercrigen, dat zy van negeene argere oft andre conditien dan dandre

landen geacht ende gehouden zullen werden, mair oick ten advenante van dien mede dim[inu]ueren zullen.

Aldus geadvyseert ende eendrachtelicken geaccordeert by den voorn. heeren burchmeesters ende scepenen der voirs. stede van der Goes up den XIII[en] dach van november int jair XV[C] negenentsestich. Oirconde myns hanteyckens hierover gestelt als secretaris derselver stede, bij laste van den voirs. heeren. Onderteijckent: J. Valck.

Hier waren over ende present beyde den burchmeesters, Jasper Jasperss., Jan Mertss., Cornelis Adriaenss., meester Cornelis Matijss., Jacop Harrenss. ende Gillis Snoods.[f] scepen, die alle tsamen accordeerden, [g] Geert Janss. Backer, die van andren advyse was, midtsgaders Marinus Anthonis [h], dewelcke by rapporte van meester Cornelis ende Jacop Harrenss. rapport mittie voirgenoemde heeren in tgene des voirs. oick mede accordeerde.
– *GA Goes, Oud stadsarchief nr. 3555.*

c *De aanwezigheid op de onderhavige dagvaart van gedeputeerden van de steden Goes en Tholen blijkt op de vergadering nr. 1894: zij hadden geen last in te stemmen met het op 17 november door de Staten gedane voorstel (zie hierna).*

d *17 november, Bisschopshof te Middelburg. – De Staten van Zeeland dragen Christoffel Roels, raad en pensionaris van Prelaat en Edelen, op om ten hove de bezwaren van de Staten tegen de ordonnantie op de 100e penning duidelijk te maken, en te verklaren dat de Staten in plaats van de gevraagde bede van 67.500 gulden per jaar gedurende zes jaren bereid zijn voor dezelfde periode de ordinaris bede van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet toe te staan, en bovendien jaarlijks 25.000 gulden op te brengen, te vinden uit de heffing van imposten.*

[*Opschrift:*] Instructie voor Cr. Roels, raet ende pensionaris van de Prelaet ende Edelen van Zeelant, van tgene hij te hove te verthoonen heeft van sommige saecken den lande van Zeelant aengaende, geresolveert op den XVII[en] november XV[C] LXIX in de generaele vergaderinge van den Staeten desselffs lants.

Ierst dat men iterativelijck Staetsgewijse te hove bij requeste verthoonen sal het groot prejuditie, grieff ende enorme lesie den lande van Zeelandt toecommende bij de ordonnancie onlancx gepubliceert opt faict van den hondertsten penninck, bij dewelcke tlant van Zeelant geestimeert ende gestelt wordt naer advenant den penninck XXII van tzuijver van de onroerende goeden, daer de propositie ende middelen van dijer mettet consent van den voorn. Staeten daeroppe gevolcht maer en vermellen van de estimatie van de waerde van deselve goeden; dat men daerom versoucken sal aen sijn Ex.[ie] gevolght te mogen werdden in de estimatie van de voors. C[e] penninck de voors. propositie ende middelen van dijer mettet consent voors., oft tenminsten dat tzuijver comende van de huijre oft pacht van de voors. onroerende goeden in Zeelant gelegen gestelt mach wordden op eenen sekeren voet ende mindere estimatie, nae de natuere van dijen, te weten van de allodiale goeden naer advenant den penninck XII, ende van de quade Zeeuwsche leenen den penninck VIII oft IX, ende van de thienden den penninck X oft XI, ende van den ambachtsheerlicheden naer advenant den penninck VII ende een halff, conform der keure; ende dit noch soo wanneer de Co. Ma.[t] zijne ordinaris bede oft schot aldaer soude lichten, want anderssints dese ambachtsheerlicheden geen goet weerdich en sijn, solverende bij deselve requeste sekere argumenten in deselve appostille van den XXII[en] van october lestleden gestelt op hunlieder requeste, te weten dat de Staten van Zeelant geen merckelijcke redenen en souden hebben om clagen, deducerende daerom d'onsekertheijt van den lande ende tperikel van zee, stormen ende winden die tlant voors. subject is ende continuelijck mede strijdt ende oirloght.

Ten voors. daghe zoe heeft mijn eerweerdige heere de bisschop van Middelburch den Staten van Zeelant geinsinueert tot decharge van zijnder conscientien ende sijnen

ondersaeten, ende in teecken van obedientie die hij den stoel van Roomen schuldich is, midtsgaders opdat eenen ijgelijck toesicht neme nijet te incorreren in den ban daerdoor gestelt [te] incorrerene, hoe dat hem ter kennisse gecomen is sekere appostolicque bulle gepubliceert bij den alderheijlichsten vader [i] in Gode den paus van Roomen Pius quintus van dijen name, in cena Domini, daerbij eenen ijgelijcken verboden wert te consenteren ende advoijeren eenige nieuwe impositien op de geestelijcke goeden, derwelcker hij van sijnder conscientien wegen ende sijnen ondersaeten, ende om te eviteren den ban zoo voors. is daertoe te incorreren, genootsaect is te obedieren ter tijt toe hem gebleken sij van de concessie van de lichtinge van de voors. hondertsten penninck over de geestelijcke goeden der Co. Ma.[t] bij sijne heijlicheijt gegeven; dwelck mijne eerweerdigen heer voorts versocht heeft aende voors. Staten zijne Ex.[e] te willen te kennen te geven, zoo oock deselve Staten geresolveert ende geaccordeert hebben tselve te doen.

Ende aengaende de propositie ende petitie den XIX[en] van october lestleden bij mijne heer van Wacken, governeur etc., van den Ma.[t] wegen gedaen, te wetene van 67.500 guldenen tsjaers voor sesse naervolgende jaeren ende van eenen anderen hondersten penninck te lichtene op de obligatie van den Staten naer luijt van de voors. propositie, es geresolveert ende geconsenteert, zoo zij consenteren mits desen, dat men in plaetse van de verschreve 67.500 guldene tsjaers sesse jaeren lanck geduijrende zijn Excellentie presenteren zal [j] voor den tijt van sesse versochte jaeren de ordinaris bede van 12 grooten steenschietens ende 8 grooten bij der breede op elck gemet lants staende ten vollen schote, tvrije medegaende, in alder vormen ende manieren als die van ouden hercomende in Zeelant cours gehadt heeft, beloopende over Bewest- ende Beoistersche[l]t zoo over de landen in esse[1] wesende als andere geinundeerde landen ontrent 53.000 guldene [k], ende dewelcke de Staten voors. jegenwoordelijck weerdich houden ende estimeren boven de geinundeerde, uuijtgeslagen ende uuijtgeladen landen, met oock de gratien bij zijne Ma.[t] diverssche quartieren ende oock eenige geestelijcke persoonen uuijt groote nootzakelijckheijt geaccordeert ende zonder welcke gratien die voors. bede commen soude tot [de] somme van[l] 25.000 guldenen tsjaers suijver gelts, voor welcke somme zij Staeten consenteren de zijne Ma.[t] deselve ordinaris bede te laten volgen voor den voors. tijt, oft zijn tevreden de voorn. [M] bede op denselven voet ende tijt[n] aen hen te houden, mits responderende jaerlicx de voorn. 25.000 guldene tzijnen Ma.[t] prouffijte, behoudens eenen ijgelijcken zijn recht in de voorn. bede competerende, ende bijsondere dat van den voorn. 25.000 guldene tsjaers jaerlicx affgecort zullen worden alzulcke lasten, costen ende ongelden als van allen[O] ouden tijden van deselve ordinaris bede tot lants dienste gewoonlijck zijn geweest affgecort te worddene;

hierenboven presenteren de voors. Staten zijne Ma.[t] andere 25.000 guldene tsjaers, makende tzamen 50.000 guldene suijvers gelts, oock voor de versochte sesse jaeren, welcke andere 25.000 gulden zij Staten begeeren te mogen vinden ende lichten bij de imposten zoo ten platten lande als binnen de steden aldaer[p], te wetene dat binnen de vrije steden ende andere plaetssen mette steden contribuerende van elcke ame Dorts, Reijnsche oft Spaensche wijnnen gelicht zouden worden 3 s. 4 d. Vlaems, van alle Fransche wijnen naer advenant dame Dorts een schellinck 8 grooten, dat alle bieren binnen den voors. steden van 16 st. ende daerondere souden vrij sijn van impost, ende dat men van bieren boven 16 s. tot 24 st. excluijs zoude geven 3 groote, ende van bieren van 24 st. tot 30 st. excluijs 4 d., van bieren van 30 st. tot 40 stuvers excluijs ses gr., van bieren van 40 st. tot 50 st. excluijs 9 grooten, ende van alle inlantsche ende uuijtlantsche bieren van meerder prijs 12 grooten, ende ten platten lande van elcke ame wijns thien schellingen gr. Vlaems, van het inbrouwen dobbelbier ende alle andere bieren over zee commende twee schellingen zes grooten, van elcke tonne cleijn bier den huijsman voor zijn provisie 8 gr. ende den tapper 12 gr.; van tslaen van de hoorne beesten zoowel binnen de steden als ten platten lande voorn. van eenen osse oft koe van vier jaeren ende daerboven 12 grooten, die daeronder sijn als van drije jaeren 8 gr., van een winter[q] vier gr., een calf twee gr., een schaep 2 d.[r], een lam eenen gr., een vercken 3 d., te betalene de voors. imposten van de beesten bij degene die de voorn.

beesten slagen souden; van elcken sack terwe gemaelt in de steden oft die blijft gemaelt gebrocht binnen den lande twee gr., van mastaluijn[2] ende rogge een gr.;

authoriseren de voorn. Staten op de collectacie van deselve imposten te moghen maecken ende dresscheren sulcke ordonnantien, moderatien, condicien ende restrictien dienende tot verhuijringe ende lichtinge van deselve imposten als naer gelegentheijt van der saecken bevonden zoude wordden te behooren, insgelicx te mogen meerderen ende minderen de voors. imposten zoo zij bevinden zullen van noode te wesen[s] tot furnissemente van de voors. geaccordeerde somme nae de gelegentheijt des tijts[t], onder expres bespreck dat dierste jaer van betalinge van de voors. somme wesen sal in augustio tzeventich volgende de begeerte van zijne Ex.[cie] ende om dienste van zijne Ma.[t] te advancheren, affcortende niettemin[u] ierst de leeninge zijne Ma.[t] gedaen in martio[v] XV^{C} LXVIII van 25.000 guldenen mettet fret oft cours van dijer ende van de renten daeroppe vercocht metten cours van dien[w], volgende de brieven van indempniteijt den voorschreven Staten van[x] de Ma.[t] dienaengaende verleent, ende van gelijcken oock affcortende de assignatien ende ordonnantien bij den hove den voors. Staten gegundt ende competerende.[y]

Ende aengaende den tweeden hondersten penninck bij zijne Excellentie versocht te lichten na de voors. sesse jaeren, oft indien noot zij binnen den sesse jaeren mits overgevende obligatien naer luijt van de propositie, es geresolveert dat men van deselven verdrach versoucken sal, overmits diverssche grieven ende zwaricheden die de Staten voors. bevinden in de collectacie van den eersten hondersten penninck, daeroppe alsnoch nijet versien noch geredemieert en is, dat men daerom verthoonen ende gelooven sal zijne Ex.[e] tot allen tijden in cas van invasien van vijanden bij te staene gelijck goede subjecten schuldich zijn te doene; biddende zijn voors. Ex.[e] de voors. presentatie[z] over danckelijck te willen ontfanghen, aengesien de onzekerheijt ende armoede van den lande ende sobre neeringe die alsnu daer is doort sluijten van der zee, ende voorts henluijden te verleenen acte[aa] van acceptatie ende van nonprejudicie van de keuren, previlegien, costuijmen ende andere re[ch]ten van Zeelant.

Aldus gedaen in tbisschops hoff van Mijddelburch, tot Mijddelburch voors. ten dage ende jare als boven. Onderteeckent: N. Castro ende vanwegen mijn heere van Wackenen als ierste edele Adr. de Proost, vanwegen die van Middelburch Adriaen van Campen, vanwegen die van Ziericzee L. Livis[bb], vanwegen die van Reijmerswale Willem Oliphant.[2]

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 293-295v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 227, nr. 251.

[*Opschrift:*] Memorie van de Prelaet ende Edelen van Zeelant bevonden op de ordonnantie gestelt op den collectacie van den C^{en} penninck onlancx gepubliceert, mitsgaeders op de appostille van den XXVII^{en} october lestleden bij den hertoge doen stellen op zekere requeste van de gemeijne Staten desselffs lants.[3]

Eerst dat men om de groote lasten ende grieven het landt van Zeelandt overgecomen, zoo bij de inundatien ende subsequente stormen ende onweder als door de crancke negociatie ende handel van coopmanschap, alsnoch duerende door tcesseren van der zeevaert, dingesetenen van dien boven alle andere belast zijnde wel behooren verlicht te worden in de collectacie van den hondersten penninck, mits betalende de weerde van de onroerlijcke goeden aldaer gelegen volgende de propositie ende tconsent daeroppe gevolcht, oft tenminsten tzuijver van de heuijre van deselve goederen modererende (volgende den voet van de voors. ordonnantie), te wetene de allodiale goeden nae advenandt den penninck XIIe oft XIIIe, de thienden den penninck X^{e} oft XIe, de leenlanden den penninck VIII oft IX. Ende aengaende dambachtsheerlicheden: zoo wanneer de ordinaris bede daerover gelicht wordt volgende de keure ende recht van Zeelant, zoo is de waerde van dien genouch bekendt dat de proufijten van dijen staen te lossen aen den Ma.[t] den penninck seven ende een halff, behouden dat dambachtsheeren daerenboven noch volgen trecht van de maelrije ende visscherije; ende

zoo wanneer daer geen schot wesen en zoude, zouden de ambachtsheerlicheden erger wesen dan goet als geen prouffijt daeraff comende.

Item te deduceren de inegaliteijt van desen lande mette vaste landen, te remonstreren dat de leenlanden ende thienden concurrerende mette landen in vaste lande gelegen op den voet van de huijre genomen naer advenant den penninck XXII zouden betalen ontrent den XL[en] penninck ende de allodiale goeden den L[en], ende mitsdiene blijct het ongelick daerdeure den voors. landen toecommende dat nijet mogelijck en is sommige landen als Schouwen, Walcheren en meer andere te onderhouden sonder gratien welcke alsnu affgeslagen wordden; dat in de voors. landen somige corten jaeren herrewaerts gevallen sijn groote grontbrexemen ende inundatien ende aperent noch zijn dagelijcx te geschieden.

Dat tlant zoo beswaert zal zijn met tfurnissement van de bede van den hondersten penninck datter geen penninck blijven en zullen om waterpenningen, dijckgelt te betalen ende mitsdien apperente inundatie volghen zal oft zulcken excessijve cost dat men tlandt nijen en zal moghen houden, temeer dat de commoditeijt van vercopinge van renten benomen wordt int souccoureren van de lasten van den lande, daerdoor commen sal de destruijctie nijet alleene van Zeelandt maer van alle dese Nederlanden.

Te deduceren den quaden ougst ende saijtijtdt, dat in Zeelant derde part van den lande nijet besaijt en is ende dat daerom de pachters nijet en zullen connen verschieten den C[en] penninck; ende indien men bij executie wilt procederen, zijluijden zullen moeten verloopen ende de dijcken onbedijckt ende de pachten ombetaelt blijven. Te deduceren de [cc] van de apostille van zijne Ex.[e] ende die te debateeren[dd].

– *Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 295v-296v.*

a *Hs.*: Tresicsies.
b *Lezing van dit woord twijfelachtig vanwege onduidelijke correcties hs.*
c *Aldus hs. voor* licenciement, *'afdanking'.*
d *Verbeterd uit* 8, 9, 10, 11 ofte ten hoochsten 12 *hs. Onder de tekst staat ter verklaring:* Ende die elf ende 12 grooten zijn bij angeven van meester Cornelis voirs. [*mr. Cornelis Brune, secretaris*] naderhandt gediminueert ter ordonnantie van den heeren, niet up de 8, 9 ende 10 grooten.
e *Hier ontbreekt mogelijk het woord* niet *hs.*
f *Lezing onzeker hs.*
g *Hier een onleesbare afkorting (misschien* preter?), *geschreven boven het doorgehaalde* mitsgaders *hs.; de betekenis zal iets als 'behalve' moeten zijn.*
h *Hier de letters* d[.]e, *waarschijnlijk doorgehaald hs.*
i *Hier* vader *herhaald hs.*
j *Vanaf hier is de tekst grotendeels gelijk aan een deel van de propositie van de Staten (zie onder nr. 1895, de afwijkingen met deze andere tekst worden in de noten gegeven.*
k *Hier* sjaers *in de andere tekst.*
l *De woorden* ende zonder – – – somme van *aangevuld uit de propositie.*
m *Hier* ordinaris *in de propositie.*
n *De woorden* op – – – tijt *ontbreken in de propositie.*
o Allen *ontbr. in de propositie.*
p Aldaer: aldus *in de propositie.*
q Van een winter: van een schaep een een winter *in de propositie.*
r Een schaep 2 d. *ontbr. in de propositie.*
s Insgelicx – – – wesen *ontbr. in de propositie.*
t Nae – – – tijts *ontbr. in de propositie.*
u Niettemin: daeroff *in de propositie.*
v Martio: maijo *in de propositie.*
w Metten cours van dien: *ontbr. in de propositie.*
x Van: by *in de propositie.*
y *Hier eindigt tekstovereenkomst.*
z *Hs.:* pnbtatie, *waarboven twee afkortingsstrepen.*
aa *Hs.*: actie.
bb *Lezing onzeker hs.*

cc *Hier lijkt een woord weggelaten.*
dd *Lezing van dit woord onzeker, vanwege een onduidelijke letter die als* t *is opgevat.*
1 In esse: in goede staat.
2 Masteluin: een mengsel van rogge en tarwe.
3 Deze ongedateerde memorie volgt in het register direct op de voorgaande instructie.

1895 1569 NOVEMBER 25, MIDDELBURG
e *25 november, Middelburg. – De Staten van Zeeland verzoeken de Grote Raad te Mechelen uitspraak te doen in hun zaak tegen Adriaan Ruytinck.*

[*Opschrift:*] Aen mijnen heer de president ende Raedt van Mechelen.

Mijn heeren. Alzoo wij aldaer voor uwe Eer. hebben hangende indecijs zeker proces tegens eenen Adriaen Ruijtinck ende zijnen erffgenamen, over langhen gefurneert, ende dat nijettegenstaende het vervolch ter uuijtinge van denselven ter diffinitiffven toe gedaen wij alnoch nijet vercregen en hebben, daerom es ons ernstelijck begeeren dat uw E. ten vervolghe van onssen pensionaris Christophel Roels zoo daerinne willen beneerstighen dat wij hoe eer hoe liever moghen geraecken tot ons goet recht ende uuijtspraecke desselfs; want boven den dienstt ende vrientschap die men daerbij doen zal zommighe van den voors. erffgenamen, die hierduer nijet en connen geraecken tot scheijdinge ende deijlinge, soo zullen wij uwe Eer.[den a] hieraff zonderlijngen bedancken ende naer ons vermogen bekennen den dienst ons ende den lande van Zeelant gedaen, nu principalijck in desen benouden tijt, opdat wij ons moghen behelpen metten onsen ende der Ma.[t] bijstaende in zijne nootelijcheijt.

Dat kenne Godt, die deselve gespare in gesontheijt ende een salich leven. Uuijt Middelburch desen XXV[e] van november XV[C] LXIX.
Onderteeckent: Die alle uwe E. vrienden ende dienaers de Staten van Zeelandt op hunne laetste vergaederinge: Mastro[b], Anthonie de Bourgoingne, A. Campen, J. Claes IJemantss., Job Willemss.[c] Goeree.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 244-244v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 228, nr. 254.

[Tussen 17 en 29 november]. – De Staten van Zeeland bieden aan om in plaats van de gevraagde zesjarige bede van 67.500 gulden per jaar de ordinaris bede gedurende zes jaren te verlengen en bovendien jaarlijks een som van 25.000 lb. op te brengen, te vinden uit de heffing van de imposten.

[*Opschrift:*] Antwoorde op de propositie van zyne Ex.[ce] ende petitie van 67.500 guldens tsjaers, sesse jaren lanck geduirende, by mynen heere van Wacken gedaen den XIX octobris.[d]

Om vanweegen prelaet, edelen ende de gemeene steden van Zeelant, tsamen representerende die drije Staten slants voors. te beantwoorden die propositie den XIX[en] octobris de generale Staten desselfs lants binnen Middelburch bij mijn heere van Wacken, gouverneur van denselffden lande van sconincx weegen gedaen, nopende de 67.500 guldenen tsjaers, sesse jaren lanck geduirende, ende den hondersten penninck teijnde van deselve gelicht te werdene over Zeelant op den voet al die int jaer LXIX gelicht sal werden, ende het overgeven van de obligatien in deselffde propositie breeder begrepen, seggen die voors. Staten dat volgende die nature ende uijtgeven van den graefschappe van Zeelant den grave noijt eenige ordinaris beede geeijscht en heeft dan by den gemete, ende volgende die keure van Zeelant, ende soude oock anderssins niet vermoghen te heijschen als het landt zulcx uytgegeven ende die gemeene ambachsheeren vercocht ende telcke van de lossinge vernieut zynde, uijt crachte van dewelcke deselve ambachsheeren hebben vercregen trecht, title ende possessie om dordinaris bede t'ontfangen over zulcke landen ende gronden van

erffven als binnen heurlieder ambachten oft heerlicheeden gelegen sijn, uytwijsende sgraven bouck genaempt die steenrolle, ende dat daromme zijluijden in reverentie van den eedt die zijluijden der Co. Ma.t ende den lande gedaen hebben van de keure ende privilegie van den lande te onderhouden, ende wel wetende dat zyne Co. Ma.t van gelijcke gedaen heeft, niet wel denselven voet enen souden connen veranderen sonder heure conscientie daerdoor grotelicx te belasten; niettemin aensiende den noot daerinne zijne Ma.t hem alsnu is bevindende, sijn tevreden zijne Ma.t te consenteeren ende consenteeren mits desen voor den tijt van sesse versochte jaren die ordinaris bede van 12 grooten steenschietens ende 8 grooten bij der breede op elck gemet lants staende ten vollen schote, tvrije medegaende, – – – *(De volgende omschrijving van de bede en van de heffing van imposten tot een hoogte van 25.000 gulden, is vrijwel identiek met de tekst van de instructie voor de pensionaris d.d. 17 november; zie onder nr. 1894, alwaar de inhoudelijke tekstvarianten in de noten worden gegeven.)*

In twelck doende laten de Staten hen duncken dat sij meer dan genoech ende boven heurlieder macht consenterende sijn, gemerck[t] zijluijden noyt andere ordinaris bede noch grootere gehadt en hebben dan van 12 grooten steenschietens ende 8 bij der breede zonder meer, daermede oock die Co. Ma.t, wel weetende die armoede van Zeelant ende den cleijnen nombre van gemeten dattet groot is, hem gecontenteert heeft in de nouvennale; ten welcken die van dandere Staten hen dijes onderwonnen hebbende (als die van Zeelant geensins gedaen en hebben, maer ter contrarie geprotesteert) deselve gestelt hadden ende getauxeert tot 61.000 guldens tsjaers, maer die Co. Ma.t wetende als boven die gesteltenisse van den lande van Zeelant, heeft dandere van den Staten afgeslagen heurlieder taux op Zeelant geset, ende mette voorn. Staten van Zeelant tevreden geweest met de voorn. ordinaris bede alleenlijcken, als zij hoopen dat zijne Ex.tie alsnu oock sal doen, temeer de Staten boven die voorn. ordinaris bede hen tevreden sijn belast te houden mette voorn. imposten de voorn. sesse jaren lanck geduerende, in der vougen dat die voorn. Staten noijnt gehoort noch geweten en hebben dat de Keijs. Ma.t noch zijn edele voorsaeten zulcke ordinaris bede geconsenteert is geweest; is nochtans warachtich dat alsdan tlant van Zeelant ongelijck meerder ende beeter is geweest dant nu is, ja dat men bethoonen zal bij calculatie van de geinundeerde landen ende plaetsen dattet lant voorrn. tzedert wel tderde paert gemindert is, ende dattet alsdoen met egheen andere ofte meerdere taux van beede belast en is geweest dan die jegenwoordige bede en is; dewelcke daromme wel behoirde naaer advenant dattet lant geinundeert is, oock gemindert ende verandert te wordene, temeer dattet voorn. lant van Zeelant naer de nouvennale altois belast is geweest mette voors. ordinaris bede den tijt van drije jaren meer dan alle andere landen ende Staten van desen Nederlanden, die den voorn. tyt geduerende vrij, quijt ende ontlast sijn geweest van eenige contributien ende extraordinaris lasten, welcken tijt van drije jaren tsamen accumelerende ende repartierende over de versochte sesse jaren met dese jegenwoordige presentatie, daerinne begrepen de gratien bij zijne Ma.t tot noch toe gegeven, sal bevonden worden meerdere somme bij de voorn. Staten zijne Ma.t gepresenteert ende geconsenteert te syne dan men alnu is eijschende, sulcx dat zijne Ma.t hem wel behoort tevreeden te houden mette voorn. presentatie ende consent van de voorn. Staten, ja dat meer is, men sal bevinden dat gheen van de innegesetenen van de andere landen, hoedanich die oock connen ofte moghen weesen, zulcke excessiven last sullen dragen als dingesetenen van Zeelant bij desen consente sullen doen, gemerckt elck bundere lants bij de ordinaris bede voorn. van 12 grooten steenschietens ende acht grooten bij der breede sal moeten betalen dertich stuvers van den bundere ten proffijte van zijne Ma.t, boven dongelden van de waterpenningen, dijckpenningen ende diergelijcke nootelijcke oncosten die geschoten, gelicht ende betaelt worden tot conservatie van den lande ende dycken, hetwelcke eenen grooten excessiven last is ende noynt in eenige landen van herrewaertsover geuseert, die nochtans verre beter, propicer ende zeekerder sijn ende meer geldende, soo in coope als zuijvers in pachte, ende nochtans ongelijck min geven in regarde van desen hondersten

penninck; versoeckende daromme dat zijne Ex.[tie] metten selven consente sulcx als boven gelieve hem tevreeden te houden.

Ende aengaende den[e] hondersten penninck ende obligatien in de voors. propositie begrepen, seggen die voors. Staten dat alzoo zij henluijden bij den eersten hondersten penninck grotelicx beswaert vinden ende dat zij tot dijen fijne gedient hebben van de remonstrantie ende requeste, dat zij begeeren van denselven verdrach, waerinne zijne Ma.[t] egheen interresten hun gelijden, gemerckt de collectatie van den versochten hondersten penninck eerst heuren cours soude hebben teijnde van de sesse jaren, ende gevende den C[en] penninck als die ordonnancie onlancx gepubliceert vermelt ende uytdruckt, en souden die van Zeelant niet alleenlijck betaelt hebben den C penninck laest geconsenteert, maer oock geanticipeert desen [f] versochten C penninck om redenen breeder ende int lange bij heurlieder remonstrantie verhaelt, gedresseert jegens theffen van den voors. C penninck volgens d'ordonnantie onlancx gepubliceert, aen dewelcke zij hen mits desen refereren; en can daromme zijne Ex.[tie] gheen interrest over die van Zeelant gepretendeeren ter cause van het versochte verdrach, noch oock van den consente van de obligatien bij de propositie begheert als ten vollen betaelt hebbende; presenterende niettemin indien eenige onversieninghe lasten ende invasien dese Nederlanden daerentusschen souden moghen gebeuren (des Godt verhoede), zijne Ma.[t] met lijve ende goede bij te staen als heurluder voorsaten gedaen hebben, ende niet en twijffelen ofte die nacommelingen sullen oock van gelijcke doen, latende die verlichtingen ende beswaernisse van dijen dengheenen die dat in tijden sal moghen concerneeren.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 303-305v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 227-228, nr. 253.

a *Hs.*: Eeer.den.
b *Aldus hs. voor* N. Castro.
c *Lezing onduidelijk vanwege verbeteringen in de letters* ob *en* W *hs.*
d *In de marge:* Met dese antwoorde sijn die gedeputeerde te hove geweest, maer en is niet geexhibeert, overmits die dessentie van die van der Goes int consenteeren van der geheele somme, te vinden hemelsbreete te schieten 9, 10 ofte meer grooten opt gemet, ende bij de loopende imposten.
e *Hs.*: in, *voorafgegaan door een onduidelijke vlek.*
f *Hier* desen *herhaald ms.*

1896 1569 NOVEMBER 29-DECEMBER KORT NA 16, MECHELEN-BRUSSEL

N.B. Voor het vervolg van deze vergadering zie hierna nr. 1898.

a *20 november, Tholen. – Burgemeesters en schepenen van stad en land van Tholen verzoeken de pensionaris Roels om aan hun gedeputeerden ten hove extract te willen geven omtrent de hoogte van de impost op wijn en bier volgens het laatste octrooi.*[1] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 293. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 227, nr. 252.*

d *29 november. – Verslag van de onderlinge besprekingen van de Zeeuwse gedeputeerden te Mechelen, waarbij de afgevaardigden van Zierikzee zich wat betreft het voorstel aangaande de 67.500 gulden aansluiten bij de meerderheid, terwijl die van Goes adviseren dat men de gevraagde bede zal toestaan en de opbrengst vinden uit de lopende imposten en het schieten van 8 à 10 groten per gemet bij hemelsbreedte; die van Tholen adviseren hetzelfde, behalve dat zij niet meer dan 50.000 gulden willen toestaan.*

Daerna den XXIX van november, alzoo die steden van Ziericzee, Reijmerswale, van der Goes, van der Tholen dach genomen hadden om rapport te doene van tgene hierboven geresolveert is[2] bij Prelaet ende Edelen ende sommighe van [de] steden als namentlijck Middelburch ende Reijmerswale, ende om te Mechelen geresolveert te commen op tvers. geresolveerde, zoo zij te rade zijn zouden, ende alzoo die gedeputeerde van Zierickzee

differeerden van tvoors. geresolveerde ende die gedeputeerde van der Goes voors. opineerden dat men zijne Ex.[e] zouden presenteren voor den versochten tijt de geheele geeijschte somme van 67.500 gulden, te vinden bij de alsnu loopende imposten et voirts bij het schieten 8, 9 oft 10 grooten op tgemet bij hemelsbreete, ende die van der Tholen opineerden dat men presenteren zal 50.000 gulden, te vinden bij deselve middelen als die van der Goes adviseren; soo hebben de voors. gedeputeerde, te Mechelen sijnde den XXIX[en] van november, eerst die van Ziericzee hen geconformeert met Prelaet ende Edelen, gelijck het blijckt bij de voorgaende signature van mr. Lieven Lievenssen secretaris aldaer; die van der Goes ende van der Tholen hebben gepersisteert in hunne voors. opinie, nochtans dat zij nijet en verstaen dat bij henluijder opinen ijemandt geprejudicieert zal blijven, principaelijck de ambachtsheeren, indien hij[a] tselve van de Ma.[t] connen verwerfven.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 296v-297. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 228, nr. 257.

29 november, Mechelen. – Jacob van Serooskerke en Christoffel Roels, pensionaris, berichten aan Prelaat en Edelen van Zeeland dat zij het antwoord van de Staten op de propositie aangaande de 67.500 gulden niet hebben overgeleverd vanwege het afwijkende standpunt van Goes.

[*Opschrift:*] Aen mijn heeren Prelaet ende Edelen.

Eerweerde edele ende zeer voorsieninghe heeren. Alzoo wij hier besich geweest sijn op hedent omme te colligeeren die opinien end voisen van de steden die in de laeste dachvaert differeerden van prelat ende edelen ende sommige van de steden, soo hebben deselve op den XXIX van november eerst die van Zierixee hem geconfirmeert int geheel mette resolutie alsdoen genomen. Die van der Goes hebben gepersistert by haer eerste opinie, te weten dat men presenteeren soude 67.500 guldenen voor den versochten, te vinden bij de imposten soo die alsnu hier loop hebben, ende te schieten acht, negen ofte thien grooten op elck gemet lants bij hemelsbreete. Die van der Tholen persisteeren dat men sal presenteeren 50.000 guldens, te vinden by de imposten gelijck die alsnu loop hebben sonder die te vermeerderen, ende voorts bij tschieten van acht, negen oft thien grooten op elck gemet bij hemelsbreede; sonder dat elck van hemluijden bij hunne voors. opinie begheert te prejudicieeren ijemanden daerbij interrest hebbende, als souden sijn dambochsheeren, indien zy zyne Ma.[t] daertoe connen verwillighen. Ende gelijck wij ons niet vernieut[3] en hebben van de voors. dissensie van opinien, principalijcken in de somme oft oock in de middelen, ende dat tselve alle dandere Staten groot prejuditie doen sal, die sonder twijffel met d'andere somme verworpen sullen worden ende vernougen die van der Goes, ende dat ick in sulcken gevalle gheenen bysonderen lasten hebbe, principalijcken alzoo tselve soude grootelicx prejudiciabel sijn den ambachsheeren voors. ende teenemael te nijete doen d'intentie van mijn meesters, soo hebbe ick tselve mijnen heeren wel willen veradverteeren met alder neersticheijt, opdat zij mijn daerinne schrijven hunne intentie. Daerentusschen en sijn wij alsnoch in gheenen sinne onsen last te openen, connen wij tegen gehouden, ende die van der Goes daertoe induceeren dat sij willen vertoeven totdat wij antwoorde hebben, principalijcken alzoo wij verstaen dat mijn heere van Indevelde tot dese intentie soude geweest sijn naer Zeelant omme te induceeren de Staten aldaer totte geeijschste somme ende antwoorde te dragen op de bulle; dan wij sorgen dat die van der Goes sullen ons beschaemen, waerdoor geschapen sijn groote inconvenienten te geschieden, souden mijne heeren moeten vernougen blyven, want die van der Goes dunckt mijn goet, onder correctie, dat sij persisteeren by hun consent op de eerste petitie van den X ende XX penningen, daerbij zijluijden min prejuditie bij hebben en sullen, ende dat zijluijden gheen middel en weeten omme sulcke somme op te brengen als die geeijschste somme. Tot noch toe en isser niemant van de Staten te hove geweest op dese propositie, noch alnoch isser egheen gewach aff hier te Mechelen van daerop te vergaderen. Die van Reijmerswaele sijn alnoch absent.

Overmergen hoopen wij te moghen exhibeeren onse doleantien op den C^en^ penninck, alzoe dieselve nu overset is ende in het nette gestelt wordt met alder neersticheijt.

Uijt Mechelen den XXIX^en^ november 1569.

Onder stont: Uwe Eer. ende Edel. dienstwillige J. van Serooskercke, Ch. Roels.

Op den rugge: Eerweerde edele ende seer voorsieninghe heeren, mijn heeren den Prelaet ende Edelen des lants van Zeelant.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 306-306v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 228-229, nr. 258.

29 november, Mechelen. – Cornelis Pietersz. Polderman, burgemeester van Goes, schrijft aan zijn stadsbestuur over het overleg te Mechelen binnen de afgevaardigden van de Staten van Zeeland over het afwijkende standpunt van Goes.

[*Adres:*] [E]ersame wyse ende zeer [vo]irsienige heeren, myn heeren [d]en burchmeester ende schepenen der stede van der Goes.

Eerweerdige wyse ende zeer voirsienige heeren. Desen dient om u tadverteren hoe dat wij up huden den naestlaesten novembris alhier tot Mechelen met de andere Staten van Zeelant, uuijtgesondert die van Reijmerswale, tsamen vergadert zyn geweest om te spreken van der laetste propositie bij den heere van Wackene de voirs. Staten den XIX^en^ octobris (vanwege dexcellence van den hertoych van Alva als stadthouder, gouverneur ende capiteijn generael voir onssen alder genadichsten heere den Co. in dese zyne Nederlanden) voirgehouden. Soe hebben ten eersten den pentionaris van Prelaet ende Edele ende andere ons voirgehouden om inschelijcxs te teyckenen als zijluden ende oick die van Zericzee gedaen hadden. Mer alsoe wij vercleerde anders negeene last te hebben dan wij up de generaele dachvaert tot Middelburch geopendt ende voir ons advijs vercleert hadde, zoe en conde wij mitsdien alsnoch niet teyckenen of ten ware zijluden beneffens hair advijs ende antwoirde tonsse mede woude stellen, twelck zij weijgerden te doene. Ende als eenige begonste te peijnssen ende tantiseren up ons consent van den geheele bede van 67.000 ende 500 guldens ende de twee middelen bij ons geproponeert, bij dewelcke men deselfde bede soude mogen vinden, hebben hair gevonden in groete perplexité ende en hebben al tsamen niet weten wat doen. Ende expresselijcken vercleert, zoe den pentionaris van Prelaet ende Edele als Ziger ende andere, van geenen advijse te zijne om hair antwoirde sulcxs als zij last hadden te hove te doene, mair waren van advijse andermael te scriven een iegelijck aen zijn heeren ende meesters om breeder advijs ende last te mogen hebben ende wat zij best in de saecke soude mogen doen, begerende dat wij van gelijcken zoude willen doen ende vertoufven van ons antwoirde met tadvijs van den middelen aen den hertoych over te geven, tot zij antwoirde ontfangen soude hebben. Twelck wij vercleert hebben volgende onssen commissie in onsser macht niet te wesen, ende oick wesen soude jegens de laetste resolutie tot Middelburch in de vergaderinge van den voirs. Staten genomen, te wetene dat wij aen onsse heeren (alsoe wij weygerden met hair te teyckenen) van als soude doen rappoirt ende ons beraden of wij tot Mechelen gecomen zynde inschelijcxs soude willen teijckenen ingevalle men dat wij oft andere die sulcxs souden weijgeren te doene, hen eijgen remonstrantie ende antwoirde zoude moeten doen ende wesen zijnen eijgen advocaet, ende oversulcxs wesen souden tegens alle last ende resolutie.

Ende in tscriven van desen zoe hebben wij bij de andere Staten tot twee of driemael thoe moeten aff ende aengaen, ende hoeren ende beantwoirden diversche disputatien ende argumenten. Emmers hebben ten laetsten versocht dat wij soude vertouffven met deselfde onsse antwoirde aen den hertoych over te leveren ter thijt thoe wij geoptineert hadden apostille up de iteratieve requeste beroerende den I^en^ hondersten penninck ende de taxatie nair rate den penninck XXII^tich^, die wij van gelycke met de andere Staten van advijse ware te vervolgen. Wairup wij voir antwoirde geseijt hebbe, dat wij niet en waren gedelibereert om ter stondt onsse antwoirde over te geven, mair woude wel vertouffven twee, drie, vier of vyf dagen mair niet vele langer, ende dat nair de swaricheden die zij me schenen te

beseffen te mogen rijsen uuyt de discrepa[n]tie van der diversiteijt van den advijsen, ende andermael woude scriven om breeder last, twelck geschapen ware wel twee of drie weken aen te loepen, in sulcken gevallen en ware van geenen sinne zoe lange te vertouffven, maer onsse antwoirde aen den hertoge over te geven ende stellen voirts alle saecken tot zijnder goeder dispositie.

Ende hebben desen wel willen scriven om uwer E[dele] van als te adverteren. Ende zoeverre ghijluden eenige swaricheden vondt in eenige saecken, wilt ons tselfde overscriven met eenen expressen bode. Tselfde verstaen hebbende, sullen ons dairnair reguleren, twelck wij metten eersten wel soude begeren gedaen te werden. Want anders sullen wij ons nair den voirgaenden last reguleren.

Eerweerdige wijse ende zeer voirsienige heeren, den Almogende Heere Godt zij met u. Tot Mechelen desen naestlaesten novembris anno 1569.

Den al uwen ten dienste
Cornelis Pietersz. Polderman

[*P.S.*] Soe verre den pentionaris ter Goes gecomen ware, ware goedt dat hij bij ons quame, soude ons vinden te Mechelen of tot Bruysselen in den Spigelen in de Berchstrate. Wij sullen maken de sacken van onsse processen te lichten uuyt het sterfhuijs van Auxtruys ende te leveren mr. Jan Martini.

Met de aant.: Recepta den IX^en^ decembris 1569.

– Origineel: GA Goes, Oud-archief nr. 190.

29 november, Brussel. – Jacob van Serooskerke en Christoffel Roels, pensionaris, berichten aan Prelaat en Edelen van Zeeland dat zij te Brussel zijn aangekomen, en delen mee dat die van Goes hebben beloofd enkele dagen te wachten met het inleveren van hun antwoord op de propositie aangaande de 67.500 gulden.

[*Opschrift:*] Aux prelaet et nobles de Zelande.

Messeigneurs. Se presentant l'opportunité de vous escripre n'aij volu faillir d'advertir voz S.^ries^ des ocurrences de perdeça. Aujourduij sommes arrives a Bruxelles et ferons tout devoir affin de presenter demain la requeste avecq la remonstrance. Quant a la responce sur la proposition sommes deliberes ou dattendre la responce de voz S.^ries^ ou quand avons besoigne sur le point du C^Me^ de nous en tourner, sij nous sera loisible, pour la difficulté qu'avons dernierement escripté, veu le grand et evident prejudice qui se feroit aux seigneurs viscontiers; car ne doubtons que la somme a premier par ceulx de la Goes seroit acceptee et es aultres voix tenus pour vaincus, comme on a aultreffois faict en tel cas des aultres. Sij nous eussions la somme aussij plaisible que ceulx de la Goes ne doubterions nullement de non obtenir. Et encoires pour la dissention avons espoir d'estre renvoijés, bien que ceulx cij travaillent a mettre en discord tous bons et proffitables conseils; pourtant necessairement se fault il haster et resouldre a une bonne fin que puisse tourner au proffijt de sa Ma.^té^ encoires a l'advenir et ne gaster le paijs tout a ung instant. Ceulx de la Goes nous ont promis d'attendre aulcuns jours, mais ne sont d'intention dij demeurer huict ou quatorze jours, et encoires semble qu'ils veullent apart ouvrir leur charge chose jamais accoustumee. Nous entendons que monsieur dIndevelde seroit venu pardela pour oster la difficulté de la bulle de sa Sainteté. Et pourtant que nous sommes en paine prions d'en pouvoir estre advertis et de tout aultre occurrence servante la l'avancement de nostre besoigne.

De Bruxelles le XXXe de novembre 1569.

Soubsigné: Des vous S.^ries^ bien humbles serviteurs J. de Serooskercke, C. Roels.

Au dos: Au reverend et nobles seigneurs le prelaet et nobles de Zelande. De minuict.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 307v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 229, nr. 259.

[1 december].[4] *– De Staten van Zeeland maken aan de hertog van Alva hun bezwaren*

kenbaar tegen de ordonnantie op de 100e penning, onder overlegging van een uitvoerige remonstrantie.

[*Opschrift:*] A son Excellencie.[b]

Remonstrent en toute reverente les trois Estats du paijs et conté de Zeelande, comme ils remonstrants aijants trouvé plusieurs excessifs griefs en lordonnance naguers dreschee et publié par vostre Excellence sur le faict du C^Me^ denier, lesquels necessairement debvront parvenir[c] audict paijs et habitans dicelluij en faisant la collectacion dicelluij C^Me^ sur le pied contenu en ladicte ordonnance; ont fait remonstrer le[s]dicts griefs a vostre Ex.[e] par certaine leur requeste sur laquelle ils avoijent bien esperé m[e]illeure apostille et remede plus prouffitable, veu leurs bonnes et equitables raisons et notoire justification. Neantmoins se doubtans que par faulte que en ladicte requeste lesdicts leurs griefs ne seroijents esté distinctement et bien a plain discovres et remonstres, et que par briefveté et obscurité dicelle leur requeste vostredict Ex.[e] nij auroit prins tel regardi comme aultrement auroit bien fait, leur a semblé bon en satisfaction du serment qu'ils doibvent tant a sa Ma.[té] que audict paijs comme aussij pour secourir a la pouvre[d] comme quij pour beaucoup[e] des raisons ne pour la a beaucoup pres furnir sij grande somme qu'emportera ledict C[e] derechieff[5] rediger et faire mectre par escript les mesmes griefs, et comme les choses en les praticquant se discoeuvrent encoires beaucoup d'aultres griefs point contenus en leur avantdicte requeste cij attaches, par remonstrance suppliantes bien humblement quil plaise a son Ex.[e] de prendre bon regard sur la deduct[i]on de ladicte remonstrance et raisons i contenes, ordonnant pour le soulagement der[f] inhabitans dudict paijs que ledict C[e] des biens immeubles illecques puisse estié collectie et paijé selon la valeur d'iceulx biens, ensuivant la proposition et moijens dicelle par vostre Ex.[e] ausdicts remonstrants exhibes, et par les remonstrants et sur le pied de la proposition et desdicts moijens consentij et accordé, ou a tout le moings puisque a vostre Ex.[cie] semble bon de collecter et lever ledict C[e] sur la ferme et louaige desdicts biens immeubles ensuivant par tout le paijs de pardeca; que en ce cas il plaise a vostre Ex.[e] pour les raisons contenus en ceste leurdicte remonstrance de moderet[g] aulcunement selon la qualité et nateure des biens immeubles dudict paijs le cler de la ferme ou louaige diceulx, assavoir des biens allodiaulx a ladvenant le denier XII, des S.[ries] vicontiers et leurs dependences a ladvenant le denier sept et demij, ce quand laijde ordinaire dicte schot poulroit avoir cours en Zeelande et aultrement non, des dismes a ladvenandt le denier X[e] ou XIe, et des fiefs de la nature quils sont communement en Zeelande a ladvenandt le denier VIII ou IX, sans mectre en compte les fiefs que lon appelle bons schiefs et fiefs immortelles dHollande. Ci faist vostre Ex.[e] defendra ledict paijs de la grande inegalité de laquelle aultrement il se trouve estre c[h]argé plus que nul aultre des paijs de pardeca estans en terre ferme et n[u]llement subjects aux continuels perils et dangiers de la mer, comme et ledict paijs de Zeelande.

Et feres bien etc.[6]

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 297-298. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 229, nr. 260.

e *3 december. – Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen, geeft aan Prelaat en Edelen van Zeeland verslag van de aanbieding ten hove van de remonstrantie tegen de ordonnantie op de 100e pening, deelt mee dat het zijns inziens ongewenst is het antwoord op de propositie aangaande de 67.500 gulden niet in te dienen, en vraagt met spoed om nadere instructies omtrent de aflopende imposten.*

[*Opschrift:*] Au prelaet et nobles de Zelande.

Messeigneu[r]s et patrons treshonorees, me recommandant treshumblement a la bonne grace de vos Seign.[ries]. N'aij volu faillir de les advertir ung peu par le menu le succes de nostre besoigne puisque jaij ung peu plus de loisir, que n'aij eu par cijdevant avant l'exhibition de ma requeste, me se presentant aussij opportunité du messagier de la ville de Middelburch.

Et comme scavés par deux miennes lettres que sommes en discord touchant la responce sur la proposition derniere, la resolution qui s'estoit prinse a Middelbourch qu'aulcuns debveroient attrendre[h] a Malines jusques a tant qu'on auroit presenté la remonstrance sur le C[e] et sur ce eu responce, na sortij aulcun effect pour aultant que aulx villes ne semble bon de sejourner nij de se renger[7] a ladicte resolution. Donques le premier de ce mois avons presenté la requeste avecq la remonstrance sur le C[Me] non par nous mesmes, car n'avons sceu avoir acces aupres de son Ex.[e] et de lattendre en allant a la messe ne se pouvoit faire pour aultant qu'il faisoit retirer tout chacun; mais l'avons presenté par un de ses chambellans, de sorte que nostre affaire le lendemain fut es mains de Courteville, lequel avoit charge de le donner au commis Damhouder pour le visiter et en faire rapport. Par ou sommes en bonne espoir que lesdictes remonstrances seront bien visites et rapportees, pour aultant que luy mesmes en a interrest et entend fort bien le grant tort qu'on faict a paijs de Zelande. En oultre l'avons recommandé l'affaire a monsieur le president et a Bruxella et au thresorier, lesquels sont les principaulx qui hantent les affaires, baillant a chacun d'eulx les copies desdictes remonstrances. Et voila ce que jusques ores se passe touchant ladicte remonstrance.

Nous entendons bien pour certain bruict que monsieur dIndevelde avoit escript ung es lettres de la responce [i] sur la bulle, mais on ne nous a faict encoires aulcune intimation ou ouverture sur ce. Avant a la responce qui se doibt faire sur la proposition, nous la differons tant plus voluntiers que n'avons encoires resolution sur le C[e], comme nous estoit commandé dattendre, affin de ne renverser uung avecque l'aultre. En oultre aussij pour le different avecqe ceulx de la Goes, que si eussions la somme aussij plaisible que eulx ne craindrons le grand prejudice que par la poulroit advenir aux seigneurs viscontiers, si avecq la somme fussent aussij acceptes leurs moijens; pour ce il me semble plus expedient de nous rapppeller apres qu'avons depeché sur le C[Me] pour y besoigner aultrefois, pour eviter ledict inconvenient et pourvoir a tout que ne veignons en soupcon de discord. Jusques ores ceulx de la Goes (quon scache) ne se sont discouverts, et ce a nostre grande instance et requeste, tant pour le dangier de noz personnes que pour l'interrest de vous S.[ries]. Prions pourtant bien humblement de povoir avoir advis bientost de ce que devons faire, mesmement prenant consideration aux imposts que exspireront bientost, et pourtant se fault il haster.

A tant, tresnobles seigneurs, me recommandant treshumblement, prie le Creatuer de vous donner ce que est salutaire. Ce IIIe dcembre 1569 a Bruxelles.
Soubsigné[j]: De vous tresnobles S.[ries] humble serviteur C. Roels.
Au dos estoit escript: Au reverends et nobles seigneurs le prelaet et nobles de Zelande.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 306v-307. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 229, nr. 261.

12 december, Brussel. – Cornelis Pietersz. Polderman, burgemeester van Goes, bericht zijn stadsbestuur over zijn werkzaamheden in Brussel.

[*Adres:*] [Eerw]eerde voirsienige ende [se]er discrete heeren, [my]n heeren burchmeester [en]de schepenen der [s]tede van der Goes.
Wyse voirsienige ende discrete heeren. Wij hebben up huden den XII[en] decembris gecregen apostille ende expeditie up ons request beroerende den I[en] hondersten penninck, niet zoe vruchtbair als wij wel verhoept hadde. Zijn dairom gedelibereert up morgen als den hartoich ter misse gaedt, noch ander requeste aen Zijn Excellence te verthoenen, Godt geve hoe dattet gaen mach. Voirts beseffende uwer E[dele] missive die ons gebracht heeft Meerten Agger, heeft ons gebracht in groete perplexiteijt, duer de duijsterheijt van dien, als inhoudende twee poincten, deen repugnerende den anderen, gelijck men thuijs gecomen zynde uuijt denselven sal connen verstaen. Hebben dairomme zoe vele gedaen bij den anderen gedeputeerden, dat noch bij henluden noch bij ons aen den hertoge eenige antwoirde gedaen sal worden gelijckerwijs wij tsamen geresolveert zyn. Ende hebben zulcxs

aen hair meesters overgescreven, twelck es zeer goet voir ons, beter dan off wij verswegen onssen eersten last ende ons vouchde met dadvysen met den anderen Staten, want dus blive wij noch in ons geheel, ende tot veranderen cunnen altijts wel comen. Sullen voirts in als ons devoir doen nair ons vermogen, ons gebiedende zeer hertelijcken aen myn E. ende beminde heeren.

Gescreven te Bruysselen desen XII[en] decembris 1569.

Den al uwen confrere ten dienste
Cornelis Pietersz. Polderman

– *Origineel: GA Goes, Oud-archief nr. 190.*

a *Aldus hs.*; *wel te lezen als* zij.
b *In de marge:* Le duc, aijant ouij le rapport de ceste requeste, a en consideration des raisons en icelle allegés et pour aulcunement moderer en leur endroict le placart publié sur le faicte du C[me], consente et accorde que sa tauxation de revenu des biens immeubles se fera par tout le paijs de Zelande a raison du denier XVIII en lieu du XXII porté par ledict placart, ordonnant a tous ceulx quil appertiendra d'eulx regeler en conformité de ce. Faict a Bruxellis le XVI jour de decembre 1569. Soubsigné: F.A. duc dAlve, Barlaimont, Damhoudere, Reingout.
c *Hs.*: d'ebouront servenir.
d *Aldus hs.*; *lees* pauvre.
e *Hs.*: beuaucoup.
f *Aldus hs.*; *lees* des.
g *Aldus hs.*; *lees* moderer.
h *Aldus hs.*; *lees* attendre.
i *Hier een spatie van circa dertien tekens hs.*
j *Hs.* Soubisgné.
1 Op 25 november schreef ook de heer van Wakken vanuit Middelburg nog aan de pensionaris, betreffende enkele particuliere opdrachten (ZA, *Prelaat en Edelen* nr. 1, f. 305v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 228, nr. 255).
2 Namelijk de Statenresoluties in de vorm van instructies aan de pensionaris d.d. 17 november (zie onder nr. 1894, in het register voorafgaand aan het onderhavige verslag; alleen de (onder dezelfde dagvaart afgedrukte) memorie van *Prelaat en Edelen* staat er nog tussen.
3 Van 'zich vernieten' in de betekenis van weigeren of zich vernederen, hier mogelijk met een betekenis als 'zich distantiëren'.
4 Dit ongedateerde rekest is volgens de volgende brief van 3 december op 1 december ingebracht.
5 Derechef: opnieuw.
6 De remonstrantie volgt aansluitend op het rekest, op f. 298-303.
7 Se renger ('re-enger'): zichzelf opnieuw te committeren.

1897 1569 DECEMBER 5, MIDDELBURG

e *6 december, Middelburg. – Anton van Bourgondië, heer van Wakken, deelt Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen, mee dat het naar zijn mening en die van de bisschop, de vicaris en de stad Middelburg niet aangaat dat een stad als Goes zich verzet tegen de meerderheid van de Staten, en dat het aannemen van de 10e en 20e penning niet erger zou zijn dan het accepteren van de propositie, zoals Goes wil.*

[*Opschrift:*] Au pensionaire.

Monsieur le pensionaire. J'aij hier ou soir recue vostre lettre du IIIe de ce mois et paravant aussij voz precedentes et avons avecq le reverendissime et aultres des Estats communiqué sur la contenu dicelles, dont pour brieveté ne feraij aulcune repetition [a] a loisir, mais poulrés entendre la rescription par ce que escript mondict S.[r] reverendissime a monsieur le vicaire et aussij ceulx de ceste ville, trouvans ter[1] tous bien estrange que une ville seule comme la Goes en se separant des Estats generaulx de ce paijs veult enfraindre toutes anchiennes observations et louables coustumes. Et quant ils presumeroient persister en leur propos,

sembleroit mieulx d'avoir accordé a son Ex.[ce] sa premiere proposition du XXe et X[e] que cestuij, car aussij bien l'ung que l'aultre nous causeroit l'entire ruine du paijs avecq le grand changement, ce que requiert plus de temps pour renouveller le pied.

A tant monsieur le pensionaire ne faije ceste plus longue pour n'avoir losir. Me recommandant de bien bon coeur a vous, priant le Createur vous octroijer Sa saincte grace. De Middelbourg ce VIe de decembre 1569.

Ung peu hault au marge estoit escript: Veullés porter soing que ceste mienne ne soit manifestee.

Plus bas: Lentierement vostre bien bon amij; soubsigné: Anthoine de Bourgoigne.

La superscription estoit: A monsieur le pensionaire de prelat et nobles du paijs et conté de Zelande, S.[r] maistre Christoffel Roels, a present en court.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 307v-308. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 229, nr. 262.

7 december, Middelburg. – Andries Coene verzoekt de pensionaris mr. Christoffel Roels ten hove aan te dringen op de verlenging van het octrooi tot heffing van de imposten, daar het oude aan het eind van de maand afloopt.

[*Opschrift:*] Au pensionaire.

Monsieur le pensionaire. Comme ce porteur ce[b] debvoit trouver en court par charge de ceulx de la loij de ceste ville, et que le temps qu'on leve les imposts s'approche et pour a ce proceder est besoing auctorisation de son Ex.[ce], de tant plus que messieurs les Estats pensent bien lever lesdis imposts comme iceulx courroient en lannee LXIIII, vous aij bien volu envoier cestes et prier que pour le service des Estats voellés solliciter brieve depesche, du moings placet, qu'on peult proceder par provision a ce que dessus; car la derniere acte finira l'ultiesme de ce mois, et sont accoustumés les receveurs de louer avant lexpiration de la precedente acte. Par ou jespere que tiendrés la main et nous advertirés du succes par le premier, pour nous quant et quant reigler selon, cependant si en ce quartier vous puis complaire et servir.

Le recommandant me trouverés le plus que vostre. Ce coignoist le Createur, auquel je prie vous monsieur le pensionaire continuer en santé et avoir en Sa garde. Apres mes tresaffectue[u]ses recommandations en vostre bonne garde, en poste de Middelbourg ce VII de decembre 1569.

Embas estoit escript: Le vostre tresaffectionné serviteur et amij; soubsigné: Andrieu Coene.

La superscription estoit: A monsieur le pensionaire maistre Christoffel Roels, mon bon S.[r], presentement a Bruxelles.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 308-308v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 229, nr. 263.

11 december, Brussel. – Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen, bericht aan Prelaat en Edelen van Zeeland dat de gedeputeerden van Goes hem verzocht hebben in de zaak van de propositie (van 67.500 gulden) voorlopig geen stappen te ondernemen, en verzoekt instructie aangaande de zaak van de verlenging van het octrooi tot heffing van de imposten.

[*Opschrift:*] Au prelaet et nobles.

Treshonnorés S.[rs] et patrons tresaimés. Avant toutes choses me recommande treshumblement aux bonnes et nobles graces de voz S.[ries], offrant en tous endroictz mes humbles et loijaulx services. Et pour decifrer noz mennees cela nous est bien venu a souhait que ce mesme jour que'avons eu nouvelles de voz S.[ries], que fuist le IXe de ce mois, ceulx de la Goes ont eu advertissement de leurs maistres, par ou ils ont esté induicts de nous requerir eulx mesmes

de riens faire touchant la responce sur la proposition jusques a ce qu'on seroit de retour du logis et qu'on auroit convoqué aultresfois sur ce noz Estats, veu mesmes que nul des aultres Estats se haste fort a besoigner sur ladicte responce et que ce n'estoit a eulx qu'il falloit avoir, prennant leurs excuses sur leur commission limitee et qu'ils feroient au retour tout devoir d'induire leurs maistres a concorde; mais comme jentens ils ont esté persuadés que leur opinion leur estoit dommagiable, a ce que dict est nous nous sommes voluntiers accordés, s'il ne nous survient entretemps aultre charge, et ce quand aurons eu responce sur le C^Me^, lequel est desja sij avanché que ne pensions partir sans fruict, que monsieur de Barlaimont nous a faict dire que nous nous tinssions prestz pour quand on nous appelleroit pour nous communiquer certaine apostille. Hier tout le jour on nous a riens dict et sij sommes poursuivans bien asprement, ne veux je dire importunement, de sorte que jespere que les deputés auront merité le bon, mais il ij a une difficulté bien pregnante, qu'il fault par quelque moijen pourvoir a la continuation des impostz, lesquels exspirent au Noel. Sij que ne suis deliberé de retourner jusques a tant qu'on madvise sur ce qu'on debvra faire, et sera bon de le communiquer avecq monsieur le rentmaistre Serooskercke et le secretaire Campen, car avant mon retour le temps seroit desja escoulé. Van Loo est tourné hier au soir dHollande, comme on dict, je ne l'aij encoires veu, et luij en parleraij ce jour sil vient a propos ou demain, affin que messieurs puissent par le rapport de ceulx quij se tournent touchant ce seullement deliberer et resouldre. Monsieur le reverendissime me pardonnera que mes precedentes lettres par la haste que javoije ont esté sij mal painctes, comme il se plaint es lettres a monsieur le vicaire; et espere que ce sera ung message de bon succes a nostre negociation, que d'avoir paijé le vin avant le coup au porteur. J'envoije voz S.^ris^ le siege de Poictiers et certaines aultres nouvelles qu'on vend icy.

A tant derecheff me recommandant et m'offrant treshumblement, prie le Createur vous mes S.^rs^ tenir en Sa saincte garde et donner accomplissement de voz nobles desirs. En haste de Bruxelles le XI decembre de l'anné 1569.

Embas estoit escript: Des voz S.^ries^ treshumble serviteur Ch. Roels.

La superscription estoit: Aux reverends et nobles S.^rs^ mes S.^rs^ le prelaet et nobles du paijs et conté de Zelande.[2]

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 308v-309. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 230, nr. 264.

a *Hier een spatie van circa twintig tekens hs.*
b *Aldus hs.*; *lees* se.
1 Ter: ten derde?
2 Op dezelfde dag schreef Roels vanuit Brussel nog brieven naar de heer van Wakken betreffende de hem opgedragen particuliere commissies (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 309. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 230, nr. 265), en aan de rentmeester van Bewesterschelde, Jeronimus van Serooskerke, dat hij van Reingout 35.000 gulden heeft ontvangen en toezending van het nog ontbrekende verzoekt (ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 309v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 230, nr. 266).

1898 1569 DECEMBER 14-KORT NA 16, BRUSSEL

NB. Voor het begin van deze vergadering zie hierboven nr. 1896.

d *[Op of kort voor 14 december]. – De Staten van Zeeland verzoeken de koning continuatie voor drie maanden van het octrooi tot heffing van verschillende imposten, dat aan het einde van het jaar afloopt.*

[*Opschrift:*] Aen den coninck.

Verthoonen in alder ootmoet die drije Staten slants van Zeelant hoe dat zijluijden naer het hooren ende sluijten van de reeckeningen des lants van Zeelant, om te ondersoecken ende maecken den staet van de lasten van de renten allnoch op tvoors. lant staende, hetselve lant alnoch belast vinden met groote ende merckelijcke somme van renten tsjaers, niet

jegenstaende alle neersticheijt van lossinge bij hemluijden gedaen omme het voors. lant eensdeels te moghen bevrijen van de voorn. lasten van renten, mitsgaders oock mettet onderhout van de wachten soo te lande als te watere, die alle maent beloopen ontrent die vijffhondert guldens, behalvens noch alle andere lasten tot des Ma.[ts] ende slants dienste streckende, alle welcke lasten zijluijden tot noch toe gedragen hebben mette imposten aldaer cours gehadt hebbende, te weten den laesten van deser jegenwoordiger maent van december XV[C] LXIX. De voorn. Staten hebben geadviseert onder die geliefte van zijne Ma.[t] voor den besten ende gereetsten middele omme te vervallen die voors. lasten dat men den voors. impost soude continueren voor den tijt ende termijn van drije maenden, zoowel binnen den steden als ten platten lande, in alder vormen ende manieren als die dit loopende jaer cours gehadt heeft;

biddende daeromme die voors. Staten seer ootmoedelijck dat uwe Ma.[t] gelieve hemluyden te expedieeren acte van octroij van te moghen lichten die voorn. imposten, soowel over die steden als ten platten lande, alzoe die voorgaende jaer cours gehadt hebben, voor den tijt van drije toecommende maenden, opdat dieselve imposten niet interrupt en vallen, doende daerop expedieren behoirlijcke brieven van placate adresserende aen de rentmeesters Bewest- ende Beoisterschelt, ten eijnde zij uijt crachte van deselve procederen moghen tot verpachtinge ende lichtinge van deselve imposten; all niet jegenstaende oppositie oft appellatie ende sonder prejudico van dyer, ende sonderlinge niet jegenstaende die gepretendeerde octroijen die schijnen vanwegen die van Vlissingen ende Arnemuiden vercregen te zijne ende in prejudicie van de voors. Staten, ten eijnde in overcommende noot uwe Ma.[t] te beth ende vlietigher mach geassisteert ende gedient worden.

Twelck doende.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 311v-312. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 230, nr. 268.

14 december, Brussel. – Gedeputeerden van de Staten van Zeeland dragen de pensionaris van Prelaat en Edelen op om aan de hertog van Alva continuatie te verzoeken van de lopende imposten voor de tijd van drie maanden.

[*Opschrift:*] Desen last is den pensionaris gegeven by de gedeputeerden te hoove sijnde, omme de imposten te moghen verhuyren, opdatter gheen discontinuatie en valle.

Op huijden den XIII[en] van decembre XV[C] LXIX de gedeputeerde van de Staten slants van Zeelant hebben geresolveert nootzakelijcken te zijne aen zijne Ex.[tie] requeste te exhibeeren tot continuatie van de alsnu loopende imposten voor den tijt van drije maenden, beginnende naer de exspiratie van de laeste continuatie, opdat deselve imposten niet interrupt en vallen; ende hebben tselve den pensionaris van Prelaet ende Edelen belast te doene.

Gedaen te Bruissele ten dage ende jare als boven.

Onderteijckent: Joannes a Strijen, J. van Serooskercke, Jacob Zagarus, L. Lievens, Wil. Oliphant, Polderman, Crijn Adriansz. Struve.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 311v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 230, nr. 267.

e *[Op of kort vóór 16 december]. – De tresorier Schetz brengt namens de Raad van Financiën rapport uit over het verzoek van de Staten van Zeeland om continuatie van het octrooi tot heffing van de lopende imposten en van de adviezen van de rentmeester van Bewesterschelde en van de Geheime Raad, en adviseert tot het toestaan van de gevraagde verlenging op zekere voorwaarden, met welk advies de hertog zich verenigt.*

[*Opschrift:*] Rapport faict sur la requeste des impostz de lannee LXVIII son Ex.[ce] par le tresorier Schetz.

Les Estatz de Zelande, remonstrants comme apres avoir examiné et arresté en maij LXVIII

leurs comptes et se trouvants encoires charges de grandes sommes courrans a rentes pour les aijdes et services cijdict faits a lempereur et au roij nostre sire, et aijans advisé comment ij povoir satisfaire et eulx decharger, navoient sceu trouver aultre moijen que par continuation des impostez dont ilz avoijent eu octroij pour six ans, expirez au mois de juing passé, estatz de 20 patt.[1] sur chacun ame de vin de Rin et aultres vins a ladvenant, sur chacun tonneau de servoise valissant plus de 20 pat. jusques a 30 pat.[a] 4 g., de 30 a 40 patt. 6 gr., et de servoises excedant les 40 patt. 9 gr., de chacun mesure achtendeel farines 1 gr., duijn beuf 6 pat., veau, mouton, porcq a ladvenant; requerant pourtant avoir continuation doctroij pour povoir encoires lesdicts impostz pour aultres quatre ans.

Sur quoij estant demandé l'information et advis du recepveur de Bewesterschelt, par ou est trouvé lesdicts Estatz estre encoires chargés de plus de 6000 flo. en rentes par an, montant a environ 100.000 fl. en capital; et aussij de ceulx des Comptes en Hollande, lesquelz sont dadvis que ladicte continuation leur doibt estre accordé.

Et depuis estant sur ce aussij demandé ladvis de ceulx du Privé Conseil, se trouvant que ceulx de Vlissinges ont par cijdevant obtenu octroij pour lever les mesmes impostes en icelle ville pour les emploijer es ouvraiges contre le mer, et ceulx dArmuijden pour les emploijer a lediffication de leur eglise, apres lexpiration du precedent octroij des Estatz, lesquels ont faict difficulté sur ladicte continuation demandee par les Estatz en prejudice de leurs octroijz; sont dadvis quon[b] accordent ladicte continuation ausdicts Estatz pour le temps que dessus, ilz laisseront a ceulx de Vlissinges suijvre la troixieme part et a ceulx dArmuijden la sisieme de ce que respectivement iceulx impostz monteront esdicts lieux.

Ceulx des Finances se conforment a l'advis desdicts du Privé Conseil, avecq limitation[c] ne fust que lesdicts Estatz fussent decharges avant lesdicts quatre ans, en quel cas lesdicts impostz cesseront.

Le duc a consenti la continuation pour ung an, avecques les conditions mises par ceulx du Conseil Privé et des Finances. Par la main du tresorier Schetz.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 193-194. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 230-231, nr. 270.

16 december, Brussel. – De hertog van Alva, luitenant, gouverneur en kapitein-generaal, keurt goed dat de heffing van de lopende imposten voor drie maanden wordt gecontinueerd.

[*Opschrift:*] Attestatie onder de hant van de griffier van de Finantie vant consent van de hertoge tot continuatie van de imposten over drije maenden.

Den XVI[en] decembris XV[C] LXIX[tich] soo heeft die hertoge van Alve, lieutenant gouverneur ende capitain general van den landen van herrewaertsover, bij advijse van die van de Financien van zijne Ma.[t] den drije Staten slants van Zeelant geconsenteert ende geaccordeert dat zij den impost binnen den voors. lande cours ende loop hebbende sullen moghen continueeren voor eenen anderen tyt ende termijn van drije maenden, op conditie dat zij binnen twee maenden naestcommende sullen overbrengen hueren staet inhoudende specificatie van de schulden ende lasten, daertoe den voors. impost geemploijeert houdt, op pene van te verliesen teffect ende gebruijck van desen accorde ende gheen voordere continuatie te moghen versoecken.[2]

Gedaen te Brussele ten dage ende jare als boven.

Onder stont geschreven: Il est ainsij; onderteeckent: Gillis.

– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 39 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: ibidem nr. 1, f. 312; ibidem nr. 324, f. [i]v (opschrift: Copie*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 180, nr. 614.*

[Tussen 16 en 25 december].[3] *– De gedeputeerden van de Staten van Zeeland verzoeken de hertog van Alva hun bezwaren tegen de ordonnantie op de 100e penning, die door de*

beschikking d.d. 16 december slechts ten dele zijn weggenomen, nader in overweging te nemen.

[*Opschrift:*] Aen zyne Ex.cie.d

Verthoonen in alder ootmoet de gecommitteerde van den Staten slants van Zeelant hoe dat sij remonstranten, gelesen hebbende die apostille gestelt op hunne laeste requeste, gedresseert opt faict van den Cen penninck van de onroerende goederen ende gronden van erven gelegen binnen den voors. lande, bevinden die estimatievan deselve goeden gereduceert te zyne van den penninck XXII op den penninck XVIII, bij welcke reductie ofte moderatie de voors. remonstranten (onder correctie gesproocken) hun niet en bevinden genoechsaem gesoulageert naer gelegentheijt ende exigentie van hunne aermoede, lasten, qualiteijt ende armoede van den lande ende goeden voors., ende den cleijnen prijs ofte waerde van dijen, breeder in de voors. remonstrancie gededuceert, ende sonder aenschouw genomen te hebben op tgoet devoir bij de remonstranten in desen gedaen, acommoderende hen zoozeer alst mogelijck is geweest naer de begeerte van uwe Ex.tie.

Want hoewel de remonstranten wel vermocht hadden naectelijcken ende preciselijcken te persisteeren op de stipulatie van zijne Ex.tie vanwegen die Co. Ma.t gedaen aengaende het opbrengen van den hondersten penninck van de onroerende goederen voors. naer de gemeene waerde van dijen ende de beloofte ofte tconsent van dyen, conformelijck die petitie ende propositie bij hem remonstranten gedaen, ende tselffde consent bij uwe Ex.cie geaccepteert met presentatie van hun remonstranten acte te geven van tconsent voors., weesende het contract voors. mutuel, reciprocke ende aen wederzyden verobligerende sonder dat naer rechte deen sonder consent van den anderen daervan mach resilieeren, des nochtans niet jegenstaende ende sonder respect te nemen op de pregnante redenen voors. hebben die remonstranten dissimulerende alle tgundt voors. es tot hunnen voordeele militeerende uwe Ex.tie gepresenteert den Cen penninck van de goeden voors., mits de voors. goeden reducerende totte juste ende gemeene estimatie van de waerde van dyen, ofte ten minsten die allodiale goeden jegens den penninck XIIe ende dandere goederen naer uijtwijsen van de requeste voors., stellende tselve tot optie van uwe Ex.te.

Om welcke presentatie jegens den penninck XIIe te justificeeren hebben die remonstranten onder anderen geposeert dat zij het zuijver van allen hunne goeden voors. geerne souden geven ende transporteeren jegens den X ofte XII, ende dat het goet met het quaet deen door dander in een masse begrepen onnae zooveel niet gelden en soude; datter oock in Zeelant gheen goeden gelegen en zijn communi estimatione weerdich zijnde den penninck XXII, gelijcker oock gheen waerdich zijn jegens den penninck XVIII, maer in allen gevalle en soude het meestendeel van dijen den penninck X ofte XII niet connen gedragen, ende souden oock veel duijsenden gemeten lants niet boven den penninck sesse ofte achte moghen gelden, sulcx dat die reductie van de goederen voors. jegens den penninck XII gedaen sijnde volgende dintentie van de remonstranten het meeste deel van de geinerffde slants voors. ongelijck meer sullen betalen dan den hondersten penninck, oock naer de waerde van dyen jegens den penninck XII genomen sijnde soude gedragen.

Twelck sulcx gepresupponeert synde (ende es nochtans warachtich) es goet te verstaen dat de revenue van gelijcke goeden te willen reduceeren jegens den penninck XVIII emmers gheene apparentie en heeft, gemerckt de remonstranten weesende die armste van alle dese Nederlanden, altijt boven een derdendeel geaggraveert sullen blijven boven die waerde van de goeden voors., te meer dat men bevindt dat uwe Ex.tie den voet van den penninck XXII, volgende tplaccaet op den hondersten penninck gemaeckt, andere landen in vaste aerde gelegen merckelijcken gesoulageert ende verlicht heeft, welcke verlichtinge zij remonstranten den anderen niet en benyden noch en ontkennen dat zijne Ex.tie wel vermach te doene, maer en gelooven niet dat zijne Ex.tie onder tdexsel van zulcke gratien andere provintien gedaen hemluijden soude vermogen ofte begeeren meer aff te nemen

dan den hondersten penninck nae de juste estime van de waerde van dijen soude bedragen, hemluijden belastende daer by meer dan een derdendeel.

Ende hoewel sij remonstranten geoorsaeckt souden weesen gelijcke gracien in hunnen respecte te versoucken (dwelck zij met redenen wel souden vermogen te doene), en hebben nochtans daertoe niet gecontendeert, gelijck zij oock alnoch niet en doen, maer versoecken alleene hun schade in desen te moghen ontgaene, opdat zij onder tdexsel van den hondersten penninck niet en betalen den L ofte LX penninck, immers niet meer dan den C[en] in respecte van de meestendeel van de goeden aldaer gelegen.

Ende[e] behooren oock daromme (onder correctie gesproocken) dese landen van Zeelant niet geleecken te worden mette landen gelegen voor die frontiersteeden, die gestelt worden op den penninck XVIII, met welcke schijnt dat uwe Ex.[tie] bij dese apostille hunlieden heeft willen egaleeren, gemerckt dinconventien deselve landen raeckende alsnu cesseeren, daer de remonstranten continuelijcken metter zee moeten oorlogen ende dagelijcx subject sijn alle periculen van grontbrexemen, inundatien ende andere inconvenienten, sonder eenige apparentie van beteringen in toecommende tyden.

Bovendijen laten hun die supplianten duncken dat de landen op de frontiersteden gelegen boven die gerechte waerde niet gestelt en zijn, ja mogelijcken meer gelden souden dan die bij de ordonnantie gestelt sijn, gemerckt deselve landen, hoewel die bij der oorloge beschadicht worden, altois in esse blyven ende dat daeraff die proprietarissen in tijde van peijse hunne schade moghen verhalen, daer ter contrarie die gronden van erffven in Zeelant, eens geinundeert sijnde, nimmermeer recouvrabel en zijn ende daromme gheenssins en connen geraecken totte waerde daer die op gestelt worden bij de voors. apostille, noch apparentie en is dat die daertoe ten eewigen dage geraecken zullen, maer dagelijcx meer ende meer declineeren; sonder oock dat men in desen (onder correctie) eenich respect behoirt te nemen dan den hondersten penninck alleenlijck genomen wordt van het suiver van de goeden voors., daer affgetogen die waterpenningen ende andere nootelijcke lasten van dijckagien over die gemeten slants voors. geschoten. Want d'oncosten voors. in bonis niet en sijn van de eijgenaers van de goederen voors., maer sijn nootelijcke lasten daeruijt gaende, ende sonder diewelcke die voors. goeden niet gesubsisteeren maer nootsakelijcken vergaen souden moeten; daerbij gevoucht dat zijne Ma.[ts] intentie niet en is, noch oock in gheene redene gefundeert en soude weesen, dat men ijemanden soude doen betalen den hondersten penninck van tgeene dat hij in bonis niet en heeft.

Bij alle welcke redenen ende meer andere, in hun voorgaende remonstrantie begrepen, de remonstranten hun anderwerff addresseeren aen uwe Ex.[tie], verzoeckende seer ootmoedelijcken uijten name van de weduwen ende weesen, geestelijcke ende waerlijcke persoonen ende alle innegeerffde van den lande voors. hun supplianten te willen octroijeeren een van de twee poincten, te weeten dat den hondersten penninck van de goeden gelicht worde naer rate van het suijver van de allodiale goeden, tselve geestimeert sijnde naer de juste waerde van dijen, ofte immers dat uwe Ex.[te] gelieve hen remonstranten sulcken gratieusen appoinctemente te verleenen als men naer redenen sal bevinden te behoiren.

Twelck doende.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 309v-311v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 231, nr. 272.

a *Hs.*: part.
b *Hs.*: quen.
c *Hs.*: l'imitation.
d *In de marge:* Aultre remonstrance exhibee sur le faict du Cme, avant qu'eussions eu appoinctement sur la premiere requeste et remonstrance. Et ceste cij a rien operé tant que sen a faillu contenter avecq la moderation du XVIII.
e *Hs.* Een.
1 Pat(t)ard: munt, van geringe waarde.
2 De staat van de renten ten laste van het gewest is inderdaad ingeleverd; zie onder nr. 1902.

3 Dit rekest is zal zijn opgesteld (kort) na de beschikking van 16 december, waarop het een reactie is (zie hierboven nr. 1896, noot b). Het dateert in ieder geval van vóór 25 december: zie het schrijven van Pieter Rezen van die datum (zie hierna onder nr. 1900, rubriek a). Uit dit laatste stuk blijkt tevens dat het rekest door de gedeputeerden te Brussel is ingediend.

1899 1569 DECEMBER 15, MIDDELBURG

e *15 december, Middelburg. – Nicolaas de Castro, Anton van Bourgondië en Adriaan van Campen dragen de pensionaris (Roels) en de andere gedeputeerden van de Staten van Zeeland te Brussel op om te trachten die van Goes te bewegen hun oppositie te staken, of anders terug te keren zonder de propositie van 67.500 gulden beantwoord te hebben, en voorts om aan te dringen op de verlenging van het octrooi tot heffing van de imposten voor drie maanden.*

[*Opschrift:*] Aen den pensionaris ende andere gedeputeerde van de Staten te hove sijnde.

Eerweerde edele ende welbeminde vrienden, wij gebieden ons jonstelijck t'uwer liefden. Mits dese adverteerende hoe dat wij elck respective die laeste brieven van uwe liefden ontfangen hebben ende daerbij verstaen tgene uwe liefden aldaer gebesoigneert hebben nopende die swaricheeden bij die van der Goes voortgestelt ende d'inconvenienten die daeruijt ende met heure voortvaricheijt den lande van Zeelant souden moghen overcommen, ende dat uwe liefden omme deselve discordie neder te leggen onderlinghe met elcanderen aldaer overcommen zijt dat hebbende d'antwoorde ofte appostille op onse requeste van den C penninck uwe liefden van zinne sout sijn van aldaer thuijs te commen sonder uwen last nopende die laeste geeijschte bede te voorderen ende volcommen, zonder die alvooren alhier tot Middelburch in de congregatie van de Staten andermael geproponeert ende gesloten te zijne, daervan wij ons consenteeren ende genougen.

Niettemin hadden wel begeert ende begeeren, ordonneeren ende versoecken mits desen dat uwe liefden vanwegen Prelaet ende Edelen mitsgaders die steden van Middelburch, Zierixee, Reijmerswale ende Tholen zijne Ex.tie antwoorde geven sullen op zijn laeste versochte bede, ende in de plaetse van dijen in den name van de Staten van Zeelant zijne Ex.tie vanwegen die Co. Ma.t consenteeren de 50 duijsent guldenen tsjaers, ende dat voor sesse jaren eerstcommende, innegaende den XIIIen augustij LXIX laestleden, te vinden bij de imposten ende ordinaris bede van schote, breder in uwe liefden last ende commissie vermelt. Ende dit all indien die van der Goes souden willen supersedeeren ende verswijgen heure nieuwicheijt, daervan sij seggen last te hebben, ende jegenwoordelijcken schijnt genoech gediffereert te zijne, ende over zulcx behoorden hen neffens d'andere gedeputeerde wel te vougen, waertoe uwe liefden hen bij alle tamelijcke middelen sullen poogen te induceeren, die (zoo wij niet en twijffelen) hen tot alle redelijcheijt vougen sullen. Ende in gevalle sij heuren last ende nieuwicheijt sullen willen openbaren, sullen alsdan uwe liefden hen verdragen van uwen last te volcommen ofte eenich consent te dragen, maer thuijs te commen volgende uwe liefden voorgaende accord.

Voorts houden wij uwe liefden wel indachtich dat alle die imposten jegenwoordelijck cours ende loop hebbende binnen de steden ende ten platten lande exspireeren den laesten decembris jegenwoordich, ende dat gheensins en dient noch oirboir en is ten dienste van zijne Ma.t ende de Staten van Zeelant die te laten discontinueeren, als anders gheen middel hebbende om de loopende losrenten staende op denzelven lande van Zeelant te betalen dan mette voors. imposten, waersonder die ingesetenen van Zeelant over alle dese Nederlanden geschapen sijn becommert ende gearresteert te worden om betalinge der voors. renten; waeromme wij ordonneeren ende versoecken mits desen uwe liefden dat uwe liefden gelieve terstont naer de receptie deser van onser wegen over te dienen van requeste aen zijne Ex.tie ende hem verthoonen de voors. inconvenienten, ende andere die uwe liefden daerbij sullen weeten te vougen, versoeckende daromme continuatie van de loopende imposten in der vougen die tehans cours ende loop hebben, voor den tijt van

drije naestcommende maenden. Ende ingevalle uwe liefden dunct tselve lange [a] aen soude moghen loopen, sullen uwe liefden tgundt voors. is int lange verthoonen den thresorier Schets ende commis Van Loo, ten fijne om bij provisie geauctoriseert te worden om die voors. imposten voor drije toecommende maenden te moghen verpachten.

Uwe liefden biddende in alle tgeene voors. uwe uijterste diligentie ende neersticheyt te willen doen soo wij uwe liefden betrouwen, ende van uwe wedervaren ende gebesoigneerde ons te willen veradverteeren metten eersten ofte selve die goede tijdinge brengen, ende sult ons groote vrientschappe ende aengenamen dienst doen. Kenne Godt almachtich die uwe liefden spaere in gesontheijt.

Te Middelburch desen XV^en^ decembris anno XV^C^ LXIX.

Onder stont geschreven: Die alle uwe goetwillige; onderteijckent: N. Castro, Anthoine de Bourgoigne, Adrian van Campen.

Het opschrift was: Deerweerdige edele voorsieninghe ende seer discreete heeren die gedeputeerden van de Staten slants van Zeelant, wesende jegenwoordelijck te Bruissele, ende elcken van hen bijsonder.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 312v-313. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 230, nr. 269.

a *Hier* lange *herhaald hs.*

1900 1570 JANUARI 2-3, 7-9, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

a *26 november 1569, Brussel. – De hertog van Alva zendt aan de heer van Wakken een rekest van burgemeesters en schepenen van Vlissingen, waarin dezen klagen over de schade aangericht aan het Westerhoofd, en keurt goed dat de opbrengst van de imposten van die stad, die gesequestreerd zijn vanwege het geschil erover tussen de Staten en de stad, gebruikt worden om de schade zo snel mogelijk te herstellen.*[a] *– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 316v-317. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 228, nr. 256.*

b *22 december 1569, Middelburg. – (Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen) beschrijft namens de bisschop als prelaat van Middelburg en de heer van Wakken de steden (van Zeeland) voor de Statenvergadering tegen 1 januari 1570.*

[*Opschrift:*] Beschrijfbrieven aen de steden ende rentmeesters Bewest- ende Beoosterschelt.

Eerweerde wijse ende seer voorsieninghe heeren. Alzoo hier sommige saecken ende swaricheeden vallen te proponeeren vanwegen die Staten slants van Zeelant ende dat daeroppe haestige resolutie gerequireert wordt tot des Ma.^ts^ ende slants voors. dienste, soo ist dat mijn eerweerde heere de bisschop als prelaet van Middelburch, mitsgaders mijn heer van Wacken, gouverneur etc., goet gedocht heeft de Staten te beschrijven ten fijne voors; sult daromme uwe gedeputeerde alhier schicken ten fijne als vooren op [e]en sondage den I^en^ januarij, omme tsanderdaechs tselve te aenhooren ende daerop te delibereren.

Erweerde wijse ende zeer voorzieninghe heeren, mijn recommanderende gedienstelijck, bidde den Almogenden uwe Eer. te gesparen in gesonde. Uijt Middelburch den XXII^en^ decembris 1569.

[*Eronder de aantekening:*] Aen die rentmeesters tot beschrijvinge van den edelen ende die van Ziercxee ende Rommerswael; is den dach genomen van dese beschrijvinge geset als boven. Ende aen die van der Goes ende Tolen op den II januarij om t'sanderdaechs te besongeren als vooren al op eene voet, ende dat opdat die van der Goes ende van der Tholen] voorn. geen occasien soude hebben van te persisteren in hun opinien nopende de antwoorde van de 67.500 guldens sjaers, sesse jaeren lang gedeurende.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 313v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 231, nr. 273.

22 december 1569[1]*, Middelburg. – Christoffel Roels draagt namens de bisschop als prelaat van Middelburg en de heer van Wakken de rentmeester van Bewesterschelde op om de edelen voor de Statenvergadering te beschrijven tegen 1 januari 1570.*

Mijn heer. Alsoo hier sommige saecken en swaricheden vallen te proponeren van wegen de Staten slants van Zeelandt, ende dat daerop haestige resolutie gerequireert wert tot des Majest. en des landts dienste, soo ist dat mijne eerwaerdige heere de bisschop als prelaet van Middelburgh mitsgaders mijne heere van Wacken, gouverneur etc., goet gedacht heeft de Staten te beschrijven ten fijne voors. Sult daeromme beschrijven de edelen van uwen quartier ten fijne alsvooren op sondage den eersten januarij 1569 om s'anderen [dages] tselve te aenhooren ende daerop te delibereren.

Mijn heer etc. In Middelburgh den 22[en] december 1568. Onderteekent Christoffel Roels.

De superscriptie was: aen den heere rentmeester Bewesterschelt jo.[r] Philibert van Serooskercke.

– Afschrift: (ca. 1660) ZA, Familiearchief Van Borssele van der Hooge nr. 58, f. 91-91v. – Regest: Heeringa, in: VROA 1916 II, p. 212, nr. 231.

25 december 1569. – Pieter Rezen verzoekt aan Christoffel Roels, pensionaris van de Staten van Zeeland, inlichtingen omtrent het nader rekest dat door de gedeputeerden te Brussel is ingediend aangaande de 100e penning.

[*Opschrift:*] Au pensionaire.

Domine licentiate, ick gebiede mijn dienstelijck tuwaerts. Bij desen begerende dat uwe liefde gelieve ons schriftelijck te adverteeren wes in de requeste laest overgegeven den hertoge op tversoeck van dat men de landen soude tauxeeren naer de waerde ofte jegens den XII gedaen mach sijn, opdat wij onse cohieeren van den hondersten penninck daernaer moghen furneeren, dijen wij gelast sijn metten eersten gereet te maecken, dwelck wij sonder tselffde bescheijt niet doen en connen. Ons gedeputeerde, gecommen sijnde van Brussel, hebben ons geseijt datter vercregen was de tauxatie te maecken op den penninck XVIII, maer datter andermael requeste over gedient was omme meerder gracie te hebben; daervan zij meenden dat uwe liefde mette eerste missive aen de stadt schrijvende advertissement te gecrijgen, sal daromme uwe liefde tselffde gelieven metten eersten te doene ten eijnde alle de saecken gevoirdert moghen worden.

Hiermede zijt Godt ons Heere bevolen. Met haesten op Kersdach 1569.

Onder stont geschreven: Die alle uwe vriendt ende dienaer Pieter Rezen.

Het opschrift was: Aen mijn heere den pensionaris van de Staten van Zeelant, Christoffel Roels, woonende tot Middelburch.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 313-313v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 231, nr. 274.

c Nieuwe dachvaert. [*2 januari.*]

Hierbij sijn geweest mijnen eerwaerdigen heere met sijnen vicaris ende de proost van der abdien, mijn heer van Wacken met mr. Adriaen de Proost vanwegen den grave van Bevren, Adolph ende Witte van Haemstede, Adolph van Borsselen, over die van Middelburch Sijmon Cast[b], burgemeester, mr. Jacob Sagarus, Adriaen van Campen, over die van Ziercxee Job Claes Iemantse, over die van Rommerswael Franco Campo; naervolgende de beschrijfbrieven sijn die van der Goes ende van der Tholen eerst gecompareert den III januari.[c]

Op den III januarij is bij dandere geresolveert dat men eerst hooren sal trapport van die van der Goes ende Tolen, ende dat sij over willen geven de redenen van hunder opinien bij geschrifte, ende is bij dandere leden van de Staten geproponeert oft goet ware sijne Ex.[tie] te presenteeren de geheele somme, mits accepteerende de gracien ende geinondeerde landen insolute, overmits de gracien sijne Ma.[t] mogen strecken tot suiver gelt naer expiratie van deselve, ende de inondatien Zelant wel tot het derde part vermindert hebben.
– ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 313v, in de marge (naast het afschrift van de bovenstaande beschrijvingsbrief).

Op desen dach [*3 januari*] sijn geweest alle de voorgaende persoonen, ende vanwegen die van der Goes is gecompareert mr. Cornelis Mathijsen ende de pensionaris Antonus Verbruggen, ende vanwegen die van der Tholen Carinus Adriaensz. burgermeester.
– ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 314, in de marge (naast het afschrift van de onderstaande resolutie).

d *[3 januari]. – De afgevaardigden van Goes verklaren op de propositie van 19 oktober j.l. bereid te zijn de gevraagde bede van 67.500 lb. toe te staan, welke som kan worden gevonden uit de continuatie van de lopende imposten en uit de heffing van 8, 9 of 10 groten bij de breedte per gemet over het hele land.*

[*Opschrift:*] Opinie ende motijff van die van der Goes aengaende de 67.500 guldenen sesse jaren lanc gedeurende op pene van den C penninck.[d]

Die van der Goes, als een deel vant derde let van de Staten vant lant van Zeelant, voor heurlieden advijs ende resolutie verclaren dat de propositie ende eijsch van de XIX[en] octobris lestleden in dit tegenwoordige jaer LXIX bij den heere van Wackene gedaen behoort sijne Ex.[tie] geaccordeert te worden in der vormen ende manieren, sonder eenige contradictie ende voor sooveel in henlieden es; consenteren daerin mits desen.

Ende voor middel sijnder Ex.[tie] intentie meest conform als van de voorn. lichtinge te doene met minst achterdeel, praejudicie ende quetse van de gemeenen lande ende ondersaeten ende met meest contentement ende gerieft soo van de voorn. ondersaeten als t'gemeene lant, ende sonderlinge met de meeste aequaliteijt van alle de persoonen ende landen, welcke jegenwoordelijc gevoelende sijn profijt ende gemack van des Co. Ma.[ts] sorgvuldicheijt ende voorleden oncosten bij hem gedregen ter contemplatie van sijne voorn. ondersaeten ende landen, dunckt die van der Goes (onder correctie van sijne Ex.[tie]) dat tot furnissement van de voorn. somme in den eersten den impost op wijnen ende bieren, sulcx die nu tegenwoordelijc gelicht wort over t'platte lant van Zeelant, mitsgaders den impost op de malerije ende slaen van de beesten binnen de steden van denselven landen soude mogen werden gecontinueert sonder denselven in eenige maniere te beswaren.

Ten tweeden, om te furneren de reste van de voorn. bede om 67.500 ponden van 40 grooten t'pont, soude gerieflijct met minste quetse ende meeste equaliteijt van den landen ende gemeene ondersaeten van Zeelant wesen dat sulcken tax van 8, 9 ofte 10 grooten opt gemet ofte andersins ter concurrentie van de voorn. resten geleijt werde over des geheele lants van Zeelant hemelsbrede, geen uijtgesondert, sulcx bij oprechte ende autentijcke overloopers van elcke prochie deselve hemelsbrede souden werden bevonden.

Welcke twee middelen sijn ontwijffelijck suffisant tot furnissement van de voorn. geheele bede, sonder den schamelen lantman ende andere ingesetenen met hoger impost ofte tlant met swaerder geschot te belasten. Voor sooveel aengaet de petitie van den hondersten penninc naer de expiratie van de voorn. sesse jaren, sijn die van der Goes insgelijcx gewillich daerin te consenteren soo sijlieden mits desen ooc doen, welverstaende alsoo de landen van Zeelant door fortune van der see als inundatie, grontbrexemen ende andersins grootelijcx deterioratie[e] subject sijn, gelijckerwijs ooc andere bij diversche van de voorn. grontbrexemen end' nieu aenwassen verbetert ende van meerder waerde mogen werden,

dat ooc der ondersaeten rijcdom ende macht int regard van haerlieden meubelen ende coopmanschappen seer variabel es binnen den termijn van sesse jaren; dat daerom teijnde van deselve sesse jaeren de taxatie van den voorn. hondersten penninc geschiede naer de weerde ende prijs van dien tijt.

All twelcke die van der Goes verstaen onder sulcke conditien ende reservatien, in gevalle eenige landen ofte provincien eenige diminutie ofte verminderinge van de principale bede sijn vercrijgende, dat sij deur heurlieden voorn. gewillich consent van geen ander ofte erger condicie gehouden en worden, maer deselve diminutie beneffens dandere naer rate ende proportie sullen genieten.

Onderteeckent: A. Verbrugge.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 314-315. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 231, nr. 275.

3 januari. – De Staten van Zeeland behandelen opnieuw het punt van de bede van 67.500 gulden; vanwege het afwijkende standpunt van Goes wordt besloten de zaak nogmaals uit te stellen tot 6 januari.

[*Opschrift:*] Resolutie van den Staten van Zeelant op desen dachvaert van den III januarij.[f]

Op den III januarij LXX stilo Curiae die Staten slants van Zeelant, vergadert wesende int sbisschops hoff van Middelburch, hebben geresolveert alsoo hiernaer volgt. Te wetene: Prelaet ende Edelen mitsgaders die van Middelburch, Zierixee ende Reijmerswale dat sij hun houden aen hun eerste ende voorgaende consent ende antwoorde gedaen op de propositie van sijne Ex.[tie] van 67.500 guldenen tsjaers, sesse jaren lanc gedeurende; die van Reijmerswale begeeren nochtans dat men verclaren sal ende expresseren dat de Ma.[t] de gratien tsijnen laste nemen sal. Die van der Goes persisteren in hun eerste opinie ende advijs op de antwoorde van de voorn. propositie, te wetene van de geheele somme te vindene eensdeels bij schieten thien oft meer grooten op elc gemet lants hemelsbrede, ende eensdeels bij de alsnoch loopende imposten; end' hebben overgegeven hunlieden advijs schriftelijc, begerende tselve geinsereert te mogen werden bij de antwoorde van de generale Staten. Die gedeputeerde van der Tholen seijden geenen anderen last te hebben dan om te aenhooren de propositie ende alsdan rapport te doen. Ende overmits die diversie van die van der Goes is geresolveert anderwerff te vergaderen, te wetene jegens den sesten deser loopende maent van januarius, om t'sanderdaechs daeraen te besoigneren ende te accorderen, indient mogelijc is. Anderssins sullen Prelaet ende Edelen consenteeren in den X[en] ende XX[en] penninc.

Gedaen als boven.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 314. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 231, nr. 276.

[tussen 3 en 7 januari]. – Mr. Adriaan de Proost, Job Claasz. en de pensionaris geven, daartoe gemachtigd door Prelaat en Edelen alsmede de steden die zich bij dezen gevoegd hebben, de redenen op waarom zij niet kunnen instemmen met het standpunt van Goes inzake de bede van 67.500 gulden.

[*Opschrift:*] Solutie ende reproche van de voorgaende opinie van die van der Goes.[g]

Memorie om solutie te geven opt consent bij die van der Goes, overgegeven bij geschrifte op de petitie van de 67.500 guldene t'sjaers, sesse jaren lanc gedeurende, bij den heere van Wacken van s'conincx wegen den XIX[en] octobris lestleden gedaen, mitsgaders den hondersten penninc daerinne geroert.

Eerst dat die van der Goes hem behooren te voegen ende reguleeren naer de resolutie van de andere leden van de voorn. Staten, als in desen eendrachtelijc vernougen sijnde,

gemerct sijlieden maer een vijfste deel vant derde part van de Staten sijn representerende, ende dat daerom redelijcker ende billicker is dat de minste volge de meeste, naer oude costuime ende gewoonte van den lande van Zeelant.

Ende aengaende de volle somme die deselve van der Goes consenteren dient gelet dat t'lant van Zelant, gevende vijftichduisent guldens t'sjaers op den voet bij de andere Staten geconcipieert, meer sullen geven dan sij oijt gedaen hebben in eenige ordinaris bede; item dat sij ooc meer sullen geven naer advenant heurlieden groote noch in esse ofte wesen sijnde dan eenige landen herwartsover.

Ende indien men soude mogen geven insolutum de gratien bij de Co. Ma.[t] ende sijne eedele voorsaeten gegeven eenige geestelijc[k]e ende geprivilegeerde persoonen tot fundatien ende onderhout van de gootsdiensten, mitsgaders eenige steden oft landen uijt nootsaeckelijcheijt van heurlieden lastige dijckagien, ende daerenboven accumuleren de somme van de penningen bij deselve Staten drije jaren lanc betaelt naer de expiratie van de novaeniale boven alle andere Staten van dese Nederlanden, ofte immers tmeeste deel van dien, soo soude men bevinden dat die van Zeelant souden hebben geconsenteert int accoort van de voorn. 50.000 guldenen bij heurlieden gedaen dan van henlieden geeijscht ofte versocht is geweest, ende mets dien meer dan deselve van der Goes consenteerende sijn.

Hoeveel tot all t'gene des voorn. staet meer dan redenlijc toestaet, bijsondere regart nemende op de groote van den lande van Zeelant die was in de tijde t'selffde in sijn esse ofte fleur was, in welcken tijde t'selfde alsdoen wel een derde part grooter sijnde dant nu tegenwoordelijc is, geacht ende gereputeert wert, te moeten betalen t'vierde part van Hollant.

Welcken voet schijnt dat sijne Ex.[tie] alnoch begeert te practiqueren; want multiplicerende 67.500 ten vier mael sal bevonde werden dat de somme soude uijtbrengen 270.000 guldenen, wesende de quote van Hollant.

Daertoe geen apparentie ter werelt en staet, gemerct Hollant vermeerdert is soo in de neeringe als in de groote, ende Zeelant vermindert wel ruijm een derdendeel; ende over sulcx behoorde ten minsten die van der Goes t'selffde te moveren ende de geeijschte somme van 67.500 guldenen over een derde part te diminueren.

Ende aengaende de middelen bij die van der Goes geproponeert, te wetene dat sij begeeren te lichten henlieden geconseenteerde somme eensdeels bij de imposten ende eensdeels bij de collectacie van 10 grooten ofte meer op elck gemet lants binnen Zeelant gelegen hemelsbrede, seggende deselve henlieden middel te wesen de bequaemste ende minst lastich etc.; daerop dient geseijt dat de middelen bij henlieden overgegeven niet gefondeert en sijn noch ooc bevonden equael, maer seer inequael ende tenderende tot heurlieder profijt ende achterdeele van andere ingesetenen van den lande. Item dat deselve van der Goes in de imposten bij henlieden versocht gecontinueert te werden niet betalen en sullen jaerlijcx geen 500 guldenen, waermede sijluijden henlieden geerne souden eximeren van de excessijve somme boven den macht van Zeelant geconsenteert, ende de last van dien leggen op andere die noijt in eenige ordinaris bede geecontribueert en hebben noch en bevonden te contribueren als wesende sulcx bij natuire ende contracte daervan gemaect vrij ende exempt. Item dat de voet bij die van der Goes genomen geensins en soude comen ofte moogen gepractiseert worden sonder groote inegaliteijt, praejudicie ende achterdeel, jae totale ruine van veele diversch cloosteren, geestelijcke persoonen, pastorijen ende curen, mitsgaders ambachtsheeren ende andere landen, gracie ende exemptie vercregen hebbende van de Ma.[t] ende sijne edele ondersaeten, die door denselven voet teenemael gefrustreert ende berooft souden werden ende blijven van de vercregen gratie ten goede respecte ende met groote kennisse van saecken geobtineert, welcke op desen tegenwoordigen tijt niet min en sijn militerende dan ten tijde van deselve gratie, in der voegen dat sijne Ma.[t] genootsaect soude moeten wesen deselve persoonen gelijcke gratie te doene uuijten nieuwen voet bij

die van der Goes voortgekeert, indien sijne Ma.[t] het lant van Zelant soude gelieven te houden in sijn groote ofte wesen.

Want het notoir is dat noch Schouwen noch Walcheren noch Wolffaertsdijc, Scerpenisse, Ellewoutsdijck, Cruijninge, Oisterlant ende diergelijcke landen ende dorpen gratie vercregen hebben, niet machtich en sijn op te brengen die geschoten bij die van der Goes voortgestelt.

Van alle twelcke men naectelijc mach colligeren dat de twee middelen bij die van der Goes geproponeert niet suffisant en sijn tot furnissement van den voorn. somme, ende dat dieselve niet gepractiseert en connen geworden dan tot heurlieden groote avantaige[h] ende voordeel, met groote beswaernissen van den schamelen lantman ende andere ingesetenen ten platten lande, welcke sijlieden geerne beswaert souden blijven houden metten impost van wijnen ende bieren, die ongelijc meerder is dan die van malerije ende t'slaen van de beesten, daer die van der Goes alleenlijc mede belast sijn; bedragen alleenlijc voor haer contingent ende quote ontrent 500 guldens.

Ende dat deselve voet niet gepractiseert en can werden sonder infractien van de privilegien van de steden ende lande mitsgaders de ambachtsheeren van Zeelant, deurdien huerlieden goeden van ouden hercommen vrij ende exempt geweest hebbende deur denselven voet de contributie van de ordinaris bede, daervan sij altijt exempt sijn geweest ex titulo oneroso.

Item staet in desen te noteren dat uijt het voorn. voorstel van die van der Goes nootsaeckelijcke volge dat de schotbaere gemeten, van allen tijden tot contributie van 18 ofte 20 grooten opt gemet in de ordinaris bede gestaen hebbende, de helft meer verlicht sullen worden dan sij ouden tijden ende alsoo van rechtswegen wel schuldich sijn te betalen, gemerct t'lant van Zelant op d'ordinaris bede uijtgegeven is; ende ter contrarie de vromen haijman ende andere vrije landen, altijts ende ex contractu tegens den grave in het bedijcken ende uijtgeven van den lande voorn. gedaen vrij geweest hebbende, sullen met gelijcke contribututie t'onrechte belast worden.

Daerenboven en considereren die van der Goes niet dat als sijlieden bij desen heurlieden gepretendeerde voet gevonden sullen hebben de somme van de bede bij sijn Ex.[tie] geeijscht, sullen daerenboven noch eenen nieuwen wel moeten opstellen ende vinden om te betalen de renten ende lasten van den lande ende deselve te lossen, waertoe geen middel sijn en sal overmits bij desen voet eenen iegelijc bevonden wort de macht van andere contributien te mogen furneren; sulcx dat beter ware om den dienst van den Ma.[t] ende t'lant niet te denatuireren ende sonder iemants achterdeel hem te voegen met de andere Staten, opdat bij desen questien ende gheschelden niet getardeert en werde den wille van sijne Ex.[tie].

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 315-316v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 232, nr. 277.

c Nieuwe dachvaert.[2]

In dese dachvaert sijn geweest alle de voorgaende persoonen die naer deselve wachtende waeren vanwegen van die van der Goes. Is geconcipieert Cornelis Pieterss. Polderman metten penssionaris mr. Anthonis Verbrugge, die van der Tholen absent sijnde. Ende die van der Goes gevraecht sijnde naer hunlieder antwoorde op de petitie van de 67.500 guldens, sesse jaeren lanck duerende, hebben geseijt om te mogen comen hiernaer alst mogelijck waere, der opinie van Prelaet ende Edelen ende andere steden, ende om nijemant te vercortten dat sij tot de ordinaris bede geneijght waeren, soude men die willen modereren op 8 g. steenschietens ende 6 g. bij der breede, sonder deselve te responderen tot eene gedesigneerde somme, te vinden de reste bij de imposten die men stellen ende meerderen soude tot furnissement van de voors. somme, ende dit voornoemd. Naer de noene hebben Prelaet ende Edelen ende de andere steden hun gerefereert totter antwoorde, gestelt bij

geschrifte soo die hiernaer volght; die van der Goes persisteerden als voer noene, maer aengaende den C penninck conformeren hun mette andere Staten.

Is alsdoen den rentmeester Bewesterschelt belast die van Armuijden te executeren voor de geheel somme die sij den Staeten schuldich sijn, ende hun te presenteren 18 ponden Vlaems tot tgene sij meest van doene sullen hebben tot ciraete van de kercken.

Is alsdoen oock gedebatteert bij occasie van de vacatien van den pensionaris ende vicaris, oft die souden behooren te comen tot slants laste, alsoo daer geen surcroix en is doer expiratie van de ordinaris bede, waertegens de steden seijden dat hunne gecommitteerde van gelijcken souden behooren te reijsen tot slants laste oft dat de pensionaris behoorde te sijn in dienst van de Staten generael ende nijet van Prelaet ende Edelen alleene. Eijntelijck soo sijn des pensionaris vacatien gepasseert ende onderteeckent bij te sijne oft bij faulte van dijen op den impost, ende dat voer die reijse sonder te trecken in consequentie. Des vicaris vacatien sijn gepasseert tot slants laste.

– ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 316v-317, in de marge (naast het afschrift van de hierboven genoemde brief van de hertog van Alva aan de heer van Wakken). – Regesten: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 232, nrs. 278-280.

d *6 januari. – Die van Tholen verklaren zich wat betreft de som, die men in antwoord op de gevraagde bede zal presenteren, aan te sluiten bij het advies van de meerderheid, en wat de middelen tot dekking betreft de voorkeur te geven aan de continuatie van de imposten en de heffing van 6 groten per gemet over heel Zeeland bij hemelsbreedte.*

[*Opschrift:*] Antwoorde van die van der Tholen op de petitie van 67.500 guldens, gesonden metten voorgaenden brieff[3].[i]

Die van der Tholen, als een deel uijt t'derde let van de Staten slants van Zelant, seggen ende verclaren voor heurlieden advijs ende resolutie beroerende de propositie vanwegen sijne Ma.[t] den XIX[en] octobris lestleden gedaen, dat sij hun conformeren met de eerbaerheden van mijnen heeren den prelaet, edelen ende de andere drije steden van Zelant, namentlijc Middelburch, Ziericzee ende Reijmerswale, voor sooveel als raect de presentatie die men sijne Ma.[t] dienaengaende soude doen.

Ende voor middele om te commen tot lichtinge van de penningen van deselve presentatie ten meesten dienst van sijne Ma.[t] ende ten minsten quetse van den gemeene lande ende ondersaeten, conform sijnes Ma.[ts] intentie in de voorn. propositie verhaelt, dunckt die van der Tholen, onder correctie van sijne Ex.[tie], dat men sal continueren d'imposten gegenwoordich loop hebbende over t'graeffschap van Zelant, te weten op de wijnen ende bieren gedroncken ten platten landen ende op de malerije ende slaen van de beesten in de steden, waerbij men jaerlijcx sal mogen furneren ontrent 14.000 [ponden] van 40 grooten t'pont; item op elc gemet int graeffschap van Zelant gelegen hemelsbrede sesse grooten Vlaems, die men vint bij sloote van de reeckeninge van de rentmeesters Bewest- ende Beoisterschelt in den jare LIIII tot furnissement van de extraordinaris bede, opgebracht te hebben ontrent 22.000 ponden van 40 grooten t'pont; ende de reste uijt de penningen van t'verschot bij die van Zeelant sijne Ma.[t] gedaen onder conditie ende belofte van dien te corten aen de eerste bede, ende andere penningen die t'lant goet compt.

Ende beroerende de questie gemoveert bij de voorn. mijne heeren prelaet, edelen ende eenige van de steden ter saecken van heurlieden gerechtichheden van de schoten die sij pretendeerden te hebben respectivelijc in heurlieden ambochten, seggen die voorn. van der Tholen dat sij hun derselver questie geensins aen en dragen alsoo d'ambachtsheer van haer quartier de Co. Ma.[t] hun daervan niet en eijst ende quereleert, denwelcken in allen gevalle de gepretendeerde gerechticheijt soude competeren, sulcx dat de voorn. ambachtheeren haer gerechticheijt respectivelijc sullen mogen vervolgen op ende jegens dengeenen el gedragen sal, ten eijnde door deselve questie den dienst van sijne Ma.[t] niet verachtert en wort.

Aldus geresolveert bijt gemeen collegie der wethouderen der voorn. stede van der Tholen, mij tegenwoordich als secretaris derselver stat, desen VI[en] januarij anno XV[c] LXIX stylo Curiae [*1570*].
Ondertec[k]ent: Pieter Resen.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 319-319v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 232, nr. 281.

7 januari, Tholen. – Pieter Rezen bericht aan mr. Christoffel Roels, pensionaris van de Staten van Zeeland, waarom de gedeputeerden van Tholen verhinderd zijn geweest op de laatste dagvaart te verschijnen, en hij stuurt de resolutie van de stad van 6 januari mee.

[*Opschrift:*] Aen de pensionaris.

Mijne heere de pensionaris, ic gebiede mij met goeden affectie tuwaerts. Heer pensionaris, alsoo wij op gisteravont gemeent hadden scheep te gaene alhier in den havene om op onsen geprefigeerden dach tot Middurg te compareren, soo is de schipper altemael onwilligh geworden, sorgende in Walcheren te bevriesen; hebbe daerom de resolutie van onse heeren de wethouderen uwe E. bij desen onsen statsboode willen oversenden omme deselve te willen vougen bij de resolutien van de andere Staten. Ende soo verre het noode [sij] dat ijemant van de burgemeesters overcome, sullen met alder urgentie, ist doenlijc, poogen metten eersten aldaer te sijn, begeeren se ons dienaengaende te willen adverteren.

Eerweerde heere, u hiermede den Heere bevolen. Geschreven met met haeste van der Tholen den VII[en] januarij 1569[j] stylo Curie.
Onder stont geschreven: Die alle uwe vrient ten dienste; onderteeckent: Pieter Rezen.
Op de dorz stont geschreven: Aen mijn heere den pensionaris van de Staten van Zelant, mr. Christophel Roels, licentiaet in beijde rechten, residerende tot Middelburch.[k]
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 318v-319. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 232-233, nr. 282.

8 januari. – Prelaat en Edelen verklaren bereid te zijn de ordinaris bede van (12) groten per gemet steenschietens en 8 groten bij de breedte voor zes jaren te continueren, stemmen toe in een extraordinaris bede van 25.000 gulden, te vinden uit de continuatie van de lopende imposten, en zetten hun bezwaren tegen het standpunt van Goes nader uiteen.

[*Opschrift:*] Particulier opinie van Prelaet ende Edelen op de geheijschste bede van 67.500 gulden, bij dewelcke hun gevuecht hebben Middelburch, Ziriczee ende Reijmerswale.[l]

Prelaet ende edelen accorderen sijne Ma.[t] continuatie van de ordinaris bede van 12[M] grooten steenschietens ende 8 grooten bij der brede op elck gemet lants staende ten vollen schote, tvrije medegaende, s'jaers, voor sesse jaren lanc gedeurende verschijnende etc., welcke beloopt jaerlijcx over Bewest- ende Beoisterschelt, daerinne begrepen tlant van der Tholen mitsgaders Drijschere, Sonnemaer ende Noortgouwe ende dependerende van dien, 68.000 guldens [n] van 40 grooten t'stuc, daerinne begrepen de geinundeerde landen ende de gratien, belopende 36.000 gulden, sulcx datter verovert in baeren gelde ontrent 22.000[O] gulden diergelijcke guldene; ende daerenboven consenteren voor een extraordinaris bede voor den voorn. tijt de somme van 25.000 gelijcke guldene, te vinden bij de continuatie van de imposten soo die geloopen hebben int jaer LXIIII. Ende[p] souden Prelaet ende Edelen wel genegen wesen te condesceren in de opinie van die van der Goes, maer regard nemende op de groote praejudicie dat de geestelijcke geprivilegeerde, dat d'ambachtsheeren ende andere grotelijcx genietende lijden souden daer de diminutie van tschot bij henlieden versocht, mitsgaders ooc om aff te weeren het achterdencken ende suspitie van den hove, die deselve hoff op de Staten soude mogen nemen van dat sij in desen grooten noot van de Ma.[t] hunlieder eijgen profijt soude schijnen te soucken int diminueren van deselve bede ofte schot, ende dat die van den hove de voet gegeven soude werden te augmenteren de somme

van de [q] consente ende accord boven verhaelt met augmentatie van de gediminueerde somme van de schote, soo en connen de edelen voornoemt die van der Goes daerinne niet gelieven, ende bijsondere int consenteren van de geheele somme van 67.500 guldens, uijt cause dat sijlieden ende ooc wel int sekere presumeren staet[4] dat [r] de voorn. selve somme van 67.500, eens geconsenteert sijnde voor den versochten tijt van sesse jaren, getrocken sal worden eeuwlijc ende erfflijc in consequentie sonder eenige diminutie daervan te mogen doen in toecomende tijden, als bij gewillige accoorde ende consente genomen te worden voor een ordinaris bede; daer nochtans alle andere Staten van dese Nederlanden met alle vlieticheijt ende industrie hen poogen te excuseeren van de geeijschte somme, waerom Prelaet ende Edelen dunct oorboirlijc te wesen geen veranderinge te maecken in eenige saecken tot praejuditie van eenen deur den anderen, dat sij gemainteneert mogen werden in hun oude possessie ende maniere van doene, gelijc die van der Goes seggen nijemanden begeeren te vercorten.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 317-317v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 233, nr. 283.

[8] januari.[5] *– De Staten van Zeeland verklaren zich op zekere voorwaarden bereid om op te brengen de gevraagde bede van 67.500 gulden per jaar gedurende zes jaren, welke som gevonden zal worden door de continuatie van de ordinaris bede van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet en door continuatie van de lopende imposten, ingaande op 1 april; die van Goes willen in de ordinaris bede slechts tot een bedrag van 8 groten steenschietens en 6 groten bij de breedte consenteren.*

[*Opschrift:*] Antwoorde van de Staten slants van Zeelant op de petitie van 67.500 guldenen tsjaers, sesse jaren lanck geduyrende.[s]

Die Staten slants ende graeffelicheijt van Zeelant, antwoordende op de propositie van zijne Ex.[tie] den XIX[en] octobris bij mijnen heere van Wacken als gouverneur van denselven lande van sconincx weegen gedaen noopende die 67.500 guldenen tsjaers, sesse jaren lanck geduirende, mitsgaders den C[en] penninck teijnde van deselve sesse jaren gelicht te wordene onder het overgeven van hunlieder obligatie, breeder in deselve propositie begrepen,

Seggen dat volgende die nature ende uijtgeven van den graefschippe van Zeelant die grave noijt eenige ordinaris bede geheijscht en heeft dan bij den gemete, ende volgende de keure van Zeelant en soude oock anderssins niet vermoogen te eijsschen, als het lant sulcx uijtgegeven ende den gemeenen ambachsheeren vercocht ende telcken van de lossinge vernieut sijnde, uijt crachte van dewelcke deselve ambachsheeren hebben vercregen recht, titule ende possessie omme d'ordinaris bede van den schote t'ontfangen over zulcke landen ende gronden van erffven als binnen heurlielieder ambachten ofte heerlicheeden gelegen sijn, uijtwijsende sgraven boeck genaempt die Steenrolle; ende dat daromme zijluijden in reverentie van den eedt die zij der Co. Ma.[t] ende den lande gedaen hebben van de keure ende privilegien van den lande te onderhouden, ende wel weetende dat zijne Ma.[t] van gelijcke gedaen heeft, niet wel denselffden voet en souden connen veranderen sonder heure conscientie daerdoor grotelijcx te belasten; niettemin aensiende den noot daerinne zijne Ma.[t] hem alsnu is bevindende, consenteeren de geheele somme van 67.500 guldenen van 40 grooten Vlaems tstuck tsjaers, sesse jaren lanck geduirende, in de voors. propositie begrepen die te vindene bij continuatie van de ordinaris bede van den schote van 12 grooten steenschietens ende acht grooten der breede op elck gemet lants staende ten vollen schote, tvrije medegaende, daerinne begrepen Dreijsscher, Sonnemaer, tlandt van der Tholen, Vossemaer ende dependentien van dijen, alle gelegen binnen die limiten van Zeelant, beloopende tsjaers mette gratien ter somme van ontrent de 43.000 guldenen;

Mits dat zijne Ma.[t] sal nemen in betalinge ende laten defalqueren die gratien, bij hem met kennisse van zaecken ende uijt nootzakelijcke redenen soo geestelijcke als eenige andere persoonen gegunt ende gegeven, die bij de lantsaten nochtans betaelt ende van hun

gelicht worden tot nootzaeckelijcke reparatien van de dijcken ende andere zeewercken des voors. lants, boven die ordonnaris dijckpenningen ende oncosten van outs ende dagelijcx tot landts beswaernisse gewoonlijck geemploijeert te wordene.

Sulcx dat die gratien affgetogen sijnde die voors. ordinaris beede beloopen sal zuijvers ende in baeren gelde 200 over Bewest- als Beoosterschelt eenentwintichduijsent achtentsestich guldenen eenen schellinck twalff miten, behoudens Prelaet ende Edelen hun recht in den surcroise,[t]

Ende dat men die reste van 24.500 guldenen boven die voors. ordinaris bede mette gratien alnoch resterende die Staten soude willen auctoriseeren te lichten bij de imposten van wijnen ende bieren mitsgaders tslaen van de beesten ende malerie, soo ten platten lande als binnen die goede steden van denselven lande, in alder vormen ende manieren als die t'anderen tijden gelicht sijn geweest, genoech conform den voet van den jare vijerentsestich.

Te wetene dat binnen die vrije steden ende andere plaetsen metten steden contribuerende van elcke ame Dorts, Rijnsche ofte Spaensche wijnen gelicht sullen worden 3 s. 4 g. Vlaems, van de Fransche wijnen naer advenant dame Dorts eenen schellinck acht grooten; dat alle die bieren die voors. steden van 16 stuvers ende daeronder souden vrij sijn van impost, ende dat men van bieren boven 16 stuvers tot 24 stuvers excluis souden geven drije grooten, ende van bieren van 24 stuvers tot 30 stuvers excluis 4 grooten, ende van bieren van 30 stuvers tot 40 stuvers excluis 6 grooten, ende van bieren van 40 stuvers tot 50 stuvers excluis 9 grooten, ende van alle innelantsche ende uijtlantsche bieren van meerder prijs 12 grooten; ende ten platten lande op elcke ame wijns 10 s. g. Vlaems, ende het inbrouwen dobbelbier ende alle andere bieren over zee commende 2 s. 6 g., van elcke tonne cleijn bier den huijsman voor zijne provisie acht grooten ende den tapper 12 grooten. Van hoornebeesten soowel binnen die steden als ten platten lande voors.: van een osse oft koe van vijer jaren ende daerboven 12 grooten, die daeronder zijn als van drije jaren 8 grooten, een eenwinter 4 grooten, een calff 2 grooten, een schaep 2 grooten, een lam een groote, een vercken 3 grooten; te betalene die voors. imposten van de beesten bij degheenen die de voorn. beesten slagen souden. Van elcken sack terwe[u] gemaelt in de steden ofte ten platten lande, oft die blijft gemaelen gebrocht binnen den lande voorn., 2 grooten; van mastaluijn ende rogge eenen groote.

Welcke imposten innegaen sullen den I[en] aprilis naestcommende, ten welcken tijde den jegenwoordigen loopenden impost expireren sal; daervan zijne Ex.[tie] sal gelieven laten expedieeren acte van consente, inhoudende auctorisatie denselven impost te moghen minderen ofte meerderen, verpachten ofte de doen collecteeren op sulcke conditien ende voorwaerden als die Staten bevinden sullen des Ma.[ts] ende slants dienst te requireeren.

Onder expres bespreck dat van den eersten termijn van betalinghe affgetogen sal werden die leeninge zijne Ma.[t] gedaen in maio LXVIII van 25.000 guldenen mettet fret ofte cours van dijen ende van den daerop vercocht, volgende die brieven van indempniteijt bij der Ma.[t] den voors. Staten verleent in date den XXIII junij XV[C] LXVIII, mitsgaders oock alle assignatien ende ordonnancien bij den hoove den voors. Staten vergunt ende competerende.

Int welcke doende laten die voors. Staten hen duncken dat zij meer dan genoech ende boven hemluijder macht consenterende sijn, gemerct zijluijden noijnt andere ordinaris beede, noch grootere gehadt en hebben dan van 12 grooten steenschietens ende 8 grooten bij der meer sonder meer.

Daermede oock die Co. Ma.[t], wel wetende de armoede van Zeelant ende den cleijnen nombre van gemeten dattet groot is, hem gecontenteert heeft inde nouvennale.

Ten welcken die van dandere Staten hen des onderwonnen hebbende (als die van Zeelant geensins gedaen en hebben, maer ter contrarie gepresteert) deselve gestelt ende getaxeert hadden tot 61.000 guldenen tsjaers, maer de Co. Ma.[t], weetende als boven de gesteltenisse van den lande van Zeelant, heeft d'andere van den Staten affgeslagen heurlieder taux op Zeelant geset ende mette voorn. Staten van Zeelant tevreeden geweest mette voorn. ordinaris bede, als zij hoopen dat zijne Ma.[t] alsnu oock doen sal.

Te meer die Staten boven die ordinaris bede hem tevreeden zijn belast te houden mette voorn. imposten de voorn. ses jaren lanck geduirende, in der vougen die voors. Staten noijnt gehoort noch geweeten en hebben dat die Keijs. Ma.[t] noch sijn edele voorsaten sulcke groote beede ende soo langen tijt geduijrende geconsenteert is geweest.

Is nochtans warachtich dat alsdoen ongelijck meerder ende beeter is geweest dan het nu is, ja dat men bethoonen sal bij calculatie van de geinundeerde landen ende plaetsen, dattet lant voorn. tsedert wel tderde paert vermindert is, ende dattet alsdoen met gheen anderen ofte meerderen taux van beede belast is geweest dan met doude ordinaris bede van 12 grooten steenschietens[v] ende 8 grooten bij der breede, dewelcke daromme wel behoorde naer advenant dattet lant geinundeert is oock gemindert ende gemodereert te wordene.

Te meer dattet voorn. lant van Zeelant naer de exspiratie van de nouvennale altois belast is geweest ende gebleven mette voorn. ordinaris bede den tijt van drije jaren, meer dan alle andere landen ende Staten van dese Nederlanden, die den voorn. tijt geduirende vrij, quijt ende onbelast sijn geweest van eenighe contributien ende ordinaris lasten.

Welcken tijt van drije jaren tsamen accumelerende ende repartierende over die versochte sesse jaren met dese jegenwoordige presentatie, daerinne begrepen die gratien bij zijne Ma.[t] tot noch toe gegeven, sal bevonden worden meerdere somme bij de voorn. Staten zijne Ma.[t] geconsenteert ende gepresenteert te zijne dan men alsnu is heijschende.

Sulcx dat zijne Ma.[t] hem wel behoorde tevreeden te houden mette voorn. presentatie ende tconsent van de voorn. Staten, als gebeurende boven heurlieder macht ende meer dan eenighe van den Staten van herrewaertsovere naer advenant de groote van de lande ende graefschappe van Zeelant voorn., gemerct tselve lant ende innegesetenen van dijen boven de last van de voorn. imposten van elck bundere lants sullen moeten betalen 30 stuvers van den bundere ten proffijte van zijne Ma.[t] ende daerenboven noch dongelden van de waterpenninghen, dijckpenningen ende diergelijcke ordonnarise ende nootzakelijcke oncosten, die geschoten, gelicht ende betaelt worden tot conservatie van den lande ende dijcken, te weetene in Walcheren 4 guldens 16 stuvers van den bundere, in Schouwen 10 guldens 11 stuvers, in Wolffaertsdijck tusschen die 9 ende 10 guldens ende daerontrent, ende in andere landen naer advenant.

Hetwelcke eenen grooten excessiven last is ende noijnt in eenige landen van herrewaertsover geuseert, die nochtans verre beeter, propicer ende zekerder sijn ende meer gelden soo in coope als zuijvers in pachte, ende nochtans ongelijck min gevende zoo in regarde van den C penninck als oock van dese jegenwoordige beede.

Laeten daromme die voors. Staten hun duncken dat zijne Ex.[tie] metten selven consente zulcx als boven wel behoorde tevreeden te zijne, aenmerckende die redenen boven verhaelt,

Sonder dat zijne Ex.[tie] eenige swaericheijt behoirt te maecken van in betalinge te nemen die gratien van den schote hierboven gementionneert, bemerckt dat dieselve niet gegeven en sijn bij den Staten maer bij de Ma.[t] selve, ende dat met rijpe deliberatie van rade ende kennisse van zaecken, omme te preserveeren tlant van Zeelant van inundatien ende te behoeden de landen die voors. gratie genietende van de totale ruine ende bederffenisse die hem anderssins gebeurt soude hebben, want clair ende notoir is dat dieselve sonder die voors. gratien alnoch niet en connen gesubsisteeren.

Ende en mogen die voors. gratien niet geacht noch gereputeert worden in respecte van den innegelanden oft lantsaten van Zeelant voor gratien als die gratien van Brabant ende anderen, bemerckt deselve lantsaten den penningen van deselve landen evenwel moeten furneeren ende betalen tot onderhout ende verzeeckernisse van de landen, all off die Ma.[t] deselve noijt gegeven en hadde, twelck elders niet en gebeurt.

Sulcx dat zijne Ma.[t] de gracien bij hem gegeven niet ontfangende in betalinge als boven dingesetenen van Zeelant beswaren soude met dobbele betalinge, hen mits desen doen rembourssseeren van de liberaliteijt bij hem gegeven tot conservatie van sijn lant; ende want die Ma.[t] die voors. gratien selve gegeven heeft uijt nootzaeckelicheijt als vooren geseijt is,

ende dat bij zeeckere termijnen van jaren alleenlijcken ende niet eewelijcken, ende dat naer de exspiratie van denselve jaren (daeraff cortelijcken eenighe exspireeren sullen) zijne Ma.t wederomme commen sal tot lichtinge van deselve schote, soo behoort zijne Ma.t die voors. gratien wel te aenveerden in betalingen sonder die Staten ende dinnegesetenen van Zeelant te beswaren met betalingen van rembourssementen van gratien, bij liberalen accorde ende uijt merckelijcke nootzaeckelijcheijt bij zijne Ma.t den lande gegeven.

Hiertoe gevoucht dat veele van de voorn. gratien spruijten uijt fondatien van aelmissen, missen, vigilien, jaergetijden, onderhoudenisse van cloosteren, pastorien, cappellerien, cappittlen, godshuijsen, gasthuijsen ende andere dijergelijcke geestelijcke plaetsen ende persoonen, die hen op de voors. gratien bij zijne Ma.t ende den edele voorvaerders geinstitueert ende gefonde[e]ert tot laeffenisse van heure ende heure ouders zielen sijn onderhoudende.

Welcke onredelijckheijt soude weesen te brengen ende leggen tot laste van den innegesetenen van Zeelant, deselve fondatien niet gegeven noch niet gefondeert hebbende, daerdoor die geestelijcke persoonen grootelicx souden geinterresseert worden ende die pieuse fondatien extinct vallen.

Ten anderen staet oock grootelijcx te letten tot voordeel van den Staten, dat indien zijne Ma.t die voors. gratien niet en soude nemen in betalinghe, veele ende diversche persoonen gecocht hebbende renten op de landen gratie genietende ende uijt crachte van de octroijen bij sijne Ma.t daervan gegeven gehijpothekeert op deselve gratien, grotelijcx vercort ende verongelijckt souden worden ende souden commen te verliesen soo die hooftpenningen van hun renten als het cours van dijen; ende daerenboven soo souden die landen geschapen sijn te vergaen uijt cause dat zijluijden sonder die gratien voorn. niet en souden connen betalen de renten, zoo int capitael als tverloop van dijen, ende daerenboven vervallen ende betalen de dagelicxe wercken tot conservatie van den lande, nochtans nootelijck van doen zijnde.

Ende zoowel boven desen de Staten voorn. wel gefondeert souden sijn sijne Ma.t te geven tschot van de geinundeerde landen in betalinge van dese jegenwoordige bede ende tselve daeraff te corten, regard nemende op de groote van den lande van Zeelant die was in tijde tselve in sijn esse oft fleur was, welcken tijt tselffde alsdoen wel een derde paert grooter zijnde dant nu jegenwoordich is, geacht ende gereputeert werde te moeten betalen tvierde paert van Hollant,

Welcken voet schijnt dat zijne Ex.tie alnoch begeert te volgen, want multipliciteerende 67.500 ponden vijermael sal bevonden werden dat de somme soude uijtbrengen 270.000 guldens, wesende de quote van Hollant.

Daertoe gheen apparentie ter werrelt en staet, gemerckt Hollant zoo in neeringe als in groote ende Zeelant vermindert is wel ruijm een derdendeel, ende verbijstert wel deen helft meer dan twas voor d'inundatien.

Nochtans aenmerckende die nootzakelicheijt van de Ma.t en hebben tselve niet willen voorhouden zijne Ex.tie, maer henluijden boven hunne macht benauwende ende beswarende, hebben die geeijschte bede gebracht tot laste van den lande in vorme als boven, hoopende ende betrouwende dat zijne Ma.t in hun regard hem daer mede tevreeden houden sal, ende de voorn. bede in der vormen ende manieren als boven geconsenteert accepteeren ende daervan acte verleenen van anticipatie met clausule derogatoir van alle voorgaende octroijen van de imposten bij eenige steden, plaetsen, dorpen ofte landen geimpetreert int jaer LXIIII, ende daernaer jegens ende in prejuditie van de voors. Staten, opdat in de voors. middelen van de imposten eenen iegelijcken gelijckelijcken contribueeren mach sonder den eenen meer te beswaren dan den anderen; ende voorts opdat zij Staten moghen hebben waermede zijne Ex.tie de voors. geconsenteerde somme op te moghen brengen ende te furneeren, ende daerenboven te lossen ende te betalen de lasten van renten op tlant van Zeelant staende, die (ombegrepen de juste somme) alnoch bedragen ontrent de

drijeduijsent guldens tsjaers, alles[w] sonder prejuditie van de keuren, rechten, privilegien ende coustumen slants van Zeelant.[x]

Ende aengaende den C penninck ende dobligatien in de voors. propositie begrepen, seggen die Staten voors. eendrachtelijcken dat alzoe zij hemluijden bij den eersten C[en] penninck grotelijcx beswaert vinden, ende dat zij tot dijen fijne gedient hebben van remonstrantie ende requeste dat zij begeeren van denselffden verdrach ende eentsamentlijcken quijtscheldinge van de derde paije van den voorgaenden geaccordeerden C penninck, waerinne zijne Ma.[t] gheen interrest en kan gepretendeeren, gemerckt die collectatie van den versochten C penninck eerst heuren cours soude hebben teijnde van de sesse jaren, ende gevende den C penninck als die moderatie, onlancx hemluijden gegunt, vermelt ende uijtdruckt en souden die van Zeelant niet alleenlijcken betaelt hebben den C penninck laest geconsenteert, maer oock geanticipeert een derde paije ende termijn van desen versochten C penninck, om redenen breeder ende int lange in heurlieder remonstrantie verhaelt, gedresseert jegens theffen van den voors. C[en] penninck volgende d'ordonnantie onlancx gepubliceert, ende oock die moderatie daerop gevolgt gestelt op den penninck XVIII, diewelcke zijluijden mits desen exhibeeren ende hun daertoe refereeren. Versoeckende seer ootmoedelijcken zijne Ex.[tie] hunluijden daerop te verleenen favorable ende vruchtbarige apostille, en can daromme zijne Ex.[tie] gheen interrest over die van Zeelant pretendeeren ter cause van het versochte verdrach, noch oock van den consente van de obligatien bij de propositie begeert; presenterende niettemin indien eenighe onversieninghe lasten ende invasien dese Nederlanden daerentusschen souden moghen gebeuren (des Godt verhoede) zijne Ma.[t] met lijffve ende goede bij te staen, als hunlieder voorsaten gedaen hebben, ende niet en twijffelen oft die naercommelingen sullen oock van gelijcke doen, latende die verlichtinge ende bezwaernisse dengheenen die dat in tijden ende wijlen zal mogen concerneeren.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 321-325. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 234, nr. 289, ad 'januari (12?)'.

[8] januari. – De Staten van Zeeland dragen mr. Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen, op om ten hove te verklaren dat Prelaat en Edelen en de steden Middelburg, Zierikzee en Reimerswaal toestemmen in de gevraagde bede van 67.500 lb., te vinden door de continuatie voor zes jaren van de ordinaris bede van 12 groten steenschietens en 8 groten bij de breedte van elk gemet alsmede van de lopende imposten; die van Goes willen in de ordinaris bede slechts tot een bedrag van 8 groten steenschietens en 6 groten bij de breedte consenteren, en vragen namens de Staten vrijstelling van de betaling van de derde termijn van de 100e penning.

[*Opschrift:*] Instructie voor mr. Christ. Roels, pensionaris van Prelaet ende Edelen.[y]

Op huijden den VII[en z] januarij XV[C] LXIX stylo Curię Hollandie [*1570*] es binnen s'bisschops hoff van Middelborch gehouden eene generale dachvaert van de Staten van Zelant, alwaer vergadert sijn geweest prelaet, edelen, de gedeputeerde van de stede van Middelborch, Ziericzee, Reijmerswale ende van der Goes, die van der Tholen absent sijnde, hiertoe nochtans beschreven ende verdachvaert, om gesaementlijc te raemen ende adviseren de antwoorde die men vanwegen de voorn. Staeten soude mogen doen op de propositie van 67.500 guldens, sesse jaren lanc gedurende, bij mijne heere van Wackene vanwegen sijne Ma.[t] den XIX[en] octobris lestleden henlieden geproponeert, mitsgaders op den hondersten pennink tende de voorn. sesse jaren andermael versocht gecolligeert te worden etc.

Ende es bij Prelaet ende Edelen, die van Middelburch, Ziericzee ende Reijmerswale eendrachtelijc geresolveert dat men sijne Ex.[tie] vanwegen de voorn. Ma.[t] voor antwoorde sal geven dat sijlieden consenteeren de somme van 67.500 guldens, in deselve propositie begrepen, die te vinden bij de continuatie van de ordinaris bede van de schote van 12 grooten steenschietens ende 8 grooten bij der brete op elc gemet lants staende ten vollen schote, tvrije medegaende, daerinne begrepen Dreijschere, Sonnemaer, tlant van der Tholen, Vossemaer

ende dependentien van dien, all gelegen binnen de limiten van Zeelant, belopende s'jaers met de gratien ter somme van [aa] , mits dat sijne Ma.[t] sal nemen in betalinge, ende laeten defalcqueren de gratien bij hem met kennisse van saecken ende uijt merckelijcke redenen soo geestelijcke als eenige andere persoonen ende plaetsen ofte landen gegunt ende gegeven, die bij de lantsaeten betaelt ende van hun gelicht worden tot nootsaeckelijc[k] e reparatien van de dijcken ende andere seewercken des voorn. lants, sulcx dat de gratie afgetogen sijnde die voorn. ordinaris bede beloopen sal suijvers ende in baren gelde soo over Bewest- als Beoisterschelt [bb] .

Ende dat men de reste boven de volle ordinaris bede met de gratien die de Staten soude willen authoriseren te lichten bij de imposten van wijnen ende bieren mitsgaders tslaen van de beesten ende maelderije, soo ten platten lande als binnen de goede steden van denselven lande, in aller vormen ende manieren als die cours ende loop gehadt hebben int jaer LXIIII, ingaende den I[en] aprilis naestcomende, ten welcken tijde den tegenwoordigen loopende impost expireren sal; daervan sijne Ex.[ce] sal gelieven te expedieren acte van consente, inhoudende authorisatie denselven impost te mogen minderen ofte meerderen mitsgaders denselven te mogen verpachten ofte denselven doen collecteren, op sulcke conditien ende voorwaerden als die Staten bevinden sullen des Ma.[t] ende slants dienst te requireren, onder expres bespreck dat van de eerste betalinge afgetogen sal worden de leeninge sijne Ma.[t] gedaen in maio XV[C] LXVIII van 25.000 guldens, mettet fret ofte cours van dien ende van de renten daerop vercocht, volgende de brieven van indemniteijt bij de Ma.[t] den voorn. Staten verleent, mitsgaders ooc alle assignatien ende ordonnantien bij den hove den voorn. Staten gegunt ende competerende.

Ende aengaende die van der Goes: hebben uijt crachte van heurlieden commissie geproponeert ende geadviseert, versoeckende niettemin dach van hiervan rapporte te doene aen henlieden meesters, ende alsdan minnelijc te accorderen met de andere leden van de Staten, indient mogelijc is, alhier sendende hun gedeputeerde met volcomen last, hoe eer hoe beter, dat men sijne Ex.[tie] soude consenteeren de voorn. somme te vinden bij de continuatie van de ordinaris bede boven genoempt, maer alleenlijc van 8 grooten steenschietens ende 6 grooten bij der brete, ooc affcorten ende defalcqueren de gratien als boven geseijt is; ofte bij faulte de voorn. Staten van Zelant henlieden in desen nijet en souden willen mede vougen ofte conformeren, souden sij in alsulcken gevalle van advijse wesen de voorn. somme te vinden bij collectacie van 8, 9, 10 oft meer grooten op elc gemet lants binnen Zelant gelegen hemelsbrede, endde reste bij collectacie van de imposten als in loopende.

Ende aengaende de voorn. hondersten penninc hebben de voorn. Staten generael geresolveert dat men versoucken soude, om redenen sijne Ex.[tie] te verthhoonen, verdrach daervan te hebben ende eensamelijc quijtscheldinge van de derde paije van de voorgaende geaccordeerde C[en] penninc, uijt dien dat de landen binnen Zelant gelegen boven de weerde ende buiten heurlieden consent gestelt sijn op den penninc XVIII[en] van tsuiver dat die te huijre gelden, hoewel deselve om redenen sijne Ex.[tie] verthoont meer dan een derdendeel te hooge getaxeert sijn, sonder te trecken in consequentie ofte tot den Staten prejudicie het maecken van de quoijeren ende collectacie[cc] van de twee eerste termijnen op den penninc XVIII[en], gemerct tselve alleenlijc gebeurt tot vorderinge van sijne Ma.[ts] dienste, ende van geen retardement te doen int t'lichten van den penningen sijne Ma.[t] uijt crachte van dien compeerende.

Aldus gedaen int sbisschops hoff binnen Middelburch ten dage ende jaere als boven.
Onderteickent: N. Castro, Anthonie de Bourg[oign]e, Adr. van Campen, Job Claijs Iemantss., Fran. Campe.[dd]

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 317v-318v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 233, nr. 284.

8 januari, Middelburg. – (Pensionaris Christoffel Roels) antwoordt de secretaris van Tholen

dat de vergadering der Staten bij ontvangst van zijn brief al een besluit genomen had, en verzoekt dat de stad tegen 13 januari gedeputeerden zal zenden om zich met het advies van de andere leden te verenigen.

[*Opschrift:*] Aen de secretaris van der Tholen om te bestellen aen de burghmeesters ende schepenen van der Tholen.

Eersaeme wijse ende seer voorsienighe heer. Ic hebbe ontfangen Uw. L[iefden] missive eersamentlijc de opinie ende antwoorde van de collegie van der stat aldaer op de petitie van sijne Ex.tie van de 67.500 guldens sjaers, sesse jaren lanc gedeurende, dwelck ick terstont geinsinueert ende gecommuniceert hebbe Prelaet ende Edelen mitsgaders sommige van [de] Staten present sijnde, denwelcken sijlieden gesien hebbende hebben voor antwoorde gegeven dat heurlieden niet mogelijc en is t'selve te accepteren voor antwoorde ofte opinie van die van der Tholen, soo overmits t'collegie van de Staten alreede gescheijden was als ooc doordien datter veranderinge gevallen is int opinieren van Prelaet ende Edelen ter contemplatien van die van der Goes om deselve te mogen brengen tot eendrachtelijc accord, soo daeraff goede hoope is, ende dat eenen brief niet en argueert; niettemin hebben mij last gegeven om over te senden met den boode van der stat copien van t'gebesoingneerde, om t'selve overleijt hebbende men hem conformeren mach met meeste voisen ende naer redelijcheijt van ulieder selven noch eenen derden niet te vercorten ende principalijc nu geen veranderinge te maecken ofte nieuwicheijt, indient eenichsins mogelijc is, opdat t'lant in sijne ouden wesen mach blijven, ende in de^ee possessie van vrijdom, daeraff cleijne apparentie is van beternisse prijnipalijc bij eenige dissensie van de Staten, waervan alle andere succes van de saecken al gehandelt de pensionaris van Reijmerswale, Campo, uwe lieden volcomentlijc sal mogen informeeren op een woonsdage naestcomende [*11 januari*], daertoe hij ooc specialen last heeft van mijne heeren de Staten. Zult daerom alle devoir ende neersticheijt doen opdat ghijlieden u moocht conformeeren neffens Prelaet ende Edelen ende andere steden ten lancksten tegens een donderdage [*12 januari*] t'savonts in de herberge, schickende al ulieder gedeputeerde, welcken dach die van der Goes ooc genomen hebben om andermael rapport over te brengen van favorabel ende eenvarige^ff antwoorde met de andere leden van de Staten; want hoedanige antwoorde datter vallen mach van de contrarie opinie is nochtans dach genomen den XXI^en deser maent om uijt den name van de andere te hove antwoorde te dragen, sulcx als hier beneffens gesonden wort.

Hiermede mij gedienstelijc gebiedende, bidde den Almogende ulieden te inspireren dat tot gemeenen welvaren mach redonderen ende niet tot destructie, turbatie ende divisie van de Staten ende lande.

Uuijt Middelburch den VIII januarij 1569 stylo Curiæ Hollandiæ.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 319v-320. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 233, nr. 285.

9 januari, Bisschopshof te Middelburg. – De Staten van Zeeland reageren afwijzend op het voorstel, door de hertog van Alva gedaan in de brief aan de heer van Wakken, om aan de stad Vlissingen de gesequestreerde 263 lb. 9 s. gr. Vlaams af te staan, daar elke stad haar eigen lasten moet dragen en de bedoelde som bij akte van 25 oktober 1564 aan de Staten is toegewezen, hoewel daaraan abusievelijk nog geen gevolg is gegeven.

[*Opschrift:*] Rescriptie ofte antwoorde op zeeckere missive gesonden aen mijn heere van Wacken jegens die van Vlissingen.

Die generale Staten slants ende graeffelicheijt van Zeelant, gesien hebbende die missive vanwegen zijne Ex.tie aen mijn heere van Wacken, gouverneur aldaer, geschreven, eensamentlijck gehoort het versouck bij hem gedaen uijt den name van zijne Ex.tie ten fijne zijluijden Staten die van Vlissingen bij heurlieder consente souden laten volgen 263 lb. 9 s. grooten Vlaems die gesequestreert liggen ten proffijte van dengheenen der partijen die

daertoe gerecht souden moghen bevonden worden, omme deselve penningen t'emploijeren met alder haest in de nootzakelijcke reparatie van de westersche havehooft van Vlissingen, dat doer den storm van sinte Maerten [*11 november*] laestleden seer geramponeert is geweest; seggen die voorn. Staten (onder correctie van zijne Ex.[tie]) dat hemluijden leet is van de pretense schade, maer dat die den Staten int generael niet en concerneert, gemerckt naer oude coustume ende hercommen elck eylandt ende stede hen tot sijnen eijgen coste ende laste is onderhouden ende sonder subventie ofte asistentie deen van den anderen. Ende laten daromme hem de Staten voorn. duncken het versouck van de impetranten der voorn. missive incivil te wesene ende buijten alle rechte ende redenen, te meer deselve penningen tsedert tjaer LXIIII met groote iniquiteijt ende buijten alle redene in sequestre gelegen hebben onder den secretaris van Vlissingen voorn., hoewel die cause ende redene van de sequestratie voorn. niet en is waer men [gg] die penningen sal emploijeren, als die missive van zijne Ex.[tie] schijnt te willen seggen, maer alleenlijcken off de Staten soo belast waeren met renten dattet hem van noode waere d'imposten van de wijnen ende bieren over tgansche lant van Zeelant ende par consequens binnen Vlissingen te lichten, sulcx als die Staten waeren versoeckende ende die van Vlissingen ter contrarie.

Ende want die Staten genoechsaem hadden doen blijcken de hertoginne van Parma van deselve lasten ende renten, soo is die voorn. sequestrat[i]e met kennisse van saecken affgedaen geweest, blijckende bij de acte daervan sijnde in date den XXV[en] octobris LXIIII, hoewel door inadvertentie van den secretaris ofte ignorantie van de affdoeninghe der sequestratie in de acte van de subseqente continuatie van gelijcken imposte de sequestratie aldaer geinsereert is geweest, sonder dat die Staten tsedert hebben connen vernemen die redenen derselver; ende behoiren daromme die penningen hemluijden te volgen ende niet die van Vlissingen, gemerckt die lasten van de renten alnoch hedensdaechs loopende sijn, uijt respecte van dewelcke die eerste sequestratie affgedaen is ende behoort te blijven, alzoe die van Vlissingen geen andere redene van sequestratie en soude connen allegeeren.

Niettemin omme tot contemplatie van zijne Ex.[tie] die wercken van Vlissingen te voorderen alzooveele in hun is, sijn tevreeden dat de voorn. sequestreerde somme van 264[hh] lb. 9 s. g. Vlaems sal geemploijeert werden in de voorn. wercken van Vlissingen, mits dat zijne Ex.[tie] de Staten saervan sal doen leveren behoirlijcke ordonnantie op den rentmeester Bewestenschelt omme deselve somme te mogen corten ten proffijte van de voorn. Staten van de eerste aenstaende beede die zij Staten zijne Ma.[t] consenteeren sullen, oft anderssins ende bij gebreecke van dijen begeeren die Staten te blyven bij haere gerechticheijt, ende versoecken expeditie van de voorn. sequestratie uijt cause als boven alleenlijcken gebeurt ende niet anders, hetwelcke wel haestelijcken sal moghen gedetermineer[t] worden.

Aldus geadviseert binnen sbisschops hoff binnen Middelburch den IX[en] januarij 1570 stilo Curię Hollandie.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 320v-321. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 234, nr. 287.

e Den VIII[en] van januario hebben prelaet, edelen ende steden met hun gevoecht t'samen geraempt dese resolutie. Ende die van der Goes hebben anderwerff rapport begeeren te doen op hoope van accorde een eenparige antwoorde met de andere leden van [den] Staten; daertoe hem gegeven wort voor den lanxten termijn donderdach den XII[en ii] januarij.

Ende op den XI[en ii] januarij es gecomen de pensionaris van der Goes, mr.[jj] Anthonis Verbrugge, met last dat overmits prelaet, edelen ende steden met hun gevoecht hun niet en hebben willen conformeren met die van der Goes aengaende de moderatie van de ordinaris bede op 8 grooten steenschietens ende 6 grooten bij de breede, dat sij daerom ooc persisteerden in hun eerste versoec te vinden de geconsenteerde somme te scieten 8, 9, 10 ofte meer grooten hemelsbreede, ende bij de alsoo loopende imposten.

Is alsdoen bij die van Middelburch aengegeven met advijs van die van Zierixee (soo bleec bij een missive van Jacob Claess.) dat men in de conditien aen verheuringe van de imposten

niemant en behoort te exempteren, geestelijck ofte wereltlijck, edelen ofte onedelen, waerop geseijt is naer authorisatie vercregen om in de voorn. conditien te mogen [6] .

Is op den XI^en^ ooc geseijt dat goet was dat prelaet, edelen ende steden met hun gevoecht hunne gedeputeerde vroech te hove senden eer sij van die van der Goes werden geprevenieert, waerop geseijt is anderwerff te vergaderen van te oversien de antwoorde over te dragen ende alsdan dach te nemen van die gedeputeerde te hove te senden bijtijts eer die van der Goes iet attenteren.

Daernaer den XVI^en^ derselver maent sijn bij de voorn. prelaet, edelen et steden met hun hun gevoecht oversien geweest de concepten over te geven voor antwoorde op de propositie van 67.500 guldenen ende den C penninck. Ende is dach genomen om te vertrecken op den donderdage naestcomende den XIX^en^ deser maent nae den den hove met den vicaris.

Daernaer den XIX^en^ derselver maent hebben die van der Goes hunnen pensionaris met [kk] gesonden tot Middelburgh met laste van over te brengen hun accord ende consent met prelaet, edelen ende andere steden aengaende de petitie van de 67.500 guldenen ende den hondersten penninc overgevende hun geheel met de andere leden van [de] Staeten.

– ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 317v-318, in de marge naast de bovenstaande instructie voor de pensionaris d.d. 8 januari.

12 januari, Tholen. – Franco van Campe (secretaris van Reimerswaal) geeft aan mr. Christoffel Roels, pensionaris van Zeeland, bericht van zijn bezoek aan de magistraat van Tholen en aan de rentmeester van de domeinen aldaar, en voegt daarbij de door de laatste opgemaakte staat van de grootte van het land en de omliggende polders.

[*Opschrift:*] Aen den pensionaris. Franco Campo.[ll]

Eersame voorsieninghe seer discrete heere ende jonstighe goeden vriendt. Naer behoirlijcke recommandatie sal U.L. wel verstaen dat ick, volgende den last mij bij mijn heere den bisschop ende den anderen gedeputeerden van de Staten des lants van Zeelant gegeven, op huijden den XII januarij gecomen ben binnen der stadt van der Tholen, alwaer ick den burgemeesters ende schepenen, collegialiter vergadert sijnde, verthoont ende voorgehouden hebbe hetgeene den VI^en^ MM derselver maent bij den voors. Staten op die petitie ende bede van 67.500 guldenen, bij zijne Ex.^tie^ vanwegen der Co. Ma.^t^ voor den tijt van sesse jaren geeijscht, tot Middelburch geresolveert is geweest; hemluijden vanwegen den voors. Staten versoeckende ende ernstelijck begerende dat hem believen wilde te conformeeren met den opinien ende voisen van mijn heere den Prelaet ende Edelen mitsgaders die steden van Middelburch, Zierixee ende Reijmerswale. Waerop zij mijn voor antwoorde gaven dat zij overmits die absentie van eenen burgemeester ende noch eenighe schepenen niet finalijcken resolveeren en costen, maer dat zij metten eersten denselven thuijs gecommen sijnde op als resolveeren ende haere resolutie bij geschrifte ofte anders in alder vliet overscicken souden. Ten anderen hebbe ick mede vanwegen als vooren versocht aen den rentmeester van de Co. domainen over tquartier van der Tholen omme van hem te hebben die groote van denzelven lande met den omliggende polders, die mijn denzelven geexhibeert heeft in der vougen als U.L. bij de memorie hierinne geslooten bevinden sal. Van allen twelcke ick U.L. wel hebbe willen adverteeren, ende mij mits desen quijten.

Eersame voorsieninghe seer discrete heere, zijt den almogenden Heere bevolen, mijn voorts recommanderende aen ons eerweerdigen heere den bisschop ende mijnen heere den gouverneur, mitsgaders den anderen van den Staten van Zeelant. Ende oft par avonture overmits den grooten ijsganc ons niet mogelijcken en waere ons ten prefixen dach tot Brussel te vinden, wilt ons voor geexcuseert houden. Met haest ter Tholen den XII^en^ januarij anno LXX^en^ stilo Curie.

Onder stont geschreven: Den allen jonstigen vriendt ende confrere F. van Campe.

Ende het opgeschrift was: Aen den eersamen voorzieninghen zeer discreten heere mr.

Christoffel Roels, pensionaris van den prelat ende edelen des lants van Zeelant, residerende tot Middelburch.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 328-328v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 234, nr. 288.

15 januari, Zierikzee. – Jacob [7] *wijst de pensionaris Roels op een onjuistheid wat betreft de vermelding van de verschillende overstromingen in de remonstrantie van de Staten aangaande de voor zes jaren gevraagde bede. – Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 336v-337v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 234-235, nr. 291.*

a *In de marge:* Dese missive heeft mijn heer van Wacken in dese vergaderinge *(nl. die van 7 januari)* geexhibeert, versouckende van de Staten daeroppe antwoorde. Hieroppe volcht de antwoorde van de Staten infra fo. *(het foliumnummer niet ingevuld; het antwoord is te vinden op f. 320v-321 van het register).*
b *Aldus hs.*; *lees* Cats.
c *Erboven in de marge nog de aantekening:* Comparerende edelen: Bourgoigne, Buiren, A. Haemstede, Witte Haemstede, A. Borsselen.
d *In de marge: 1)* Hierop is die van der Goes geheijscht de deductie van hunne redenen hun daertoe moverende; maer en hebben naders niet overgegeven. *2)* Naer exhibitie van dese sijn die van der Goes naer huijs gereijst omme rapport te doene van tgebesoigneerde, ende om beeter antwoorde te brengen ende eendrachtelijcke antwoorde te hove te dragen. Die van der Tholen van gelijcken.
e *Hs. geeft iets als* detevoratie.
f *In de marge: 1)* Dach genomen ter naester vergaderinge. *2)* Ende hebben die edelen ende andere gedeputeerde voornoempt blijven liggen te Middelburch, verwachtende dese vergaderinge die van der Goes ende van der Tholen, die hebben tot alsdan dach genomen om volcomentlijcen te resolveren op de antwoorde van de voorn. petitie.
g *In de marge:* Dit is geconcipieert bij commissie van Prelaet ende Edelen ende andere met hun gevoechde van de steden tegens t'consent van die van der Goes, bij mr. Adriaen Proost, Job Claessen ende den pensionaris, om die van der Goes te mogen bringen ende induceren tot een goet accorde.
h *Hs.*: amantaige.
i *In de marge:* Exhibite VIII[a] januarij LXIX stylo Curiae.
j *In het hs. ten onrechte verbeterd tot* 1570.
k *In de marge: 1)* Recepta VIII[a] januarij 1570 [*lees*: 1569] stylo Curiae per nuntium Tholensem. *2)* Hieroppe hebben mij de Staten belast antwoorde te schrijven soo hiernae volcht. *3)* Hebben ooc belast te schrijven een andere missive aen de baillu van der Tholen Frans Resen ten fijne als hiernaer volcht.
l *In de marge: 1)* Op den VIII[en] januarij, naer den noene. *2)* Dese opinie is naderhant verandert, als blijct bij de naervolgende instructie van den pensionaris *[geschreven op f. 317v-318v; zie hierna.]* blijvende tsaemen gevoecht in opinien prelaet, edelen, Middelburch, Ziriczee, Reijmerswale.
m *Hs.*: LXII.
n *Hier een overtollig woord* ende *hs*.
o *Aldus hs.; te lezen als* 32.000?
p *Hs.*: Enden.
q *Hier* van de *herhaald hs*.
r *Hier* dat *herhaald hs.*
s *In de marge:* Dit is sijne Ex.[tie] overgegeven den XXIX van januarij door den pensionaris vanwegen die Staten van Zeelant sommiere antwoorde mondelinge van de substantie van dese, waerop zijne Ex.tie antwoorde overmits daer veele restrictien inne waren ende limitatien, dat hij tselffde consent soude doen visiteeren ende alsdan antwoorde geven.
t *Hiernaast in de marge:* Aengaende die clausule van den surcroise: is te Middelburch in de vergaderinghe daeraff vergeten, ende hebben die gedeputeerden van de steden te Brussel swaricheijt gemaeckt deselffde te willen inserreren; niettemin naer veele alterratien mette gedeputeerde van Prelaet ende Edelen is geinsereert in deser formen.
u *Hs.*: terwee.
v *Hs.*: tseenschietens.

w *Hs.*: allis.

x *Volgt een doorgehaalde passage:* Ende aengaende die van der Goes, hebben tot Middelburch geseijt ende verclaert voor heurlieder resolutie dat zijluijden wel van advijse souden sijn die Co. Ma.t te consenteeren de voors. geeijschte somme van 67.500 guldenen, ende die te vinden bij den ordinaris bede van 8 grooten steenschietens ende 6 grooten bij der breede, oock aftreckende ende defalquerende die gratien als boven, ende die reste bij collectatie van de imposten, als boven geseijt is. Maer aengesien dat Prelaet ende Edelen ende die van Middelburch, Zierixee ende Reijmerswale daertoe niet en begeeren te verstaene noch hemluijden met die van der Goes in desen en willen vougen ende confirmeeren, soo sijn sijluijden alsnu van advijse de voors. somme te vinden bij collectatie van acht, negen, thien ofte meerder grooten op elck gemet lants binnen Zeelant gelegen hemelsbreede, ende die reste bij collectatie van de imposten alsnu loopende. In de marge staat hierbij aangetekend: Dese resolutie was bij den Staten genomen dopinie van die van der Goes in deser formen te exhibeeren, maer overmits zijluijden aldaer gescickt hebben hoeren pensionaris mr. Anthonij Verbruggen, overbrengende hun accord mette andere leeden van [den] Staten den XVIII^en^ januarij 1570, soo werdt dit hier geroijeert.

y *In de marge:* Naer dese resolutie op den VIII^en^ januarij is dach genomen om te hove gesamentlijc te vergaderen om dese antwoorde te geven precijselijc op den XXI^en^ januarij.

z *Aldus hs.; wel te lezen als* VIII^en^.

aa *Hier een spatie van ca. 20 tekens opengelaten hs.*

bb *Het bedrag is niet geschreven; aan het eind van de regel is nog ruimte voor ca. 20 letters hs.*

cc *Hs.*: collectarie.

dd *Eraan toegevoegd de aantekening:* Dit hebben die van der Tholen gesonden totter resolutie van de voorgaende dachvaert van de VI^en^ januarij 69 stylo Curiæ.

ee *Hs.*: ende.

ff *Aldus hs. voor* eenbarig, *eenparig*.

gg *Hier* waer men *herhaald hs*.

hh *Eerder in de tekst luidt het bedrag 263 pond.*

ii *De datum is later in een opengelaten plek ingeschreven.*

jj *Hs.*: met.

kk *Hier een ruimte opengelaten, wel om de naam in te vullen; het voorafgaande woord met zal weer als* mr. *moeten worden gelezen, zoals hierboven.*

ll *In de marge:* Hiermede is gesonden den naervolgenden staet dienende als vooren, ende was Franco Campo hieraff last gegeven in de afscheijt van de laeste dachvaert omme tselve mede naer Brussel te brengen.

mm *Aldus hs.*; *wel te lezen als* VIII^en^ *(zie hierboven de resolutie van 8 januari, met noot 5)*.

1 Het zeventiende-eeuwse afschrift dateert de brief op 1568, misschien om de datum van verzending kloppend te maken met de datum van beschrijving. Daarbij is echter geen rekening gehouden met de Paasstijl. In 1570 viel 1 januari op een zondag. Bovendien is de tekst van deze brief identiek aan die van de voorgaande brief van 22 december.

2 Gezien de plaats in het register moet deze notitie betrekking hebben op het vervolg van de dagvaart op 7 januari.

3 Namelijk het hierna afgedrukte schrijven van Pieter Rezen aan de pensionaris d.d. 7 januari.

4 De zin ontspoort hier enigszins.

5 De datering van deze resolutie blijkt uit een marginale aantekening bij de hierna gedrukte instructie aan de pensionaris.

6 De zin is niet afgemaakt.

7 De naam is niet ingevuld.

1901 1570 JANUARI 18, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

e *18 januari, Bisschopshof te Middelburg. – De Staten van Zeeland dragen Philibert van Serooskerke, rentmeester van Bewesterschelde, op aan Jeronimus Sandelin, oud-rentmeester van Bewesterschelde, uit te betalen 461 lb. 11 s. 8 groten 15 miten Vlaams, zijnde het slot van zijn laatste rekening, gesloten op 22 augustus 1569.*

[*Opschrift:*] Afscheyt van de Staten met heer Hieronimus Sandelyn, eertyts rentmeester van

Zeelant, ende ordonnantie van betaelt te worden van tslot van syne laeste reeckeninghe van den jare LXIX.

Alsoo Mer. Jeronimus Sandelin, heere van Heerenthout, eertijts rentmeester van Zeelant Bewestenschelt, op den XVIII^en^ januarij XV^C^ LXIX^tich^ stilo curię [*1570*] ter presentien van heer Lambrecht Schellinck, proost van der abdien van onsen Liever Vrouwen cloostere binnen Middelburch, mr. Adrian Proost als gecommitteerde van mijn heere van Wacken als eerste edele van Zeelant uijt den name van zijnder Ma.^t^, Adrian van Campen soo over die van Middelburch als oock hiertoe gecommitteert van Jacob Willemsz. Goeree, auditeur vanwegen die van Reijmerswale, Goes ende van der Tholen, uijtwijsende zijne missive van date den XV^en^ januarij XV^C^ LXIX stilo curię Hollandie, hier gesien ende gelesen, ende mr. Christoffel Roels, raedt ende pensionaris van Prelaet ende Edelen van Zeelant, genoechsaem heeft doen blijcken dat hij van den honderttwintich ponden achtien schellingen seven grooten twintich miten Vlaems den generale Staten van Zeelant verantwoordt heeft ende die tot hemluijden proffijte gebracht in zijnen staet, gemaeckt ende geslooten den XXII augusto XV^C^ LXIX, fol. II° verso, ende dat hij oock de debetten in sijnen staet ende particuliere reeckeninge van de jare XV^C^ LXV gestelt alle gesuijvert heeft, uijtgesondert twee staende op joncvrouwe Barbara van Offhuijse ende Jacob Doublet, van losrenten fol. VIII° verso ende IX°, daervan hij obligatie gegeven heeft d'originale brieven te leveren in handen van den Staten naer de terminatie van den processe dat hij heeft jegens het sterffhuijs van Carel van der Goes, inhoudende deselve obligatie indempnificatie soo van tprincipael als tcours van deselve renten. Soo wordt tslot van der reeckeninghe ende staet voors. van den jare LXV mits desen gesuijvert, te meer dat de debetten staende op sijne voorgaende reeckeninghe tot vijven toe, inhoudende tsamen 27 lb. 7 s. 6 g. 12 t., van cleijnder importantien zijn; mentie maeckende van diligentie te doen dat eenige pachters van de imposten insolvent souden gestorven sijn, daervan alsnu hij verclaert geen andere bescheet te konnen gerecouvreeren dan hij ten tijde van zijnder reeckeninghe gedaen en heeft. Ende aengaende het debet gestelt in sijne reeckeninghe van de imposten de anno LIX, fol. LXI verso: tselve raeckt den rentmeester Beoisterschelt, Mer. Jeronimus van Serooskercke, sulcx dat die voors. Sandelin zijne partijen van debet all gesuivert heeft; wordt daromme den rentmeester Bewesterschelt, jegenwoordich heer Philibert van Serooskercke, geordonneert Mer. Jeronimus Sandelin voors. te betalen ende uijt te reijcken tgeene de Staten bij sloote van zijne laeste particuliere reeckeninghe ende staet, geslooten den voors. XXII augusto XV^C^ LXIX, hem schuldich gebleven sijn, te weeten 461 lb. 11 s. 8 g. 15 t. Vlaems, welcke hem passeeren sullen in reeckeninghe daert behoirt, mits brengende dese met sijne quitantie.

Actum in sbisschops hoff tot Middelburch den XVIII^en^ van januarij voors. in den jare XV^C^ LXIX stilo curie als boven.

Onderteijckent: Lambert Schellinck; A. Proost; Goeree; Ch. Roels.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 326-327. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 180, nr. 615.

18 januari. – Jeronimus Sandelin, heer van Herenthout, belooft aan de Staten van Zeeland twee afgeloste rentebrieven te zullen afgeven zodra zijn proces met de erfgenamen van Karel van der Goes, onder wie zij berusten, zal zijn beëindigd.

[*Opschrift:*] Obligatie van heer Jeronimus Sandelin van te restitueeren twee rentebrieven die questieux syn int sterfhuys van Carel van der Goes.

Ick Hieronimus Sandelin, heere van Herenthout, geloove mits dese de generale Staten slants van Zeelant te restitueeren ende over te leveren twee rentebrieven, d'een verleeden ten proffijte van joncvrouwe Barbara van Ofhuijs inhoudende 9 lb. 2 s. 2 g. 16 t. Vlaems tsjaers, bij den voorn. Staten gelost den XVI^en^ junij XV^C^ LXV, ende den anderen inhoudende 8 lb. Vlaems tsjaers ten behouve van Jacob Doublet, bij de voorn. Staten insgelijcx gelost den

voors. XVI junij, blijckende bij mijnen staet fol. VIII° verso ende IX°, ende dit tot alzoo nauwen tijt als getermineert ende geeijndt sal weesen zeecker proces twelck ick uijtstaende hebbe jegens die erffgenamen van Carel van der Goes, alwaer dieselve rentebrieven rustende syn als bij den voors. Carel gelost; beloovende daerenboven den voors. Staten vrij, quyt ende indempne te houden soo van den capitaele als verloop van de voors. renten, ende andere die men enichsins ten laste van de Staten souden moghen pretenderen tsedert den voors. XVI^{en} junij XV^{C} LXV, onder tverbant van alle mijne goeden, roerende ende onroerende, present ende toecommende.

Des toirconden hebbe ick dese met mijn eijghen handt onderteijckent. Gedaen int bisschops hoff tot Middelburch den XVIII^{en} januarij XV^{C} LXIX stilo curie Hollandie.
Onderteijckent: J. Sandelin.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 327. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 180, nr. 616.

1902 1570 JANUARI 26-NA FEBRUARI 22, BRUSSEL

a *25 januari, Mechelen. – Jan Martini, advocaat van Goes te Mechelen, bericht burgemeesters en schepenen van Goes van zijn overleg met de pensionaris van Goes inzake de stukken over het schot; door de dood van mr. Gillis Reyns, stadsprocureur te Mechelen, is er een vacature gekomen.*

[*Adres:*] Wyse ende voirsienighe heeren, Myn heeren burchmeesters ende schepenen der stadt Ghoes.

Myn heeren. Dese voirleden daghen is by my gheweest uwe Eerw. pensionaris, ons te kennen ghevende de ghemeyn resolucie van den Staten in de continuacie van tschot, den welcken ick oick sommiere lecture dede van ons concept ofte bewerp teghens de voirs. continuacie. Ende zoude ghemeynd hebben, dat dezelve ten hove wel verstaen zijnde, niet sonder effect en zouden zyn gheweest. Nochtans als myn heeren beliefte ende raedt anders ghedreghen heeft, moet my ten zelven wel submitteren.

Voirt zullen myn heren by dese gheadverteert zijn, hoe ons gherelateert is, dat mr. Gillis Reyns, procureur van der stadt, desen nacht overleden is, in wyens plaetse, voir soe vele in ons is, wy met myn heere mr. Jan Auxtruys, raetsheere, recommanderen onder de beliefte van uwe Eerw., mr. Jacob Pottre de jonghe, eertyts ghetrout hebbende mynder huysvrouwe zuster, ende wiens neersticheijt notoir is ende indefesse. Ende over zulcke is hij zeer wel int faveur van myn voirn. heere Auxtruys, die hem oick in alle zyn zaecken imployeert. Myn heeren zullen daerin doen haerlieder beliefte, betrouwende nochtans dat inghevalle van acceptatie myn heeren zullen reden hebben van contentement ende bevinden hem zulcx dat zijnen dienst niet onprofijtelyck zijn zal.

Wyse ende voirsienghe heeren, Ghod spare u in salicheyt, naer myn dienstighe ghebiedenisse aen u ghoede gracie.

Van Mechelen met haesten desen XXV^{en} january XV^{C} LXIX stylo Hollandie, By

Uwer Erweerdicheden dienaer ende onweerdich advocaet
Jan Martini

– Origineel: GA Goes, Oud-archief nr. 190.

d *26 januari, Brussel. – (Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen) meldt aan de heer van Wakken zijn aankomst te Brussel, waar ook de afgevaardigden van Tholen zijn gearriveerd, en hoopt spoedig het antwoord van de Staten aan de hertog van Alva te kunnen overbrengen.*

[*Opschrift:*] A monsieur de Wacken.

Monsieur mon treshonoré seigneur et patron. Devant nostre partement de Middelburch

eusmes aultrefois rapport et nouvelles de ceulx [a] de la Goes, de quoij je suis bien joijeulx quils se sont rangés avec messieurs, tant pour linterrest de mes S.rs que pour eviter les noises questions apparens d'encourir de toutes pars, de quoij monsieur Proost en a advertij vostre S.rie, comme il avoit dict avant que je partisse. Asteures[1] estant arrivee icij, ou que je pensoije de trouver vostre S.rie, jentens qu'elle se doibt subitement par ordonnance de la court retourner en Zelande. Je me doubte que ce soit pour mettre oordre au convoy de certaines navires marchandes, et il ij en at icij bruijct. Pour tourner au propos touchant nostre affaire, navons jusques asteures rien faict pour l'absence de ceulx de Reijmerswale et de la Tholen. Ceulx de la Tholen sont arrives aujourdhuij avec lettrres du pensionaire de Reijmerswale qui m'envoije la grandeur du quartier de Beoistenschelt. Pensons bien demain nous pouvoir presenter pour donner nostre responce a son Ex.ce. Fredrick Larchier mat advertij. Touchant ce que je scaij du retour de monsieur, icij nij a nulles nouvelles.

A tant monsieur mon maistre me recommandant treshumblement etc. De Bruxelles ce XXVI de janvier 1570 stilo Curie[2].

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 331v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 235, nr. 294.

29 januari. – De pensionaris (Roels) deelt aan de hertog van Alva mondeling het antwoord mee van de Staten op de propositie aangaande de bede van 67.500 gulden, alsmede de bezwaren tegen de 100e penning.

[*Opschrift:*] Responce al la proposition de son Ex.ce sur la quote de Zelande.[b]

Monsieur le prelaet et nobles ensemble les villes de Middelburch, Zierixee, Reijmerswale, Goes et de la Tholen, desquels sont icij les deputes representans les trois Estats du paijs et conté de Zelande, aijant bien et au long ponderés la proposition et petition de vostre Ex.ce diernierement faicte de 67.500 livres de 40 gros la livre par an, six ans de long, non obstant leur pauvreté et charges tant ordinaires que extraordinaires, prenants regard au grand besoing et service de sa Ma.t, consentent et offrent a sadicte Ma.t l'entiere somme de 67.500 livres susdictes pour le temps et terme requis par vostre Ex.ce; a trouver ladicte somme de 67.500 livres par le moijen de l'aijde ordinaire de 12 grooten steenschietens et 8 grooten par la largeur sur chacune mesure de terre subjecte au plain schot, ij comprins le francq, avec Dreijsscher, Sonnemaer, le paijs de la Thole, Vossemaer et leur appendences, laquelle porte avecq les graces jusques a la somme d'environ 43 mille livres monnaije comme dessus, bien entendu que sa Ma.t prendra en paijement de ladicte somme les susdictes graces octroijes a aulcunes ecclesiastiques et aultres personnes et places avecq cognition de cause, de maniere que ladicte aijde ordinaire rabatu les graces montera en clers et purs de deniers tant par Bewest- que Beoisterschelt jusques a la somme de 21.000 livres et peu davantaige, sauff au prelat et nobles leur droict de surcroix; et pour trouver la reste de ladicte entiere somme de 67.500 livres susdictes sont contents et supplient lesdicts Estats qu'il plaise a son Ex.ce de les auctoriser affin de pouvoir lever les impostz sur vins, bieres, chairs et grains tant par le plat paijs dillecques que par les villes, en la maniere qu'ils ont esté aultrefois collectes assez conform au pied de lannee LXIIII, comme il est porté plus a plain et specifié par ce leur consentement qu'ils exhibent par escript; ordonnant vostre Ex.ce que lesdicts impostz se mettront primierement en train le primier dauvril prochainement venant, auquel temps les impostz a present courant exspireront, et ce avecq clausule de les pouvoir diminuer, augmenter et les bailler en ferme soubz tels conditions comme ils trouveront pour le service de sa Ma.t et du paijs convenir. Lequel leurdict consentement lesdicts Estats sont contens d'admettre et advoijer soubz expresse condition que de la primiere paije de ladicte entiere somme de 67.500 livres seront defalques les 25.000 livres monnoije comme dessus prestes a sa Ma.t, avecq le fret diceulx deniers et des rentes a cause diceulx vendus avecq le cours dicelles, ensuivant les lettres d'indempnite ausdicts Estats donnes, par ensemble que seront defalquues toutes aultres assignations, rembourssemens

et ordonnances a eulx competants; duquel leurdict consent lesdicts Estats demandent acte d'acceptation avecq clausule derogatoire des octroijs des impostz impetres contre et en prejudice desdicts Estats en lannee LXIIII et depuis, le tout sans prejudice des leures privileges, droictz et coustumes dudict paijs.

Quant au C^e^ denier, pour la deuxieme fois pour aultant que par le primier C^Me^ denier ils se trouvent excessivement grevez, plus que nul aultre paijs de pardeca, s'estimant les biens immeubles d'illecques a ladvenant le denier XVIIIe sans qu'on ait prins singulier esgard a leur requeste et remonstrance, laquelle pourtant ils exhibent aultrefois quant et quant avec ce leur consentement; prient lesdicts Estats vostre Ex.^ce^ d'estre quictes, decharges, delivres et absoulz dudict C^Me^ ensemble de la troisieme paije du primier C^Me^ naguerres accordé, car en paijant ledict premier C^Me^ a ladvenant le denier dixhuict seront trouves avoir paijé non seulement ledict premier C^Me^, mais le soixantiesme ou environ la troisieme partie plus que ne monte ledict C^Me^ selon la juste valeur des biens immeubles, et anticipe une paije du C^Me^ qu'on leur demande a present; tant que lesdicts estats ont tresbonne raison de chercher destre quictes dudict C^Me^, et son Ex.^ce^ a juste cause se peult contenter deulx et de leur devoir, daultant plus quils so[u]ffrent en touts endroicts et occurrences de subvenir et assister a sa Ma.^t^ en cas de besoing selon leur possibilité, comme ils esperent bien que ne fauldront leur successeurs, ausquels ils laissent le soing en temps et lieu de ce que touchant ce se debvra faire.

Au reste se recommandent treshumblement lesdicts Estats a la mercij et misericorde de vostre Ex.^ce^.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 330v-331. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 235, nr. 295.

29 januari, Middelburg. – Nicolaas de Castro en Jacob van Campen, als gemachtigde van Middelburg, berichten aan de gedeputeerden van de Staten van Zeeland te Brussel dat Nicolaas Jongelinck, collecteur-generaal van de impost van 5 s. op elk vat wijn, voornemens is deze of zelfs een hogere impost te blijven invorderen, hoewel die niet is gecontinueerd, en dragen hun op gepaste stappen te ondernemen.

[*Opschrift:*] Aen de gedeputeerden van de Staten slants van Zeelant.

Eerweerdige voorsieninghe ende welbeminde heeren ende vrienden, wij gebieden ons jonstelijck tuwaerts. Dese is alleenlijck dienende omme U L[iefde] te adverteeren hoe dat wij verstaen hebben hoe dat Sr. Nicolas Jongelinck, collecteur generael van den impost van vijff schellingen op elck vath wijns, alhier geschreven soude hebben aen sijne gecommitteerde Jeronimus de Craen, collecteur van den voors. impost binnen deser stadt van Middelburch, dat hij hem voorsien soude van cautie ende borge van alle ende ijegelijcke persoonen coopluijden wijn gebracht hebbende ende alnoch sullen mogen brengen tsedert den I^en^ januarij anno XV^C^ LXIX stijll sHofs van Hollant [*1570*] jegenwoordich van te betalen den voors. impost oft alsulcken anderen impost, tsij van 10 ofte 20 schellingen grooten Vlaems op elck vat wijns, als bij zijne Ex.^tie^ onlancx gecontinueert, opgestelt ofte geaugmenteert soude werden, ende dat hij Jongelinck daervan den voors. Jeronimus de Craen volcommen commissie van zijn Ex.^tie^ senden soude; daervan wij ons seer verwonderden, alzoe den voors. impost van vijff schellingen op elck vat wijns geexspireert is ende wel tzedert van egheene versochte continuatie van zijne Ex.^tie^ noch oock consent van de generale Staten gehoort en hebben. Ende soo wij bevinden dat den voors. impost principalijcken concerneert de Staten ende innegesetenen van Zeelant als meest geinteresseerde, hebben U L. van tgundt voors. is wel willen veradverteeren, ten eijnde U L. tertijts ende terstont naer de receptie deser willen in alder diligentie vernemen wes bij zijne Ex.^tie^ nopende den voors. impost geordonneert mach sijn oft sal moghen weesen, ende terstont van onser wegen over te willen dienen zeecker requeste aen zijne Ex.^tie^ ten fijne van de continuatie ofte augmentatie van den voors. impost bij zijne Ex.^tie^ niet gedecreteert en werde, de Staten van Zeelant over

t'interrest van heurlieder subjecten als meeste geinteresseerde ongehoort, ende ons in aller vliet van U L. wedervaren ende besoigne in desen, mitsgaders van tgundt U L. nopende dantwoorde van onse weege op de laeste bede van zijne Ex.tie gebesoigneert ende uijtgerecht moghen hebben veradverteeren; ende sullen ons vrientschappe doen.

Kenne Godt almachtich die U L. spare in gesonde ende prosperiteijt. Uijt Middelburch desen XXIX januarij anno XVC LXIX stijll sHoofs van Hollant.[3]

Onder stont geschreven: Die all uwe goetwillighe vrienden, ende was onderteijckent: N. Castro ende vanwegen burgemeesters ende schepenen der stadt van Middelburch J. van den Campen. Ende op den dors stont geschreven: Eerweerdige ende seer discrete die gedeputeerden van den Staten van Zeelant, jegenwoordich wesende tot Bruissel, onse bijsondere goeden vrienden te Bruissel.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 332-332v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 235, nr. 296.

[Tussen 29 januari en 3 februari]. – De gedeputeerden van de Staten van Zeeland beklagen zich bij de hertog van Alva over Nicolaas Jongelinck, gewezen collecteur van de impost van 5 s. van elk vat wijn, vanwege de cautie die deze nemen wil van de eigenaars van de wijnen voor deze imposten, die niet gecontinueerd zijn, en dat zonder zelfs de hoogte van de impost te bepalen.

[*Opschrift:*] Aen zijne Ex.tie.

Verthoonen ootmoedelijck die gedeputeerde van den Staten slants van Zeelant hoe dat sij bij heure meesters veradverteert sijn geweest dat Nicolas Jongelinck, collectuer geweest hebbende van den impost van vijff schellingen op elck vat wijns, onlancx tsedert vijff ofte sesse dagen herrewaerts sijne gecommitteerde in Zeelant residerende belast heeft op te schrijven alle wijnen die tsedert den Ien januarij laestleden aldaer gearriveert sijn, ende cautie te nemen van den eijgenaren van deselve ende heure gecommitteerde, niet alleenlijcken van de wijnen die alnoch onvercocht sijn maer oock van degheene die zij tsedert voor date van de opschrivinghe vercocht moghen hebben, tot sulcke somme als zijne Ma.t sal gelieven op elck vat van de voors. wijnen te stellene; ende want tselve tendeert tot grooten achterdeele van de voors. Staten, deurdijen dat zij tzedert dexspiratie van den voors. impost voor het beginnen van dese nieuwicheijt noch versocht noch gehoort sijn geweest, buijten alle coustumen ende usancien tot noch toe gebruijckt, ende daerenboven oock tot groote schade ende ongerieve van den coopman, overmits in de voors. cautie geenen zeeckeren voet ofte forme geexprimeert en wordt; bidden daromme die voors. Staten dat zijne Ma.t gelieve te interdiceeren den voors. collecteur ende zijne gecommitteerde zulcx meer te plegen oft te attenteren, ende alle cautien bij hun ter dier oorsaecke genomen te ontslagen ter tijt toe die Staten van den lande daerop gehoort sullen sijn.

Twelck doende.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 333. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 236, nr. 299.

3 februari, Brussel. – De Raad van Financiën geeft naar aanleiding van de klacht van de Staten van Zeeland opdracht dat de cautie, te nemen van de eigenaars wegens de impost op de wijnen, niet hoger mag zijn dan tot op heden gebruikelijk was.

Les chiefs etc. treschiers seigneurs etc. Depuis noz lettres du XXI du janvier passé avons eu plainctes des Estats de Zelande qu'on auroit demandé caution pour les imposts a mettre sur les vins arrivans pardeça, de plus grande somme que ne porte ledict impost qui se paioit du passé jusques a l'exspiration d'icelluij. Par ainsij veu que l'intention de son Ex.ce n'est de charger les marchands plus avant que les estats dudict paijs accorderont, nous avons bien volus faire ces iteratives, et requerons aussi et de par sa Ma.t ordonnons qu'en

annotant selon noz precedentes lesdis vins arrivés depuis le primier du mois de janvier, et qui arriveront pardeça ne prenes pour ledict droict dimpost caution de plus grande somme qu'icelluij impost a monté par le dernier accord.

A tant etc. Escript a Bruxelles le III de febrier XV^{C} LXIX.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 333-333v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 236, nr. 300.

1 februari, Brussel. – Anthonis Verbrugge, pensionaris van Goes, schrijft aan zijn stadsbestuur onder meer over het uitstel dat hij heeft gevraagd voor het inleveren van afschriften van de stedelijke costumen en over het presenteren van de resolutie op de petitie van 67.500 gulden.

Eerwaerde wijse ende zeer voorsinnige heeren, naer alle groetenisse gebiede ick mijn zeer gonstelicken in ulieder goeder gratie, verhoepende uwer L[iefden] gesontheijt.

Alsoe de Staeten van Zeelandt elcx int particulier de Ma.t gepresenteert hebben zeeckere requeste omme prorogatie te hebben van den tijt beroerende toversenden van heurlieder costumen, waertoe een ijder van hemlieden respective van den rentmeester van Beoosterschelt bescreven was, hebbe tot verseeckerheijt ende meerder securiteijt van onsser stede van der Goes, upten XXXen januarij voorleden insgelicx aen Zijne Ma.t requeste gepresenteert gehadt, ende daerup vervollicht behoorlicke expeditie zonder datter alsnoch up gedisponeert es, hoewel nochtans die van Middelburch bij appostille van Zijne Ma.ts Secreten Raede vercregen hebben gehadt den tijt van zes weecken, die van Vosmaer vier weecken, die welcke iterative requeste gepresenteert hebbende, voor appostille daerup vercregen hebben: fiat sermo duci. Niettemin verhoepende met die van Zirczee ende van der Tholen van gelijcken tijt timpetreren aen die van de Secreten Raede ofte aen Zijnder Ex.tie, daert zoude moegen vallen.

Ende voorts noepende de saecken mijn persoons toucerende van tofficie ende het bedienen van tsecretarischap der voors. stede, hebbe Zijne Ma.t insgelicx gepresenteert requeste ten eijnde Zijne Ma.t geliven zoude ons te verleenen de clausule derogatoer ofte briven van non prejudicie van onsser privilegie, als breder in der requeste, waervan ick geobtineert hebbe besloeten messive aen u mijn heeren adrescherende, die ick met den brenger van desen ulieden oversende.

Angaende ons antwoorde ende resolutie die wijlieden als gedeputeerden Zijne Ma.t doen zoude upte petitie van de 67.500 guldens geduijerende den tijt in dezelve propositie begrepen, hebben wijlieden met elcanderen tot Bruijssel coemende niet wel kennen verstaen, omme redenen die alhier te lange zoude vallen te verhaelen. Sulcx dat wijlieden van den anderen bijnae gescheijnde hadden re infecta, maer daernaer de saecken geprepareert ende dezelve gelijckelicken gerecommandeert hebbende mijn heer president Viglius, mijn heer tresorier Schets, comijs Van Loo. Hebben eerst adientie gecregen een sonnendach voorleden, den 29 januarij, ende dezelve onsse antwoorde overgelevert gehadt Zijnder Ex.tie, die ons scheen hem zeer angenaem te wesen. Die daernaer, zoe wijlieden verstaen hebben, gelevert es geweest in handen van mijn heer tresorier Schets omme deselve te doersien ende daervan zijne rapporte te doen. Maer alsoe mijn heer tresorier int videren derselver antwoorde bevonden heeft zeeckere swaericheijden ende difficulteijten, es genoetsaeckt geweest onslieden daeromme voor hem tonbieden omme bij ons dezelve swaericheiden ende difficulteijten geopent ende ondect te werden: alsnoch niet wetende wat affscheij wijlieden sullen moegen gecrijgen.

Ende verstaen hebbende toverliden van mr. Gilis Reijnsz., ons procureur, es mij tot Bruijssel angeweest eenen mr. Anthonis Genijts, procureur voor den Groeten Raede tot Mechelen, omme in sijn faveur aen u mijnen heeren te willen scriven, uwer E. daeromme biddende dat ghij denselven wilt houden voor gerecommandeert, van den welcken wijluijden ons veel sullen contenteren ende vernugen.

Eerwaerde wijse ende zeer voorsinnige heeren, hiermede blijft den Almoegenden Heer bevolen, die ulieden altesamen verleenen wil gelock ende salicheijt.

Mette haeste uuijt Bruijssel den 1[en] februarij anno XV[C] LXX stilo communi.

U goetwillige dienaer ende pensionaris
Anthonis Willemsz. Verbrugge

– Origineel: GA Goes, Oud-archief nr. 191.

4 februari, Brussel. – (Pensionaris Christoffel Roels) doet aan de bisschop van Middelburg verslag van zijn werkzaamheden te Brussel, en deelt hem mee dat er geen hoop is dat de opbrengst van de 100e penning kan worden afgekocht.

[*Opschrift:*] Reverendissimo episcopo Mittelburgensi.

Reverendissime presul ac patrone unico et honorandissime. Quod non singulis nuntiis singulas accipias litteras in causa est quod nolim reverendissimam Dominationem tuam aliis ac seriis rebus occupatam iis distinere, quę scio dominum vicarium exacte ac minutatim perscribere, quod ego cum non assequi possum nedum corrigere tento; is quantum audio binas ad te misit cum ampla narratione successus itineris nostri et mandatorum, quibus dominus meus respondit. Verum quia nunc sese offert dominus Beaudardus cui ex tempore hasce tradere et ad te exarare possum, nolui[c] deesse officio meo, maximo cum non possim propter festinationem ac importunitatem eius dominum vicarium interpellare ad scribendum; et a quo is non scripsit aliquando longius processum est. Advenit nudius[d] tertius dominus de Wacken, qui repperit nos hic plane otiosos propter bachinalia. Exposuimus duci responsum nostrum XXIX januarii, qui propter multas limitationes dedit nostra visitanda domino Scheto. Oborta est ante presentationem inter nos questio de surcrosio, quod responso non erat insertum; tandem acquieverunt civitates ut insereretur. Dominus vicarius iterum interpellavit Schetum ut posset redimere C[MaM] aliqua certa summa, quam tuo nomine voluit offere maiorem, sed ait Schetus duci non quantitatem summę sed modum faciendi displicere; itaque nihil sperandum.[4]

His valebis. Bruxellę IIII februarii 1569 stilo Curię.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 332. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 236, nr. 301.

8 februari, Brussel. – Pensionaris Christoffel Roels doet aan Philibert van Serooskerke, rentmeester van Zeeland Bewesterschelde, verslag van zijn werkzaamheden ten hove, en van de wijze waarop de hertog het antwoord van de Staten opgenomen heeft.

[*Opschrift:*] Aen den heere van Serooskercke.

Eximie et ornatissime vir. Advenit heri dominus de Wacken, per quem scivi te esse Gandavi apud dominam uxorem, et quanquam iam littera eius animi ut te quamprimum certiorem facerem successus rerum nostrarum, currentem, quod aiunt, incitavit. Itaque cum huc advenimus XXV januarii, XXIX eiusdem admissi sumus ad ducem expositurі responsum ordinum nostrorum. Et quia de pla[u]sibili summa duci relatum erat antequam audivisset de restrictionibus et conditionibus appositis humaniter et hilari fronte excepit; quas cum audivisset satis severa fronte iussit nobus[e] respondere, quod ubi de conditionibus appositis per Consilium finantię ad eum relatum esset, se nobus absolutam responsionem daturum, hucusque nihil auditum est. Schetz est referendarius et ita animatus ut si commodo posset (nam vident nobilibus ius esse acquisitum ex reciproco contractu cum rege) ordinariam petitionem quam vocant schot cupiat mutari. Sed quia non supersunt nummi quibus unusquisque recompensetur putat necessarium, nondum in eo fieri ullam mutationem. Et quia omnia que Statibus hucusque proposita sunt videntur ab ipso duce repudiari, invento alio medio quo universaliter omnes hæ regiones ex equo contribuant ad summam quandam annuam, novo quodam impositionis genere super aliquibus speciebus inveniendam. Ordinaria

illa petitio (ut ab eodem Scheto intellegimus) pro interresse nobilium et oneribus patrię continuabitur repudiatis antiquis impostis. De C^MO nihil adhuc audivimus. Credo dominum de Wacken brevi rediturum et nos una propter nova ista media et consilia mutata.

His valebis honorando et eximio vir, meque tui observantissimum numero tuorum clientium asscribere non dedigneris. Salutabis meis verbis dominam uxorem, cui opto omnia prospera et cum vere valitudinem prosperam. Raptim Bruxellæ VIII februarii 1569 stilo Curię.

Infrascriptum: Dominationi vestrę obedientissimus Ch. Roels.

Suprascriptum: Nobili eximio et ornatissimo viro domino Philiberto, Serooskercke et Stavenissę domino, quęstori Zelandię occidentalis, Gandavum.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 333v-334. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 236, nr. 302.

9 februari, Zierikzee. – Philibert van Serooskerke verzoekt mr. Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen van Zeeland, om zijn zwager de heer van Werve, brenger dezes, op de hoogte te stellen van de bezwaren van de Staten tegen de taxatie voor de 100e penning.

[*Opschrift:*] Aen den pensionaris.

Monsieur le pensionaire. Le porteur de cestes est mon beau frere le seigneur de Werve, bailluij de paijs de Voorne, aijant requis pour avoir lecture des griefs par ceulx de Zelande exhibés pour obtenir moderation du denier XXII. Pour ceste cause vous prie luij communicquer lesdicts griefs, et me ferés singulier plaisir. Si le secretaire de Zierixee est encoires a Bruxelles, avecq lequel il a bonne cognoissance, il s'adressera a luij; vous obliges voz amijs de faire part de ce que passe.

A tant monsieur le pensionaire, apres mes recommandations; Dieu soit garde de vous. De Zierixee ce IXe jour de febrier.

Dessous estoit escript: Vostre bon amij a recommandement, Ph. de Serooskercke.

La superscription estoit: A mondieur le pensionaire de prelat et nobles de Zelande, maistre Christoffel Roels, mon bon amij, presentement a Bruxelles.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 334-334v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 236, nr. 303.

13 februari, Brussel. – Jan van Strijen, vicaris van de bisschop van Middelburg, en de andere gedeputeerden van de Staten van Zeeland geven op verzoek van de Raad van Financiën een gunstig getuigenis omtrent Cornelis Levendale.[5]

Heer Jan van Strijen, vicarius van mijnen eerwerdigen heere den bisschop van Middelburch, ende andere gedeputeerde slants van Zeelant, weesende nu ter tijde binnen der stadt van Brussel, voldoende d'appostille gestelt op de requeste van Cornelis Levendale, balluij van Reijmerswale, veradverteeren mijne heeren de hooffden thresorier generael ende andere van de Financien ons heeren sconincx, dat zij den voorseijden Levendale altois gehouden hebben ende noch houden voor eenen catholijcken persoon, ende dat hij geduirende den tijt van zijn officie van balluijschap binnen Reijmerswale bedient hem sulcx ende zwaerlijcken int selffde gequeten heeft dat zij noijnt egheen clachte van hem gehoort en hebben maer ter contrarie wel van hem hooren belooven.

Actum binnen Brussele den XIII februarij XV^C LXIX stilo Curię.

Onder stont geschreven: Bij laste van mijn heere den vicarius voors. ende andre gedeputeerde slants van Zeelant, Ch. Roels.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 334v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 236-237, nr. 303.

[Vóór 22 februari][6]*. – De Staten van Zeeland stellen een staat op van de renten die door*

hen in 1569 verschuldigd waren, ter voldoening aan de voorwaarden waarop het octrooi tot heffing der imposten tot 31 maart was verlengd.

[*Opschrift:*] Staet van de lasten van renten van den jare XV^{C} LXIX die mette imposten jaerlicx betaelt ende gelost moeten worden.[f]

Omme vanwegen de drije Staten slants van Zeelant te voldoen alzulcken appoinctemente als op henlieder requeste, de Co. Ma.[t] in zijne Financie onlancx gepresenteert, is gestelt geweest, tenderende ten fijne dat dimposten aldaer cours hebbende hemluijden souden gecontinueert werden voor drije maenden omme daermede te moghen betalen ende lossen de renten ende lasten alnoch opt lant staende, soo dienen die voorn. Staten van desen advertissemente ende corte memorie daerbij naectelijck blijcken mach van de loop ende lasten daer tselve lant mede belast is; ende is getrocken uijter laester reeckeninghe desselfs lants van den jare XV^{C} LXVIII, alzoe hiernaer volgt.

In den eersten soo bevint men in de voors. reeckeninghe fol. X et XI dat van de vercoopinge van de renten den penninck XVe, geschiet in den jare XV^{C} XXI, tlant jaerlicx noch resteert ende betalen moet, boven alle lossinge tot noch toe gebeurt, 72 lb. 9 s. 5 g 8 t.

Item folijs XII° et XIII° insgelijcx van de vercoopinge van renten den penninck vijfthien gedaen int jaer XV^{C} XXIX^{tich} blijft tlant voorn. alnoch belast jaerlicx ter somme van 93 lb. 15 s. 6 g. Vlaems.

Item folijs XIIII°, XV°, XVI°, XVII°, XVIII° is tlant voorn. alnoch belast uijt vercoopinge van renten den penninck XV^{ien} int jaer XV^{C} XXIIII^{tich} jaerlicx ter somme van 613 lb. 17 s. 9 g. 8 t.

Item folijs XIX° ende XX° blijft tlant alnoch belast uijt vercoopinge van renten den penninck XVI int jaer XV^{C} XXIIII jaerlicx ter somme van 95 lb. 6 s. 6 g. Vlaems.

Item folijs XX° verso, XXI° ende XXII° blijft tvoorn. lant alnoch belast met vercoopinge van renten gepermuteert van den penninckXII^{e} in den penninck XV^{ien} ende XVI^{ien} ter somme jaerlicx van 136 lb. 14 s. 8 g.

Item fol. XXII° verso blijft tvoorn. lant alnoch belast met vercoopinghe van renten den penninck XVI^{ien} ter somme jaerlicx van 17 lb. 11 s. 7 g.

Item fol. XXIII° blijft tvoorn. lant belast met vercoopinge van renten den penninck XIIII jaerlicx ter somme van 2 lb.

Alle welcke partijen van renten alnoch cours hebbende tot laste van den gemeijnen lande van Zeelant beloopen alle jare duijsent eenendertich ponden vijfthien schellingen negen grooten acht miten Vlaems, maeckende in ponden van 40 grooten tstuck 6190 lb. 14 s. 6 d.

Omme welcke sesduijsent honderttnegentich ponden veerthien schellingen ses deniers jaerlicx te betalen ende te lossen de voorn. Staten versogt hebben continuatie van de loopende imposten voor den tijt van drije maenden, expirerende den laesten dach van maerte toecommende, welcke continuatie hunlieden gegunt ende geoctroijeert is voor den versochten tijt op conditie dat zij binnen twee maenden naestcommende souden overbrengen staet, inhoudende specificatie van de lasten daertoe de voors. imposten geemploijeert werden, op pene van te verliesen teffect ende gebruijck van denselven accorde ende gheen voordere continuatie te moghen versoecken; om twelcke voor te commen geven de Staten voors. tgene ende alzoo hiervooren geseijt is, versoeckende, overmits die voors. conditie mits desen gepurifieert werdt, volcommen ende absolute continuatie van de voors. imposten voor den versochten tijt van drije maenden, te stellene bij dorsemente op hunne voorgaende acte van octroije van continuatie van de voors. imposten.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 325-326. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 234, nr. 290.

[Vóór 22 februari]. – De Staten van Zeeland verzoeken de hertog van Alva octrooi tot

continuatie van de heffing der lopende imposten voor drie maanden, met de opmerking dat zij hebben voldaan aan de hun gestelde voorwaarde om een staat van de lasten van het gewest te leveren.

[*Opschrift:*] A son Ex.ce pour continuation des impostes.

Remonstrent reverendement les trois Estats du paijs et conté de Zelande comme naguerres le XVI de decembre de ceste presente XV^C LXIX ils ont obtenus par l'ordonnance de vostre Ex.ce apres les exspirations des imposts alors courans continuation desdicts impostz pour trois mois, exspirants le primier d'auvril prochainement venant, soubz condition quils seroient tenus porter oultre lestat des rentes desquelles ledict paijs est chargé en dedans deux mois, pour scavoir a quoij les deniers desdicts impostz s'emploijent, apparant par la copie d'une acte des Finances cij attachee; et comme lesdicts remonstrants ont furnij a ladicte ordonnance le XXVIII du mois de janvier dernierement passé poursuivants d'avoir absolute continuation desdicts impostz, entendent que vostre Ex.ce ne veult accorder ladicte continuation desja une fois consentie, en quoij lesdicts remonstrantz se sentans grandement prejudiciés et grevés tant pour navoir de quoij paijer les rentes, lesquelles ont esté vendues par le passé pour furnir les deniers des aijdes accordés a la Ma.t imperiale de haulte memoire et a sa Ma.t roijale, nostre souverain seigneur et prince, soubz expresse condition que lesdicts impostz auroient cours et lieu jusques a ce que lesdictes rentes seroient entierement rachaptés, par ou s'ensuiveroit par tout le paijs dembas arrestement des bourgois et inhabitans de Zelande avecq aultres grands inconveniens; comme aussij pour l'interrest qu'aura ledict paijs, estants lesdicts impostz desja baillés en ferme pour le temps a eulx accordé, sans qu'on se doubtast pour si peu de temps d'aucune fascherie, de quoij lesdis remonstrants pour ledict interrest seront forcés d'avoir leur decouvrier et regres a sa Ma.t; suppliant partant treshumblement lesdicts remonstrants, affin deviter tous lesdicts inconveniens avec la discontinuation desdicts impostz, quil plaise a vostre Ex.ce leur passer ladicte continuation desja une fois accordé pour le temps et terme comprins en lacte cij joincte, leur baillant dorsement de ce sur leur acte de lannee precedente.

Si feres bien.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 335. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 237, nr. 306.

22 februari, Brussel. – (Christoffel Roels) bericht aan de bisschop van Middelburg over de stand van zaken met betrekking tot verlenging van het octrooi tot heffing der imposten, en meldt hem dat de gedeputeerden van Vlaanderen hun antwoord aan de hertog op de gevraagde bede hebben overgegeven.

[*Opschrift:*] Reverendissimo D. præsuli Mittelburgensi.

Reverendissime pręsul, patrone venerande. Cum propter tarditatem aut nescio quam solertiam atque astutiam istorum hic adhuc hęrero rogar par aliquot dies, novo tumultu oborto in re plane perspicua et fere g muneris existimo de omnibus quę hic fiunt dominationi tua certiorem facere, maxime cum dominus vicarius, qui me sua presentia hac cura sublevabat, istuc sit profectus, ita ut mihi soli incumbat scribendi labor, qui mihi non tam labor est dicendus quam officium meę in te observantiæ, causam meę absentiæ longioris credo retulit idem dominus vicarius et hodie plane perspexi fraudo factum fuisse quod hucusque nihil super impostis fuerit resolutum, dixit enim mihi dominus Noircarmius ducem nunc revocare continuationem eorundem, quam pridem concessam, quod Status noluerint ei gratificari in concessionem totius summę ultimo petitæ, se ideo vicissim hac in re nolle accommodare Statibus, et me posse redire domum renunciatum hoc dominis meis; qua in re quia videbam quam magnum nobus^e imminebat damnum et incommodum ex consilio domini Wackenij et aliorum, exhibui alterum libellum supplicem non cessaturus donec finaliter aliquid resolvatur his quę hinc possent emergere incommodis. Quantum ad responsum super

consensu nostrorum ordinum nihil audivi, sed etiam num continue in Finantia laboratur, credo de novis medijs, sed vix sibi constant; nam Flandri qui non putabantur accessum habituri, heri admissi sunt satis benigno vultu, ut ipsi mihi dixere. Non desisto interim quin urgeam ordinariam nostram petitionem, ne fiat ulla interruptio et spero confore.

His valebis reverendissime domine patrone charissime meque tuum clientulum fovere nunquam desinas. Raptim Bruxellæ XXII februarij 1569.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 335v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 237, nr. 307.

22 februari, Brussel. – (Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen) bericht aan de heer van Serooskerke, rentmeester van Zeeland Bewesterschelde, over de stand van zaken met betrekking tot verlenging van het octrooi tot heffing der imposten, en over de zaak van de bede.

[*Opschrift:*] Au recepveur de Bewesterschelt.

Monsieur, bien quil me faille matere descripre pour avocquer vostr S.[rie] de ces urgentes affaires, neantmoins pour satisfaire au devoir auquel suis tenu a cause de la benevolence et courtosie que journellement me demonstres sans aulcun mien merite, suis forcé pour m'acquiter de vous adverter de cecij, par ou veux que non seulement vous asseures de lhonneur et amitié que je vous porte, mais plus des services qu'il me semble vous debvoir et ausquelles je vous prie de me vouloir admettre, principallement s'il ij at chose pardeça que je puisse pour vous, en quoij je m'emploijeraij de telle sorte qu'apperceveres mon vouloir et desir de faire chose que vous soit aggreable. Et pour aultant que m'aves aulrefois requis d'estre advertij des occurrences, bien que je scache que plusieurs seigneurs vous embouchent de tout ce que ce passe, feraij ce que jen scay. Quant aux affaires des Estats, on ne s'est encoires resolu d'aucune chose, et me semble quils varient ceulx de Flandres, et ont eu acces hier, ce quon pensoit pas, et avecq bonne mine, comme ils me disent, sans toutesfois qu'on leur ait donné aulcune responce qu'il soit, et sont icij encoires attendans. Je suis icij en paine pour les impostz que le duc a revocques, et ne scaij a quel fin viendra mon entreprinse.

A tant monsieur le rentmaistre mon bon seigneur, me recommandant treshumblement, prie[h] le Createur de vous monsieur donner en tous voz souhaits l'accomplissement de voz desirs. En haste, de Bruxelles le XXII de febvrier 1569 stilo Curię.

Embas estoit: Le tout vostre humble serviteur, Ch. Roels.

La superscription: A monsieur monsieur le recepveur de Zelande Bewesterschelt, le seigneur de Serooskercke.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 335v-336.[7] *– Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 237, nr. 308.*

a *Hier* de ceulx *herhaald hs.*

b *In de marge:* Ceste responce substantielle at esté faicte par le pensionaire a son Ex.[ce] a bouche le XXIXe de janvier 1570, donnant par ensemble le consent des Estats par escript, lequel trouverés icij devant fol. *[het folionummer is niet ingevuld; de reactie van de Staten d.d. 8 januari staat op f. 321-325 van het register (zie hierboven onder nr. 1900].*

c *Hs.*: noluij.

d *Hs.*: nudus.

e *Aldus hs. herhaaldelijk voor* nobis.

f *In de marge:* Niet jegenstaende dat desen staet te hoove overgegeven is geweest volgens zeecker ordonnantie, hiervoorens fol. [*in plaats van een folionummer staat hier een stippellijntje*] geinsereert, totte volle continuatie van de imposten voor drije maenden, soo heeft zijne Ex.tie nochtans stracicheijt [*van 'strac': stuurs, bars?*] gemaect overmits die Staten hem [hier hem herhaald] niet en hebben tegemoet gecommen int consenteeren van de versochte quote, soodat men heeft moeten exhibeeren anderwerff requeste om dorssement te gecrijgen van de voors. continuatie.

g *Hier een spatie van ca. 10 tekens gevolgd door het woord* met *hs*.
h *Hs.*: prir.
1 Asteure: op dit moment (a cet'heure).
2 Een vergissing in de datering: ofwel er zou '1569' geschreven moeten zijn, ofwel 'stilo Curie' moet geschrapt.
3 Hoewel de adel ontbreekt, moet deze bijeenkomst op 29 januari van de bisschop en de vertegenwoordiger van Middelburg formeel mogelijk als een Statenvergadering worden beschouwd, ook gezien de opdracht die zij aan de gedeputeerden te Brussel geven en het refereren van de laatsten aan die opdracht als komende van hun 'meesters' (zie het volgende rekest).
4 Dit betreft mogelijk de door de abdij op te brengen 100e penning.
5 Levendale, baljuw van Reimerswaal, had een verzoek ingediend bij de hertog om verlenging voor twee jaren van die aanstelling (Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 334v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 236, nr. 304).
6 Dit ongedateerde stuk is opgesteld na verlening van het octrooi op 16 december 1569 en voor de brief van de pensionaris van 22 februari (zie hierna).
7 In het register volgt een ongedateerd memorie van een onbekende afzender, die aan de pensionaris verschillende gronden geeft waarbij op een spoedige en gunstige beslissing inzake de ordinaris bede wordt aangedrongen (Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 336-336v. – Regest: Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 237, nr. 310).

1903 1570 MAART 2, MIDDELBURG

e *2 maart, Middelburg. – Jan van Strijen, gemachtigde van de bisschop, Adriaan de Proost en Adriaan van Campen, gemachtigde van de stad Middelburg, verzoeken mr. Christoffel Roels, pensionaris van de Staten van Zeeland, om inlichtingen inzake de verlenging van het octrooi tot heffing van de imposten.*

[*Opschrift:*] Aen denselfden heere pentionaris.

Heere pentionaris, wij hebben verstaen uijt uwe missive, aen den reverendissimum geschreven, die revocatie van de inposten, maer en konnen niet begrijpen wat revocatie dattet weesen mach: tsij van de loopende maenden ofte van de versochte prolongatie. Waromme schrijft ons andermael wat van der zaecke is, ende wes ghij tsedert vertreck van mijn heer de vicarius aldaer mooch[a] gedaen hebben. Ende en laet niet aff wel ende neerstelijcken te vervolgen continuatie van den imposte, omme t'eviteeren discontinuatie van dijen mitsgaders d'inconvenienten van arresten die nootelijck daeruijt souden vallen buijten ende binnen slants op de ingesetenen van Zeelant bij faulte van betalinge van de renten, die uijte imposten groff ende groot alleenlijck betaelt worden, als weesende het eenich middel ende voet daermede de Staten hem gehelpen, hebben ende helpen moeten als egheen ander weetende. Ende all wisten die andere (dat neen), zoo en souden zij luijden die niet konnen pracktiqueeren dan met voorgaende convocatie, oock daertoe veel tijts behouden souden, ende dunck[t] ons daromme beter d'oude voet te doen continueeren. Ende doet u beste in ende over all.

Tot Middelburch desen II[en] martij 1569 stilo Curię [*1570*].

Onder stont geschreven: U vrienden Joannes van Strijen de mandato reverendissimi episcopi, Adrian de Proost, vanwegen burgemeesters ende schepenen der stadt Middelburch in Zeelant A. van Campen.

Ende op den dors stont geschreven: Eersame seer voorsieninghe meester Christoffel Roels, pentionaris van den Staten van Zeelant, tot Brussel.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 337v-338. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 237, nr. 311.

a *Aldus hs.*; *te lezen als* noch?

1904 1570 MAART 12-16, MIDDELBURG

a *10 maart. – Marc Prevost bericht aan Christoffel Roels, pensionaris van de Staten van Zeeland, dat er door de Staten opnieuw rekest zal moeten worden gepresenteerd om verlenging te verkrijgen van de machtiging tot heffing van het ordinaris schot, legt afschrift over van het vorige rekest, verzoekt om toezending van een nieuw rekest inzake de imposten omdat de heer van Grobbendonk het oude kwijt is, en bericht dat de 1800 gulden spoedig zullen worden terugbetaald.*

[*Opschrift:*] Au pensionaire.

Monsieur le pensionaire, vous pourrés voire par ce qui est escript au pied de la copie cij joincte qu'il fault presenter nouvelle requeste, sur laquelle se dressera l'ordonnance pour la continuacion du schot,[1] aijant faict icelle copie hors de celle quauces[2] present es Finances, laquelle mat esté delivré par le griffier Sterck, avec la copie des placars depeschez sur icelle requeste, que je retiens aupres de moij, jusques a ce que mavés envoijé telle requeste nouvelle, que convienera pour sur icelle faire depescher l'ordonnance cy dessus mentionnee. Par quoij ferés bien de m'envoijer incontinent ladicte nouvelle requeste pour en presenter et poursuivre ladicte depeché. Quant a l'aultre requeste, pour la continuation dimpostz, monsieur de Grobbendoncq ma dict que ne le scait retrouver, pour quoij ferés bien de m'envoijer une aultre, comme je vous aij escript par mes precedentes. Au regard du paijement des 1800 florins, le secretaire de monseigneur le conte de Megen ma dict qu'il espere que ledict paijement se fera de brieff et qu'il me fera dresser de ladicte somme, aijant prins de moij l'extract des noms de capitaines avec les dates et sommes qu'ils doibvent. Mais comme il desire avoir une marrede pour sa paine, je vous prie m'escripre combien luij debveray delivrer, en me faisant compter lesdicts deniers.

Et sur ce me recommandant tresaffectuesement a vostre bonne grace, je prie le Createur vous donner monsieur le pensionaire en saincté la Siene. De Bruxelles ce X de mars 1569 stijll de Brabant.

Embas estoit escript: Vostre tresappareille serviteur et amij Marcq Prevost.

Au dors estoit: A monsieur le pensionaire des Estats de Zelande Christoffel Roels, a Middelbourg. Recepta XVI martij 1569 stijll de Court.

– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 341-341v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 238, nr. 313.

b Jennijn Roosemont over zijn vaccatien van gereyst te zijne met briefven van desen rentmeestere [*Philibert van Serooskerke*] aen alle de steden van Bewesterschelt, beroerende de convocatie van den Staten van Zeelandt jegens den XII^en^ van maerte XV^C^ LXIX stilo curie binnen de stadt van Middelburch, de somme van 2 lb. 10 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 220, f. 162.*

d *16 maart. – De heer van Wakken deelt namens de hertog van Alva aan de Staten van Zeeland mee dat deze het hem voorgestelde accoord in de zaak van de bede weigert, en dat hij de voorgestelde 10e penning op sommige punten heeft gewijzigd maar daarvoor nu ook een tweede 100e penning vraagt.*

[*Opschrift:*] Propositie gedaen aen den drie Staten van Zeelant by den heere van Wacken. [*In de marge:* Exhibitum XVI martij stilo Curię par monsieur le gouverneur et admiral de la mer, monsieur de Wacken, Catthem.]

Mijn heeren. Hebbende sijne Ex.^tie^ gehoort t'rapport van tconsent ende accord bij u gedaen op den laesten heijsch van uwe quote in plaetse van den X^en^ ende XX^en^ penninck op de vercoopinghen, onlancx bij den Staten van herrewaertsover geaccordeert, ende aenmerckende die swaricheeden die deshalven overgecommen ende gerepresenteert sijn, zunderlinge die dimunutie van de gratien die ghij tot laste van zijne Ma.^t^ stellen wilt,

daerdoor de quote bij u geaccordeert voor sooveele in effecte vermindert doude weesen; en heeft mits dien zijne voors. Ex.tie niet geraden gevonden tvoors. accord te aennemen ende accepteeren, sunderlinge aengesien dat die quoten niet geeijscht en sijn geweest dan op conditie dat alle dandere Staten hem daermede souden conformeeren. Ende willende eenen ijegelijcken accommodeeren ende gerieven int generael, ende om met eenen weegen dese negociatie ofte handelinge te voleijnden, oock omme de goede genegentheijt ende affectie die dezelve zijne Ex.tie heeft totten welvaren van desen landen, ende om deselve te favoriseeren ende voorderen ende de ondersaten van dijen te verlichten voor zooveele als hem mogelijck is, weetende de meeninge ende intentie van zijne Ma.t zulcx te zijne, ende op hoope ende betrouwen dat naerdijen totten inconvenienten, bij den Staten gepresenteert, geremedieert is, ghij daervan gelijcke contentemente ende vernuegen sult hebben als andere Staten; sijne voors. Ex.tie heeft geresolveert, den voors. Staten gratie doende ende omme dezelve te helpen ende gerieven oock aenschou nemende op de remonstrantien die hem bij deselve gedaen sijn geweest, ende om den train van der negociatie, neringe ende hantwerck te conserveeren ende bewaren, den voors. X penninck op die vercoopingen te modereeren ende verzoeten in der vougen ende manieren als hiernaer volgt.

Ende eerstelijcken soo is zijne voors. Ex.tie tevreeden dat van de betalinge van den voors. Xen penninck sullen worden bevrijt ende geexemteert alle die eerste coopen die binnen allen den voors. landen gedaen sullen worden, soowel van alle soorte van comenschap van buijten in deselve landen gebracht als van alle tgeene dat sal weesen gewassen, geprocreert ende gecommen uijt ende op den gront van dengeenen die dat vercoopen sal, in conformiteijt van tgeene dat bij der eerster propositie van den Xen penninck den voors. Staten gedaen, verclaert is geweest.

Soo sijne voors. Ex.tie insgelijcx tevreeden is te bevrijden ende exempteeren van den voors. Xen penninck alle die tweede ende voordere vercoopingen die binnen slants gedaen sullen worden van alle soorte van comenschap, victuaillien ende andere waeren, behalven die laeste vercoopinge als men dieselffde vercoopen sal omme gesleeten ende gebruijckt te worden.

Ende omme die manufaicture ende hantwerck te favoriseeren ende voorderen sal sijne voors. Ex.tie oock bevrijen ende exempteren van den voors. Xen penninck alle rouwe ende ghewrochte comentschappen van selfs gheen perfectie hebbende omme tot sleete ende usagie bekeert ende geemploijeert te worden maer dienende voor materialen ende stoffe om in ander hantwercken verbesicht te worden, dwelcke alleenlijcken gehouden ende subject sullen sijn den voors. Xen penninck te betalen als dieselve hunne perfectie hebben sullen, ende dat ter laester vercoopinge van dien zoo voors. is, behalven dat indien dezelve wederomme vercocht worden als men hem daermede sal hebben gedient ende dat die tot gebruijck ende usagie gebrocht sijn, in sulcken gevalle sal men daervan telcken vercoopen den voors. Xen penninck betalen.

Wesende die meijninghe van zijnder voors. Ex.tie dat men van alle tgeene dat in den landen van herrewaertsovere gewassen ende gegroijt sal weesen, tzij dattet zelve vercocht oft niet, mitsgaders tgeene dat aldaer gefabriceert ofte metter hant gevrocht sal worden tsij van stoffe van buijten commende ofte andere, den voors. X penninck sal moeten betalen als tselve uijtte voors. landen van herrewaertsover vervoert sal worden, naer uijtwijsen ende informiteijt van der eerster propositie, ten waere dat tzelve vercocht geweest hebbende om gesleeten ende gebruijct te worden men daervan eens betaelt hadde, in welcken gevalle tselffde niet gehouden sal weesen te betalen.

Maer aengaende de onroerende goeden, sal den XXen penninck daervan betaelt worden soo dickmaels als dezelve zullen worden vercocht, naer uijtwijsen van de voors. propositie.

Welcke oordre ende moderatie zijne voors. Ex.tie verstaet nae te volgen voor den termijn van sesse jaren, met intentie dat indien middelertijt eenige merckelijcke zwaricheijt voorquame daerinne te versien ende remedieeren, continuerende hierinne zoo deselve

jegenwoordich begonst heeft, in der vougen dat de landen gheen schade ofte naerdeel van importantie en zullen lijden ende ontfangen int stuck ende den train der voors. negociatie, neeringe ende hantwerck daermede deselve onderhouden worden.

Waerinne zijne voors. Ex.tie alzoe geresolveert heeft omme de voors. Staten een goet geneugen ende contentement te geven, die ondersaten te verlichten ende den train van der negociatie, neringe ende hantwerck te conserveeren, ende omme eens te commen ten eijnde van deser negociatie ende handelinge, dewelcke omme de voors. zwaricheijt anderssins apparent waere zeer lange te dueren tot grooten naerdeele van zijne voors. Ma.t ende van denselven lande; ende dat voor de Co. Ma.ts dienst ende den welvaert van den lande grotelicx van noode ende inexcusabel is middel te hebben zonder voorder vertreck omme te furneeren ende voldoen totten nootelicheeden, soowel ordinaris als extraordinaris, tot beschermenisse ende conservatie van den lande overcommende, oock tot satisfactieende betalinge van de tachterheden die sijne voors. Ma.t aen de voors. landen schuldich is uijt zaecken van de voors. beschermenisse ende conservatie.

Maer alzoe ten opsien van de moderatien ende exemptien voors. grotelicx sal commen te verminderen tgeene dat den voors. Xen penninck soude bedragen hebben, weesende gecollecteert op alle vercoopingen int generael ende reiteratien van dijen, soo tselffde bij de eerste propositie vermelt staet, waerdeur men apparentlijck tecort ende in faulte commen soude sonderlinge om eenige merckelijcke somme in tresor ofte espargne te leggen jegens die invasien, soo bij der voors. propositie verclaert is, sijne voors. Ex.tie begerende daertoe te voorsien ende tselve te suppleeren soo dat behoirt totter geheele conservatie, behoudenisse ende eewige verzeeckerheijt van den landen; soo heeft gheen beeter noch gerievelicker middel gevonden dan van eenen anderen hondersten penninck den voors. Staten geeijscht bij de tweede propositie, denwelcken zijne voors. Ex.tie versoeckt ende verstaet bij de voors. Staten geaccordeert te moeten worden in plaetse ende recompense van de moderatie voors. omme denselffden betaelt te worden teijnde van de sesse jaeren, soo dat bij de tweede propositie verhaelt is, ende gecollecteert te wordene naedat die goeden alsdan bevonden sullen worden waerdich te zijne, ofte indient die voors. Staten aengenamer waere in gevalle van invasie met formeele heijrcracht ende anderssins nijet, ten eijnde dat degheene die op de voors. landen eenighen aenslach ofte invasie souden willen voortstellen uijt tselffde respect hun voornemen souden afkeeren ende diverteeren.

Betrouwende zijne voors. Ex.tie dat ghij ende die andere Staten, aenmerckende die groote moderatie gedaen bij tgeene des voors.is op de remonstrantien bij u ende hem respective gedaen, niet failleeren en sult t'accepteeren ende aennemen all tgeene des hierboven verhaelt is, daervan oock dezelve zijne Ex.tie begeert ende verstaet van uwentweegen absolute antworde te hebben omme sich daernaer te mogen vuegen ende reguleeren. Anderssins ende bij gebreecke van dijen soude gedragen weesen, om in egheen meerder inconvenient te vallen, tot lichtinge van den voors. Xen ende XXen penningen te procedeeren, naer uijtwijsen van den raedt van der eerster propositie; immers in de landen ende steden die niet en souden willen aenveerden, aennemen ende voor aengenaem houden tgene dat hem vanwegen zijne voors. Ex.tie jegenwoordich gepresenteert wordt, ende zunderlinge tgeene van den tweeden Cen penninck, weesende d'intentie van zijne voors. Ex.tie tgebreeck ofte fault van dijen te suppleeren bij de geheele opheve ende collectatie van den voors. Xen penninck volgens die voors. eerste propositie.

Ende want die voors. bede bij alle de Staten tsedert den XIIIen dach van der maent van augusto laestleden geheelijck geaccordeert is geweest, van welcken dage aff zijne Ma.t hadde behoort beginnen te genieten van den voors. Xen ende XXen penningen, daervan dieselve tot nu toe niet geproffiteert en heeft; soo sult ghij, mijn heeren, van uwentweegen oordre stellen dat zijne Ma.t voldaen worde van tgeene deselve competeren mach, ter tijt toe dat conform deser resolutie die executie te wercke gestelt sal worden, gemerckt dat die costen van toorlooschvolcke ende andere altyts geloopen hebben ende noch loopen, daervan zijne Ex.tie haer tevreeden houden sal, soo verre u aengaet, naer advenant van de

quote ende portie die bij de laeste propositie geheijscht is geweest.
– Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 1, f. 339-341. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 238, nr. 314.

1 Ingediend (kort) voor 1 december 1568; zie onder nr. 1874.
2 *Aldus hs.* voor 'choses' (?).

1905 1570 MEI 17-26, ?

a *11 mei, Middelburg. – Opdracht aan Philibert van Serooskerke, rentmeester van Zeeland Bewesterschelde, om de Staten van Zeeland te beschrijven.*

Mijn heer. Alsoo ter lester daghvaert gehouden op de petitie den Staten van Zeelan[d]t van wegen sijnen Ex.tie voorgehouden den 16 van meerte lestleden bij mijn heere van Wacken, gouverneur etc. alsnoch niet finaelijck bij de steden geresolveert en is geweest, ende dat den dienst van sijne Majesteijt requireert nootelijcken haest ende tproffijte van den lande oock is eendrachtelijck ende conformelijck deselve over te dragen, soo ist dat mijn heere den bisschop als prelaet van Middelburgh mitsgaders mijn heere van Wacken, gouverneur, als eerste edele van Zeelandt, van wegen sijne Majesteyt ende speciaelijck last hebbende tot dese beschrijvinge mij bevoolen hebben U.E. te adverteren ten eynde ghij beschrijft de edele van uwe quartiere naer ouder gewoonte jegens den 16en deser loopende maent van meye, t'savonts in de herberge om sanderen daeghs daeraen op de voors. propositie te mogen delibereren ende resolveren tot sijner Majesteyts ende slants dienst.

Hiermede etc. uyt Middelburgh, den elfden meye 1570.

Onder stont: Christoffel Roels, de superscriptie was: A mons. mons. Philibert de Serooskercke, seigneur de Moermont, Stavenisse etc., recepreur generael de Zeelande Bewesterschelt.
– Afschrift: (ca. 1660) ZA, Familiearchief Van Borssele van der Hooge nr. 58, f. 91v-92. – Regest: Heeringa in VROA 1916 II, p. 213, nr. 235.

b Vincent Hucerboijs omme zijn vacatien van gereijst te zijne met briefven van desen rentmeestre [*Philibert van Serooskerke*] zoo in Beoosterschelt als Bewesterschelt tot bescrivinge van de Staeten van Zeelandt, volgende den last van zijne Ex.cie, de somme van 3 lb. 10 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 220, f. 163.*

e *26 mei. – Prelaat en Edelen van Zeeland verklaren 12 miten Vlaams bij de breedte van elk gemet te zullen opbrengen ter bestrijding van de onkosten van hun gedeputeerden die proberen de surseance van de ordinaris bede over mei, verkregen door de steden, ongedaan te maken.*

Alsoe de Co. Ma.t by placcate binnen de graeflicheyt van Zeelandt heeft doen condinghen de lichtinghe van den schote oft ordinaris bede voor het jaer XV^C LXIX, waertegens de steden van Zeelandt voirseyt him opposerende zyn, hebbende alreede te Hove vercregen surceance van de lichtinghe van denselven schote voir de gheheele maent van meye tot zeker grooter prejudicie ende achterdeel van de gemeyn ambochtsheeren aldaer, in der vuegen dat ter cause van dien ende om tvoirseyt placcaet te houden in zyn vigeur ende de voors. ambochtsheeren te maintineren in hun recht nootelyck gerequireert wordt contrarie sollicitatie vanweghen Prelaet ende Edelen des landts voirs. Ende alsoo van tzelve teffectueren eenighe penninghen nootelyck zyn, soo eist dat wy onderghescreven om de voors. penninghen te vinden ende te vervallen de oncosten deshalven te doen by den gedeputeerden van de voors. Prelaet ende Edelen theurlieder ordonnancie, die wy mits desen daerthoe oock expresselyck zyn aucthoriserende, tevreden zyn ende begheren te contribueren in de voors. oncosten mits schietende by provisie eenyeghelyck van onslieden in tzyne up elck gemeth ambochts by der breede twalf myten Vlaems eens oft

zoo veele min oft meer als men naemals tot betalinghe van de voors. oncosten bevinden sal nootelyck te zyne. Ende dat overzulcx de rentmeesters zoo Bewest als Beoosterschelt de lichtinghe van dien illico sullen moghen doen, die wy mits desen geloven de penninghen daeraf commende theurlieder vemaeninghe te furnieren ende betalen onder tverbandt van onse persoonen ende ghoeden.

Actum den XXVI^en^ may XV^C^ LXX.

[Ondertekend:] Nicolaus de Castro, bischop ende prelaet van Middelborch; Anthoine de Bourgogne; H. de Wissenkercke; Van Valckesteyn; Jer[onimus] de Rolle. Vanwegen joncheer Jacob van Eeyl, heere tot Geisteren, ende vanwegen joncheer Maximiliaen van Borssell, heer van Laterdaele ende Schellacht: Adriaen van Domburch. Vanweghen de weesen van wijlen heer Franchois b[astaerd] van Bourgogne, heere van Nieuwerven ende Riethem h[oochloffelijcker] m[emorie]: Jacques van der Lisse; Janne Schalen. Vanweghen den weesen van wijlen den heere van Cruninghen: Maximilien de Boussu [...] van de Warck Boudijnsz. Vanwegen mijn genadige vrouwe de marquize dowagiere van Berghen: Steynemoelen. Vanweghen heere Reynault van Brederoeden, heere van Cloetinghen etc.: Johan Ariaensz. Blacx; Willem van Cats. Vanweghen de heere van Liedekercke ende den heere Courteville, heere van B[..]ost, hoochbailiu van Oudenaerde, ende meer andere ambochtsheeren van Cappelle ende Bieselinghe: Balthasar Vilayn. Vanwegen de jonge heeren van Bredam: J. Wynrich. Vanweghen heer Joseph de Baenst: By my Willem Dingnus. Vanwegen mevrouwe van Zottingnij: Jacques Smit ende Joest van Schengen, Franchoys Dignus. Vanwegen vrou Anna van Oestende, douagiere van Pemquez (?): J. Backer.

– Origineel: RA Utrecht, Archief Huis Zuilen nr. 840 (enkele gedeelten onleesbaar).

1906 1570 JUNI 2-6- , BRUSSEL

e *6 juni, Brussel. – Anthonis Verbrugge, pensionaris van Goes, schrijft aan zijn stadsbestuur onder meer over de aanbieding aan de Raad van Financie van het voorwaardelijke aanbod van de steden van Zeeland van de 10e en 20e penning, en over de reactie daarop.*

[*Adres:*] Eerwaerdighe wijse ende zeer voorsienighe heeren burgemeesters ende schepenen der stede van der Goes, mijn bijsonder goede heeren ende vrinden.

Eerwaerdighe voorsinnige ende zeer discrete heeren, ick gebiede mij eernstelicken aen uwer Eer[waerden]. Denzelven mits desen adverterende hoe dat wijlieden als gedeputeerde der steden van Zeelandt naer voorgaende recommandatie aen alle de heeren van der Financie, eerst audientie gecregen hebben gehadt een vrijdach voorleden [*2 juni*] ende dat eensdeels deur reterdement van die van Zirczee als oeck upte disputen frustratoer van alternative. Eijntelicken es bij onslieden zonder anschou te nemen up onsse armode, sobere neringe, lasten ende periculen van dijckaigen ende groete (genouch irreperable) schaede, die wijlieden den Xen martij in onsse dijcken ende zeewercken geleden hebben, die zonder merckelicke hulpe ende bijstandt van Zijnder Ex.ce^1^ niet gerepareert ende in staet van goede defencie gebracht zoude moegen werden, gepresenteert geweest voor den tijt van zes jaeren den X ende XX^en^ penninck, respectivelick bij dezelve propositie geijscht, onder de moderatien in dezelve begrepen ende die Zijne Ex.ce tot conservatie van der negotiatie van coomanschappen ende hantwercken noetelicken upte lichtinge ende collectacie derzelver noch zoude geliven te doen, gelijck wijlieden tselve al breder bij remonstrancie claerlicken Zijnder Ex.ce verthoont hebben. Waermede ock zouden cesseren alle andere ordinaris ende extraordinaris beden volgende de beloften van Zijnder Ex.ce. Ende dat dienvolgende als een incompatibel saecke gecasseert ende gerevoceert zoude werden alsulcken placcaet van continuatie van geschoete als wij in aprili lestleden gedoleert hadden parte inaudita et contra morem maiorum geemaneert; van gelijcke den IIen hondersten penninck teijnde van de voors. zes jaeren in cas van invasie met formile heercracht ende anders niet, naer advenant den penninck X ofte XII. Ende dat alle dandere Staeten van gelijcke hem daermede zoude confirmeren ende dezelve overal gelicht zoude werden.

Ende naer alle debourt ende diligentie ons moegelick wesende gedaen hebbende, zoe est met ons compelle intrare gelijckerwijs alst geweest es met die van Hollandt: die Zijne Ma.t hebben moeten beloeven ende toeseggen de geheele quote voor de redemptie, tot 271.000 ponden van 40 groet tpondt ts[j]aers ende dat voor den tijt van twee jaeren, onvermindert ende zonder prejudicie van tconsent van den Xen ende XXen penninck ingaende de XIIIen augusti voorleden, wesende den tijt van tconsent van den Xen ende XXen pennink, affslaende de leeninge die zijlieden Zijne Ma.t gedaen hadden, van gelijcke hebben moeten consenteren den IIen hondersten penninck, sulcx dat onslieden van gelijcke voorgehouden werdt omme de geheele quote te furneren sonder dat Zijne Ma.t wil verstaen tot eenige gratien omme dezelve te nemen in solutum. Dan zoude bij consent van Prelaet ende Edelen ende deur tusgen spreecken van die van der Financie de geheele bede gevonden werden bij 8 groeten steenschietens ende 12 groet bij der brede, hoewel nochtans dat de andere steden maer gepresenteert hebben 6 groeten steenschietens ende 14 groet bij der brede. Des zoude ons insgelicx betalinge strecken 25.000 gulden ende noch 9000 gulden, 34.000, wesende de leeninge Zijne Ma.t gedaen, soe dat voor teerste jaer de bede soude gefurneert werden zonder imposten, zoude van gelijcke tplaccaet van de ordinaris bede in questie ende de sententie van burchgraeff ende leenmannen gerevoceert werden, maer zoude tselve gecollecteert werden in manieren als vooren. Ende het tweede jaer de resterende zomme bij der imposten, met den IIen hondersten penninck. Angaende het interest hebben die van Hollandt moeten betaelen zeeckere renten die Zijne Ma.t gehouden was te betaelen, alle twelck voors. es bij mijn heer tresorier ons voorgehouden zijnde, hebbe uwer Eer. hiervan geren[2] tadverteren ten eijnde uwer Eer. zoude geliven over te senden voorder last ende commissie ofte dat Zijnder Ex.ce anders doen zoude zoe hij verstonde compelle intrare.

Voorts zoe heeft mij de commissaris Longin gedeclareert gehadt de groete naersticheijt ende sollicitatie die hij voor ons ende die van Zirczee gedaen heeft gehadt omme de lantsknechten quijt te werden ende de groete partialité die mijn heer van Wacken ons getoent heeft, waervan ick thuijs coemende uwer Eer. breder verclaringe doen sal, seggende dat hij van meninck was up sanderendaechs te vertrecken nae de Pontiranck [?] omme der knechten betalinge te doen, ende zoe verre ick wat goets in de sinne hadde, dat ick tselve wel mochte doen in sijn absentie aen zijn huijsvrouwe, waervan ick gesproecken hebbe die van Zirczee, die aldaer gesonden hadden een burgemeestere omme een gratuiteijt te doen de huijsvrouwe van Longin, die mij gedeclareert heeft dat hij allenlicken tot Bruijssel gecoemen was omme tselve te versien. Waeromme zoe verre tselve uwer Eer. goet dunct, sult doen naer uwer Eer. vermoegen updat wijlieden van alle tvoordere toecoemende ende anstaende ontlast moegen bliven. Der werdt geseijt van drieduijsent Walen die in Zeelandt zoude coemen in de toerustinge ende equipage van der schepen omme met de com...[a] naer Spaengen te waren, die geleijt zoude werden in Vlaenderen.

Eerwaerde voorsinnige ende zeer discrete heeren, hier mede blijft den Almoegende Heere bevoelen, die uwe Eer. altesamen sparen wil in gesontheijt ende prosperiteijt. Actum den VI^en^ junij anno XV^C^ LXX uuijt Bruijssel met alderhaeste.

U goetwillige dienaer
A. Verbrugge

[*Onderaan blad 2:* Recepta den VIII junij 1570].
– *Origineel: GA Goes, Oud-archief nr. 191.*

17 juni, Mechelen. – Gillis Simon Erbouts en Jan Cornelisz. Valcke, leden van het stadsbestuur van Goes, schrijven aan Anthonis Verbrugge, pensionaris van Goes, over de wenselijkheid van het indienen van een remonstrantie van Goes tegen heffing van het schot bij de hertog van Alva.

[*Adres, onderaan het blad:*] Eersamen discreten mr. Anthonis Verbrugge, pentionaris der stede van der Goes, nu wesende tot Bruselen.

Eersame discrete beminde heere. Nair jonstige gebiedenis dient desen bij uwer L[iefden] te verthoenen, dat wy up hedent gelicht hebben die translatie van onsen begrepen demonstrantie[b] by mr. Jan Martini, onsen advocaet, gemaect. Denselven Martini oick mede vertoent ende hem van onsen wedervaren gecommuniceert hebben. Ende nair vele woirden onderling met hem dies aengaende gehadt, heeft ons uuyt zekere consideratien voir zyn advys te rade gegeven, dat men niet laeten en soude de voirn. remonstrantie by uwer L. dexcellentie van den hertoge over te leveren zoe wy eerst met hem geresolveert waren, niet tegensbrengende datter alreede in de zaecke van tscot geresolveert mach wesen tselve noch twee jaren te continueeren, up hope ende goeden betrouwen dat deselve remonstrantie nu overgelevert ende bij de andre voirgaende stucken gescickt zynde, te bat by den andren blivende tegens dexpiratie van de voirs. twee jaeren gevisiteert ende midlertijt dairup gelet zal mogen werden ende ten[c] anstrengende tyde zulcs verstaen werden dat die beeden van de M.[t] niet meer schots gewyse mer by andre egaele middelen gecollecteert zullen mogen werden ende dat ten dien fyne die zaecke te bat in memorien zal gehouden werden, die andersins gescapen waren[d] by eenigen personen overlijden ende tnaerstich vervolch van den eedelen oft anders geaboleert ende vergeten te werden.

Midts dat men uuytte selve demonstrantie laeken ende overslaen soude die[e] woirden in de remonstrantie articulo X[e] bekent ende beginnende: Asseurtz que mesmes aprez inondation etc., midtsgaders noch andre woirden wat injurioeselick sprekende ende niet vele ad rem toucherende, te weten van onrechtvaerdicheyt ende diergelijcke, die soude ons noch wel goedt duncken in de voirs. remonstrance te willen achterlaeten om beters wille ende alle injurien ende invidien die dairuuyt zouden mogen spruten te eviteren ende stuten [?]. Ende updat wy dintentie ten contentemente van onsen heeren midtsgadern tadvys van den van Martini te bat zullen mogen volcommen, soe senden wy u dese spetiaelen, begerende niet te willen laeten ghij en geeft ende levert die voirn. remonstrance in handen van der excelentie ofte die van der Financie zoe ghij des bequamelixste vinden zult van doene zonder dies te laeten nochte in gebreke te wesen, want wy ons dairup verlaeten ende rapport dairvan aen onsen heeren doen zullen, dairby wy betrouwen zij hemlieden te bat in gerusten zullen. Ende zult wel doen.

Uwer L. heer mede den Almogenden Heere bevelende. Gescreven tot Mechelen deesen XVII[en] juny 1570.

Uwe goedtgunstige Gillis Simon Erbouts ende Jan Cornelisz. Valcke,
gecommitteerden in desen der stede van der Goes

– *Minuut: GA Goes, Oud-archief nr. 191.*

18 juni. – Anthonis Verbrugge, pensionaris van Goes, zet aan Gillis Simon Erbouts en Jan Cornelisz. Valcke, gecommitteerden van Goes, zijn bezwaren uiteen wat betreft het indienen van een remonstrantie tegen de heffing van het schot.

[*Adres:*] [E]ersame discrete ende [s]eer gonstige heeren Gillis Simon Eerboutsz. ende Jan Cornelisz. Valcke als gedeputeerde ende gecommitteerde der stede van der Goes, mijn waerde heeren ende goede vrinden nu wesende tot Mechelen ofte Antwerpen.

Eersame discrete ende zeer voorsichtighe heeren. Ick gebiede mij zeer affectieuselicken aen uwer Eer.

Ontfangen hebbende uwer L[iefden] messive van date den XVII[en] junij deser tegenwoordiger maendt, verstae uwer E[dele] meeninge ende intencie, te weeten dat men omme zeeckere respecten ende consideratien niet laeten en zoude over te geven de remonstrancie bij Martini, ons advocaet, geconcipieert, ten eijnde die bede in egalité in toecoemenden tijde gecollecteert ende gefurneert zoude moegen werden, ende dat men oeck zoude doen roijeren zeeckere injuriese woorden niet ter materie dienende.

Voor antwoorde en[f] weet ick uwer Eer. sonderlincx niet te scriven, dan tot uwer Eer. begeerte genegen zijnde tselve te volcomen ende teffectueren updat onsse heeren hem te

bat daerinne gerust zoude moegen winden. Hoewel nochtans tselve voor desen tijt niet opereren en sal overmits de resolutie bij Zijnder Ex.ce genoemen, geconcipieert ende oeck bij gescrifte gestelt es ende bij Zijnder Ex.ce onderteijckent es, zoe ons den audiencier gedeclareert heeft. Van gelijcke zien wij ontboeden geweest in der Financie den XVIIIen der voors. maendt, alwaer ons tselve bij mijn heer van Noertkermisse[3] in presentie van commijs van Loe, Cortevil ende secretaris Sterck oeck geseijt es dat wij ons zouden reguleren nae der acte die ons gelevert zoude werden, ofte andersins ende bij gebreecken vandien zoude Zijnder Ex.ce doen publiceren tplaccaet van den Xen ende XXen penninck zonder eenige moderatie, maer upte voet sulcx ende in dier vougen tselve eerst geijst ende geconsenteert es, conform welcke acte wij oeck gehouden zullen weesen verclaringe te doen an de heere van Wacken omme den tijt van XIIII daegen (naer date ons de acte gelevert zal werden off wij ons daer naer sullen reguleren dan niet, ofte dat dezelve tijt geexpireert zijnde, gepubliceert zal werden tvoors. placcaet van den Xen ende XXen penninck) waermede wijliede gedreicht werden, sulcx dat onsse remonstrancie met bequamer middel ende meerder gerieff geremonstreert zoude moegen werden, de acte gesien, gevisiteert ende met het collegie dezelve gecommuniceert hebbende.

Eersame discrete bijsonder goede heeren ende vrinden, den Almoegenden Heere zij met u bevoelen die u tsamen tsparen wil in gesontheijt ende prosperiteijt. Actum den XVIIIen junij anno XVC LXX.

U goetwillige dienaer ende vrindt wes ick vermach
A. Verbrugge

– *GA Goes, Oud-archief nr. 191.*

a *Drie à vier letters onleesbaar.*
b *Bovengeschreven boven het doorgehaalde:* doleance.
c *Bovengeschreven boven het doorgehaalde:* jegens dien.
d *Bovengeschreven boven het doorgehaalde:* zouden werden.
e Midts ... soude die *in de marge geschreven in de plaats van het doorgehaalde:* Ende voirts uwer L. houden wel indachtich dat wy eenige swaricheyt maecken van eenige. *De verbetering was eerst lager in de marge geschreven en daar doorgehaald.*
f een *hs.*
1 Alva.
2 Begeren.
3 Noircarmes.

1907 1570 JUNI 14-18, MIDDELBURG

N.B. Mogelijk betreft deze dagvaart slechts de Staten van Beoosterschelde.

a De voorn. rentmeester [*Bruinink van Wijngaarden*] es gereijst den XIIen junij LXX tot Hamstede ende Brouwershaven by den edelen, aldaer volgende tscrijven van den pensionnaris van den Staeten met hemluden communicerende up de conversie van der bede van 12 g. steenschietens ende 8a g. bij der breede; ende hier voor zijne vaccatien 2 lb. 8 s.[1] – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 294, f. 27.*

b Aert Aertsz., stadtbode Ziericxzee, ende Pieter Claess. betaelt tsamen bij heurlieder quictantie van gebrocht te hebben briefven van mijn heere van Wacken, wesende tot Reymerzwale, aen de gedeputeerde van Ziericxzee ende aen den edelen over Beoisterschelt, omme te compareren tot Middelburch den XIIIIen juny LXX: b 8 s. 8 g.
Pouwels Janss. betaelt twee schellinghen acht grooten van gedragen te hebben briefven van desen rentmeester [*Bruinink van Wijngaarden*] aen den edelen over Beoosterscelt omme te compareren tot Middelburch den XIIIIen juny LXX: de voors. 2 s. 8 g. – *ZA, Pelaat en Edelen nr. 324, f. [7]v.*

c Noch van gereijst te zijn [*nl. door rentmeester Bruinink van Wijngaarden*] up den XV^en^ junij voors. in de vergaderinge van den Staeten tot Middelburch, alwaer up den XVI^en^ ende XVII^en^ up dezelve zaecke gebesoingneert was, ende es den XVIII^en^ thuijs gekeert; hier vooren vier dagen vacatie tot 8 s. g. sdaechs: 9 lb. 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 294, f. 27-27v.*[2]

a VIII, *de* V *verbeterd uit* X *hs.*
b *Hier* de voirs., *met het laatste woord doorgestreept hs.*
1 Dezelfde post, in iets andere bewoordingen, staat ook in ZA, Prelaat en Edelen nr. 324, f. [7]v; aldaar declareert de rentmeester 8 s. g. De post is gecancelleerd, en de Rekenkamer tekende erbij aan: 'Gheroyeert dese ende de nawgetoghen partien [namelijk deze en de volgende drie posten, verbonden met een streep], als den generaelen Staten van Zeelandt nijet roerende'.
2 Deze post volgt in de re kening direct op de eerste van dit nummer. Dezelfde post, in andere bewoordingen en met de additionele mededeling dat de rentmeester samen met 'de edelen van Zierickzee' compareerde, staat ook na die genoemd in noot 1 hierboven, in de genoemde rekening op f. [7]v-[8]; deze post is aldaar gecancelleerd.

1908 1570 JUNI 27-JULI 3, MIDDELBURG

b Pauwels Jansz. betaelt 2 s. 8 g. over sijn sallaris van gedregen te hebben briefven aen den edelen over Beoisterschelt omme te compareren tot Middelburch jegens den XXVII^en^ juny voirs., de voirs. 2 s. 8 g.[a] – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 324, f. [8].*

c De voorn. rentmeester [*Bruinink van Wijngaarden*] zijne vaccatien van den XXVII^en^ juny gereijst te zijn tot Middelburch up de dachvaert aldaer gehouden beroerende de bede van 7 g. steenschietens ende 13 g. bij der breede, in welcke zaecke hij gevacheert heeft zeven dagen, maeckende diversche staeten ende reductien van tbeloop van derzelver bede up verscheijden manieren, daervan zoowel den steden heurluder gedeputeerden als Prelaet ende Edelen de doublen gelevert waeren; facit de 7 daegen tot 8 s. g. sdaechs 2 lb. 16 s. g., valent 16 lb. 16 s.[1] – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 294, f. 27v.*

a *De post is gecancelleerd. De door de Rekenkamer gegeven reden wordt geciteerd onder voorgaand nr., noot 1.*
1 Dezelfde post, in iets andere bewoordingen, staat in ZA, Prelaat en Edelen nr. 324, f. [8]; hier worden dezelfde bedragen genoemd voor de heffingen steenschietens en bij de breedte. Aldaar is de post gecancelleerd, om dezelfde reden als de voorafgaande post in de rekening (zie noot a).

1909 1570 VOOR JULI 16, BRUSSEL

e *16 juli, Antwerpen. – Anthonis Verbrugge, pensionaris van Goes, schrijft aan zijn stadsbestuur onder meer over wat er in Brussel is gehandeld rond de akte van de 10e en 20e penning.*

[*Adres:*] [E]erwaerdighe wijse ende zeer voorsichtige [h]eeren burgemeesters ende schepenen van der Goes.
Eersame discrete ende zeer voorsichtige heeren ende goede vrinden, ick gebiede mij gonstelicken aen uwer E[delen]. Denzelven mits desen adverterende, hoe dat ick tot Bruijssel coemende aldaer gevonden hebbe gehadt de gedeputeerde der steden van Zeelandt in competente getale, mitsgaeders de pensionaris van Prelaet ende Edele, geassocieert met eenen Domburch, Adriaen Prost ende de broeder van Philgebaert van Seroetskercke, die hem zeer waeren dolerende van der acte ende resolutie van Zijnder Ex.^ce^ [1] die zij niet en accepteerden, als zijlieden (omme de steden te onderwerpen) bewesen hebben int tgundt zij doen hebben publiceren tot Zirczee, Brouwershaven ende ter Thoelen van den X^en^ ende den XX^en^ penninck, twelck zij oeck als upten V^en^ julij tot Middelburch gedaen zoude hebben, ten hadde hemlieden belet geweest deur zeeckere treffelicke protestatie.
Ende omme welcke inconvenienten te schouwen ende ten eijnde onsse borgers ende

ondersaeten van Zeelandt geeximeert zouden werden van de beswaringe van den X^en^ ende den XX^en^ penninck, soe est dat de steeden van Zeelandt aen Zijnder Ex.^ce^ geremonstreert hebben gehadt, hoe dat zijlieden binnen behoorlicken tijt in handen van mijn heer van Wacken scriftelicken overgedient hadden heure acte van obedientie ende acceptatie van de resolutie van Zijnder Ex.^ce^, die verre boven de twee andere leden in alle subventien ende beden de meeste last moeten dragen, mits twelcke immers behoorden te cesseren de publicatie van de voors. X^en^ ende den XX^en^ penninck ende Zijne Ma.^t^ te persisteren bij dezelve acte van acceptatie ende hem tonlasten van de exetatie[2] der voors. placcaet. Van gelijcke hebben aen Zijne Ma.^t^ versocht octroij om te moegen lichten imposten up wijn ende bieren, tslaen van de beesten ende de malerie met autorisatie omme dezelve te moegen verhoogen ofte mindderen nae zij bewinden sullen hemliden van noede te wesen, van welcke imposten Prelaet ende Edelen practiseren vrij te wesen. Ende dat Zijne Ma.^t^ voorts zoude geliven te nemen in betalinge boven de 25.000 guldens de zomme van 9000 gulden ofte daer ontrent, bij de Staeten verschoeten ende betaelt tot onderhoudenisse van de wachten in Zeelandt gehouden; noch achtien hondert guldens bij de Staeten geleent de knechten van de grave van Mechen[3]; noch vier duijsent vijf hondert guldens als de Staeten tot furnissement van de voorgaende bede meer betaelt hebben dan zij schuldich waeren.

Alle twelck naer recommendatie bij de gedeputeerde van de steeden overgelevert zijnde ende daernaer verstaen hebbende dat Zijnder Ex.^ce^ wel lichtelick dezelve acte ende resolutie eerst bij hem genoemen zoude moegen veranderen, zoe hebbe ick tot onsse voorder ontlastinge mijn zeer groetelicx gedoleert gehadt aen mijn heer tresorier Schets, commijs van Loe, commijs Rijnckhoudt ende dezelve onsse groete excessive lasten ende genouch uppressie in respecte van andere landen gededuceert ende verthoent gehadt, dezelve biddende in zoe verre dezelve acte verandert zoude werden, mijn audientie te geven in der Finantie ofte ten minsten van mijn te willen ontfangen zeeckere cleijne remonstrantie omme int wideren van der saecken regaerdt up genoemen te werden naer behooren. Twelck zij mijn elcx respective toegeseijt ende beloeft hebben gehadt de handt daeraen te houden.

Mijn heer van Noortcarnis heeft voor antwoorde gegeven de gecommitteerde van Prelaet ende Edele dat zij niet rusten en sullen voor ende aleer tschot geheel afgedaen zij, twelck de pensionaris ons geclaecht heeft. Wij hebben verstaen, tot Bruijssel wesende, dat de resolutie bij Zijnder Ex.^ce^ tusgen Prelaet, Edele ende de steden al genoemen zoude wesen; dan en hebben ons tselve niet willen te kennen geven hoe ofte in wat manieren. Dan tAntwerpen coemende zoude het geresolveerde bij den audicent[4] dOverlope geexpediert werden, twelck wij met alder diligentie tot Antwerpen vervolligen.

Voorts zoe zoude ick uwe E. over extract van diversche processen die wijlieden hangende hebben ongedecideert voor den Groeten Raedt tot Mechelen, waervan eenige van noede zijn te rescriveren ofte dezelve geavanceert behouwen te werden, dan niet. Ick hebbe Jacob Pottier, ons procureur, doen lichten alle de saecken, briven, stucken ende munimenten die mr. Gillis Reijnsz. s[aliger] onder hem gehadt zoude moegen hebben, omme de saecken geprepareert te werden omme ter gelegendertijt daerinne gebesoingeert te werden, twelck onder correctie wel de saecken van ons collegie meest gehandelt hebben. Ende wes uwer E. daerinne gedaen wilt hebben, sal mij geliven daervan tadverteren.

Eersame discrete ende zeer voorsichtige heeren, den Heere zij met ulieden, die uwer E. al tesamen verleenen wil prosperiteijt ende salicheijt calamo precipiti[5]. Uuijt Antwerpen den XVI^en^ julij anno LXX.

In de marge: Tot Antwerpen in Sint Jan in de Pierpotstraet.

U goetwillige dienaer wes ick vermach

A. Verbrugge

Met de aantekening onder het adres: De boede twee stuvers.

– Origineel: GA Goes, Oud-archief nr. 191.

1 De hertog van Alva.

2 Bedoeld zal zijn: executie.
3 Megen.
4 Audiencier.
5 Met snelle pen.

1910 1570 JULI 27-30, AUGUSTUS 1-6, MIDDELBURG

b Gilles Cools van gereyst te zijne met briefven van den rentmeestere [*Philibert van Serooskerke*] aen alle de steden van Bewesterschelt, mitsgaders oock tZiericxzee, beroerende de convocatie van den Staten van Zeelant jegens den XXVIII[en] julii 1570, de somme van 4 lb. 4 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 220, f. 163v.*

Pauwels Jansz. betaelt 8 s. g. over zijne vaccatien, van gereyst te [zijn van] Ziericxzee tot Bergen op den Zoom [met] missive van de hertoge aenen desen rentmeester [*Bruinink van Wijngaarden*], wesende tot Bergen, van date [a] july XV[C] LXX ten fyne dat de voorn. rentmeester met den heere van Wacken zouden eenen dach leggen om de Staten van Zeellant te doen vergaderen, om te aenhooren de propositie die hemluyden bij den heere van Wacken gedaen zoude werden vanwege de Co. Ma.[ts], mitsgaders van briefven gedregen te hebben aen de gedeputeerde over Beoisterschelt om te compareren ter voors. dachvaert; breeder blijckende by zijn quytancie, die men hijer overlevert, valent 2 lb. 8 s. – *ZA, Rekenkamer I B-O nr. 1013, f. 56v.*

c Den voorn. rentmeester [*Bruinink van Wijngaarden*] zijne vacatien van gereyst te zijne up den XXVII[en] july anno XV[C] LXX van Ziericxzee tot Middelburch omme te aenhooren de propositie die den heere van Wacken doen zoude vanweghen zijnder Ex.[cie]; daerinne gevacheert vier daghen ten pryse voors.: 32 s. g.
Den voorn. rentmeester zijne vaccatien van up den eersten augusti XV[C] LXX gereyst te zijne van Ziericxzee up de continuatie van de voors. dachvaert, ende resolutie te nemen in wat manieren men den impost zoude verpachten, maeckende oick onderwijlen staet van de veroveringhe die zoude moghen comen bij de reductie van de 12 g. steenschietens up 7 g. etc.; daerinne gevaceert zes daeghen ten pryse voors.: 2 lb. 8 s. g. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 324, f. [8]-[8]v.*

a *De dag is niet ingevuld; open ruimte hs.*

1911 1570 AUGUSTUS 17-18, ?

e *17 augustus. – Nicolaas van Castro, bisschop en prelaat van Middelburg, Anton van Bourgondië, ridder, heer van Wakken en Catthem, kapitein en superintendent van Zeeland, representant van de koning als eerste edele van Zeeland, mr. Willem Schouten, raad en rekenmeester in Holland, gemachtigde van 's konings domeinen, Adriaan van Campen, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, en Job Willemsz. Goeree, gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen, horen de 5e rekening af van Bruinink van Wijngaarden, rentmeester van Zeeland Beoosterschelde, van de imposten over 1569. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 323, 11v-12. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 181, nr. 618.*

22 augustus. – Dezelfde auditeurs horen de 6e rekening af van dezelfde rentmeester van de imposten over de eerste drie maanden van 1570. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 324, f. [8]v-[9]. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 181, nr. 619.

1912 1570 SEPTEMBER 6-7, MIDDELBURG

a *2 september 1570, Middelburg. – Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen, draagt*

namens de heer van Wakken de rentmeester van Bewesterschelde (Philibert van Serooskerke) op om de edelen aldaar te beschrijven voor de Statenvergadering tegen 6 september.

Mijn heer. Alsoo die van de visscherije generale van dese landen bij den grave van Bossu, den heere van Wacken ende Indenvelde voorgehouden es geweest eenige schepen van oorloge toe te willen rusten, soo wel ter beschermenisse van de voors. visscherije als van den coopmanschappen, ende dat van sijne Majesteyts wegen oock seecker getal van schepen toegerust soude werden, soo heeft sijne Ex.[ltie] den hertoge van Alve goet gedacht om eensdeels de costen vandien te mogen vervallen te doen lichten den impost van vijff schellingen op elck vat wijns van buyten ingecomen tsedert primo janewario lestleden volgende d'annotatie daervan gehouden ende cautie daervooren gestelt, eensamentlijck oock van de wijnen die noch souden mogen ingebracht werden tot den lesten december comende, sonder naer d'expiratie van den voors. tijt denselven impost langer te continueren. Versoeuckende aen de gedeputeerde van Hollandt en Zeelandt een jegelijcken int sijne hetselve den Staten van denselven lande te willen vercondigen, opdat sij op het lichten van den voors. impost ter cause voors. geen swaericheyt soude willen maecken, gemerckt dat ter oorsaecke van de voors. opschrijvinge ende cautie die coopluyden heurlieder wijnen ter duyrder ende naer advenant vercoft hebben, te meer dat de penningen daervan comende totter voors. nootsaecklijcke toerustinge gebruyckt sullen werden. Ende want op de verschreve verthooninge ende bijsonder op de lichtinge ende betalinge van deselve vijff schellingen alsnoch bij die van Zeelandt geene resolutie en is genomen geweest, ende dat de nootsaecklij[ck]heijt van saecken haest vereyscht, soo heeft mijn heere van Wacken, gouverneur van den lande van Zeelandt etc., mij belast U.E. te adverteren ten eynde ghij naer ouder gewoonte beschrijft de edele van uwen quartiere van Bewesterschelt jegens den sesten septembri om sdaegs daeraen opt geene des voors. es eyntelijck te resolveren.

Hiermede etc. Uyt Middelburgh den 2[en] van septembri 1570.

Onder stont: Door last ende beveelen van mijn heere van Wacken, als boven etc. Was onderteykent Christoffel Roels.

De superscriptie was: A mons. mons. Philibert, seigneur de Serooskercke, de Moermont, Stavenisse etc., rentmeester de Zeelande Bewesterschelt.

– Afschrift: (ca. 1660) ZA, Familiearchief Van Borssele van der Hooge nr. 58, f. 92-92v. – Regest: Heeringa, in: VROA 1916 II, p. 213, nr. 237.

e *7 september. – De Staten van Zeeland consenteren tot de verkoop van rentebrieven te hunnen laste tot een bedrag van 6000 gulden, losbaar tegen de penning 14, 15 en 16, om met de opbrengst het restant van hun quote over 1569 van de bede van 67.500 gulden te betalen.*[1]

1 Zie onder de volgende dagvaart nr. 1913.

1913 1570 SEPTEMBER 12, ?

e *12 september. – De Staten van Zeeland machtigen Philibert van Serooskerke, rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde, tot de verkoop van rentebrieven te hunnen laste tot een bedrag van 12.000 gulden, losbaar tegen de penning 14, 15 en 16.*

Alzoe de generale Staeten slandts van Zeelandt den VII[en] van der maent van september van den jegenwoordige jaere XV[C] ende tzeventich geconsenteert hebben ten versoucke van zijne excellencie renten te vercoopen den penninck XIIII, XV ofte XVI[e] ter somme van achtienduysent guldens eens, om daermede te furnieren zekere restanten van heurlieder geconsenteerde quote van 67.500 gulden sjaers voor het jaer LXIX; soe eyst dat de voors. Staeten daertoe gecommitteert ende geauctoriseert hebben, committeren ende auctoriseren by desen heer Philibert van Seroiskercke, heere van Moermont, Stavenisse etc., raedt der Co. Ma.[t] ende zijnen rentmeester generael van Zeelandt Bewesterschelt, omme de penningen

daeroff over Bewesterschelt commende te ontfangen ten proffyte van de Staeten voors. ter somme van twaelfduysent guldens eens, ende daeraff constitutiebrieven te verlijden den penninck XIIIIe, XVe ofte XVIe, doende den voors. Staeten van den voors. ontfanck rekeninghe, bewys ende reliqua.

Actum den XII^{en} van september van den jaere XV^{C} ende tzeventich.

Onder stont gescreven: My jegenwoordich als pensionaris, ende onderteeckent Roels. *– Afschrift: (door Ch. Roels, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 273, f. 3 (opschrift:* Copie. Commissie up heer Philibert van Serooskercke, rentmeester generael van Zeelandt Bewesterschelt, by den Staeten desselfs landts hem te geven totter vercoopinghe van den renten tot laste van tlandt van Zeelandt voorn., te lossen den penninck XIIII, XVe ende XVIe*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 181, nr. 621.*

12 september. – De Staten van Zeeland machtigen jonkheer Bruinink van Wijngaarden, raad en rentmeester-generaal van Zeeland Beoosterschelde, tot de verkoop van rentebrieven te hunnen laste tot een bedrag van 6000 gulden, losbaar tegen de penning 14, 15 en 16. – Afschrift: (door Ch. Roels, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 334, f. 1 (opschrift: Copie. Commissie up joncheer Bruninck van Wyngaerden, rentmeester generael van Zeelandt Beoisterschelt, bij den Staten desselfs landts van Zeelandt hem gegeven totter vercoopinge van den renten tot laste van denzelven lande van Zeelandt voern., te lossen den penninck XIIIIe, XVe ende XVIe*).*[1] *– Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 181, nr. 621.*

1 De tekst van deze akte is gelijk aan de voorgaande, afgezien van de namen van de rentmeester en diens kwartier.

1914 1570 SEPTEMBER 20, 27, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG [1571 FEBRUARI 28, HUIS WIJNENDALE]

a *18 september, Bergen op Zoom. – Koning Filips II (= de Raad van Financie) verleent aan de Staten van Zeeland octrooi om voor 20.000 lb. erfrenten te verkopen, losbaar tegen de penning 16, 15 of 14, ten einde de door hen gedurende twee jaren verschuldigde 67.500 gulden per jaar te vinden.*

Philips, by der gratie Gods coninck van Castillien, van Leon, van Arragon, van Navarre, van Naples, van Sicillien, van Maillorque, van Sardeijnen, van den eijlanden Indien ende vasten lande der zee occeane, eertshertoge van Oistenrijcke, hertoge van Bourgoingnen, van Lothrijck, van Brabant, van Limborch, van Luxemborch, van Gelre ende van Milanen, grave van Habsborch, van Vlaenderen, van Artois, van Bourgoingnen palsgrave ende van Henegouwe, van Hollant, van Zeelandt, van Namen ende van Zuijtphen, prince van Zwave, marcgrave des Heijlicx Rijcx, heere van Vrieslandt, van Zalins, van Mechelen, van de stadt, steden ende landen van Utrecht, Overijssel ende Groeninge, ende dominateur in Asie ende Affrijcke, allen denghenen die dese jegewoirdige zien zullen saluijt.

Alzoe de Staten van onsen lande ende graeffschepe van Zeelandt op tvertooch aen hen onlancx gedaen ons geaccordeert hebben de somme van zevenentzestichduysent vijffhondert ponden van veertich grooten onser Vlaemscher munte tpont tsjaers voer hun quote ende in plaetse van den X^{en} ende XX^{en} penninck op alle roerende ende onroerende goeden, hebbende tselffde accord van onsen weghen angenomen ende geaccepteert geweest voer eenen tijt ende termijn van twee jaeren alleenlijcken, te beginnen loop te hebben zedert den XIII^{ten} dach van augusto int voerleden jaer XV^{C} negenentzestich, ende want dezelve Staten om te moghen opbringhen ende furnieren die penningen van den eersten termijn van hun voirs. quote ende tgene datter aen resteert boven de penningen alreede verschoten ende hiervoermaels opgebrocht ende aen hun accord besproken gecort te worden, onlancx geadviseert hebben te vercoopen erffelijcke renten te lossen den penninck veerthiene, vijfthiene oft zesthiene, nae dat zij best zullen kunnen vinden ende recouvreren, totter

somme van twintichduijsent ponden van veertich grooten onser voers. Vlaemscher munten tpont eens, biddende zeer ootmoedelijck dat ons geliefven wilde hen daertoe te auctoriseren ende onse behoirlijcke openen brieven van octroije te verlenen.

Doen te wetene dat wij tselfde angemerckt ende bezundere den goeden ende angenamen dienst die die voirs. Staeten van Zeelandt ons hierinne begeeren te doene genegen wesende tot huere voirs. bede ende begeerte, hebben denzelven bij advijse ende deliberatie van onsen zeer lieven ende zeer beminden neve, ridder van onser orden, stadthouder, gouverneur ende capiteijn generael in onse lande van herwertsovere die hertoge van Alve, marquiz van Coria etc., ende van onsen lieven ende getrouwen die hooffden tresorier generael ende gecommitteerde van onse demeijnen ende Financien gegundt, geottroijeert ende geaccordeert, gunnen, octroijeren ende accorderen hen gevende oerloff ende consent bij desen dat zij om de voirs. somme van twintichduijsent ponden munte voirs. eens te mogen opbringhen ende furnieren, sullen moghen vercoopen op hen ende tgemeene landt van Zeelant erffelijcke rente te lossen den penninck XVIe, XVe oft XIIII, zoe zijt zelve allerbest ende gevuechlijcxst sullen kunnen vinden, ende den coopers van dezelve renten doen expedieren ende leveren brieven van constitutie in behoirlijcker vorme tot huere versekertheijt, daertoe wij de voirs. Staeten geauctorizeert hebben ende auctorizeren bij desen, welverstaende dat zij zullen gehouden wezen zoewel van den emploije van de voirs. renten als impositien voirs. teijnde van den jaere rekeninge te doen voer zulcke commissarisen als zij te dien eijnde gehouden zullen wesen aen ons te versoecken mits interventie ende in presentie nochtans van eenige van hen die zij daertoe zullen willen deputeren, behoudelijck dat zij dese jegenwoirdige zullen doen presenteren zoewel in onse Camere van de Financien als van onse Rekeningen in den Haghe in Hollant om aldaer respectivelijcken geregistreert te werden; ontbieden daeromme ende bevelen onsen lieven ende getrouwen die hoofft presidenten ende luijden van onsen Secreten ende Grooten Raden, stadthouder, president ende luijden van onsen Rade ende Rekeninghen in Hollandt voirs., den voirn. van ons Financien, rentmeesters generaels van Bewest- ende Beoisterschelt in Zeelant ende allen anderen onsen rechteren, justicieren, officieren ende ondersaten dien dit angaen zal dat zij den voirn. Staeten van Zeelandt vandesen onsen jegewoirdigen ottroije, accorde ende auctorisatie doen, laten ende gedoogen rustelijck, vredelijck ende volcomelijck genijeten ende gebruijcken, zonder hen te doene noch laten geschien eenich hinder, letsel oft moeijenisse ter contrarien; want ons alzoe gelieft.

Des toirconde hebben wij onssen zegel hieraen doen hangen. Gegeven in de stadt van Bergen op den Zoom den XVIII^{en} dach van septembri int jaer ons Heeren duijsent vijffhondert tzeventich, van onsen rijcken te weten van Spaengnyen, Sicillien etc. tXV^{te} ende van Naples tXVI^{e}.

Ende op de plijcke stont aldus: Bij den coninck; die hertoge van Alve etc. gouverneur generael, die heere van Barlaymont hooft, heer Casper Schetz ridder, heere van Grobendonck, tresorier generael, Aelbrecht van Loo ende Jacques Reingout, gecommitteerde van de Financien ende andere jegenwoirdich; ende onderteeckent Doeverloepe.

– *Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 41, (verloren gegaan in 1940; volgens het afschrift* gezegelt met eene zegele van roede wasse uuijthangende met eenen dobbele sterte*). – Afschrift: (door Chr. Roels, naar het origineel) ibidem nr. 273, f. 1-2. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 181-182, nr. 623.*

e *20 september, Bisschopshof te Middelburg. – De Staten van Zeeland komen overeen dat de heffing van de 10 stuivers van elk gemet gedurende twee jaren zo zal worden verdeeld dat geheven zullen worden 10 groten steenschietens en 10 groten bij de breedte van elk gemet.*

Alsoe in voergaende vergaederingen der Staten van Zeelant questie ende altercatie gevallen was oft het schot van de thien stuvers opt gemet, nu onlancx der Co. Ma.^{t} geconsenteert voer den tijt van twee jaeren, in minderinge van betalinge van de quote van zeven ende

tzestich duysent vyffhondert guldenen tsjaers gerepartiert soude worden met zeven grooten steenschietens ende derthien grooten bij der breede, achtervolgende dacte van den hertoghe van Alve den XVIII^en^ junij lestleden gestrect, ofte met andere reductie, uuytwysende de missive van den hertoch voern. in date den XXI^en^ julij daernae, bij dewelcke zijne Ex.^cie^ die van den voern. Staten auctoriserende was het steenschietens te meerderen ende het breede te minderen nyet jegenstaende de voern. acte, zulcx als zijluijden onderlinge souden connen veraccordeeren, houdende nyetemin oeck by deselve missive in zijn cracht ende vigeur het berydt ende adjudicatie gedaen ende gevolcht opt placcaet van de schote in date van den eersten dach van martio van den jare LXIX;

soe eest dat op den XX^en^ van september van den jaere XV^C^ ende tzeventich de voern. Staten, in sbischops hoff tot Middelborch vergadert zijnde omme een eijnde van de saecke voern. te maecken achtervolgende den teneur van de voirs. missive, naer lange ende vele communicatien daerop gehouden bij de meeste voysen geaccordeert hebben ende accordeeren mits desen dat het repartissement van den voern. thien stuvers op elck gemet lants staende ten vollen schote, tvrije medegaende, gebeuren sal egalick by thien grooten steenschietens ende thien grooten by der breede voer den tijt ende termijn van twee jaren alleenlick, te wetene voer de jaeren van negenentzestich ende tzeventich, wel verstaende dat de termijnen van den schote de anno tzeventich eerst vallen sullen sint Jansmisse [*24 juni*], Bamisse [*1 oktober*] ende Kersavondt eenentzeventich, ende dat van den voern. termijnen zoowel genyeten sullen die gemeyne lantsaeten van Zeelant als die clercken van den ambachsheeren, ende dat tot verlichtinge van de schamele gemeente ende omme deselve nyet te bezwaren in een jaer op eenen aougst mit dobbel geschot, regard nemende op de collectatie van den hondersten penninck, noch ombetaelt zijnde zoe over die meuble als immeuble goeden. Waerinne ende ter reductie oft repartitie van de schote voirs. Prelaet ende Edelen te gewilliger gecondescendeert hebben omme alle twist^a^ ende moeyte te schouwen mitsgaders oeck omme de Ma.^t^ in zijnen dienst nyet te verachteren, onder expresse protestatie nochtans dat dit selve repartissement by egale portie henlieden nyet geimputeert en worde in toecommenden tyden tot prejudicie van heurlieder gerechticheden, welck zijlieden pretenderen hen te competeren zoe uuyt crachte van de keure van Zeelant als by heurlieder verlyt brieven ende subsequente oude ende geinvetereerde possessie van tschot te lichten by meerdere somme ten steenschietens bij der breede.

Aldus gedaen ende gesloten in sbisschops hoff voers. in de generale vergaderinge van de voirs. Staeten, ten daghe ende jaere hiervoeren verhaelt.

Onder stont gescreven: My jegenwoirdich als pensionaris, getekent: C. Roels.

– *Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 247, f. [iii]-[iii]v (opschrift:* Acte van reductie van den schote van 10 g. steenschietens ende 10 g. by der brede*); ibidem nr. 294, f. [ii]-[ii]v (opschrift:* Copie van de acte van reductie van den schote op 10 g. steenschietens ende 10 g. bij der breede*).* – *Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 182, nr. 624.*

23 september. – *De hertog van Alva machtigt de Staten van Zeeland tot de heffing van 5 s. gr. Vlaams van de ingevoerde vaten wijn, om daarmee de kosten te bestrijden van de schepen tot bescherming van de visserij, en belooft dat deze impost niet langer dan een jaar geheven zal worden.* – *Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 39 (verloren gegaan in 1940)*[1]. – *Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 182, nr. 625.*

[Opschrift:] Extract uuyt zekere resolucie gehouden by den generaele Staeten der gravelicheyt van Zeelandt in de dachvaert van den XXVII^en^ september XV^C^ tzeventich, waerby den rentmeester van Bewesterschelt geauctoriseert werdt bij den Staeten voorseijt tot laste van denzelven lande te vercoopen renten te lossen den penninck XIIe.

Ende zullen de rentmeesters van Zeelandt Bewest- ende Beoisterschelt daerentusschen alle neersticheyt doen om renten te vercoopen tot laste van de voors. Staeten den penninck twelfve, ter voors. somme toe die de voors. Staeten tecort commen zullen van hun quote over

tvoors. jaer van negenentzestich, daertoe de voors. gedeputeerde te hove octroy vervolgen zullen; ende van den penningen daeroff commende zullen de voors. rentmeesters metten eersten ende in alder diligentie lossen de voors. obligatien etc.
– Afschrift: (door Roels, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 273, f. 3v; (door Roels, naar het origineel) ibidem nr. 334, f. 1v (met gelijk opschrift).

13 oktober, Antwerpen. – De tresorier-generaal Schets en de gecommitteerden voor de Domeinen en de Financie, Barlaymont en Reingout, consenteren dat uitvoering wordt gegeven aan het door de koning verleende octrooi van 18 september.

Die hoofden tresorier generael ende gecommitteerde van de Demeijnen ende Financien ons heeren des conincx consenteren voer zoevele alst in hen is dinhouden int witte van desen[2] gefurneert ende volbracht te wordene, in zulcker wegen ende manieren zoe zijne Ma.[t] dat wilt ende bevelt gedaen te wordene bij denzelven witte.

Gedaen tAntwerpen onder de hanteeckenen van denzelven hoofden tresorier generael ende gecommitteerde den XIII[en] octobris XV[C] tzeventich.
Ende ondergeteeckent: Barleijmont, Schets, ende Reingout.
– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 41 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (door Chr. Roels, naar het origineel) ibidem nr. 273, f. 2.

13 oktober, Antwerpen. – De hertog van Alva machtigt de Staten van Zeeland om voor 20.000 lb. erfrenten te verkopen, losbaar tegen de penning 12, in plaats van tegen de penning 16, 15 of 14 zoals verleend in het octrooi van 18 september.

Alzoe die Staeten van Zeelandt bij den witte van desen[2] geauctoriseert zijn geweest om te vercoopen op hen ende tghemeijn landt van Zeelandt erffelijcke renten te lossen den penninck zesthiene, vijfthiene oft veerthiene, alzoe zij tzelffde alderbest souden kunnen vinden totter somme toe van twintichduysent ponden van veertich grooten Vlaemscher munten tpondt eens, tot furnissemente van de penningen van den iersten termijn van hun quote in plaetse van den X[en] ende XX[en] penninck van alle vercoopinghe op alle roerende ende onroerende goeden ende tghene datter aene resteert boven de penningen alreede verschoten ende hiervoermaels opgebrocht ende aen hun accord besproken gecort te worden, ende dat dezelve Staeten egheene penningen en kunnen vinden te lossen als voiren, bezundere dat zij versocht zijn op den tweeden termijn van heurlieder voirs. quote te anticiperen gelijcke vijffentwintichduysent ponden, versoeckende mitsdien de voirs. Staeten zeer oitmoedelijck dat men hen wilde auctoriseren ten eijnde als boven te moeghen vercoopen erffelijcke renten te lossen den penninck twelfve, totter voirs. somme toe van twintichduysent ponden als boven, alles onder de conditien int voirscreven witte begrepen; die hertoge van Alve, stadthouder, gouverneur ende capiteijn generael van den landen van herwertsovere, gehoirt hebbende trapport van tghene des voirs. is, sunderlinge om de voirs. Staten middel te gheven de voirs. somme van twintichduysent ponden munte voirs. promptelijck te moeghen recouvreren, heeft denzelven bij advijse van den hoofden tresorier generael ende gecommitteerde van de demeijnen ende Financien zijnder Ma.[t], ende in naem ende vanweghen derzelver, geconsenteert ende geaccordeert bij desen dat zij zullen moeghen vercoopen op hen ende tghemeyn landt van Zeellandt erffelijcke renten te lossen den penninck twelfve, ende dat totter voirs. somme toe, ende voirts alles in der vueghen ende manieren ende op de conditien int voirs. witte begrepen.

Aldus gedaen tAntwerpen den XIII[en] octobris XV[C] tzeventich.
Ende stont onderteecken[t] F. duc dAlve, ende daeronder Barleijmont, Schets, ende Reingout.
– Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 41 (verloren gegaan in 1940). – Afschrift: (door Chr. Roels, naar het origineel) ibidem nr. 273, f. 2-2v – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 182-183, nr. 628.

11 november. – De Raad van Financiën belooft zo spoedig mogelijk het octrooi om rentebrieven, losbaar tegen de penning 14 of 12, te zullen uitvaardigen. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 41 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 182, nr. 627.

28 februari 1571, Wijnendale. – De leenmannen van Zeeland wijzen in tegenwoordigheid van Anthonis van Bourgondië, gemachtigde van de koning, vonnis dat de Staten van Zeeland de bede van 10 groten steenschietens en 10 groten bij de breedte van elk gemet, geaccordeerd op 20 september 1570, zullen opbrengen.

Alsoo meester Anthonis van Bourgognen heere van Catthem, Cappelle etc., uyt crachte van de commissie hem bij de Coi. Ma.[t] grave van Zeelant verleent, als weesende van des Ma.[ts] bloede, in date den XIX dach van october int jaer ons heeren XV^{C} ende tseventich, hadde doen vergaderen opt huys van Wijnendale, staende int Zeijenambacht in Bewesterschelt, gront ende aerde van Zeelant, den lesten dach van februario XV^{C} ende tseventich voorschreven stijll sHooffs van Hollant jonckheere Philibert van Serooskercke, burghgrave der graeffelijckheijt van Zeelant, heere van Mourmont, Stavenisse etc. ende rentmeester generael van Zeelant Bewesterschelt, den gecommitteerden schout van den hogen banne leenmannen, advocaet ende griffier des graeffelijckheijt voornoemt ende van wegen der Conincklijcke Majesteyt hadde doen versoecken bij den voornoemde advocaet de adjudicature van de ordinaris bede van den schote die de drie Staten slants voorsc. naer veele debatten gevallen soo op dese acte van acceptatie als in andere voorgaende communicatien nopende de reductie van deselve bede eijtende[b] der XX[en] van september XV^{C} ent seventich om te mogen furneren de grote van de 67.000 500 guldenen sjaers voor twee jaeren, daer off tleste jaer verschijnen sal den XII[en] augusti LXXI, bij de execucie van den hertoge van Alva [c] uyt den naem van sijn Majesteyt geheescht gelijck int witte van desen breder verhaelt staet thunnen behouve geaccordeert ende gerepatieert hebben gehadt op thien groten steenschietens ende thien grooten bij der breede makende tsamen twintich grooten Vlaems die geschoten ende geleyt sijn geweest schotsgewijse op elck gemet lants ten vollen schoote staende over al Zeelant tvrije mede gaende, ende dat voor twee jaeren, te weten voort jaer XV^{C} negen ent sestich ende tseventich, daeraff teerste tweede jaer verscheenen is decollatio Joannis [*29 augustus*] XV^{C} LXIX ende twede leste jaer verschenen is decollatio Johannis lestleden, als tbreeder blijckt volgende dacte van accorde van den twintichsten september voorn. daeraff wesende, ende dat in der vonnisse begrepen soude sijn de polderen daervan de vrijdom van schoote geexpireert is ende de polders die bereden sullen worden voort hooge vonnisse ende naer de vierschare gebannen wesende,

soo is ter maninge van de gecommitteerde den schout van den hogen banne bij leenmannen bij monde van jonckheer Anthonis Bourgogne leenman, heer van Capelle, zoone van den voorn. heer van Wacke geseyt geweest naer dat ick vrij beraden hebbe met burghgrave ende leenmannen der graeffelijckheyt van Zeelant die mij belast hebben te wijsen voor recht, soo wijse ick voor recht volgende de keure van Zeelant voor vast ende gestaede de thien grooten steenschietens ende de thien grooten bijder breede, makende tsamen twintich grooten Vlaems op elck gemet lants gelegen in Zeelant ten vollen schoote staende tvrije mede gaende voor den tijt van twee jaeren, te weten XV^{C} LXIX ende LXX, volgens dacte van accorde bij de Staten van Zeelant den XX[en] september XV^{C} ent seventich daerop ges[..]echt[d], ende dat in der vonnisse begrepen sullen sijn de polders daervan de vrijdom van schote geexpireert is ende die bereden sullen worden voor thooge vonnisse volgende de conclusie van den advocaet fiscael. Hier waeren mijn heere den burghgrave van Zeelant mr. Adriaen Proost als gecommitteert schout van den hogen banne, jonckheere van Valckesteyn, Floris Cornelis van Gripskercke, Adriaen van Campen, jonckheer Pieter van der Hooge, jonckheer Anthonis van Bourgonge heere van Capelle voorn., jonckheer Jacques van [der] Goes, mr. Christoffel Roels pensionaris van de Staten slants van Zeelant, Jan Turck ende Gerardt van Uytwijck, leenmannen.

Aldus gedaen ten dage, jaere ende plaetse als boven.
– *Afschrift: (1680, door notaris Haeff in Den Haag, 'voor soo veel dit geextraheerde belangt') ZA, Familiearchief Van Borssele van der Hooge nr. 105 (opschrift:* Extract uijt een register van verscheijde acten van beden, verheff van leenen, lijste van edelen van Zeelant en diergelijcke meer de Ridderschap en Edele van Zeelant rakende, uijt de originele gecopieert, fol. 27*). – Regest: Heeringa, in: VROA 1916 II, p. 213, nr. 238.*

8 oktober 1571, Brussel. – In antwoord op een rekest van de Staten van Zeeland draagt de Raad van Financiën van de koning de rentmeesters op van het schot van de 10 groten steenschietens en 10 groten bij de breedte rekening te doen aan de Staten, overeenkomstig het door deze gedane verzoek, en in tegenwoordigheid van een lid van de Rekenkamer van Holland.

Aen mijnen heeren de hooffden tresorier ende die van der Financie van zijne Ma.t

Verthoonen in alder ootmoet de generaele Staeten der graeffelicheyt van Zeelant dat hemluyden onder andere middelen om te furnieren ende op te bringen hemluyder quote van 67.500 lb. van 40 g. tstuck by zijne Ma.t geconsenteert is temployeren de ordinaris bede of het schot dat tot behouff van zijne Ma.t plach gelicht te worden, ende over zulx geaccordeert voor de tijt van twee jaeren LXIX ende LXX te mogen schieten 10 g. steenschietens ende 10 g. bij der brede staende ten vollen schote, het vrije medegaende. Ende hoewel de rentmeesters dyen volgende wel behoirt hadden ter vermane van den voors. Staeten hemluyden rekeninge te doene van het voors. schot, gelijck zij gedaen hebben van den imposten op wijnen ende bieren, het gemaelen ende tslaen van den beesten, die insgelijcx tot furnissemente van der voors. quote gelicht zijn geweest, blijven nochtans in gebreke van dijen onder het dexsel dat die van der Rekencamer in Hollant uuyt den name van zijne Ma.t pretenderende recht tot de auditie van den voors. rekeningen van den schote ofte ordinaris bede hem zouden verboden hebben elders van dyen rekeninge te doene dan voor hemluyden, tot grooten intereste van den voors. verthoonders, die huere geheele quote van den voors. twee jaeren opgebracht ende betaelt hebben ende noch eenige merckelijcke somme toverbetaelt, ter cause van welcke zij aen diversche coopluijden ende andere de voors. quote geassigneert grootte sommen van penningen ten achteren zijn, die zij nijet connen oft mogen voldoen voordat zij de voors. rekeningen gehoirt ende hemluyden volcommen staet gemaect zullen hebben van dat zij ten achteren oft te boven zijn. Verzoucken daeromme dat, geconsid[er] eert die van der voors. Rekencamer geen recht en connen pretenderen tot het voors. schot, dwelck zijne Ma.t den voors. verthoonders ghans gecedeert heeft voor de voors. twee jaeren omme daermede te furnieren huerluyder voors. quote, gelieve mijne eerweerdigen heeren te ordonneren den voors. rentmeesters zoo in Bewesten- ende Beoisterschelt als den rentmeester van der Tholen huere rekeningen van den voors. schote te doen voor de voors. Staeten als dat behoirt; des en refuseren de voors. verthoonders nijet eenige commissarissen vanwegen zijne Ma.t op dezelve rekeninge te ontfangen, zooverre als tzelffde geschieden mach zonder cost van den lande van Zeelant.

Ende zult wel doen, etc.

Onder stont gescreven: Die van der Financie, gesien hebbende dese requeste ende begherende de voirderinge van den rekeningen van der ordinaris bede oft schot, den remonstranten onder andere by zijne Ma.t gecedeert ende geaccordeert voor den tijt van twee jaeren om te furnieren ende op te bringen hunluyder quote van 67.500 lb., hebben geconsenteert ende geordonneert, consenteren ende ordonneren by desen den rentmeesters van den voors. schote respectivelijck in de voors. requeste geroert, te procederen ter redditie derzelver voor de voors. remonstranten, gelijck zij verclaeren geschiet te wesen van den imposten op wijnen ende bieren ende anderssins, nijet jegenstaende der pretensien van dijen van der Rekeninge in Hollant ter contrarien; allet nochtans in presencie ende bywesen van yemanden van der voors. Rekencamer, denwelcken de voors. remonstranten gehouden zullen wesen te adverteren van den dage die genomen zal wesen totter redditie van den voors. rekeningen,

ten eijnde yemant gedeputeert worde omme aldaer present te wesen als boven.

Gedaen te Bruessele ten bureele van der voors. Financie den VIII[en] octobris XV[C] LXXI.

Ondertekent Barlaymont, J. Schetz, J. Damhoudere, Van Loo ende J. Reijngoult.[e]

– *Afschrift: ZA, Prelaat en Edelen nr. 247, f. [iii]v-[iv]v (opschrift:* Copie van der acte van der auctorisatie daerbij de Staeten van Zeelant geauctoriseert worden ter redditie van den rekeningen van den schote te hoiren, zoo van den rentmeesters Bewest- ende Beoisterschelt als van der Tholen*); ibidem nr. 294, f. [ii]v-[iii]v (opschrift:* Copie van der acte van authorizatie daerbij die Staeten van Zeelant geautorizeert wordden ter redditie van der rekeninge van den schote te hooren, zoo van die rentmeesters Bewest- ende Beoisterschelt als van der Tholen*). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 184, nr. 638.*

Op 22 juni 1574 worden te Brussel de rekeningen afgehoord over 1569-1571 van Bruninck van Wijngaarden, rentmeester-generaal van Beoosterschelde, van de tien groten steenschietens en de tien groten bij de breedte op elk gemet, door de koning aan de Staten van Zeeland geaccordeerd om boven de nog lopende imposten te mogen worden gelicht tot fournissement van de bede van 67.500 lb. groten Vlaams per jaar, door de Staten voor de tijd van twee jaren aan de koning geaccordeerd tot redemptie en in plaats van de tiende en twintigste penning op de koopmanschappen. – GA Middelburg, Register 'Rekening Boosterschelde 1569-1571' (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2498 en nr. 2532.

Op dezelfde dag worden de rekeningen afgehoord van de rentmeester van Beoosterschelde van de bede geschoten 20 september 1570, verschenen 1569 en 1570. – Origineel:ZA, Prelaat en Edelen nr. 294 f. 28 resp. nr. 295, f. 32v.

Op 23 juni worden de rekeningen afgehoord van de rentmeester van Bewesterschelde van dezelfde bede over dezelfde jaren. – Origineel: ibidem nr. 247, f. 51v resp. nr. 248, f. 22v-23.

a twirst *hs.*

b *Aldus hs.*

c *Hier en aantaal punten, blijkbaar om een overgeslagen passage aan te geven hs.*

d *Door verbetering onleesbaar, een of twee letters tussen* s *en* e *hs.*

e *In de marge van f. [iv] hierbij de aantekening:* Nota datter geen acte van acceptatie gelicht en is, uuyt cause dat de gedeputeerde van advijse waeren geen te willen lichten om hemluyden nijet te prejudiceren nopende den heijsch van den X[en] ende XX[en] penninc, als blijct bij de acte daeroff bij de voors. gedeputeerde gemaect den X[en] junij LXIX tot Brussele int overdragen van den consente van den Staeten van Zeelant op hen quote van 67.500 lb. tsjaers te 40 g. voor de jaeren LXIX ende LXX, tot furnissement van derwelcke de Ma.[t] den Staeten onder andere gecedeert heeft voor de voors. twee jaeren de ordinaris bede van de schote. *Het vervolg door een andere hand:* Maer naderhant hebben die van den steden tegens danck ende zonder wete van Prelaet ende Edelen gelicht die voors. acte van acceptatie den XVIII[en] junij XV[c] LXX, ende dat int vervolgh tegens dimpetratie van den octroye van den schote van 12 g. steenschietens ende 8 g. by der breede, by Prelaet ende Edelen vercreghen den iersten martij LXIX, by welck vervolgh die steden die voors. acte impetrerende hadden gepooght tvoors. schot te bringhen op 7 g. steenschietens ende 13 g. bij der breede, dwelck naderhandt den XX[en] septembris LXX gebracht is by gemeynen accorde van prelaet, edelen ende steden tot egale reductie van 10 g. steenschietens ende 10 g. by der breede, ende dat onder protestatie van Prelaet ende Edelen, voer twee jaeren alleenlijck LXIX ende LXX, gelijck hier daeraff gerekent wordt, ende daeraff acte hiervoeren transscreven staet.

1 Op de achterzijde van deze oorkonde stond een akte d.d. 27 september, waarin Philibert van Serooskerke de afkondiging gelast van de heffing deze impost (Fruin, *Prelaat en Edelen*, p. 182, regest nr. 626), alsmede de aantekening dat de impost op 30 september te Middelburg was afgekondigd.

2 Deze akte stond op de achterzijde van de oorkonde van de koning d.d. 18 september (zie hierboven).

1915 1570 OKTOBER 22, ANTWERPEN

e 22 oktober, Antwerpen. – Anthonis Verbrugge, pensionaris van Goes, bericht zijn stadsbestuur

over de werkzaamheden van hem en de andere gedeputeerden van de Staten van Zeeland bij de hertog van Alva en de Raad van Financie, onder meer over de eis van de hertog om 25.000 gulden in baar geld en de wijze waarop dit geld geleend zal moeten worden.

[*Adres:*] [E]ersame discrete ende [z]eer voorsienighe heeren, [wi]jse bijsonder goede vrinden [b]urgemeesters, schepenen ende Raedt der stede van der Goes.
Eersame discrete ende zeer voorsienighe heeren, wij gebieden ons zeer affectiuselicken tuwer. Adverterende uwe E[dele] mits desen, hoe dat wij met dandere gedeputeerde van de Staeten met groete moeijten ende zeer naerstelick vervolge eerst van mijn heeren van der Finantie vercregen hebben deerste staet van onsser reeckeninghe, ongeteijckent. Ende sal ons den tweeden staet eerstdaechts mede gelevert werden, waertoe wij niet en hebben connen geraecken tot upten dach van heden niettegenstaende ons importu vervolgen ende sollicitatie. Ende de oersaecke vandien es eensdeels geweest dat Zijnder Ex.ce [1] upt geloeff van de Staeten gefurneert wil hebben in baren gelden de 25.000 guldens die de Staeten Zijnder Ex.ce bij anticipatie verleent hebben bij heurlieder obligatie ende dat met het interest vandien, sulcx dat dezelve gedeputeerde van de Staeten (hoewel zij daertoe geen commissie en hebben) maer anschouw nemende upte deuchdelickheijt ende exigentie van der saecke, genegotieert hebben met eenen Jan van Roe ter zomme toe van 39.000 guldens, twaelff ten honderde een quaert, die de obligatie geteijckent wil hebben van particuliere persoonen. Mits welck ons van noede ende oerbaerlixt es omme van onsse knechten[2] ontslegen te werden, dezelve obligatie mede te teijckenen. Omme van welcke subsignatie beloftenisse geindempniseert te werden, den XXIIen deser tegenwoordighe maendt naer Middelburch gereijst es Adriaen Prost omme van de Staeten te gecrijgen briven van indempniteijt. Dan alsoe dezelve subsignatie van den burgemeester Cormet mede gerequireert werdt, die daertoe gheen commissie nochte expresse last en heeft, en heeft tselve alsnoch niet willen teijckenen. Daeromme dat geschaepen es de zaecke gheen voortganck te hebben. Daeromme werdt den brenger van desen met alderdiligentie aen uwer E. gesonden, ten eijne dat uwer E. gelive sal over te senden briven van indempniteijt inhoudende aggreatie ende approbatie van tgundt bij onsse burgemeester gedaen es in der voors. saecken ende alsnoch gedaen sal werden, updat wij van ons knechten eens verlost moegen werden. Ende de obligatie sulcx geteijckent zijnde, sal mijn heer tresorier Schets daerup leggen 30.000 guldens, die met de voors. zomme gelevert zoude werden in handen van den pagadoer tot afdanckinghe dier knechten in Zeelandt leggende.

Ende angaende de zaecken van dijckgraefschap van den Goeschen polder een connen tot geen expeditie geraecken overmits de noetelicke andere affairen van Zijnder Ex.ce ende swaricheijt daeruuijt gevollicht.

Mijn heeren van der wette een behouffen gheen swaericheijt te maecken int passeren van der briven vooren geroert, want tselve wesen moet ende noch meer andere persoonen (gecosen bij den voornt. Jan Roe) insgelijx sullen moeten teijckenen ende haer eijgen schult affmaecken, die bij de Staeten wederomme geindempniseert sullen werden.

Eersame discrete ende zeer bijsonder goede heeren ende vrinden. Hiermede blijft den Almoegenden Heere bevolen, die uwer E. al tesamen verleenen wil salicheijt. Metter haest uuijt Antwerpen den XXIIen octobris anno XVC tseventich.
[*P.S.*] En betaelt de boede niet want hij tgelt van ons ontfangen heeft.

Die alle uwen goetwilligen vrinden ten dienste bereijt,
Jacques de Cormet, A. Verbrugge

Met de aantekening: Recepta den XXIIIen octobris 1570.
– Origineel, van de hand van Verbrugge en medeondertekend door Cormet: GA Goes, Oudarchief nr. 191.

1 De hertog van Alva.
2 (Spaanse) huursoldaten.

1916 1571 MAART 27, ?

a *22 maart. – Contract van lening tussen enerzijds mr. Jan van Strijen, vicaris van de bisschop van Middelburg, en mr. Jacob Zagarus, pensionaris van Middelburg, namens de Generale Staten van Zeeland, en Cornelis Pruijmers, procuratiehouder van Pieter Meurs van Aken, over een som van 25.000 gulden tegen 1100 per jaar, met halfjaarlijkse aflossingen van 6000 gulden. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Bysonderheden meest de stad concernerende', nr. 9 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2538.*

e *27 maart. – Nicolaas de Castro, als prelaat van Middelburg, met Anton van Bourgondië, representerende vanwege de koning de staat van eerste edele van Zeeland, alsmede de regeringen van Middelburg, Zierikzee, Reimerswaal, Goes en Tholen, tesamen de drie Generale Staten van Zeeland uitmakende, bekennen in die kwaliteit schuldig te zijn aan Pieter Meurs van Aken de som van 25.000 gulden. – Afschrift: GA Middelburg, Register 'Bysonderheden meest de stad concernerende', nr. 9a (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2539.*

27 maart. – Akte van indemniteit en zekerheid voor de correcte nakoming van het contract van lening van 25.000 gulden, door de Staten van Zeeland aangegaan met Pieter Meurs van Aken.[1] *– Afschrift: GA Middelburg, Register 'Bysonderheden meest de stad concernerende', nr. 9 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2540.*

1 Op dezelfde dag stellen Philibert van Serooskerke, Bruninck van Wijngaarden, mr. Adriaan Proost, Ieman Klaas Iemansz., mr. Christoffel Roels, Adriaan van Campen, Jaques de Cormet, Jehan Adriaansz. Blanck en mr. Jacob Zagarus zich elk zowel voor zichzelf als voor zijn nakomelingen in persoon en goederen garant voor deze lening (regest: De Stoppelaar, *Inventaris,* nr. 2541).

1917 1571 MEI 6-9, MIDDELBURG

c Desen rentmeester [*Bruinink van Wijngaarden*] zijne vaccatien van dat hij gereyst es den VIen may LXXI deur tscrijven van den pensionaris van Prelaet ende Eedelen in de dachvaert tot Middelburch, ende gevacheert den tijt van vier daghen tot 8 s. g. sdaechs, facit 32 s. g., valent 9 lb. 12 s. – *ZA Prelaat en Edelen nr. 295, f. 25v.*

[1918 1571 JUNI 6-8, MIDDELBURG]

N.B. Deze auditie ging niet door; zie het volgende nr.

c Denzelven [*rentmeester Bruinink van Wijngaarden*] noch van den VIen juny LXXI gereijst te zijne tot Middelburch omme volgende de resolutie zijne reeckeningen te doen, die mits de ziecte van Coene uuijtgestelt was, ende gevacheert III daghen tot 8 s. g. sdaech[s]: 7 lb. 4 s. – *ZA Prelaat en Edelen nr. 295, f. 25v.*

1919 1571 JULI 13-16, ?

e *13 juli. – Nicolaas de Castro, bisschop en prelaat van Middelburg, Anton van Bourgondië, heer van Wakken, Catthem en Capelle, ridder, kapitein en superintendent van Zeeland, representant van de koning als eerste edele van Zeeland, mr. Adriaan van Campen, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, en Christoffel Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de 7e rekening af van Bruinink van Wijngaarden, rentmeester van Zeeland Beoosterschelde, van de imposten geheven van 13 augustus tot 31 december 1570. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 325, 19v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 183-184, nr. 634.*

13 juli. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de verkoop

van de renten ten laste van het land krachtens octrooi van 13 oktober 1570. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 334, f. 6-6v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 184, nr. 635.

14 juli. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van Philibert van Serooskerke, rentmeester van Zeeland Bewesterschelde, van de verkoop van de renten ten laste van het gewest krachtens octrooi van 13 oktober 1570. – Origineel: ZA, Prelaat en Edelen nr. 273, f. 11v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 184, nr. 636.

16 juli. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van de lening aangegaan tot betaling van de achterstallen van de beden en tot betaling der bij anticipatie op de bede toegestane sommen. – Afschrift: (door Chr. Roels, naar het origineel) ZA, Prelaat en Edelen nr. 249, f. 9v. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 184, nr. 637.

1920 1571 AUGUSTUS 8-17, MIDDELBURG

b *5 augustus, Middelburg. – Andries Coene ontbiedt in opdracht van de heer van Wakken de stadsregering van Goes om in Middelburg ter dagvaart te komen.*

[*Adres:*] Eersame wijse zeer voorsienige heeren burgmeesteren, schepenen ende Raet der stede van der Goes.
Eersame wijse zeer voorsienige heeren ende besundere goede vrienden. Mijn heere van Wackene, gouverneur ende superintendent van Zeelandt, heeft my belast uuyt machte van zekere beslote missive van zijnder Ex.cie [1] uwe Eer. desen te scrijven, ten eynde dat ghijluyden zoudt zeijnden uwe gedeputeerde binnen deser stede van Middelburch up woonsdage den VIIIen deser jegenwoordiger maent van augusto omme tsanderdaechs met den anderen Staeten te besoingneren up tstuck van den Xen ende XXen penninck die zijne Ma.t wi[l]t ende verstaet cours ten moeten hebben up den XIIIen deser voors. maent. Daeromme dat dezelve uwe gedeputeerde hemluyden gefurneert mogen vinden zoe dat behoirt.

Eersame wijse zeer voorsienige heeren ende besundere goede vrienden, onse Heere God zij met u. Gescreven tot Middelburch desen Ven augusti XV[C] LXXI.

Den al uwen gewilligen dienaer
Andries Coene

Met de aantekening: Recepta den Ven augusti 1571.
– Origineel: GA Goes, Oud-archief nr. 191.

c Noch [2] van den XIIen augusti LXXI gereijst te zijn tot Middelburch ende aldaer naer den pensionaris gewacht ende twee ofte drijmael metten Staten gebesoingneert, ende mits den pensionaris noch en screef noch en quam den XVIIen thuijswaert gekeert; daerinne gevacheert zes dagen tot 8 s. g. sdaechs, facit 14 lb. 8 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 295, f. 25v.*

1 De hertog van Alva.
2 De declarant wordt niet genoemd, maar het is de rentmeester Bruinink van Wijngaarden, zoals in de voorgaande en volgende posten van de rekening.

1921 1571 SEPTEMBER 22-25, BRUSSEL

e *22 september, Brussel. – Anthonis Verbrugge, pensionaris van Goes, bericht zijn stadsbestuur over zijn aankomst in Brussel en over de stand van zaken aldaar. De gedeputeerden van de Staten van Zeeland hebben een remonstrantie ingediend tegen de invoering van de 10e en 20e penning.*

[*Adres:*] Den eersaemen wysen ende zeer voorsienige heren burgmeesters ende schepenen der stede van der Goes.

Eersaeme wyse ende zeer voorsienige heeren ende bysondere goede vrienden, ick gebiede my ernstelycken in uwer L[iefden] goede gracie. Uwer E[dele] midts desen adverterende hoe dat naer ons gebesoingeerde tot Mechelen, alwaer wy sommige daegen gewacht hebben de compste van de gecommitteerden van Prelaet ende Edelen ende dander steden van Zeelant, dye aen ons vrundelyc versoght ende oock geschreven hadde niet te willen verdrieten ons vertoefven van henluyden arriveren van dat syluyden hen prefixen dagh tot Mechelen niet geobserveert en hadden overmidts tsubyt vertreck van myn heere den bisschop naer Brugge, als ick verhope dat u L.E. breder verstaen sal hebben uuyt trappoort van myn heere den secretaris mr. Cornelis Matthysz. Soe est dat ick up den XXII^en^ dagh van desen jegenwoordige maendt van september (niet wel te pas synde) eerst getrocken ben naer Bruyssele ende ontrent smorgens ten acht uren aldaer gearriveert zynde, sy met deselfde gecommitteerde getreden aldaer in communicatie. Alwaer my voorgehouden is geweest ofte ick mede van advise was te lauderen de remonstrancie by henluyden geconcipieert, alleene tenderende tot bevryeginge van de executie ende collectacie van nu onlancx gepubliceerde X^en^ ende XX^en^ penninck. Twelck ick op tgoet believen van myn E. heeren mede verclaert hebbe dat deselve executie van den X^en^ ende XX^en^ penninck zoude wesen tot gehele bederffenisse van dese landen. Ende alsoe dye van Artoys, Vlaendren, Henegouwen, Hollant, Brabant ende alle andere Staeten insgelycx mede te hoefve waeren, soe is by henluyden geresolveert dat sy eerst vernemen wilde wat by hemluyden eerst uuytgerecht sal werden, waernaer sy hemluyden alsdan mede zoude reguleren. Des niettemin ick sal altyt den ooge in tzeyl houwen ende met alle diligencie my mogelyck zynde onse zaecken vorderen ende avanceren, ten waere dat ick anders schrive ende van uwer E. bevel vercrige.

Dyen van Vlaendren hebben audientie gecregen up donderdaege voorleden [*20 september*] ende men seit dat sy Synder Ex.^ce^ zulcx onderricht hebben gehadt ende alle dye inconvenienten dye by collectacie van den X^en^ ende XX^en^ penninck zoude mogen commen, betoont. Dat hy henluyden voor antwoorde gegeven heeft dat by alsoe verre hy bevindt henluyden remonstrancie ende griefve zulcxs te wesene, dat Synder Ex.^ce^ versien zoude tot necessité van den landen. Dye van Artoys hebben audiencie vercregen nu vridaege lestleden. Dye van Hollant waren op saterdaege daeraen ontboden ende alsnoch niet gehoort, zulcxs datter zeer goede hoepe is dat den X^en^ ende XX^en^ niet geexecuteert en sal werden. Daeromme ons dient te meer te vigileren up dat wij tpack ende de last van den ander niet meer en draegen als wy tot noch toe gedaen hebben, waervan wy tot Mechelen wesende elcx een quaet ooge gecregen hebben.

Voorts en weete ick uwer E. niet sonderlincx te schriven dan dat dye van Zeericxee ontlast zullen werden van henluyden Spaensche zoldaeten, dye eerstdaeghs vertrecken zullen naer Breda. Ende wy hebben ter deege up de lyste gestaen als myn heer Bartie verclaert heeft, den secretaris van Oistende, dye met my geloijeert is in den Zwarten Ruyter by tHoff, denwelcken tbescheet van dye van Zeericxee ende datum des tsbriefs in syn handt heeft gehadt.

Eersaeme wyse ende zeer voorsienige heeren, den Almogenden Heere sy voorts met u, dye u E. verleene een geluck lanck salich leven. Metter haest uuyt Bruysele den XXII^en^ dagh van september XV^C^ LXXI.

[*P.S.*] Commijs Loo dye my tander tyden wat goets toegeseit heeft, en is niet te hoefve mer is naer Hollant.

U goetwilligen ten dienste bereijt,
A. Verbrugge

Met de aantekening: Recepta den XXVII^en^ septembris 1571.
– Origineel: GA Goes, Oud-archief nr. 191.

24 september, Brussel. – Anthonis Verbrugge, pensionaris van Goes, bericht zijn stadsbestuur dat de andere afgevaardigden van de Staten van Zeeland een gewijzigd stuk hebben opgesteld over de voet van de quotisatie van Zeeland.

[*Adres:*] [Den] Eerzaemen wysen [en]de voorsienigen heeren burgmeesters ende scepenen der stadt van der Goes.
Eerwaerde wyse ende voorsienige heeren, saluyt. Desen dient om uwe Eer. te veradverteren hoe dat de gecommitteerde van Prelaet ende Edelen mitsgaders dander steden, uuytgesondert dye van Remmerzwaele dye by der pentionaris van den Eedelen beschreven syn om te hoefve te commen, hun opinie ende voorgaende advysen verandert hebben, dyewelcke van advyse syn, Synder Ex.ce te remonstreren de groote perplexité daer sy hun in bevinden overmidts tgroote achterheden daermede de landen van Zeelant belast zyn ter cause van diversche oude ende nieuwe bede ende subvencien, ende principaelycken van de leste quote Zijne Ma.t gedaen ende by anticipatie voor alle besproken termyne upgebracht ende betaelt, mitsgaders dermoede van den lande, met deductie van den hooghe vloeden soe den Xen marty als den Ien novembris. Ende dat oock tlant van Zeelant zedert den jaeren dertich wel een derde paert vermindert is, niet jegenstaende dat de quote over Zeelant tot noch toe genomen is geweest naer ouder gewoonte ende naer de oude groote van Zeelant naer advenant tvierde paert van Hollant. Dat daeromme zy niet en connen gelaeten in afquytinge van hemluyden eedt ende het debvoir dat sy Syne Ma.t schuldich zyn, Zyn Ex.ce oitmoedich te bidden syn beloften indachtich te willen wesen ende dien volgende te versien ende te verhoeden dattet een provincie niet meer beswaert zoude werden dan dander, ende dat de middelen zoude behooren generael ende egael te wesen over al dese landen. Dat Zyn Ex.ce over zulcxs gelieve te laeten vaeren de voet van den upheve ende collectacie van den Xen ende XXen penninck ende in plaetse van dien te willen aenveerden ende behouden de voet van den quotizatie de landen respectivelyck gheeischt ende dezelve te willen modereren naer de macht ende groote van den lande van Zeelant ende naerdat syluyden sonder de totale ruine ende bederffenisse van dien zullen connen furneren ende opbringen.

Alwaer ick gaerne by gehadt hadde dat Zynder Ex.ce zoude maecken dat het een lant int opbringen van de quote niet meer belast en zoude werden dan tander. Dan en weet alsnoch niet ende en kan uuyt henluyden niet verstaen ofte sy dat sullen daer by vougen, dan niet waerduere ons different (onder correctie) alsnoch zoude cesseren ofte in gevalle tselfde anders verstaen mochte werden. Soe zoude onse geconcipieerde remonstrancie dije wy in particuliere zouden doen, moeten vermaeckt ende herschaeft werden alsoe by hemluyden up dije voorgaende voet in redemptie van den Xen ende XXen penninck Zyn Ex.ce niet gepresenteert en wert dordinaris bede tot 12 groten steenschietens ende 8 gr. by der brede als sy onderlinge met den eersten overcommen ende veraccordeert waeren. Waeromme uwer Eer. gelieven zal met den eersten my te veradverteren oft node zal wesen dezelve remonstrancie te veranderen ofte dat ick dezelve over zal geven zulcx dije geconcipieert is, want by henluyden daerinne niet gedaen en sal werden gelyck ick uwer Eer. in mijn ander missive geschreven hebbe, voor en[de] alleer dije van Vlaendren ende Artois van den Ex.ce afgescheit vercregen sullen hebben. Niettemin hebbe veradverteert daervan onse advocaet mr. Jan Martini om mede by advyse van hem gedaen te werden naer behooren.

Eersaeme wyse voorsienige discrete heeren, den Almogende heere zyt bevolen ende gespaere uwer Eer. in een gesont lanck leven. Met der haest uuyt Bruysele den XXIIIIen septembris anno XVC LXXI.

U goetwilligen dienaer ende vrindt wes ick vermach,
A. Verbrugge scripsit.

Met de aantekening: Recepta den XXVIIen septembris 1571.
– Origineel: GA Goes, Oud-archief nr. 191.

27 september, Brussel. – Anthonis Verbrugge, pensionaris van Goes, bericht zijn stadsbestuur dat de afgevaardigden van de Staten van Zeeland op 25 september de voet van de quotisatie hebben ingediend.

[*Adres:*] Den Eerzaeme wyse ende zeer voorsienige heeren ende bysondere goede vrienden, burgmeesters ende scepenen der stadt van der Goes.

Eerzaeme wyse ende zeer voorsienige heeren ende bysonder goede vrienden. Naer jonstige gebiedenisse soe est dat ick tinhouden van uwer Eer. missive van date den XXV^en^ septembris[1] volcommen ende geeffectueert hebbe gehadt, ende in de plaetse van Ligue gestelt Intention. Dan hadde wel verhoept uwer Eer. antwoorde up de missive onlancx aen uwer Eer. geadresseert, inhoudende veranderinge van hun opinie ende eerste advysen ende tgundt by dandere gecommitteerde van Zeelant te hoefve gedaen ende gebesoingeert is geweest, waertoe sy audientie gecregen hebben den XXV^en^ deser jegenwoordige maendt septembris ende simpelycke Zyne Ma.^t^ gepresenteert de voet van de quotizatie sonder eenige middelen van deselve te vindene, als uwer Eer. breder sal bevinden by de copie van der antwoorde dye ick uwer Eer. midts desen ongeteeckent oversende, ende dat duer dabsentie van den pentionaris dye tot Loven speelen gereist was. Sy hebben versocht dat ick met hemluyden te hoefve mede compareren zoude overmidts ons different voor alsnoch tegens hemluyden cesseerde. Dan hebbe tzelfde niet gedaen overmidts ick hemluyden niet en betrouden ende van u myn Eer. heeren daertoe gheen last en hadde, sulcxs dat wy alsnoch in ons geheel syn.

Den advocaet mr. Jan Martini insgelycxs by myn daervan veradverteert zynde, heeft my gerescribeert dat hem goetdochte met ons gescrifte over te geven te supersideren, ten waere dat ick eenige redelycke suspicie hadde om by gebracht te werdene, twelck ick noch niet bevonden en hebbe. Ende wilt my up als wederom rescriberen updat de zaecke volgende uwer Eer. bevel ende begeerte geavanceert mach worden naer behooren.

Eerzaeme wyse ende zeer voorsienige heeren ende bysondere goede vrienden, den Almogende Heere gespaere uwer Eer. in den gesont langh salich leven. Uuyt Bruysele desen XXVII^en^ septembris anno XV^C^ LXXI.

[*P.S.*] Men seit te hoefve dat Zynder Ex.ce immers behouden wilt den voet van den X^en^ ende XX^en^ penninck zulcxs dat alle de Staeten gheen goede hoepe en hebbe om deselve te redimeren.

U goetwilligen dienaer ende goede vrindt
Anthonis Willemsz. Verbrugge

Met de aantekening: Recepta ten naestlaesten septembris 1571.
– *Origineel: GA Goes, Oud-archief nr. 191.*

1 Gezien de afstand tussen Goes en Brussel en de datum van dit antwoord moet dit een verschrijving zijn.

1922 1571 NOVEMBER 13-21, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG

b *4 november, Middelburg. – C. Roels, pensionaris van Prelaat en Edelen, draagt aan de rentmeester van Bewesterschelde op om binnen acht of tien dagen na de ontvangst van dit schrijven zijn rekeningen van de imposten en van het schot over 1569 en 1570 in te zenden, en om de edelen voor de Statenvergadering te beschrijven tegen 13 november.*

Wijse ende seer voorsienige, de Staten van Zeelandt soude geerne staet maecken van de penningen hun goet comende soo van ordinaire beede als van imposten, om met de penningen daeraf comende ende over ende te lossen hunne obligatie ende mede te betalen hunnen schenck gedaen aen haere Majest. de coninginne. Daeromme ist dat sij begeeren dat U.E. naervolgende de resolutie genomen op de leste reeckeninge slants van Zeelandt wilt oversenden naer ouder gewoonte in haer lieden handen uwe reeckeninge soo van de imposten als van de twee jaren schots de annis 69 en 70 binnen acht offe thien dagen naer de receptie van dese, sonder daerinne swaricheijt te maecken offe in gebreecke te sijn, soo overmits dordonnantie van den Hove hier beneffens comende bij copie als door dien dat de Staten in surcheantie houden sullen het tweede jaer schots indien ghij daeraf als vooren niet ontfangen mochte geinnet hebt.

Voorts soo hebben de voors. dagh genomen der 13^e^ deser maent om te delibereren ende

te resolveren op de antwoorde offe moderatie van sijne excellentie nu onlangs den achten octobri lest leden gegeven op den eijsch bij hem gedaen van den thienden penninck. Sult daerome naer ouder gewoonte doen beschrijven tegen als dan de edelen van uwen quartiere om dien aengaende staets gewijs te mogen besongeren.

Hier mede etc., uijt Middelburgh, den 4 november 1571.

Onder stont: Bij laste van de Staten slants van Zeelandt, onderteijkent: C. Roels.

De superscriptie was: mijn heer Philibert van Serooskercke rentmeester generael van Bewesterschelt.

Op de remonstrantie van den heere van Cruijningen ende jonckheer Wilhem van Cats vanwegen die ridderschap ende edelen van Zeelandt overgegeven den 25 martij lestleden is gelast te antwoorden alsoo met sijne excellentie mits sijnen tocht tot secours van Calais in der haest is verdragen op de versieninge van de vacante plaetsen van wijlen mr. Pieter de Rijcke, doch sonder prejuditie ende onvermindert een iegelick gerechticheijt dat op de voors. remonstrantie is uijtgestelt te resolveren tot beter gelegentheijt. Ende onder stont: Accordeert met de voors. notulen, onderteijkent B. de Jonge.

– Afschrift: (ca. 1660) ZA, Familiearchief Van Borssele van der Hooge nr. 58, f. 93-93v. – Regest: Heeringa, in: VROA 1916 II, p. 213-214, nr. 239.

c Noch desen rentmeesters [*Bruinink van Wijngaarden*] vaccatien van dat hij den XIII[en] novembris LXXI deur tscrijven van den pensionaris voors. gereijst es in den dachvaert tot Middelburch, ende van daer gekeert den XVII[en] naer Zierickzee; facit V daghen tot 8 s. g. sdaechs, facit 12 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 295, f. 25v.*

Jacob van Serooskercque over zijne vacatien van twintich dagen, te weten zeven dagen in novembre 1571 ende in martio daeraenvolgende derthien dagen, bij hem gevacheert in de vergaderinge van den Staten op de communicatie nopende de geheeschde beert[a] van den X[en] ende XX[en] penninck, in welcke vergaderinge meer edelen boven dordonnanties gerequireert ende belast waren te bescrijven om redenen den Staten deur de zwaricheijt van den zaken mouverende; beloopende volgende zijne quictancie, hier overgelevert, 40 lb.[b] – *Ibidem f. 26v.*

e *21 november, Bisschopshof te Middelburg. – De Staten van Zeeland besluiten de heffing van de 10e en de 20e penning op te schorten totdat zij in alle Nederlanden zullen zijn toegestaan en ingevoerd, om te voorkomen dat hun protest, dat zij op 15 november besloten hadden in te dienen, waarbij op de voorwaardelijkheid van hun protest zou worden gewezen, tevergeefs zou zijn.*

Op huijden den eenentwintichsten november vijfthondert eenentseventich Prelaet ende Edelen mitsgaders de steden van Middelburgh, Zirickzee, Reijmerswale, Goes en Thoolen, tsamen representerende de Staten slants van Zeelandt, hebben Staetsgewijse eendrachtelijck geresolveert ende resolveren mits desen dat men de executie van den thienden en twintichsten penninck sal ophouden ende surcheren ter tijt toe denselven thien ende twintichsten penninck generalijck over alle dese Nederlanden van herwaertsover geconsenteert ende te wercke gestelt sal werden, opdat hunne remonstrantie, die sij van intentie sijn te doen naervolgende hunne resolutie genoomen den 15[en] der voors. maent niet infructueus en werde; want sijlieden bij derselve remonstrantie pretenderen te verthoonen dat henluden consent conditioneel is, ende soo lange deselve conditie niet volbraght ende gepurificeert en is dat sijlieden niet executabel en sijn ter cause van hunne voors. gepretendeerden consente, ende dat men deser hunne resolutie insinueeren sal mijne heere den gouverneur mitsgaders die officiers die de magistraet ende wetten van de steeden van Zeelandt porren tot der executie van de voors. X ende XX[ste] penninck.

Actum in Bisschopshof tot Middelburgh ten dage ende jaere als boven.

Onderteeckent N. Castro, A. van Valcksteijn, Maximiliaen van Borrssele, Jacob van

Serooskercke, Adriaen van Domburgh, Jaccques van der Lisse, vanwegen die van Middelburgh A. van Campen, vanwegen die van Zirckzee C. Adriaense, vanwegen die van Reijmerswale P. Levendale, vanwegen die van der Goes A. Verbrugge, vanwegen burgemeesters, schepenen ende raden der stede van der Thoolen [c], C. Roels.
Onder stont: Gecollationeert met den origineelen, es bevonden te accorderen; ende was onderteeckent: Christoffell Roels.
– Afschrift: (ca. 1660) ZA, Familiearchief Van Borssele van der Hooge nr. 58, f. 87v; (ca. 1660) ibidem nr. 57, f. 133. – Regest: Heeringa, in: VROA 1916 II, p. 214, nr. 240.

a *Aldus hs. De betekenis van dit woord is onduidelijk.*
b *De post is gecancelleerd. In de marge tekende de Rekenkamer aan: a)* Loquatur, bij gebreke van ordonnancie. *b)* Om denselven redenen duersleghen.
c *Hier ontbreekt blijkbaar een naam hs.*

1923 1572 JANUARI 12, 19, BISSCHOPSHOF TE MIDDELBURG
e *12 januari. – Nicolaas de Castro, bisschop en prelaat van Middelburg, Anton van Bourgondië, ridder, heer van Wakken, Catthem en Capelle, kapitein en superintendent van Zeeland, representant van de koning als eerste edele van Zeeland, Adriaan van Campen, gemachtigde van Middelburg, Ieman Claas Iemansz., gemachtigde van Zierikzee, en Christoffel Roels, raad en pensionaris van Prelaat en Edelen, horen de 8e rekening af van Bruinink van Wijngaarden, rentmeester van Zeeland Beoosterschelde, van de imposten geheven van 1 januari tot 12 augustus 1571. – Afschrift: (door Chr. Roels) ZA, Prelaat en Edelen nr. 326, f. 16. – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 185, nr. 641.*

19 januari. – Dezelfde auditeurs horen de 9e rekening af van dezelfde rentmeester van de imposten geheven van 13 augustus tot 31 december 1571. – Afschrift: (door Chr. Roels) ZA, Prelaat en Edelen nr. 327, f. 16; GA Middelburg, Register 'Rekening Bewester- en Beoosterschelde 1571', nr. 1 (verloren gegaan in 1940). – Regest: Fruin, Prelaat en Edelen, p. 185, nr. 642. – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2551.

1924 1572 JANUARI 26-28, ?
e *26 januari. – Dezelfde auditeurs als hierboven onder voorgaand nr. horen de rekening af van Philibert van Serooskerke, rentmeester-generaal van Bewesterschelde, van diens inkomsten en uitgaven van de imposten geheven in de steden en op het platteland op wijn, bier, malerij en vlees, om daarmee diverse beden te betalen, onder welke de bede van 67.500 pond van 40 gr., door de Staten ten jare 1569 aan de hertog van Alva geaccordeerd in de plaats van de tiende en twintigste penning op de koopmanschappen etc., geheven van 1 januari tot 12 augustus 1571. – GA Middelburg, Register 'Rekening van slands middelen van de rentmeesters-generaal 1571', no. 2 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2533.*

28 januari. – Dezelfde auditeurs horen de rekening af van dezelfde rentmeester van dezlfde imposten geheven van 13 augustus tot 31 december 1571. – GA Middelburg, Register 'Rekening van slands middelen van de rentmeesters-generaal 1571', no. 1; Register 'Rekening Bewester- en Beoosterschelde 1571', nr. 2 (copie) (beide verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2552.

1925 1572 FEBRUARI 11, MIDDELBURG
b Denzelven [*Antheunis Rijcx, grafelijk bode in Beoosterschelde*] van volgende tscryven van den pensionnaris van Prelaet ende Edelen van den XXIX[en] january 1571 stilo Curie [*1572*] brieven van desen rentmeester [*Bruinink van Wijngaarden*] gedragen thebben aen den

edelen Beoisterschelt, ten eynde zijluyden compareren zouden up de dachvaert van den XI^en^ february anno voors.; up zyne quitancie 16 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 295, f. 25.*

Thonis Rijcx, bode, over zijne vaccatien van gedregen te hebben brieven van desen rentmeester aen den eedelen over Beoisterschelt, omme te compareren volgende tscrijven van den pensionaris [*C. Roels*] voors. tot Middelburch up de dachvaert den XI^en^ february XV^C^ LXXI; blijckende bij zijne quijtancie de somme van 16 s. – *Ibidem f. 26-26v.*

1926 1572 MAART 17-18, 23-29, MIDDELBURG

c Denzelven [*rentmeester Bruinink van Wijngaarden*] zijne vaccatien van den XVII^en^ marty LXXI stilo Curie [*1572*] gereijst te zijn in de vergaderinge van den Staten, dewelcke up den XVIII^en^ gecontinueert was tot up den XXIII^en^ derselver maendt; ende gevacheert vier daghen, facit tot 8 s. g. sdaechs 32 s. g., valent 9 lb. 12 s. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 295, f. 25v.*

N.B. Over de aanwezigheid, gedurende dertien dagen, van Jacob van Serooskerke zie onder nr. 1922, rubriek c.

1927 1572 JULI 15, ?

b Jacob Laureijsz. over syne vacatien van gedraghen te hebben brieven van den pensionaris van Prelaet ende Edelen aen de steden van Zeelant beroerende de beschrijvinghe ter dachvaert geraempt opten XV^en^ julij LXXII, waerinne hij gevaceert heeft gaens ende keerens zes daghen midts bij de rebellen van die van der Vere ende Vlissinghen die passaige gesloten was, tot 20 g. sdaeghs, compt met 16 s 8 g. van extraordinaris oncosten van schuijthuijer bij ordinaris ende quitantie tsaemen 26 s. 8 g.; maect hier 8 lb. – *ZA, Prelaat en Edelen nr. 248, f. 14v.*

1928 1572 [SEPTEMBER?]

e *Wet en raad van Middelburg committeren mr. Jacob Zagarus, pensionaris van de stad, om met de pensionaris van Prelaat en Edelen naar Mons te reizen ten einde daar aan Don Frederico vanwege de Staten van Zeeland de treurige toestand uiteen te zetten waarin vooral de ingezetenen van Walcheren gebracht zijn door de zware lasten waaronder zij gebukt gaan, alsmede door de nieuwe geldelijke opofferingen waartoe zij gedwongen worden tot onderhoud van de grote menigte krijgslieden die over het eiland is verspreid, onder meer te Middelburg, Arnemuiden, Vlissingen, Veere, Westkappelle, Domburg en Zoutelande. – Concept: GA Middelburg, Register 'Bysonderheden meest de stad concernerende', nr. 23 (verloren gegaan in 1940). – Vermeld: De Stoppelaar, Inventaris, nr. 2588.*

Index van eigennamen

In deze index zijn opgenomen: a) alle persoonsnamen, inclusief namen van bodes en secretarissen, griffiers en klerken die ordonnanties van betaling hebben ondertekend; b) alle geografische namen. De namen van kerkelijke en wereldlijke vorsten zijn op voornaam opgenomen met een verwijzing op de diocees- of landsnaam. Ook patronymica zijn op de voornaam gerangschikt. Afgezien van de namen van enkele buitenlandse personen, zijn de voornamen en de geografische namen, ook als deze een persoonsachternaam betreffen, in genormaliseerde vorm opgenomen. Daarbij zijn alleen de meest afwijkende spellingvormen vermeld en is uitsluitend bij die meest afwijkende spellingvormen een verwijzing aangebracht. Voor zover mogelijk zijn de in de dagvaarten behandelde zaken en de zaken die met dagvaarten verband houden, bij de eigennamen ondergebracht. Deze zaken zijn bij de betreffende lemmata alfabetisch geordend.
Na de namen van kerkelijke en wereldlijke vorsten, leden van de grafelijke Raad, leden van de ridderschap, grafelijke en stedelijke ambtsdragers en ambtenaren zijn, indien beschikbaar, enige biografische bijzonderheden opgenomen ter verduidelijking van de rol die deze personen gespeeld (kunnen) hebben in het geheel van landheerlijk bestuur en dagvaarten van de Staten. Hierbij kon uiteraard niet naar volledigheid worden gestreefd, is geen bronvermelding gegeven en ligt de nadruk op het in deze publicatie behandelde tijdvak. De jaartallen duiden op geboorte- respectievelijk sterfjaar of op jaren van eerste en laatste vermelding.[1]
De cijfers verwijzen naar de volgnummers van de dagvaarten. Als een naam uitsluitend in een noot voorkomt, is een n toegevoegd.

A

Aa, Aarst van der, drost en kastelein van Gorinchem (1432), tollenaar aldaar (-1436), raad van Frank van Borsele (1436-1437), ter dagvaart: *1011*.
–, Jan II van der (1335/40-† ca. 1400), heer van Gruuthuse en Grimbergen, ter dagvaart: *211*.
Aalst: *5a, 1476, 1477*; plaats van bijeenkomst: *1090, 1479*.
Aardenburg: *880*.
Aart Aartsz., bode van Zierikzee: *1907*.
Abbe Lamsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1366): *155*.
Abbenbroek: *615n*.
Abbenbroek, heer van (1359, = Jan Arendsz. van Abbenbroek), ter dagvaart: *109*.
– mr. Gerrit van – Boudijnsz. († 1494), ridder 1486, heer van Abbenbroek en 's-Gravenambacht, schout van Delft 1468-1469, baljuw van Geervliet en Putten (1478)-1487,

1 Voor meer gegevens over de personen zie men de indices van de delen *Dagvaarten Holland* en de volgende studies: S. ter Braake, *Met recht en Rekenschap. De ambtenaren bij het Hof van Holland en de Haagse Rekenkamer in de Habsburgse Tijd (1483-1558)* (Hilversum 2007); H. Cools, *Mannen met macht. Edellieden en de Moderne Staat in de Bourgondisch-Habsburgse landen (1475-1530)* (Zutphen 2000); M. Damen, *De staat van dienst. De gewestelijke ambtenaren van Holland en Zeeland in de Bourgondische periode (1425-1482)* (Haarlem en Hilversum 2000); A. van Steensel, *Edelen in Zeeland. Macht, rijkdom en status in een laatmiddeleeuwse samenleving* (Hilversum 2010).

baljuw van Rotterdam 1484-1494, raadsheer van het Hof van Holland 1482-1494, ter dagvaart: *1011, 1142*.
– Hendrik van, lid van de stadsregering van Middelburg (1399): *266-270*.
Abbeville: *910n*; plaats van bijeenkomst: *603, 885*.
Abcoude, Zweder III van (1359-1400), ridder, baanrots 1369, heer van Gaasbeek 1359, van Putten en Strijen 1361, van Abcoude en Wijk bij Duurstede 1371-1379, raad van ruwaard en graaf Albrecht 1366-1394, raad van Brabant 1370/1371-1400, maarschalk van Henegouwen (1391): *132*; ter dagvaart: *111*.
Abcoude, zie ook Gaasbeek.
Abeele, Anthonis (Antheunis) (van der Hameyde) van den – Florisz. (1454-1483), ridder 1483, heer van Welsingen, op het huis Oosterstein 1454, kapitein en kastelein van Muiden 1477, baljuw van Gooiland, raadsheer extra-ordinaris bij het Hof van Holland 1480, baljuw van Middelburg 1482- : *1056*; ter dagvaart: *1011, 1044, 1058, 1059*.
– Cornelis van den (ca. 1495- † ca. 1571), leenman van Zeeland (1524-1533): *1634*.
– Floris van den – Hendriksz. (1387-1440), ridder 1397, heer in Welsinge en Ritthem (1411), op Oosterstein, poorter van Zierikzee 1389, baljuw van Zierikzee (1393) 1400-1401, 1403-1404, dijkgraaf bewesten Yerseke 1398 en 1410, tollenaar Yersekeroord 1407-1408, rentmeester van Bewesterschelde 1406-1408, van Beoosterschelde 1410-1419, raad van hertog Jan IV van Brabant en van Jan van Beieren 1418-1424, tresorier 1421 en 1423, hofmeester van Jan van Beieren 1422-1424, kastelein van Loevestein 1424-1427- , raad van Holland en Zeeland 1431-1440: *309, 312, 316, 338, 363, 365, 371*; ter dagvaart: *351, 387, 478, 498*.
– Hendrik van den (1351-1390), ridder 1354, poorter van Middelburg, heer in St.-Janskerke 1357, in Oosternieuwland 1371, roedrager van graaf Willem V 1351, baljuw van Middelburg 1354, raad van ruwaard Albrecht 1377, bezit verbeurd 1387, ter dagvaart: *163*.
– Jacob van den – Hendriksz. (1423-1466), op Maalstede, ambachtsheer in Valkenisse, ter dagvaart: *631*.
– Joost van den – Anthonisz. (ca. 1465-1501), heer van Oosterstein en tot Welsinge, ter dagvaart: *1142*.
– Thomas (van der Hameyde) van den – Florisz. (ca. 1438-† 1482), heer tot Welsinge en Oosterland, (broer van Anthonis), burggraaf van Zeeland 1473- , baljuw van Middelburg 1477-1482, ter dagvaart: *1011, 1044, 1065*.
Admiraal ter zee, zie Filips van Bourgondië, heer van Blaton; Glymes, Cornelis van – Bergen.
Adriaan:
–, bode: *250, 286*.
–, bode van rentmeester Pieter Annocque (rond 1450): *665, 672, 677*.
– Adriaansz., meester, lid van de stadsregering van Goes (1528): *1594*.
– Adriaansz., meester, lid van de stadsregering van Middelburg (1485): *1125*.
– Boudijnsz., bode: *1185*.
– Cornelisz., bode 1486-1500: *1148, 1330*.
– Gillis Stormsz., lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Hendriksz., lid van de stadsregering van Middelburg (1443): *590, 601*.
– Huibrechtsz., bode: *1571*.
– Jacobsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1475-1484): *1090, 1110*; afgevaardigde namens de abt van Middelburg: *955*.
– Jacobsz., leenman van de grafelijkheid van Zeeland, als inner van de imposten: *904*; als medezegelaar: *904*.
– Jansz., bode: *897*.
– Jansz., stuurman van Vlissingen (1457): *754*.
– Jorisz., bode: *1705, 1724*.
– Kempenz. (1432): *454*.

– Kempenz., schout van de hoogste ban (1452), ter dagvaart: *681*.
– Klaasz. (Clayssen), als ondertekenaar: *1852*.
– Klaas Kempenz., notaris, ter dagvaart: *681*.
– Pietersz., bode: *1866*.
– Pietersz., lid van de stadsregering van Veere (1480-1484): *1045, 1073, 1079, 1085, 1102-1105, 1108-1110.*
– Poppenz. (van der Hayman), zie Hayman, Adriaan Poppensz. van der.
– Stormsz., ter dagvaart: *118*.
– Theunisz., bode: *1689*.
– Willemsz., als vervanger van de heer van Haamstede (1453), ter dagvaart: *694n*.
– Willemsz., ambachtsheer in Wolphaartsdijk (1467), ter dagvaart: *851*.
– Willemsz., lid van de stadsregering van Veere (1481-1482): *1071-1073, 1079, 1085*.
– Woutersz., bode: *973*.

Agger, Den, verdwenen dorp op de oostpunt van Zuid-Beveland: *1250*.

Agger, Meerten, bode uit Goes: *1896*.

Albrecht (1336-1404), hertog in Beieren 1347, van Beieren-Straubing 1353, ruwaard van Henegouwen, Holland en Zeeland 1358, graaf van deze landen 1389-1404: *98, 107, 109, 110, 119, 121, 129, 134, 135, 138, 140, 145, 155, 163, 171, 176, 211a, 219, 221, 225, 239, 243, 249, 250, 269, 273*; ter dagvaart: *97, 101, 102, 103n, 108, 111, 113, 115, 117, 118, 123n, 125, 132, 133, 137, 139, 142, 157, 159, 164, 167, 168, 172, 179, 180, 185, 186, 191, 198, 201, 203, 205, 206, 207n, 208, 210, 211, 214, 224, 232, 233, 242, 244, 245, 248n, 250, 252, 257, 258, 259-261, 264, 265, 266, 268, 271, 274, 283, 290, 296, 297, 300, 301, 304, 305*; als medezegelaar: *109*; zoen met zoon Willem van Oostervant: *239*.

– hertog van Saksen (Zassen) (1443-1500), stadhouder-generaal van de Nederlanden 1488-1493, Vliesridder 1491, erfstadhouder van Friesland 1498: *1040, 1198, 1199, 1207, 1208, 1213, 1244, 1245, 1247, 1250-1252, 1255, 1261, 1262, 1265, 1267, 1271, 1287, 1290-1292, 1294, 1295, 1302, 1312, 1316, 1317, 1321, 1331, 1338;* betaling: *1235, 1317, 1364, 1268*; ter dagvaart: *1189, 1191, 1238, 1239, 1243, 1244, 1246, 1248, 1267, 1297, 1303, 1308, 1315*; overleg met: *1248*; schuld: *1268*.

Alkemade, Floris van – Florisz. (1451-1511), heer van Alkemade en op Poelgeest, ridder, lid van de stadsregering van Leiden: *1221*.

– (Alkema), Willem van, lid van de stadsregering van Middelburg (1405): *306*.

Alkmaar: *211*.

Alkmaar, Pieter van, bode: *1415*.

Allepenninck, Anthonis, notaris te Middelburg: *1623*.

Almonde, mr. Jacob van († 1506), heer van Weena, Blommersdijk en Beukelsdijk 1498, advocaat-fiscaal 1473-1477 en raadsheer 1480-1506 bij het Hof van Holland, raadsheer-rekestmeester in de Grote Raad 1477-1480, ter dagvaart: *1003, 1033, 1088, 1275*.

Altekleen (Altecleene), (nieuwe) polder in Beoosterschelde: *1435*.

Altena, beleg slot: *233*; plaats van bijeenkomst: *233*.

Alva, zie Toledo, Ferdinand Alvarez de.

Amerongen, mr. Hendrik van (1352-1363), klerk van graaf Willem v 1352-1354, van Machteld van Lancaster 1356-1360, klerk van de kost van ruwaard Albrecht 1363: *76, 79*.

Amersfoort: *708, 760, 1067*; als arbiter bij de vrede met de Hanze: *799*; oorlog met: *1069*.

Amerstede, Jan Adriaansz. van, zie Hamerstede, Jan Adriaansz. van.

Amiens: *203*; plaats van bijeenkomst: *16, 610*.

Amstel, Jan van, zie Jan Heynenz.

Amsterdam (Haemstelredamme): *211, 251, 492n, 578, 580, 588, 594, 619, 626, 666, 689, 744n, 861n, 1014, 1111n, 1146, 1251, 1884*; brief: *160*; conflict met: *621*; ter dagvaart: *298, 538, 561, 668, 655, 987, 996, 1063, 1090n, 1102n, 1190, 1230, 1548, 1562, 1639, 1790, 1795*; als medezegelaar: *434n*; ongehoorzaamheid: *619, 621, 655, 658, 660*; plaats van bijeenkomst: *348, 433*.

Index van eigennamen

Anabaptisten: *1636*.
Andalusië: *1583*.
Andries:
– Andriesz. († 1517), ridder, heer van Wakken 1515, raadsheer, rentmeester van de beden in Bewesterschelde 1501-1514, rentmeester van Bewesterschelde 1503-1515: *1343, 1344, 1348-1350, 1352, 1354, 1355, 1357, 1358, 1362, 1363, 1365, 1367, 1370, 1372, 1373, 1375-1377, 1381, 1384, 1385, 1387, 1389-1391, 1393, 1396, 1398, 1400-1405, 1407, 1409, 1410, 1411, 1413-1415, 1417-1420, 1424-1426, 1428-1431, 1433, 1435, 1437, 1439, 1441, 1443, 1446, 1448, 1451, 1454-1458, 1461, 1462, 1464-1468, 1470-1473, 1475, 1477*; ter dagvaart: *1355, 1356, 1358, 1360, 1368, 1369, 1375, 1379, 1404, 1415, 1424, 1425, 1432, 1436, 1438, 1442, 1446, 1463, 1466, 1471, 1475, 1478*; geschenk aan: *1425n*; huis ''t Assenede' van: *1425n, 1458*; zoon Adolf: *1446*.
– Jansz., bode: *838*.
– Pietersz.: *923*.
Andrieu, Mahieu l', hertogelijke bode: *577*.
Annavosdijk (Hannevosdijk), bij Sint-Annaland (Tholen), ingezetenen: *1730*.
Annocque, Pieter (1437-1470), klerk van de rentmeester van Zeeland Beoosterschelde 1437-1441, rentmeester en kastelein van Zevenbergen 1443-1445, rentmeester van Zuidholland 1444-1462, rentmeester van Bewesterschelde 1448-1451, baljuw en rentmeester van de Nijenburg 1457-1458, baljuw van Zuidholland 1457-1459, tollenaar van Yersekeroord 1459-1470, kastelein van Loevestein (1460-1465), raadsheer 1461, heer van Bergen (N.-H.) 1452-1463: *664, 665, 670, 672, 677*; ter dagvaart: *677, 680*; als rentmeester van Zuidholland: *767*.
Anselmus Lubbertsz., gemachtigde van de heer van Beveren, ter dagvaart: *1623*.
Anthonis (Thonijs, Thuenis):
– (Thone) Bettez., ambachtsheer in Welle, ter dagvaart: *851*.
– Cornelisz., lid van de stadsregering van Middelburg (1477): *983*.
– Dirksz. (Diericx), deurwaarder: *1519*.
– Gillisz., lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*; als lid van de stadsregering van Middelburg: *427*, *442*.
– Jacobsz., gezworen bode van Beoosterschelde 1542-1545: *1675, 1680-1682, 1688, 1690, 1692, 1694, 1695, 1697, 1699-1701, 1712, 1713, 1716, 1719, 1724*.
– Jansz., bode van het comptoir van Bewesterschelde 1519-1528: *1509, 1519, 1584*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Tholen (1538): *1663*.
– Klaasz., lid van de stadsregering van Tholen (1548): *1750*.
– Lyebnisz. (= Lievensz.), lid van de stadsregering van Zierikzee (1479): *1037*.
– Woutersz., bode van het comptoir van Bewesterschelde 1536-1539: *1646, 1655, 1661, 1667*.
Anthune, heer van, zie Rolin, Nicolas.
Anton van Bourgondië, gouverneur 1404 en hertog van Brabant 1406-1415, ter dagvaart: *302*.
Antwerpen: *113, 131, 211, 217, 453, 467, 493n, 677, 785, 850, 1027, 1029, 1076, 1092, 1109, 1110, 1114, 1116, 1117, 1142, 1157, 1158, 1160, 1174, 1182, 1185, 1213, 1221, 1262, 1267, 1268, 1300, 1307, 1325, 1345, 1361, 1393, 1414, 1424, 1446, 1462, 1473, 1475, 1490, 1522, 1523, 1534, 1543,1548, 1550, 1551, 1554, 1566, 1587, 1691, 1700, 1720, 1747, 1756, 1790, 1841, 1857, 1863, 1888, 1906, 1909, 1914*; ter dagvaart: *1423, 1427, 1549, 1562, 1576, 1589, 1634*; geschillen met: *512*; Italiaanse kooplieden: *1874*; kooplieden: *1543*; Koudemarkt: *1866, 1867*; Pinkstermarkt: *1867*; plaats van bijeenkomst: *26, 450, 502, 584, 775, 814, 843, 885, 996, 1112, 1159, 1180, 1216, 1223, 1266, 1320, 1324, 1388, 1400, 1407, 1414, 1491, 1565, 1632, 1712, 1755, 1791, 1915*; Sint Jan in de Pierpotstraat: *1909*; schade aan inwoners: *519*; schippers: *1575*; tolheffing: *822*; trompetters: *1756*.
Anxele, Wouter van, grafelijke bode: *1270, 1271*.
Ardre, Anthoine d', hertogelijke bode: *623*.

Aremberg, heer van, zie Ligne, Jean de.
Arend (Aernt, Aernkin, Aerntkijn):
– mr., pensionaris van Leiden, zie Mulert.
– (Aernkin), bode (rond 1400): *274*.
– (Aerntkijn), bode (rond 1431): *451*.
– Hugensz., lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Jansz., bode: *1874*.
– Klaasz., bode van Beoosterschelde (1501-1503): *1336, 1344n, 1345, 1346, 1348-1350*.
– Pietersz., lid van de stadsrgering van Leiden: *1173*.
Arkel, Land van, bestand met: *319, 327, 342*; heervaart tegen: *292*; heren: *221*; oorlog en vrede: *292, 294, 305, 306, 312, 317, 319, 339, 340, 342, 1393*.
Arkel, Jan IV heer van (1322-1360), ridder 1328, baanrots 1352, heer van Hagestein, raad van graaf Willem III, momber van het Sticht 1340, raad van graaf Willem IV 1337-1345, van graaf Willem V 1351-1355, 1357, ruwaard van Holland 1352, in ongenade 1358, verzoend 1359: *107, 119*.
– Jan V heer van ('de jonker van Arkel') (1362-1428), ridder 1391, baanrots 1386/1387, heer van Hagestein 1379, Pierrepont en het land van Mechelen 1385, volgde in Arkel op 1396, heer van Ameide en Terschelling 1399, de Leede en Schoonrewoerd 1428, raad van ruwaard en graaf Albrecht 1385-1400, baljuw van Kennemerland en West-Friesland 1391-1392, schout van Delft 1392-1400, tresorier 1392-1394, zegelaar 1393, kastelein, baljuw en rentmeester van Altena 1398, in ongenade 1401: *290*; gevangen genomen 1416: *305, 339*; ter dagvaart: *225*, *267*.
– (Arcle), Jan van, grafelijke bode 1494-1496: *1270, 1292, 1303*.
– Otto heer van (1360-1396), ridder 1364, baanrots 1363, raad van ruwaard Albrecht 1361-1389, drost van Heusden 1363-1368, ter dagvaart: *225*.
Arnemuiden: *93, 161, 424, 744n, 913, 941, 990, 1014, 1047, 1088, 1121, 1142, 1228, 1259, 1265, 1267, 1392, 1535, 1541, 1552, 1585, 1691, 1731, 1788, 1789, 1804, 1823, 1846, 1865, 1873, 1883, 1898, 1900*; ter dagvaart: *983, 1644, 1802, 1851, 1858*; geschil met de Staten van Zeeland: *1851, 1874, 1875*; ontheffing impost: *1853-1857*; proces: *1655, 1874, 1875, 1889*; ruiters: *1177*; (nieuwe) tol: *789, 804*; troepen: *1928*; (nieuwe) wacht: *804*.
Arnemuiden, Albrecht van (1399-1433), ridder 1399, ter dagvaart: *351, 387*.
– heer van, zie Hamal, Anseau van.
– vrouwe van (1513), zie Bourgondië, Margaretha van.
Arnhem: *1016n*; plaats van bijeenkomst: *1063*.
Arnoud Jansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1473): *927*.
Arras (Atrecht): *466, 494n, 1264, 1267, 1821*; beleg: *1258*; bisschop, zie Ruiter, Nicolaas de; ter dagvaart: *1730*; garnizoen: *1258*; plaats van bijeenkomst: *479, 494, 885, 1815*; vrede van (tussen Engeland, Frankrijk en Bourgondië): *479*; vrede van 1482: *1165*.
Artois: *1261, 1543, 1755, 1758, 1841*; ter dagvaart: *1375, 1551, 1584, 1655, 1809, 1921*; steden ter dagvaart: *929*.
Asperen: *1052, 1501*; beleg: *1052*.
Assche, Andries van, notaris en procureur: *1889*.
– Lievin, bode: *1867*.
Assemansbroek (Assemansbrouck), Pieter Volkertsz. van, notaris en klerk van den bloede van Bewesterschelde 1459-1481, als medezegelaar en ondertekenaar (Volkart): *904*; als leenman van de grafelijkheid van Zeeland: *1011*.
Assendelft, mr. Bartout van – Gerritsz. (ca. 1438-† vóór 1502), advocaat-fiscaal van het Hof van Holland 1477-1479, landsadvocaat 1480-1489, tresorier van de bewapening tegen Utrecht 1482, procureur-generaal van het Hof van Holland 1489-1490, raadsheer extra-ordinaris van het Hof van Holland 1489-1497, 1494-1497: *1101, 1147, 1148*.
– Gerrit, heer van – en op de Assumburg († 1486), heer van Heinenoord en Besoijen, raadsheer van het Hof van Holland 1453-1486, ter dagvaart: *819*.
– Gerrit heer van (1487-† 1558), ridder (1513), heer van Heemskerk, heer van Kralingen,

Honingen, Ouderschie (Overschie), den Hoogenban, Schiebroek en Heinenoord, raadsheer 1515-1528 en president 1528-1558 van het Hof van Holland: *1721, 1736, 1757, 1772*.
Assenede, zie Andries Andries.
Asturië (Asturge), markgraaf van, zie Filips II.
Ath, plaats van bijeenkomst: *104, 106, 116*.
Atrecht, zie Arras.
Audeneerde, zie Oudenaarde.
Audiëncier, zie Damhoudere, Joos de.
Augustijn, mr. (Cammade), pensionaris van Middelburg (1505-1506): *1368, 1372, 1374* (Cammade), *1377*.
Auxerre (Auseroysen), wijnen: *1784*.
Auxstruys (Auxtrues), zie Truyes, Aux.
Axen, Jan, lid van de stadsregering van Tholen (1472): *895*.

B

Baarland, voormalig eiland tussen Borsele en Zuid-Beveland: *1125*; ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Baarsdorp, ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Baarsdorp, Boudewijn (Boudijn) van (1409- † vóór 1429), ridder 1409, baljuw van Goes 1413-1417- , ter dagvaart: *351, 387*.
– David van – Jansz. (1437-1477), poorter van Goes 1448, baljuw van Goes 1448-1468, ter dagvaart: *966*.
– Gillis van – Pietersz., zoon van heer Pieter van Baarsdorp, leenman van Bewesterschelde (1328), ter dagvaart: *10*.
– Gillis van, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Jan van – Gillisz. († vóór 1442), lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Jan van – van der Waarde, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
Baarshoek (Walcheren): *939*.
Back, Cornelis, lid van de stadsregering van Middelburg (1446): *637*.
– Govert, uitgever: *1300*.
Backer, Cornelis Willemsz., als afgevaardigde namens Reimerswaal en Goes: *955*.
– Gerrit, grafelijke bode: *321, 323*.
– Gerrit (Geert) Jansz.: *1894*.
– J., ter dagvaart: *1905*; als ondertekenaar namens Anna van Oostende: *1905*.
– Jacob de, bode: *830*.
Backere, mr. Cornelis de, lid van de stadsregering van Zierikzee (1568-1569): *1866, 1871, 1874, 1889, 1890.*
Baden, Christoffel I markgraaf van (1453-1527), Vliesridder 1491, kamerheer van Rooms-koning Maximiliaan, lid van de ambulante hofraad van aartshertog Filips van Oostenrijk, gijzeling: *1165*.
– Georg I markgraaf van (1433- 1484), bisschop van Metz (1459-1484), ter dagvaart: *977*.
Badt, zie Bath.
Baecx, Jan, uit Mechelen, erfgenamen van: *1852*.
Baenst, Guy de († ca. 1502), rentmeester van Bewesterschelde 1469-1477, rentmeester van Beoosterschelde 1474-1477 (dus rentmeester van Zeeland 1474-1477): *864, 871, 877, 897, 900, 904, 907, 910, 913, 915, 942, 956, 978, 1110*; ter dagvaart: *914, 917, 919-921, 923, 924, 931, 936, 944, 946, 947, 960, 962, 965, 974, 978, 1081, 1119.*
– Joost (Joes) – Guysz. de († 1502), heer van Gapinge, ridder, ter dagvaart: *1239, 1255, 1279*.
– Joseph de: *1905*.
Baerzeele, zie Borsele en Beersel.

Bakendorp, aan de Westerschelde ten zuiden van Hoedekenskerke: *1125*; ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Baldwinus, zie Boudin.
Baltissen, Cornelis, lid van de stadsregering van Tholen (1555): *1794*.
Barbarije: *1881*.
Barbier, Filibert, deurwaarder: *1363*.
Bardaille, mr. Guillaume (1502-1533), klerk van de rentmeester van Beoosterschelde (1502-1504), klerk van de groot-tesorier van Zeeland, gemachtigde ter auditie van de rekeningen (1512-1520), pensionaris van Prelaat en Edelen 1520-1533, als hofmeester van de admiraal ter dagvaart: *1450*; als klerk: *1345, 1407, 1425, 1485, 1488, 1494, 1500*; idem, ter dagvaart: *1348, 1354*; als leenman van de grafelijkheid ter dagvaart: *1466*; als ondertekenaar: *1541*; als pensionaris: *1522, 1524, 1527, 1533, 1538, 1541, 1551, 1552, 1568, 1574, 1593, 1604, 1606, 1607, 1629, 1631, 1634*; idem ter dagvaart: *1523, 1525, 1527, 1530, 1532, 1535, 1541, 1543, 1552, 1565, 1568, 1572, 1574, 1587, 1589, 1593-1595, 1597, 1599, 1602, 1609, 1611, 1623, 1633, 1634*; als stadhouder van de schout van de Hoge Vierschaar ter dagvaart: *1570*.
Barlaymont, zie Berlaymont.
Baroen (ook Jansz.), Cornelis († 1462), klerk 1425-1428 en secretaris 1428-1462 van hertog Filips en de Raad van Holland: *680, 682*; ter dagvaart: *686*.
Barradot, mr. Thibault (1480-1493), secretaris van aartshertog en Rooms-koning Maximiliaan I, gecommitteerde op het stuk van Financiën (1488-1493): *1044n, 1163, 1164, 1180, 1182, 1190, 1199, 1221, 1267*.
Barry, mr. Jacob van († 1500), secretaris van het Hof van Holland 1485-1500, klerk van Haarlem 1493-1500: *1176, 1252*.
Bartholomei, gedeputeerde van Dordrecht: *1721, 1757*.
Bartholomeus:
– Allardsz., zoon van Allard heer Everdeisz.: *80*.
– Andriesz., lid van de stadsregering van Middelburg (1421): *389, 390*.
– Jansz., 'exploitier': *1058*.
Bartie, secretaris, zie Berty, mr. Baptist.
Barvoet, Jan, lid van de stadsregering van Brugge: *462*.
– (Baervoet), Pieter, lid van de stadsregering van Brugge: *392*.
Bassevelde, Steven Joostz. van: *1668*.
Bath (Badt): *1704, 1732*; proces: *1453*.
Batsseleer, bode: *117*.
Baudeloo (Boudeloo), abdij te Gent: *1149*.
Baveston, Anthonis (1505-1513), klerk van de heer van Kruiningen (1501), stadhouder van de rentmeester van Bewesterschelde Andries Andriesz.: *1358, 1360, 1412n, 1424, 1430, 1446, 1454*; ter dagvaart: *1370*.
Bavière, zie Beieren.
Beauvoir, Jasper de (ca. 1461- † 1537/1538), klerk van de griffier van het Hof van Holland, substituut-griffier 1504, griffier bij provisie 1509-1510, 1514, secretaris onbezoldigd 1510-1536 bij het Hof van Holland: *1378, 1392*.
Beersel (Beerzele, Bersselle), heer van, zie Wittem, Hendrik van.
Beerthem, Pieter van, bode van Frank van Borsele: *861*.
Beerzele, zie Beersel.
Begge, Dirk (Thierry) le († 1527), ridder, gecommitteerde op het stuk van Financiën (1487-1492): *1160*; ter dagvaart: *1237*.
Beieren (Bavière): *145, 1179*
Beingout, zie Reingout.
Bekercke, dienaar van Veere: *1102, 1103*.
– Hendrik Cornelisz., deurwaarder, pachter van de gewestelijke imposten (1568-1569): *1866, 1889*.

– mr. Jan van, pensionaris van Middelburg (1557-1558), ter dagvaart: *1811, 1819*.
Bekestein, Wouter van, lid van de stadsregering van Haarlem: *1548*.
Belle, Pieter van der, grafelijke bode 1387-1400: *213, 273*.
– mr. Tristan, procureur voor de Grote Raad (1461), secretaris en pensionaris van Middelburg (1469-1477), klerk en pensionaris van Ieper 1477-1495: *894, 963, 973, 978*.
Bemmel, Lubbert van, hopman van de graaf van Megen (1569): *1876n, 1882*.
Benninck, mr. Jan († 1535), raadsheer van het Hof van Holland zonder wedde 1510-1518, met pensioen 1518-1535: *1518*; ter dagvaart: *1564*.
Beoost-Duiveland, (nieuwe) polder in Beoosterschelde: *1435*.
Beoostenzwene, Pieter van, zie Renesse, Pieter van.
Beoosterschelde: *142, 525, 680, 682, 770, 778, 804, 809, 871, 955, 969, 978, 991, 992, 1142, 1407, 1604, 1661, 1662, 1687, 1743, 1759, 1764, 1779, 1873, 1881, 1894, 1900, 1902, 1905*; ter dagvaart: *30, 94, 111, 402, 560, 562, 564, 595, 601, 907, 1910*; advocaat: *1435*; ambachtsheren: *109, 1874*; idem ter dagvaart: *42, 109, 457, 551, 555, 559, 637, 644, 750, 753, 1039, 1049, 1054, 1064, 1065, 1081, 1086, 1122, 1152, 1286, 1352, 1420, 1455, 1497, 1498, 1500, 1501*; auditie van de rekeningen: *1848*; bode: *1076, 1819, 1821, 1822, 1825, 1827, 1840, 1847*; dijkage: *1625*; fortificatie: *1122*; impost: *1858*; kapitale zetting: *1733*; kwartier: *1775, 1902*; notaris: *1435*; onderzaten/ingezetenen: *1874*; idem ter dagvaart: *1086*; ontvanger: *1886*; platteland: *1740*; idem ter dagvaart: *1054, 1068, 1086*; prelaten ter dagvaart: *1046, 1152, 1213, 1279, 1311, 1352, 1417, 1480, 1481, 1494, 1497, 1498, 1500, 1501*; rekeningen: *1727*; schepenen: *109*; schout: *1435*; schouten: *109, 1874*; idem ter dagvaart: *50*, *51*; tresorier: *1480*; twee inundaties: *1634*.
– rentmeester: *1391*; ter dagvaart: *163, 192*; zie Frederik (1318-1319); Boudewijn Jansz. (1339-1350); Palmier, Jan (1351-1359); Huge Willemsz. (1359-1361); Borsele, Frank van (1381-1384); Borsele, Klaas van – Albrechtsz. (1386-1390); Borsele, Klaas van – Raasz. (1397-1401); Borsele, Pieter bastaard van (1401-1403); Borsele, Dirk van (1403-1404); Haamstede, Arend van – van Moermond (1409-1410); Abeele, Floris van den (1410-1419); Borsele, Floris van (1421-1434); Rijm, Jan (1434-1436); Borsele, Hendrik van (1436-1441); Speernagel, Laurens (1441-1445); Vriese, Klaas de (1445-1451); Bolle, Willem (1451-1474); Baenst, Guy de (1474-1477); Pieter Hugenz. (1477-1485); Borsele, Raas van (1484-1486); Wijngaarden, Pieter uit den (1486-1493); Kruiningen, Jan v van (1494-1500); Klaas Arendsz. (1501-1503); Pels, Jan (1504-1508); Molen, Pieter van der (1509-1515, 1517-1521); Filips bastaard van Bourgondië (1516); Werve, Hendrik van den (1522-1535); Serooskerke, Jeronimus van (1536-1564); Wijngaarden, Bruyninck van (1565-1571).
– ridderschap, baanrotsen ('baenroedzen', 'banren', 'baenridsen', 'baenraetsen'), ter dagvaart: *1046*, *1081*, *1087*, *1149*, *1152*, *1279*, *1286*, *1311*, *1352*, *1417*, *1498*, *1500*, *1501*; edelen ter dagvaart: *66, 408, 539, 609, 895, 897, 1039, 1049, 1054, 1064, 1065, 1068, 1081, 1086, 1095, 1114-1116, 1119, 1120, 1122, 1129, 1149, 1152, 1166, 1168, 1169, 1194, 1213, 1219, 1234, 1243, 1269, 1279, 1286, 1311, 1329, 1352, 1417, 1455, 1480, 1481, 1494, 1497, 1498, 1500, 1501, 1630, (1654), 1678, 1778, 1780, 1801, 1867, 1896, 1907, 1908, 1925*; gemene mannen ter dagvaart: *11*; leenmannen: *1435, 1874*; idem ter dagvaart: *2, 11, 19, 20?, 22, 24, 27, 35, 43-46, 50, 51, 64, 66, 68, 87, 90, 338, 395, 459, 485, 525, 582, 624, 711, 770, 778, 1054, 1064, 1081, 1115, 1149, 1152, 1243, 1244, 1269, 1279, 1286, 1352;* mansmannen ter dagvaart: *1054, 1329, 1352*; ridders ter dagvaart: *1039, 1064, 1065, 1068, 1149, 1279, 1286, 1311, 1329, 1352, 1417, 1497, 1498, 1500, 1501*; vazallen ter dagvaart: *1054, 1081, 1117, 1149, 1213, 1243*.
– Staten, ter dagvaart: *931, 936, 1123, 1138, 1141, 1149, 1164, 1167, 1168, 1169, 1178, 1189, 1191, 1194, 1207, 1210, 1211, 1219, 1233, 1234, 1236, 1241, 1252-1255, 1259, 1261, 1262, 1265, 1339, 1344, 1355, 1357, 1358, 1363, 1379, 1383-1385, 1387, 1389, 1393, 1394, 1396, 1399, 1401, 1402, 1413, 1439, 1465, 1475, 1476, 1479-1482, 1485, 1487-1489, 1492, 1494, 1496-1498, 1500-1503, 1508, 1509, 1511-1513, 1519-1522, 1528, 1529, 1531, 1535-1539, 1544-1547, 1549-1551, 1553, 1555, 1558, 1561, 1563, 1565, 1566, 1568, 1570, 1571, 1577,

1580, (1584), (1585), 1613, (1639), 1641, (1642), (1646), 1650, 1651, 1653, (1654), 1662, (1666), 1667, 1668, 1675, 1682, (1689), 1690, 1692, 1694, 1695, 1706, 1707, 1712, 1716, 1724, 1748, 1750, 1758, 1815, 1840, 1847, 1876, 1907; drie, ter dagvaart: *1143, 1144, 1148, 1152, 1158, 1166, 1185, 1253, 1328, 1336, 1345, 1346, 1348-1350, 1355, 1372, 1375, 1404, 1406, 1408, 1410, 1415, 1417, 1421, 1424, 1425, 1428, 1430, 1431, 1434-1436, 1441, 1443, 1444, 1446, 1447, 1449, 1451, 1454-1458, 1471, 1472, 1475, 1476, 1479, 1482, 1485, 1487-1489, 1492, 1494, 1496, 1502, 1503, 1505, 1508, 1509, 1511-1513, 1675*.

– steden: *1138*; idem ter dagvaart: *942, 770, 1095, 1120, 1122, 1129, 1210, 1455, 1510, 1523, 1524, 1680, 1690, 1697, 1699, 1701, 1712, 1719, 1807*; goede, ter dagvaart: *1039, 1046, 1049, 1054, 1064, 1065, 1068, 1081, 1086, 1114-1117, 1119, 1279, 1311, 1417, 1480, 1481, 1494, 1497, 1498, 1500, 1501, 1815*; kleine, ter dagvaart: *1237*.

Berend (Beernt) Jacobsz., bode: *1272*.

Berge, van de, heer van de Financiën, zie Vandenberge, Martin.

Berge, Willem van den (1409-1419), knaap, heer van Orbais, in dienst van hertog Jan IV van Brabant, raad en ontvanger-generaal van alle financiën van Jan IV en Jacoba van Beieren 1418-1419: *250*.

Bergen (Henegouwen), zie Mons.

Bergen (Noord-Holland): *861n*.

Bergen op Zoom: *191, 385, 391, 571, 680, 681, 1065, 1092, 1112, 1116, 1117, 1119, 1157, 1169, 1170, 1174, 1175, 1185, 1190, 1213, 1221, 1262, 1308, 1311, 1429, 1430, 1475, 1527, 1575, 1587, 1607, 1634, 1668, 1883, 1910, 1914*; ter dagvaart: *1589, 1866*; lombarden: *203*; markiezaat: *1878*; plaats van bijeenkomst: *38, 93, 211, 213, 217, 367, 413, 621, 973, 1045, 1117, 1136, 1145, 1155, 1158, 1183, 1187, 1210, 1213, 1267, 1280, 1308, 1311, 1331, 1366, 1343, 1416, 1428, 1446, 1466, 1507, 1534, 1570, 1572, 1667, 1668*; recht van stapel: *1730*.

– heer, bestand met: *163*; zie Glymes.

– markies, zie Glymes, Antoon van – Bergen; Glymes, Jan IV van – Bergen.

– markiezin, douarière, zie Lannoy, Maria van.

Bergen, Cornelis Jansz. van, lid van de stadsregering van Tholen (1549): *1753*.

– Dismas van, raad van Karel V: *1473*.

Berlaymont, Charles, graaf van (1510-1578), Vliesridder 1556, president van de Raad van Financiën 1549-1578, lid van de Raad van State 1554-1578: *1914*; ter dagvaart: *1790, 1798*; als ondertekenaar: *1863, 1868, 1876, 1884, 1896, 1914*.

Bernisse (Bornisse), stroom tussen Voorne en Putten: *803*.

Bersalia, de, zie Borsele.

Bersel, zie Borsele.

Bersselle, heer van, zie Beersel.

Berthij, secretaris, zie Berty, mr. Baptist.

Berthoz, Ypolite, meester in de Rekenkamer te Lille (1488-1489): *1209*; ter dagvaart: *1182*.

Bertoen, Pieter, bode: *117*.

Bertout, Ysebrant, klerk van graaf Willem V (1353): *75-77*.

Berty (Bartie, Berthij), mr. Baptist († 1579), secretaris van de Geheime Raad 1555-1556, adjunct-secretaris 1556-1574 en secretaris 1574-1578 van de Raad van State: *1876, 1921*.

Besançon, bisschop, zie Busleyden, François de; deken, zie Carondelet.

Béthune (Bethuyne), stad in Picardië: *1787*.

Bethuyne, zie Béthune.

Beuckelaar, Thomas Simonsz. († 1516), heer van Alblasserdam (1483) en Ottoland 1494, ontvanger van de omslag van de Utrechtse oorlog 1484-1486, rentmeester van de exploten bij het Hof van Holland 1486-1489, rentmeester-generaal 1490-1498, rentmeester van Amstelland (1492-1498), proces tegen: *1404*.

Beveren (Vlaanderen): *1149*; plaats van bijeenkomst: *1530*.

Beveren, heer van, zie Bourgondië, Filips van (tot 1498); Bourgondië, Adolf van (rond

1509), Bourgondië, Maximiliaan van (1545).
Beverwijk: *850*.
Bewesterschelde: *525, 680, 682, 809, 871, 942, 955, 978, 1142, 1148, 1341, 1369, 1418, 1687, 1698, 1779, 1784, 1881, 1894, 1900, 1902, 1905*; ambachtsheren: *1369, 1874*; idem ter dagvaart: *455, 458, 488, 552, 567, 589, 595, 601, 665, 920, 921, 1047, 1052, 1135, 1136, 1138, 1178, 1187, 1198, 1204, 1215, 1217, 1227, 1243, 1352*; auditie van de rekeningen: *1848*; bode: *871, 878, 943, 1661*; ter dagvaart: *88, 103, 109, 273, 338, 459, 555, 559, 582, 612, 624, 637, 644, 750, 753, 1233, 1236, 1253, 1255, 1259, 1262, 1265, 1344, 1345, 1348-1350, 1355, 1358, 1363, 1372, 1375, 1379, 1383, 1385, 1387, 1389, 1393, 1396, 1399, 1401, 1402, 1404, 1413, 1415, 1424, 1425, 1428, 1430, 1431, 1436, 1439, 1441, 1443, 1446, 1451, 1455-1458, 1465, 1471, 1472*; impost over: *1858*; inkomsten: *1877*; kapitale omslag: *1733*; kapiteins ter dagvaart: *1089*; kwartier: *1912*; ontvanger: *1857, 1885, 1886*; onderzaten/ingezetenen: *1382, 1874*; idem ter dagvaart: *1071, 1088, 1089*; idem, gemene: *1369*; 'pannegeld': *1739*; platteland ter dagvaart: *1055, 1070, 1071, 1089*; rekeningen: *1727*; schouten ter dagvaart: *92*; twee inundaties: *1634*.
– prelaten: *936*; idem ter dagvaart: *919-921, 924, 1044, 1047, 1052, 1057, 1059, 1064, 1065, 1094, 1103, 1105, 1115-1117, 1135, 1136, 1138, 1148, 1149, 1156, 1158, 1178, 1187, 1192, 1198, 1200, 1204, 1207, 1209, 1212, 1213, 1215, 1217, 1218, 1220-1222, 1224, 1225, 1227, 1233, 1268, 1273, 1279, 1293, 1295, 1311, 1330, 1350, 1352, 1354, 1454*; geestelijke personen ter dagvaart: *920*.
– rentmeester, bode: *1177*; ter dagvaart: *152*, *163*; geschenk: *1425n*, *1888*; rentmeesterschap: *978*, *1638*; stadhouder van het rentmeesterschap: *735*; zie ook Frederik (1318-1319); Jan Hendriksz. (1330-1333); Natureel, Frank (1336-1337); Boudewijn Jansz. (1340-1350); Hendrik Poppenz. (1342-1344); Bisanten, Jan Simonsz. van (1345-1349); Jan de scrivere (1351-1355); Reimerswaal, Willem (Hollander) van (1355-1356); Poppen Pieter Gerritsz.z. (1357-1361); Borsele, Raas van (1374-1381, 1384-1386); Borsele, Frank van (1381-1384); Borsele, Klaas van – Albrechtsz. (1386-1392, 1395-1397); Borsele, Klaas van – Raasz. (1392-1393 en 1395-1397); Heenvliet, Hugo heer van (1393-1395 en 1397-1403); Borsele, Dirk van (1403-1406); Abeele, Floris van den (1406-1408); Borsele, Filips van (1408-1431); Borsele, Floris van (1431-1434); Rijm, Jan (1434-1436); Borsele, Hendrik van (1436-1440); Quevin, Jan (1441-1446); Wissenkerke, Jan Hendriksz. van (1446-1448); Annocque, Pieter (1448-1451); Wissenkerke, Hendrik Jansz. (de Oude) van (1451-1469); Baenst, Guy de (1469-1477); Wissenkerke, Anthonis Jansz. van (1477-1484); Wissenkerke, Hendrik Jansz. (de jonge) van (1484-1492); Kruiningen, Jan v van (1492-1500); Andries Andriesz. (1503-1515); Herdinck, Adolf (1517-1535); Heetvelde, Adriaan van den (1536-1539); Sandelin, Jeronimus (1540-1563); Serooskerke, Filibert van (1564-1578).
– ridderschap, baanrotsen ('banradsen', 'baenren', 'baenridtsen', 'baenrotzen'), ter dagvaart: *919, 921, 1047, 1052, 1064, 1065, 1070, 1088, 1089, 1115-1117, 1135, 1136, 1138, 1149, 1152, 1156, 1158, 1178, 1188, 1192, 1198, 1200, 1204, 1207, 1209, 1212, 1215, 1217, 1220, 1221, 1224, 1225, 1227, 1262, 1268, 1273, 1279, 1293, 1295, 1311, 1325, 1330, 1350, 1352, 1354, 1454*; edelen: *936*; idem ter dagvaart: *609, 895, 897, 899, 919, 920, 924, 1039, 1044, 1052, 1055, 1057, 1059, 1064, 1065, 1070, 1071, 1088, 1089, 1094, 1103, 1105, 1114-1117, 1135, 1136, 1138, 1144, 1148, 1149, 1152, 1156, 1158, 1163, 1178, 1187, 1192, 1200, 1204, 1207, 1209, 1213, 1215, 1218, 1220-1222, 1224, 1225, 1227, 1233, 1243, 1262, 1268, 1273, 1279, 1293, 1295, 1311, 1325, 1329, 1350, 1352, 1354, 1454, 1905, 1911, 1912*; idem, grote: *1454, 1455*; edelen 'eensdeels het tweede leth van den Staten': *1874*; gemene mannen ter dagvaart: *10, 91*; leenmannen: *1874*; idem ter dagvaart: *2, 10, 13, 14, 21, 23, 30, 33, 87, 91, 92, 94, 111, 394, 482, 484, 489, 621, 625, 713, 921, 924, 1047, 1055, 1057, 1070, 1071, 1088, 1135, 1136, 1138, 1178, 1187, 1192, 1198, 1200, 1204, 1207, 1209, 1212, 1220, 1224, 1243, 1279, 1329, 1330, 1352, 1501*; mansmannen ter dagvaart: *1055, 1070, 1071, 1329, 1330, 1352, 1501*; ridders ter dagvaart: *919, 921, 924, 1047, 1052, 1057, 1064, 1065, 1115, 1117, 1135, 1136, 1149, 1152, 1156, 1158, 1163, 1178, 1187, 1192, 1198, 1200, 1207, 1209, 1212,*

1215, 1217, 1220, 1221, 1224, 1225, 1227, 1262, 1268, 1273, 1279, 1293, 1295, 1311, 1325, 1329, 1330, 1350, 1352, 1354, 1454; vazallen: *871, 877*; idem ter dagvaart: *1055, 1070, 1135, 1136, 1138, 1213, 1501*.
– Staten, ter dagvaart: *1093, 1094, 1164, 1190, 1192, 1194, 1198, 1200, 1204, 1207, 1211-1213, 1215, 1217, 1218, 1220, 1222, 1224, 1225, 1227, 1345, 1352, 1354, 1355, 1358, 1363, 1365, 1376, 1383-1385, 1387, 1389, 1393, 1396, 1398-1401, 1404, 1405, 1409, 1417, 1424, 1439, 1441, 1443, 1448, 1451, 1456-1458, 1461, 1462, 1465, 1467, 1468, 1470-1472, 1475, 1477, 1479-1484, 1486-1492, 1494, 1496-1498, 1500-1502, 1506, 1508, 1509, 1511-1513, 1519, 1528, 1544, 1545, 1547, 1553, 1561, 1563, 1571, 1584, 1585, 1595, 1626, 1633, 1638, 1639, 1641, 1642, 1646, 1650, 1652, 1655, 1709, 1712, 1713, 1767, 1793, 1794, 1805, 1807, 1815*; drie, ter dagvaart: *1148, 1158, 1163, 1192, 1200, 1207, 1212, 1342, 1454, 1479*.
– steden: *942, 1775, 1826*; ter dagvaart: *458, 591, 637, 1036, 1039, 1044, 1055, 1070, 1088, 1094, 1103, 1149, 1152, 1156, 1232, 1354, 1504, 1892, 1904, 1910*; goede: *936*; idem ter dagvaart: *919-921, 924, 1047, 1052, 1057, 1059, 1064, 1065, 1071, 1089, 1105, 1114-1117, 1129, 1135, 1136, 1138, 1144, 1148, 1163, 1178, 1187, 1192, 1198, 1200, 1204, 1207, 1209, 1212, 1215, 1217, 1220, 1221, 1225, 1227, 1243, 1268, 1273, 1279, 1293, 1295, 1311, 1325, 1350, 1454*.
Beylinc, Joris, schout van Gouda: *436*.
Biervliet, ter dagvaart: *1153, 1154*; plaats van bijeenkomst: *89, 90, 96, 291*; tol: *1841*.
Biese, Jan Lieven ridder de († 1578), raad en advocaat-fiscaal van de Raad van Vlaanderen, advocaat-fiscaal van de Grote Raad 1556-1578: *1888*.
Biezelinge (Bieselingen), abdis ter dagvaart: *966, 999*.
Biggekerke: *390*.
Biggekerke, Bartholomeus van, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Pieter Adriaansz. van († na 1550), leenman van de grafelijkheid, ter dagvaart: *1602*.
Bije, Jacob Dirksz. de, lid van de stadsregering van Goes (1543): *1708*.
Bijns, zie Binche.
Bilatzso Caerelrqs (?), als ondertekenaar: *1843*.
Binche: *1732-1734*; plaats van bijeenkomst: *1736*.
Bingincourt, heer van, zie Lalaing, Willem van.
Binkhorst, Gerrit van der, bode: *1052*.
Bisanten, Jan Simonsz. van, afkomstig uit Dordrecht, rentmeester van Zuidholland 1342-1345, rentmeester van Bewesterschelde 1345-1349: *52, 57*.
Biscop, Jan Pietersz., zie Bisschop.
Biskaje, Golf van: *664*.
Biskaje (Piscayen), markgraaf van, ter dagvaart: *1756*.
Bisschop (Biscop), Jan Pietersz., secretaris, lid van de stadsregering van Middelburg (1536-1544): *1644, 1646, 1655, 1661, 1677, 1708, 1714*.
– Pieter Jacobsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1488): *1180*.
Blacx, zie Blanck.
Bladelin (Bladelijn), Omer, grafelijke bode 1473-1475: *910, 943, 947*.
– Pieter (Pierre), ook wel Leestmaker genoemd (ca. 1408-1472), ridder, heer van Middelburg (Vlaanderen), rentmeester-generaal (gouverneur van de Financiën) van hertog Filips 1441-1445, hofmeester van de hertogen Filips en Karel, raadsheer van hertog Filips 1440- , tresorier van de Orde van het Gulden Vlies 1440- : *577, 665*; ter dagvaart: *584, 666, 882*; uitkering aan: *621*.
Blanck (Blacx), Johan Adriaansz. (Ariaansz.), ter dagvaart: *1905, 1916*; als ondertekenaar namens heer Reinoud van Brederode: *1905*.
Blankaard (Blankaart), mr. Adolf (1526-1539), griffier en notaris van de Hoge Vierschaar van Zeeland: *1574, 1593n, 1602, 1634*; ter dagvaart: *1570, 1602, 1687*; als gemachtigde van de weduwe van de heer van Brigdamme ter dagvaart: *1666*.
– J. de (1520-1536): *1521, 1522, 1524, 1527, 1533, 1544, 1568, 1570, 1593, 1644*.
Blankershoek: *1731*.

Blankert, Baselis, lid van de stadsregering van Middelburg (1365-1377): *149, 152, 153, 158, 159, 172, 184*.
Blarijs, Pieter, bode: *363*.
Blaton, heer van, zie Bourgondië, Filips van, heer van Blaton.
Blioul (Bloont) Laurens (Lauwereys) du (1493-1542), heer van Sart, baljuw van Reimerswaal 1516-1533, audiëncier van de Geheime Raad 1531-1532, griffier van de Orde van het Gulden Vlies: *1527*; als ondertekenaar: *1533, 1541, 1543, 1544, 1552, 1568, 1593, 1597, 1603, 1606*.
Bloc, Hugo (Hue) (1350-1388), knaap 1353, ridder 1356, in dienst van graaf Willem v 1351-1353, bottelier 1352, baljuw van Middelburg 1356, 1372-1384, schepen aldaar 1385, in dienst van ruwaard Albrecht 1358, raad van Albrecht 1386-1388: *60*; ter dagvaart: *92, 211*; als zegelaar: *88*.
Block, Pieter – van Yrsekendamme, 'mansman' van Zeeland, voorzitter van de Hoge Vierschaar samen met hertog Filips 1502, ter dagvaart: *1338*.
– Pieter, leenman van de grafelijkheid (1528): *1593*.
Bloem, mr. Cornelis, lid van de stadsregering van Zierikzee (1488): *1165*.
Blois, graven van: *809*; zie ook Châtillon.
– Jan van, zie Châtillon.
Blois van Treslong, Adriaan van – Guysz. († vóór 1475), broer van Lodewijk, ter dagvaart: *867*.
– Jan bastaard van (ca. 1360-1435), (zoon van Guy bastaard van Blois), ridder 1398, heer van Trélong en Cabauw, van Benthuizen 1396-1399, baljuw van Schoonhoven 1386-1388, van Gouda en Schoonhoven 1398-1400, raad van de graven Albrecht en Willem vi en van gravin Jacoba 1401-1417 en 1431-1433, meester-ridder van Willem vi 1411, ter dagvaart: *387*.
– Jan van – Guysz. († vóór 1468), broer van Lodewijk en Adriaan, baljuw en rentmeester van Reimerswaal 1438-1442, van Tholen en Schakerloo 1443-1465, ter dagvaart: *631*.
– heer Joost van – Lodewijksz. († 1522), ridder, burggraaf van Zeeland 1492- , lid van de Hoge Vierschaar van Zeeland 1501, raadsheer van het Hof van Holland zonder wedde 1508, 1509, 1511, 1514, als lid van de stadsregering van Tholen: *1267*.
– Lodewijk van – Jansz. († 1470), ridder, heer van Cabauw, baljuw van Rijnland en Noordwijk, raadsheer in het Hof van Holland 1441-1444 en 1452-1463, baljuw en rentmeester van Gouda en Schoonhoven 1448-1465: *768*.
– Lodewijk van – Guysz. († 1479), broer van Adriaan, baljuw van Tholen en Schakerloo 1434- , ter dagvaart: *631, 867*.
– Raas van – van Treslong Anthonisz. (1471-† ca. 1536), poorter van Goes 1490, baljuw van Tholen 1477-1534, burggraaf van Zeeland 1491: *1280*.
Blom, Jan, bode: *587*.
Bloys, zie Blois.
Blun, mr. Nicolaas de la, deurwaarder van keizer Karel v: *1704*.
Blutsen, bode: *94*.
Bocham (Bochan), heer (graaf) van, zie Borsele, Wolfert vi van.
Bock, Jan de, tollenaar van Yersekeroord (1453), ter dagvaart: *688*.
– Pieter de, lid van de stadsregering van Middelburg (1484): *1112*.
Boddaert, P., secretaris: *803*.
Boede (Boeda), mr. Pieter van de, lid van de stadsregering van Middelburg (1455-1461): *726, 731, 764, 766, 790*.
Boekhorst (Boichorst), Adriaan van de – Frankenz. (1430-1500), heer van Hazebroek 1478, lid van de stadsregering van Leiden: *1154, 1173, 1176*.
Boerse, Jan, zie Borse, Jan.
Bogaart, Joost, bode: *1213*.
– (Bogaert), mr. Pieter, ter dagvaart: *1036*.
Boidijn, Jan, klerk van rentmeester Van Serooskerke (1547-1557): *1734, 1764*; ter dagvaart:

1740, 1741, 1743, 1752, 1781, 1786, 1792, 1808.
Boisot, Pieter de (1546-1564), tresorier van de Orde van het Gulden Vlies 1554, gecommitteerde 1546-1554 en tresorier-generaal 1554-1564 van de Raad van Financiën, ter dagvaart: *1645*.
Bokelaer, Tomas, zie Beuckelaar.
Bol, Pieter (ca. 1495-1550?), klerk van de rentmeester van de Bewesterschelde (1524-1531), auditeur 1531-1541: *1577, 1584, 1585, 1596, 1611, 1614*.
Bollard (Bollaird, Bollaert) Bollardsz., leenman van Beoosterschelde: *10*; ter dagvaart: *11*.
– Pietersz.: *682*; ter dagvaart: *577, 631*.
Bolle, Klaas, lid van de stadsregering van Brouwershaven (1477): *992, 995, 1005*.
– Willem (Guillaume), alias van Zaanden (1441-† tussen 1474 en 1478), heer op Zaanden en van 's-Gravenpolder, klerk en gouverneur van Willem van Lalaing 1442, secretaris van het Hof van Holland 1443 en 1445-1451, substituut procureur-generaal van Holland 1448, rentmeester van Beoosterschelde 1451-1474, rentmeester van Putten en Strijen voor Karel van Charolais 1459-1469, baljuw van Zierikzee en dijkgraaf van Schouwen 1466-1470, als rentmeester van Beoosterschelde: *680, 682, 693, 711, 724, 756, 804, 824, 838, 861, 864, 865, 871, 877, 897, 900, 904, 910n, 921, 923*; idem ter dagvaart: *681, 682, 685, 688, 690, 694, 694n, 695, 698, 700, 704, 755, 779, 783, 784, 798, 801-803, 809, 845, 858, 877, 924, 925, 931, 936, 942*; als secretaris van hertog Filips van Bourgondië ter dagvaart: *601*.
Bolorigat, Willeken, bode: *392*.
Bommelerwaard: *1761*.
Bommenede, ter dagvaart: *754, 1010, 1091*.
Boneem, Rombout van, klerk en secretaris van de stadhouder (Lalaing): *1073*.
Bont(e), Jacob Pieterse, lid van de stadsregering van Middelburg (1546-1555): *1730, 1739, 1794*.
Bont, mr. Jan (Jean) (1400-1454), licenciaat in de beide rechten, priester, raad van Brabant 1412-1420 en president 1420, kanselier van Brabant 1427-1429 en 1431-1445: *591*.
Boomgaarde (Bomgarde), Joos van den, bode van het Hof van Holland: *1218*.
Boot, mr. Klaas, secretaris van Haarlem: *1548*.
– Pieter, bode: *1069*.
Borch, mr. Jan van der, kanunnik van de Sint-Jan te Utrecht: *1865*.
Borcht, Nicolaas van der, abt van Middelburg, zie Castro, Nicolaas de.
Bordendamme, zie Borrendamme.
Bornisse, zie Bernisse.
Borre, Gilles van (1517-1545), klerk van het comptoir van Bewesterschelde (1519-1526), rentmeester van de heer van Beveren (1526), leenman van Bewesterschelde: *1496-1498, 1502, 1513, 1519, 1520, 1522, 1534, 1545, 1566, 1593n*; ter dagvaart: *1527, 1532*; als rentmeester en gemachtigde van de heer van Beveren ter dagvaart: *1574*; als leenman ter dagvaart: *1544, 1570, 1593, 1602, 1687, 1727*; als ondertekenaar: *1644*.
Borse (Boerse, Burse), Jan Willem Eeuwoutsz., schoonzoon van Klaas Arendsz., rentmeester van Beoosterschelde, erfgenamen van wijlen: *1514, 1527*; proces tegen: *1479, 1491, 1514, 1527*.
Borsele (Bersel, Bersalia, Baerzeele): *171, 320, 495, 850, 1121n, 1311, 1458, 1487*; ter dagvaart: *27, 29, 33, 90, 93, 114, 117, 122*; ambachtsheren ter dagvaart: *1343*; edelen ter dagvaart: *1120*; Land: *249*; onderdanen: *484*.
Borsele, Adolf van – Wolfertsz. (1527-1584), heer van Schellach en Spreeuwenstein, erfbaljuw van Brouwershaven, lid van de Ridderschap van Zeeland: *1883*; ter dagvaart: *1865-1867, 1871, 1875, 1876, 1879, 1889, 1900, 1900n*; als ondertekenaar: *1867*.
– Adriaan van – Jacobsz. (ca. 1417-† 1468), ridder 1461/62, 'jonker' van Borsele, heer van Brigdamme, Duiveland en Brouwershaven, voogd van Mons (1441-1453), kapitein van Biervliet, kapitein, kastelein en schout van Gouda 1444-1462, burggraaf van Zeeland

1444-1451, Vliesridder 1445, raad en kamerling van Karel van Charolais, ter dagvaart: *631, 639, 655, 677, 693, 746, 766, 769, 783, 812, 823*.
– Anna van (ca. 1471-1518), dochter van Wolfert VI van Borsele, vrouwe van Veere 1486, gehuwd (1485) met Filips van Bourgondië: *1110, 1377, 1417*; ter dagvaart: *1401, 1414, 1425*.
– Boudewijn (Boudin) van – Gillisz. (1394-1438), knaap 1416, heer in Souburg en Ritthem, in Borsele 1431, raad van Jan van Beieren 1420, kapitein van Duiveland 1420: *485*; ter dagvaart: *351, 387, 451*.
– Dirk van – Franksz. (1401-1408), ridder 1401, heer van Zuilen 1401 (Dirk van Zuilen), rentmeester van Bewesterschelde 1403-1406 en Beoosterschelde 1403-1404: *300*; ter dagvaart: *294, 297*.
– Filips van – Klaasz. (1396-1431), ridder 1398, heer van Borsele en Kortgene, baljuw van Zierikzee 1398-1399, 1401, dijkgraaf van Noord-Beveland 1399-1431, raad van graaf Willem VI, gravin Jacoba en Jan van Beieren 1408-1425, rentmeester van Bewesterschelde 1408-1431, tollenaar van Yersekeroord 1409, baljuw van Domburg en Westkapelle 1416-1426, kapitein van Zeeland en Noord-Beveland 1420, grafelijk tresorier 1423, tollenaar van Yersekeroord 1429-1430, gouverneur van Holland en Zeeland 1430-1431: *338, 356, 365, 372, 391, 431n, 454;* ter dagvaart: *291, 350, 351, 353, 363, 381, 387, 392, 401, 405, 407, 418, 432, 435-439*; klerk: *437*.
– Filips van – Hendriksz. (1539-1547), heer van Schellach en Laterdale, ter dagvaart: *1668*.
– Floris van – Wolfertsz. (zoon van Wolfert I) (1303-1355), ridder 1309, heer van Schoudee 1321, heer van Veere 1322, raad van de graven Willem III, Willem IV, Willem de Verbeider 1347-1349 en Willem V 1351-1355, ruwaard van Zeeland 1353, ter dagvaart: *5, 10, 12, 26, 49, 62, 63, 70*; als medezegelaar: *5, 12, 59*; proces: *12*a.
– Floris van – Klaasz. (1351-1368), ridder 1351, heer van Sint-Maartensdijk, raad van graaf Willem V 1351-1357, baljuw van Zeeland Beoosterschelde 1353, grafelijk zegelaar 1353, burggraaf van Heusden 1357, afgezet en in ongenade 1358, raad van ruwaard Albrecht 1361-1367, ter dagvaart: *76, 77, 79, 80, 93, 107, 108, 113, 137, 160*; aanstelling als grafelijk zegelaar: *75*; als medezegelaar: *76*.
– Floris van – Franksz. (1391-1422), ridder 1394, heer van Sint-Maartensdijk (1395), Scherpenisse (1406), Zuilen en Westbroek (1408), grafelijk raad 1394-1422, baljuw van Kennemerland 1395, van Poortvliet 1396-1422, ruwaard van Zeeland 1418, grafelijk tresorier 1419-1420, rentmeester van Zeeland Beoosterschelde 1420: *371*; ter dagvaart: *250, 267, 351, 357, 364, 370, 374, 378, 380, 381, 385, 387*.
– Floris van – Gillisz. (1394-1447), heer van Souburg, Brouwershaven (1429) en in Borsele (1431), baljuw van Middelburg 1417-1420, van Brouwershaven 1420, rentmeester van Beoosterschelde 1421-1434, rentmeester van Bewesterschelde 1431-1434, gouverneur van Holland en Zeeland 1430-1432, raad in het Hof van Holland 1430-1447: *431, 458, 485, 559, 595, 626*; als lid van de stadsregering van Middelburg: *363, 381*; ter dagvaart: *388, 390, 392, 401, 405, 407, 418, 436, 439, 450, 467, 475, 477, 478, 494, 495, 536, 563, 565, 574, 577, 581, 618, 631*; als rentmeester van Beoosterschelde ter dagvaart: *405*.
– Floris bastaard van – en van Oostervant (1459-1505), bastaardzoon van Frank II van Borsele, gewettigd 1487, ridder 1468, heer van Kortgene, houtvester van Holland namens zijn vader 1465, ter dagvaart: *1044, 1065, 1140, 1179, 1213*; als medezegelaar: *1179*.
– Frank I van – Klaasz. (1364-1385), ridder 1364, heer van Ettenhove en Akeren 1366, Sint-Maartensdijk 1368, Pendrecht 1371, raad van ruwaard Albrecht 1366-1385, baljuw van Kennemerland 1364/1365, van Zuidholland 1372, van Kennemerland 1378-1381, rentmeester van Bewesterschelde 1381-1384 en Beoosterschelde 1382-1384: *191*; ter dagvaart: *163, 192*.
– Frank II van – Florisz. (1411-1470), ridder 1420, volgt 1422 op in Sint-Maartensdijk en Scherpenisse, heer van Zuilen en Westbroek 1423, ruwaard van Zeeland 1425, ruwaard

(later heer) van Voorne en Brielle vanaf 1425, heer van Hoogstraten 1425, van Kortgene 1431, van Zuid-Beveland en in Borsele 1434, graaf van Oostervant 1434, rentmeester van de goederen in Beoosterschelde toegevallen aan de graaf bij de dood van graaf Guy van Blois 1419-1423, baljuw, rentmeester en dijkgraaf van Tholen 1420-1432, raad van Jan van Beieren en hertog Filips van Bourgondië 1421-1428, tresorier 1423, raad van Holland en Zeeland 1430-1434, 1436-1442, gouverneur 1430-1432, houtvester van Holland 1436: *431, 454, 475, 485, 513n, 559, 595, 626, 659, 677, 693, 694, 695n, 697, 714, 746n, 753, 804n, 871, 876n*; ter dagvaart: *373, 387, 389, 406, 409, 414, 432, 436, 467, 476, 480, 481, 486, 501, 528, 540, 545, 551, 553, 556, 563, 588, 593, 594, 596, 598, 606, 615n, 618, 631, 655, 677, 678, 680, 682, 686, 693, 698, 700, 704, 724, 746, 750, 761, 762, 766, 769, 772, 782, 783, 795, 798, 801, 803, 810-812, 816, 819, 827, 845n, 847, 848, 850, 855n, 856, 858n, 860n, 861n, 870, 876*; ziekte: *782*.

- Frank van – Florisz. (1505-† 1521), heer van Kortgene 1505, ter dagvaart: *1411, 1414, 1466, 1500*.
- Hadewich van – van Brigdamme († 1464), 'oude vrouwe' van Veere (1443), vrouw van Wolfert v van Borsele: *596*; ter dagvaart: *594, 598*.
- heer van (rond 1493), zie Culemborg, Jasper Gerritsz. van.
- Hendrik (Heinkijn) van – Florisz. (1351-1359), knaap 1351, ridder 1355, raad van graaf Willem v 1353-1355, ter dagvaart: *63, 80, 117, 118*.
- Hendrik I van – Wolfertsz. (zoon van Wolfert III) (1354-1404), ridder 1361, heer van Veere en Zandenburg 1379, raad van ruwaard en graaf Albrecht 1361-1395, grafelijk zegelaar 1362, ter dagvaart: *137, 250, 267, 274*; als medezegelaar: *171, 260*.
- Hendrik II van – Wolfertsz. (zoon van Wolfert v) (1412-1474), ridder, Vliesridder 1445, heer van Veere, Zandenburg, Vlissingen en Nisse 1412, Abbenbroek 1421, Vlissingen, Westkapelle en Domburg 1453, graaf van Grandpré 1467, kapitein van Walcheren 1420, burggraaf van Zeeland (1424-1438), baljuw van Middelburg 1427, raad van Holland en Zeeland 1428-1429, 1431, 1433-1442, houtvester 1429-1434, rentmeester van Bewesterschelde 1436-1440, rentmeester van Beoosterschelde 1436-1441, baljuw van Goes 1448: *484, 485, 488, 498, 509, 525, 532, 595, 851n, 861, 862, 904;* ter dagvaart: *320, 387, 388, 473, 475, 477, 488, 489, 512, 522, 528, 531, 536, 540, 545, 550, 554, 559, 561, 563, 565, 574, 577, 581, 585, 607, 614, 618, 620, 631, 664, 670, 673, 675, 677, 679, 693, 698, 704, 724, 725, 727, 746, 772, 783, 795, 812, 816, 839, 851, 862, 867, 871, 876, 879, 899, 901, 903, 915n*; begrafenis: *931n*; klerk: *520*; als rentmeester van Beoosterschelde ter dagvaart: *550, 554*; overlijden: *904n, 934n*.
- Hendrik van – Paulusz. († 1526), heer van Schellach en Laterdale, ridder, baljuw van Veere (1505) en Westkapelle, ter dagvaart: *1414, 1434*.
- Hendrik van – Hendriksz. († 1533), heer van Schellach en Laterdale, baljuw van Veere (1538-1529): *1593n*; ter dagvaart: *1602*.
- Hugeman van – Klaasz., zoon van heer Klaas van Borsele, ter dagvaart: *63*.
- Jacob van – Klaasz. (1413-1426), knaap 1416, heer van Brigdamme, Zoutelande en St.-Laurens, baljuw van Zierikzee 1420-1421, ter dagvaart: *351, 387*.
- Jacob van – Jacobsz. († vermoord 1448), heer van Zoutelande, burggraaf van Zeeland 1445, ter dagvaart: *631, 655*.
- Jacob uut, deken van Oostvoorne (1457-1467), raad van Frank van Borsele, diens rentmeester-generaal 1468-1469, ter dagvaart: *782, 861*.
- Jacob bastaard van – Adriaansz. (1437-1503), gewettigd 1483, ridder 1469, heer van Brigdamme en Cleverendamme, drost van Arkel 1477-1480, raadsheer van het Hof van Holland 1477-1479, kastelein van Gorinchem 1477-1480, kastelein van Gouda 1494-1503, ter dagvaart: *1044, 1087*.
- Jan van –, bastaardzoon van heer Frank I, baljuw van Middelburg 1392-1399, ter dagvaart: *252*.
- Jan van – Florisz., bastaardzoon van Floris van Souburg (1432-1467): *850*.
- jonker van, zie Borsele, Adriaan van.

– Klaas van – Wolfertsz. (zoon van Wolfert I) (1299-1351), ridder 1342, heer van Brigdamme, raad van Willem de Verbeider 1347-1349, van graaf Willem V 1351, zegelaar in Zeeland 1351-1352, ter dagvaart: *10, 62, 63*; als medezegelaar: *59*.
– Klaas (Nicolaas) van – Raasz. (1340-1401), ridder 1367, heer van Kortgene en Borsele, raad van Albrecht 1386-1400, baljuw van Zierikzee 1377, 1382, 1386-1391, burggraaf van Zeeland (1387), rentmeester van Bewesterschelde 1392-1393 en 1395-1397, van Beoosterschelde 1397-1401, baljuw en dijkgraaf van Medemblik 1395, ruwaard van Zeeland 1396: *274*; ter dagvaart: *207, 209, 211-213, 216-218, 231, 248, 252, 267*.
– Klaas van – Albrechtsz. (1386-1412), ridder 1386, heer van Brigdamme en in Duiveland, raad van de graven Albrecht en Willem VI 1387-1407, rentmeester van Zeeland 1386-1390, rentmeester van Bewesterschelde 1390-1392, 1395-1397: *206, 212, 224, 242*; ter dagvaart: *207, 211, 213, 217, 218, 222, 223, 227, 231*.
– Maximiliaan jonker van – Wolfertsz. († 1576), heer van Laterdale en Schellach: *1905*; ter dagvaart: *1922*.
– Pieter bastaard van (1395-1424), zoon van Klaas Raasz., rentmeester van Zeeland Beoosterschelde 1401-1403, tollenaar van Yersikeroord 1420-1424, ter dagvaart: *294, 387*.
– Pouwels bastaard van – en van Veere (1472-ca. 1504), zoon van Hendrik II, ridder 1474, heer van Schellach en Laterdale, baljuw van Veere 1482-1483, 1489 en 1495, ter dagvaart: *966, 1044*; als lid van de stadsregering van Westkapelle: *1127*.
– Raas van – Klaasz. (1359-1390), ridder 1359, heer van Ellewoutsdijk 1385, raad van Albrecht 1363 en 1376-1388, baljuw van Zuidholland 1371-1372, rentmeester van Bewesterschelde 1374-1381, van geheel Zeeland 1384-1386, ter dagvaart: *118, 192, 203, 207, 211*.
– Wolfert III (Wulfarde) van (1318-1351), zoon van Wolfert II, ridder 1337, heer van Veere en Zandenburg, raad van graaf Willem IV, van Willem de Verbeider 1346-1348, zegelaar 1344, ter dagvaart: *49, 52, 62, 63*; als medezegelaar: *36, 59*; weduwe, zie Both van der Eem, Hadewich.
– Wolfert de bastaard van – Wolfertsz. (?) (zoon van Wolfert II) († 1350): *63*; proces n.a.v. zijn dood: *63*.
– Wolfert van – Klaasz. (1344-1357), ridder 1356, zoon van heer Klaas van Borsele, ter dagvaart: *63*.
– Wolfert IV van – Wolfertsz. (1354-1379), ridder 1356, heer van Veere en Zandenburg, raad van ruwaard Albrecht 1367-1379, burggraaf van Zeeland 1372, ter dagvaart: *163, 187*.
– Wolfert VI van – Hendriksz. (1444-1486), ridder, graaf van Grandpré en van Buchan (Bocham, Bochan, Buckam), heer van Veere en Zandenburg 1474, stadhouder van Holland en Zeeland 1477-1479, admiraal-generaal van de zee van Holland, Zeeland, Artois en Boulonnais 1466-1479, kastelein van Teilingen 1477-1479, Vliesridder 1478: *867, 871, 955, 992, 1039, 1045, 1071n, 1100n, 1105, 1106, 1108*; ter dagvaart: *812, 876, 934, 944, 962, 966, 1027, 1044, 1065, 1087, 1092, 1110*; dochter: *1039*; onderdanen: *1061, 1062*; als stadhouder: *1005, 1015*.
– Wolfert van – Hendriksz. (1535-† vóór 1559), heer van Schellach en Laterdale, als leenman: *1644*; ter dagvaart: *1687, 1702*.
Boschuysen, Bruninck van, bewaarder van de charters van Holland: *1289*.
– Jacob van, lid van de stadsregering van Leiden: *1229*.
– (Busschuysen), Willem van, lid van de stadsregering van Leiden: *850*.
Bose, Hugo, abt van Middelburg 1385-1390, ter dagvaart: *209, 212, 218*.
Bossaert, mr. Jacob (Jacques), († 1483), heer van Belle en op Bellesteyn (Wassenaar), klerk van rentmeester-generaal Godschalk Oem 1433-1439, secretaris van Holland 1436-1439, 1442, 1447-1468, procureur-generaal 1439-1447, secretaris en griffier 1447-1463 en raadsheer van Holland 1466 en 1469-1476, als secretaris van het Hof van Holland: *577*; idem ter dagvaart: *687*, *694n*; als commissaris van hertog Karel van Bourgondië: *903*;

idem ter dagvaart: *946, 947*.
Bossche, Jan (Hanneken) van den, grafelijke bode 1357-1361: *93, 115, 122, 124*.
– Jan van den, tollenaar van Yersekeroord, proces tegen: *1459*.
Bossel, Glaude, secretaris van de hertog van Aarschot, ter dagvaart: *1840*.
Bossu, graaf van, heer van, zie Hennin.
Both van der Eem, Hadewich, vrouwe van Veere, weduwe van Wolfert III van Borsele, ter dagvaart: *108*.
Botland, Cornelis van, ter dagvaart: *1044*.
– (Butland), Floris van: *203*.
– Floris van – Jansz., ter dagvaart: *838* (te Westkerke).
– Jan van, ridder 1411, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Jan van (rond 1446), ter dagvaart: *631*.
– Jan van (rond 1466), vader van Floris, ter dagvaart: *838* (te Westkerke).
– Pieter van, heer van Vossemeer, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
Bouchoute: *1174*.
Boudewijn, zie Boudin.
Boudin (Boudewijn, Baldwinus, Boudijn, Bouwen, Boudeken):
– Adriaansz., bode: *1848*.
– Boudinsz., dienaar van Anthonis Jansz. Wissenkerke: *1064*.
– (Boudeken) de lombard, knecht van heer Willem Heukers: *44*.
– (Florisz.), grafelijke bode 1442-1460: *579, 612, 631, 679, 733, 785, 786*.
– Hendriksz., uit Goes: *1174*.
– Hughenz., bode: *115*.
– Hugez., ambachtsheer te Wissenkerke, ter dagvaart: *851*.
– Jansz., poorter van Zierikzee, rentmeester van Bewesterschelde 1340-1350, rentmeester van Beoosterschelde 1339-1350: *26, 27, 29, 30, 32-35, 40, 42, 43-47, 50, 51, 54-56, 58*; afhoring rekening: *58*.
– (Bouwen) Jansz., bode, sergeant van Beoosterschelde: *1633-1636, 1638, 1639*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1399-1426): *264, 271, 400, 417, 420, 424*.
– Lopersz. (Slopersz.) (1328-1344), leenman van Beoosterschelde, ter dagvaart: *11*, *35*.
– (Baldwinus) Poppenz. (Popponis), lid van de stadsregering van Middelburg: *77*.
– (Boudijn) Willem sHanenz., adelsbrief: *43*.
– Willem Jansz.z., ter dagvaart: *35*.
– Willem Jansz.z., 'veynoet in die Mare', ter dagvaart: *35*.
Boudijn, Jan, klerk van de rentmeester, zie Boidijn.
Boulin, C.: *1359*.
Boullin, mr. Jan, († tussen 1497 en 1500), secretaris van het Hof van Holland 1460-1464 en 1467-1471, controleur van de grafelijke ambtenaren 1469 en 1471: *819, 850, 877, 910, 915, 941, 943, 945, 947, 949, 965, 966*.
Boulogne, inwoners van: *772*.
Boulogne, Robert de († 1559), ontvanger-generaal 1546-1557 en gecommitteerde 1557-1559 van de Raad van Financiën: *1741*; ter dagvaart: *1789, 1811*.
Bourgondië: *963*, *1298*; hertogdom: *1841*; kanselier, zie Rolin, Nicolas (1422-1462); Hugonet, mr. Guillaume (1470-1476); Carondelet, mr. Jean (1480-1496), Thomas de Plaine (1496-1507); landen van: *1191*.
Bourgondië:
– hertogin, zie Isabella van Portugal.
– juffrouw, zie Margaretha van Oostenrijk.
– Adolf van – Filipsz. (1489-† 1540), heer van Beveren, Veere, Vlissingen. Brouwershaven, Duiveland en Tournehem, Vliesridder 1516, lid van de persoonlijke raad van de jonge Karel v 1515- , admiraal van de zee 1517-(1528), lid van de Raad van State 1531- : *1377, 1471, 1519, 1532, 1541, 1543, 1558, 1574, 1575, 1585, 1593, 1595, 1598, 1602, 1609, 1611,*

1628, 1629, 1631, 1633-1635, 1644, 1661, 1662, 1668; ter dagvaart: *1401, 1414, 1425, 1452, 1543, 1559, 1593, 1602, 1639, 1654, 1666, 1671*; geschil: *1626n*; als ondertekenaar: *1595, 1597*.

– Adolf van – Antonsz. († 1568), heer van Wakken en Kapelle, ridder, hoogbaljuw van Gent, vice-admiraal ter zee, gouverneur van Zeeland 1567: *1832, 1865n, 1866-1868*; ter dagvaart: *1866, 1867*; overlijden te Zoutelande: *1869*.
– Anna van ('vrouwe van Ravenstein') (ca. 1435-1508), dochter van hertog Filips van Bourgondië, tweede echtgenote van Adolf van Kleef, heer van Ravenstein: *1294, 1297, 1361, 1377*; ter dagvaart: *1088, 1177, 1209, 1227, 1245, 1250, 1312, 1316, 1337, 1342, 1355, 1370, 1379*; kok: *1379*; als medezegelaar: *1343*; rentmeester: *910n*.
– Anton van – Karelsz. (ca. 1526-1564), heer van Brigdamme (Bredam, Bredamme), St.-Laurens, St.-Adolfsland en Zoutelande, de '(jonge) heere van Bredam': *1905*; ter dagvaart: *1845*.
– Anton van – Antonsz. († 1573), heer van Wakken 1568, Catthem en Kapelle, ridder, admiraal van Vlaanderen, superintendent van Zeeland 1568-1573: *1870, 1875, 1876, 1877, 1877n, 1878, 1882, 1883, 1888, 1888n, 1889, 1892, 1894, 1897n, 1900, 1902, 1905, 1907, 1912, 1920*; ter dagvaart: *1874-1876, 1876n, 1879, 1888-1893, 1895-1897, 1899, 1900, 1904-1906, 1910, 1911, 1914, 1916, 1919, 1923, 1924*; als kandidaat opvolger van Adolf van Bourgondie als gouverneur van Zeeland: *1869*; als ondertekenaar: *1873, 1880, 1883, 1884, 1888, 1889, 1891, 1895, 1897, 1899, 1900, 1905*; als ondertekenaar namens de graaf van Buren: *1876*; als superintendent van het land (1568-1569): *1870, 1874, 1875*.
– Boudewijn van – Filipsz. (ca. 1446-1508), heer van Fallais, Peer, Baudour, Sint-Annaland, Tholen, Fromont etc., bastaardzoon van hertog Filips van Bourgondië, raadslid-kamerheer van aartshertog Filips van Oostenrijk 1494- , lid van de hofraad van koning Filips: *1220, 1377, 1404, 1410*; ter dagvaart: *1210, 1213, 1214, 1259 (?), 1260 (?), 1300, 1401*; als medezegelaar: *1179, 1343*.
– Filips van – Antonsz. (1454-1498), heer van Beveren 1464, van Veere, Brouwershaven en Vlissingen (1485 door huwelijk), graaf van Grandpré, Vliesridder 1478, stadhouder van Namur 1478-1481, van Artois 1481-1493- , lid van de Financiële Raad van Rooms-koning Maximiliaan I en aartshertog Filips van Oostenrijk 1487- , admiraal van de zee 1491-1498, hoofd van Financiën 1494-1497: *1167, 1170, 1173, 1202, 1213, 1220, 1225, 1226, 1230, 1240, 1244, 1247, 1251, 1254, 1262, 1265, 1267, 1273, 1276, 1287, 1291, 1312, 1316, 1328*; ter dagvaart: *1137, 1142, 1147, 1149, 1167, 1168, 1169, 1177, 1179, 1182, 1192, 1195, 1209, 1213, 1214, 1221, 1222, 1227, 1228n, 1231, 1240, 1242, 1245-1247, 1252, 1253, 1255, 1257-1260, 1271, 1297, 1300, 1307, 1308, 1312, 1316, 1355*; als medezegelaar: *1179*; plaats van bijeenkomst: *1252*; rechtsvordering: *1251*.
– Filips van – Filipsz. (1465/1466-† 1524), bastaardzoon van hertog Filips van Bourgondië, heer van Blaton, Sint-Philipsland en Sommelsdijk ca. 1496, ridder 1486, Vliesridder 1501, admiraal van de Nederlanden 1498-1517, groot-tresorier van Zeeland 1515-1516, bisschop van Utrecht 1517-1524: *1377, 1457, 1521, 1524, 1527*; als admiraal: *1425, 1457, 1471, 1487*; als bisschop *1541, 1543*; ter dagvaart: *1401, 1403, 1425, 1452, 1469*; als groot-tesorier: *1480-1482, 1484, 1486-1490, 1492, 1494, 1496-1498*.
– Filips van – Boudewijnsz. († 1542), ridder, heer van Fallais, Vireux-Waleffe, Baudour, Peer, St.-Adolfsland, Ooltgensplaat en St.-Annaland, raadsheer-kamerheer van keizer Karel v: *1575, 1595*; geschil: *1626n*.
– Filips van – Beveren Adolfsz. († vóór 1567), bastaardzoon van Adolf Filipsz., gelegitimeerd 1534, heer van Fontaines (Fontes): *1657, 1735, 1737, 1754, 1780*; ter dagvaart: *1684, 1762, 1765, 1789, 1790, 1797, 1806, 1845* (vanwege de markies van Veere); als ondertekenaar: *1806*.
– Frans (François) van – Boudewijnsz. († 1563/64?), bastaardzoon van Boudewijn van Fallais, heer van Nieuwerve en Ritthem, wapenkoning van het Gulden Vlies 1540, rentmeester van Souburg 1559-1563, wezen van wijlen: *1905*.
– Jan van – Karelsz. († 1585), heer van Fromont en Han-sur-Sambre, ter dagvaart: *1845*

(vanwege zijn broer de heer van Brigdamme); als ondertekenaar: *1843*.
– Karel (Charles) van – Boudewijnsz. († 1538), heer van Brigdamme, Han-sur-Sambre, Baudour, Fromont, half-Souburg, Sommelsdijk etc.: 1595, 1611, 1629; als ondertekenaar: *1595, 1597*.
– Margaretha van († 1542), weduwe van Anseau van Hamel van Trazegnies, vrouwe van Arnemuiden, proces tegen: *1450*.
– Maximiliaan van – Boudewijnsz. († 1536), heer van Fromont en Wijk (Land van Heusden), abt van Middelburg 1518-1536 en van Hasnon in Henegouwen: *1165, 1541, 1558, 1595, 1598, 1607, 1609, 1629, 1631, 1633*; ter dagvaart: *1541, 1559, 1623, 1668, 1687, 1702*; als ondertekenaar: *1595, 1597*; wijlen: *1868*.
– Maximiliaan van – Adolfsz. (1514-† 1558), heer van Beveren, Brouwershaven, Westkapelle, Duiveland, Tournehem etc., heer, later markies van Veere en Vlissingen, Vliesridder 1546, admiraal van de zee, stadhouder van Holland, Zeeland, West-Friesland en Utrecht 1547-1548: *1674, 1681, 1685, 1733, 1736, 1746, 1759, 1766, 1767, 1791, 1801*; ter dagvaart: *1683, 1686, 1689, 1711n, 1718, 1727, 1733, 1746, 1750, 1756, 1758, 1770, 1772, 1795*.
Boussu(t), heer van, zie Hennin, Jan van.
Bouverie, mr. Jean de la († 1493), heer van Wiere en Longfossé, raadsheer van het Hof van Holland 1463-1466, procureur-generaal 1467-1473 en tweede president van het Parlement van Mechelen 1473-1477, 1e president van de Grote Raad 1477- , kanselier van Brabant 1481-1483, ter dagvaart: *1152*.
Bouwelijn, mr. Jan, zie Boullin, mr. Jan.
Bouwen, zie Boudin.
Bouwen, Anthonis, burgemeester, als gemachtigde van de stad Zierikzee, ter dagvaart (1526): *1574*.
Boxhorn, M.Z., historieschrijver: *1338n*.
Boye, Jan Jacobsz., tresorier van Zierikzee (1523): *1541*.
Brabander, bode: *113*.
Brabant, Brabanders: *25, 117, 156, 212, 294, 301, 391, 434n, 590, 681, 809, 1209, 1215, 1221n, 1224, 1225, 1230, 1312, 1355, 1431, 1473, 1527, 1552, 1562, 1569, 1589, 1639, 1667, 1696, 1720, 1733, 1747, 1755, 1841, 1876, 1881, 1892, 1893, 1900, 1904*; alliantie: *1090*; bestand met: *25*; ter dagvaart: *825, 1128, 1134, 1161, 1221, 1434, 1511, 1548, 1554, 1584, 1595, 1648, 1655, 1721, 1809, 1811, 1921*; gouverneur, zie Anton van Bourgondië; griffier: *1811*, idem ter dagvaart: *1824*; 'heijen, mouren en venen': *1881*; hertogdom: *1841;* hoofdsteden ter dagvaart: *302*; kanselier ter dagvaart: *1632, 1721, 1811*; kanselier, zie Bont, mr. Jan; leenmannen ter dagvaart: *1382*; lijfrenten: *434, 521, 527, 531*; als medezegelaar: *1165*; oorlog: *4, 20, 809*; overstromingen: *1767*; prelaten ter dagvaart: *1375*; Raad: *591*; Staten: *1475, 1757, 1892*; idem, bestand met: *1453n*; idem ter dagvaart: *1165, 1216, 1224, 1225, 1541, 1548, 1552, 1595, 1639, 1648, 1811, (1721), 1794*; idem, drie, ter dagvaart: *1165*; steden: *461, 1292, 1551*; idem ter dagvaart: *302, 425, 959, 1548, 1639*; unie met Holland en Zeeland: *1548, 1551*.
– hertogen en hertoginnen, zie Anton van Bourgondië; Jan III van Brabant; Johanna van Brabant; Wenceslaus I van Luxemburg.
Brabant, Filips bastaard van (1448-1478), (bastaardzoon van Filips van St.-Pol, hertog van Brabant), heer van Kruibeke (Crubecke) en van La Ferté, ridder, raadsheer-kamerling van aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk 1477- : *871*; ter dagvaart: *924, 1027*.
Braem, Hendrik, lid van de stadsregering van Middelburg (1409-1420): *324, 326, 336, 339, 342, 349, 350, 353, 355, 357, 359, 362, 370, 375, 377*.
– mr. Hendrik, lid van de stadsregering van Middelburg: *1333*.
Brakel, Godschalk (Goodscalc) van, in dienst van Jan van Blois: *163*.
– Jan van, in dienst van Jan van Blois: *163*.
Brande, Filips van den, gezworen bode van Bewesterschelde (1502-1511): *1344, 1348-1350, 1352, 1354, 1355, 1357, 1358, 1362-1365, 1367, 1368, 1372, 1373, 1375, 1376, 1379-1382,*

1384, 1385, 1387, 1389-1391, 1393, 1396, 1398, 1400-1405, 1407, 1409, 1411, 1413, 1415, 1417-1420.
Brandekin, bode: *334*.
Brant, Herman, lid van de stadsregering van Veere (1487): *1145*.
– mr. Jan († 1468), licentiaat in de beide rechten, deken van St.-Maartensdijk 1456-1468, officiaal van het bisdom Utrecht (1456-1463), raad 1456, secretaris en rentmeester-generaal 1466-1468 van Frank van Borsele, ter dagvaart: *801, 803, 804, 819, 845, 850, 855, 858*.
Brantegen, Jan van, als rentmeester in de plaats van Adriaan van den Heetvelde ter dagvaart: *1667*.
Breda: *1145, 1208, 1221, 1308, 1433, 1435, 1548, 1840, 1849, 1921*; lombarden: *203*; plaats van bijeenkomst: *135, 233, 1208, 1310, 1434*.
Bredam, zie Brigdamme.
Brederode, Dirk III heer van (1333-1377), ridder 1337, baanrots 1356, volgde in 1345 in Brederode op, heer van Velsen, Schoten, Albrechtsberg etc., raad van graaf Willem IV, Margaretha van Avesnes en Willem de Verbeider 1337-1351, amnestie 1354, raad van graaf Willem V 1356-1357 en ruwaard Albrecht 1358-1377: *109*; ter dagvaart: *113*.
– jonker Frans van (1465-1490), leider Hoeken 1488-1490: *1184*; oorlog tegen: *1206*.
– Gijsbrecht van (1416-† 1475), kanunnik ten Dom 1435, kanunnik van Oudmunster 1436, Domproost 1437-1474, proost van Oudmunster 1443-1456, raadsheer van Holland 1438, 1440-1442, 1451-1460, elect van het bisdom Utrecht 1455-1456, proost van Sint-Donaas en kanselier van Vlaanderen 1456-1467, proost van Sint-Servaas, broer van Reinoud: *739n, 740*.
– Reinoud III van (1492-1556), heer van Brederode en Vianen, raadsheer in de Raad van State, ter dagvaart: *1798*.
– Reinoud van (ca. 1520-1584), heer van Kloetinge, Asten, Reeuwijk en Voshol, heer van Brederode 1579: *1905*.
– Willem van – Reinoudsz. (1403-1451), knaap 1416, ridder 1420, heer van de Merwede en Stein, van Papendrecht, Wijngaarden, Ottoland, Slingeland, Goudriaan en Hofwegen, raad van Jacoba van Beieren 1417-1419 en later, raad van Holland 1431: *438*.
Bregilles, Johan de, schildknaap en pannetier van aartshertog Filips van Oostenrijk: *1209*; ter dagvaart: *1209*.
Breiskerke (Breyskercke): *1720*.
Bremen: *598, 604, 605, 608, 617, 629, 637, 663, 1460, 1462, 1569*; ambassades naar: *647, 1460, 1462*; bieren: *1679*; geschil met: *617, 620, 630*; kwestie met: *620, 630*; vrede en zoen met: *597, 598, 633, 635, 637, 674*; wit zout: *1881*; zoen, betaling: *633, 674*.
Bresse (Bourgondië), gouverneur ter dagvaart: *1446*.
Bretagne, Bretonnen: *545, 557, 1152, 1527*; bestand met: *557*.
Bretoen Jacobsz., bode: *983*.
Breul, Gregorio de, bode: *1684*.
Breyel (Breyl), Jan Cornelisz., lid van de stadsregering van Tholen (1538-1539): *1664, 1666*.
Brielle: *161, 392, 414, 439, 492, 509, 520, 577, 626, 682, 686, 690, 693, 698, 728, 753, 772, 784, 809n, 810, 819, 855, 858, 861, 898, 943, 978, 984, 992, 1026n, 1047, 1173, 1291*; ter dagvaart: *15, 185, 218, 219, 221, 230, 234, 236, 238, 239, 244, 246, 266, 275, 287, 288, 289, 292, 298, 405, 432, 433, 444, (473), (475), 492, 493, 505, 511, 529, 532, 541, 547, 556, 557, 563, 570, 575, 583, 585, 588, 593, 597, 598, 600, 604, 608, 610, 611, 614, 617, 619, 620, 627, 629, 630, 634-636, 645, 650, 651, 655, 656, 658-660, 663, 665, 671, 680, 689, 692, 696, 703, 704, 708, 714, 715, (717), 718, 720, 725, 731, 754, 755, (758), 759-762, 767, 771, 772, 774, 788, (789), 790, 793, 795, 796, 799, 807, 808, 815, (817), 818, 820-823, 825, 827, 831, 833-836, 845, 850, 862, 863, 869, 870, 874, 883, 886, 887, 890, 898, 911, 915, 932, 937, 948, 949, 954, 958, 962, 971, 976, 978, 999, 1000, 1010, 1011, 1034,1044, 1147, 1163, 1230, 1276, 1376, 1795*; deken ter dagvaart: *648*; kapittel ter dagvaart: *648, 818, 823, 915, 917*; kooplieden ter dagvaart:

948; als medezegelaar: *185, 219, 230, 239, 288*; plaats van bijeenkomst: *451, 717, 742, 751, 758, 759, 766, 780, 781, 783, 786, 789, 798, 802, 807, 817, 838, 1140*; secretaris: *901*.
Brielle, mr. Jan van den, secretaris en pensionaris van Middelburg, poorter 1482: *1088*.
Brigdamme, Boudewijn heer van (1354-1366), ridder 1357, poorter van Middelburg, in ongenade 1358, ter dagvaart: *63*.
– Gillis van, ter dagvaart: *63*.
– (Bredam, Bredamme, Brugdam), heer van, zie Borsele; Bourgondië, Anton van; Bourgondië, Karel Boudewijnsz.
Brimeu, Karel graaf van († 1572), heer van Megen (Meghem) en Humbercourt, stadhouder van Gelre 1560-1572, stadhouder van Stad en Lande van Groningen 1568-1572: *1889*; ter dagvaart: *1756, 1798*; kapiteins: *1883*; knechten: *1909*; regiment: *1874*; secretaris: *1904*; soldaten: *1882*.
Bronchorst, Hans, lid van de stadsregering van Amsterdam, in gevangenschap: *674*.
Brouage (ten zuiden van La Rochelle): *664*.
Brouwer, Piet, bode: *168*.
Brouwershaven: *470, 697, 728, 767, 809, 978, 1047, 1100, 1173, 1276, 1393, 1471, 1521, 1704, 1868, 1907*; ter dagvaart: *319, 508, 529, 532, 543, 566, 574, 597, 598, 602, 608, 611, 614, 617, 619, 630, 635, 651, 665, 671, 683, 684, 689, 691, 692, 697, 718, 720, 725, 727, 731, 737, 754, 759-761, 767, 774, 795, 801, 817, 818, 833, 834, 862, 874, 883, 886, 887, 928, 937, 947, 948, 949, 954, 961, 962, 966, 971, 976, 979- 982, 985, 986, 990, 992, 995, 999, 1001, 1005, 1028, 1040-1045, 1048, 1074, 1075, 1078, 1091, 1101, 1102, 1128, 1142, 1147, 1157, 1173, 1184, 1231, 1270, 1276, 1283, 1290, 1296, 1318, 1319, 1321, 1351, 1673, 1795, 1860, 1909*; heer, zie Borsele, Adriaan Jacobsz.; karveel: *979-982, 985, 986, 990, 992, 1001, 1002, 1005*; kooplieden ter dagvaart: *948*.
Brouwershaven, mr. Adriaan Simonsz. van, advocaat en voorspraak van de Hoge Vierschaar van Zeeland (1487-1497), ter dagvaart: *1149, 1152, 1311*.
Brucghe, zie Brugge.
Bruelis, Anthonis van – Simonsz. († 1484), poorter van Zierikzee 1475, leenman van grafelijkheid van Zeeland (1476-1482), ter dagvaart: *966, 1011, 1044, 1087*.
– Simon van – Simonsz. (1351-1359), raad van graaf Willem v 1351, 1353, ter dagvaart: *75-77*.
– (Brueelles, Bruwelez), Simon van – Woutersz. de oude (1395-1455), heer in 's-Heer Abtskerke, baljuw van Medemblik 1403-1404 en 1408: *682*; ter dagvaart: *387, 577, 631*.
– (Bruwelez), Wouter van – Simonsz. (1424-1473), lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
Brugdam, zie Brigdamme.
Brugge (Brugghen, Brucghe): *217, 392, 449, 455n, 459n, 462, 474, 497, 506, 507, 558n, 559, 564, 577, 602, 642, 665, 672, 773, 785, 793, 830, 845, 846, 858, 860, 864, 913, 915, 966, 978, 987, 1002, 1003, 1014, 1022, 1029, 1033. 1057, 1076, 1087, 1088, 1094, 1105, 1106, 1138, 1152, 1161, 1164, 1165, 1179, 1253, 1267, 1337, 1369, 1471, 1524, 1527, 1533, 1541, 1731, 1733, 1768, 1791, 1921*; amnestie: *1165*; brand in kasteel van Male: *904, 910*; ter dagvaart: *879, 882, 1165*; Leden, ter dagvaart: *1153*; olderlieden van de Hanze: *810*; plaats van bijeenkomst: *412, 428, 429, 435, 449, 466, 477, 507, 526, 542, 603, 638, 752, 790, 812, 814, 820, 832, 842, 844, 863, 870, 875, 880, 881, 912, 987, 1029, 1097, 1100, 1153, 1161, 1304, 1524, 1530, 1532, 1727, 1733, 1767, 1850*; Portugese natie: *1096*; Sint-Donaas, proost ter dagvaart: *877*; idem, deken ter dagvaart: *211*; Spaanse natie: *1096*; stapel: *884, 885, 912, 922*, zie ook Hanze; tractaat van: *1169*; Vrije van Brugge, zie Vrije; wet: *297*.
Brugge, Lodewijk van, zie heer van Gruuthuse.
Brugman, mr. Gillis (1549-1557), secretaris van de prelaten van Middelburg, gemachtigde van prior en convent, ter dagvaart: *1752, 1762, 1764, 1771, 1773, 1786, 1796, 1797, 1808*.
Bruhesen, Cornelia, weduwe van wijlen mr. Roeland de Pottre: *1868*.
– Michiel van, klerk van rentmeester Heetvelde: *1663*.
Bruijnswijk, zie Brunswijk.

Bruin, Cornelis, zie Bruyne.
Bruine, mr. Cornelis, zie Bruyne.
Bruinisse: *803*.
Brune, mr. Cornelis, secretaris, zie Bruyne.
Brunswijk (Bruynzwijck): *1881*; hertog: *1450*; zout: *1881*.
Brunt, mr. Reinier († 1539), pensionaris van Gouda 1522-1523, procureur-generaal en advocaat-fiscaal van het Hof van Holland 1523-1536: *1630*; ter dagvaart: *1630*.
Brussel: *29, 203, 447, 516, 520, 525, 550, 577, 618, 677, 680-682, 695, 744, 761, 779, 783, 786, 825, 835, 838, 850, 904, 915, 921, 1022, 1070, 1081, 1087, 1106, 1110, 1142-1144, 1149, 1152n, 1154, 1164, 1165, 1191, 1300, 1314, 1315, 1317, 1322, 1329, 1330, 1334, 1358, 1361, 1363, 1365, 1369, 1400, 1407, 1418, 1423, 1467, 1468, 1475, 1482, 1484, 1487, 1492, 1500, 1502, 1520, 1522, 1525, 1528, 1532, 1533, 1551, 1558, 1575, 1583, 1603, 1616, 1629, 1634, 1636, 1642, 1647, 1649, 1668, 1669, 1691, 1695, 1704, 1715, 1720, 1734, 1747, 1784, 1801, 1819, 1827, 1829, 1841, 1842, 1844, 1848, 1851, 1853, 1857, 1864, 1866, 1868, 1874-1878, 1882-1884, 1885n, 1886n, 1888, 1891, 1894, 1896-1900, 1903, 1904, 1914*; ter dagvaart: *929, 1189*; herberg 'Francfoort': *1877*; herberg 'in den Spiegel' in de Berchstraat: *1896*; herberg 'in den Zwarten Ruyter' bij 't Hoff: *1921*; plaats van bijeenkomst: *12, 412, 452, 453, 511, 517, 606, 616, 752, 772, 775, 785, 805, 826, 827, 848, 852, 918, 959, 996, 1020, 1107, 1162, 1294, 1297, 1299, 1312, 1314, 1319, 1320, 1321, 1324, 1327, 1332, 1333, 1341, 1342, 1357, 1361, 1379, 1410, 1412, 1421, 1442, 1445, 1453, 1463, 1469, 1479, 1481, 1483, 1485, 1491, 1493, 1495, 1501, 1503, 1510?, 1511, 1514, 1519, 1521, 1527, 1552, 1595, 1597, 1606, 1611, 1615, 1618-1620, 1625?, 1626, 1631, 1633, 1640, 1641, 1644, 1646, 1648, 1655, 1657, 1659, 1670, 1675, 1679, 1682, 1687, 1690?, 1693, 1694, 1698, 1700, 1705, 1709, 1710, 1712, 1715, 1719, 1721?, 1724, 1726, 1730, 1739, 1748, 1750, 1751, 1758, 1759, 1766, 1768, 1774, 1775, 1778, 1780, 1784, 1787, 1789, 1790, 1793, 1794, 1798, 1804, 1807, 1809-1811, 1821, 1824, 1828, 1830, 1837, 1840, 1844, 1847, 1853, 1856, 1878, 1896, 1898, 1902, 1906, 1909, 1921*; pensionaris ter dagvaart: *1648*; schippers: *1575*.
Bruweles, zie Bruelis.
Bruxelles (Bruxella), Philibert (1513?-† 1570), dr., raadsheer van de Geheime Raad 1549- , lid van de Raad van State 1554- : *1821, 1874, 1875, 1881, 1896*; ter dagvaart: *1790, 1794, 1798, 1819, 1824, 1878*.
Bruyne, Coppin de, bode: *1149*.
– Cornelis de: *1142*.
– mr. Cornelis, secretaris, lid van de stadsregering van Goes (1568-1569): *1865, 1874, 1879, 1889, 1894n*; als ondertekenaar: *1865*.
Bruynzwijck, hertog van, zie Brunswijk.
Buchan (Buckam), graaf van, zie Borsele, Wolfert VI van.
Buffel, Hanne (Hannin), grafelijke bode: *27, 29*.
– jonge Hendrik (Heinrich), ter dagvaart: *35*.
Buis, Willem, lid van de stadsregering van Middelburg (1473): *918*.
Bultinge, zie Buttinge.
Bungencoirt, heer van, zie Lalaing, Willem van.
Burchamboicht, zie Burgh.
Buren, graaf van, zie Egmond, Floris van, en Filips Willem.
– (Bueren), Jan van, klerk van Jan van Blois, ter dagvaart: *145*.
Burg (Burgh), van, als ondertekenaar: *1728*.
– Klaas van der, ter dagvaart: *35*.
– (Burch), Wolfert Jansz. van, ter dagvaart: *63*.
Burgh (Burchamboicht): *1659*.
Burse (Boerse), Jan Willem Eeuwoutsz., zie Borse, Jan.
Busleyden, Frans van (1465/1470-1502), proost van St.-Lambertus in Luik en St.-Donaas in Brugge, raadsheer van Rooms-koning Maximiliaan en aartshertog Filips van Oostenrijk 1492-1502, aartsbisschop van Besançon 1498-1502, kardinaal aldaar 1502:

1342n; ter dagvaart: *1280*.
Busschuysen, zie Boschuysen.
Buttinge (van der Buetynghe, Bultinge), Reimer (Reinier) Willemsz. van den, lid van de stadsregering van Middelburg (1454-1478): *712, 741, 761, 767, 776, 926, 933, 935, 955, 973, 1110*; als ambachtsheer in Wolphaartsdijk ter dagvaart: *851*.
Buyck, Willem de, bode van de grafelijkheid van Zeeland 1524-1526: *1550, 1551, 1565, 1566*.
Buyser, bode: *366*.

C

C, zie ook K.
C. Adriaanse, lid van de stadsregering van Zierikzee: *1922*.
C. Pieters, als ondertekenaar: *1541*.
Calais: *450, 452, 453, 485, 506, 602, 604, 609, 611, 657, 661, 803, 828, 1543*; beleg/krijgsdienst voor: *483*; plaats van bijeenkomst: *65, 506, 607, 657, 662, 830, 1301*; secours van: *1922*; wolstapel: *450, 452, 453, 830, 863, 1301*.
Cambrai (Kamerijk): *1412, 1414, 1600, 1874, 1877n*; bisschop/heer, zie Glymes, Hendrik van; plaats van bijeenkomst: *201, 1598*; vrede van: *1412, 1414, 1421, 1602, 1606, 1607*.
Cammade, mr. Augustijn, zie Augustijn.
Camme, Hans van der, bode: *1787*.
Campen, Adriaan van, secretaris van Middelburg (1565-1572): *1852, 1855, 1861, 1865-1867, 1871, 1874-1877, 1882, 1888-1890, 1892-1894, 1900, 1901, 1911, 1919, 1922-1924*; ter dagvaart: *1887, 1895, 1899, 1902, 1903, 1914, 1916*; als ondertekenaar: *1865, 1866, 1867, 1869, 1872, 1873, 1874* (namens Job Klaas Yemantsz.), *1877, 1883, 1889, 1891, 1894, 1895, 1899, 1900*; als secretaris: *1876, 1897*; als secretaris van Middelburg: *1868, 1869*.
– Jacob van (1568-1570): *1873, 1875, 1884*; als gemachtigde van Middelburg: *1902*.
Campen, Jan van (1565-1568), als ondertekenaar: *1852, 1872*.
Campo, Franco, lid van de stadsregering van Reimerswaal (1565-1570): *1865, 1866, 1871, 1874, 1879, 1889, 1892, 1900*.
Caneghem, Klaas van, bode: *1767*.
Cannoye, Mathijs, gemachtigde van de heer van Beveren (1542-1543), ter dagvaart: *1677, 1708*.
Canoit, zie Quesnoy, Le.
Capelle, zie ook Kapelle.
Capelle, mr. Cornelis: *1668*.
– mr. Jacob (Bettez) van der, pensionaris van Middelburg (1505), pensionaris van prelaat en Edelen 1508-1512: *1393, 1401, 1415n, 1418, 1425, 1435*; als auditeur: *1377*; ter dagvaart: *1361, 1392, 1395, 1404, 1412, 1421, 1427, 1432*.
– Klaas Jansz. van der, adelsbrief: *43*.
– Pieter van der, abt van het O.L.V.-klooster in Middelburg (1506-1511): *1377*; ter dagvaart: *1401, 1425*; als medezegelaar: *1343*; wijlen: *1629*.
– mr. Richard van de († 1511), kanunnik van de Sint-Donaas te Brugge, raadsheer-rekestmeester van de Grote Raad (1487)-1511, als commissaris van de Grote Raad: *1300*.
Capproen, Jan, zeerover?: *1393, 1407*.
Carbonnier, Pieter, taxateur van tiende penning Beoosterschelde: *1698*; als gemachtigde van de heer van Boussu, mede-executeur van het testament van de markies van Veere en voogd van diens zoon Maximiliaan, ter dagvaart: *1826, 1835*.
Carency, heer van, zie Melun, Hugo van.
Carinus Adriaansz., lid van de stadsregering van Tholen (1570): *1900*.
Carondelet, Claude (1467-† 1518), heer van Champvans, Solre, Arvang en Potelles, ridder, doctor in de beide rechten, zoon van mr. Jean, deken van Besançon 1480-1481, raadsheer-rekestmeester van de Grote Raad 1480-1494, vervolgens raadsheer-kamerling,

president van de Raad van Luxemburg 1493, ter dagvaart: *1210*.
– mr. Jean I (1428/1429-† 1501/1502), heer van Champvans en Solre, ridder, raadsheer-rekestmeester van de Grote Raad 1467- , president van de Grote Raad 1473-1477 ('president' van Bourgondië), raadsheer-kamerling van Maria van Bourgondië, kanselier van Bourgondië 1480-1496: *1044, 1047, 1088, 1138, 1175, 1213, 1289*; ter dagvaart: *1119, 1120-1122, 1215, 1281*.
– mr. Jean II (Janne) (1469-† 1545), deken van Besançon 1493- , aartsbisschop van Palermo 1520, raadsheer in de Grote Raad 1497- , raadsheer 1508-1522 en president in de Geheime Raad 1522-1540, president van de Raad van State 1531-1540, ter dagvaart: *1424, 1425, 1429, 1430, 1436, 1445, 1446, 1458, 1465, 1466, 1474, 1487, 1496, 1500, 1546, 1568, 1615, 1639*.
Casselen, Janne van: *18*.
Cast, zie Kats.
Castilië, koning van, zie Filips, aartshertog van Oostenrijk; koninkrijk van: *1369, 1698, 1747, 1881*.
Castro (Burcht), Nicolaas de, bisschop en abt van Middelburg 1561-1573: *1848, 1849, 1865, 1868, 1869, 1871, 1875, 1877, 1877n, 1881-1883, 1888, 1889, 1902, 1905, 1921*; ter dagvaart: *1839, 1841, 1843, 1845, 1849, 1852, 1855, 1861, 1866, 1867, 1871, 1873, 1874, 1876, 1878, 1884, 1885, 1887-1895, 1897, 1899, 1900, 1905, 1911, 1916, 1919, 1922, 1923, 1924*; als ondertekenaar: *1843, 1849, 1852, 1865* (namens de graaf van Buren), *1866, 1867, 1869, 1872, 1873, 1874, 1876, 1877, 1880, 1883, 1889, 1891, 1894, 1895, 1899, 1900, 1905, 1922*; vicaris van, ter dagvaart: *1900*.
Catharina van Beieren (1361-1400), dochter van hertog Albrecht, verloofde van Eduard van Gelre, vrouw van Willem van Gulik: *185*.
Cats, zie Kats.
Catthem, heer van, zie Bourgondië, Anthonis van.
Châlon, Karel van, graaf van Joigny 1467 en heer van Vitteaux, kamerheer van hertog Filips van Bourgondië 1455- , lid van de hofhouding van Maria van Bourgondië 1477- en kamerheer van aartshertog Maximiliaan 1477-(1481): *1073*; ter dagvaart: *1056-1059*.
– Lodewijk II van (1418-1463), prins van Oranje, ter dagvaart: *424*.
– René van (1519-1544), prins van Oranje, stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht 1540-1544, eedaflegging: *1670*.
Champvans en Solre, heer van, zie Carondelet.
Charolais, graaf Karel van, zie Karel, hertog van Bourgondië.
– gravin van, zie Isabella van Bourbon.
– heer van, zie Filips, aartshertog van Oostenrijk.
Châtillon, Jan van († 1381), ridder, heer van Schoonhoven, Gouda etc. 1356, graaf van Blois en Soissons 1372, hertog van Gelre 1375, raad van ruwaard Albrecht, gouverneur van Holland (1360-1363): *141*; ter dagvaart: *121, 135, 138, 140, 144, 145, 147, 159, 163, 183*.
Cheijs, Gillis P., lid van de stadsregering van Middelburg (1568): *1874*.
Chevrot, Jan, bisschop van Tournai 1437-1460: *507, 591, 677, 695*; ter dagvaart: *584*.
Chien, Haquinet le, ook geheten Wazenare, bode: *858*.
Chièvres, heer van, zie Croÿ, Willem van.
Chimay, prins van, zie Croÿ, Karel van.
Christiaan:
– I, koning van Denemarken 1448-1481: *674, 760, 791, 792, 794, 796, 806*.
– II, koning van Denemarken 1513-1523: *1517*.
– III, koning van Denemarken 1534-1559, hertog van Holstein: *1702, 1720*.
Christoffel:
– III, koning van Denemarken 1440-1448: *601, 633, 652*.
– hertog in Beieren (1449-1493), commissaris van Rooms-koning Maximiliaan: *1170, 1174, 1179*; gijzeling: *1165*.
– Boudijnsz., mr.: *1342*.

Clamp, Jacob: *1213*.
Clatzen, Willebrord, lid van de stadsregering van Middelburg (1429): *433*.
Clawaert Filipsz., lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
Cleermaker, Matheeus de, bode: *1695*.
Clement Christiaansz., lid van de stadsregering van Veere (1494): *1271, 1277*.
Clerc, Charles le (1514-1530), heer van Bouvekerke, ridder, tresorier, raadsheer en president 1530 van de Rekenkamer te Rijssel: *1466, 1473*; ter dagvaart: *1558*.
Cleve, zie Kleef.
Cling(h)e, Wouter (Pietersz.) van der, lid van de stadsregering van Middelburg (1407-1426): *317, 415*; vgl. Wouter Pietersz.
Clossester, zie Gloucester.
Clotinge, mr. Jan van, zie Kloetinge, mr. Jan van.
Clugny, Ferry de († 1483), doctor in de beide rechten, raadsheer-rekestmeester in de Grote Raad 1456- , kanselier van het de Orde van het Gulden Vlies 1473, bisschop van Tournai 1473-1483, hoofd van de Grote Raad 1473-1477, hoofd van de hofraad van aartshertog Maximiliaan 1477- : *949, 1003*.
Cobersipe, Pieter, gedeputeerde van Zierikzee (1527): *1582*.
Cock, heer Roelof de, ridder, dijkgraaf van de Grote Waard, ter dagvaart: *63*.
Cock van Oppijnen, Jan de, ter dagvaart: *966*.
– Pieter Jansz. de, lid van de stadsregering (burgemeester) van Middelburg (1486-1510): *1162, 1235, 1261*.
Cocq, mr. Boudewijn († 1558), raadsheer en procureur-generaal van de Grote Raad 1529-1558: *1631, 1634*.
– (Koc), Klaas (Claisken), bode: *267*.
– (Coq), Jehanin: *640*.
Coecsken, bode: *122*.
Coelberger, zie Kolberg.
Coelgenens, Janne, lid van de stadsregering van Tholen (1485): *1116*.
Coels, Gilles, bode: *1876*.
Coene, Andries, klerk van de rentmeester Bewesterschelde (1569-1571): *1884, 1892, 1897, 1920*; ziekte: *1918*.
Colijn, bode: *402*.
Com, bode: *564*.
Commeres, heer van, ter dagvaart: *1798*.
Conijn, bode: *947*.
Conseil Privé, zie Geheime Raad.
Coolen, Frans van, bode: *1580*.
Cools, Gillis, bode: *1910*.
– Willequin, hertogelijke bode 1469-1477: *864, 1003*.
Coopall, Pieter, lid van de stadsregering van Middelburg (1454): *715*.
Coopman, Alart, tresorier van de oorlog (1486-1488): *1138, 1179*.
Coopmanshaven, zie Kopenhagen.
Copkijn, knecht van de grafelijke klerk Tybus: *203*.
Copnelle, bode: *117*.
Coppijn, knecht van heer Jacob: *207, 217*.
Coq, zie Cocq.
Corkene, zie Kortgene.
Cormet, Jacques, lid van de stadsregering van Goes (1568-1571): *1874, 1915*; ter dagvaart: *1916*.
Cornelis:
– Adriaansz., bode 1482-1487: *1083, 1149, 1152*.
– Adriaansz., lid van de stadsregering van Goes (1569): *1894*.
– Aeliaensz., lid van de stadsregering van Tholen (1472): *906, 910*.

- Baltenz., lid van de stadsregering van Tholen (1555): *1794*.
- Bartelsz. (Bartelmeeuwsz., Bertelsz.), baljuw van Middelburg 1521-1525, als lid van de stadsregering van Middelburg: *1558, 1599, 1623*.
- kind van Bartholomeus Pancrasz., ambachtsheer in Emelisse, ter dagvaart: *851*.
- Bonifaesz., stuurman van Zoutelande (1457): *754*.
- Boudijnsz., bode: *905*.
- Cornelisz. Livini, als ondertekenaar (1515): *1475*.
- Danckerts., lid van de stadsregering van Westkapelle (1483): *1097*.
- Danielsz., ter dagvaart: *1207*.
- Domiss., lid van de stadsregering van Brouwershaven (1477): *979*.
- Heine Diddez., gezworen bode van Beoosterschelde (1512-1513): *1428, 1431, 1436, 1439, 1441, 1444, 1446, 1447, 1449, 1456, 1457*.
- Hendriksz., ambachtsheer in Wissenkerke, ter dagvaart: *851*.
- Hendriksz., lid van de stadsregering van Middelburg (1488-1504), pensionaris (1501): *1162*, *1165*, *1312*, *1313*, *1324*, *1333*, *1335*, *1350*; als advocaat van de Hoge Vierschaar van Zeeland ter dagvaart: *1355, 1365, 1369*.
- Huge Thonijs Verkensz., lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
- Jacobsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1446-1451): *637, 673*.
- Jacobsz., mr., lid van de stadsregering van Middelburg (1488): *1180*.
- Jacobsz., mr., lid van de stadsregering van Veere (1484): *1104, 1106, 1107n, 1108*; vgl. Vere, mr. Cornelis Jacobsz. van der.
- Jacobsz., mr., deken van Veere: *1393*; ter dagvaart: *1392*.
- Jan Boeyez., lid van de stadsregering van Zierikzee (1473): *927*.
- Jan Gelbertenz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1473): *927*.
- Jansz., bode 1438: *513*.
- Jansz., bode 1466: *838*.
- Jansz., kapitein, poorter van Zierikzee: *995*.
- Jansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1448-1450): *637, 653*.
- Jansz., lid van de stadsregering van Tholen (1549-1566): *1750, 1858, 1859*.
- Jansz., lid van de stadsregering van Vlissingen (1469): *863*.
- Jansz., notaris, ter dagvaart: *681*.
- Joonsz., bode: *1651*.
- Jorisz. (Joorysz.), bode: *1555*.
- Klaasz., lid van de stadsregering van Middelburg (1501): *1341*.
- Klaasz., mr., secretaris van Middelburg (1513): *1446*.
- Klaasz., lid van de stadsregering van Tholen (1472): *895, 910*.
- Lenaertsz, bode van het Hof van Holland, in naam van Andries Berthelmeeusz.: *1668*.
- Mathijs, mr., lid van de stadsregering van Goes (1569-1570): *1893, 1894, 1900*; als secretaris: *1921*.
- Melisz., lid van de stadsregering van Middelburg (1448-1451): *662, 674-676*.
- Oortsz., gezworen bode van Beoosterschelde (1504-1530): *1354, 1355, 1355n, 1357, 1358, 1358n, 1363, 1365, 1372, 1375, 1379, 1383-1385, 1387, 1389, 1391, 1393, 1394, 1396, 1399, 1401, 1471, 1472, 1475, 1476, 1485, 1502, 1505, 1508-1513, 1519-1524, 1526, 1528, 1529, 1531, 1535-1539, 1541, 1544-1547, 1549-1551, 1553, 1555, 1558, 1561, 1565, 1566, 1568, 1570, 1571, 1578, 1584, 1585, 1588, 1596, 1600, 1607, 1608*.
- Pietersz., als gemachtigde van de graaf van Buren, ter dagvaart: *1558*.
- Pietersz., rentmeester van Sint-Maartensdijk (1527-1532): *1580, 1581, 1604, 1624*.
- Schobbelantsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1549-1554): *1752, 1771, 1773, 1786*.
- Simonsz., bode: *732*.
- Simonsz., lid van de stadsregering van Goedereede (1457): *754*.
- Simonsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1455): *728*.
- Thormansz., lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.

– Willemsz., ambachtsheer in Wolphaartsdijk, ter dagvaart: *851*.
– Willemsz., lid van de stadsregering van Brouwershaven (1477): *985*.
– Wissez., lid van de stadsregering van Zierikzee (1488): *1165*.
Cornet, Jacques, zie Cormet, Jacques.
Corte, Herman de: *1720*.
Cortekeen, zie Kortgene.
Cortevil, Cortewille, zie Courteville.
Cost, Simon, lid van de stadsregering van Middelburg (1569): *1890, 1892, 1893*.
Costijn (Costin):
– Jacobsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1477): *983*.
– Loopersz., ter dagvaart: *63*.
– Wissenz., leenman van Beoosterschelde, ter dagvaart: *11*.
Cottry, zie Jan Hauwe.
Cou(l)ster, Nicolaas van der, abt van Middelburg 1426-1438, ter dagvaart: *447, 457, 495*.
– Willem Garbrantsz. van de(r) (1358-1399), in het bezit van de kosterij van Bergen (Mons) 1358-1394, cureit van de Westmonsterkerk in Middelburg 1368, persoon van de kerk in Haarlem 1389-1390, kanunnik te Den Haag 1374, van St. Waudru 1382, proost van Mons 1382-1391, Domproost 1391-1399, aartsdiaken van Utrecht, klerk van Dirk Voppenz. 1359-1362, van ruwaard Albrecht 1361-1376, diens kapelaan 1382, grafelijk tresorier 1382-1390 en 1394-1399, zegelaar 1390-1391 en 1394-1399: *203, 213, 217, 250, 252, 257, 258*; ter dagvaart: *265*.
Coucy (Coussij), heer van, als kandidaat om Adolf van Bourgondie als gouverneur van Zeeland op te volgen: *1869*.
Coudorpe, verdwenen dorp op het eiland Borsele, ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Courteheuze, Willem, deurwaarder, vervanger van Pieter Ingelbrechts: *1363*.
Courteville, Jan de jonge, hofmeester van Filips van Bourgondië, raadsheer van de Grote Raad 1518-1520: *1425*.
– Joost, heer van, geheimschrijver en secretaris van koning Filips II wegens de zaken in de Nederlanden 1559- , griffier van de Orde van het Gulden Vlies 1561- : *1892, 1896*; ter dagvaart: *1906*; als ondertekenaar: *1801*; als hoogbaljuw van Oudenaarde: *1905*.
Couwenberge, Jan van (1495-1507), deken van Abbenbroek en vorstelijk secretaris, pastoor van Reimerswaal: *1289, 1300*; ter dagvaart: *1378*.
Couwerve, zie Kouwerve.
Couwerve, Adriaan Kempenz. van, voortroeper en schout van de hoge vierschaar van Zeeland 1422-1459: *682*.
– Gillis van, ter dagvaart: *867, 871*.
– Jacob van, ter dagvaart: *1142*.
Crabbendijc, bode: *94*.
Crabel, Hendrik, lid van de stadsregering van Middelburg (1375-1404): *182, 193, 228, 229, 249, 250, 252, 261, 262, 263, 264, 267, 271, 294, 297, 299, 300, 302.*
– Hendrik, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Hendrik, 'mansman' van Zeeland 1501, ter dagvaart: *1338*.
Craen, Jeronimus de, inner van de impost binnen Middelburg: *1902*.
Craye, mr. Willem, secretaris van de heer van Ravestein: *873*.
Crayenstein, slot op Schouwen: *213*.
Crayken, grafelijke bode 1373-1401: *176, 231, 286*.
Creke, Jan van der, ter dagvaart: *163*.
Créquy, Jan v van (ca. 1397-† 1472), heer van Créquy, Canaples en Fressin, Vliesridder 1430, raadsheer van Holland 1439, 1444-1445, raadsheer-kamerling van hertog Filips 1426- en van Karel van Charolais, 'chevalier d'honneur' van Isabella van Portugal 1445-1449, kapitein en kastelein van Gouda 1468-1472, zwager van Willem van Lalaing, gratificatie: *525*.
Crèvecoeur, heer van, zie Goux, Pierre de.

Crichouder, (Cornelis), grafelijke bode (1441-1445): *560, 562, 564, 565, 567, 571-573, 576, 581, 582, 589, 591, 592, 595, 601, 609, 612, 613, 617*.
Croeser, mr. Jacob, lid van de stadsregering van Middelburg: *677*.
Crommenhoke (Crommenhoeke), Jan Olaertsz. (Oerdsz.) van, lid van de stadsregering van Middelburg, notaris van de vierschaar Bewesterschelde 1429/1430-1431/1432: *428-430*.
– Oirt Jansz. van, lid van de stadsregering van Middelburg (1451): *676*.
Cronenburg (Cronenborch), Hendrik van (1397-1445), ridder 1417, heer van Loenen ca. 1425, raad van Jan van Beieren 1417, in dienst van Jacoba van Beieren 1426, verzoend 1426, ter dagvaart: *267*.
– Jan van (1379-1423), ridder 1392, heer van Loenen 1398 en Noordwijkerhout (1394), houtvester van de Haarlemmerhout 1392-1393, rentmeester van Heusden 1398-1410 en 1415-1418, kastelein vanaf 1398, raad van de graven Albrecht en Willem VI 1400-1411, drost van Heusden 1404 en 1411, grafelijk tresorier en zegelaar 1411, ter dagvaart: *297*.
Croÿ, Adriaan van (1492-† 1553), 1e graaf van Roeulx (Reux) 1530 en heer van Beaurain, Vliesridder 1519, stadhouder van Artois 1524, van Waals-Vlaanderen 1532, van Vlaanderen december 1540, lid van de Raad van State 1540-1553, hoofd van de Raad van Financiën 1549-1553: *1641*.
– Antoine heer van (1385-1475), Vliesridder 1430, graaf van Porcéan en Guînes, baron van Renty, Seneghem, Beaumont, Montcornet, heer van Chièvres en Le Roeulx, eerste kamerling van hertog Filips, baluw en rentmeester van Woerden 1446-1455, gratificatie: *525*; uitkering: *621, 681*.
– Karel van (ca. 1450-† 1527), graaf, later 1e prins van Chimay, baron van Quiévrain, Vliesridder 1491, zoon van Filips van Croy, eerste kamerheer van Maximiliaan van Oostenrijk 1482-1494, kamerheer van aartshertog Filips van Oostenrijk 1494-1506, voogd en eerste kamerheer van prins Karel 1506-1509, ter dagvaart: *1267, 1273, 1280*.
– Michiel van († 1516), heer van Sempy (Sympy), Vliesridder 1501, zoon van Jan van Croÿ, graaf van Chimay, raadslid-kamerheer van Maximiliaan 1477, ter dagvaart: *1174*.
– Willem (Guillaume) van († 1521), heer van Chièvres, later hertog van Soria en van Archi, baron van Roccacitta, 1e graaf van Beaumont, 1e markies van Aarschot, heer van Temse, Vliesridder 1491, lid van de hofhouding van aartshertog Filips van Oostenrijk, 1e kamerheer en opvoeder van Karel V, stadhouder-generaal van de Nederlanden, ter dagvaart: *1372, 1393, 1407*; als medezegelaar: *1407*.
Crubecke, heer van, zie Brabant, Filips bastaard van.
Cruce (Croix), mr. Andries van der (de la) († 1463), heer van Rubroek en Crooswijk (1461), klerk van Hugues de Lannoy 1434-1435, secretaris 1436-1447 en auditeur 1441-1447 van de Raad van Holland, rekenmeester 1447-1463: *537, 550, 563*; ter dagvaart: *541*.
– Hendrik van der, bode: *866*.
Cruesink (Cruesincq), Floris, lid van het bestuur van het Vrije van Brugge: *880, 882*.
– (Creusinc, Cruesijn, Cruzin), Jacob (Jaques) († 1493), mr. vanaf 1463, klerk van mr. Bartholomeus à la Truye ca. 1440-1446, klerk van de Rekenkamer van Holland 1446-1447, auditeur van de rekeningen 1447-1463, rekenmeester van Holland 1463-1464, schout van Westwoud 1453- , rekenmeester in de Rekenkamer van Brabant 1464-1474, rekenmeester in de Rekenkamer te Mechelen 1474-1477, eerste rekenmeester van Holland 1477-1493, ter dagvaart: *779-781, 783, 786, 838, 936, 1033*; als meester van de Rekeningen te Brussel: *838*.
Cuelene, zie Keulen.
Culemborg, plaats van bijeenkomst: *399*.
Culemborg (Culenborch), Jan II heer van (1347-1377), knaap 1351, ridder 1352, baanrots 1353, heer van Werth, van de Lek 1351, raad van graaf Willem V 1351-1357, in ongenade 1359, verzoend met ruwaard Albrecht 1364, ter dagvaart: *163*.
– Jan III heer van –, de Lek, Werth en Acquoij (1422-1452), raad van Jan van Beieren: *431*.

– jonker Jasper van – Gerritsz. (1456-1504), heer van Culemborg, Hoogstraten, etc., erft Borsele via zijn moeder Elisabeth van Buren 1486, gouverneur van Leerdam 1481, kamerling van aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk, ter dagvaart: *1261, 1267, 1280*.
– Zweder van, Domproost 1414-1425, (door Holland erkende) bisschop van Utrecht 1425-1432, van Caesarea 1432-1433: *460n*; ban door: *437, 438, 447*.
Cupere, Jacob (Coppin) de, klerk van de rentmeesters van Bewesterschelde Pieter Annocque en Hendrik Jansz. van Wissenkerke 1449-1453, lid van de stadsregering van Middelburg, als klerk: *665, 677, 682, 698*; als lid van de stadsregering: *721, 773, 806, 826*.

D

Danchel, mr. Robert, deken van Veere (1481): *1072*.
Daelman, Pieter: *1452*.
Dam (Damme), Adriaan van († 1536), procureur postulant bij het Hof van Holland 1509-1533, substituut-procureur-generaal 1505, 1507, 1510/1511, als procureur van Prelaat en Edelen in het Hof van Holland: *1575*; ter dagvaart: *1564*.
– Adriaan van (1542-1545), leenman van de grafelijkheid van Zeeland, ter dagvaart: *1687, 1702, 1727*; taxateur van tiende penning in Bewesterschelde: *1698*.
– Floris van, bode van rentmeester Adolf Herdinck 1528-1529: *1594, 1606*.
– Floris van (1542-1545), leenman van de grafelijkheid van Zeeland, ter dagvaart: *1687, 1702, 1727*.
– Pieter van den, abt van Middelburg 1438-1465: *626, 803, 804*; ter dagvaart: *554, 566, 577, 580, 604, 609, 611, 627, 631, 642, 644, 648, 693, 739, 814, 818, 823, 827*.
– (Damme), Gilles van den, secretaris, ter dagvaart: *1446*.
– Willem van († 1587), secretaris zonder wedde van het Hof van Holland 1536-1570, als ondertekenaar: *1795*.
Damhoudere, Joos de (1507-† 1581), commissaris van de Raad van Financiën 1551-1575: *1825n, 1873n, 1874, 1875, 1878, 1896*; als audiëncier: *1875, 1876*; idem ter dagvaart: *1822*; als ondertekenaar: *1863, 1868, 1876, 1884, 1896, 1914*.
Dammas, klerk, zie Vincent Dammasz.
Damme (Vlaanderen), ter dagvaart: *1097, 1153, 1154*.
Damme, van, zie Dam.
Damyseeus, grafelijke bode 1359-1361: *109, 113, 114, 115, 122, 131*.
Daneel Pauwels, bode van rentmeester Adolf Herdinck 1519-1520: *1506-1509, 1511-1513, 1515, 1519, 1520*.
Daniel:
– bode: *52*.
– Huge Thonijs Verkensz., lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Pietersz., inner van de imposten: *904*.
Dankert:
– (Dancart) Bettenz., lid van de stadsregering van Middelburg (1473): *918*.
– Moudinsz., ambachtsheer in Welle, ter dagvaart: *851*.
– Pietersz., parochiaan in den Mare op Zuid-Beveland: *1081*.
Danswijk, zie Danzig.
Danzig: *637, 744n, 796, 859, 1062, 1271-1274, 1285, 1294-1297, 1302, 1303*; bestand met: *1099, 1223, 1270-1274, 1285, 1303, 1318*; ter dagvaart: *1223, 1297*; geschil met: *1289, 1294, 1295, 1297, 1302, 1303*; hofmeester: *614*; plaats van bijeenkomst: *859*.
Datysches, Jan, bode: *1213*.
David van Bourgondië (1427-1496), bastaardzoon van hertog Filips van Bourgondië, bisschop van Utrecht 1456-1496: *739n, 755*.
Delfland: *28*.
Delft: *211, 328, 364, 850, 1014, 1045, 1047, 1201, 1237*; beleg: *109, 111, 112*; ter dagvaart: *320, 506, 773, 996, 1173, 1176, 1180, 1190, 1194, 1230, 1548, 1639, 1746, 1790, 1795, 1860*; als

medezegelaar: *5a, 434n*; overlast 'lichte gesellen': *376*; pensionaris ter dagvaart: *1811*; plaats van bijeenkomst: *111, 430, 1184*; rebellie: *108*.
Dendermonde: *461, 677, 1017, 1158, 1169*; plaats van bijeenkomst: *25, 412, 1018*.
Denemarken: *432, 593, 641, 859, 1474, 1517, 1519, 1554, 1555*; ambassade naar: *566, 575, 641, 642, 647, 651, 706n, 1422, 1423*; ambassadeur: *1423*; heervaart naar: *539*; drie schepen: *1179*; oorlog met: *158, 161, 432*; plaats van bijeenkomst: *859*; vrede met: *161, 570, 1549, 1554*.
– koning van, zie Christoffel III (1440-1448); Christiaan I (1448-1481), Johan (1481-1513), Christiaan II (1513-1523), Frederik I (1523-1533).
Dennis Arendsz, grafelijke bode 1467-1477: *840, 845, 858, 860, 864, 865, 871, 877, 897, 913-915, 917, 919-921, 923, 924, 939, 944, 960, 974*.
Derrière, mr. François de la, procureur van Prelaat en Edelen van Zeeland 1513-1522: *1453, 1527, 1535*.
Despleghem, mr. Joris (George), keizerlijk secretaris (1524-1536), ter dagvaart: *1643, 1647*.
Deventer: *492, 637, 666, 781, 783, 1862, 1870n*; beleg vóór: *804*; ter dagvaart: *275*; heervaart naar: *779, 781, 783, 784, 786, 787*; markt: *666, 821*.
Diepholt, Rudolf van († 1455), postulaat 1423, bisschop van Utrecht 1432/1433-1455: *435, 437, 447n*; als bisschop van Utrecht: *460, 803*.
Dieppe (Diepen): *603, 605, 617, 669, 670*; delegatie naar: *602*; geschil met: *602, 603, 605, 610, 617, 684*; ontzegbrieven: *683*.
Diest, plaats van bijeenkomst: *1702, 1704*.
Diest, Jan van, lid van de stadsregering van Brugge: *1162*.
Dignus, François, ter dagvaart: *1905*.
– (Dingnus), Willem, ter dagvaart: *1905*.
Dijkshoek, verdwenen dorp op Noord-Beveland: *939*; ambachtsheren: *851*.
Dinant, krijgstocht tegen: *839*.
Dirk (Dirck, Theodrico):
– (Theodrico, 'tsproists clerc'), klerk van raadsheer Pieter van den Zande: *328*.
–, herbergier van 'den Tumulare' in Middelburg: *1014*.
– Allardsz., secretaris van Schiedam: *1251*.
– Boudijnsz., secretaris en raadsheer van Holland, zie Zwieten, Dirk Boudewijnsz.
– Cornelisz., lid van de stadsregering van Gouda: *1767n*.
– Cornelisz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1488): *1165*.
– Dirksz., lid van de stadsregering van Leiden (1488-1491): *1176, 1229, 1230*.
– Florensz., lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Florisz., bode: *57*.
– Gerritsz., bode: *966*.
– Hendriksz., bode: *962*.
– Hoensz., lid van de stadsregering van Gouda: *1799*.
– Jansz., bode: *681*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Veere (1468): *857, 862*.
– Klaasz., lid van de stadsregering van Amsterdam: *1190*.
– lieve Neve, grafelijke bode 1439-1444: *529, 577, 580, 596, 605*.
– Pietersz., lid van de stadsregering van Middelburg (1417): *353*.
– Willemsz., lid van de stadsregering van Vlissingen (1550): *1760*.
Dithmarsen, vrede van: *703*.
Dixemude, Jehan de, hertogelijke bode: *577*.
Doctor 'mitten baerde', in dienst van Albrecht van Saksen, ter dagvaart: *1248*.
Doe, Klaas, bode: *780*.
Doelles, des: *1878*.
Doen (Doin) Jacobsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1447-1456): *637, 673, 741*.
Doenaert, Pierkin, klerk van rentmeester Pieter Hugenz.: *1045*.

Does, klerk, zie Does, Reyer van der.
Does, Reyer van der (1516-† 1597), klerk in de Rekenkamer van Holland, auditeur 1550-1554, rekenmeester 1554-1572: *1720, 1811*.
– Willem van der, abt van Middelburg 1390-1405, ter dagvaart: *274, 290, 294, 295*.
– Willem van der, lid van de stadsregering van Leiden: *1173*.
Domas (Domaes, Domis, Dommiz), zie Thomas.
Domburg: *1393, 1471, 1521, 1832*; baljuw ter dagvaart: *334*; stad ter dagvaart: *319, 340, 726, 755, 767, 774, 801, 823, 833, 883, 887, 890, 937, 938, 952, 954, 976, 978, 999, 1028, 1041-1044, 1048, 1074, 1075, 1078, 1088, 1091, 1128, 1142, 1147, 1157, 1173, 1231, 1270, 1290, 1342, 1375, 1860*; troepen: *1928*; vissers ter dagvaart: *1772*; wachten: *1877*.
Domburg, Adriaan van, ter dagvaart: *1905, 1909*; als ondertekenaar: *1922*; als ondertekenaar namens jonkheer Maximiliaan van Borsele en jonkheer Jacob van Eyl: *1905*.
– Boudewijn Woutersz. van, ter dagvaart: *63*.
– Jacob Adriaansz. van (ca. 1473-1550), lid van de stadsregering van Middelburg, 'mansman' van Zeeland 1501, burggraaf van Zeeland 1503-1515: *1342, 1469, 1481*; ter dagvaart: *1142, 1338, 1478*.
– Jan Pietersz. van, ter dagvaart: *693*.
– Klaas van, lid van de stadsregering van Middelburg (1419): *370*.
– Wouter van (1449-1485), schildknaap, ambachtsheer in Zoutelande, baljuw van de heer van Veere (1484), schout van Serooskerke (1485), ter dagvaart: *966*, *1044*.
Domis (Dommiz), zie Thomas.
Donne, Jan de: *1815*.
Doornik, zie Tournai.
Dordrecht (Tordrecht): *40n, 129, 137, 138, 145, 207n, 211, 302, 304, 354, 385, 387, 431n, 895, 899, 1041n, 1058, 1061, 1065, 1135, 1157, 1190, 1237, 1251, 1276, 1291, 1532, 1533, 1700, 1829*; bemiddeling: *138*; blokkade: *359*; ter dagvaart: *161, 17, 65, 72, 131, 217, 221, 298, 414, 789, 1194, 1230, 1297, 1548, 1562, 1639, 1795*; gevangen poorters: *400*; als medezegelaar: *5*a; onrust: *136*; plaats van bijeenkomst: *6, 72, 100, 105, 107, 161, 165, 175, 188, 222, 298, 354, 382, 386, 1063, 1067*; prior van de Augustijnen: *77*; stapelrecht: *9, 189, 236, 237, 382, 386, 807, 822*; stromen door: *360, 362*; wijnen: *1679, 1789, 1804, 1894, 1900*.
Dordrecht (Dordraco), P. van, zie Pieter Gijsbrechtsz. (van Dordrecht).
Doren, Hubrecht van, deurwaarder van het Hof van Holland, ter dagvaart: *946*.
Dorne, Klaas, schipper van de 'Kleine Valente': *1039*.
Dorneke, zie Tournai.
Dorpe, mr. Jeronimus van den († 1532), raadsheer van de Grote Raad (1495), 1497-1532, president van de Raad van Gelre 1506-(1512), als commissaris van landvoogdes Margaretha, ter dagvaart: *1509, 1516*.
Douai (Dowaai), ter dagvaart: *1161, 1165, 1655, 1811*; plaats van bijeenkomst: *509*.
Doublet, Jacob: *1865*; losrenten: *1901*.
– mr. Glaude, procureur postulant bij de Grote Raad (1520-1547): *1740*.
Dourginez, heer Baudouin, gouverneur van Lille: *681*.
Doverloepe, zie Overloepe, mr. Pieter van.
Dowaai, zie Douai.
Dreischor (Drijschere, Dreyscher): *744, 1900, 1902*; ter dagvaart: *907, 924*; domeinen: *1588*; heerlijkheid: *1625, 1704, 1732, 1766*; privileges: *1733*.
Dreischor, mr. Adriaan van, secretaris en pensionaris van Dordrecht (1458-1469), raad van de heer van Veere (Wolfert VI van Borsele) 1472-1486, pachter van de tol van Yersekeroord 1475-1477, raadsheer van Holland 1477-1478, afgevaardigde namens de heer van Veere: *955*.
Driepont, grafelijke bode 1359-1361: *109, 113, 114, 126, 131*.
Driespit, grafelijke bode: *113, 117*.
Drijschere, zie Dreischor.
Droesbeke, Daneel: *1561*.

Droom, mr. Herman (Hermannus), doctor in de kanonieke rechten, deken van St. Marie te Utrecht 1458-1476, als afgevaardigde van de steden van Holland en Zeeland naar de aartsbisschoppelijke rechtbank in Keulen: *434*.
Dublioul, zie Blioul, Laurens du.
Ducker, Laurens: *1755*.
Duerinck, Wernaert, Hanzekoopman uit Veere: *1442*.
Duin (Duyn), Anthonis Pier, gevangene van rentmeester Andries Andries: *1464*.
Duinkerke: *1519*.
Duit, Pieter, notaris: *1383*.
–, Simon – van Zoutelande, lid van de stadsregering van Middelburg (1426): *419*.
Duitsland, Duitse Rijk, Duitsers, Roomse Rijk: *1060, 1299, 1307, 1308, 1407, 1543, 1546, 1881* (Hoog-Duitsen); ambassade: *656*; hofmeester van de Duitse Orde: *656, 663, 789*; keurvorsten, prinsen, prelaten en gedeputeerden: *1384*; koopmanschap: *1881*; reis naar: *1311*; steden: *1290*; reis Karel v naar: *1634*; wijnen: *1758*.
Duiveland: *320, 523, 1369, 1407, 1604, 1636, 1704n, 1881, 1883*; ambachten: *1878*; bannen: *1878*; idem, vier, privileges: *1733*; ter dagvaart: *539, 711, 733, 925*; edelen ter dagvaart: *549, 612*; leenmannen ter dagvaart: *32, 35, 55, 61, 63, 78, 84, 113, 124, 523*; overstromingen: *1767, 1881*; plaats van bijeenkomst: *84*; steden ter dagvaart: *448, 925*; schouten: *51*.
Duivenoord (Duvennoirt), op Duiveland: *418*.
Dullekem, Tielman van († 1526), klerk in de Rekenkamer van Holland 1505-1509, auditeur 1509-1511, rekenmeester 1511-1526: *1365*.
Durf, vrouw van Vrieskijn Mannenz., adelsbrief: *43*.
Duvennoirt, zie Duivenoord.
Duvenvoorde, mr. Jan van (1467-† 1543), heer van Warmond, Esselikerwoude en Alkemade 1526, ridder 1528, raadsheer van het Hof van Holland zonder wedde 1500-1508, met wedde 1508-1515, 1516-1543, ter dagvaart: *1378*.
Duyck, Jan – Gillisz., klerk van de rentmeester-generaal van Holland en Zeeland: *768*.
Duyn, zie Duin.
Duyst Pietersz.: *1237*.
Duyt, zie Duit.
Dynkere, Jan, notaris: *1543, 1544*.

E

Edam, proces: *1612*.
Eduard (Edward):
– hertog van Gelre 1361-1371: *110*.
– (Edward) III, koning van Engeland 1327-1377: *125, 145*.
– (Edward) IV, koning van Engeland 1461-1470: *828, 830, 866*.
Ee, mr. Adriaan van der (Vanderee) († 1464), klerk en secretaris van Jacoba van Beieren en Frank van Borsele 1433-1434, secretaris van het Hof van Holland 1433-1436, secretaris van hertog Filips (1441), bewaarder van de charters en privileges van Brabant (1441), rentmeester van Everen voor Frank van Borsele, ter dagvaart: *478*; als secretaris: *525*.
Eecke, heer van, zie Verreycken, Pieter.
Eenoo, Pieter van der, loper van Beoosterschelde: *1624*.
Eeyl, zie Eyl.
Egidius, mr., secretaris van Roelant de Pottre: *1811*.
Egmond: *454, 850*.
Egmond, abt, ter dagvaart: *928, 937*.
Egmond, Arend heer van – (1370-1409), knaap 1370, ridder 1375, baanrots 1386/1387, volgde 1370 op in Egmond en IJsselstein, heer van Ameland 1398, raad van ruwaard en graaf Albrecht 1372-1404, baljuw van Kennemerland 1401, 1402-1404, onderzoek naar: *248*.

– jonker Floris van (1469-1539), graaf van Buren en Leerdam, heer van IJsselstein en van Sint-Maartensdijk (zoon van Frederik van Egmond, heer van IJsselstein), Vliesridder 1505, stadhouder van Gelre, substituut stadhouder van Holland en Zeeland 1511-1515, kamerheer van aartshertog Filips van Oostenrijk 1493- , als stadhouder van aartshertog Filips: *1541, 1543, 1558, 1575, 1624, 1636, 1661*; ter dagvaart: *1338, 1639*.
– Frederik van (ca. 1440-1521), heer van IJsselstein 1483, graaf van Buren 1492, heer van Leerdam 1483 en Kranendonk, aanvoerder troepen tegen Utrecht 1481- , gijzeling: *1016n*.
– Lamoraal, graaf van (1522-† 1568), heer van Zottegem, prins van Gavre 1553, Vliesridder 1546, lid van de Raad van State 1555-1567, stadhouder van Vlaanderen 1559-1567, ter dagvaart: *1798*.
– Jan III graaf van – Willemsz. (1438-1516), heer van Egmond en Bahr, Vliesridder 1491, raadsheer ordinaris bij het Hof van Holland 1477, baljuw van Putten 1480-1499, kastelein en drossaard van Gorinchem en het Land van Arkel 1480-1516, stadhouder van Holland en Zeeland 1483-1515: *1016n, 1103, 1105, 1116, 1129, 1130, 1139, 1141, 1142, 1147, 1148, 1154, 1176, 1178, 1200, 1229, 1232, 1237, 1270, 1296, 1312, 1359, 1369, 1375, 1424*; ter dagvaart: *1140, 1230, 1275*.
– Karel van, zie Karel.
– Willem van – Arendsz. (1387-1451), ridder 1416, heer van IJsselstein 1436, raadsheer van Holland 1426-1451: *637*.
– Willem heer van – Jansz. (1412-1483), ridder 1444, volgde in 1451 op in Egmond en Leerdam, heer van IJsselstein 1452, heer van Bahr, raadsheer van het Hof van Holland 1452-1456, stadhouder van Gelre voor hertog Karel 1473, gijzeling: *1016n*.

Elbing: *161*.

Ellewoutsdijk (Elwoutsdijk, Elffdijck): *1720, 1878, 1900*; huis (afbraak): *2*.

Emden (Eempden): *1829, 1881, 1884*; wit zout: *1881*.

Emelisse (Hemelisse), op Noord-Beveland, ambachtsheren: *851*.

Engeland, Engelsen: *483, 488n, 493, 506, 602, 604, 607, 609, 617, 624, 637, 649, 655, 657, 660, 662, 664-666, 760, 772, 773, 803, 863, 866, 894, 1024, 1029, 1065, 1100, 1163, 1190, 1273, 1298, 1464, 1533, 1558, 1583, 1585, 1620, 1720, 1829, 1873, 1874, 1881*; ambassade naar: *143, 145, 346, 548, 568, 588, 602, 609, 773, 1558*; ambassade van: *761, 773, 830, 863, 1029*; ambassadeurs ter dagvaart: *542*; bier: *1657, 1679*; compositie met: *626*; dreiging: *120, 1163*; geschil met: *577, 617, 624, 684, 1024, 1620*; geschillen met Fransen en Geldersen: *684*; handel met: *1191*; handelsverbod: *490*; handelsverdrag: *1298, 1301*; heervaart tegen: *483, 486, 487*; inval in Vlaanderen *195*; inval/invasie van: *486, 487, 1163*; kapers: *752*, *760*; kooplieden: *506, 1841*; laken: *425, 461, 462, 465-467, 640, 653, 654, 825, 826, 830* (en wol); idem, invoerverbod: *425, 461, 462, 465-467, 640, 653, 654, 825, 826*; oorlog met: *1474, 1582*; overeenkomst met: *497*; overlast: *492*; plaats van bijeenkomst: *506, 568*; schade aan Holland en Zeeland: *722, 724, 761*; schadevergoeding aan: *628*; schepen: *771*; tractaten: *1301, 1331, 1338*; verdediging tegen: *493*; veroverde hulk: *772*; vrede met: *1331, 1338*; wol: *450, 830*; zaak: *577*.
– koning en koningin van, zie Edward III (1327-1377); Philippa van Henegouwen; Edward IV (1461-1470), Hendrik VII (1485-1509), Hendrik VIII (1509-1547), Mary (1553-1558), Filips II (1554-1558).

Enghien ('t Eyngen): *1407*.

Enghien, Sohier II heer van – (1345-† 1364), graaf van Brienne en Conversano, hertog van Athene (1356), heer van Ramerupt, Lembeek en Tubize, raad van Henegouwen, ter dagvaart: *135*.

Enkhuizen, ter dagvaart: *1746, 1795*.

Eppen, Pieter, lid van de stadsregering van Zierikzee (1353): *77*.

Erasmus Cornelisz., mr., pensionaris en secretaris van Middelburg (1515-1539), ter dagvaart: *1552, 1554*; als lid van de stadsregering van Middelburg: *1460, 1469, 1479, 1483, 1485, 1623, 1666*.

– mr., zie ook Heems.
Esteemde, mr. Michiel van, lid van de stadsregering van Middelburg (1503): *1349*.
Étampes, graaf van, zie Jan van Bourgondië.
Eu (Noord-Frankrijk), plaats van bijeenkomst: *669*.
Eugenius IV, paus (1431-1447): *460n*.
Eure, Pieter Jansz., dienaar van rentmeester Hendrik van der Werve: *1604*.
Everaerts, mr. Nicolaas (1462/63-1532), ook wel bekend als Nicolaas Nicolai, ridder, doctor in de beide rechten, president van het Hof van Holland 1510-1528, president van de Grote Raad 1528-1532: *1424* ('president van Holland'); overlijden: *1629*.
Everghem: *1179*.
Everingen op Borsele, ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Everingen, heer van (1369), ter dagvaart: *163*.
– Hendrik heer van, leenman van Bewesterschelde (1328): *2*; ter dagvaart: *10*.
– Olivier van (1342-1362), ridder 1342, raad van Willem de Verbeider 1348, grafelijk zegelaar 1350, raad van graaf Willem V 1351-1353, van ruwaard Albrecht 1358, ruwaard van Zeeland 1358, ter dagvaart: *62, 63, 76, 131*; als medezegelaar: *59*.
– Willem van, ter dagvaart: *495*.
Everslaghe, Jacob van: *1551*.
Everstein, beleg van: *307, 308*.
Everswaard, mr. Pieter van, afgevaardigde namens de heer van Ravenstein: *955*.
Evert:
–, grafelijke bode: *381, 408*.
– Evertsz., bode: *1848*.
Ewout (Eewout) Jansz., grafelijke bode: *1478*.
– (Eeuwaart) Lievensz., baljuw van Middelburg 1512-1519: *1469*; als lid van de stadsregering van Middelburg (1525): *1558*.
Eycke, Jan van der ('van Brussel'), ontvanger van de Espargne: *1136n*; ter dagvaart: *1144*.
– mr. Lodewijk (Lodewich, Loewijck, Loyc, Ladewick) van der (ook Louis du Chesne) († 1477), secretaris van Gent 1433-1438, raadsheer van Vlaanderen 1438-1442, raadsheer-rekestmeester in de Grote Raad 1439- , raadsheer van Holland 1441-1477, ter dagvaart: *601, 621, 682, 753, 804, 819*.
Eyl (Eeyl), jonkheer Jacob van, heer tot Geisteren: *1905*.
Eynatten, dr. Jan van († 1530?), kanselier van de aartsbisschop van Keulen, proost van de Sint-Servaas in Maastricht (1485)- , raadsheer-rekestmeester van Maximiliaan I en aartshertog Filips van Oostenrijk, ter dagvaart: *1280*.
Eynde, mr. Hugo van, pensionaris van Delft: *1757*.
– mr. Jacob van († 1570), (zoon van Hugo van Eynde), pensionaris van het Vrije van Brugge, pensionaris van Delft 1552-1560, raadspensionaris van Holland 1560- , ter dagvaart: *1758*.

F

Facx, Jan, garderobe van Rooms-koning Maximiliaan, ter dagvaart: *1144*.
Ferdinand (Fernando) I, aartshertog van Oostenrijk (1503-1564), (broer van keizer Karel V), keizer van het Heilige Roomse Rijk, koning van Bohemen en Hongarije 1526-1564: *1521, 1522, 1524, 1527, 1606*; ter dagvaart: *1522*.
– II van Aragón, koning van Castilië en Aragón (1479-1516): *1384*.
Fernando, zie Ferdinand.
Fèvre (Fevere), mr. Barthélemy (Berthelnij) le († 1526), griffier van de Grote Raad 1481-1509, secretaris aldaar 1509- : *1209, 1289*.
– mr. Roeland le († 1517), heer van Heemstede 1486, Liesveld 1491 en Temse 1493, ridder, raadsheer van aartshertog Filips van Oostenrijk, tresorier-generaal van de Financiën, ontvanger van Vlaanderen: *1415n*; ter dagvaart: *1329, 1407*; als medezegelaar: *1407*.

Filippa, zie Philippa.
Filips:
– hertog van Bourgondië 1363-1404, graaf van Vlaanderen etc. 1384, hertog van Limburg 1396, raad van: *214*; ter dagvaart: *211*; kanselier ter dagvaart: *211*.
– graaf van Charolais, hertog van Bourgondië 1419-1467, ruwaard (1425) en graaf (1433) van Holland en Zeeland: *411, 412, 414n, 424, 427, 429-431, 435, 447, 455, 467, 475, 484, 485, 493, 497, 522n, 532-534, 549, 550, 558, 559, 571, 582, 585, 590, 602, 604-606, 617, 618, 621, 623, 630, 637, 652, 658, 663, 666, 672, 673, 677, 678, 681, 682, 684, 690, 693, 698, 701,712n, 714, 728, 730, 735n, 737, 739, 740, 744, 747, 748, 753, 755, 757, 761, 770, 775, 778, 797, 800, 804, 809-811, 813, 818, 819, 822, 823, 825; 828, 830, 831, 833-835, 837-840, 862, 978*; brief: *695*; ter dagvaart: *415, 423, 424, 427, 428, 430, 448-450, 452, 455, 457-459, 482, 483, 485, 490, 494, 498, 509, 523-525, 536, 546, 615, 616, 621, 624-626, 640, 732, 772, 785, 805, 812, 814, 816, 820*; als graaf van Charolais: *371*; geschil met zijn zoon Karel: *810, 811, 813, 814, 826*; huwelijk met Isabella van Portugal: *435*; in memoriam: *1841*; als medezegelaar: *431*; overleg met Jacoba van Beieren: *428, 429*; overlijden: *844, 847, 850*; reis naar: *721*; vader van: *698*; wijlen: *978, 1011, 1280, 1289*; ziekte: *826*; zoen met Jacoba van Beieren: *414, 428?, 429-431*.
– I aartshertog van Oostenrijk, graaf van Charolais, graaf van Holland en Zeeland en heer van West-Friesland 1482-1506, koning van Castilië 1504-1506, prins van Aragon: *1065, 1077, 1078, 1080n, 1087, 1094, 1096, 1110, 1112, 1117, 1124, 1144, 1147, 1156, 1160, 1163-1165, 1182, 1198-1200, 1202, 1209, 1213, 1215, 1218, 1219, 1221, 1222, 1233, 1234, 1243-1245, 1253, 1257, 1261, 1262n, 1265, 1267, 1268, 1270, 1278, 1281, 1287-1289, 1291, 1292, 1296, 1299-1303, 1312, 1319, 1324, 1327, 1332, 1335, 1336, 1338, 1340, 1343, 1350, 1352, 1355, 1356, 1368*; begrafenis: *1375*; ter dagvaart: *1155, 1179, 1267, 1280, 1311, 1331, 1337-1339, 1341, 1342, 1357, 1361, 1365, 1369*; huldiging: *1273, 1278, 1279*; als medezegelaar: *1338, 1355*; opvolging: *1375*; overlijden: *1375*; raad/raden: *1294, 1359*; idem ter dagvaart: *1267, 1280, 1331*; reis naar Spanje: *1332-1336, 1341, 1343, 1344, 1355, 1361, 1365, 1368, 1370*; voogdij over kinderen van: *1377*; wijlen: *1425, 1473, 1475*.
– II (1527-1598), prins van Asturië, koning van Spanje 1556-1598 en heer van de Nederlanden 1555-1581: *1756, 1799, 1801, 1804, 1805, 1807, 1816, 1819, 1821, 1823-1825, 1829, 1837, 1840, 1841, 1843, 1844, 1849, 1851, 1853, 1856, 1857, 1863, 1864, 1866-1868, 1870-1881, 1883, 1884, 1888, 1889, 1891-1896, 1898, 1900, 1902, 1904, 1905, 1909-1914, 1916, 1921, 1922*; ter dagvaart: *1798, 1801, 1804, 1810, 1811, 1815, 1821, 1822*; adviesraad: *1844*; idem ter dagvaart: *1811*; als prins: *1758, 1759*; idem ter dagvaart: *1756*; huldiging van prins van Spanje: *1756, 1795a*; als koning van Engeland: *1794, 1798*.
– bastaard van Brabant, zie Brabant.
– Willem, prins van Oranje (1554-1618), graaf van Buren, graaf van Nassau, heer van Sint Maartensdijk, eerste edele van Zeeland: *1842, 1843, 1845, 1849*; ter dagvaart: *1865, 1874, 1876n, 1879, 1900n*.
– ondertekenaar namens Zierikzee (Zircze, Zeuze): *1843*.
– mr.: *84*.
– Moudinsz., ambachtsheer in Welle, ter dagvaart: *851*.
Financie, Financiën, heren van: *850, 1003, 1009, 1033, 1058, 1064, 1138, 1213, 1418, 1425, 1450, 1466, 1485, 1518, 1527, 1532, 1552, 1565, 1568, 1571, 1587, 1595, 1597, 1600, 1602, 1628, 1634, 1636, 1659, 1668, 1687, 1717, 1719, 1730, 1761, 1791, 1823, 1837, 1853, 1856, 1864, 1868, 1874-1877, 1882, 1888, 1891, 1904, 1909, 1914*; ter dagvaart: *1503, 1514, 1516, 1517, 1543, 1625, 1639, 1644, 1659*.
Flameng, mr. Anthonis, zie Vlaminck.
Floris:
– graaf van Buren en heer van IJsselstein, zie Egmond, Floris van.
– abt van Middelburg, ter dagvaart: *1728, 1732*.
– Aartsz., proost van de abdij van Middelburg, gemachtigde van de prelaat van Middelburg, ter dagvaart: *1666*.

– Snidersz. (Snyder), grafelijke bode 1424-1433: *406, 434, 448, 456, 459*.
– Willemsz., lid van de stadsregering van Brouwershaven (1468): *862*.
Fontes, heer van, zie Bourgondië-Beveren, Filips van – Adolfsz.
Foreest, Herper van (1472-1501), heer van Middelburg en Schoterbosch, lid van de stadsregering van Delft: *1175, 1190, 1194*.
Fourier, Jacob: *750*.
François:
– I, koning van Frankrijk (1515-1547): *1474, 1524, 1552, 1558, 1582, 1584, 1593, 1597, 1606, 1607, 1641, 1655, 1657, 1687, 1693, 1702, 1720*.
– mr., zie Gent, mr. François van.
– Klaasz., mr., zie Zandijk.
Frank Hendriksz. (Heynrixsone), lid van de stadsregering van Middelburg (1392): *226*.
Frankfurt: *721*.
Frankrijk, Fransen: *120, 313, 669, 670, 796, 862, 901-903, 939, 1001, 1011, 1029, 1034, 1038, 1039, 1044, 1047, 1082, 1090, 1094, 1138, 1142, 1164, 1165, 1178n, 1180n, 1181, 1235, 1251, 1253, 1267, 1268, 1390, 1412, 1421, 1543, 1558, 1585, 1644, 1657, 1695, 1720, 1746, 1774, 1784, 1807, 1829, 1881*; admiraal: *1558*; ambassade naar: *1090*; ambassade van: *1090*; bewapening ter zee tegen: *948, 952, 1084*; dauphin: *1090*; dreiging: *939, 1089, 1181, 1655*; geschillen met Engelsen en Geldersen: *684*; handel met: *825, 875*; heervaart tegen: *831*; inval/invasie door: *1181, 1768*; kapers: *752, 760*; kooplieden: *1390, 1841*; krijgstocht tegen: *831, 834, 839, 850, 912, 999, 1014n, 1015, 1324, 1453, 1527, 1544, 1552, 1568*; oorlog tegen: *984, 1039, 1324, 1327, 1474, 1523, 1527, 1533, 1541, 1544, 1552, 1568, 1582, 1779, 1789, 1844, 1845, 1878*; zie ook afzonderlijke Beden; overleg met: *796*; reis naar: *351*; tractaat van/vrede met: *1093, 1094, 1096, 1161, 1162, 1164, 1165, 1180, 1261, 1267, 1268, 1321, 1324, 1327, 1331, 1338, 1345, 1346, 1412, 1548, 1598, 1641*; wijnen: *1679, 1730, 1734, 1739, 1758, 1784, 1789, 1804, 1853, 1856, 1894, 1900*; idem, plakkaat op: *1730*; idem, stapel: *1730*; zeeroverij: *832*; zout: *1829, 1881*.
– koningen zie Karel VI (1380-1422); Karel VII (1422-1461); Lodewijk XI (1461-1483), Karel VIII (1483-1498), Lodewijk XII (1498-1515), Frans I (1515-1547), Hendrik II (1547-1559), Frans II (1559-1560).
Frederik (Vrederic, Frederico):
– III, keizer Heilige Roomse Rijk 1452-1493: *977*; appèl: *862*.
– I, koning van Denemarken (1523-1533): *1546, 1549, 1554*.
– hertog van Beieren (ca. 1339-1393), neef van hertog Albrecht: *203*.
– markgraaf van Baden (1455-† 1517), bisschop van Utrecht 1496-1517: *1461n*; ter dagvaart: *1464*.
– (Frederico), Don, zie Toledo, Frederik Alvarez de.
– (Vrederic), rentmeester van geheel Zeeland (1318-1319): *1*, *2*.
Freiburg im Breisgau: *712n*.
Fresco, Thomas, Genuees koopman residerende te Antwerpen, betaling: *1874*.
Fressain, heer van, zie Lalaing, Willem van.
Friese, als ondertekenaar: *1771*.
Friesland, Friesen: *286, 728, 774, 1200, 1221, 1474, 1516, 1675*; bestand met: *337*; heerlijkheid: *53*; heervaart tegen: *21, 22, 250-252, 258, 259, 261, 263?, 264-266, 270-272, 273?, 274, 276, 282, 338*; 'heijen, mouren en venen': *1881*; rebellie: *301*; stierlieden ter dagvaart: *1247*.
Fromont: *1575*.
Froukensland (Vroukensland) (Noord-Duitsland), wit zout: *1881*.

G

Gaasbeek, Jacob van (ca. 1385-1459), jonkheer, heer van Gaasbeek 1400-1434, van Putten en Strijen 1400-(1456), van Abcoude en Wijk bij Duurstede 1407-(1449), raad van

Brabant 1413-1420, van Jacoba, Jan IV en Jan van Beieren 1417-1425, grafelijk tresorier 1421, tollenaar van Geervliet 1422 1433, ruwaard van Holland en Zeeland voor Jan IV 1425, raad van Holland voor hertog Filips van Bourgondië 1425-1430, 1433 en later, kapitein van Holland 1426-1427, houtvester van de Haarlemmerhout 1427-1429, rekenmeester 1428, raad van Filips van St. Pol in Brabant 1428-1430, drossaard van Brabant 1430-1431: *431, 438*.

Gaasbeek, zie ook Abcoude.

Gapinge: *939*.

Garnay, Willem van, bode van hertog Karel van Bourgondië 1469-1476: *863, 966*.

Gavere (Gavre), in Vlaanderen: *695*.

Geersdijk (Noord-Beveland): *1369n*.

Geertruidenberg: *52, 69, 171n, 195, 198, 203, 431, 947*; ter dagvaart: *109*; plaats van bijeenkomst: *15, 41, 48, 53, 73, 101, 102, 119, 120, 121, 125, 141, 146, 155, 156, 170, 177, 182, 192, 194, 199, 204, 205, 207?, 209, 234*; schippers van: *1829*; turf van (arriverende in de Langstraat): *1829*.

Geervliet: *142n, 258n, 271, 376, 484, 838, 1232*; ter dagvaart: *1011*, (deken en) kapittel ter dagvaart: *648, 823, 911*; plaats van bijeenkomst: *1230*; tol: *731*; tollenaar ter dagvaart: *679*.

Geheime Raad ('Secreten Raedt'): *1425, 1440, 1453, 1459, 1473, 1503, 1510, 1514, 1518, 1543, 1562, 1626, 1629, 1719, 1853, 1856, 1868, 1874, 1876, 1877, 1878, 1898, 1902, 1914*; ter dagvaart: *1414, 1459, 1503, 1514, 1516, 1543, 1639, 1670*; deurwaarders, nieuwjaarsgift: *1440*.

Gelkine, bode: *29*.

Gelre, Geldersen: *212, 632, 1016, 1021, 1023, 1030, 1040, 1042, 1052, 1063, 1372, 1412, 1414, 1435, 1450, 1452, 1516, 1551, 1720*; bestand/vrede met: *95, 110, 327, 341, 342, 1453n*; ter dagvaart: *275*; fort: *1315*; geschil met: *684*; heervaart tegen: *1501*; 'heijen, mouren en venen': *1881*; Hollandse vazallen bij: *1548*; huizen: *1421*; oorlog met: *317, 319, 339, 340, 342, 1312, 1313, 1315, 1316, 1322, 1324, 1325, 1326n, 1331, 1338, 1361, 1365, 1370, 1375, 1379, 1386, 1407, 1430, 1431, 1433, 1434, 1446, 1452, 1466, 1471, 1543*; als medezegelaar, prelaten, edelen en steden: *1165*; militaire dienst tegen: *1371n*; oorlog met: *339, 340, 342, 1018-1021, 1023, 1040, 1042-1044, 1324, 1325, 1327, 1331, 1338, 1375, 1379, 1431-1435, 1438, 1501, 1544, 1548, 1552*; overleg met: *632*; problemen met: *1022*; Raad ter dagvaart: *1761*; rebellen: *1019*, *1313*; stromen: *181*; turf: *1829*; vrede met: *1324, 1327*.

– hertogen, zie Reinoud III (1343-1371); Reinoud IV (1402-1423).

Gendt, Cornelis de, zie Gheendt, Cornelis.

Genijts, mr. Anthonis, procureur voor Goes voor de Grote Raad te Mechelen: *1902*.

Gent (Gand): *381, 392, 431, 592, 761, 845, 867, 960, 965, 966, 976, 981n, 984, 1009, 1011, 1025, 1051, 1106, 1138, 1161, 1162, 1164, 1165, 1179, 1235, 1394, 1410, 1500, 1523, 1527, 1633, 1720, 1841, 1876, 1883, 1902*; ter dagvaart: *1153, 1165, 1790, 1841*; pensionaris ter dagvaart: *1811*; plaats van bijeenkomst: *154, 397, 412, 435, 465, 467, 475, 590, 606, 640, 814, 885, 958, 963, 967, 970, 978, 996, 998, 1077, 1093, 1096, 1162, 1165, 1335, 1393, 1395, 1412, 1432, 1498, 1499, 1523, 1525, 1530, 1535, 1614, 1634, 1669, 1691, 1694, 1696, 1713, 1714, 1720, 1777, 1801, 1822*; Sint-Baudeloo, abt: *1165*; Sint-Bavo, abt: *1165*; Sint-Pieter, abt: *1012*.

Gent, De,: *1874*.

Gent, mr. François (Fransoys) van († 1461), licentiatus in de beide rechten, raadsheer-rekestmeester in de Grote Raad 1438-1463, deken van Kortrijk 1445-1451, commissaris op het stuk van de bede 1451-1452: *695*; ter dagvaart: *680, 682, 685, 686, 688, 693, 694, 783*.

– Wouter van, knaap 1416, tollenaar van Geervliet 1403-1404, van Woudrichem en Schoonhoven 1404, 1410-1411, kastelein van Medemblik 1404-1413, rentmeester van Kennemerland 1405-1408, baljuw van Schoonhoven 1408, tollenaar van Yersekeroord 1409-1415, ter dagvaart: *351*.

Genua: *1014n*.

Georgius, bisschop van Metz, zie Baden, Georg van.
Gerrit (Geert, Gerard, Geraert, Gerardin):
– (Gerardin), stadsbode van Veere: *1085*.
– Grote, bode: *372*.
– (Gerard) Andriesz., gezworen bode van Beoosterschelde 1536-1537: *1641-1643, 1646, 1649, 1650, 1653-1655*.
– Boudijnsz. (Boudensz.), lid van de stadsregering van Middelburg (1448-1455): *654, 729*.
– Cornelisz., ambachtsheer in Kampen: *851*.
– Frankenzn. (Vranckenzn.), ambachtsheer in Kampen: *851*.
– Gerritsz., bode: *1019*.
– Hendrikz. (Heynrixsoen), bode: *118*.
– Klaasz., lid van de stadsregering van Middelburg (1416): *351*, *352*.
– Steffensz., lid van de stadsregering van Haarlem: *674*.
Gheendt, Cornelis de, pensionaris van Prelaat en Edelen van Zeeland (1504-1509), als auditeur: *1377*; als pensionaris: *1401*; idem, ter dagvaart: *1355n, 1368, 1371, 1375, 1376, 1377, 1379, 1384, 1386, 1388, 1392, 1394, 1395, 1397, 1398, 1400, 1404, 1407, 1412, 1414-1416, 1418*; wijlen: *1412n*.
Gheylen, ver (vrouw), vrouw van Jan Hepen, adelsbrief: *43*.
Gijs (Ghijs, Ghize):
– dienaar van mr. Gerrit van Gronsselt: *1144, 1145*.
– Cornelisz., bode uit Brouwershaven: *992*.
– (Ghize) Jansz., leenman van Beoosterschelde, ter vierschaar: *27*.
Gijsbert (Ghisebert, Ghisebrecht, Ghijskin):
– Meinsen, neef, bode: *163*.
– Muelnaersz.: *163*.
Gilde, Adriaan 't, bode: *1669*.
Gilles, mr. Jan (1557-1578), secretaris van de Raad van Brabant, griffier 1557-1574 en gecommitteerde 1574-1578 van de Raad van Financiën: *1868, 1874, 1888, 1891, 1894, 1898*.
Gillis (Gilles):
– (Gilles), bode van Middelburg: *1840n*.
– Adriaansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1478): *1018*.
– Andriesz., lid van de stadsregering van Middelburg (1405-1429): *305, 306, 317, 354, 356, 357, 360, 363, 366, 367, 368, 371, 373, 379, 380, 381, 383-385, 400, 416, 419, 424, 427-429, 433*.
– Boudijnsz., leenman van Beoosterschelde, ter dagvaart: *11*.
– Hendriksz. uit Duiveland, ter dagvaart: *63*.
– Hobocxzn., ambachtsheer te Wissenkerke, ter dagvaart: *851*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Brielle (1457): *754*.
– Klaasz., ambachtsheer in Emelisse, ter dagvaart: *851*.
– Olaertsz.: *1541*.
– Pietersz.: *25*.
– Pietersz., bode: *1117*.
– Pietersz., lid van de stadsregering van Middelburg (1373-1392): *173, 174, 226*.
– Proestz., lid van de stadsregering van Middelburg (1454): *703*.
– Reijnsz. (Reyns), mr. Gillis, stadsprocureur te Mechelen († 1570): *1909*; dood: *1902*.
– Simon Erbouts, lid van de stadsregering van Goes (1570): *1906*.
– Snoods., lid van de stadsregering van Goes (1569): *1894*.
– Willem Hugebastsz.z. van Emelisse, ter dagvaart: *63*.
– Willemsz., ter dagvaart: *63*.
– Woutermanz., leenman van Bewesterschelde (1328), ter dagvaart: *10*.
– Ydzeloefsz., 'veynoet in Potenwaerd', ter dagvaart: *35*.
Gloucester, Humphrey hertog van – (1390-1447), hertog van Gloucester 1414, graaf van

Pembroke, echtgenoot 1422-1428 van Jacoba van Beieren: *404*.
Glymes, Antoon van – Bergen (1500-† 1541), (zoon van Jan III), markies van Bergen op Zoom 1533, graaf van Walhain 1533, Vliesridder 1531, stadhouder-gouverneur van Namen 1527, lid van de Raad van State 1531-1541: *1661*; ter dagvaart: *1639*.
– Cornelis van – Bergen (1458-† ca. 1508), heer van Zevenbergen 1481, Vliesridder 1501, kamerheer van Maximiliaan en aartshertog Filips van Oostenrijk, als admiraal ter zee: *1213*; idem ter dagvaart: *1211, 1212*.
– Hendrik van – Bergen (1449-1502), dr., hofkapelaan van Margaretha van York 1479- , bisschop van Cambrai 1480-1502, hoofd van de Grote Raad (1487-1497): *1194*; ter dagvaart: *1176, 1202*.
– Jan III van – Bergen (1452-1532), heer van Bergen op Zoom 1494, graaf van Walhain, Vliesridder 1481, 1e kamerheer van aartshertog Filips van Oostenrijk, stadhouder-gouverneur van Namen 1485-1497: *1169, 1170, 1209, 1267, 1558*; ter dagvaart: *1119, 1121, 1122, 1174, 1175, 1185, 1267, 1273, 1280, 1393, 1414, 1508, 1509, 1516*; als ondertekenaar: *1343*.
– Jan IV van – Bergen (1528-† 1567), (zoon van Antoon), markies van Bergen op Zoom 1550, graaf van Walhain 1550, Vliesridder 1555, lid van de Raad van State 1555-1567, gouverneur van Valenciennes en Kamerijk 1560: *1878*; ter dagvaart: *1756*; als voogd van Maximiliaan van Kruiningen, markies van Veere: *1849*.
Goch, Jan van († 1447), klerk in de Kanselarij 1403-1404, 1413-1415, secretaris bij de Raad van Holland 1428-1430, ter dagvaart: *328*.
Godevaart Noutsz., lid van de stadsregering van Reimerswaal (1438): *509*.
Goedereede: *626, 686, 1179, 1230*; ter dagvaart: *505, 547, 611, 620, 630, 665, 697, 718, 725, 737, 754, 759, 767, 817, 862, 874, 883, 886, 887, 890, 915, 928, 937, 948, 949, 950, 954, 962, 971, 976, 978, 999, 1000, 1010, 1011, 1044, 1147, 1153, 1163, 1206, 1576, 1636, 1795*; kooplieden ter dagvaart: *948*; plaats van bijeenkomst: *1229*.
Goeree, Job (Jacob) Willemsz. (1547-1570), lid van de stadsregering van Goes, ter dagvaart: *1794, 1865, 1874, 1879, 1895*; benoeming tot gemachtigde ter auditie van de rekeningen van Zeeland: *1732*; als gemachtigde van Reimerswaal, Goes en Tholen ter dagvaart en ter rekening: *1732, 1744, 1752, 1762, 1764, 1771, 1773, 1786, 1796, 1797, 1808, 1814, 1826, 1835, 1839, 1843, 1845, 1849, 1855, 1861, 1866, 1888, 1892, 1901, 1911*; als ondertekenaar: *1849, 1866, 1895, 1901*.
Goes: *320, 339, 356, 366, 371, 410, 431n, 506, 509, 626, 637, 681, 728, 730, 781, 783, 809, 859, 942, 955, 956, 978, 1047, 1062, 1082, 1085, 1116, 1125, 1142, 1149, 1175, 1187, 1190, 1202, 1259, 1276, 1324, 1339, 1343, 1471, 1474, 1475, 1514, 1516, 1517, 1527, 1541, 1558, 1597, 1626, 1629, 1644, 1732, 1733, 1823, 1889, 1902*; baljuw: *1262, 1543*; idem ter dagvaart: *739, 800, 801, 1259, 1260,* zie ook Maalstede, Wolfert van der; bevesten: *356*; stad ter dagvaart: *307, 319, 320, 325, 326, 332, 337, 340, 351, (352), (355), (357), (359), (362-364), 368, (383), (385), 386, (389), (390), (400), (401), (410), 443, 444, 446, 491, 493, 498-500, 508, 510, 511, 514, (515), 548, (553), 554, (555), 558, 563, 565, 566, 574, 575, 583, 585, 588, (592), 598, 604, (605), 610, 611, 617, 619, 627, 628, 632-635, 641, 643, 645, 650, 651, (653), (654), 655, 656, 658-660, (661), 663, (665), 667, 671, 673, 683, 684, 689, 691, 692, 696, 697, 699, 701, 703, 704, 707, 714, 718, 720, 722, (723), 724, 725, 727, 731, 737, 745, (753), 755, 761, 765, 767, 768, 771, 775, (779), (784), 795-797, 800, 801, 810, 818, 823, 825, 827, 831, 834, 835, 837, 839, (845), 846, (855), (857), 859, 862, 863, 869, 874, 883, 886, 890, (897), 928, 937, 940, 941, 947-949, 952, 954, 955, (956), 958, 961, 962, 966, 971, 976, 978, (979), (982), (992), 999, 1002, (1008), 1013, 1017, 1021, 1023, 1025, 1028, 1040-1042, 1048, (1056), 1060, 1074, 1075, 1078, (1082), 1083-1085, 1088, 1091, 1098, 1099, 1101, 1102, (1103), (1105), (1106), (1115), (1116), 1118, (1125), 1128, 1129, (1130), (1133), (1135), 1138, (1139), (1141), 1142, (1144), 1147, (1148), (1149), 1152, 1155, 1157, 1162, (1164), 1165, (1170), 1173, (1174), 1179, (1185), (1186), 1187, (1194), (1198), 1201, (1202), (1205), (1210), 1213, 1214, 1221, 1223, 1230, 1231, 1235, (1249), (1250), 1256, (1260), 1261, (1263), 1270, 1272, (1273), 1275, 1285, 1290, 1294, 1296, 1303, 1312, 1314, 1318, 1319, 1321, (1322), (1323), (1326), (1328), 1333, (1335), 1342,*

1351, 1368, 1375, 1379, 1404, 1414, (1415), 1438, 1446, 1450, 1459, 1471, 1473, 1475, 1521, 1524, 1533, 1539, 1552, 1558, 1559, 1568, 1594, 1597, 1599, 1601, 1602, 1606, 1623, 1630, 1634, 1636, 1639, 1647, 1654, 1665, 1666, 1668, 1669, 1677, 1679, 1680, 1684, 1687, 1689, 1692-1695, 1697, 1704, 1706-1708, 1710, 1714, 1715, 1719, 1720, 1723, 1727, 1731, 1732, 1739, 1740, 1744, 1751, 1752, 1757, 1759, 1762, 1764, 1767, 1771, 1773, 1775, 1778-1780, 1784, 1786, 1787, 1789, 1790, 1791, 1794-1797, 1801, 1802, 1805, 1807, 1808, 1814, 1815, 1819, 1820, 1821, 1825, 1826, 1835, 1839, 1843, 1845, 1847-1849, 1852, 1855, 1858, 1861, 1862?, 1865-1867, 1872, 1874, 1876, 1878, 1878n, 1879-1881, 1884, 1888, 1889, 1891-1897, 1899-1902, 1906, 1909, 1911, 1915, 1916, 1920-1922; kooplieden ter dagvaart: *948*; losrenten: *1475*; als medezegelaar: *371, 1475*; octrooi om renten: *1471*; als ondertekenaar: *1732, 1876, 1922*; plaats van bijeenkomst: *13, 70, 117, 123, 126, 299, 352, 355, 357, 359, 362, 363, 364, 369, 370, 373, 377, 383, 385, 389, 390, 400, 401, 439, 513, 515, 553, 555, 560, 562, 564, 569, 571, 592, 605, 625, 646, 653, 654, 661, 665, 670, 672, 677, 680, 682, 685, 687, 690, 693, 694, 695, 698, 713, 719, 723, 750, 753, 777, 779, 784, 809, 845, 855, 857, 860, 877, 897, 946, 979, 982, 992, 997, 1008, 1027, 1056, 1088, 1103, 1105, 1106, 1115-1117, 1123, 1125, 1130, 1133, 1135, 1139, 1141, 1144, 1148, 1149, 1164, 1170, 1174, 1185, 1186, 1194, 1197, 1198, 1202, 1205, 1210, 1224, 1232, 1249, 1250, 1260, 1263, 1273, 1322, 1323, 1326, 1328, 1415, 1420, 1522*; polder, dijk: *12a*; polder, dijkgraafschap: *1915*; proces: *12a*; vierschaar: *713*; wapenschouw: *970*; zoutpannen: *1739n*.

Goes, Aart van der († 1550), advocaat van de Staten van Holland bij de Grote Raad, landsadvocaat van Holland 1524-1544: *1569, 1576, 1582, 1721, 1757*; ter dagvaart: *1576, 1584, 1588, 1589, 1615, 1696, 1704, 1721, 1790*.

– Hendrik van der († 1462), klerk van hertog Jan IV en gravin Jacoba van Beieren 1418, secretaris van de Raad van Holland met wedde 1428-1433, 1445-1451 en zonder wedde 1440-1445, 1456: *675*; ter dagvaart: *605, 609*.

– jonkheer Jacques van der, ter dagvaart: *1914*.

– Johannes van, abt van Middelburg 1348-1358, raad van graaf Willem de Verbeider/Willem V 1348-1349 en 1355-1357, amnestie 1355, ter dagvaart: *102*.

– Karel van der, proces: *1901*.

– Willem (G.) van der († 1502), klerk in de Rekenkamer 1487-1489, auditeur 1490-1495, rekenmeester 1495-1502: *1121*.

Goesen Jansz., grafelijke bode 1486-1487: *1129, 1148*.

Goetsot, mr. Pieter, klerk: *434*.

Gommaer Cornelisz., dienaar van rentmeester Jeronimus van Serooskerke (1538-1539): *1663, 1667, 1668*.

Gondeval, heer Nicolaas de († 1486), ridder, argentier (ontvanger-generaal) van hertog Karel van Bourgondië 1468-1475, commissaris op het stuk van de financiën, hofmeester van aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk, tresorier van de Orde van het Gulden Vlies 1484: *1094, 1117*; ter dagvaart: *1081*.

Gorinchem (Gorkum): *312, 339, 342, 358, 372, 1030, 1052, 1190, 1190n*; beleg: *1030-1032, 1052*; ter dagvaart: *1795*; plaats van bijeenkomst: *311, 1040*; privileges: *311*.

Gossaert, mr. François, lid van het bestuur van het Vrije van Brugge: *882*.

Gouda (Gouwen): *145, 286, 332n, 364, 1067, 1149, 1237, 1327, 1767*; ter dagvaart: *320, 606, 616, 626, 628, 728, 1067, 1069, 1118, 1151, 1194, 1230, 1639, 1795, 1799, 1860*; als medezegelaar: *434n*; plaats van bijeenkomst: *140, 432, 436, 1118*; turf: *1829*.

Goux, Pierre de (1434-1471), ridder, heer van Goux, Crèvecoeur, Meerbeek, Rupt en Wedergaete, licenciaat in het wereldlijk recht en baccalaureaat in het kerkelijk recht, advocaat-fiscaal van hertog Filips 1435-1448, raadsheer-kamerling 1442- en rekestmeester 1447- van de hertog, kanselier van Bourgondië 1465-1471, gratificatie: *525*.

Govert (Govaert):

– Arendsz., bode: *1226*.

– Arendsz. (Aerntsz.), waard van de 'Moelen', herberg in Veere: *1602*.

– Oertsz., lid van de stadsregering van Westkapelle (1485): *1125*.

– Pietersz., lid van de stadsregering van Tholen (1493-1499): *1262, 1263, 1267, 1278, 1280, 1288, 1311, 1316, 1322, 1323, 1325-1327*.
Gracht (Graft), Pieter van der, gezworen bode van Beoosterschelde 1493-1504: *1267, 1278, 1282, 1284, 1311, 1312, 1316, 1325, 1326, 1328, 1329, 1331, 1352*.
Grainoc Jacobsz., leenman van Beoosterschelde, ter dagvaart: *11*.
Grandpré, graaf van, zie Borsele, Hendrik van; Borsele, Wolfert VI van, en Bourgondië, Filips van – Beveren.
Granvelle, zie Perrenot.
Grave, mr. Pieter de, lid van de stadsregering van Reimerswaal (1488): *1165*; ter dagvaart als 'advocaet van de edelen van Zeelant' (1493): *1259, 1261*.
Gravelines (Grevelingen): *506*; gevangen poorters: *1221*; tol: *803, 804*.
's-Gravenhage (Haghe): *22, 113, 129, 159, 161, 176, 203, 207n, 211, 271, 364, 366, 451, 455n, 504, 513, 522, 553, 562, 564, 576, 577, 579, 584, 587, 588, 591, 598, 601, 603, 605, 609, 613, 617, 618, 624, 637, 644, 645, 657, 669, 673, 674, 675, 735n, 744, 755n, 779, 781, 783, 786, 803, 809, 819, 838, 855, 861n, 867, 871, 877, 896n, 897, 978, 1008, 1012, 1014, 1041n, 1043-1045, 1047, 1055, 1064, 1067, 1069, 1080, 1094, 1129, 1142, 1147, 1148, 1196, 1200, 1205, 1213, 1221, 1224, 1229, 1267, 1271, 1275, 1276, 1280, 1284, 1292, 1296, 1302, 1303, 1311, 1312, 1319, 1358, 1363, 1378, 1415n, 1447, 1461, 1522, 1548, 1561, 1569, 1576, 1668, 1698, 1700, 1714, 1746, 1793, 1810, 1815*; Hof te, zie Hof van Holland; gift t.b.v. omgevallen toren van het grafelijk hof: *748*, *749*; overlast 'lichte gesellen': *376*; plaats van bijeenkomst: *8-1002 passim, 1004, 1006, 1007, 1010, 1013, 1016, 1017, 1021, 1023-1026, 1028, 1030-1032, 1038, 1041-1044, 1048, 1050, 1053, 1060-1062, 1066, 1074, 1075, 1078, 1082, 1084, 1085, 1091, 1098, 1099, 1101, 1102, 1111, 1128, 1134, 1142, 1146, 1147, 1151, 1157, 1173, 1176, 1195, 1201, 1231, 1256, 1270, 1272, 1274, 1276, 1277, 1283, 1285, 1290, 1291, 1296, 1303, 1318, 1351, 1359?, 1382, 1422, 1423, 1447, 1464, 1478, 1518, 1546, 1560, 1582, 1760, 1795, 1799, 1860, 1862*; Rekenkamer: *1369, 1407, 1425, 1475, 1543, 1574, 1608, 1629, 1741, 1790, 1837, 1868, 1878, 1884, 1888, 1888n, 1898, 1914*; idem ter dagvaart: *1761*; rekenmeesters: *1150*.
's-Gravenzande: *28*; plaats van bijeenkomst: *14*.
's-Gravenzande, Jan van, abt van Middelburg 1465-1484: *904, 955*; ter dagvaart: *866, 876, 878, 899, 904, 911, 916, 928, 932, 937, 941, 955, 961, 962, 965, 966, 971, 976, 984, 999, 1002, 1016, 1041, 1042, 1044, 1045, 1047, 1052, 1075, 1077*.
Grenier, mr. Jan († voor 1471), secretaris van Jacoba van Beieren 1416-1434, dienaar van gouverneur Willem van Lalaing -1445, secretaris van het Hof van Holland 1446-1463, secretaris van Karel van Charolais: *679, 768*.
– Karel (ca. 1463-1520), deurwaarder 1485-1486 en procureur-postulant (1490-1493) van het Hof van Holland, substituut procureur-generaal (1493)-1494 en procureur-generaal van het Hof van Holland 1494-1520, als procureur-generaal: *1363, 1464*; ter dagvaart: *1216*.
Grevelingen, zie Gravelines.
Grijpskerke, Adriaan Hendriksz. van, lid van de stadsregering van Middelburg (1443): *590*.
– (Gripskercke), Floris Cornelis van, ter dagvaart: *1914*.
– Hendrik Willemsz. van, 'mansman' van Zeeland 1501, ter dagvaart: *1338*.
– Jan Simonsz. van, lid van de stadsregering van Middelburg (1488-1512): *1162, 1375, 1384, 1386, 1388, 1404, 1446*.
– Simon Hendriksz. van: *682*.
Grijsoord (Grisoorde): *943*.
Grim, grafelijke bode: *213*.
Grimbergen, heer van, zie Aa, Jan II van der; Gruuthuse, Lodewijk van.
Grobbendonk, heer van, zie Schetz, Gaspar: *1904*.
Groningen: *598, 674, 692, 696, 718, 728, 807-810, 1675, 1876*; ambassade naar (overleg met Hanze): *808, 809*; ter dagvaart: *275*.
Gronsvelt (Gronsselt, Gronsele), mr. Gerrit (Geert) van († 1514), raadsheer van het Hof

van Holland 1474-1477, raadsheer en advocaat-fiscaal van de Grote Raad 1477- : *1092, 1110*; ter dagvaart: *1100, 1135, 1144, 1145, 1392*.
Groot Tresorier, zie Fèvre, Roelant le; Lauwerijn, Jeronimus.
Groot, Hugo de, lid van de stadsregering van Delft (1487-1489): *1154, 1173, 1176, 1190, 1194*.
– Hugo de, secretaris van het Hof van Holland, ter dagvaart: *1825*.
Gros (Grote), mr. Jean (Jan) (le) – de jonge, audiëncier van hertog Karel 1467-1477: *804, 845, 850*.
Grote Raad (van Mechelen) ('Hoge Raad', 'Hogen Raide'): *711, 712, 770, 778, 819, 850, 862, 865, 921, 998, 1014, 1018, 1044, 1047, 1052, 1163, 1164, 1198, 1199, 1209, 1215, 1280, 1289, 1363, 1369, 1375, 1378, 1379, 1392, 1410, 1417, 1425, 1453, 1464, 1473, 1543, 1558, 1629, 1719, 1732, 1865, 1889, 1894, 1909, 1914*; ter dagvaart: *1189, 1213, 1215, 1281, 1543*; griffier: *1342*; nieuwjaarsgift deurwaarders: *1440, 1875*; proces: *1464, 1909*.
– kanselier van, zie Plaine, mr. Thomas de (1496-1507); Perrenot, Nicolaas (1530-1550).
– president van, zie Bouverie, mr. Jean de la (1473-1477, 1477-); Jan Pieters (1504-1521); Everaerts, mr. Nicolaas (1528-1532).
Gruuthuse, heer van, zie Aa, Jan II van der.
– Lodewijk heer van († 1492), ridder 1453, prins van Steenhuyse, graaf van Winchester 1472, heer van Haamstede 1454, van Heemstede 1473, Vliesridder 1461, stadhouder van Holland en Zeeland 1462-1477, leenman van de grafelijkheid van Zeeland: *862, 867n, 1226*; ter dagvaart: *769, 1011, 1087, 1247*; als stadhouder: *811, 819, 871, 878, 939*; idem ter dagvaart: *839, 863, 874, 877, 915, 943, 966, 991, 992*.
Grypskerke, Jacob van, historieschrijver: *1338n*.
Gulden Privilege: *1721*.
Gulden Vlies, Orde van het, feest: *1490*; griffier, zie Blioul, Laurens du; Courteville, Joost van; kanselier, zie Clugny, Ferry de; Nigri, Filips; leden: *1396, 1490, 1733*; idem ter dagvaart: *1267*; tresorier, zie Bladelin, Pieter; Boisot, Pieter; Gondeval, Nicolaas; Haneton, Filips; Micault, Jan; Quarré, Lodewijk.
Gulik, koopmanschap: *1881*.
Gulik, hertog van, zie Willem VI; Willem van Gulik.
Gustaaf I, koning van Zweden (1523-1560): *1569*.
Guy Jansz., lid van de stadsregering van Tholen (1488): *1165*.

H

Haafskerke, Gheleyn van, advocaat, ter dagvaart: *1466*.
Haamstede: *838, 1907*; ter dagvaart: *948, 1091*; kooplieden ter dagvaart: *948*; plaats van bijeenkomst: *45, 943*.
Haamstede, broeders van, ter dagvaart: *1414*.
– Adolf van – Wittenz. († 1585), baljuw van Duiveland, vice-admiraal, ter dagvaart: *1865-1867, 1871, 1874-1876, 1876n, 1889, 1900, 1900n*.
– Adriaan van – Jansz. (1446-1470), ter dagvaart: *631*.
– Arend van – van Moermond Wittenz. (1334-1347), ridder 1339, heer van Moermond, van Oostzaan, Wormer, Akersloot, Hillegom en de Vennep 1340, raad van graaf Willem IV, van Margaretha van Avesnes en Willem de Verbeider 1346-1347, baljuw van Kennemerland 1336-1337: *25*; proces n.a.v. zijn dood: *63*.
– Arend van – Moermond Jansz. (1384-1422), ridder 1387, heer van Moermond, rentmeester van Zeeland Beoosterschelde 1404-1410, baljuw van Middelburg 1409, van Brouwershaven 1411, als baljuw ter dagvaart: *334*; ter dagvaart: *351, 357, 364*.
– Arend van – van Moermond Arendsz. (1446-1455), verbannen 1454, ter dagvaart: *631, 733*.
– Arend (Arnout) van – Wittenz. (1548-1570), ter dagvaart: *1866, 1867, 1871, 1874, 1879, 1883, 1889, 1900*.

– Floris I heer van – Wittenz. (1321-1345), ridder 1328, baanrots 1341, heer van Bergen, raad van graaf Willem IV, zegelaar 1338-1341, maarschalk van de Zeeuwse heren 1336, baljuw van Zierikzee 1342-1343: *22, 25*; ter dagvaart: *11, 20*; als medezegelaar: *36*.
– Floris van – Florisz. († 1351), broer van Jan II, ter dagvaart: *62, 63*.
– Floris II heer van – Jansz. (1382-1431), ridder 1391, baanrots 1386/1387, heer van Haamstede, Montignies, Galmairden en Hantes (Hantert?), van half De Lier en Zouteveen 1410, raad van de graven Albrecht en Willem VI en van gravin Jacoba 1389-1419, burggraaf van Zeeland 1400, hofmeester van Jacoba 1420, verbannen door Jan van Beieren 1421, verzoend met hertog Filips dec. 1427, ter dagvaart: *351, 364, 387, 432*.
– Floris van – Willemsz. (1405-1437), ridder 1409, heer van Kerkwerve en Kouwerve 1405, van Bergen (N.-H.) 1409, raad van Holland en Zeeland 1428-1430 en 1433-1436, ter dagvaart: *351*.
– Floris van – Florisz. (1420-1458), ridder, heer van Haamstede 1431, heer van Montignies en Hantes, ter dagvaart: *528, 540, 545, 549, 563, 565, 577, 617, 693, 694n, 724*.
– Floris van – van Moermond Arendsz. (1437-1472), op Craeyenstein (Burgh), ter dagvaart: *617, 631, 733*.
– Jan (II) heer van (1345-1386?), ridder 1355, verbannen 1351, amnestie 1355, raad van ruwaard Albrecht 1358-1380, baljuw van Zierikzee (1364), ter dagvaart: *62, 63, 113, 114, 149, 150, 163*; als medezegelaar: *59*.
– Jan van – Florisz. (?) (1405-1442), knaap 1416, baljuw van Brouwershaven 1415-1418, van Zierikzee 1418-1420, balling 1421, verzoend 1428, ter dagvaart: *351, 565, 577*.
– Joost van – van Moermond Florisz. († vóór 1495), ter dagvaart: *1044, 1142, 1213*.
– Raas van – van Kruiningen Jansz. (1409-1426), ridder 1409, heer in Kruiningen, baljuw van Middelburg 1409-1416, poorter aldaar 1413/1414, dijkgraaf tussen Honte en Hinkele 1416, ter dagvaart: *342, 387*.
– T.: *1883*.
– Witte van – van Moermond Arendsz. (1470-† 1497), schildknaap 1480, poorter van Zierikzee 1485, baljuw van Duiveland, ter dagvaart: *1044, 1142*.
– Witte van – Wittenz. (1568-1570), ter dagvaart: *1865-1867, 1871, 1874-1876, 1879, 1883, 1889, 1900, 1900n*; als lid van de stadsregering van Middelburg: *1867*; als ondertekenaar: *1867, 1872*.

Haarlem: *211, 301, 450, 451, 809n, 848, 850, 1014, 1464*; advocaat bij de Grote Raad: *1548*; ter dagvaart: *506, 602, 617, 624n, 652, 696, 706, 714, 718, 722, 728, 732, 740, 748, 767, 773, 789, 803, 805, 826, 829, 830, 847, 853, 854, 856, 861, 912, 935, 996, 1013, 1014, 1017, 1026, 1030, 1034, 1035, 1038, 1043, 1050, 1053, 1061-1063, 1066, 1085, 1090n, 1194, 1548, 1860*; leisting: *588*; als medezegelaar: *5a, 434*; pensionaris ter dagvaart: *1469*; plaats van bijeenkomst: *147, 226, 279, 281, 755, 757, 846, 847, 849, 1037*.

Habsburg, huizen van: *1421*.

Hachicourt, heer van, zie Montmorency, Filips van.

Hackenay (Hackeneij), mr. Nicasius († 1518), ridder, bewaarder van de charters en registers in de Raad van Holland 1515-1518, hoofd van de Financiën 1515: *1475*.

Haeck, Cornelis Pietersz., lid van de stadsregering van Middelburg (1539-1543): *1666, 1708*.

– Pieter, leenman der grafelijkheid van Zeeland, baljuw van Middelburg, als gecommitteerde van Filips Willem, graaf van Buren: *1842*; ter dagvaart: *1848*; als ondertekenaar: *1852*.

Haeff, B. van, notaris in Den Haag (1680): *1338, 1914*.

Hagestein, beleg: *307*, *308*; plaats van bijeenkomst: *308*.

Haghe, zie 's-Gravenhage.

Haghe, J. van der, secretaris van Reimerswaal (1591): *1583, 1794*.

Halewijn (Haelwijn, Halewin, Hallewin, Halwin), mr. Jan van († 1478), raadsheer-rekestmeester in de Grote Raad 1460-1477, raadsheer van het Hof van Holland 1463-1474, president van het Hof van Holland bij afwezigheid van de stadhouder 1474-1477: *819,*

840, 850, 921, 943, 947.
– Johanna van († 1467), vrouwe van Veere, vrouw van Hendrik II van Borsele heer van Veere, ter dagvaart: *615*.
– (Haelwin), Michiel van, deurwaarder van het Hof van Holland (1452), raadsheer van Karel van Charolais, procureur-generaal van zijn gebieden in de Nederlanden 1464-(1467): *681*.
Halle (Henegouwen), plaats van bijeenkomst: *128, 143, 162, 174, 186, 200*.
Halle, Jan van der: *129*.
Hallewin, mr. Jan van, zie Halewijn, mr. Jan van.
Hals, Willem Jansz.: *1543*.
Halwin, mr. Jan van, zie Halewijn, mr. Jan van.
Hamal, Anseau van († ca. 1489), heer van Trasegnies en vanwege zijn vrouw van Arnemuiden, ter dagvaart: *1213, 1259, 1260*.
Hamburg (Amborch): *692n, 1442, 1549*; geschil met: *17*; bieren: *1679*; brieven: *433*; ter dagvaart: *275,* 277; oorlog met: *282, 284*; zout: *1047*; idem, wit: *1881*.
Hameel (Hammeel), Michiel van (1533-1558), klerk van rentmeester Hendrik van den Werve, ter dagvaart: *1635, 1644, 1660, 1661, 1683, 1687, 1702, 1711, 1727, 1728, 1733, 1752, 1762, 1796, 1797, 1808*; als gemachtigde van de heer van Beveren ter dagvaart: *1677, 1708, 732, 1744, 1764, 1771, 1773, 1786*; als gemachtigde van de executeurs van het testament van de markies van Veere ter dagvaart: *1814*.
Hamerstede, Adriaan Adriaansz., notaris van de Hoge Vierschaar 1484-1490: *1110, 1124, 1136, 1213*; ter dagvaart: *1149, 1152, 1213*; als medezegelaar: *1179*; als rentmeester van de vrouwe van Ravestein: *1177*.
– (Amerstede) Jan Adriaansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1501-1508): *1335, 1379, 1395, 1407*.
Hameyde, zie Abeele.
Hammeel, Michiel van, zie Hameel.
Haneron, mr. Antoine (Antonis) († 1490), heer van Steenvoorde, raadsheer van de Grote Raad 1458-1477, proost van Sint-Donaas te Brugge 1467, proost van West-Friesland 1471, tresorier van de Rekenkamer, de Domeinen en de Beden 1473-1477, ter dagvaart: *874*.
Haneton, Filips († 1528), ridder ca. 1520, secretaris van aartshertog Maximiliaan 1484- , 1e secretaris en audiëncier van de Grote Raad 1500-1522, tresorier van de Orde van het Gulden Vlies 1520-1528: *1332, 1336, 1342, 1345, 1383, 1471, 1521, 1522, 1524*; ter dagvaart: *1369, 1407, 1466*; als ondertekenaar: *1331, 1338, 1355, 1393, 1407, 1414, 1417, 1466, 1473, 1474, 1485, 1500, 1516, 1527*.
Hannaert, Jan (1529-1530), ridder, heer van Liekerk, ter dagvaart: *1600, 1602, 1606*.
Hanneken Hugenz., bode: *118*.
– Lange, grafelijke bode 1357-1359: *93, 117, 118*.
– 'tsConinx broeder', bode: *113*.
Hannemans, Jan, klerk van rentmeester Hendrik Jansz. van Wissenkerke: *1199, 1202*; weduwe en erfgenamen: *1199*.
– Rombout: *1199*.
Hannevosdijk, zie Annavosdijk.
Hans Imbrechts, bode 1555-1556: *1794, 1800, 1802*.
Hansken, bode: *1876*; aanmatiging van: *1876*.
Hanze, Hanzeaten, Hanzesteden, Oosterse steden, Wendische steden: *432, 474, 477, 492, 493, 500, 502, 503, 511, 520, 533, 536, 541, 542, 544, 545, 566, 574n, 604, 608, 637n, 673, 708, 727, 731, 744, 776, 808, 809, 873, 912, 935, 983, 1037, 1060, 1062, 1103, 1097, 1111, 1270, 1273, 1274, 1276, 1295n, 1303, 1426, 1534, 1535, 1554, 1555, 1560, 1829, 1881*; ambassade naar: *533, 799, 1536, 1546, 1560*; ambassade van: *708, 922, 926, 927, 930, 933, 935*; bestand/vrede met: *469, 493n, 533, 570, 574n, 673, 676, 703, 708, 788-790, 793, 799, 881, 888, 922, 926, 927, 930, 933, 935, 973, 978, 983, 985-987, 1024, 1037, 1101-1103, 1111, 1223, 1318,*

1351, 1353, 1460, 1462, 1501; brieven: *894*; conflict/oorlog met: *432, 473-475, 477, 492, 493, 500, 502, 503, 507, 508, 511, 517, 519, 526, 536, 546, 550, 566, 608, 673, 744, 1426, 1427, 1460, 1462*; ter dagvaart: *509, 517, 526, 546, 885, 926, 927, 930, 933, 1353, 1862*; geschil met Vlaanderen: *673*; graanhandelaars: *1583*; grieven: *1050*; koopmanschip uit: *1546, 1881*; olderlieden ter dagvaart: *978*; oorlog met Engeland: *894*; ordonnantie van: *1790*; overleg met: *807, 1534*; schepen: *433, 1884*; vaart: *1561*; zes hanzesteden: *602*; Wendische steden, vijf: *926*; idem, zes: *580, 673, 674, 676, 1060*.

Harderwijk: *629, 630*; ter dagvaart: *298*.

Harfleur: *669*.

Harmen Christiaansz., bode: *1807*.

Harper, zie Herper.

Hase, Adriaan, bode van rentmeester Hendrik Jansz. van Wissenkerke: *681*.

Hautain, mr. Willem, secretaris van hertog Karel van Bourgondië (1473-1481): *921, 1073*; ter dagvaart: *1064*.

Hauwe, Jan (Jean) geheten Cottry: *1027*.

Hauwel (Hauweel), F., secretaris: *1213, 1218*.

Havaar, heer Jan: *1546*.

Hayman, Adriaan Poppensz. van der, lid van de stadsregering van Middelburg (1477-1488), 'mansman' van Zeeland 1501: *985, 1093, 1125, 1149, 1180*; ter dagvaart: *1338*.

– Pancraes Jansz. van der, als leenman ter dagvaart: *1570*.

– Toningen Poppezn., lid van de stadsregering van Middelburg (1506): *1372*.

Heems, mr. Erasmus († 1558), doctor in de beide rechten, pensionaris van Prelaat en Edelen van Zeeland (1532-1540), kanunnik van Sint-Donaas in Brugge 1541-1553: *1661, 1666, 1669, 1671*; ter dagvaart: *1623, 1633, 1634, 1660, 1666*; vgl. mr. Erasmus Cornelisz.

Heemstede, plaats van bijeenkomst: *280*.

Heemstede, Gerard van (1344-1378/1379), ridder 1344, heer van Heenstede 1346, Lisse en Voorhout 1348, Bleiswijk 1365, Noordwijkerhout 1378/1379, raad van Margaretha van Avesnes en Willem de Verbeider 1346-1349, grafelijk zegelaar 1347-1349, amnestie 1355, raad van Albrecht 1358-1373: *109*; ter dagvaart: *113*.

– (Haamstede), Jan van – heer Jansz. de oude (1438-1479), baljuw van Kennemerland 1440-1469, 1477, ter dagvaart: *867*.

Heenvliet: *577, 615n, 686, 1363*.

Heenvliet, Albrecht van – van Kattendijke Jansz. (1411-1418), ridder 1412, heer van Stavenisse, Wissekerke, 's-Heer Arendskerke en Kattendijke 1412, ter dagvaart: *351*.

– Hugo heer van – Hugenz. (1365-1409), ridder 1383, in dienst van ruwaard Albrecht 1372, meester-ridder van Margaretha van Brieg 1383, raad van de graven Albrecht en Willem VI 1384-1409, baljuw van Brielle en Voorne 1378-1381, rentmeester van Bewesterschelde 1393-1395 en 1397-1403, rentmeester van Voorne 1401-1403: *274, 283*; ter dagvaart: *267*.

– Jan van – van Kattendijke Jansz. (1387-1410), ridder 1397, heer van Kattendijke 1387, Stavenisse 1397, 's-Heer Hendrikskinderen 1398, Hindeloopen 1399, raad van de graven Albrecht en Willem VI 1395-1410, baljuw van Zuidholland 1395, van Amstel- en Waterland 1396-1399, rentmeester van Kennemerland 1395, van Zeeland Beoosterschelde 1397, baljuw van Goes 1398-1399, admiraal tegen de Friezen 1397 en 1398: *271*.

– Jan heer van – van Kattendijke Hugenz. (1393-1427), ridder 1420, heer van Woensdrecht 1401-1405, van Polanen, Nieuwerkerk en Capelle a.d. IJssel 1405, volgde 1409 in Heenvliet op, ter dagvaart: *351*.

– Jan van – van Kattendijke Willemsz. (1445-1500), heer van half Kattendijke 1445, heer van Stavenisse 1475, ridder 1470, lid van de stadsregering van Brussel, ter dagvaart: *1065*.

– Michiel van – van Kattendijke Willemsz. (1457-1474), schildknaap, heer van half Stavenisse: *910*; als inner van de imposten: *904*.

– Willem bastaard van – Micheilsz. († 1520), poorter van Goes 1484 en 1490: *1401, 1418*; ter dagvaart: *1420*.
– Zweder van – van Kattendijke Willemsz. († vóór 1486), heer van half Stavenisse en Kattendijke, ridder 1476, pannetier van Karel van Bourgondië, ter dagvaart: *966*.
's-Heer Hendrikskinderen, op Zuid-Beveland, ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Heer Jansland, privileges: *1733*.
Heerman, Willem (1351-1371), clericus en notarius, klerk van graaf Willem v en ruwaard Albrecht 1351-1363, raad 1351-1354 en 1363, grafelijk kapelaan 1353, pastoor van Haarlem 1357-1369, kanunnik van de St. Pancraskerk te Leiden 1366-1371: *139*.
– Willem, lid van de stadsregering van Leiden: *1221*.
Heeswijk, Mathijs van, abt van Middelburg 1549-1559: *1811*; ter dagvaart: *1762, 1794, 1808, 1811, 1814*.
Heetvelde, Adriaan van den, klerk van de rentmeester van Bewesterschelde 1536-1539: *1570*; als inner van de impost: *1541, 1558, 1574, 1677*; ter dagvaart: *1666*; erfgenamen van wijlen: *1715*; als rentmeester: *1638, 1641-1643, 1647, 1650-1652, 1655, 1660, 1663, 1665, 1667, 1668*; wijlen: *1708*.
Heiden (Heyden), Daniël (Daneel) Laurensz. van der (1491-1503), leenman van Bewesterschelde 1491-1496, burggraaf van Zeeland 1497-1503: *1343*.
Heidenzee, verdwenen water bij Cadzand: *803*.
Heijmen: *1047*.
Heijukinsloot, zie Heuquesloot.
Heimelijke Raad, zie Geheime Raad.
Hein (Heyn, Heyne, Heynkin):
– (Heinkin), bode: *562*.
– (Heyntkijn), bode van Floris van Borsele: *451*.
–, bode van Hendrik van Borsele: *862*.
– Adriaansz., lid van de stadsregering van Tholen (1549): *1753*.
– Boudewijn Spernaghelsz., ter dagvaart: *35*.
– Gorisz., bode: *637*.
– Jacobsz., bode van de rentmeester van Beoosterschelde 1473-1474: *921*, *942*.
– Willenz., 'veynoet in Rampart', ter dagvaart: *35*.
– (Heynkijn) Woutermansz., bode: *158*.
Heinkenszand (Heinkinssant), ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Heinsberg, Dirk van († 1361), graaf van Loon 1336-1361: *121*.
Heissius, mr. Jacob, pensionaris van Prelaat en Edelen van Zeeland 1512-1520: *1466, 1474, 1500, 1516, 1521, 1522*; ter dagvaart: *1440, 1442, 1445, 1446, 1450, 1452, 1453, 1458, 1459, 1463, 1464, 1471, 1472, 1478, 1479, 1485, 1487, 1491, 1493, 1495, 1498, 1503, 1514, 1517-1519, 1521*.
Helias, Colijn, bode: *1379*.
Hemekijn, bode: *126*.
Hemelisse, zie Emelisse.
Hemert, heer van, zie Turk, Govert.
Hendrik (Henric, Heynric, Heinricus):
– VI, koning van Engeland 1429-1461, brieven: *481*; Hoge Raad: *506*.
– VII, koning van Engeland 1485-1509: *1253*; ter dagvaart: *1301*.
– VIII, koning van Engeland 1509-1547: *1464, 1474, 1533, 1582, 1584, 1606, 1620*.
– II, koning van Frankrijk 1547-1559: *1775, 1779*; invasie door: *1789*.
–, bode: *560*.
– Colijnsz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1353): *79*.
– Doedensz. (Dodonis), lid van de stadsregering van Zierikzee (1353): *77*.
– Florisz., lid van de stadsregering van Leiden: *1221*.
– Hallincsz., leenman van Beoosterschelde, ter vierschaar: *27*.
– Hallincsz., als vervanger van Jan van der Maalstede (1453), ter dagvaart: *694n*.

– Jacobsz., ter dagvaart: *35*.
– Jacobsz., gezworen bode en deurwaarder (exploiteur) van de Raad van Holland (1482-1483): *1080, 1095*.
– Jacobsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1420-1421): *380, 383, 389, 390*.
– Jacobsz., lid van de stadsregering van Middelburg (rond 1473): *912, 963*.
– Jansz., bode van het Hof van Holland 1478-1486: *1019, 1101, 1142*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1399): *266, 268, 269, 270*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Schiedam: *1173*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Tholen (1488): *1165*.
– Jansz., rentmeester van Bewesterschelde, zie Wissenkerk, Hendrik Jansz. van.
– Jan Martinsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1413): *346*.
– Jan Wissenss., 'veynoet in Potenwaerd', ter dagvaart: *35*.
– Jan Wissenz., lid van de stadsregering van Middelburg (1416): *349, 351, 352*.
– Lauwersz., schout van en ambachtsheer in Emelisse, ter dagvaart: *851*.
– Mathijsz., lid van de stadsregering van Tholen (1494-1499): *1280, 1288, 1322, 1323, 1325-1327*.
– Oirtsz., ter dagvaart: *577*.
– Olaertsz. (Oelertsz.), lid van de stadsregering van Middelburg (1417-1440): *356, 367, 375, 400, 415-418, 420-423, 427-430, 506, 546*.
– Poppenz. (1327-1357), priester, kanunnik te Middelburg en pastoor van Oud-Vlissingen 1330-1332, kanunnik 1354, klerk van de graven Willem III 1327 en Willem IV 1344, van Willem de Verbeider 1348, grafelijke raad rentmeester van Zeeland 1342-1343, rentmeester van Bewesterschelde 1342-1344: *30, 34*; ter dagvaart: *36, 92*.
– Willemsz. (1478), als leenman van de grafelijkheid van Zeeland, ter dagvaart: *1011*.
– Willemsz., ambachtsheer in Welle, ter dagvaart: *851*.

Henegouwen: *207n, 274, 1261, 1431, 1572, 1755, 1841*; alliantie: *1090*; ter dagvaart: *825, 915, 1548, 1584, 1655, 1758, 1811, 1921*; edelen ter dagvaart: *16, 25, 96, 119, 120, 121, 125, 128, 130, 135, 137, 143, 146, 155, 174, 179, 188, 189, 195, 201*; idem als medezegelaar: *311*; geestelijkheid ter dagvaart: *135, 174*; grensverdediging: *194*; hoofdsteden als medezegelaar: *5a*; inval: *404*; als medezegelaar: *1165*; raden ter dagvaart: *260*; Staten ter dagvaart: *1165, 1551, 1696, 1758*; steden: *1342n*; idem ter dagvaart: *5, 7, 12, 16, 25, 48, 89, 96, 97, 98, 101, 104, 106, 119, 120, 121, 125, 128, 130, 135, 137, 146, 155, 174, 179, 188, 195, 198, 200?, 201, 260, 311, 361, 843*; idem als medezegelaar: *311*.

Henegouwen, Jan van († 1356), broer van graaf Willem III, ridder, heer van Beaumont, Schoonhoven, Gouda, Goes, Tholen, Noordwijk, Beverwijk, Texel, Spaarnwoude etc., stadhouder in Henegouwen en Holland 1343, in Henegouwen 1349, ter dagvaart: *21, 22, 29, 33, 41*; als medezegelaar: *59*.

Hennin, Jan van (1480-† 1562), graaf van Boussu 1552, Vliesridder, lid van de Raad van State 1555-1559: *1663, 1821, 1837*; ter dagvaart: *1798, 1819, 1829*; als voogd van zijn zoon, de markies van Veere: *1829*; wijlen: *1848*.

Hennin-Liétard, Maximiliaan de (1542-1578), graaf van Boussu 1562, markies van Veere 1558, stadhouder van Holland en Zeeland 1567: *1801, 1802, 1811, 1829, 1830, 1837, 1841, 1842, 1878, 1912*; ter dagvaart: *1793, 1802, 1806, 1905*; als ondertekenaar namens wijlen de heer van Kruiningen: *1905*.

Hepen, Jan, adelsbrief: *43*.

Herdecop, Cornelis Andriesz., pachter van de gewestelijke imposten: *1889*.

Herdinck, Adolf, rentmeester van Bewesterschelde 1517-1534: *1500-1502, 1504, 1506-1509, 1511-1513, 1515, 1518-1529, 1531, 1533-1539, 1541-1545, 1547, 1548, 1551, 1552, 1554, 1555, 1558, 1561, 1563, 1565-1571, 1574, 1576-1578, 1580-1582, 1584, 1585, 1588, 1592, 1593, 1595-1598, 1600, 1604, 1607, 1608, 1610, 1611, 1612, 1614, 1616, 1620, 1622, 1623, 1626-1628, 1631, 1633, 1636, 1639, 1708*; ter dagvaart: *1505, 1523, 1525, 1530, 1532, 1535, 1540, 1541, 1543, 1550, 1552, 1554, 1565, 1568, 1573, 1587, 1594, 1595, 1597, 1599, 1602, 1606, 1631, 1634*; als gemachtigde van wijlen de bisschop van Utrecht, ter dagvaart: *1558*; als

leenman ter dagvaart: *1570*; rekening van wijlen: *1753, 1791*; sterfhuis van wijlen: *1644*; weduwe van wijlen: *1715*; wijlen, ter dagvaart: *1637*.
–, J.: *1552*.
Herenthout: *1802*.
Herenthout, Jacques van: *1888*; commissiebrieven: *1842n*.
Herlaar, Gerrit van (1348-1353), ridder 1348, baanrots 1352, heer van Ammerzoden, raad van graaf Willem v 1351-1353, zegelaar 1351: *77*.
Herman:
–, barbier: *163*.
–, bode: *283*.
– ('Hermanno tsproists clerc'), klerk van raadsheer Pieter van den Zande: *328*.
–, mr., lid van de stadsregering van Middelburg: *317*.
–, mr., van de Geheime Raad, ter dagvaart: *1562*.
– Christiaansz., bode van rentmeester Jeronimus Sandelin 1558-1560: *1815, 1825*.
– Cornelisz., lid van de stadsregering van Zierikzee, ter dagvaart: *1598*.
Hermes, doctor, zie Wingene, dr. Hermes van.
Herper (Harper) Hugenz., bode: *850*.
– Klaasz., grafelijke bode 1458-1466: *767, 824, 838*.
Herseele, Daniel van, ridder, ter dagvaart namens de heer van Beveren: *1165*.
Hert(e), Anthonis van der, als gemachtigde van de heren van Fallais en Brigdamme, ter dagvaart: *1594*; als gemachtigde van de heer van Souburg, ter dagvaart: *1594*.
's-Hertogenbosch: *1221, 1276, 1290, 1325, 1327, 1430, 1569, 1667, 1870*; ter dagvaart: *1548*; plaats van bijeenkomst: *233*.
Hesdin: *577, 602, 603, 822, 873*; inname: *1779*; plaats van bijeenkomst: *546, 820*.
Hesler, Georgius, protonotarius, ter dagvaart: *977*.
Hessen, zout: *1881*.
Heu, zie Eu.
Heugesen, Jan, als ondertekenaar: *1884*.
Heukers, heer Willem: *44*.
Heuquesloot (Heijukinsloot), mr. Joost Jansz. van, pensionaris van Leiden 1491-1493, advocaat voor het Hof van Holland: *1464*.
Heusdem, Jan Gillisz. van, bode van Beoosterschelde 1482: *1086, 1087, 1088, 1090*.
Heusden, heervaart naar: *105*; Land: *431*; idem, inval: *121*; idem, sloten en steden: *431*; oorlog: *4*; plaats van bijeenkomst: *169, 212, 227*.
Heyden, zie Heiden.
Hil, Oskin, ter dagvaart: *35*.
Hillegom: *31*.
Hobbuc, Pieter Simonsz. (1441-1442), ter dagvaart: *577, 581*.
–, zie ook Pieter Hobuucxz.
Hodenpijl (Hodempijl), Jan van – de oude (1434-1474), heer van Hodenpijl en Haamstede, half De Lier en Zouteveen, ter dagvaart: *838*; als lid van de stadsregering van Westenschouwen: *754*.
– Jan van – de jonge, ter dagvaart: *1142*.
Hoedekenskerke (Odekinskerke), ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Hoegherwort, zie Hogewoerd.
Hoek, Pieter, abt van Middelburg 1358-1366, ter dagvaart: *131, 133*.
Hoge, Hoghe, zie Hooge.
Hogeland (Hoogeland), Jacob Eewouts van, lid van de stadsregering van Middelburg: *1730*.
Hogelande (Hooglande), mr. Cornelis van, ter dagvaart: *1721*.
– mr. Jasper Lievinsz. († 1546), raadsheer van het Hof van Holland 1515-1530, 1539-1546, president van het Hof van Utrecht 1530-1538: *1629*; proces tegen: *1453*.
Hogendoren (Hogerdoore), mr. Martin van († 1467), doctor in beide rechten, lid van de

stadsregering van Middelburg (1452-1465): *682, 790, 826*; ter dagvaart: *686, 687*.
Hogestein, mr. Adriaan Simonsz. († 1496), raadsheer van Maximiliaan van Oostenrijk, advocaat van de Hoge Vierschaar van Zeeland: *1267, 1308*; ter dagvaart: *1213, 1280, 1308-1311*; weduwe en erfgenamen: *1308n*.
Hogewoerd (Hoegherwort), krijgsdienst: *84n, 92*.
Hoivliet, Anthonis van, ter dagvaart: *1142*.
Holland (Hollanders): *55, 454, 803, 804, 809, 871, 872, 1073, 1117, 1136, 1221, 1221n, 1230, 1298, 1355, 1431, 1462, 1464, 1494, 1515, 1532, 1533, 1538, 1539, 1561, 1569, 1591, 1611, 1629, 1663, 1667, 1695, 1720, 1739, 1744, 1755, 1828, 1829, 1841, 1874, 1881, 1896, 1900, 1921*; baljuws ter dagvaart: *105*; ter dagvaart: *547, 1097, 1161, 1297, 1353, 1368, 1434, 1511, 1548, 1576, 1587, 1595, 1611n, 1721, 1787, 1808-1811, 1850, 1862, 1906, 1912, 1921*; gedeputeerden ter dagvaart: *1530, 1636, 1642, 1670, 1675*; geestelijkheid ter dagvaart: *190, 322, 437, 472, 648, 738, 739, 818, 823, 911, 916*; gemene heren ter dagvaart: *351*; graafschap: *53*; graven: *7*; 'heijen, mouren en venen': *1881*; Hof van, zie Raad van Holland; kloosters ter dagvaart: *648*; knapen ter dagvaart: *270*; inval in: *1548*; kooplieden: *506*; kustdorpen ter dagvaart: *545, 620, 754, 759, 817, 862, 952, 1060, 1084, 1091, 1128*; idem, kapiteins en vissers uit, ter dagvaart: *529*; leenmannen: *338n*; idem ter dagvaart: *1382*; oorlog van: *1543*; overstromingen: *1767*; plaats van bijeenkomst: *173*; platteland: *1026*; Prelaat en Edelen, advocaat van, ter dagvaart: *1438*; prelaten, edelen en steden als medezegelaar: *1165*; president, zie Wilde, Goeswijn de; rekeningen: *102*; procureur-generaal: *1622n*; Registerkamer: *1543*; rentmeesters: *1026*; idem ter dagvaart: *105, 785*; schepen; *691*; stadhouder, zie Lalaing, Antoon van (1522-1540); stierlieden ter dagvaart: *1247*; tollenaars: *471*; idem ter dagvaart: *496*; unie met Zeeland en Brabant: *1548, 1551*; vereniging met Zeeland: *1190*.
– edelen, als medezegelaar: *96, 243, 311*; idem ter dagvaart: *5, 8, 9, 12, 16, 25, 36, 39, 41, 49, 53, 62, 96, 98, 105, 107, 108, 111, 112, 125, 127, 134, 135, 137, 146, 147, 159, 170, 174, 179, 180, 185, 201, 218, 221, 225, 270, 281, 311, 342, 343, 351, 368, 371, 403, 407?, 412, 426, 429, 430, 432, 437, 445, 447, 479, 481, 486, 491, 493, 497, 500, 503, 508, 520, 524, 530, 533-537, 544, 548-550, 554, 556, 557, 566, 578, 580, 585, 588, 593, 594, 596, 598, 600, 604, 606, 611, 615-617, 619, 621, 622, 626-628, 634, 636, 641-643, 655, 658, 660, 663, 666, 671, 673, 678, 683, 684, 689, 714, 722, 724, 733, 736, 737, 739, 740, 755, 757, 760, 761, 785, 797, 798, 800, 801, 803, 810-812, 818, 823, 827, 831, 833, 834, 836, 839, 847, 848, 853, 854, 856, 874, 876, 878, 883, 886-889, 895, 899, 911, 915, 916, 928, 932, 937, 947, 960-963, 966, 967, 976, 978, 984, 985, 988, 990, 994, 996, 999-1002, 1004, 1006, 1007, 1016, 1018, 1021, 1023, 1028, 1040-1042, 1048, 1050, 1053, 1061, 1062, 1074, 1075, 1077, 1078, 1140, 1155, 1157, 1159, 1173, 1176, 1275, 1290, 1291, 1296, 1318, 1319, 1321, 1423, 1427*.
– Raad, raden van: *passim*; ter dagvaart: *71-77, 79-82, 84, 86, 89, 90, 96-102, 104, 105, 116, 117, 119-121, 125, 127, 128, 130, 131, 133, 136-138, 140, 141, 143, 144, 148, 155, 169, 171, 172, 177, 182, 184, 186-189, 192-200, 204, 205, 209, 211, 212, 214, 217-219, 222, 223, 226, 228, 230, 232, 234-236, 243, 246, 247, 251, 253, 254, 260, 264-267, 270, 272, 276, 278, 280, 281, 290, 294, 295, 305, 321, 327, 331, 339, 344, 350, 353, 357, 360, 361, 367, 370, 371, 392, 393, 397, 399, 424, 437, 439, 460, 467, 470, 474, 477-479, 486, 490, 494, 498, 500-502, 506, 509, 526, 541, 542, 546, 561, 567, 568, 570, 584, 590, 592, 595, 599, 601, 603, 605-609, 613, 616, 631, 632, 637, 640, 651, 657, 662, 669, 679, 680-682, 686-688, 708, 779, 781, 783, 785, 786, 803, 804, 809, 903, 922, 926, 927, 930, 933, 1190, 1217, 1218n, 1221, 1237, 1257, 1259, 1271, 1276, 1282, 1284, 1290-1292, 1295, 1302, 1303, 1312, 1316, 1319, 1321, 1334, 1338, 1344, 1348, 1349, 1353, 1357, 1358, 1369, 1375, 1378, 1379, 1380n, 1392-1394, 1409, 1411-1413, 1424, 1436, 1437, 1439, 1464, 1471, 1473, 1480, 1482, 1500, 1504, 1527, 1528, 1543, 1561, 1565, 1570, 1575, 1582, 1608, 1612, 1622, 1630n, 1651n, 1653, 1654n, 1662, 1719, 1735, 1876n, 1888, 1902, 1914*; aanstelling raadsheren: *1629*; advocaat-fiscaal: *1914*; idem ter dagvaart: *1230, 1244, 1761*; deurwaarders, nieuwjaarsgift: *1440, 1875*; griffier: *1914*; president: *1527*, idem ter dagvaart: *1464*; secretaris: *1823*; stadhouder van de secretaris: *1527*.
– Rekenkamer, zie 's-Gravenhage, Rekenkamer.

– Ridderschap, ridders, ter dagvaart: *270, 430*; gemene, ter dagvaart: *577, 605, 611, 803, 839*.
– Staten: *722, 904, 924, 1008, 1094, 1098, 1185n, 1200, 1221, 1500, 1569, 1572, 1576, 1582, 1585, 1589, 1609n, 1746, 1748, 1757, 1767n, 1772, 1787*; bestand met: *1454n*; ter dagvaart: *915, 1067, 1138, 1216, 1224, 1225, 1303, 1375, 1530, 1541, 1548, 1552, 1558, 1576, 1584, 1585, 1587, 1589, 1595, 1611, 1615, 1632, 1636, 1639, 1641, 1646, 1648, 1655, 1657, 1670, 1675, 1682, 1691, 1694, 1696, 1700, 1702, 1704, 1715n, 1719, (1721), 1736, 1746, 1757, 1758, 1760, 1767, 1780, 1787, 1790, 1793, 1794, 1798, 1807, 1809-1811, 1815, 1821, 1822, 1824, 1830, 1834*; drie: *580, 824, 1044*; ter dagvaart: *966*; geestelijke en wereldlijke, ter dagvaart: *733*; overleg met: *1767*.
– steden: *236*; ter dagvaart: *4-1048 passim, 1062, 1063, 1066, 1067, 1073-1075, 1078, 1082, 1085, 1090, 1091, 1093, 1098, 1099, 1102, 1128, 1140, 1146, 1147, 1151, 1155, 1157, 1159, 1173, 1184, 1190, 1191, 1194-1197, 1201, 1206, 1216, 1221, 1223-1225, 1229-1231, 1256, 1270, 1274-1276, 1283, 1285, 1290, 1292, 1296, 1297, (1301), 1304, 1318, 1319, 1321, 1351, 1382, 1422, 1423, 1427, 1460, 1536, 1546, 1551, 1560, 1562, 1582, 1795, 1799, 1862*; gemene: *339*, *354*, *768*, *1014*; idem ter dagvaart: *232, 254, 294, 302, 304-306, 339, 342, 350, 351, 358, 360, 368, 398, 404, 415, 469, 588, 676, 748, 790, 808, 822, 829, 853, 854, 856, 894, 903, 935, 949, 980, 1030-1032, 1034, 1035, 1038, 1039, passim*; grote: *1276*; idem, zes: *1062, 1148*; grote en kleine: *241, 1221, 1224*; idem ter dagvaart: *256, 1142*; hoofdsteden ter dagvaart: *209, 210, 212, 254, 255, 333, 996, 1010, 1014, 1026, 1029, 1229*; idem, vier, ter dagvaart: *996*; idem, vijf, ter dagvaart: *487, 580, 1229*; idem, zes, ter dagvaart: *1063, 1140, 1536*; kleine, ter dagvaart: *1026*; kuststeden ter dagvaart: *620, 754, 758, 759, 1153, 1154*; als medezegelaar: *95, 96, 110, 219, 230, 39, 243, 288, 311*.
Holstein (Holsten), hertog van: *601*; hertog van, zie Christiaan III: *1702, 1720*.
Homerus: *1874*.
Honderkoye, Jan: *1574*.
Hongarije: *1407, 1466, 1543*; koning, zie Ferdinand I (1526-1564).
Hont, Lamsijn den, lid van de stadsregering van Brugge, ter dagvaart: *149*.
–, Willem de, bode van de Financiën: *1535*.
Honte (rivier): *1164, 1720*; tol: *1473, 1475*.
Hoog-Duitsen: *1881*.
Hooge (Hoghe), Joost van der († 1505), heer op Ter Hooge, schildknaap (1501), lid van de stadsregering van Middelburg, 'mansman' van Zeeland 1501: *1353*; ter dagvaart: *1338*.
– (Hoge), jonker Pieter van der, ter dagvaart: *1914*.
– (Hoghe), Wolfert (Wolfard) van der, lid van de stadsregering van Middelburg (1376): *182*.
Hooglande, zie Hogelande.
Hoogstraten: *38, 878, 1213, 1571, 1575*; heer, graaf, zie Lalaing.
Hoorn: *211, 718*; ter dagvaart: *1795*.
Hoorne, graaf van, zie Montmorency, Filips van.
Horn (Huerne), Jan van († 1436), ridder, heer van Beaucigny en Houtkerke, van Gaasbeek 1434, kamerling van de hertog van Brabant 1426, raad 1430 en drossaard van Brabant 1431, ter dagvaart: *439*.
Houck, Jan Hendriksz., stadssecretaris en lid van de stadsregering van Middelburg (1515-1532): *1475, 1574, 1623*.
Houstrate, Willem van, dienaar van rentmeester Hendrik Jansz. van Wissenkerke: *850*.
Hout, Den (Noord-Brabant), plaats van bijeenkomst: *15, 156*.
Houte, Alardin van den, bode van de rentmeester van Bewesterschelde: *900, 904*.
Houtman, mr. Jacob, raad, secretaris en pensionaris van Zierikzee (1504), pensionaris van de heer van Veere (1505-1514): *1415n, 1418, 1425, 1435*; ter dagvaart namens Zierikzee: *1353*; ter dagvaart namens de heer van Veere en Prelaat en Edelen: *1366-1368, 1380, 1388, 1404, 1407, 1412, 1427, 1432, 1464*.
Hove (uten Hoeff, Uthdenhove), mr. Hendrik uten († 1455), raadsheer-rekestmeester in

de Hofraad en de Grote Raad, raadsheer van Holland 1432-1455: *637*; ter dagvaart: *506, 509, 595, 681, 682*; eenmalige gratificatie: *525*.
– (Utenhove), Jan uten, lid van de stadsregering van Gent, edele van Zeeland, ter dagvaart: *867*.
– (Utenhove), mr. Richard (Rijchairt), lid van de Raad van Vlaanderen 1463- , raadsheer bij de Grote Raad 1481, 1488, 1491, 1492, 1494: *1142, 1143*; ter dagvaart: *1081, 1139*.
Hoyter, Klaas (Claseken), bode: *129*.
Hubrecht (Hubert):
– Hendriksz., bode 1498-1505: *1316, 1363*.
– Librechts, bode van Beoosterschelde: *1815*.
– Lieven Jacobsz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1543): *1708*.
– Piersz., briefdrager: *1410*.
Hucerboijs, Vincent, bode: *1905*.
Huele, Jan van, klerk van rentmeester Van Serooskerke: *1796*.
Huerne, mr. Jan van, lid van de stadsregering van Brugge: *882*.
Huge (Hughe, Hugo, Huuge):
–, bode: *271*.
– den lomberder, bode: *139*.
– de jonge, ambachtsheer in de Weele, ter dagvaart: *851*.
– Dirksz. (Dierixz.), 'veynoet in die Mare', ter dagvaart: *35*.
– Dirksz. (Dierixz.), 'veynoet in Rampart', ter dagvaart: *35*.
– Hugenz., lid van de stadsregering van Veere (1444): *602*.
– Hugenz., mr., secretaris (1440-1442) en pensionaris (1458) van Zierikzee, ter dagvaart: *577, 579*; als pensionaris: *768*.
– Jan Wissenz., lid van de stadsregering van Middelburg (1404): *303, 304*.
– Jansz., lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Zoutelande (1457): *754*.
– Klaasz., lid van de stadsregering van Brielle (1457): *754*.
– Klaas Olaertsz. (Oeltsz.), lid van de stadsregering van Middelburg (1418-1431): *356*, *363*, *364*, *370*, *371*, *413*, *415*, *418*, *421*, *430*, *433*, *442*.
– Ollantsz., mr., lid van de stadsregering van Zierikzee (1436): *487*.
– Pietersz., bode: *117*.
– Pieter Klaasz.z., adelsbrief: *43*.
– Tonijsz., ter dagvaart: *35*.
– Willem Jansz.z., 'veynoet in die Mare', te dagvaart: *35*.
Hugonet, mr. Guillaume († 1477), heer van Espoisse enz., graaf van Saillans, kanselier van hertog Karel van Bourgondië 1470-1477: *924, 963, 966*; ter dagvaart: *904, 937, 949, 973*.
Hull: *772*.
Hulst: *1135, 1174*; plaats van bijeenkomst: *1248*.
Human Humansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1416-1419): *350, 353, 356, 358, 360, 363, 364, 366, 367, 368, 371, 373.*
Hussieten: *445n*.
Huys, Jan: *1559*.
Huysman, Martin, notaris: *1379n*.

I

Ieman Klaas Iemansz., mr., lid van de stadsregering van Zierikzee (1542-1572), 'auditeur ordinaris' vanwege Zierikzee: *1677, 1728, 1732, 1744, 1752, 1762, 1764, 1771, 1773, 1786, 1794, 1796, 1797, 1808, 1814, 1826, 1835, 1839, 1843, 1849, 1852, 1855, 1861, 1866, 1867, 1876, 1878, 1888, 1888n, 1911, 1919, 1923, 1924*; ter dagvaart: *1916*.
Ieper: *465, 999*; ter dagvaart: *1153, 1161, 1165*.
IJsbrand Pietersz., secretaris van het Hof van Holland: *1284*.

IJssel, Hollandse: *1829*.
IJsselstein, beleg: *1088*.
IJsselstein, Arend bastaard van (1461-1530), (zoon van Willem van Egmond heer van IJsselstein), ridder 1468, drossaard van Leerdam (1472), ter dagvaart: *966*.
– heer van, zie Egmond, Willem van.
Indevelde, heer van, zie Micault, Nicolaas.
– Simon van, deurwaarder ordinaris van de Grote Raad van Mechelen: *1410*.
Ingelraven, mr. Jacob, secretaris en griffier van de Hoge Vierschaar van Zeeland (1504-1512): *1355, 1356, 1358, 1360, 1363-1365, 1367, 1369, 1370, 1417*; ter dagvaart: *1311, 1331, 1343, 1355, 1365, 1369, 1430*; als medezegelaar: *1311, 1338, 1430*.
Isabella:
– (ca. 1323-1361), dochter van Willem III graaf van Holland, gehuwd (1354) met Robert van Namen, huwelijksovereenkomst met Jan, zoon van Jan III hertog van Brabant: *12*, *15*; huwelijksovereenkomst met Reinoud III van Gelre: *36*.
– van Beieren († 1435), dochter van hertog Stephan III van Beieren (oudere broer van Frederik), vrouw van koning Karel VI van Frankrijk, koninging van Frankrijk 1385-1422: *203n*.
– van Bourbon (1436-1465), tweede echtgenote (1454) van hertog Karel van Bourgondië, gravin van Charolais: *804*.
– van Habsburg (1501-1526), zuster van Karel V, koningin van Denemarken en Noorwegen 1514-1523: *1458, 1466, 1474*; bruidschat: *1517*; huwelijk met Deense koning Christiaan II: *1517*.
– van Portugal (1397-1471), vrouw (1430) van hertog Filips van Bourgondië: *506, 507, 525, 559, 577, 588, 613, 804, 904, 910*; ter dagvaart: *506, 611*; huwelijk met Filips van Bourgondië: *435*; uitkering: *621, 681*.
Isenbout (Ysebout) Thomas, lid van de stadsregering van Zierikzee (1524-1526): *1558*; ter dagvaart: *1574*.
Italië: *1881*; reis naar: *1595-1597*.

J

J. Klaasz., als ondertekenaar: *1866*; vgl. Job Klaasz. Iemansz.
J.C.h. Iemansz., zie Job Klaasz. Iemansz.
Jacob (Jacques, Jax):
– [Sagarus?]: *1900*.
–, bode: *145*.
– uter coken, in dienst van Jan van Blois: *163*.
– Adriaansz., deurwaarder van het Hof van Holland: *1062*.
– Appollonisz., gezworen bode van Beoosterschelde 1548-1549: *1748, 1750, 1758*.
– Barendsz., grafelijke bode: *1147*.
– Bartholomeusz. (kind van Bartholomeus Pancrasz.), ambachtsheer in Emelisse, ter dagvaart: *851*.
– Belenzn. (zoon van vrouw Belen) uit Wolphaartsdijk, één vierde deel edelman: *43*.
– (Jacques) Berntsz. (Bernartsz.), grafelijke bode 1472-1480: *897, 1044*.
– Bettez., mr., zie Capelle, mr. Jacob van der.
– Boudijnsz., mr., lid van de stadsregering van Middelburg (1365): *151*.
– Clementsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1420): *381*.
– Colenz., mr., lid van de stadsregering van Zierikzee (1436): *487*.
– (Jax) Cornelisz., bode van rentmeester Hendrik Jansz. van Wissenkerke 1484-1487: *1110, 1120, 1130, 1143, 1152*.
– Danenz., schout, lid van de stadsregering van Goedereede (1527): *1576*.
– Florisz., ambachtsheer in Dijkshoek (Dijcxhoucke), ter dagvaart: *851*.
– Gijsbrechtsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1546-1547): *1730, 1739*.

– Gijsbrechtsz., deurwaarder (1527-1533): *1583, 1629*.
– Gillisz., ter dagvaart: *1027*.
– Harrensz., lid van de stadsregering van Goes (1569): *1894*.
– Heinenz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1436): *487*.
– Hermansz., lid van de stadsregering van Westenschouwen (1457): *754*.
– Jacobsz., bode van Bewesterschelde: *1614*.
– Jacobsz., gezworen bode van het Hof van Holland: *1101*.
– Jansz., bode: *1647*.
– Jansz., ambachtsheer in Welle, ter dagvaart: *851*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1410): *331*.
– Klaasz., bode van het comptoir van Bewesterschelde: *1608*.
– Klaasz., lid van de stadsregering van Middelburg (1440-1461): *536, 599, 637, 653, 654, 703, 712, 720, 723, 724, 726, 732, 736, 761, 763, 795*.
– Laurensz. (Lauwenz.) (1441-1453), ter dagvaart: *581, 694n*; vgl. Lauwe, Coppijn.
– Laurensz. (1477), ter dagvaart: *1065*, *1087*; als leenman van de grafelijkheid van Zeeland ter dagvaart: *1011*.
– Laurijsz., bode: *1927*.
– Michielsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1413): *345*.
– Michielsz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1436): *487*.
– Muloxs, ter dagvaart: *35*.
– Pietersz., gezworen bode van Bewesterschelde 1553-1558: *1778, 1780, 1800, 1802, 1804, 1807, 1815*.
– Pieter Mannenz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1441): *570*.
– Pijnsz., mr., zie Pijnsen, Jacob, mr.
– Willemsz., tollenaar van Yersekeroord 1512, 1518-1520: *1435*.
– Willemsz., lid van de stadsregering van Brouwershaven (1477): *981, 992*.
– Willemsz., lid van de stadsregering van Goedereede (1527): *1576*.
– Willemsz., mr., pensionaris van Middelburg (1489-1493): *1208, 1230, 1232, 1235, 1248, 1261, 1264, 1266, 1268*.
– Willem Hendriksz., lid van de stadsregering van Middelburg (1454): *712*.
– mr. Wittez., lid van de stadsregering van Zierikzee (1473): *927*.
– Yenz., lid van de stadsregering van Tholen (1472): *895*.

Jacoba van Beieren (1401-1436), hertogin van Touraine 1415-1417, gravin van Holland, Zeeland en Henegouwen 1417-1433, hertogin van Gloucester 1422-1425, gravin van Oostervant, vrouwe van Voorne, Zuid-Beveland, Borsele en 's-Gravenzande 1433-1436: *353, 354, 356, 364, 368, 385, 387, 391, 397n, 404, 411, 426, 429-431, 441, 457, 498*; bestand met Jan van Beieren: *391*; burgeroorlog: *368*; ter dagvaart: *430, 442*; heervaart: *355-257, 364*; huwelijk: *361*; opvolging: *351, 352n*; overleg met Filips van Bourgondië: *428, 429*; overlijden: *498n*; verzoening met hertog Jan IV van Brabant: *371*; zoen met hertog Filips van Bourgondië: *414, 428?, 429-431*.

Jan (Janne, Jannes, Jean, Johan, Johannes, Jannekin):
– hertog van Bourgondië (1371-1419), graaf van Nevers 1384-1404, hertog 1404, graaf van Vlaanderen en Artois 1405-1419, ter dagvaart: *344*.
– III, hertog van Brabant 1312-1355: *4, 12, 25*.
– (1327-1335), zoon van Jan III hertog van Brabant, huwelijksovereenkomst met Isabella, dochter van Willem III graaf van Holland: *12, 15*.
– IV, hertog van Brabant 1415-1427, graaf van Henegouwen 1418-1427, van Holland en Zeeland 1418-1420 en 1425: *361, 365, 366, 378, 411, 431*; burgeroorlog: *368*; ter dagvaart: *370*; verzoening met Jacoba van Beieren: *371*.
– van Beieren (1374-1425), elect van Liège en graaf van Loon 1389-1417, stadhouder in Beieren 1397, heer van Voorne, Woerden en Gooiland 1404-1425, hertog van Beieren-Straubing 1417-1425, 'graaf' van Holland 1418, 'zoon' van Holland en Zeeland 1419-1425: *246, 364* ('mijn heere van Ludick'), *378, 380, 390, 391, 392, 393-396, 399, 401*; be-

stand met Jacoba van Beieren: *391*; burgeroorlog: *368*; ter dagvaart: *354, 381, 383, 387, 403*; als medezegelaar: *378*; verzoening met hertog Jan IV van Brabant: *371*; ziekte: *407*; zoen met: *370, 371*.
– van Bourgondië (1415-† 1491), graaf van Nevers, Rethel en Eu, graaf van Étampes 1434-1478: *475*; gratuïteit/uitkering: *621, 681*.
–, bode van Aart van der Goes: *1721*.
– (Jannekin), bode: *513*.
–, bode: *297*.
–, bode van de rentmeester van Bewesterschelde (1452-1457): *686, 693, 702, 735, 746, 750, 755*.
–, klerk van Jan Quevin, rentmeester van Bewesterschelde: *637*.
–, mr., lid van de stadsregering van Middelburg: *1090, 1093*.
– Aartsz, notaris en secretaris van bisschop Nicolaas de Castro: *1865*.
– Adriaan Jan Klaasz., lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– (Jannes, Johannes) Allartsz., klerk van Rotterdam, lid van de stadsregering van Rotterdam: *1173*.
– Andriesz., lid van de stadsregering van Middelburg (1412): *339*.
– Anthonisz. (1540-1555), baljuw van Reimerswaal 1540-1549: *1794*.
– Barentsz., bode: *1303*.
– Bijck Jansz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1462): *797*.
– Boudijnsz. (Noord-Beveland), ter dagvaart: *495*.
– Boudijnsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1440-1451): *537, 601, 637, 648, 653, 654, 673, 674*.
– Boudijnsz., pensionaris van Middelburg (1481): *1063*.
– Clementsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1420): *381*.
– Conincxz., lid van de stadsregering van Leiden: *1073*.
– Cornelisz., bode van Beoosterschelde 1470-1474: *877, 907, 915, 924, 925, 931, 936*.
– Cornelisz., gezegd 'de Datum': *1308*.
– Cornelisz., lid van de stadsregering van Middelburg (1499): *1324*.
– Cornelisz., lid van de stadsregering van Tholen (1538): *1664*.
– Corthalsz., leenman van Beoosterschelde, ter dagvaart: *11*.
– Danckaerdtsz., klerk van wijlen rentmeester Hendrik van der Werve: *1522*.
– Danckartsz., mr., pensionaris van Middelburg (1488-1489), als lid van de stadsregering van Middelburg: *1161, 1162, 1165, 1189, 1208*.
– Dirksz., bode van hertog Filips van Bourgondië 1453-1464: *694, 698, 702, 705, 709, 713, 753, 779, 782, 784, 786, 819, 824*.
– Dirksz. (Diericxz.), lid van de stadsregering van Middelburg (1456): *741*.
– Dirksz., lid van de stadsregering van Reimerswaal (1488): *1165*.
– Dirk Boudijnsz., bode: *590*.
– Franksz. (de bastaard heer Frankensz.), lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Gabrielsz., lid van de stadsregering van Goes (1488): *1165*.
– Gillisz., deken van St.-Pieter te Middelburg (1413-1419), ter dagvaart: *347*.
– Gillisz., bode, zie Huesdem, Jan Gillisz.
– Heinenz., lid van het stadsbestuur van Amsterdam, ook wel Jan van Amstel genoemd: *760*; rekening/vordering: *703, 706, 714-716, 719, 720, 762, 766-768*.
– Hendriksz., leenman van Bewesterschelde 1328, ter dagvaart: *10*.
– Hendriksz., rentmeester van Bewesterschelde 1330-1333: *12a, 13*.
– Hendriksz. (Heynrici), lid van de stadsregering van Zierikzee (1353): *77, 79*.
– Hendriksz. (Heynrici), lid van de stadsregering van Middelburg (1440-1443): *536, 601*.
– Hendriksz., mr., alias 'de Blinde': *1295*.
– Hobucxz., als inner van de imposten: *904*.
– Huge Hendriksz., lid van de stadsregering van Westkapelle (1457): *754*.

- Hugemansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1392-1399): *226, 229, 249, 261, 262, 271*.
- Hugenz., lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
- Hugenz. (rond 1441), ter dagvaart: *581*.
- Hugenz., bode, zie Scullock, Jan Hugenz., bode van de rentmeester van Bewesterschelde.
- Hugenz. (Huygez.), lid van de stadsregering van Goes (1543): *1708*.
- Hugenz. (Hugez.), lid van de stadsregering van Tholen (1548): *1750*.
- Jacobsz. lid van de stadsregering van Tholen (1542): *1677*.
- Jacobsz., bode van hertog Filips van Bourgondië: *577*.
- Jansz. (oude heer Jans kind), broer van Klaas, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
- Jansz., bode: *783*.
- Jansz., bode 1485: *1117*.
- Jansz., bode 1523: *1539*.
- Jansz., bode 1536: *1647*.
- Jansz., bode van rentmeester Bruinink van Wijngaarden 1568: *1867, 1875*.
- Jansz., leenman van Beoosterschelde, ter vierschaar: *27*.
- Jansz., lid van de stadsregering van Goes (1525): *1558*.
- Jansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1478): *1018*.
- Jansz. (Janssen), lid van de stadsregering van Middelburg (1511-1513): *1434, 1440, 1446, 1452, 1453*.
- Jan Boeyez., lid van de stadsregering van Zierikzee (1473): *927*.
- (Jo.) Jan Jacobsz., als ondertekenaar: *1475*.
- Jan Wissensz., 'veynoet in Potenwaerd', ter dagvaart: *35*.
- Klaasz., ter dagvaart: *118*.
- Klaasz., bode: *824*.
- Klaasz., bode van Bewesterschelde: *1563*, *1596*.
- Klaasz., mr., lid van de stadsregering van Middelburg (1501-1508): *1342, 1379, 1388, 1393*.
- Klaas Rebeelsz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1458): *768*.
- Laurensz. (Laureysz.), bode van Bewesterschelde 1510-1516: *1424-1426, 1428-1431, 1433, 1435, 1437, 1439, 1441, 1443, 1448, 1451, 1454-1458, 1461, 1462, 1465, 1467, 1468, 1470-1472, 1475, 1477, 1480, 1482, 1484, 1486, 1487, 1488n, 1489, 1490, 1492*.
- Laurensz. (Laureysz.), lid van de stadsregering van Tholen (1473): *921*.
- Laurensz. (Laurisz.), lid van de stadsregering van Middelburg (1528-1532): *1594, 1599, 1623*.
- Lopersz., leenman van Beoosterschelde, ter vierschaar: *27, 63*.
- Martijnsz., bode: *1135*.
- Martijnsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1365-1396): *149, 173, 174, 183, 193, 248, 250, 251*.
- Martini, mr., advocaat van Goes te Mechelen: *1896, 1902, 1906, 1921*.
- Mathijsz.: *718*.
- Mathijsz., bode: *1067*.
- Mertsz., lid van de stadsregering van Goes (1569): *1894*.
- Meusz., lid van de stadsregering van Veere (1487): *1145*.
- Michielsz., bode: *113*.
- Michielsz., lid van de stadsregering van Tholen (1497): *1311*.
- Michielsz., secretaris: *1292*.
- Moudinsz., ambachtsheer in Welle, ter dagvaart: *851*.
- Ottenz., lid van de stadsregering van Westenschouwen (1457): *754*.
- Pieters († 1521), dr., heer van Cats, ridder, raadsheer van de Raad van Vlaanderen 1483-1488, raadsheer 1497-1502 en president 1504-1521 van de Grote Raad: *1378*.

– Pietersz., bode 1445: *621*.
– Pietersz., bode 1542: *1686*.
– Pietersz., lid van de stadsregering van Vlissingen (1457): *754*.
– Pietersz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1473-1474): *927, 935*.
– Pietersz.: *1251*.
– Pieter (Pier) Coppenz., lid van de stadsregering van Brielle (1441): *570*.
– Pieter Lauwerietenz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1473): *927*.
– Pieter Mathias (Pier Mathijsz.), lid van de stadsregering van Middelburg (1477): *987*.
– Pouwels, bode: *1568*.
– Rutsersz.: *1865*.
– Scrivere, ontvanger van Middelburg 1353, rentmeester van Bewesterschelde 1351-1355, ontvanger van de jaarbede in Walcheren 1350: *79*.
– Scrivere, lid van de stadsregering van Middelburg (1393-1397): *229, 249, 252*.
– Sibeliensz. ('veren Sibelien sone'), leenman van Beoosterschelde, ter dagvaart: *11*.
– Simonsz., ter dagvaart: *387*.
– Simonsz. van 's-Heer Allardskerke, leenman van Beoosterschelde, ter dagvaart: *11*.
– Thomasz. (Thome), lid van de stadsregering van Zierikzee (1353): *77*.
– Valk Jansz., bode: *768, 771*.
– Willem Eeuwoutsz., bode van Beoosterschelde: *1443, 1451*.
– Willem Jansz.z., 'veynoet in die Mare', te dagvaart: *35*.
– Willemsz., grafelijke bode 1439-1449: *590, 592*.
– Willemsz., grafelijke bode 1465-1476: *838, 848, 841*.
– Willemsz., bode/dienaar van rentmeester Jan van Kruiningen 1496-1501: *1307, 1308, 1315, 1325, 1326, 1329-1331, 1333, 1334, 1343*.
– Willemsz., lid van de stadsregering van Veere (1489): *1195-1197, 1206*.
– Wissenz. uit Duiveland, leenman van Beoosterschelde, ter dagvaart: *11*.
– Wissenz. van Borrendamme, leenman van Beoosterschelde: *10*; ter dagvaart: *11*.
– Wolfsz., leenman van Beoosterschelde, ter dagvaart: *11*.
– Wouters, bode van Beoosterschelde: *1815*.
– Yez., mr., lid van de stadsregering van Tholen (1493): *1263*.
– Ysebrantsz., bode: *1610*.

Jasper:
– Barendsz., bode van het Hof van Holland: *1791*.
– Jaspersz., lid van de stadsregering van Goes (1569): *1876, 1894*.
– Lievinsz., mr., zie Hogelande.

Jax, zie Jacob.

Jedde Jeddenz., ter dagvaart: *35*.

Jennin Louis, bode: *1070*.

Jeronimus Laurensz., mr., zie Lauwerin, Jeronimus.

Jhane, Jan, gecommitteerde van rentmeester Van Serooskerke: *1827*; ter dagvaart: *1826, 1835, 1838*.

Job:
– Hendriksz. (Hendryxse), pachter van de gewestelijke imposten: *1889*.
– Klaasz. Iemansz. (broer van Ieman Klaas Iemansz.), secretaris van Zierikzee (1568-1570): *1867, 1874, 1878, 1879, 1889, 1893, 1895, 1900, 1902*; idem, ter vervanging van zijn broer Ieman Klaassen: *1843, 1845*; als ondertekenaar: *1843* (J.C.h. Iemansz.), *1867, 1872, 1881, 1889, 1891, 1895, 1900*; als secretaris: *1874, 1878*; vgl. J. Klaasz.
– Willemsen, zie Goeree.

Joben, Cornelis Jan, bode van Middelburg: *1876n*.

Johan III, koning van Portugal (1521-1557): *1558*.
– koning van Denemarken (1481-1513): *1213*.

Johanna van Brabant (1322-1406), vrouwe van Binche, dochter van hertog Jan III, vrouw van graaf Willem IV van Holland († 1345), daarna van Wenceslaus van Bohemen, graaf

(hertog) van Luxemburg (1354): *280*; ter dagvaart: *93, 296*; huwelijksovereenkomst met graaf Willem IV: *5, 12*.
– van Castilië (1479-1555), vrouw van aartshertog Filips van Oostenrijk: *1331, 1342, 1343*.
Johannes, zie Jan.
Joingny, graaf van, zie Charles de Châlon.
Jonchelinck, Gillis, bode: *55, 56*.
Joncher, bode: *402*.
Jonchere, Hein Myn, bode van de heer van Ravestein: *873*.
Jonge, de, afschrijver (niet duidelijk welk van de volgenden): *1747*.
– B. de, afschrijver: *1543, 1922*.
– mr. Cornelis de – Reyersz. (ca. 1445-1504), raadsheer ordinaris van het Hof van Holland 1477-1493, rekenmeester van de Rekenkamer van Holland 1493-1504, raad van Margaretha van York (1483)-1504: *1121, 1194*; ter dagvaart: *1190*.
– J. (I.) de, afschrijver: *1369, 1414, 1417, 1425, 1428, 1466, 1474, 1487, 1516, 1568, 1602, 1629, 1634, 1644, 1668*.
– mr. Jacob de, benoeming tot raadsheer en auditeur bij de Rekenkamer van Holland: *1574*; ter dagvaart: *1574*.
Jongelinck, Nicolaas, collecteur-generaal van de impost van 5 s. op elk vat wijn: *1902*.
Jonker Fransen, zie Brederode, Frans van.
Joost (Joos):
– (Joos) Cornelisz., uit Veere, ter dagvaart: *1530*.
– Jansz., van Rotterdam, ter dagvaart: *1589*.
– Jaspers, bode: *1706*.
– (Joos) Pauwelsz., bode van Middelburg 1539-1542: *1668, 1685*.
– (Joos) Pietersz., lid van de stadsregering van Reimerswaal: *1794*.
– Willemsz., lid van de stadsregering van Middelburg: *927*.
Jordaan (Joerdaan, Jordaen), Jan, lid van de stadsregering van Middelburg (1411-1413): *335, 336, 346*.

K

K, zie ook C.
Kaerle, Filips, bode: *1496*.
Kamerijk, zie Cambrai.
Kampen (Overijssel): *563, 598, 602, 604, 708, 727, 728, 810*; ambassade naar: *728, 910*; ter dagvaart: *298*; plaats van bijeenkomst: *561, 608, 708*.
Kampen (Campen), verdwenen dorp op Noord-Beveland (Kamperland): *1369n*; ambachtsheren: *851*.
Kampen, Pancras (Pankerase) van, ter dagvaart: *495*.
Kanselier, zie Bourgondië; Brabant; Grote Raad.
Kapelle en Biezelinge, ambachtsheer: *1905*.
Kapelle, Pieter van, abt van Middelburg 1499-1518, ter dagvaart: *1333, 1342, 1375, 1382, 1404, 1414, 1471, 1478*.
Karel (Charles, Kaerle):
– hertog van Bourgondië (1433-1477), (zoon van hertog Filips van Bourgondië), graaf van Charolais -1467, hertog van Bourgondië, graaf van Holland en Zeeland en heer van West-Friesland 1467-1477: *618, 677, 681, 698, 753, 809-811, 813, 833, 834, 841, 845, 847-850, 852, 867, 875, 883, 886, 887, 889, 897, 904, 910, 916, 924, 927, 928, 932, 936, 940, 942, 943, 950, 951, 956, 969, 970, 1011, 1025, 1110, 1155, 1157*; aanstelling tot stadhouder-generaal aan het hoofd van het leger tegen Frankrijk: *827*; ter dagvaart: *702, 705, 709-711, 713, 722, 724, 732, 741, 742, 769, 770, 778, 782, 797, 798, 800, 801, 803-805, 814, 823, 824, 826, 829, 831, 839, 840, 858, 864, 871, 873, 907, 918, 921*; geschenk voor zijn dochter: *748,*

749; geschil met zijn vader Filips: *810, 811, 813, 814, 826*; gratuïteit: *681*; huwelijk: *866*; inhuldiging: *847, 853, 854, 856*; ter nagedachtenis: *1878*; overlijden: *944n*, *978*; welkomstgeschenk: *732*; wijlen: *1006, 1280, 1289*; ziekte: *782*.

– V, prins van Castilië, aartshertog van Oostenrijk, koning van Spanje (1520-1556), keizer van het Heilige Roomse Rijk (1519-1556): *1375, 1378, 1382-1384, 1390-1393, 1399, 1400, 1412, 1415-1417, 1419, 1421, 1425, 1428-1430, 1446, 1450, 1452, 1457, 1458, 1461, 1466, 1471, 1472, 1475-1477, 1480-1482, 1484, 1485, 1496, 1501, 1502, 1504, 1505-1512, 1514, 1516-1518, 1520-1523, 1525, 1527-1529, 1531, 1533, 1535, 1537-1540, 1542-1546, 1549, 1550, 1552, 1553, 1558, 1561, 1562, 1565, 1568, 1570, 1573, 1574, 1583, 1585-1587, 1593, 1595, 1597, 1600, 1602, 1603, 1606-1608, 1611, 1612, 1616, 1620, 1626, 1627, 1629, 1633, 1634, 1639, 1641-1644, 1647, 1649, 1650, 1653, 1654, 1657, 1659-1661, 1667, 1668, 1670, 1674, 1675, 1683, 1687, 1697, 1698, 1702, 1704, 1705, 1709, 1714, 1715, 1720, 1721, 1724, 1725, 1727, 1728, 1730-1733, 1736, 1741, 1742, 1744, 1747-1750, 1756, 1759, 1765-1767, 1768, 1774, 1778, 1779, 1781, 1783, 1784, 1787, 1788, 1791, 1793, 1794, 1795a, 1801, 1802, 1811, 1837, 1851, 1883. 1893, 1895, 1900*; ter dagvaart: *1407, 1466, 1473, 1474, 1486-1490, 1495, 1500, 1517, 1519, 1521, 1523, 1524, 1527, 1529, 1541, 1565, 1611, 1614, 1615, 1618, 1619, 1669, 1696, 1704, 1710, 1712, 1719, 1726, 1727, 1731, 1751, 1755, 1758, 1763, 1775, 1780, 1789, 1790*; aftreden en afscheid: *1794*; emancipatie: *1471, 1487*; huldigingseed: *1473*; inhuldiging: *1473*; ter nagedachtenis: *1878, 1881, 1884*; opvolging door zoon Filips: *1755*; raad: *1516*; reis: *1425, 1485, 1486, 1487, 1489-1491, 1494, 1521, 1529*; vertrek naar: *1500, 1503, 1529*; voogdij over: *1469*; wijlen: *1853, 1856, 1868, 1880*.

– VI, koning van Frankrijk 1380-1422: *203n*; ter dagvaart: *313*.

– VII, koning van Frankrijk 1422-1461: *669, 672*.

– VIII, koning van Frankrijk 1483-1498: *1154, 1161*; ratificatie door, als medezegelaar: *1165*.

– van Egmond, hertog van Gelre 1467-1538: *1374, 1421, 1501, 1544, 1548, 1552, 1593*.

– III van Savoye (1486-1553), prins van Piemonte, ter dagvaart: *1756*.

Kats: *142n, 262, 266, 431n, 768*; plaats van bijeenkomst: *1, 2, 21, 29, 78, 83, 94, 103?, 109, 139, 157, 167, 176, 191, 206, 216, 224, 229, 242, 249, 250, 258, 261, 263, 265, 267, 269, 271, 273, 274, 286, 289, 300, 309, 316, 335, 338, 345, 349, 366, 381, 402, 409, 420, 422, 427, 431, 458, 482, 484, 485, 522, 525, 726, 729, 764, 792, 794*.

Kats, Antonis van – Wolfertsz. (1465-† vóór 1496), baljuw van Zierikzee (1479), leenman van de grafelijkheid van Zeeland, ter dagvaart: *871, 966, 1011, 1044, 1087, 1142, 1213*.

– Jacob van – Laurensz. († 1464), knaap, raadsheer van het Hof van Holland 1447-1460, dijkgraaf van Zuidland (Schouwen) 1437- , dijkgraaf van Westeinde (Noord-Beveland) 1447- , ter dagvaart: *631*.

– Jacob van – Jansz. († 1502), ridder 1486, baljuw en schout van Gouda (1482-1485), baljuw van Zierikzee 1488-1502, ter dagvaart: *1044, 1149, 1213*.

– Jan van – Jacobsz. († 1488), ridder, heer van Sinoutskerke, raadsheer van Holland 1477-1479, kastelein en schout van Gouda 1477, schout, baljuw en kastelein van Gouda 1482- : *871, 1173*; ter dagvaart: *631, 867, 1027, 1044, 1065, 1149*.

– Klaas (Nicolaas) van (1299-1328), ridder 1299, ter dagvaart: *9, 10*.

– Klaas van – Lievensz. († 1521), mr., schildknaap, schout van de Hoge Vierschaar 1491-1518, baljuw van Zierikzee 1503-1510, auditeur der rekeningen van Zeeland 1506-1507, raadsheer van het Hof van Holland onbezoldigd 1511-1512, bezoldigd 1514-1514, als auditeur: *1377*; als baljuw: *1355n*; ter dagvaart: *1369, 1466*; als lid van de stadsregering van Zierikzee: *1361*; als schout, ter dagvaart: *1267, 1280, 1311, 1331, 1343, 1355, 1365*.

– Laurens van – Lievensz. (1407-1442), knaap 1416, heer in Wolphaartsdijk, Kats, Duiveland, Simonskerke, Wemeldinge etc., raad van Jan van Beieren 1421-1424, raad van Holland en Zeeland 1429, 1434-1440, kapitein van Noord-Beveland 1420, van Zierikzee 1421, baljuw van Zierikzee 1431: *485*; ter dagvaart: *351, 387, 402, 451, 467, 495, 577*.

– Lieven (Lievin) van – Laurensz. (1464-1479), ter dagvaart: *631*.

– Lieven van – Adolfsz. (1509-1516), schildknaap: *1418*; ter dagvaart: *1458, 1485* (uit Wolphaartsdijk).
– (Cast), Simon, lid van de stadsregering van Middelburg (1570): *1900*.
– Willem van – Jacobsz. († 1523), heer van Kats, Biezelinge en Kapelle, 'mansman' van Zeeland 1501, baljuw van Goes 1517-1523, ter dagvaart: *1338, 1417, 1428, 1446, 1466, 1474, 1522*.
– Willem van – Anthonisz. (1568-1570): *1922*; ter dagvaart: *1874, 1879, 1889, 1905*; als ondertekenaar namens de heer Reinoud van Brederode: *1905*.
– Wolfert van – Laurensz. († 1463), ter dagvaart: *631*.
Katteborn, Lem (Lemmeken), bode: *113*.
Kattendijke, ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Kattendijke, heer van, zie Heenvliet.
– Jacob van (1421-1446), ter dagvaart: *387, 631*.
– Willem van: *400*; ter dagvaart: *387, 498*.
Kellenborch, Gossen: *1888*.
Kem, Gerrit, bode: *577*.
Kempenshofstede (Kempshofstede), verdwenen dorp op Tholen, ter dagvaart: *925*.
Kennemerland: *286*; edelen van: *94n*.
Kersteloot, Maarten: *1558*.
Kerstgen, bode: *296*.
Kervink, Pieter († 1453), ter dagvaart: *693*; weduwe: *693*.
Kervink, zie ook Reimerswaal.
Kervink van Reimerswaal, Nicolaas (1365-1425), ridder 1396, heer van Lodijke en Nieuw-Strijen, raad van de graven Albrecht en Willem VI, van Jacoba en Jan van Beieren 1386-1421, baljuw van Middelburg 1391, van Zierikzee 1392-1398, rentmeester van de Bloise goederen Beoosterschelde (Tholen) 1398-1406, baljuw van Tholen 1400-1404, van Yerseke 1410, kapitein van Reimerswaal en Zuid-Beveland 1420: *320, 391*; ter dagvaart: *163, 217, 226, 313, 351, 355, 356, 357, 387*.
– Nicolaas (Klaas) (1292-1352), ridder 1325, heer in Reimerswaal etc. en van Nieuw-Strijen, raad van de graven Willem III en Willem IV, en van Willem de Verbeider/Willem V 1346-1348, 1351-1352, dijkgraaf van Zuid-Beveland beoosten Yerseke 1318, baljuw van Middelburg 1351, ter dagvaart: *9, 10*, als medezegelaar: *59*; als zegsman: *25*.
Kethel, mr. Heiman Vincentsz. (H.) van de († 1560), ontvanger van de Espargnes 1534-1548, auditeur 1541-1544 en vervolgens rekenmeester 1544-1549 van de Rekenkamer van Holland en Zeeland, ontvanger-generaal Staten van Holland 1540-1544, als afschrijver: *1668, 1702, 1720, 1727*.
Keulen: *434, 645, 815, 1275. 1276, 1290, 1291, 1295n, 1364, 1473, 1622*; aartsbisschoppelijke rechtbank: *434*; bestand: *1297*; brieven: *444, 699*; ter dagvaart: *1276, 1291, 1862*; proces: *443*, *1622*; stapel: *1473*.
Keulen (Cuelene), François van, bode: *1577*.
Keynoet, Keynoit, zie Le Quesnoy.
Keyser, Cornelis de, lid van de stadsregering van Brouwershaven (1477): *992*.
–, Klaas, bode: *1290*.
Kijfdijk: *740*.
Kijfhoek, Floris van (1398-1449), heer in Zwijndrecht (1400) en van Nieuw-Goudriaan (1430), dijkgraaf van Zwijndrecht 1409, baljuw, rentmeester en dijkgraaf van Altena 1411, kapitein van Rotterdam 1418, balling 1421, kapitein van Schoonhoven 1425, raad van Holland 1428-1430 en 1432-1445, ter dagvaart: *609*.
Klaas (Claes, Clays, Claisken, Claseken, Clasken):
– (Niklaas), bode: *67*.
– (Claseken), grafelijke bode 1361: *122, 123, 124, 129*.
–, bode: *644*.
– (Clasken), grafelijke bode 1424-1438: *406, 467, 504*.

– (Claisken) zonder Tromp (Trompener), bode: *250, 265*.
– Adriaansz., alias Klaas Quamgereeden, grafelijke bode 1487-1489: *1147, 1201*.
– Arendsz., rentmeester van Beoosterschelde 1501-1503: *1336, 1339, 1340, 1343-1346, 1348-1350*; ter dagvaart: *1330, 1339, 1343, 1345, 1348*; erven: *1425*; proces tegen: *1442*; wijlen: *1491*.
– Bartolomeusz. (Bertelmeeussone), lid van de stadsregering van Middelburg (1373-1376): *176, 183, 184*.
– Beyenz., bode: *55*.
– Boudijn Goessinsz., ter dagvaart: *35*.
– Boudijnsz., lid van de stadsregering van Bommenee (1457): *754*.
– Boudijnsz., lid van de stadsregering van Brouwershaven (1457): *754*.
– Doedenz., bode: *755*.
– Gillemansz., leenman van Beoosterschelde, ter dagvaart: *11*.
– Hallingsz., leenman van Beoosterschelde, ter dagvaart: *11*.
– Jacobsz., bode van Beoosterschelde 1462-1481: *802, 804, 819, 840, 969, 989, 997, 1015, 1019, 1039, 1045-1047, 1049, 1052, 1054, 1057, 1059, 1064, 1065, 1068, 1071*.
– Jacobsz., lid van de stadsregering van Brouwershaven (1477): *979, 980, 982, 990, 992, 1001, 1002*.
– Jacobsz., lid van de stadsregering van Leiden: *1221*.
– Jacobsz., goudsmid, lid van de stadsregering van Middelburg (1454-1465): *704, 722, 724, 791, 792, 794, 826*.
– Jacobsz., lid van de stadsregering van Zierikzee: *1165*.
– Jansz. (oude heere Jans kind), broer van Jan, ter dagvaart: *387*.
– Jansz., bode: *1867*.
– Jansz. van der Capelle, adelsbrief: *43*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Leiden: *1221*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1404-1405): *300, 305, 306*.
– Jansz., mr., pensionaris van Middelburg (1525): *1558*.
– Jansz., zie Zijs.
– Kempenz., ter dagvaart: *581*.
– Klaasz. (Claessoen), ter dagvaart: *118*.
– Klaasz., bode van Beoosterschelde 1508-1517: *1404, 1406, 1408, 1410, 1413, 1415, 1417, 1421, 1424, 1425, 1430, 1435, 1453, 1455, 1458, 1480-1482, 1487, 1488, 1489, 1492, 1494, 1496-1498, 1500, 1501, 1503.*
– Lievensz., zie Kats, Klaas Lievensz.
– Matheusz., lid van de stadsregering van Tholen (1538): *1663*.
– Pietersz. (Piersz.), ter dagvaart: *581*.
– Pietersz. (Piersz.): *1144*.
– Pijnsz., lid van de stadsregering van Delft: *1173, 1176*.
– Rengersz., leenman van Beoosterschelde, ter dagvaart: *11*.
– Simonsz. (Symonssone), ter dagvaart: *118*.
– Simonsz., provisor van Walcheren: *904, 910*; als inner van de imposten: *904*.
– Stormsz., heer van Scherpenisse, ter dagvaart: *118*.
– Volkairtsz, bode: *1488*.
– Willemsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1454-1455): *703, 712, 722, 732, 736*.
– Wolfertsz.: *1110*.
– Wolfsz., bode: *88*.
Kleef (Cleefflant), koopmanschap van: *1881*.
Kleef, heer Aart van: *1882*.
– (Cleve), mr. Adam (Daem) Dirksz. van († 1485), heer op Cranenbroek 1455-1477, knecht van Willem van Lalaing 1440, klerk van Dirk Boudijnsz. van Zwieten 1440, secretaris van het Hof van Holland 1441-1447, substituut van de procureur-generaal 1447,

secretaris van het Hof van Holland 1447-1485: *824, 897, 1052*.
– Adolf van – en van Mark (1425-1492), ridder 1452, Vliesridder 1456, heer van Ravestein 1450, gouverneur-generaal van de Nederlanden 1477- : *867, 904, 939, 955, 1009, 1167, 1173, 1226; ter dagvaart: 876, 910, 941, 1008, 1009, 1011, 1036, 1065, 1142, 1165, 1167, 1168, 1179, 1192, 1209, 1213*; als medezegelaar: *1179*.
– Bernard van, kapitein: *1865, 1868, 1873*.
– Filips van – en van Mark (1456-1528), ridder, heer van Ravenstein, zoon van Adolf van Kleef, waarnemend stadhouder van Henegouwen 1477-1482, kamerheer van aartshertog Filips van Oostenrijk 1494- : *1156, 1163, 1171, 1220, 1221, 1230, 1235*; ter dagvaart: *1128, 1134, 1154, 1156, 1165, 1175, 1227, 1231, 1242, 1261, 1300*; gijzeling: *1165*; grieven: *1171-1172, 1220*; oorlog tegen: *1235*.
– Jan II, hertog van – en graaf van Mark (1458-1521): *1073, 1088*.
Klerk, Jan de, bode: *301*.
Kloetinge: *577*; ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Kloetinge (Clotinge), mr. Jan van, pensionaris van Middelburg (1512), als lid van de stadsregering van Middelburg: *1440, 1450*.
Knodekine, bode: *29*.
Koc, zie Cocq.
Kolberg: *637, 675*; schadevergoeding aan: *674*.
Koning (Coninc), Hendrik Mathijsz. de, lid van de stadsregering van Tholen (1494): *1278*.
Konstanz (Constante): *1384*.
Kopenhagen: *580, 614*; ambassade naar: *570, 575, 647*; dading van: *595*; plaats van bijeenkomst: *570*; verdrag van: *575, 585, 766*; vrede (zoen) van: *575, 578, 585, 588, 593, 596, 600, 601, 604, 605, 609, 611, 614, 617, 642, 645, 763-765, 767, 768, 790*; idem, betaling van: *595, 596, 598, 600, 601, 604, 609, 614, 633, 652, 673, 674*.
Korendijk: *1303*.
Kortgene (Cortekeen, Kortkene): *637, 677, 735, 978, 1047, 1140, 1393, 1471, 1521, 1541, 1585*; ter dagvaart: *633, 635, 723, 737, 833, 862, 874, 883, 886, 887, 890, 928, 937, 948, 952, 954, 976, 999, 1021, 1023, 1028, 1040, 1041, 1044, 1048, 1074, 1075, 1091, 1098, 1101, 1102, 1128, 1142, 1147, 1157, 1169, 1173, 1231, 1290, 1321, 1375*; kooplieden ter dagvaart: *948*; plaats van bijeenkomst: *734, 744*.
Kortgene (Cortekeen), heer van, zie Borsele, Floris de bastaard van (vanaf 1470); Borsele, Frank (Florisz.) van (vanaf 1505).
– Filips van, zie Borsele, Filips van.
– Floris van, zie Borsele, Floris van – Franksz.
– Nicolaas van, zie Borsele, Klaas van.
Kortkene, zie Kortgene.
Kortrijk: *695*.
Kortrijk (Corterycke), jonkvrouw Catharina (Katerine) van, echtgenote van Jan Huys: *1559*.
Koudekerke: *1832*.
Koudekerke, Gillis Pietersz. van, ter dagvaart: *63*.
Kouwerve (Couwerve): *1140*.
Krabbendijke (Crabbendijc): *131*; rentier, ter dagvaart: *688, 739, 818*.
Kraeyensteyn, zie Crayensteyn.
Kralingen, Hendrik van, rentmeester van Borsele, ter dagvaart: *1207*.
Kruiningen: *400, 1446, 1519, 1551, 1575, 1900*; ter dagvaart: *1169, 1874*; ingelanden: *1661*; zaak van: *1661*.
Kruiningen, heer van, zie Kruiningen, Jan IV heer van, Kruiningen, Joost van.
– Adriaan I heer van – Jansz. (1393-1409), ridder 1393, ter dagvaart: *274*.
– Adriaan van – Adriaansz. (1414-voor 1479), ter dagvaart: *631*.
– Adriaan II heer van – Jansz. (1450-1490), ridder, heer van Kruiningen, Heenvliet en Woensdrecht, volgde in 1464 op, burggraaf van Zeeland 1451-1478, als burggraaf van

Zeeland: *804, 850, 1011*; als idem ter dagvaart: *801, 818, 861*; ter dagvaart: *1065, 1199, 1207, 1213*.
- Adriaan van – Adriaansz. († vóór 1535), burggraaf van Zeeland 1485-1490, baljuw van de Hoge Vierschaar van Zeeland 1529: *1607*; ter dagvaart: *1110, 1570, 1593, 1602*.
- Andries van: *1240*.
- Arend (Arnoud) van – Jansz. (1340-1377), ridder 1340, heer van Kruiningen en Woensdrecht (1354?), meesterridder van de herberg van Margaretha van Avesnes 1351, amnestie 1355, raad van ruwaard Albrecht 1358-1377, ruwaard van Zeeland 1358, ter dagvaart: *149*; als medezegelaar: *59, 171*.
- Arend (Arnoud) van – Jansz. (1393-1436), knaap 1416, ridder 1418, baljuw van Middelburg 1417, kapitein van Zuid-Beveland 1420 1420: *353, 400*; ter dagvaart: *351, 387*.
- Arend van – Zwedersz. († vóór 1513), schildknaap 1497, heer van Voorhoute 1499: *1240*.
- Boudewijn heer van –, ter dagvaart: *1259*, *1260* (vgl. Bourgondië, Boudewijn van).
- Hector van – Zwedersz. († 1498), burggraaf van Zeeland 1495-1496: *1269*; ter dagvaart: *1199, 1300*.
- Jacob van – Adriaansz. († 1512), dijkgraaf van bewesten Yerseke, ter dagvaart: *1311, 1365, 1369, 1420*.
- Jan I heer van – en Woensdrecht Hugosz. (1290-† voor 1346), ridder 1297, raad van graaf Willem III, ter dagvaart: *5, 8, 9, 10, 12*; als medezegelaar: *5, 12*.
- Jan II heer van – en Woensdrecht Jansz. (1340-1354), ridder 1340, raad van Willem de Verbeider 1347, als medezegelaar: *59*.
- Jan IV heer van – Adriaansz. (1392-1464), knaap 1416, ridder 1421, volgde 1409 op, heer van Heenvliet 1436, Zwijndrecht en Acquoij, balling 1421, verzoend 1428: *596*; ter dagvaart: *351, 498, 510, 550, 556, 565, 577, 594, 598, 606, 615, 631, 686, 693, 724*.
- Jan V heer van – Adriaansz. (ca. 1460-1513), Vliesridder 1491, heer van Kruiningen, Heenvliet en Woensdrecht, heer van Pamele, raadsheer van het Hof van Holland 1480-1482, rentmeester van Beooster- en Bewesterschelde 1492-1500, burggraaf van Zeeland 1493- : *1011, 1209, 1213, 1265, 1267-1269, 1271, 1273, 1280, 1300, 1377, 1389, 1446*; ter dagvaart: *876, 994, 996, 1011, 1022, 1027, 1044, 1081, 1087, 1221, 1257?, 1303, 1312, 1401, 1414, 1425*; als medezegelaar: *1343*; als ontvanger van de bede van de Bewesterschelde: *1213*; proces tegen erfgenamen van wijlen: *1442, 1453*; als rentmeester: *1255, 1259, 1261, 1262, 1271, 1279, 1281, 1282, 1284, 1286, 1287, 1293, 1295, 1302, 1305-1309, 1311-1313, 1315-1317, 1325, 1326, 1328, 1330, 1331, 1333, 1334*; als idem ter dagvaart: *1262, 1267, 1268, 1279, 1306, 1363, 1366, 1410*.
- Jan VI heer van – Joostz. (1544-1559), heer van kruiningen, Heenvliet, Hazerswoude, Pamele en Steenkerke, volgde 1547 op, ter dagvaart: *1790*; wijlen: *1905*.
- Joost van – Arendsz. (1452-† ca. 1496), ridder, raadsheer-kamerheer van hertog Filips van Bourgondië 1454, baljuw van Sluis 1469-1470: *867*; ter dagvaart: *1065, 1142, 1207*.
- Joost (Joos) van – Jansz. († 1543), heer van Kruiningen en Heenvliet, volgde 1513 op, knaap, burggraaf van Zeeland (1507): *1389, 1523, 1575, 1595*; ter dagvaart: *1382, 1414, 1524, 1527, 1533, 1539*.
- Maximiliaan heer van – Jansz. (1555-1612), volgde 1559 op, heer van Kruiningen, Heenvliet en Hazerswoude, burggraaf van Zeeland: *1922*.
- Raas van – Gillisz. (1324-1366), ridder 1334, baanrots 1357, heer in Kruiningen en Tolsende, heer van Woensdrecht, Nieuwlande en Zonzele, raad van graaf Willem III 1337, van Willem de Verbeider 1347 en Margaretha van Henegouwen 1350-1351, amnestie 1355, raad van ruwaard Albrecht 1358-1366: *67*; ter dagvaart: *63*; als medezegelaar: *59*.
- Raas van – Arendsz. (1452-1488), ridder (1474), leenman van de grafelijkheid van Zeeland, ter dagvaart: *966, 1011, 1142*.
- Zweder van – Arendsz. (1446-1450), ridder, heer van Voorhoute, broer van Joost van

Kruiningen, ter dagvaart: *631*.

L

L. Livis, lid van de stadsregering van Reimerswaal (1569): *1894*.
Lalaing, Antoon van (1480-† 1540), heer van Montigny en Culemborg, Evere, Leuze, graaf van Hoogstraten 1518, Vliesridder 1516, lid van de Geheime Raad 1516, stadhouder van het Hof van Holland en Zeeland 1522-1540, hoofd van de Raad van Financiën 1531-1540: *1475, 1522, 1527, 1535, 1543, 1554, 1558, 1565, 1568, 1572, 1622*; ter dagvaart: *1458, 1465, 1466, 1487, 1503*; als hoofd van de Financiën: *1527, 1543, 1606, 1622, 1629*; idem ter dagvaart: *1632, 1659*.
– Antoon II van (1533-† 1568), derde graaf van Hoogstraten 1555, renten: *1858*; vrouw van, zie Montmorency, Eleonora van.
– Filips († 1555), graaf van, heer van Schorisse, graaf van Hoogstraten 1540, Vliesridder 1546, actief in de Raad van State zonder lid te zijn 1540-1555, stadhouder van het Hof van Gelre 1544-1555, ter dagvaart: *1719*.
– Joost van (ca. 1437-1483), heer van Montigny en van Hantes, Vliesridder 1478, stadhouder van Holland en Zeeland 1480-1483: *1058, 1060, 1067-1069, 1073, 1086*; ter dagvaart: *1061, 1065, 1067*.
– Karel van (1506-1558), graaf van Lalaing, baron van Schorisse en Montigny, Vliesridder 1531, hoofd van de Raad van Financiën 1544-1558, stadhouder van Henegouwen 1549-1558, lid van de Raad van State 1555-1558: *1811, 1815, 1816*.
– Samson (Sance, Sans) van († 1460), ridder, heer van Bricques en Thilly, heer tot 'Opperbaix' 1441, raadsheer-kamerling van hertog Filips, broer van Willem en Simon van Lalaing: *666*.
– Simon van, ridder, broer van Willem en Samson van Lalaing, raadsheer-kamerling van hertog Filips, baljuw van Amiens 1445: *666*.
– Willem (Guillaume) van († 1475), ridder, heer van Bugnicourt (Bingecourt, Bingincourt, Bungencoirt), Lalaing, Frésin en Hordaing, raad van Holland 1437, raadsheer-kamerling van hertog Filips 1438, gouverneur en voorzitter van de Raad van Holland 1440-1445, baljuw, rentmeester en kastelein van de Nijenburg, broer van Simon en Samson van Lalaing: *554, 559, 562, 573, 576, 598, 601, 605, 609, 666, 862*; ter dagvaart: *486, 487, 506, 540, 551, 552, 554, 569, 571, 577, 587, 588, 592, 593, 595, 598, 612*; gewezen stadhouder: *622*; rekening: *626-628, 634, 636*.
Lam, Gerrit, lid van de stadsregering van Leiden: *850*.
Lambrecht (Lambert):
– bode: *338*.
– Jacobsz., mr., secretaris van Haarlem: *1551*.
– (Lambert) Pauwelsz. van Edam, Hollands afgevaardigde naar Dithmarsen: *703*.
Lammin (Lamen):
– Eelantsz., bode van Beoosterschelde 1481-1482: *1056, 1080*.
– (Lamen) Hendrikz., bode: *667*.
– Hugesz., lid van de stadsregering van Middelburg (1413): *345*.
Lanchals, Pieter († 1488), ridder, ontvanger-generaal van de Rekenkamer te Mechelen 1472-1477, lid van de hofraad van Maria van Bourgondië en Maximiliaan van Oostenrijk 1477- , hofmeester van aartshertog Maximiliaan 1481- : *1009, 1012, 1056, 1058, 1064, 1065, 1080, 1081, 1087, 1088, 1136*.
Langemersch, Zeger van, ter dagvaart: *211*.
Langerak (Langhereac, Langherake), Jan I heer van – en half-Nieuwpoort (1350-1378), ridder 1356, raad van graaf Willem V 1356-1357 en ruwaard Albrecht 1359-1360, 1367 en 1375-1377, van Jan van Blois 1358-1378, baljuw van Schoonhoven en Gouda 1356-1363 en 1372-1373, schout van Schoonhoven c.a. 1372-1373, klerk van de kost van Jan van Blois 1372-1373: *109, 163*; ter dagvaart: *145*.

– Gijsbert Jansz. van, heer van (1362-† voor 1400): *163*.
Lannoy, Boudewijn II van (de Cannorum), (ca. 1436-1501), heer van Molenbeek en Solre-le-Chateau, Vliesridder 1481, hofmeester van Maria van Bourgondië 1477- , kamerheer en (groot)hofmeester van aartshertog Filips van Oostenrijk (1493)-1501: *1110*.
– Huge (Hugues) van (de) († 1456), heer van Santes (Santen, Sanctus, Santteyn) en Beaumont, ridder 1405, Vliesridder 1430, raadsheer-kamerling van hertog Filips 1419-1454, kastelein van Schoonhoven 1429- , gouverneur en voorzitter van de Raad van Holland en Zeeland 1433-1440, raadsheer van Holland 1444: *475, 498, 518*; ter dagvaart: *498, 506, 513, 531*; eenmalige gratificatie: *525*; lening: *506*.
– Jan III van († 1493), ridder 1430, Vliesridder 1451, heer van Lannoy, Lys, Wattignies 1415-1438, Bersées 1415-1446, Neufville, Sebourg, Rumes, Willems, Bossuyt, kamerling 1431- en raadsheer-kamerling 1449- van hertog Filips, stadhouder van Holland en Zeeland 1448-1462, drossaard van het Land van Arkel 1448-1454, kapitein en kastelein van Gorinchem 1459-1463, verzoener van Hoeken en Kabeljauwen 1479-1480, als stadhouder van Holland en Zeeland: *672, 693, 789, 803*; idem ter dagvaart: *658, 680-682, 755, 760*; gratuïteit: *681*.
– Jan van (1509-1560), heer van Molenbeek, Vliesridder 1546, groot-baljuw van Henegouwen 1556-1560, ter dagvaart: *1756, 1790*.
– Maria van (ca. 1534-† 1580), vrouwe van Molenbaix en Solre le Chateau, (vrouw van Jan IV van Glymes Bergen), markiezin, douarière van Bergen op Zoom 1567: *1905*.
Lansken: *1144*.
Lanslot, knecht van de tresorier-generaal: *1875*.
Lapostole, Jan (Jehan) de, lid van de stadsregering van Middelburg (1546): *1730*.
Larchier, Frederik: *1902*.
La Roche, heer van La, zie Plaine, Gerard de.
La Rochelle: *664n*.
Laurens (Lauweris, Lauris):
– (Lauweris) Hendriks, mr., lid van de stadsregering van Tholen (1525): *1558*.
– Cornelisz., loper Bewesterschelde: *1620*.
– Boudijnsz.: *777*.
– Gijsbrechtsz, deurwaarder: *923*.
Laurin, Jeronimus, zie Lauwerin, Jeronimus.
Lauwaerd, Pieter, lid van de stadsregering van Middelburg: *149, 151*.
Lauwe, Coppijn, ter dagvaart: *577, 579*; vgl. Jacob Laurensz.
Lauwerin (Laurin, Lauwerijn), mr. Jeronimus, ridder, heer van Watervliet, tresorier-generaal: *1339, 1407*; ter dagvaart: *1369*; wijlen: *1425*.
Le Candrelier: *1257*.
Le Cateau-Cambrésis (Cambresijs): *1873n, 1874*.
Leendert Willemsz., als inner van de imposten: *904*.
Leenhof, als ondertekenaar: *1799*.
Leenkamer van Holland, Zeeland en West-Friesland, nieuwe instructie: *1518*.
Leerdam: *1052*; beleg/inname van de stad: *1019, 1023, 1052*; privileges: *311*; slot: *1052*.
Le Fèvre, zie Fèvre.
Lefevre, zie Fèvre, le.
Leiden: *211, 433, 435, 439, 467, 618, 673n, 809n, 850, 1014, 1058, 1073, 1185, 1221, 1237, 1259, 1301, 1327, 1328, 1330*; beleg: *1055*; burggraaf, zie Wassenaar, Dirk IV heer van; ter dagvaart: *320, 472, 506, 740, 803, 822, 830, 842, 847, 891, 895, 902, 903, 908, 912, 976, 987, 996, 1004, 1014, 1035, 1090, 1102n, 1147, 1151, 1154, 1157, 1173, 1180, 1194, 1216, 1221, 1229, 1230, 1434, 1442, 1548, 1639*; gevangen poorters: *1221*; als medezegelaar: *5a, 434n*; oploop: *232*; plaats van bijeenkomst: *232, 423?, 426, 433, 440, 460, 461, 468, 617, 673, 674, 675, 676, 788, 822, 1034, 1035, 1206*; rebellie: *1056-1059*; reductie: *1058, 1059, 1065*; verovering: *1055*.
Leijenberch, zie Leyenburg.

Lek, heerlijkheid van de: *101*.
Lek, heer van de, zie Polanen, Jan II van.
Lem (Lemmeken, Lemmekijn):
– ('quade Lemken'), bode: *122*.
– Jan Willemsz., schipper: *508*.
– Lemsz., lid van de stadsregering van Brouwershaven (1477): *980, 981, 985, 986, 1002*.
– (Lemmekijn) Wissenz., bode: *55*.
Lenaert Willemsz., rentmeester van jonker Gijsbrecht van Nijenrode: *904*.
Leon, koninkrijk: *1369*.
Lepele, Willem: *1442*.
Le Quesnoy (Canoit, Keynoit, Keynoet): *164, 211*; plaats van bijeenkomst: *343*.
Lesanen (Lezanen), Jan van (1446-1477), klerk onder raadsheer Anthonis Michiels (1446-1451), rentmeester van Arkel 1459- , baljuw en rentmeester van Gouda en Schoonhoven 1465-1468, rentmeester van Zuidholland 1469-1477, van Heusden 1469-1477, van Arkel, Asperen, Leerdam en Heukelum (1467-1468): *838*; als klerk van Jan van Kats 1452: *688*.
Lettin, Jan – sr., secretaris en griffier van de Grote Raad 1489-1521: *1207*.
Leur (Luere), bij Roosendaal, turf van: *1829*.
Leuven (Loven): *203, 640, 838, 1361, 1379, 1381, 1466, 1868, 1921*; ter dagvaart: *1189*; plaats van bijeenkomst: *848, 988, 1292, 1379, 1498, 1691*.
Levendaal (Levendale), Cornelis Willemsz. van, baljuw van Reimerswaal 1558-1570, als lid van de stadsregering van Reimerswaal: *1794*, als baljuw: *1902*.
– Peter, lid van de stadsregering van Reimerswaal: *1892, 1922*.
Leyderdam, zie Leerdam.
Leyenburg (Leijenberch), heer Arend van (1377-1425), ridder 1377, heer van de Leyenburg (1386), Noordeloos en Goudriaan, raad van graaf Willem VI, Jacoba van Beieren, hertog Jan IV en Jan van Beieren 1411-1425, Dirk van Zwieten als erfgenaam van: *431*.
Lezanen, zie Lesanen.
Liedekerke (Lijkercke), Anthonis van (1533-1604), burggraaf van Bailleul, baron van Heule, heer van Landegem, Heestert, Mouscron etc.: *1905*; kandidaat-opvolger van Adolf van Bourgondie als gouverneur van Zeeland: *1869*.
Lier (Brabant): *461, 1209, 1308, 1435, 1550, 1552*; plaats van bijeenkomst: *462, 1208, 1312, 1548*.
Liesbeth, dochter van Danckaert Willemsz.: *43*.
Lieven (Lievin, Levin, Livinus, Lyeven):
– (Lievin), bode: *69*.
– Bayensz., bode van Bewesterschelde 1542-1543: *1684, 1689, 1692, 1707*.
– Cornelisz., bode te Zierikzee: *1580*.
– (Levin, Lyeven, Lyevenz.) Hugez., ridder (1515), lid van de stadsregering van Middelburg (1501-1515): *1335, 1341, 1342, 1349, 1350, 1361, 1368, 1379, 1393, 1395, 1475, 1479*.
– (Livinus) Jacobsz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1569): *1883, 1884, 1894*.
– Lievenssen (Lievens), mr. , klerk, secretaris van Zierikzee: *1862, 1896, 1898*.
– (Lievin) Wouters (Wynters) († 1579), ontvanger-generaal van de Raad van Financiën 1557-1570: *1811, 1877, 1896*.
Ligne, Jean de, graaf van Aremberg (1525-† 1568), Vliesridder 1546, lid van de hofraad van Maria van Hongarije, gouverneur van Friesland, Overijssel, Groningen, Drenthe 1549- , ter dagvaart: *1798*.
Lijfland: *642, 643, 663, 789, 1273, 1274, 1295*; vredesverdragen met: *570*.
Lijkercke, zie Liedekerke.
Lijst, Jan van der, zie List, Jan van der.
Lille (Risel, Rijsel): *217, 577, 592, 652, 685, 686, 693, 695, 698, 818, 1138, 1464*; ter dagvaart: *1161, 1165, 1655, 1811*; Grote Raad: *682*; plaats van bijeenkomst: *490, 498, 610, 816, 820, 872*; Rekenkamer: *924*.

Linde, Jacot van der, bode: *618*.
Lindenburch, Lodewijk van, burger uit Keulen: *443*.
Lisse, Jacques van der, ter dagvaart: *1905*; als ondertekenaar: *1922*; als ondertekenaar namens wijlen François van Bourgondië: *1905*.
– Lenaert van der, lid van de stadsregering van Middelburg (1545): *1724*.
– Wisse Jacobsz. van der, baljuw van Middelburg -1512: *1503*; als lid van de stadsregering van Middelburg: *1481, 1483, 1485*.
Lisserbosch, Vincent, bode van rentmeester van Bewesterschelde Philibert van Serooskerke 1569: *1876, 1878, 1892*.
List (Lijst), Jan van der, grafelijke bode 1441-1452: *574, 577, 591, 680, 681*.
Livini, Cornelis Cornelisz., zie Cornelis Cornelisz. Livini.
Lodder, Boudewijn (Boudin, Boudekijn) de (die, den), bode van Bewesterschelde 1341-1357: *27, 55, 88, 92*.
Lodewijk:
– I, graaf van Vlaanderen en Nevers 1322-1346: *7, 26*; ter dagvaart: *5a*.
– II (van Male), graaf van Vlaanderen, Nevers en Rethel 1346-1384, ter dagvaart: *90, 96, 98*; overleg met: *89, 90, 96, 97*.
– VI de Romein, hertog van en in Beieren 1347-1365, keurvorst en markgraaf van Brandenburg 1349-1365, zoon van Lodewijk IV en Margaretha van Avesnes, broer van graaf Willem V: *98, 99*; ter dagvaart: *66, 67*.
– XI, koning van Frankrijk 1461-1483: *840, 875, 1047*.
– XII, koning van Frankrijk 1498-1515: *1345*.
– Joosz., bode van rentmeester Jeronimus Sandelin 1555-1557: *1790, 1801, 1805*.
Lodijck: *1625n*.
Lodijck, mr. Jan († 1497), meester 1476, adjunct griffier van het Hof van Holland tussen 1452-1466, secretaris van het Hof van Holland tussen 1455-1463 en 1465-1471, ontvanger van de exploten van het Hof 1463-1469: *755, 767, 864, 866, 947*.
– van (Adriaan en Filips), zie van Reimerswaal.
Lodijk: *1140*.
Lodron (Loderon), Jeronimus graaf van: *1888*; lening: *1882*.
Loe, zie Loo.
Loef, mr. Jan de, secretaris van aartshertog Filips van Oostenrijk: *1117*.
Lombardsijde, ter dagvaart: *832, 1153*.
Londen, plaats van bijeenkomst: *773, 1298*.
Londen, zie Lund.
Longin, Roland de († 1573), heer van St.-Ulrix-la-Chapelle, raadsheer en president der Rekenkamer van Brabant 1550- , commissaris, ter dagvaart: *1906*; gratuiteit aan huisvrouw: *1906*.
Loo, Albrecht van (1519-1573), auditeur 1543-1549 en rekenmeester 1549-1551 van de Rekenkamer van Holland en Zeeland, gecomitteerde van de Raad van Financiën 1551-1571: *1863, 1868, 1873, 1874-1878, 1884, 1902, 1914, 1921*; ter dagvaart: *1897, 1906, 1909*.
– Jan du, zie Loot, Jan du.
– (Loe), Witte Bollertsz. van der, ter dagvaart: *387*.
Loon (Belgisch Limburg), steden ter dagvaart: *425*.
Loon, graaf van, zie Heinsberg, Dirk van.
Loot (Loo), Jan du, gecommitteerd ontvanger van de bede in Zeeland t.b.v. het beleg van Sluis: *1243*; wijlen: *1267*.
Lootman, Jan Cornelisz., lid van de stadsregering van Veere (1494): *1271*.
Loper (Loiper) Jansz., ter dagvaart: *11*.
Lorfèvre (Loerfevre, Lorfeeber), mr. Jean (Jehan), licenciaat in de rechten, rekestmeester van hertog Filips 1449, raadsheer in de Grote Raad, president van de Raad van Luxemburg, kanselier van Brabant 1463-1467: *681*.
Lotharingen, militaire situatie in: *1675*.

Louvain, Ernoulet de, bode: *864*.
Loven, zie Leuven.
Loy Andriesz., lid van de stadsregering van Middelburg (1478-1493): *1014, 1268*.
Lübeck: *161, 1062, 1422, 1427, 1442, 1554, 1562*; bestand van: *1447, 1636*; brieven: *279, 284*; dreiging: *1447*; geschil: *17*.
Luc (Luuc) Jansz., bode: *1178, 1185*.
Ludic, zie Luik.
Luere, zie Leur.
Luik (Ludic): *246, 264, 1682*; kardinaal ter dagvaart: *1636*; koopmanschap: *1881*; krijgstocht naar: *323, 439, 831, 834, 850*; land: *439*; proost, zie Busleyden, Frans van; reis naar: *867*; steden ter dagvaart: *425*.
– heer van, zie Jan van Beieren.
Lund (Londen) (in Zweden), bisschop: *601*; betaling: *673*.
Lüneburg: *1881*; zout: *1881*.
Lutheranen, plakkaat tegen: *1531, 1619*.
Luuc, zie Luc.
Luxemburg: *602, 604, 1051, 1395-1397, 1682*; koopsom: *805*; kwartier: *1811*; als medezegelaar, prelaten, edelen en steden: *1165n*; plaats van bijeenkomst: *1397*.
Luxemburg (Lucembourch), heraut van Maximiliaan van Oostenrijk: *1188*.
Lyon (Frankrijk): *742n*.

M

M. Cornelisz., lid van de stadsregering van Tholen (1547): *1732*.
Maalstede, Boudewijn van der, leenman van Bewesterschelde (1328), ter dagvaart: *10*.
– Cornelis van der – Willemsz. (1420), broer van Olivier, ter dagvaart: *387*.
– Gerard (Gehrit) van der (1337-1372), knaap 1337, ridder 1340, raad van Willem de Verbeider 1347, van Margaretha van Avesnes 1350-1351, verbannen 1351, amnestie 1355, raad van ruwaard Albrecht 1358-1372: *25*; ter dagvaart: *113*, *131*, *150*; als medezegelaar: *59*.
– Gerard (Gerrit) van der (1391-1419), ridder 1408/1409, ter dagvaart: *351*.
– Gijsbrecht van der – Jansz. (1474-1483), leenman van de grafelijkheid van Zeeland (1478), ter dagvaart: *1011*.
– Jan van der, ridder (1350), als medezegelaar: *59*; proces: *12*a.
– Jan van der (1355-1363), ridder 1355, amnestie 1355, raad van ruwaard Albrecht 1358-1360, baljuw van Zierikzee 1358, ter dagvaart: *117*.
– Jan van der – heer Jansz. (1440-1462), ter dagvaart: *577*, *631*, *693*, *694n*.
– jonge Jan van der (rond 1453), ter dagvaart: *693*.
– Lodewijk van der – Wolfertsz. (1391-1404), ridder 1403, heer in 's-Heer Abtskerke, ter dagvaart: *231, 274*.
– Olivier van der – (van Everingen) (1420), broer van Cornelis, ter dagvaart: *387*.
– Olivier van der – Wolfertsz. (1391-1404), ridder 1404, heer in 's-Heer Abtskerke, ter dagvaart: *274*.
– Raas (Raisse) van der (1420-1448), baljuw van Goes 1446-1448, ter dagvaart: *387, 631*.
– Wolfert (van Everingen) van der (1391-1422), ridder 1404, heer in 's-Heer Abtskerke, ter dagvaart: *274, 351, 387*.
– Wolfert van der – Florisz. ('jonge Wolfert') (1420-1443), ter dagvaart: *387, 495, 577*.
– Wolfert van der – Lodewijksz. (1416-1446), knaap 1416, baljuw van Goes 1420-1446, raad van Holland 1431, 1439, 1440, 1442, ter dagvaart: *351, 387, 451, 495, 510, 565, 577, 631*.
Maarsen, Dirk van, baljuw van Middelburg 1402-1407, ter dagvaart: *299, 300, 306, 312, 313*.
Maarten, zie Martijn.

Maas (Maze), rivier: *1767, 1829*; Maassteden: *1276*; idem ter dagvaart: *545, 1010*; provisie op de: *1176*.
Maas, mr. Jacob, pensionaris van Antwerpen, ter dagvaart: *1794*.
Maasland, duinen van: *1052*.
Maastricht: *1275*; plaats van bijeenkomst: *632*; proost, zie Eynatten, dr. Jan van.
Machelen, zie Mechelen.
Machteld van Lancaster (1339-1362), echtgenote van graaf Willem v: *125, 128, 133, 135*; ter dagvaart: *97, 113, 129*.
Madrid (Madril), tractaat van: *1607*.
Maetssein, Jan van, commissaris van Rooms-koning Maximiliaan, ter dagvaart: *1239*.
Magnus, Simon, lid van de stadsregering van Middelburg (1569): *1889*.
Mailliaerder, Jacques, schildknaap, ter dagvaart: *1182*.
Male, kasteel, zie Brugge.
Male, Jan, bode: *93*.
– Rasset de, bode: *805*.
Mande Simonsz., ter dagvaart: *10*.
Mandemaker, Reynken, grafelijke bode: *598*.
Manry, Sr., zie Saint-Mauris.
Marchije, mr. Nicolaas de, advocaat van o.m. Leiden en Gouda voor de Grote Raad: *1535*.
Marcke, Adriaan van, bode: *1647*.
– Pauwels van der, bode: *1520, 1522*.
Mare, de: *35*.
Mareschault, Thiery, bode: *783*.
Margaretha (Marguerite):
– van Avesnes (1311-1356), dochter van graaf Willem III, vrouw van keizer Lodewijk van Beieren, gravin van Holland en Zeeland 1345-1354, van Henegouwen 1345-1356: *53, 60, 62, 63, 65, 67*; ter dagvaart: *64, 65, 68*; overdracht graafschap Zeeland: *59*.
– van Bourgondië (1374-1441), vrouw 1385 en weduwe 1417 van graaf Willem VI van Holland, oudste dochter van de hertog en hertogin van Bourgondië: *201, 411*; ter dagvaart: *397*.
– van Brieg († 1386), vrouw 1353 van ruwaard Albrecht: *159, 171*; ter dagvaart: *182, 205, 250*; douarie: *160*.
– van Kleef (ca. 1375-1411) vrouw 1394 van hertog en graaf Albrecht, ter dagvaart: *297*; lijftocht: *243*.
– (Marguerite) van Oostenrijk (1480-1530), dochter van Maximiliaan van Oostenrijk en Maria van Bourgondië, zuster van aartshertog Filips, hertogin van Savoye, koningin van Granada, prinses van Castilië, landvoogdes van de Nederlanden 1507-1530: *1065, 1077, 1078, 1087, 1268, 1308, 1311, 1325, 1328, 1331, 1342, 1380, 1381, 1383-1385, 1389, 1391, 1394, 1396, 1400, 1401, 1404, 1405, 1407, 1410-1413, 1415-1418, 1421, 1423, 1425-1433, 1435-1437, 1439, 1441, 1443, 1444-1446, 1448, 1451, 1452, 1456-1458, 1461, 1464, 1465, 1467, 1468, 1470, 1473, 1510, 1513, 1521, 1522, 1524, 1527, 1532, 1536, 1537, 1543, 1544, 1547-1552, 1554, 1558, 1560, 1565-1568, 1570, 1571, 1576, 1578, 1584, 1585, 1587, 1589, 1592, 1596, 1597, 1600, 1602, 1607, 1615*; aanstelling tot landvoogdes: *1379*; ter dagvaart: *1267, 1379, 1383, 1384, 1388, 1393, 1396, 1414, 1417, 1434, 1438, 1440, 1442, 1445, 1453, 1458, 1459, 1466, 1516, 1524, 1527, 1533, 1534, 1541, 1552, 1567, 1568, 1570, 1572, 1584, 1593, 1595, 1606*; huissier en fourier ter dagvaart: *1446*; huldiging: *1379*; huwelijk: *1090, 1093, 1094, 1096, 1307n*; ontvangst: *1308*; Raad: *1548*; reis naar Frankrijk vanwege huwelijk: *1096*; terugkeer uit Frankrijk: *1235*.
– van Parma (1522-1586), hertogin van Parma, regentes van de Nederlanden 1559-1567: *1827, 1829, 1840, 1842, 1851, 1858, 1900*; installatie tot landvoogdes van de Nederlanden: *1822*; ter dagvaart: *1822, 1824, 1828, 1830, 1837, 1844, 1853, 1856, 1864*.
– van York (1446-1503), vrouw van hertog Karel van Bourgondië 1468: *866, 904, 910, 921,*

942, 958, 961-964, 966, 967, 970, 971; als douarière: *1065, 1110*; reis: *1050*.
Maria (Marie, Marien):
– van Bourgondië (1457-1482), dochter van hertog Karel van Bourgondië, hertogin van Bourgondië 1477-1482: *748, 976, 987, 989n, 990, 992, 994, 997, 998, 1005, 1006, 1008, 1011, 1021, 1025, 1047, 1052, 1057, 1065*; ter dagvaart: *1033, 1044*; erkenning: *978*; groot escorte: *963, 965*; huldiging: *1002*; huwelijk met aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk: *988, 996*; onderhoud: *1018*; overlijden: *1074, 1077, 1080n*; reis: *963, 1050*; wijlen: *1087, 1110, 1280*.
– van Hongarije (1505-1558), landvoogdes van de Nederlanden 1530-1555: *1466, 1620, 1629, 1632, 1636, 1638, 1639, 1642, 1643, 1646, 1647, 1650, 1654-1656, 1659, 1667, 1668, 1675-1679, 1682, 1690, 1695, 1701, 1716, 1725, 1728, 1730, 1732, 1734-1737, 1745, 1747, 1752, 1756, 1758, 1761, 1766, 1767, 1771, 1778, 1787, 1790, 1793*; ter dagvaart: *1615, 1619, 1625, 1626, 1631, 1633, 1634, 1636, 1639-1641, 1644, 1657, 1667, 1682, 1687, 1693, 1694, 1698, 1700, 1702, 1704, 1710, 1713-1715, 1720, 1731, 1733, 1736, 1738, 1739, 1759, 1766, 1768, 1775, 1779, 1784, 1787, 1791*.
– van Valois, dochter van koning Karel v van Frankrijk: *179*.
– (Marien) Hughemans van Oostkappelle (Oestcappel), adelsbrief: *43*.
Marinus:
– Anthonis (Antheunis): *1894*; als ondertekenaar: *1884*.
– Cornelisz., pensionaris van Reimerswaal (1539), als lid van de stadsregering van Goes: *1599, 1623*; als lid van de stadsregering van Reimerswaal: *1666, 1677, 1732*.
– Laurensz., bode van Bewesterschelde 1543: *1705, 1709*.
– Simonsz., bode: *1670*.
Mark, Adolf van, zie Kleef.
– (Marcke), mr. Adolf (Olof) van der, ridder (1457), procureur 1447-1448, lid van de ambassade naar Denemarken 1448, raad van de hertog van Gelre 1449-1450, raadsheer in het Hof van Holland 1459-1463, als ambassadeur: *651, 674*.
Marka, Daneel, bode van Bewesterschelde 1522-1537: *1521-1523, 1525-1529, 1531, 1534-1538, 1542, 1544-1548, 1550, 1551, 1553-1555, 1558, 1561, 1565-1567, 1570, 1571, 1573, 1576, 1578, 1582, 1584, 1585, 1588, 1595, 1596, 1600, 1607, 1608, 1611, 1612, 1614-1616, 1620, 1622, 1626, 1633, 1636, 1638, 1639, 1641, 1642, 1646, 1650, 1652, 1655*.
Marquyne, de, schip van de schippers Jan Vailgedolyt en Willem Loureisz., oorlogsschip van Middelburg: *990, 1047*.
Marsdiep, tol: *666*.
Martens, Frans, bode van Bewesterschelde 1539-1540: *1666, 1668, 1669, 1671*.
Martijn (Martin, Maarten):
– (Martin), timmerman: *1251*.
– (Maarten) Gillisz., bode: *1187*.
– (Maarten) Govaarts, bode: *1847*.
– (Maarten) Jansz.: *1561*.
– Martijnsz., bode van Beoosterschelde 1453-1460: *698, 700, 705, 710, 750, 756, 778, 779, 786*.
– Pietersz., lid van de stadsregering van Middelburg (1396): *250*.
– Pieter Jansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1396-1404): *248, 299*.
Martini, mr. Jan, zie Jan Martini.
Mastgat: *1704n*.
Mathijs Heinenz. (Heynez), bode 1463-1467: *809, 840*.
– Pietersz., secretaris van Goes (1529): *1599*.
Mattheus Jansz., bode van Bewesterschelde 1554-1558: *1787*, *1815*.
Mauwe, Hendrik, lid van de stadsregering van Middelburg (1410): *331*.
Maximiliaan:
– I van Habsburg-Oostenrijk (1459-1519), Rooms-koning 1486-1508, koning van Hongarije, regent van de Nederlanden 1482-1493 en 1506-1515, keizer van het Duitse

Rijk 1508-1519: *997, 999, 1000, 1006, 1014, 1016, 1019, 1021, 1022, 1025, 1036, 1042, 1047, 1052, 1054, 1055, 1058, 1064, 1065, 1071, 1073, 1081, 1085, 1087, 1094-1096, 1105, 1109, 1110, 1111n, 1112, 1115, 1117, 1121, 1124, 1130, 1135, 1136, 1138, 1140-1142, 1144, 1147-1149, 1152, 1155, 1156, 1158, 1160, 1165, 1166, 1168, 1169, 1173, 1174, 1176, 1178, 1179, 1181-1183, 1185, 1188-1191, 1198, 1200, 1203, 1207, 1208, 1210, 1211, 1213, 1215, 1218, 1219, 1221, 1222, 1233, 1234, 1236, 1243-1245, 1253, 1255, 1257, 1268, 1270, 1271, 1273, 1275, 1278, 1280, 1284, 1286, 1287, 1289, 1291, 1292, 1299, 1307, 1308, 1309, 1311, 1316, 1317, 1327, 1329-1331, 1333, 1334, 1345, 1349, 1367, 1372, 1373, 1379, 1383-1385, 1389, 1390, 1392, 1395-1406, 1408-1415, 1417, 1421, 1424, 1425, 1428-1430, 1445, 1446, 1457, 1461n, 1465, 1468, 1469, 1471, 1483, 1485, 1492, 1497, 1498, 1500, 1516, 1611*; aankomst stoet van: *1278*; blijde inkomst: *1308*; ter dagvaart: *1022, 1028, 1040, 1041, 1043, 1044, 1051, 1063, 1065, 1067, 1068, 1076, 1077, 1080, 1081, 1087, 1107, 1109, 1110, 1117, 1135, 1149, 1175, 1179, 1181, 1310, 1324, 1365, 1379, 1407, 1442, 1491*; gevangenschap: *1161, 1162, 1164, 1165*; huldiging: *1078, 1087*; huldiging in Holland: *1011, 1044*; huwelijk met Maria van Bourgondië: *988, 996*; kleinkinderen, zie Karel v en Ferdinand; komst: *1260*; als medezegelaar: *1179*; onderhoud: *1018*; Parlement: *947*, zie ook Grote Raad; Raad: *1209, 1294*; reis: *1037, 1341, 1342, 1350, 1355, 1368, 1369*; toespraak: *1028*; verlossing: *1164*; verwelkoming: *996*; voogdij over zijn kleinkinderen: *1379*.

– II, keizer van het Heilige Roomse Rijk 1562-1564: *1851*.
– van Bourgondië, abt van Middelburg, zie Bourgondië, Maximiliaan van.

Mayen (plaats tussen Holland en Zeeland?): *423*.

Mechelen (Machelen, Malines): *38, 139, 217, 461, 520, 1051, 1088, 1116, 1117, 1152, 1160, 1162-1165, 1179, 1190, 1198, 1199, 1207, 1209, 1213, 1221, 1230, 1233, 1259, 1262n, 1265, 1267, 1272, 1275, 1287, 1289, 1292, 1294, 1298, 1308, 1361, 1363, 1367, 1368, 1379, 1385, 1396, 1405, 1406, 1409, 1413. 1414, 1417, 1423, 1426, 1429, 1431, 1437, 1439, 1446, 1448, 1449, 1451, 1453, 1461n, 1464, 1469, 1473, 1478, 1479, 1522, 1523, 1527, 1534, 1535, 1543, 1550, 1551, 1574, 1588, 1592, 1609n, 1629, 1638, 1661, 1756, 1757, 1767, 1811, 1865, 1868, 1888n, 1889, 1902, 1906, 1921*; als arbiter bij vrede met de Hanze: *799*; ter dagvaart: *1551, 1589, 1655, 1721, 1757, 1758, 1811*; herberg 'opten Beyaart': *1541*; herberg 'Borch Spierinck': *1541*; herberg 'het Hert': *1261, 1368*; herberg 'In den Drake': *1162, 1368*; herberg 'In den Gulden Cop': *1368*; herberg 'in 't Gulden Leeuken': *1404, 1576*; herberg 'In den Ingele': *1368*; herberg 'In den Molenijser': *1090, 1162, 1261*; herberg 'In 't Sterre': *1162, 1261*; herberg 'den Rooden schilt': *1556*; herberg 'Royenborch': *1261*; als medezegelaar: *1165n*; Munt (koninklijke officieren van de): *1292*; Onze Lieve Vrouwe Broeders: *1375*; plaats van bijeenkomst: *4, 5, 98, 302, 412, 425, 452, 511, 929, 949, 950, 951, 973, 996, 1162, 1191, 1203, 1208, 1221, 1226, 1228, 1235, 1238, 1261, 1264, 1266, 1268, 1281, 1289, 1349, 1350, 1368, 1372, 1374, 1375, 1377, 1378, 1384, 1386, 1388, 1392, 1395, 1404, 1410, 1427, 1438, 1440, 1450, 1452, 1460, 1516, 1517, 1530, 1537, 1540, 1541, 1543, 1554, 1556, 1558, 1562?, 1567-1569?, 1576, 1584, 1587, 1589, 1593, 1609?, 1636, 1639, 1668, 1757, 1881, 1896*; Rekenkamer: *1011*; schade aan inwoners: *519*; schippers: *1575*.

Medelbourck, zie Middelburg.

Medemblik: *211*.

Medom, Boudem de, lid van de stadsregering van Ieper: *392*.

Mees, zie Meeus.

Meeus (Mees, Meeskijn):
– (Meeskijn), bode: *300*.
– (Meeus), knaap van Middelburg: *159*.
– (Mees) de Loghenaer, bode: *211*.

Megen (Meghem), graaf van, zie Brimeu, Karel van.

Meissen (Mijsen), deken van, in dienst van Albrecht van Saksen, ter dagvaart: *1248*.

Meliskerke, Pieter Klaasz. van, lid van de stadsregering van Middelburg (1409): *324*.

Melun, Hugo van († 1524), heer van Heusden, van Caumont, van Carency en van Aubigny, Vliesridder 1491, kamerheer van aartshertog Filips van Oostenrijk 1493/1494- , raads-

heer van Margaretha van Oostenrijk 1507- , ter dagvaart: *1280*.
Melyon, Colijn, bode 1440-1446: *538, 631*.
Merendre, Guillaume de, bode van Bewesterschelde 1540-1545: *1670, 1675, 1704, 1710, 1712, 1713, 1724*.
Merlo, Pierre, bode: *1827*.
Mers, Pauwels van der, bode van Bewesterschelde 1517-1519: *1494, 1497, 1504, 1513*.
Merten, heer Albrecht (Aelbrecht) van (1363-1369), ter dagvaart: *145, 163*.
– Pieter, lid van de stadsregering van Middelburg: *765*.
Merwede, Klaas van der (1359-1392), ridder 1359, heer van Burgst, ambachtsheer in de Grote Waard, in dienst van Jan van Blois, schout van Gouda 1381-1386: *163*.
Mesdach, Jan, secretaris van de Geheine Raad 1562-1578, als ondertekenaar: *1857, 1884, 1885n, 1886n*.
Mesondt, zie Stralsund.
Meuburch, stad (?): *1569n*.
Meurs, Pieter, van Aken: *1916*.
Meusin, Pauwels (Paulus) († 1480), klerk van rekenmeester Jan Quevin 1449-1453, secretaris en auditeur in de Rekenkamer van Holland 1453-1464, auditeur in de Rekenkamer van Brabant 1464-1473, auditeur van de Rekenkamer te Mechelen 1473-1477: *865*.
Mey(e), zie Mije.
Micault, Charles († 1577), heer van Cleydael, ridder, schout van de Hoge Vierschaar, ter dagvaart: *1687, 1702, 1727*.
– Jan († 1539), ontvanger-generaal 1506, tresorier van de Orde van het Gulden Vlies, rekenmeester in de Rekenkamer van Brussel, ontvanger-generaal van de Raad van Financiën 1531-1535, ter dagvaart: *1487*.
– Nicolaas (1518-† 1589), heer van Indevelde, raadsheer van de Geheime Raad 1555-1577: *1874-1876, 1912*.
Michiel:
–, lange, bode: *1271*.
–, mr., pensionaris van Middelburg (1503): *1350*.
– Pouwelsz., lid van de stadsregering van Delft: *1176*.
– Simon Duitsz., zie Zoutelande.
– Wittez., bode van rentmeester van Beoosterschelde Pieter Hugenz. 1476-1484: *969, 991, 992, 996, 1002, 1005, 1008, 1011, 1081, 1103, 1109, 1115*.
Michiels: *1237*.
– mr. Anthonis († 1471), raadsheer van het Hof van Holland zonder wedde 1442, 1465, 1467-1470, met wedde 1451-1463, rentmeester-generaal 1446-1451, raad van Karel van Charolais 1462-1467, schout van Charlois 1462: *565, 768, 850*; ter dagvaart: *564, 677, 681, 686, 779-781, 783, 786, 804*.
– N.: *1574*.
Middelburg (Medelbourck): *29, 44, 55, 64, 78, 83, 93, 139, 142n, 161, 164, 189, 206, 221, 242, 261, 283, 309n, 431n, 449, 452, 463, 479, 484, 487, 497, 508, 558n, 559n, 562, 571, 577, 582, 592, 598, 611, 612, 616, 618, 626, 638, 656, 665, 677, 680-682, 686, 693, 695, 697, 698, 728, 742, 761, 767, 779, 783, 786, 799, 803, 804n, 809, 850, 865, 915, 921, 939, 942, 955, 956, 978, 990, 991, 998, 1011, 1012, 1014, 1020, 1033, 1039, 1047, 1058, 1062, 1082, 1085, 1088, 1096, 1115-1117, 1121, 1122, 1124, 1125, 1130, 1138, 1140, 1143, 1144, 1148, 1149, 1170, 1173, 1178, 1179, 1213, 1226, 1228, 1231, 1242, 1244, 1247, 1248, 1267, 1276, 1280, 1289, 1292, 1294, 1296, 1297, 1308, 1311, 1331, 1343, 1355, 1366, 1368, 1369, 1378, 1392, 1395, 1407, 1410, 1412, 1415, 1425, 1429, 1442, 1446, 1452, 1458, 1463, 1471, 1474, 1475, 1485, 1487, 1493, 1498, 1500, 1509, 1516-1518, 1521, 1527, 1541, 1552, 1554, 1558, 1568-1570, 1572, 1587, 1595, 1597, 1602, 1606, 1614, 1620, 1626, 1628, 1629, 1644, 1668, 1678, 1691, 1708, 1724, 1731-1733, 1742, 1747, 1755, 1756, 1758, 1763, 1767, 1778, 1780, 1787, 1793, 1794, 1796, 1799, 1805, 1815, 1834, 1839, 1847, 1851, 1857, 1870, 1873-1878, 1883, 1888, 1888n, 1889, 1897, 1902, 1915, 1922*; afgebrande kerk: *1872, 1873, 1881*; baljuw: *261, 353, 1044,*

1112, 1543; idem, benoeming: *1655*; idem ter dagvaart: *149, 158, 800, 801, 1303*; bisschop, zie Nicolaas de Castro; bisschopshof, zie abdij hierna; blokhuis aan de haven: *1585*; bode: *1896*; bode van de proosdij: *1427*; stad ter dagvaart: *passim*; (deken en) kapittel ter dagvaart: *823, 916, 966*; deken en kapittel van Noordmonster ter dagvaart: *818*; deken en kapittel van Sint-Pieter ter dagvaart: *911*; edelen: *1407, 1732, 1796*; idem ter dagvaart: *1704, 1727, 1731, 1751, 1829, 1878, 1884*; erfrenten: *1475, 1487*; gelegerde troepen in: *1868*; geschil: *186*; 's-Gravensteen: *978*; herberg 'den Tumulare': *1014*; kooplieden ter dagvaart: *948, 1301*; lijfrenten: *1317, 1446, 1524*; losrenten: *1430, 1527*; als medezegelaar: *5a, 59, 95, 96, 110, 159, 179, 180, 185, 201, 288, 307, 311, 327, 344, 352, 371, 391, 399, 430, 434n, 575, 773, 1037, 1298*; octrooi om renten: *1471*; als ondertekenaar: *1876, 1922*; oorlogsschip, zie Marquyne, de; plaats van bijeenkomst: *passim*; privileges: *361, 366, 378, 459, 1473*; proces: *1342, 1361, 1377, 1404, 1565*; proces Grote Raad: *1464*; procureurs van: *434*; proost ter dagvaart: *1261*; Sint-Pieterskerk, plaats van bijeenkomst: *747*; stuurlieden, reders en mannen van de haringvaart, ter dagvaart: *1772*; tresorier ter dagvaart: *1487*; troepen: *1928*; vicaris ter dagvaart: *1897*; vierschaar: *27, 43, 394, 457, 525n, 559, 702, 710, 769, 782, 864, 907, 1022, 1051, 1076, 1110, 1337*; idem, verbouwing: *18*; weeskamer: *1543*; weesmeesters: *1543*; zoen: *117*.

– abdij (klooster, Onze Lieve Vrouweklooster, bisschopshof): *18, 1059*, *1369, 1338, 1378, 1471, 1811*; plaats van bijeenkomst: *1487, 1574, 1594, 1599, 1607, 1623, 1658, 1660, 1728, 1732, 1734, 1764, 1773, 1800, 1805, 1831, 1832, 1843, 1845, 1849, 1852, 1865, 1867, 1870, 1872, 1874, 1876, 1880, 1883, 1888, 1889, 1891, 1894, 1900, 1901, 1914, 1922, 1923*; reparatie van kerk en godshuis: *1267, 1280*.
– abt, ter dagvaart: *41, 406, 1478, 1541*; zie ook prelaat; stadhouder van, ter dagvaart: *1235*.
– abten, zie Nicolaas (van Gent) (1319-1327); Olivier (1328-1337); Zanddijk, Wouter van (1338-1345); Goes, Johannes van (1348-1358); Hoek, Pieter (1358-1366); Bose, Hugo (1385-1390); Does, Willem van der (1390-1405); Wigger Gerritsz. (1405-1420); Couster, Nicolaas van de (1426-1438); Dam, Pieter van den (1438-1465); 's-Gravenzande, Jan van (1465-1484); Westkapelle, Jan van (1484-1499); Kapelle, Pieter van (1499-1518); Bourgondië, Maximiliaan van (1518-1536); Schoonhoven, Floris van (1539-1549); Heeswijk, Mathijs van (1549-1559); Borcht, Nicolaas van der (1561-1573).
– prelaat: *1240, 1368, 1407, 1425, 1500, 1732, 1796, 1878, 1879*; idem ter dagvaart: *1065, 1168, 1177, 1179, 1187, 1213, 1227, 1247, 1279, 1331, 1333, 1342, 1343, 1355, 1478, 1558, 1704, 1718, 1727, 1731, 1751, 1805* (Westhove), *1829*; idem, als medezegelaar: *1179*; zie ook abt.

Middelburg (Vlaanderen): *1033*; heer van, zie Bladelin, Pieter; plaats van bijeenkomst: *1403*.

Middelburg, Jan Jacobsz., coman (koopman?): *1534*.
– Jan Jansz. van, bode: *1424*.
– mr. Klaas van, raadsheer, deken van Anderlecht: *1392*; ter dagvaart: *1388*.

Mieris, F. van, uitgever: *803*.

Mije, Gijsbrecht van der († 1484/1485), secretaris van het Hof van Holland extra-ordinaris 1449-1450, 1454, 1469-1477, (1482-1484) en ordinaris 1456-1463, 1477-1479: *767, 768, 941, 965, 1052*.
– mr. Hendrik van der († 1491), secretaris van Middelburg (1448), raadsheer in het Hof van Holland ordinaris 1454-1463, 1468-1474 en extra-ordinaris 1474-1475, 1480-1482, als secretaris: *657*; ter dagvaart: *903*.
– Jan van der († 1447) heer op ter Mije 1424, rentmeester van Noordholland 1434-1440, raadsheer van Holland zonder wedde 1434-1445, schout van Delft 1442-1445, ter dagvaart: *501*.

Mijsen, zie Meissen.

Milde, mr. Jacob de, ter dagvaart: *1721*, *1758*.

Mirloo, Pieter, bode van Bewesterschelde 1559: *1819, 1820*.

Mist, Jan, lid van de stadsregering van Veere (1486): *1135*.
– Jan, schipper van Veere: *1149*.
Moer(e), zie More.
Moerkerke, mr. Simon van: *731*.
Moermond, heer van, zie Haamstede.
Mol, I. Joesz., afschrijver: *1756*.
Molckman, Aart, tresorier 'van de oorlogen' (1568-1569): *1874-1876, 1882, 1883, 1884, 1889*.
Molen, Pieter van der, rentmeester van Beoosterschelde 1509-1515, 1517-1521: *1404, 1406, 1408, 1410, 1415, 1417, 1421, 1424, 1425, 1430, 1431, 1434, 1435, 1439, 1441, 1443, 1444, 1446, 1447, 1449, 1451, 1454-1458, 1466, 1471, 1472, 1475, 1476, 1494, 1496-1498, 1500-1505, 1508-1513, 1519-1523*; ter dagvaart: *1417, 1424, 1425, 1429, 1430, 1435, 1465, 1472*; erven: *1425*.
Molenaar, raadsheer: *1888*.
Molenbaix (Molembais, Molenbeys), heer van, vrouw van, zie Lannoy.
Molre, Jaspar: *1673*.
Mons (Bergen in Henegouwen): *203, 929, 1342n, 1475, 1815, 1928*; ter dagvaart: *844, 1730*; plaats van bijeenkomst: *37, 134, 195, 1704, 1779*.
Mons, proost van, zie Couster, Willem Garbrantsz. van der.
Monster op Borsele, plaats van bijeenkomst: *1458*.
Mont, Huge (Hugo, Hughe) du (1487-1497), raad van Maximiliaan en van aartshertog Filips van Oostenrijk, tresorier ('argentier') van de Financiën: *1152, 1210, 1213, 1267, 1268, 1308, 1311*; ter dagvaart: *1210, 1214*.
Monter (Munter), Jan (1350-1359), priester, poorter van Zierikzee 1351, rentmeester van Zeeland Beoosterschelde 1350 en 1351: *69*; ter dagvaart: *118*.
Montfoort, Jan II van (1399-1448), ridder 1418, burggraaf van Montfoort 1413-1448, heer van Diemerbroek etc., heer van Purmerend en Neck 1440-1448, raadsheer van graaf Willem VI en van Jan van Touraine, raadsheer en tresorier van Jacoba van Beieren 1417-1418, raad van Holland 1428-1430 en 1433-1444, raadsheer-kamerling van hertog Filips van Bourgondië 1432-1447, als tresorier: *358*.
– Jan III van (1448-1521), heer en burggraaf van Montfoort, heer van Purmerend en Linschoten: *1067, 1206*; oorlog met: *1069, 1070*.
– Lodewijk van († 1505), heer van Veere vanwege zijn vrouw Anna van Borsele: *1361, 1366*.
– (Montfoerde), Roever van: *163*.
– Zweder II van (1341-1375), burggraaf 1345, ridder, raad van Jan van Blois 1372-1374: *163*.
Monthléry (Mont le Hery), krijgstocht naar: *850*.
Montigny, heer van, zie Lalaing, Joost van; Lalaing, Antoon van.
Montmorency, Eleonora van († 1579?), vrouw van Antoon II van Lalaing, proces verloren tegen: *1865, 1889*.
– Filips van (1524-† 1568), graaf van Horn 1540, Vliesridder 1556, stadhouder van het Hof van Gelre 1555-1560, admiraal van de Nederland 1558- , lid van de Raad van State 1561-1567, ter dagvaart: *1756*; als voogd van Maximiliaan van Kruiningen, markies van Veere: *1849*.
– Filips van († 1566), heer van Hachicourt, Vliesridder 1559, hoofd van de Raad van Financiën 1554-1566: *1825n*; ter dagvaart: *1790*.
More (Moer), Gabriel van der, bode van Beoosterschelde 1501-1502: *1336n, 1339-1341, 1344*.
– (Moere), Jacob van der, deurwaarder (1496-1507): *1306, 1392*.
– Oste van der, zie Mote, Oesten van der.
Moreel, Willem, tresorier: *1058*.
Mote, François van der: *1311*.

– Oesten van der, klerk van Hendrik Jansz. (1492-1500): *1253, 1262, 1267, 1280, 1287, 1302, 1308, 1311*; ter dagvaart: *1331*.
Moudin Adriaansz., ambachtsheer in Welle, ter dagvaart: *851*.
Mulder: *1875*.
Muldere, Cornelis de, bode: *1557*.
Mulert, mr. Arend, pensionaris van Leiden, ter dagvaart: *850*.
Muloc Pietersz., ter dagvaart: *117*.
München: *59*.
Münster: *1037*; afvaardiging naar: *1351*; beleg van de Anabaptisten: *1636*; bisschop: *1272*; plaats van bijeenkomst: *1353*.
Munter, zie Monter.
Mye, zie Mije.

N

Naaldwijk, Willem heer van (1361-1393), heer van Naaldwijk, Groensvoord en Sliedrecht, maarschalk van Noordholland, raad van Albrecht 1362-1384, in ongenade 1384, weer raad 1386-1393, baljuw en dijkgraaf van Rijnland en Woerden 1361-1362 en 1368-1379, rentmeester van Voorne 1386-1393, ter dagvaart: *211, 213, 217, 218*.
Nadt, Pauwels van der († 1487), ontvanger van de bede en impost op het bier in geheel Zeeland 1474-1476, rentmeester van Zeeland: *955, 965, 969, 970, 1011;* vervanging: *978*.
Nagel, Zweer, secretaris van Tholen (1485): *1116*.
Namen (Namur): *618, 1396, 1397, 1572, 1877*; ter dagvaart: *1165, 1655, 1809, 1811*; als medezegelaar: *1165*; plaats van bijeenkomst: *1299, 1379, 1397*; Staten ter dagvaart: *1165*.
Namur, zie Namen.
Nanterre, mr. Filips van († 1448), raadsheer van het Parlement van Parijs 1426-1436, raadsheer-rekestmeester van hertog Filips van Bourgondië 1437-1448, raadsheer van Holland zonder wedde 1439, 1444-1445, commissaris op het stuk van de financiën 1447, uitkering: *621*.
Napels: *1914*.
Nassau, Engelbrecht II (Engelbert) graaf van (1451-1504), graaf van Chimay, heer van Breda, Vliesridder 1473, raadslid-kamerheer van Maximiliaan I 1477- , eerste kamerheer 1482- , kamerheer van aartshertog Filips van Oostenrijk 1494- , stadhouder-generaal 1496, 1501-1503: *1110, 1307, 1345, 1346, 1348, 1349*; ter dagvaart: *1213, 1267*.
– Hendrik III graaf van - Breda (1483-1538): *1644*; ter dagvaart: *1424, 1425, 1429*.
Naters, bij Rockanje, privileges: *1733*.
Nath (Nate), Pouwels van der, zie Nadt, Pouwels van der.
Natureel, Frank, rentmeester van Bewesterschelde 1336-1337: *18, 21, 23*.
– Jan, meester van de penningen: *1308*.
Naturel, Philibert, proost en aartsdiaken van Utrecht: *1461n*.
Navarra, koninkrijk: *1524*.
Nederhemert aan de Maas, plaats van bijeenkomst: *1761*.
Nederlanden, de, gouvernement over: *996, 1165, 1207, 1275, 1278, 1307n, 1324, 1377, 1543, 1639, 1657, 1668, 1679, 1727, 1731, 1332, 1739, 1779, 1784, 1789, 1794, 1804, 1819, 1822, 1829, 1837, 1841, 1867, 1876, 1881, 1883, 1894-1896, 1898-1900, 1922*; Erf- : *1755, 1791, 1866, 1874, 1878*; Staten ter dagvaart: *1646, 1758, 1798, 1807, 1891*.
Nedersticht, zie Utrecht, Sticht.
Neele Coenenz., schipper: *1179*.
Nesse, Frank van († 1505), deurwaarder van het Hof van Holland 1465, secretaris van het Hof van Holland 1481-1505: *1065, 1303*.
– J. de: *1147*.
Neufville, heer van, zie Ruffault, mr. Jan.
Neuss, beleg: *940, 941, 943, 946, 947, 949*.

Neve, Zegher de, lid van de stadsregering van Brugge: *462*.
Neville, Richard (1428-† 1471), 16e graaf van Warwick *jure uxoris,* 6e graaf van Salisbury: *873*.
Nicasius Klaasz., mr. († 1555), gecommitteerde van de Raad van Financiën 1545-1555: *1720*; ter dagvaart: *1719*.
– Michiels, mr., gemachtigde van de prelaat van Middelburg (1526-1529): *1575*; ter dagvaart: *1574, 1594, 1599*.
Nicolaas (van Gent), abt van Middelburg 1319-1327, ter dagvaart: *9*.
Nicolai, mr. Everaert (Everard) (ca. 1497-† 1561), (zoon van Nicolaas Everaerts), raadsheer van de Grote Raad 1532-1541, raadsheer-rekestmeester van de Geheime Raad 1541, 1548- , als advocaat van de hoge vierschaar, ter dagvaart: *1687*; ter dagvaart: *1756*.
Nieuwenhove, bij Middelburg, plaats van bijeenkomst: *132*.
Nieuwenhove (Nuwenhove), Adriaan van, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– heer Jan van, ter dagvaart: *1308*.
Nieuwerkerk: *1541*.
Nieuwerkerke in den Oosthoek (Duiveland): *1410*.
Nieuwerve, Adriaan van (1438-1479), ridder, heer van Rammekens, baljuw van Middelburg 1457-1463: *850*; ter dagvaart: *631, 693, 695, 966*; als leenman van de grafelijkheid van Zeeland ter dagvaart: *1011*; als medezegelaar: *904*.
– Andries van, lid van de stadsregering van Middelburg: *912*.
– Michiel van (den), poorter van Middelburg 1399/1400, lid van de stadsregering van Middelburg, baljuw aldaar 1421: *355, 356, 358, 364, 370, 442*.
– Michiel van (1431-1480), ridder (1474), baljuw van Vlissingen 1476, ter dagvaart: *966*.
Nieuwpoort (Vlaanderen), ter dagvaart: *752, 1097, 1153, 1154*.
Nigri, dr. Filips († 1563), aartsdiaken, raadsheer van de Grote Raad 1522-1543, kanselier van de Orde van het Gulden Vlies 1532- , raadsheer van de Geheime Raad 1535-1563, lid van de Raad van State 1535-1563, ter dagvaart: *1646*; als kanselier van de Orde van het Gulden Vlies ter dagvaart: *1811*.
Nijmegen: *214, 1016n, 1862*; plaats van bijeenkomst: *1063*.
Nisse: *1366*.
Nivella, mr. Jan de, pensionaris van Middelburg (1497-1498): *1312, 1313, 1320.*
Noempken: *1888n*.
Noertkermisse (Noircarmes), heer van, zie Sint-Aldegonde, Filips van.
Noord-Beveland: *320, 495, 1121n, 1369, 1393*; ambachtsheren ter dagvaart: *560, 562, 564*; ter dagvaart: *33, 448, 539, 549, 554, 612, 733*; edelen ter dagvaart: *93, 495, 736*; heerschappen ter dagvaart: *448*; leenmannen ter dagvaart: *29, 114, 115, 122*; schouten ter dagvaart: *29*; steden ter dagvaart: *448*; vrijstelling van de bede: *1338*.
Noorde, Cornelis van, ter dagvaart: *1776*.
Noordeloos, Jan van (1347-1355), knaap 1351, heer van Pendrecht 1351, van Strevelshoek 1353, raad van graaf Willem v 1351-1355, baljuw van Zuidholland 1351-1352, ter dagvaart: *76*.
Noordgouwe (Noortgouwe): *1704, 1732, 1900*; privileges van: *1733*.
Noordgouwe, Jan van († vóór 1493), lid van de stadsregering van Zierikzee, baljuw van Zierikzee 1470-1473, dijkgraaf van Schouwen 1470-1475, als inner van de imposten 1472: *904*.
Noordholland: *364*; edelen: *94n*; steden: *211*.
Noortoost, Jacob (Coppe), loper (1539-1543): *1665, 1671, 1695, 1697*.
Noorwegen: *1555*.
Norden, jonker Ulrich van, heer van Norden, Greetsiel, Aurich en Born, hoofdeling in Oost-Friesland: *692, 696, 718*; afvaardiging: *696, 697*; geschil/kwestie: *692, 703, 714, 718, 720, 725, 727, 728*; schadevergoeding: *727*; zoen met: *720*.
Normandië, Normandiërs: *218*.

Nouweroye, Pieter van, uit Middelburg, ketelaar: *1429*.
Nuffele, Ambrosius van, kapitein: *1699*.
Numan, mr. Gerard (Gerrit), ridder, secretaris bij de Grote Raad 1487- , audiëncier aldaar 1479-1481, 1488-1499: *1116, 1149, 1152, 1194, 1207, 1213, 1219, 1221, 1233, 1253, 1267, 1268, 1280, 1311*.
– Pompilius, rekenmeester (deurwaarder) in Holland (niet te verwarren met mr. Adriaan Numan): *1872, 1874*.

O

Odekinskerke, zie Hoedekenskerke.
Oem van Wijngaarden, Floris – Florisz. (ca. 1460-1532), ridder vóór 1515, heer van Oost-IJsselmonde 1496, griffier bij het Hof van Holland 1482-1502, raadsheer bij het Hof van Holland 1503-1532, baljuw van Den Haag 1493-1504: *1101, 1130, 1312*; als medezegelaar: *1319*.
Oem, Godschalk (Godscalci) – Tielmansz. († 1462), heer van Wijngaarden 1432 en Oost-IJsselmonde 1446, rentmeester-generaal 1432-1439, raadsheer van Holland 1439-1450, 1457, als rentmeester-generaal: *467n, 779*; idem ter dagvaart: *475*.
Offhuis (Offhuijse), jonkvrouwe Barbara van, losrentes: *1901*.
Ogier, Olivier, ter dagvaart: *1414*.
Olard (Olaerd, Oirt):
– (Olaerd) Hughenz., lid van de stadsregering van Middelburg (1373): *172, 177, 178*.
– (Oirt) Jansz., lid van de stadsregering van Middelburg: *673*.
– Pietersz., schout van Zierikzee, ter dagvaart (1365): *150*.
Oldenburg, Gerrit (1430-1500), graaf van Oldenburg 1454-1483, heer in Delmenhorst 1454-1463, broer van Maurits van Oldenburg en Christiaan I, koning van Denemarken: *689, 691, 760, 766*; betaling: *652*; conflict met: *699*.
– jonker Maurits (Mauritius) van (1428-1464), graaf van Oldenburg, heer in Delmenhorst 1463- , broer van Gerrit van Oldenburg en Christiaan I, koning van Denemarken, ontzegbrieven van: *795, 796*.
Ole Hugenz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1448): *662*.
Ole Pietersz., bode: *1635*.
Olifant (Oliphant), E., notaris: *1543*.
– Willem (W.) Jansz., lid van de stadsregering van Reimerswaal (1555-1569): *1794*; als ondertekenaar: *1883, 1894, 1898*.
Olivier, grafelijke bode 1342-1348: *29, 50*.
Olm, Jasper van, gezworen bode van Beoosterschelde 1555-1557: *1793, 1798, 1806*.
Olmen (Vlaanderen): *1350*.
Olouds, heer, 'gheleerde' klerk: *434*.
Olsene, heer van, zie Quevin.
Ontvanger-generaal, zie Micault, Jan (1531-1535); Boulogne, Robert de (1546-1557); Lievin Wouters (1557-1570): *1741*; ter dagvaart: *1789*.
Oost-Duiveland: *1435*.
Oosten, zie Oostzeegebied.
Oostende (Vlaanderen), ter dagvaart: *752, 832, 903, 1097, 1154*.
Oostende (Zuid-Beveland), ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Oostende, Anna van (ca. 1516-ca. 1568), douarière van Pemquez (?): *1905*.
– Gerard van (1348-1355), ridder, raad van graaf Willem de Verbeider/Willem V 1348, 1351-1355, hoofdman van Zeeland 1353, meesterridder van Machteld van Lancaster 1353-1355, ter dagvaart: *60*; als medezegelaar: *59*.
– Jan van, ridder (1416), heer van Hoedekenskerke, verbannen 1421 en 1426, ter dagvaart: *351*, *495*.
– Jan van (1462-1516), ridder 1470, ambachtsheer van o.a. Vlake, Schore en Oostende

1509: *1240*; ter dagvaart: *966*, *1142*, *1199*, *1207*, *1213*, *1410*, *1414*.
– heer Vriese van (1400-1416), ter dagvaart: *274*, *351*.
– Willem de Vriese van – Willemsz. (1334-1361), ridder 1342, heer van Oostende, raad van Willem de Verbeider 1348 en ruwaard Albrecht 1358-1359, ter dagvaart: *131*; als medezegelaar: *59*.
– Willem de Vriese van (1369-1382), ridder 1379, heer van Oostende, raad van ruwaard Albrecht 1379-1382, ter dagvaart: *163*.
– Willem de Vriese van (1416-1462), ridder (1416), heer van Oostende en Hoedekenskerke, baljuw van Zierikzee 1421, baljuw van Middelburg 1428-1429, ter dagvaart: *387, 495, 577, 631, 693, 746*.
– Willem de Vriese van (1462-1485), heer van Oostende, Hoedekenskerke en Vinninge, ter dagvaart: *966*.
Oostergo: *260*.
Oosterland: *1900*; dijkgraaf en gezworenen: *1635*.
Oosterlande, Klaas Hendriksz. van den (1420-1443), lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
Oosterlingen, Oosterse steden, zie Hanze.
Oostervant, graaf van, zie Willem VI; Frank van Borsele.
Oost-Friesland (Ost-Vriesland), heervaart naar: *21, 22, 250-252, 258, 259, 261, 264, 272, 274, 276, 338n*.
Oostkapelle: *939*.
Oostland, zie Hanze.
Oost-Souburg, heerlijkheid: *1878*; zie ook Souburg.
Oostvoorne: *898*; baljuw ter dagvaart: *818*; (deken en) kapittel ter dagvaart: *648, 761, 818, 823, 911, 915, 916*.
Oostzeegebied: *666*; bier: *1657*; vaart: *298, 1535, 1632*.
Orange, zie Oranje.
Oranje, prins van, zie Chalon.
– Willem van (1533-1584), graaf van Nassau, prins van Oranje, markies van Veere 1581, stadhouder van Utrecht 1559-1567 en 1577-1584, stadhouder van Holland en Zeeland 1559-1567 en 1572-1584: *1825, 1827, 1839-1842, 1848, 1849, 1859, 1865n*; ter dagvaart: *1798, 1843, 1845, 1860*; als ondertekenaar: *1840-1843, 1848, 1849*; Raad van: *1865*.
Orchies, ter dagvaart: *1655, 1811*.
Orléans, wijnen: *1784*.
Oskin Hil (?): *35*.
Ost-Vriesland, zie Oost-Friesland.
Otto, broer van Albrecht, hertog in Beieren 1347-1379, keurvorst van Brandenburg 1349-1373: *40*.
Oudelande: *1125*.
Oudenaarde: *695, 1121, 1144*; ter dagvaart: *1165*; plaats van bijeenkomst: *97*.
Oudenbosch: *1065*.
Oudenburg (Vlaanderen), ter dagvaart: *1342*.
Oudewater: *56*, *286*, *364*; ter dagvaart: *1795*.
Overijssel: *1675*; ter dagvaart: *1862*.
Overlandse steden, zie Hanze.
Overloepe, mr. Pieter van († 1600), heer van Hamme en Sint-Anna, secretaris van de Raad van Brabant 1552, audiëncier van Brabant 1568, audiëncier van de Geheime Raad 1552-1578, gecommitteerde in de Raad van Financiën 1578: *1784, 1873n, 1874, 1909, 1914*; als ondertekenaar: *1775, 1779, 1789, 1791, 1804, 1811, 1819, 1821, 1837, 1844, 1851, 1853, 1856, 1866, 1868, 1875*.
Oversticht, zie Utrecht, Sticht.
Ovezande, Zuid-Beveland, ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Ovidius: *1874n*.

P

Paedse, Grote, bode: *115*.
Paedze, Hendrik, lid van de stadsregering van Leiden: *1176*.
– (Paedse), Willem, secretaris van Brielle (1439-1448): *570*, *651*; klerk van Haarlem (1451-1459): *674, 718*.
Palermo (Palerme), (aarts)bisschop, heer van, zie Carondelet, Jean II.
Palmier, Jan, pannetier van graaf Willem v 1351, rentmeester van Zeeland Beoosterschelde 1351-1359: *78, 83, 84, 85, 108*; afhoring rekening: *82*; ter dagvaart: *84, 85, 100, 105, 118*.
Pamele, heer van, zie Kruiningen, Jan v van.
Pancras Cornelisz., ambachtsheer in Kampen, ter dagvaart: *851*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1526-1528): *1574, 1594*.
Pannemaeckere, Guillaume de, tapijtwever: *1875*.
Panneman, Jacob, lid van de stadsregering van Middelburg (1407): *312*.
– (Penneman), Jan Jacob, lid van de stadsregering van Middelburg (1477-1488): *987*; ter dagvaart namens de prelaat van Middelburg: *1165*.
Papendrecht: *145*.
Pardo, Silvester, uit Brugge, erfgenamen: *1852*.
Parijs, plaats van bijeenkomst: *7*.
Paulus (Pauwel, Pauwels, Pouwels):
– Cornelisz., klerk van de rentmeester (Pieter Annoque?): *680*.
– Domaesz., lid van de stadsregering van Middelburg (1365-1366): *149, 153*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Reimerswaal (1438): *509*.
– Pietersz.: *1014*.
– (Pauwel) Jansz., bode van Beoosterschelde 1568-1570: *1866, 1875, 1877, 1878, 1907, 1908, 1910*.
– (Pauwel) Pietersz., pachter van de maalderij over Veere, Zanddijk en Vrouwenpolder: *1889*.
– (Pauwel) Pietersz., wijlen bode († 1522) van rentmeester Adolf Herdinck: *1526, 1528*.
Pavitoir, N., als ondertekenaar: *1475*.
Peers, Jennis de, bode: *1446*.
Pellekijn, grafelijke bode: *28*.
Pels, Jan, gecommitteerd ontvanger van Beoosterschelde (1493-1500), rentmeester van Beoosterschelde 1504-1508, als ontvanger: *1267, 1308, 1583*; idem, ter dagvaart: *1267, 1268, 1311, 1331*; proces tegen weduwe en erfgenamen van wijlen: *1442, 1453*; als rentmeester: *1352, 1354, 1355, 1357, 1363-1365, 1372, 1375, 1379, 1383-1385, 1387, 1389, 1393, 1394, 1396, 1399, 1401*; idem ter dagvaart: *1356, 1358, 1360, 1363, 1365, 1367, 1370*.
Pennant, Johan de, secretaris: *1841*; als ondertekenaar: *1842, 1848, 1849*.
Penneman, Jan Jacobsz., zie Panneman.
Pensart, Willem (G.) († 1557), heer van Herlaar, audiëncier van de Geheime Raad 1532-1538, secretaris van de Raad van State 1533-1538: *1634, 1644, 1657*.
Pensionaris van Prelaat en Edelen, zie Gheendt, Cornelis de (1505-1509); Heissius, mr. Jacob (1512-1520); Bardaille, mr. Guillaume (1522-1533); Potterie, mr. Jacob van den (1529-1531); Heems, mr. Erasmus (1533-1540); Pottre, mr. Roeland de (1542-1566); Roels, Christoffel (1568-1579).
Péronne, beleg: *1646*.
Perre, Pierre, 'superintendent' van de bodes: *1891, 1892*.
Perrenot, Antoine (1517-1586), heer van Granvelle, bisschop van Arras 1538-1561, kardinaal 1561, aartsbisschop van Mechelen 1561-1583, lid van de Raad van State 1555-1564: *1829*.
– Nicolaas (1486-1550), heer van Granvelle en Chantonnay, Champagney en Cantecroy, kanselier van de Grote Raad 1530-1550, ter dagvaart: *1567*.

Peter, zie Pieter.
Peut, Jannekijn, bode: *40*.
Philippa van Avesnes, van Henegouwen (1314-1369), dochter van graaf Willem III, vrouw van Edward III koning van Engeland: *65, 146*.
Philipsland, zie Sint-Philipsland.
Picardië, inwoners: *772*.
Pieter (Peter, Petrus, Pierkin, Pierken, Pieterken):
– (Pierken), bode: *267*.
–, bode: *644*.
– (Pieterken) de loopere, bode: *1607*.
–, mr., advocaat van de edelen van Zeeland, zie Grave, mr. Pieter de.
–, mr., pensionaris van Reimerswaal, zie Grave, mr. Pieter de.
–, mr., secretaris, ter dagvaart: *1564*.
– Arendsz., bode: *1080*.
– Blocxz., als leenman ter dagvaart: *1570, 1602*.
– de bastaard heer Klaasz., zie Borsele, Pieter de bastaard van.
– Denijsz., bode: *1834*.
– Doensz: *637*.
– Filipsz., bode: *265*.
– (Pierkin) Geerolf, klerk van rentmeester Hendrik Jansz. van Wissenkerke: *779*.
– Geronxz., leenman van Beoosterschelde, ter dagvaart: *11*.
– Gijsbrechtsz. (van Dordrecht) (Dordraco), geestelijke, klerk van de kost en de herberg van ruwaard Albrecht 1358-1363: *109*.
– Heinenz., bode van rentmeester van Beoosterschelde Willem Bolle 1453-1454: *694, 695, 709*.
– Hendriksz.: *261*.
– Hendriksz., lid van de stadsregering van Middelburg (1396-1404): *248, 250, 251, 262, 263, 264, 271, 301*.
– Hendriksz., lid van de stadsregering van Veere (1457): *754*.
– Hobuucxz., van Zierikzee: *57*.
– Hugenz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1473-1474): *926, 930, 933*.
– Hugenz., rentmeester van Beoosterschelde 1477-1485: *978n, 996, 997, 1008, 1039, 1046, 1047, 1049, 1052, 1054, 1056, 1064, 1065, 1067, 1069, 1071, 1081, 1086, 1088, 1090, 1095, 1103, 1110, 1114-1117, 1119, 1120, 1122-1124, 1148*; als burgemeester van Zierikzee: *1150*; als rentmeester ter dagvaart: *989, 991, 992, 1002, 1003, 1008, 1033, 1036, 1045, 1056, 1059, 1064, 1070, 1075, 1087, 1088, 1113, 1117, 1119, 1120, 1135*; als stedehouder: *969*; als voormalig rentmeester ter dagvaart: *1136*.
– Ingelbrechts, secretaris van Goes (1505): *1363*.
– Jacobsz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1448): *651*.
– Jacobsz., schipper van de Trigo: *1039*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1366-1367): *154, 155, 158, 159, 160, 161*.
– Jansz., bode: *338*.
– Jansz., bode van Zierikzee 1454-1462: *711, 756, 770, 798, 799*.
– Jansz., ambachtsheer in Welle, ter dagvaart: *851*.
– Jan Woutersz.z., adelsbrief: *43*.
– Klaasz., bode: *1907*.
– Klaasz., lid van de stadsregering van Middelburg (1413): *345*.
– Klaasz., lid van de stadsregering van Reimerswaal (1525): *1558*.
– Klaasz., poorter van Zierikzee: *1430*.
– Klaas Coebelsz., lid van de stadsregering van Delft (1488-1489): *1179, 1190, 1194*.
– Klaas Geelmans.z., 'veynoet in Rampart', ter dagvaart: *35*.
– Lamsz. (Lamminszoen), lid van de stadsregering van Zierikzee (1462-1479): *797, 799,*

955, 987, 1037.
– Lievinsz. (Lievijns), klerk van Middelburg (1477-1489): *983, 1178, 1191*.
– Martijnsz. (Mathijsz.), bode van Middelburg 1446-1455: *637, 722, 723*.
– Martijnsz., mr., lid van de stadsregering van Middelburg (1403-1426): *294, 297, 305, 416*.
– Matteusz., lid van de stadsregering van Veere (1550): *1760*.
– Moensz., adelsbrief: *43*.
– Mugghens, leenman van Beoosterschelde, ter vierschaar: *27*.
– Pietersz., lid van de stadsregering van Middelburg (1446-1455): *637, 661, 676, 722, 724, 732*.
– Pieter Hughenz., lid van de stadsregering van Middelburg (1373-1374): *176, 178*.
– Simonsz., zie ook Hobbuc.
– Simonsz., lid van de stadsregering van Goes (1488): *1165*.
– Simonsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1454): *704*.
– Tetenz., knecht van Willem Garbrantsz. van der Couster: *203*.
– (Peter) Thoeniss., lid van de stadsregering van Bergen op Zoom: *1173*.
– Volkertsz., notaris van hertog Karel van Bourgondië (1472-1474): *910, 921, 942*.
– Willebrordsz., mr., bode van Bewesterschelde 1445-1446: *623-625, 637*.
– Willemsz., lid van de stadsregering van Veere (1484-1486): *1104, 1106-1111, 1135*.
– Wittenz., ter dagvaart: *63*.
– Woutersz., bode van Beoosterschelde 1525-1531: *1563, 1581, 1611, 1613, 1614, 1615*.
Pieters, zie Jan en C.
Pijn, mr. Gijsbrecht (Ghijskin), klerk van de Rekenkamer van Holland 1448-1449, klerk van stadhouder Jan van Lannoy 1449-1451, secretaris van het Hof van Holland 1449-1456: *681*.
Pijnsen, mr. dr. Jacob (ca. 1453-1519), heer van Offem, advocaat-postulant (1485-) en adovcaat-fiscaal van het Hof van Holland 1490-1515, stadsadvocaat van Leiden vóór 1486-1500: *1284*; ter dagvaart: *1392*.
Pillen, knecht van Floris van Borsele: *300*.
Piper, Coninx, grafelijke bode: *406, 408*.
Pitte, zie Putten.
Pius II, paus van Rome 1458-1464: *804*.
– V, paus van Rome 1565-1572: *1894*.
Plaine, mr. Gerard de (ca. 1465-1524), heer van La Roche, raadsheer-rekestmeester bij de Grote Raad 1495/1497-1503, raadsheer-kamerling aldaar 1503-1511, president van de Geheime Raad 1511-1515, ter dagvaart: *1355, 1369*.
– mr. Thomas de (ca. 1444-1507), heer van Maigny en Roest, rekestmeester van het Parlement te Mechelen 1473-(1475), president van de Raad van Vlaanderen 1475-(1477), raadsheer van Maria van Bourgondië en Maximiliaan I, president van de Grote Raad 1487, 1492- , kanselier 1496-1507, als kanselier: *1378, 1379*; kamerheer van: *1342*.
Ploech, dr. Sigismundus, deken van Onze Vrouwe te Antwerpen, ter dagvaart: *1383*.
Poel, Augustijn Cornelisz., baljuw van Middelburg 1552-1553, als lid van de stadsregering van Middelburg: *1794*.
– Willem Jansz.: *859*.
Poelgeest, huis (bezetting): *76*.
Poelgeest, Adriaan van (1455-1507), ter dagvaart als lid van de stadsregering van Leiden: *850*.
– Gerrit van (1344-1382), ridder 1344, heer van Koudekerk, ambachtsheer in Zuidholland, poorter van Leiden 1374, amnestie 1355, raad van Jan van Blois, van Albrecht 1380-1382: *76*.
Poes, Dirk (Thierry) († 1471), secretaris 1452-1471 en griffier 1467-1471 van het Hof van Holland, baljuw van 's-Gravenzande 1457-1471, heer op de Binckhorst 1464: *728, 783, 848, 863, 877*; ter dagvaart: *819*.
Polanen, Jan II van (1337-1379), ridder 1342, baanrots 1357, heer van Heemskerk en

Castricum, van de Lek en Naaldwijk 1342, van Breda 1350, raad van Willem IV, Margaretha en Willem de Verbeider 1342-1351, raad van Brabant vanaf 1354, amnestie in Holland 1356, raad van Albrecht 1358-1379, ter dagvaart: *117, 135*.
– Wensel (Wenselijn, Wenselin) van, leenman van de grafelijkheid van Zeeland (rond 1543), kastelein te West-Souburg 1526-1527: *1575*; als gemachtigde van de heer van Fallais en Brigdamme, ter dagvaart: *1574, 1594, 1599, 1623, 1702, 1708*.
Polder, de, zie Vrouwenpolder.
Polderman, Cornelis Pietersz., lid van de stadsregering van Goes (1569-1570): *1893, 1896*; ter dagvaart: *1900*; als ondertekenaar: *1896, 1898*.
– Hendrik, deken van Westmonster, gemachtigde van de Prelaat, ter dagvaart: *1677*.
Poldre, zie Vrouwenpolder.
Polen, koning, zie Sigismund I.
Polle, Jan (Johannes) van der, klerk van rentmeester Pieter Hugenz.: *1088, 1150*.
Pommeren: *637n*.
Pontiranck?: *1906*.
Poortambacht, bij Zierikzee, privileges: *1733*.
Poorten (Poerten), Simon uit der, bode: *93*.
Poortvliet: *523*, *1425*, *1704*; dagvaart: *523*, *905*, *925*; leenmannen ter dagvaart: *29*, *55*; overstromingen: *1767*; schouten ter dagvaart: *29*.
Poppe Haymansz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1431-1441): *447n*; ter dagvaart: *557*; eenmalige gratificatie: *525*.
Poppen Pieter Gerritsz.z., lid van de stadsregering van Middelburg, rentmeester van Bewesterschelde 1357-1361: *77*; als rentmeester: *88, 92*; idem, ter dagvaart: *100, 105*; als zegelaar: *91*.
Poppendamme, Simon Jansz. van, lid van de stadsregering van Middelburg (1443-1444): *590, 599, 610*.
Porrenaire, Willem Eewoutsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1537): *1655*.
Porte, mr. Alard de (la), secretaris van hertog Filips, rekenmeester in de Rekenkamer te Lille, griffier bij de Grote Raad (1452-1453): *682, 695, 698*.
Portugal: *1829, 1881*.
– koning van, zie Johan III (1521-1557).
Pot, Jan, grafelijk bode: *1270*.
Potenwaerd (?): *35*.
Pottelberge, mr. Klaas, ter dagvaart: *1255*.
Potter van der Loo, Gerard († 1454), heer van Hubrechtsambacht en Snijdelwijk, baljuw van 's-Gravenzande 1436-1445, raadsheer van Holland extra-ordinaris 1438-1445 en ordinaris 1445-1454: *673*; ter dagvaart: *609, 613, 617, 638, 686*.
– mr. Jacob (Jacques) († 1453), doctor in het kerkelijk recht, raadsheer van Holland zonder wedde 1440-1446, registerklerk 1441-1447, kanunnik van de kapittels op het Hof van Holland, van Dordrecht, Tholen en de Dom van Utrecht: *531, 637*; ter dagvaart: *601, 605*.
Potterie (Potterije), mr. Jacob van der: *159*.
– mr. Jacob van den, raad en pensionaris van Prelaat en Edelen (1529-1531), ter dagvaart: *1609, 1611*.
Pottier (Pottre), Jacob de jonge, procureur van Goes: *1902, 1909*.
– mr. Roeland de, pensionaris van Prelaat en Edelen van Zeeland (1542-1566): *1644, 1668, 1678-1680, 1698, 1699, 1702, 1710, 1715, 1717, 1719, 1720, 1722, 1725, 1728, 1731-1734, 1739, 1749, 1755, 1756, 1758, 1759, 1766, 1768, 1771, 1775, 1779, 1784, 1785, 1789, 1791, 1794, 1804, 1818, 1819, 1821, 1829, 1831, 1832, 1836-1838, 1844, 1848, 1849, 1853*; ter dagvaart: *1677, 1678?, 1708, 1727, 1728, 1732, 1744, 1752, 1758, 1762, 1764, 1771, 1773, 1786, 1790, 1796, 1797, 1808, 1811, 1814, 1826, 1833, 1835, 1839, 1840, 1841, 1845, 1849, 1852, 1855, 1859*; als ondertekenaar: *1841, 1849, 1852*; weduwe: *1867, 1868*.
Poupet, (Popet, Pouppet), Guillaume (Willem) (1437-1473), klerk van de ontvanger-ge-

neraal van hertog Filips 1437-1447, rentmeester-generaal van hertog Filips in Brugge 1447-1456, hofmeester van Margaretha van York 1459- : *665, 783, 802*.
Praet, heer van, zie Vlaanderen, Lodewijk van: *1641*.
– Lodewijk van – van Moerkerke († 1537), ter dagvaart namens de heer van Ravestein: *1165*.
President van Holland, zie Everaerts, mr. Nicolaas.
Procureur-generaal van Holland, zie Bossaert, mr. Jacob (1439-1447); Wilde, Michiel de (1456-1467); Zwieten, Willem de bastaard van (1467-1474); Assendelft, mr. Bartout van (1489-1490); Grenier, Karel (1494-1520); Brunt, Reinier (1523-1536).
Proost, Adriaan de (1545-1570): *1842, 1856, 1868, 1873, 1875-1877, 1877n, 1878, 1883, 1888, 1889, 1902*; ter dagvaart: *1866, 1867, 1871, 1887, 1889, 1891-1893, 1902, 1909, 1915*; idem namens de graaf van Beveren: *1900*; idem namens de heer van Wakken: *1888*; idem ter dagvaart: *1901*; als gecommitteerde schout van de hoge ban, ter dagvaart: *1914*; als lid van de stadsregering van Middelburg: *1724, 1794, 1797, 1808, 1814, 1826, 1835, 1839, 1843, 1845, 1849, 1861n, 1894*; als proost van de Abdij te Middelburg ter dagvaart: *1833*; als ondertekenaar: *1843, 1849, 1852, 1865, 1866-1868, 1875-1877, 1891, 1892, 1894, 1901*; ondertekenaar vanwege Witte van Haamstede: *1872n*; als raadsheer en gecommitteerde van Filips Willem graaf van Buren: *1865, 1879*; als idem ter dagvaart: *1874*.
Pros, ter dagvaart: *1407*; als medezegelaar: *1407*.
Provost, Marc (1568-1570): *1874, 1876, 1878n, 1882-1884, 1889, 1904*.
Pruijmers, Cornelis, procuratiehouder van Pieter Meurs van Aken: *1916*.
Pruisen: *511, 537, 541, 550, 557, 561, 563, 566, 577, 585, 593, 595, 598, 601, 641, 642, 645, 651, 652, 656, 659, 660, 663, 666, 1270, 1273, 1274, 1290, 1294, 1295*; afgezanten: *614, 638*; ambassade naar: *537, 41, 641, 642, 656, 659*; bestand/vrede/zoen met: *570, 580, 585, 586, 593, 594, 643, 663, 673*; geschil met: *1289, 1294, 1295, 1297, 1302, 1303*; hofmeester: *659, 663*; hoogmeester van de Duitse Orde: *284*; oorlog met: *511, 550, 561, 566*; overleg met: *660, 663*; steden: *673, 1555*; zoen met: *580, 585, 586*; zoengeld: *594*.
Pullen, J. de: *907*.
Putten (Pitte): *132*; baljuw van, ter dagvaart: *15, 823*; ter dagvaart: *733*; land: *921, 942*.
Putten, Aleid vrouwe van – en Strijen (1311-1361), vrouw van Boudewijn van Praet, volgde in 1354 op, als medezegelaar: *59*; ter dagvaart: *108, 109*.
– (Pitte), Tijmen van de, lid van de stadsregering van Middelburg: *353*.
Pypen, Lenart Iemansz., bode van Beoosterschelde: *1815*.

Q

Quaderebbe, Pasquier, bode van Bewesterschelde 1531-1532: *1611, 1622*.
Quarré (Quarre), Lodewijk (Loys) († 1520), heer van La Haye, ridder 1506, ontvanger-generaal van Bourgondië, tresorier van de Orde van het Gulden Vlies 1486- , hofmeester, als ontvanger-generaal: *1179, 1202*.
– Maximiliaan († 1537?), griffier (1522-1525) en rekenmeester (1535) van de Rekenkamer te Brussel, benoeming als auditeur van de rekening van de impost van 50.000 lb. over Zeeland: *1558*; ter dagvaart: *1558*.
– commissaris (1558), ter dagvaart: *1812*.
Querijn, zie Quirijn.
Quesnoy, mr. Jacob de, raadsheer extra-ordinaris van het Hof van Holland 1565-1572, aanbeveling tot ordinaris raadsheer: *1888*.
Quevin, Jan († 1476), mr., rentmeester van Zevenbergen 1427-1441, auditeur van de rekeningen in Holland en Zeeland 1439-1441, raadsheer van Holland 1440-1442, 1444, rentmeester van Bewesterschelde 1441-1446, eerste rekenmeester van het Hof van Holland 1447-1463, als rentmeester: *562, 577, 590, 595, 601, 612, 621, 623, 625*; als idem ter dagvaart: *562, 564, 569, 571, 574, 576, 582, 584, 590-593, 601, 609, 611, 616-618*; als raadsheer ter dagvaart: *681*.

– mr. Joost († na 1523), heer van Olsene en Lede, raadsheer extra-ordinaris van het Hof van Holland 1477- , raadsheer-rekestmeester van de Grote Raad van Mechelen 1492-1507, ter dagvaart: *1306*, *1307*.
Quielaing (Quielenc), Jan van (de), ridder, raadsheer en hofmeester van hertog Filips, commissaris op het stuk van de bede 1451-1452, ter dagvaart: *680*; gratuïteit: *681*.
Quinten Jacobsz., mr., lid van de stadsregering van Middelburg (1548): *1750*.
Quirijn Pieter Erboutsz., burgemeester, als lid van de stadsregering van Goes: *1599*, *1623*, *1666*, *1677*.
– (Querijn) Jansz., bode, wijlen: *1821*.

R

Raad van de Admiraliteit: *1742*.
Raad van Financiën: *1857n, 1863, 1866, 1868, 1870, 1877, 1878, 1880, 1884, 1888, 1893, 1898, 1914*; ter dagvaart: *1902, 1906, 1915*; hoofdtresorier: *1866, 1868*; heren van: *1866, 1868*.
Raad van State (Conseil d'Etat): *1811, 1875*.
Raas Jacobsz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1488): *1162*.
Rammekens: *939, 1731*; zie ook Zeeburg.
Rampart (?): *35*.
Ravenstein, heer van, zie Kleef, Adolf en Filips van.
– vrouwe van, zie Anna van Bourgondië.
Reensche turf, zie Rhenen.
Regent van Holland, zie Lalaing, Willem van.
Reimerswaal (Remmerswaal, Rommerswale, Rummerswale): *43, 152, 203, 206, 217, 224, 320, 394n, 402, 410, 431n, 506, 509, 637, 680, 697, 728, 730, 768, 809, 921, 942, 946, 947, 955-957, 978, 1045, 1047, 1062, 1064, 1082, 1085, 1087, 1116, 1125, 1138, 1179, 1190, 1192, 1194, 1244, 1249, 1276, 1280, 1288, 1289, 1300, 1378, 1471, 1474, 1475, 1509, 1512, 1516, 1517, 1527, 1541, 1558, 1597, 1626, 1629, 1644, 1732, 1841, 1878, 1881, 1883, 1907, 1921*; baljuw: *1543*; idem ter dagvaart: *117, 827, 834*; stad ter dagvaart: *15, 25, (137), 185, 192, 194, 200, 202-204, 210, 218, 219, 225, 230, 234, 236-239, 244, 258, 267, 283, 288-290, 292, 307, 311, 319, 320, 325, 326, 332, 337, 340, 347, 351, 368, 386, 405, (410), 444, 446, 491, 493, 498-500, 508-510, 514, 521, 554, 558, 563, 565, 566, 574, 575, 583, 585, 588, 598, 604, 605, 611, 617, 619, 620, 627, 632-636, 641, 643, 645, 650, 651, 655, 656, 658-660, 667, 671, 673, 683, 684, 689, 692, 697, 701, 703, 704, 707, 718, 720, 722, 723, 725, 727, 731, 737, 745, 755, 761, 767, 768, 771, 775, 795-797, 800, 801, 810, 818, 823, 825, 827, 831, 833, 834, 835, 837, 846, 847, 862, 874, 883, 886, 890, (921), 928, 937, 940, 947, 948, 949, 954-956, 958, 961, 962, 966, 971, 976, 978, 999, 1002, 1007, 1013, 1016, 1017, 1021, 1025, 1040-1042, 1060, (1065), 1074, 1075, 1078, (1082), 1083-1085, 1088, 1091, 1098, 1099, 1101, (1115), (1116), 1128, 1142, 1147, 1149, 1152, 1155, 1157, 1162, 1165, 1169, 1173, 1187, (1188), (1190), 1199, 1201, (1202), 1213, 1214, 1223, 1230, 1231, 1235, 1256, 1261, 1270, 1272, 1275, (1280), 1283, 1285, 1289, 1290, 1294, 1296, 1303, 1312, 1318, 1319, 1321, 1333, 1342, 1351, 1368, 1375, 1379, 1404, 1414, 1430, 1438, 1446, 1450, 1459, 1471, 1473, 1475, 1521, 1524, 1533, 1539, 1552, 1558, 1559, 1568, 1597, 1599, 1601, 1602, 1606, 1623, 1630, 1634, 1636, 1639, 1647, 1654, 1665, 1666, 1668, 1669, 1677, 1678, 1684, 1687, 1689, 1692-1695, 1697, 1706, 1714, 1715, 1719, 1723, 1731, 1732, 1739, 1740, 1744, 1751, 1752, 1759, 1762, 1764, 1767, 1771, 1773, 1775, 1778-1780, 1784, 1786, 1787, 1794, 1798, 1790, 1791, 1794, 1796, 1797, 1801, 1802, 1805, 1807, 1808, 1814, 1815, 1819, 1820, 1821, 1825, 1826, 1835, 1839, 1843, 1845, 1847, 1849, 1852, 1855, 1861, 1865, 1866, 1867, 1871, 1874, 1876, 1878, 1878n, 1879-1881, 1883, 1884, 1888, 1889, 1891-1894, 1896, 1898-1902, 1911, 1916, 1922*; deken en kapittel ter dagvaart: *648*; kooplieden ter dagvaart: *948*; als medezegelaar: *185, 219, 230, 239, 288, 311, 371, 430*; octrooi om renten: *1471*; als ondertekenaar: *1732, 1922*; pensionaris: *1902*; plaats van bijeenkomst: *42, 137, 152, 211a, 239, 385, 621, 624, 921, 1065, 1092, 1115-1117, 1188, 1190, 1202, 1213, 1280, 1508, 1756*; privileges: *378, 498, 1473*; vierschaar: *211a*; zoutpannen: *1739n*.

Reimerswaal, Adriaan van – Klaasz. (van Lodijck) (1424-1465), heer van Lodijke, raad van Holland 1436-1442, baljuw van Voorne en Brielle 1438-1462: *682*; ter dagvaart: *406, 498, 510, 565, 577, 631, 686, 693*.
– Boudewijn (Boudin) van – Klaas Kervinksz. (1331-1372), ridder, heer van Lodijke en Nieuw-Strijen, raad van graaf Willem v 1353-1356 en ruwaard Albrecht 1358-1373, ter dagvaart: *149*; als medezegelaar: *171*.
– Filips van – Klaasz. (van Lodijck) (1440-1473), baljuw van Reimerswaal 1441-1474, ter dagvaart: *577, 631, 871*.
– Jan van – Klaasz. († 1486), knaap, heer van Lodijke en Nieuw-Strijen, baljuw en dijkgraaf van Schieland 1459/1479, schenker van Karel van Charolais 1464, baljuw van Rotterdam 1475-1486, schout vanb Hillegersberg 1475- , ter dagvaart: *631, 871, 966, 1027*.
– Kervink van, zie Kervink.
– Klaas van – Wolfertsz. (1391-1425), ridder 1400, dijkgraaf tussen Honte en Hinkele 1394-1396, raad van graaf Albrecht 1395 (?), baljuw van Reimerswaal 1400-1407, 1412, 1417-1419, ter dagvaart: *406*.
– Klaas van – Filipsz. († vóór 1490), baljuw van Reimerswaal 1477-1488, ter dagvaart: *1142*, *1207*.
– Klaas van – Adriaansz. (1455-† 1503), heer van Lodijke, ridder 1470, baljuw en rentmeester van Tholen 1467-1472, baljuw van Reimerswaal 1490-1498: *1138, 1240*; ter dagvaart: *966, 1011, 1140, 1142, 1179, 1199, 1207, 1213, 1261*; als medezegelaar: *1179*.
– Willem (Hollander) van – Klaas Kervinksz. (1337-1366), knaap 1337, rentmeester van Bewesterschelde 1355-1356, tollenaar van Iersikeroord 1358, raad van Albrecht 1358-1359: *83*; ter dagvaart: *118*.
– Willem van – Jansz. († vóór 1525), baljuw van Rotterdam 1499, baljuw van Reimerswaal 1507-1508, ter dagvaart: *1207, 1213*.
– Wolfert van – Klaasz. (1408- † voor 1439), ridder 1413, baljuw van Zierikzee 1408, van Vlissingen 1410-1414, van Reimerswaal 1413-1420, ter dagvaart: *351, 406*.
Reingout (Rijnckhoudt), Jacques, griffier 1563-1568 en gecommitteerde 1570-1578 van de Raad van Financiën: *1878n, 1897n, 1914*; als ondertekenaar: *1868, 1870, 1877, 1896, 1909, 1914*.
Reinier (Reyner, Reynken, Reimer):
– (Reynken): *265*.
– (Reynken) Gerritsz., bode 1444: *603, 609*.
– (Reimer) Willemsz., lid van de stadsregering van Middelburg, zie Buttinge.
Reinoud III, hertog van Gelre 1343-(1361)-1371, huwelijksovereenkomst met Isabella, zuster van Willem IV: *36*.
– IV, hertog van Gelre en Gulik 1402-1423: *317, 339, 396*.
Rekenkamer (te Den Haag of elders): *582, 584, 611n-613n, 617n, 644n, 646n, 665n, 750n, 779n, 783n, 786n, 798n, 801n, 819n, 850n, 864, 910n, 924, 1056n, 1058n, 1110, 1121n, 1124n, 1136n, 1160n, 1169n, 1190n, 1218n, 1237n, 1243n-1245n, 1253n, 1254n, 1267n, 1269n, 1287n, 1295n, 1316n, 1317n, 1330n, 1331n, 1336n, 1343n-1346n, 1350n, 1354n-1358n, 1360n, 1363n-1365n, 1367n, 1369, 1370n, 1379n, 1412n, 1415n, 1503n, 1509n, 1512n, 1518, 1535n, 1598, 1604, 1631n, 1637n, 1661n, 1683n, 1705, 1718n, 1724n, 1767n, 1778n, 1791n, 1795an, 1816n, 1817n, 1819n, 1823n, 1833n, 1843* ('andere van de Rekeninge'), *1866n, 1867n, 1876n, 1878n, 1907n, 1908n, 1922n*; ter dagvaart: *1518, 1761*.
Remijn Sezin, Pieter, zie Sezin, Pieter Remijn.
Remmerswaal, zie Reimerswaal.
Renesse (Rijnesse), Costijn van (1299-1332), ridder 1307, heer van Baarland, ter dagvaart: *9, 10*.
– Costijn van (1331-1351), ridder 1341, heer van Baarland, Zeeuwse raad 1348, raad van Margaretha 1351, ter dagvaart: *49*; als medezegelaar: *59*.
– Frederik van († ca. 1452), heer van Rijnauwen, ter dagvaart: *631*.

– Hendrik van – van der Burch (1440-1490), ridder 1474, leenman van de grafelijkheid van Zeeland, ter dagvaart: *1011*.
– Jan van – van Everingen (1354-† voor 1430), ridder 1376, heer in Baarland en Everingen, van 's-Heeraartsberg 1412, kapitein van Borsele 1420, ter dagvaart: *351*.
– Jan heer Hendriksz. van (1391-1420), ridder 1409, heer in Baarland, lid Kabeljauws verbond, ter dagvaart: *387*.
– (Rennisse), Jan van – van Rijnauwen (1401- † voor 1440), knaap 1416, ridder 1418, heer van Renesse, Baarland, Rijnauwen enz., ter dagvaart: *351, 495*.
– Jan van – van Wulven (1438-1492), ridder 1476, heer van Wulven, burger van Utrecht, ter dagvaart: *631, 867, 1142*.
– Jan van – van Baer († 1491), neef van Johan van Renesse van Wulven, ter dagvaart: *867, 1087*.
– (Rennisse), Klaas van († 1439), schildknaap 1413, ter dagvaart: *495*.
– mr. Pieter van – van Beoostenzweene († 1459), doctor in de rechten, registerklerk van het Hof van Holland 1433-1441, raadsheer 1434-1443, klerk van Reimerswaal 1438- : *538, 695*; ter dagvaart: *542, 690, 693, 695*.
– Vincent van – van Everingen († 1544?), heer van Ellewoutsdijk 1487: *1240, 1418, 1435*; ter dagvaart: *1179, 1199, 1207, 1300, 1404, 1412, 1414, 1420, 1427, 1431*; als medezegelaar: *1179*.

Renger (Reynghaer):
– (Reynghaer) Heinenz. (Heyens.), leenman van Beoosterschelde, ter vierschaar: *11, 27*.
– Hugenz., lid van de stadsregering van Brouwershaven (1477): *990, 992*.
– Willemansz., knaap, heer in Kats, rentmeester van Zeeland Beoosterschelde 1350-1351 en 1363-1382, van Bewesterschelde 1361-1374 (dus van geheel Zeeland 1363-1374), raad van Albrecht 1361-1382: *61, 63, 64, 66, 67, 68, 139, 142, 145, 157, 164, 167, 171, 176*; afhoring rekening: *69*; ter dagvaart: *159, 160, 163, 166, 170, 177, 187*.

Renkum, klooster, plaats van bijeenkomst: *1063*.
Renoy, mr. Gerard († 1567), auditeur 1531-1541 en rekenmeester 1541-1567 van de Rekenkamer van Holland en Zeeland: *1710, 1715, 1728, 1790*; ter dagvaart: *1728*.
Reux, graaf van, zie Croÿ, Adriaan van.
Revelen, Alwijn (Alvino) van (de), raad van graaf Willem v: *80*.
Rewart, Haquinet le, hertogelijke bode: *1067*.
Reyger, (Heyn), grafelijke bode 1414-1418: *347, 364*.
Reyner, Hans, bode: *139*.
Reyns, mr. Gillis, zie Gillis Reijnsz.
Rezen, mr. Pieter († 1582), lid van de stadsregering van Tholen (1555-1569), lid van de Gecommitteerde Raden van Zeeland 1579-1582: *1794, 1858, 1859, 1865, 1866, 1871, 1879, 1883, 1889, 1893, 1898, 1900*.
Rhenen, turf: *1829*.
Rhône, de: *742n*.
Richard (Rychaert), bode: *850*.
Ridder, Achelis (Achillis), klerk van rentmeester Hendrik Jansz. van Wissenkerke 1466-1467: *838, 850*; als lid van de stadsregering van Veere: *934*.
Riederwaard, bedijking: *214*.
Riga: *789*.
Rijcke, mr. Jacob de, pensionaris van Goes (1555-1568): *1794, 1867, 1872*.
– mr. Pieter de, wijlen: *1922*.
Rijcx, Anthonis (Antheunis, Thonis), bode van Beoosterschelde1569-1572: *1876*, *1925*.
Rijm, Jan († 1436), rentmeester van Bewesterschelde 1434-1436, rentmeester van Beoosterschelde 1434-1436, raadsheer van Holland zonder wedde 1434-1436: *485*; ter dagvaart: *475, 479*.
Rijn, de, wijnen van: *1679, 1734, 1789, 1853, 1856, 1894, 1900*.
Rijn, Jan, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.

– Peter, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
Rijne (Rine), Jan van den, lid van het bestuur van het Vrije van Brugge: *392*.
Rijnckhoudt, commis, zie Reingout, Jacques.
Rijsel, zie Lille.
Rijt, mr. Goeswijn (Goossen, Goossin) van der, ridder, gedeputeerde van Brugge, raad van Brabant 1437-1445, kanselier van Brabant 1445-1463, eerste raadsheer van Brabant 1463-1465: *462*.
Rillard, Dirk Jansz. van: *682*.
Robbekin, bode: *274*.
Rockanje, plaats van bijeenkomst: *414*.
Rode, Jan de, secretaris van Frank van Borsele: *777*.
– Klaas de, grafelijke bode 1441-1452: *559, 646, 681*.
Roe, Jan van: *1915*.
Roeland Adriaansz., bode: *1697*.
– Jansz., kamerbode van de Staten van Zeeland (1568-1569): *1865, 1883*.
Roelants (Rolant), mr. Lodewijk, gecommitteerde van aartshertog Maximiliaan: *1194*; ter dagvaart: *1185*.
Roelof Arendsz., bode 1486-1488: *1142, 1176*.
– Hermansz., grafelijk bode: *1256*.
Roels, mr. Christoffel (ca. 1540-1597), dr., pensionaris van Prelaat en Edelen en van de Staten van Zeeland 1568-1579, raadspensionaris van de Staten van Zeeland en van de Gecommitteerde Raden van Zeeland 1578-1597: *1543, 1856, 1863, 1867, 1868-1872, 1874-1880, 1882, 1883, 1888, 1888n, 1889, 1891, 1895-1897, 1900, 1902, 1904, 1905, 1907, 1912-1914, 1921, 1922, 1925*; ter dagvaart: *1865-1867, 1869, 1870, 1873, 1878, 1879, 1881-1884, 1888, 1889, 1891, 1893, 1894, 1896, 1898-1902, 1913, 1914, 1916, 1919, 1920, 1922-1924, 1928*; eedaflegging als pensionaris van Prelaat en Edelen van Zeeland: *1865*; als lid van de stadsregering van Tholen: *1922*.
– Jan, herbergier: *291*.
Roemeyn: *1137*.
Roets, secretaris: *1731*.
Rolin, Nicolas (ca. 1376-1462), heer van Authumes, Beauchamp, Monétoy, Aymeries (bij Avesnes), Martigues-en-Auvergne, ridder, licenciaat in de rechten, kanselier van Bourgondië 1422-1462: *621, 677, 695*; gratificatie aan: *525, 621*.
Rollin (Rolle), Jeronimus (de), baljuw van Veere 1564, auditeur van de rekeningen van Zeeland 1564- : *1883*; ter dagvaart: *1905*; als gemachtigde ter auditie van de rekeningen van Zeeland en Walcheren: *1849*; als gemachtigde van de markies van Bergen op Zoom en de graaf van Horn, ter dagvaart: *1849*.
Rome, paus van, zie Pius II en Pius V.
Rommerswale, zie Reimerswaal.
Roosemont, Jennijn, bode: *1904*.
Roosendaal (Brabant), turf van: *1829*.
Roover, Herman: *1262*.
Roozendaal, abdis van, ter dagvaart: *818*.
Rosa (Rose), mr. Jan (Johannes, Heynric), bijgenaamd 'Magister' († 1447), secretaris van het Hof van Holland 1428-1447, tollenaar van Gouda 1433-1442: *550, 554, 611, 618*; ter dagvaart: *506* (per abuis Hendrik genoemd).
Rosenburch (Resenburch), Willem Pietersz. in, lid van de stadsregering van Middelburg: *1867, 1869*.
Rotselaar, ter dagvaart: *1639*.
Rotterdam: *22, 172, 207n, 211, 328. 332n, 364, 411, 484, 559, 692n, 803n, 1042, 1043, 1173, 1276, 1291, 1829, 1850*; ter dagvaart: *320, 487, 505, 1230, 1746, 1795, 1850, 1860*; inname: *1206*; kapiteins ter dagvaart: *1034*; krijgstocht van: *1190*; plaats van bijeenkomst: *99, 127, 130, 144, 181, 255, 411, 1043*; reductie: *1184*; turf: *1829*.

Rouen: *669-672*; beslagleggingen door inwoners van: *820, 822, 825*; bestand met: *672*; kwestie met: *826*.
Roussel (Rousseau), mr. Jan (Jean) (ca. 1450-1522), heer van Hornettes en Hove, ridder, procureur-generaal van de Grote Raad 1495-1511, raadsheer-rekestmeester aldaar 1511-1522: *1473*; als medezegelaar: *1361*; als procureur-generaal: *1417*.
Ruffault, mr. Jan (1471-1546), heer van Neufville, ridder, tresorier-generaal van Financiën (1515)-1531, tresorier-generaal van de Raad van Financiën 1531-1546: *1475, 1522, 1524, 1525, 1527, 1535, 1540, 1543, 1554, 1565, 1568, 1587, 1588, 1595, 1597, 1600, 1614, 1616, 1632, 1633, 1636, 1641, 1659, 1668*; ter dagvaart: *1719*.
Rugge, klooster bij Brielle, regulieren te, ter dagvaart: *818, 823*.
Ruijtinck, zie Rutinck.
Ruiter (Ruter), Nicolaas de (1440-1509), secretaris van de Grote Raad 1470-1473, griffier bij het Parlement van Mechelen1473-1477, secretaris van Maria van Bourgondië, proost van de St.-Pieterskerk te Leuven 1487- , raadsheer-rekestmeester bij de Grote Raad 1489-(1504), lid van de Geheime Raad, bisschop van Arras 1501-1509, als secretaris van Financiën: *1045, 1117*; als bisschop van Arras, ter dagvaart: *1369*.
Ruiven (Ruven), Klaas van († 1456), heer van Langeveld (de Lucht) tot 1447, lid van de stadsregering van Haarlem: *624*.
Rummerswale, zie Reimerswaal.
Rupelmonde: *1767*.
Rutinck (Ruytinck), Adriaan, gemene erfgenamen: *1865*; proces tegen: *1889*, *1895*.
– (Ruijtinck), Pierre, klerk van de rentmeester Bewesterschelde (1535-1539): *1635, 1638, 1642, 1643, 1644, 1645, 1647, 1649, 1656, 1661-1663, 1668*; in plaats van Adriaan van Heetvelde, gemachtigde van de weduwe van de heer van Fallais, ter dagvaart: *1666*; als leenman van grafelijkheid van Zeeland: *1668*; idem ter dagvaart: *1687*, *1702*; als rekeninghouder onder rentmeester Jan van Brautegem ter dagvaart: *1668*; als gemachtigde van de heer van Falaix ter dagvaart: *1677*.
Rutts(en), Lennaart, penningmeester van Schouwen, ter dagvaart: *1865*; als lid van de stadsregering van Zierikzee: *1874*.
Ruychrock, Jan († 1474), heer van 's-Heer Arendskerke, Heinkenszand 1438, Ovezande, 's-Heer Hendrikskinderen 1447, heer op te Werve 1448, van half De Lier en Zouteveen 1461, klerk van tresorie Boudijn van Zwieten en secretaris 1430-1433, rentmeester 1435-1436 en raadsheer 1436-1468 van Frank van Borsele, rentmeester voor Frank van Borsele van Sint-Maartensdijk 1436-1466 en van het Land van Hoogstraten 1452-1460, baljuw voor Frank van Borsele van Grijsoord 1439- , raadsheer van Holland 1439-1443 en 1453-1463, ter dagvaart: *631, 753, 768, 779-781, 783, 786*.
– van den Werve, Jan Jansz. (1466-1495), ridder 1468, heer van 's-Heer Hendrikskinderen 1471, poorter van Goes 1468, baljuw van Goes 1468-1495, ter dagvaart: *966, 1142*.
Ruysch, mr. Jacob (ca. 1440-1519), ordinaris raadsheer bij het Hof van Holland 1474-1511, deken van Sint-Maartensdijk 1473-1486, deken van de Hofkapel in Den Haag 1474-1519, ter dagvaart: *1403*.
Ruytinck, zie Rutinck.

S

Sabbingen, Cornelis van, ter dagvaart: *1142*.
– Jan van († vóór 1432), lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– (Sabbinc), Simon (Simoen) van, bode: *113*, *117*.
Saey Jansz., ter dagvaart: *577*, *579*.
Sagarus, zie Jacob.
Sagen(us), mr. Willem, pensionaris van Zierikzee (1532): *1623*.
Saint-Bertijn, abt van: *1149*; ter dagvaart: *1149*.
Saint-Mauris, dr. Jean de († 1555), heer van Montbarrey, raadsheer van de Geheime Raad

1541-1548, president van de Raad van State 1549-1554, ter dagvaart: *1756*.
Saint-Omer (Sinteomeers, St. tOmaes): *506, 531, 533, 537, 544, 546, 577, 761, 830, 871, 1137, 1246, 1253*; inneming van: *1191*; plaats van bijeenkomst: *536, 790*.
Saint-Pol, Filips van, broer van hertog Jan IV van Brabant: *391*.
Saksen, hertog van, zie Albrecht.
Sallons, heraut van Maximiliaan van Oostenrijk: *1181*.
Sandelin, Jeronimus († 1570), ridder, heer van Herenthout, rentmeester van Bewesterschelde 1540-1563: *1670, 1675, 1680, 1684, 1688, 1689, 1692, 1694, 1695, 1697, 1701, 1708, 1715, 1716, 1719, 1724, 1733, 1739, 1742, 1773, 1774, 1776, 1778, 1786, 1787, 1791, 1793, 1794, 1801, 1805, 1807, 1815, 1820, 1825, 1841-1843, 1844, 1847, 1865, 1888, 1901*; ter dagvaart: *1671, 1687, 1706, 1727, 1849, 1901*; als gemachtigde van de heer van Brigdamme ter dagvaart: *1677*; als gemachtigde van de heer van Fallais ter dagvaart: *1708*; klerk: *1821*; laatste rekening: *1901*; als ondertekenaar: *1849, 1901*; rekeningen: *1728, 1732, 1744, 1752, 1759, 1762, 1764, 1771, 1775, 1779, 1784, 1786, 1789, 1797, 1814, 1826, 1839, 1842, 1849, 1851n, 1852*.
Santes, heer van, zie Lannoy, Huge van.
Sare, van der, klerk van rentmeester Jeronimus Sandelin, ter dagvaart: *1786*.
Sarrasin, in dienst van Jan van Blois: *163*.
Sas van Gent: *1841*.
Sauvage, Jean le (1455-1518), ridder 1503, heer van Schobeek (Escaubecke), president van de Raad van Vlaanderen 1497-(1508), president van de Geheime Raad 1508-1511, kanselier van Brabant 1509-1514, ter dagvaart: *1393*.
– (Sauvaige), P.: *1280*.
Savoye, Emanuel Filibert van (1528-† 1580), hertog van Savoye 1553, gouverneur-generaal en kapitein-generaal van de Nederlanden 1555-1559: *1801*; ter dagvaart: *1798, 1811, 1822*; als ondertekenaar: *1801*.
Scarpenisse, zie Scherpenisse.
Scatter, zie Schatter.
Scellacht, zie Schellacht.
Sceynck, zie Schenk.
Schakerloo (deelgebied, voormalig eiland van Tholen): *681, 804, 809, 910, 936, 1522, 1661, 1704, 1732*; baljuw van Tholen en – : *809*; ter dagvaart: *1794*; privileges: *1733*; rentmeester van Tholen en – : *428, 431n, 804, 809*.
Schalen, Janne, ter dagvaart: *1905*; als ondertekenaar namens wijlen François van Bourgondië: *1905*.
Schatter, mr. Hendrik (1389?-1451), rector van de universiteit van Parijs 1408 en 1410, lijfarts van Jan zonder Vrees en Jan van Beieren, kanunnik te Luik 1413, deken 1443, deken van Zierikzee 1421-1425, raad van Jan van Beieren 1418-1425, kanunnik en scholaster van Oudmunster, kanunnik van de Dom, ter dagvaart: *392*.
Schaut, Jan van der, grafelijke bode 1469-1474: *864, 943*.
Schellach: *939*.
Schellach(t), Dankert Bettez. van († 1483), ter dagvaart: *1087*.
– Jacob van – Cornelisz. († 1509), lid van de stadsregering van Veere (1484), schout 1496- : *1111*.
– Pieter van –, bastaard van Jan van –, burgemeester van Veere: *871*; als inner van de imposten: *904*.
– jonge Willem van – Adriaansz., ter dagvaart: *693*.
Schellinck (Schellijnck), heer Lambrecht, proost van de abdij van O.L.V. in Middelburg (1560-1570): *1829, 1830, 1889*; ter dagvaart: *1826, 1829, 1835, 1901*; als ondertekenaar: *1901*.
Schengen, Cornelis van – heer Jansz. (1445-1487), ter dagvaart: *966, 1142, 1199*.
– Jan van – Arendsz., ridder, ter dagvaart: *966*.
– Joost van – Jansz. (1445-1493), ridder (1470), ter dagvaart: *966*.

– (Schenge), Joost van, ter dagvaart: *1905*.
– Lodewijk van – Arendsz. (1470-1490), ridder (1470), ter dagvaart: *966, 1011, 1065, 1087, 1142, 1199, 1207*; als medezegelaar: *1179*.
– Mattheus van (1420-1445), lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387, 577*.
– Pieter van – Jansz. († vóór 1431), lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Pieter van – Raasz. (1486), ter dagvaart: *1142*.
– Willem van, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
Schenk (Sceynck), Lievijn, bode van Beoosterschelde 1484-1485: *1114, 1116, 1117, 1119-1123*.
Schepper (Scepperus), Cornelius Duplicius de (1500-† 1555), heer van Eke, raadsheer van de Geheime Raad 1533-1555, lid van de Raad van State 1538-1555, ter dagvaart: *1777*.
Schermer, Cornelis Jansz.: *1723*.
Scherpenisse: *523, 1635, 1704, 1881, 1883, 1900*; ter dagvaart: *29, 32, 55, 61, 124, 319, 523, 905, 925*; leenmannen ter dagvaart: *35*; overstromingen: *1767*; plaats van bijeenkomst: *40*; schouten: *51*.
Schetz (Schets), Gaspar (Casper, J.) (1513-† 1580), heer van Grobbendonk en Wezemaal, ridder, tresorier-generaal van de Raad van Financiën 1564-1576: *1873-1875, 1878, 1896, 1902, 1904, 1914*; ter dagvaart: *1898, 1909, 1915*; als ondertekenaar: *1863, 1884, 1898, 1914*.
Scheveningen: *772*.
Schiedam: *86, 109, 211, 265, 772, 1173, 1251*; ter dagvaart: *320, 487, 505, 949, 1034, 1230, 1746, 1795, 1860*; plaats van bijeenkomst: *31, 108, 148, 172*.
Schieland: *28*.
Schillebeke, Hannotin van, klerk van rentmeester Jan Quevin, ter dagvaart: *612, 613*.
Schillinck, zie Schellinck.
Schinckels, Nicasius, bode: *1697*.
Schippers, Pieter Jansz., stadsbode: *1821*.
Schobbelant (Scobbelant), Cornelis, lid van de stadsregering van Middelburg (1542-1556): *1677, 1796*.
Schoenlapper (Scoelappre), Christiaan Jansz., bode uit Middelburg: *1424*.
– Jacob (Coppe) de, bode: *1689*.
Schonen, zie Skanör.
Schoonhoven: *163, 286, 332n, 364*; beleg van: *411, 412*; ter dagvaart: *1795*; plaats van bijeenkomst: *180, 221, 411, 1070*; turf: *1829*.
Schoonhoven, Adriaan Jacobsz. van (1470-1496), heer van Nieuw-Strijen, lid van de stadsregering van Middelburg, hofmeester van Hendrik van Borsele 1478-1483, kastelein van Gouda 1479: *978*; ter dagvaart: *966*; als lid van de stadsregering: *926, 933, 935*; als inner van de imposten: *904*; als medezegelaar: *904*.
– Cornelis van, bode: *1819*.
– Floris van, abt van Middelburg 1539-1549, ter dagvaart: *1708, 1744*.
Schoor(l), president, zie Schore, Lodewijk.
Schoordijk: *1249n*.
Schore, Beyer Danielsz. van den, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– (Schoor, Schoorl), dr. Lodewijk van der († 1548), raadsheer 1535-1540 en hoofd-president van de Geheime Raad 1540-1548, lid 1535-1540 en voorzitter 1540-1548 van de Raad van State, ter dagvaart: *1670, 1675, 1695, 1721, 1730, 1739*.
Schoten (Scoten): *861*.
Schotland, Schotten, Escoissois: *401, 1720, 1725, 1739, 1763, 1881*; bestand: *401*; invasie: *1736, 1746*.
Schotte, S., secretaris uit Middelburg: *1747*.
Schouten, mr. Willem Jansz. (1528-1604), auditeur 1554-1568, rekenmeester extra-ordinaris 1567-1568 en rekenmeester 1568-1575 van de Rekenkamer van Holland en Zeeland, auditeur van de rekeningen van Zeeland 1568-1570 en 1573-1574, ter dagvaart: *1911*.

Schoutens, Pieter, bode: *1891*.
Schouwen: *320, 431, 577, 767, 1311, 1369, 1393, 1417, 1458, 1461n, 1474, 1596, 1634, 1635, 1652, 1659, 1672, 1704, 1720, 1731-1733, 1841, 1858, 1881, 1883, 1889, 1900*; ter dagvaart: *29, 32, 55, 61, 63, 113, 115, 124, 448, 539, 549, 554, 612, 733, 1331, 1343, 1407, 1568, 1590, 1858*; deken en provisor ter dagvaart: *818, 823*; VI delen van: *56*; edelen ter dagvaart: *604, 605, 611, 617, 737*; erfgenamen: *1644*; kwartier: *1792*; leenmannen ter dagvaart: *35, 40, 69, 83, 85, 117*; overstromingen: *1767*; plaats van bijeenkomst: *85*; schouten: *51*; idem ter dagvaart: *83*; steden ter dagvaart: *925, 1659*; vrijstelling van de bede: *1338*; wachten: *1877*.
Schuere, Adolf van der, bode: *1867*.
Schut, Arend: *700*.
Schwarzenberg, graaf van: *67*.
Scobbelant, zie Schobbelant.
Scoelappre, zie Schoenlapper.
Scolin, Bartholomeus, secretaris: *1254*.
– Gillis, griffier van de Financiën: *1033, 1116, 1117, 1129, 1136, 1138, 1143, 1152, 1164, 1168-1170, 1178, 1179, 1185, 1187, 1202, 1208, 1213, 1267, 1280, 1311, 1331, 1345, 1348; ter dagvaart: 1174, 1175. 1210, 1214, 1253, 1257-1260, 1267, 1268*.
Sconen, zie Skanör.
Scoonrelant, zie Skanör.
Scorfde Lemmeken, bode: *118*.
Scotte, H., secretaris?: *1414*.
Scouden, zie Schouwen.
Scrivere, Jan die, zie Jan de scrivere.
Scullock, Cornelis Hugenz., bode 1482-1487: *1081, 1154*.
– Jan Hugenz., gezworen bode van de rentmeester van Bewesterschelde 1477-1502: *998, 1002, 1008, 1011, 1019, 1022, 1033, 1036, 1045, 1047, 1052, 1055-1057, 1059, 1064, 1065, 1067, 1070, 1071, 1080, 1081, 1087-1089, 1093, 1094, 1103, 1105, 1109, 1110, 1114-1117, 1121, 1129, 1130, 1136, 1138, 1141, 1149, 1152, 1156, 1158, 1161, 1164, 1167-1169, 1171, 1172, 1174, 1175, 1177-1179, 1181, 1182, 1185, 1188, 1190, 1192, 1194, 1198-1200, 1202, 1204, 1205, 1207, 1209n, 1210-1213, 1215, 1217, 1218, 1220-1222, 1224-1227, 1232, 1233, 1236, 1237, 1239, 1240, 1243, 1253, 1255, 1259, 1261, 1265, 1267, 1268, 1271, 1273, 1278-1282, 1284, 1286, 1287, 1293, 1295, 1302, 1305-1309, 1311-1313, 1315, 1332, 1336, 1340, 1345*.
Sergeant, Pieter, notaris te Middelburg: *1343*.
Serooskerke: *939*.
Serooskerke, Jacob van (1568-1572), lid van de ridderschap, ter dagvaart: *1874, 1879, 1889, 1896, 1909, 1922, 1926*.
– Jeronimus van († 1571), ridder, baljuw van Zierikzee 1531-1545, burggraaf van Zeeland 1533-1562, rentmeester van Beoosterschelde 1536-1564, super-intendent van het markiezaat van Bergen op Zoom 1568-1571, als raadsheer van het Hof van Holland: *1858, 1888n*; als rentmeester *1641, 1642, 1646, 1649, 1651, 1654, 1655, 1657, 1659, 1660, 1662, 1666, 1668, 1670, 1675, 1680-1682, 1688, 1694, 1695, 1697, 1698, 1700, 1704, 1712, 1713, 1719, 1724, 1728, 1733, 1742, 1750, 1767, 1781, 1793, 1798, 1840, 1843, 1844, 1847, 1874, 1888n*; idem ter dagvaart: *1641, 1642, 1643, 1645, 1647, 1656, 1658, 1659, 1662, 1666-1668, 1671, 1676-1678, 1683, 1687, 1692, 1695, 1697, 1701, 1702, 1707, 1711, 1717, 1718, 1722, 1725, 1727, 1730, 1732, 1734, 1744, 1745, 1749, 1752, 1762, 1764, 1776, 1781, 1782, 1785, 1788, 1789, 1795a, 1800, 1802, 1808, 1812-1814, 1816-1818, 1825, 1829, 1835, 1836, 1841, 1842*; als intendent van markiezaat Bergen op Zoom: *1888*; als ondertekenaar: *1896, 1898*; rekeningen: *1728, 1732, 1744, 1752, 1758, 1762, 1764, 1766, 1773, 1779, 1783, 1789, 1796, 1808, 1814, 1826, 1835, 1839, 1842, 1845, 1849, 1871*; gewezen rentmeester: *1865*.
– Filibert van (1537-† 1579), oudste zoon van Jeronimus, burggraaf van Zeeland 1562- , rentmeester van Bewesterschelde 1564-1578, gouverneur van Bergen op Zoom 1572- : *1842n, 1848, 1852, 1853, 1856-1858, 1865-1868, 1871, 1875-1880, 1882-1884, 1888, 1889,*

1892, 1894, 1897, 1898, 1900-1902, 1904, 1905, 1910, 1912-1914, 1922; broer, zie Jacob; ter dagvaart: *1856, 1858, 1867, 1870, 1879, 1914, 1916*; als ondertekenaar: *1876, 1902*; rekening: *1851, 1883, 1914, 1919, 1924*.
Sevenbergen, zie Zevenbergen.
Sevender, zie Zevender.
Sezin (Sezijn), Pieter Remijn, lid van de stadsregering van Middelburg (1511-1513): *1427, 1438, 1440, 1450, 1452, 1453*.
Sicilië: *1629*, *1914*.
Sickele, Victor van der, baljuw van Vlissingen (1522-1529): *1541*; ter dagvaart: *1530, 1541, 1594, 1599*; als gemachtigde van de heer van Beveren, ter dagvaart: *1558*.
Sigismund († 1437), koning van Hongarije 1386, van Bohemen 1419, Rooms-koning 1410, keizer van het Duitse Rijk 1433-1437: *443*; brieven: *445*.
– I, koning van Polen 1467-1548: *1290*.
Silly, Jan van (1477-1550), schildknaap 1477/1478, ridder, baljuw van Reimerswaal 1503-1505, ter dagvaart: *1414*.
Simon:
– bode uit Brouwershaven: *992*.
– mr., lid van de stadsregering van Veere (1494): *1277*.
– mr., pensionaris van Leiden: *1569*.
– Hugenz., ambachtsheer in Weele, ter dagvaart: *851*.
– Jansz, bode van Beoosterschelde 1493-1495: *1269, 1279, 1286, 1287*.
– Jansz, lid van de stadsregering van Middelburg (1431-1444): *442, 603*.
– Klaasz.: *1251*.
– Klaasz., grafelijke bode 1475-1478: *949, 1008*.
– Pieter Clerxz., adelsbrief: *43*.
– Pietersz. (1473-1492): *1045, 1251*; als inner van de imposten (1473): *904*.
– Pietersz. (Piers), bode: *637*.
– Rubeelsz., leenman van Bewesterschelde (1328), ter dagvaart: *10*.
– Servaasz., bode van rentmeester van Beoosterschelde Anthonis Jansz. van Wissenkerke 1479-1488: *1033, 1067, 1120, 1140, 1163*.
– Wittenz. van Noord-Welland, ter dagvaart: *63*.
Sinoutskerke, op Zuid-Beveland: *43*; ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Sint-Aldegonde, Filips van († 1574), heer van Noircarmes en Sint-Aldegonde, Maingoval, Bugnicourt, ridder, hoofd van de Raad van Financiën 1568-1574, lid van de Raad van State 1568-1574: *1877*; ter dagvaart: *1906, 1909*.
Sint-Annaland: *1704*; vonnis van burggraaf en leenmannen te (in 1561): *1837, 1874*; ingezetenen: *1730*; rekest: *1836*.
Sint-Baudeloo, abt, zie Gent.
Sint-Bavo, abt, zie Gent.
Sint-Donaas, zie Brugge.
Sint Gherdenberghe, zie Geertruidenberg.
Sint-Joris, heer van, lid van de stadsregering van Brugge: *882*.
Sint-Maartensdijk (Sinte Martensdijc, Zente Martinsdijc): *155, 378, 678, 850, 1393, 1471, 1521, 1541, 1581, 1635, 1704, 1732, 1881*; baljuw ter dagvaart: *513*; stad ter dagvaart: *29, 32, 55, 61, 124, 320, 554, 689, 883, 886, 905, 925, 937, 954, 962, 976, 1017, 1021, 1023, 1028, 1048, 1128, 1142, 1147, 1157, 1173, 1231, 1375, 1342, 1624, 1663*; deken en kapittel ter dagvaart: *648*, *823, 911, 916, 966*; leenmannen ter dagvaart: *35*; overstromingen: *1767*; plaats van bijeenkomst: *153, 158, 160, 374, 379, 380, 416*; privileges: *1733*; rentmeester: *1635*.
– heer van, zie Borsele.
Sint-Philipsland, (nieuwe) polder in Beoosterschelde: *1435*.
Sint-Pieters (De Sancto Petro), mr. Pieter van († 1549), secretaris van het Hof van Holland 1515-1543, rekenmeester van de Rekenkamer van Holland en Zeeland 1543-1548: *1698, 1704, 1715*; benoeming tot gemachtigde ter auditie van de rekeningen van de tiende

penning en van de 6 groten op te brengen door de baanders: *1732*.
Sinte Ghe(e)rdenberghe, zie Geertruidenberg.
Skanör (Schonen, 'Sconen', 'Scoonrelant'), ambassade/reis naar: *158, 161, 799*.
Sluis: *344, 392, 455n, 531, 558n, 559, 924, 1162, 1163, 1165, 1216, 1220, 1224, 1235, 1237, 1241, 1243, 1258, 1262*; beleg: *1221, 1236-1246, 1248-1251, 1258, 1267*; oorlog: *1220, 1221*; plaats van bijeenkomst: *17, 478, 538, 832, 879, 882*; reductie: *1221*; vrede: *1254, 1255*.
Smit, Jacob, bode: *400*.
– Jacques, ter dagvaart: *1905*; als ondertekenaar namens mevrouw van 'Zottingnij': *1905*.
– Pieter de, alias Vulcanis, lid van de stadsregering van Middelburg (1555): *1794*.
Snouck, Jan, klerk: *1620*.
Snouckaert (Snoeckaert), mr. Merten, griffier in Brugge, ter dagvaart: *1670*.
Snyder, Floris, bode, zie Floris Snidersz., grafelijke bode.
Soeteman Cornelisz., bode, zie Zoeteman Cornelisz.
Sohyer, Petrus, notaris: *1473*.
Soillot, mr. Charles (1477-1497), secretaris en controleur van de Audiëntie 1477-1481, secretaris van de Grote Raad (-1497): *845*.
Solre, graaf van, zie Carondelet, mr. Jan van.
Somersdijck, zie Sommelsdijk.
Somerszee, Wisse Jacobsz. van, 'mansman' van Zeeland 1501, ter dagvaart: *1338*.
Sommelsdijk (Somersdijk, Sompnierdijck): *1355*, *1365*, *1369*; ter dagvaart: *907*; plaats van bijeenkomst: *1355*; (nieuwe) polder in Beoosterschelde: *1435*; 'Somersdijck en Mockrain', heer van, kandidaat-opvolger van Adolf van Bourgondië als gouverneur van Zeeland: *1869*.
Sompnierdijck, zie Sommelsdijk.
Sotken, Pieter, bode: *93*.
Souburg: *1242, 1245, 1337, 1361, 1472, 1575, 1801n*; plaats van bijeenkomst: *1245, 1337, 1370*; zie ook Oost-Souburg.
Souburg (Zubburch), Cornelis van (1437-1450), ter dagvaart: *495*.
Spaen Adriaansz., lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
Spanje, Spanjaarden: *538, 542, 545, 549, 560, 562, 564, 576, 595, 612, 862, 1308, 1425, 1535, 1540, 1583, 1629, 1790, 1801, 1802, 1821, 1825, 1829, 1841, 1847n, 1866, 1878, 1881, 1906, 1914*; conflict (geschillen): *550, 554-557*; ter dagvaart: *546*; geld aan: *587, 588, 592*; knechten: *1540*; komst uit: *1350*; payement: *574*; schepen: *1308*; sententie: *559, 565, 574n*; soldaten: *1831-1833, 1837, 1876, 1877, 1891, 1921*; tracteren: *555*; vertrek naar: *1543*; wijnen: *1758, 1784, 1804, 1853, 1856, 1894, 1900*; wol: *1636*; zaak: *553, 564, 571*; zoen met: *612, 613*; zout: *1829*.
Spernagel Bestmansz., sergeant van Beoosterschelde 1532: *1620, 1622, 1626*.
Speernagel (Teernagel), Laurens (1420-1454), rentmeester van Beoosterschelde 1441-1445, leenman van Frank van Borsele, raadsheer zonder wedde van de Raad van Holland 1436-1444, lid van de ridderschap (rond 1420): *525, 590, 601*; ter dagvaart: *387, 563, 580, 592, 611, 617*.
– (Spernaghel), Pieter, ter dagvaart: *35*.
Spillart, Gillequin, bode: *858*.
Spinola, Petro, Genuees koopman residerend te Antwerpen: *1888*; betaling: *1874*, *1887*.
Splinter Hugenz., 'veynoet in Rampart', ter dagvaart: *35*.
Spreeuwesteyn, Albrecht van, dijkgraaf van het Quaalambacht 1418: *439*.
– heer Godevaart van, lid van de stadsregering van Middelburg (1404-1422): *301, 305, 306, 312, 313, 317, 354, 355, 357, 359, 362, 371, 373, 377, 400*.
Stadhouder(-generaal) van Holland en Zeeland, zie Lannoy, Jan van (1448-1462); Gruuthuse, Lodewijk van (1462-1477); Borsele, Wolfert van (1477-1480); Lalaing, Joost van (1480-1483); Egmond, Jan van (1483-1515); Nassau, Hendrik van (1515-1522); Lalaing, Anton van (1522-1540); Chalon, René van (1540-1544); Lodewijk van Vlaanderen (1544-1547); Maximiliaan van Bourgondië 1547-1558.

Stadhouder-generaal van de Nederlanden, zie Albrecht van Saksen.
Stampes, graaf van, zie Étampes; Jan van Bourgondië.
Stapel, Jan van (1391-1421), ridder 1397, heer in Valkenisse, baljuw van Reimerswaal 1392-1399, dijkgraaf tussen Honte en Hinkele 1399, lid Kabeljauws verbond, ter dagvaart: *387*; zonen, ter dagvaart: *739?*
– Jan Willemsz. van (der) († vóór 1493), dijkgraaf tussen Honte en Hinkele 1477-1488, plaatsvervanger van de burggraaf van Zeeland 1482-1483, ter dagvaart: *966, 1044*; als lid van de stadsregering van Middelburg: *1014*.
– Willem Jansz. van (1448-1473), heer in Stavenisse, ter dagvaart: *631, 739?*
– Wolfert Jansz. van (der) (1444-1479), heer in Stavenisse, dijkgraaf tussen Honte en Hinkele 1444-1468, ter dagvaart: *631, 739?, 966*.
Stassaert, Jacob, leenman der grafelijkheid van Zeeland, ter dagvaart: *1727*.
Staten-Generaal, zie Index van zaken en termen.
Stave, Willem van, ridder, ter dagvaart: *1403*.
Stavele, Jan van, heer van Izegem, gedeputeerde van het Vrije van Brugge: *880*.
Stavenisse: *320, 523*; ter dagvaart: *29, 523, 925*; leenmannen ter dagvaart: *35*; schouten: *51*.
Stavoren (Staveren): *286*; beleg: *270, 271, 278, 281*; garnizoen: *270, 271*; geschil: *17*; plaats van bijeenkomst: *260*.
Steelant, Jan de bastaard van, rentmeester van Borsele bewesten de Vijf Zoden (1452-1468): *850*.
Steenberch, M.: *805*.
Steenbergen (Stienberghen): *203, 383*; plaats van bijeenkomst: *314*.
Steine, zie Steyne.
Steijnemolen (Steynemoelen), Joris van (1532-1570), penningmeester van het eiland Walcheren: *1868, 1888n*; als ondertekenaar namens de stadhouder: *1622*; ter dagvaart: *1905*; geschil met: *1888*; als ondertekenaar namens de markiezin van Bergen op Zoom: *1905*.
Stercke (Sterck), Filips, griffier van de Raad van Financiën 1568-1578: *1904*; ter dagvaart: *1906*.
Steven Klaasz., bode: *850*.
– (Stevin) Pauwelsz., stadsbode van Middelburg: *398*.
Steyne, Gillis van den, lid van de stadsregering van Middelburg (1451-1454): *676, 712*.
– Jan van den, leenman van Beoosterschelde, ter vierschaar: *27, 35*.
Steynemoelen, zie Steijnemolen.
Stienbergher, bode: *129*.
Stolp, Hanzestad (thans Słupsk aan de Oostzee in Polen): *675*.
Stoop, Matheus Hendriksz., deurwaarder van keizer Karel v: *1704*.
– Willem: *720*.
Storm Klaasz., ter dagvaart: *118*.
– Pietersz., ter dagvaart: *117*.
Stralsund (Mesondt): *161, 1270, 1272, 1274*; vrede van: *161*.
Straten, Adriaan van, lid van de regering van het Vrije: *392*.
– (Straeten), mr. Jan van der, procureur-generaal, ter dagvaart: *1440*; presentwijn: *1440*.
Streigen, Joannes a, zie Strijen.
Strijen (Strien): *132, 941*; baljuw, ter dagvaart: *823*; Land van: *921, 942*.
Strijen, Gerard van (1348-1361), ridder, heer van Zevenbergen, heer van Putten en Strijen: *86*.
– Hugeman van (1290-1340), ridder (1325), heer van Zevenbergen, ter dagvaart: *15*.
– (Streigen), heer Jan van (Joannes a), vicaris van de bisschop van Middelburg (1568-1571): *1867, 1869, 1916*; ter dagvaart: *1902, 1903*; als ondertekenaar: *1884, 1898*.
Strijpe(n), aan de zuidwestpunt van Voorne: *753, 1052*.
Struve, Crijn Adriaansz., als ondertekenaar: *1898*.
Stuyfup, Hein (Heynkijn), grafelijke knecht (1361-1362): *124*, *139*.

Suys, Jan (1543-1545), dijkgraaf van Schouwen: *1728*; lid van de stadsregering van Zierikzee: *1708*.
Swerten, zie Zwieten.
Swin, 't, zie Zwin, Het.
Sympy, heer van, zie Croÿ, Michiel van.

T

Tack, Gerrit, bode: *877*.
Taalman (Taelman), Mark, baljuw van Goes 1537-1543, ter dagvaart: *1668*.
Taispil, zie Tayspil.
Tas, Cornelis Francho, lid van de stadsregering van Middelburg (1568): *1865*, *1866*, *1871*, *1874*; als ondertekenaar: *1865*.
Tassaert, pensionaris van Brussel: *1758*.
Tayspil (Taispijl), mr. Pieter (1490-1541), raadsheer van de Grote Raad 1522-1527, voorzitter van de Raad van Vlaanderen 1527, president van de Geheime Raad 1531-1540, ter dagvaart: *1543*.
Teellinck, Eewout, klerk van rentmeester Jeronimus van Serooskerke, ter dagvaart: *1680*.
Teernagel, Laurens, zie Speernagel, Laurens.
Teilingen: *677, 700*.
Teilingen, mr. Lucas van († 1508), deurwaarder van de Rekenkamer 1460-1463, klerk van de Rekenkamer 1464-1465, klerk-auditeur van de Rekenkamer te Den Haag 1477-1488, eerste rekenmeester van de Rekenkamer 1489-1508: *1154, 1311, 1355, 1365.*
Terloy, zie Treslong, heer van.
Ternant, Filips van (1441-1453), ridder, raadsheer van hertog Filips, proost van Beaumont in Henegouwen 1441-1453, commissaris op het stuk van de bede 1451-1452, ter dagvaart: *680*; gratuïteit: *681*.
Ternync, Jan: *265*.
Texel: *286*; ter dagvaart: *774*.
Thérouanne, inname: *1779*.
Thibault, Joos, griffier van de Hoge Vierschaar van Zeeland, ter dagvaart: *1466*.
Thielt, Dolin van, lid van de stadsregering van Brugge: *392*.
Thienen, mr. Dirk van, heer van Kethel, lijfarts en raad van graaf Willem v 1352, klerk 1352-1355, grafelijk zegelaar 1356, in dienst van Machteld van Lancaster 1358: *85*; als zegelaar: *83*; ter dagvaart: *93*.
Tholen (Tolle): *258n, 356, 538, 681, 697, 728, 730, 753, 804, 809, 910, 921, 936, 946, 947, 978, 992, 1047, 1062, 1117, 1136, 1179, 1276, 1278, 1308, 1365, 1471, 1474, 1475, 1527, 1533, 1629, 1644, 1756, 1881, 1896, 1900, 1902, 1909*; advocaat in het proces tegen de Staten van Zeeland: *1740*; baljuw: *1543, 1661, 1732*; baljuw van – en Schakerloo: *809*; brand: *1624*; ter dagvaart: *29, 55, 267, 287, 288, 292, 307, 319, 320, 325, 326, 332, 337, 351, 368, 386, 392, 444, 446, 448, 491, 499, 500, 508, 510, 549, 554, 558, 563, 565, 566, 574, 575, 583, 585, 588, 598, 604, 611, 612, 617, 619, 627, 628, 632-636, 641, 643, 645, 650, 651, 655, 656, 658-660, 671, 678, 683, 684, 689, 691, 692, 697, 701, 703, 704, 714, 718, 720, 722, 724, 725, 727, 755, 760, 761, 767, 768, 795-797, 800, 801, 810, 818, 823, 825, 831, 833-835, 837, 846, 847, 874, 883, 886, 890, 895, 900, 903-907, 910, 911, 916, 921, 924, 925, 928, 931, 937, 947-949, 952, 954, 961, 962, 966, 971, 976, 978, 999, 1000, 1002, 1013, 1016, 1017, 1021, 1023, 1028, 1040-1042, 1048, 1060, 1074, 1075, 1078, 1091, 1098, 1101, 1102, 1116, 1128, 1142, 1147, 1157, 1160, 1162, 1165, 1173, 1187, 1201, 1213, 1214, 1230, 1231, 1235, 1256, 1261-1263, 1267, 1270, 1272, 1278, (1279), 1280, 1285, 1287, 1288, 1296, 1303, 1311, 1312, 1318, 1319, 1322, 1323, 1325-1327, (1331), 1351, 1368, 1375, 1404, 1414, (1417), 1438, 1446, 1450, 1459, 1471, 1475, 1524, 1552, 1558, 1559, 1568, 1581, 1624, 1634, 1663, 1664, 1666, 1668, 1669, 1677-1679, 1687, 1689, 1693, 1704, 1708, 1710, 1714, 1715, 1719, 1720, 1727, 1731, 1732, 1739, 1740, 1744, 1750-1753, 1758, 1759, 1762, 1764, 1771, 1773, 1775, 1779, 1784, 1786, 1789, 1791, 1794,*

1796, 1797, 1802, 1808, 1814, 1819, 1821, 1826, 1834, 1835, 1839, 1843, 1845, 1847-1849, 1852, 1855, 1858, 1859, 1861, 1865, 1866, 1867, 1871, (1875), 1876, 1878-1881, 1883, 1884, 1888, 1889, 1891, 1893, 1894, 1896, 1898-1902, 1911, 1916, 1922; deken en kapittel ter dagvaart: *648, 818, 823, 911, 966*; klerk: *900*; kooplieden ter dagvaart: *948*; als medezegelaar: *288, 371*; octrooi om renten: *1471*; als ondertekenaar: *1732, 1922*; overstromingen: *1767*; plaats van bijeenkomst: *64, 138, 163, 183, 905, 1117, 1267, 1279, 1308, 1311, 1331, 1365, 1417, 1570, 1667, 1668*; rentmeester: *1900, 1914*; idem ter dagvaart: *739*; rentmeester van – en Schakerloo: *428, 431n, 804, 809*; vierschaar: *809*; zie ook Schakerloo.

Thomas (Domas, Domaes, Domis, Dommiz):
– (Dommiz) Heynenz., lid van de stadsregering van Bommenee (1457): *754*.
– Jacobsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1353): *79*.
– Jan Doudinsz., ambachtsheer in Welle, ter dagvaart: *851*.
– (Domas, Domaes, Domis) Klaasz., lid van de stadsregering van Middelburg (1488-1497): *1180, 1191, 1235, 1310, 1313*.

Tibus, bode: *332*.
– (Tybus), grafelijke klerk: *203*.

Timmerman, Willem, lid van de stadsregering van Middelburg (1393): *228*.

Toenen, bode van Veere: *1111*.

Toetz, mr. Jan, ter dagvaart: *1811*.

Tol, Floris van, bode van hertog Filips van Bourgondië: *756*.

Toledo, Antonio Henriquez de († 1579), groot-prior van León, prior van San Juan, opperstalmeester (caballerizo mayor) van koning Filips II 1554- , raadsheer in de Raad van State 1559- , ter dagvaart: *1756*.
– Ferdinand Alvarez de, hertog van Alva (1507-† 1582), markies van Coria, groothofmeester van Karel V: *1865n; 1866-1870, 1873n, 1875-1879, 1881, 1883-1886, 1888, 1891-1894, 1896, 1900, 1906, 1910, 1912, 1914, 1920n, 1921*; ter dagvaart: *1756, 1898, 1902, 1904, 1915*; als ondertekenaar: *1866, 1891, 1894, 1896*.
– Frederik Alvarez de (1537-† 1588), bekend als 'Don Frederik', hertog van Huescar en hertog van Alva, (zoon van Ferdinand Alvarez de Toledo), Spaans bevelhebber: *1928*.

Tolle, zie Tholen.

Tolle, Simon, ambachtsheer in Emelisse, ter dagvaart: *851*.

Tollin, Jan, klerk van rentmeester Jeronimus Sandelin (1551-1569), ter dagvaart: *1765*; rentebrief: *1888*.

Toloysen, Daniel van (1346-1373), knaap 1351, ridder 1355, heer van Toloysen en Giessen, raad van graaf Willem V 1352-1357, kamerling 1354, dijkgraaf van de Grote Waard 1352-1355, ter dagvaart: *76*.

Toon, zie Anthonis.

Toppaerde, Simon (Symoen), bode: *91*.

Torre, Jacobus (J.) de la († 1581), secretaris van de Geheime Raad 1544-1581, als ondertekenaar: *1849*.

Totalsende, Pieter Jansz. van: *47*.

Tourlon, heer van, zie Treslong.

Tournai (Doornik): *1464*; ter dagvaart: *1655, 1809, 1811*; bisschop/heer, zie Chevrot, Jan (1437-1460); Filastre (1460-1473); Clugny, Ferry de (1473-1483); ter dagvaart: *1655, 1809, 1811*; plaats van bijeenkomst: *5a*.

Tournehem (Tornehem), bij Saint-Omer: *1271, 1273*.

Tournehem (Turnehem), heer van, ter dagvaart: *1702*.

Tournesis, gebied om Tournai: *1811*.

Trabukier, Bonifacius, lombard: *297*.

Transilvanus, mr. Maximiliaan, secretaris, ter dagvaart: *1562*.

Trant, Jan – Jacobsz., grafelijke bode 1443-1452: *601n, 605, 681*.

Trasengis, zie Trazegnies.

Trazegnies, Arnoud van († ca. 1506), heer van Arnemuiden, leenman van de grafelijkheid

van Zeeland, lid van de Raad van hertogin Maria van Bourgondië 1477- , raadsheer-kamerling van aartshertog Filips van Oostenrijk, ter dagvaart (als leenman): *1011*.
Treslong, zie ook Blois van Treslong.
Treslong (Terloy, Tourlon), heer Louis van, kamerling, commissaris van aartshertog Filips: *1209*.
Tresorier-generaal, zie Lauwerin, Jeronimus; Fèvre, mr. Roeland le; Ruffault, Jan (1531-1546); Vincent Cornelisz. (1546-1551); Longin, Laurens (1551-1554); Boisot, Pieter de (1554-1564); Schetz, Gaspar (1564-1576).
Tristan (Trystram), mr., zie Belle.
Tromp (Trompkin), grafelijke bode 1401-1410: *286, 331*.
Truyes, mr. Jean Aux (Auxtruyes) († 1541), advocaat bij de Grote Raad ca. 1494, raadsheer-rekestmeester bij de Grote Raad 1504-1520, lid van de Geheime Raad 1520-1536: *1342*; benoeming: *1558*; ter dagvaart: *1550, 1558*.
– mr. Jean Aux (Auxtruyes), (zoon van de vorige), advocaat bij de Grote Raad, raadsheer bij de Grote Raad 1549-(1570): *1889, 1902*; proces: *1896*; sterfhuis (1569): *1896*.
Turck, Jan, stadhouder van de rentmeester-generaal van Zeeland Bewesterschelde 1569-1570: *1888*; ter dagvaart: *1914*.
– (Turk), Govert († 1552), heer van Hemert, ter dagvaart: *1761*.
Turkije, Turken: *1702*; heervaart tegen: *51, 396, 781, 783, 784, 1067-1069, 1324, 1327*; kruistocht tegen: *722, 724, 733, 735-737, 760, 812, 818, 819, 823, 824*.
Turnehem, zie Tournehem.
Tysnack, ter dagvaart: *1822*.
Tzestich, A. van: *1889*.

U

Utenhove, zie Hove, uten.
Utrecht (stad), Utrechters: *51, 250, 437, 447n, 628, 634, 636, 708, 757, 760, 1067, 1088, 1294, 1295n, 1297, 1363, 1464, 1595, 1629, 1667, 1675, 1827*; bestand: *180*; conflict met: *714*; ter dagvaart: *1811*; dienst: *784*; Hof van: *1116, 1732*; leisting te: *588, 655*; muntslag: *796*; oorlog met: *84, 714, 739, 740, 742, 755, 757, 761, 781, 1067-1070, 1073, 1075, 1077, 1080, 1081, 1087*; plaats van bijeenkomst: *39, 151, 277, 327, 922, 926, 927, 930, 933*.
– bisdom (Sticht): *1500, 1528*; aartsdiaken: *1473*, idem ter dagvaart: *1464*; bisschop: *84n, 180, 399, 804, 1461, 1473, 1478, 1487, 1527, 1532*; idem ter dagvaart: *223, 1478*; idem, Raad, ter dagvaart: *177*; bisschopskwestie: *472*; domproost ter dagvaart: *1464*; 'heijen, mouren en venen': *1881*; krijgstocht naar: *783*; leenmannen: *338n*; idem ter dagvaart: *1382*; oorlog met: *740*; opstand tegen bisschop David van Bourgondië: *755*; provisoren en dekens: *1363, 1461*; Sticht: *396, 781, 783, 786, 804, 1063*; idem ter dagvaart: *1758*; Neder- en Oversticht: *739n*; idem, sloten en forteressen: *1487*; Staten ter dagvaart: *1758*; steden: *399*.
Uutkerke, Jan van (1428-1440), ridder, heer van Oeselgem en Houbames, kapitein en kastelein van Gouda 1428-1440, raad van Holland en West-Friesland 1429, 1434: *436*.
– Roeland van († 1442), ridder, heer van Heestert en Hemsrode 1422, Vliesridder 1430, raad en kamerling van hertog Filips van Bourgondië, kapitein van Holland en West-Friesland 1427, dijkgraaf van Kennemerland 1428, raad van Holland 1428-1430, 1433-1436, 1439, kapitein van Zevenbergen, ter dagvaart: *424, 439*.
Uytwijck, in Brussel: *1874*.
– Gerrit (Gerard) van, baljuw van Goes 1561-1562, leenman, ter dagvaart: *1914*.

V

Vacht, Jan Jansz., waterbaljuw 1492, 1500-1503, baljuw van Middelburg 1522-1524, als lid van de stadsregering van Middelburg: *1404, 1407, 1410, 1414, 1534*.

Vailgedolyt, zie Valladolid.
Valck Jansz., bode, zie Valck, Jan – Jansz., grafelijke bode.
Valck, Jan Jansz., grafelijke bode: *675, 681*.
Valcke, Hendrik, lid van de stadsregering van Middelburg (1411-1418): *335, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 357, 366.*
– Jan, dienaar of lid van de stadsregering van Brouwershaven (1477): *992*.
– (Valcke), Jan (J.) Cornelisz. (de), lid van de stadsregering van Goes (1543-1570): *1708, 1732, 1906*; als ondertekenaar: *1883n, 1894, 1906*.
Valckensteyn (Valkensteijn), jonkheer Arend (A.) van: *1868, 1883*; ter dagvaart als edele: *1905, 1914*; als ondertekenaar: *1868, 1905, 1922*.
Valenciennes: *1807*; ter dagvaart: *1165, 1809*; plaats van bijeenkomst: *1807*.
Valentijn Simonsz., (vervangend) bode van de rentmeester van Bewesterschelde 1472-1474: *897, 900, 904, 939*.
Valkenberghe, Melis van, baljuw van Poortvliet 1337-1345, ter dagvaart: *35*.
Valkenburg, Walraven van (1348-1378), ridder, heer van Herpen 1349-1378, Asperen 1349-1357?, Hagestein 1349, Born en Sittard 1356-1378: *76*.
Valkenisse: *1661*.
Valladolid, Cornelis de, lid van de stadsregering van Middelburg: *1599*.
– mr. Jacob de, lid van de stadsregering van Middelburg (1544-1551): *1714, 1728, 1730, 1732, 1744, 1752, 1762, 1764, 1771*.
– (Vailgedolyt), Jan, schipper van de 'Marquyne': *990*.
Vandenberge, Martin († 1573), gecommitteerde van de Raad van Financiën 1559-1573: *1825n*.
Vanderee, A., zie Ee, Adriaan van der.
Vauderic, Allard van, in dienst van Jan van Blois: *163*.
Veer (Veere), mr. Evert (Everaart) († 1532), doctor in de rechten, raadsheer van de Raad van Holland extra-ordinaris 1502-1504, 1514, en ordinaris 1504-1513, raadsheer-rekestmeester in de Grote Raad 1522, raadsheer in de Raad van Brabant 1521-1532, ter dagvaart: *1378, 1392, 1533*.
Veere: *581, 601, 637, 681, 909, 942, 978, 983, 992, 1014, 1039, 1047, 1062, 1085, 1100, 1106, 1149, 1169, 1170, 1173, 1190, 1195, 1242, 1276, 1291, 1361, 1393, 1471, 1521, 1585, 1600, 1629, 1630, 1644, 1671, 1674, 1684, 1686, 1720, 1731, 1767, 1789, 1793, 1832, 1847, 1866, 1868, 1875, 1876*; baljuw: *1543*; idem ter dagvaart: *1072, 1073, 1079, 1135*; ter dagvaart: *529, 532, 543, 597, 598, 602, 614, 633, 635, 637, 655, 689, 691, 697, 714, 718, 754, 767, 774, 795, 817, 825, 833, 834, 857, 862, 863, 874, 883, 886, 887, (892), (893), (896), (903), 928, 937, 938, 940, 948, 954, 961, 962, 971, 976, 978, (991), 995, 999, 1028, 1040-1042, 1044, 1045, 1048, 1072-1075, 1079, 1085, 1088, 1091, 1101, 1102, 1104, 1106-1108, 1010, 1111, 1128, 1135, (1137), 1142, 1147, 1155, 1157, 1163, 1173, 1195-1197, 1206, 1227, 1231, (1243), 1270, 1271, 1275-1277, 1283, 1290, 1294, 1296, 1298, 1303, 1312, 1314, 1318, 1319, 1321, 1334, 1342, 1347, 1351, 1359, 1375, 1450, 1530, 1673, 1674, 1695, 1760, (1770), 1772, 1780, 1790, 1795, 1831, 1832, 1842, 1846, 1850, 1858, 1860, 1876*; deken: *1045, 1110, 1368*; idem ter dagvaart: *1297*; zie ook Danchel; kooplieden ter dagvaart: *948*; kuipers: *1359*; magistraat: *1045*; markgraafschap: *1868*; markiezaat, verkoping: *1891*; als medezegelaar: *1298*; plaats van bijeenkomst: *851, 867, 871, 892, 893, 896, 903, 991, 995, 1137, 1243, 1259, 1602, 1673, 1723, 1735, 1743, 1746, 1749, 1754, 1765, 1770, 1772* (huis Zandenburg), *1644, 1668, 1687; 1702, 1792, 1806*; prelaat: *1829*; Schotse stapel: *1724*; (nieuwe) tol: *804*; tollenaars: *1519*; troepen: *1928*; water- en windmolen: *1251*.
– heren van, jonker van, zie Borsele.
– jonker van, zie Borsele, Hendrik van.
– markies (markgraaf) van, zie Hennin-Liétard.
– 'oude vrouwe' van, zie Borsele, Hadewich van.
– vrouwe van (1359), zie Both van der Eem, Hadewich.
– vrouwe van, zie Borsele, Hadewich van; Borsele, Anna van; Halewijn, Janna van.

Veere, mr. Cornelis Jacobsz. van der, zie Vere.
– Hendrik van der, zie Borsele, Hendrik van.
– mr. Jan de, secretaris: *998*.
– Pouwels (bastaard) van der, zie Borsele.
Venlo (Venneloo): beleg: *1446, 1471*; stapel: *1364, 1473*.
Verbrugge, Jennyn, bode van Beoosterschelde 1552-1554: *1767, 1774, 1778, 1780*.
Verbruggen, Anthonis Willemsz., pensionaris van Goes (1570-1572): *1900, 1902, 1922*; als ondertekenaar: *1900, 1902, 1906, 1915, 1921*; ter dagvaart: *1902, 1906, 1909, 1915, 1921*.
Verderue, Charles de la († 1531), klerk van de Grote Raad 1493-1512, secretaris van Margaretha van Oostenrijk en Karel v 1512-(1531): *1415, 1425, 1428, 1453, 1543*; als ondertekenaar: *1558, 1583*.
Vere, mr. Cornelis Jacobsz. van der, licentiaat in de rechten, rentmeester en 'pensionaris' van de heren en vrouwen van Veere, burgemeester en kwartiermeester van Veere: *1228, 1247, 1271, 1294, 1297*; ter dagvaart: *1222, 1226, 1227, 1231, 1238, 1239, 1242, 1244-1246, 1249-1251, 1253-1255, 1258-1260, 1262, 1265, 1273, 1300, 1302, 1307, 1308, 1337, 1355, 1361, 1401*; als auditeur: *1377*; als pensionaris van de vrouwe van Veere, ter dagvaart: *1340-1342*; als lid van de stadsregering van Veere: *1334*; vgl. mr. Cornelis Jacobsz.
Verreycken, Pieter († 1552), secretaris 1532-1538 en audiëncier 1538-1552 van de Geheime Raad: *1710, 1712, 1736*; ter dagvaart: *1715, 1725*; als ondertekenaar: *1668, 1679, 1687, 1698, 1702, 1704, 1710, 1715, 1719, 1720, 1727, 1728, 1732, 1733, 1751, 1755, 1756, 1759, 1766, 1768*.
Verwooze, Hugo (Huyge), notaris: *1698*.
Vianen: *221, 1045, 1704*; plaats van bijeenkomst: *307*.
Vianen, heer Jan van (1394-† voor 1442), ridder 1411, heer van Nieuwkoop, Noordeloos (1418) en 't Goij (1428), kastelein 1408/1409, 1411 en kapitein van Leerdam, raad van graaf Willem vi en Jacoba van Beieren 1411-1419, rentmeester van Arkel en de Leede 1417-1418, kastelein van Gorinchem 1418-1419, grafelijk tresorier 1418, tresorier en raad van Jacoba van Beieren, raad van Holland 1428-1431, 1433-1434, ter dagvaart: *328*; als tresorier ter dagvaart: *369*.
Vienne, stad in Frankrijk: *742n*.
Viercloes, Jan, lid van de stadsregering van Middelburg: *1165*.
Vijfzoden (polderdistrict op Walcheren): *559*.
Vilain, jonkheer Colaert († vóór 1505), heer van Liedekerke, ambachtsheer in Kapelle, Kloetinge, 's-Heer Abtskerke, Vlake en Yerseke, ter dagvaart: *1207*.
– (Vilayn), Balthasar, ter dagvaart: *1905*; als ondertekenaar namens de heer van Liedekerke, de heer Courteville en de heer van Kapelle en Biezelinge: *1905*.
Vilvoorde: *959*; plaats van bijeenkomst: *1189*; schippers: *1575*; 'tourt': *1575*.
Vincent Cornelisz., auditeur 1506-1509 en rekenmeester 1509-1541 van de Rekenkamer van Holland en Zeeland, gecommitteerde 1531-1546 en tresorier-generaal 1546-1551 van de Raad van Financiën: *1425, 1428, 1466*.
Vincent Dammasz. (Dammas) († 1554), heer van Drogendijk, klerk in de Rekenkamer 1511-1526, auditeur 1526-1531, rekenmeester 1531-1554: *1500, 1521, 1522, 1524, 1527, 1541, 1552, 1568*.
Vinen, Jeronimus van, lid van de stadsregering van Brugge: *882*.
Vinninge, verdwenen dorp bij Hoedekenskerke, ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Vlaanderen, Vlamingen: *26, 195, 218, 294, 301, 431, 434, 435, 528, 549, 559, 574, 590, 609, 695, 767, 772, 803, 809, 1047, 1117, 1119, 1121, 1125, 1136, 1149, 1169, 1189, 1190, 1290, 1298, 1413, 1431, 1532, 1533, 1543, 1551, 1552, 1585, 1589, 1639, 1720, 1731, 1733, 1739, 1755, 1772, 1841, 1881, 1892, 1906*; alliantie: *1090*; ambassade naar: *1117*; bestand met: *7, 25, 1167*; ter dagvaart: *825, 1128, 1134, 1221, 1549, 1576, 1587, 1589, 1595, 1639, 1648, 1655, 1746, 1777, 1811, 1824, 1850, 1902, 1921*; gedeputeerden ter dagvaart: *1530*; graaf, zie Lodewijk i van Nevers; Lodewijk ii van Male; graafschap: *1841*; hoofdsteden, als medezegelaar: *5a*; drie hoofdsteden ter dagvaart: *302*; geschil met de Hanze: *673*; inval

in: *195*; kooplieden: *506*; kustdorpen ter dagvaart: *751, 752*; kuststeden ter dagvaart: *751, 752, 832, 879, 903, 1153, 1154*; Leden: *1191, 1431*; idem ter dagvaart: *880, 1189*; Drie Leden: *1096*; idem ter dagvaart: *1165, 1432*; Vier Leden: *392, 461, 533, 591, 767, 1550*; idem ter dagvaart: *393, 397, 475, 542, 640, 832*; lijfrenten: *521, 527, 531*; als medezegelaar: *434n, 1165*; Nederlands – ter dagvaart: *1165*; onrust: *1112, 1235*; oorlog met: *1112, 1117, 1119-1123, 1125*; overlast van: *492, 497*; overleg met: *1091*; overstromingen: *1767*; plaats van bijeenkomst: *558*; president, zie Sauvage, Jean le; Raad ter dagvaart: *218*; rebellie: *1121-1123, 1169, 1179, 1241*; Staten: *1892*; idem ter dagvaart: *1375, 1530, 1541, 1554, 1558, 1576, 1584, 1587, 1589, 1595, 1636, 1639, 1648, 1696, 1736, 1746, 1777, 1824, 1902*; steden: *507, 1292*; idem ter dagvaart: *7, 17, 89, 96, 97, 217, 218, 302, 344, 392, 393, 397, 450, 452, 453, 462, 465-467, 502, 511, 524, 546, 590, 775, 843, 863, 875, 929, 959, 1298, 1301, 1304*; steden in het Westkwartier ter dagvaart: *1304*; stromen: *478, 524*; tractaat van het land: *1168, 1171*; vrede met: *1165, 1167-1169, 1171, 1189, 1191*; Waals – ter dagvaart: *1165*.

Vlaanderen, Gwij van (-1345), heer van Richebourg, ridder, man van Beatrix van Putten, raad van graaf Willem III: *25*.

– Lodewijk van (1488-1555), heer van Praet, Vliesridder 1531, raadsheer in de Geheime Raad 1517, lid van de Raad van State 1536-1555, hoofd van de Raad van Financiën 1540-1555, stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht 1544-1547: *1641, 1719*.

Vlaardingen: *211, 364*.

Vlaminck (Flameng), mr. Anthonis, secretaris bij de Grote Raad: *1138, 1144*.

– Jacob (Coppen) de, bode van Bewesterschelde 1542-1543: *1689, 1694, 1695, 1706*.

Vliete, Anthonis van den, ambachtsheer in Wissekerke, ter dagvaart: *851*.

Vlissingen: *590, 728, 832, 957, 978, 992, 1026, 1039, 1047, 1164, 1193, 1245, 1392, 1393, 1471, 1521, 1585, 1600, 1602, 1606, 1629, 1644, 1731, 1789, 1823, 1837, 1865, 1866, 1873, 1883, 1898, 1900*; baljuw: *1543*; idem ter dagvaart: *334*; stad ter dagvaart: *137, 185, 319, 340, 388, 478, 508, 532, 566, 574, 575, 598, 605, 611, 617, 619, 620, 633, 635, 637, 640, 651, 671, 679, 683, 684, 689, 691, 697, 704, 714, 718, 725-727, 731, (743), 754, 755, 767, 774, 797, 801, 827, 833, 834, 862, 863, 868, 874, 880, 882, 883, 886, 887, 892, 893, 895, 896, 899, 901, 914, 915, 928, 931, 932, 934-940, 947-949, 952, 954, 957, 961, 962, 965, 968, 969, 971, 972, 975, 976, 978, 983, 993, 999, 1008, (1014), 1026, 1028, 1039-1044, 1048, 1074, 1075, 1078, 1088, 1091, 1101, 1102, (1127), 1128, 1142, 1147, 1153, 1157, 1173, 1231, 1247, 1270, 1276, 1283, 1290, 1296, 1318, 1319, 1351, 1359, 1375, 1530, 1541, 1673, 1695, 1760, 1795, 1829, 1832, 1846, 1851, 1858, 1860*; geschil met de Staten van Zeeland: *1851, 1874, 1875*; haringtol: *1018*; haven: *1900*; inval: *1193*; kooplieden ter dagvaart: *948*; kuipers: *1359*; markgraafschap: *1868*; als medezegelaar: *185*; ontheffing impost: *1853-1857*; plaats van bijeenkomst: *743, 1014, 1127, 1246, 1601*; proces: *1874, 1875, 1889*; stadsprivileges: *978*; rekest: *1900*; ruiters: *1177*; stierlieden ter dagvaart: *1247*; nieuwe tol: *804*; tollenaren ter dagvaart: *679*; troepen: *1928*; Westerhoofd, schade aan: *1900*.

Vlissingen, Nieuw: *637*.

Vlissingen, Oud: *637*.

Vocxdale, Jan Beyersz. van, schout van de hoge ban, ter dagvaart: *1065, 1087, 1152*; als inner van de imposten: *904*; als leenman van de grafelijkheid Zeeland ter dagvaart: *1011*.

Volkert, zie Assemansbroek.

Vondere, Hendrik van der, bode van Bewesterschelde 1517: *1494, 1497, 1498, 1500-1502*.

Voorne: *286, 615n, 626, 744, 818, 921, 942, 978, 1047, 1298*; ter dagvaart: *733, 1230*; heerschappij: *40*; provisor ter dagvaart: *823*; (kleine en grote) steden: *1224*.

Voorne, Gerard heer van (1289-1337), burggraaf van Zeeland, ridder 1304: *6, 11*; ter dagvaart: *2, 5, 8, 11, 12, 12a, 15, 21, 22, 23, 24*; als medezegelaar: *5, 12, 16*.

– Machteld van (1321-1372), vrouwe van Voorne 1337, baanrots 1357, burggravin van Zeeland: *40*; ter dagvaart: *93, 100, 108, 109, 111, 130, 135*; als medezegelaar: *59*.

Voppe Jansz., lid van de stadsregering van Leiden: *850*.

Vos, bode: *1*.

Vos, Cornelis de, gezworen bode van het comptoir van Beoosterschelde 1536-1539: *1642,*

1643, 1645, 1647, 1666; als dienaar van rentmeester Jeronimus van Serooskerke: *1661, 1662*.
– mr. Jacob, bode: *434*.
– Jan de, grafelijke bode: *945*.
– Jan Gijsbrechtsz., gezworen (grafelijke) bode: *965*.
– mr. Willem (1564-1568), als gemachtigde ter auditie van de rekeningen van Bewesterschelde en Beoosterschelde: *1849*; als raadsheer van Willem van Oranje, vader en voogd van Filips Willem, ter dagvaart: *1849, 1852, 1855, 1860, 1866*; als ondertekenaar: *1849*.
Vossemeer (Vossemair): *1604, 1635, 1661, 1704, 1732, 1902*; ter dagvaart: *924, 1661, 1902*; privileges: *1733*.
Vrederic, zie Frederik.
Vrientschap, Jan (Jemyn), klerk van de rentmeester van de Beoosterschelde Hendrik van den Werve 1521-1528: *1524*; ter dagvaart: *1563, 1586*.
Vries(e), mr. Jasper (Jaspar) de, secretaris van Middelburg, leenman der grafelijkheid, ter dagvaart: *1686, 1687, 1702, 1727*; als ondertekenaar: *1728*; als lid van de stadsregering van Middelburg: *1728*.
– Klaas de († 1475), secretaris 1428-1445 van hertog Filips en de Raad van Holland, rentmeester (1436-1437 en 1465-1467), baljuw en dijkgraaf (1465-1467) van Tholen en Schakerloo, rentmeester van Beoosterschelde 1445-1451, rentmeester-generaal 1451-1469, rentmeester van Gouda en Schoonhoven 1463-1465, rentmeester van Wijkerzand -1461, raad van Holland 1470, als rentmeester van Beoosterschelde: *644, 646*; als rentmeester-generaal: *677, 750, 756, 768*; ter dagvaart: *686, 694n, 761*; gratuïteit: *681*; als secretaris: *484, 580, 617*; idem ter dagvaart: *498, 501, 518, 571, 595, 601, 605, 613*.
Vriese van Oostende, zie Oostende.
Vrieskijn Mannenz., adelsbrief: *43*.
Vrije van Brugge: *465*; idem ter dagvaart: *752, 832, 879, 882, 1153*.
Vrouwenpolder (Polder, Poldre): *939, 1720, 1731, 1832, 1889*; baljuw: *1045*.

W

Waal (Wael), Jan de, bode: *117*.
– Lieven Cornelisz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1555): *1794*.
Waalscapelle, Joris van, gemachtigde van de heer van Beveren, heer van Veere, ter dagvaart: *1666*.
Waard (Waert), Klaas de, lid van de stadsregering van Delft: *1176*.
Waarde (Weerde), ten zuiden van Kruiningen: *1661, 1720*.
Waarde (Werde), Boudijn (Boudin, Bauwen) Hugenz. van den († vóór 1504), ter dagvaart: *1011, 1065, 1142, 1199*.
– Daniel Dankert Danielsz.z. van den, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Hendrik Jansz. van den: *80*.
– Jan van der, lid van de stadsregering van Middelburg (1407): *312*.
– Lievin Klaasz. van den, leenman van de grafelijkheid van Zeeland (rond 1478), ter dagvaart: *1011*.
– (Weerde), Maarten van den, ter dagvaart: *1414*.
Waarden (op vier mijl afstand van Bremen): *1569*.
Waardenborch, Jan van, bode: *1635*.
Waas, Land van: *5a, 1165*.
Wackene, heer van, zie Adolf van Bourgondië.
Wadde Waddenz., lid van de stadsregering van Brouwershaven (1477): *992*.
Waddin Hendriksz., rentmeester van Zeeland Beoosterschelde 1336-1337: *19-24*.
Wakene, heer van, zie Bourgondië, Adolf van.

Walcheren: *59, 249, 320, 455, 487, 495, 577, 746, 858, 992, 1039, 1104, 1108, 1121, 1123, 1152, 1163, 1193, 1226, 1369, 1427, 1461n, 1523, 1527, 1532, 1563, 1593, 1609, 1720, 1724, 1731, 1733, 1734, 1764, 1789, 1792, 1798, 1804, 1821, 1829, 1833, 1841, 1846, 1852, 1878, 1879, 1881, 1883, 1889, 1900*; beveiliging: *1177*; blokhuizen: *1733*; ter dagvaart: *27, 29, 33, 93, 111, 113-115, 117, 122, 495, 539, 549, 554, 560, 562, 564, 604, 605, 611, 612, 617, 736, 873, 1177*; deken ter dagvaart: *818, 823*; dorpen ter dagvaart: *901*; dijkgraafschappen: *1450*; edelen ter dagvaart: *90*; gouverneurs ter dagvaart: *1193*; fortificaties: *1589*; ingezetenen: *1928*; kasteel Blanckaertshoek: *1733*; leenmannen ter dagvaart: *28, 639*; overstromingen: *1767*; plaats van bijeenkomst: *59, 1740, 1741, 1785*; prior van de regulieren in, ter dagvaart: *648*; provisor, daging voor: *335, 336*; idem ter dagvaart: *746, 747, 818, 823*; provisor en deken: *1442*; rekeninge: *1842, 1848*; rekest: *1875*; ruiters: *1177*; schouten en schepenen: *1177, 1194*; steden: *1552*, idem ter dagvaart: *664, 851, 901*; idem, smalle, ter dagvaart: *851*; Staten: *1177, 1747, 1837, 1874, 1876, 1893n*; idem ter dagvaart: *1121, 1177, 1193, 1747, 1829, 1852, 1874*; idem, drie: *1747*; verdediging: *493, 939, 1104, 1105, 1108, 1267n*; wachten: *1877*; waterstaat: *1594*; zoutpannen: *1739n*.

Walhain (Walein), zie Glymes, Jan III van.

Wallonië, Walen, Waals: *1648*; knechten: *1906*.

Walraven Jacobsz., bode: *949*.

Wandel, mr. Jan († 1480), secretaris van het Hof van Holland 1450-1460, 1470-1477, 1478-1480: *679, 680*; als secretaris van de graaf van Charolais: *798, 910, 945*.

Warwick (Warwijc), zie Neville.

Wassenaar, Dirk IV heer van (1343-1391), knaap 1349, ridder 1357, heer van Voorburg, Voorschoten, Katwijk, etc., burggraaf van Leiden 1348-1351 en vanaf 1357, raad van ruwaard Albrecht 1358-1366 en 1380-1381: *109*.

Wassenhoven, heer van: *1821n*.

Water, J.W. te: *1801*.

Wateringen, Willem van (1347-1365), ridder 1352, heer van Bleiswijk, Bloemersdijk en Bokelsdijk (1352, door huwelijk), van Teilingen, Voorhout en Lisse 1357, raad van graaf Willem V en ruwaard Albrecht 1351-1354 en 1357-1363, meester-ridder van Machteld van Lancaster 1352, van graaf Willem V 1354, baljuw van Rijnland 1352-1354, houtvester 1357-1359 en 1363: *76*.

Waterland, steden van: *1276*.

Waterlooswerve (Waterlosewerve), vrouwenklooster bij Aagtekerke, abdis, ter dagvaart: *966*.

Wauldringhem, Wallerin de, hertogelijke bode: *618*.

Wazenare, zie Haquinet le Chien.

Weele, verdwenen dorp op Noord-Beveland, ambachtsheren: *851*.

Weerde, zie Waarde.

Weilbrecht, Jan (Jannes, Jo.), klerk van rentmeester Anthonis Jansz. van Wissenkerke 1478-1483: *1009, 1094*.

Weitssen (Weyssen), mr. Quinten († 1565), auditeur der rekeningen van Zeeland 1561-1562, raadsheer van het Hof van Holland 1559-1565, als gemachtigde van de prins van Oranje en als voogd van Filips Willem, graaf van Buren, ter dagvaart: *1839-1841*.

Weldam, Cornelis van († 1561), procureur-generaal van het Hof van Utrecht 1536-1544, raadsheer van het Hof van Holland 1546-1561: *1815*; ter dagvaart: *1823, 1825, 1827*.

– Willeman van (1377-1395), ridder 1377, ambachtsheer in Schouwen, baljuw van Zierikzee 1377-1378, houtvester van de Haarlemmerhout 1386-1392, raad van graaf Albrecht 1388-1395, baljuw en rentmeester van Amstel- en Waterland 1392-1395: *216*.

Welle, verdwenen dorp op Noord-Beveland, ambachtsheren: *851*.

Wemeldinge (Wemelinge): *1720*; ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.

Wemeldinge (Wemelinge), Jan Boudijnsz. van, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.

Wenceslaus I van Luxemburg (1337-1383), graaf van Luxemburg, hertog van Luxemburg,

Brabant en Limburg 1355-1383: *155*.
Wendische (Wendsche, Wenschen) steden, zie Hanze.
Wenen: *977*.
Wermers, Heinric Jansz., bode: *681*.
Werve, Costen van de († na 1550): *1878*.
– David van den († 1515), ridder, schildknaap 1512, leenman van Bewesterschelde 1504, baljuw van Goes 1509, ter dagvaart: *1404, 1434*.
– Gregorius van den, lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– heer van, baljuw van Voorne (1570): *1902*.
– Hendrik van den († 1541), ridder, baljuw van Dreischor 1532-1535, rentmeester van Beoosterschelde 1522-1535, schout van de Hoge Vierschaar, als leenman ter dagvaart: *1570*; als rentmeester: *1525, 1526, 1528, 1529, 1531, 1534-1539, 1543-1547, 1549-1552, 1555, 1558, 1563, 1565, 1566, 1568, 1571, 1574, 1577, 1578, 1580, 1584-1586, 1588, 1593, 1596, 1597, 1600, 1603, 1606-1608, 1613, 1614, 1620, 1622-1624, 1626, 1633-1636, 1639*; idem ter dagvaart: *1564, 1566, 1571, 1574, 1580, 1581, 1584-1588, 1594, 1597, 1599, 1600, 1602, 1604, 1605, 1607, 1610, 1614, 1616-1618, 1625, 1632-1634, 1637, 1647*.
– Jan van den, baljuw van Goes (1489), ter dagvaart: *1199, 1207*.
– Jan van den, leenman van de grafelijkheid van Zeeland (rond 1478), ter dagvaart: *1011*.
Westen, zout van het: *1047*.
Westenschouwen: *697, 728, 809, 1047*; ter dagvaart: *733*; kooplieden, ter dagvaart: *948*.
Westergo: *260*.
West-Friesland: *803, 871, 1500, 1528, 1569, 1755*; ter dagvaart: *1434, 1554, 1576*; Staten ter dagvaart: *1303, 1576, 1636*; drie Staten: *824*; oorlog van: *1543*; steden: *1224, 1276*; idem ter dagvaart: *1285, 1560*.
Westhove (Weschoven) (buitenverblijf van de abt/bisschop van Middelburg bij Domburg): *866, 1731, 1794, 1805, 1874*; plaats van bijeenkomst: *1792, 1802, 1869*.
Westkapelle: *728, 939, 1393, 1471, 521, 1720, 1821, 1832*; ter dagvaart: *137, 185, 319, 340, 388, 508, 532, 543, 548, 566, 574, 598, 605, 611, 617, 620, 635, 637, 641, 671, 683, 684, 725-727, 754, 755, 760, 761, 767, 774, 801, 817, 823, 833, 862, 883, 887, 890, 928, 937, 938, 948, 952, 954, 961, 976, 983, 999, 1028, 1041-1044, 1048, 1074, 1075, 1078, 1088, 1091, 1097, 1101, 1125-1127, 1130-1134, 1137, 1138, 1142, 1147, 1148, 1154, 1157, 1173, 1231, 1247, 1270, 1276, 1283, 1290, 1342, 1375, 1686, 1760, 1860*; hoofdman ter dagvaart: *1689*; kooplieden ter dagvaart: *948*; als medezegelaar: *185*; proces jegens die van: *1377*; stierlieden ter dagvaart: *1247*; stierman ter dagvaart: *1137*; troepen: *1928*.
Westkapelle, Jan Cornelisz. van, ter dagvaart: *1044*.
– Jan van, abt van Middelburg 1484-1499, ter dagvaart: *1179, 1187, 1213, 1218, 1222, 1231, 1233, 1235, 1261, 1267, 1312, 1318, 1319, 1321*.
Westkercke, Willem van der, leenman van Bewesterschelde (rond 1328), ter dagvaart: *10*.
Westkerke, verdwenen dorp op Duiveland, bij Capelle: *838*.
Westkerke, verdwenen dorp bij Scherpenisse, op Tholen (Westkerck), ter dagvaart: *925*; overstromingen: *1767, 1881*.
West-Souburg, heerlijkheid: *1878*.
Wetart, Jacotijn, klerk van rentmeester Hendrik Jansz. van Wissenkerke (1484-1488): *1110, 1117, 1138, 1142, 1144, 1149, 1152, 1163, 1164, 1185*.
Weute Willemsz., leenman van Bewesterschelde (rond 1328), ter dagvaart: *10*.
Weuyte, Adriaan, lid van de stadsregering van Veere: *75*.
Wever, Mees de, bode: *250*.
Wesel, stapel: *1364, 1473*.
Wielant, mr. Filips (1441/1442-1520), heer van Eversbeke, raadsheer bij de Grote Raad 1473-1520, ter dagvaart: *1392*.
Wielingen: *486-488, 789*; inval in: *486, 487*.
Wierre, heer van, zie Bouverie, Jean de la.

Wigger Gerritsz., abt van Middelburg 1405-1420: *352*; ter dagvaart: *319, 347*.
Wijk bij Duurstede: *1543*; plaats van bijeenkomst: *1063*.
Wijk, Andries van, pachter van de maalderij over Veere, Zanddijk en Vrouwenpolder: *1889*.
– (Wijck), Egbert van, kapitein: *1868*.
Wijnendale, huis van (in Zeijenambacht in Bewesterschelde): *1914*.
Wijngaarde(n), Pieter uit den (uyten), rentmeester van Beoosterschelde 1486-1493: *1129, 1130, 1141, 1144, 1148, 1149, 1156, 1158, 1160, 1164, 1166-1170, 1175, 1176, 1179, 1182, 1185, 1189, 1191, 1194, 1207-1211, 1213, 1215, 1219, 1233, 1234, 1236, 1237, 1239-1245, 1252-1255, 1259, 1261, 1265, 1336, 1340, 1341, 1345*; ter dagvaart: *1129, 1136, 1139, 1143, 1152, 1169, 1174, 1175, 1178-1180, 1182, 1183, 1190, 1194, 1208-1210, 1213, 1221, 1237, 1244, 1257, 1267, 1268, 1368*.
Wijngaarden, zie ook Oem van Wijngaarden.
– Bruinink van, rentmeester van Beoosterschelde 1565-1571: *1853, 1856, 1865n, 1866-1868, 1871, 1874, 1876, 1878, 1879, 1883, 1884, 1887, 1888, 1888n, 1889, 1891, 1894, 1898, 1900, 1902, 1913, 1914, 1925*; ter dagvaart: *1866, 1867, 1907, 1908, 1910, 1916-1918, 1920n, 1922, 1926*; als gecommitteerde van rentmeester Sandelin: *1791, 1793, 1802, 1807, 1815, 1819, 1874, 1875, 1907*; rekening: *1855, 1861, 1866, 1871, 1883, 1911, 1914, 1919, 1923*.
Wilde, mr. Goeswijn de († 1449), doctor in het Romeins recht, raadsheer in de Raad van Vlaanderen 1425-1440, raadsheer-rekestmeester in de Grote Raad tussen 1437-1445, president van de Raad van Vlaanderen 1440-1445, president van de Raad van Holland 1445-1448: *618, 623, 637*; ter dagvaart: *617, 645*.
– Klaas de, grafelijke bode 1437-1440: *501, 538, 539*.
– mr. Michiel de, procureur-generaal 1456-1467, raadsheer Hof van Holland onbezoldigd 1457-1463, 1474-1477, met wedde 1468-1474: *768, 956*.
Willebrecht, Jan (Jannes), klerk van rentmeester Hendrik Jansz. van Wissenkerke: *1119*.
Willem (Wilhelmus):
– VI, hertog van Gulik 1361-1393, ter dagvaart: *169*.
– van Gulik, hertog van Gelre 1377-1402, hertog van Gulik (Willem VII) 1393: *185*.
– hertog van Gulik en Berg 1475-1511, ter dagvaart: *1383*.
– II, graaf van Holland en Zeeland 1234-1256, Rooms-koning 1248-1256, zaliger: *1289*.
– III, graaf van Holland en Zeeland 1304-1337, graaf van Henegouwen: *3, 4, 8, 11, 12, 25*; ter dagvaart: *5a*.
– IV, graaf van Zeeland sept. 1333: *18, 19*; graaf van Henegouwen, Holland en Zeeland 1337-1345: *39*; ter dagvaart: *12a, 29*; huwelijksovereenkomst met Johanna van Brabant: *5, 12*; als medezegelaar: *25*.
– V, verbeider van Holland, Zeeland en Henegouwen 1346-1349, graaf van Holland en Zeeland 1351-1389 (1358 krankzinnig), als Willem III graaf van Henegouwen 1356-1389, hertog van Beieren: *50n, 53, 58, 65, 104, 106, 116, 129*; ter dagvaart: *41, 43, 45, 51, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 83, 86, 88, 90, 93, 95, 96*; overdracht graafschap Zeeland: *59*; toestand: *104, 106, 116, 174*.
– VI, graaf van Oostervant 1385, heer van Altena 1386, gouverneur van Henegouwen 1385-1393 en 1394-1404, graaf van Henegouwen, Holland en Zeeland 1404-1417: *179, 201, 225, 239, 265, 274, 283*; ter dagvaart: *233, 250, 265, 266, 271, 309n, 311, 315-317, 318n, 319, 320, 323, 324, 326, 331, 332n, 339, 344, 349*; geschenk: *342n*; geschil met heer van Egmond: *350*; opvolging: *351*; overlijden: *353*; reis naar Frankrijk: *351*; vader, zie Albrecht.
– (Wilhelmus), bode: *145*.
– (Allardsz.), zoon van Allard heer Everdeysz.: *80*.
– Arnoudsz. (Aernoutz.), lid van de stadsregering van Middelburg (1411): *335*.
– Cornelisz., bode: *983*.
– Danielsz., adelsbrief: *43*.
– Gillisz., lid van de stadsregering van Middelburg (1448): *654*.

– Hallinxz., lid van de stadsregering van Veere (1468-1469): *859, 862, 863*.
– sHanen, edelman: *43*.
– Hendriksz., bode: *439*.
– Hendriksz., lid van de stadsregering van Middelburg (1455-1456): *736, 741*.
– Hugenz., bode van de rentmeester van Beoosterschelde 1455-1460: *733, 753, 783, 784*.
– Jacobsz., lid van de stadsregering van Middelburg (1422-1426): *397, 413, 417, 422, 423*.
– Jansz.: *25*.
– Jansz. uit Duiveland, leenman van Beoosterschelde (rond 1328), ter dagvaart: *11*.
– Jansz. van Borrendamme: *10*.
– Jansz., bode 1467: *838*.
– Jansz., bode 1486: *1142*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Brouwershaven (1477): *990*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Vlissingen (1479): *1026n*.
– Klaasz., lid van de stadsregering van Middelburg (1420-1422): *380, 400*.
– Leinsz.: *1889*.
– Loureisz., schipper van de 'Marquyne': *990*.
– Michielsen, lid van de stadsregering van Goes (1555): *1794*.
– Moensz., rentmeester van Veere (1501): *1334*.
– Pieters, secretaris van Goes: *1543*.
– Pietersz. (Piersz.), lid van de stadsregering van Vlissingen (1477-1479): *978, 1039*.
– Simon Maertsz. (Simonsz.), lid van de stadsregering van Zierikzee (1550): *1761*.
– Simonsz. (Symonsz.), lid van de stadsregering van Zierikzee (1525-1555) (dezelfde als vorige?): *1558, 1666, 1794*.
– Steynaertsz., ter dagvaart: *35*.
– Willemsz.: *1142*.
– Woutersz., bode: *996*.

Willon, Maximiliaan de, solliciteur van de Staten van Zeeland te Brussel: *1866, 1866n*.

Winchester, graaf van, zie Gruuthuse, Lodewijk van.

Wingene, dr. Hermes van († 1574), raadsheer van de Geheime Raad 1536-1574: *1865n, 1874, 1875*.

Wint, Joos de: *1363*.

Wisse:
– bode, zie Wisse Gerritsz.
– (Allardsz.), zoon van Allard heer Everdeisz.: *80*.
– Gerritsz., grafelijke bode 1439-1447: *522, 553, 570, 588, 612, 613, 645*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1420): *385*.

Wissen, Hendrik, raad van graaf Willem v 1353, ter dagvaart: *75*.

Wissenkerke (Noord-Beveland): *851, 1369n*.

Wisse(n)kerke (Zuid-Beveland, bij Goes), ambachtsheren ter dagvaart: *1420*; lieden, proces: *12a*.
– de kinderen van, ter dagvaart: *739*.

Wissenkerke, Albrecht – Jansz. († 1492), baljuw van Middelburg (1459), 1474-1475, 1482-1490, stadhouder van de rentmeester van Bewesterschelde 1463-1469 en 1480, rentmeester van de goederen van Frank van Borsele op Walcheren 1466-1467, 1467-1468, burgemeester (1476-1477, 1484), notaris van de Hoge Vierschaar tot 1491, rentmeester van Bewesterschelde 1492, ter dagvaart: *1018, 1020*; erven: *1425*; als lid van de stadsregering van Middelburg: *973, 978, 1112*; als stadhouder van rentmeester Anthonis Jansz. van Wissenkerke: *1070, 1088, 1103*; als stadhouder en broer van rentmeester Hendrik Jansz. van Wissenkerke: *1115, 1148, 1161, 1171, 1172*; weduwe en erfgenamen: *1240*; wijlen: *1236, 1237, 1239, 1240, 1243, 1244*.
– Anthonis van – Jansz. († 1488), baljuw van Middelburg 1453-1455, lid van de stadsregering van Middelburg, stadhouder van de rentmeester van Bewesterschelde 1457-1458 en 1462-1463, rentmeester van Bewesterschelde 1477-1484, rentmeester van de beden

1478-1483, aanstelling tot rentmeester: *978, 989*; als rentmeester: *998, 1006, 1008, 1011, 1012, 1022, 1046, 1047, 1052, 1055, 1057, 1059, 1064, 1065, 1067, 1069-1071, 1080, 1081, 1089, 1093-1095, 1110, 1141, 1267n*; idem ter dagvaart: *1002, 1003, 1009, 1019, 1027, 1033, 1036, 1045, 1056, 1064, 1075, 1088, 1113, 1140*; als stadhouder van rentmeester Hendrik Jansz. van Wissenkerke: *1115, 1156*.

– Anthonis van – Hendriksz., 'mansman' van Zeeland 1501, ter dagvaart: *1338*.
– François van - Anthonisz., heer van Kouwerve, lid van de stadsregering van Middelburg (1508-1509): *1404, 1410*.
– mr. Gillis van († 1453), doctor in het Romeins recht, gewettigd 1452, heer van Vossemeer, raadsheer van Frank van Borsele (1434-1553), raadsheer van het Hof van Holland 1445-1453, betrokken bij de vernieuwing van de Zeeuwse keuren in opdracht van het Hof van Holland 1442 en 1452: *538, 682*; ter dagvaart: *631, 638, 682, 686, 694n*.
– Hubrecht van – Anthonisz. († 1596), heer van Wissenkerke, Kouwerve en in Vossemeer, ter dagvaart: *1905*.
– Hendrik van – Jansz. (de oude) († 1469), dienaar (1429-1431) en klerk (1446-1448) van de rentmeester van Bewesterschelde, lid van de stadsregering van Middelburg, baljuw van Middelburg 1445-1452, rentmeester van Bewesterschelde 1451-1469, raadsheer van het Hof van Holland 1463-1467, pachter van de tol van Yersekerkoord 1465, als rentmeester: *680-682, 693, 702, 724, 779, 798, 804, 824, 850, 866*; ter dagvaart: *681, 686, 687, 694, 695, 698, 702, 704, 711, 746, 747, 755, 761, 779, 781, 783, 784-786, 845, 850, 858, 865*; gratuïteit: *681*.
– Hendrik van – Jansz. (de jonge) († na 1497), klerk van de rentmeester van Bewesterschelde 1463/1464-1467/1468 en 1482, stadhouder van dezelfde rentmeester (zijn broer) 1477-okt. 1479 en 1483/1484, rentmeester van Bewesterschelde 1484-1492, rentmeester van de beden 1484-1491, dijkgraaf tussen de Honte en Hinkele 1484, burgemeester van Middelburg (1495): *1104, 1105, 1109, 1110, 1113-1117, 1119, 1121, 1124, 1129, 1130, 1135, 1136, 1138, 1140, 1141, 1143, 1144, 1149, 1152, 1156, 1158, 1161, 1163, 1164, 1167-1169, 1171-1175, 1176, 1217, 1218, 1220-1222, 1224, 1225, 1227, 1232, 1233, 1242, 1245n*; als broer en vervanger van rentmeester Albrecht: *1253*; ter dagvaart: *1110, 1116, 1117, 1121, 1130, 1138, 1140, 1148, 1149, 1152, 1154, 1160, 1164, 1169, 1170, 1174, 1175, 1209, 1210, 1267*; wijlen: *1267n*; als plaatsvervanger van de rentmeester van Bewesterschelde: *1057, 1087, 1088*; ziekte: *865, 1144*.
– Hendrik van – Hendriksz. († vóór 1539), notaris van de Hoge Vierschaar in Zeeland 1499, ter dagvaart: *1267, 1280, 1311*.
– (Wiskercke), Jan van – Boudijnsz., lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Jan van – Hendriksz. († 1448), ambachtsheer in Wissenkerke, stadhouder en klerk van de rentmeester van Bewesterschelde (1433-1441), burgemeester van Middelburg (1439, 1443, 1445), rentmeester van Bewesterschelde 1446-1448: *644, 646*; ter dagvaart: *631, 639, 641*.
– Klaas van – Jansz. († 1478), broer van Hendrik Jansz. (de oude), klerk van de rentmeester van Zeeland Bewesterschelde 1448/'49-1451/'52, burgemeester van Middelburg 1451-1453, baljuw van Middelburg 1463-1474, raadsheer van het Hof van Holland 1477, als inner van de imposten: *904*; als medezegelaar: *904*; als lid van de stadsregering van Middelburg: *637, 703, 715, 718, 722-724, 726, 728, 729, 732, 736, 741, 744, 767*.
– Klaas van – Hendriksz., ambachtsheer in de Hayman, Welzinge e.a., als leenman ter dagvaart (1542): *1687*.
– vrouwe van (moeder van Wolfert), proces: *12a*.
– Wolfert van, proces: *12a*.

Witelle Lievinsz., lid van de stadsregering van Zierikzee: *1794*.

Witman Klaasz. (Clayssone), lid van de stadsregering van Middelburg (1399-1404): *261, 266, 294, 300, 302, 303, 304.*

Witte Pietersz. (Pieter Simonsz.), lid van de stadsregering van Zierikzee (1473): *927*.

– Simonsz. van 's-Heer Allardskerke, leenman van Beoosterschelde, ter dagvaart: *63*.
Witte, mr. Anthonis de, secretaris van Rooms-koning Maximiliaan: *1152*; ter dagvaart: *1152*.
– Frans de, lid van de stadsregering van Haarlem: *1548*.
– Jan de, ter dagvaart (1359): *118*.
– Jan, lid van de stadsregering van Goedereede (1457): *754*.
Wittem, Hendrik III van (1439/40-1515), heer van Beersel en Braine-l'Alleud, Vliesridder 1491, raadslid-kamerhaar van aartshertog en Rooms-koning Maximiliaan, kamerheer van aartshertog Filips van Oostenrijk, raadsheer van Brabant 1477-1508, ter dagvaart: *1119, 1121, 1122, 1429, 1430*.
Wittenhorst, Dirk van, onderdaan van Kleef, legerkapitein, later aangesloten bij de Hoeken en de Geldersen, kapitein van de Duitse knechten: *1164*.
Woerden: *28*; ter dagvaart: *1795*; inname: *1206*.
Woerden, Jan van, grafelijke bode: *1478*.
Wolfersdike, zie Wolphaartsdijk.
Wolfert:
Wolfert Gillisz., lid van de stadsregering van Middelburg (1447-1455): *648, 736*.
– Jansz., lid van de ridderschap (rond 1420), ter dagvaart: *387*.
– Stormsz., ter dagvaart: *118*.
Wolfgang (Wolffanck) hertog in Beieren (1451-1514), commissaris van Rooms-koning Maximiliaan: *1169, 1170, 1174, 1179*.
Wolphaartsdijk: *43, 320, 1121n, 1485, 1881, 1883, 1889, 1900*; ambachtsheren: *851*; rekest: *1888*.
Workum, zie Woudrichem.
Wormer, Dirk van, lid van de stadsregering van Amsterdam, rekening van – (en Jan Jan Heinensz.): *703, 706, 714-716, 719, 720*; vorderingen: *766, 767*.
Woude, Jan van den, lid van de stadsregering van Leiden: *850*.
Woudrichem (Workum), brandschatting: *305*; plaats van bijeenkomst: *371*; vrede (zoen) van: *371*.
Wouter:
–, kapitein van de ruiters onder de heer van Beveren, ter dagvaart: *1250*.
– Cornelisz., stierman, lid van de stadsregering van Rotterdam: *1173*.
– Doensz., lid van de stadsregering van Middelburg (1454): *706*.
– Hugensz., ter dagvaart voor de nieuwe keur (1441-1442): *577, 579*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Middelburg (1366-1373): *154, 160, 161, 177*.
– Jansz., lid van de stadsregering van Zierikzee (1431): *447n*.
– Jansz. (rond 1442), ter dagvaart: *579*.
– Klaasz., bode: *1147*.
– Pietersz., lid van de stadsregering van Middelburg (1420-1421): *381, 383, 385, 389, 390*; vgl. Clinge, Wouter Pietersz. van der.
– Pietersz., lid van de stadsregering van Goedereede (1457): *754*.
– heer Waddijnsz., ter dagvaart: *11*.
– Willemsz., bode: *1237*.
– Woutersz., lid van de stadsregering van Middelburg (1409): *324*.
Wulveric, Jacob, lid van de stadsregering van Nieuwpoort: *832*.
Wybrant, bode: *203*.
Wymeken, jonker Yde (Ede, Edo) (1450-1511), hoveling te Jever: *1285*.
Wynrich, J., als ondertekenaar namens de heer van Bredam (Brigdamme): *1905*.
Wynters, Lievin, zie Lievin Wouters.

Y

Ye Boudijnsz., bode: *54*.

Yeman Cornelisz., mr., gedeputeerde van Zierikzee (1527): *1582*.
Yerseke, ambachtsheren ter dagvaart: *1420*.
Yersekendam: *1250*.
Yersekeroord: *618, 680, 1267, 1331, 1747*; pacht van de tol: *1317*; tol: *1369, 1487, 1518, 1551*; tollenaar ter dagvaart: *496, 704, 739*; tolhuis: *682, 698, 1209, 1213, 1311, 1369, 1593*; idem, plaats van bijeenkomst: *681, 1045, 1046, 1213, 1311, 1331, 1343, 1365, 1417, 1428, 1446, 1466, 1474, 1522, 1570*; tollenaren: *1473, 1475, 1516, 1543*; idem ter dagvaart: *679*; idem, proces tegen: *1392, 1550*.

Z

Zadelaar, Jan de, secretaris van Frank van Borsele (1437-1440), rentmeester-generaal van dezelfde (van Sint-Maartensdijk) 1453-1466: *694*; ter dagvaart: *746, 750, 753*.
– (Zalaer), mr. Willem, secretaris en raad van hertog Filips, raad van Holland 1432: *439, 450*.
Zagarus, mr. Jacob (1568-1572): *1874-1876*; ter dagvaart: *1916*; als lid van de stadsregering van Middelburg: *1879, 1881, 1889, 1900, 1928*; als ondertekenaar: *1881n, 1884, 1898*; als pensionaris van Middelburg: *1916*.
Zande, Pieter van den (1378-1423), clericus 1378, kapelaan van Albrecht (1385) en Willem van Oostervant (1389), kanunnik van Den Haag 1389/1390 en van St. Waudru te Mons 1398, proost van Condé 1395-1423, klerk en secretaris van graaf Albrecht 1390-1391 en 1401-1402, tresorier en secretaris van Willem van Oostervant 1391-1393 en 1395-1397, klerk van de registers 1402-1418, grafelijke raad 1401-1418: *328*.
Zandenburg (slot): *1039, 1733*.
Zandijk, mr. François Klaasz. van, secretaris van Zierikzee (1528-1542): *1594, 1666, 1677*.
– (Zanddijk), Wouter van, abt van Middelburg 1337-1345 (1348?), ter dagvaart: *36*.
Zassen, hertog, zie Saksen.
Zeeburg, nieuw kasteel (Rammekens): *1731*.
Zeeland, Zeeuwen: *25, 803, 809, 872, 1221, 1221n, 1224, 1230, 1298, 1355, 1561, 1562, 1569, 1572, 1739, 1790, 1829*; ter dagvaart: *1161, 1221, 1297, 1353, 1548, 1668, 1721, 1736, 1777, 1809, 1811, 1850, 1912*; advocaat ter dagvaart: *1450*; baljuws ter dagvaart: *504*; burggraafschap: *40*; bezendingen: *1073*; gemene raden: *401*; idem ter dagvaart: *385*; geprivilegieerde personen: *1516, 1883*; grafelijkheid: *1516*; graafschap: *53, 1365*; idem, overdracht: *59*; havens en zeedorpen ter dagvaart: *529*; heer (graaf), zie Willem IV; ingezetenen/onderzaten ter dagvaart: *845, 1011, 1022, 1087*; idem, gemene, ter dagvaart: *1326, 1369*; kaart: *1678*; kloosters: *1575*, idem ter dagvaart: *648*; kooplieden: *506*; Leden: *1636*; als medezegelaar: *1165*; overstromingen: *1767*; plaats van bijeenkomst: *52, 142, 164, 1003, 1012, 1034*; privileges: *1473*; provisors en dekens: *1363, 1369*; rentmeester, zie Bewesterschelde; Beoosterschelde; schouten: *1337*; idem ter dagvaart: *504*; stierlieden van, ter dagvaart: *1247*; stromen: *478, 803*; tol: *1473, 1475, 1514, 1515, 1518, 1550, 1747, 1840*, zie ook Yersekeroord; wacht van de tol: *1473*; tollenaars: *1369, 1644*; idem ter dagvaart: *504*; tolvrijheden: *803*; unie met Holland en Brabant: *1548, 1551*; vereniging met Holland: *1190*; vierschaar: *1267, 1759*; zie ook Zeeland, Hoge Vierschaar; visserijplaatsen ter dagvaart: *1735, 1737, 1763, 1770, 1806, 1860, 1862*; zeeplaatsen ter dagvaart: *1735, 1737*.
– ambachtsheren: *525, 1110, 1371, 1389, 1533, 1878, 1883, 1900, 1905*; ter dagvaart: *56, 111, 250, 265, 271?, 300, 345, 349, 366, 372, 381, 388, 420-422, (427), 431?, 439, 442, 454, 459, 482, 484, 485, 489, 513, 525, 552, 555, 576, 577, 579, 582, 591, 605, 609, 612, 613, 624, 625, 664, 677, 680, 681, 686, 687, 690, 693-695, 698, 702?, 705, 709, 734, 735, 750, 757, 769?, 770, 778, 782-784, 786, 798, 802, 804, 819, 824, 851, 877, 900, 915, 920, 921, 925, 969, 997, 1045, 1047, 1049, 1051, 1052, 1054, 1081, 1086, 1110, 1122, 1135, 1136, 1138, 1152, 1167, 1178, 1188, 1198, 1202, 1204, 1215, 1217, 1227, 1243, 1286, 1352, 1369, 1371, 1392, 1414, 1878*; gemene: *1905*; idem ter dagvaart: *300, 345, 349, 366, 409, 488, 677, 681, 693, 804, 866, 1878*;

groot en klein: *605*.
- baanders: *1552, 1603, 1703, 1704, 1719, 1720, 1732, 1751, 1784, 1789, 1791, 1797, 1808, 1811, 1814, 1826, 1874*.
- baanrotsen ('baenredzen', 'baenridtsen', 'baenraetsen', 'baenrotzen'): *96*; ter dagvaart: *146, 698, 705, 750, 757, 782-784, 786, 798, 802, 819, 824, 840, 845, 860, 871, 877, 900, 915, 917, 962, 965, 992, 997, 1011, 1022, 1045, 1047, 1087, 1088, 1152, 1167, 1286*.
- burggraaf: *1435*, *1473*; idem ter dagvaart: *571*, *576*, *581*, *589*; zie Voorne, Gerard heer van; Voorne, Machteld van; Borsele, Wolfert IV van (1372); Borsele, Klaas van (1387); Haamstede, Floris II heer van (1400); Borsele, Hendrik II van (1424-1438); Borsele, Adriaan van – Jacobsz. (1444-1451); Borsele, Jacob van – Jacobsz. (1445-1447); Kruiningen, Adriaan II heer van Jansz. (1451-1478); Abeele, Thomas (van der Hameyde) van der (1479); Stapel, Jan Willemsz. – van der (plaatsvervangend 1482-1483); Kruiningen, Adriaan Adriaansz. van (1485-1490); Kruiningen, Jan V van (1493-); Kruiningen, Hector van (1495-1496); Heyden, Daneel van der (1501); Domburg, Jacob van (1503-1515).
- (provisoren en) dekens: *1473, 1478*; ter dagvaart: *819, 824*.
- edelen: *942, 943, 1110, 1019, 1025, 1110, 1289, 1344n, 1348n, 1357n, 1371, 1375, 1379, 1593, 1634, 1644, 1922*; ter dagvaart: *3, 5, 9, 12, 25, 36, 39, 49, 52, 53, 54, 59, 60, 62, 63, 96, 98, 102, 105, 107, 108, 113, 117, 125, 131-135, 144, 146, 147, 149, 150, 159, 163, 171, 174, 179, 180, 185, 201, 203, 225, 261, 270, 271, 274, 281, 286, 300, 311-1602 passim, 1623, 1644, 1646, 1668, 1677, 1687, 1698, 1702, 1708, 1711, 1718, 1719, 1728, 1731, 1732, 1744, 1747, 1752, 1762, 1764, 1765, 1771, 1773, 1775, 1786, 1789, 1794, 1796, 1797, 1808, 1814, 1826, 1835, 1839, 1842, 1843, 1845, 1846, 1849, 1852, 1855, 1861, 1865-1867, 1871-1874, (1875), 1876, 1877, 1879, 1880, 1883, 1884, 1887-1891, 1893-1901, 1903, 1911, 1916, 1919, 1922-1924*; gemene, ter dagvaart: *1110, 1326, 1427, 1884*; Zeeuwse in de Raad van Holland: *171*; zoen: *63*.
- geestelijkheid: *1878, 1883*; ter dagvaart: *135, 190, 322, 392, 437, 648, 733, 746, 747, 784, 786, 804, 816, 818, 819, 823, 824, 840, 845, 860, 877, 911, 913, 915-917, 919-921, 924, 966, 997, 999, 1006, 1011, 1015, 1022, 1056, 1057, 1059, 1065, 1070, 1080, 1087, 1103, 1105, 1110, 1115-1117, 1149, 1161, 1188, 1192, 1198, 1200, 1204, 1207, 1212, 1215, 1217, 1220, 1221, 1224, 1225, 1227, 1310, 1325, 1330, 1342, 1350, 1352, 1354, 1396, 1417, 1454, 1539, 1574, 1594, 1599, 1623, 1668, 1677, 1685, 1708, 1718, 1728, 1731, 1732, 1744, 1747, 1752, 1762, 1764, 1771, 1773, 1786, 1794, 1796, 1797, 1805, 1808, 1814, 1858*; abten/abdissen ter dagvaart: *840, 845, 917*; kapittels ter dagvaart: *819, 824*; prelaten: *942, 969, 1025, 1344n, 1348n, 1357n, 1371, 1375, 1379, 1685, 1789*; idem ter dagvaart: *783, 784, 786, 798, 802, 804, 819, 824, 840, 845, 860, 877, 915, 917, 962, 965, 992, 997, 1002, 1006, 1011, 1015, 1022, 1045, 1056, 1090, 1110, 1117, 1152, 1161, 1167, 1169, 1210, 1213, 1215, 1267, 1278, 1299, 1343, 1355, 1363, 1369, 1392, 1396, 1414, 1562, 1646, 1668, 1698, 1718, 1719, 1756, 1764, 1779, 1784, 1789, 1790*; prelaat: *939, 1344n, 1661, 1668, 1670*; idem ter dagvaart: *1343, 1685, 1750, 1773, 1789*; prelatissen ter dagvaart: *819, 824*.
- graafschap, grafelijkheid: *1543, 1841, 1878, 1895*.
- graven (en gravinnen): *1875, 1883*.
- heren, heerschappen, ter dagvaart: *355, 363, 370, 381, 384, 385, 387, 400, 420, 422, 427, 485, 551, 560, 591, 741*; gemene, ter dagvaart: *300, 345, 351, 355, 357, 370, 373, 381, 384, 385, 387, 400, 421, 484, 644*.
- Hoge Vierschaar (hoge ban, hoogste ban), schout, zie Adriaan Kempenz.; Vocxdale, Jan Beyersz. van; Kats, Klaas Lievinsz. van; Werve, Hendrik van den; Micault, Charles; stadhouder van de schout: *1634*.
- keur/privilege: *431n, 571, 577, 682, 687, 690, 803, 1300, 1378, 1393, 1453, 1466, 1524, 1533, 1543, 1593, 1606, 1629, 1687, 1727, 1878, 1883, 1895, 1914*.
- knapen ter dagvaart: *363, 390, 408, 430*.
- knechten ter dagvaart: *698, 705, 750, 757, 782, 798, 819, 824, 840, 845, 860, 877, 915*.
- leenmannen: *525, 871, 943, 1457, 1593, 1634, 1644, 1668, 1742, 1766, 1791*; ter dagvaart: *1,*

3, 8, 42, 59, 118, 126, 139, 157, 164?, 167?, 176, 191?, 206?, 216, 220, 224?, 242?, 250, 258?, 261, 262, 269?, 286?, 309?, 378, 381, 396, 482, 484, 559, 581, 613, 681, 682, 686, 687, 698, 705, 709, 710, 734?, 735, 750, 757, 779, 782-784, 786, 798, 802, 804, 840, 845, 850, 861, 864-867, 871, 877, 900, 904, 914, 915, 917, 921, 924, 946, 969, 1011, 1022, 1027, 1045, 1047, 1051, 1054, 1055, 1070, 1071, 1076, 1080, 1081, 1087, 1088, 1110, 1115, 1117, 1135, 1136, 1138, 1149, 1152, 1167, 1177-1179, 1188, 1192, 1198, 1200, 1204, 1207, 1209, 1212, 1213, 1220, 1224, 1227, 1243, 1245, 1279, 1286, 1329-1331, 1338, 1352, 1382, 1458, 1466, 1474, 1500, 1522, 1524, 1533, 1593, 1602, 1668, 1687, 1702, 1710, 1791, 1811, 1914; gemene, ter dagvaart: *381, 396, 681, 682, 693*.

- mannen: *1473*; ter dagvaart: *1458*; goede: *573*.
- mansmannen: *871, 943, 1067*; ter dagvaaart: *871, 1088, 1338*.
- platteland ('platten'): *805, 910, 978, 1026, 1044, 1047, 1055, 1067-1071, 1073, 1089, 1124, 1240, 1245, 1250, 1267, 1289, 1316, 1363, 1393, 1414, 1446, 1471, 1474, 1521, 1524, 1679,1719, 1732, 1733, 1789, 1846, 1856, 1873, 1900*; idem ter dagvaart: *1160*.
- Prelaat, zie Middelburg, abt en bisschop te.
- Prelaat en Edelen: *1364, 1379, 1410, 1412-1414, 1416, 1418, 1427, 1430, 1432, 1440, 1442, 1445, 1446, 1452, 1453, 1455, 1458, 1463, 1471, 1472, 1474, 1478, 1479, 1485, 1495, 1498, 1589, 1593, 1595, 1598, 1607, 1613, 1626n, 1627, 1639n, 1659, 1687, 1868, 1878*; ter dagvaart: *1343, 1348n, 1435, 1446, 1471, 1473, 1474, 1516, 1524, 1533, 1539, 1543, 1551, 1552, 1555, 1558, 1559, 1568, 1572, 1583, 1589, 1597, 1601, 1606, 1627-1629, 1631, 1634, 1635, 1644, 1660, 1668, 1669, 1679, 1687, 1693, 1698, 1702, 1710, 1715, 1720, 1722, 1727, 1732, 1751, 1756, 1790, 1791, 1796, 1819, 1829, 1830, 1837, 1864, 1873, 1874, 1876, 1878, 1880, 1881, 1883, 1884, 1894-1896, 1899, 1900, 1902, 1905, 1906, 1908, 1909, 1914, 1921, 1922*; pensionaris: *1843*; idem ter dagvaart: *1790, 1898, 1909, 1928*; (pensionaris) namens, ter ordonnantie van: *1384, 1387, 1392, 1397, 1400, 1404, 1407, 1410, 1412, 1413, 1416, 1418, 1421, 1427, 1430, 1432, 1434, 1435, 1440, 1445, 1446, 1450, 1452-1455, 1458, 1463, 1464, 1466, 1471, 1472, 1478, 1479, 1485, 1487, 1493, 1495, 1498, 1500, 1502, 1503, 1509n, 1514, 1517-1519, 1521, 1523, 1525, 1527, 1530, 1535, 1570, 1593, 1597, 1598, 1602, 1613, 1642, 1680*; zie verder onder de afzondelijke pensionarissen; proces tegen de steden van Zeeland: *1626*, *1631*.
- Raad, raden: *139, 1742, 1857*; ter dagvaart: *15, 31, 34, 57, 58, 93, 108, 111, 113, 116, 126, 129, 136, 139, 140, 143, 145, 148, 152, 166, 168, 169-172, 183, 184, 187, 189, 192, 194-200, 204, 205, 207, 208, 209, 211-214, 216, 217-219, 222, 227, 231, 235, 236, 246-251, 254, 260, 266, 267, 270, 272, 276, 278, 286, 290, 291, 294-296, 300, 301, 305, 313, 318, 374, 376, 401*; concept: *1742*.
- rentmeester: *1674*; proces: *1888*; rentmeesterrekeningen: *1872*.
- Ridderschap: *423, 573, 942, 1922*; ter dagvaart: *369, 408, 417, 429, 437, 501, 518, 522, 537, 539, 549, 554, 555, 572, 592, 601, 605, 606, 698, 755, 804, 809, 848, 855, 858, 897, 1047, 1110, 1152, 1213, 1338, 1922*; gemene: *401, 1110*; idem ter dagvaart: *385, 390, 396, 401, 430, 555, 577, 589, 598, 611, 612, 665, 677, 681, 693, 803, 804, 904*; groot en klein: *605*; ridders ter dagvaart: *270, 363, 390, 430, 513, 784, 786, 802, 819, 824, 840, 845, 860, 871, 877, 900, 914, 915, 917, 997, 1011, 1022, 1045, 1088, 1167, 1286*; idem, gemene, ter dagvaart: *363, 408*; vazallen: *1110*; idem ter dagvaart: *871, 877, 1088, 1245*; welgeborenen ter dagvaart: *26*.
- Staten: *525, 803, 805, 921, 936, 942, 955, 977, 1012, 1025, 1070, 1121, 1152, 1419n, 1495, 1585, 1589, 1593, 1841, 1851*; ter dagvaart: *32, 55, 61, 124, 783, 805, 840, 931, 936, 963, 967, 977, 989, 1005, 1008, 1011, 1012, 1025, 1033, 1045, 1067, 1070, 1080, 1081, 1088, 1090, 1093, 1094, 1096, 1107-1928 passim*; 'derde Staat' (steden): *1568, 1819*; drie: *580, 824, 1011, 1081, 1435, 1533, 1541, 1543, 1551; idem ter dagvaart: 819, 962, 989, 1044, 1058, 1081, 1115, 1117, 1124, 1135, 1136, 1138, 1141, 1143, 1144, 1149, 1152, 1167, 1178, 1180, 181, 1185-1187, 1204, 1207, 1209, 1217, 1273, 1279, 1281, 1282, 1284, 1287, 1293, 1295, 1302, 1305-1309, 1311-1313, 1315-1317, 1325, 1326, 1328, 1331, 1333, 1334, 1336, 1338, 1343, 1348, 1349, 1350, 1352, 1354, 1355, 1365, 1369, 1372, 1375, 1393, 1404, 1406, 1408, 1410, 1415, 1417, 1421, 1424, 1428, 1434, 1435, 1446, 1454, 1458, 1466, 1471, 1473, 1487, 1497, 1498, 1500, 1511, 1544, 1591, 1597, 1602, 1603, 1628, 1629, 1631, 1634, 1644, 1667, 1687, 1679,*

1698, 1710, 1719, 1720, 1728, 1731, 1733, 1739, 1759, 1766, 1775, 1779, 1784, 1789, 1791, 1794, 1841, 1844, 1851, 1853, 1854, 1856-1858, 1863, 1866-1868, 1872-1877, 1884, 1885, 1891, 1893, 1896, 1898, 1902, 1904, 1914; idem, geschil met: *1661*; 'eerste staat', abdij als representerende de eerste Staat van Zeeland: *1629*; geestelijke en wereldlijke staten, ter dagvaart: *733*; gemene, ter dagvaart: *910, 936, 1113, 1130, 1167, 1179, 1194, 1204, 1213, 1215, 1235, 1259, 1261, 1273, 1279, 1287, 1316, 1414, 1452, 1171, 1194, 1204, 1235, 1261, 1273, 1279, 1287, 1316, 1452, 1674, 1778, 1780, 1865, 1873, 1874, 1878, 1881, 1894*; generale: *1801, 1829, 1907n*; idem ter dagvaart: *1866, 1868, 1873-1876, 1878, 1881, 1883, 1889, 1890, 1895, 1901, 1913*; idem, drie, ter dagvaart: *1916*; geschil met Vlissingen en Arnemuiden: *1851*; pensionaris ter dagvaart: *1687*; twee (edelen en steden 'representerende twee van den drie' Staten): *1702*; idem ('Prelaet ende Edelen, representerende de twee van den drie Staeten van Zeelant', 'de twee eerste Staten') ter dagvaart: *1533, 1541, 1543, 1551, 1552, 1558, 1559, 1568, 1606, 1628, 1631, 1634, 1668, 1687, 1714, 1791, 1819, 1864*.

– steden: *139, 1049, 1143, 1364, 1475, 1524, 1589, 1679, 1732, 1844, 1846, 1857, 1858*; ter dagvaart: *4, 3, 31, 48, 58, 71, 73, 74, 89, 97, 99-102, 104-1927 passim*; drie (Middelburg, Zierikzee en Remmerswaal): *203, 204*; idem ter dagvaart: *204, 283*; gemene: *354, 768, 1052, 1683*; idem ter dagvaart: *232, 249, 254, 284, 294, 302, 304-306, 335, 336, 339, 342, 346n, 349-352, 355-360, 362, 366, 368, 370, 377, 379, 381, 383-385, 387, 396, 398, 400, 404, 415, 419, 421, 423, 469, 588, 592, 675, 676, 723, 744, 745, 748, 764, 783, 784, 786, 790, 808, 813, 822, 829, 853, 856, 894, 900, 903, 906, 910, 949, 980, 981, 1014, 1030-1032, 1034, 1035, 1038, 1039, verder passim*; geschil met heren van Beveren en Brigdamme: *1626n*; goede: *401, 423, 471, 942, 1866*; idem, ter dagvaart: *363, 370, 384, 385, 390, 400, 401, 417, 420, 422, 429, 430, 437, 501, 518, 537, 554, 555, 577, 589, 591, 592, 601, 605, 598, 611, 612, 665, 672, 741, 755, 779-781, 786, 791, 802, 803, 809, 819, 824, 840, 845, 855, 858, 877, 897, 900, 904, 914, 915, 917, 960, 962, 965, 969, 992, 997, 1002, 1006, 1009, 1011, 1015, 1019, 1022, 1045, 1047, 1056, 1087, 1152, 1167, 1299, 1363, 1393, 1396, 1413, 1552*; grenssteden: *1898*; grote en kleine: *1157, 1173, 1693*; hoofdsteden: *956, 1691*; idem ter dagvaart: *1379*; idem, vijf: *850, 1337, 1674*; kleine, ter dagvaart: *1674, 1683*; proces tegen Prelaat en Edelen van Zeeland: *1631*; steden die lijndraaierij beoefenen, ter dagvaart: *1799*; smalle steden: *851, 1393, 1471, 1475, 1487, 1521, 1524, 1552, 1572, 1674, 1683, 1691, 1739, 1775*; idem ter dagvaart: *1316*; idem op de zeekust: *752, 832*.

Zeeuw (Zeeukijn, Zeeutgen), grafelijke bode: *431, 448, 559*.

Zente Martinsdijc, zie Sint-Maartensdijk.

Zeuse, zie Zierikzee.

Zevenbergen, beleg: *416, 418, 420, 422-424*.

Zevenbergen, Betsman Cornelis, notaris van het Hof van Holland: *1629*.

– heer van, zie Strijen.

Zevender, mr. Jan van († 1509), secretaris extra-ordinaris bij het Hof van Holland 1493, 1496-1497, 1503, griffier van het Hof van Holland 1503-1504, 1506-1509: *1270, 1290*.

Zierikzee: *54, 102, 103n, 108, 109, 114, 117, 139, 142n, 161, 164, 189, 203, 206, 217, 220, 224, 258n, 261, 265, 274, 301, 302, 309n, 356, 364, 369, 394n, 400, 401, 431n, 467, 482n, 484, 495, 553, 586, 592, 624n, 637, 677, 680, 681, 686, 687, 697, 728, 730, 731, 768, 772, 779, 797, 803, 809, 830, 861, 898, 904, 910, 913, 915, 936, 942, 955, 956, 973, 978, 995, 1022, 1033, 1047, 1058, 1062, 1081, 1085, 1088, 1110, 1113, 1119, 1125, 1129, 1139, 1143, 1152, 1154, 1167, 1168, 1170, 1173, 1175, 1179, 1180, 1182, 1183, 1190, 1208, 1209, 1221, 1243, 1257, 1267, 1276, 1280, 1289, 1292, 1308, 1331, 1339, 1345, 1360, 1363, 1364, 1389, 1417, 1430, 1435, 1466, 1471, 1472, 1474, 1475, 1496, 1504, 1509, 1514, 1519, 1521, 1527, 1528, 1534, 1558, 1563-1566, 1568, 1569, 1571, 1574, 1580, 1585, 1596, 1597, 1604, 1613, 1614, 1620, 1626, 1629, 1631, 1641, 1644, 1651, 1658, 1659, 1661, 1662, 1676-1678, 1706, 1707, 1732, 1734, 1740, 1744, 1752, 1755, 1762, 1764, 1776, 1800, 1814, 1817, 1823, 1821,1827, 1829, 1834, 1866, 1874-1876, 1878, 1881, 1909, 1910, 1922*; baljuw: *1543*; stad ter dagvaart: *passim*; edelen: *1732*; idem ter dagvaart: *1715, 1727, 1731, 1751, 1907n*; heervaart naar: *910*; (deken en) kapittel ter dagvaart: *648, 818, 823*; (deken en) kapittel van Sint Lievensmonster: *525,*

936; Jacobijnenklooster: *686*; kapiteins: *1035*; Kartuizers buiten, ter dagvaart: *823*; kooplieden ter dagvaart: *948*; als medezegelaar: *5a; 59, 95, 96, 110, 159, 179, 180, 185, 201, 219, 230, 239, 243, 260, 288, 307, 311, 327, 344, 371, 391, 399, 430, 434n, 575, 1037, 1298*; octrooi om renten: *1471*; als ondertekenaar: *1876, 1922*; oproer (belasting): *910*, *913*; pensionaris ter dagvaart: *1847*; plaats van bijeenkomst: *1, 11?, 19, 22, 24, 32, 35, 44, 46, 51, 55, 56?, 61, 62, 63, 66, 67, 68, 69, 71, 75, 76, 77, 113, 124, 129, 131, 145, 211a, 262, 268, 269, 300, 320, 375, 384, 395, 396, 406, 415, 417, 418, 419, 421, 486, 501, 551, 552, 579, 582, 601, 609, 613, 618, 644, 686, 688, 711, 741, 763, 770, 778, 791, 804, 806, 906, 925, 1049, 1054, 1068, 1086, 1122, 1166, 1219, 1244, 1269, 1339, 1449, 1476*; prelaat: *1732*, idem ter dagvaart: *1715, 1727, 1731, 1751*; privileges: *1876*; proces: *186, 1259*; procureurs: *434*; recht van stapel: *1730*; tresorier: *1823*; vierschaar: *211a, 395, 711, 770, 778, 1022, 1068, 1076, 1337*; verbouwing: *19, 35n*.

Zijdwind, Jan Cornelisz., lid van de stadsregering van Tholen (1543): *1708*.

Zijl, Gerrit van – Dirksz. (1398-1453), ridder, heer op ter Zijl (bij Leiden), heer van Purmerend en Ilpendam -1423 en 1428-1440, heer van Albrandswaard 1430-1435, hoogheemraad van Rijnland 1415-1420 en 1430-1453, raadsheer van Jacoba van Beieren 1429-1436, raad van Holland 1428-1430 en 1432-1453, ter dagvaart: *498*.

Zijpe, bedijking: *214, 215*.

Zijs, Klaas Jansz., pensionaris van Middelburg (1525): *1558*.

Zint(e) Ghe(e)rdenberghe (Geertruidenberg): *42, 50*.

Zoelekerke (Zoetelingskerke, Zottelinckercke), op Noord-Beveland: *1369n*; zie ook Zoetelingskerke.

Zoete, Jan: *1450*.

– Louis (L.) de († 1556), secretaris van de Geheime Raad 1531-1555: *1602*; als ondertekenaar: *1629, 1693, 1747*.

– (Zoeten), Pieter (Peter), bode 1346-1359: *40, 109*.

– Rogier, klerk van rentmeester Bruinink van Wijngaarden, ter dagvaart namens de rentmeester: *1876*.

– mr. Willem, pensionaris van Gent, lid van de stadsregering van Gent: *1165*.

Zoetekerke, Anthonis Bouwensz. van, lid van de stadsregering van Zierikzee: *1599*.

Zoetelingskerke, Jan (Janne) van (1437-1445), ambachtsheer in Zoelekerke, Geersdijk en Zuidland op Noord-Beveland, ter dagvaart: *495*.

Zoeteman Cornelisz., bode van de rentmeester van Beoosterschelde 1486-1493: *1129, 1138, 1141, 1143, 1144, 1148, 1149, 1152, 1156, 1158, 1160, 1164, 1166, 1168, 1169, 1174, 1175, 1178, 1181, 1182, 1185, 1189, 1191, 1194, 1207-1211, 1213, 1215, 1219, 1233, 1234, 1236, 1237, 1239-1241, 1243-1245, 1252-1255, 1259, 1261, 1265.*

Zonnemaire (Zonnemaer): *1704, 1732, 1900, 1902*; privileges: *1733*.

Zonneveld, Cornelis van († ca. 1500), secretaris extra-ordinaris bij het Hof van Holland 1483-1497, lid van de stadsregering van Leiden: *1290*; als lid van de stadsregering van Leiden: *1229, 1230*.

– Gerrit van, lid van de stadsregering van Leiden: *850*.

– Jan van, lid van de stadsregering van Leiden: *850*.

Zottelinckercke, zie Zoelekerke.

Zottingnij, mevrouw van: *1905*.

Zoutelande: *728, 939, 1047, 1276, 1720, 1731, 1832, 1868*; ter dagvaart: *532, 598, 633, 635, 725, 754, 767, 774, 938, 954, 966, 978, 1028, 1043, 1044, 1083, 1128, 1142, 1147, 1157, 1173, 1247, 1290, 1760, 1860*; ruiters: *1177*; stierlieden ter dagvaart: *1247*; troepen: *1928*.

Zoutelande, Michiel Simon Duitsz. van, ter dagvaart: *495, 579, 631*.

–, Simon Duit van, zie Duit.

Zoutleeuw: *467*.

Zubburch, zie Souburg.

Zuid-Beveland: *167, 224, 300, 320, 495, 498n, 510, 577, 1121n, 1152, 1311, 1393, 1425, 1461n, 1720, 1731, 1733*; ambachtsheren: *1866*; idem ter dagvaart: *402, 409, 571, 1343*; bierstal:

1866; ter dagvaart: *33, 90, 93, 113-115, 122, 408, 448, 495, 539, 549, 554, 560, 562, 564, 604, 605, 611, 612, 617, 733, 737, 1120, 1420*; dijkage van de vijf provinciën in: *1660*; dijkgraaf, gezworenen en edelen: *1249n*; edelen ter dagvaart: *1120*; heerschap: *402*; herdijken: *1621*; hoofdlieden, aanstelling: *74*; inundatie: *1662, 1767*; leenmannen ter dagvaart: *27, 29, 47, 67, 88, 123, 623*; als medezegelaar: *171*; onderhoud van Caveldijk en Cramdijk: *1881*; plaats van bijeenkomst: *498*; proces tegen: *1453*; provisor: *79*; idem ter dagvaart: *818, 823*; ridderschap: *498*; idem ter dagvaart: *448*; schouten ter dagvaart: *88*; steden ter dagvaart: *448, 1646*; Zuidwatering: *1634*.

Zuidholland: *286, 1829*; edelen: *94n*.

Zuidkerke (Zuutkerke), parochie: *1720*.

Zuidpenne (Zuytpenne), mr. Pieter van, raadsheer van de vrouwe van Veere, ter dagvaart: *1503*.

Zuidwind (Zuytwint), Jan Cornelisz., lid van de stadsregering van Tholen (1539): *1666*.

Zuilen, heer van, zie Borsele, Dirk van.

Zutphen: *1720*; ter dagvaart: *275*; als medezegelaar: *1165n*; plaats van bijeenkomst: *275*.

Zuurmond, Jan (1347-1385), ridder 1351, raad van graaf Willem v 1351-1357, baljuw van Zieirkzee 1353-1356, verbannen 1358, ter dagvaart: *77, 80*.

Zuutkerke, zie Zuidkerke.

Zuyt, zie Zuid.

Zwaven (Zwaaf), Hendrik, ridder, baljuw van Middelburg, ter dagvaart: *1138*.

Zweden: *1424, 1569*; afgevaardigden: *1569*; bestand met: *1569*; gouverneur en Rijksraad: *1422, 1424, 1427, 1569*.

– koning, zie Gustaaf I (1523-1560).

Zwichem, Vigilius van (ab Aytta) (1507-† 1577), ridder, doctor in de rechten, raadsheer 1540-1548 en president 1549-1569, 1573-1575 van de Geheime Raad, voorzitter van de Raad van State 1554-1575: *1866, 1868, 1873, 1874, 1875, 1896, 1902*; ter dagvaart: *1756, 1758, 1790, 1811*.

Zwieten, Boudewijn van (Boudekin de klerk) (1393-1454), heer van Maarssenbroek 1409, klerk (van de tresorie) en grafelijk secretaris 1394-1401, van Margaretha van Kleef 1404-1410, rentmeester van Voorne 1409-1411, werkzaam in de tresorie 1419-1420, grafelijk tresorier 1424-1425 en 1425-1432, raad van Holland 1428-1447, ter dagvaart: *439*.

– (Zweten, Swerten), Dirk (Thierre) Boudewijnsz. (Boudijnsz., Bouwenz.) van (T. de) (1400-† 1482), heer op Endegeest 1439 (helft) en 1448 (andere helft), heer van Oegstgeest en Poelgeest 1456, poorter van Leiden 1452, secretaris van het Hof van Holland 1428-1447, griffier van Holland 1445-1447, registerklerk 1447-1468 en 1477-1482, raadsheer van Holland 1457-1463 en 1465-1477, hoogheemraad van Rijnland 1453-1482, registerbewaarder van Arkel, Putten en Strijen voor Karel van Charolais 1459- , raadsheer van Karel van Charolais 1459 en 1464-1465: *431, 563, 637, 720, 750n, 768, 978*; als charterbewaarder: *803*; ter dagvaart: *574*.

– Willem bastaard van (1449-1482), heer op Amerongen 1470-1478, procureur-generaal 1467-1474 en griffier 1463-1467, 1477-1482 van het Hof van Holland, baljuw van 's-Gravenzande 1477-1481, poorter van Leiden, als griffier: *910, 1008, 1019, 1058, 1067, 1083*.

Zwin, Het: *1244-1246, 1250*; plaats van bijeenkomst: *1247*.

Zwolle, plaats van bijeenkomst: *608*.

Index van zaken en termen

In deze index zijn opgenomen:
1) de onderwerpen van bespreking op de dagvaarten, voorzover die niet aan een persoons- of plaatsnaam gekoppeld konden worden;
2) een (ruime) keuze uit de onderwerpen die zijdelings in de teksten worden vermeld en die geen rechtstreeks verband met de dagvaarten houden;
3) de begrippen die behoren bij de terminologie rond Staten, standen en dagvaarten.
Konden de onderwerpen of begrippen wel gekoppeld worden aan een persoons- of plaatsnaam, dan is verwezen naar de hieraan voorafgaande Index van eigennamen.

De cijfers verwijzen naar de volgnummers van de dagvaarten, een n verwijst naar de noten.

A

Aam, zie Wijnmaten.
Aanbevelingsbrief: *1724*.
Aanhouding, zie Arrest; Beslaglegging.
Aanstellingen, zie Ambten.
Aanval, zie Inval.
Aanwezigheidsplicht: *1391*.
Absenteïsme: *487, 556, 594, 596, 643, 693, 747, 753, 784, 786, 797, 798, 819, 825, 833, 848, 853, 929, 941, 949, 964, 1007, 1017, 1023, 1053, 1057, 1065, 1069, 1082, 1122, 1138, 1141?, 1144, 1157, 1165, 1168, 1172, 1176, 1188, 1200, 1209, 1207, 1211, 1212, 1216, 1240, 1255, 1271, 1303, 1306, 1307, 1326, 1340, 1375, 1624, 1668, 1736, 1777, 1843?, 1867, 1892, 1896, 1900, 1902, 1920*.
Abten, Abdissen, zie Zeeland.
Accijns ('assijs'): *648, 910, 1244, 1369*; zie verder Bier; Calioet; Congégeld; Imposten; Wijn.
Acht, zie Rijksacht.
Achterstallen, zie Schulden; afzonderlijke Beden.
Adeldom, akten: *43*.
Admiraliteit: *1742*.
Afpersing, door krijgsvolk: *1888*.
Afscheid landsheer: *1368, 1491, 1521, 1531, 1822*.
Afstand: *53*.
Akkoord ('acord'): *54*.
Akte van indemniteit, zie Brieven van indemniteit.
Akte van prejuditie: *1763*.
Alliantie, zie Verbond.
Ambachten: *1473*; grootte en waarde: *1503n*; verkoop: *429*.
Ambachtsheerlijkheden: *978, 1280, 1473*.
Ambachtsheren, zie index van eigennamen ad Baarland; Baarsdorp; Bakendorp; Beoosterschelde; Bewesterschelde; Borsele; Coudorp; Everingen; Heinkenszand; Hoedekenskerke; Kattendijke; Kloetinge; Noord-Beveland; Oostende; Ovezande; Sinoutskerke; Sint Hendrikskinderen; Vinningen; Wemeldinge; Wissenkerke; Yerseke;

Zeeland; Zuid-Beveland.
Ambassade, Afvaardiging, Bezending, Delegatie: *1273, 1427, 1516*; naar landsheer: *447, 617, 721, 772, 825, 885, 1397*; namens/van landsheer/lansdvrouwe: *755, 1008, 1397, 1423*, zie ook Commissarissen; naar Staten-Generaal*: 1476, 1477, 1480, 1490, 1494, 1497, 1502*; zie ook index van eigennamen ad Bremen; Denemarken; Dieppe; Duitsland; Engeland; Frankrijk; Groningen; Haarlem; Hanze; Kampen; Kopenhagen; Münster; Norden, Ulrich van; Pruisen; Oostland/Duitsland; Skanör; Staten-Generaal; Vlaanderen.
Ambten: *803, 978, 1121, 1595*; admiraalschap ter zee: *1328*; idem, commissiebrief: *1230*; baljuw van Reimerswaal (aanstelling): *1902n*; benoemingen: *1655*; gouverneur ('superintendent') (benoeming): *1869*; hoofdlieden (aanstelling): *74*; landvoogdes (aanstelling): *1615, 1619*; raadsheren Hof van Holland (aanstelling): *1629, 1888*; regentes (aanstelling): *1379*; salariëring: *1891*; salaris pensionaris: *1900*, zie ook Traktementen; stadhouder (aanstelling): *1040, 1341, 1670*; zegelaar (aanstelling): *75*.
Amnestie: *1165*.
Amortisatie: *1487*.
Ankerage ('anckrage', 'boerthol'): *1841*.
Apostille: *1841, 1857n, 1858, 1864, 1874n, 1875, 1876, 1878, 1885, 1888, 1894, 1896-1898, 1900*.
Appel: *1343, 1392*; op interlocutoire vonnissen: *1629*; zie ook Processen.
Arbiters, Arbitrage, Bemiddeling: *17, 25, 138, 212, 213, 284, 391, 511, 533, 708, 799, 807, 936, 1244, 1295*.
Archiers: *871*.
Armee, zie Krijgsvolk.
Armoede, zware lasten: *809, 867, 978, 1047, 1338, 1393, 1407, 1413, 1516, 1521, 1524, 1527, 1533, 1543, 1552, 1634, 1668, 1679, 1687, 1698, 1704, 1710, 1715, 1720, 1739, 1775, 1779, 1784, 1804, 1841, 1858, 1868, 1878, 1881, 1884, 1888, 1889, 1891, 1893-1895, 1898, 1900, 1906*.
Arrest: *1721, 1873*; burgers: *1889*; van goederen: *1390, 1427, 1442, 1883-1886*; rechtsmiddel: *803, 804, 904*; van schepenen: *744*; zie ook Beslaglegging.
Arrestatie, zie Gevangenneming.
Artillerie, Geschut: *290, 292, 1047, 1221, 1237, 1702*.
Assiette, kapitale: *1677*.

B

Baanderheren, Baanrotsen, zie index van eigennamen ad Beoosterschelde; Bewesterschelde; Zeeland.
Baanders, zie index van eigennamen ad Zeeland.
Baardze (type schip), zie Schepen.
Ballinggoederen: *76*.
Ban, door Utrecht: *437, 438, 447*, zie ook Interdict; van schepenen: *744*.
Ban, Hoge, zie Vierschaar, Hoge.
Bede, niet gespecificeerd: *18, 61?, 176?, 214, 216, 402?, 524, (616), 618, 675, 744, 803, 804, 931, 1041, 1269, 1280, 1341-1343, 1672, 1674, 1793, 1823, 1878*; dubbele: *827*; vraag of consent aanwezigheid landsheer vereist of dat die van de landsvrouwe volstaat: *1057*; distributie: *822*; goederen van geestelijken: *804, 1065*; omslag jaarbede (1336): *23, 24*; onbereden polders: *1065*; uitkering uit de bede: *525, 621, 681*, zie verder afzonderlijke Beden; vrijstelling/gratie: *1213, 1311*; zie ook Penning.
– (ordinaris) van 6 'gezellen' van het gemet, geconsenteerd 1342, 1e vervaltermijn (Bamisse 1342): *29*; vrije: *29*.
– (ordinaris) van 2 s. tournois van het gemet ('jaarbede'), termijn 1348: *50*.
– (extra-ordinaris) voor hulp aan Geertruidenberg (1351): *69*.
– (extra-ordinaris) van 4 gr. en 5 miten van het gemet t.b.v. de heervaart (1353): *78*.

– (ordinaris) van 12 gr. van het gemet bestemd voor de Oorlog op de Hogewoerd tegen de bisschop van Utrecht, vervaldatum 15 mei 1356: achterstallen: *85*; betaling: *83, 84*; consent: *83*.
– (ordinaris) van 12 gr. van het gemet, geconsenteerd Sint Maarten 1358, in twee termijnen geïnd (2 februari en 24 juni 1359): *103, 108, 113*.
– (ordinaris) van 6 gr. van het gemet, geconsenteerd mei 1362, geïnd 31 augustus 1362: *139*.
– (ordinaris) van 10 d.gr. van het gemet, geconsenteerd 8 april 1363, geïnd in twee termijnen (8 september 1363 en 2 februari 1364): *142*.
– (ordinaris) van 12 gr. van het gemet, geconsenteerd op 27 oktober 1366, geïnd november 1366: *157*.
– (ordinaris) van 6 'plackemewen' van het gemet t.b.v. betaling schadeloosstelling van 24.000 Boheemse gulden aan Middelburg door Albrecht van Beieren, geconsenteerd in augustus 1370: *164*.
– (ordinaris) van 12 gr. van het gemet, geconsenteerd 10 december 1371, geïnd in twee termijnen (31 mei 1372 en september 1372): *167*.
– (ordinaris) van 12 gr. van het gemet, waarschijnlijk geconsenteerd op 29 januari 1380, vervaldata 11 november 1380 en 11 november 1381: *191*.
– (ordinaris) van 16 gr. van het gemet, vervaldata 1 oktober 1386 en 1 oktober 1387: *206*.
– (ordinaris) van 18 gr. van het gemet, geconsenteerd in maart/april 1390, geïnd in twee termijnen (1 oktober 1390 en 1 oktober 1391): *224*.
– (ordinaris) van 2 maal 6 gr. van het gemet, geconsenteerd maart 1395, geïnd in twee termijnen (1 oktober 1395 en 1 oktober 1396): *242*.
– (ordinaris) van 16 gr. van het gemet geconsenteerd 13 april 1399: *261*.
– van 3 gr. van het gemet waarschijnlijk t.b.v. de heervaart tegen de Friezen, geconsenteerd op 25 juni 1399: *263*.
– (ordinaris) van 2 gr. van het gemet voor heel Zeeland, geconsenteerd 3 september 1399: *271*.
– (ordinaris) van 26 gr. van het gemet, geconsenteerd 5 april 1404, in twee termijnen: *300*.
– (ordinaris) van 10 gr. van het gemet, geconsenteerd op 7 november 1406, geïnd op 1 oktober 1407, 1408 en 1409: *309, 316*; lening op: *312*; voorschot: *331*.
– (ordinaris) van 10 gr. van het gemet, geconsenteerd op 2 augustus 1407, betaaltermijn 24 december 1408: *316*.
– (ordinaris) van 24 gr. van het gemet, geconsenteerd op 6 juli 1413, betaaltermijn 3 oktober 1413: *345*.
– (ordinaris) van 3 s. gr. van het gemet voor drie jaar, geconsenteerd op 20 februari 1416, betaaltermijnen 1 oktober 1416, 1417 en 1418: *349*.
– (ordinaris) van 4 gr. van het gemet, geconsenteerd op 13 juni 1418: *365*.
– (ordinaris) van 46 gr. van het gemet t.b.v. het betalen van 600 gewapenden, geconsenteerd 29 september 1420, consent: *381*; voorschot: *370, 371*.
– (ordinaris) van 18 gr. van het gemet, betaaltermijn 1 oktober 1420, vordering: *394, 395*.
– (ordinaris) van 4 gr. van het gemet t.b.v. betaling beveiliging stromen, geconsenteerd op 9 mei 1426, betaling: *417*.
– (extra-ordinaris) van 75.400 schilden voor het onderhouden van gewapenden, geconsenteerd begin december 1427: *426*.
– (ordinaris) van 1 schild van het gemet, geconsenteerd 13 maart 1428: *431*; betaling termijn: *427*; consent: *427*.
– (ordinaris) van 14 gr. van het gemet voor tien jaar, geconsenteerd op 17 augustus 1428, betaling termijn: *431*; consent: *431*; kwijtschelding vanwege nieuwe bede van 20 gr. in 1436: *485*.
– (ordinaris) van 14 gr. van het gemet verzocht door Jacoba van Beieren in januari 1431: *441*; antwoord: *442*.

Index van zaken

- (ordinaris) van 1 schild van het gemet verzocht door hertog Filips van Bourgondië begin september 1431, antwoord: *450*; verzoek: *449*.
- (ordinaris) van 13 gr. van het gemet, geconsenteerd aan hertog Filips van Bourgondië op 4 april 1433, te betalen in twee termijnen (31 augustus 1433 en 1434): *458*.
- (ordinaris) van 20 gr. van het gemet t.b.v. oorlog tegen de Engelsen, geconsenteerd op 23 juni 1436: *484*; consent: *485*; inning: *488n, 489*; kwijtschelding: *485*.
- (extra-ordinaris) van 15.000 rijders, verzocht in juli 1437: *497*.
- (ordinaris) van 10 en 2 (9 en 3) gr. van het gemet voor vijf jaar, inclusief uitkeringen aan de hertogin en raadsheren van hertog Filips van Bourgondië, geconsenteerd in april 1439, vervaldatum 29 augustus, consent: *525*; betaling termijn: *525*; restanten: *611*.
- (extra-ordinaris) van 4 + 3 groten het gemet, t.b.v. kosten van rechtspraak en de betaling van de sententie van de Spanjaarden, geconsenteerd op 24 maart 1441: *559*; , zie ook Spanjaardengeld.
- (extra-ordinaris) van 50.000 schilden wegens onberechte zaken, verzocht begin maart 1441, omgeslagen als bede van 4 gr. van het gemet: *559, 590, 616*; omslag: *576, 577, 582*.
- (ordinaris) van 20.000 schilden per jaar (10 gr. van het gemet) voor zes jaar, geconsenteerd midden juli 1445, vervaltermijn Sint-Jansmis (29 augustus): *611, 613, 621*; consent: *609*; oninbare posten: *681*; overschotten: *681*; restanten oude bede: *611*; uitkeringen uit de bede: *621*; vonnis: *621*; vrijstelling: *615, 621*.

Bede/omslag van 4 gr. van het gemet, november 1441: *576*.

- (ordinaris) van 18.000 Philippus schilden (10 gr. van het gemet) voor tien jaar, geconsenteerd 31 maart 1451, vervaldatum Sint-Jansmis (29 augustus): *673, 675, 677, 678, 680, 686, 687, 694, 698, 711, 767n*; achterstallen: *779, 781, 783, 784, 786, 787*; consent: *681*; lening/voorschot termijn: *707*; ontvangst: *681*; restanten: *804*; uitkeringen uit de bede: *681*; vonnis: *698*; wijziging naar 8 jaar: *709*.
- (extra-ordinaris) van 60.000 gouden leeuwen voor de kruistocht tegen de Turken, in eerste instantie 120.000 gouden leeuwen verzocht november 1455, geconsenteerd 60.000 gouden leeuwen februari 1456: *760, 761, 818, 819, 823, 824*; afwijzing: *823*; consent: *736-738*; verzoek: *733*; zie ook Kruistocht, plannen.
- (ordinaris) van 26.000 (24.000 + 2000) (waarvan 20.000 t.b.v. hertog Filips van Bourgondië, 4000 voor Karel van Charolais, 1000 voor Isabella van Portugal en 1000 voor Isabella van Bourbon) klinkaart voor 10 jaar (1462-1471), verlengd met 8 jaar (20.000 klinkaart of 9 gr. van het gemet), vervaltermijn Sint-Jansmis (29 augustus): *797, 798, 800-805*; aandeel hertogin: *1011*; achterstallen/restanten: *860, 866, 917, 919, 936, 942, 957, 969, 1011*; anticipatie: *838, 943*; consent: *803, 804*; giften uit de bede: *910*; grieven: *798, 800, 803*; kwijtschelding: *989, 1011*; lening (anticipatie) op de bede: *829, 831, 833, 834, 836, 837, 840, 956*; restitutie: *1025*; termijn (1467 en 1468): *850, 866*; termijn (1472-1473): *910, 925*; termijn (1476): *994*; verlenging: *865, 866, 895, 897, 899, 900, 904, 928, 932, 934, 937*; vonnis: *804*.
- (extra-ordinaris) voor heervaart tegen Frankrijk (1465), 'dubbele bede': *827*.
- (extra-ordinaris) van 20.000 klinkaart voor de kosten van de oorlog tegen Frankrijk, Luik en Dinant (1467): *839, 841*; taxatie: *845*; vonnis: *840*; weigering: *850*.
- (extra-ordinaris) van 120.000 kroon of 1000 glaviën (1471): *874, 876-878, 883, 886, 887, 889-891*; consent: *885*; toekenning Zeeuws aandeel (10.666 2/3 kroon): *904*.
- (extra-ordinaris) van 600 later 500.000 kroon (20 gr. van het gemet) voor 6 jaar t.b.v. oorlog met Frankrijk (1472) ('grote bede'), eerst toegekend aan hertog Karel van Bourgondië en opnieuw bevestigd aan Maximiliaan van Oostenrijk na het overlijden van de laatste, Zeeuws aandeel 48.200 kroon voor 6 jaar, vervaltermijn Sint-Jansmis (29 augustus): *911, 912, 914?, 915, 916, 918, 923, 942, 998-1000*; aandeel hertogin: *921, 1002, 1011*; consent: *921*; giften uit bede: *921*; kwijtschelding en herhaald verzoek na overlijden van hertog Karel: *1002, 1003, 1006-1009, 1011*; restanten: *1011*; vonnis: *921, 942, 1011*.
- (extra-ordinaris) van 32.000 kroon, geconsenteerd in 1472: *895*.

– (speldegeld) van 20.000 klinkaard voor hertogin Margaretha van York, geconsenteerd in 1475: *958, 960-964, 966, 967, 970, 971*.
– (ordinaris) van 10 gr. (+1 gr. voor hertogin Maria) van het gemet voor drie jaar, geconsenteerd in 1478: *1011*; anticipatie: *1012*.
– (ordinaris) van 80.000 klinkaard per jaar voor 8 jaar en eem eenmalige betaling van 160.000 schilden voor de periode 1477-1480, geconsenteerd eind mei 1480: *1041-1045*; consent: *1044*; continuatie: *1190*; aandeel Maria van Bourgondië en Margaretha van York: *1050*.
– (ordinaris) van 14 gr. van het gemet voor 6 jaar (+ 1 gr. van het gemet voor hertogin Maria van Bourgondië, + ½ gr. van het gemet voor Filips en Margaretha van Oostenrijk, + 1 gr. van het gemet voor Margaretha van York, + 2 gr. van het gemet voor de bekostiging van de bewapening ter zee), geconsenteerd 31 augustus 1481, vervaltermijn Sint-Jansmis: *1064, 1110*; consent/vonnis: *1065, 1087*.
– (ordinaris) van 30.000 lb. over 3 jaar, te betalen in 3 termijnen van 10.000 lb. en omgeslagen als bede van 4 gr. en 12 miten van het gemet, verzoek 1484, consent begin 1485, ingaande 1487, vervaltermijn Sint-Jansmis: *1109, 1110, 1117*; vonnis: *1110, 1117*.
– (extra-ordinaris) van 20.000 lb., geconsenteerd 15 juni 1485: *1124*.
– (ordinaris) van 40.000 lb. + 1 gr. van het gemet, 'koningsbede', (50.000 lb. verzocht), geconsenteerd op 28 juni 1486, vervaltermijn Sint-Jansmis 1486: *1135, 1136*; anticipatie: *1138*; vonnis: *1136*.
– (ordinaris) van 3 gr. van het gemet voor 2 jaar, toegekend 16 juni 1489, vervaltermijn Sint-Jansmis 1487 en 1488: *1149, 1152*; achterstallen/betaling: *1177*; anticipatie: *1152*; vonnis: *1152*.
– (extra-ordinaris) van 1 gr. van het gemet om dorpen op Walcheren en Zuid-Beveland te recompenseren voor oorlogskosten, 1487: *1152*.
– (ordinaris) voor Rooms-koning Maximiliaan en aartshertog Filips, verzocht najaar 1489: *1155-1160*; anticipatie: *1160*.
– van 29.000 lb. (waarvan 23.000 voor Rooms-koning Maximiliaan en 6000 voor de Zeeuwse steden), om te slaan als heffing van 10 gr. van het gemet, geconsenteerd op 17 augustus 1488, vervaltermijn Sint-Jansmis (30.000 lb. verzocht in juli 1488): *1170, 1174, 1175, 1178*; betaling termijn van 5200 lb.: *1182*; consent/vonnis: *1179*.
– (extra-ordinaris) van 3000 lb. voor aartshertog Filips, geconsenteerd 15 mei 1489: *1202*; omslag: *1198, 1199*.
– (extra-ordinaris) van 5000 lb. jaarlijks voor 3 jaar t.b.v. aartshertog Filips (om te slaan als bede van 5 gr. van het gemet), geconsenteerd op 25 november 1489, vervaltermijn Sint-Jansmis, consent: *1209*; distributie: *1215, 1217*; termijn 1491 en 1492: *1209*.
– van 15 gr. + 6 gr. van het gemet voor 3 jaar (waarvan 15 gr. + 1 t.b.v. van Rooms-koning Maximiliaan en 5. gr. t.b.v. Staten van Zeeland), geconsenteerd eind juli 1490, vervaltermijn Sint-Jansmis, gecontinueerd voor 1494: *1210, 1212*; anticipatie: *1213, 1214, 1222*; consent: *1213*; continuatie 1494: *1267*; lening: *1213*; smaldeling: *1267*; vonnis: *1213, 1267*.
– van 2 Andriesgulden op elk huis en haardstede t.b.v. de belegering van Sluis, 20.000 Andriesgulden geconsenteerd op 16 april 1492: *1236-1240*; consent: *1238, 1242*; omslag: *1239*; 4000 per maand: *1249-1251*; taxatie: *1240*.
– van 14.000 gulden t.b.v. de oorlog tegen Frankrijk (1492): *1253*.
– van 300.000 kroon (200.000 voor onderhoud aartshertog Filips en 100.000 voor oorlogvoering) (1493): *1262, 1264-1266, 1268*.
– van 6000, geconsenteerd in 1493/1494: *1263*.
– van 60.000 kroon voor de betaling van de troepen in Artois (1493): *1266*.
– van 20.000 voor aartshertogin Margaretha (1493): *1268*.
– van 20.000 kroon per jaar voor 2 jaar (15 gr. + 3 gr. van het gemet), geconsenteerd op 6 november 1494, anticipatie termijn 1495: *1287, 1288*; consent: *1280*.
– (extra-ordinatis) van 6000 kroon voor reis aartshertogin Margaretha naar Frankrijk,

geconsenteerd 24 oktober 1496: *1307*; consent: *1308*; lening op: *1308*.
- (extra-ordinaris) van 50.000 kroon voor oorlog tegen Gelre (Zeeuws aandeel 5172 kroon), geconsenteerd oktober 1497: *1310, 1312-1314, 1322, 1323*; consent: *1314*; financiering: *1315, 1316*; resten: *1325, 1326*.
- (ordinaris) van 24.000 lb.per jaar 4 jaar lang (om te slaan als 15 + 3 gr. van het gemet), geconsenteerd 27 juli 1497, gecontinueerd voor 3 jaar (14 + 3 gr. van het gemet), consent: *1311*; anticipatie: *1340*; consent continuatie: *1331*; betaling termijn 1501: *1336*.
- van 60.000 schilden voor het onderhoud van aartshertogin Margaretha van Oostenrijk, verzocht zomer 1498: *1319-1321, 1325, 1326*; continuatie: *1343*; omslag: *1328*.
- (extra-ordinaris) van 100.000 Andriesgulden (3 gr. van het gemet) voor reis naar Spanje, geconsenteerd 4 oktober 1501: *1332-1335*; anticipatie/betaling: *1336, 1344*; consent: *1343*.
- van 24.000 kroon of gulden per jaar voor 3 jaar, geconsenteerd mei 1501, gecontinueerd voor 3 jaar op 17 november 1505, opnieuw gecontinueerd voor 3 jaar op 16 december 1510, anticipatie: *1377, 1379-1381, 1389*; betaling: *1343*; consent: *1338, 1425, 1428*; continuatie: *1365, 1367-1369, 1424, 1425*; kwijtschelding voor Bewesterschelde: *1369*.
- van 5 gr. over de breedte (1501): *1341*.
- voor prinses Johanna en aartshertogin Margaretha van Oostenrijk (1501): *1342, 1343*.
- van 100.000 Andriesgulden (verzocht 1502), geconsenteerd februari 1503: *1348*; Zeeuws aandeel: *1344*; consent: *1349*; kwijtschelding helft: *1361*.
- van 20.000 gulden voor Margaretha van Oostenrijk, geconsenteerd februari 1503: consent: *1349*.
- (ordinaris) van 30.000 gulden jaarlijks voor 4 jaar, geconsenteerd 16 augustus 1504: *1354, 1369*; consent: *1355*; vrijstelling voor Schouwen: *1355*.
- van 400.000 Philippusgulden voor de reis van aartshertog Filips naar Spanje en de oorlog met Gelre (Zeeuws aandeel 9412 gulden van 40 gr., omgezet als bede van 2 gr. van het gemet), geconsenteerd maart 1505: *1357, 1358, 1360, 1386?*; anticipatie: *1377?*; betaling: *1370*; consent: *1361*; Zeeuws aandeel: *1365, 1370*; kwijtschelding helft: *1365*.
- t.b.v. van 8000 voetknechten en 1500 paarden (1506): *1372-1377*; verzoek 2000 knechten extra: *1377*.
- van 1 Philippusgulden per haardstede (1507): *1384-1388*.
- van 6000 goudgulden voor de betaling van 500 voetknechten gedrurende 3 maanden, geconsenteerd 28 februari 1508: *1393*.
- van 70.000 lb. t.b.v. het aannemen van 10.000 voetknechten en 2000 paarden voor de oorlog tegen Gelre, geconsenteerd november 1508: *1393-1395, 1404-1406*; betaling: *1402*; consent: *1407*; kwijtschelding één derde deel: *1404*; omslag: *1408*; verzoek: *1393*.
- van 500.000 kroon en 60.000 lb. voor regentes Margaretha, later 300.000 kroon en 50.000 gulden, geconsenteerd 16 maart 1509 (omgeslagen als 5 gr. voor het eerste jaar en 4 gr. 12 miten voor de 2 volgende jaren van het gemet): *1410-1413*; consent: *1414*; portie Zeeland: *1415, 1416*; inning: *1414*; kwijtschelding ¼ deel: *1412, 1414, 1419*.
- van 18.000 gulden t.b.v. bekostiging oorlog met Gelre, 10.000 gulden geconsenteerd op 25 augustus 1511: *1429, 1446*; anticipatie: *1430, 1436*; consent: *1430*.
- van 4000 lb. t.b.v. bescherming van de grenzen tegen Gelre voor 4 maanden (1511): *1434*; verzoek kwijtschelding: *1435*.
- van 200.000 gulden voor 6000 voetknechten en 1400 paarden voor de oorlog tegen Gelre, geconsenteerd 20 april 1512: *1438-1442*; consent: *1441*.
- van 34.000 gulden (of 35.000 lb.), verzocht in augustus 1512, antwoord: *1446*; weigering: *1445*.
- (extra-ordinaris) van 15.000 lb., geconsenteerd 26 augustus 1512, consent/vonnis: *1446*.
- van 10.000 gulden voor het beleg van Venlo, geconsenteerd 26 augustus 1512, anticipatie: *1446*; consent/vonnis: *1446, 1457, 1458*.

- van 112.000 gulden voor 5000 voetknechten ('payen') vier maanden lang en 50.000 gulden voor artillerie t.b.v. oorlog tegen Gelre (1512): *1450*; kwijtschelding helft: *1452*.
- voor 10.000 voetknechten tijdens de zomer t.b.v. oorlog tegen Gelre (1512): *1452*.
- van 100.000 goudgulden voor keizer Maximiliaan wegens het op leeftijd komen van prins Karel, geconsenteerd 20 december 1514: *1469, 1470, 1473*; anticipatie: *1471*; portie Zeeland (12.093 gulden): *1471*.
- van 32.000 kroon verzocht, geconsenteerd voor 27.000 (+ 3000 + 500) lb. t.b.v. de oorlog met Gelre en het voorgenomen huwelijk van prinses Isabella, geconsenteerd op 3 juli 1514, op te brengen door heffing van 15. gr. + 3 gr. van het gemet: *1465*; consent: *1465*; vonnis *1466*.
- (ordinaris) van 30.000 gulden per jaar, continuatie voor 4 jaar geconsenteerd 9 juli 1517, continuatie voor 6 jaar geaccepteerd op 7 september 1520 (om te slaan als bede van 15 + 6 groten de eerste 2 jaar en van 15 + 3 gr. van het gemet de volgende 4 jaar), gecontinueerd voor 6 jaar op 28 augustus 1526 (op te brengen als 15 + 3 gr. van het gemet), gecontinueerd voor 3 jaar op 4 oktober 1529, gecontinueerd voor 4 jaar op 30 augustus 1533: *1495, 1496, 1498-1500, 1541*; acceptatie: *1521, 1568, 1606*; continuatie: *1519, 1520, 1565, 1566, 1568, 1600, 1601, 1612-1614, 1625, 1628, 1633*; gratie/kwijtschelding: *1568*; vonnis: *1500, 1522, 1570, 1602, 1634*.
- van 120.000 gulden voor vier jaar, op te brengen via een heffing van 15 gr. steenschieten en 4 gr. van het gemet het eerste jaar en 15 gr. steenschieten en 3 gr. van het gemet de volgende drie jaar, geaccepteerd 29 mei 1515: *1474*; anticipatie: *1474*.
- van 20.000 goudgulden, verzocht augustus 1515, weigering: *1475*.
- van 400.000 Philippusgulden voor reis naar Spanje (1516): *1483-1487*; financiering: *1486-1489*; kwijtschelding: *1485*.
- van 6000 goudgulden voor lossing sloten in Utrecht, op te brengen door een heffing van 2 groten en 12 miten van het gemet voor 1 jaar en 1 groot en 2 miten voor het 2e jaar, geaccepteerd 9 juni 1516: *1487*; anticipatie: *1500*; vonnis: *1500*.
- van 50.000 Philippusgulden per jaar t.b.v. landsverdediging (1516): *1483, 1491, 1493*.
- van 2000 ruiters en 6000 voetknechten voor 1 jaar t.b.v. de oorlog tegen Gelre (1517): *1502, 1503*.
- van 15.000 lb. (+ 2000 voor landvoogd) (20.000 lb. verzocht), geconsenteerd 16 januari 1520, geaccepteerd 6 februari 1520: *1508, 1512*; acceptatie: *1516*; consent: *1515*.
- van 42.000 lb. (40.000 kroon verzocht), op te brengen als heffing van 4 gr van het gemet voor het 1e jaar en 3 gr. voo het volgende jaar, geaccepteerd 24 augustus 1521: *1527, 1532*; acceptatie: *1524*; akkoord: *1523*; vonnis: *1527*; voorschot: *1524*.
- van 2 gr. van het gemet t.b.v. het onderhoud van 3 oorlogsschepen gedurende 3 maanden, geaccepteerd 21 augustus 1522: *1533*; vonnis: *1533*.
- van 35.000 lb. (50.000 lb. verzocht als portie van Zeeland in de bede van 700.000 lb.), geaccepteerd 1 maart 1522: *1525, 1526-1528, 1532*; acceptatie: *1527*; vonnis: *1527*.
- van 50.000 lb. voor het onderhoud van 10.000 voetknechten en 4000 ruiters, geaccepteerd 24 april 1523, op te brengen uit een impost op wijn, bier, vlees en meel: *1538, 1539, 1558*; acceptatie: *1541*; financiering: *1557*; imposten: *1545, 1574*; heffing impost 1523-1524 (rekening afgehoord): *1558*.
- (extra-ordinaris) van 20.000 lb. bij anticipatie van de beden voor de komende 8 jaar (voor een totaal van 200.000 kroon, waarvan het Zeeuws aandeel 68.000 gulden was), geaccepteerd 24 september 1523 (op te brengen als 2 gr. voor het 1e jaar en 1 gr. bij de breedte voor de volgende 7 jaar), acceptatie: *1543*; vonnis: *1544*.
- van 40.000 lb., op te brengen als heffing van 12 gr. van het gemet door de baanders en 8000 lb. door heffing lastgeld (t.b.v. de uitrusting van 3 of 4 oorlogsschepen), geaccepteerd 25 augustus 1524: *1550-1552, 1558*; acceptatie: *1552*; consent: *1552*; kwijtschelding/gratie: *1552*; zetting (i.p.v. schotsgewijs): *1552*; heffing (rekeningen afgehoord): *1594*.
- van 24.129 lb. te heffen via een kapitale omslag op het platteland, geconsenteerd

begin mei 1527: *1603-1605, 1607, 1624, 1662*; consent: *1579*; financiering: *1581*; taxatie: *1580, 1635*; omslag 1527 (rekeningen afgehoord): *1594*; omslag 1528 (rekeningen afgehoord): *1599*; omslag 1529 (rekeningen afgehoord): *1623*.
– (extra-ordinaris) van 25.000 gulden t.b.v. fortificatie Zeeland/Walcheren en voetknechten (gevraagd 40.000/30.000 lb.), geconsenteerd in juni 1528: *1587-1590, 1592*; consent: *1590*.
– (extra-ordinaris) van 24.000 lb. voor twee jaar t.b.v. fortificaties en voetknechten in Zeeland en oorlogsschepen, geaccepteerd 22 augustus 1528, op te brengen voor de helft door een kapitale omslag over het platteland en voor de andere helft schotsgewijs: *1593*; vonnis: *1593*.
– van 48.000 lb. over 6 jaar t.b.v. reis Karel v naar Italië, geaccordeerd 14 juni 1529, op te brengen door een heffing van 2 gr. van het gemet het eerste jaar, 5 gr. van het gemet het tweede jaar en 3 gr. 12 miten de volgende vier jaar: *1595-1597, 1627*; accoord: *1597*; financiering: *1597, 1601, 1606*; vonnis: *1602*.
– (extra-ordinaris) van 120.000 gulden (lb.) ter betaling van 30.000 soldaten, op te brengen door heffing van 1 Carolusgulden schoorsteengeld (1537): *1655-1657*.
– van 50.000 lb., verzocht juni 1536, accoord voor een bede van 12 gr. steenschietens en 3 gr. bij de breedte van het gemet gedurende drie jaar, en extra-ordinaris bede van 6 gr. bij de breedte gedurende drie jaar, geaccepteerd op 5 september 1536: *1640, 1642, 1643*; acceptatie: *1644*; accoord: *1644*; vonnis: *1644*; vrijstelling (Schouwen): *1659*.
– van 32.000 lb. per jaar voor zes jaar, verzocht mei 1536, accoord (zie vorige bede): *1640, 1643*; acceptatie: *1644*; accoord: *1644*; vonnis: *1644*.
– van 40.000 gulden, accoord voor 25.000 Carolusgulden, op te brengen uit imposten op wijn, bier en tarwe, geaccepteerd op 10 mei 1537: *1652*; acceptatie: *1657*; accoord: *1657*; heffing impost: *1658, 1660-1662*; verzet: *1661*; vrijstelling: *1661*; heffing impost (rekening afgehoord): *1666*.
– van 8.000 lb. ter financiering van het tekort op de verschillende rekeningen, te heffen door een kapitale omslag over het platteland, geconsenteerd 4 februari 1539, consent: *1666*; omslag (rekening afgehoord): *1677*.
– van 24.000 lb. 'boven alle gratien' + 1000 lb. voor de landvoogdes, op te brengen als bede van 14 gr. steenschietens en 4 gr. bij de breedte van het gemet gedurende vier jaar, en (extra-ordinaris) 3 gr. bij de breedte gedurende 4 jaar en 1 gr. 8 miten gedrurende drie jaar, geaccepteerd 11 oktober 1539: *1667*; acceptatie: *1668*; vonnis: *1668*; heffing (rekening afgehoord): *1728*.
– van 12.000 Carolusgulden (15.000 gevraagd), op te brengen via een impost op wijn en bier op het platteland, geconsenteerd 24 maart 1542: *1675-1677*; accoord: *1679*; achterstallen: *1741, 1743*; consent: *1677*; heffing impost: *1680*; idem (rekeningen afgehoord): *1708*.
– (eis) van 80.000 + 60.000 Carolusgulden (30 juni 1542), t.b.v. het aannemen van krijgsknechten: *1682*; financiering: *1682*.
– van 20.000 lb. t.b.v. de oorlog met Frankrijk, verzocht op 19 juli 1542, accoord voor 10.000 Carolusgulden op te brengen door Prelaat en Edelen door heffing van 4 gr. bij de breedte gedurende 1 jaar en 10.000 Carolusgulden op te brengen door de steden: *1683*; accoord: *1687, 1693*; consent: *1691*; financiering: *1691*; verzoek: *1683*; vonnis: *1687*.
– van 24.000 Carolusgulden t.b.v. oorlog tegen Frankrijk (30.000 knechten, 4000 paarden, artillerie en munitie), op te brengen door een heffing van 7 gr. steenschietens en 7 gr. bij de breedte van het gemet voor 4 jaar, geconsenteerd op 7 oktober 1543: *1701*; accoord: *1702, 1704*; consent: *1703*; vonnis: *1702*.
– van 2 x 60.000 Carolusgulden voor 6 maanden t.b.v. onderhoud van de garnizoenen, verzocht 24 september 1543, waarvan het Zeeuws aandeel 24.000 bedraagt, op te brengen door de baanders via een heffing van 6 gr. van het gemet: *1702?, 1720n*; achterstallen: *1741, 1743*; consent: *1704*; plakkaat: *1704*; heffing (rekeningen afgehoord): *1732*.

– van 6 gr. bij de breedte van het gemet tot betaling van de renten die ten laste van Zeeland lopen, goedgekeurd op 17 december 1543: *1720n*; goedkeuring: *1710*; aanstelling ontvangers: *1711*; heffing (rekeningen afgehoord): *1728, 1732, 1744*.
– van 8 gr. bij de breedte over twee jaar, ter aflossing van de schulden van het land die bijna 24.000 gulden belopen, goedkeuring op 2 april 1544, goedkeuring: *1715*; heffing (rekeningen afgehoord): *1728, 1744*.
– van 36.000 Carolusgulden, op te brengen via een heffing van de 10e penning voor een tweede jaar, geaccepteerd op 2 april 1544: *1715*.
– van 13.000 gulden ter delging van diverse schulden, op te brengen via een kapitale omslag over het platteland, geoctrooieerd op 4 november 1544: *1720n*; octrooi: *1719*; heffing (rekeningen afgehoord): *1732*.
– van 20.000 Carolusgulden (100.000 gevraagd aan Staten van Holland, ingewilligd op 26 december 1544), op te brengen door een heffing van 4 gr. van het gemet door de baanders: *1719n*; acceptatie: *1720*; rekest tot ontheffing: *1720, 1724*; wijziging tot bede van 8 gr. van het gemet: *1722*.
– van 50.000 lb. op te brengen via een heffing van 12 gr. steenschietens en 8 gr. bij de breedte van het gemet gedurende vier jaar, geaccepteerd op 14 november 1545, acceptatie: *1727*; rekest tot ontheffing: *1730*.
– van 10.000 Carolusgulden geschonken aan de landvoogdes t.g.v. haar bezoek aan Zeeland, op te brengen door een heffing van 2 gr. bij de breedte van het gemet, geaccpteerd op 26 maart 1547, acceptatie: *1731*; heffing (rekeningen afgehoord): *1752, 1762*.
– van 30.000 Carolusgulden voor de bouw van blokhuizen, op te brengen voor de helft via de heffing van een kapitale omslag op het platteland (van 6 gr. van het gemet) en voor de andere helft via een impost op wijnen en bier, geaccepteerd op 16 april 1547: *1784, 1789, 1791*; acceptatie: *1733*; heffing (rekeningen afgehoord): *1752, 1762, 1764*.
– van 10.000 Carolusgulden en 2 gr. bij de breedte van het gemet, en 12 gr. steenschietens en 8 gr. bij de breedte van het gemet, geaccepteerd 20 april 1547, gecontinueerd op 30 januari 1549, gecontinueerd voor 6 jaar op 20 mei 1555: *1766?*; acceptatie: *1751*; continutatie: *1749-1751, 1791, 1811*; verzoek: *1733*; vonnis: *1811*.
– van 6 gr. bij de breedte van het gemet ter betaling van de renten die ten laste van Zeeland lopen, goedgekeurd op 20 april 1547, goedkeuring: *1733*; heffing (rekeningen afgehoord): *1752, 1762, 1764, 1771, 1773*.
– van 30.000 gulden t.b.v. de fortificatie van Zeeland, gevraagd op 11 april 1548: *1745*.
– van 250.000 gulden aan de Staten van Holland, te betalen in vijf halfjaarlijkse termijnen, gevraagd op 26 oktober 1548: *1748n*.
– van 15.000 gulden voor de prins t.g.v. zijn blijde inkomst in Zeeland, gevraagd 25 oktober 1549, op te brengen door een continuatie van de impost op wijn en bier voor twee jaar, geconsenteerd op 29 december 1549: *1758*; consent en financiering: *1759*; vonnis: *1759*; heffing (rekeningen afgehoord): *1762, 1764, 1771, 1773*.
– van 6 gr. bij de breedte van het gemet voor 4 jaar ter betaling van de renten ten laste van Zeeland, goedgekeurd op 21 oktober 1551, goedkeuring: *1766*; heffing (rekeningen afgehoord): *1786, 1796, 1797*.
– van 40.000 Carolusgulden op te brengen uit imposten op wijn, bier, vee, tarwe en rogge, geaccepteerd op 25 april 1552: *1767-1769*; acceptatie: *1768*; concept impost: *1769*; heffing (rekeningen afgehoord): *1786*.
– van 40.000 Carolusgulden op te brengen via een kapitale omslag over het platteland van 20.000 gulden, de 8e penning van de huizen in de steden tot een bedrag van 10.000 gulden en de verkoop van rentebrieven, geaccepteerd op 28 april 1553, acceptatie: *1775*; taxatie: *1776*; heffing (rekeningen afgehoord): *1786*.
– van 20.000 gulden op te brengen uit de verkoop van losrenten en lijfrenten en voorlopig uit continuatie van de impost op wijn, bier, geslacht en gemaal, geaccepteerd op 14 september 1553: *1778*; acceptatie: *1779*; heffing (rekeningen

afgehoord): *1786*.
- van 30.000 Carolusgulden ter bestrijding van de kosten van de oorlog met Frankrijk, op te brengen via de verkoop van renten, geconsenteerd in september 1553: heffing (rekeningen afgehoord): 1779*, 1786*.
- van 30.000 gulden (60.000 gevraagd) ineens, op te brengen door heffing van 6 gr. van het gemet (helft door de baander en helft op eigenaar te verhalen) en door een impost op wijn en bier (en verlenging van impost op wijn en bier van 4 jaar), geconsenteerd op 18 april 1554: *1781*; voorstel: *1782*; consent: *1783*; acceptatie: *1784*; problemen bij inning: *1792*; heffing (rekeningen afgehoord): *1783, 1796, 1797, 1808, 1814, 1826*.
- van 30.000 Carolusgulden, op te brengen via een heffing van imposten op wijn, bier en beesten en uit de verkoop van renten, geconsenteerd in oktober 1554, geaccepteerd op 22 november 1554: *1789*; consent: *1788*; acceptatie: *1789*; heffing (rekeningen afgehoord): *1796, 1797, 1808*.
- van 6 gr. bij de breedte van het gemet gedurende de jaren 1555-1560, tot betaling van de renten en lasten van het land, geconsenteerd op 20 mei 1555, consent: *1791*; heffing (rekeningen afgehoord): *1808, 1814, 1826, 1835, 1839*.
- van 30.000 Carolusgulden, op te brengen door een heffing van 4 gr. van het gemet op de baanders (voor de helft te verhalen op de eigenaars) en via continuatie van de imposten, geaccepteerd op 20 mei 1555, acceptatie: *1791*; heffing (rekeningen afgehoord): *1808, 1814*.
- (extra-ordinaris) van 6 gr. bij de breedte van het gemet, toegewezen op 28 augustus 1555, heffing (rekeningen afgehoord): *1795a, 1814, 1826, 1839*.
- van 20.000 Carolusgulden op te brengen door heffing van lopende imposten, geaccepteerd op 16 maart 1556, acceptatie: *1798*; heffing (rekeningen afgehoord): *1814, 1826*.
- van 50.000 Carolusgulden (60.000 gevraagd) i.p.v. de heffing op de 100e en 50e penning op onroerend goed en koopmanschappen, op te brengen door heffing van impost op wijn en bier in de steden, geconsenteerd in september 1556, geaccepteerd op 10 november 1556: *1801-1803*; acceptatie: *1804*; heffing van 50.000 pond ter dekking van de bede: *1803*; heffing (rekeningen afgehoord): *1814, 1826*.
- van 50.000 Carolusgulden op te brengen door de heffing van de 10e penning van renten, tienden en huizen en van de 20e penning van lijfrenten, en door de heffing van 6 gr. van het gemet, geaccepteerd op 18 mei 1558, acceptatie: *1811*; staat van de imposten: *1812*; inning: *1813*; heffing (rekeningen afgehoord): *1826*.
- van 40.000 lb. ter bekostiging van het afdanken van de legers, op te brengen door continuatie van de lopende imposten, geconsenteerd op 21 mei 1559, consent: *1819*; heffing (rekeningen afgehoord): *1826, 1835*.
- van 12.000 lb. op te brengen uit de verkoop van renten, geaccepteerd op 3 juli 1559, acceptatie: *1821*; heffing (rekeningen afgehoord): *1826*.
- van 9400 gulden jaarlijks voor 3 jaar t.b.v. landsverdediging, verzocht april 1560: *1825, 1828*.
- van 3500 gulden jaarlijks voor 3 jaar te lichten met de 12e penning, verzocht april 1560: *1825, 1826*.
- van 30.000 Carolusgulden op te brengen uit verlenging van de lopende imposten tot 24 juni 1562, verzocht (35.000 lb.) juli 1560, geconsenteerd 31 augustus 1560 en geaccepteerd op 2 augustus 1561: *1825, 1829, 1834, 1836*; acceptatie: *1837*; consent: *1829*; continuatie imposten: *1845*; negatieve reactie op consent: *1830*; heffing (rekeningen afgehoord): *1839, 1849, 1852*.
- van 9400 gulden per jaar t.b.v. grensbescherming, verzocht december 1563: *1847*.
- ordinaris van 12 gr. steenschietens en 8 gr. bij de breedte van het gemet, continuatie voor 1 jaar van de bede geëxpireerd op 29 augustus 1566, geaccepteerd op 8 augustus 1567, continuatie voor 1 jaar op 1 december 1568: *1883*; acceptatie: *1864*; continuatie:

1865, 1873, 1874, 1889; surcéance: *1905*.
– (voorstel) van 8 gr. steenschietens en 6 gr. bij de breedte van het gemet voor 4 jaar i.p.v. 10e penning op roerende goederen en koopmanschappen, bereidverklaring op 23 april 1569: *1881*; bereidverklaring: *1880*; verder zie Penning, 10e op onroerende goederen en koopmansgoederen (propositie 19 maart 1569).
– van 67.500 gulden (i.p.v. 10e en 20e penning op koopmanschappen), (voorstel Staten van Zeeland was 16 (12) gr. steenschietens en 8 gr. bij de breedte van het gemet voor 6 jaar + 25.000 gulden op te brengen uit imposten), bereidverklaring op 8 januari 1570: *1893-1896, 1899, 1900, 1902, 1906, 1907*; bereidverklaring: *1900*; reductie: *1910*; restant: *1912*; heffing (rekeningen afgehoord): *1914*.
– van 7 gr. steenschietens en 13 gr. bij de breedte van het gemet, eind juni 1570: *1908*.
– van 10 stuiver van het gemet gedurende 2 jaar, te heffen als 10 gr. steenschietens en 10 gr. bij de breedte van het gemet, overeengekomen op 20 september 1570, anticipiatie: *1919*; overeenkomst: *1914*; vonnis: *1914*; heffing (rekeningen afgehoord): *1914, 1919*.

Begrafenis, zie index van eigennamen ad Borsele, Hendrik van; Filips van Oostenrijk.

Belasting, op goederen van geestelijken: *804, 921, 1136, 1152, 1179, 1487, 1894*; oproer: *484, 488n*; zie ook Accijns; Beden; Bestiaal; Calioet; Gabelle; Gemaal; Haring; Imposten; Penning.

Beleg, Belegering ('siege'): zie index van eigennamen ad Altena; Delft; Arras; Asperen; Calais; Delft; Deventer; Everstein; Gorinchem; Hagestein; Heervaart; IJsselstein; Leerdam; Leiden; Münster; Neuss; Péronne; Rotterdam; Schoonhoven; Sluis; Staveren; Venlo; Woerden; Zevenbergen.

Belening: *119, 132*; burggraafschap: *40*.

Bemiddeling, zie Arbitrage.

Benden, zie Krijgsvolk.

Benoemingen, zie Ambten.

Berechting, zie Rechtspraak.

Bescherming, zie Oorlog.

Beschikking, zie Uitspraak.

Beschrijvingsbrief: *394, 395, 775, 851, 1029, 1060, 1147, 1200, 1207, 1209, 1231, 1268, 1270, 1292, 1294, 1299, 1303, 1312, 1319, 1558, 1560, 1754, 1795, 1831, 1832, 1850, 1860, 1862, 1865, 1874, 1879, 1883, 1888, 1889, 1891, 1900, 1905*; opdracht om beschrijvingsbrief te doen uitgaan: *1871, 1912, 1920, 1922*.

Beslaglegging (op goederen of schepen): *346, 574, 577, 649, 722, 724, 731, 744n, 771-773, 820, 821, 825, 1014*, zie ook Arrest.

Bestand, Traktaat, Verdrag (ook Vrede, Overeenkomst): *135, 163, 341, 401, 1223, 1285, 1297, 1569*; zie ook Zoen; index van eigennamen ad Arkel; Bergen op Zoom; Brabant; Bretagne; Cambrai; Danzig; Denemarken; Engeland; Frankrijk; Friesland; Gelre; Hanze; Holland; Jacoba van Beieren; Jan van Beieren; Keulen; Lübeck; Madrid; Pruisen; Rouen; Schotland; Sluis; Utrecht; Vlaanderen; Zweden.

Bestiaal, belasting op: *1846*.

Bestuur, bestuurszaken: *66, 71-77, 79, 98, 102, 107, 125, 128-130, 140, 187, 188, 247*; aanspraken op het bestuur (van het graafschap): *125, 128-130, 133, 146, 283, 354, 387, 397, 412, 977, 978*; idem, afkoop: *99*; heerschappij Voorne: *40*; opvolging Jacoba van Beieren: *351-353, 371, 1375*; 'sober en krank' regiment: *1708*; separatie van de huizen Van Oostenrijk en Van Bourgondië: *1324*; stadhouderschap/gouvernement: *144, 145, 658, 827, 1040, 1377, 1822*; verpanding graafschap: *378*.

Betaling, zie index van eigennamen ad Albrecht van Saksen; Spinola.
– van 22.000 kroon voor de vrede met Frankrijk (1493): *1268*.
– van 60.000 lb. aan de koning van Denemarken (1520): *1517, 1519*.

Beveiliging: *1207;* ter zee: *181, 330, 363, 364, 383, 379, 383, 384, 415-424, 532, 760, 761, 767, 862, 879, 880, 882, 901-903, 944, 948-954, 979, 980, 981?, 982?, 985, 990-992, 1000-1005, 1010, 1013-1015, 1026, 1030-1032, 1034, 1035, 1038, 1042-1044, 1046-1049, 1053,*

1060, 1061, 1062, 1066; 1082, 1084-1086, 1091, 1098, 1128-1130, 1134, 1138, 1140-1142, 1146-1149, 1151, 1153, 1154, 1170, 1173, 1176, 1178, 1179, 1211, 1216, 1220, 1221, 1229, 1230, 1232, 1234, 1251, 1524, 1541, 1552, 1585-1589, 1725, 1874; zie ook Bewapening; Haringvisserij; Kustverdediging; Oorlogsschepen; index van eigennamen ad Walcheren.
Bevoorrading, zie Proviand.
Bewapening, ter land: *1067, 1075*, zie ook Gewapenden; Grensverdediging; ter zee: zie Beveiliging.
Bezegeling, Zegel (brieven, oorkonden, etc.): *3, 5, 7, 12, 16, 25, 36, 39, 53, 59, 76, 77, 79, 83, 95, 96, 109, 110, 139, 159, 171, 179, 180, 185, 201, 203, 211, 219, 226, 230, 239, 243, 260, 268, 288, 293, 307, 311, 312, 327, 342-344, 351, 352, 371, 378, 391, 399, 430, 431, 434, 435, 457, 525, 558, 575, 580, 585, 590n, 591, 592, 614, 637, 682, 698, 728, 803, 850, 987, 1011, 1044n, 1065, 1096, 1110, 1165, 1182, 1213, 1221, 1298, 1301, 1368, 1475, 1501, 1519, 1527, 1554, 1730, 1732*; 'ex coffero': *80*; zie ook Ratificatie; Zegel.
Bezending, zie Ambassade.
Bezit, zie Goederenbezit.
Bier: *31, 1856*; bierstal: *1866*; brouwen (techniek): *1582*; dubbelbier: *1900*; heffing/impost op: *596, 598, 648?, 904, 910, 921, 924, 936, 942, 955, 969, 1011, 1541, 1545, 1634, 1646, 1647, 1677, 1679, 1733, 1837, 1844-1846, 1849, 1853, 1856, 1858, 1859, 1866, 1875, 1883, 1889, 1894, 1896, 1900, 1924*; idem, verpachting: *936, 955, 1734*; invoerrechten: *1047*; Jopenbier: *1679*; zie ook Calioet; index van eigennamen ad Bremen; Engeland; Hamburg; Oostzeegebied.
Bijstand: *497, 1016, 1017, 1018, 1030, 1112*; zie ook Beleg; Oorlog.
Blank, zie Muntsoorten.
Blokhuizen: *484*.
Blokkade op de stromen: *359, 360*.
Boden, aanmatiging: *1876*; beloning: *1883*; onwetendheid: *1876*.
Boertol, zie Ankerage.
Bogen, zie Wapens.
Boomschennerij: *1629*.
Bospoir (een variant van bos- of bussepoeder = buskruit?): *1047*.
Boter, invoerrechten: *1047*.
Brand, schip: *1039*; zie ook index van eigennamen ad Brugge; Middelburg, kerk; Tholen.
Brandschatting: *1501*; zie ook index van eigennamen ad Woudrichem.
Brandstof, besparing: *1582*; zie ook Turfwinning.
Brieven: *86, 141, 160, 166, 168, 175, 211, 279, 284, 377, 433, 444, 445, 481, 495, 695, 699, 791, 792, 794, 796, 799, 806, 811, 815, 894, 1073, 1295, 1296, 1302;* van advies: *1404*; van compulsorie: *1868*; van credentie, zie Geloofsbrieven; van indemniteit (garant of décharge): *1487, 1517, 1527, 1543, 1606, 1628, 1775, 1867, 1870, 1881, 1888, 1894, 1900, 1902, 1915, 1916;* van 'marcque': *1333*; van non prejuditie ('lettre de non prejudice'): *698, 850, 1532, 1543, 1747, 1775*; van represaille: *804*; zie ook Adelsbrieven; Beschrijvingsbrieven; Commissiebrieven; Douariebrief; Ontzegbrieven; Pandbrieven; Rentebrieven.
Bruidschat, zie index van eigennamen ad Isabella van Oostenrijk.
Brygandin, zie Wapens.
Bul, Gouden, zie Privilege, Gouden.
Burgeroorlog: *368, 434n*; zie ook Onrust.
Burggraaf en leenmannen, Ordonnantie: *850*.
Burggraafschap, zie Belening.
Buskruit, zie Oorlogsbenodigdheden.
Bussen, zie Wapens.

C

Calioet (belasting): *904-906, 942, 943*; op bier: *924*; op mede: *906*; op zout: *906*; verpachting van de inning: *924*.
Charterkamer, bouw: *1728*.
Colvenieren ('coleuvrines'), zie Wapens.
Commediatie van het land: *1437*.
Commissarissen (gedeputeerden), vanwege de landsheer (of Raad van Holland): *484, 525, 538, 577, 618, 673, 677, 680, 681, 686, 690, 693, 755, 773, 779, 783, 786, 819, 860, 880, 882, 903, 924, 936, 942, 946, 947, 960, 961, 999, 1000, 1006, 1012, 1033, 1056, 1058, 1059, 1062, 1064, 1065, 1080, 1081, 1088, 1114, 1115, 1119-1121, 1138, 1141, 1144, 1149, 1170, 1174, 1176, 1179, 1182, 1209, 1210, 1213-1215, 1222, 1233, 1239, 1255, 1257-1259, 1280, 1282, 1284, 1289, 1305-1307, 1326, 1329, 1330, 1345, 1348, 1355, 1360, 1363, 1368, 1369, 1388, 1391, 1393, 1403, 1424, 1425, 1429, 1430, 1436, 1441, 1443, 1444, 1446, 1451, 1454, 1456, 1458, 1461, 1466, 1473, 1475, 1478, 1485, 1487-1489, 1500, 1501, 1505, 1508, 1512, 1513, 1516, 1533, 1541, 1544, 1550, passim*.
Commissie, zie Last en Ruggespraak.
Commissiebrieven: *1842n*.
Compositie, componeren: *484, 626, 768, 1100*; zie ook Dading.
Concordaat, van 1434: *803*; van 1508: *1461, 1464*.
Confirmatie: *460*.
Confiscatie: *1145*.
Conflict, zie Oorlog.
Congégeld (impost op de doorvoer van koren): *1583, 1758, 1881*.
Congregatie (dagvaart): *1404*.
Costume, Gewoonte: *1884, 1902*.
Craveelbuys, zie Scheepstypen.
Craveelscip, zie Scheepstypen.
Credentiebrief, zie Geloofsbrief.

D

Dading ('dachdinghen'): *154, 177, 221, 342, 768*; zie ook Arbitrage; Compositie; Uitspraak.
Dagge (type degen), zie Wapens.
Daggelden: *779n, 783n, 845n, 1267n, 1369n*; ordonnantie: *798, 845*.
Dagvaarding: *335, 336*.
Dagvaart ('dachvaert', 'dachvard'): *15, 34, 93, 145, 152, 153-156, 158, 159, 161, 173-175, 177, 178, 182, 193, 211, 213, 217, 226-228, 248, 251, 252, 269, 271, 281, 294, 296, 299, 301-306, 313, 317, 324, 326, 329, 344, 350, 351, 353, 355-357, 363, 364, 367, 368, 370, 371, 373, 377, 381, 383, 385, 389, 390, 392, 397, 398, 413, 418, 421, 428-430, 433, 437-439, 446, 458, 462, 467, 475, 477, 478, 484, 501, 504, 514, 515, 518, 536-539, 542, 546, 550, 551, 555, 560, 562-564, 569, 571, 573, 574, 576, 580, 582, 587, 588, 590, 592, passim*; generale: *613, 644, 646, 665, 680, 779, 783, 786, 802, 824, 915, 918, 936, 942, 948, 959, 1018, 1019, 1107, 1033, 1064, 1065, 1081, 1088, 1090, 1093, 1106, 1107, 1130, 1135, 1136, 1174, 1180, 1210, 1221, 1262, 1266, 1295, 1320, 1325, 1333, 1335, 1341, 1342, 1349, 1368, 1374, 1375, 1377, 1379, 1394, 1404, 1410, 1412, 1434, 1440, 1446, 1450, 1468, 1469, 1477, 1479-1485, 1490, 1492, 1493, 1519, 1587, 1611, 1641, 1730, 1847, 1896*; generale en gemene: *809*; zie ook Congregatie; Overleg; Parlement.
Dagvaart (onderwerp): *744*; aanwezigheidsplicht: *1391*; deelname voor Veere en Vlissingen (tegen gewoonte in): *1866*; voorbespreking: *962, 1080, 1137, 1192, 1409, 1448, 1449*.
Dekens, zie index van eigennamen ad Zeeland.
Delegatie, zie Ambassade.

Delven, Delfstoffen (stenen, kolen, etc.): *1880, 1884*; 'darinkdelven': *744*; invoerrechten: *1047*.
Depopulatie: *1841*.
Deurwaardersexploit: *904*.
Dienst, zie Heervaart.
Dienstlieden ('dienstluden'), ter dagvaart: *372*.
Dieven: *617*.
Dijken, Bedijking: *214, 215, 406, 431, 601, 740, 1213, 1249n, 1289, 1419, 1420, 1634*; dijkgeld en watergeld: *1393, 1698, 1732, 1884, 1895, 1900*; dijkwerken: *1852*; doorbraak: *1407, 1414, 1668*; geschil: *1761*; herbedijking: *1621*; herstel: *56, 1425, 1446, 1767*; inspectie: *1660*; lasten: *753, 1331, 1338, 1355, 1369, 1430, 1466, 1487, 1521, 1704, 1715, 1720, 1731, 1733, 1739, 1767, 1789, 1791, 1811, 1821, 1852, 1858, 1859, 1866, 1867, 1878, 1880, 1881, 1883, 1884, 1889, 1900*; materiaal t.b.v. reparatie: *1527, 1568, 1644*; onderhoud: *744, 1361, 1407, 1527, 1881*; ordonnantie: *1425*; wachten: *1873*; waterpenningen: *1487, 1532, 1698, 1732, 1895, 1900;* zie ook index van eigennamen ad Beoosterschelde; Goes; Nijmegen; Riederwaard; Schoordijk; Zijpe; Zuid-Beveland.
Dijkgraafschappen: *1450, 1473*.
Doleantie, zie Grieven.
Domeinen (en Financiën): *779, 783, 786, 1210, 1369, 1588, 1747*; als onderpand voor lening: *785*; verpanding: *898*; zie ook index van eigennamen ad Dreischor.
Dood, zie Overlijden.
Doodslag: *978*.
Doorvoer: *467*; zie ook Invoer en Uitvoer.
Douarie: *160, 280, 296?, 411, 559*; brief: *559*.
Draperie, zie Laken.
Dreiging: *1877*; zie ook Inval; index van eigennamen ad Engeland; Frankrijk.
Duinen: *1720, 1888*; verpachting: *1873, 1874*.
Duurte, Prijsstijgingen: *1577, 1578, 1789, 1881*.

E

Edelen, zie index van eigennamen ad Beoosterschelde; Bewesterschelde; Borsele; Duiveland; Gelre; Goes; Henegouwen; Holland; Kennemerland; Middelburg; Noord-Beveland; Noordholland; Reimerswaal; Schouwen; Tholen; Walcheren; Zeeland; Zierikzee; Zuid-Beveland; Zuidholland.
Eed: *353, 1087, 1473, 1794, 1795a, 1865*; van onschuld: *3*.
Eiser: *3*.
Emancipatie, zie index van eigennamen ad Karel v.
Erfrecht, Erfenissen: *978, 1280, 1564*; zie ook Successie.
Executie: *580, 594, 779*.
Executoriaal: *1858*.
Expeditie, zie Heervaart.

F

Financiën: *1094, 1165, 1210, 1375, 1717*; grafelijke inkomsten: *39*; zie ook Domeinen.
Financiering: *139, 370, 371, 1682*.
Fortificaties, Bolwerken: *1122, 1228*; zie ook index van eigennamen ad Gelre; Utrecht; Walcheren.
Fraude: *1514, 1784*.
Fruit: *1841*.
Fugitieven, zie Voortvluchtigen.

G

Gabelle: *910*; zie ook Calioet.
Galjoen, zie Scheepstypen.
Garantstelling: *430*.
Garen: *467*.
Garnizoenen, zie Knechten.
Gebreken, zie Grieven; Memorie van gebreken.
Geestelijkheid, zie index van eigennamen ad Bewesterschelde; Zeeland; geestelijke personen, ter dagvaart: *920*.
Geheime Raad, zie Index van Eigennamen.
Geleide, geleiderecht ('ghelay'): *760, 1828, 1829*.
Geloof, zie Religie.
Geloofsbrief ('credentiebrief'): *977, 995, 1875, 1866, 1873, 1875*; vermelding van: *1143, 1149, 1163, 1168, 1199, 1475, 1487, 1594, 1602*.
Gemaal, belasting op: *1846*.
Geprivilegieerde personen, zie index van eigennamen ad Zeeland.
Gerst, zie Graansoorten.
Gerucht ('logentale', 'mare', 'murmuracie', 'tiding', 'nyeumaren', 'nouvelles'): *145, 283, 320, 664, 677, 850, 873, 1135, 1163, 1165, 1191, 1247, 1395, 1876*.
Geschenk, Gift, Schenking: *171, 342n, 732, 748, 749, 1425n, 1440, 1495, 1535, 1874, 1875, 1888*; valk: *271*; zie ook Schenken (wijn/maaltijd); index van eigennamen ad Andries Andriesz.; Bewesterschelde; Geheime Raad; 's-Gravenhage; Grote Raad; Holland, Raad van; Karel van Bourgondië; Willem VI.
Geschil, zie ook Proces; index van eigennamen ad Egmond, heer van en Willem VI; Filips en Karel van Bourgondië.
Geschut, zie Artillerie.
Getuigenis: *1902*.
Gevangenneming, Gevangenschap, zie index van eigennamen ad Arkel, Jan V van; Dordrecht, poorters; Duin, Anthonis Pier; Gravelines, poorters; Leiden, poorters; Maximiliaan I van Oostenrijk.
Gewapenden, zie Krijgsvolk.
Gewassen, hennep, invoerrechten: *1047*; vlas, invoerrechten: *1047*; zie ook Graansoorten.
Gewelddadigheden, tegen rentmeester: *1174*.
Gewoonte, zie Costume.
Gezel, zie Muntsoorten.
Gezellen: *157, 159, 160, 172, 867*; zie ook Krijgsvolk.
Gift, zie Geschenk.
Gijzeling, Gijzeldaging: *904, 1016n, 1165, 1269*.
Glavie, zie Wapens.
Goederenbezit: *803, 978, 1289, 1487*; zie ook Successie.
Goudsmeden, keur: *1347*.
Gouvernement, zie Bestuur.
Graafschap, zie Bestuur; index van eigennamen ad Zeeland.
Graan: *31, 1535, 1591, 1881*; accijns/heffing op: *596, 904, 1244, 1369, 1545, 1634*, zie ook Congégeld; Ordonnantie op het koren: *501, 504, 513, 514, 518, 1072, 1088*; zie ook Graansoorten; Uitvoerverbod.
Graansoorten, gerst, invoerrechten: *1047*; haver, invoerrechten: *1047*; mout: *1881*; rogge, invoerrechten: *1047, 1856*; tarwe, invoerrechten: *1047, 1856*.
Gratie, Gratiëring (ook in de zin van vrijstelling): *1280, 1670, 1900*.
Gratificatie, zie index van eigennamen ad Créquy, Jan V van; Croÿ, Antoine van; Goux; Pierre de; Hove, mr. Hendrik uten; Lannoy, Huge van; Poppe Haymansz.; Rolin, Nicolas.

Gratuïteit, Gratuïteiten: *1267, 1280, 1343, 1458, 1487, 1516, 1730*; extra-ordinaire: *1458*; 'fluwelen tabbaert': *1687, 1702, 1727*; rentmeester Beoosterschelde: *1637*; zie ook afzonderlijke Beden; Geschenk; Gratificatie; Schenken.
Gratuïteit van 9000 lb. aan de landvoogdes, geconsenteerd op 17 september 1526, op te brengen door quotisatie Prelaat en Edelen: *1571*; consent: *1572*.
Grensverdediging, zie Verdediging.
Grieven, Klachten, Doleantie: *15, 26, 137, 646, 786, 847, 931, 973, 978, 1628, 1629*; zie ook Schade; index van eigennamen ad Hanze; Kleef, Filips van.
Grontbrexem (grondafbraak): *1393, 1407, 1720, 1852, 1881, 1884, 1900*.
Groot Privilege (1477): *978, 1280*.
Grootzegel: *83*.
Grote Raad, zie Index van Eigennamen.
Gulden Vlies, Orde van, zie Index van Eigennamen.

H

Haakbussen, zie Wapens.
Haardstedengeld: *1691*.
Handbogen, zie Wapens.
Handbussen, zie Wapens.
Handel, Handelsbetrekkingen: *568, 585, 607, 617, 799, 863, 1190, 1191, 1301, 1546, 1554-1556, 1558, 1560, 1561, 1714, 1904*; 'crancke': *1893, 1894*; verbod: *490, 588n, 825, 875*; verdrag: *1298, 1301*; zie ook index van eigennamen ad Engeland; Frankrijk; Hanze.
Handvesten, zie Privileges.
Handwerk, zie Neringen.
Haringbuizen, zie Scheepstypen.
Haringman ('harinckman'): *903, 1015, 1039, 1128, 1129, 1138, 1147, 1148, 1154, 1170, 1173, 1178, 1179, 1195, 1200, 1204, 1251*.
Haringvaart, Haringvisserij: *505, 532, 620, 767, 817, 1013, 1014, 1047, 1085, 1173, 1176, 1178, 1224, 1247, 1504, 1576, 1737, 1739, 1744?, 1749, 1754, 1770, 1777, 1881*; belasting op haring: *456, 1738, 1739, 1759*, zie ook Lastgeld; bescherming/beveiliging: *29, 529, 545, 547, 665, 751, 752, 754, 758, 759, 767, 1153, 1195-1197, 1200, 1201, 1204, 1393, 1447, 1463, 1530, 1532, 1563, 1735, 1736, 1739, 1746, 1755, 1763, 1770, 1772, 1806, 1860, 1867, 1912, 1914*, zie ook Konvooiering; delven: *1453*; haringteelt: *1154, 1173, 1179, 1754, 1759*; haringtol: *1014, 1018*; haringtonnen: *1050, 1060, 1097, 1359, 1576*; idem, ordonnantie: *1276, 1277, 1283, 1285*; invoerrechten: *1047*; inzouten haring: *1050, 1060, 1504, 1576, 1622*; kaakharing: *751, 1097*; ordonnantie: *1060, 1290, 1291, 1359*; pakkerij: *1622, 1862*; plakkaat op het afhakken van de haringnetten: *1850*; schepen: *1146*; uitvoerrechten: *1047*; zout: *1359, 1862*.
Harnas, zie Wapens.
Havens, zie index van eigennamen ad Vlissingen.
Haver, zie Graansoorten.
Heerlijkheden: *455, 1473*; zie ook Ambachten.
Heervaart, Krijgsdienst: *55, 61?, 78, 80, 93, 94, 742, 744, 867, 943, 1056, 1059, 1382*; dubbele, weigering: *265, 266*; heervaartsgeld: *51, 779, 781, 783, 784, 786, 804, 1087*; leenmannen: *965-967, 970*; volle ('vol herevaert'): *109*; zie ook Monstering; Oorloge; index van eigennamen ad Arkel; Delft; Denemarken; Deventer; Engeland; Everstein; Friesland; Frankrijk; Gelre; Hagestein; Heusden; Hogewoerd; Jacoba van Beieren; Luik; Neuss; Oost-Friesland; Sluis; Turkije; Utrecht; Zierikzee.
Hennep, zie Gewassen; Lijndraaierij (kennip).
Herbergen, zie index van eigennamen ad Brussel; Dirk, herbergier; Govert Arendsz.; Middelburg; Roels, Jan.
Heren, heerschappen, zie index van eigennamen ad Holland; Zeeland.

Herwaartsover, zie Staten.
Heuden, zie Scheepstypen.
Hof, Raad van Holland, zie Index van Eigennamen.
Hoofdsteden, zie index van eigennamen ad Brabant; Henegouwen; Holland; Vlaanderen; Zeeland.
Hout, accijns op: *904*; 'caijhout': *1251*; gewaterd hout: *1359*; klaphout: *1359*; idem, invoerrechten: *1047*; Litouws hout: *1359*; 'Maeshout': *1359*; 'Oisterssche scoeven': *1359*; sparren, invoerrechten: *1047*.
Huiden, invoerrechten: *1047*.
Huizen, zie index van eigennamen ad Ellewoutsdijk; Poelgeest.
Hulde, Huldiging, Inhuldiging, Ontvangst, Verwelkoming: *40, 311, 365, 378, 408, 412, 424, 431, 459, 498, 732, 847, 853, 854, 856, 858, 996, 1002, 1006-1009, 1011, 1044, 1057, 1078, 1080; 1081, 1087, 1094, 1096, 1260, 1273, 1275, 1278-1280, 1307n, 1308, 1350, 1379, 1383, 1469-1473, 1495, 1669, 1731, 1755, 1756, 1758, 1759, 1794, 1883*; zie ook index van eigennamen ad Filips van Oostenrijk; Filips II; Karel van Bourgondië; Karel V; Margaretha van Oostenrijk; Maria van Bourgondië; Maximiliaan I van Oostenrijk.
Hulk, zie Scheepstypen.
Huwelijk, Huwelijksverdrag, Huwelijkscontract: *5, 12, 16, 36, 179, 185, 201, 203n, 361, 435, 866, 988, 996, 1090, 1093, 1094, 1096, 1307n, 1517*; huwelijksplannen tussen de huizen Van Habsburg en Van Gelre: *1421*; zie index van eigennamen ad Filips van Bourgondië; Isabella; Isabella van Oostenrijk; Isabella van Portugal; Jacoba van Beieren; Jan, zoon van Jan III van Brabant; Johanna van Brabant; Karel van Bourgondië; Margaretha van Oostenrijk; Margaretha van York; Maria van Bourgondië; Maximiliaan I van Oostenrijk; Reinoud III van Gelre.

I

IJzer, zie Metalen.
Import, zie Invoer.
Imposten: *1541, 1564, 1634, 1662, 1666, 1678, 1912*; achterstallen: *1865, 1873*; continuatie: *1849, 1851, 1853, 1856, 1863, 1865, 1868, 1872-1878, 1883, 1889, 1897-1899, 1902, 1903*, zie ook afzonderlijke Beden; Rente, aflossing; heffing (ook afhoring rekening): *1658, 1660-1662, 1666, 1676, 1680, 1858, 1859, 1861, 1866, 1888, 1911, 1919, 1922, 1923, 1924*; protest: *1846*; omzetting in kapitale zetting: *1706*; verlenging lopende imposten (t.b.v. aflossing renten): *1844, 1845*, zie ook afzonderlijke Beden; op de verkoop van (on) roerende goederen: *1878, 1879*; verpachting: *924, 936, 955, 1734, 1803, 1844, 1856, 1868, 1889, 1900, 1910*; vrijstelling/ontheffing: *1541, 1851, 1853-1859, 1889*; wijziging: *1785*; zie verder afzonderlijke Beden; zie ook Accijns; Calioet, Congégeld, Usage.
Inbeslagname goederen of schepen, zie Beslaglegging.
Indemniteit, zie Brieven van indemniteit.
Informatie precedente: *803*.
Ingeborenheid: *429, 978, 1629, 1883*.
Ingezetenen, zie index van eigennamen ad Beoosterschelde; Bewesterschelde; Zeeland.
Inhuldiging, zie Hulde.
Intention: *1921*.
Interdict: *434, 1343*.
Inundatiën, zie Overstromingen.
Inval, Invasie, Aanval (tevens dreiging): *486, 487*; zie ook index van eigennamen ad Engeland; Frankrijk; Henegouwen; Heusden; Holland; Vlaanderen; Vlissingen; Wielingen.
Invoer, rechten, zie Accijns; verbod, zie index van eigennamen ad Engeland, laken.
Iteratieve brieven: *1889*.
Ius de non evocando: *803, 1378*.

J

Jure divino: *1884*.
Jure gentium: *1881*.
Jurisdictie, zie Rechtspraak.
Justitie, zie Rechtspraak.
Juwelen: *171*.

K

Kaapvaart, Kapers: *528, 530, 752, 760, 761, 774, 776, 933*, zie ook Bescherming ter zee; Bewapening ter zee; Haringvisserij, bescherming; Zeeroverij.
Kaart: *1678*.
Kapiteins, zie index van eigennamen ad Bewesterschelde; Brimeu, Karel van; Holland; Rotterdam; Zierikzee.
Kapittels, zie index van eigennamen ad Zeeland.
Karveel, zie index van eigennamen ad Brouwershaven.
Kennipgaren, zie Lijndraaierij.
Kerk: *322*.
Ketters: *1878*.
Keur ('kore', 'lantcore'): *1378, 1393, 1417, 1446, 1453, 1458, 1500, 1521, 1524, 1527, 1583, 1629, 1634, 1687, 1698, 1727, 1881, 1883, 1884, 1888, 1895*; nieuwe: *10, 11, 64, 91, 323, 569, 571-573, 577, 579-582, 616, 631, 637, 682, 685-688, 683-685, 690, 698, 705, 709, 1110, 1280-1282, 1284, 1289, 1473, 1533, 1543, 1602*; idem, afkondiging: *1300*; reformatie: *1215*; zie ook Goudsmeden.
Klachten, zie Grieven.
Klaphout, zie Hout.
Klokkenslag: *338, 910, 1179, 1226*; zie ook Heervaart.
Knapen, zie index van eigennamen ad Zeeland.
Knechten: *1213, 1243, 1682, 1811, 1874, 1889, 1909*; betaling, zie Oorlogskosten; Duitse: *1164*; doortocht Engelse knechten: *1464*; (over)last: *1889, 1891*; 'paeyen': *1450*; Spaanse: *1535, 1540*; zieke: 1891; zie ook afzonderlijke Beden; Soldaten; index van eigennamen ad Zeeland.
Koffer t.b.v. bewaren privileges: *1375, 1378, 1425n*.
Koggegeld: *51*.
Koggen, zie Scheepstypen.
Konvooieren, Konvooischepen: *532, 832, 1304, 1463, 1902*; zie ook Oorlogsschepen, Vredeschepen.
Koophandel, Koopmanschap ('coopmanscepe'): *828, 1467, 1554, 1587, 1629, 1841, 1880, 1900*; sobere: *1524, 1527*; zie verder Handel.
Koophof: *789*.
Kooplieden ('den gemeen coepman', 'den coopman'): *364, 590, 788, 903, 948, 1015, 1047, 1146-1148, 1154, 1173, 1200, 1204, 1211, 1224, 1244, 1463, 1473, 1516, 1829, 1881, 1912*; vreemde: *882*; zie ook index van eigennamen ad Antwerpen; Brielle; Brouwershaven; Engeland; Frankrijk; Goedereede; Goes; Haamstede; Holland; Kortgene; Middelburg; Reimerswaal; Tholen; Veere; Vlaanderen; Vlissingen; Westenschouwen; Westkapelle; Zeeland; Zierikzee.
Koopvaardij, Koopvaarders: *530, 767, 1128, 1138, 1447*; zie ook Beveiliging ter zee.
Koper, zie Metalen.
Koren, zie Graan.
Kouwe, zie Wijnmaten.
Kraak, zie Scheepstypen.
Kramerijen, uitvoerrechten: *1047*.

Kreeft, zie Wapens.
Krijgsdienst, Krijgstocht, zie Heervaart.
Krijgsvolk, 'armee': *1239, 1866*; benden: *1194*; gewapenden: *261, 264, 320, 339, 356, 360, 380, 381, 385, 397, 416, 423, 426, 949-952, 1020, 1055, 1061, 1067- 1071, 1073, 1085, 1160, 1207, 1221, 1237*; gezellen (in de zin van gewapenden): *76, 149, 152, 153, 294, 297?, 376, 381?, 1039, 1207*; soldaten: *1593, 1802, 1831-1833, 1837, 1847, 1865, 1868, 1870, 1873-1877, 1882, 1884, 1888, 1889, 1891, 1915n, 1921*; vendel (eenheid krijgsvolk): *1832, 1868, 1870, 1889*.
Kromstaart, zie Muntsoorten.
Kruistocht, Kruistochtplannen: *722, 724, 733-738, 760, 761, 812, 814, 816*; zie ook Bede voor Kruistocht tegen de Turken.
Kustdorpen, Kuststeden, zie index van eigennamen ad Holland; Vlaanderen.
Kustverdediging: *1584-1586*.
Kwestie, zie Geschil.

L

Laken ('draperie'), accijns/heffing op: *1244, 1369*; uitvoerrechten: *1047*; zie ook Invoerverbod; index van eigennamen ad Engeland.
Lammeren, plakkaat: *1550*; uitvoerverbod: *1130*; verbod op doden: *1130*.
Land, bezit: *115*; nieuw: *56, 1311, 1435, 1458*; onbedijkt: *1458*; verkoop: *102*.
Landbouw ('agriculture'): *1881*; landnering: *809, 1880*; zie ook Gewassen; Graan.
Landlopers, Landloperij, maatregelen tegen: *1130, 1221*.
Landnering, zie Landbouw.
Landsrekening: *1627, 1628, 1662, 1663, 1773, 1809, 1852, 1878*; gemene landskosten: *574*.
Landstad: *809*.
Landsverdediging: *388, 389, 422, 424, 493, 839, 1188, 1221, 1393, 1644, 1681, 1806, 1822*; zie ook Beveiliging.
Landszaken: *374, 390, 480*.
Last en Ruggespraak, Lastgeving, Commissie: *978, 1404, 1471, 1513, 1535, 1613, 1648, 1710, 1714, 1721, 1732, 1811, 1878, 1894*.
Lasten ('charges'): *1773, 1801, 1821, 1848, 1856, 1866, 1867, 1872, 1928*; zie ook Armoede; Dijken.
Lastgeld: *532, 1014, 1050, 1053, 1060-1062, 1066, 1085, 1136n, 1179, 1509-1511, 1533, 1552, 1563, 1595, 1738, 1763*; zie ook Haringvisserij.
Leden, zie index van eigennamen ad Brugge; Vlaanderen; Zeeland.
Leengoederen, grootte en waarde: *1503n*.
Leenhof: *1883*.
Leenkamer, instructie: *1518*.
Leenmannen, ordonnantie: *850*; zie ook index van eigennamen ad Beoosterschelde; Bewesterschelde; Zeeland.
Legering, zie Beleg.
Leisting: *588, 655, 666*.
Lenen: *43, 803, 871, 943, 978, 1280, 1286, 1331, 1352, 1487*; handstelling: *1286*; kwade: *1473*, *1518*, *1878, 1894*; 'penningcleen': *454*; successie: *1884*.
Lenen, Leningen: *434, 1882, 1915*.
Lening van 3487½ oude schilden aan Willem v van Beieren (1353): *77*.
– lombarden van 12.000 oude schilden voor reis naar Amiens (1385): *203*.
– lombarden van 6000 oude schilden voor reis naar hertog Frederik van Beieren (1385): *203*.
– voor Friese heervaart (1398): *258, 259*.
– van 400 nobel aan Margaretha van Kleef (1403): *297*.
– aan graaf t.b.v. financiering overgave Gorinchem en Leerdam (1407): *312*.

– van 2000 Franse kroon voor krijgstocht van de graaf naar Luik (1408): *323*.
– van 1500 nobelen op een nog te consenteren bede (januari 1419): *370, 371*.
– aan graaf t.b.v. de aankoop van Luxemburg (1445): *602, 604, 606, 609, 805*.
– van 3000 saluten (door Middelburg en Zierikzee) aan hertog Filips t.b.v. compositie met de Engelsen, november 1445: *626*.
– van 500 saluten (door Brielle en Goedereede) aan hertog Filips t.b.v. compositie met de Engelsen, november 1445: *626*.
– van 8000 kroon aan vorst als voorschot op de bede, verzocht juni 1454, geconsenteerd augustus 1454: *707, 714, 730*.
– aan vorst (1460): *785*.
– van 6000 lb. voor oorlogskosten, maart 1486: *1129, 1130*.
– van 50.000 Rijnsgulden aan Rooms-koning Maximiliaan, juli 1488: *1173, 1176*.
– van 25.000 lb. aan koning Filips II: *1811*.
– aan graaf Jeronimus van Loderon, mei 1569: *1882*.
Ligue: *1921*.
Lijfrenten, zie Renten.
Lijftocht: *159, 171, 243, 343*.
Lijndraaierij: *1767*; kennipgaren, ordonnantie: *1760;* ordonnantie: *1760, 1795, 1799*; zie ook Hennep.
Loftocht: *637*; zie ook Hulde.
Logentale, zie Gerucht.
Lombarden: *56, 203*; zie ook Leningen; index van eigennamen ad Bergen op Zoom; Breda.
Lood, zie Metalen.
Losrenten, zie Renten.
Lutheranen, zie Index van Eigennamen.
Luxegoederen, impost op: *1646, 1647*.

M

Maalstand: *1337*.
Malerij, Meel, impost op: *1541, 1837, 1845, 1853, 1856, 1900, 1924*; molenaars: *1657*; pacht: *1889n*.
Mandement: *943*, *1055*.
Mannen, hoge: *101*; zie index van eigennamen ad Beoosterschelde; Bewesterschelde; Zeeland.
Mansmannen, zie index van eigennamen ad Beoosterschelde; Bewesterschelde; Zeeland.
Mare, zie Gerucht.
Markt, zie Stapel; index van eigennamen ad Antwerpen; Deventer.
Mede ('meen', 'garance'), Meekrap: *1880*; heffing op: *906*; zie ook Calioet.
Meel, zie Malerij.
Memorie: *949*; van gebreken: *797*.
Metalen, ijzer: *1841*; koper, invoerrechten: *1047*; koperrood, invoerrechten: *1047*; lood: *1047*.
Militaire situatie: *1675, 1694*.
Misdaden ('mesusen', 'bruecken'): *803, 978, 1280, 1742*; kwijtschelding: *1244*; overtredingen: *41*.
Missive ('missive lettere', 'messive'): *962, 1093, 1174, 1209, 1213, 1243, 1282, 1345, 1348, 1349, 1393, 1396, 1404, 1406, 1408, 1410, 1415, 1417, 1424, 1425, 1427, 1431, 1439, 1441, 1443, 1444, 1446, 1449, passim*.
Miten, zie Muntsoorten.
Moernering: *1259*.
Molenaars, zie Malerij.

Mondtroost: *1881*.
Monopolies: *1558*.
Monstering: *867, 871, 878, 940, 949, 965, 1193, 1501*.
Mottoen, zie Muntsoorten.
Mout, zie Graan.
Muiterij: *484*.
Munitie, zie Oorlogsbenodigdheden.
Munt, Muntzaken ('payemente'): *25, 52, 54, 175, 188, 214, 219, 222, 228-230, 234, 235, 238, 241, 244, 245, 253-255, 285, 287, 288, 294, 301, 302, 310, 326, 333, 334, 375, 398, 453, 500, 563, 566, 580, 650, 701, 775, 826, 835, 843, 844, 846, 848, 852, 869, 1018, 1020, 1029, 1093, 1096, 1112, 1203, 1208, 1209, 1221, 1231, 1261, 1264-1268, 1292-1294, 1319-1321, 1324, 1327, 1332, 1333, 1335, 1341, 1479, 1535, 1541, 1551, 1558, 1616-1618, 1636, 1639*; essay: *165, 222, 234, 254, 255, 310*; gemeenschappelijke: *301, 302*; haagmunt: *825*; koersen: *255, 493, 775, 836, 1090, 1096, 1208*; licht geld: *1206n*; nieuwe (muntslag): *26, 92, 228-230, 241, 294, 326, 398, 463, 464, 468-470, 650, 701, 785, 796, 835, 836*; oprichting: *431*; ordonnantie: *219, 241, 244, 254, 294, 310, 463, 464, 469, 480, 493, 502, 503, 583, 585, 588, 590-592, 594, 652, 701, 704, 839, 840, 847, 848, 869, 870, 872, 1096, 1208, 1297*; idem, gebreken: *491*; reductie: *1208*; sleischat: *249, 303?, 304, 348*; valsemunt: *825*; verboden: *869, 870*; verpachting: *85*; vreemde: *775*; waardijn: *175*; zetting: *245*.
Muntsoorten, blank: *375*; gezel: *29, 55*; kromstaart: *448*; miten: *78, 103, 167, 203, 309, 316, 1110, 1416, 1500, 1541, 1668, 1804, 1829*; mottoen: *139, 159*; idem, dubbele: *166*; pieter: *467, 477*; rijder: *497*; schild, Bourgondisch, rekening: *438*; sterling: *149, 150*; socius (gezel): *29n*.
Murmuracie, zie Gerucht.

N

Neringen: *1829, 1841, 1881, 1904*; 'buyssneeringhe': *1829*; handwerk: *1881*, *1904*; kleine: *1338, 1355, 1369, 1430, 1466, 1858*; sobere: *1516, 1521, 1524, 1527, 1789, 1866*; neringloos: *1739*; zie ook Moernering.
Nieuws, zie Gerucht.
Non prejuditie: *753*; zie ook Brieven van non prejuditie.
Nouvenale (novale landen): *1893, 1895, 1900*.

O

Obligaties: *1474, 1882, 1883, 1884, 1888, 1894, 1901*; aflossing: *1874, 1876*; uitgifte: *1866, 1867, 1870-1873*.
Octrooi, Octrooieren: *525, 577, 752, 910, 942, 1037, 1044, 1047, 1289, 1310n, 1369, 1410, 1430, 1446, 1458, 1471, 1474, 1475, 1487, 1500, 1524, 1527, 1541, 1543, 1552, 1558, 1559, 1597, 1629, 1646, 1661, 1687, 1704, 1710, 1719, 1720, 1728, 1730, 1732-1734, 1739, 1759, 1766, 1767*.
Okshoofd, zie Wijnmaten.
Olie: *1841*; accijns op: *1369*; uitvoerrechten: *1047*.
Omslag, kapitale: *1521, 1740, 1741, 1743, 1776, 1875*; 'hoofftpointinghen': *1521*; ontwerp: *1718*; van 20.000 lb. over het platteland (1525): *1564*; zie ook afzonderlijke Beden.
Onderzaten, zie index van eigennamen ad Beoosterschelde; Bewesterschelde.
Onderzoek, zie index van eigennamen ad Egmond, heer Arend van.
Ongehoorzaamheid, zie Oproer; index van eigennamen ad Amsterdam.
Ontzegbrieven: *683, 795, 796*; van Zweden: *1422-1424, 1427*.
Oorkonden: *39, 53, 102, 107, 111, 132, 133, 159, 225, 230, 232, 239, 243, 247, 260, 343, 371, 378, 391, 399, 435, 459n, 460, 484, 532, 559, 702, 753, 803, 804, 904, 935, 1062, 1124, 1190n, 1289, 1291, 1361, 1365, 1475, 1524n, 1527, 1543, 1548n, 1570, 1602n, 1626n, 1747,*

1771, 1863n, 1868n, 1901, 1914; uitvaardiging: *239, 254, 315*; idem, grafelijke oorkonden: *10n, 11n, 70-75, 132, 171, 310*; zie ook Bezegeling.
Oorlog (ook Conflict): *339, 431, 432, 507, 739, 742, 1165, 1229, 1249, 1253, 1447, 1460, 1462, 1537*; zie ook Heervaart; index van eigennamen ad Amersfoort; Anabaptisten; Arkel; Brabant; Brederode, Frans van; Denemarken; Engeland; Frankrijk; Friesland; Gelre; Hamburg; Hanze; Heusden; Holland; Hussieten; Kleef, Filips van; Lübeck; Montfoort, Jan III van; Pruisen; Sluis; Spanje; Utrecht; Vlaanderen; West-Friesland.
Oorlogsbenodigdheden: *1585*; buskruit ('pulveren'): *1221*; munitie: *1702*; zie ook Wapens.
Oorlogsdagvaart: *1184, 1201*.
Oorlogskosten: *945, 1258-1261, 1267, 1268, 1516*; betaling troepen: *1639, 1646, 1655, 1684, 1692, 1697, 1710, 1711, 1715, 1811, 1821, 1847, 1868, 1870, 1873-1877, 1882, 1888, 1909, 1928*; soldij: *319, 328, 339, 340, 396, 423, 949, 1058, 1059, 1226-1228, 1868, 1870*; betaling wachten: *1874-1877, 1883, 1884, 1889, 1892, 1909*.
Oorlogsschepen: *251, 507, 508, 534, 535, 545, 547, 752, 759, 761, 767, 832, 879, 882, 902, 908, 909, 911, 940, 941, 984-986, 990, 1005, 1010, 1015, 1025, 1026, 1034, 1035, 1038, 1044, 1046, 1047, 1061, 1062, 1085, 1128, 1138, 1146-1148, 1151, 1154, 1173, 1176, 1178-1180, 1195, 1205, 1206, 1224, 1230, 1393, 1407, 1466, 1530, 1532, 1533, 1541, 1563, 1574, 1585, 1587-1589, 1593, 1628, 1657, 1736, 1738, 1739, 1755, 1758, 1772, 1806, 1867, 1868, 1912*; ordonnantie: *532, 938, 1010, 1085*; restitutie geld: *1025*; Spaanse: *1140, 1142*; zie ook Beveiliging ter zee; Scheepstypen; Vendel; Vredeschepen.
Oort, zie Wijnmaten.
Oproer, Opstand, Rebellie ('rebelheit', 'wederspannicheijt', 'beroerte', 'commotie', 'troublen'): *108, 232, 246, 484, 1174, 1851, 1866, 1874, 1878, 1881*; Hoekse en Kabeljauwse twisten: *443n*; onderwerping: *619, 621*; onrust: *136, 367, 368, 616*; opstootjes: *994*; partijtwisten, einde: *1040*; zie ook Belastingen; index van eigennamen ad Amsterdam; Delft; Friesland; Gelre; Leiden; Luik; Zierikzee; Vlaanderen.
Opvolging, zie Bestuur; Successie.
Ordehandhaving: *353, 847, 1041, 1267*.
Ordonnantie: *1473*; zie verder Burggraaf en leenmannen; Daggelden; Hanze; Haring; Lijndraaierij; Muntordonnantie; Reisvergoedingen; Vierschaar; Visnetten; Wol.
Overdracht (overeenkomst): *59, 95, 274, 403, 411, 412, 506, 1794*; zie ook Verdrag.
Overlast: *492, 493*.
Overleg: *1293, 1358, 1472, 1823, 1920*; met burggraaf: *2*; met landsheer (of zijn Raad): *1, 13, 14, 27-30, 33, 38, 42-47, 78, 88, 118, 120, 123, 126, 127, 131, 133, 134, 196-200, 202, 204, 205, 210, 214, 215, 385*; tussen landsheer en Raad van de hertog van Brabant: *93*; zie ook index van eigennamen ad Albrecht van Saksen; Engeland; Frankrijk; Gelre; Gulik, hertog van; Hanze; Holland, Staten van; Jacoba van Beieren en hertog Filips van Bourgondië; Pruisen; Vlaanderen.
Overlijden, Dood, zie ook Begrafenis; index van eigennamen ad Borsele, Hendrik van; Borsele, Wolfert de bastaard van; Bourgondië, Adolf Anthonisz. van; Everaerts, mr. Nicolaas; Filips van Bourgondië; Filips van Oostenrijk; Gillis Reijnsz.; Haamstede, Arend van; Jacoba van Beieren; Karel van Bourgondië; Maria van Bourgondië; Willem VI.
Overstroming ('inundatiën'), ook lasten en geïnundeerde landen: *1369, 1407, 1414, 1418, 1435, 1628, 1634, 1644, 1660, 1662, 1720, 1767, 1768, 1775, 1784, 1821, 1852, 1881, 1893, 1894, 1898, 1900*.

P

Paarden: *93, 867*.
Paeyen, zie Knechten.
Paillette, zie Wijn.
Paling, steken, verbod: *1130*.

Panchier, zie Wapens.
Pandbrieven: *1065*.
Pannegeld: *1739*.
Parlement ('parlamente', 'perlemente'): *38, 93*; zie ook index van eigennamen ad Mechelen; Grote Raad.
Paspoorten, zie Vrijgeleiden.
Pavelioenen, zie Scheepstypen.
Payemente, zie Munt.
Pays, zie Vrede, Zoen.
Pek: *1047*; invoerrechten: *1047*.
Penning, 6e, 7e, 8e, 12e, 13e, 14e, 15e, 16e, zie ook Renten.
– 100e op uitgevoerde goederen (propositie 28 november 1542), propositie: *1694*; plakkaat: *1697*.
– 10e op onroerende goederen en koopmanswinsten (propositie 28 november 1542), propositie: *1694-1696*; accoord: *1698*; plakkaat: *1698*; taxatie: *1698*; tweede (consent): *1701, 1715*.
– 8e over huizen in de steden (april 1553): *1775, 1776, 1789*.
– 100e op onroerende goederen (petitie 12 maart 1556), bede/impost i.p.v.: *1804, 1815*; petitie: *1798*.
– 50e op koopmanschappen (petitie 12 maart 1556), bede/impost i.p.v.: *1804, 1815*.
– 12e, zie Bede van 3500 gulden jaarlijks voor 3 jaar (1560).
– 100e op roerende en onroerende goederen (propositie 19 maart 1569), bezwaren: *1881, 1894, 1896, 1898, 1900, 1902*; consent: *1880, 1884*; eerste: *1902*; heffing: *1891, 1893, 1894*; plakkaat: *1891*; propositie: *1878, 1879*; taxatie: *1892n, 1893, 1898, 1902*; tweede (propositie): *1893, 1904, 1906*; vrijstellingen: *1891, 1893*.
– 10e op onroerende goederen en koopmansgoederen (propositie 19 maart 1569): *1894, 1897, 1898, 1904*; akte: *1909*; heffing: *1922*; voorstel ordinaris bede i.p.v.: *1880, 1881, 1892*; consent: *1884*; inning: *1883*; remonstrantie: *1921*; voorwaardelijk aanbod: *1906*; vrijstelling: *1883*; weigering voorstel: *1904*.
– 20e op onroerende goederen (mei 1569), akte: *1909*; bezwaren: *1881, 1897*; heffing: *1880, 1922*; op 'verkopingen': *1904*; consent: *1884*; remonstrantie: *1921*; voorstel ordinaris bede i.p.v.: *1892*; voorwaardelijk aanbod: *1906*; weigering voorstel: *1904*; 25e i.p.v 20e: *1880, 1884*.
– 16e (juni 1569): *1884*.
– 7e (juni 1569): *1884*.
– 10e op tienden (november 1569): *1894*.
– 11e op tienden (november 1569): *1894*.
– 8e op de leenlanden (november 1569): *1894*.
– 12e op allodiale goederen (november 1569): *1894, 1898*.
– 13e op allodiale goederen (november 1569): *1894*.
– 18e op huurgoederen (november 1569): *1898*.
– 22e op huurgoederen (november 1569): *1894, 1898*.
– 40e op huurgoederen (november 1569): *1894*.
– 50e op allodiale goederen (november 1569): *1894*.
– 9e op de leenlanden (november 1569): *1894*.
Pest: *515, 755n, 850*.
Petauwe, zie Wijn.
Pieken, zie Wapens.
Pieter, zie Muntsoorten.
Piraten, zie Kaapvaart, Zeerovers.
Plakkaat, zie ook Penning, 100e; Penning, 10e; Wijn; index van eigennamen ad Lutheranen.
Platteland, zie Beoosterschelde; Bewesterschelde; Holland; Zeeland.

Pleiten, zie Scheepstypen.
Polders: *1704, 1732, 1915*; onbereden/nieuwe: *680, 1065, 1311, 1339, 1435, 1914*, zie ook Land, nieuw; lasten: *753*; overstroming: *1407, 1425, 1474*; staat: *1900*; taxatie: *1900*; vrijdom: *1889, 1914*; zie ook index van eigennamen ad Goes.
Politie: *1267, 1300, 1884*.
Pondgeld: *362, 585, 586, 659, 666, 1013, 1060, 1061, 1179*.
Pondtol: *1062*.
Ponsoen, zie Wijnmaten.
Prelaat en Edelen, zie index van eigennamen ad Zeeland.
Prelaten, Prelatissen, zie index van eigennamen ad Beoosterschelde; Bewesterschelde; Brabant; Zeeland.
Prest: *1213*; zie ook Lening.
Prijsstijgingen, zie Duurte.
Privilege, Gouden ('Gouden Bul'): *1721, 1757, 1758*.
Privileges, Handvesten, Voorrechten: *293, 382, 431, 459, 498, 753, 803, 809, 855, 978, 976, 990, 1005, 1044, 1063, 1280, 1289, 1363, 1369, 1543, 1733, 1841, 1876, 1878, 1881, 1884*; nieuwe koffer: *1375*; privilege van 1452: *1841*; steden: *1900*; zie ook Privilege, Gulden; index van eigennamen ad Dreischor; Duiveland; Gorinchem; Heer-Jansland; Leerdam; Middelburg; Naters; Noordgouwe; Poortambacht; Reimerswaal; Schakerloo; Sint-Maartensdijk; Vlissingen; Vossemeer; Zeeland; Zierikzee; Zonnemaire.
Proces verbaal: *1289*.
Proces, Rechtszaak, Geschil: *434, 436, 438, 512, 590, 1014, 1215, 1410, 1442, 1450, 1453, 1459, 1464, 1575, 1626, 1644, 1655, 1757, 1851, 1858, 1888*; over de bede: *936*; ; tegen deken en provisors: *1363, 1575*; met tollenaren: *1392*; over waterpenningen: *1532*; weduwen en wezen van vluchtelingen: *1883-1886*; zie ook index van eigennamen ad Arnemuiden; Bath; Bekercken, Hendrik; Beuckelaar, Thomas Simonsz.; Borse, Jan; Borsele, Floris van; Borsele, Wolfert de bastaard van; Bossche, Jan van den; Bremen; Danzig; Dieppe; Edam; Engeland; Goes; Goes, Karel van der; Gelre; Grote Raad; Haamstede, Arend van; Hanze; Hogelande, mr. Jasper Lievinsz.; Keulen; Klaas Arendsz.; Kruiningen, Jan v van; Maalstede, Jan van der; Middelburg; Montmorency, Eleonora van; Norden, Ulrich van; Oldenburg, graaf van; Pels, Jan; Rutinck, Adriaan; Tholen; Truyes, mr. Jean Aux; Vlissingen; Westkapelle; Wissenkerke; Wissenkerke, vrouwe van; Wissenkerke, Wolfert van; Yersekeroord; Zeeland, Prelaat en Edelen; Zeeland, rentmeester van; Zeeland, steden; Zierikzee; Zuid-Beveland.
Proceszak: *1758, 1896*.
Protest: *1846*.
Proviand ('provande'): *363*.
Provisors: *599, 1369, 1442*; zie ook Proces.

Q

Quoten: *903*.

R

Raad, zie index van eigennamen ad Holland; Zeeland.
Raden, gemene, zie index van eigennamen ad Zeeland.
Rapport, zie Verslag.
Ratificatie: *1165*; zie ook Bezegeling.
Rebellen: *1927*; zie ook Vluchtelingen.
Rebellie, zie Belastingoproer; Oproer.
Recht: *320*; zie ook Keur.
Rechten, zie Aanspraken.

Rechtsgebied, zie Ressort.
Rechtshandhaving: *1041*.
Rechtspraak, Berechting, Justitie: *64, 186, 300, 311, 559, 744, 803, 978, 994, 1165, 1194, 1267, 1284, 1300, 1375, 1446, 1742, 1822, 1878, 1884*; civiele: *978*; criminele: *978*; competentie Hof van Holland: *1378, 1392*; geestelijke: *472, 803, 1363*; hoge, middel en lage: *1352*; jurisdictie geestelijke rechtbanken: *434n, 1461, 1464, 1473, 1478, 1575*; jurisdictie provisoren: *79, 1442*; poging tot separeren jurisdictie Holland en Zeeland: *1284*; zie ook Ressort; Uitspraak; Vierschaar.
Rechtzitting: *861*; zie ook Vierschaar.
Recolleren, Recollement, zie Rekeningen, afhoren.
Reding: *366*.
Reduceren, Reductie, zie index van eigennamen ad Leiden; Rotterdam; Sluis.
Regalia: *1841*.
Regentschap: *1379, 1758*.
Regiment, zie Bestuur; index van eigennamen ad Brimeu, Karel van.
Reis, Reizen, zie index van eigennamen ad Duitsland; Filips van Bourgondië, hertog; Filips, koning van Spanje; Frankrijk; Italië; Karel v; Luik; Margaretha van Oostenrijk; Margaretha van York; Maria van Bourgondië; Maximiliaan van Oostenrijk; Skanör; Turkije; Willem vi; zie ook afzonderlijke Beden en Leningen.
Reisvergoedingen, ordonnantie: *783n*; zie ook Daggelden.
Rekeningen: *1901, 1914, 1922*; afhoren (auditie, ter rekeninge komen): *21, 49, 57, 58, 69, 82, 102, 334, 612, 622, 623, 626, 627, 634, 636, 908, 909, 911, 1377, 1401, 1425, 1472, 1558, 1563, 1574, 1581, 1594, 1599, 1610, 1623, 1644, 1660, 1666, 1677, 1708, 1727, 1728, 1732, 1744, 1752, 1753, 1762, 1764, 1771, 1773, 1786, 1796, 1797, 1808, 1814, 1826, 1835, 1839, 1840, 1842, 1843, 1845, 1848, 1849, 1852, 1855, 1861, 1866, 1888, 1911, 1914, 1918, 1919, 1923, 1924*; idem, kwestie: *1714, 1717, 1868, 1883*; betaling: *627, 628, 634, 636*; sloten: *1871, 1872, 1901*; staat: *1535, 1541, 1915*; zie ook Spanjaardengeld; index van eigennamen ad Amstel, Jan Heynenzoon van Amstel; Oldenburg, graaf van; Wormer, Dirk van.
Rekenkamer: *612n, 750n, 798n, 819n, 845n, 850n, 865, 910n, 1124n, 1475, 1705n*; plaats Rekenkamer: *994*.
Rekest, verzoek: *1591, 1720, 1721, 1730, 1757, 1758, 1790, 1837, 1840, 1851, 1853, 1857, 1858, 1863, 1864, 1866, 1868, 1870, 1872-1876, 1878, 1883n, 1884-1886, 1889, 1891, 1893, 1884, 1894, 1896n, 1898-1900, 1902n, 1904, 1914*; zie ook Remonstrantie.
Religie: *1602, 1822*; troebelen: *1858, 1859, 1878*.
Remissie: *582, 584*; zie ook Gratie.
Remonstrantie: *1878, 1881, 1884, 1891, 1896, 1898, 1906, 1909, 1921, 1922*.
Renten, Erfrenten, Lijfrenten, Losrenten, Rentebrieven: *268, 307, 308, 312, 315, 431, 434, 521, 527, 531, 666, 1244, 1710, 1852*; aflossing: *1844, 1848, 1849, 1853, 1856, 1858, 1859, 1865, 1868, 1872, 1873, 1878, 1888, 1889, 1891, 1900, 1901*; op goederen van vluchtelingen: *1889*; verkoop: *39, 898, 1179, 1317, 1369, 1430, 1446, 1446, 1466, 1471, 1475, 1485, 1487-1489, 1524, 1527, 1543, 1552-1554, 1558, 1559, 1597, 1601, 1606, 1639, 1668, 1715, 1768, 1776, 1789, 1810, 1821, 1874-1876, 1884, 1912, 1914*; verkoop tegen 6e penning: *1826*; verkoop tegen 7e penning: *1826*; verkoop tegen 8e penning: *1826*; verkoop tegen 12e penning: *1902, 1914*; verkoop tegen 13e penning: *1826*; verkoop tegen 14e penning: *1826, 1902, 1912-1914*; verkoop renten tegen 15e penning: *1826, 1874, 1902, 1912-1914*; verkoop tegen 16e penning: *1826, 1874, 1902, 1912-1914*; staat: *1902*; uitgifte: *1876*; uitkering (uitbetaling houders): *1627, 1630, 1631*; idem, geschil: *1631*.
Rentmeester, zie index van eigennamen ad Beoosterschelde; Bewesterschelde; Zeeland.
Rentmeesterschap, zie index van eigennamen ad Bewesterschelde.
Reparatie, wetgeving: *803*; zie ook Schadevergoeding.
Represaille: *820*; zie ook Brieven van represaille.
Resolutie: *939, 1073, 1090, 1179, 1221, 1230, 1259, 1328, 1750, 1755, 1756, 1758, 1880, 1882,*

1884, 1888, 1889, 1900, 1902; extract-resolutie: *1590, 1596, 1613, 1621, 1629, 1633, 1635, 1639, 1644, 1652, 1657, 1659, 1662, 1667, 1668, 1672, 1677, 1678, 1695, 1697, 1703, 1720, 1727, 1728, 1731, 1740, 1744*.
Ressort, Rechtsgebied: *744*.
Restitutie: *598*.
Ridders, zie index van eigennamen ad Beoosterschelde; Bewesterschelde; Zeeland.
Ridderschap, zie index van eigennamen ad Holland; Zeeland.
Rijder, zie Muntsoorten.
Rijksacht ('keysers achte'): *437, 443, 444, 448, 468-470, 476, 645, 651, 655, 683, 699, 703, 721, 739, 748-750, 753, 791n, 815*.
Roeischepen; zie Scheepstypen.
Roet: *1047*.
Rogge, zie Graansoorten.
Rouwbeklag: *847-849, 978, 1077*.
Ruiters: *939, 1056, 1058, 1059, 1067-1069, 1152, 1177, 1194, 1207, 1213, 1227, 1228, 1243, 1250*.

S

Salaris, zie Traktementen.
Sanctie, pragmatique: *1756, 1758*.
Saufconduit, zie Vrijgeleide.
Schaarste: *499*.
Schade, Schaderegeling, Schadevergoeding: *20, 26, 156, 211, 217, 218, 275, 313, 344, 362, 384, 392, 393, 433, 443, 444, 457, 497, 506, 509, 519, 524, 538, 542, 546, 549, 577, 602, 626, 628, 632, 637, 638, 642, 655, 657, 660, 662, 665, 666, 669-672, 674, 675, 689, 691, 692n, 722, 724, 725, 727, 728, 760, 761, 772, 773, 796, 807, 828, 862, 1442, 1453, 1598, 1870, 1884, 1900*; 'scadeloes brieven': *164, 203*.
Schatting, kapitale: *1522*.
Scheepstypen, baardze: *359, 360, 364, 366, 508, 947*; 'cogghen': *88, 93, 809, 1880, 1884*; 'craveelbuys': *1233, 1589*; 'craveelscip': *1533*; galjoen: *1628*; haringbuizen: *1038, 1039, 1744*; heuden: *1230, 1880, 1884*; hulk: *759, 772*; kraak: *1014, 1047*; 'pawelyoenen': *88*; idem, geld: *51*; 'pleiten': *1880, 1884*; roeischepen: *366*; zwanenhals ('zwijnhals', 'zwaenhals'): *1149, 1197*; zie ook Karveel; Oorlogsschepen.
Scheepvaart, schepen: *362n, 379, 383, 384, 664*; bedreiging: *664*; visitatie schepen: *1828*; vreemde schepen: *1829*.
Scheepvaart, zie ook Beveiliging stromen of ter zee.
Scheidsrechterlijke uitspraak, zie Arbitrage.
Schenken, wijn/maaltijd: *742, 783, 847, 1125, 1440*; wijngeld: *1876*; zie ook Geschenk.
Schepen: *433, 577, 620, 689, 691, 692n, 947, 1014, 1039, 1221, 1880, 1884*; inspectie: *1765*; instrumenten: *1884*; zie ook Oorlogsschepen; Scheepstypen; Vredeschepen.
Schikking: *1014, 1100, 1732*.
Schilder: *1874*.
Schippers, zie index van eigennamen ad Brussel; Vilvoorde.
Schoorsteengeld: *1655, 1656*.
Schot ('ghescot'): *50, 51, 261, 320, 364, 371, 459, 639n, 700, 709, 746, 747, 779, 781, 783, 784, 786, 787, 861, 1045, 1213, 1226, 1343, 1902, 1904*; geestelijken: *639n*; half schot: *427, 525, 681, 1117, 1136, 1179, 1458*; heffing: *1906*; vol schot: *1152, 1369*; vrijstelling: *680, 742, 1609*; zetting i.p.v.: *1552*; zie verder de afzonderlijke Beden.
Schuldbekentenis: *371*.
Schulden van het land (ook achterstallen), zie Landsrekening; Lasten.
Schutten: *867, 871*.
Sententie, zie Uitspraak.

Serpentijnen, zie Wapens.
Siege, zie Beleg.
Slachtvee, impost op: *1837, 1853, 1856*.
Sleischat, zie Munt.
Sloten: *55*.
Soldaten, zie Gezellen; Gewapenden; Krijgsvolk; Soldeniers.
Soldeniers ('soudeniers', 'soudenaren'): *270, 271, 319, 339, 358, 360, 417, 419, 420, 909, 1039*; overlast: *1837*; vervoer: *1831-1833*; zie ook Gezellen; Gewapenden.
Soldij, Soldijgeld, zie Oorlogskosten.
Spanjaardengeld: *556, 559, 560, 562, 564, 565, 571, 575, 587, 588, 592, 595, 611, 862*; omslag (6 gr. van het gemet): *576*.
Specerijen ('specien'): *1558, 1829, 1841*.
Speldegeld: *971, 1343, 1435*; zie verder afzonderlijke Beden.
Spreekwoord: *1881*.
Staat van het land: *1818, 1856, 1872*.
Staat, landsheer/landsvrouwe: *1093, 1261, 1267, 1331, 1453*.
Stadhouderschap, Gouvernement, zie Bestuur.
Stapelrecht: *9, 189, 236, 237, 382, 387, 1730*; conflict over stapelrecht Dordrecht: *807, 822*; zie ook Wolstapel; index van eigennamen ad Bergen op Zoom; Brugge; Calais; Frankrijk; Keulen; Veere; Venlo; Wezel; Zierikzee.
Staten, zie index van eigennamen ad Beoosterschelde; Bewesterschelde; Brabant; Holland; Nederlanden; Vlaanderen; Walcheren; Zeeland.
Staten-Generaal: *814, 816, 826, 827, 835, 844, 848, 863, 870, 872, 885, 929, 963, 967, 978, 984, 988, 1018, 1020, 1077, 1090, 1093, 1096, 1112, 1161, 1162, 1165, 1180, 1191, 1203, 1208, 1221, 1235, 1261, 1264, 1266, 1268, 1292, 1294, 1299, 1310, 1312, 1314, 1315, 1319-1321, 1324, 1327, 1332, 1333, 1335, 1341, 1342, 1349, 1350, 1357, 1361, 1368, 1372, 1374, 1375, 1377, 1379, 1384, 1386-1389, 1393, 1395, 1397, 1404, 1407, 1410, 1412, 1414, 1421, 1432, 1434, 1438, 1440, 1442, 1450, 1452, 1469, 1479, 1481, 1483, 1485, 1491, 1493, 1498, 1501, 1503, 1519, 1521, 1523, 1525, 1529, 1535, 1537, 1540, 1546, 1549, 1587, 1595, 1611, 1615, 1619, 1639-1641, 1646, 1648, 1655, 1657, 1670, 1675, 1694, 1696, 1702, 1719, 1748, 1758, 1767, 1780, 1787, 1794, 1798, 1807, 1809-1811, 1815, 1821, 1822, 1824, 1840, 1847, 1878, 1881, 1883*; zie ook Ambassade; Verslag.
Staten van 'herwaartsover', ter dagvaart: *1640, 1670, 1675, 1682, 1693*.
Steden, zie index van eigennamen ad Beoosterschelde; Bewesterschelde; Holland; Zeeland.
Steen maken: *589, 850, 861*.
Steenschieten: *316, 525, 621, 680, 681, 804, 850, 866, 904, 910, 921, 942, 969, 1011, 1065, 1110, 1117, 1136, 1213, 1267, 1269, 1280, 1331, 1338, 1343, 1354, 1355, 1365, 1369, 1389, 1425, 1428, 1466*.
Stemverklaringen: *598*.
Stenen, koers: *959*.
Sterfhuizen: *1880, 1884, 1896*; zie ook Successie; index van eigennamen ad Herdinck, Adolf; Successie; Truyes, mr. Jean Aux.
Sterfte, zie Pest.
Sterling, zie Muntsoorten.
Stierliede, zie index van eigennamen ad Friesland; Holland; Vlissingen; Westkapelle; Zeeland; Zoutelande.
Stoop, zie Wijnmaten.
Stormvloed, zie Overstroming; Weersomstandigheden.
Strijd, zie Heervaart, Oorlog.
Stromen: *478, 524, 1164*; zie ook index van eigennamen ad Dordrecht; Gelre; Vlaanderen; Zeeland.
Successie, lenen: *1884*; door religieuzen: *1543, 1608*; in Tholen: *809*; zie ook Sterfhuizen.

Suiker: *1841*.
Surcéance: *1472, 1758, 1824, 1851, 1856-1858, 1873, 1889, 1905, 1922*.
Surcrois ('surcroijse', 'surcroys'): *1572, 1634, 1702, 1714, 1751, 1791, 1828, 1842, 1848, 1849, 1868, 1875-1880, 1883, 1884, 1900, 1902*.

T

Taal, bezwaar tegen het Frans: *999*.
Tarwe, zie Graansoorten.
Teer: *1047*; invoerrechten: *1047*.
Tienden: *978*; inning: *1366*; verkoop: *102, 978*.
Tijding, zie Gerucht.
Toespraak, zie Maximiliaan van Oostenrijk.
Tollen, tollenaars: *188, 571, 842, 1221, 1369, 1473, 1475, 1515, 1516, 1519, 1527, 1543, 1583, 1644*; klachten over: *471, 590, 1459*; ordonnantie: *1516, 1518*; pacht: *1317*; privileges: *1364*?; tolvrijdom: *744, 803, 1364, 1369, 1435, 1568, 1609, 1840, 1841*; idem, rekest: *1790*; wachttollen: *571, 1475, 1841*; zie ook Congégeld; index van eigennamen ad Antwerpen; Arnemuiden; Biervliet; Geervliet; Gravelines; Honte; Marsdiep; Veere; Vlissingen; Yersekeroord; Zeeland.
Traan, invoerrechten: *1047*.
Traktaat, zie Bestand.
Traktementen: *1875, 1876, 1891*; zie ook Vacatiegelden.
Trouw, Trouwbetuiging: *62, 225*; zie ook Eed.
Turf, heffing op: *596, 904*; verbod op turfsteken: *1583*; winning: *1473*, *1828*; Hollandse impost op: *1829, 1830, 1834*; t.b.v. zoutnering: *1881*; zie ook index van eigennamen ad Geertruidenberg; Gelre; Gouda; Leur; Rijn; Roosendaal; Rotterdam; Schoonhoven.

U

Uitspraak, Sententie, Vonnis ('wijsen', 'wijsdomme'), Beschikking: *4, 8, 9, 41, 63, 76, 80, 81, 86, 98, 101, 186, 189, 232, 454, 549, 550, 555-557, 574n, 580, 588, 590, 613n, 615n, 709, 728, 768, 840, 850, 921, 936, 942, 978, 1011, 1065, 1087, 1110, 1136, 1152, 1179, 1209n, 1213, 1267, 1311, 1331, 1338, 1343, 1355, 1365, 1369, 1417, 1425, 1428, 1474, 1500, 1521, 1522, 1524, 1527, 1533, 1570, 1593, 1634, 1661, 1687, 1702, 1714, 1717, 1791, 1811, 1851, 1895, 1914*; zie ook afzonderlijke Beden (consent); Arbitrage; Dading.
Uitvaardiging, zie Oorkonden.
Uitvoer: *1881*; verbod, op brood: *1088*; idem, op graan: *496, 499, 504, 929, 1088, 1194, 1583*; zie ook Laken; Lammeren; Penning, 100e; Wol.
Unie, zie Verbond.
Usage (impost): *1876*.

V

Vaart, zie index van eigennamen ad Oostzee.
Vacatiegelden: *1215, 1217*; zie ook Traktementen.
Vachten, invoerrechten: *1047*.
Vazallen, zie index van eigennamen ad Beoosterschelde; Bewesterschelde.
Vendel (eemheid), zie Krijgsvolk.
Vennoten ('veynoeten'): *35*.
Venue en cour: *1841*; zie verder Processen.
Verbond, Alliantie, Unie: *225, 293, 1090*; Bourgondië-Engeland: *1191, 1533*; Brabant, Holland en Zeeland: *1548, 1551*; Brabant, Vlaanderen, Henegouwen, Zeeland en Namen: *1165*; Holland en Zeeland: *1229, 1230, 1259*; Hollandse en Zeeuwse steden:

1190, 1194; unie van alle landen: *1636, 1638, 1639*.
Verdediging: *493, 939, 1104, 1105, 1108*; grenzen: *55, 194, 319, 365, 1018, 1054, 1055?, 1089, 1261, 1268, 1372-1377, 1584, 1847*; zie ook Beveiliging; Knechten; Krijgsvolk; Landsverdediging.
Verdrag, zie Bestand; Zoen.
Vergadering, generale: *1451*.
Vergoeding (betaling diensten): *682, 686, 693*; zie ook Salaris; Schadevergoeding; Traktementen.
Verloving, zie Huwelijk.
Veroordeling, executie: *1338*.
Verovering, zie Beleg.
Verpachting, zie Imposten.
Verslag (dagvaart of delegatie): *533, 537, 541, 563, 575, 588, 602, 630, 641, 642, 651, 671, 915, 935, 966, 984, 1273, 1325, 1396, 1398, 1405, 1451, 1482, 1492, 1554, 1555, 1717, 1898*.
Vertrek, landsheer: *682*.
Verweerder: *3*.
Verzilting: *431*.
Verzoening, zie Zoen.
Vete: *1404*; zie ook Oorlog.
Vidimus: *77, 352, 378, 571, 803, 804, 936, 1165, 1543, 1629, 1889*.
Vierschaar ('vierscare', 'vierscerne'): *3, 18, 19, 27, 35, 80, 81, 87, 114, 117, 122, 124, 394, 395457, 559, 623, 625, 702, 710, 711, 713, 769, 770, 778, 782, 809, 861?, 864, 907, 922, 1022, 1033, 1036, 1051, 1076, 1110, 1215, 1217, 1267, 1280, 1311, 1331, 1338, 1339, 1466, 1634, 1644, 1668, 1687, 1702, 1710, 1759, 1914*; generale: *921*; Hoge: *942, 1152, 1300*; ordonnantie: *711*; voorbereiding: *1337*; zie ook index van eigennamen ad Goes; Middelburg; Tholen; Zierikzee.
Vierstadt (haardstede): *1384*.
Vissers, Visserij: *992, 995, 1047, 1178, 1204, 1524, 1558, 1673, 1754, 1819, 1829, 1881*; gedroogde schol, uitvoerrechten: *1047*; schepen: *949*; visnetten, ordonnantie: *717*; idem, vervaardiging: *1880*; vloot: *364*; zie ook Beveiliging ter zee; Haringvaart; index van eigennamen ad Domburg, Holland.
Vlas, zie Gewassen.
Vlees, accijns/impost: *1369, 1541, 1545, 1634, 1845*; zie ook Slachtvee.
Voetbogen, zie Wapens.
Vonnis, zie Uitspraak.
Voogdij: *354, 1077, 1165, 1377*.
Voorrechten, zie Privileges.
Voortvluchtigen, Fugitieven: *1883-1886, 1889*; zie ook Arrest op goederen.
Vordering, zie Betaling.
Vrede ('payse'): *1183, 1220, 1393*; vredescongres: 479; zie ook Bestand; Zoen; index van eigennamen ad Amersfoort; Arkel; Arras; Bremen; Cambrai; Denemarken; Dithmarsen; Engeland; Frankrijk; Gelre; Hanze; Kopenhagen; Lijfland; Mechelen; Pruisen; Sluis; Stralsund; Vlaanderen; Woudrichem.
Vredeschepen: *289, 529, 751, 767, 832, 862, 903, 979, 980, 992, 1002, 1039, 1179*; zie ook Oorlogsschepen.
Vriendschap, Vriendschapsverdrag: *25, 481*.
Vrijgeleide ('saufconduit', 'paspoort'): *95, 110, 542, 558, 1148, 1154, 1251, 1558, 1589, 1736, 1772, 1806*.
Vrouwen: *108, 109*.

W

Wacht, Wake: *804, 880, 1194*; zie ook index van eigennamen ad Arnemuiden; Domburg;

Schouwen; Walcheren.
Wagenschot, invoerrechten: *1047*.
Wapens: *939, 1382*; bogen: *939*; 'brygandinn' (maliënkolder): *1382*; bussen: *1047, 1453*; colvenieren ('coleuvrines'): *939, 1585*; 'dagge' (type degen): *1382*; glavie (soort lans): *867, 871, 874, 876-878, 910, 939, 1020*; haakbussen: *1585*; handbogen: *1382*; handbussen: *1382*; harnas: *867*; kreeft: *1382*; panchier (type harnas): *1382*; pieken: *1382, 1585*; serpentijnen: *939, 1047*; verbod: *226*; voetbogen: *1382*; zwaarden: *1382*.
Wapenschouw: *871, 878, 965, 970, 1329, 1330, 1352, 1368, 1371, 1382, 1585*.
Watergeld, Waterpenningen, zie Dijken.
Watering, Walcheren: *1524*.
Weersomstandigheden ('ijsganck', 'onweder', 'quaet weder', storm, 'tgegen wint', vorst, 'winde', 'hoichste van den somer', 'nevele'): *159, 271, 283, 484, 722, 783, 877, 941, 947, 1019, 1052, 1053, 1083, 1129, 1144, 1145, 1149, 1161, 1260, 1295, 1303, 1308, 1332, 1333, 1338, 1369, 1407, 1418, 1424, 1425, 1427, 1474, 1660, 1668, 1742, 1788, 1802, 1831, 1852, 1876, 1889, 1893, 1894, 1900*.
Weeskinderen: *1543*.
Welgeborenen: *8*.
Welvaart (van het land): *1105, 1204, 1217, 1224, 1225, 1229, 1253, 1261, 1280, 1287, 1387, 1404, 1410, 1437, 1454, 1455, 1487, 1558, 1639, 1681, 1767*.
Welzijn: *802*.
Wereld, Nieuwe: *1881*.
Wetgeving, zie Ordonnantie, Reparatiewetgeving.
Wetsvernieuwing: *1300*.
Wijn: *664n, 1841, 1853*; accijns/impost op: *904, 910, 1541, 1545, 1634, 1646, 1647, 1677, 1679, 1733, 1758, 1787, 1815, 1829, 1837, 1844-1846, 1849, 1853, 1856, 1858, 1859, 1866, 1875, 1876, 1883, 1889, 1894, 1896, 1900, 1902, 1912, 1914, 1924*, zie ook afzonderlijke Beden; idem, verpachting: *1734*; idem, halve impost ter voorkoming van verzuren of bederven: *1784*; invoer: *1881*; 'paillette' (soort wijn): *1758, 1784, 1819*; 'petauwe' (soort wijn, uit Poitou): *1758, 1784, 1819*; plakkaat op de Franse wijnen: *1730, 1739*; presentwijn: *1440*; stapel: *1758*; uitvoer: *1758*; uitvoerrechten: *1047*; wijngeld: *1876*; zie ook index van eigennamen ad Auxerre; Dordrecht; Duitsland; Frankrijk; Orléans; Rijn; Spanje.
Wijnmaten, aam: *1541, 1657, 1679, 1733, 1739, 1758, 1768, 1789, 1791, 1804, 1853, 1856, 1894, 1898, 1900*; kouwe: *742*; okshoofd: *1789n, 1853, 1856*; oort: *1804, 1829*; ponsoen: *1789n*; stoop: *149, 150, 291, 446, 506, 601, 668, 910, 1090, 1162, 1235, 1261, 1368, 1375, 1388, 1404, 1438, 1450, 1541, 1556, 1558, 1576, 1639, 1657, 1668, 1758, 1789, 1804*.
Wol, invoerrechten: *1047*; ordonnantie: *450, 452, 453*; stapel: *23, 24, 450, 452, 453*; zie ook index van eigennamen ad Engeland; Spanje.

Z

Zeep, uitvoerrechten: *1047*.
Zeerovers, Zeeroverij, Piraten: *314, 617, 761, 832, 1047, 1100, 1178, 1211, 1285, 1393, 1407, 1466, 1720, 1736, 1746, 1758, 1763, 1860, 1876*.
Zeevondsten: *1841*.
Zeewerken, nieuwe: *1881*; onderhoud: *1837, 1846*.
Zegel, grafelijk: *107*; stadszegels: *1475*; zegelgeld: *485*; zie verder Bezegeling; Groot zegel.
Ziekte, zie index van eigennamen ad Jan van Beieren; Borsele, Frank van; Coene, Andries; Karel van Bourgondië; Filips van Bourgondië; Wissenkerke, Hendrik Jansz. van.
Zilverwerk: *1789*.
Zoen, zie index van eigennamen ad Bestand; Bremen; Filips van Bourgondië en Jacoba van Beieren; Jan van Beieren; Ditmarsen; Holland en het Sticht en de stad Utrecht;

Kopenhagen; Middelburg; Pruisen (en Lijfland); Willem van Oostervant en hertog Albrecht van Beieren; Spanje; Norden, Ulrich van; Zeeuwse Edelen.
Zout: *664n, 1504*; accijns/heffing op: *904, 906, 1739, 1740, 1743, 1815-1817, 1819, 1821, 1822, 1824, 1829*, zie ook Calioet; invoerrechten: *1047*; van Hamburg: *1047*; van het Westen: *1047*; grof: *1881*; handel: *1467*; maat en fijnheid: *1061*; meetgeld (op grof zout): *1847*; nering: *1829, 1881*; raffinaderij: *1880, 1881*; tonnen: *1359*, zie ook Haring; uitvoerrechten: *1047*; zieden (techniek): *1582*; wit: *1881*; zoutketen: *1739, 1880*; zoutpannen: *1739n, 1740*; zie ook index van eigennamen ad Bremen; Brunswijk; Emden; Frankrijk; Froukensland; Goes; Hamburg; Haringvisserij; Hessen; Lunenburg; Reimerswaal; Spanje; Walcheren; Westen.
Zwaarden, zie Wapens.
Zwanenhals, zie Scheepstypen.

Bronnen voor de geschiedenis der dagvaarten van de Staten en steden van Zeeland 1318-1572

Het bestuur van het gewest Zeeland werd in de late middeleeuwen en in de zestiende eeuw voornamelijk gedragen door de vergaderingen van de Staten. In dit orgaan overlegden afgevaardigden van de geestelijkheid, de adel en de steden met de vertegenwoordigers van de landsheer, de graven van Holland en Zeeland en hun Bourgondische en Habsburgse opvolgers. Hier onderhandelde men over bestuurlijke maatregelen, de heffing van belastingen, en in samenhang daarmee over allerlei maatschappelijke en economische kwesties.

De handelingen van de Zeeuwse Staten moeten worden gereconstrueerd uit diverse bronnen, zoals de rekeningen van de grafelijke rentmeesters, van de steden en van Prelaat en Edelen, en de akten opgemaakt als uitvloeisel van de genomen besluiten. Pas aan het einde van de hier behandelde periode hebben we de beschikking over een directe bron: het register bijgehouden door de pensionaris Christoffel Roels. Al met al leveren deze teksten een goed overzicht van de activiteiten van de Zeeuwse Staten, van de vroegste vermeldingen in het begin van de 14e eeuw tot het jaar 1572, toen de Opstand een einde maakte aan het landsheerlijke bestuur in Zeeland.

Sidestone Press
ISBN: 978-90-8890-646-6
9 789088 906466 >